8729

శ్రీరస్తు.

శ్రీ చెన్నకేశవపరబ్రహ్మణేనమః.

శ్రీ రాజాచిన్నసోమభూపాలరావ్‌బహద్దరుగారి

యాజ్ఞానుసారముగా స్వకీయ సంస్థానవిద్వాంసులగు

పెద్దనసోమయాజి ♦ రామచంద్రాచార్యులు ♦ సుబ్బశాస్త్రి ♦ అప్పలాచార్యులు ♦ శేషాచార్యులు.

అనెడు కవివర్యులచేత రచియింపబడిన.

శ్రీ యథాశ్లోకతాత్పర్యరామాయణమనునామాంధ్రప్రబంధము.

లేఖనప్రమాదజనితవర్ణవ్యత్యాసాదిదోషంబులు లేనట్లు

భైరంపల్లి * తిరుమలరాయనిచే పరిష్కరింపబడి.

శ్రీమత్కేశవస్వామిచరణకమలయుగళ సేవాహేవాకభావమానసులును

ఎతత్కృతిసంధాయకకులతిలకాయమానులును

శ్రీమద్గద్వాలదేశసామ్రాజ్యవైభవధురంధరులునునగు

శ్రీ రాజా రామభూపాలరావ్

బహద్దరుగారిచేత.

శ్రీ సాహిత్యవిద్యాముకురమను

స్వకీయముద్రాక్షరశాలయందు.

ముద్రింపబడి ప్రచురింపబడియె.

గద్వాల.

శాలివాహనశకవర్షంబులు ౹౹ ౧౮౧౮. దుర్ముఖినామసం ౹౹

మాఘశుద్ధ ౹౹ ౨ - బుధవారము.

శ్రీరామచంద్రపట్టాభిషేకము.

శ్రీరస్తు

శ్రీహయగ్రీవాయనమః

శ్రీకేశవపరబ్రహ్మణేనమః

యథాశ్లోకతాత్పర్య రామాయణప్రారంభము

శా॥ శ్రీరాజీవదళాయతాక్షిని మొదంజేర్చి స్మరక్రీడలం । పూర్ణశ్రీ [illegible] నాగ్రక వధారోహప్రదేశంబు లన్ । సౌరస్యంబును మీయబూనుచు కళాజ్ఞాతంబులై జారొగి । న్నొందన్ శ్రీ [illegible] సంతోషంబున [illegible] ॥ సీ॥ సతివ [illegible] ప్రలాప [illegible] । నెల [illegible] పక్షము [illegible] । ముఖపద [illegible] । ము లి లేనవ్వుల నెలమికా సుధాకాంతి [illegible] । [illegible] । పోదకులు [illegible] లసొబగు నించి । సహజుడను [illegible] । జెలగ శ్రీ [illegible] ॥ సీ॥ [illegible] జయప్రకాశ మొంద మొగంబు గన్పు ప్రియసకాన్త కళలమున । కృపన [illegible] సింహు ప్రహ్లాదనిరతుమనుప । నలవామనుడన నీకుల బ్రోచు [illegible] త్రివిక్రము [illegible] । దిష్ఠసీతా [illegible] పిబలభద్రసౌఖ్యసంపదల చెలుప । భక్తజనబు [illegible] ప్రభావకరిమ్ము । బౌద్ధల [illegible] । [illegible] శకవై భవము దెలుప । ఘడమి శ్రీసోమభూమి [illegible] ॥ సీ॥ [illegible] తాసనికరమనగ । తసముఖా [illegible] రీతి [illegible] సౌందర్య [illegible] కల్పకల్పద్రుకుసుమ [illegible] । [illegible] ఫణుల్ [illegible] । శౌరి హుహూ [illegible] జెంది [illegible] । హరిమనో [illegible] । [illegible] బహురూప ధారి [illegible] తుడౌ నట్టిహరిగొల్తునఖిలమతముగ ॥ సీ॥ ఘుఘుగఘుద్ఘ [illegible] గిరీశ్వర [illegible] దరగ్రహ [illegible] ములు । చట చటోద్భటరటత్పటు [illegible] పరిస్ఫుట [illegible] ములు । సురసరి [illegible] నసద్విప [illegible] జలంధు [illegible] । నలి [illegible] ఘటిత స్ఫుటహారి [illegible] ప్రరములు । ప్రచుర [illegible] గిరి [illegible] విధు [illegible] ధూపిత దివిజద్రుగధిపదములు । కృతపతగరాజ [illegible] క్రీడితమ్ము । లమితమామక దురితకు [illegible] గాత ॥ మ॥ వ రవై కుంఠపదాంబుజాత యుగ సేవానమ్రసుత్రామని । [illegible] కోటీరమణివ్యతి ప్రతతి యత్సంతోష వేత్రాంచల । స్వా

[illegible]

జాతములగోత్రతె । నేపాత్రిభువిజన్య కోపానలముసాంద్రభరదూషణముఖారి గహనమేర్చె । నేమర్త్యపతికీర్తిసో మత్యు తిలుభక్తజనచకోరములకున్నవమొనర్చె । నావిషస్వత్తులసుధారణ వాళిపూరణా । పూర్ణిమాగోచరిత ధాముపూర్ణ కాము । మాన్యశుభనాముభక్తధీపుత్రకాము । రాజసవిరాముసీతాభిరాముదలతు ॥ చ ॥ హలహతి భీతిచే మిళితమైనయమునాత్మజయట్ల చేసమై । చెలువకలిగ్గనెన్నెలరుచెన్నుగదన్నగనన్నిక్లనిం । పలరగ రేవతీ రమణుడై సుఖ యింపుచుబోనవైరివ । రన్యలబరిమారున్నునన్నబలియుండ బలరామునిభక్తినెన్నెదన్ ॥ సీ ॥ తావుమావయ్యెనెథన్యాసికలవెల్ల వెల్గుదొ ఁపోటిపల్లుమేటి । యాలువాలయ్యె నేయ భిప్రనకలిక్ష్మి చూపులజవరాలు చుట్టు వాలు । కాన్సు పొన్నయ్యెనే ఘునకు పొమ్మినకూపల కూలయెకిమీసుపాపరేసు । తాలికెళయ్యెనే ధర్మికముణ్నీట ప్రబలినచట్టు నేసల్లెరట్టు । హితులచేకట్టి యహితుల హింసపెట్టి । చెలకుచున్న ట్టిసంకుని విన్నపట్టి । దలతునేనట్టి హరి నిచిత్రమునగట్టి ॥ గీ ॥ ముకుర్కమకవకసై ర్యనిర్మలకమున । కిదియుబ్బోగూమకేశవీయలనటంకు । ఘనులకవరిత జనసకంభాం మెకీల । కరముగ నితాని గొనిమించు కల్కిగొలుతు ॥ సీ ॥ శ్రీకరోజ్జ్వలసంస్థితినుండె నాదిక్యకులమెన్న ఁదయింపు తుకలకలన । దివి భువి సంతటకే దీక్షమాన మైదన కెనె వ్యాప్తి తాపనంత । ప్రేమపజనక జేచ్చాసక్తి పనై నియతినెన్నుపు ఖిలానీక వడచె మైవస్వతక్షోమావశుడై యటు పన్నుగల్లనె ప్రజానచె సుకృతముగ । పా [illegible] తిక వృద్ధి । పాప [illegible] పూరి హితబరచకేడు । వాస్త్వజాయాని మేషడై సరిజయుంచి । నెన్నడట్ల స్యినా రాఘువేంద్ర దలచె ॥ యావద్రామాయణ థాసంగ్రహసీసం ॥ ॥ మలసన్నిభ వక్త్రకాంతిగల్గి కో [illegible] దృశరూపకల [illegible] । సహితనయా భావమందవిసుంకరివ హితసయా భావము చెనెట్లు చంచలా [illegible] లేని యంచయా సుపర్వచంచలాగ్రతమేగాంచె నెట్లు । పంకజాతా మోక భరము బూని [illegible] పంక జాతా మోద భరితెయెట్టు । లనుచు గను గొను జను లంద రభిను తింప సర్వ రాముని కల్యాణాసదసీమ । జేజరిల్లి నసీతా సతీలలామ । సకల సామ్రాజ్యము లాన సంగసన్నుతింగు ॥ చ ॥ శిరమున రాముపాదుకలు జేరిచిగైకొని తెచ్చి రాజ్యకం । దిగక [illegible] పుల మహీభరమెల్లతదా [illegible] యము । చె [illegible] గనేని తానస [illegible] పృషము [illegible] మొందెనెప్పరా । భరిత [illegible] భక్తిమ [illegible] ॥ క ॥ అపయముగిపన్నిజున్నెసు । కొని వనటక బరములంతు ఘోరాటక లం । ద [illegible] సాధార మె । న్వ [illegible] రామానుజాఖ్య వాలింపలకక ॥ క ॥ లపణాసుగన్న భృగశ । త్రృకలంగామూది [illegible] దుర్గ్న కలనె । [illegible] ॥ సకసయమాలిసాహ్యదలతకత్తు ష్ము మదిక ॥ చ ॥ జలనిధి గోష్పదంబుమరకర్ప [illegible] శకంబుల [illegible] నె [illegible] ట్టిరాముగుణభవ్య కథాప్త ధుహితరన్న ము । త్ర్రహికీర్తి కాంతసతిభక్తి రాంకని తాంసనైత వ్రా । వ్వలను [illegible] నెలతసతి శాంతు మదిక హనుమంతు నెంచయుక ॥ శా ॥ ఎవ్వాడంబుధిదాటి లీలమహిజన్వేషించి, ధృతితో । [illegible] మామణి శోకవహ్ని గొనిదానద్య గ్నిచే న్వలక । గొర్వాప్రాకుతులు దాచరెంద్రప్రభకర్గొ ధోషకత్వయుక్తైనే । నవ్వుచుంగాయి మోడ్చు మొక్కికొనునిష్ఠం బాంజనేయున్మదిక ॥ చ ॥ పరిని [illegible] హయిపాల విసుధాసథు రాఘ రాపుచు । చెరయగ రామ రామయని చెప్పనక్ష మనోహరంబుగా । [illegible] నతలుగ్గుభూత్రివణజన్ము డ నెపికముష్ప జించెదక ॥ క ॥ ఉతినాన్నకవి తేకుడు । లతవలెన్నిరృష్ణ త్రగన్నంబల [illegible] చితమైసరోజ్ఞమరస । మతిశయముగనిచ్చు నమ్మహాకవిదలతు ॥ ఉ ॥ వేద్య ఘువేదవిగ్య లనుదాపడధామన్వతుగ [illegible] సం । పద్దశ జేల్చి లోకులుభవంబెపబాయన పాయమాత్రులం । దిద్ది శ్రియఃపతిందమమతిండలపోయుచుభక్తింతు [illegible]

గ్గణదివ్య సూరి లనవనింగ గకు ల్లసేవ సేసెదన్ ॥ మ ॥ మతిమంథాన మహీధరంబు నసదాతత్త్వా యనంత పాథోని
ధి౯ । గ్ర తరంగల్ల మథించి తజ్జనిత ధీశ్రీ సిద్ధ శుక్తి క । ప్రతిపాదనంబనుముతో సుసంగి చిగచిత్తా గమ్య ది వ్యామృతం । బల
నుపొం ధి మక్కొల్లలాడుచును భావ్యప్రాభిరు గొల్చెదన్ ॥ శా ॥ భేదాభేద మతిప్రవీణపటువాగ్జ్రంభంబు లన్యక్షు
లం । భేదించి స్వమతాపకస్పృనక ప్యర్హంబుగా బల్మి సం । పాదించి తకసగ్గ తంతేముల సంపాదిత్వ ప్రస్తు భుత్వా ధు
శా । వేదాంతార్య లనిగ్గముస దిని సేవింతు సహగప్రాక్తి కిన్ ॥ క ॥ నిరవద్యగుణ భూషుల । కరియగనాథుము భవ
భయహారమౌలిం । శరణంబను లన్నా విదు । నరవచ్చ శనూరయోగి వర్యుల దలతున్ ॥ మ ॥ పిశ జాగ్రంబుల దెగ్పి శిష్యాళి
కుసద్విద్యోపదేశంబులం । బళి మింపంగ్య తముత్తునా మునిసంపాదించి శ్రీవల్లభుని । వశముం జేసి ఘటిప్ప శాగ్గము
లభవ్యంబిద్యు శ్రీపత్ప గాం । కుశ రామానుజయోగివర్యు లమితుముత్ము శ్రేష్ఠులం గొల్చెదన్ ॥ మ ॥ అమితంబు జ్జనదా
గమాంతముల నాస్లోకంబు తో దెల్పచుం । విమలార్థంబుల శిష్యసంతతికి నుక్త్వాం తా మోసర్వజ్ఞులై । గమలాప్రశ్నన్న శిం
హులనెప్పడల్ పేడ్తంగొల్చు శ్రీశ్రీనివా । సమహాయోగి వరేణ్యు లన్మదిని హెచ్చన్న భక్తి సేవించెదన్ ॥ క ॥ శ్రీలక్ష్మీనరసిం
హార్య । పాలబ్ధి సమస్తశాస్త్ర పారీణమతిం । వాలింపుడు శిష్యులచి । న్మాలముగన్ శ్రీనివాస మునుల దలంతున్ ॥ చ ॥ ష
రభ్యశీఘ్రము ల్పినినబల్లి రుభంగి మొనగ్ప పైపయిం । దిరుగుచరిష్ట మార్గము దృష్టివనబు కుజాతిసంగతిం । నిరతము
సంతరించి స్వభిషుర వాక్యుల బట్టు శాకళల్ । కరుణమదియ్య కావ్య శుభకార్య పథంబున వేడ్క జేయుతన్ ॥ వ ॥ అని యి
ష్టదేవతాప్రార్థనంబున సభిమతశుభవిభవస్త్ర దళగవద్ధా గహనోసుకంటిక రపందనంబు చొంచుకవినిందనంబొనరించి తదియ్యానుగ్రహం
బున నంబు ను శాపగాంబు సహజాంబున గాంబగవాణి బింబ దండంబనాడంబగ చిగత్న రత్నఖచిత సౌశ స్తసిసుంతు లాలో
టీథాటిష టీసరుఘు ఇంగ్ల నగ నఘ సఫణితి ద్రో తీగచిత్రగసరీతిపా వృత్తాలం కార శైత్యా సుగుణగుణాద్య నిభావబంధు
రంబు గా నొప్పమహా బంధంబు నిబంధింపంబూనియున్న సమయంబునా ॥ సీ ॥ శ్రీ యున్న హితదివ్య సింహాసనానందపూ
ర్ణాడైః బుధులబ్రో చెనేడు । పటువిశ్వాస్స గ్భంభ గ్గౌసుభవసారిధీ బడైవై బలదెగ డెనివడు । వర మహీధ ధగ్మనిరత
డైపినానులమలయిం చిపు రములగెలి చెనేడు । ఘనసారి తిరౌ పవాకస్సంపరిక్షిప్త ద్దివెలసె గామానందవిహ్వా తినెవ్వ । దత
నిసోదశజలేనన్న యతసహ్స్ర । డోని ంద్రియ నోడగడనాడనడన । శాంతిస్ఫ్రబుసూఫ్రి సంప దాది । విక్రమాజ్ఞ లసో
మస్వర్థిస కంపు ॥ వ ॥ వెండియు సఖండభూమండలీ భగాంకుండలీంద్రగ్రవ చండభుదండమండితోమండలాగ్రఖండిత తా
రాతిశౌండ వేదండసిగ స్తండసముద్దండ భండవోత్ప వసముత్సికిత భూతభేతాళ ద్వి జమండలుండును అంభోజరిపుజంభా
కుంభికుంభిలీల గ్గంభోళిశగదంభోళ్య దంభోగుహజగంభోగావిసరింభ సంభావిత స్వగ్రయశః పాండ ఛవ నళి
శిఖరీభ్రతప్ర తాపభాస్కరమండలుండును పరిపంథి ఘనసమరసుహృద్ధత తస్య గ్గతయుద్ధాంతగబ ధ్ధాంతగంగతురంగశతాం
గసుతంగజనిస్సా ద్యసద్వజపీగజస్స లికితచతుశ్శి౦ఖుబాంధవ నస్సంధాయక బంధుగసగ దానధా నసుకీర్తి రీ వాహుం
డును బలిశిబిసగరభగీరథన్న గస నహుషాంబరీష కృతాంగదాది సనాతనాధునాతన రాజన్య రన్యగోష్ఠీ సరిపత్య శ్రేష్ఠ
గుణమణిగణమహోగ్ర వృందును నిరంతరసతంతరంగతరంగితాఖండ గజ్ఞాననిపాత వైష్ణవజనసముద్ధోష్య పాణభావ్య భాగవ
ద్విషయాద్య గ్గసందర్భ గర్భితవచోనిచయ శ్రవణజనిత ఘనతరచిదచిదీశ్వ రసంవిచ్ఛురచ్చ ప్రసాంద్రచంద్రికాస్వచ్ఛతర
భవిచ్ఛన్న తమఃపటలుండును శ్రీమన్నిమిళ్ల గోత్రపవిత్రుండును శ్రీతిరుమల రాయమహారాజహృదయకలశజలనిధి సం
పూర్ణ పూర్ణిమాచంద్రుండును శ్రీమదలమేల్మంగాంబి కాగర్భ శుక్తి ముక్తి రాయమానుండునునగు శ్రీసోమభూపాల రాయడు

దామనియొక్క నాకుప్రతిష్ఠ సమయంబు వనిప్పుడు హావిగడిసెనమయప్ప్రత్యంజ॥ సీ॥ బహుకంఠపండితప్రకరం బుశాస్త్రములపుడు వెరో క్తులతో వసన్న సింపు। మొసఁగెంతసంగసంబోధపరవిశే షిక్ష్యతులకసపమతర్కుఁ గలదెల్ప। నొ కచాయగాయకప్రకరముకర్తిరాగసంఘీతాది వాద్యములవెప్ప। నొక వారవాంబాలికలభినయనాట్య సంగీతరీతి నం దృగ్యమనుప ప్ర బుద్ధమంకాదిమాగధుల్ ప్రస్తుతింప। కవిగాయకపుత్రగాయకులు హెచ్చరికలెల్ప। హితపురోహితమంత్రి పుత్రుఁల తోడ సదరికొలు నంరెపరెల్ప సింహాసనమున॥ ౪౪ మ॥ సహకీ వెంకటస్వామిరాట్పు దశరథ్యా సాపంతనశాంతస సం। జనితోత్సవ్రత్య సరిత్తరంగలహరీ సందోహసంకాశసస్య। స్తనవాక్స్నాని శినాంధ్రసంస్కృతవిద్రోహ్రథాచార్యన॥ ల్పసుసద్విష్ణు నిశ్చక్షనప్రకరుఁ నిల్పంబు నిస్తైలగ్ర్వ॥ సీ॥ సకలవిద్యకళావిశ్వుఁడనెన్న సంస్కృతోక్తులసరసవచను ల్కృతులఁగొన్ని। మాగధినా శ్రీమాధిప్రియమతి సతర్ప్రకృతమ్ములప్రబంధములుగొన్ని। వద్రంతోపద్మశోభ రాజ గజాశ్వరథములుబ్బ తులజిరేసులుకొన్ని। పరివుషద్ధు సతత్స వ ప్రక్కృతుల విస్తరముగా నాంధ్రప్రబంధములు గొన్ని। రచన జేసినమస్తసద్భోజసభల సెలమిగీర్తిఁహించిరి విప్పదాని। కావ్య మిదివివ్య మాత్రంబు గానుగవది। శ్లోక గ్రంథముమప్పలాచార్యసుతవి॥ సీ॥ అలతానాదము పెక్కుగాథ్య రిదకథలముపటుపద త్వాకులతో బాలకాండ। యొకకొ త్తపల్లి రామాచార్యులాసరిందు మరినదూథ్యాకాండ నోరసరవర। ఆంధ్రగద్యపురవాసుఁడగుసుబ్బశాస్త్రిసంస్కృత కాం తంబుసురమణకూళ్ళ। నంఠికుముఖలక్ష్మణాచార్య లతివేగగావించ సుందరా కాండమరియు। బోర జెలి శేషకవిబ్రాహ్మ ణియుద్ధ। కాండమును జేయ తెల్లకిరణివిమాను। కొమ్మవక్కిష్కింద కాండమయుగూచి గామము। నరసుసుపట్టాభిషేకము మొదగ్ళప లయు॥ క॥ శ్రీమద్రామాయణమిది। నేసువ్మనస్పృద్ధసోవ న్నపతిముగొంచి। గ్రాసలుల చేనాంధ్రము। గాస హిం చిన్నసఖానాగాశవనారిం॥ గీ॥ అశోనాంగప్ప మిమాతేర్ప న్గ్రామకుట। ప్రేరపాకాండలెన్ని జెప్పింతినాని కొండు కాండయుమీరింపుగూర్చవలయు। నమగ కేశవదివ్య నామాంకితముగ॥ ఉ॥ అనఘబాహుమా గాతాంబూలజాం బూనదాభరణంబులొసంగి సంగై కొనితదనుమతంబు సతదియ్యు పట్టాంబభివర్ణిం చెద॥ సీ॥ శ్రీమస్తు హేరాజశేఖర శిరీషిర శాత్రిశింధురములప్రతిథగాంచి। రమ్యసీతా రామలక్ష్మణభరతప్రభృతివిలాసస్థూలగతిరసించి। పాప్రస్తుద్ధముద్ర దపదమానసానందద్విజారావసంసత్తుంచి। ఘనసుధాసుగభివాగ్వ రసాధకవివరహారసందనసంగాయనములఁబెంచి॥ కాసికసమొహాత్మ్యసలవలకాసు రావ॥ తులనతులవైభవంబులదొంసి వెలసె। కేశవస్వామి సగర ప్రకాసితమయి। భూరి విభవంబుగద్వాలపురవరంబు॥ ౫౧ సీ॥ ఎచ్చోటగనుగొన్న నిభసైంధవస్యందపదాతిసైన్య సన్నాహభరము। లెచ్చోట జూచిననీప్సి తవస్తువిస్తారచాతువణిక్ప థవ్రజంబు। లెటచ గాంచిన గుణార్పి తమతేతరయవిప్రజననేగ శాస్త్రప్రసంగ రవము। లెందుఁవీక్షించిననింతిరేశ్వరపాదపూజావినిర్మితపుష్ప వనము। లెచ్చటనుగన్న నమదగ్రహేమహర్మ్యశ్రీ। చా రీకానానటద్వారవారికాంఘ్రి। కంజమంజీ మంజునింజాణరణ। వేణువీణావిపంచీస్ఫీటవెలయు॥ ౫౨ చ॥ రవియు సుతంతుతీరున్న నుతిరస్ఫూరణంబొసరింపరెన్నడో। యమనివసనకువిప్రసుసమాట్వి లనేరవిచంద్ర్రోత్సవడి టపమతి జేసి నుంచిరనియంతిమ శైలము చెప్ప వచ్చునె। తృవతనితత్వ రాధివసహజ నాదరకొలయప్పరిణ॥ ౫౩ సీ॥ ప్రతిహాలవా హినీప్రతతులెదిరించినభూరికరంగంబుల బొందికుంది। క్షోణిభృత్తులసతులఁ క్రింతుపరచియున్న అనివిపతులెందఁ జేసి। స్వపదభృత్యశ్రీలనంతరించిన వారికనుకూలవృత్తి చేనతిశయించి। పగులచే బాధింపబడియుచ్చి శరినట్లు నప్పతిష్ఠకు మూలమైనదకధి। నవహసించియుదవచితా యతవిలోల। వీచికాముఖ తింపించివిసరశైల। వమునవైరులకె వరిరెన్న శమ

గాక । వెలయు సత్పురితరితగాంభీర్య మును ॥ చ ॥ ఘనమణిసౌధసీమలను కాముని కేళినిచేరు దాశరథీ । పినవుల నై
త్రమంటపు సౌగసరిగ్గ లద్దాన్ని గాయల । స్తనతరసీం రాగవ కామిరసాకరసార సౌరభో । పనయన భోరచార ముల
బాలసమీరములల్పరంబునన ॥ ఉ ॥ సారసగంధులింద్రభ్రమసామజయానలతోడగూడి శ్రీం । గారముగాన సాస్త్రకను
లగాసమొనర్ప గగంగి చెం గట । న్గాకుని లంగిభ్రస్తాన్ని కాయములంపుల మాని సేమముల్ । వారివరంబులయ్యె మవ
వారణముల్ వలెసికలమెల్పరిక ॥ సీ ॥ తెరగంటి వోరయుంటివిరిదోటల ప్రశ్న లంగొనసేడలం దెక్కిగోయవచ్చు । కొద
లేటగలసీటబోవలుటంచలసూర్చి గోపురములబొంది కాపవచ్చు । మినుకారిగను జేరిమనురిక్కలంగేల శౌరి గారముల
మెట్టిబట్టవచ్చు । మకరాలసిగరాలగను వేశులంగూడి యాటలకు మొయిళ్లసంటవచ్చు । ననుతునర్వీటగలబోటు లందరిం
డు । కుంవచందన మందార మందహాస । సుందరానంద వదనారవిందలకుచు । నచ్చగలతోదసయ్యాటలాడు నప్పుడు
॥ ఉ ॥ అప్పురికోటదాటని యథ్రు దల్రసమీరహారుచే । నుప్పగవీధి దెబ్బదిని చాయాయసిహాయయుచు నంబువర్షముల్ ।
జిప్పిల రీతినప్రవలుజెందగనెత్తు చుమాటిమాటికిన్ । గప్పమొగంబు సంబరకు తానల కొండలదండ నుండగిన్ ॥ క ॥
గోపురములగిసయ్యరది । గోపురములచా వజనులకుంబురికీలా । భూపవనములసుమత్రవుల । భూపవనము లెత్తిరి యతిథిప్రా
జలానప్పున్ ॥ సీ ॥ సలుపసింహితవాలు రదెగుఫలు పదములలుండ లేమ భాసితఫలు । క్రమపద్ధతులనెరుంగరు శే
సువాదనాం మహాకిజటాక్రి కాశాస్త్రి లేదు । బహుళమూష్య ములు హస్తవిగాంచెనుకుర్వఁడు స్వకసంచారంబు పదలత
మ్మె । వాగ్జీపాప్రిక్షైవచ్చునాదిత్యం పవగుణవ పెంవగ కృష్ణ వృష్టిహ్మా । యనుచు నవ్వీటవెలసిన యగ్రజన్ము । లాదు
చుంకుగుసాంగాద్య యిన మొగ్గి । సంలవిద్యా ప్రపీణులై సత్యశౌచ । శాంసంబునసస్కృతపశాలు నగుచు ॥ మ ॥ ప
గలై నంతనె తెగ్వి గోల్పడిగిరిశృస్తంబులం జెందిమం । దగతిన్ రాత్రిచరింపుచుంగడుక్ర తత్యంబులౌనే మేనంత యుం । సగ
మైపృక్కకు మూప వాసములనాశల్ వాగ్ధికివాడెట్లుగా । జత నంచున్ బ్రహసింతు రప్పురినమర్గ్రతృర్యలైత్రి
యుల్ ॥ చ ॥ అనదిసమాశ్రయించియుదిగంబరులై కడుభీయున్న తిత్తి । తనసఖుసుందనందగని తానను తాపమ్మునైన
బూనడా । తనపతి సంపదల్ధరన్నధాయసిపల్లుకుగర్వగస్తలిం । ఘన ధనలక్ష్మి వైశ్యులు సుభక్తి తిదానబి తేన సూనులై
॥ గీ ॥ పరసాంగసీక్తనిలమ్ముంచవలచిన । హలధగుని హసింసురశ్ప రీతి । వాసుభైసకాపవాండ్ర చక్రగశ్ప హి । జేసుకొ
నుచు కర్మి జెంది సుఖన ॥ సీ ॥ కొమ్మరో గోగంటు తులసియ్య వేవేలయిమ్ము గోరంట వలసి తేని । పొగడపుళ్ళ లొసంగు
పొలతిరో యూరకెపొగడపువ్వలవేలఁ బొందవశెమె । మరువమెంతటి శిశ్యమనసగునేయంతిమరుకమింతటికను మాసమే
ల । దండయి మొక్కటి శేడందగమునసమారుదండయిచ్చ్ల తసమ్మదమున గొనుము । యనుచు నీరీతి మగ్నసగ్గాన్నదూప । వచన
రచనల చెవిటవగుల డెంద । మలర జేయుచు రవ్వీటనలరులమ్ము । పుష్పలోణులు చాతుర్య పూర్ణలగుచు ॥ అవియుప్పై ధ
బునకదియ్య రాజధాని వర్ణించితద్వంశావతారంబభివర్ణించెద ॥ సీ ॥ ఘనజగజ్జన్మాది కారణుండఘుపాళి మోచనుం
డంభోజలోచనుండు । నిఖిలహేరు ప్రాగ్య నీకసద్గుణభావభాసురుండసవి కాన్త భూసురుండు । నారనారసకాంత కాత్మక
భర్త్యామసుందరుండుద్ధృగమందగుండు । వీర్య తేజోబలైశ్వర్య విజ్ఞానాదికంజనుండసురేంద్రభంజనుండు । సత సదా
స్తా దిపదవి శేషప్రకాశు । డఘముసకలంకు డాశ్యండు సఖన దకులు । దప్రమేయప్రభావుడనంతుడతడు । కాసైబ
హురూపముల బూనవాదలంచి ॥ సీ ॥ చిదచిత్కలితశక్తిక్షేత్రనీరీల కుముఖమున గల్పించెముల్యు ద్విజాల । వాగలరఘింప
గౌరవస్ఫురణ క్షత్రజముల గల్పించె బాహుభుజాలను । వారలకఖిలార్థ వారంబు లొసగూర్ప వరుస నూరువులను వైశ్యజను

ఉ॥ వారలనతిభక్తి జేరి కోరికలిచ్చి శోభిల్లు పదములతూద్రజనుల । వశుసనిర్మిత శనిట్ల నివ్వ నేమకని । యమరనిమ్నగతో బుట్టువగుటసహోరె । సకలధనధాన్యవై భవసవ్యచ్ఛకీర్తి । జాతసంజాతభువనవిఖ్యాతిదన రె ॥ క ॥ అందలరెజలనిధుల లో । సుందరముగపాలవెల్లి సొంపుననహ్నానయా । నందకరకళలచాళ్ళు । కుందిన మన.పాక నాటి కులమసదృశమై ॥ క ॥ శ్రీమత్తి పలిగ్రామ । ప్రాగ్భుడు నాకగాడు ప్రార్థి వ గేయు । శ్రీమంతుడు పెద్ద నృపతి । ప్రేమందలి దస రుసు కవి కల్ప కమ నగ ॥ గీ ॥ అగదు ప్పా దూలు నాద గౌడైన వీర । ఘను ని తన యను బక్కాంబికన్ముదముస । పెంచి యాడె బులో మజ సృ్వ మనిందు । డెలమిపంతో మ మనవరియించి నటుల ॥ అంతా ॥ ఉ ॥ అల్లునిపెద్దభూవిభుని యాత్మజయై దగుబక్కమాంబనుక్ । బల్లవి తాను రాగమున బాగ్భవ మిచ్చి స్వ(మంచి రంబు నట్ । జెల్లగనన్ని పోషణముసల్పుచునుండెను వీరమేదినీ । వల్లభుకల్పితవ్యపదవాసుని లక్ష్మి నిభోగుడై భరిక్ ॥ చ ॥ అయుజ యుకొందనూలు మొదలైదగుసీమలకెల్లనాడగా । తయితనశక్తి తుర్వుల నాజినడంపుకువిక్రమంబుకి । త్రియ లర తుం గిభద్రకును కృష్ణకుమధ్యముమై న గాజ్యముక్ । గఘువశ మొందనేలుచును గాంచెను పెద్దనృపుండు పేరాకముక్ ॥ సీ ॥ గన కవశాములు సజ్జనచాతకశ్రేణి సలరించెనేఘునం డాదరముస । ఘనవసు ప్రతతి శస్యావిదకోర స్తోమముల బెంచె నేగా ఖామోదములర హితకరంబులను పంతితిపత్రముల వేష్టనపరించె నేయునుండ ఉకయముగ । ప్రథనరంగమున నెబలభీమ భుజయించె దుర్యోధనమహోగ్రసూత్రకిప్రల । పతదరురితేశ్రతాప తిస్తాంశుకసము । భూరిభాగ్యము పొందుగాంతుపృణ్ణ చంద్ర । సాంద్రతరకీర్తిమండలస్థగితదశది । శాస్త్రవేత్తుండు పెన్నసత్యాభక్షంబు ॥ క ॥ అనమనితి సుకృతిసత్కృతి । వారి అతినైదబాయకేపుకు మహీమహీశునకు । త్రలోనూజయనగదగుచి । తనకెకి స్తులబక్కమాంబసుకు కదంబా ॥ క ॥ అవ ఘటులకువిభక । శ్రీమంచ నందగిరి సోమ శిరి గాఖ్యాసం । ప్రాభుభాగ్యములు సుతి లరి । సూదనులన పద్మినిమహిత శుభగుణా వి భులై ॥ క ॥ అందగ్రజాండు లోకా । నందనతకకీర్తి వెలసె సందితవిద్వ । ద్బృందసుధాస్యందికథా । నందకథానాం [illegible] ॥ సీ ॥ భృతగోత్రపాలి గాంభీర్య సముద్రుం [illegible] గిరితారితంక్తిసజ్ఞాంచితిమి [illegible] । [illegible] భోగదేవేంద్రుండు మహితాపశాప్పష్టిసన్మా గఘనుడు । కమలానుమోదసంగతివిక్రమాత్కుం [illegible] భరుపప్రభురాతిగౌర [illegible] థాత । ఘటిద్విజాలి నిస్తుటకల్పభూజంబు మహనిర్మాగిరూపమన్మధుండు । సరసలావణ్యదరిభయం [illegible] స్సహనందనుడు దివ్య సంభ్రమునం [illegible] కవిహితంపువాక్పతుకు ఉిష్టకారి వెలసె । భవ్య రతిస్ప ధ్ధ [illegible] భూపాలు డిలను ॥ సీ ॥ శౌరిమందిరసీమ సమ్మార్జనవమొనవి రజము చే రజము దూర ముగ జిమ్ము । నవట చం దన పంకములచే [illegible] గిడి భక్తి రసముచే రసము దార రము లజల్లు । [illegible] బుచ కదిక్కు చుట్రమితెల స్నే హము స్నే [illegible] ము ॥ [illegible] లోమతిసంతతిం చిసన్నిధి జేరిదండ బుదండంబు దాల్చినిల్చు కరముకరదీపి కాదిక్కైంకర్యములను । [illegible] నరిర్పు చుంచు నమ్మండ లీఁ దు । డమ్ము తథ్యా నమునను బ్రహ్మోదుడా జి । రంగమున క్రీడి శిల సా [illegible] ॥ సీ ॥ ధైర్యంబునందు సౌదార్యంబునందు నిజతేనగ ప్రతిభ విస్ఫురణగాంచి । స్థిరశుచిత్వమున [illegible] కు వరరుచి [illegible] ముచిత్రభానసమప్రసిద్ధిగాంచి । చాతుర్యముపంచు మోహనత్వమునందు విషమాంబకసరి విసంత [illegible] సందు తిల్పశీతగుణమునందు నజాతసామ్యంబునధిగమించి । కుందమందాకినీ శరదిందుచంద [illegible] సుందరభువనవిఖ్యాత కీర్తి । బలలైలరాము ఘువళీమబలలలాము । దిగ్గజగుణశాలి సోమనచేంద్రపాలి ॥ సీ ॥ [illegible] నకృపారసవసధాకల [illegible] శ్రిత జనతావింతనూలుసస్యములుగాగ । రసమహిమాణవంబున కాన్ప సుకుంగులు [illegible] గాగ । [illegible]

శో. సాహసాహస సేగులబ్ధప్రతాపములు కాంచనవసగ్రామములుగాగ | చేపూర్వసుకృతసంతానంబునను సుధాధనంబు లలరారి కావనుబుగాగ | కేశవ కేశవపదపద్మసేవావైభవ సమ్మానాపాది హృదయుండై బాహుజుడై దాక్షిణ్య సౌజన్యక్షాంతిసమా పతితాన్వై యొప్పు సోమభూపాలుండు మహనీయ ॥ సీ ॥ అద్విస్తర తేజోవిశేషుండై విలసిల్లిన సకల విద్యా ప్రవీణుండు | ప్రజ్ఞాధురీణుండు సర్వజ్ఞసమానుండు హరిశ్చంద్ర సమానుండు భర్మమహా ఘనప్రాజ్యహయ భవ్య గజ సమేతుండు విజ్ఞానసంపదవిభు డనగ | విమలయశోవిభవ మకరంద బృహస్పతిసమానుండు గురుకారుణ్య దయాసముద్రుండు | జయలక్ష్మీ వందనీయ మోహనమూర్తి చంద్రుడు వెలుగొందు కాంతియుక్తులు మహనీయ ధర్మమూర్తి యగు | సత్య వచనుండు మేరుధీరుండు నయుండు | సోమభూపాలుండు దేవుడునని స్తుతులు గాంచు ॥ సీ ॥ సునగ గాంచిత శాస సునిసగ ప్రతిమాన వరధైర్యశాలి భావజ్ఞుడై భాళి | సురసింధు కాంత భాసుర సింధురా భూధర రాజసత్కీర్తి ధర్మవర్తి | సుకరాజ భోజవైభవ సుకన్యాజలధి భవ భోగ నందిత నూజనుండు నయధనుండు | సుకరగుణ ప్రకాశ సుకరగుణ ప్రాజ్ఞ రంజన శౌర్యశీలుండు ఘనబలుండు | బాహువిక్రమ ఘనాసతీగర్వభర్తృశు ॥ మహాకీర్తి యందు మహిమ సుకృత కళల | హరిపదధ్యాన నంతతానందవృత్తి | శ్రీమహాగ్రాంబుజేముంచె సోమనృపుడు ॥ సీ ॥ వరశీల బుధజాలపరి పాలవిలోలకరుణాలవాలహృత్సు నిజుండు | సురసైన్యవర గాన్య శుభధన్య సౌజన్య రాజన్య సతీజన్య రంగవిజయ | జనిశార్య భుజవీర్య సునవధైర్య చాతుర్య గాంభీర్యము భాగ్యఖండనుండు | శరవరగిరిహార సురవారణ నిశాకరమణిహీర హారకరవ హితవరుండు | కూర్మకీటిపా ర్వతీధానామ దిక్కోటిసామ | హిమగుణరాగ కలభూధరాజేంద్ర | ఘనసహాయ ఘనాసురగణ విధేయు | డై వెలసె సోమభూపతిమతీయముగ ॥ సీ ॥ ఉదయాచల విభూత్సన సదమలాంచద ద్రత్నకంక రచ్ఛీర గాగలిగెనను | మలయాచలోదార మహాదివ్యసాటీర గంధమాధుర్యంపు గలిగెనసుధు ॥ అప్రాచల ప్రస్తార సహస్తకాంచాలిపాలింపగలిగెనుముచు | హిమాచలారామకోమలప్రస్థ సోమ మెలమిన్నులజాడగలిగెనను | తన సుగుణ సలక్షణ తనవిక్రమాతిశయము | నస్మతియొసర విఖ్యాతిచెన్నమీరె | కేశవస్వామి పదపద్మ కీర్తనుండు | భవ్యసుగుణుండు సోమభూపాలుడుండు ॥ సీ ॥ అవిగో మదద్విరదసహస్రప్రశస్త ఘనకరణ ఘంటా ఘణంఘణరవంబు | అవిగో ఖురాఘాత భవభూరజోజాత పిహితదిగ్వాహ హయగంభీర ఘోష | అవిగో మహాస్త్రంగ నవకేతన శతాంగ సుకరథాంగ భ- గివైగమణములు | అవిగో కరాళఖడ్గాభీల కరసటస్పుట భటాహంకార భత్సనంబు | అనుచురగ భీతిగన సైన్యమహాబలు గాంచి యుమియరగాలేక తమతమ పదవివిడిచి | దిక్కులను బారవిక్రమదీప్తి మెరయ | రమ్య గుణశాలి సోమభూ రమా- మాళి ॥ సీ ॥ విజయరూపుల కనిలుడై విలసిల్లి బన్నాసపల్లెదో బలలతజెంది | శివవల్లనందేల నిస్తారసంబులు భండారాత్మకూ రెచ్చాలపునీము | సాధించియుక్తులకుల సంహారమొనరించి కందమూల్యు ట్టడిగానమర్చి | దుర్గంబు సాధించి తోంగగనా గవైన్వర మాత్మవశత పొందజేసి | విక్రమంబున సకలభూచక్రమెల్ల | నాక్రమించి దిగంతంబు లందుకీర్తి | నించి గన్నా లకన దీప్తించి వెలసె | నృపతిమాత్రుండె సోమావనీవిభుండు ॥ ఉ ॥ కూలిసమానవిక్రముడు సోమన్న పాలుడుగట్టి పట్టిగ | కాల్వల పురంబు కోటగని వైరులసాధ్యముగాగ జూచుచున్ | లాలిత మేరు భూధరము లాపున మంథనగంబు చేవ యున్ | బోలడు సికిత సమత బాన్పనటంకు తలంతు రాత్మలన్ ॥ ఉ ॥ హైమవిభావిభాసి విమలాంగుడు లక్షణసంగతం డరి | సోమభయంకరుండు పరితోషిత సర్వబుధుండు సన్మిత | శ్రీమదుశీతలాత్మ కుడుదీర్ఘ తమోఘకపంకజాతుడై | సోమ సుహితలేంకుపడు వసుధగ సోమునిరీతి భాసిలెన్ ॥ క ॥ సోమన్న పాలుడహనిశ | మామోద మెలర్ప శ్రీరమాధిపు కథలన్ | నేమంబున లాలింపుచు | భూమిజనుల్ బొగడ నగడ దెప్పజ్ఞుడనన్ ॥ శా ॥ గర్వంబింతయు లేక శ్రీరమణు [illegible]

ద్యం బుగాపింపు చుఁడు । నిత్యానూన్ప దమై నశోభిత శింతే వేదఘనాళిరవంబుచుఁడు । సర్వోత్కృష్ట మునై నభగ్నములై
నిచ్చలు విష్ణుసం ప్రీతికై । నిగ్య తిరంపు చుసోమభూపతియుయుక్తి నీవ క్రమేలేల దగు ॥ వ ॥ అట్టి సోమన్న పవర్యా దిన
చర్యాది ప్రారంభంబివర్ణించెద ॥ చ ॥ అరుదిరముగ ప్రభాతమున నాప్తజనంబులతో దసర్కాఖల్ । వినుతు జలంగ సోమ
పృథివీపతి నారికేళజంబు దనానక్ । వనశుహానేత్రమందిరమునగ రజమూడిచి ద్వారభూములన్ । ఘనతరచందనంబు
లదికంతవునీరము సల్లుముంగిటన్ ॥ ఉ ॥ అంగనతండు శ్రేతిధముడై భటవర్గముతోడ మోల్లరా । ఘొంతలసేవకుల్ గొ
లువచిత్రగతిన్ నటులాడ గాయకుల్ । వింతగ బాడ వాద్యములు భేరులు మ్రోయగ దంతిపై రమా । కాంతుని మజ్జనోదకపు
కాంచనకుంభము దత్తరగ్నకుల్ ॥ సీ ॥ విష్ణుమందిరమధ్యవేదిక కడనిల్చి గాయకుల్ తాళసంగతిని బాడ । ప్రాకార
మంటపాభ్యంతరమ్ము నపంచజరుల కై వాగమిం ప్రోసర పేయ । మణిమయ చ్ఛత్రచామరముఖ్యచిహ్నముల్ బూనిభక్తు
లుద్వారభువిని గొలువ । వరమృదంగ ధిమింధిమికవంబులు నెలంగంగ బావ్యంగణంబున పాత్రలాడ । శంఖములు కాహళ
ములువంశములు భూరి । భేరులును సప్తవాద్యముల్ భోరు కొలువ । నధికభక్తిబోసంగ నైవేద్య మునసోమ । భూపకుడు కే
శవస్వామి సేవసేయు ॥ ఉ ॥ అంచితకృష్ణవేణి విమలాంబుఝరులందగ మజ్జనంబుగా । పంచసుధారసస్థితిములు వేదఘ
థరించినుపుహృన్స చేతుడై । కాంచనచేలుసన్నిధి గౌరవ మొప్పగరచ్చిభక్తిపే । వించును వేదఘ సోమ పృథివీరమణుండల
వారిమోహుచుఁడు ॥ అంత ॥ ఉ ॥ భూమిపవర్గముల్ గొలువ పుణ్యకథల్ బుధులాసతిఘ్నగా । నేమముతో జలాద్రమ
మృశనిన్నలవస్త్రము దాల్చకేశవా । స్వామిపయింగమనాశిశిర వాయుగణంబొలయంగ నీ మనెం । తేమదిరంజిలంగనల ధీకదు
రెండుముఖ్యములు జేరగ ॥ ఉ ॥ బంబుజపత్రలోచను సుహాస్యముఁదెల్పెడుసన్న కూడి । ష్ఠంబునునాంగ్రరాజముర
జాముర హాస్య గానసంధులతో । శాంబరసంస్థ శాభినిజాకృతియై జపమాచరించునే । మంబునహానమొప్ప జపమా
లికప్రాసలుసారె శాంకుచుఁడు ॥ శా ॥ అంతన్ కేశవ మందిరాంగణమునం దానీంపడై లోకస్ఫూర్తాంగం బుంసయు పుణ్యస
రాజత్ భక్తులుగ సత్పాత్రసంగోచితా । స్వాంతస్ఫూర్తిగసిక్తో గ్రుంత బుధులతో తక్షణాంశ చుఁడ సోమ భూ । కాంతుండల్లనవామతీ
ర్థముమునువేదఘన దీచుఁడ నేమంబునన్ ॥ చ ॥ అలన్నపమాళి యంతటను నార్య సహచింతుడై సవెంకటా । చలపతిమం
దిరమ్మునకు సన్నతిపచ్చికృతప్రణాముడై । నిలిచిజలార్జమైనమృగుసిక్తలవ స్త్రముపంచమాగుగం । బొలయగ పీడుచుం
డునుముహూర్తమునాలుగదీవు సన్నిధిన్ ॥ క ॥ గురువాక్యముమధ్యాహ్నము । నరమాపతి ధర్మఘన సన్యాసాన్న !
స్ఫురదుదునీ రాజనములు । నరుదుగనర్పింపగొలుచున్నవిభుదుహరిన్ ॥ ఉ ॥ అంచితభక్తినంతహరికాన్న సమాళిప్రసా
దముల్ సమర్పించితదంప్రసిత్తీర్థమును శ్రీతులసీదళముల్ ప్రసాదముల్ । కాంచనపాత్రయందిడిజగన్నుతుడన్ గురు
వర్యుడున్ బ్రసా । దించ గ్రహించిమొక్కుచులేదీయ మహాభవనంబు వెల్వడున్ ॥ క ॥ అంతటహరినై వేద్యం ॥ వెంత
యురయమున నెనచించుంచుకవడిని । శ్రాంతుండై మరియును శ్రీ । కాంతునకున్ రాత్రిసేవ గావించుటెమిన్ ॥ శా ॥ చిత్రం
బౌమణిభేత్రచామరములన్ శ్రీమించుహేమధ్వజ । చ్ఛత్రంబుల్ కరదీపికల్ సురటులిచ్చనున్పనిసేవాపరు । ల్గాత్రం
బుల్ పులకింప గొల్వగనటీలాస్యంబులొప్పన్ దగన్ । రాత్రిం సేవలొనరుచున్ సోమన్ప దూజాదృక్తివెంపొందగన్
॥ శా ॥ పూజారంభమునందు సోమన్నృపుడామోదంబునన్వచ్చియా । రాజీవాక్షునకుం గణంబునవిగుల్ రమ్యంబుగా
జల్లుచున్ । రాజచ్ఛత్రసువర్ణవేత్రధరుడై ప్రాకారబాహ్యస్థలిన్ । సౌజన్యంబుననిల్చి శ్రీశుగొలుచున్ సద్భక్తి సేవింపు
చున్ ॥ ఉ ॥ శ్రీరమణీసుభక్త మహిషీయుతుడై శయనించెగ య్యపై నారలుసేవధానుబయి మీదికి సైన్య ముతో దనుం

మడో। శృంగారవనంబులఁ దిక్కృతులకథీశపవింపుమశోమభూపుడా। శౌరిప్రదక్షిణానకులుసల్పునిజాశ్రితకోటితోడుతన్ ॥ మ ॥ స్థిరభక్తిన్ శ్రుతిజాలకంబు భగవద్గీతల్ పురాణంబులున్ । ముగ్ధినామసహస్రవాక్యములుస్వరసూక్తిశతంబు లింపంగమం దిర మందుం జేరి సుభక్తి నింగ నన టన్ దివ్యోత్సవంబొప్ప శ్రీహరి బూజించుచు పాంచరాత్రవిధిచే యామద్వయంబర్పు కుల్ ॥ క ॥ పావనమతియగుసోమను । హీవిభుడీరీతి ప్రాణహితభావధర । శ్రీశనివృత్తురి కేశవ । దేవునిసతతంబు గొలుచునిరతరభక్తిన్ ॥ ఉ ॥ వేరువమేలు కాంచి సుపవిత్రతనాత్మ హరిన్ దలంపుచున్ । శ్రీకరమాతబియ్యనుచరిత్రము లెన్ని యనంతరంబవు । స్నాకరకృష్ణవేణిమ లాంబువులన్ రచితాభి షేకుడై । ధీగలనం యథావిధిగదీక్షన్ సతండువితంత్ర పద్ధిత్రియల్ ॥ వ ॥ ఇవ్విధంబున నమాధీశకైంకర్యధ్యానాధీనమానసుండై మరియును ॥ మ ॥ అతఁడత్యంత ముదాభి రామ ముసమాఖ్యామాత్యమంజర్యలం । కృతదిగ్వార విలాసినీక చభర గ్రీవాప్రదేశుండుశౌం । డతరాఖండలమండలాగ్రపటు నిష్ఠాశ్రేష్ఠబాహాబలా । దితవైరిక్షితిపాలుడై నెగడెనుర్విన్ సర్వశాఖోన్నతిన్ ॥ క ॥ శిరిగాధిపు డలరిల ధను । శిరి గామింపగస్వపాలకేళిక జకుమన్ । సరిగాంచిబుధులు బొగడగ । సరిగాతతోనమన్నపతి సహజన్ముదాగిన్ ॥ గీ ॥ అందు పెకసోమభూవిభుండక్షనతుల్యు । లీలతోనమ్మమాంబనులింగమాంబ । రామమాంబను వెండ్లాడెరమణముఖ్య । వారందు లింగాంబవిఖ్యాతి జెందె వెంసై ॥ క ॥ శ్రీమద్గుణమణిభరియా । సోమన్నపతి గాగవించు సుతునొకదంబన్ । కోమలముఖశశి వింబన్ । హైమవతీకృతవిశంబ యగులింగాంబన్ ॥ సీ ॥ అనాతియన్న ప్రధానంబొనర్చుచు నన్నపూర్ణాదేః సతిశయించి । పోషింప తుర్ప్రియమున్ బూర్వ దేవులనిగాగ నలపార్వతీదేవిన వహసించి । పతిశిమారాదిశపదుకురి వాక్యులన్ బతకసర్వస్వదిన్ పరిభవించి । మగసిత్రిజకుగ జేసిమర్యాదమీరిన తీరి దేవిసిన్ జాలశిక్షపరచి । యే కొదవ లేకవిభునితో నింపమీరి । భోవలిభోగంబు లనుభవింపుచునుసుకవి । కల్పవల్లి కవ్వైబోల్చికలియుగమున । లీలసత్పాశికకదంబ లింగమాంబ ॥ సీ ॥ జనసమ్మతానేక జలపూరితతటాకసంచయంబులను గావించెమిగుల । ఆరామ శ్రమవ్యాప్త సకలదేశప్రాప్తజనుల పంకతులంచె జనపిసగిది । ఘనఘవృశాఖాలి బరగుసద్వనపాలి వేయించె భువినివేవేలగతుల । విశ్వశ్లాఘి స్తోత్రవినుతిసం తతపాత్ర శీలసంయుక్తి చేజేలగనైపుడు । ఛతరాసతీమణీయను సుక చోవపంబు । దానజలధారచే వృద్ధిదనర జేసె । సిద్ధ సాధ్వీగనమసల్లి ముష్టిపల్లి । సోమభూవిభులింగాంబ శుభకదంబ ॥ ఉ ॥ ఐజదరూరు దేశములనన్యధికోన్నతి నెందు జూచినన్ । ధాత్రిజితమాటాకములు బావులు కుంటలు సద్వనంబులున్ । భూజనులెల్ల సంతసము బూనరచించెను లింగమాంబకే । రాజసమానపృత్తులన నెల్పనెయన్యనృపాలకాంతలన్ ॥ సీ ॥ పట్టణమునకుదక్షిణభాగమునను । రమ్యశ్రీవైష్ణవాగ్రహారంబుచెంత । కేశవస్వామికిం జలక్రీడలాడ । నారమాపతికభిషేచనార్థమగను ॥ సీ ॥ శ్రీరంగమంటపాంచితపేశ్యరంగమై చంద్రఘ వృత్తిరీతి గాసదృశమగుచు । రమణీయ్యాకరికైల రాజద్వయాప్తమై యల యనంతసరస్సు గధికమగుచు । భూదారపరివృత భూషితతీరమై స్వామి పుష్కరిణికిన్నాటియగుచు । తతశుచిద్విజసేవితశ్వేతకమలమై మానసహేమ్యసరస్సమానమగుచు । వింశదసమానలపమాన విపులకదళి । తావిపినదివ్య సుమవాటికాసుమోహ । నాంగనారంగరసతుంగనారికేళ । సికరవృతమగు నెంక్కొకోనేరొనర్చె ॥ క ॥ శ్రీరంగనాథుడంపిన । హరిమితోమూకవాని గురువాక్పాతు । ర్యారూఢి వెలయజేసెను । జారత లింగాంబమహిమదరచేపాగడన్ ॥ క ॥ ఆయిరువురకుమనోజ్ఞ । శ్రీయుతులగుసుతులుపురుషసింహులుదయమై । రాయుమ్మడికులుకలవు । లాయినకులదంపతులకుసలరినభంగిన్ ॥ క ॥ అందగ్రజన్ముడభినవకందర్పుండతసమబలుడుకదనవిజయుడానం

దళనిభోగభాగ్య శ్రీ। రందగుణిత వెలసెతిరుమలన్న పొలుపడనర్ ॥ సీ॥ బాధబాధికతరప్రతిభలోలకుున్న కుపలయపేవ్వ
వంబు గూరకున్న। భూతేశు చెలదిపొంగణంగఁ యన్న మరిశ్రాహించు జైదిసుగకున్న। కౌటిల్య గతినభోగతి జంప కుండిన
విరథు జైపథులపొందెసుగకున్న। పరదార హరుఁడుగ్ర్భమజనించకయున్న జడురీతిదళ కులవిడువకున్న। సౌటియగుసం
ధురవిమేళుచంద్ర శేష। మాధ కేంద్రస్య రాగముల్ మంద్రతాంతు। దైగ్యకీర్తివచాక్కపైశ్వర్యసద్గు। ణములకనతిర్మలత్సో
ణిరమను వలరే। సీ॥ ఏ వ్వానిసత్కీర్తిలిందిరామంది రానందిరాగల సమున్న తివహించె। నే వ్వానివిక్రమంబింది రా
మందిరానందిరాకలసమున్న తివహించె। నే వ్వానిసద్గుణంబింది రామందిరానందిరా కలసమున్న తివహించె। నే వ్వాని
శై భవంబింది రామందిరానందిరాకలసమున్న తివహించె। నతదుహితజనసవ సంభావిరాము। తతులితమతిప్రతిత్య
దివ్యప్రభావు। తత్య తాంఘ్రిసరోజసేవాను భావ। సుగుణవిభవ్యంబు తిర్మలత్సోణివిభుదు ॥ సీ॥ [illegible] దాస [illegible] తిఁ
నదానవిఖ్యాతిపగిదిప్ర త్యర్థిసంభ్రమమెునర్చ। [illegible] విగ్రహాస్ఫూర్తిసవిగ్రహ స్ఫూర్తికరణిశంబు కైరికరిమదాల్ప్రగస
కళా స్తోమంబుతనకళా స్తోమంబువలెనిలసద్వ గత్స పయునెనర్చ। తనమహాస్థితిభాతితనమహాస్థితిభాతిబరగిమితాత్మ
దపటిమదాల్ప। దనరెశతురర్థి వలయితిధరణితలని। వాదసమస్తగ్రవిపమాజరసికరచన। వచనపరితస్సిగమహాత్మ. వె
భవంఘ। సారసుకుబుందుతిర్మలత్సోభనంబు ॥ గీ॥ తేడనుజన్మ పుళరజన్మధనదవనవ। [illegible] విభ్యా [illegible]
పటిమ। ఘటిసెవసుదాన గాంభీర్య గరిమ వెలసె। వసుమతీస్థలి రామాభూనల్లుకవ ॥ సీ॥ [illegible]
బిరాజమూర్త్రాంతమండలస్ఫూర్తినడప। తననిరంతరగలస్త్రరతీ [illegible] రథరాధరశేక [illegible] పటగి డడర [illegible]
ధమ్మర్మనరవంబరికిర్తి హంసపద్ధ [illegible] సంగ మెుడఁప। దనక గాంచలచలత్తరవారిధారదుర్మదవాహి [illegible] లసడఁ [illegible]
ఖలజనచిత్రగూర్వంబులంకురింప। సమద సంగ్రామ వాసికాక సమయమందు। సభిన వాఖండలుడ [illegible] వెలసె।
రామభూపాలుడభిరామధాముడగుచు ॥ గీ॥ అక్తితిశమల రాయసికనజుడైన। రామరాయుడు పేర్కొ [illegible]
[illegible] చతుర్థైసంప్రశారాతిదర్భకుచు। సగ్రజునిరాజ్య రతణంబాచరించె ॥ క॥ అలతిరుమలరాయుడు ముద [illegible]
లరగలతస్ఫూర్తమంగమాంబను విలస। ద్బులరూపవయశ్శీలో। జ్వలమతులఁ వెండ్లియాడె విభవమునన్ ॥ అ [illegible]
క॥ పతిహృదయావాసినియై। యతిశయమగమంగమాంబయన్వర్థముగా। నతిశసకూలవతియై। తీగవెలసె
దారధర్మశీలయనంగన్ ॥ సీ॥ ప్రియుడెదజేర్చినన్ బ్రేమనిల్పి సజడజాత వాసము జేరజసగయన్న। సామే [illegible]
సామితేజమురతిసంగలిస్థైరింపజాలియన్న। విభునిసమ్ముఖమున వెలసితాతదితరఘుసరసజ్ఞాధీవగాకయన్న। [illegible]
డకునైదుకోసనువిభులావర్ణ్య మరయవేళచుక్రిందు పరపకున్న। ససుధనైనయుగురమయు మవాణిదిమ్మ। [illegible]
స్వతిపతివ్రతాలలామ। కనుదుదినులెన్నసాసాంగ్వయతిశయించె। మహితసద్గుణనిరుగులంగమాంబ ॥ క॥ [illegible]
రతిలిశాస్త్రీ। యతిశతచతురసరసశీలుడుసుమన। శ్రీయస్థగుడైసోముడ। మేయమహిమనిలజనించెమి [illegible]
గడన్ ॥ సీ॥ సద్గుణమ్మలరింప జాలనిసంకోచమహిభయంబెడ [illegible] కొదవ। హితవక్రములభోగమెడ [illegible]
విప్రరాగులగారవింపనిసడి। మెునసిసోదరియిల్లుముద్రించివ [illegible] ధంగంబు [illegible]
పొప్రతీవదలనితేక్షుపదోషానుమంగంబు దొలగనికొద। వశుసపాదించుకొనుటకైవచ్చిముష్టి। పగ్గి వంశంబనాడిపాల వె
లిబొడమె। సోముడనసర్వ సద్గుణస్తోమములను। తొడికాలింప్రబుకుమారసోముడలరె ॥ సీ॥ సరస [illegible] లనెల్ల [illegible]
గ్రహించివిరించినిబిడాంతనిర్వాణ వేషణమార। వారిలోగలకలాతారతమ్య మెుకుంగడలచిద్యా వాభూనిమోలను జేసి।

గ్యుంచివియంవొకచోటనొకరిని జోడు గానొక్క-చోటనుమరియొకరి నుంచి । భూతగనొకద్విక్కుపోచనుపతియూరనెనరస [illegible] విను వాలు గోత్ర [illegible] । గానయూరిలాఘుపగౌరవముల । నగయనింగికియాశ్రోము డెవసిరిల్ప । కరముధికజా [illegible] సట్టుగాచినిల్ప । బరగొనచింతుశ్రోమభూపాలుడనగ ॥ సీ ॥ నెర్వంకలపం [illegible] చంద్రవిపటుసౌఖ్యపూజానసంఘ గాలసెంచి । శూరతాక్ర గంటసుమాకని మాకునిచవిక్ర తాంగస్నూ [illegible] సహసించి । ఖ్యాతిప్రశిఖగమాంధాతను ధా [illegible] జన్య [illegible] టువాప్రశి స్తిమించి । [illegible] గుణములను తాత్రిమునిరామునిక్రపగోత్రముదవనస్థితలసెంచి । వెలసెకలశా ఖ్యా [illegible] భునికరణ । తరుణతకణకిరణపరిస్ఫురవిలస । దకుణశరజాలముదాశ్రితోత్కగసరసుడు । భవ్య గుణపాత్రి సోమభూపాలవరాళి ॥ సీ ॥ సనుదనాగమహితోత్స పమొందెనె వ్వా డుగతులచేసురేన సంగతులచేత । జితపరాశరను తోద్ధతిగాంచెనె వ్వా దుర్కృతులచేవిల సదాక్రతులచేత । తతగుడ్విజవచ స్తతిసెందెనె వ్వా డుమతులచేనియమ సమ్మ [illegible] లచేత । శమతభిబుధసంస్థితిజెందెనె వ్వా డునతులచే నైభవోన్నతులచేత । సతతమువొగడొందెదశదిశావ్వ తంయశోభి । [illegible] కరాలోలముదితోసజ్జ సచకోర । పాలిపండితజనపద్మపంక్తిహేళి । భవ్యగుణశాలి సోమభూపాలమౌళి ॥ సీ ॥ కోరి [illegible] కౌరికో వెలకుసుమ [illegible] శిఖరమెత్తించనేతులిప రెంకు । దవనసజ్జనులంవర ధినుతింగతులాభారంబు దూగనేభాగ్య [illegible] । దవరితసస్తసంతతలాండెక్ర తలవాదానవ్రాక్వ ముగనేకర్మశీలు । దా సేతుసీతాసమాగతద్విజాలకుగోకోటి చేతునే గుణగరిష్ఠు । దగలవస్థితిమాఘుకార్తికమచూర్చ । వముల సక్కవిపండితావలులకెల్ల । కొల్లలుగనిచ్చునె [illegible] లవనంపు । దగనిసుకృతమూవనిగాంపనల వియగునె ॥ సీ ॥ మహిత సాహిత్య సామ్రాజ్యానుభవములనభి సభో జ్జ్వ [illegible] డనవరతవిత్తనిమానందసంతతికభిసవకేరూడాయత సువనట । తరాలసింధుకబంధు రాహవాంగ [illegible] సీమగభి [illegible] సుజన్య [illegible] సుధాము । దసమలావణ్య లీలాంగనాసంగతికభినవకాము దాగ్య హితకాము । తనవధిభాగ వస్థి కీర్తి-దప్రాక్వ । దైనబ్రహ్మోక దలిబుధులభినతింప । భూతరము హెంద్రభోగభాగ్య ములబుడమి । బరగెను గుమా రసోమభూపాలు డెలమి ॥ క ॥ అవిభుని మొగము గాంచిన । సీవసుమతి కవిక రాతి ౦త జా రు । నైవలము లేదుకె [illegible] ను । సీవియుతను పాణినాభిసెలవుల వలసట ॥ సీ ॥ లలితేంద్రనీలజాలకజాలకములమాక్తికరంగరంగవల్లికలశిఖర । పరి రంభలబ్ధ గోపురగోపురములవాటకసాలసాలభంజికలవిమల । తరచంద్రకాంతకేసనకేతనములకాంతిచిరత్న రత్నవేదిక లక్షక । నపరమ్య పటవితానవితానములమహోత్సవసద్మ సన్మనోహరజగతుల । జాగసింహాదిచిత్రితస్తంభపంక్తి । [illegible] ఖచిత్రతులడనరదేవళమొనసగ । జేసిశ్రీరాములప్రతిష్ఠ జేసెనిలన్న । పాలమాతురి డసోమభూపాలుతతడు ॥ చ ॥ అ నఘముదానమీర్ప పకులాగ్రణివిపులకివ్వనిప్వగట । గని సుర పతు పాతి హరి గావను మేకుప్రచంద్రసూర్యులట । బని [illegible] యు శేలుగల మదిని బట్టదిగుక్వె యునోర్లచిల్వక । వ్యసుబరించిరత్నఖనినంబు ధిభో [illegible] మునుందు నెప్పు దుక । దా [illegible] శదభగభితక్రమాలంకారసీసపద్యము ॥ సీ ॥ సక్కతిజాతపరిస క్తపరస్థితిభువనోద్ధరణధర్మగూతివిహ్వ తి । శ్రీ రాజితసువసగౌరవా ప్తిమహాఘునాశనీతగభిరి మాశయగతి । వసుమత్ప్రభావధూర్వ హధామవిస్ఫూతివరసుమనో మాగణరసికమతి । మహిత తేజచ్ఛృతమఖవర్గతఖ్యాతియభిరామధూతగేయప్రశస్తి । యజనినబ్జునిజలధుని హరుని గురుని । హరినివప్రినివరు ఖుని నథియయతుని । మరునిబలిశిబిసగరుని శరధునయుని । పగిదిబొగడొందెసోమభూపాలుడి లను ॥ సీ ॥ సు ॥ శాకలాలవిస్ఫురణంబున ధరిత్రినే రాజు శేరాజాగోతింతు । ధరణీతలినసైక ధరణంబున నెలంగియే భోగి యాభోగిసేవగ్గంతు । హిత శేశవామోదక్ళ తెజస్వ విభవా ప్తయే క్రీడిత ఆక్రీడి [illegible] । ప్రైఙాలా [illegible] సటునిక

జాతాభ్యున్నతి యోజితప్రశాంతి ప్రశస్తనందిమిందు | నతఁడు చతురంబునిధి శేషిత శ్రావణిమ | హాతనిపక నీలవనీ వలాహ | కక్రమి
మను ప్రతీకఅల్లప్రతిష్ఠ | తిష్ఠ ఫలమందు సోమపృథ్వీశ్వరుండు ॥ సీ ॥ సుపుత్రసద్గోత్రుఁడు పుత్రసద్గోత్రుఁడు పరివిధ రైశ్వర్య
హర్షకళన | సుతపస్స్ఫురిత మిత్రుఁడు తపస్స్ఫురితమిత్రుఁడు మిత్ర ప్రతాప విఖ్యాతి వలన | సుతు మోహనవిలోలుఁడు మమోహ
నవిలోలుఁడ సమవిఖ్యాతిచారా ప్తమహిమ | సుధనంజయవిభావుఁడు ధనంజయవిభావుఁడ హితవంశాటోప హర్షణగుణము |
రాజశేఖర ధర్మవర్ధనసుకాఠి | రూపమై శ్రీకరణసర్వోధీపదప్ర | చారుతయు లబ్ధరామానుజా ప్రసిద్ధ | గౌరవస్థితి సోము
హంబీరుడలరె ॥ సీ ॥ తనకీర్తిరత్నాకరునకు ప్రాకారాబ్జ మండలము ప్రాకారాబ్జమండలము గాఁగ | తనవిక్రమ విభాక
రునకు శార్వరవిజృంభణము శార్వరవిజృంభణము గాఁగ | తనదానశ్రీ కామినికి సంతానవైభవము సంతానవైభవము
గాఁగ | తనసత్కృతి ప్యూమధునికి సత్కవి విలాసములు సత్కవివిలాసములు గాఁగ | వెలసెకలశాబ్ధికన్యకా విభుపదాబ్జ
ఘటితనిశ్చల భక్తిమహాగరిమ | గాంచిసంచిత నిజపుణ్యసంచయముల | భవ్యగుణశాలి సోమభూపాలమౌళి ॥ సీ ॥
శ్రితచక్రధరణ లక్ష్మీహితమ్ములతమ్మికంటి వాఁడొకఁడు నీవంటి వాఁడు | జితవైరి వైభవ క్షేమంబులను వేడికంటి వాఁడొకఁడు
నీవంటి వాఁడు | హితదివ్య రతిభవ్య హేలానుకరితుంట వింటివాఁడొకఁడు నీవంటి వాఁడు | కృతరాజహంసయుక్తి ప్రేమపల్ల
వాల్గంటి వాఁడొకఁడు నీవంటి వాఁడు | ఘనకృపాకోప లావణ్య గౌరవముల | గలరె ముల్లోకములఁ బేరుకన్న నన్య | లనఁ దగ
వృలెన్న వెలసెనీయవనియందు | పాలితబుధాళి సోమభూపాలమౌళి ॥ సీ ॥ అతఁడు సుందరుఁడను ఘోటముఁ దాటమ దేవాలయం
బునకు ప్రదక్షిణంబొనరించ | నతఁడు దివ్యక్షేత్రముఁ దాటను హరిచింత భక్తిచే క్షేత్రముఁ బట్టి నిలిచె | నతఁడు సమీరాశనుం డాట
మాధవుమ్రోల నారామముల విరులన్ని రాల్చె | నతఁడు పరుఁడు దీపముఁ బాట ప్రదీపిక బాల్యగ్రహించి వైభవము గాంచె |
నతఁడు మాళవమన్న ఘండాటరంభమ | నగరశ్రీదేవి భూదేవిసంప్రతిష్ఠ | జేసి మందిరమున సంతసించె వేడ్క | ననుతుకనతెం
తరనుదినంబులని గాంచి ॥ క ॥ శ్రీమద్రామాయణకథ | యేమరకను ధాటిమాట నెనిమిదిమారుల్ | నేమునుననిచె రా
యణ్ణ | భీమమహీపతి చేసె ననుతుఁ డంతరు విబుధుల్ ॥ సీ ॥ విసపుకోరల రోసమెసఁగనాలుక దాచి బుసకొట్టు మహిపిల్వ
నయ దెంత | తనదంతనిశురింతు ఘనగండములనింతు పెరుగొందలను కూర్మి పెంపదెంత | కుధిశియంగము లాగిఁ గదిశి
యయుంజత్పత్తి ముదిశినకూర్మంబుముచ్చ టెంత | దెసలందు తెలతెలవెక్కసమై నలరుప్రసగసరకుంజరములఘనతయెంత |
తక్కకకుటిలరౌరవప్రపాతకకఠోర | బలమబాంధులతో చర్మి వలదటంచు | వవనిశ్రీసోమభూపాలు నాశ్రయించి | యచలత
సుమతియయ్యెనత్యాదరమున ॥ క ॥ శ్రీభూమిపాసీశలము | న్నాభగవంతుండు వెండ్లియాడినమాత్రిన్ | శ్రీభవముఃపు
ముష్వరినిల | నాభూమీపతి వరించెనబలాయమెలంక ॥ క ॥ అందగ్రమహిమ వెలయుబు | రందరునకు శచివరేణ్ధక్ష
హితమహిమ | నందనవనములవిభునక | మందసుఖప్రద సుధర్మమతిమానితయై ॥ సీ ॥ జలధిశయ్యగదుపున బొడమక యు
న్నచో నలమహాలక్ష్మియాడఁగవచ్చు | ధరచంతి కాశ్యసుధరియింపకున్నచో నలసతీదేవి సాటనగవచ్చు | బహుముఖావా
శంబు వ్యాపింపకున్నచో నలసరస్వతినిజోడనగవచ్చు | హీనవంశోత్పత్తి లేనిదై యున్నచో నలయరుంధతినద్ది యనగవ
చ్చు | ననుచు నయ్యంతినందరు నభినుతింప | నేకొరంతయు లేక ననేకపుణ్య | మహిత మహిమానుభావయై మహిజలం
గ | రమ్యసద్గుణనికురుంబ రామమాంబ ॥ సీ ॥ పతిరొమ్ము ద్రొక్కెనపక్షమునిరసించి సగము చేసినశైలజను హసించి | తా
ననావాహంబు గనుసరస్వతినెంచి విభుక్రిందు చెరచును ర్వినిజయించి | గోత్రవైరిని గూడుకొన్న శచినిరసించి పతునాత్మ గోరు
ద్రాపటినణంచి | మగనినైత్రెక్కనమంటాని ఖిన్నించి జగము భ్రమ్మరిడెందు ఛాయనొంచి | విభునకనుకూలముగ సౌఖ్యవి

భవములను । తెలియజేయఁజనకోడు దెలుపుటెల్ల । సన్నుతింపఁగ వనరుహాసనునకైన శక్యము గాదను । విమల సద్గుణ నికరంబు లెంతని పొగడ ॥ తే ॥ చెన్నునియమ్మనంటి దరిచేరి పరమాత్ముని సాత్త్వికసం । పన్నగతల్పమున్నట్టి వృషభధ్వజాంబుజభవాదిసురాళిసన్నుతే । సన్నుతసద్గుణాఢ్యయనిసాకేతనందనుఁ బ్రస్తుతింపఁగా । చిన్నమతిచెన్ను మించెనుదలంచెదపరమాత్మనిధానమౌ రామమై ॥ గీ ॥ అంతటశ్రీరామభూపాలిక యందునుత్తమ । భూమిపాలుఁడతఁడు శాంతిపూర్ణుఁడైన । తనయుఁడు శ్రీరామ రాయనిగుడి నెలకొనె । యశముతోడ ధరణి చక్కఁబాలించెను ॥ సీ ॥ తనకీర్తిచంద్రికా తతులు సత్యవిమల స్థితిచకోరికలకు రకఱవీక్ష । తనశౌర్యశిఖిశిఖోద్ధతులు శాత్రవకానకముల భస్మములుగ నలంప । తనసత్య సంపదా తపము పాత్రీకృత మహాత్మ్యలపరంపరలఁ గంపఁదనర । తనలసత్కరకల్పతరువు త్యాగపాళికల కలంతలఁ దలఁపుల ఫలింప । నతభజనులయ్యా పతిమనోహర శరీర । తనమహాప్రహాసహసిత సీతాస్యతేజ । వరసమారోహణతదగ్రవల్లనగరి । నిపుణమతి రాజశ్రీరామనృపతివరాలి ॥ సీ ॥ మదమత్తదిగ్ద్విపాహనమున బాణిమిత్రసంహతి సంపదుత్కర్షవార్ధి మీరఁగ । దగి రాజశేఖరధర్మతత్త్వపనమున మహిత నయాభోగమతియుమీరఁగ । కృతమతిస్ఫురణ వ్యక్తిద్వంద్వ విభవజాల మతిబలాగమ భారతములమీరఁగ । సముద్రగవాహినీశ్వర వైభవంబుల సంతరించి సమగ్రశౌర్య మెరయ । కర్ణకారాతి వరసంస్తుత విదళన । మాచరించి విజయలక్ష్మి నధిగమించి । వెలయుశ్రీరామరాయసుకీర్తితలమున । సలరనతత్సుచర్య రామాయణముగ ॥ క ॥ అలరామరాయఁడుజ్జ్వల । కులశీల వరాలాభి రూప గుణసంపదలన్ । బోలుపగు లక్ష్మాంబిక ప్రియం । బలరఁగ దేవింబరెంద్ర యెవ్వరి కేనున్ ॥ వ ॥ ఇట్టి శ్రీమన్నిష్ఠపల్లి వంశంబా చంద్రతారార్కంబుగా వెంపొందియుండు నట్టులంగ టాక్షించు శ్రీమచ్ఛ్రీనన్నకేశవస్వామి కృపాకటాక్షంబుల క్రమంబు సంజేస్వ ద*************************ష్ట్యంగములు ॥ * ॥ క ॥ ప్రణమత్సురవరమకుటీ । మణిభూషణసలిలాభి షిక్త పాదాంభోజా । గుణవరణ నగాద్రిగక । గుణసాంద్ర కటాక్షునకు జగద్ధరుఁడు నకున్ ॥ క ॥ స్ఫురన్మూర్తిమలభి రాభా । స్వరహారావర్ణ పూర్ణవక్ష్రాగరా । విరచిత హితసంచారున । కరిదరముఖధారునకు శుభాకారునకున్ ॥ క ॥ రంగదనంగవిలాసత । రంగిత శృంగార భావరంజితగోపా । లాంగనకున్ సర్వజనుల । పుంగవగమను నకు పలుల ఖడ్గ మననకున్ ॥ క ॥ మందరగిరి ధారునకతి । సుందరమూర్తునకుఁ ద్రసువిశారునకా । నందరసోదారునకును । రందరశాత్రవపరాత్పర సమీరునకున్ ॥ క ॥ గండలసన్మతితవర । కుండలకర్ణునకు సకలలక్షణపూర్ణునకా । ఖండలమణివర్ణునకరి । మండల దార్వీభుజంగ మనుపర్ణునకున్ ॥ క ॥ శ్రీవనితాపరిలబ్ధ । శ్రీఘనకల్యాణముఖనిఖిలసుగవరసం । సేవిత పాదునికేశవ । దేవునకనవరత వరసుధీ భావ్యనకున్ ॥ అభ్యుదయపరంపరాభి వృద్ధిగా సమర్పింపఁబూనిననీయథాశ్లోకతాత్పర్యరామాయణంబను శ్రీమదాదిమకావ్య రత్నంబునకుఁ గథాక్రమంబెట్టిదనిన**

శ్రీరస్తు

శ్రీ హయగ్రీవాయ నమః

శ్రీ శేషవపరబ్రహ్మణే నమః

యథాశ్లోకతాత్పర్యరామాయణప్రారంభము

తపమున స్వాధ్యాయస్థితి | నెపుణుని వాగ్విదవర్యు నిత్యనిలోకా ॥
ధిపుని నారదు గూరిచి | తపస్వి వాల్మీకి మౌని యిట్లని యడిగెన్ ॥

సీ॥ ఈలోకమున నెవ్వఁ డిప్పు డెంతయు గుణవంతుఁ డెవ్వఁడు శౌర్యవంతుఁ డగుచు | తనరు కృతజ్ఞుండు ధర్మజ్ఞుఁడు సత్యవాక్యాస్పదుఁడు దృఢవ్రతయుతుండు | నెవ్వఁడు చరితచే నెంపొందు నెవ్వఁడు సకలభూతంబుల యందు హితుఁడు | హితదర్శనుఁడు ముఖ్యుఁ డెవ్వండు మహిమ యెవ్వఁడు సమర్థుండు విద్వాంసుఁ డగుచు | నగుచి జితక్రోధుఁ డెవ్వఁ డాత్మవంతు | డెవ్వఁడ నసూయకుఁడు దీప్తినయువాఁడు | నెంమిసని జాతరోషుఁడై నెవ్వనికిని | భీతిఁ జెందుదు రాదేవతావ్రాతమైన | క॥ ఏవం విధనరు నెరుఁగగ | నీ వనఘుఁడవౌదు ఋషిశేఖర నే | నీవిధము వినఁగోరెద | నీవిని కే సరి తపోమోద మెనయ న్నార్యా ॥ వ॥ అని యిట్లు పలికిన వాల్మీకి వచనంబు విని లోకత్రయవృత్తాంతవిజ్ఞానవిశారదుండగు నారదుండు హర్షభరితుండై వినుమని సౌముఖ్యవాక్యం బిట్లనియె ॥ గీ॥ బహువిధంబులు మరి దుర్లభంబులైన | గుణంబులు నీచేత నెన్నఁబడ్డ | నట్టి గుణయుక్తుఁ డగు నరు నాత్మఁ దెలసి | మునివర వచించెద వినుమని బలికె ॥ సీ॥ ఇక్ష్వాకుకులసంభవుఁడు రాముఁడనంగ విదితుండు జనులచే విశ్రుతుండు | నెగిడి యతాత్మవశ్యుఁడు మహావీర్యుండు ధృతిశాలి మతిశాలి దీప్తిశాలి | శ్రీమంతుఁడు నవచక్షుర్మంతుఁడును నీతివాది వశ్యాపాది వైరిభేది | విలతభుజుండు కంబుకంఠుఁడు ఘనహనుస్థలుఁడు సుకంఠుఁడు | సముచితలలాటుఁడును గూఢజత్రుకుఁడు | డానతభుజాంతరుఁడు మహాపార్శ్వయుతుఁడు | సుందరశుభవక్త్రుండు సరిందముండు | సశికుఁ డాజానుబాహు శ్యామసుఁ డందమరియు ॥ క॥ కుదుచపాదుఁడు నతిసముఁడు | బరిపాటెరుఁగు మేనివాఁడు మరియును హెచ్చగు | గౌరతనకసమవిభాగ | స్ఫురితాంగము లెసగువాఁడు భువి రాముఁ డనన్ ॥ వ॥ వెండియు స్నిగ్ధవర్ణుండును సుప్రతాపపరిపూర్ణుండును పీనవక్షుండును విశాలాక్షుండును లక్ష్మీవంతుండును గీర్తిమంతుండును | శుభలక్షణుండును ప్రజాప్రతిపాదనవిచక్షణుండును ధర్మజ్ఞుండును సత్యప్రతిజ్ఞుండు జ్ఞానసంపన్నుండును బ్రహ్మణ్యుండు శుచియును యమనియమాదిసమాధియుతుండును ప్రజాపతిసమానుండును వృథాభాషాసమానుండును సకలజగద్ధారుండును రోషకర్ణాయశత్రుజనహర్తయును గుణసనిమరియును ॥ క॥ రక్షకుఁడు సకలజనులకు | రక్షకుఁడు స్వకీయధర్మరాశికినెల్లన్ | రక్ష

విదుషుఁ బ్రత్యక్షముఁడు | రక్షకుఁడగు స్వజనంబును రాముఁడు దలఁపఁగ ॥ ౯ ॥ సాంగ వేద వేదాంగ తత్త్వజ్ఞుఁడు నారయ ధను
ర్వేదనిష్ఠితుండు | సకలంగ సర్వశాస్త్రార్థతత్త్వజ్ఞుండు ప్రతిభావంతుండు సుస్మృతియుతుండు | సర్వలోక హితుండు సాధు
వదినుండు సర్వ సముండు విచక్షణుండు | సజ్జన శ్రేణిచే సర్వదా భిరతుండు నదులచయంబు నీరు సుద్ధిబోలె | నార్యుఁడును
సర్వకాలంబునందు నైన సముఁడు ప్రియదర్శనుఁ డగు సకలముఁ దరియ | అఖిలగుణరాశిచేత సమన్వితుండు వరుస కౌసల్యానంద
నివర్ధనుఁడు ॥ ౧౦ ॥ మరియు రాముఁ డబ్ధి యందు గాంభీర్యంబున సముద్రునిఁ ధైర్యంబున హిమవంతుని సౌమ్యంబు
న విష్ణునిఁ బ్రియదర్శనంబున సోముని క్రోధంబున కాలాగ్నిని క్షమాగుణంబున పృథివిని త్యాగంబున ధనదుని సత్య
మ్యంబున రెండవ ధర్మునిఁ బోలి యొప్పుచుండె నప్పుడు ॥ ౧౧ ॥ జ్యేష్ఠుఁ సుగుణాప్రజాహితు ప్రసిద్ధప్రియయుక్తుఁడౌ ముంతఁ దృఢ
శ్రేష్ఠుఁడగు నాత్మజుఁడు దృఢ పరిక్ర్మ సత్యవిక్రముఁ డగు రాముని | శ్రేష్ఠుఁ ప్రజాహితార్థంబు ప్రీతి నృపుఁ డురథుఁ డిలీశ్వరు | శ్రే
ష్ఠుఁడు యౌవరాజ్యమున జేయ నటకిచ్ఛయొనర్చె సయ్యెడఁ ॥ ౧౨ ॥ ఆ రామునకు నభిషేక సంభార భారముఁ గని
పికభార్య కైక | యంతపూర్వంబున నటదత్తవరయగు దేవియా విభుఁ గూర్చి యావరంబు | దనర రాముని వివాసమును
భరతున కభిషేచనంబును యాచనముఁ | గావింప సత్యవాక్యస్థితికతఁ హీనవతి ధర్మపాశ నిబద్ధుఁ డగుచు | వనమున కంపె
రాముని తనయుఁ బ్రియుని | సట్టి ఘనవీరుఁడు నుప్రతిజ్ఞా నుపాల | నా ప్తి కైక ప్రియకారణాప్తి జనక | వాక్య నిర్దేశముగా ప్రతి
రి గెనుపనముకును ॥ ౧౩ ॥ ఆ రాముం జనువాని భ్రాతవనసువ్యాప్తిఁ బ్రియ భ్రాతస్నేహ | మారూఢస్థితిచేత నెంతయును
మిత్రానంద సంధాతవి | స్తారప్రేమ గుణుండు లక్ష్మణుఁడు నత్యంతంబు సౌభ్రాత్రమిం | పారఁ భ్రాతఁడు దెల్పుచు నివ్విధ
మాఘూర్ణిల్లుఁ డేగెన్వెసఁ ॥ ౧౪ ॥ రాముని భార్య యందయిత ప్రాణసమాహితసంతతంబునఁ | శ్రీమిథిలేశవంశభ
వసీత సతీజన తావతంసయా | రాముని దేవమాయ యనఁ గల్పితసర్వసులక్షణాఢ్య యౌ | రాముని వెంబడిం జనియె రాజ
శశాంకుఁ రోహిణి బలెన్ ॥ ౧౫ ॥ ఆ రాముఁడు జనకుని చే | బౌరులచే దూరము సాగఁబడి కురి గంగా | తీరమున శృంగిబేరపు |
రారకుఁ డగు సూతుతో డనన గతుఁ డగుచుఁ ॥ ౧౬ ॥ ధర్మాత్ముఁ డిని షాదకులాధిపతి యగు గుహునితోఁ బ్రియసఖా వహుని
తోడ | గూడి యనఁతరితోడి యా రాముఁడు భార్యజ తోడ సౌమిత్రితోడ | జనిపాదచారణంబున వనంబులు బహుజీవసం
బగు నదీ శ్రేణి దాటి | నరవి భరద్వాజ సంయమివరశాసనమున నచిత్రకూటమును జేరి | గరమువఁ బర్ణికయందు సుందరము
నై | మందిరము జేసి క్రీడలసందమొలసి | దేవగంధర్వసదృశప్రభావసాధు | త్రైనవాకసుఖంబుండి రందుముగురు ॥ ౧౭ ॥
రాముఁడు చిత్రకూటశిఖరంబున జేరిన పుత్రశోకవి | భ్రాంతి మతిఁ డై సుతుం దలఁచి దశరథుండు దివంబు పేరెన | దృప్తి మిగడల్లు
గా గభరతుండు వశిష్ఠ ముఖద్విజాళిచే | భూమి నియుక్తుఁ డయ్యుఁ బనిఁ బూనక మీ జెను వోవలుందొగిన్ ॥ ౧౮ ॥ వీరుం డా భరతుఁడు
గనె | శ్రీరామ ప్రసాదదత్తశీలుఁ డు వనముఁ | జేరి సుమహాత్ము నిరఘు | వీరుని నట జేరి సత్యవిక్రమ సారుఁ ॥ ౧౯ ॥ అన్న భా
వపరుఁడు సాత్ముఁడై భరతుఁడు ప్రార్థించి చిరఘునేత భ్రాతగూర్చి | రాజ వ్రగమ్ము ధర్మజ్ఞ నీవ యటంచు రామునితోఁ నుస్తోత్రం
బులుక | శ్రీరాముఁ డ పమచాబాదారుండు సుముఖుండు సటుఁ మహా మహాబలుండు | జనకుని యాదేశంబును రా
జ్యమొల్లక పాదుకల్ తద్రాజ్య భరమునకు | నవి యొసఁగి నిచ్చి మరి భరతాగ్రజుండు | భరతునిఁ బిమ్మటఁ గ్రోశాలకు నంపె తను
అగ్రజాంఘ్రులకెరిగి తా గమేధ్య | నవనిఁ బోయి యరంది గ్రామమందు నిలిచి ॥ ౨౦ ॥ ఇట్లు భరతుండు సనిన సత్యసంధుఁ డగు జితేం
ద్రియుండు నతపన్నుం డదవి రాముండు నగు రాముండచ్చటికి ప్రజలు పునరాగమనంబు నాలకించిరేని కాగ్రముడంబున
దండకావనంబు సంప్రవేశించె నట్లు మహారణ్యంబుఁ జేరి రాజీవనేత్రుం డగు రఘుపుంగవుండు విరాధుం డను దేవవిరోధిన్వధి

ముంచి శరభంగుండును సుతీక్ష్ణుండును నగస్త్యుండును నగస్త్యభ్రాతయు నను మునివర్యులం బొడగాంచి యగస్త్యవచనం
బు చే తనకు బ్రీతుండై వాసవదత్తంబగు శరాసనంబును గృపాణంబును నక్షయ బాణంబులగు తూణంబుల గ్రహించె నంత
॥ ఉ ॥ వనచరకోటితో నటవివర్తిలు నా రఘునాథుఁ జేరుచో బొబ్బుపుల్ | దనుజవధార్థమై వినియు తద్వచనంబును దైత్య
నాశనమా | వనమున రాముఁ డాసురవైరులమ్రొంప బ్రతిజ్ఞఁ జేసె నట్లనలసమానతేజు మునుల కభయ మొసంగు వారికిన్
॥ సీ ॥ ఆవసస్థితుఁడగుసతని చే శూర్పణఖానామ రాక్షసి కామరూప | కలితజనస్థానగత విరూపితయయ్యెను లక్ష్మణుచేత నాసికా శ్రో
త్రసవిహీనయగుచు | దోషాచరులఖరదూషణత్రిశిరులసర్వ రాక్షసులతత్సైన్యములను | వధియించె రాముఁడవ్వనవాని చే
జనస్థానవాసులచతుర్దశ సహస్ర | దనుజవితతులు హతులై సదశముఖుండు | జ్ఞాతిఘాతంబు విని క్రోధజాతమూర్ఛ |
చేతపరిభూతుఁడయ్యె దురాత్మనేత | యసుకుమారీచునటనసహాయమువరించె ॥ క ॥ ఓరావణ బలియునితో | వైరము వలవ
దుటకాంతల వినవచ్చుచు | మారీచుని చేనాతఁడు | వారింపంబడియుఁ బెక్కువారములు వడిన్ ॥ శా ॥ అవాక్యం బు
నుపత్తికంధరుఁడు కాలాపాదితుండై యుపే | క్షావృత్తిం గొని కాటకేయసహవాసావాప్తి రామాశ్రమ | క్ష్మావా
సంబును జేరదూరముగ నమ్మాయావిచే బోరగా | భూవర్యాత్మజులా హరించె నపుడ బ్బూమిజు భార్యన్ వెసన్ ॥ గీ ॥
అజటాయువు గృధ్రంబు సడరిమును హతుఁ | నిహతమగుగృధ్రమును గని విహ్వలత్వమైన | జనకసుతకై విలపించె సరవిరాము | డా
కులేంద్రియుడను శోకహతుఁడునగుచు ॥ వ ॥ అంతటఁ దీయంబగు శోకంబున జటాయువను గృధ్రంబును నిరహించి వనం
బున సీతకన్వేషింపఁ గదు మహాబాహు - దగు రఘూద్వహుండు ఘోరదర్శనుండును వికృతరూపుండును నగు కబంధుం డ
ను రాక్షసుం గని వాని వధియించి తద్దేహంబు దహించిన యతండు స్వర్గంబు గతుండయ్యె వయ్యెడ ॥ క ॥ శబరిని ధర్మ నిపుణాన్ ,
కబంధుఁడెరిగించి రాఘవునకు తరధామా | శబరికలి ధర్మ గనుమన | శబరిన్ జనకజ నివోవినుత జనుయు తమ్ముఁడున్ ॥ సీ ॥
రాముఁడు దశరథ రాజతనూజుండు శబరి చే మిగుల పూజలను గాంచి | పంపాతటీవాటి పవనాత్మజుని తోడ సంసక్తిగని వా
నరజాతసూక్తి | సుగ్రీవు తోఁగూడి సుగ్రీవుతోఁ దనాద్యంతంబు గలుగు వృత్తాంతమంత | మరియు విశేషాప్తిమహిప్రతికథయు
ననదిరొల్ల దెలసెను మహాబలుండు | రఘుకులుండట కపిరాజు గవితనూజు | డల్లరామునివృత్తాంత మంతవినియు | ప్రీతను
తితోడ రాఘుభూనేతతోడ | నగ్నిసాక్షికమై సఖ్యంబు జేసె ॥ ఉ ॥ అంతట వాలిచేఁదనకు నైనవిరోధము రాఘవ ప్ర
భూ | కాంతునకంతయుం దెలుపఁగా గతమైత్రి నిదుఃఖవృత్తి చే | చింతనరాముఁడుం బ్రతిన జేసెను వాలివధంబు నాహ్వ
భా | స్వంతసుతుండు శక్రసుతుసత్వమునంత వచించె నచ్చటన్ ॥ క ॥ సుగ్రీవుఁడు శంకితుఁడై | యుగ్రకరాన్వయనిశక్తి ను
క్తిపరీక్షా | భీగాఢ్ర హారముగ దుందుభి | యగ్రిమకాయము మహానగాభము జూపెన్ ॥ గీ ॥ అస్థిజాలంబు గన్న మహా
భుజతలుం | డతిబలుండు దివసపతికులుండు | సవియు రోజనములు నెమ్మిగ పదాంగుష్ఠ | మునను మిగుల నెగసిపోవ మీటె ॥ క ॥
వాలమ్ము మేటనేడను | సాలమ్ములు మరియు నొక్క శైలమ్మును పా | తాళమ్మును భేదించెను | వోలిప్రభుస్వన ముగా
గ నెగిరఘువరుఁడుర్వి॥ అంత ॥ గీ ॥ దానప్రీతచేతుఁడై నమ్మి కపికుంథ | నుహాడునెగి రాఘవ సహితుఁడగుచు | చెంపనంటగర్జ
జేసె సుగ్రీవుఁ డా | హేమపింగళుండు హరివరుండు ॥ సీ ॥ అమ్మహాధ్వని నాలి హరివాలి యగు వాలి తార నూరడఁబల్కి
యనూను వెడలి | యర్కజాతో బోరనగు దేర నటు రాముఁ డావాలి నేచి యొక్క - మ్ముకై చి | యతఁడు సుగ్రీవు ప్రార్తి నని వాని
నవధించె తద్రాజ్యమున భానుతనయు నుంచె | నా హరీంద్రుఁడు జేరి యఖిలకపులఁ బిలిచి తా సునవేగ
కదిత్తులకనల | నత్తతసంపాతియను గృధ్రము నన రీతి | మరియు బలవంతుఁడగు హనుమంతుఁడేఁగెను | దివిని

కలకమాజాదిరిస్త్రీణాయసుచు | దనుజులవధానంబును దాటివనిమె || క ||అవలలంకాపురముసు | రావణరక్షోవరము నరహిజేరిచసక్తో | కావృతపనగలసీతా | భావధ్యానైకనిరతపావననిగనియో || వ || యిట్లుజానకిసదగ్నాంచియనిలతన యుండభిజ్ఞానంబగుముద్రికనుపించి రామవృత్తాంతంబు నెరింగించివైదేహినాశ్వాసించి పురద్వారముభజించిసేనాధి కులంతకులయుండంచి మంత్రిసుతసప్తకంబువధించి సూరుండగు నక్షయకుమారు వధించి కార్యార్థకారణంబునం బట్టువడిబ్రహ్మవరం బునలం బ్రహ్మాస్త్రంబువలన విముక్తుండుగాదన్నెరింగియవ్వీరుండు రజ్జువులంబంధించినట్టిరాక్షసుల రావణదర్శనా పేక్షచేసినోపేక్షించి తద్దర్శనానంతరంబున జనకజాతయగుసీతయున్నయన్ని వాసంబుదక్క లంకాపురంబంతయు దగ్ధంబుగావించియంత రామునకుప్రియయోగమ్ము దెలుప హరివరుండు మరలివచ్చెనప్పుడు || క || ఆమారుతి చనుమేనం | హామతిమెయ్యభుకులప్రవద్ధితా ప్రీతివహేష్టు | రామునిగనిపవచియుంచెను | స్వామీజానకిసీతసస్యం బొందుడా || ఉ || అంతట భానుసూతియయుడైరఘు కాంతుడునుగాను చాలావధి | ప్రాంతముజేరి భాస్కరకళంబులు సాపకులంబులగా నర | స్వాంతను బాధపెట్టెను వారిధి తన్నెరిగించినప్పుడీ | కాంతుని వాక్యరీతి సలుగట్టగజేసెను సే తువెంత చూడ || సీ || అట్టి సేతువు నుంచియట లంక కేతెంచి రణమొనరించి రావణు వధించి | శ్రీరామ దేవుండు సీతను బ్రాపించి పతిశతసం బుగ ప్రీడనధిగమించి | యంత రాముడు లక్ష్మణామె నుద్దేశించి జనసభపరుష భాషలునురించి | యానతివినవోడి యగ్నిప్రవేశించియందున త్రిపావకో క్రమించి | విగతకల్మషగాగ నుర్విజనెరిగె | స ప్త హాకార్యము సచరాచరంబు | నైనలోకత్రయముజేపపీడగనము | ప్రియుదమండె మహాత్ముడా రామునకును | అ ప్పుడు || చ || సురపతిపూజను డగుచుశోభిలె రాముడు హమదాధాముడై | స్థిరుడు తిలంకయందు నభిషిక్తుని జేసి విభీష ణునిపాహి | సుకులరాజ్యభూవణుచిచొప్పడుచొప్పునుచింతగాసివి | జ్వరుడు కృతార్థుడై దనరిపంతనిలేరఘుకాంతుడం చెను || క || సురపతివరముంగాంచియు | హరిపతి ప్రతిలించి రాముడలరనయోధ్యా | పురగతిపరిగెనప్పుడు | ప రికరుడై యాస్తపిం తిపరిప్పృతుడగుచున్ || వ || అంతసత్యపరాక్రముండగు రాముండు భరద్వాజాశ్రమంబున కేతెంచి రఘునిసమీపంబునకుహనుమంతునంబనిచిమరియు బూర్వవృత్తమగువృత్తాంతంబుప్రశంసించి సుగ్రీవసహితుండై యాపు ష్పకంబునారోహించి నందిగ్రామంబునకేతెంచియాగ్రామంబునభ్రాతృస్తోత్రంబుతోడంగూడజటాపటలంబుప రిహరించి యనఘుండగురఘువరుండు సీతాదేవింబ్రాపించి వేడుకయు బ్రాజ్యంబగు రాజ్యంబునసామ్రాజ్యంబునధిగ మించెనయ్యెడ || క || పుత్రమృత్యువుమరియుప్రభు | హ్మ్యష్టమృత్యుభీతుభయ పిస్పష్టముగా | ఒప్పకురోగ మనారా | మిప్పుముకర్షిప్తగుచునెసగెజగమున్ || మరియు || సీ || ప్రకుములుగాదైరిపుప్రతిష్యుతిరెమొకించు కేనియ నెప్పు డొందునంతులెల్ల | వైధవ్యనసటబర్వకపతివ్రతలైరియగ్నిభయంబింతయునగాదు | జలమజ్జనభయంబుజెంతులకొదువ దంనిలభయంబెమిస్యైనరాదు | నంతరోగభయంబు వాతుధాభయముచు తస్కరభయముమొకించియాను లేమ | మిగు లధనధాన్యసంభముతై నగరములును | రాష్ట్రములెపంగె నిత్యహర్షములదగిలి | జనములందరు కృతయుగంబునను బో లె | వెలగిరాముడు రాజ్యంబుజేయు నపుడు || ఉ || పూని కెంకశ్వమేధశతముల్ సురిప్రాణసువర్ణపూర్ణముల్ | గా నొసరించి ధేనుతిలకంబులుకోట్యయుతంబొసంగిపెం | పూననసంఖ్యమౌధనము లొప్పగబ్రాహ్మణకోటికిచ్చినన్ | భానుకులుండు రాఘవుడు బ్రహ్మపదంబునజెందెనె తయున్ || గీ || అనమహోగ్యుడుండు రాముండు రాజవంశముల నిర్వ హించెనెలగుణముల | నాల్గువర్ణములనునయమునకీలోక | మునస్వస్వధర్మమునను నలిపె || దశవర్షసహస్రి

బులు | దశవర్షశతంబులేలి వసురాజ్యం బుగా | దశరథరాముడు వేలసెగా | వశగతిబ్రహ్మపదదివ్య వస తివసించుగా
॥ క ॥ ఇది రామచరిత్రంబును |విదళనమును భ్రూణహత్యల వేదసమంబిం |పొదవ పవిత్రంబెవ్వడు | జదివిన సకలఖల దురితసమి
తుగా బాయుగా | క | ఆయుష్య ము రామాయణ | మీయాఖ్యా నంబు పఠన మొనరించు నరుం | డాయత సపుత్రపౌ
త్ర | గాయతి చే జెంది స్వర్గమునందు వెలుంగుగా |శా| ఈ రామాయణ మర్థపఠిం చుద్విజుడెంతే వేదవేదాంగవా | క్పారీ
ణత్వము బొందుతక్షత్రియుడు భూపాలత్వముం జెందు న | క్త్యారూఢస్థితి వైశ్యజాతి క్రయజన్యంబౌ ఫలంబందునే | పారగా
శూద్రజనంబులెట్టులను తాత్వా ప్తిసొందు న్వేసగా | వ | అనియా వర్ణంబు లనాది కావ్యంబునకు శ్రీమద్రామాయణంబు
దలి శ్రీమద్బాలకాండంబునందు నారదవాక్యంబునను వాల్మీకిప్రోక్తంబునందు సంక్షేపరామకథనంబు నాదిప్రథమసర్గంబు ॥
* ॥ క ॥ నట్టినారదు వచనంబు నాలకించి | వాగ్మి శారదుడును నూని వరుడుధర్మ | మతివివేకి వాల్మీకియు పఠ్మా నివరుని |
శిష్యసంయుతుడగుచు బూజించెమిగుల ॥ క ॥ ఆ వాల్మీకుల శేఖరు | తావిధి పూజితుడునగుచు తన్నారదుడుగా | దేవ
పథయమునకు యను మతు | డై వెసనమ్మునికి జెప్పియరిగె గా మరికిగా ॥ సీ ॥ ఆనారదుడు దివికరుగ నాతుడమునకటకంగాక
నతిదూరాప్తిదనరు | తమసానదీప్రతీరమున కవ్వాల్మీకియరిగెగట్టమ్ము నయ్యేటయు | నరిపార్శ్వాస్థితుశిష్యుని గని తెల
కనియుత్తీర్థమాకర్దమంబు | కంటె భరద్వాజకల్మషరహితంబు రమ్యాకరంబులోక్షణంబు నదియు | సజ్జనమనంబు బోలె
ప్రసన్నజలము | కలశమిటనుంచు నావల్కలము దెమ్ము | లిందుడియా విత్కనామూత్రమునుమ్ము | గానని చ్ఛప్రస్నా
నమునుజేతు ॥ మ ॥ అని వాల్మీకి మహాత్ముడాలుకుచోంతగా భరద్వాజుడుగా | మునికి వల్కలము నొసగగ డవాలూ
తాప్తిచేశిష్యుచే | గొని యుండన్నియతేంద్రియుండు మునిముఖ్యుడంత ప్పైదాల్చియు | వ్వసవిస్తారతెల్లనోసరకు దుర్గా
విలించన నేతాగ్రతగా ॥ వ ॥ అంత భగవంతుండగు నమ్ముని కాంతుండు సుందర క్రౌంచంబు నెలయం దిబ్బాయనంవరించుచు
కుంచితనిస్వనంబు క్రౌంచపక్షిమిథునంబు నీటంజేనక్పడమ్ముని వుంగన్నొంతుగనుగొనుచుండు వ్యాహంగయుగళంబునందు నొ
క్కటైన పురుషుఖగంబును బాపనిశ్చయుండును వైరనిలయుండును గుశబరుండొక్కరుండు వధియించె నందుమహీతలవిలుంబుగని
హాతంబునుగ క్తసిక్తాంగంబున నెగుసత్పద్మతంగంబును జూచి సహచరంబును రామార్దిరంబును వ్యక్తంబును యుక్తంబు సుధ
ర్తతో డవియుక్త మైనప్పుడు భార్య దీనారవంబున నాక్రందించెను రిందని పాతిలంబు నాద్విజాతంబు గని ధర్మాత్ముండగు వాల్మీ
కిమానసంబునం దయారసంబు ప్రసరించిన స్త్రీరికరుణావేదియగుటను శ్లోకధియును నధర్మంబిదియని తలంచి యోడంబుం
గావించు క్రౌంచింగాంచి విషాదంబున నిషాదుగా గూర్చి పరుషభాషణంబులనిట్లనియె ॥ శ్లో ॥ మానిషాదప్రతిష్ఠాం త్వ
మగమశ్శాశ్వతీస్సమాః | యత్క్రౌంచమిథునాదేక మవధీః కామమోహితం ॥ గీ ॥ క్రౌంచమిథునంబునందొక్క కామమో
హి | తమును క్రౌంచంబు ద్రుంచితివతుర దాన | గనకుండుమనేక వర్షసముఖుండ | బూని సంగతు లేనివి మానిషాద
॥ సీ ॥ అనియిట్టులని మనంబున నవిమర్శించుచు నమ్మౌనికి నివిలేయగుచునట్లు | యీ శోకార్తనైనను నా చే
యిదియేమిపలుకనయ్యో | నను చుజింతించి మహాప్రాజ్ఞుడాబుధిమంతుడుండు నిశ్చితమతిన జేసి | యామునివరుండలు శి
ష్యునిగూర్చియపు డొక్క వాక్యమిట్లనుచుపలికె | వరుసతో పాదబద్ధమై తుదరసమంబు | నిరతంత్రీలయంబున నిర్మితంబు గా
ను | తనకు శోకార్తునకు ప్రవృత్తమైనదియు | నొసర శ్లోకంబుయగుమరి యొకటగాదు ॥ క ॥ అనిపలికిన ఘనమునిగ్రా
మవచన శ్లోకరూపమును సంతోషం | బెలయగ శిష్యుండు గ్రహిం | చిన గురుడును బ్రీతుడయ్యె శిష్యుని కెలమిగా ॥ క ॥ అంపట
నమ్మునితత్తీ | ర్థాంతరమున జేసి నియతి గను నభిషేకం | బెల్లయుత్సాహ్యోత్కంఠగా | జింతించుచు నిజనివాసనీమకు మరలెగా

॥ క ॥ [illegible] జలపాత్రము గొని భరద్వాజుండు శిష్యుండు నన్ | అవనియందుర్వశు [illegible] కలశ [illegible] నాశ్ర మస్థానము | మ్మునియంధర్మవిదుండు శిష్యసహితంబుం జేరి [illegible] | [illegible] గోష్ఠి జేసి పరమధ్యానంబు జే [illegible] ॥ వ ॥ అంత లోక విభుండు స్వయంభుండును మహాతేజో [illegible] చతుర్ముఖుండును [illegible] మ [illegible] బ్రహ్మదేవుం డా మునిపుంగవు కడకు జనుదెంచిన [illegible] భగవంతుండు [illegible] గాంచి [illegible] ప్రబ్రహ్మ [illegible] బు [illegible] నిలిచి [illegible] పాద్యార్ఘ్య [illegible] స్తోత్రాదివిధు ల [illegible] జించి నమస్కరించి [illegible] యుండు [illegible] గాఁ [illegible] భగవంతుడగు భారతీకాంతుండును [illegible] బున్నా [illegible] పీఠంబు పెట్టి [illegible] నయను విధాతచేత [illegible] డ [illegible] ॥ సీ ॥ అట్లు [illegible] లోకైకపితామహుండును [illegible] యుండు [illegible] మునియు [illegible] మున [illegible] నిధ్యానంబు [illegible] ధ్యానము [illegible] మించి | వైరగ్రహాణబుద్ధి [illegible] పాపాత్ము చే [illegible] జే [illegible] | [illegible] కారణా [illegible] చింతింపఁ [illegible] యు | [illegible] విని [illegible] శయించి [illegible] ॥ శ్లోకము [illegible] గాంచి [illegible] | శ్లోకము [illegible] వాల్మీకి [illegible] ॥ క ॥ బ్రహ్మ [illegible] | బ్రహ్మపిత శ్లోకమగుచు [illegible] | బ్రహ్మ [illegible] | బ్రహ్మ [illegible] వాల్మీకి [illegible] ॥ క ॥ నాయాజ్ఞ [illegible] | [illegible] వాణి [illegible] | శ్రీయుతము రామ చరి తం | [illegible] ॥ అది [illegible] ॥ సీ ॥ వారియు లోకము [illegible] | [illegible] దేవర్షి చే [illegible] | శ్రీమంతు [illegible] రాముని చరిత [illegible] | [illegible] సర్వంబు [illegible] రహస్యంబు [illegible] ప్రకాశ | [illegible] | [illegible] | [illegible] రాముని కథ [illegible] | శ్లోకపదబంధురంబును [illegible] ॥ ౧ ॥ ఎం [illegible] | గిరిసరిచ్చంద్రసూర్యసాగరములెల్ల | [illegible] రామాయణంబు [illegible] ॥ క ॥ అంతట [illegible] | [illegible] చని వాణి | [illegible] | [illegible] ॥ క ॥ అంత [illegible] | [illegible] శిష్య [illegible] వాల్మీకి [illegible] | [illegible] శ్లోకంబు [illegible] శిష్యులెల్ల [illegible] ॥ ఇట్లు [illegible] మరియు [illegible] పాద [illegible] గాను [illegible] చేసి [illegible] బహుళ [illegible] కారంబుగా [illegible] శ్లోకం [illegible] రాముని కథ [illegible] వాల్మీకి [illegible] బుద్ధి జనియించి [illegible] శ్లోకంబుల చేత [illegible] రామాయణ [illegible] ప్రబంధ [illegible] విలాసంబు [illegible] జేసెద [illegible] ॥ [illegible] ॥ [illegible] | [illegible] శ్లోక [illegible] | [illegible] | [illegible] శ్రీమద్రామాయణంబు విరచించె [illegible] | [illegible] వాక్యబంధ [illegible] వాల్మీకిముని [illegible] శ్రీ రామ చరితంబు [illegible] ॥ శ్రీ ॥ శ్రీరామాయణా [illegible]

పవస్తున్నసధర్మాన్వితమౌధర్మవిస్తారాన్ని [illegible] ఉండుటకు ధరించిన [illegible] శ్రీరామ ప్రభుకృత్య మెఱ్ఱి [illegible]
వృత్తాంతములను సువిస్తారముగా రచించుటకై నిశ్చయించెను॥ వ॥ ఇట్లు విచారించి వాల్మీకి యాసనము [illegible]
దర్భలంబులుస్పృశించి చేతులు జోడించి ప్రాగ్దిశాగ్రములగు దర్భలపై యోగసమాధినిష్ఠుడై ధ్యానించి [illegible]
వంబున రామచరిత్రమున్వేషించుచుండె ॥ సీ ॥ రామునిచేత సౌమిత్రిచేత ధరాత్మజచేత దశరథునిచేత । రహస్యభార్య
లచేత రాజ్యయుక్తునిచేత నుత్పన్నమైన యాది గాథలెల్ల గాక । నెల్లవృత్తంబు నద్దిచేష్టలను హసితంబు భాషితం
బదియు నెల్ల । వనితాన్విత యై సంచారియైనట్టి సంఘటన రామునకు నదియు । బ్రహ్మనిచ్చిన శక్తిచే నెఱిఁగె సర్వంబు
పూర్వ । వృత్తమును సంతతయును యథార్థముగాక । యోగనిష్ఠ పొందిన సూనృతము । కరతలామలకంబుగాగ నిరూపిం
చె ॥ గీ ॥ ధ్యానగతి నట్లు పరికించి మహితమతియు । తత్త్వమునెఱుఁగాంచి ధర్మకృతమునకు । [illegible] రాముచరితమును
[illegible] । మునులకు సిద్ధి జేయు విద్య కూడుకొను ॥ వ ॥ అనంతరంబు ధర్మార్థకామంబులు విస్తరంబుగ నాయాయెడల [illegible]
[illegible] సాగరంబు వంటిదై సంపూర్ణ రత్నతుల్యమైన కథాచాతుర్యంబును సర్వజనశ్రవణరంజకంబుగ [illegible]
[illegible] సంగతముగ రూపరంజకత్వంబు విశేష మనోహరంబుగ వేదవేదాంతహృదయంబుల ప్రతిపాదితార్థసహితంబుగ
రఘువంశచరితంబు పూర్వంబున నారదమహర్షి చెప్పినవిధంబున విజ్ఞానవంతుండగు వాల్మీకి వర్ణించి [illegible]
[illegible] ప్రాసు జ్ఞానవాక్యంబు సంతోషరూపంబుగా నిట్లనియె ॥ సీ ॥ రామునిజన్మంబు సాహసత్వాధర్మంబు [illegible]
[illegible] శాంతి । సర్వప్రియత్వంబు సత్యశీలత్వంబు తనువన్య చిత్రకథావ్యసక్తి । [illegible] సంగంబు [illegible]
బు [illegible] కుమారికా వరణయంబు । రామవివాహోక్తి భృగురాముని సూక్తి శ్రీరామపట్టాభిషేకవార్త । [illegible]
సువభిషేక విరతి । రాముని వివాసము [illegible] విలాప । మా విభుని స్వర్గగతి [illegible] ప్రజలబ [illegible]
యను గుహభాషణంబు ॥ గీ ॥ వనచరు గుహ వార్తము । ఘనగంగా తారణము కనియు భరద్వాజ । [illegible]
[illegible] । [illegible] చుటవాస్తుకర్మమును సూచితము ॥ క ॥ భరతాగమనము [illegible] । [illegible] పాదుకలు [illegible]
[illegible] యమున । [illegible] పాదుకాభిషేకము । [illegible] దిగ్గిరి [illegible] వాసంబును ॥ క ॥ అనసూయా [illegible] । [illegible]
[illegible] వేపాల్గొను కండకాటవి గమనం । [illegible] విరాధవధము । [illegible] గుని [illegible] గాంచుట [illegible] ॥ వ ॥ అం
[illegible] శూర్పణఖా సంవాదంబును [illegible] ఖరత్రిశిర సంహారంబును రావణుప్ర [illegible]
[illegible] సీతాపహృతియు జటాయువు నిహతియును [illegible] శోకంబును కబంధావలోకంబు [illegible]
[illegible] పంపాసరోవరమార్గగాంచుటయు శబరియు ॥ ఉ ॥ ఆంజనేయు [illegible] సుగ్రీవసఖ్యము [illegible]
[illegible] వాలివధంబు తారశోక । [illegible] రాజ్యము [illegible] । [illegible]
[illegible] రామకోపము ॥ సీ ॥ కపిసేనాచరిత్ర [illegible] ని [illegible]
[illegible] సముద్రలంఘన [illegible] । [illegible] సంపాతి [illegible]
[illegible] దాటుటయును । [illegible] సింహిక [illegible] । [illegible]
[illegible] రాత్రి [illegible] । [illegible] లంకా [illegible] । [illegible]
[illegible] ॥ వ ॥ వెండియు [illegible] భూమి [illegible]
[illegible] సంగతి [illegible] దానంబును [illegible] నంబును [illegible]

క్షిప్రహోమనిర్మాణంబును వృక్షభంగంబును రాక్షసీవిలాపనంబును కింకరవధంబును పవనతనయు గ్రహణంబును | లంకాదహనంబును లంకాజనాక్రందనంబును పునస్సముద్రలంఘనంబును మధుహరణంబును రాఘవాశ్వాసంబును శిరోరత్నదానంబును విభీషణ సాంగత్యంబును వధోపాయనివేదనంబును సాగరక్షోభంబును సేతుబంధనంబును సింధుతరణంబును రాత్రిలంకారోధనంబును కుంభకర్ణవధంబును మేఘనాదనిధనంబును రావణవినాశనంబును సీతాప్రాప్తియు విభీషణులాభిషేకంబును పుష్పకారోహణంబును నయోధ్యాగమనంబును భరతసమాగమనంబును శ్రీరామాభిషేకమహోత్సవంబును సర్వసైన్యవిసర్జనంబును నిజరాజ్యరంజనంబును మరియు నిష్ప్రసుధాతలంబున వైదేహీవిసర్జనంబు నాదియగు నానాగ్గల్పవృత్తాంతయుక్తంబగు నుత్తరకావ్యంబునుం గూడ భగవంతుండగు వాల్మీకి యొనరించె నన్న తృతీయసర్గంబు॥ * ॥

॥ క ॥ ఈరీతి ప్రాప్తరాజ్యుం | డా రాముని సచ్చరిత్ర మాశ్చర్యవిధం | బారయగను విజ్ఞానవి | చారుడు వాల్మీకి మానిసత్తమ మొప్పన్ ॥ సీ ॥ ప్రతిసహస్రగ్రంథసద్ధతి కాదిగా గాయత్రివర్ణసంఘటితము గను | వెలయ నిర్వదినాల్గు వేలు శ్లోకంబులు సంగతినేనూరు సర్గములును | నొనర షట్కాండంబు లుత్తరకాండంబు నా కావ్యమునను వాల్మీకి జేసె | నమ్మహాప్రాజ్ఞుండు నాదుత్తరభవిష్యదర్థంబులను గూడి యట్లొనర్చె | ఇది యెట్లు యోగింపగ సమర్థు డెవ్వ డనుచు | మునసి చింతించి భావించుచు నిలిచిముల | కౌగిలించిరి ముని వేష కృతమహాత్ము | భవులు కుశలవులు కుశలప్రభుభక్తి ॥ క ॥ కుశలవులను ధర్మజ్ఞుల | కులభూషణుల రాజపుత్రకులసోదరులన్ | కుశలస్వరసంపన్నుల | యశోన్వితుల గని యా మునియున్ ఆశ్రమగతులన్ ॥ శా ॥ ఆ వాల్మీకి మునీంద్రు డా ప్రాజ్ఞులను వేదాభిజ్ఞులగా వారికై | యా వేదార్థ ముపస్ఫుటంబుగను జేయన్ బూని రామాయణం | బా వైదేహిచరిత్ర రావణవధం బా కావ్యం సమ్ముగా దానవుల్ | గావించం దగుదాని సుస్వరముగ నధ్యాపనంబున నేర్పెన్ ॥ వ ॥ అంత గాంధర్వకళాతత్వజ్ఞులును షడ్జాదిస్వరసంపూర్ణభావస్వరూపమూర్ఛనాభిజ్ఞులును | మంద్రమధ్యతారస్వరస్థానానుసంధాతలు భ్రాతలును స్వరసంపన్నులు గంధర్వసదృశస్వరూపులు వతిమన్నలును రూపలక్షణవిశేషులును మధురభాషులును చారుకళ్యాణనిర్మితంబగు నాకృతి సలనన బింబంబగు నాకృతి బింబ సమానులు నగు నా కుశలవులు నంతట గాంచు రెండవ స్వాత్ములలోన సుభాకారవిభవులగు నా కుశలవులు మధురోచ్చారణస్వరవిశేషసహితంబుగ | త్రికాలప్రమాణలక్షితంబును | షడ్జాదిసప్తస్వరనిబద్ధ శుద్ధజాతిసంగతంబును వీణావేణుమృదంగాది తంత్రీలయసమన్వితంబునుం గాశృంగారవీరకరుణాదినవరసవిలాసభావ్యంబగు తత్కావ్యంబు గానసరణి గానభ్యసించిరంత ॥ శా ॥ ఆ రాజాత్మజులున్మహాత్ములును సార్వభౌమల్ మహాలక్షణా | కారస్ఫూర్తులు నిందిరుల్ కుశలవుల్ గానక్రియాప్రావీణ్యా | స్థానస్థాపిత సౌభాగ్యమును ముఖ్యంబౌచు పాఠ్యాన్వముల్ నా రామాయణకావ్య ముత్తమను వాచాయ ర్ధిమ్ముగా జేయుచున్ ॥ గీ ॥ గానవేత్తలు తత్వజ్ఞులై నయట్టి | వారును యథోపదేశప్రకారమునను | ద్విజులు సాధువులును ఋషిప్రజలు గూడి | నట్టి మరి గానంబు జేసిరాఖ్యానవిదితము ॥ మరియును ॥ సీ ॥ ఆ సమాజుల ఋషీశ్వరులు రాఘవయజ్ఞవాటంబున నొకనాడు గానంబు సేయుచున్ | నా సీమలనువిమలాత్ములు ఋషులున్న యెడనుండి కావ్యంబు గానసరణి | బాడిన నది విని ప్రమద బాష్పాకులేక్షణులయి మునులెల్ల సాధు సాధు | నతివిస్మితులు ప్రీతులై ధర్మవత్సలులైన యంతలమీరు గాయక వరేణ్యు | లధిక గీతస్థులు నారసోత్కాంతి శాయి | మధురిమంబౌర యీ గానమధురిమంబు | నౌరచిరవృత్తమయ్యు ప్రత్యక్షముగను | జేయుచున్నదియని ప్రశంసించిరపుడు ॥ క ॥ ఆ ఋషిమండలమున మరి | వాక్ప్రవేశ చిగీషపదన విరచనగా | సారరసాస్వాదనపరు | గా రహి బాడిరి తదీయ కావ్యము మరియున్ ॥ గీ ॥ అటుల నమ్మహాత్ములు తపోధనులచే | వర్ణనీయుల

ను వాసురిపువున | రాగయుతముగీతరత్యంబు మధురంబు | స్వరయుతంబుగాగ బాడుటయును ॥ వ ॥ అంతనత్తపోము
నులుశ్రీరామాయణగాన జనితానందానుభవపరవశ భావంబులఁ బ్రసన్నులును సత్సుతులును నతిప్రీతులై సంభావనాపూ
ర్వకంబుగా గాయకవర్యులకు నక్కుశలవులకు నొక్కరొక్కరు క్రమంబుగా కలశంబును వల్కలంబును కృష్ణాజనంబు
ను మౌంజియును గమండలువును యజ్ఞసూత్రంబును నౌదుంబరదండంబును కుశాసనంబును జపమాలికయు నొసంగిరి కొ
ఱియునుం గొందఱు మహాబుద్ధులాయుష్కరంబుగానాశీర్వదించిరివ్విధంబున ॥ సీ ॥ ఆశ్చర్యమీ యుపాఖ్యానంబుముని
కీర్తితంబును కవిజనాధారముగను | ఘనతరంబును యథాక్రమ పరిపూర్ణంబు గీతంబు శోభన గీతములకు | నాయువర్ధ
నంబును సభ్యుదయ కరంబు రచితసర్వ శ్రుతిరంజనముగ | రాజమార్గంబుల రథ్యాదులను వారసంగీతవిదులై ప్రశంస
చేయ | నొక్కరొక్కరి గాన మొనరించుచుండు వారి | గాయకుల భ్రాతలనునందు గాంచి విమల | మూర్తి రఘుభర్తఁ దెచ్చి గృ
హంబునకును | మాన్యులగు వారలను బహుమతుల జేసె | శా ॥ ఆ రామప్రభుశేఖర దపోధితుడు దివ్యస్వర్ణపీఠాసనా
ధ్యారూఢుండయి భ్రాతృమంత్రియుతుడై నా తఱిన్ స్వరూపాఢ్యులన్ | జేరన్వచ్చిన వారినద్దర వచ శ్రీయుక్తులన్ జూచి నీ
వ్విగుండిట్లనులక్ష్మణుం భరతుశత్రుఘ్నునిన్ ॥ క ॥ మీ కనుసు రవచనసులకు | వీరివిచిత్రార్థశబ్దవిధగీతం
బు | వీరక్యచరిత వినుఁడని | యారయ గాయకులజమువ నానతియిచ్చెన్ ॥ ఉ ॥ వారనురంజకంబనిజ వాంఛితరమ్యోగ్య
కము సుందరస్వరో | దారముగం త్రికాలగుణయుక్తము సమున్నతవిస్ఫురితార్థమై | యారయసర్వగాత్ర వ్యాక యాంతర
ముల్ ముదముంద బాడిరన్ | సారెకు సత్సభాశ్రవణసౌఖ్యమొనర్చెనాడీ గగీతము ॥ వ ॥ అంతరఘుసత్తముండు సత్యం
బుహాయ శ్రీచిత్తుండై కురియును ॥ ఉత్పల ॥ ఈముని పుత్రులుత్తమ లెంగయోని తపోధన | శ్రీధ హీనయులు
గానవై భవశీలులై వరశీలవ్రల్ | భూమియందు సదీయమై దనుభూతిదంబగు కావ్యమా | నీవ మానుహీమంబుబా దెద
రెల్ల మీరువినందగున్ ॥ వ ॥ అనియనంతరంబ నక్కుశలవులును శ్రీరామువచన ప్రేరితులై సార్వకాలికరంజకమార్గంబ
నుమార్గవిధాన గానప్రకారంబున రామాయణకావ్యంబుగానంబుగావింపఁ దొడంగిన నారామచంద్రుం డనుసభాం
తరస్థితుండై వెంతియుండదీయ శ్రవణానందాను భవేచ్ఛచే నాసక్తచిత్తుండయ్యెనన్నదిచతుర్థాశ్వాసంబు ******
॥ క ॥ వైవస్వతమనువాదిగ | నైవను ధేశులకుజగాన మేతులకఖిలం | బీవసుధ యధీనంబై | భావితమగు సర్వ మునక్ర
మమయాగాగ ॥ సీ ॥ విజయార్థముగను నేవిభునపుత్రులు ధరి వేష్టింతురుసహస్ర వృష్టిసంఖ్య | నెవ్వనిచే నబ్ధి ద్రష్ట
నై సాగరంబననయ్యెనాసగరాఖ్యనృపతి | యేరాజులందు జెం పెసగెనయ్యిక్ష్వాకువంశమహాత్ములవంశమునను | జనియిం
చిరిఖ్యాతి దనరి పెంపొందు రామాయణంబను మహాఖ్యానమిదియు | నగుటదీనిని ధర్మ కామార్థసహిత | మనుప మో
క్షప్రదంబునై యలరుదాని | నఖిలమును వివరింతునాగ్యంతముగను | వినగదగు నాసూయచే విబుధ జనులు ॥ తత్కథా
ప్రారంభంబెట్టిదనిన ॥ క ॥ శ్రీరమ్యంబగు సరయూ | తీరంబున కోసలాఖ్య దేశంబునతి | స్ఫారంబును ధనధాన్యాధా
రంబును బ్రమదగతి నుదారంబలరున్ ॥ క ॥ ఆకోసల దేశంబున | ప్రాకటము నయోధ్యయనగ పట్టణమదియున్ | లో
కనుతంబును మనువను | లోకేంద్రకృతంబునై వెలుంగుదనంతన్ ॥ గీ ॥ శ్రీయుతముయోజనద్వాదశాయామంబు | విస్తృ
తముయోజనత్రయవిస్తృతంబు | సలరుసాకేతమనగవిఖ్యాతమగుచు | పృథులసువిభక్తతరమహాపథమునగుచు ॥ క ॥ వ్యక్త
మై నిత్యముసువి | భక్తంబై యధికవిమలపరిమళజలసం | సిక్తంబై ముక్తసుమా | సక్తంబై రాజమార్గ చయమొప్పుచు
న్ ॥ సీ ॥ తతకవాటకవాట వృతతోరణంబున బ్రాపితవ్యక్తాంత రాపణంబు | నాతతసర్వయంత్రాయుధ ప్రసరంబు

మహాశిల్ప కల్ప నాభాసురంబు | సూతమాగధ వందిజాతభూయిష్ఠంబు శ్రీమత్ప్రభాసమృద్ధివిరచిత | ముక్తాట్టాలకాసన్నధ్వజకులంబు శతశతఘ్నీసంఘసంకులంబు | కటువిలాస వధూటికా పటలచటుల | నటనఘటనకృత్తాలన నాటకాగ్రవాటికా ఘాటపేటికా వలితకేళి | దామవిసరంబు దగునయోధ్యాపురంబు ‖ గీ ‖ అలరు సురుచిరసాల మేఖలితమగుచు | సొంపు గుమగుమాయమానసూనాళికాసత్ప్రరంబు|సలరుసురుచిరసాలమేఖలితమగుచు | సొంపు గుమగుమాయమానసూనాళికాసప్రరంబు ‖ క ‖ ఘనమంబులుగంభీర | పాయంబులునస్యజనముదాసదమాగోడ్ | పాయంబులుపరిపూరిత | తోయంబులుగలపురవరదుర్గ నుతరమల్ ‖ క ‖ శ్రీమంతులునయవినయ | శ్రీమంతులు బలిబిధానశీలనలీలా | ధీమంతులుగలరప్పురి | సామంతులు నృపులనేక సంతతులగుచున్ ‖ వ ‖ మరియునప్పురంబు వాజివారణరథపదాతిసంపూర్ణాంబును వివిధవర్ణధేనూష్ట్రమహిషమేషఖరాదిపరికరసంకీర్ణంబును నానాదేశాగతబహువిధవ్యవహారసమావేశితవణిగ్జనవిభాసితంబును సకలభూమినివేశితంబును నగాధపాథసాద ప్రభృతిగ్రహవిశేష నిరాక్రాంతంబును శాలితండులాద్యనేక విధసస్యధాన్య జాలసమగ్రంబును నిక్షుకాండరసోదగ్రంబును భేరీమృదంగ మురజవీణావేణుపణవపటహ కాహళాదిమంగళతర మహారవసమృద్ధతమంబును నిత్యోత్సవంబును కమలకుముదసముదయ ముదితకలహంస కారండవ రథాంగముఖరసుఖరవసమాకర సరోవర సమావేశంబును శుభనివేశితనివేశ ప్రదేశంబు నగుచు స్వర్గంబుపలసగపోవి శేషసమాసాధ్యమానంబగు సిద్ధవిమానంబునుంబోలె వెలుంగుచుండువెంతియు ‖ సీ ‖ జనక విహీనుడై తనయవిహీనుడై యస్వాయుడును నొకరుడైన వాని | ఇతరేతరముజాదకతియూధ గతిస్వరక్షానంబునసెరుంగనై నరాత్మశీసవిభాగ్యంబసమేతు పలాయితు నటనమాయ విహీనుడైనవాని | ధర్మంబుదలచితత్స్వామిలనతీవ్రవహస్తముల సొంపరేచతుకులట్టి | గహనవాటీపదృష్టదావహావరావా | మారికరికిరి ప్రభేదశితాస్త్రులయిన | యస్త్రదోర్బలవిదులుసహస్రసంఖ్య | లగుమహారథులొప్పుచురప్పురమున ‖ శా ‖ స్వాధ్యాయాభిహితుల్ మదంగనిరతుల్ సత్యవ్రతుల్ శ్రేష్ఠులు | విద్యాక్రియాలంకృష్టులగుచున్ శ్రౌతాగ్నిహిష్ఠుల్ లసద్ | ద్వైధ్యావాప్తిమహాహితుల్యులు మహాత్ముల్ గోసహస్రప్రదుల్ | సిద్ధ్యానాప్సృమ లప్పురిగ బొలుతురెంతే సద్గుణుల్ బ్రాహ్మణుల్ ‖ వ ‖ మరియునేతాదృశవిశేషవిభవ భాసురంబగునయోధ్యానగరంబున రాజ్యవివర్ధనవిచక్షణుండనో రథుండగు దశరథుండను మహారాజు సురరాజు సురలోకంబునుంబోలె నధివసించివిపుండెనన్నది యంచమసర్గంబు * ‖ సీ ‖ సర్వజ్ఞుడును సర్వసంగ్రహాభిజ్ఞుండు తేజోతిదర్శియు దీర్ఘదర్శి | పౌరజానపదప్రియారతుండుచుధర్మయుతుడును బహుమఖాకృతుడు హితుడు | విదితత్రిలోకవిఖ్యాతుడు రాజర్షియు నియతి మహర్షిసన్నిభుడు శుభుడు | బలవంతుడును మిత్రవంతుండు కృతశత్రుసాంద్రయతుండు జితేంద్రియుండు | ధనచయమూలచేశక్ర ధనదసదృశుడు | దాస్వరిపసించి లోకరక్షా ప్రదీప్తి | ఘనుడు మనువుసబోలెనిత్యావమిత్తి | నతిరథుండగు దశరథుండవనిబ్రోచె ‖ క ‖ సురపతిచే నమరావతి | కరణినలద్రివర్గ ధర్మకలితుడు సత్యోన్నతుడగుదశరథుచే | పరమంబప్పురమయోధ్య పాలితమయ్యెన్ ‖ క ‖ అపురవరమున హర్షితు | లొప్పగధర్మాత్ములు బహుశ్రుతులు నరుల్ | దప్పక తమతమ ధనముల | దొప్పదుదురుద్యప్రసత్య శుద్ధులనుల్ ‖ ఉ ‖ అనగరస్థులుంబులుగవాశ్వమహా ధనధాన్యసంకులం | బైనను నెప్పుడేనియునుఅల్పధనుండు నసిద్ధ వస్తుడున్ | గానగరాదునాస్తికుడు గాదిందరిద్రుడున్ దుఃఖాతకుండున్ |బానియసంతతుండ సగమూరునులందొకడైన లేడొగిన్ ‖ క ‖ అందుల పురుషులు సుందరు | లందరుధార్మికులు వినీయతాత్ములునిత్యా | నందులు సుశీలవృత్తులు | నందముగానిర్మలురు మహర్షులవలెన్

ఈ ॥ వ ॥ కొండియుఁడు నుపూరకుండును దండరహితుండును గిరీటరహితుండును నపగతహారుండును నల్పభోగస్పృహారుండును నన్నిర్మలాంగుండును ననులేపనవివర్జితాంగుండును ననుగంధవిరహితుండును నమృష్టభోజనుండును నదాత్తుండును నిరోభూషణహస్తాభరణాద్యలంకారవిహీనుండును ననాత్మజ్ఞానుండును । తస్కరుండును వర్ణసంకరుండును ననసూయకుండును గలిగియుండండదియునుంగాక స్వకర్మనిరతులును దానాఢ్యయనశీలవ్రతులును బ్రతిగ్రహనియతులును నిర్జితేంద్రియస్థితులను బ్రాహ్మణోత్తములయందు ననాహితాగ్నులును నకృతజ్ఞులును నాస్తికులును ననూయకులును నస్మృతభాషితులును నవంచితులును నబహుశ్రుతులును నవేదాంగవిదులును నసహస్రదులును నప్రతేయుతులును లేరు మరియును నరనారీజనంబులందు దీనవృత్తులును విక్షిప్తచిత్తులును వ్యాధితప్తులును గురూపవంతులును నశ్రీకులును నఃచారులును రాజన్యభక్తిదూరులును నగువారొకరేనియు గానంబడరు పదంపడి చాతుర్వర్ణ్యజనంబులనందరు దేవతాతిథిపూజాభిజ్ఞులును వదాన్యులును చారులును శూరులును విక్రమవంతులును దీర్ఘాయుష్మంతులును సత్యధర్మసంశ్రితులును నిత్యంబునుం గళత్రపుత్రపౌత్రసహితులను క్షత్ర బ్రహ్మణమతులు రివ్విధంబున ॥ క ॥ క్షత్రము బ్రాహ్మణహితగను । క్షత్రద్విజహితము వైశ్యజనము బ్రహ్మ । క్షత్త్రద్విజవర్ణ వినుత । రీత్రయము శూద్రజనము పురింధర్మగతిన్ ॥ సీ ॥ చౌమసంగతులంగ నాయుధ్యములయందు ఘనకుచంబులయందు గఠినతలును । వక్రభావంబులు వనితల బొమలందు చావలంబులు వారి చూపులందు । యబలలయానంబులందు జాడ్యంబులు కలహముల్ ప్రణయవైఖరులయందు । యతివలకౌగిళ్ళ యందు బంధనములు తాడనాదులు సురతంబులందు । హావకములయందు బాష్పంబులాతపత్ర । మందదండంబు గానంబు లంద లయలు । ఘట్టలంద ద్విజహర్వ ప్రతిభోందు గాని । యంతు లేకుండ నవ్విభుండేలెధరణి ॥ క ॥ ఆపురమిక్ష్వాకులచే । త్రాణ నతియుక్త నతనిచేత సంరక్షితమై । దీపించెను మతిచేయును । బ్రాహ్మణనరనాథమనుజ తతిచే బోలెన్ ॥ ఉత్సాహ ॥ అనలతుల్యులై సముద్ధులై దనుజనుతులు । ధనుల నైన వీరయోధతతుల చే ధనుష్కటా । ధనులచే సపూర్ణమగును గన్పడెన్ప రంబుదా । ఘనమృగేంద్రతతుల శైలగహ్వరంబు నుంబలెన్ ॥ క ॥ కాంభోజబాహ్లికాదిక । సంభవము లుశిక వనాయుజంబులును నదీ । సంభవములు హయవరములు । జంభారిహయోపమములు లెస గెరిలెన్ ॥ మ ॥ హిమవద్వింధ్య సముద్భవంబులను మత్తేభంబులు నటగ్గతో । త్తమముల్ ప్రాగ్జవామనాంజనమహాపద్మాదిదిగ్దంతి వం । శముల గుట్టి మదాన్వితంబులును మాతంగ్యంబులై । యదురుఁ బోల్చుగజేంద్రయూథములయోధ్యా రాజధానిందగున్ ॥ మరియును ॥ క ॥ భద్రములు మంద్రములు మృగశ్రేష్ఠములనగ । గలవచటభద్రమంద్రమృగంబులనగ । మరియు మృగమంద్రములు భద్రమంద్రములన । గజములంబులు భద్రమృగంబులనగా ॥ ఉ ॥ ఎపురినుండిపంక్తిరథుడేలును నాపరి యోజనద్వయ । వ్యాపితమధ్య భాగమగుభాగ్యసమాఖ్యనయోధ్యనాగమన్ । దీపితమానుసందు దృఢతేజమురాజతమున్ జితారిమై । యేపుననొప్పె భూప్రజలనెల్లను నందుగ్రదు తారలంబలెన్ ॥ వ ॥ ఆపురం బట్టియుధర్మానాయుధిభావితయు నసత్యవాదరతోగరశవాటాగలావిభాసితయును విచిత్రభవనశోభితయును ననేకజనసహస్రపరిపూరితయు శుభారామ్యయునగు నయోధ్య నధిష్ఠించి వాసవనిభుశీలుండగు దశరథమహీపాలుండు బాలించెనన్నది వష్టసర్గంబు ॥ గీ ॥ అట్టియిక్ష్వాకులమున నమాత్యుడైన । దశరథునకమాత్యులుత్తములు గలరు । నింగితజ్ఞులు మంత్రజ్ఞులెప్రమూపతికి । ప్రియహితవిహారులేనుంశ్రేణిచేత ॥ క ॥ వీరుండగు నారాజున । కారయనెనమండ్రు మంత్రులలరుదు మనుగ । శ్రీరమ్యులుసద్ధాత్ములు । భూరిగతిరాజకృత్యములనసరత్తుల్ ॥ గీ ॥ మరియు వారలు ధృష్టియు మంత్రపాలు । డర్థసాధకుడనగ సిద్ధార్థుడనగ । నటయశోకుడు విజయ

పిచారంతులరగ | నెనిమిదవమంత్రియగుసుమంత్రుడనగగలరు | ౩ | ఆతనికిగలరు మహర్షుల్ | ఋత్విజులువసిష్ఠ వామదే
వులనియతిచెల్ | సతతముదగు బుద్ధిమంతులు | నితరులుగూడ దగును మంత్రులై నయాదు లటులన్ | ౪ | ఆమంత్రులఖిలవి
ద్యావినీతాత్ములుహ్రీమంతులునగుయ శోభితులును | యశస్వులమోఘవాగ్గుణభూయిష్ఠులు నిరతబహుమతులు నీతి
మంతులు | మహాత్ములున శ్రీమంతులు బహుధనువేదవేత్తలు దృఢవిక్రములును | సావధానక్రియా భావితుల్ స్మృతి
మంతులు దీపితుల్ పదనిష్ఠితులును | శాంతిసహితులు దీప్తివిఖ్యాతియుతులు | ప్రాప్తికిశ్చితపూర్వాభిభాషితులును | శా
స్త్రములకొఱకమునకూడ కోపలనైన | యన్పతవాక్యంబులాడనియట్టివారు | ౬ | వారలకరస్వజన పరజనములందది
వ్యచరితములు | వేరెయొకింతయునుదెలియలేనిదిగల్గ దుచారదృష్టిచే | నారయుచుండజేసి వ్యవహారవిధిజ్ఞులునాప్తతాప
రీ | పౌరతతెందుకోశబలసంగ్రహదక్షులు వారలెంతయున్ | ౭ | అపరాధముగల్గినచో | విప్రులగుసుతునైనదండవి
ధి జేయుదురా | నపరాధముగల్గనిచో | రిపునైననుదండమాచరింపరు చేరిన్ | ౮ | వీరలునియతోత్సాహులు | వారలు
నృపనీతిశాస్త్రపథంబులనెఱిగెడి | శూరతులను శుద్ధాత్ములు | కారాధింరక్షకులునిరంతరమరయన్ | ౯ | బ్రాహ్మణక్షత్ర
ప్రాజ్ఞులబాధపరప | కధనమార్జించి తెలిసిబలాబలంబు | దండమొనరించి మంత్రులందఱును గట్టులేకమతులనై నియో
గితులైయొనగునపుడు | ౧౦ | పరమునగాష్ట్రంబునను | కగుదేనియనన్పతవాదికదుదుష్టుండున్ | పరదారరతుండునులే
కరసంగినిబాధమునకు నంతటనెనగరా | సీ | అమంత్రులందఱునతిశీలయుతులును శుభవాసులును సువేషులునుమరి
యు | పతిహితార్థస్థితిఁ బెలగయాతులునయగ్రస్థితోషసుజ్ఞానులు | ప్రఖ్యాతవిక్రముల్ పరదేశములనైన బుద్ధిసంసిద్ధి
ప్రసిద్ధిచనులు | సంధివిగ్రహముఖ్యవష్ఠగుణాభిజ్ఞులు మహానీత్యసహజసంపత్సహితులు | మంత్రరక్షణగతిని సూక్ష్మతర
వతిని | సక్తులునయుక్తులునసీతిశాస్త్రవిమయు | నయవిశేషజ్ఞులుననతిప్రియతరోక్తి | సాధులుననాచు సతతంబు వారు
జగిరి | ౧౧ | ఏతాదృశమంత్రులతో | నాగతగుణయుతులతోడననుగతుడగుచున్ | భూతలపతిదశరథుడు | పాతక హార
కులధరణిపాలనజేసెన్ | ౧౨ | చారవిచారదృష్టిని శత్రులాలోతిరంజిలజేసిధర్మవి | స్తారకబోధుడై మరియధర్మమువీడి
ప్రతీతకీర్తితో | దారుడుసత్యసంగతుడనైలనకెక్కుచునుంసముండునా | వైరియులేకసత్ప్రగుణవర్యుడురక్షణజేసె
కీర్తిన్ | ౧౩ | సువినతసామంతుడు మి | త్రవృతుండుప్రతాపనిహతశత్రుకంటకుడై | భువనము దశరథమహీపతి | దివ
మున్దేవపతిసంగతింశాసించెన్ | ౧౪ | మరియునట్టిమంత్రకార్యపరిసక్తులును సనురక్తులునుకుశలవృత్తులుసుసమర్థులు
నహితకంటులుమంత్రులతోడన్గూడపార్థివవరుండగు నా దశరథుండు తేజోమయంబులగు కిరణనిచయంబులతోడను
జను దపుమార్తాండుండునుంబోలె తేజోయుతుండై ప్రకాశించెననుదినమునగరంబు | సీ | ఈవిధంబునసుప్రఖ్యా వృ
త్తులగునసమాహాత్ముడధికధర్మజ్ఞుండునైసుతార్థి | మతిగ్రస్తచిత్తుడాసన్వంతతిరథునకుగలుగదయ్యాను వంశకరుడుతనయు | డీ
త్కల్టి జింతించుచాతుమహాత్ముడతిమహీపతియునుసీరీతిమతిదలంచి | నాత్మజార్థంబునేనశ్వమేధంబునసుయజ్ఞమేటికిజేయనైతి
ననుచు | పిదిలేమతితోడ నిజమంత్రిహితతితోడ | యాగమొనరింతునని నిశ్చయంబొనర్చి | మదినిధర్మాత్ముడారాజమంత్రి
సత్తు | మునిసుమంత్రునగూచియిట్లనుచుబలికె | ౧౫ | వేగపురోహితసహితము | నాగురులతితోడితెమ్మునావుడునతడున్
వేగమతివేగగతిజని | యాగజ్ఞపారగుల వారినందరదెచ్చెన్ | ౧౬ | అంత సుయజ్ఞుండును వామదేవుండును జాబాలి
యు కాశ్యపమునిపురోహితుండగు వసిష్ఠుండును వెండియుగొందఱు వేదవిత్తములగుద్విజసత్తములు నేతెంచిన వారినం
దరనుచితాసనాసీనులగా గావించి యథావిధులం బూజించి ధర్మాత్ముండగు దశరథుండుధర్మార్థసూచనంబును మృదువై

రచనంబునను వచనంబిట్ల నిమె ॥ ఉ ॥ తనయాభావంబుదపించునాకసుఖమెందెంగల్ల దాగాసదా। నన నేనగా హాయనమే ఘదీక్షకుడవిగా వాంఛి చితగా దానిశా । ప్రనిరూఢంబుగ స్వర్గియాపిధులనారంభింపగా నిట్లుగో । రినాకో రేఘలిం చునెట్లి దివిచారింతురా దరుగా మీరలుగా ॥ ౧ ॥ అనిన సాధుసూక్తింతవసిష్ఠాది । మునులుపుత్రీగధుని ముఖహితో త్తు లంచితాత్ములై గ్రహించిసంతోషించి । యందరిట్టులనిరియతనిగూచి ॥ శా ॥ సంభారంబులుగూర్చ జేయుసవనాశ్వం బీసనగాబుచ్చుమా । సంభూతిగా సరయూత్తరంబుగ తటస్థానంబుసం దద్వరా । రంభత్షోణిపిథి ఫు డెన్నిటసి రెండాని నుదిగాధర్మని । స్వింభంబొట సుతాఖగామిష్ట మనుపుత్రపాప్తిశానసగా ॥ ఉ ॥ ఆకుపి భాషితంబు విని నంతసప్రమో దనమాపలాతుడై । త్తారమునందు మంత్రిలనుగన్గొనియిట్లను మద్గురూక్తసం । భారము లెల్ల గూర్చుగా డసకగుణాలు చె టజనగా బ్రధానులో । వారసబుత్విజుల్ దగిన వారల గూడగ వీడదశ్వముగా ॥ క ॥ సరయూత్తర తీరంబున । గర మొప్పగయజ్ఞభూమి గావింపు డటగా । మరియసువిధి యుత ముగ్రమా । చరనంబుగ శాంతివిధులుసపరి హ డాగిగా ॥ సీ ॥ ఈమహాక్రతువునందునసేనయు శరిక్రియా లోపంబుమంత్రలోప । మగు దుర్ణరంబు నిపరాధ మొదవ పూరి బ నసేనిపొందు శక్య । మగుదీని శుభఫలంబఖిలరాజులచేత బ్రహ్మరాక్షసులచే గ్రతువు సందు । ఛిద్రముగ వెదకుటచే బు ద్ధిముఖిష్ఠమైనశతయు సవ్రదట్లయాను । గాసమీరును విధిపూర్వకంబుగాగ । నెట్లు మద్యాగపూర్తియా ట్లుకార్య రతులై జేయుడెల్ల విధానములను । గి ॥ అని మునులుతనగా నచు నా । రాజువాక్యవిధిపూర్వికాప్తి । నంతవర్ష వేత్తలాద్విజుల్ దీవించి । ప్రతిదినం నరి నిలయములకు ॥ వ ॥ ఇప్పిచం బునవిప్రు లంబంధినమీసస్తిగలక సంచిలగాంచిబుత్విక్కుల వాక్యంబుల గ్రనిధానంబులో ఇనవి యమించి వారినగాబనిచిమహాతేజుండగుపుష్ప హీసంబుండు నిజనివేశంబు బ్రవేశించిమునః ప్రిని నిరంబును లిచి బు నికేతు బి నన తాత్ర ధరణంబుగాయాగంబొనగా దీక్ష గ్రహించెదమీరునుం దీక్ష ంపించుండని ట్టిపిలుబుచు పతివా కుగ్యబున ప్రభావతులగునారనిలముఖకమలంబులు హిమాలి క్రమంబులతి క్రమించుగిమలంబులుబోలె పులసి చెం నది గస్తి సం గంబు ॥ ఉ ॥ యావిధి నక్ష్వరంబుఘటియించెనన్నృపాలు వాక్యమెం । తేవిని సూనిడిట్లనుమహీశ్వరుతో డరహస్య వే శనో । భూమిరయాజకోత్తమిదిపూర్వము సందిలిపొసనూషముగా । గావిని యుంటినే నిది సగాపటిమొ న్నది యిటనె రెని యుముగా ॥ క ॥ జనపర భగనంతుండను । సనత్కుమారుండు ఋషులసన్నిధి పూర్వం । బున పలియి చెప్ప నీకుగా । పవ రయులుగలుగటగాగ తగుమొదలుగా ॥ చ ॥ కలదు విభాండకుఁ డనగ కశ్యపసాధ్వభంధుండు చెప్పె । దలయుకు ఋ శ్యశృంగుడను వాక్యనసంగుతండునుగా వన । స్థలినె ప్రదుగా బెరిం గినచారి యొనైజనకాను వతీగాసై । గలనుటం డెదగన కగసు నివ్వని మతిగా నెరుంగ చెన్నడుగా ॥ గీ ॥ అధిందసహ్మ హార్యదరు ఋశ్యశృంగుని । బహ్మచర్య మహా వ్రతంగ మొదవ । బచుకటంచు నెల్లను బలుకంగబడు విప్ర । వరిత చే లోక విశ్రుతముగా ॥ పాదం వృత్తి ॥ ఆవిధ మొప్ప దనకొన్నివుదంఘ్రిగా । బావకదే ని బాగక సేవా । వ్యాప్తిగినుండెమునమ్ముని కిట్టులే । వానికి కాలము పతిగాలుచుం డెగా ॥ సీ ॥ అట్టి కాలమునందు నంగదేశములందు బ్రఖ్యాతుడగులోమ పాదుడనగ । శౌర్యశాలియుబలశాలియా న్నృ పాళ్ళనారాజు వినసిమే ధాదికనుల । నుల్లంఘనమొనేసి మొదం దోషంబు సతనిపన్ను దేశ భూములనందు । చిరంగ వ్యాప్తిచేజెంది యనావృష్టి యభింసూతభయా వహంబుగాగ । నట్లు వగ్రహదోషంబునావరించి । నంమునంభు మచించే ఫేంధిగమించి । విప్రవరులబహుశ్రు వృద్ధతరుల । నెనగరాపించి వారలకిట్టులనియె ॥ క ॥ శుభ్రధర్మ్యులు లో కాధగా ।

నివేత్తలుమీాకలభటబ్రాహ్మణశ్రేష్ఠ | స్థితిజెప్పదీనికనిన | సతనికనరి వేదవేత్తలా విప్రవరుల్ ‖ ౧ ‖ అతిసరసకలంబు లగునప్రాసములచే | ఋషిదిభాండకసుతఋష్యశృంగుకటకు | దెచ్చికన్యకయగుశాంతనిచ్చివిధిని | సప్రతిష్ఠ చేదుని ... సుఫలిం చు ‖ ౩ ‖ అనినవారలమాటలు | వినిచింతాక్రాంతుడగుచువిఫలాకాంతుం| డనుసేవిధము ననటదే | సనవకుని తెం త్రియుడగుసమ్మానసచుల్ ‖ ౪ ‖ అంతటరాజామంత్రి యుతగౌచుదలంచికశ్చ యించిదీ | ముని... రోహితు మాత్య లను ... దెప్పటంచును | త్వంపముసెప్పరింపవినిలేద్య వనంబటనూనభీతులై | యంత ... బోపనాడిపచియించిరిభర్తరపు వారలముక్రిలై | అంతా ‖ గీ ‖ ఇట్లువింతచేసి నట్టికేలరు వారు | సప్రవుచినపుగనూ పాసములనరి యు | ఋష్యశృంగుదె ... మిచ్చటికి యనా | వృష్టిదోలకు నుచు ... రికనరీ ‖ యిప్పిధంబున ‖ ౯ ‖ వా ... స్త్రీ ... గిరి చే | నారయనానీక జేసినసంగరహితవిభుల్ | డా ఋషికిశాంతిసునగిన | యూరూఢపయిం ప్రదేశ్యదభిత షిల్ చెల్ | ‖ కాననవరిని యల్లుడగు ఋష్యశృంగుడు నీకుం గుమారుల నొసంగు ననిసనత్కుమారులచేశవచియిం నల్ బటునిం ముని ... చె జెప్పె ... ... అనోరఘుండగుచుదశరథుండు సూతుండగుముఖ్యకుం ప్రతో ఋష్యశృంగాగమ ప్రకారంబా సర్వంబు ... బుగా నెరింగింప మున్నది నవమసర్గము ‖ గీ ‖ ఇట్లుగా జూచేవ ... సు కుం | ... ఋష్యశృంగుదోడి తెచ్చు | విధముసకల మీాకు వినుఁడుమంత్రి యాడడ్వై | యూనదూతసుతసు సట్టులని ... ‖ సీ ‖ ఆ ... ఋష్యశృంగా ... సరిశ్చ రుని చే సనుపబడి యు | సటప్రపో ... హితుడమాత్యాన్వితుండగుచునొ ... గోడుపాను ... రనియెనిట్లు | లామునిదెచ్చుటకేమువాలముగాన మీయుపాయనము యుక్తమై యొసంగు | వనగతుం డ ... స్వాధ్యాయ ... పండుగనావిడ ... బు ... | దగుటపకున కునొ మోహనా ప్రిదనరు | వళిసుతాఖిల ... నములచే | ఋష్యశృంగుని దే గు నిటుకువేగ | నిందులకు గ్తొమును నిశ్చయింపదగును ‖ కావున ‖ ౯ ‖ ఆ ... హాప ... | వనలునలంకృతలునై నవారసగుబు సంక | ... తులం జేయుచు బనిచి | సతనిట వంచించిదెత్తగలవి ధ ... ‖ ౯ ‖ అనినవిని వసుధాధిభుండును నట్ల ... గాంపుకునిన బురోహితుండును ... లునవిలాసవతుల నువారసతు ... లరావించి బహూకరించిపి ... నిశ్చింతుండగుఋష్యశృంగుని భవానీ ... గనుంజేసినిటరంబునకు ... బోడి తెండనినవారునంగ ... వనంబునకు నిశ్చక ... ఘనంబుకతపో ... వనము ప్రవేశి ... ‖ ౯ ‖ అశ్రాంతము ... | ... ఋషిసూనువిషయ ... | ... శ్రీగనుతిగను గౌనగా | ... పేరి ... స్వాగ ... ‖ ౯ ‖ ... మాణలగా ... | ... లంబుల ... | ... లంబాల ... | ఘటం ... ప్రజ ... లుంపెళా ‖ వ ‖ అటయును ఋష్యశృంగుడు ... ప్రకృతము వసించెను ... | ... కహిత ప్రిజే ... నల్పుమునం డుచు ... మెన్నకు | ... గౌ ... పటుల ... | ... వాసులా | ... ములతో ... వా ... లవ ... దేవతాల్ ‖ ౯ ‖ ఆకాలంబున ... యు | ... కముక ... జూనోగా | డాకాంత ... నిలుచి ... | ... కానన దేశమునకు ... డెంచి ... ‖ సీ ‖ ... విలాస భావాపిశేష ... వేషావాప్తి జెల కువారి | ... నంపూర్ణ ... పక వంగ ... శ్యాందనకగంధ్రీప్రిమూని ... త్రైవవారి | కరకంఠ కీరకోకిల కంఠకలకంఠ ... రారవంబుల ... వారి | మద్దాకి ... కిశుద్ధజాతిని ... స్వ గాగలన గానంబులు ... వారి | జేనిపృత్యాభిప ... యువారి | పరగకున్నెన్న ... సుజాడబునవారి | వారలుతులనశృంగారపసంగనితా | సంగతిగబూని యాఋష్యశృంగ నహాన్ ‖ వ ‖ ఇట్లుపాడుచు ప్రమదలనుంరాగింబులొనసించు వారసతులుగాంచి వింత ఋషు లంగాడల ... సెం

చియుండా । చ ॥ మునుకొని వారిభగ్నపటముల్ పరిచర్మపటంబులంచు లె । పనములు భూతిపూతలని భార్యం కుచమ్ము లు రొమ్ము కొమ్ములగా । చనియడకు మెఱుంగు జడలంచును గానము సామమంచు నుం । దనుసులు పుష్పకాండములనమ్ములు నిఖాండక సూనుడు డగా ॥ పసమయూర వృత్తి ॥ అంగడమహానిసు కువంకుటను వారుగా । డాయడ ని ఘోరంబు పిఎన మిండే । మాయనికి నీవ్రీడ వెన్వద వెఱుంగగా । జేయవిన కోరేగుబు ఋషి పువరమాడగా ॥ చ ॥ అనవిని వారును న్నెఱుగనట్టివి మోహరము రమణీ కుశలాటచే । [illegible] దలంచి వారితో । వనిరావి ఖాండవుండు సుకుడై దనమారసు నేసుతుండన । మ్మునికిం బుఋశ్యశృంగుడని ముఖ్యలనాఖ్య వహించెనిర్ధరగా ॥ చ ॥ అనఘను [illegible] షమువనాశ్రమ మోశుభ మూర్తులాలార మా । కుసుటమిమ్ము పూడి లోనగూచాదవందర శాస్త్రరీతచే । వనివ [illegible] సూత్రితిరిజయందనుసమ్మకి చేతదాశ్రమం । బుడుగనవచ్చిరంత ఋషిపత్రువారల పూజిజే [illegible] ॥ క ॥ ఇదియర్ఘ్యం బిదిపాద్యం । బిదిమూలము ఫలము నిది గ్రహించుండనినె । స్మాదినమ్మునిబూజించి । ముదిలు నం దరున గొనిరి ముని పులునగుచుగా ॥ వ ॥ ఇట్లు ఋశ్యశృంగుండు బూజించి [illegible] గ్రహించి [illegible] ని భయంబు మనంబులగా [illegible] గొనగ మనోజ్ఞ ఖులై [illegible] దుముఖుల మ్మునిము గ్గ భాషంబు వెరగందినుడియును ॥ చ ॥ ముని [illegible] రమాఫలంబు లును ముఖ్య ములివ్వి గ్రహించి భక్షణం । బో పుచు వేగనీకు శుభ మొప్ప గునం చును గౌగిలించుచుగా । [illegible] లం దరును మోదములం దగిమోకకంబలిం । పెనయునవు స్తతత్త్యములునిచ్చిరి మ్మునికిగా శుభస్థిగా ॥ గీ ॥ అవి యుభక్షించి లేదెన్ని యత్రిపస్వి । యవిరతంబు [illegible] వాని [illegible] గుట జేసి । [illegible] భక్షించు [illegible] ట్టి । భ క్ష్యములనెంచె నొకవృత ఫలములనుచు ॥ వ ॥ అంతట ఖాండకుండు వచ్చి [illegible] నేమి జేయునో [illegible] బాసుంబు మెందుకొంచు [illegible] దర్శంబజయాని లుండ నోడి యొక్కె ప్రచర్యావ్యాజంబున ఋశ్యశృంగునిచే నెట్టకేలకు [illegible] దనకుం దవని వకాశ్యపనందనుండగు నాద్విజుండును దిద్వి కౌరాంగజనిత వ్యథాయమాన మానసుండై [illegible] తేం ద్రియుండును నిజాది తత్త్వ త్రిమార్గోపచారలగువారలున్నయున్నవాసంబు జేరి [illegible] ॥ సీ ॥ అం [illegible] లుసలంగ్పల లౌచునే లెంచియటఋశ్యశృంగుగాంచి । ముదితవిత్తముల నమ్మునిబరివేష్టించి [illegible] నిరి । రమ్ము సౌఖ్య మదాశ్రమమ్ము నకిటగ్న [illegible] పటవకని । [illegible] నాగావి [illegible] మునమునవు । తెరపలా ఋశ్యశృంగుని దెచ్చిరంచ । [illegible] నపిలాంచె [illegible] దేవ । దందు చేత [illegible] బలజగిన ॥ క ॥ అగ [illegible] షకిసత్సహితపతి బ । త్యాగ [illegible] భ । రాగ [illegible] మొ [illegible] ॥ [illegible] గతిసమాహిత [illegible] । దఘ్న్యలా [illegible] । [illegible] న్నగాగా ॥ క ॥ అంతమహీకాంతుడు ముని । [illegible] సౌ ఖ్యంతీకయి వెలసె సంతోషమునవు ॥ వ ॥ ఇవ్విధంబు బూచి [illegible] నుమంగుండు [illegible] ఋశ్యశృంగుండు [illegible] వర్షహీ కాంతని గృహంబు [illegible] నగరాంబు*** ॥ క ॥ అనిచెప్పి [illegible] । నసతరమారుండు మరియు సభనిట్లనిరోగా ॥ సీ ॥ అగుచు [illegible] నిట్టిపశరథుండు తనునాఖ్యచే రాజుశ్రీమంతుడాతండు జేయు [illegible] । మంగాఫపతితోడనాం రాజు [illegible]

[illegible] | వంగరాజ [illegible] రోమపాదునాఘు [illegible] దశరథుండనుసరించి | ధర్మమహితాత్మనే [illegible] గాన [illegible] నిలువం [illegible] | [illegible] శాంతాధినే ఋశ్య | శృంగుడు నధ్వరం బుగ్గించుగా తా ॥ ౮ ॥ [illegible] సత్ప్రదానిద | [illegible] సద్భువన [illegible] జంతువులాదల [illegible] | [illegible] గ్రహించి [illegible] దశరథ [illegible] సర్వ మేధను సధ్వరము ఘటియించునెన్నం దిగ ॥ ౯ ॥ [illegible] ఋశ్యశృంగుని [illegible] | [illegible] జగత్పతి [illegible] | వేదరుడు వరించి యట [illegible] నల్లగా [illegible] | [illegible] ॥ ౧ ॥ కలుగుదురు దశరథునకు | గలుగుదురు వంశమునకు ఘనవిక్రములై | సలుగురు [illegible] ములు | [illegible] ॥ ౧ ॥ [illegible] ముగట పూర్వమున దేవ ముని వరుడు [illegible] | [illegible] సనత్కుమారుడు ॥ ధాత్రసంగతి జెప్పెగ ॥ ౨ ॥ [illegible] జేసి [illegible] నసురివా [illegible] సర్వపూర్వకంబుగా [illegible] సుమంత్ర [illegible] వసిష్ఠున [illegible] | [illegible] హితాంతుండు ప్రముదితాం [illegible] పుర మంత్రిబలవాహన పరిజనసహితంబుగా [illegible] బలంబు [illegible] గడచి [illegible] దేశంబున [illegible] సహితం [illegible] రోమపాదు [illegible] సుండిన దీప్యమానవ [illegible] ప్రభావిభాసమానుండగు ఋశ్యశృం [illegible] దశరథుండు [illegible] విశేషించి పూజించె [illegible] ॥ ౩ ॥ అంతట రోమపాదు [illegible] | [illegible] సుధీ | [illegible] ॥ ౪ ॥ [illegible] | [illegible] | [illegible] ॥ సీ ॥ [illegible] | సర్వ మేధంబు [illegible] గావించు [illegible] | [illegible] ఋశ్యశృంగు గాంచి | [illegible] తోడ [illegible] | [illegible] | [illegible] జేయు [illegible] | [illegible] దశరథుండు ॥ ౩ ॥ [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] జేసిరంటట ॥ సీ ॥ [illegible] గంధ సారసాం [illegible] | [illegible] సేచితంబు | చిత్రరంగ [illegible] | [illegible] లంకృతంబు | [illegible] | [illegible] | ఋశ్యశృంగ మునీంద్రు [illegible] | దశ [illegible] ॥ ౧ ॥ [illegible] | [illegible] | [illegible] ఋశ్యశృంగుని | సం [illegible] ॥ ౧ ॥ [illegible] | [illegible] పూజవిచ్చి [illegible] | శాంత [illegible] | [illegible] ॥ ౨ ॥ [illegible] శాంతాసుగతి నే తెచ్చి [illegible] సంతోషంబులు వహించిరి [illegible] హితాంతుండు [illegible]

శాంతాదేవియు ఋశ్యశృంగసంగతయై యయ్యంతరంబున నంగాంతగాలంబు సుఖంబుండె నన్న నది యేకాదశసర్గంబు ***
॥ క ॥ ఈరీతి ఋశ్యశృంగుం । డారాజగృహాంగణమున సంగనతోడన్ । జేరియనేకదినంబులు । నారూఢి వసించియుండె నానేమయమున్ ॥ ఉ ॥ అంగఫల ప్రసూన కలికాలిక తాలి పికాలి కాంతవ । న్యాంగలతము భూమిదేవ రచితాధ్వర ధూమపరీమళావృతా । శాంతము సర్వలోకభవనాంగణమంగళ వైభవక్రియా । క్రాంతమునై వసంతము వికాస నిశాంతము దోషనెంతయున్ ॥ ఇవ్విధంబున ॥ క ॥ ఆనవవసమయ ముదోచిన । నానవ సమయంబటంచు నాశయమెసగన్ । భూసురపతి దశరథుకును । భూసురపతి ఋశ్యశృంగు బొసగగ నిసుమీ ॥ సీ ॥ అంతనమ్మునిరాజు నమర తేజశ్శరంబు చేత మొగ్గ క్షణప్రసన్ను జేసి దాని । సంతతి బలింప సంతానము జనింప హయమేధ మొసరింప నటవరింప । మానితుద్వైయాని హితాని కమ్మానిహాయము వీడుండు ద్రవ్యములు దెండు । మీకునునంతసమ్మే దిగీశుమహోంత మంత్రిన గ్రముని సుమంత్రుగని । దెమ్మిటను బ్రహ్మవిదుల ఋత్విజాలవేగ । మునను జాబాలి వామదేవులనుయజ్ఞ । ఋషిని గార్గ్యపునటపురోహితువసిష్ఠు । మరియుగలిగిన బ్రాహ్మణవరులననినా ॥ వ ॥ అంతట త్వరితవిక్రముండగుసుమంత్రుండు సత్వరంబున వేదవిత్తములగు నవ్విప్రోత్తములందఱ దెచ్చినయథాహంబుగా బూజించి వారలతో ధర్మాన్వితుండగు దశరథుండు ధర్మార్థసహితంబును వినీతంబునగు మృదుభాషితంబిట్లనియె ॥ మ ॥ తనయార్థంబు దపించునాకు సుఖమొందగల్గదా కానదా । ననునేను హయమేధ దీక్షకుదిగా సాధించితిన్ దానిశా । స్త్రోక్తమార్గంబుగ సత్క్రియావిధుల నారంభింతుగా ఋశ్యశృం । గునిసామర్థ్యముచే తనెంతయును నేకోరెడుకామంబు గాంతున్ ॥ గీ ॥ అనినసాధుసూక్తిం దెవనిష్టుండు । ఋశ్యశృంగుడాది ఋషులునెల్ల । నంచితాత్ములయి ప్రహీ చితవాద్యోక్తి । నందరిట్టులనిరిసగౌరవమ్ము ॥ శా ॥ సంభారంబులు గూర్చజేయుసవనా శ్వంబీవ్రసన్ బుచ్చుమా । సంభూతి సరయూత్తరంబుతటస్థాన మునందు ధ్వరా । రంభక్షోణివిధింపుమెన్నటన రెండ్రానీకుదీర్ఘవ్రతని । స్రంభంబాటసుతార్థమై సుత చతుష్కప్రాప్తిప్రికాను న ॥ ఉ ॥ ఆఋషిభాషితంబువిని హర్షవిలీయంతశుభాతురంబుగా । న్యామ్నాయగోచరమంత్రులనుగన్గొనియిట్లనునిట్టి దుర్లక్షణం । భారములెల్ల గూర్చుడు మనమ్ములు వెంటజనన్ బ్రభాసులతో । వారక ఋత్విజుల్ సగిన వారలుగూడ గదీకుడశ్వముల్ ॥ క ॥ సరయూత్తరతీరంబున । గరమొప్పగయజ్ఞభూమి గావింపుడటన్ । మరియును విధియుతముగ్రహా । చరణంబుగ శాంతివిధులసవరింపుడొగిన్ ॥ సీ ॥ ఈమహాక్రతుస్రవనెందునానే నియమరిక్రియాలోపంబు మంత్రలోపంబు । మీరలు నకఋక్శరంబు నవరాధమొదవక పూరితంబగు నేనిపొందుశక్య । మగుదీని శుభఫలం బఖిలరాజులచేత బ్రహ్మరాక్షసులునీక్రతువులందు । ఛిద్రముల్ వెదకుటజేసియజ్ఞముఖిన్నమైన కర్తయు నవుడట్లయగాను । గాన మీకును విధిపూర్వకంబుగాగ । నెట్లుక్రతుపూర్తియగునట్లు కార్య । దక్షులై జేయుడెల్లవిధానములను । ననుచుమంత్రులవచియించెనవ్విభుండు ॥ గీ ॥ అవుడుమంత్రులెల్ల నటుగాకయందునా । రాజునాజ్ఞవినిరిపూజితాప్తి । సంతనాత్విజాలును సారాజధర్మజ్ఞు । నభినుతించి వచ్చియటులజనిరి ॥ వ ॥ ఇవ్విధంబునం దనచేత ననుజ్ఞాతులైన ద్విజాలందఱుం జనిన నంతనమ్మంత్రులన్ గృహంబులకనిచి మహాద్యుతియగునమ్మహీపతి నిజనివేశంబు బ్రవేశించెనన్న ది ద్వాదశసర్గంబు *************
॥ సీ ॥ అంతసమస్తుండు నగునమ్మహీకాంతుండు హయమేధము సుతార్థమాచరింప । ఋత్విక్కులవసంతరుమనగనవరియించి యాగమేదిని నదియాదిగాగ । సంభారములొనర్చి శాంతులుసవరించి యాజకాదులగూర్చి హయము విడిచి । యుచితక్రియలొనర్చి యొండవత్సరమునిండ మరియుసత్రంబు సంప్రాప్తమైన । నథ్వరముచక్రమింపగానటపనిష్టు । సా

ఘువిధిమొ ౹ కీ- బూజించి సవినయో ॥ నని మొగసయుగలు గలుగునాతనియధ్వ ॥ | ముగను యాగ మొనర్పవే మునివ
రేణ్య ॥ క ॥ మరినాతనిగూర్చి హితులును | వరమునులును నాటయజ్ఞకారము నీరల్ | భరియింపుదు నిర్విఘ్నత | నర
యుచుయజ్ఞమునసకలయజ్ఞాంగవిధుల్ ॥ వ ॥ అని ప్రార్థితుండైన ధాత్రీవరునితో భగవదధీకృతప్రకారంబు సర్వంబు నిర్వర్తిం
చెదనని వసిష్ఠుండు నంత యజ్ఞకర్మనిష్ఠులను విద్యాగుణగరిష్ఠులను నగువిప్రశ్రేష్ఠులను వృద్ధక్రమాగతులను నధికధర్మని
రతులును నగుతత్తద్ద్రవ్య నయనక్రియానిష్ఠితులను కర్మకారకులను కర్మాంతికులనునానావిధ ప్రకరంబగు నాదికరులను శిల్ప
కారులను యథోక్తశాస్త్రక్రియాపాదికరణ దక్షులను తక్షకులను ఖాపికా ఖనకుం డనుం టప వేదికాయతన నిర్మాణకు
లను ఖనకులను లేఖనప్రవీణులను గణకులను చత్వరవితానాదిక్రియాకల్పులను శిల్పులను సకలదర్శన విజ్ఞానప్రశ
స్తులను నటనర్తకులను మరియు నివ్విధంబున బహుశ్రుతులును శుచివ్రతనియతులును మంత్రజపానుష్ఠానాభిజ్ఞులను శాస్త్ర
జ్ఞులను వారి నదరగా గూర్చి యిట్లనియె ॥ సీ ॥ రాజాజ్ఞ యజ్ఞకార్యములకై నవ్వుడు నిష్టకాసహస్రములు వేగంబె తెండు |
రాజగృహంబులు రచియింపుడు బహూపకరణంబులు విచిత్రకరములుగను | సత్రాలయంబులు చప్పరంబులు పాకశాల
లుం దదిల్లు సంఘటింపు | అమితభక్ష్యాన్నపానాళి రంజిల విశ్రాంతిలయముల్ గూర్పుడనేకములను | జానపదపౌరము
ఖ్యులౌ జనులకటుల | నన్నపానాదిసకలకామాన్వితముగ | జేయుడు విశాలశుభగృహశ్రేణి మరియు | వివిధశిల్పంబులొ నర
చింపుడవిరళముగ ॥ వ ॥ వెండియుం దేశాంతరులు మొదలగు నిఖిలజనంబులకు నాదరంబు దప్పక సత్కరించి శుచిరుచిసం
పన్నంబులగు నన్నంబులు పెట్టుండు సర్వవర్ణంబుల యథాక్రమంబునను పచరించి పూజింపవలెనుగాని యెవ్వరికేనియు కామక్రో
ధాధీనంబుగా నవమానంబు జేయకుండుడు యజ్ఞకర్మంబులందుబనులు జేయుజనంబులకు భోజనంబుల ధనంబుల విశేషించి సంతు
ష్టులం గావింపవలయు. నదియునుంగాక మీరందఱుం బ్రీతిసక్తంబులగు చిత్తంబులగొంతయేనియుం గొఱంతపడకుండ సుందర
మగ్ని దెఱంగుల నాదరించుడనిన వారలందఱు నమ్మునీంద్రునితో భగవదుక్తంబు సత్యంబు ననుష్ఠానాతిరిక్తంబుగానొనరించె
దమని వచియించి రంత సుమంత్రునిం జీరి వసిష్ఠుండా కర్ణవాక్యంబిట్లనియె ॥ గీ ॥ ధరణినెవ్వరు నృపవరుల్ ధర్మపరులు | నా
శలుసువిప్రముఖ చతుర్వర్ణములను | కఱ్ఱియ విలుపింపు మిశ్మవైభవమునుబాడ | సర్వదేశజనంబులసత్కరించి ॥ అదియు
నుంగాక ॥ మ ॥ శ్రుతిజాతాంచితసత్యశాస్త్రనిరతుల్ శూరవ్రతుల్ సత్యసం | యుతవిజ్ఞానసమేతు తాదృశమహీశా
ర్కుల్ మహాభాగసన్ | తృప్తుసుగా మిథిలాధినాథుజనకుం దెమ్మా వపూర్వక్రియా | గతసంబంధుడతండు గావున నెఱుంగంజె
ప్పదన్ని కిటల ॥ క ॥ అవిధ కాసీపురపతి | దైవతసంకాశు సంతతప్రియవాదిన్ | భావితసత్యచరిత్రుని | నీవే దోడు
కొరన్ను నృపతిహితుడన్ ॥ ఉ ॥ నీవిటు దోడి తెమ్ము టులనిర్మలధర్మసమృద్ధవృద్ధునిన్ | భూవరుమామకేకయనృపున్ మరి
పుత్రునితోడ గూడగా | నావిధినంగభూవిభుమహేశ్వర యశోన్వితు రోమపాదునిన్ | భూవరమిత్రసత్కృతులబూనిచియ
ప్పిభు దోడితెమ్ము గిన్ ॥ క ॥ భూరమణుల ప్రాచీనుల | సౌరాష్ట్రీయులను సింధుజనపతులను సౌ | వీరులను దాక్షిణా
త్యుల | వారాజుల దోడితెమ్ము యందరనిటకున్ ॥ క ॥ మరియును రాగల వారల | ధరణీశుల వెదసు చరుల దద్బాంధవు
లన్ | బరిచితులన్ హితచర్యా | విరచితులం బిలిచి తెమ్ము వేగ మెరమ్మా ॥ వ ॥ అనిన వసిష్ఠుని వచనంబు విని ధర్మవేదియగు
సుమంత్రుండు సకలజనంబులం గొందఱ భూవరులం బిలువదగినపురుషులం బరిచిముఖ్యులగు రాజులం దోడితెచ్చుటకుగా
బనుపుంజనిరంత శ్రద్ధావంతుండగు నమ్మునికాంతుండు యజ్ఞకర్మకులగుసర్వజనంబులం దమకృత్యంబున మస్తం
బును నెఱుంగించినవారంతయు బ్రీతులై వారలకిట్లనియె ॥ గీ ॥ అరయన శ్రద్ధచేత నియ్యంగదగును | ధర్మమెవ్వారికైననెద్దాని

ధైన । ఘనుటన శ్రద్ధచేతఁ జేయ్యంగనైన । ధరమ్మె సఫలింపఁజాలకుండు ॥ కావున నశ్వమేధ పూర్వకంబుగా నకలం బులివితెవాగిరి నగునని వెంతియునమ్యాత ॥ సీ ॥ అంతఁ గొన్నిదినంబులరిగినదశరథరాజునకునుబహురత్నతతులు । శరిధాన ములుగొని నరనాథులే తేరనటవసిస్నుండు శ్రీ తాత్మజనుడు । రాజనకిట్లను రాజేంద్రనీయాజ్ఞవసు ధేశులెల్లనువచ్చిరిటకు । న త్కృతులైరి రాజన్యులందరునూతశ తయథార్హ మారీతిగాగ । కర్తరతులుయజ్ఞకర్మక్రియలను । సఱుపుటనుసర్వకామోప హితలతుసుమ । యంటలునోవిసిర్మితంబైనలీల । నలరుబహువస్తుచయసోటియజ్ఞవాటి ॥ వ ॥ కావునమీరలమహాంబనుజ య్యజ్ఞాయతనంబునీక్షించియజ్ఞదీక్షాగ్రిగొనవలయునని ననట్టివశిష్ఠ ఋశ్యశృంగులయు ధర్మయవచనంబులకు భ నతుత్రథానరం బునువాసరం బునన్నిహించిరుంకనునరు డం చినన త్తరివశిష్ఠప్ర ముఖద్విజపుంగవులుఋశ్యశృంగునుబుర స్కరించి కొనియజ్ఞవాటంబునకరిగియజ్ఞకర్మంబులనారంభించిరన్న దత్తెరవాదశసర్గంబు*********************

॥ సీ ॥ అరిభవత్స రంబాతపూర్ణంబుగాగనాతజ్ఞాశ్వం బుసంప్రాప్త మైన । సరయూనదీతటోత్తర భూమినారా జావాజిమేధంబుప్రవర్తనముగ । ఋశ్యశృంగుబురస్కరించివిప్రో త్తములతన్నపోత్తనియజ్ఞమాచరింప । కల్ప సూ త్రోక్త సంగతిని మీమాంసకన్యాయపద్ధతిశాస్త్రాననుసరించి । క్రమముతనెసరించియజ్ఞకర్మములు వేద । విదులుఋత్విజు లటయథావిధిబ్రవర్తింప । మొనరగావించియటుపవలెనుపసదంబు । సరిపిరతికేయమునుదానిశాస్త్రవిధిని ॥ వ ॥ అంతము ఖ్యులగునమ్మునీంద్రు లందరునానందితులైయుపక్రమించిప్రా తస్సవనపూర్వకంబుగ క్రియాకలాపంబాచరించిరింద్రుదే వతాకంబగుహవ్యంబుంగావించి స్తుతశస్త్రంబులగుమం త్రంబులనసఘుంబుగ సోమయుంయనభినుతించి క్రమంబునమాధ్యం దినసవనంబునుంగృతీయ సవనంబునుంబ్రవర్తింపఁ జేసిరన్నపోత్తుండగుమహీపతికిశాస్త్ర సంగతినెరింగిబ్రాహ్మణ పుంగవులాచరించిరంత ॥ క ॥ అయాగంబునవహుత । పాయంబన లేమ లేమిపాప్యస్ఖ్రతం । బేమొడసర్వయుబవిడి । ఘూష్ట యరిపుభయంత్రరచిత మైగననుటగా ॥ గీ ॥ అక్షు ఖదినంబులందుయుధాతుఁడనగ । శ్రాంతుడసలేడుబ్రాహ్మణోత్తము అందు । పరగశతశిష్య రహితుడపండితుండు । ననగలేడంనరుసకాథులరసిచూడా ॥ ఉ ॥ భూసురులుం దపస్యులుసుభూని జతు ద్ధతమాత్రమ సిద్ధుల్ । భూసుర సేవకాగతులబోల్చినవారలునన్యజాతులా । వానిగబాలవృద్ధులనువ్యాధితులుంగసతు శిల్లవారలుఁ । జేసిరిభోజనంబులరుచింబరితృ ప్తతలేకనిత్యముఁ ॥ క ॥ వివిధములగునన్నంబులు । వివిధములగువస్త్ర ములును మేలుగనొసఁగ । దవిరతముబ్రేరితులై । సవరించిరితద్విధములుజనులవ్వేరఁ ॥ చ ॥ ప్రతిదినముం విశేషవి ధిపక్వసుసిద్ధములైయనంగుప । ర్వతసన్న కాన్న కూటములు వానిగసర్వదిగంతమండలా । గతులగుబూసుముల్ సతతు ప్రైకొనసన్నుతులన్నపానసం । తతులనుపోతుడై నలరుదన్న రవాథునియజ్ఞవాటికిఁ ॥ గీ ॥ విధియుశంబునన్నం బుగు ధురమహామా । యలరసంతృప్తిమాఁడుమీరగునుభద్ర । మునఁబ్రశంసించుతేగిసబ్రాహ్మణులనూక్తి । దశరథుండాసవిని యసంతసముమగాగ ॥ క ॥ ఆవిప్రులుసునలంకృతు । లై విలసితరత్న కుండలాంచ్ఛితులగువా । గావేష్టింపనుకొంచనుసే విం చిరిపురుషులచట సేవాగతులఁ ॥ క ॥ సేయుకరుహేతువాదము । లాడెదనన్యోన్యగజయాకలబహువా । గ్మిషు తులుదిసమొనర్చాడు । రాయాగక్రియలకుశలురఖిహితవిధులఁ ॥ క ॥ ఋత్విత్తివమహంగవేత్తలు । ప్రతినిత్యులువాదకుశ లవతంసులుబహు । శృతులన్నరపతియజ్ఞా । యతనంబునగలసదస్య లందరుమిగులఁ ॥ వ ॥ మరియనశ్వ మేధమహో త్సవ రంబునందుయూపస్థాపనంబుప్రాప్తంబుగానారుబిల్వ మయంబులునుఆరిగినారుఖదిరమయంబులునఆరిగినారుపలా శమయంబులునునొక్క శ్లేష్మాతకమయంబును రెండుదేవదారుమయంబులుగూడనేకవింశతియూపంబులనునిందు పెం

ము ప్రసారితబాహువన్న యవిశాలంబులగు వెండియు నీయూపంబులన్నియు యజ్ఞశాస్త్రకుశలనిర్దిష్టంబులునయ్యె న్నా లంకారాకారశిల్పితకాంచనాలంకృతంబులును నేకవింశత్యరత్ని ప్రమాణంబులును నష్టాశ్రికల్పితంబును విధివిన్యస్తంబు లును నైయస్త్రవయహితంబులును నేకవింశద్వస్త్ర సమాచ్ఛాదితంబులును గంధకుసుమాది భూషితంబులును నగు చు దివంబున సప్తర్షివేషులగు సప్తర్షులంబలెబ్రాజిల్లుచుండెనంత ॥ ఉ ॥ బొ యథాప్రమాణ విధిబాన్ని చుటించి యిష్టకాళిసం । వేదిశిల్పకర్ములగువిప్రు లచేవయనాజ్ఞచేశను । క్ష్యాద్య తదుక్తపక్షగరుడాకృతిచేత్రిగుణ ప్రయుక్తము । ష్టాదశసంవిధానముగసల్పగనద్యోనుపార్థివాశ్వమై ॥ వ ॥ మరియునందుతత్తద్దేవతోద్దేశకలితంబు లు శాస్త్రవిహితంబులునగు మనుష్యసర్పపక్షిజలచరమృగంబులగు పశువులుశతత్రయంబులును హయంబునువిధివిహితంబు గా యూపగతంబులం జేసియాజకులగు ఋషులచే నిచ్చిన సమస్తాశుపశువులన్నియు యవిశసనకర్తృంబునియుక్తంబులు గానంతసత్పార్థివాశ్వముని యశ్వరత్నంబునుం గౌసల్య బోటు చక్రాదిసంస్కారపూర్వకంబు గా నత్యంతసంతోషంబునఖడ్గ త్రయంబునకనిపదంబులొనరించియద్దేవిధర్మార్థంబుగానుస్నిరచితంబునిహయోత్తమంబుతో డనొక్క రాత్రివసించిన యనంతరంబయాశ్వ రత్నంబును హోతాధ్వర్యుడ్గాతయుదా నీసహితంబుగా నారాజమహిషీట్లు హయంబుతోడ నంటో ఛించినయతుండగునశ్వ రత్నంబువిధియుక్తంబుగానియ్యశ్వవపా హోతాపుంబొనచి నందదీయధూమగంధాఘ్రాణంబు జననన్న రవరుండశ్రుతసకలదురితంబులం దొలంగెనంత షోడశ ఋత్విజులుహయాంగంబులన్ని యుసమంబుగ్రకంబు గానాహుతులొనచిరంతా ॥ గీ ॥ అన్యయజ్ఞములకునలప్లక్షశాఖల । హోమహవిస్సు వేయనెసగు నెక్క । యశ్వమేధ మునను యులరారువేతస । శాఖయొండు జే యశాస్త్రవిధిని ॥ వ ॥ మరియునుం గల్పసూత్రంబు చేతెనుంలదీయమూలం బులగు బ్రాహ్మణవాక్యంబులచేత సగ్నిష్టోమంబు ప్రథమంబగుసహస్రసుస్థ్యంబునద్వితీయంబునునతిరాత్రంబునున తిరాత్రద్వయంబునునభిజిత్తును విశ్వజిత్తునునప్తోర్యామంబునుంగావించియీవిధంబున శ్వమేధంబునసశ్వమేధంబుయ థాసాంగంబుగాఘటియించి దశరథుండు సంపూర్ణమనోరథుండై యజ్ఞసాద్గుణ్యార్థంబుగానంత ॥ క ॥ హోతకు ప్రాగ్దేశముత్తరదేశముద్గాతకును బ్రహ్మకుదక్షిణంబు । అధ్వర్యు కును బ్రత్యగ్దేశము నొసంగెనశ్వ యవధానుండగున రేంద్రు । డశ్వమేధంబున సత్మహాధ్వరమున బ్రహ్మచేమున్న సంఘటితము గు । దీపదక్షిణాభాగమెల్లనొసంగెను క్రతువు సద్విధిసముగ్రంబుగాగ । నట్లు క్రతువర్ధను మురాజుఋత్విజునకు । సకలభూభారము తనొసంగుటయును । నంతగతక ల్మషుండగునధిప జూచి । ఋత్విజులునెల్లవీరిఘులైయిట్లు లనిరి ॥ ఉ ॥ భూవరభూమినెక్కడవభూమిభరింపగజాలు చేమునీ । భూవలయంబుసంవరముబూనగజాలమువాకి దేలనిం । లేవిధిమమ్ముయద్య యసనిష్టులమెక్కడిజోలిదీనికిం । గోవ్రలరత్నహేమములగొంతయొసంగుముని ప్రక్రయంబుగ ॥ వ ॥ అనియుర్విధంబునసోపాధ్యాయరతులగుసవిప్రభుత తులుబలికినసన్న రవరుండును వారలకుదశలక్షగోధనంబు నుదశకోటిసువర్ణంబును తచ్చతుర్గుణరజతంబును నొసం గినాఋత్విజులందరుసశిష్యఋశ్యశృంగులకొసంగిన సమ్ము నిపుంగవులిరుప్రరునుయథాభాగంబుగావంచియిచ్చి నవా రలందరుం బ్రీతచిత్తులైరంతమహావిభుసమాహితుండై సమాగతులగుబ్రాహ్మణులకందరికిని ప్రసర్గకంబుగా జాంబూ నదంబగుహిరణ్యంబును కోటిసంఖ్యంబొసంగెమరియును ॥ ఉ ॥ అంతటవృత్తులౌద్విజులనందరగాంచిద్విజపిప్రియుండు రా । జెంతయునెయ్యి కెవారలకునెల్లనుహర్మసమానులాడ్యుడై । యంతధరాతలప్రభుడై దగకూరుసుదారుస్వదా । కాంతునిగూచిచయాద్విజునికాయముదీవనలిచ్చిహెచ్చుగ ॥ వ ॥ అంతనిట్లుకుహాపాపహరంబును స్వర్గకరం

ముని నితరపార్థివము త్తరంబునను నశ్వమేధ్వరంబు గావించి సంతుష్టాంతరంగుండై ఋశ్యశృంగునితో మహాత్మా యిం
క కులవర్ధనంబగు విధానం బొనర్ప నీవ యర్హుండవనిన సువ్రతుండగు నాద్విజుండా రాజుతో నవ్విధంబయిన గాక నీ
కు కులోద్ధరణప్రచారులగు నలుగురు కుమారులు గలిగెదరన్న దిచతుర్దశసర్గంబు ******************
॥ గీ ॥ అంతవిజ్ఞానదర్శి వేదార్థవేది । ధ్యానయోగి ఋశ్యశృంగుండు ధ్యానదృష్టి । నంతనదలంచి మది నిశ్చయించియ

(*) దశరథమహారాజు పుత్రకామేష్టి చేయుట (*)

నిష్ఠ । హీశ్వరునితోడను త్తరంబిట్టులనియె ॥ శా । పుత్రార్థంబు సధర్వశీర్షగానిగమప్రోక్తోరుమంత్రాళిచే । పుత్రీయ
ష్టి నొనర్తునీశ నప్రథాపూర్ణుండవు నద్ధ్వానియున్ । పుత్రేష్టిన్ రచియింపఁబూనివిహితప్రోద్యద్విధానంబులన్ । మాత్ర
ప్రక్రియమంత్రసిద్ధముగ హోమంబుగ్నిశేట్పెన్నధిన్ ॥ క ॥ ఆయవసరమున సిద్ధులు । నాయతిగంధర్వ దనుజమహామును
లుగోనగా । నాయాగభాగములు సమ । దాయముగాగూడిమరియథావిధియచటన్ ॥ క ॥ ఆయాగమంటపంబున । నా
యమరులు గూడియుటులనందరునుయథా । న్యాయముగ నరిగి లోకవి । ధాయకుడగు బ్రహ్మకూడినాదగుదృఢసూక్తిన్ ॥ ఉ ॥
దేవ భవత్ప్రసాదనిరతిన్ గని రావణనామదైత్యుఁడెం । తే వెతబెట్టుచున్న బలతీవ్రతమోహము దానిసొంపగా । దాని వి
ధీశ ప్రీతమలి వారికి మున్నువరం బొసంగితో । గావున వానిపూజ్యగతి గాంచి కుమింతమ సగర్వకృత్యముల్ । చ । సురకత్రి
లోకములు గలచుచున్న తలం జెరచున్ విరోధతన్ । సురపతికైన బాధపరచున్ సుమహా ... । సురులనతి
క్రమించి బోలుచున్న రదాసవిమోహాబుద్ధిమ । పక్రతనుండుండై నదశకంతుడు దుష్ట మదాపమడుత్వ్య ॥ క ॥ లిపియిం
పవెరచునై పుడున్ । తపనుడు జనవెరచుగాడ్పుతత్పార్శ్వములన్ । జపలోర్మిమాలి జలధియు । నపుడపలిచంగవెరచు
నాథులగనినన్ ॥ క ॥ కాపునసమాహనశైలి । యావహమగు ఘోరగతిదానురునలనన్ । దేవతెదీయవధార్థము క్రీశ
యుపాయంబొనర్పనిష్టవలయున్ ॥ వచన ॥ అనుచు నీగతి దేవబృందము లందరున్ వచియించినన్ । వనజ సూతి మదిం
దలంచియు వారితోమత నిట్లనున్ । గనదురాత్ముడై నతడ్డ్వనకంధరున్ వధియింపగా । నొసరజేయు నుపాయమొం తము
యుక్తమై దగునై ననున్ ॥ గీ ॥ ఉరగగంధర్వయక్షకిన్నరులచేత । దేవదానవరాక్షసాదికముచేత । నసురదనుజ నవ
ధ్యత్వమది గెసున్న । వరమొసంగితినారీతి వానికేను ॥ క ॥ దానవుడవమానముచే । మానవుచేనిట్టులడుగమానెగానన్ ।
మానవునిచేత మృత్యువు । వానికిపగు నిరతులకు సవధ్యుండనుచున్ ॥ క ॥ ఈవిధి బ్రహ్మపలుకు వచనము । నావిధి చేతను వ
చింపనైనమహామురాల్ । దేవతలునప్పుడు కూడన్ । ప్రాపి భాషణములనెనగి రాసముగ మనిన్ ॥ సీ ॥ శంఖచక్ర గదాది
దిసాధనాలంకార సహితప్రశస్త హస్తములతోడ । నూతనస్నిగ్ధజీమూతరేఖాతతిద్యోత విగ్రహ మహోజ్జ్వలతతోడ ।
సౌదామనీదామస జాతరుచిజాత రంజిత పీతవస్త్రంబుతోడ । శతకోటి రవిచంద్ర సంకాశనిస్తంద్రసాంద్రదివ్యప్రకా
శంబుతోడ । సకలలోకావనక్రియాసంచరిష్ణు । డమృతవారాశివర్తిష్ణుడై సనాట్టి । విష్ణుడవహెల వామనాపర్తిష్ణుడ
గుచు । వనజభవుతోడ నచ్చోటవచ్చియుండె ॥ క ॥ ఈవిధివచ్చినహరిగని । దేవతలందరును సన్నుతించి వినతులై । దేవని
నువేడెదము భువ । నావళి హితకాంత చేతననియుస్మరియున్ ॥ సీ ॥ ధర్మమాన్యుడను వదాన్యుడమోధాన్యుడ
మహాపీనసన్నిభుడునైన । నాయంత్రిరథుని భార్యలుమువ్వురందు శ్రీకీర్తి త్రపాతుల్యమూర్తులందు । పుత్రార్థకులనీవు
బుట్టినీమూలంబు నటచతుర్విధముగా నలవరించి । నరుడవై లోకకంటకుని నీపును సురావధ్యు బ్రవృద్ధు రావణు వధింపు ।
మాఱినద్దైత్యవరుడు దశాననుండు । నధికవరలబ్ధమదుశక్తిసంధిగమించి । సిద్ధగంధర్వ సురమునిశ్రేణినెల్ల । బాధగావిం

మమూళ్ళ స్వభావులగుచు ॥ ఉ ॥ సందన సీమ గ్రీడలనొనర్చు మహానుల గిన్నరాప్సరో । బృందము వానిచే తనటుపీడకులై రథయంక రాత్ముచే। నందున సిద్ధసాధ్యమునులాదిగగూడగ తద్వధార్థమై । యందర మేము నిన్ను శరణందగవచ్చితిమయ్య దయాబ్ధిగ ॥ క ॥ దేవా మాకందరకును । నీవే శరణుగతి గాననిస్తారుతిచే । దేవవిరోధి వధార్థము । భూవలయంబున జనింపబుద్ధిదలంపుమా ॥ మ ॥ అనియీరీతి సురల్ వచింపగ సురాధ్యక్షుండు లోకావళీ । వినుతుండుర్వర తేశ్వరుండునగు సర్వేశ్వుండు ధర్మక్రియా । వనసంభూతి హితాప్తిచేత సొగచో వర్తించియున్నట్టి తా । ద్వనజాతోద్భవముఖ్యమౌనకులదేవ శ్రేణితోనిట్లనున్ ॥ గీ ॥ భయము వీడుడు మీకు శుభంబునగుహి । తార్థము మహాభయము దశాస్యుమున్ను । గ్రాకునన్ని క్రూరుసురలార కులజబంధు । మంత్రి హిత పుత్ర పౌత్ర సహాన్వితముగా ॥ క ॥ దశవర్ష సహస్రంబులు । దశవర్ష శతంబులిట్టి ధరణీ తలా । తిశయంబున విహరించెద । వశగతిచే మనుజలోక వాసుడనగుచున్ ॥ చ ॥ అనివరమిచ్చి దేవతలకాత్మవిభుండగు విష్ణుదేవుడున్ । దనమనుష్యజన్మ విహితస్థలమంధరలోదలంచియుం । తనువనజాత లోచనుడు దన్ను చతుర్విధ మూర్తి జేయుచున్ । దనజనకుండుగా దశరథక్షితిపాలుని నెంచెనయ్యెడన్ ॥ క ॥ అంతట దేవరుమునుల్ సుర । కాంతలు సప్సరలు గంధర్వగణం । బెంతయు దివ్యస్తుతులను । మంతుగనుతియించిరి ట్లు మధుసూదనునిన్ ॥ పంచచామరం ॥ మహోగ్ర దర్పవర్ధి హా మహాబలాని లోకభీకరున్ । బలిప్రదీప్త విక్రముండదప్రసిద్ధ కంటకంబగున్ । విరావణుండనమున్ గ్ధతన్ ప్రవృద్ధదర్పరావణున్ । హరింపుమీవును ప్రభావమహోగ్రుని దరీహరీ ॥ వ ॥ కావునను పెంచాశీర సైరాదృశు మునుల ధర్మపారుడుంచునునుసకలుంచునుసమాంధపరులుంచును లోకవిద్రావణుండగు రావణుండు నుంచిదేవతాప్యధన బరిహరించి నీచేతం బరిమితెంబగు టనిగాత రాగాది శల్యమవగణంబగు స్వగణంబునను వేంచేయుమన్నది పంచదశ సర్గము **

॥ ఉ ॥ అంతటవిష్ణుదేవుడిటు బ్రార్థితుడై సురకోటిచేత దా । సంతసెరింగియుండియును సురాళుల కిట్లు హితోక్తిబల్కెను । స్వంతము వానిద్రుంపగనుపాయము నెయ్యది యేశరీరమే । నెంతయుదాల్చిదైత్యు వధియింపగ నొహుపి లోకకంటకున్ ॥ సీ ॥ అనిపల్కెనను సుపర్వ లందరు విష్ణుని నవ్యయుగూచియిట్లనిరి దేవ । మనుజ దేహము దాల్చి ఘనము రావణునాజి వధనమున్న కీర్తిరంబుగాగ । నేకపంబున ధాత ప్రీతి జెందను దిలోకాచితుండగు విభుండట్టి తపము । బహుకాలమొనరింపబ్రహ్మసంతుష్టుడై వరములా రాక్షస వరున కొసగె । నరుడుదక్క గ్రాంగ భూతసంతతుల చేత । నన్నిటభయంబులేకుండ నన్నిగతుల । నట్టివరదానసమయమందసురనేత । భటుడుమానవ మనుజును పేక్షజేసె ॥ ఉ ॥ ఆవిధి బ్రహ్మ చేవరములందిదశాస్యుడుదర్పవృత్తిలోకావళి బాధవెట్టుదగునంగనలం జెరబట్టుగాపునన్ । జీవితహానిమానవుని చేసనువానికననాదదుస్తరెంతో విభావముకన్ దశరథుండలచేర్మనదితంత్రిగారటన్ ॥ గీ ॥ అట్టిసమయంబునందు తేజోన్వితుండు । దళితవిమతుండు నారాజదశరథుండు । పుత్రకులు లేక నెంతయు పుత్రకాంక్ష । చేసెటబుత్రకామేష్టి జేయుచుండె ॥ అయ్యెడ ॥ క ॥ నారాయణుడు తపోధనులాగనిశ్చయించి యాపితాన్నానునకున్ । భూరిముదుప్రూజితుడై । యారూధిపనంత సిరిగె యుంతహితుడై ॥ వ ॥ అంతనవ్వధంబున సద్ధాత్రీవిభుండు పుత్రేష్టిన్ బ్రవర్తింపుచుండ నయ్యజమానుని వితాన వేదికా స్థితంబగు నగ్నికుండాగ్రంబున నతులప్రభంబును మహావీర్యంబును మహాబలంబును కృష్ణవర్ణంబును రక్తాంబరంబును రక్తాననంబును దుందుభిస్వనంబును సౌందర్యతరశార్దూల సమానతనూ రుహంబును శ్మశ్రుప్రవరశిరోరుహంబును శుభలక్షణసంపద్విభాసితంబును దివ్యాభరణ భూషితంబును శైలసముత్తుంగశృంగసముత్తుంగకాయంబును సమదశార్దూలసదృశ పదక్రమంబును

ప్రభాకర సమాకారంబును ప్రదీప్తానలశిఖాత్రకారంబును నగు నొక్క మహాభూతంబు సముత్పన్నంబై తప్తజాంబూనద మ
యంబును రజితమయాంతర్వికచనంబును నగు మహామాయాస్వరూపిణియగు దానిం బోలె విచిత్ర కార్య కారిణియను దివ్యపా
యసపరిపూర్ణయగు నైవిప్తారయగు నొక్క పాత్రిక ప్రియపత్నిం బలె హస్తద్వయంబునం గ్రహించి దశరథు నీక్షించి
హితవచనంబుగా నిట్లనియె ॥ క ॥ రాజా యీవచ్చిననను । ప్రాజాపత్యునిగా గ రహిగనుమనుచో । వోజ బ్రాంజలి
యయెను నృపుడు । రాజయునబ్బాతమునకు రాజిట్లనియెన్ ॥ వ ॥ దేవా భగవంతుండవగు నీకు శుభంబగునే నే నేమొనర్పవలయు ననిన
ప్రజాపతిచేర్పి పుత్రుండగు సప్పురుషుండు వెండియు నిట్లనియె నరేంద్రా దేవతాయజనంబు గావించిన నీకిప్పుడి పాయసం
బు ప్రాప్తంబయ్యె నిది దేవనిర్మితంబును బుత్రోత్పత్తికరంబును ధన్యంబును నారోగ్యవర్ధనంబును నగు దీనిం గ్రహించి
నీ పత్నులను రూప చర్యలగు భార్యలకు భక్షింపనిచ్చిన నే యర్థంబునని కార్యంబు బొనది గావట్టి కుమారుల వారల
యం దుత్పాదింతువనిన నరనాథుండు ప్రీతుండై మహా ప్రసాదం బని హిరణ్మయంబును దివ్యాన్నపరిపూ
ర్ణంబును దేవదత్తంబును నగు నప్పాత్రశిరంబునం బ్రతిగ్రహించి యతి ప్రియంబున ప్రియాదర్శనం బును
నద్భుతంబును నగు నమ్మహా భూతంబునకు ప్రదక్షిణంబుగా నమస్కరించె సంతసప్పజైరథుండు నప్పగమాన్నంబును
బ్రాపించిన నిర్ధనుండు ధనంబును బొందిన చందంబున పరమానందంబునం బొందె నప్పుడప్పరమ భాస్వరంబును
నద్భుతరూపధారియు నగు మహాభూతంబు తత్కృత్యంబు నిర్వర్తించి యప్పావకాంతరంబున సంతరోహితంబయ్యె నంత
॥ క ॥ ఆ రాజాంతఃపురవధువు । డారయమావశ్ముఖరుచులననలరెం జూడ । శారదవిరాజదిందుక । శారదనలచే సభ

(*) దశరథ మహారాజు భార్యలకు పాయసము నుపంచిపెట్టుట (*)

స్థలంబునబోలెన్ ॥ సీ ॥ అంతనంతఃపురికరిగియా దశరథుండు సగ కౌసల్యతోనిట్టు లనియె । నీపాయసము గ్రహియింపుమనీకునుదనయస్యదంబగుననుచుబలికి । యప్పతనహూనమాయప్పాయసమునందు నర్ధంబు కౌసల్య కధిపుడొసగె ।
నర్ధంబునందర్ధమట సుమిత్రకొసంగె యంత నయ్యవశిష్టమందు సగము । మలర కైకకునిచ్చి యత్యాగ్రణముగ ను । మరి
యమిగిలిన యవశిష్టతరము నైన । యర్థభాగంబు నెంతయు నాత్మ దలచి । వెండియు సుమిత్రకిచ్చె పృథ్వీవరుండు ॥ క ॥ ఈ
విధమున తన భార్యల । కావిభుడప్పాయసాన్నము పంచిచ్చినచో । నా వరసతులది గైకొని । భూవరు మాన్యులయి ప్రీతిబొం
దిరిమదిలోన్ ॥ ఇంద్రవజ్రం ॥ ఆ రాజు భార్యామణులందుయుక్తం । బౌరీతి నప్పాయసమారగింపన్ । సౌరాగ్నులాగో
పకసాంద్రదీప్తుల్ । వారెల్లగర్భంబులు దాల్చిరంతన్ ॥ వ ॥ అప్పుడు దశరథ మహీపాలుండు చిరకాలంబునకుసంలబ్ధ
తగర్భలక్షణధన్యులగు నభ్భార్యలనిరీక్షించి మనంబునసన్నుతించి దివంబునసురేంద్రసిద్ధఋషిగణాభి పూజితుండగు హ
రిపథంబున ప్రమోదించెననన్నది షోడశసర్గము ***
॥ క ॥ నారాయణుడీరీతిగ । నారాజవతంసునకు సుతాకృతి నొందగా । జేరిన భగవంతుడజుం । డారయనిట్లనుచుబలికె సురు
లకెల్లన్ ॥ సీ ॥ సత్యసంధుడు శౌర్యశాలియు మనకు హితార్థియా హరికి సహాయు ముగను । బలియురకామ రూపులవారగు
వేగులవీరులహరితుల్యవిక్రములను । మాయావిదులనవోఘ పరాక్రమ్మ లనదివ్య తేజులనెవధ్యులఘనమతులను । అమృతాశ
నులబోలిన బలశాలురవారి సర్వాస్త్రజ్ఞులా నాత్మజులను । యతగం భర్వ కింనరఋక్షవాన । రాహివిద్యాధరాదిక
స్త్రీలయందు । హరియుముఖ్యాప్సరలయందు వరుసనాత్మ । సమబలాఢ్యులబుట్టించుడమరులార ॥ అదియునుంగాక ॥ క ॥
జృంభణము జేయు నామును । జృంభణమున సముత్పన్నఋక్ష శ్రేష్ఠకలీలా । సంభూతి జాంబవంతుడు । సంభూతినై సంగిజెప్పెన

గొనాతఁడేగ ॥ వ ॥ అని యిట్లు విధాతచే నియుక్తులై నారలయ్యాజ్ఞ గైకొని విద్యాధరసిద్ధ చారణులు భోగులు దేవ ముఖ్యులు మహామునులు స్వావర సుపుత్రులౌ తనయులఁ బుట్టింపఁగా జేసిరా యయ్యసంఖ్యాక వివిధ వానరుఁడుఁడఁగు వీరుల శౌర్య సాహస బల ధీయుతులఁ ॥ అంత ॥ సీ ॥ ఇంద్రుఁడింద్రాభుఁడుఁ బుత్రుఁ డైన వాలిని సురుద్దీప్తిని గ్రీష్మ సుగ్రీవుఁడు । ధీయుతుఁడగు హనుమంతుఁడు మారుతి వాసరుని విశ్వకర్మ నలుని । ధనదుఁడు గంధమాదను నామ్యనశ్వి సులు తత్తరూపధనుల మైందద్వివిదుల । వ రుణుండు వనచర వరుని సుషేణుని బలవంతుఁడు పావకుని శరభు । నగ్ని నీలుని శ్రీయుతు నగ్ని తులితు । హరుల లోక కీర్తిఁ జేజౌతి కయుని । గనిపాటి రీతి మరియును గవాక్షుని సురల । మరియు గలిగి హరుల నాత్మజుల గనిరి ॥ క ॥ అనిలున కిలనెగు నూఢపుఁడ । దొబ్బ బలవంతుఁడు గరుడవేగ మహా । తనుమంతుఁడు హనుమంతుఁడు । జనుల మీరింతుఁడు గరుడ వలఁతుఁ డై ॥ మరియును ॥ గీ ॥ అటుల బుట్టిం పరావణహరణమునకు । గిరికరిసమాన్య తులు కామచరులు వారు । బహు సహస్రంబులురు శౌర్య బలులు చేగ । బుట్టు గోపుచ్ఛ హరులు దయించిరిట్లు ॥ క ॥ రేయు తురుల కే వేషము । లేయాగ్య ప్రకటి శౌర్య మేదు గంగ సగా । నాయక ర సుతులు సుకపు । లా యా విధ ముల దన చేరట కేగేగ ॥ ఇట్లు ప్రసిద్ధులగు దేవముహర్షి గరుడ గంధర్వ నాగయక్ష కిన్నర కింపురుష సిద్ధ సాధ్య విద్యాధరోరగ ప్రముఖులకప్పు డిచే నప్సరో విద్యాధర నాగ గంధర్వాదిసుందరుల యందు మహాశరీరులను సూనులను గిరిగహనసంచారులునగు వానరులను బహుసహస్రంబు సంభవింపఁ జేసిరి మరియు గొందరివ్వి ధంబున వానరభల్లూక గోలాంగూలసుందరుల యందు జన్మించిరిత థావిధ పరాక్రమం బులం బ్రవర్తించిరా క్రమంబున ॥ ఉ ॥ అందు మహావారణ సాహస బృందములం దుడాడఁగా । నందరు కామరూపధరు లందరునుఁ సకలాస్త్రవేదుల । ట్లందరు వ్యాఘ్ర సింహసదృ శౌర్యుల ఒకర్ణఫల ప్రహారుల । ట్లందరు దంష్ట్రి శైల నఖ శి లాద్రిమహాయుధ మహౌఘు లెంతయుఁ ॥ మరియును ॥ సీ ॥ చలియింప జేతురు శైలేంద్రముల నైన భేదింతురు ఘన ద్రుమాదులైన । స్వక్రీడ తురక జవ స్ఫూర్తి వార్ధులనైన సంక్షుభ్ర లవిడలింతుర వనినైన । గగనస్థలమునైన నగము బ్రవేశింతురు లంఘింతురబ్ధి జలంబునైన । బారెడి వనదేశమునైన నట ధింతుర ట గ్రహింతురు మేఘపటలినైన ॥ ధ్వనుల బహు జేతురుద్ధత ధ్వనులు నగ మతు । నింగి విహరించు ఘోరవిహంగములను । నీదృశుల కామరూపుల నేక కోటు । లతిశయమ్ము లు హరియూథపతుల కౌతులు ॥ గీ ॥ ఆ సిద్ధ నవచుగా హరియూథముల గల్గు । యూథపాధిపతుల యూథపతులు । వాయుమరియు కేశ వరులను జనియింప । జేసిరిట్లు వృద్ధి జెంది లెలమి ॥ వ ॥ అట్టి వానరులందు గొందరు సహానుసంఖ్యంబులు బుట్టు వంతంబును గిరిశృంగంబు సనధివసించిరి కొందరు నానావిధ శైలకానన ప్రదేశంబుల నివాసంబులు జేసిరందు నింద్రనందనుఁడగు వాలిం గొందరు సూర్య సూనుండగు సుగ్రీవుం గొందరు గాంధర్వయ్యన్నదమ్ము లనాశ్రయించిరి మరియును నలనీల హనుమదాది యూథపతులం గొందరను సరించిరట్టి శూరులును ననేకవిధ పరాక్రమ లక్షణ ప్రకారులును బహుప్రదేశ సంచారులును నగు వానరులచేత సర్వపర్వత వనార్ణవ సహిత మహీతలంబెంతయు నావృతంబయ్యె నివ్విధంబున మేఘసంఘ శైలశృంగ సన్నిభులును మహాబలులును భీమరూపులును నగు నవ్వానరులచేత రామసహాయార్థంబుగా నీ భూతలం బెంతయు నావరింపఁబడియె నన్నది

సప్తదశ సర్గము **

ఆమహాత్ముయజ్ఞము సక్రమముగా తమ భాగముల్ సుర । స్తోమములంగ్రహించి తగు చాళ్వ నబోవగ యాగదీక్షనా । నెమము నెల్ల దీర్చి ధరణీపతి పత్నులతోడఁ గూడఁగా । నామెయి భృత్య వాహన బలాన్వితుఁడై యరిగెను నయ్యెడన్ ॥ సీ ॥ అ ప క్షితిపుని చేసరి తుల్యై యథాభాగంబుగా సకలధరాధిపతులు । మొక్కి వశిష్ఠసన్మునికి ముదంబుల నాత్మదేశంబులకరుగ

టేయుచును | నాపురంబుననుండి యంతఃపురంబులకునుశ్రీ యుతులగునాప్త తతుల | బలములు వాహనంబులు భూషణంబులను భూరివిభవ మాన్వితులునై వెలసినట్లు | సకల దేశనృపాలురునని యంత | ఋష్యశృంగుని ఋశ్యశృంగుని | వెం తయు బహు రసంబుల నిదిచి శ్రీ మంతుడైన | నరపతిప్రవేశ మొనరించె నగరమునకు ‖ క ‖ అంతట ధీమంతుడు మహీ | కాంతుడు దోర్దండ నిరాఘనుసబలయుతుడై | యొంతయును ఋశ్యశృంగుడు | కాంతాన్విత ఘనుడు పట్టసంపూర్ణుడై ‖ వ ‖ ఇ ట్లునకల జనంబుల సంతుష్టులం జేసి యశ్వమేధం బొంచి సంపూర్ణకామితుండై పుత్రోత్పత్తి యం గాంచి యుండు నంతనకన్

——— (*) శ్రీ రాముల జననము (*) ———

మేధంబు సాంతంబు నాదిగా ఋతుపట్కంబు నతిక్రమించు నంత ద్వాదశ మాసంబునందు ‖ * ‖ సీ ‖ చైత్రమాసంబున సౌమ్య వారంబున నవమి పుష్యమినక్షత్రమందు | నదితి దైవత్యంబు నగు పునర్వసు తారకమున కర్కాటకలగ్నంబునందు | స్వ క్షేత్రగతుడగు చంద్రుని గూడి బృహస్పతి యభ్యుదయంబునంద | రవి వానుగురుశు క్ర రవిజా తనామక గ్రహపంచ కము స్వోచ్చ గతము గాగ | సకలలోక నమస్కృత జగదీశు | నచ్యుతాంశ మహామహిమాస్పదు | అమ గా త్మజుని త్వాకులప్రభూతు | దశరథుని కౌసల్య కనియెను ‖ క ‖ అసమచేవ ధిక విభా | భాసిత చేతన్య మూర్తి భా సిల్లగ | కౌసల్య యసుర సుత | [illegible] ‖ క ‖ [illegible] | భరతుడు కైకేయికి దివ్యతేజుడు | [illegible] | నరసింహాకారుడు [illegible] ‖ గీ ‖ అంత లక్ష్మణ శత్రుఘ్నులనెడి వారి | కనియె [illegible] సుమిత్ర [illegible] | వారలందరు కుమారులు [illegible] | నాలు గురు [illegible] ‖ గీ ‖ [illegible] | గగ నతలంబు నిర్మలంబై తారకలగ్న | [illegible] ‖ లాగ ‖ అమరావాద్య సలక్ష్మణ మహిము లెల్ల నానాభూషణ నిక్షిప్త [illegible] | [illegible] విముంచి మెల్ల పూర్వోత్తర [illegible] | [illegible] బంధు [illegible] జోలుచున్ | అప్పుడు ‖ సురిసేనాదిపతు ల మవు | మెరసేన సుర భేరులందమగ నా వంబులు | [illegible] గంధర్వగానము | సరసేనారంభాది నటకసంఘటనం బుల్ ‖ మరియును ‖ సీ ‖ అతిశయంబుగ [illegible] ప్రకటనోత్సాహ సంస్ఫూర్తి మించి | రాజమార్గాళి నానా విధ [illegible] | మరివాద వాద్యకమహీశ ధ్వని [illegible] గాయకగాన [illegible] | సూతమాగధవందిజాతంబు లరుసెల్ల రాజు [illegible] | మరియు [illegible] | [illegible] ములు గోధనములు సహస్రములుగ | తగునవరోధ్యామహారాజ [illegible] | నాలుమాసం [illegible] ‖ వ ‖ ఇవ్విధమున నేకాదశ వాసరంబులతిక్రమించ [illegible] రాముడని [illegible] భరతుడని [illegible] సుమిత్రాగ్రసుతుండు లక్ష్మణుండని [illegible] శత్రుఘ్నుండని [illegible] జాతకర్మాది సంస్కారంబులొనరించె నప్పుడు దశరథుండు భూసుర ప్రజంబులం బౌరజానపద జనంబుల [illegible] మితంబుగా బహురత్నాదు [illegible] కుమారుల కాలోకనావిధాన [illegible] సంతోషించె నంత ‖ క ‖ అందరిలో చిన్నానుగతి | నందనుడగ్రజుడు రాముడట [illegible] నందనమొందెను [illegible] ‖ క ‖ అందరు వేదవేత్తలు | నందరుమహిమయు [illegible] కృతాఖిలలోకా | నందనులానందనులం | దందరి [illegible] నసారులందరు సూరుల్ ‖ ఉ ‖ వారలలోన మహోద్యుతి [illegible] రాత్రము నైన రాముడగా | వారి [illegible] లోన [illegible]

పూర్ణసుధాంశురీతినిర్మలుం | డారయ నాటి వారలరథాగ్రగలీలగు శీలుండు దండ్రికిన్ | వారలనుస్థితుండు ధనురాగమము మునినాథుడౌ తయున్ ‖ సీ ‖ అగ్రజుండఖిలలోకాభిరాముండును నైనరామునకు నిరంతరంబు | బాల్యంబు మొదలు గా భక్తిమెరస్తుండు లక్ష్మీవర్ధనుడగు లక్ష్మణుండు | నా రామునకును దేహంబుకన్న మిన్నప్రియకరుం డగుచు సుశ్రీయుతుండు | బయటు రెండవ బహిఃప్రాణంబు రీతిగా నటపురుషోత్తముడైన రాము | దట్టి సౌమిత్రి బాసి నిష్టప్రాప్తమైన | నిదుర ఐనియొంపగొనక నిద్రింపజాలడు | నెపుడు హయమెక్కి వేటకు వేగరాము | దపుడు ధనువూని వెనువెంటనరుగు నతడు ‖ క ‖ భరతుడును శత్రుఘ్నుడు | పరివిగ ప్రాణములకన్న ప్రియులగుచుండన్ | నిరతమును లక్ష్మణానుజ | డకలుషగుణనురక్తిజే సేవతనికి హితమును ‖ అంత ‖ క ‖ నలుగురు ప్రియపుత్రులచే | నలరుచు మహాత్ములచేత నలదశరథుడున్ | వెలసెను శివశ్రీమోదం | బలరదిక్పాలుర చేత నజుడున్ బోలెన్ ‖ వ ‖ అంత నా రాజసూనులును ధీరతి సంప్రవర్ధమానులై ‖ క ‖ యుక్తపుష్టజ్ఞానాన్వితులై | రక్తిపడ వినయాది గుణగణాంచితులై వా | రొప్పిరి సర్వజ్ఞులు నై | దప్పక ఘనయశులు దీర్ఘదర్శనులగుచున్ ‖ క ‖ ఏవంవిధప్రభావము | లావిభులగు వారి వెల్ల నరసి దశరథ | క్ష్మావిభుడు తండ్రి హర్షించెన్ | భావంబున దేవవిభుడు బ్రహ్మయు బోలెన్ ‖ వ ‖ అంత నమ్మనుజశార్దూలురగు నమ్మహులురు వేదాధ్యయనాది సకలవిద్యానిరతులును ధనుర్వేదాభిహితులునై పెంపారి రంత దిరిదశరథుండును పాధ్యాయబంధుసహితుండై యా కుమారులకు వివాహంబులొనరింప దలంచె నిట్లు తండ్రి కుమారులను వివాహముసేయ విచారించు నవసరంబున ‖ క ‖ శత్రుత్రే

(*) విశ్వామిత్రుండయోధ్యానగరంబునకు వచ్చుట (*)

జోయుత్తముడి | శ్వామిత్రుం డుచ్చి వెనపరశర పథా | శ్రీశ్వరుని జూడసత్వా | నిశ్వగుడుఃద్వారపతులకిట్లనివలికెన్ ‖ ఉ ‖ కౌశికవంశసంజనితు గాధిసుతుండ వచ్చినానిభూ | విపాసకత్ డున్ వెలుపడిప్పుడసంగవదుత్తముం భవనా | వేశమె సంగగావిని యవేగవ వచ్చి గృహంబుసొచ్చి యు | క్త్వాశిక వాక్యముక్తిగదికంపము నొందుచు వారలం డకున్ ‖ వ ‖ ఇట్లాడౌ వారికొఱనంబు రాజభవనంబుసొచ్చి ఇక్ష్వాకువంశజుం డగు రాజునకు విశ్వామిత్రాగమనంబునె ఱంగించిన నప్పుడమివతి సమాహితుండగు పురోహితసహితుండగుచు మహర్షి ధరిత్రుండై పనిపూజవాసవుం డుంబలె నెమహాసనిశపశ్చిముండగు తీక్ష్ణవ్రతుండు ప్రపరాప్రజ్వలితుండు మనసునుదశిక సుతుంగని వికసితముఖుండైయరవిందుం డు శిష్టవరస్సరంబుగా వికవిహితంబగు నర్ఘ్యపాద్యంబొసంగిన గ్రహించియమ్మునిపుంగవుండు దశరథునకు కుశలప్రశ్నంబుగా నిట్లనియె ‖ ఉ ‖ దేశము కోశముస్నగర దేశము బంధుల మిత్రులున్ సుఖా | వేశముబోర్చును వేగెలుపు వేరిపులు నాసపత్నసమస్తభూ | మీశులు దైవమానుషము లెల్ల క్రియల్ దగునట్టంచునా | కౌశికుఁడున్ సధర్మవిధిగా కుశలంబడిగెన్ నరేంద్రుని ‖ ఉ ‖ అంతవశిష్ఠుగాశికుల మారసియాఋషిమౌళియుక్తపు | క్రాంతిముగాగ నామునులబహోక్తులనైట్లెసబల్కి వారల | త్యంతముప్రీతిచిత్తులయియుందరుసుజనితృపాలయా | భ్యంతరసీమపూజితులునై వనియించిరియ మోదకీలలన్ ‖ క ‖ అంతటపతిగ్రసుము ముది | తాంతరుడై కౌశికుని దపోముని | గని సత్యంబమును దారశీలుడు | సుతేసముననతనిజాజ్ఞసల్పవచించెన్ ‖ చ ‖ అమృతము బ్రాప్తమైనగతిరథినముమోస్థలి వృష్టి పెంపుచం | దమునసపుత్త్రుడున్ దగిన దారలయందుసుపుత్త్రగన్నట | ట్లనురుగబేదటంధ ముబ్బిన రీతి తదోనిపర్వమ | ర్పమునకనీదు రాకమునిపర్వదినోత్సవంబునాకగున్ ‖ కాపన ‖ క ‖ నీకోరికె యయ్యదివగు | కేటూరగ జేకమువముచే నిచటికిడై | వాకలగనీవువన్మతి | నాకున్ బాత్రుండుపనుడనైష్టికవర్య | ఆదియుసుంగాక ‖ సీ ‖ సఫలంబునయ్యెనా జన్మబునేడును జీవితంబన్యో

నాకపితంబు । యటమున్ను రాజర్షి వయ్యు దపఃప్రభావాప్తిచే బ్రహ్మర్షి వైతివదియు । నాశ్చర్యకరమగు నటు గాన నా
చేతనీకు పూజ్యుండవెన్నిట మునీంద్ర । యతిపవిత్రంబగు నగు పుణ్యతీర్థ ఫలంబువై నాకు నీ దర్శనమున । నగుట మీ వచ్చు
కార్య మెయ్యదియు గోరి । కొఱ్ఱి యెఱిగింపు దక్షార్యమే నొనర్తు । నిచ్చయించెద భవదర్థవృద్ధి గోరెద । నేనసుగ్ర హా
ర్హుణ్యుండ మానిపర్యా । క । నీవను నీకార్యంబున । కావిరిని విచార మొందవలవదు సేనే । యీవిధమంతయు జేసెద
దైవతముగు దీవనాకు దాతవ సర్యా । క । నావిని వాక్యమదియం బిది । గాకౌశగాబ్రాప్త ఘనమ్యో కౌశిక వర్ని । రాకసకుల
ధర్మములకు । నాకరమును నుత్తమంబుగ నవ్యాసైతులకు । వ । అని వినీతుండగు సత్యాయు వ్యంపు డగు దశరథుని చేత బలు
కనగుచున శ్రవణసుఖరచనంబుగు వచనంబు విని మునిసత్తముండగు విమల గుణయుక్తుండును విఖ్యాతచరిత్రుండును నగు విశ్వా
మిత్రుండు హర్షాయత్తచిత్తుండయ్యె నన్నదియష్టాదశ సర్గము *****************************
॥ క ॥ అతుల రాజసింహుడని నయద్భుతమువి । సత్రముని కయట్టి యద్వచనము । విజయ హృష్టరోము మును మహా తేజుండు
నైగతికశిక తనయు డతని కనియె ॥ చ ॥ అలర మహా కులోద్భవ ప్రశస్తవిశిష్టగుణరూప దేశముగ । గలిగిన నీకు
దుల్యమిదిగా దెన్న పూర్వజయణున్న డి గలిగా । బలుక గలండె యద్వియుగుమాను కథాగవలంబెరింగితి
వ్వలు నల కార్యనిశ్చయము సల్పును నిల్పుము సత్యధర్మ ॥ సీ ॥ నే తపస్సిద్ధి కైనయ మఖంబు గావింపు
నరనాథ తద్విఘ్నకరులు గలరు । కాను రూపులగు రాక్షసులిద్దరు దపంబు బహు వారసే నొ
నర్ధగను । పాంతపుడు నవుడాయిద్దర సుబలు మారీచుడనెడు బాహుదుడు శౌర్యధనులధికులు । రక్తమాంసము లవవర్ష
ముల వర్షించి యయ్యాగ వేదిని విఘ్నమాచరించు । కట్టుడగు తత్ప్రసోనియమాప్తి సేడిన । శ్రమము బడిసి ప్రయోగ మున
దలియచట । వెడలుదను గాని వారికోపవిధము దోప । శాపమీనోపక రీతి జనియొపపము ॥ రఘోద్ధవ వృత్తము ॥ క్షా
త్ర శ్రవరిసత్యసాధుని గా । సుకుమారపర్యని సత్యశూరుని గా । కాకపక్ష శిఖాలలాముని గా నాకు నియ్యగ మోఘశా రామునిగా
॥ క ॥ ఈరాముడు శక్తుండగు । నేరతుండగు దివ్యనిజవీర్యము చే । నారాక్షసులట కిఘ్నవి । కారులు వారల వధింపగా
రాజవరా ॥ క ॥ యందునకు లోకత్రయమున । నెందును విఖ్యాతి కట్టి యొధి చేరెదే । బృందమవి రామునకున సందర్శనా
చేతనైన సత్యంబధిపా ॥ ఉ ॥ రాముని మ్రోల నిల్వ యల రాక్షసులుండగ వేరొకింత యెడ । రాముని కన్న వారెవ్వరు స
సులస్వ ధియింప నోపడా । నాతుడమత్తులైన దురితాత్ములు కాలవశాత్తు లాటచే । రాముని కున్న వాసునకు నొకిసేను
యతాలరాజకిరీ ॥ క ॥ తిరిపాలక యతిబాలకు । దీనదని సుత మోహ మెడలుమీ రాముసైదర్ప । ప్రతిన యొనర్చెద చేరకు । ది
తిసుతులగు వారలుగా గదెలియ మువారిగ ॥ క ॥ నేనెఱుగుదును నమహాత్ముని । నాపరాక్రమునిసత్య యత రాముని
జే । జ్యోతిధి వసిష్ఠు డెఱుగును । బూని కెనెరుగుదురు యీ తపోనిధులెల్ల । కావున । తోటిపృథ్వీశ ॥ అలర గాప్ప ధర్మ
సమాగమముగా । విలసత్తరకీర్తి యు విశ్రుతిగా । నిల వాంఛ యొనిచెడా వే నయమా । కలరాము నొసంగగవలె హాదుకగా
॥ సంచవాతురం ॥ పశిష్ట మాని ముఖ్యులైన వారలెల్ల నీకనగా । పశిష్టముఖ్య పక్ష్యలా స్తపృతి వాంఛచ్చినగా । స్త్రీని
చేయుస్థ వంశపార్థివేంద్ర మాకొసగ । పశంబుగా నొసంగు రాము వైభవాభిరాము నిగా ॥ గు । సవనాప్తి [illegible]
త్రిమిష్టతమువ బ్లాత్రా రాముడనా । జనిచారింపక పంపుమా నన్నుమగా శోకంబు వారింపుమా । నకమునంగా మొ
దస్ప్రబుండగవిధిగానల్పగాదనున్నా దురా । ఘనవంశాగ్రణి తద్వినిగా నలుపుమా కల్యాణముగ్రకరగా ॥ క । అనియిటు మ
న్నాత్తుండును । ఘనతేజుడు మునివరుండు గాధితనయుడనిన । విని వర్తమాత్రగా శుభోక్తిని । వినితద్వి భుడనికభీతివివిహ్వలుడయ్యె గా

॥ వ ॥ అనిమారీచసుబాహుదానవదారణంబునునమ్మునిభాషణంబులవిని దశరథుండు మహాభయంబున వ్యథితమానసుండై యా స్థానమందుండలేక యిట్లనియె. ***************************

॥ క ॥ అకారణంబుగ విని । యమ్మా రాంతాగ్రణి ముహూర్తమాత్రము మూర్ఛా । క్రాంతుడై యుండి యాతండు । జ్ఞానంబున దెలిసికొని । ముని తోడ నిట్లనియె ॥ సీ ॥ మునినాథ కమలలోచనుడు మా రాముండు గడుపదియారేండ్ల బాలుడు । దితిజులతో యుద్ధము సేయ నెట్లు ప్రాపింప యోగ్యత గానబడదు । వేబలంబున కేసద్ధీశ్వరుండను నట్టి బలమున సక్షౌహిణీపరిమితంబు । సేనతో వచ్చి నే తత్కశావరులతో సమరంబు సలుపవాడ । వీరులైన రాక్షసులు వీరులు । మాయావుల క్రూరకర్ములునగు సమితి । గదిసి కదనంబు నడుపగా లేదు గాన । బాలు రాముని దోడ్కొనిపోవకుడు ॥ తే ॥ ప్రాణములు ఉండు నంత దడవు నేను దైత్యులతో దొడరి రణము సలుపుదును । దానితోడను విష్ణుముఖ్య సకల సురవర్యులకైన గానబడదా । జ్ఞానదృష్టిని యోచించి చూడుము ॥ ఆ ॥ ఆయుధములు గల వాలుతున శిక్షితుడు గాని బలాబలము లెరుగ కుమారుల మీద వైరుల యెదుర । బాలుడైన కుంగడి దొల్లి దనుజాళి కెటుల జాలునటకూట రాక్షసులకు వారి । బాలునెడబాసిన నా కాలమును జీవితము లేదు గాన । వాలి మెయి రాముని ముంచి కొనిపోవగుడు లీలను శిక్షింపదశానుని సైన ॥ శా ॥ రాముండోడ్డాని పోదలచిన నీ వేనిండా యూరకున్నాను । స్త్రీమాత్రమునైన గాపాడలేని యనాథ నేను । రాముం దర్శించి వేలసవము నిమిషముల నోర్వనో గానము చే నోమం గాన నట్టి బాలుని గొనిపోవుకొంబకొమ్మ ॥ క ॥ నలుగురు కొడుకులు గలరు । కలదు సంప్రీతి మెచ్చగా నిరామునిపై । నా కాతనితో కొడుకుడు ధర్మజ్ఞుడైన రాముని గొనిపో వలదు ॥ అదియునుంగాక ॥ సీ ॥ ఎవ్వరా రాక్షసు లెవ్వరి కొడుకు లెంత ప్రమాణ శరీరులెట్టివారు । లెవ్వారు వారి కెట్టి పలుకుబడి రాముని పేరు మామకీన । సేనలచేత నాచే నసుర రాక్షసులకు వారికి ప్రతిదెలుపవలె । మన్నచి తులుబలోద్ధతులై నారి తోనే సుయుద్ధంబున నిలుతునట్లు । నీ సమస్త ముని నాయక నైనగజైరవ । మానిసత్తమ సకల విజ్ఞాన నిలయ । యని దశరథుపవచనంబులాలకించి । యోలమి గాధి తనూజుడిట్లనియె ॥ క ॥ భూపరత్నలస్త్యకులజుడు । రావణుడను దనుజుడు జగద్రాస్యాధికారిలో । కీర్తి జేయ బహుదైత్యసైన్యాదతిబల పరాక్రమాన్వితుడగుచు ॥ క ॥ విబుధులను దేవా రావణు । డు విశ్వాధికుండు రాక్షసాగ్రణి సాధా । గ్రదనట భాషాయుధ వీరశ్రేష్ఠ । దనుమునికి దనాథవు సమవిక్రముడై ॥ తే ॥ మేటి మహాబలుండు దశుండేంద్రుడనుండు దానంటేని యజ్ఞవి । ఘ్నాచరణ నిరతాదలచు పుష్పమురాక్షసవర్యుడై మా । రీచసుబాహులిద్దరు పాలింబోరి నద్గకశకుండు నంపుచే । వేచను దెంపు నడ్డునను విఘ్నమొకటి నారు విక్రమాంధులై ॥ సీ ॥ అని మునీంద్రుడు పలుకంగ రఘుండు నామునితో యిట్లను వోమునీంద్ర । యాపు రావణునితోడ ననికి నిల్వగ జాల నాయుధమున వచ్చి యిటనే వు । నా ప్రపుత్రునైడ బ్రహ్మ గజెందు మల్ల భాగ్యుడనారి దైన్యగును దనీవ । భగ్న జయదిగాక దైవతఫణి కాత్మజగంధర్వ ఉరగ రాక్షసులకైన । రావణుని దాసి నిలువంగ రాదు గాన । సంగ్రామానవులనంగ నెంతవారు । దర్ప సంపులదర్పము దలగ జేయు । యుద్ధ పద్ధతి నద్దానవోత్తముండు ॥ క ॥ కానిట వానితోడ । వాని బలముతోడనై నవడి బోరంగా । నేనొకపనానిపరగా । పెలు సూనులును గూడ పేరిననై నా ॥ క ॥ బాలుని రక్షో త్తారణ । మూలుని సురసదృశ శీలు మునివర సతుకు । పలువి భాసితమానుతు । నేలాగు సనైనేను నిత్యగజాలా ॥ మరియును ॥ క ॥ సమరగత యమసమానులు । సుమహిమ సుందోపసుంద సూనులు యజ్ఞ । క్రమవిఘ్నకర విధానులు । సమరమున దనయననుపగాలన్నీరకా ॥ క ॥ మారీచసుబాహులు బహు । పీరులు రణధీరులగుట

వీరలలోనగా | కేరగనేనొక్కనితో | బోరెదహితగుణముతోఁ దయోధ్యానిరూఢ ॥ వ ॥ అనియిట్లు గిరాలలువసరసతిశ్వ
షణవాక్యంబులచేతాడితసుతుండగు తాపసవరునాప్పు దీపితబగుకోపబాప్పు పించియత్తరపు యుక్తంబగునాజ్య
సిక్తంబై యాఖిలజ్వాలాయుక్తంబగువీతిహోత్రంబునుంబోలె విశ్వామిత్రమహాముని జ్వలనంబు ప్రజ్వలించుచున్నది

వింశతిసర్గము **

॥ క ॥ ఆరాజోత్తముసుతవరా | హోగతివిపరీతవాగ్జాతమువినదివిని యుగ | భూరకజునితో గాధిజు | మారుండి ట్లనియెను రో
షనహితుండగుచున్ | గీ | పృథమయియ్యగ ఫలంబు ప్రతిజ్ఞజేసి | లెప్పుడిజ్ఞవిమయగా దలచెదీవు | రాఘవప్రలకునయు
క్తధర్మమునరిదగ్గు | యీకులమునందువిపరీతమిదియుగాదె ॥ వ ॥ ఇదియుక్తంబగునేనిఁ నీకుశ్శ్రేయమేబోయెదనే పిప్పి |
ట్లిదెమిథ్యాగతిప్రతిజ్ఞుడవునైనీ వేనికాలఘుస్నజెం | పుదగా బాంధవమిత్రసంతతిసహితంబుంగాసుఖంబుండుము | ను
దిరకోప్రధుడనైనాడు గాధిసుయుం డుగ్రంబుగాబల్కగా ॥ క ॥ అలఘుప్రజ్ఞాకరోషా | కలితాత్ముడై నచట్టికౌశిక
హుగా | బలియించెను సకలధరణియు | సలయంచెభయంబుసొచ్చినమరులనెల్లన్ ॥ ఆ త ॥ ఈరీతిలోకభయము | యా
సమయముగాగనటమహామతివసిష్టుడు | డాకసిద్ధిమడసుస్థిత | పారుడువాక్యంబులిట్ల జనపతితోడన్ | ఉ ॥ శ్రీకవి
తాత్మసుత్రి తిరమిష్ట ధర్మ ధర్మ తిశాలివీసని | త్వాకుకులప్రభూతుడప్రబాలితిరెండవధర్మమిట్టిదే | గాకత్రిలోకవి
ఖ్యాతనిగాంచతిధార్మికబుద్ధి రాఘవా | నైకోసమాన్వ ధర్మకటుగానధర్మము జెందకుందువా ॥ అదియుమను గాక
॥ ఉ ॥ దీనినొనరాసేయనిప్రతిజ్ఞఘటిల్ల చియుజేయుట్టి వా | డానిమదటాకవనాదికముల్ వెడసినట్టదా | వా
నివహొ ఫుముంబడయు వాడగునోగభుర్తమాగడుటం ॥ కానమరాముని బంపకౌశికుకు వెబడిగాచ్చ్చ బుగ్గ ॥ గీ ॥
అటకృతాస్త్రుతేనియకృతాస్త్రుజేనియు | కుశికసుతుని చేతగుప్తడైన | నితనిజనకిలేరు దితిజాలుబ్రజ్వల | దాలను త్తమై
నయుకృతతల్ల ॥ సీ ॥ ఇతడుదేహము ధరియించినధర్మంబునిగడుసమధుకాలండతిశయుంతు | యితడులోకముల్లందున్న
లబుద్ధిచేతఖిలతపంబులకాశ్రయంబు | నితడస్త్రశస్త్రంబులెల్లనెరుంగును త్రైలోక్యసచరాచరంబునందు | యితనినె
రుంగలేదిలయడావుగుహుండువారికొందరైననునెరుగలేరు | సురలునైన మహోరగులైనను | సుకులైననురాక్షసుప్ర
సరమైన | నెరగవతులైవనీతినినెరుగలేరు ॥ వ ॥ అదియునుంగాక తొల్లి రాజ్యంబుశాసించునప్పుడు కౌశికునకు భృ
శాశ్వుడుజన్మించినపరమధార్మికంబులగుసకలాస్త్రంబులు దేవతాస్త్రంబులవ్యోనట్టిభృశాశ్వపుత్రులనునిర్మాపతి ప్ర
జాపతిపుత్రంబులుగనుడయస్త్రంబులునానేకరూపంబులు నమహావీర్యంబులును దీప్తిమంతంబులును జయావహంబులు
నై యొప్పుచున్నజయనుప్రభయనెడు దక్షకన్యకలగుదత్తకన్యకలగువారలవ్యాంబుధాన్యగంబులగు నేకశస్త్రా
స్త్రంబులంబుట్ట లంగాగనిరంతజయనుపుట్టుదిన సుకనై స్వహారకాకారంబుగా మేముగనగాము హుపులు నూర
చాకలెసుకలంగాంచెసంహార ధయపుసంహారకంబులనిమోఘంబులనకురుపంచాకతంబులుంగిరమె | గా
భుగనట్టిశస్త్రాస్త్రంబులవిధానంబుగానిమ్మునివు గనుండెరుంగుఁగాక ధర్మవేత్తాదిరతుడు క్రముడు వెండియు నపూర్వం
బులగుశస్త్రంబులంబుట్టింపశక్తుడుంగాన నీవు ఈసిద్ధపీర్యవంతుడగునౌకయుతేవముచేసెంటుచే | ధాపినుబై
తిమహాధిరవన తపమేంరామునిజా | దొష్టి బంపుకన్నన నిగ్రహాశక్తుడనాయండుదా | గాధియ్యరిసుహితార్థ
మువేడెను వచ్చిన్నిటుగ ॥ అనియిట్టువంబునవసిష్ఠమునీంద్రునిచేతదాగాబ్రవసన్నచిత్తుండును బ్రఖ్యాతసత్యుండునై బ్రసిద్ధి
యశుండగు దశరథుండు కుశికసుతార్థంబు రామునిగమనంబునకు బుద్ధిచేసినిచ్చయించెనన్నదివి ॥ వింశతిసర్గంబు ॥ ౨౦ ॥

(*) విశ్వామిత్రుండు రామలక్ష్మణులదనాశ్రమంబునకుం దోడ్కొనిపోవుట (*)

॥ సీ ॥ అనియిట్లు ఘనవసిష్ఠముని దెల్పదశరథుండా మోదిత ముఖాబ్జుడగుచు రాము | నటనరోహితపరిష్కారాభిమంత్రితమం
త్ర [illegible] శోభిత [illegible] శిరాన్వితదశరథి తులక్ష్మణ యుతుడై [illegible] కుమారు | శిరము మూ
ర్కొని [illegible] పిలిచె నారాజాముదితాంతరాత్ముడగుచు సత్యగాధ్వపుత్రు [illegible] | [illegible] రాజీ
వలోచనుడగుచు | కౌశికాన్వితరాముని గని [illegible] | వృష్టికురిసెను పర్వ భేరులు మొరసె ॥ హరియాను ॥ క ॥ ఎదు
ట హస్తపురఘుపు | శ్రీందనుడగు రాముడనుగి గాధేయునితో | [illegible] | దుందుభి ఘోషము మొరసగ
[illegible] ములంబు లగుచు ॥ గీ ॥ కౌశికుడు ముందు [illegible] దాశరథియు | సరిగ [illegible] | సత్యగవె బడిలక్ష్మ
ణు [illegible] | [illegible] ॥ క ॥ బాణాసన [illegible] | [illegible] రసుతులు శిరసు [illegible]
[illegible] | [illegible] యొప్పిరి | [illegible] ॥ గీ ॥ [illegible]
[illegible] | దశదిశాభాసమానులై దాశరథులు | [illegible] | [illegible] విశ్వ [illegible] ॥
[illegible] ॥ శా ॥ [illegible] ధనుర్ధరుల్ రుచిరగాత్రుల్ [illegible] | [illegible] రామలక్ష్మణు
లు [illegible] | [illegible] | [illegible]
[illegible] ॥ సీ ॥ అంత విశ్వామిత్రుడు [illegible] | రామయుం [illegible]
[illegible] | [illegible] | బల
[illegible] | శ్రీ [illegible] | బలపిపగ్యాస
[illegible] | సట [illegible] | [illegible] ****************
॥ ౯ ॥ [illegible] విద్యలన [illegible] సర్వ [illegible]
[illegible] సౌభాగ్య [illegible]
[illegible] రఘూత్తమా [illegible] బడించిన
[illegible] చెప్పె వెండియు ॥ క ॥
[illegible] | [illegible] | [illegible] | సీత [illegible]
[illegible] ॥ ౧ ॥ [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]
[illegible] ॥ గీ ॥ అంత రాముండు జలముల నధిగమించి | [illegible] |
[illegible] | విధియుతంబుగ గ్రహియించె విద్యలవియా ॥ క ॥ ఆ రాము [illegible] | [illegible]
[illegible] | శారద [illegible] | [illegible] ॥ వ ॥ అ [illegible]
[illegible] విశ్వామిత్రుడు [illegible] వందనాదికృత్యంబులన్ని [illegible] రాత్రి [illegible]
[illegible] దశరథ రాజ [illegible]
[illegible] **************************
॥ ౬ ॥ [illegible] | [illegible] | [illegible]
[illegible] ॥ క ॥ శ్రీ [illegible] | [illegible]

ఘనకీలకంఠనిజకారరాట్జో | టిరతటిరత్నజ్యోతి | నీరాజితనిర్మలాంఘ్రినీరేజయుగా | మాలిని || శమితవిమలజాలా శాశ్వతైశ్వర్యశీలా | శమనదమనపాలాచంద్రఖండాఢ్యఫాలా | విమదసముదవేలా | విశ్రుతానందహేలా *****

| గద్య | ఇది శ్రీమదుభయకవితానిస్సహాయసాహితీవిహార ... దాస్వయ ... నాన్యకుమారవిజయ ... విభ్రాజిష్ణు ... ప్రణీతంబైన శ్రీమదాంధ్రరామాయణంబను మహాప్రబంధంబునందు యథాశ్లోకతాత్పర్యంబగు బాలకాండంబునందు నారదోపదేశంబును వాల్మీకిప్రశ్నయు శ్రీరామకథనంబును తమసానదీతీరగమనంబును క్రౌంచమిథునదర్శనంబును శ్లోకోపక్రమంబును నిజాశ్రమప్రవేశంబును బ్రహ్మాగమనంబును శ్రీమద్రామాయణకావ్యకరణాభ్యనుజ్ఞయును | తత్ప్రకారంబును కోసలరూపదేశంబును శ్రీమదయోధ్యానగరసామ్రాజ్యస్థానకే ... శ్రీరామచంద్రసభాప్రవేశంబును కుశలవకృతరామాయణకథాప్రక్రమంబును నయోధ్యావర్ణనంబును దశరథరాజప్రశంసయు ఋశ్యశృంగాగమనంబును పుత్రకామేష్టిప్రారంభంబును ప్రాజాపత్యపురుషోదయంబును పాయసపాత్రప్రదానంబును దశరథకృతకౌసల్యాదిపాయసవిభాగదానంబును కౌసల్యాదిగర్భోదయంబును | శ్రీరామలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నజననంబును విశ్వామిత్రాగమనంబును క్రతుసంరక్షణార్థకుమారప్రార్థనయు దశరథకృతరామలక్ష్మణవిరచి ... కాగమనంబును మార్గమధ్యంబున బలాతిబలవిద్యోపదేశంబును సరయూతీరగమనంబును సాయంకాలసంధ్యా ... వందనంబును శ్రీరామలక్ష్మణులు కౌశికసుతునితో ... కృతసముచితకృత్యులై తృణాస్తరణంబులం బవళించి ... తత్ప్రదేశ ... నానారాత్రి ... శయనించిరను కథలుగల ప్రథమాశ్వాసము *******************************

ప్రథమాశ్వాసము సంపూర్ణము

శ్రీహయగ్రీవాయనమః

బాలకాండ రెండో ఆశ్వాసము.

॥ క ॥ శ్రీరమణీముఖచంద్రచ । కోరా యిటవయన గౌరకుండలిశయనా । వారణవరేణ్యభీతిహ । వారణ గద్యాలశేష వస్వామిహరీ ॥ వ ॥ అవధరింప మనంతర కథావృత్తాంతంబు విన్నవించెద ॥ క ॥ ఆరేతిరాత్రి తెలతెల । వారం గౌశికుడు మానివర్యుడు దయప । శౌరచితశయన పశులగు । నాకఘువరుల గనియుట్టులకు బలికెన్ ॥ శా ॥ కౌసల్యా సుకుమార రామ సరలోక శ్రేష్ఠ బూ గ్వాహ్నికం । బాసంధ్యా సమయంబు వర్తిల దెవులెమ్మా యున్న నవస్త్రానియ । శ్యాసక్తంబు గు సూ క్తముల్ జప్తనియమార్థస్నానసంధ్యాజప । వ్యాసంగంబున కాలప్రత్యుడుగు కృత్యంబెల్ల వర్తింపుడున్ ॥ క ॥ ముని శౌర్యులు రఘు వర్యులు । మునివచ్యం దైవతశిక ముఖ్యుని శుభవం । దన మొనరించి ప్రమోదము । దనర ప్రయాణంబు జేయ దలకొని రగ్గన్ ॥ క ॥ గంగను సరయూనదినిస । గంగను సంగమువు చో దగంగను దరినా । గంగను గాంచిరి వారలు । గంగను దివ్య మహిత్రిపథగంగ గొదేర్పన్ ॥ వ ॥ ఇటుగని యమ్మహానదీతటంబునవలవు పవనంబులను డి యధిక తోషంబొసరించుచు నత్తపోతేజస్సాంద్రులగు బుషీంద్రులుం డప్పుణ్య తటంబును నాశ్రమంబు గాంచి యవ్వాశ్రమ వృత్తాంతంబు వినదలంచి మహా స్థూల కవి శ్వామిత్రుం గూచి యారఘువరులిట్లు వాక్యంబిట్లనిరి ॥ ఉ ॥ ఎవ్వరిదీ సభాశ్రమము యేప్రకుమందు వసించు మునీంద్రులు । కిన్విధముగా వసించుచు మెంతయు గోరిక యామునీంద్రనా । నవ్వియునట్టివారి వచనస్థితి యున్న విమాని రామము । నెన్నిక్కనియాశ్రమంబు విదియు నివ్విధము న్విపిగాంచు సిట్లనెన్ ॥ సీ ॥ అత్యలచే కాము డనిసల్లాబము చుకందర్పుడాం డమునుమేను దాల్చియుండ । నియమంబుచేసి నిశ్చలుండగుచును నిందుదశము జేసి యుండు ధరుడు । సంతత్పతో దాక్షు మహేశు డౌదేరగ ముత్తో బోనచు సించగా దేవదేవు । జాకి మట్టమునందు చెలకాముడక్షమహేశ నిహృదయంబు తిని కాళ్ళుతుండు నగుచు । రౌద్రమగు నృష్టి చేత నిర్దగ్ధుడైన । యద్దు రాత్ము నితని దేహంబువలన । నంగముల్ ప్రీతి వ్రాలుటహేతుడను నై యొక్క యంగదేశమటంచు బ్రఖ్యాతి జెందె ॥ వ ॥ కాపునరఘూత్తముడైన పరమేశు నిరోధంబువలన నంగబు వీడుచునట జేసినది మొదలు గా సంగ జాతుండనవండు దనవిశ్రుతుండయ్యె నేదేశంబు శ్రీమ తు డగు కాముడంగంబు న దొలంగెనది యంగదేశంబయ్యె యిది యట్టివృత్తాంతంబు కామాశ్రమంబుపంబునకు నిందు నీవాసమున్న శిష్యులున ధర్మపరులును పాపరహితులును మునివరులుందురని చెప్పి రామునకు కౌశికుండు వెండియు గంగాసరయూసంగమ ప్రదేశంబున దెలిపి యిట్లనియె ॥ ఉ ॥ శ్రీ రఘువీర రాజవర సోమశుభదశనా యూస్థలంబునం । దీరజనీదినంబు వసియించుము న్నట్టి సదీర్ఘయానతరం । బాగయ దేవుదాటి మనమందరమాహ్నికముల్ రచించినవు । ద్వాంతర వృత్తిశ్రమ మగునాశ్రమముగ గనబోదమిప్పుడున్ ॥ క ॥ అని వారు మాటలాడగ । విని యుతతపోనిధీశ్వరీ వీక్షణముల చే । గనియంతయువిజ్ఞప్తిన్ । మనులందరు వరమహామౌనుల జేరినటన్ ॥ వ ॥ అంతమ్మునులు విశ్వామిత్రుని రఘువంశ్యులతిథ్యంబులానరించి సంపేరంబ రాములత్ముల కునాతిథ్యంబు గావించి సత్తులు సత్కృతులై గోష్ఠివిశేషంబుల నానందితులై యుంతయు దాహారంబు గాసంధ్యానుష్ఠానంబులొనరించి యనేకులనుసమాహితులును నైయున్న యాశ్రమస్థితులును నుపవత్తులును సకమునిపతులతో ఁగూడ కామాశ్రమపదంబున సుఖంబుం డిరప్పుడు కౌశికమునివరుండు ధర్మపరులు సుమనోహరులు నగు రాజకుమారులన సురూపంబుల సుకథాసంలాపములం భిరందించె నదితెలి యామిశింక సగంబు

॥ ఉ ॥ అంతఁ బ్రభాతమై విమలమైనయట్టి కాల్యోచిత కృత్యులై యిద్దఱుఁ బూని | కాంతసుతుల్ మునిమౌళి వెనుకకు సంగతులై సద్వ్రతీ | శాంతము లేరవచ్చి నైతనంవమునులందరును బ్రసిద్ధి మఱి | శ్వాంతములు మంచినావఁ గొనివచ్చి యమునాశ్రమ బల్కి రంతటన్, ॥ క ॥ నావారోహణము సేయుమునీవును | నృపసుతులతో ముని ప్రవరుఁడు | శ్రీ వెలయఁగ మార్గంబున | బోవుచు శైలము వికలంబమును గాంచెన్ ॥ గీ ॥ అనినయట్ల కౌశికయతి గాధితనయుఁడా | ఋషులఋజు పేర్మి పలికెనాడు | నై నవారితో వ సంబంధి కృతేసంగ | రామనంగ చాటియుఁ దనుజన్ప్రయనా ॥ ఉ ॥ అంతమునీశ్వరుండిని మునిశయవర్ధితమైనదానితో | యీరాం తరశీఘ్రరాముఁడను సౌమిత్రియైయటు దానినిశ్చయం | బంతనెఱుంగఁగోరియుమహా ముహుఁడా రఘువంశ శేఖరుం | డెం తయుఁగంగలో పలుమునీశ్వరుఁ గౌశికుఁ గూచియిట్లనున్ ॥ గీ ॥ పతినిఁ బ్రవహించుచున్నయీ వారినమ్మ | హాధ్వని జనించు నే ఘనఘనతనిమాట | వినియు కౌశికుండు మునియెఱుఁగా | లాప్తినాధ్వని విధమునిట్లనియె దెలియఁగా ॥ వ ॥ సరోవరమా కైలాస శైలంబున బ్రహ్మమనంబుచేత సెక్కలి సరంబు నిర్మించెను సంబునం జనించుట వలన మానసరంబు మానసంబున నైసం గనట్టి మానస సరంబు వలన నెక్కలి సది ప్రవహించి నప్పుణ్యనది బ్రహ్మసరంబునఁ బ్రవహించుటచేత సరయు వనఁ బ్రసిద్ధం బై యయోధ్యా నగరంబునకుఁ బ్రవహించుచున్నది గంగాసంగతంబగుటచే త్వరిఁతజ్ఞోభంబునం జేసి యింతమహారవంబు సంభవించెఁ గావున యున్న మఱిమనేమంబున నమస్కరింపుమని సదిధర్మపరులగు వారఘుమీఁగులిరువురుం దత్సరయూగంగానదులకుం బ్రణామంబు గావించి లఘువిక్రమంబునఁ దరుసుందదియంబునకు దక్షిణ తీరంబు జేరిరప్పుడు ॥ క ॥ ఆ రాముఁ డత్యుపవీరతఁ | దూరుండే తత్ర్వాకువంశ మహిపాలుఁడు ఘోరా | కారమనాహా జేసుమవన | మారసి ఋషి వరుసకిట్లనుచుఁ బలికెఁ ॥ వ ॥ మహాత్మ మీగావుంబును నాళ్ళ ర్వతమంచాన ఋల్లి కానికాయని నాదితంబునునావాస్రి కారణమున కవుంగ ప్రకరఫీకరమూలరముళరవాచ్ఛా దితంబునునింపమ్మ కాదూలశ్వాపద వరాహ వారణ స్రృమఖనిఖిలన్ప గనిపహావైర వారావపూరణంబును తవాజ్ఞానభదరీబిల్వ పలాశపాటలాశ్వ కర్ణాదివివిధ వర్ణాతగులతాకీర్ణంబును | ఘోరంబు నగుని ర్గాంతారంబెయ్యదియనియడిగిన మహాతేజుండగు గాధితనయుండు వత్సా యివ్విపినంబెవ్వారిదియనుదానివి ధంబెఱింగించ దనకదానిట్లనియె ॥ క ॥ జనవరముఁ లవకరూశము | లనఁ దేశములుపూర్వ మిండుదన రారఁ | ధనధాన్యసమృద్ధములై | యనిమిషనిర్మాణ నిర్మలాకృతులగుచున్ ॥ సీ ॥ మునువృత్రవధంబు ననురాగమునఁ బరి కలితాపృతుండగు సహస్రాక్షుఁడును | బ్రహ్మహత్యాతమఁ బాపించెద నసోర్చనార్థముఁ బుణ్యతీర్థాంబువులను | సత లకఋషులు దేవతలనుఁ బూనంబు గావించియుఁ సమంత్రకలశవారి | నభిషేకమొనరింపనతని దేహంబునలో మలకరూశం బులుదొలఁగియుండ్ర | హీస్థలిని బెండమాపెంచిరింద్రుఁ డంత | మలమును క్షుధయును బాశిలిగ్నలుడునుచియు | సర్వో న్నత బ్రీతుడై యమరవిభుఁడు | ముఖ్యముగనిచ్చి నిర్దేశమునపవరము ॥ వ ॥ యిది మొదలుగా యుద్దేశంబులు మలదకరూ శంబులనఁ బ్రసిద్ధంబులై సకలవస్తుసమృద్ధంబులును హేమధాన్యసమృద్ధంబులును నై యుండఁ బని సురవరుం డువరం బొసంగిన వానంజననపదంబులు జగద్ధితంబులై యుండె సర్వోదా ॥ ఉ ॥ అంతటఁ గొంతగాలమునకందొకయక్షి సహస్ర కుంజరా | త్యంతబలప్రభావసహితారతి కాటక నందనచీడీ | యింతమునై ననుంమసతి మారిని రెండఁగి గామరూపిణి | కాంగనవి హారరతి వివిధరాఘవదీక్ష భరంబు గావునన్ ॥ క ॥ యే కాతనిప్రత్యం తసు | మారీచుఁడు రాక్షసుండు మఘవచామ్యం | దారాధవీర్య మధికుఁడు | భూరిభుజానుఁడుప్పత్త భుజయుగళుండై ॥ క ॥ ఘోరా కారుండగుచి | మారీచ నిశాచ రుం డమహీసురముఖులన్ | గారింపుచు నిర్దేశము | లారయనాశంబు జేయు ననవరతంబున్ ॥ వ ॥ రఘూత్తమా యారియున

ట్టినట్టు దారిణియగు యక్షిణియనియు నదగదూశ దేశంబుల మూగానిరోధంబు చేసి బాధింపుచు నిక్క- టకినఖారాటాజిన
మాత్యంబునం బ్రవర్తిలించియున్న యది గావున నప్పాటకిం జనియుదియ్య నిరోరాగంబునఖా మూబుల రోరాగంబునం జేసినదు
ష్టవర్తనయగు నిత్తాటకం గీటాగించి యజ్ఞసదదంబులు నిష్కంటకంబులు గావింపుము ఘోరాకారయగునక్క పాపాచారయగు
నీగా తసి చేతవినాసితంబగు నిద్దేశంబు ప్రవేశింప నీవుదక్క- నొక్క- రుణికికక్యంబు గాదనుట నివ్వింధంబుం త్తయు నీకు నెరింగిం
చితి దాటీణంబగు నీవనంబు ద్దానవి చేత నిధూతాలంబగుటం యిత్పటికిం దప్పకున్న దియని చెప్పె నన్న దిచతువిలాంశతిసగాంబు॥
॥ ఉ ॥ అప్పుడునక్కుి చేయు దగునంమ్ము నివాక్యము లాలకించిరెం । పొప్పతుళో త్తినిట్లనుసరో త్తరుడోముని వర్యయక్షిణి
లు । శొప్పదునల్పవీర్యలను చూగావినుచుం డుమునవ్విథంబునగా । దప్పక తా ల్పెనీయబలనాగసహాస్రిబలంబు నెంతయుగా.
॥ వ ॥ అనిసనధిక తేజుం డగు రఘువరునవచనంబు విని యబలయగునిత్తాటకయువ్విధంబునవర దానవీర్య బలదారుణంబునగు
లాధికయగ్యానవ్విథంబు జెప్పె దననివిశ్యా బిత్యుంతిట్ల నియె ॥ సీ ॥ అలకు దొల్లి సుకేతుడనువాడు యక్షుండుశౌర్యా
క్యతుడు శుభాచారయుతుడు । నతడునపత్యు డై యధికతపము చేయుచు నాశ్రంబు బిల్లియయ్యె తపతికి । తాటక యను పేరద
గినకంన్యాకుజేనచ్చి యుదానికిని భసహాస్ర । బలముపొనంగెయప్పగి దియువకిని కాంచాత్మజనొనసగనయ్యె ధికయశు ॥
నట్టుగల్గి వృద్ధినందునత్తాటక । నమరరూపయౌవనములదాని । సుందువ్రస్యతుక్కె జమ్భసంగు నుంతునకిచ్చె ॥ పరవుకీర్తి
ఘన్యభాగ్య గాగా ॥ గీ ॥ అంతగొంత గాలమైనమారీచు । గనితాయక్షి సుందుపలన । శాపముననురాక్షసత్వంబు గనె ॥
నెప్పెదట్టి దుఃఖాజేయుచై సహాని ॥ వ ॥ అనంతరంబరఘునందనా సుందుండగస్త్యమునివరునకపరాధంబు గావించిపంచ
త్వంబు నొందిన నత్తాటక యుపుత్రయుక్తయై మునిసత్తముండగునగస్త్యుం గని బహు తాథకాంబు సంరంభించి తద్యాసగబాసం
బులంబర తెంచునెడ భగవంతుండగు నయ్యంధ సంభవుండునుం మారీచుండాదిదీపు రాక్షసుండవగు మని పెట్టి దాటుకం బలికె నెం
డియుసంమ్మునిపుంగవుండ ధిక్కోధ్రవదునారీయుం డైయుత్మ హాయక్షిణి నరీశ్షించి నీవును నుజభక్షిణివై యీరూపంబు విడి
చివిక్ర తాకారంబుగలభయంకరంబగు రాక్షసరూపంబునం బ్రాపింపుమనిశాపంబిచ్చె నత్తాటకయు శాప నిరూపితయ
గుచ్చ్వర్య గాం జేశికోపోద్ధి పితయైయగస్త్యసంచారతుభవ్యదేశంబగు నిద్దేశంబు నాశంబు చేయుచున్న యది గావున నతిదా
రుణప్రచారయు దూర్వారయుడు రాటోపయు శాప నిరూపితయగు నిత్తాటకం గోబ్రాహ్మణహితార్థంబు గావధియిం
పుటని పరియనా ॥ క ॥ యవ్వాతుసా హా సింధుగా । నీక్రూర దవుదక్క- దీనినిందునముట కై । శాఘన రఘువరనీవును ॥
స్త్రీవధమిదియనుచు కరుణ జేయుట మిచటగా ॥ అదియుసుంగాకా ॥ క ॥ చాతువర్ణ్య హితార్థము । భూతల పతులకు
నుకార్య మంబునగనా । ఘాతుక మగువిధమై నన । ఘాతకవిధమై నవ్రి జలగాచుట కొరకై ॥ క ॥ పాపమైనదోషస్య
రూపమైన । సబుపనగురక్ష హార్థమై నప్పతివసరు । నిదినవాతసధర్మమై యసగు ఖంతు । రాజ్యభారనియుక్తులారా
జులకునా ॥ స్వాగతము ॥ శాసదీనియడగాసముధర్మం । బైనవత్ననమునాటసధర్మ । స్థానయాచనటి తాటక దృంపగా ॥
ఫ్రానమీపు రఘుపుంగవ రామా ॥ వ ॥ అదియునుం గాకనరేంద్రాత్తొల్లి సురేంద్రుం డువమంధరాహరణ ధురంధరయ
గుకుంధరయను విరోచనునందనందు నిమె వెంతియును పేంద్రుం డు లోకజాతంబు నింద్రరహితంబు గానొనరింపందలంచుదృథ
వ్రతయను శుక్ర మాతయగుభృగు పత్నిం జక్రంబునం ద్రుంచెనివ్విధంబునమురియును మహాత్ములనుండు రుణసత్తములగురా
జపుత్ర్యలపలసనధర్మసహితలగు వనితలని హతలై రని చెప్పె నన్న దిచతుర్వింశస్సర్గంబు ****************
॥ క ॥ అని చెప్పిన ముని వచనంబును ఘనరచసంబు । వినయమునాజిన వరఘుం । దనుజను రఘుకులదర్యం । ఘనరొంద్ర ధర్మ

(*) శ్రీరాముఁడు తాటకను సంహరించుట (*)

మునుమరియునమ్మునితోడఁ ॥ సీ ॥ అనఘాత్మపిత్రు వాక్యముమెసర్ప నగు రీతి పిత్రు వాక్య గౌరవస్థితిని జేసి । కౌశిక
వచనంబు గావింపనగుననుకొంపక ననుడు సాకేతపురిని । నార్యమధ్య మునఁ దాతృమదాదశ భు జేతం త్రిజాతశాశింపఁబ
డితి । తగదు వేషింపగా లజ్జా వాక్యమట్టి నే సత్య వాక్యం తన్మైజన హనాజ్ఞ । నపు మియపు భావుకవై నసీడు । వాక్యమున
జేసి తాటకావధ మొనర్తు । సంశయము లేక గోవిప్ర జనజగద్ధి । తార్థము ప్రయత్నపరుడనై యనుచు బలికె ॥ క ॥ రాఘ
వుఁడు ధనుమధ్యం । బాఘనశరముష్టి బట్టి యరభీకరుడై । జ్యాఘోషంబొనరించె । దాశిష్యసహ్యా [illegible] దశ
దిశలెల్లఁ ॥ శా ॥ ఆ రావంబున తాటకా విపినమధ్యావాసజంతుల్ భయ । ప్రారంభంబున జెందె తాటకయు నయ్యాఘో
షవినస్వాంతిగా జే । పోరక్రోధవయాన్ను తంబులు మదింసంభ్రాంతి నింపాదవీ । యాద్య రావంబునరింగి రాఘవునియు
రోషావేశ మూర్తి భాగ యతిగ ॥ క ॥ యచ్చోటనుతెచ్చెబద్ధము । విచ్చలవిడి వీనులకున విన గా వచ్చెఁ । ఇచ్చెరగాన త్తాటక ।
యచ్చోటికి నురికె ఘోర భయదాధికము గాగఁ ॥ క ॥ యా రీతి వచ్చు వికృతా । కారాశ్య సతిప్ర మాణగాత్రం విశటా । గా
రందదార్హాదనిగని । యా రాముడు కోపమొనుదవనను జనకనిరోధ ॥ క ॥ [illegible] లక్ష్మణయనుజనిశ । తనువుభయంకరము
నద్భుతంబును దీనిఁ । గని నరాభయరహితులకై । ననుగదువారు దయమురవిడళ నంబులుగావే ॥ క ॥ దీనిఁ గాంచె [illegible]
యుఁగా । మానితదుర్వారరమై నమాయా బలసంధానఁ । ముక్కుఁ జెవులును । మానక ఖండించి [illegible]
ప్రస్వ భావమునను జేసి రక్షింపగా । [illegible] సత్వ హింప । గానదీనికౌర్య గర్వబలోద్ధత । స్థితినరంతుడను
చుచుతిదలంతూ ॥ వ ॥ అనిరఘూత్తముండు పలుకుసంతరిన తాటకయు గోరాధాయ త్తవి త్తత్మై భుజంబులె త్తి యార్భటించు
చు రాముని పై వచ్చుచున్నం గని బ్రహ్మఋషియగు కౌశికుండు దానింహుంకారగర్జనంబులం భయజెందించి రఘువరులకు జయం
బగుగాక యని యాశీర్వదించుచుండె నంత నా రాఘవునియు సుభయంకరంబులగు బాహుపరాక్రమంబును సదిగొంబు రజో
[illegible] రాఘవులనిరువురం గప్పుచు ముహూర్తమాత్రంబు భ్రమింపం జేసి మాయాసృష్టి జేశిలావృష్టింకురిసినం గో
పావహుండై రఘూద్వహుండు శిలావర్షంబు శరవర్షంబున వారించి నిశితవిశిఖంబులం గారించిన [illegible]
గానవికరంబులు [illegible] చేసెను ॥ క ॥ హత భుజయుగు బాధసం । గతయయ్యు సమీపమునను గర్జిలుచానఁ । ప్ర
[illegible] నాశికను గా । సతిరోషంబున నొన కేనటలక్ష్మణుడుఁ ॥ ఉ ॥ అప్పు డకామరూపధరయై యల తాటక [illegible]
తిం । దప్పక పెక్కు రూపములు దాల్చుచు జాలదవ శ్యమూర్తియై । యొప్పుచు మాయచేభ్రమము నొందగ జేయుచున
శ్మవర్షముఁ । గప్పుచు సుంభయంకరము గాగ [illegible] ॥ క ॥ అంత శిలావర్షంబున । నంతటఁ గప్పబడు
దశరథాత్మజులం జూచి । [illegible] గాధిసూనుండెంతయు వీక్షించి వచనమిట్లని పలికెఁ ॥ సీ ॥ రఘువీర దీని పై రక్షణీయ
[illegible] కరుణాజాలింపమీ వరద నిదియు । క్రతువిఘ్న కారిణి [illegible] నైన రాఘవ నీయనసగుట । నిది
మాయచే వృద్ధి నెనయంగ గలదింక నటుగాక మున్న యీ క్షుద్రనిని । సంధ్యానమయమయ్యె సంధ్యావసరముల నసురలుదు
ర్జేయులగుదురనుచు । నిట్లు కౌశికుడు చెప్పవచియింపబడియు । రాముడప్పుడు శిలాజాలభీమవృష్టి । జడియకయు దాని తాట
క శబ్ద వేధి । కంబులగు బాణముల నిరోధంబు జేసె ॥ వ ॥ ఇట్లు రఘూద్వహుండు శరపద్ధతి నిరుద్ధయై [illegible] మాయా
బలసముద్ధతయై [illegible] కంజేయుచు గర్జించి రాముల [illegible] మోసగించిన [illegible] ॥ క ॥ శరమున సా
త్మ కవరమున । శరమును సంధించి [illegible] జననాథుడు స । త్వరమున నత్తాటకపై । ఉరమున లక్ష్య ముగనేసె నుగ్రసూన్ని

రిగా ॥ క ॥ గాటపుకోదండము బాణ స్ఫురణంబున దాదిల్లి దెబ్బల్లి విల్లుఁగాలిచెడు | తప్ప టడన త్రాటకకూల్చె | చేటనకే
టింగొప్ప దయచేటనెవెంబడియె ॥ అంత ॥ తా ॥ ఆతీతం జాతద్రుసతాటకనుఘోరాకారవ్యక్షించిచా | గారాతితృ
ప్తుఃపాతకుల్ రఘుకులాద్య యుల్ హరిహరసాధువా | దారంభుంబులయానికేనిరిసహస్రాక్షుఁడుంతునంతంసురల్ | పార
ప్తీతిపహించిరిట్లు నిరివిశ్వామిత్రుతోనత్తరి ॥ క ॥ కౌశికుతుభయునునీకును | దేవునితోసురలమెల్ల నిశ్చార్యసహా | కే
శతప్రీతులమై తిమి | దాశరథినసుగ్రహింపదలవుమునీవూ ॥ వ ॥ కృశాశ్వపుత్రులు శౌర్యంబునుప్ర తాపయుతులును
సత్యపరాక్రమంబులనునధికబలయుక్తంబులునగునస్త్రంబులు రఘుపుంగవునకొసంగుమింతయుభవదనుగమనంబునకు
నుంతుసుపాత్రభూతుండనునగునదియునుం గాకనీ రాజపుత్రునిచేతసురార్థంబుగామహత్తరంబగుకార్యం బొనరింపన
శక్యుడునని చెప్పి సకలసురలునునుతుష్టులై యథాగతింజనినత్తరిరఘునత్తముండు విశ్వామిత్రుం బూజించెనంతసంధ్యా
కాలంబుప్రవర్తించెనప్పుడు మునిప్రవరుండు సంప్రీతుండును తాటకావధతోషితుండును నై రఘువంశమూర్ధన్యు నగు
దాశరథింగాంచి పేసిరెయొక్క వాక్యంబిట్లనియె ॥ ఉ ॥ రాఘవ భద్ర దర్శ్యనగతి రాత్రి నేడు వసింతమీవనీ | నీవును రేపు
ప్రొద్దునను బోరగవచ్చు మదాశ్రమంబునా | నామెయి కౌశికోక్తివినిహర్షముతోనట రాత్రితాటకా | రామమునన్వ
సించెరఘురాజతనూజుడు సౌఖ్యభాజియై ॥ క ॥ మునిశాపవిముక్తంబై | వనముదియప్పుడుసతత్తయ్యె వాసరముం డుగా | క
నుగొనసరసంపదయంబై | ధనపతిచైత్రరథవనవిధంబునదనరెన్ ॥ వ ॥ ఇవ్విధంబున రఘూద్వహుండు సాహసంబునతా
టకావధంబొనర్చి సురసిద్ధసమూహసంస్తూయమానుండై యయ్యాశ్రమంబున విశ్వామిత్రుతోడవసించి మఱునాడు ప్ర
భాతసమయంబునప్రబోధ్యమానుండయ్యె నన్నది వర్ణించెదంగాక యా ************************

॥ సీ ॥ అంతకౌశికుడుమహాయశుండారాత్రిసనిచరాఘవుని ప్రశంసజేసి | యని గెలిచిట్లనిమధురాక్షరంబగుసూక్తి రాజ
తనూజుభద్రముసీకు | ఘనయశాపరితుష్టికంటినీవలననేనటసర్వంతేమాహామోడనని | నీకు నోసంగెదనిఖలాస్త్ర
నిచయంబు నేయస్త్రములచే జాతిసెలమిబలిమి | సురగగంధర్వ యుతసురాసురలనైన | సహింపలజయించగలవు రణాంగ
ణమున | వశులగాజేసి యట్టిదివ్యంబులైన | యస్త్రములనిత్తుశుభమునీకలరగాతా ॥ వ ॥ రఘువీర యాయస్త్రంబులు
దివ్యతరంబులు దండచక్రంబును | ధర్మచక్రంబును గాలచక్రంబును సత్యుగ్రంబగు విష్ణుచక్రంబును నైంద్రాస్త్రంబును నత
థావిధంబగు వజ్రాస్త్రంబును శైవంబగు శూలవరంబును బ్రహ్మశిరంబును నైషీకాస్త్రంబును నత్యుత్తమంబగు బ్రహ్మా
స్త్రంబును నతిదీప్తంబగు మోదకీశిఖరీనామకగదాద్వయంబును ధర్మపాశంబును గాలపాశంబును వరుణపాశంబును శు
ష్కార్ద్రంబులగు నశనిద్వయంబును బినాకాస్త్రంబును నారాయణాస్త్రంబును బ్రియంబగు శిఖరంబును నాగ్నేయాస్త్రం
బును ప్రథమంబగు వాయవ్యాస్త్రంబును హయశిరంబును గ్రౌంచాస్త్రంబును శక్తియుగళంబును మరియును భయంక
రంబగు కంకాళంబును గాపాలంబును గింకిణంబును ననుసురలుధరించు పటుసట్టిముసలంబులు విద్యాధరాస్త్రంబు
ను నందకంబను ఖడ్గరత్నంబును బ్రియంబగు గాంధర్వంబును బ్రస్వాపనంబును బ్రశమనంబును సౌరాస్త్రంబును ద
ర్పణంబును శోషణంబును సంతాపనంబును విలాపనంబును మదనంబును మోహనంబగు కంబగు దుర్జయాస్త్రంబును పైశా
చంబును బ్రియంబగు నమోహనాస్త్రంబును దామసంబును సౌమనంబును సంవర్తనంబును మౌసలంబును సత్యం
బును నభేద్యంబగు మాయాస్త్రంబును తేజఃప్రభంబును పరతేజోపకర్షణంబును సౌమ్యంబును శిశిరంబును దారుణంబును
త్వాష్ట్రంబును సౌభాగ్యంబును శీతేషువనందనమానవాస్త్రంబును నను మాదృశంబులు మహాబలంబులు నగు

బు వస్త్రంబులకును వరుసఁ బరస్పర శౌర్యముం దత్తుఁడు నాకాశ్య యనుచుఁ గౌశికుం డాశ్చర్య సంభవంబుగ నగ్రహించి యటుల నాశ్చర్య ముపసంహారము
బ్రహ్మాస్త్రము లగు నాఁటను విశ్వామిత్రుండు సుప్రీతుం డై యయ్యరణ్యంబున రామునకుఁ దక్కుంగల యస్త్రశాస్త్రములు సర్వంబు నొసంగియుం
బునిట్లు దేవతలకైనను గ్రహింపరాని శస్త్రాస్త్రము లను సస్త్రంబులు రాఘవునకు సంగ్రహింపఁ జేయుటకు ముఖ్యమంత్రవిధానంబు జపయిత్వ తచ్ఛ
రుచులఁ దనకు నొసంగంబలెను నమ్మహాస్త్రంబుల న్నియు మూర్తి మంతంబు లై యంజలు ఘటించి ప్రాంజలులై రామునకు నభిముఖములై రఘు
పుంగవునకు నిట్లనియె। క॥ పరమోన్నత రఘు వరకిం। కరులము నీ కేము దొడ్డ కావలయుపని। కరయఁగ నాజ్ఞాపింపు
మ। ఇరవుగ నేఁ బెదమని పేరి కాంతము లనిరి॥ గీ॥ అనుచు నస్త్రములు మూర్తిమంతములై నిలువఁ బ్రసన్నుఁడై। ఘనబలుండు రామచంద్రుం
డేఁత। నాఁటి గ్రహించి యనుచు నడచి చిన। యవులు రమ్మటంచు ననిచి పుచ్చె॥ వ॥ అంతనయ్యస్త్రంబుల విశ్వామిత్రరఘు
సత్తములకు నాయంతఁ దానాంచలంబు నెంచెనప్పు డప్పరమ తేజంబును ఋషిసత్తముండును ప్రీతచిత్తుండై కౌశికుఁడు నమస్కరించె నా
యాశ్రమంబున నప్పుడు సన్నుతిసప్తవింశత్సర్గాంతము ***************************************

॥ ఉ॥ అంతఁ బరిగ్రహించి సకలాస్త్రములం గొనిమ్రొక్కి ముఖంబునన్। సంతసమొప్ప రాముఁడు సముద్గతికౌశికుతోడ నగ్గ
జా। శ్రాంతత నేఁ బలుస్తవనచి తను గాంచితిన స్త్రచయంబు తెల్లస। త్యం తము నేఁ సురాసురులకైనను జేయ దనైతి నెంత
యుఁ॥ క॥ నేఁకియ స్త్రములకు నుపసంహార విధము గాంచించ దమో। మానీంద్ర మకు శిక నందన। దీనివిధం బెల్ల
నాకుఁ దెల్పఁ బరఁగ జే॥ వ॥ అనియడిగిన రామునకు ధృతియుతుండును సువ్రతుండును బ్రహ్మస్త్రవేదియుండును నగు విశ్వామిత్రుం డుప
సంహారంబు జెప్పం దలంచి రఘూద్వహా సత్యవంతంబును సత్యకీర్తియు ధృష్టంబును రభసంబును బ్రతిహారతరంబును బరాఙ్ముఖం
బును నవాఙ్ముఖంబును లక్షంబును నలక్షంబును దృఢనాభంబును సునాభంబును దశాక్షంబును దశశీర్షంబును శతవక్త్రం
బును శతోదరంబును బద్మనాభంబును మహానాభంబును దుందునాభంబును జ్యోతిషంబును। కృశనంబును నైరాశ్యంబు
ను విమలంబును యౌగంధరంబును హరిద్రంబును దైత్యఘ్నంబును శుచిబాహువును సార్చిర్మాలియు ధృతిమాలియు వృత్తిమంతం
బును రుచిరంబును పిత్ర్యంబును సౌమనసంబును విధూతంబును మకరంబును కరవీరకరంబును ధనధాన్యంబును కామరూపంబును
కామరుచియు మోహనంబును నావరణంబును జృంభకంబును సర్వనాభంబును సంధానంబును వరణంబు ననుభృశాశ్వత
నయులును భాస్వరంబులును కామరూపంబులగు వీనిని వలనంగ్రహింపు మురఘుసత్తమా నీవు పాత్రభూతుండవగుట నీకు శుభం
బగునని నమహాప్రసాదంబని రఘుకాంతుండు సంతుష్టాంతరంగంబు నఁ గ్రహించుచుండె॥ సీ॥ వరుసతో దివ్య భాస్వర దే
హములు మూర్తి భాసితంబులు సుఖప్రదములగుచు। నంగార సదృశంబులగుచు గొన్ని యు ధూమసదృశములై గొన్ని
యు చంద్రసూర్య। సదృశములై గొన్ని యుఁజను దెంచి యటనిల్చి సమ్యగ్జలుల వందనం బొనరిచి। రామునితో మధురం
బులౌ నూక్తులనిట్లని పలికెన రేంద్రతిలక। యేము వచ్చితిమిటకుఁ జెప్పవలయు। నదియొనర్చెద మనవాని కనిరి సతతు॥
వలయునెడ కేసు డిలుదు నే వలచిన డ। వచ్చి కార్యమొనర్పఁ గావలయునని నా॥ క॥ అంతటనగు గాక నిదఘు। కాంతు
నకుఁ బ్రదక్షిణంబుగా వించియును। త్యంతము నిత్యం వీక్షా నియంతయునయ్యస్త్రములు యదేచ్ఛం జనిరా॥ క॥ ఆర
ఘువరుఁ డయ్యస్త్రము। లారీతి గ్రహించి శౌర్యవనరుచుచు మధురోక్తి। దారంబగు వచనంబున। నాదయ కౌశికుని కిట్టులనుచుఁ
బలికెఁ॥ సీ॥ మునినాథ యీ వనగంబునకుఁ జెంగట మేఘసంన్నిభం బగుచు వృక్షషండ మొప్పు। నదియొకొ తూహాలంబయ్యో మృ
గాకలితమై యొప్పు నావృతమునగుచు। నానావిహంగసుందర వాక్యభూషితం బగుచున్నోహాదమున్నై యలరుచుండు॥
నదియద్దియనుచు రోమహర్షమై ఘోరమగు కాంతారము తలఁగడచితిమిక। దీని యునికి నెఱుఁగఁ దెల్పి నాకుఁ జెప్పు

శ్రీయాశ్రమంబున యే దలంచు | గావున భవ్యారియాశ్రమస్థానమదియు | దెల్పితె సర్వమును నాకు ధీంధానా ॥ వ ॥ మునిశ్రేష్ఠా అదియునుంగాక బ్రహ్మర్షులును మహర్షులును దేవర్షులును మహాత్ములును నలుభవ్యాగసంభవులు రాకెవ్వ టికేతెంతురుమీయధ్వరప్రదేశం బెయ్యదితత్తదీయయజ్ఞకార్యం బెవ్వకురకుశీయంబగునాదేవధ్యంబు రాక్షసులెవ్వరు ముఖ్యందాఁయీసర్వంబునవినంగోరెదనెరింగింపవేయన్న దియష్టావింశత్సర్గము ************************

॥ క ॥ అంతటనయ్యాశ్రమమ్ము | శాంతముకముగంగదలముతేఁ మునశ | ఖ్యాంతశ్రీభావునకు ముని | కాంతుడుకాశికుడు తెలియగాఁబల్లనిరో ॥ క ॥ రాముడ వాఁభుజయాజన | భూమిని విష్ణువు సురప్రభుబహువర్ష | స్తోమాయుత శతములను ము | హామతిదమమాచరింత సితడిందుండెగా ॥ క ॥ శిద్ధంబుగదీయాశ్రమ | పద్ధతినారాయణుండు బహుకాలతె | పస్సిద్ధిం గాంచెఁగావున | సిద్ధాశ్రమమనగనది ప్రసిద్ధింగాంచె ॥ అట్టికాలంబునందును ॥ చ ॥ బలికైరోచనరాజునై త్రిభువనప్ర ఖ్యాతుడై దేవతా | వలులంశక్రమరుద్గణాది సహితవ్యాప్తిఁ విజయించినా | రలరాజ్యంబు త్రిలోకముంగొనియసాంరాజ్యంబు పాలింపచో | నలరందీక్షబ హించిమించిబలియజ్ఞాగంబుగావింపగ ॥ క ॥ అనలప్రరోగములు | య్యానిమిషు లందరుసుగూడియరుదెంచితమం | తనవిష్ణుదేవుగూరిచి | రనరీతిగను నేతదాశ్రమశీమ ॥ క ॥ వైరోచని యనుబలియు ను | సారంబగు నధ్వరంబుసలిపెడు వదియుగ | బూనితముగాక యుండగ | జేరిక మునకార్య మొకటి జేయదగుహారీ ॥ క ॥ యాచకులటనిటలివై | రోచనిగనియవ్వారెద్దికు చితమొదాఁన | యాచింతగనవుడెయధాయాచనముగ వారికిచ్చు నఖిలార్థంబుల్ ॥ కావున ॥ గీ ॥ దేవయుట్టినీవు దేవహితార్థమై | యోగమాయచేత యోగమూని | వామనతవహిం చివైరోచనిగలంచి | యమరులకుశుభంబుకురజేయరా ॥ సీ ॥ అనునంతలోనట్ట కాలాంతరమున కాశ్యపప్రదనలసంకాశుతేజు | డదితిసహాయుండు సుభగవంతుండుదీప్తప్రభావుండు దేవితోడ | దివ్యవర్షసహస్ర భావ్యమహావ్రతము భవ్యగంబుగావించిహరిగురించి | స్తుతియింపగామధుసూదనుండు ప్రసన్నుడైనవప్ప రదుకట్లనుచుబలికె | నురుతపోరాశివి తపోమయుండవనత | శస్త్రరూపదనను తపోభావ్యమూర్తి | వైవపురుషోత్తముని నిన్ను నధికనయము | లితమైన సతతంబుచేకంటి నీశా ॥ గీ ॥ యీవిశ్వమంతగనసను | నీవిగ్రహమందునీవనిదెల్పుమ్మ దకున్ | భావింపననాద్యుండవు | గానననేనిన్ను శరణుగాంచద దేవా ॥ చ ॥ అనఘవిమాతోకల్మషమునానల కశ్యపమానితోడుత | ఘనుడగు మానియిట్లని యెంకశ్యపనాథను సంతసుడవీ | వసఘుశుభంబునీకగు వరాహర్హుడవౌదువు వేదుమావగం | బనిసలదీను సూక్తముగు వచనంబును నాలకింపుమా ॥ వ ॥ అంతమరీచినందను డగుకశ్యపముసీంద్రుం డిట్లనియె దేవా సువ్రతుండవగు నీవ్వసుప్రీతుండవు వరదుండవై వరంబొసంగెదవేని గాంక్షింపుచున్న వాడను సదితికిం దేవతలకు నభీష్టంబగువరంబొసంగు మదితియ య్యాదియంబెడువాత్మభగవంతుండవగు నీవు నదితియందు పుత్రభావంబునం జెందిసురేంద్రునకనుజుండవగుము నసురహంతవై శోకార్తియుక్తులగు దేవతలకు సహాయంబొనర్చవలయునని మరియును ॥ క ॥ యిదిసిద్ధాశ్రమ మనగా | విదితంబగు నీవు సౌదవిధి చేసిద్ధి | ప్రదమీకార్యం బగుటను | పదపడి నీవిది యొనర్పుభగవన్మూర్తీ ॥ సీ ॥ అనిసనం తటవిష్ణుడదితి భావిష్ణుడై యదితియందు సముద్భవా ప్తితంచి | వామనాకృతి బలి వంచించి నియమించి త్రిపదంబులడిగి పృథ్వి గ్రహించి | సకలలోకహితుండు సకలలోకాత్మకుండఖిల లోకంబులనాక్రమించి | బలిని బంధించి పృథ్వీభావంబు చేయించి మరియు నింద్రునకు సాంరాజ్యమిచ్చి | వెండియుమహాను భావుడా విష్ణుదేవు | డింద్రువశముగ త్రైలోక్య మెల్ల జేసె | నట్టిదేవున కావాస మగుమహోర్వి | దనరునీయాశ్రమంబు ధూతశ్రమంబు ॥ కావున ॥ క ॥ ఆవామనాశ్రమం బిది | యావామన మూర్తియైన

హరిణాక్షులకున్ | గావించుటనాచేతన్ | సేవించుటకీవేళం బిజన్మవరా మా ॥ క ॥ ఈవారు నాశ్రమమునకున్ | నావిమ్మా
చరణులై నయసురలు జేరన్ | గావ త్రదగు రాత్రులు | బోవున్ గవధియింప వలయుపురుష వ్యాఘ్రా గి | రాము యెక్కుడుమ
కృతరంబునైన | యట్టి శిద్ధాశ్రమమునకు నరుగనుతును | నాకునెవ్విధి ధామ్యమా నీకునటుల | ధన్య మనినను తదాశ్రమపద
మునకుంద్రి ॥ క ॥ అని రాజ తనూజులతో | జనియాయాశ్రమము జొచ్చి సన్మునియున్ దన | దనకారె హితము లొసగిన | మున
ర్వ్యనుయుతుండనుకు విధు వను బోలెన్ ॥ అంతా | శా ॥ ఆశిద్ధాశ్రమ వాసులెల్ల మునులున్ హర్షోదధిం దేలియున్ |
వాసిం దన్ను నివర్త్యధీయుతుని విశ్వామిత్రునిం గూడి పూర్వ | మా సత్కారములహానంగతులని చ్ఛం జేసి రారీతి విశ్వాస ప్రో
త్సృకరాజపుత్త్రులకు బర్వం జేసి రాతిథ్యమున్ ॥ క | అంతఃకటముహూర్తమాముని | శాంతులునై రాజసుతులు రఘువీరులు
మితాంత్రకులెంతయు నమ్మని | కాంతునకిట్లనిరి నిటలఘటితాంజలులై ॥ క ॥ మునివరనీకు శుభంబగు | గౌతమిప్పుడెడి
తనీదగుణ వాక్యంబున | గననగ్యం బగుగాక త | జనసిద్ధాశ్రమమునాదియ సంసిద్ధంబై | వ ॥ అని రాజ తనూజులచే
బలుకంబడినమహాతేజోయుక్తుడగు విశ్వామిత్రుండప్పు డనియతుండును నియతేంద్రియుడునునై దీక్ష బ్రాపించిన రామ
లక్ష్మణులు దృఢాయత్తులై యారాత్రిం గడచి మరునాడు ప్రభాతంబున సుద్ధతులై సంధ్యాపాదికృత్యంబులు నిర్వర్తించి
చికుచిని యమునుంబునం బరమంబగు జపంబు గావించి హుతహుతాశనుండును సుఖాసీనుండునగు కౌశికునకు నమస్కరించి
న్నదిఎకోన్న త్రింశత్సర్గంబు [illegible]
॥ ఉ ॥ అం తటదేశకాలవిదులైయ చితోక్తవిధిజ్ఞులై | మిత్రాం [illegible] రాజ [illegible] లాకుశిశాస్త్ర జాతోడబల్కిరి |

(*) శ్రీరాములు విశ్వామిత్రయాగసంరక్షణంబు సేయుట (*)

సైంతయు మోహమహోత్సవి నిచ్చ దొడ్డ తపోముఖంబునిశాటుల | త్యంతతీక్ష్ణనీయ్య లెవ డప్పుడద క్రియ డజెప్పవే ॥ సీ ॥
అనిపలుకుచుకుర రశోద్యుత్తిసత్వరమె చుణాకాదస్థల గాంచిశాంయశము | దనని శ్రవరులందకుబలికెంనిరి మురాజ
కుమారుకా రఘువరులకు | నవరినెడాదిగా నారుది యలిచిమాని కౌశికుడిం కవ్యానిదినుకుచు | దీక్ష హించు యెటుం
వలయుమీరని సతద్వచనంబునిని మిశాని | వారులువైరివాకలా వాకుభూను | లారహాహారాత్ర ముబుపినిద్రాప్తి
చాప | ధకులుసన్నద్ధులై గాధితనయుసత్త | పోవస్థానమురుగాచిబోవిరి గా | వ ॥ అంతేదినం చకంబనని శాగ
వదిసంబుసంప్రాప్తంబుగా రామభద్రుం డుయుద్ధన ద్ధుండై స్వరంబు సౌమిత్రి తో నీనసమాయు డవగుస్వని
లుకుత్తరిసమిత్కుశకుసుమపాత్రాదియుతంబునురుపాధ్యాయమహరోహితవిశ్వామిత్రఋత్విగాదిసహితంబుగా
యజ్ఞవేది బ్రజ్వలింపనుత్సాతంబులుదోచినవానిశేశంకింపకముంద్రి యమ్మంత్రంబునం ధాన్యాయ | యోగంబు యింగా
యాగంబుపరిశీలించునవసరంబునా ॥ శా ॥ ఆకాశంబు నీకరంబగుచుహాహాద్యధ్వానమే తేరవ | మాటకాలంబున న
లేవభద్రముసభ్రశ్రీ వికంగప్పిమా | యాకృత్యం బుబుబూనిసానుచరులై యవ్వేళమారీచుడున్ | వీకం బోకసువా
హుఖుకాదనుబాలెంతేవచ్చియచ్చోటికిన్ ॥ క ॥ అరాక్షసులతిఘోరా | కారులుమాయావి కారకారులునసుదున్ | భూ
రిరుధిరప్రవాహము | వారగనయ్యాగవేదిపై కురియింపన్ ॥ ఉ ॥ ఆరుధిరప్రవాహమునసత్వరవేదికనంతగప్పి |
వీరది గాగట్ల యుం వేదికగన్గొనిలక్ష్మణాన్వితుం | డై రఘువీరుడుంగడు రయంబునగ్రోధిసమేధమానుడై | వారిక భ్రి
వీధిగనువారిగనుంగొనె యాతుధానులన్ ॥ క ॥ యారీతివచ్చుఖారిం | మారీచసుబాహువులనుమనుజా సులన్ | జై
రగనివారిచేతను | దారఘువరుడని మొనగనమనుజానితో ధన్ ॥ ఉ ॥ కనుమాలక్ష్మణ వీరిదాతసులనుం గ్రవ్యాశులన్

దృష్టవ | రేగా సంఘాతులమానవాఖ్య మగ నస్త్రంబు వేసినోవో లేదా | ఘనసంఘటలనుమారుతం బనబరోగాసాది తదీ
సంతేహామగా | బని లేదేదియనట్టి ఘనప్రావధింపగా బోవ్రెస్స హింసంజాబియా | మ | అని సౌమి త్రియబడ్గా రాఘవుడు చూ

(*) శ్రీరాములుమారీచసుబాహులసమ్హారించుట (*)

పారో ఎముగా జేసి వెంటనెటం కాకారములర్ప మార్వినసుసంధానంబుగావింప్ప చూ | ఘనదీప్తంబగుమానవాస్త్రముచే
నాగా ౧౨౦ బుగా మహాహాకారముగా | గోనిమారీచుసురంబునందు వైచగా గోపంబుదీపింప్పగా | వ | యిట్లుమారీచుండు
౧౨౦ స్తంబగుమానవాస్త్రంబు నగోట్టుబడిసమగ్రం బుగాశతయోజనప్రమాణదూరం బగుపారావారం బను బడి
యునవ్వి దంబునశిశాస్త్రం బలతాడితుండై యచే తనప్రాయండగుచుఘూర్ణమానుండగుచగ్గా నవుంగని రాముండు సౌమి
త్రికిట్లనియె | క | వీనింగంటే లక్ష్మణ మానవమస్త్రంబు ధర్మమహితంబగుచుగా | ప్రాణంబులుహరియింపక | వీనింభ్ర
మియింపజేసి వెసగొనిచనియెగా | క | వీనిసహాయులునగుని | ర్ఘానవుల వధింతు దిగతదయులనుపాపా | ధీక్రియులను
దృష్టవి | ధాంలవఘవిఘ్నకరులతరపాళులగా | గీ | అనుచు రాముడు గ్రమాగ్నేయాస్త్రంబు | వైచగొనిసుబా
హువతుయి | చానగోట్టుబడియుర్ధాంగంబున | ప్రాణములనువిడిచి త్రోశబడియె | క | రాముడు కీర్తిబ
లసె | మిమదుసుమా జెచుకరియచిక్కి దంజ | ప్రోమమువాయవ్యాస్త్రము | చేముని జనములు ముదంబుతోనం బో
గలగా | చ | సవనవిరోధులై దుష్టులసంహరిస్నం చియారథు | ప్రవరుడు పూర్వ మానుగుల బల్మిజయింప బవ వేళ
నెట్లవా | స్వకృత బ్రహ్మప్రతిష్ఠ రుషిసంఘముచే తదాశ్రమ మస్నిరిగా | బ్రవిమలదీప్తిట్ల తిమఖంబుగ ప్రాణిసుదయ్యా
మ్మృదగా | ౨ | అం యాస్య గంబుపాంగయాగావించ్చి మునిసత్తముండగువిశ్వామిత్రుం డుసిబాహాథకంబులనుదిశా
ప్రదేశంబులంగాంచి కాకు క్కనకిట్లనియెగఘనప్రమాత్ము తాథుండనై విమహోద్యమం దఘ మహాయఘుండవగుటచేతను
దుంచనంబో రింగంచ్యా సిద్ధాశ్రమ బనునిధాథగాయుకంబుగాగావింప్పనప్యా షట్త్రింశత్సర్గంబు ******
| సీ | అంలగ్ని కాథుగా రైయటరాములక్ష్మణుల్ హాటిబుసుఖముండిసుగ్రాప్తి | మునుమా సంబునరాత్రి ప్రసత్రి
ఖాతంబుగా కాల్యకృత్యములు దీర్చి | ఘ బలుగ్ గూడగాజనికౌశి కునుమునులకందరకువందనమ సేసి | వెలుగొందు
పావకువలెనుండు మన్నీశ్వ రుసూచిమధుర భామణులువార | లతిరిగంభీరమధుర వాక్య ములతోడ | నోమునివరేణ్యా
యుదిగో శిష్యులము మేము వచ్చియున్నారమిక మాకుపలయుగూటిగా | గర్గ్గాగావింపనగునాజ్ఞయిండు మీరుగా | క | అని
వారలచేసెవ్విధి | నగాలడిసకల మునుమహాషి జనంబుగా మునివరువిశ్వామిత్రుని | మునుకొనియిట్లనిరివచనముగా
రామ నతుగా | మ | నరవర్యా ఒనకాఖ్యుడైనమిధిలానాధుండు గావించు ధ్వరముగా జూడగమేము బోయదముపద్య
గ ర్షమ్మైనౌ ముల్ప్ప సందరయగా దీన మహత్స హేయముగరంమ్మా యస్మత్ఘుత్రోతియం | దరుదాకార్ముక శేఖరం బాగనగా
వార్యంబవీవో త్రియగా | సీ | జనవర్య మునుయాగసమయంబునసుసభా స్థలమునసురలచేద త్తమైన | యప్ర మేయ
బలంబుగా కార్ముకవరంబునతిభాస్వరంబు భయంకరంబు | నిచ్చా పమారోప మె యింప దేవ గంధర్వదానవ దైత్యతతు
లునైన | నసమగుణాలనిన చోటమర్త్యగాలన నెంతమరితగ్ధనుబాణం మెరుగగోరి | ప్రబలులగునట్టి రాజులు రాఘుతులు |
దంగి రొక్కడ లేకనదన్మహాత్మ | దైనజనకుని ధనువ నద్భుతమును | మఖముజాడదవంపువోచు నిజనిమ్మో | దు | ఆమిధిలేశు
చేతనటుమ ఖ్ఖఫలంబుగయాచితంబునై | యామరదత్తమై మఖమునామహిపాలునింటచి | ధ్యానితగంధమాల్యకుసుమా
గరుధూపసమర్చితంబునై | రాఘుసునాథ మూత్తమకరంబగు తద్ధను ప్రేక్షనీతయుగా | వ | అనివలికి యుషి తమా

కౌసల్యాతనయుండు రాములక్ష్మణసహితంబుగ నమ్మునినికాయంబు చేసి గాధినందనుండు వనదేవతలతో మిథిలాభిముఖుండై నేను
తపస్సిద్ధుండనై తిరిగి పోయెద నెప్పుడని చెప్పి సిద్ధాశ్రమంబు వెడల గదలి యుత్తరంబునకు జాహ్నవీ తీరంబు చేరి సిద్ధాశ్రమ
వరంబును హిమవన్మహీధరంబును జూచి ప్రదక్షిణంబొనరిచి యుత్తరదిశాభిముఖుండై గమనోన్ముఖుండయ్యె నట్లుగా
శకటంబును నతనిననుసరించు బ్రహ్మవాదులగు మునులును రాజన్యసమూహంబు నాశ్రమనిలయంబులగు మృగపక్షిచయంబులు మ
హాత్ముండగు విశ్వామిత్రుననుసరించి కొంతకాలమాత్రంబుగ దూరంబు వెంటవచ్చిన వాని నన్నింటిని మరలం బుచ్చి యంత
॥ ఉ ॥ వారల్ మౌనివరుల్ సుదూరమునకు న్వచ్చి బోవ సూర్యాస్తమా | నారంభంబున శోణనదంబు చేరి నానాస్నాన
దీక్షితముగా జేరి సవ్యోద్యద్గుణశీలుర్ సంధ్యాగ్నిహోత్రా | ద్యాచారనిష్ఠుల శౌశిక ప్రముఖులై యుండగం
డి కూర్చుండిరల్ ॥ క ॥ సౌమిత్రితోడ నంత | రామునకు న్ముసలమాజరచి యుంచియట | ధీమహిమచారుతరు
విశ్వామిత్రునిసన్నిధానసరణి వసించెన్ ॥ వ ॥ అంతట సరసార్థాలంకారము తేజోనిధి రాముండును రాముండు గౌతమాల

——— (*) శ్రీరాములకు విశ్వామిత్రుండు కుశవంశక్రమమును దెలుపుట (*) ———

సమాస్వాదుండై విశ్వామిత్రమహామునితో నిట్లనియె మహాత్మా నీయీభద్రంబగు సమృద్ధవనశోభితంబగు నివ్వంశంబిది నాకిప్పుడు
వివరించి యథార్థవిధంబు జెప్ప వేడెదనని రామవాక్యప్రేరితుండై సువ్రతుండను మహాతపోధనుండగు కౌశికుండు
ఋషిమధ్యంబున నద్దేశవృత్తాంతంబు సమస్తంబు నిట్లని చెప్పందొడంగె నన్నది ఏకత్రింశత్సర్గము **************
॥ సీ ॥ బ్రహ్మజాతుండు ధర్మరతుండు నిశ్చలవ్రతుడు మహాయశోయుతుడు గలడు | సుజనపూజనుడు కుశుండు తనసదృశుండును
మహాత్ముడు నగు వైదర్భి హితోయు | వరవు లౌద్భవతయా వైదర్భియందుల నలుగురు రాత్మతుల్యులను నధిక | గుణులుగ
గాంచెను కుశనాభుని నద్ధూర్తరజసు నివసు నిట్టు క్రమంబుగాగ | తగి తేజోన్వితులు మహోత్సాహయుతుల | గాంచి క్షత్రి
యధర్మ సంగతిదలంచి | నిరతధర్మిష్ఠులును సత్యనిష్ఠులయిన | యా సుమారులతో ఇట్లనియె కుశుడు ॥ క ॥ క్షితి పా
లన మొనరింపుడు | సతులా రాయధిక ధర్మసుస్థితి ననినా | పితృవాక్యము విని జనస | మతులును నలువురును దత్పరా
హితమతులై ॥ వ ॥ అంత నిద్దన్నరవరులందరును బురంబు లొనరించిరంత మహాతేజుండగు కుశాంబుండు కౌశాంబియను పు
రంబును | ధర్మాత్ముండగు కుశనాభుండు మహోదయ మను పురంబును | నద్ధూర్తరజుం డను మహీభుజుండు ధర్మారణ్యం
బను పురంబును | వసువను రాజు గిరివ్రజంబను పురంబును నిర్మించి రిరఘూత్తమా యమ్మహాత్ముండగు వసుదేవ పేర నివ్వసుమ
తియుం బ్రవర్తించె మరియును మగధనామకంబు లగు నిమ్మహీధరంబులైదును నాదేశంబునందు ప్రకాశించుచుమఖ్యంబను
నాపర్వతపంచకమధ్యంబు నను మాలికయుంబోలె మాగధియను మహానదిరమ్యంబుగాం బ్రసరించి మగధవిషయంబులకా
వరించి ప్రవహింపుచుండు వెండియును ॥ క ॥ మాగధియను నీనది యుగ | బ్రాగ్దిశాహిని దనరు | రఘువీర వసు తక్ష్మా
గతమై సుక్షేత్రస | మాగమ మాలిని యనఁ సత్యమాలిని యగుచున్ ॥ గీ ॥ అంత నటను రాజర్షి యధర్మాత్ముడగు కుశనాభు
నాథుడేలమింకన్యా శతము | తనరనప్సరసాంకన్యా శాచియందు | గనెనా రఘువంశవర్య ముఖ్యంబగా గ్రాగ్ర్యక ॥ ఆరా
మలలంకృతులై | యారామము చేరి యవ్వనావరవిలా | సారాములు పృష్టితరిగా | సారాముల రుచిసటించు చంచలలన
గా ॥ క ॥ చాతుటంబుంగ్రహసాంద్రగ | నామనువారధిక భూమ నాలంకృతులై | గూడుచు వాద్యారతములు | వేడుకగా
మోదలహరివిహారింతు నెపుగా ॥ ఉ ॥ వారలసుందరాంగములు చివారలశప్రతిమాసయవ్వనా | కారలనంతకోప వనితా
కటివారిత కాంతరంబునం | కారలిలనుండు సమాకారలగన్గొని చేరుమీరని | ట్టారయుబట్టివాక్కు మధులాత్మగతుండయ

పదినారణుండాగికా ॥ క ॥ నేమమ్మాకాయి చితి । భామఖుయిడై గాఢభార్య ఋకొండా । యఖామనసుడిగ్న మొభాయుడా చాకరభావమునసగుచి రాయుక్ష మాటా ॥ వ ॥ వలమనయుయ్య్న సంబుమనుజ ప్రవేవింపెదిత కాగమున్నని । క్ష్పలమనయ య్యునంబఋసం తతిగావుట దేవభావము౦ । గలుగునుమి కటన్న నృపకన్య బునవ్వి యమానకర్యెకా । నలపవ మానుడా టువినియాలంకిట్లనిపల్కి రం క్షిటా ॥ వ ॥ దేవానీ వెతుంగనిధర్మంబు లేమ మజ్జాను నడిగిమన్ము వరియుంప మునినలంమ బలాత్కారంబున గ్రహింపు౦ దలంచిన వారలాసమాకుం గనుంగొని ॥ గీ ॥ అఘంభూత ముంబనం తళ్ళు రుపవీళు । దేవవ ర్యనీపు భావమెకుసు । నట్టివార వైర యుంవర మంస్మవ । మాసవగావ ఖాయిబుమావె దేమా ॥ వ ॥ అదియుమంగాక మం సుందరము మకనాథనందనుం మనుటనిన్ను నీస్థానంబువలన బిలింపజేయం జాలగున్ [illegible] వారు నారుణంబు చాల మేముగ ని బుల్లోంబుగా సుందరత చితిమునీ ప్రకృష్టతి వైప్పి వరతంత్రులగు [illegible] గాకేశిపత్య వాది యగుముజ్జన మవవనుతి బొందింపు మేముగులభక్త శ్రీ కారంబునస్వయంవరంబున వరుం గ్రహించెద మని చెప్పి మరియుడా ॥ క ॥ జ నమ దేవ ఋభువగు మాతోగా । ఋనదు దెపరమై వరంబు జనమ దెనుడవ । జ్ఞానమునమనునె వ్వారికి । చెప్పనుమరియాతం దె ల త్రసుమ్మా మాతోగా ॥ క ॥ అంచారలజనవచనము । వినిభగవంతుండు ఋవనవిభునకు । నతిరోషను డైచొచ్చి యువారల । కినుపులు భకలంచెమ్మ కగాచాని పింపగా ॥ గీ ॥ అంత కన్యలీకతి వనిలు చేత । భగ్నులై తేరి వారలు భవనమునకు । పాపు నెట్రి యులజ్జాభిమానులునయ్యె । బదిరి మేదినియందు నంభ్రాంతి గలుగుచూ ॥ వ ॥ అంత కన్యకానాథుండు వరమమాన్యుల సుకన్య ల్లుదయిసాన్య యన్నలను భగ్నగాత్రలు గటంగినుంగొని విభ్రాంతచిత్తుం డై యిట్లని రొమ్ము త్రికలార యేధర్మంబు పమానించి తిరెండువల [illegible] సంపద విందు చెప్పు డనినదప్ప డంత్రులందరును సంతు చిత్తాంగి రై భావింపదన్ననం తనర్త రాకాలమ్మను [illegible] కాభ్రాంతుమునైయంతటం [illegible] తరం గంటి మారడిల్లి యుంం డె నన్న దిత్యా త్రింశో న్నగాంబు [illegible]

[illegible] రణం గ్రాహ్యాకలికం డాఋశనాథు డు బలుగునదివినిశిరమున్ । స్తోకగా మొగ్గికిత దంష్ట్రుల । కాకన్యాశతము బలికెనా ఉనతొనగా ॥ సీ ॥ అవనీశ సర్వాస్తు డను సమీరుడుమమ్ము గామిచ్చి దుర్మార్గ కలనమించ్చి । దలచక ధర్మంబుబలి మిగ్గై కొనిరాగనతనితో జేవనీగను సభంబు । జ ను నుమల ము యునన్య తంత్రుల మనుట చేమాలం త్రినమును మిాన । ంక డెప్పినసుమమ్మునందర గ్రహింప మనివ మామాటలు వినకనట్టి । పాపమతి వాయువిట్లని బాధపరచె । నకిన వారలవచన ముల్ వినియునధిక । ధర్మమతియామహోన్న తిధరణిపతియు । ముక్కగతిపుత్రి కాశతంబు నతనునయే ॥ వ ॥ తమగల వా రిక్కామింతంతొం తియు మెలుతమాజలారయె । కమతినినిల్వహి చితికితొం తినిమిరలుమక్కలాగత । క్రమమురుతొం తి భూవణము శాం తలకూపురు మాలికాట । మాతనయ తిపుక్కరంబు త్రిదశతు నకంటె విశేష మెంతయుగా ॥ వ ॥ అది యునుంగాకప త్రికలారా దేవకావిషయంబుగా విశేషించ్చి తమింతనగుంగావ సమీరలకరాధియగు పవనునకు శాపంబీ వొపియానియ్యకచి త్రతొం తివహింపుటకు నంతశించిన మరియు నా ॥ క ॥ తమ దానము తమయజ్ఞము । తమ మెం త్యంబునకునసత్య లారా । తమకే యశమును ధర్మము । తమయందే సమాహితముబుజగముబునెల్లా ॥ వ ॥ అనియత్తు మారికలనాదరించివీడ్కొలిపి త్రిదశవిక్రముండగు మకశాభునుకు దేశకాలసదృశోచితముగంబు నుపాత్రంబున కన్యాప్రదా నంబొనరించందలంచి విచారి చితుంత్రులతో దనాలోచింపుచుండె ట్టి సమయంబునా ॥ క ॥ చూలియనమొన్న నెంగ ముని । చూలి తపభాచారశాలి మహితోద్యోగశశా । శాలియునై శైశవమున । శీలియునైయధికతపము జేయుచునుండెగా ॥ వ ॥ ర

ఘనుఁడుంగ వాఁడికనుండెక్కెంబున నట్లుతోరంబొనచూలి చూలి చాలి కూర్మి యాపుత్రియునట్టి యుదయనుగంధర్వ కన్యక యుఁ బెంచి
నను స్మరించి కౌర్యిపాలి రాయణాద్యై యాక్రమించియుం బెసం తగొ త్తగాలంబున నవ్వాని సేవానిష్ఠనుపంచుచుండ్రా త్రైక
శ్రి ప్పుంచునుమున సేవ్యుంచు సోక్షావాసు వాడితో నీతలనం ప్రీతుండనై యిట్లనుచు భంబున విహితంబగువాంఛ్చితంబొసరింతు
దనని చరితమ్ముంతును నత్య వచస్సుంతును నసుమునింగాంచి సంతోషించ్చి వినయవచనవిశారదయగుగంధర్వి యమృదన్ను
ర యనననిట్లనియె ॥ క ॥ బ్రాహ్మ్యంబున సంపదచే । బ్రహ్మానందము జనిత వరఘు తపస్వీ । బ్రహ్మ తపోయుక్తుండగు ॥ బ్రా
హ్మణపుత్రుని యుదయుం వాంఛ్చింతునుదిగా ॥ కావునా । వ । ఇకనివరింపలేని దేవనోడనుదీకుభుం బునుగా దనం । ఇకలిది సం
తునామనోక్రతుపుత్రునిం బునినగా బ్రహ్మన్ను డై । యొకసుతుంజెచ్చె బ్రహ్మర్షి యొప్పగ చూలియునిచ్చెనొదవొ । ప్రుపనగు
బ్రహ్మదత్తునను సుప్రథితనామునకు వాఖిరచిత్తుగా ॥ గీ ॥ ఆరాజు సొము దేయుగా । దారయ కాంపిల్య పురమునందు ప్రసిద్ధ ॥
శ్రీ రాజిలుత్రిం బును । వారలక్ష్వగాంబునందు నను రెండ్లబలెగా ॥ అయ్యోగా ॥ క ॥ ఆకుశనాభుడు ధర్మ । శ్రీకలితుడు వి
భునుబుద్ధి చాల దలంచెగా । గాము గ్గబ్రహ్మదత్తున । కాకన్యాశతము నొసగగాభి హితునినునుగా ॥ వ ॥ అంతటమనోభవ్యతి
భుండగు కుశనాభుండా బ్రహ్మదత్తురావించి సంతుష్టాంతరంగంబున కన్యా శతంబు నొసంగిన నత్తుహీనతయును సురపతి
యునుగా బోలెనారి సంతరగా పాణిగ్రహణంబొనరించెనప్పు డా బ్రహ్మదత్తుని హస్తస్పర్శమాత్రంబుననయ్యక్ల మృజు
పుబ్జ భావంబులుదొలంగి విగతజ్వరలై యత్తుపప్రాసంయుక్తలై త్రిలోకరం విరంగవాయిభిన్న అయినకన్యలుయాధారా
విసంపన్నలై యున్నగాగని కుశనాభుండును నత్యంతసంతోషమంద గా జెందికృతోద్వాహుండగు బ్రహ్మదత్తునింబన్నిన
హితుండనుంబురోహితపరిచారసమేతుండును గాను బాలాకన్యాలంబు నరగాబురంబును గనిపిన గంధర్వ భావనయుం
ముదయుం దనాజానను సతనంబు గాదిహితంబగువివాహంబగుటకు మెచ్చించి కుశనాభ బ్రశంసించి కోడం డ్రను కన్యా
వ్యలనపలోచిత ద్వారంబుల పరిశీలించి యరిగెనంత ॥ ఇతి శ్రీ యశ్రీ సగాంబు ** ** **********
॥ గీ ॥ యిట్టులా బ్రహ్మదత్తుండు కృతవివాహు । డగుచు నరిగిన కుశనాభుడం తదనకు । పుత్రకులు లేమి చింతించి ప్రశ్నాం
ధ । పుత్రకామేష్టి చాయంగఁబూనె రామా ॥ ఉ ॥ ఈవిధియిష్టి జేయగమహీవిభునిగా కుశనాభునిగా । యు బాబా దారుడు
బ్రహ్మపుత్రుడు చున్న నసుతుండు వచించె గంతనీ । కారయగాధినా సదృశుడై నరుమాలుతు గల్గుదగ్నవి స్తారకుడు డాన లోక
మునశాశ్వతకీర్తివహింతువెంతయుగా ॥ వ ॥ అనికుశనాభుతోడ ననియంబరమాగ్గమును జెందిశాశ్వతం । బును సు బ్రహ్మ
లోకమును బొంది కుశుండు వసించియుండెనం । తనుమరిగొంతగాలమున జనంగకుశనాభునకు ధీయుతుండుధ । ర్మనిధిని గాధి
నాంగనితో యాదనుడుగా భువనైకవిఖ్యాతుగా ॥ క ॥ ఆధర్మ్మునకాధికుడగు । గాధికిజ దంతుడమాడుగా కుశలాంభో । నిజ
నాంచుటకేఘువం । గాధీశ్వరనేను కౌశికాఖ్యుడనై తిగా ॥ గీ ॥ అగ్రభగిని నాకు సత్యవతియన । సతియు ఋచికు ను
నెంసంగబడియు । బరగుసుత్రకాళ్య పతిననువతించి । జనితోమేనితోడ స్వర్గమునకు ॥ క ॥ ఆటమత్సోదరిదైన సత్య
వతిదివ్యభ్యాతిచే కౌశికీ । తటినీనామము చేనెసంగి యావనవై స్వలంబునం బొందియుం । లటలోకైకహితార్థయై శుభగ
తిగా ధాత్రిగా । బ్రవహించెచు సుత్కటన హేంద్రదకద్యూ మహాబాహ్నతయునై కాకు సవంశోత్తమా ॥ క ॥ సత్యవదుధర్మము
శాలి । వ్రత్య మునుమనకులను భావవతీసదమునా । సత్య వతి వెలసెప్రఖ్యయు । నస్యత్రము కౌశికీ మహోదయను మగా
॥ క ॥ అంతట హిమవన్నగపా । శ్వాంతిక మువకౌశికీ తటాంచలమునసె । నెంతయు భగినీ ప్రేమాసక్తాంతంబున ఉట
శాశ్వసంతతసుఖినై ॥ క ॥ సిద్ధసిరిశెట్టిజ్ఞ । సిద్ధనదీనికటవన్ని చెలితినైనీ । సిద్ధాశ్రముమునిమయుదప । స్సిద్ధిగాగాంచి

విభవద్విశేషప్రథితుఁడా | క | యదియగుజహ్ను నసన్నిధి | మదియ్యవంశక్రమంబు దెల్పితి నిఁకా | భ్యుదయంబునుజప్పితినే | యద్య వనీపతి గీతివిమహాభుజ రామా ॥ గీ ॥ అర్ధరాత్రిసమయమై వచ్చె రఘునాథ | కథలతోడఁ బొద్దుపుచ్చితిమి | నిద్ర జెందుమింక నీకుశుభంబగు | నిచట మార్గవిఘ్న మెసఁగకుండ ॥ మరియును ॥ క ॥ మృగములరాఁ కృంకెనుగిల్చుందుముగూళ్లు ముడింగె రాత్రిజం | బగు తమమున్ దిశావిసరమందు నెసంగెఁదరుల్ చెలింపక | మిగులనవం బగుసంధ్యయును మెల్లన పోవఁదొడంగె తారకా | భగణవిభాయుతంబగు నభంబు బొసంగెస నేత్రవాగతిక ॥ క ॥ ఇందుండు శిశిరకరతర | బృందుండు జగజ్జనాళిహృదయసమాహ్లా | నందుండు నగుచు లోకము | నందుండు తమంబు నంపనై యుదయించెన్ ॥ క ॥ రక్షోయక్షోరగరా | క్షసముద్రపిశాచముఖ్యతరనిఖిలనిశా | చరసంతతభూతవ్రాతము | వీక్షింపు జెరింపఁ దొడఁగె నివ్వేళ లహిన్ ॥ వ ॥ అని చెప్పి మహాప్రభావయుక్తుండగు విశ్వామిత్రుండూరకుండె నంతసకల మునులును సాధువాదంబుల నగ్గాధినందను నభినందించి యుత్తములో మునిసత్తమా యిక్ష్వాకుకాశ్యపవంశబద్ధ్యంతధర్మ సమాశ్రయంబును నేతద్వంశసంభవులై నమహాత్ములగు బ్రహ్మసమానులగుదురిందు విశేషించి నీవు మహాయశుండవు నీచెపో రాశివియై నదివతంసయగు కౌశికియను వంశప్రకాశకారిణియగునని బ్రశంసించిరట్లు మ్మునిశింహులచాతసంస్తుతుండై తపశ్రీయుతుండగు కౌశికసుతుండుశ్రీమంతుండగు భానుమంతుండస్తగతుండగునట్లు నిద్రాపరవశుండయ్యె నయ్యెడ నద్భుతహర్షంబులంకురింప కౌశికుననభినుతించి లక్ష్మణసహితుండై రామభద్రుండును నిద్రం జెందె నంత్సరదివతుస్త్రింశత్సర్గంబు ****************************

॥ సీ ॥ అటులశోణాతీరమునరాత్రిశేషంబు మహామునిశ్వరులతోడ | గడిపి ప్రభాతంబు గాగాగాధేయుఁడిట్లను తెల్లవారగనయ్యెనుసీశయు | పూర్వసంధ్యాకాలమును బ్రవర్తించెను లెమ్ము నీకగుకుశలమ్ము రామ | గమనంబునకుబుద్ధిగా నింపుమనిన సంయమికౌశికోక్తముని నిగాల్యకృత్య | మును ఘటించి ప్రస్థానమునకుఁ జనుచును | రాముఁడిట్లనువచనమె బ్రహ్మర్షివర్య శుభజలముగాధమై నయీశోణనదము | పులినమెందు నదాటగాబోలుననినా ॥ క ॥ రామునివచనమువినివి | శ్వామిత్రుం డలికె మార్గనసత్తములుగరం | బీమార్గంబు నవచ్చెద | రామార్గము నేవచింపనర్యో మురామా ॥ వ ॥ అని మార్గంబునవారలందరుదూరంబుగా చనిచని మధ్యాహ్నసమయంబునా ॥ క ॥ కనిరప్పు డువారందరు | ఘనపారస హంసనక్రకలితతరంగన్ | ముని శేవితాంతరంగన్ | జనసుతపుణ్యోదకప్రసంగన్ గంగన్ ॥ వ ॥ యిట్లమ్మహాగంగానది గాంచి రాఘవసహితులై మునులందరునానందించిత తీరంబున సధిపశించి యథావిహితంబుగా స్నానసంధ్యా సతర్పణాద్యాచారాదులాచరించియుత్తమంబగు హవిస్సు నుపయోగించి యందొక్క శుచిస్థలంబున నధిష్ఠించి ముదితచిత్తంబులు మహాత్ములు డగు విశ్వామిత్రునిఁ బరివేష్టించిరంత బ్రహ్మిష్ఠుండై రఘువరుండు భగవంతుండగు మునివరున కిట్లనియె ॥ క ॥ గం

—— (*) శ్రీరాములకు విశ్వామిత్రుండు గంగామాహాత్మ్యమును దెలుపుట (*) ——

గాజనసమువిన | గంగాగోరేదనుత్రిపథగాఖ్యాతి నెసం | గంగాలోకత్రయమెటు | గంగాజనిజలధినెట్లు గలసెఁ జప్పవె ॥ క ॥ అనినను రాముని వచనము | విని విశ్వామిత్రుఁ డానివిభుతునుగంగా | జననమునువృద్ధివిధమును | వినిపించ్చెదననుచు బూని వేసనిట్లనియెన్ ॥ సీ॥ వినుము రామ హిమవంతుఁడన్న పేరనగరాజగలఁడు ధాతువులకాకరము ఘనుఁడు | నతఁడనిక న్యాద్వయంబొప్పరూపంబుచాతనప్రతిమంబుభూతలమున | యేయిరువురకు తల్లిగా హిమవంతుప్రియపత్ని మేరువుపుత్రిక

పాలానామార్యాం యస్యాంసమాప్యద్వితీయాయామంప్రస్థానమితి చతుర్థ్యాటికాసంతరంచంద్రోదయఇతి సర్వధాఽర్ధరా త్రాత్రైశబ్దఃప్రదోషపరఏవ ॥ అన్యథాకనైర్వియుజ్యతే సంక్షత్య త్రరత్రితద్వచనంవిమద్యేత

మేరుకూతు౯ | యాంగక్కలశల్లి దయ్య నహిమగిరి రాజు మేరువుయందు నగ్రతనయ | యట్టి నీరంధ్ర గ్గయుమయు రెం
డవసుతయగు | నం త దేవతలందరాత్మార్థంబుగను | త్రిపథగయును గ్రసుతయునదీస్వరూప | యైనగంగను హిమవం తుని
గిరవుతూ | వ | అంతహిమవంతుండును ధర్మవంతుండయి త్రైలోక్యహితకాంక్షం జేసి నిజనందనియనుస్వచ్ఛం దగామిని
యును లోకపావనియగుగంగ నొసంగినన త్రిలోక త్రయహితకరులగు నమరులు ప్రతిగ్రహించి యమ్మహానదిం దోకొనిపో
వాళంబగుచిత్తంబున నాజనకుం డా | చ | హిమగిరిపుత్రి రెండవదియం త్త్యతివ్రతరవ్రతాప్తి నే | యుమయనుకన్యయు
గ్రతపమొప్ప గజేయతపోధనాఢ్యయై |యమరినలోకవంద్యయగునట్టిసూజయొసంగె రాజుయా | హిమగిరాజుకుత్రి
సేసుని తగనచ్ఛత్రిమూన మూర్తికి౯ | వ | రఘువరా నదీశ్రేష్ఠయగు గంగయును మహాదేవియును నగేంద్రనందనలిరువురు
వందనీయ్యలగుదురిందు మొదల సుగతిదాయినియగు గంగానదిస్వర్గంబునం డెనిఁతయునైరింగింపఁగాఁ నాశ్రయింపనట్టిపాప
హారిణియును విమలజలపరిపూరిణియనగు సురలోకతరంగిణి సురలోకంబునా రోహించెనన్న విపంచ త్రింశత్సర్గము *
‖ సీ ‖ అనుమునిపలుకులు విని రఘువీరులిద్దరును తత్కథకు మోదంబు నొంది | మునిపుంగవునకును ట్లనిరితపోధనధర్మయుక్తం
బును త్తమమునైన | యీకథ నెప్పినయెది హిమవంతునగ్రపుత్రికయైనగంగకు దివ్యమార్గం | సంభవస్థితి నివిస్తరము గావింప
వే వెండియువిస్తారవేదియగుట | వెలసిగంగ నది శ్రేష్ఠ యేమిఁ తన | భువన పావనిప్రవహించె త్రివిధముగను | త్రిపథగా
ఖ్యాతి గానెల త్రిభువనముల | నేత్రియలోసడేడ ధర్మజ్ఞమెఱుగ జెప్పవె | క | అని కాకుత్స్థులు పచియిం | చిన విశ్వామిత్ర
మునిశేఖరు డఖిలం | బును సవిశదప్రత్యాంతం | బెఱియఁ మునిమధ్య మముఁనిట్లనియలికెఁ | క | శితికంఠు డతిటపో
నిధి | కృతపరిణయుడగుచు మున్ను గేవలకామా | న్వితుడై పార్వతిగను గొని | రతికినుపక్రమమొనచెఁ రఘుకులతిల
కా | క | శితికంఠుడు దేవుండిటు | సతితో వర్తింపదివ్యసంవత్సరముల్ | శతమరిగెసుతుడా పా | ర్వతికిగలుగ డమ్యోప
దంపతి రామా | ఉ | అంతపితామహప్రముఖులైన సురల్ భయమందిరీయిం | దెంతయుబుట్టుభూతము నెవ్వడు దా
పగనోర్వనంచు వా | రంతయునెగి మ్రొక్కి భువనావనతత్పర దేవదేవయ | త్యంతము దేవితో బ్రతిలొనట ప్రసంగత
నావహింపవే | వ | మహాదేవాభవదీయంబగు తేజంబులోకంబులు భరింపజాలవగుటనురోత్తమాసీప బ్రహ్మచర్యా
యుక్తుండవై సతీసహితంగా దపంబునంజరింపుమిద్ధై త్రైలోక్యహితంబు గాభవదీయ స్వాంతాత్మయందుధరింపుమనిలోకం
బు గాడఁ దనీసకలలోకంబులురక్షింపుమని ప్రార్థించిన దేవతావచనంబులు వినిసర్వలోకేశ్వరుండట్ల జేయుదుననిపలిక
వారలతో మఱియునిట్లనియె | క | ఉత్తమమిదియు త్తేజం | బు త్తలమైస్థానచలన మొందినయేని౦ | ద త్తేజముధరి యింప
గ | న త్తరినెవ్వడను దనకునెరిగింపు డన౯ | క | అ త్తరిన్వృషభధ్వజునకు | నె త్తుగ దేవతలు బలికిరిట స్నివలన౯ | యత్తేజము
సలియించిన | స త్తేజముధరధరించు ననిబల్కుటయు౯ | వ | అంతనస్సేనందుని జ రేతంబు మహీపాతంబుగా విడిచిన నాంతే
జంబు చే తపర్వతకాననసమేతంబగు పృథివీతలంబంతయు వ్యాప్తంబు గాన య్యెడదేవతలుహుతాశనునితో మహాతేజాని
వుహాయుసహితుండవై రౌద్రంబగు తేజంబు ధరింపుమనిన న త్తేజంబు వెండియునగ్ని ధరించి శ్వేతపర్వతంబు సంజాతంబు
య్యె నదంపడి మహాతేజంబు నగ్నిసన్నిభంబగు కాననంబై యుండె పవనంబునజనించెనట్టి పావకాదిత్య సమానంబై దివ్యంబు
గు శరవణంబుదయించెనిట్విధంబునా | క | అంతటనీశ్వరుఁనుమా | కాంత్తలు దేవతలు మునిగణములతోన | త్యంతముసం
తోషయుత | స్వాంతంబులతోడపూజనలిపిరిమిగుల౯ | సీ | అంతటపార్వతియమరులకిట్లను నాకప్రియము జేసి
నారుగాన | యాఫలంబిప్పుడు యనుభవింపుడు సురావళులార మీరేనసలిలమొగిని | రవినిభంబుగ గోత్రధరకాంత నేత్రా

క్రీడించుచుండి యుమాదేవి యలిగి కను నలిగి | సుత కాంక్షగల నాకు సుతుడు గల్గకయుండ జేసితిరి కాటు మీ పత్నులందు | సంతు మొద లుగనుటుల జేసింప జేయ | జాలరంతురు మీ దారజనము వశ్య | ముగను సంతత్య విహీనమై మెసయు గాక | యనుచు కలనెల్ల శా పించె నగజ రామా || చ || అనుచు సురవ్రజంబు బలికియ ద్రిజ భూమిని గూర్చి ధాత్రినీ | వనయంబు నేకరూపులును నై బహుభా ర్యవు గమ్ము నా కొనర్చు | తనయుని గల్గకుండగను దాల్చితి కుజాతి నాకు కోపమున | జనకసుతోదయ ప్రియము జందవు మంచు శాపించె వంతట | క | అలీలశాపవశత | వీరిలాయుతులై సకల విబుధుల నెల్లన్ లాలించి కొంచు సురపతి | తొలి వరుణ దిశ కరిగె యుముక్తుండై | వ | అంత నిసత్య మహేశ్వ రుండును దేవీ సహితుండై చని చనియయ్యుత్తర పాశ్చాత్యంబున హిమవన్నగశృంగంబున దపం బొనరింపుచుండె రఘుసత్తమా శైలపుత్రి కా చరిత్రంబును గంగా సంభవంబును నింతయు నీకో రకమి విస్తరించి చెప్పంబడి తొలుత్కృష్ణ సహితంగా మత్తృత్తుంబు విను మన్న దివట్టి ౧౦ శత్సర్గంబు ****************

|| క || యీవిధి నివసించు తపో | దేశము గాచింప ముఖ్య దేవతలు ఋషుల్ | వావిరి సేనాపతి వాం | ఛావశతన్ సనిరి కమల సంభవు కడకున్ | క | అంతట సురలందరు భగ | వంతు పితామహుని గూర్చి వైశ్వానరపా | కాంతక ముఖ్యులు మ్రొక్కి న యము | నెంతయు నిట్లనిరి శుభ సమాహిత సూక్తిన్ | వ | దేవా భగవంతుండవగు నీచేత మాకు సేనాధ్య క్షుండు గా సద్దేవం డుద్దేశింపబడ్యె నతండు పార్వతీ సమేతుండై పరమంబగు తపంబొనరింపసాగె గావున లోకహితార్థంబుగా నీయ ర్థంబునకనంతర కార్యంబొనరింపుమీవ తత్కార్యజ్ఞుండవు మాకు పరమగతియు నగుదువని సమరుల వాక్యంబులు విని మధు ర వాక్యంబుల నాదరించి విరించి వారలకిట్లనియె | క | సుతులు జనింపరు మీమీ | సతులందని బల్కె నద్రి శైలాత్మజత | త్సతి వాక్యము మోఘంబగు | కతన నిస్సంశయంబు గాని జమదియగు | శాఖవనిపావ్యగ్ని తేజంబున జేసి | సీ | మేగంగయ జననియుంచ జేసి మహితాశు డసుర శేనేశు గానరి వినాశు | సుతున గాధిపునగ్రసుతయగు నీయగ్రగంగయ తత్సతు గారవిం చు | పార్వతికి నిని దిబహు ముతంబగు నిజంబ నవినితద్వాక్య మనురులెల్ల | కృతకృత్యులగుచు నర్మిలి విరించి నుతించి బూజిం చి వందనములు ఘటించి | రంతర ఘువీర గైరికాద్య ఖిలధాతు | ఖాసురావాసమైన కైలాసమునకు | సయ్యమరు లందరరిగి పుత్రార్థమగను | బరవ గహుతాశ సునితో డబలికిట్లు | శా | దేవా పావక దేవకార్యము సమర్థింపన్ దగుదువై ల వు | శ్రీవిస్ఫూర్జిత మైన తేజమిది యర్థింగంగలో వీడుమీ | నీవప్పన్ గ్రహియించి దేవహితమొందేనగ్నియున్నంగలో | దే వీగర్భముదాల్చు మీప్సనిదియు నేవప్రియార్థంబగున్ | క | అనిసహుతాశను వచనము | విని దివ్యాకృతి ధరించె విబుధ సాగరయున్ | గని తెన్న హిమంబును న | య్యనలుండు తదివ్య తేజమంతట విడిచెన్ | వ | రఘునందనా యువ్విధంబున ద తేజంబు నగ్ని దేవుండు గంగాదేవియందంతట నుంచిన ముఖనాసికాది సర్వస్రోతోమార్గంబులం గ్రిక్కిరిసి వెక్క సంబుగా సద్దేవి సర్వ దేవపరోగమండగు పావకున కిట్లనియె దేవా యత్యుద్ధతంబగు భవత్తేజంబు ధరింపంజాలని తేజో దహనంబు నద హించంబడి హృదయవ్యథం జెందుచున్న దానను సహుతాశనుండంత గంగను గనుంగొని | ఉ | యీ హిమశైల పాదమున నీదగు గర్భమునుంచు మన్నచో | నా హుతశాక్తసూక్తి విని యన్మతరంగిణి నిర్భరస్పృహా | వాహకమైన గర్భము వ్రావహగతిం దగునాతికాముఖ | వ్యూహములన్ వెడల్చె నవ్వుడజ్వల తేజమ్మ దాఘ రాఘవా || వ | నరోత్తమా యత్తరియ తేజంబా గంగ వలన నిర్గతంబయ్యె న తేజంబున జేసి తద్గర్భంబు సద ప్రభాంచనంబగు కాంచనంబు ధరణీ వ్యాపించె నిర్మలంబును శుభ్రంబునగు హిరణ్యంబును స్థలతీక్ష్ణ భావంబున తాంబ్రంబును కృష్ణాయసంబును సంభవించెవి ష్టలంబులు సీస తగరంబులయ్యె మహిపాప్తంబగు న తేజంబున మరియును వివిధ ధాతురూపంబులు ప్రవర్తిల్లెనట్టి గర్భతేజ

బుని మేత్రంబగు మాత్రంబున తేజోవిరాజితంబై పర్వతగతంబగు సర్వకాననంబును పృథ్వ్యాదులకాగల్గా దు లన్నియుంవహ్ని తమహా కాశనసమువనరాంబగు సువర్ణంబయ్యె నిట్లు సువర్ణరూపంబు జాతంబగుటం జేసి యది మొదలు గాసువర్ణంబుజాతరూపంబనగా బ్రసిద్ధంబయ్యె । నట్టిమహా తేజంబు సగ్గుమారుండు దయించిన ॥ క ॥ అరీతి మొదవ్రసట్టిప । మారుసకిందాక్రమ

(*) కుమారస్వామి జననము (*)

బగునమరగణమెల్లగా । క్షీరంబు నొసంగుటకై । తారిమితో కృత్తికలని యోగించి రోగిగా ॥ గి ॥ వారును బుట్టినయప్రజేను । మారుకుదకుకందరకుకుమారుండకునం । చారయదగుసమయము గొని । క్షీరంబొసగి విద్యథా ప్తిస్య త్తికలెల్లగా ॥ వ ॥ అంతనిగంకు గాతికాకేయుండని పల్కి దేవతలందరుసిస్సందేహంబు గామానందనుండు త్రైలోక్యవిఖ్యాతుండగు సనిన తద్వచనంబులు విని వారలందరు నానందించిరి మరియా వమరులత్తు మారుండు గర్భగాస్రావంబు నిజించుటం తనకికను త్తనుం బగు తేజస్సంపత్తినొందించినదీప్యమానహుతాశనసముండు నుమాయను భావుండగు నా కార్తికేయుని గనిగర్భస్కందనంబున నొదవుటస్కందుండనియును నాగ్గురకృత్తికలయుక్తగు స్తన్యంబున దానంబులం గ్రహించుట షడాననుండనియునా మంబులంబలికి రంతా ॥ క ॥ శిశుపాడాదుగ్ధముగొని । సుకుమారదృఢాంగు డగుచు జాబట్టి నిజా । ధికదీప్తిదైత్యబల తతి । గికరించి జయించె కాతికేయుండంతా ॥ క ॥ అనలపురోగము లై తను । ననిమిషు లేతెంచియపుడె సకులిన తేజుం । గొనియభిషేకమొనచిరి । యనిమిషసేనాగణములధి నాథుని గాగా ॥ వ ॥ రఘుకులోత్తమా విస్తరంబుగా నిట్టి గంగాప్రభావంబు నధన్యంబును బుణ్యంబు ను నగు కుమార సంభవంబును నా చేతనీకు నెరిగించితి సత్యా । కాకుత్స్థా భరిత్రియందే మత్త్యుండు కాతికేయునకు భక్తుండగు సతండా యుష్మంతుండును పుత్రపౌత్రయుక్తుడును నై స్కంధ సాలోక్యంబు జెందునన్న దిసప్తత్రింశత్స ర్గంబు ******************************

॥ క ॥ అకథరామునితో మత । కౌశిక మధురాతురము గ జెప్పి మరియును గా । వాక్యవ్రదలచి యొక కథ । కాకుత్స్థ నిరా చిరాయిట్లు కాతుకుతంతగా ॥ వ ॥ గంగావతరణవిషయంబగు వృత్తాంతం బెరుంగి చెప్ప నినియిట్లనియె ॥ సీ ॥ మునుపయోధ్యాధీశుడున తూరుడు సునగుసగరుండ సదసమా జనవరుండు । ధర్మాత్ముడపకుసంతానంబు లేకనుసుతానకాంక్షిగ్యుడు విసుంది । వైదర్భీసు సత్య వాదిని కేశినియనుధర్మపతిన గ్రాగ్రపత్ని । రెండవపత్నియరిష్టనేమితనూజ క్షితినప్రతిమరూపవతియను మతి । ననదనరు వారితో డహిమాద్రికరిగి । యటభృగుశైలపణంబనుప్రదియందు । తపముగావించె రాజు యొస్నపవరేండ్లు । డంతపమా శతంబుబూర్ణాప్తిగాగ ॥ క ॥ తపముపనారాధితుడై । తపస్విభృగు దధిక సర్వ ధరాగా గరా । ధిప్రసగు నిట్లనుబీరును । నపత్య లాభంబుగలుగు నతిశయమునఘా ॥ వ ॥ అదియునుంగాక పురుషసత్తమా లోకంబును నప్రతిమంబగు కీర్తియు బ్రాపించెదవ ద్దంద్రీ భవద్భార్యలందొకతె తేనీవలన వంశకరుండగు నొకకుమారునిం గన నొక్కతె షష్టిసహస్రపుత్రులం గనునని పలికినవమ్మహాత్మునిం బ్రసన్నునిం జేసి యధిక ప్రీతింగృతాంజలులై రాజపత్నులిట్లనిరి ॥ క ॥ యవ్వతెక నొక్కసుతునిం । నెవ్వతె కొడవుమరుసుతుల నేతలుమానీ । యివ్విధివినగా వలయును । నెవ్వడి సత్యమగుగా కనీవచనంబుగా ॥ సీ ॥ అనినతద్వచనంబు వినిధర్మనిధిభృగువిట్లనమధురోక్తినిచ్చకొలది । గాంక్షింపుడొక వంశకరుడగు సుతు నొకతెయు ఘనకీర్తిబలోన్నతులగు । వేకసహస్రసుతులను నొక్కతెయనిపల్కు మునివచనంబులు వినియు సందు । రఘువర కేశిని రాజసన్నిధిగోరి కొనె వంశకరు నొక్కతె సయుసపుడు । మరిమహా కీర్తి సమున్నతులగు । వారిన రువది వేవుర గోరుకొనియె । సుతుల సువర్ణ భగిని యాసుమతియను బలయుతుల రామ రఘుతేనా భవ అలామా

॥ వ ॥ అంతసగరుండు భృగుమునివలన వరంగొని హిమవంతంబున నొక్కశృంగంబున భార్యాసహితుండై యరిగి నంగొన్ని దినంబు లతఁడు హింసారహితుండై నగ్రజుఁడై హిమవంతంబున కేశినియను సతి యసమంజుండను విఖ్యాతుండగుసుతుంగనియె రెండవసతియగు సుమతి సొరక్కా యంబుగఁ గర్భపిండంబు భేదించిన షష్టిసహస్రపుత్రకులు తిలరూపంబుల నుదయించి దత్పితృకలంబులు ఘృతపూర్ణకలశం బులనుంచి దాదులు బోషించి జేసినవారల నేకకాలంబున సురూప యౌవనసమృద్ధులై వృద్ధిఁ జెందిరయ్యెడ ॥ ఉ ॥ అంతటఁగొ న్నినాళ్లకసమంజుఁడు నాసగరాధిపునగ్రనందనుం। డెంతయు బౌరబాలుర గ్రహించి వేసఁగా సరయూజలంబులో। నంతట వైచి ముం చుచును హాస్యమొకర్మము నిట్లు చేసెప్పు। శాంతుడు సాధుబాధకుడు నై గనుచుఁగా విహరించె సంతటన్ ॥ గీ ॥ అధికదు ష్టుఁడు బౌరులకహితుఁడైన। పుత్రుపురము వెడల్చెదత్పుత్రుఁడైన। యంశుమంతుండు సద్గుణశాలలోక। మునకు బ్రియ వాదియై శౌర్యమునఁ దనరె ॥ వ ॥ అంతఁగొంతకాలంబునకు రఘుకులోత్తమా యానరనాథసత్తముఁడు చిత్తంబున యా గంబు జేయ నిశ్చయించి వేదవేదజ్ఞుండును యజ్ఞకర్మనిష్ఠుండునగు నా నృపశ్రేష్ఠుండుపాధ్యాయగణ సహితుండై యజ్ఞా రంభసమకమిరి చెనన్నదియష్టత్రింశత్సర్గంబు ****************************

(*) సగరుండశ్వమేధంబును జేయుట (*)

॥ ఉ ॥ అనికథఁజెప్పి నంతటకౌశికుసత్యవాక్యము బ్రీతుఁడై రాముఁడుఁగా। వినయముబ్రదీప్తవహ్నిసముడుఁగా మునిఁగన్గొనియెభద్ర మా। వినవలతుఁగా జెప్పితమిదివిస్తరలీల మదీయపూర్వుఁడా। జనపతియజ్ఞమెవ్విధిని సల్పెను జెప్పఁగ జేయు నీశ్వరా ॥ గీ ॥ అని యరామవచనముల విని కౌశికుఁడు। కాన్పితుఁడునై నరాధమ విభుని గూచి। ఘనుఁడు సగరుడలెనిక్రియల్ల వినుము రామ। యనిమునీం ద్రుండిట్టులను బలికె ॥ క ॥ హిమవంతము శైలోత్తమ। ము మఱి హిమవంతవిన్యనగము రఘూ। త్తము జేరినయవి యెంతొరు। దముగాఁగనుచుండు నన్నతత్త్వముఁ దెలియన్ ॥ వ ॥ నరోత్తమా అట్టిహిమవద్వింధ్యమధ్యదేశంబు యాగకర్మం బునకును త్తమప్రదేశంబగుట తత్పుణ్యక్షేత్రంబున నయ్యాగంబు ప్రవర్తింపచేసె నందు మహారథుండును మహాధనుష్మంతుం డును నగు నంశుమంతుండను సగరానుమతంబున నందదీయయాగంబు రక్షింపుచుండ దత్పర్వతంబున సహస్రాక్షుండు రాక్ష స శరీరంబు ధరియించి దీక్షితుండును మహాత్ముండును నగు సగరుని యాగహయంబున నపహరింపనంత బ్రిత్విగ్గణంబు లందఱ వ్యజమానునకిట్లనిరి ॥ క ॥ జవమున నీపర్వంబున। నవనాశ్వహరుం హరించి సవమాయముకతన్। త్త్వరతెప్పింపుము నిక్క నవసీమను వినితదీయ మను వాక్యంబుల ॥ సీ ॥ ఆయాగవేదిక యందు సగరుఁడుంచి యరువది వేలకొడుకుల జూచి। వాక్య మిట్లను నరవరులార పుత్రులార హయచోరుఁడసుకయం దరిగెనొక్క-। మంత్రపూతులు మహాత్ములైన వారిచే నిటమ హాక్రతువాశ్రయించెనయ్యె। గాపున జనుడు యాగహయంబు వెదకుచు దగు శుభంబగు మీకుఁ దనయులార। సకలజలనిధి వలయిత జగతిఁ జొచ్చి। యచట నేక్కైకయోజనాయామముగను। నురగచోరకు వెదకుచు నురగదళ్ళఁ। నాంతము గ్రద్ధప్పఁడవ నిమఁ జాజ్ఞవలనా ॥ క ॥ పాత్రునితోఁ జులేదీక్షా। పాత్రుడనై నేను గనుమపాధ్యాయులును। సత్రస్థలి నుండెదమా। సత్రహ యమునుదొరకనంతజయమను గిమీకా ॥ క ॥ అనిపలికిన వాహ్యాస్వర్త। మనసముల సగరాత్మభవులు మహానీయబలుల్। జ నకవచఃప్రేరితులై। జనిరిధరాతలము సొచ్చి చయ్యన రామా ॥ ఉ ॥ జొచ్చి ధరాతలంబున్న పస్యానులొక్కొ-క దా మ్రోయోజనం। బచ్చపడఁగ వెదల్వాగమహోక్తనితుల్య ములొత్తుఁ జంబులఁ। నుచ్చుచుధారిత్రాలమూలఘోరహలంబుల చేఁతఁబులఁగాం। దెచ్చి నెడఁగా విభిన్నమయి ధారుణి ఘూర్ణిలి మ్రోసె రాఘవా ॥ అత్యూడా ॥ క ॥ పడి యొడి సగముల ద్రవమున। నుడినై మనసురలును రాక్షసులు నిసునిసదం। బడ రేఁగి బహుసత్త్వంబుల। గమునదిరధసంబునైన గగన మస్పరా

సీ ॥ ౯ ॥ ఈవిధి జంబూద్వీపం | బావృతభాగ్య తమునై నయది ద్రవ్వించి | ద్యావని భాగము త్రవ్వుచు | భూవరసందను లురాక్షసుల వ్యాఘ్రము ॥ గీ ॥ అంతగంధర్వదేవాసురాహిముఖులు | జలపరిభ్రాంతులై పితామహుని జేరి | యావిధ ప్రసన్ను జేసిదీనాస్యులగుచు | నవ్విధరక్షిత వాక్యమిట్లనుచు నెరి ॥ వ ॥ దేవా సగరసుతుల చేతమహీతలంబంతయు ద్రవ్వఁబ డ్యె జలస్థలవాసులగు మహాత్ములనేకులు వధియించబడిరి అదియునుం గాక నెవ్వరింగన్న వన్న రహితమూర్తులీతండె మదీయయాగ హరుండని నితని చేత హయంబపహరించబడ్యె ననుచు నభోభూతంబుల ఘాతంబులొందింపుచున్న వారని విరించికిసురలు విన్నవించిరన్నది విని కొనచతుర్వింశత్సర్గంబు **

॥ ౯ ॥ అంతటపితామహుండు | భగవంతుడు విని దేవతతుల వాక్యంబు భయ | న్వాంతులునదై వబలవి | భ్రాంతులునగు వారిగూర్చి రహింపట్లనియెన్ ॥ ౯ ॥ యీవిశ్వం బంతయునే | ధీవిలసితుడై నవాసుదేవ నిపశము | శ్రీవత్సకపిలాకృతిచే సీవసుధభరింపుచుండు నెప్పుడునసురా ॥ గీ ॥ అతనికోపాగ్ని నిర్దగ్ధులగుదురీన్ను | పాత్మజులువీరిచే ద్రవ్వనగు చుదో చె | సవనియుసవశ్య గతిగాగనచిరజీవు | లైనసగరాత్మజులునాశమగుదురెలమి ॥ వ ॥ అనినపితామహునివచనంబు వినియవ్వనసున్నలును నేకాదశరుద్రులును ద్వాదశాదిత్యులును నశ్వినులును నష్టవసువులుఁ దేవతలునుం బరమసంతుష్టులై వచ్చి నమాగతంబైన జలవాసంబుల నుజ్జగించి యరిసూదనా యయ్యవసరంబున సగరసుతుల కోలాహల ధ్వానంబును ధరిత్రీఘరణి ఘోరదంబును నభోభాగ వ మహాస్వనంబును నన్యాభూతంబయ్యె నంతనావ్వసందను లందరు వసుంధరాతలంబంతయుం ప్రదక్షిణంబుగా సంచరించి తిరిగి వచ్చి యిట్లనిరి ॥ సీ ॥ ధరణీశసర్వభూతలము శోధించి తివ ఖలజంతువులును వాసములయ్యె | సురకిన్నరాహిరక్షోదానవపిశాచగణులెల్ల మిగులబాధితములయ్యె | యశ్వంబునేని యశ్వచోరకునేని యరసి కానముపసుధాంతరమున | నికనేమి గావింపనయ్యది కార్యంబునరయనీవును శుభంబగును గాక | యిందుకొక యుపాయమూహింపుడనిన | యక్కుమారులతద్వాక్యమాలకించి | సగరుడును కోపమొప్పరించి మిగులవారి | గాంచియిట్లను రామరాఘువ వలరామా ॥ క ॥ సగలార మరియుద్రవ్వుడు | గుతలము భేదించ గలుగు కుశలము మీరల్ | గ్రతుహయ చోరుడు దొరికిన | కృతకృత్యులరగుదురనియు పెంతయు మీరల్ ॥ వ ॥ అనిన విని కుమారులును మహోత్సాహులును సగరసుతులు నవచనంబున వలంబించి యరుగుచు వెన్నడుగునుగుల రసాతలంబు ప్రవేశించి మహీతలంబు ఖననంబొనరింపుచు ఖనదస్త్రీలకు నాహరింపు చుజనసంతనందు రఘునందనా విరూపాక్షుంబను గజాధ్యక్షుండుండి పర్వతసమానమూర్తంబగు నత్యున్నతంబు శిరంబున ధరింపుచుండు నెప్పడప్పు మహీభంబు మహీభరణవ్యథాభరంబున శిరంబు చెలింపంజేయునప్పుడు గజాభూమి కంపంబు జనింపు చుండునట్టి పర్వతసదృశంబగు విరూపాక్షంబను దిశాగజంబునీక్షించి వారలందరు దిశారక్షకంబగు నమహాగజంబును ప్రదక్షిణంబొనరించి సన్మానితులై రసాతలంబు ద్రవ్వుచుం జనిరిట్లు పూర్వదిగ్భాగంబు భేదించి మరియును వారును దక్షిణదిశాభేదనంబు గావించు నెడనందు శిరంబున వసుంధరం ధరింపుచు మహాపర్వతసమానంబునుం మహాకాయంబును నగు మహాపద్మంబను మహాగజంబుం గాంచియధిక విస్మయంబు వహించి యద్దిశాగజంబు నప్రదక్షిణంబొనరించి వెండియు పశ్చిమదిశాప్రదేశ భేదనం బొనర్చునతరిసం దునత్యున్నతంబును నచలోపమంబునగు సౌమనసంబను దిశాగజంబుం గనియంతమహాబలురప్పాహగజంబున కుప్రదక్షిణంబు సేసికుశలంబడిగి పదంపడియుత్తరదిశాతలంబు ద్రవ్వుచు ద్రవ్వుచు నందు ధవళంబగు శిరంబు సనిత్యమహీభరంబు ధరించు హిమపాండురంబగు భద్రంబను దిగ్గజంబుం గాంచియందరునప్పాహసింధురంబు జేరంజని ప్రదక్షిణంబొనరించి యనంతరంబ మహాప్రయత్నపరులును భీమవేగులును మహాసత్వులును నగు సగరపుత్రులందరుం బ్రశస్తంబగు

పూర్వోత్తరదిశాంత భావకాశంబగు నీశాన్యప్రదేశంబునకు నేగొచ్చి రోమ హేశంబున వసుధాప్రదేశంబు భేదింపుచు నప్పటనియందు సనాతనుండును కపిలస్వరూపుడును భావుండును నగువాసు దేవుం గాంచి యాదేవునియతి దూరంబున మెలంగుచు రంగంబు నరికట్టించి యత్యంతంబగు సంతోషంబునం జెందిరంతా ॥ చ ॥ తెలియక వారలక్కపిల దేవుని యజ్ఞతురంగచోరుగా। నెలమిదలంచి క్రోధవికారితులై ముఖనేత్రదండలాం। గలవివిధ ద్రుమోపలముఖంబులు నైశ్వానరోషయుక్తులై। నిలునిలు మంచు బల్కియ తనింగని చేరగ నేగియంతయుణ ॥ క ॥ మరుగుంబడ మాయధ్వర । తురగంబు హరించినట్టి దుష్టవిసరుడీ । వరయముకు దొ్మి జెడి కొర । కరుదెంచిన సగరభూధరాత్మ జులమొగిణ ॥ వ ॥ అనినవారల వచనంబులు విని రఘూద్వహ కపిలుండును విపులంబగు క్రోధహుంకారంబున హుంకారంబొనరించినంతటంగకుత్స్థకులప్రవరా యప్రమేయాప్రభావుండును మహాత్ముని భావుండు నగు తత్కపిలదేవునిహుంకారాభిభూతులై సగరసుతులందరు భస్మీభూతులైరన్నది. చత్వారింశత్సర్గంబు **

॥ క ॥ లనతనయులు చిరకాలము । జనుటకు గాంచి తెలిసి సగరుండు మిగుల । ఘనదీప్యమాన తేజుని । మనుమనినంశుమంతుని రావర హితరామా ॥ క ॥ శూరుడవను శస్త్రవిద్యుడ । వారయపూర్వులకు సముడవగు దువ్వు తేజ । స్సారతపితృమార్గం । బారయుము శస్త్ర హతుడెవ్వడ రయుము వానిణ ॥ శా ॥ అంతర్భూగామి జేరించు జంతువులు ఘోరాకారముల్ సత్వను । ల్ప్రాంతంబుల్ మనుచుండి మార్గ సుస్వర్గుడ్దంబు భూనియం । తంతకారులు ప్రవర్ము విఘ్నకారులను వంద్యశ్రేష్ఠ విప్రాధిపులను । త్వంచెంబిశక్ర తాపకాలతో మరలుము దర్శ్యగంబు బూదాంబుగ ॥ క ॥ అనుచు మహాత్ము డా సగరుం । డనుచు విదిళంబు గాను మహాశౌర్యక లా । ధనవంతుడం శుమంతుడు । ధనుఖడ్గంబులు ని దాల్చి జననగ ॥ వ ॥ యివ్విధంబున రఘువరా సగరుని చేననుజ్ఞాతుండై యంశుమంతుండ సిత బలయుతులగు తనపితరులచే త్రవ్వనగు వసుధాతలమార్గంబునగ జొచ్చి చనియందు దైత్యదానవ యక్షోరగ కిన్నరగణగంధర్వులచే సంపూజితుండై మహాతేజంబగు దిశాగజంబు వీక్షించి ప్రదక్షిణంబొనరించి కుశలప్రశ్నంబు గావించి తన పితరులను తురంగహర్తయగు నతని దెలియ నడిగిన నాదిగ్గజంబును వర్ద్వచనంబుల విని సంతసించి యతనితో నసమంజసతనూజా వీ కృతార్థుండ వదృవర తురంగంబునుం గొని శీఘ్రంబున వచ్చెదవని సవ్యాఖ్యంబుల విని వాఖ్యకోవిదుండగు నతండు వెండి యందద్విధంబున సకలదిగ్గజంబులను యథాక్రమయుక్తంబుగా నడిగి దిశాగజంబులును వచోవిలక్షణంబులును నగు కర్యాభిరంగజంబులచే సంపూజితుండై హయసహితుండవై రాగలవని యాదేశింపబడి తేజుల్లాలకించి పరాక్రమవంతుండగు నా యంశుమంతుండు నిజపితృ తతులగు సగరసుతులు భస్మీభూతులైన చోటికరిగి దుఃఖవశుండై తద్విధంబున రఘువరమా ర్తుండగుచు పరివేదించి తత్సమీపంబున యాగహయంబు సంచరింపంగాంచి యపూర్వుండయ్యు శోకహతమానసమస్వస్థుండై యంతా ॥ గీ ॥ పితరులై నసగర సుతులకు సుగతికై । సలిలమీయ దలచి శౌర్యవంతు । డంశుమంతుడట జలార్థియయ్యును గానడయ్యె నొకజలాశయంబునైనా ॥ క ॥ అతిశయ కుశలవిచారణ। మతిని విహగేశ్వరుం డంశుమంతుండంతణ । పితృమాతులు సనిలబలో । ద్ధతుని ఖగాధ్యక్షుగని యా తారుణ్యకాని రామా ॥ యిట్లు గాంచెను ॥ ఉ ॥ అనిన తాపనాభాసుమహా బలు డాలనితో నరోత్తమా । వారికి శోకమందకుము వారివధంబు జగత్ప్రియంబునైం । తేవిది తాత్ము డాకపిలుద్రుష్టి సహింగిరియబ్బలాడ్యులౌ । గావున లౌకికంబులగు వాసగంగను ధీర వీరికిణ ॥ సీ ॥ నరవర్య గిరివర్య వరపుత్రియగు గంగ వారి క్రియవాసంగు వారికిందు । నటభస్మరాసులు నగు వీరిపై గంగ ప్రవహింపలోకపావనిదగంగ । నాజగన్మంగళ యగు గంగజలము చేతద్భస్మరాసులుదడసినప్పుడ । పరవినష్టిపహసప్రసగరతనూజాలదివికలో

కంబు నొందిం పగలదు । గాసభూలోకమునకునుగంగ దెం మ్ము। భసభ జను తేజ కాయముగా గొనుచుబొమ్ము । తెలాటి వహి శ్రీయుతపితామహుని కథమ్ము । నెమ్మిబూరింపదగుదువ్వసీవసుమ్మా ॥ క ॥ అనినసుపలుణా నివచనము । వినతురగ నుగో నుకుమరలి వేగాన్వి తుడై । యనివార్య వీర్యవంతుం । డనుపమ యశుడంశు మంతుండరిగెం బరికిణా ॥ వ ॥ యిట్లు సగర ఘుకందనాయంశుమంతుం డంతటదీ తావహుండగు పితామహుండగని వైన తేజ వాక్యంబు లాకంబు సపితృవృత్తాంతంబంతయు నెరింగించినవిని చింత నొందిసగరుండనంతరంబు యథావిహితంబు గాయశ్వ మేధంబు సాంతంబుగా గావించి శ్రీమంతుండైన జనకరంబున కుంజని గంగాగమనప్ర యత్నచింతాపరుండై తదియ్యానిశ్చయంబు నొందక మహోత్తుండగు సవ్విభుండు త్రింశత్సహ స్రసహస్రంబులు రాజ్యంబొనరిచి బహుకాలంబున కుస్వర్గంబునకు జెందెనన్నది వికచరాజీవ లోచనా ****

॥ చ ॥ సగరుడు కాలధర్మగతి సన్నని టుల్ ప్రజలెల్ల సుమంతుథ । ర్మగుణ నిశాంత భూమికిని రాజు నొకర్పగ పెద్ద గాల ముల్ । దగుజగతీభగం బుతము దాల్చె తదీయ సుతుండు విశ్రుతుం । డగుచు దిలీపుడొప్పుచు మహావిభవై కకలాప్త డంటజా ॥ గీ ॥ అదిలీపుని యందు రాజ్యం బునిలిపి । యంశుమంతుడ గొంటుపుణ్యా నమునగ । మైనహిమవచ్ఛైలశృంగంబునందు దప ము । ఘోరముగ జేసె రాజసద్గుణలలామా ॥ క ॥ ఘనతప మొనరించితపో । వనిముప్పది రెండు వేలవర్ష ములుజగ । ద్వినుత యశుండంశుమంతుడు । వనవాసమునం దె స్వర్గవాసమునందెన్ ॥ గీ ॥ అటమహాప్రతాపుడగు దిలీపుడు మహా మహులపోక విడియుడు దిశోక । తావమానగా తల్పముగ్రగనై క । నిశ్చయు బొవరణా సైన్యాలేకా ॥ క ॥ యేరీతిగం గ దెచ్చెద । నేరీతిని వారికుదకమిచ్చెదనిక నే । నేరీతినర్థరించెద । వారి నుచు జింత జేసె నసువేళ మాగిణా ॥ క ॥ అని యనికముచింతంగా । గొనిధర్మకలాపడయి దగుదిలీపునకుణా । జనియించె భగీరథుడను । తనయుం డతధర్మ దీపితనయుండ గుచుణా ॥ వ ॥ యిట్లు పురుషసత్తమాయుష్మకుప్రభుండగు దిలీప విభుండు త్రింశత్సహస్రవర్ష రంబులు రాజ్యంబొనరిం చియనేకాధ్వరంబులాచరించి సుతుండగు భగీరథు రాజ్యంబు నభిషేకంబు గావించి నిజ పితామహానము త్తరణంబు నకు సమర్థుండు గాకసన్నరాధీశుండు వ్యాధివశంబున కాలధర్మంబు నొందినిజాజితా స్థలంబు స్వర్గలోకంబున కరిగె దేవంతా ॥ సీ ॥ రాజర్షియనుమహాతేజుండు ధర్మాత్ముడగు మనోరథుడు భగీరథుడు । సంతత్యుడు నుపుత్రార్థియయ్యనుసచివులయందు రాజ్యంబు నిలిపి । గంగావతరణానుసంగాదరంబునై గోకర్ణమునను రఘు ప్రవీర । యొనరజి తేంద్రియుండూర్ధ్వబాహుండు పంచాగ్ని మధ్యమునకు మాసాశియగుచు । నధికచిరకాలముగ దపంబాచరింప । గట్టి దా రపోనిష్ఠ సంధివసించు । నంతమహాబాహుడైన మహాత్ముడనుడు । నప్పుడు వర్షసహస్రంబులధిగమించె ॥ గీ ॥ అంతభగ వంతుడునబ్జాకాంతుడగుచు । తామహుడబ్జాహ్మా నిజరాజితపములతోడ । తపము సేయు భగీరథున్ని పుణ్యవాక్కు । హంసవాహనమున జేరవచ్చి యిట్లనుచుబలికె ॥ ఉ ॥ ప్రీతుడనైతి నీ తపము జెచ్చి భగీరథ సుప్రతాపురా । మ్మాహేమవరానగవచ్చే దుమహాటన్నని తామహుండు జగ । ద్ధాతనుకూలియత్నా థికధారుయుండు భగీరథుండటం । గ్యాకహీతుం డఫాలఘంబి తాం జలి తోయట జేరియిట్లనుణా ॥ సీ ॥ దేవనా కోరకు గాసీన భీ ప్రతుడ వేనితపము ఫలంబు నిర్థకునికైనని । నావల్ల సగరుండ నవెల్ల గంగాంబు వులబుణ్యగతి నొందవలయు సుమ్ము । లంస్త మహాత్మ్ములభసితకోశనిమాదగంగాంబుప్రక్ష్యపహించు ట్టుమైన । బానిచేచుప్పుపితామహులందరు గుతదనుస్వర్గంబునందు చూరుగాక । గ్సుదియుగాక మదియాచ్యస్వయంబుకోనవ । నొం దకుండంగసంతతియు నొసగునాకు । నరయునిత్వ్యాకువంశ బునఁదునట్టి । వరము ముఖ్యంబుగా దేవ యొసరవరే త్యా ॥ క ॥ అనిపలుకు భగీరథరా । జను సకుసి మధురాతృతం బును భమునురంజ్యం । బును గాగ నట్లుని యణా । వనరుగ వాక్యము ముదిగ

భగీరథుండు గంగను భూలోకంబునకుం దెచ్చుట

న్ని కాముకాడు దెలిసిరి ॥ క ॥ ఆరయఁగ త్యాగుఁడు లో । కారాధ్యుండగు భగీరథాధ్యక్షుఁడు । గౌరీశగంగావహనము । నౌ రశఁ ముఖలించుడు భక్తుఁడుదగు నీకు ॥ వ ॥ అదియునుం గాక నీ గంగాదేవి హిమవంతుని ప్రియనందనియగుట నిత్య పావనదిం ధరియించుట మహేశ్వరుఁడ భాగీరథీ నాఁ బ్రసురతరంగిణి తతనంబు మహీతలంబు ధరియింపనోపదు గావున శౌర్యనిధియాదివ్యనదిస్థరింప వాడు నీకన్న నన్యుఁడైనుం గరుని యవ్విధంబున నాభగీరథుం బలికి యమ్మహీపతి వాంఛితంబు సఫలంబు సేయుమని గంగతోడ భాషించి లోకనాథుండగు విధాత సర్వసురవర్గంబుతో దివంబునకరిగె నప్పుడద్దివ్య తపోవరింశకత్సగరాజు **********

॥ సీ ॥ ఆపరమేష్ఠి యిట్లరిగిన నాభగీరథుఁ డూర్ధ్వబాహుఁ డనిరాహారుఁడయ్యె । నని లభ తుదము ఘోరాలంబుఁ జొనుచును భూమి సంగుష్ఠాగ్రశీర్షనూది । యవ్యోరిభేది మహానిశాలంబచల మాస్థాణువుగతి నివత్సరము సవము । సలుపుచో నంతవసుఁడాంబుకాంతాంగా గౌరీశుఁడఖిల జగన్నుతుండు । మాకుమ్ర ప్రత్యక్షమై మహీవరుని తోడ । నరవరా నీకునైవభ్రిశీతుడనై తి । నీహితమొనర్తు శిరమున నీహిమాద్రి । తనయ గంగను ధరియింతు వనుచుఁ బలికె ॥ వ ॥ తదనంతరంబ రఘువీరా భగీరథుండు సుసర్వనదీగౌఁచిరా తపంబొనరిఁవ ప్రాణించినా ॥ శా ॥ అంతం గంగ సమస్తలోకనుత నీహారాద్రిసంభూతయ । త్యంతాకారము బూనిదుస్సహసముద్యద్వేగ సన్నాహదు । ర్దాంతం బై దివినుండి యుత్పడి రయోద్భ్రాంతోమహాదేవుమూ । ర్ధాన్నం బడీక్షాధిక యందుదుర్భరతర వ్యాపారదుర్వారయై ॥ క ॥ అంతట నాగంగానది । చింతించెం దపఃధరము చేసే హరజాటాంతరము వెడలిపా తా । ళాం తముబ్రవహింపఁజొత్తునుచున్నిఁగుల్ ॥ క ॥ అగదిదలచిన తద్ద । ర్వాగతిఁ బులినెరిగిన పిపడై భగవంతుం । డాగంగ తిరోహితగా । నాగంగ ధరించె సటజూటాంతరవీథి ॥ వ ॥ యివ్విధంబున రఘుపుంగవా పుంశ్యాసమంగయగు నాగంగ యుహిమాచలవిస్తారతరంబుసుమంగళ్యాకరంబును । సముమహేశ్వరునికంబు సుందరంబగు జటామండలగహ్వరంబున సహియబిందు వృందంబు సంపడి బహువిధంబు సగాబ్రయత్నంబులొనరించియు మహీతలంబునకుఁ గనుకొనఁ శక్యంబై యుండి వెండి యునానాజటా రత్న ఘూటా జటా జూటా మోహితయై నిర్గమింప మార్గంబెఱుంగదయ్యె నిట్లు బహు సంవత్సరసమూహంబులం మహాదేవు మూర్ధంబునం దయ్యద్భుతతరంగిణి పరిభ్రమింపసద్ధవింగ నరకభగీరథుండు మఱియు నాస్ప్రదేశంబునఁ బరమేశ్వరుం గూర్చి బహుతపంబొనర్చినా ॥ క ॥ పురఘువీర భగీరథు । డాగిరిశపంబొనర్పఁ దత్తపముచే । గౌరీపతి సంప్రీతిఁ । సౌరనదిం విడిచెవిం దుసరమునం దువెస ॥ వ ॥ యిట్లు హరుని చేత విడుపంగబడియా గంగా సదిస ప్తప్రవాహంబులగ్రప్రవహించి సప్తమహానదులయ్యెనందు మూఁడు నదియనుపావనియనుస రియు నలిని యనునను గంగానదీత్రయంబును భోగ్రదకంబును శుభప్రదంబును నై ప్రాచీదిశా ప్రదేశంబునఁ బ్రవేశించె వెండియు చేతుప్రసుశీతయు రుసింధువును నన్మహానదీత్రయంబు పశ్చిమదిగ్భాగంబునఁ బ్రవహించె సప్తరంబవానిలోన ప్తప్రవాహంబు మహాప్రవాహరూపిణియై భగీరథ రథానుసరణంబున జనిమె నవ్విధంబున ॥ క ॥ రాజఋషి భగీరథుడును । రాజద్రథగతుఁడు నగుచు రంజిల్లి మహా । తేజుఁడు ముందర గగనా । రాజనను గమించి సురతరంగిణి గనియె ॥ గంగావతరణ వచనము ॥ ఇత్తెరంగున నాగంగాతరంగిణి గగనాంగణంబునఁ గదలి హరోత్తమాంగంబునఁ జుప్పించి యందుండి వసుంధరాతలంబున రాఘుమి యభంగభంగ సంఘాతజ మాలంబై మహాహ్లాదతథ్వానపురస్సరంబుగాఁ బ్రసరించుచు నవ్వసరంబున నంతరిత మ్యాతంబులగు మచ్ఛకచ్ఛప ళులీర నికరంబులచేతను మఱియు నారీతిఁ బతితంబులగు నితర జంతుసంతతులచే శవి కుర్వాగనికి మహీప్రదేశంబు ప్రకాశించె నప్పగిది నప్పరంబునుండి దెప్పరంబున నిప్పు డనిల్పడమిలోఁ జొప్పడ బడు

నల్పి కల్ప న్యాసనిక్షేపంబులు గంధర్వమున సిద్ధసాధ్య యక్షప్రధానంబులగు దేవతావితానంబులు వ్యోమయానమార్గం బుల నవిమానంబులను బంధురంబులగు సైంధవసింధురంబులనారోహించి సంభ్రమము రంధ్రులై యందుగనుంగొనుచుండ యుత్త మంబగు గంగాపతనంబు భువనంబులకద్భుతకరంబయ్యె నయ్యెడ తేజస్స్వరూపమ్ము లంబుల నచ్చటగా జూడవచ్చు చుట్టు కులుగ్రసుష్మ రుశితని నక్షత్రగణంబులవలెనుండ దాకరణ ప్రభాగణంబులచేతను వికసించిన ద్రుమంబులన భ్రమణశకరద భ్రమణవిభ్రమంబు నావిర్భవించె వెండియు జలచరంబులు మీనవక్రోరగ సంచయంబులచేత నభస్స్థలంబు కులశోభా రంభరలభాంపుసంపాదింపమరియు సహస్రముఖంబులం బ్రసరించుపాండురరుచిప్రసరంబులగు సలిలవిసరంబులచే తనంబరంబున శారదంబగు దంబవిడంబితగ శారదాంబుదాడంబరంబు నవలంబింపగా నాయనో క్రచక్రయుక్రగతిస్ఫురూ గాగతినిగామింపుచు నొక్కచోటగాటిల్య పాటవంబున నటించుచు నొక్కదారిగా ప్రవాహబలిగొనుచు విహారంబు నారోహించుచు నొక్కదెసనిమ్న ప్రదేశగతివినమ్రంబగుచు నొక్కసరిసద్ధగతి బుద్బుద ఫేనంబులతో నొక్క కందువమంద దసంచారంబులగా జెందుచు నొక్కసంగతిసము త్తుంగతరంగ సంగతసలిలసంఘసరస్ప రసంఘర్షణాయమానంబుగా భాటింపుచుమా టిమాటికిన్నామ్ర ముఖంబుసనుద్గతంబై పదంపడివసుమతీతలనిపతితంబై యున్నపావనీజలంబు మహాప్రవాహంబుగా బ్రవహించెనంతా॥ క॥ లలితంబై శంభుశిరో గళితంబై మరియుధరణిగళితంబై । కలుషంబులణగ సట్టిని స్థలుషంబగునజ్జ లంబుగడునింపారెగా॥ గీ॥ అందు దేవర్షిగంధర్వబృందములును । ధరణితలవాసులును సువిప్రములటంచు । హరశిరోనిర్గతం బగుటనెంచి యవనిజలము । స్నానపానవిధానముల్ సలిపిరెలమి ॥ అదియునుంగాక ॥ శా ॥ నానా ప్తిగా దివినుండి యేజుబు లుభూ సంప్రాప్తి చేపాతక । వ్యాపారంబున జెందిరా పుణ్యగంగాంభ ॥ కృతస్నానులై । పాపంబుల్ వెసబాసి వెండియుగ బగ ద్వ్యాప్తజలవ్యాప్తిచే । ప్రాపించగ బడిరాత్మలోకములకు భవ్యస్వభావముగా బుధా ॥ క ॥ గంగను గలత ద్యాపిత । గం గను మజ్జనమొనరించి కలుషములు దొలం । గంగనుయానందము నెల । గంగను శోకంబు పెంపు గ శోకంబై ॥ తిరనంతరం బా ॥ క ॥ ముంగల భగీరథుడరథ । ముంగలయదరస్వి రాజముఖ్యుడు సనగా । గంగను వెంట కానివెనుకకు । సంగటాలిచెగడ నుసరణగముగ మొనసంగా ॥ మ ॥ దివిజుల్ మానవులు దేవరాతులు నెంతేగిన్నరుల్ దైత్యదా । నవయక్షప్రవరుల్ మహోరగులుగంధర్వుల్ సమస్తాప్సరో । నివహంబెల్ల భగీరథాధిపరథాగ్రంబునగాప్రీతిచే । నవగాహింపగ వెంటవంటి చననెసర్వాంభశ్శ్వర శేణియగా॥ క ॥ ఎమారగామును భగీరథ । భూమీశు ధడుకు పాపపుంజహరణమై । యామార్గామున నరిటినీ । స్త్రోమాగ్రణిగంగయను యశోనిధినరియోగా ॥ ఇట్లుజనిచని ॥ సీ ॥ అంగంగ యజనమహోత్సవమునన్న సకృత్ప్ర త్యయాగదీక్షితుడునైన । జహ్నుముసీంద్రుయాగ్రశ్రమ మును ప్రవేశించిపు జ్యావాటంబెల్లనావరించె । గాఢమాసుడుజహ్ను డాగంగసర్వంబు దెలిసిరుమహోగ్ర నదీప్రొడగుచు । వెంబడిగంగాజలంబు సర్వంబు పానంబు జేసెను విచిత్రంబుగాగ । సప్త తుగంధర్వదేవతు-లచ్చెరువాప్తి । పుణ్యవరు జహ్నుముహామాధ్యుబూజచేసి । మహిత భాగనిరతి మమహోగ్ర భావ । నియతి నెసగంగ గంగ నెందించిరెలమి ॥ క ॥ అంతమహోన్నతిజహ్నుడు । సంతసముగ గంగనెంమిత్రశ్రవణపుటములం । దెం తయు వెడలగ జేసిన । సంతతము దనరెగంగజాహ్నవియనగా ॥ వ ॥ అంతరఘుస్వంగ వా యగ్గంగా తరంగిణీశిరోమ ణిభగీరథ రథానుసరణంబున మరియునుం జనిచని సాగరంబున బొచ్చిభగీరథుని కార్యసిద్ధ్యర్థంబు రసాతలంబునకు బ్ర వేశించె రాజర్షియగు భగీరథుడును బ్రయత్నంబునగంగందోడ్కొని భస్మీభూతంబునుదీనచిత్తులగు ప్రపితామహులం గాంచెనంతనచ్చ సితవిసరంబులమీదగంగాసలిలంబు ప్రసరించినవారు నిర్గతపాతకులై దుర్గతిం బాసి స్వర్గతిం బ్రా పించిరన్నరాత్రి శ్వారింశత్స గా బు **

॥ క ॥ ఆగతి భగీరథుండంత । సాగరముం జేరి గంగసంగతి కాదా । త్సాగరములు భస్మస్థలి రై । భాగంబున నట్టిభూమి భాగము
సొచ్చెన్ ॥ క ॥ అంతటలద్భుతతంబున । నంతట గంగాజలంబులాప్లుతములు గా । నంతయు రఘువీర జగ । త్కాంతుల జాంతి
బ్బుధరణి కాంతు సగరజుల్ ॥ సీ ॥ నగవర్య మహనీయచరితుడా సగరుని యరువది వేవుర నాత్మజులను । నీవల్లగంగచేని స్త్ర
రించఁ బ్బడిరి వమునకరిగిరి దేవరీతి । యవనీశ సాగరంబందుజలం బెంత గాలంబునుండు లోకంబునందు । నంత గాలము సగ
రాత్మజాల్ స్వర్గంబునందుల వసియింతురకురులట్లు । గంగయుదియును నీకు ముఖ్యసుతయగుచు । నిలిచెఁ బేర విఖ్యాతి వె
లయఁగాంచి । త్రిపథయను దివ్యనదియనం జేజరిల్లు । నట్టిగంగ భాగీరథి యనదనఁగు ॥ క ॥ సుభగభాగీరథి యనఁ । త్రిపథ
గయనఁ గంగదనరు త్రివిధంబులనీ । త్రిపథంబులవతరించుట । త్రిపథగ యను పేరదనరె దివ్యనదిత్తుగా ॥ క ॥ ఈగంగలోజ
లక్రియ । నీగుంగ విత్పృజనముల కెల్లన రేండ్రా । యీగంగల నీవంతట । నీగంగకు దెత్తునదియుట్టి ప్రతిజ్ఞా ॥ అదియును
గాక ॥ సీ ॥ ధార్మిక శ్రేష్ఠుడఖ్యం తేకీర్తిగరిష్ఠుడగు భవత్పూర్వుడా సగరుచేత । నైనడీకోకేగాదయ్యె పెద్ద నరేంద్ర
యారీతి జగతిలో నసమతేజ । డై గంగసర్థించు నంశుమంతుండైన దేడఱ్యానుప్రతిజ్ఞ దీర్చఁ తండ్రి । సద్గుణశాలి రాజష్ఠ
లందుమహర్షిసదృశప్రభానందుడతి ప్రథన్ను । డరుదుతపమున మత్తుల్యమహతరప్రభావుడై నదిలీపుడైన । నో
జమహా భాగ బ్రోవిఁచియునుమరియును । నపుడు గంగనుతా నేయఁడయ్యె వనవూ ॥ ఉ ॥ అట్టి ప్రతిజ్ఞ నీవలన నయ్యెనుపూ
ర్తిసమై నరేంద్రజే । పట్టి తిముష్యకీర్తిని నతిభావ్యముగాగ జగంబునందునే । పట్టునగంగ దెచ్చి తరిభంజన నీవు ప్రయత్న బు
ద్ధిచే । కట్టిగధర్మ సంస్థితిని గాంచితివందుస నోభగీరథా ॥ క ॥ కానగంగా జలముల । లోనఁగాయతోయ్యచిత్తములలోనగా
కిత్రగా । స్నానంబొనర్పగా నరవరదీసగ । ద్యముశుభస్థితిగనుమధిపా ॥ వ ॥ మరియు నీపితామహులకందరకు నింద
ములోదకంబులొనర్పగా వనిదీసనీకుశుభంబగుచు యీమల్లోకంబునర్థగాబోయదనింక నీవును గాజనుమనిసర్వలోక పితామ
హుండును మహాయశుండగు దేవేశుండు యధావిధంబున దేవపథంబునజనియె నవ్యంతకీర్తి సహితుండును దశోమహితుం
డగునరేంద్ర విధివిహితంబుగా సగరసుతులకు నిజపితామహులకును గంగాసలిలముత్తమక్రియధర్మోదకక్రియ లొనరించి శుచి
యత్తుండు నకృతార్థుండునునై నభగీరథుండు రఘువరా నిజనగరంబు ప్రవేశించి రాజ్యంబు పాలింపుచుండె నంత ॥ గీ ॥ ఆభ
గీరథు రాజుగా నలవరించి । యఖిలలోకంబు శోకంబు నపనయించి । బహుసమృద్ధార్థజాచయము నిభయమూనించి । య
తిశయించెను సంతోషమాపహించి ॥ క ॥ ఇదిగంగాచరితంబిది । విదితంబుగ నీకు నేనువినుపించితి సం । పదమును శుభంబు
నీకగు । నదె సంధ్యాసమయమధిక నయ్యెను రామా ॥ క ॥ ఈ వ్యాఖ్యానముబుణ్యం । బాయుష్యము కీర్తియనఘసుతా
ప్తియు స్వర్గశ్రీ తోడాప్తియు జేకురు । వ్వాయఁజదివినను వినిన వారికి నెల్లన్ ॥ వ ॥ రాఘవ నరోత్తముల పుంగవా మంగళత
రంబగు నిగ్గంగావతరణచరిత్రంబు బ్రహ్మక్షత్రియవైశ్యశూద్రాదులం దెవ్వడేనియు నవహితచిత్తుండై వినుసతనికి దేవతలుగా
బిత్రుదేవతలుం దృప్తినొందుదురు సకలకలుషంబులు నశించు నఖిల వాంఛితంబులు ఫలించు నాయుర్వృకంబులతిశయించు
నన్నది చతుశ్చత్వారింశత్సర్గము **
॥ చ ॥ అనిననుకౌశికోక్తి విని సానుజుడౌచును రామచంద్రుడుం । తనమదిని విస్మయంబు దరదన్నునికిట్లనుగాలనుత్తమం । బనుచు
గుగంగవచ్చు కథబుణ్యులు సాగరపూరణంబు నై । య్యనవిననయ్యె నీవలననద్భుతమానిది మానినస్తమా ॥ వ ॥ మునీంద్రా
మదీయహృదయంబుముదంబు నొందె నని రఘువీరుండిట్లు దర్థంబున ॥ క ॥ అనియప్పుడు గొపికుడునై । ప్పినశుభకథ దలచిత
లచి ప్రీతియుతుండా । వనుజాన్వితుడగు నారా । మునకారాత్రియు సము స్తమునువెస దెల్పెగా ॥ ఉ ॥ అంతప్రభాతమైన వెను

లకై నకృపాభ్యాశదై మునీంద్రుకో | నెంతయునూ ! శత్రుమారుడిట్లనురాముడిటు వినంగవానంతయుము వ్యక్తగా వినగ
సద్యోతుణంబుగనే గరాత్రియ | వ్యంతేపుమాకు నీవలనతత్కథలెల్ల వినందవోధనా ॥ వ ॥ అదియునుంగాక బాహుబయుం
డవగునీవిచ్చటికివచ్చుటగనిసత్వ రంబునయాత్మలకుబుఱ్ఱసముల చేతగాబ క్షేరస్తై ససుఖా స్తరణం బగుయా నావ
యునావహితంబరుద్యుదీనినారోహించియున్నాభాగయుతు నిర్భాగీరథిను త్తఱసదిసు త్తరించుదగునినయట్లు హోత్తుం ఋసరఘు
త్త ముయుత్తరంబులిని రాములతత్క్షణమునివరయుత్తుం డైవిశ్వామిత్రుండాగంగను త్తరించిన త్తరంబున ॥ ఉ ॥ అత్తరిగంగదా
టిబ్బుమ్ములందరబాహుతెమోసచీ వారలయ్య | త్తగభీరదేశముసనుం జివిశాలపురంబు గాంచుచో | నత్తరిరాఘువాన్వితుమ
నైనరిశాస్త్ర జాడేగనంతరం | వేద్యోత్తము శాలతగ సురపురోపమ శీలము నర్విశాలతగ ॥ వ ॥ ఇట్లుసనునంతర్రతిజ్ఞాభిరా

శ్రీరాములకువిశ్వామిత్రుండు విశాలనగరరాజవంశక్రమమును దెలుపుట

ముండగురాముండునుశిక సందనుంగాంచినమస్కరించిమునీంద్రాముత్తరంబగువిశాలపురంబునఁబాలించు రాజవంశజాలెవ్వ
రేనువతిప్రీతిదివిసంతచ్ఛ యుంచెదజశ్వ వేయనినపద్వచనంబువినివిశ్వామిత్రుండవ్విశాలవిషయంబగుపూర్వవృత్తాంతంబువచి
యించెదలంచిరఘునత్తమాయిదేశంబునసైద్దప్రవర్తి నెనట్టిభాగ్యంబగునిందుండ్రని చెరిత్రంబునగుథావిధంబునఁ జెప్పెద
వినుమనియిట్లనిచెప్పె॥ సీ॥ కృతయుగంబున రాముదితిసుతుల్ బలయుతులదితిపుత్రులునుమహోన్నతలధిక| సౌగ్యలమునుధర్మచర్యలు
బౌత్త్రరయాద్యాదిత్యులప్పుడిట్లనిరిబుద్ధి |నామరహితులమునమగులమథయులమగుదుమెరీతి మేముసుదుజత్త| నెలయుసట్టిగు
మత్తుకులునిశ్చి తాత్తులై క్షీరోదమథనంబు జేసియుండు | సర్పనగసముద్రాపి చెరకునిదలంచి | యంతవాసుకిత్రాడు
గానావరించి | వరుసమందరనగము కవ్వ ముఘటించి | యమి తేజాలుమథియించి రంబునిధిని ॥ వ ॥ యిట్లుసహస్ర
వత్సరంబులంబునిధిమథింపగదివ్యభ్రమణవశంబునా ॥ క ॥ ఆవాసుకిశిరముల | నోలిశిలల్ గగచివిషములుమిగుల
గహుతథు | కీలాకోలాహలమై | హాలాహలముద్భవిల్లె మహావిషమధ్ధి ॥ ఉ ॥ అవిషవంహ్ని కీలలుసురాసురమా
నుషయుక్తమైనలో | కావళిగాల్పసంత సురలందరునుశరణార్థులై మహా | దేవునిశంకరుం బశుపతిం హరుగాంచి
దేవతుంముల | గావుముగావుమంచు సధికంబుగసన్నుతిజేసి రంతయు ॥ క ॥ ఈవిధవినుతింపనెడ | దేవతతుల్
శివుడుదేవదేవుడు నంతట | త్రావిఘగావించిరచ్చట | దావలముగశంఖచక్రధరుడగు హరియు ॥ వ ॥ అంతనవ్విష్ణుదే
వుండునవ్వుచుశూలధరుండగు హరునితో సురశ్రేష్ఠాదిసురలుకగనిధిమథింప మొదలనెయ్యది యుదయించె నదిభవదీయ్య
ద్రవ్యం బగుజగదీశ్వ రాగ్రసదేవతలక గ్రగణ్యుం డవగుటన గ్రపూజావిషయంబగు నవ్విషం బు గ్రహించుమని చెప్పి
సురోత్తముండగునచ్యు తుండచ్చటనంతహితుండయ్యెనచ్చటా ॥ క ॥ సురలకగుభయముగనియు | హరివచనమువిని
యునప్పుడా హరుడభయం | కరముగుహాలాహలము | గరళంబమృతోపమంబుగాగ్రహియించెన్ ॥ క ॥ భగవం
తుడేవేశ్వరుడగుహరుడమరులనువీడియరుగగనంతట | మిగులసురాసురలందరుమగుడ | గఘుపీరజలధిమథియించిరొ
గి ॥ సీ ॥ అటులబ్ధివరుమంగసంతమందరనగంబుపాతాళమునసొరబారమునుగ | సురలుగంధర్వులుహరిఁబినసన్నుతిజేసి
సర్వభూతములకాశ్ర యుడవీవ | యనఘుడిశేషిం చియమరులనునీవగతి వాటమునభుజగావుముమ్ము | సగముద్ధరింపు
మావసనిలిష్ణుండుకామరూపం బునకమఠమగుచు | నద్రివీపునమోచియ్యద్ధిలిచి | కరముగిరిమీదనానిలోకప్ర
భుండు | శౌరిబుహిషోత్తముండు కేశవుడుహరియు | సురలనదుమనువసియించికరధికరిచే ॥ గీ ॥ అంగవెమ్మో్ం ద్దస్సఙ్గ
ధన్వంతరియును | పురుషుడుకమండలముదండమునుధరించి | మహితధర్మాత్మాయుర్వేదమయుడుబొడమె | నంతసతిసు

దరులు బట్టిరప్పు రోసలూ ॥ క ॥ అప్సరజను [illegible] సురలతి | [illegible] పదివ్య [illegible] | [illegible] ॥
[illegible] కలన వారి [illegible] లయ్యె వరెంతా ॥ చ ॥ అనువతగో [illegible] వ్స రగ లందుల ముఖ్యులు వారు [illegible] | [illegible]
లొప్పుడురు [illegible] కాలట్టి వారినచ్చ రలబరి గ్రహింపక సర్వసు రాసురలు [illegible] | [illegible] వేస్యలై దగిరి వారుగ
[illegible] యాగ్రణీ ॥ సీ ॥ నరవీరయంటట వరుణు [illegible] వాయుణి [illegible] మొదలి | [illegible] వెరగంగ [illegible]
[illegible] గ్రహింపక యుండి దితిపుత్ర | [illegible] సురగ్రహించి [illegible] | [illegible]
చి తేయులుసురలైరి సంతుష్టులైయ వ్వారుణి గ్రహాగా [illegible] సురలు [illegible] | [illegible] యవరంబు [illegible] గ్రహి
[illegible] సుభగము | వరమణి [illegible] గ్రహియించె హరియు సంత | నమృతము దయించె [illegible] ముఖ్యము [illegible] ॥ [illegible]
ము ద్రంబు నమృతంబు దయించె నంతర [illegible] యమృతంబు [illegible] రక్కసులతో సురలకు త్రైలో
క్య మోహన కరంబున [illegible] సమయంబు [illegible] దైత్యులయ్యాది [illegible] మృతము లం
[illegible] | సురలు సహాయుర [illegible] హరియును మోహినీరూపంబున [illegible]
[illegible] రంబున [illegible] దితియవి [illegible] తమ్ముండుగ దనిదై తేయులె [illegible] చిన వారలగా బ్ర
[illegible] రంబున [illegible] అనంత [illegible] కలతృ తంబును యుద్ధాబున [illegible]
బయ్యె | [illegible] ప్రభావంబున దైత్యులనాదిత్యులు వధియించినసవ్వి [illegible] దితిపుత్రులనుదరవధిం
[illegible] చారంబుల చార [illegible] తంబు [illegible] లంబుల [illegible] చంచ [illegible] రింత [illegible] ॥
॥ క ॥ ఆ [illegible] సుతులు [illegible] | [illegible] శోకమున దితిగుంతతా | [illegible] కశ్యపముని | యారదనితసవి [illegible]
[illegible] రామా ॥ ఉ ॥ దేవభప [illegible] తేజు [illegible] చితిమ [illegible] | [illegible] తనయు [illegible]
[illegible] | వారిరిసింద్ర గెల్చు బలవంతుని గొ [illegible] పుత్రవర్గ [illegible] | [illegible] దశాయను [illegible] సంగ [illegible]
॥ క ॥ [illegible] నియుసనె | [illegible] మొన [illegible] | [illegible] కశ్యప [illegible] | దీసగతిని శోక [illegible]
[illegible] ॥ ఉ ॥ జేవితపం [illegible] శుచి సంగతి [illegible] వారి [illegible] వాంఛితము [illegible] ఫలియించు [illegible]
[illegible] | [illegible] జేయించు సుతుండు దయించు [illegible] | [illegible] సహస్రవత్సరములు [illegible] శుచి [illegible] దీనియు
॥ వ ॥ అని చెప్పి [illegible] కనియగు కశ్యప ముని [illegible] దితిని [illegible] శరీరస్వ [illegible]
[illegible] జనియె [illegible] దితియును [illegible] శాలాపురంబున [illegible] గలదు
[illegible] వనంబును వసంతు [illegible] జనదీ ప్రతపంబొనరింప [illegible] ॥ చ ॥ యిటుల [illegible] పేవ [illegible]
జేరి | [illegible] ఫలాంబువు [illegible] | [illegible] శేయనెద్ది [illegible] చింతు
[illegible] | [illegible] మొదలై [illegible] పహారోపచారముల్ | [illegible] తల్లి [illegible]
[illegible] ॥ క ॥ అంతపదియేండ్లు [illegible] | నంతయు వత్సర సహస్రమేగిసదితియు | సంతోషభరము చేసా | [illegible]
[illegible] రామా ॥ మ ॥ [illegible] మహోత్ము [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] చేసెద [illegible] | [illegible]
[illegible] ॥ క ॥ [illegible] | లోకజయధురీణు [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] ॥ వ ॥ [illegible] దితియును [illegible]

శ్లో॥ తథుకియుంబ్రవాణితో నిదర్శయలేనూ ॥ వ ॥ అని సురపతితోఁ బలికి దితియును మూర్ధ్నాం చ్యా సహయంబున నిరస్థానంబు నపాదంబులు పాదస్థానంబున శిరంబును ఘటించి నిద్రావశంబున శేందసిద్ధ విశ్రాయశుచిం గాదలంచి దితితపంబు విఫలంబగుటకున్ హసించి తన చేయుగవటంబున ఫలంబగుటకున్ మోదించి పరమపద్య యత్నవకుండగుచు బురందరుండు సూక్ష్మరూపంబున దదీయ శరీరవివరంబున జేనించి గర్భంబును సప్తవిధంబులుగా శతధారంబగు వజ్రాయుధంబు గొని ఛేదించెనంతా ॥ క ॥ యారీతిని ఛేదింపను । హారవమును నెడ్డ్ గర్భమది యొచునంతట । మాపుదమాపుదయనుచును బౌరెదుగర్భగతుబలెక్క శశుద్రము రామా ॥ వ ॥ యిట్లు గర్భగతుండు రోదనంబొనర్ప చుండ మహాతేజుం డగు బిడౌజుండు వెండియు నప్పిండంబు ఛేదింపదలంతునంత సంతతము స్న దితియును నిద్ర లేచి వనింపకుపధి శకుమనియొనిప్పి ధంబనంబలికి నవినిబురు హూషుండు మాట్ల వచనగౌరవంబున పణ్ణసహితంబుగా గర్భంబు వెడలివచ్చి యంజలి సేసి దితింగాంచి పాణిజేపీనీవు చరణసహితసలంబున శిరోరుహంబులు ఘటించి నిద్రింపఁగాంచియ శుచివగుటసంతరంబెరింగిరణాం తరంబున శక్రహంతయను గర్భగతు సప్తవిధంబులుగా ఛేదించితి నయ్యా పరాధంబు నాయందు క్షమింపుమని బ్రార్థించె నన్న దివట్ల శ్యారింశత్సర్గము ***

॥ సీ ॥ ఈలీల గర్భంబు నేడువిధంబుల ఛేదింపదితి శోకభీతిఁ యుచు । దుర్జయుండగుసురేంద్రుని యుపలాలించి వాక్యమిట్లని యొదై వతపరేణ్య । నాయపరాధంబునను గర్భమిట్లయ్యె నపరాధ మిందు నీయందు లేదు । నారీతివిశరీరమ్ము వవ గర్భంబు నీ స్త్రియుమ చేయనిచ్చయింతు । గావన సప్తమరుద్వరస్థానపాలు । రగుచు వాతనధి దేవసేలగుచునట్టి । గాలిస్థానంబు వీరు దివ్యులై మారుతులన । సెలగిదివి సంచరింగగా సేయుము రామా ॥ వ ॥ కాన నసప్తపుత్రులు బ్రహ్మలోకంబున బ్రహ్మలోకంబుగనలంతును నివ్విధంబున నింద్రలోకంబున రెండవయతండును దివంబునను వాయువిఖ్యాతుండు జేసి మహాత్మా నీ నందనుమూడవ యతండును దక్కినవలుగురును దేవస్వరూపులై భవచ్ఛాసనంబున సురేశాదిశాస్త్ర దేశంబుల సంచరింపఁగాక నీ సుతు ఛంబగు నీవు మారుదయనుటం జేసి మారుతులను నామంబుల బ్రసిద్ధులగుదురని విని బ్రాంజలియై బల భేది దితికిట్లనియె ॥ వ ॥ జాని నీవు వచించినట్లయగు నీ సర్వంబు నిక్కంబు నీ । లేనయుల్ దివ్యులనే జరింపుదురు భద్రంబాను నీకంచున । ఘ్నాననీ స్త్రీలిటులొగ పోవని విని వరపాపుపోహ సిద్ధులై । జనిరంతేం దివికంచు మేము నిదినిచ్చ ప్రోవందు మోరాఘవా ॥ క ॥ యే దేశంబున దపమున । మాగృతిదితి జేయదొల్గి యటులులవచారా । పాదిబలభేదిముండిన । యాదేశంబిది యురామ నృపహితవిరామా ॥ సీ ॥ నరవర్యయిక్ష్వాకునకుసలంబసయుండుదగు విశాలుండు సుధర్మశీలు । ముకలి భ్రుతుడుసుతుండౌదవె తేజోయకుం డిచ్చోటను నడిచ్చదీపురంబు । జేసెను విశాలనాజెంగెనాతని పేర నిదియవ్విశాలుండు హేమచంద్రు । నిలబలసాంద్రుని సుతుగాంచెనా హేమచంద్రుండు కొడవెసుచంద్రుడంత । నతనువిశ్రుతుగని యొధూమ్రాశ్వుడుదు । సృంజయుని గాంచె నాతండు శ్రీయుతుడగు । సుతుని సహదేవ్రగనియొ సుసుప్రభాజ । నతనిక తిధర్మవిదుడుకుశాశ్వుడౌదవె ॥ క ॥ అతనికి సోమదత్తుం డతితేజోవీర్యయుక్తుడలరెను సుతుడై । యతనికి కాకుస్థుండను । తతవిఖ్యాతసయుడౌకవె తయుకు రామా ॥ వ ॥ రఘువరా యన్న రశవతికి నతిశయ తేజస్వి యనస్వరసముడునను సుమతియను విశ్రుతుండును సుతుడు దయించెనతండిప్పగంబు బాలించుచున్నవాడు వీరు విశాలరాజవంశజులగుటం జేసి వైశాలికులనందగిరి వారలెల్లయిక్ష్వాకు ప్రసాదంబున మహాత్ములును ధర్మాత్ములును దీర్ఘాయుష్మంతులును శౌర్యవంతులునై ప్రసిద్ధి జెందిరీ రాత్రియందు మనమిందరమిందు వసియింతము సేవుత్రఖాతంబు సజనకునిగాగసన నను నవసరంబున మహాయశుండును మహాద్యుతియు నగు సుమతియనుజనపతియను సుత్రి

గాని నాగమునందువిని హితపురోహితసహితంబుగా నెదురుసనుదెంచి బహువిధంబుగా బూజించిన స్వీకరించి కుశలప్రశ్నం
బుగావించి విశ్వామిత్రునితో మహాత్మా మద్దేశంబునకు మీరువచ్చి యనుగ్రహించుటం జేసి ధన్యుండనైతిభవ ద్దర్శనంబు
సంభవించుటనాకన్నపుణ్యా వంతుండు లేడనివిన్న వించెనన్నది సత్రచరిత్రా రింకత్సగాంబు ******************
॥ క ॥ అమరగనిట్టుపరస్పర | సమాగమంతైనసందుసత్కుశలప్ర | శ్నము జేసికానిమునితో | సుమతి మతి యిట్టులనిరా
సూక్తిస్ఫూర్తిగా ॥ శా ॥ వీరెవ్వారలు రాకుమారులు మహావీరుల్ మదేభేంద్రగం | బాహుల్ ప్రసాదులుసదాశార్దూ
లవిక్రీడితా | కాకుల్ ధారిస్త మచ్ఛచారులు దళత్కంజస్ఫురన్నేత్రవిస్తారుల్ వాసవశౌర్యసారులు మునీంద్రానంకరుం
గింపవే ॥ అదియునుంగాక ॥ సీ ॥ శరసౌందర్యాప్తి పాత్రత్వయావనులు నాసశ్వినులనుబోలియలరువారు | దివినుం
డివింతగాభువికినెతెంచిసయమరవీరులబోలియమరువారు | యూపత్రి దేశము వెలయింపుచు దివియం దునిందుసూర్యుల
బోలియసగువారు | సంగరాగ్రమూలాఖ్యా వేంగిత క్రియల దేనొండొరులను బోలియొప్పువారు | బాణబాణాసనకృపాణతూ
ణధరులు | పాదచరులునునై యేమిపనికిగాగ | నెప్పరికిగాగసుగువీరలిటకురాగ | కుశలమడుగుదీవుజప్ప వేడనికతనయా
॥ క ॥ యేమిటికిగాగధురగాను | మామార్గముజెం దిరీపరాయుధులుబల | సైతు విధులువినవలతుము | హేమునివర దె
ల్పవే యథార్థముగాగ ॥ క ॥ అవిసజాలద్వచసంబుగా | వినియయథార్థ్త్రముగన | విశ్వామిత్రుండునసిద్ధాశ్రమ
వాసంబును | రాక్షసవధయుదెలిపె భూపతికటులా ॥ వ ॥ యిట్లు సెప్పి సకుసికసుతునివచనంబు వినిసుమతిస్ప తియు
యతిప్రీతిమతియైదశరథసుతులముఖ్యాతిథులై యరుదెంచిరనితలంచి విధిసమంచితంబుగా బూజాపూజలసున్నపాం
టులరంబుగాజించెనిట్లుసుమతిచేసన్మానసత్కారంబు నొందిరఘునందను లొక్క దివసంబక్కడ వసించిమరుదినంబు సమ్మిధి
లాపగరంబుననర్ణజనిరం లేనమ్మ సులందరునజ్జనకరాజధానింగాం చిసుభకరంబగు మిథిలాపురంబును సాధువాదంబు
లంబ్రశంసించి బహూకరించిరయ్యెడా ॥ ఉ ॥ ఆమిథిలాపురోపవనమందొకపూర్వపునాశ్రమంబునన్ | రాముడని
ర్జనంబు సలిరంమ్యము నాసదిగాంచి మౌనితో | మౌమునిపూజ్య యాశ్రమమునన్నతిదోచెడిమౌని హీనమా | యేమిపి
సందలంతమున్న పెవ్వరిదిపస్వ మొప్ప జెప్పవే ॥ చ ॥ అనవినిరామువాక్యము మహామతి వాక్యవిదుండు సూనుమహా | ము
నియగుకొసికుండు రఘుముఖ్యునితో ప్రియ రామ యేను | మహాస్తనిఘుసనకోపదూషితమును న్నదియాశ్రమమిట్టి యద్భుతం|

(*) అహల్యాశాపవిమోచనము (*)

బెనయయథార్థరీతివచియింతు నవీనుకటంచుమిట్లనగా ॥ సీ ॥ జననాథమునగౌతముండను మహాతపసు కాశ్రమ మిదియదివ్యపత్రి
శాక | మహరపూజితముని నిందలెడ యహల్యయుగూడ దపముననేకవత్స రచయంబు | సలుపగనంద్రోక్త సమయంబు గనిముని వే
షియాచనుక చీవిభుడహల్య | గనివాక్య మిట్లను కామకుల్ యతుకాలమిమాసం పబోరుసుమీసుమధ్య | కాంతనీతోడనేక
తికాంక్షవలతు | సనినగౌతము వేషియాసని మేపేంద్రు | నెరిగిరెస్ప్రీతికై గూడి యయ్యకొనియె | రాజతనయమహాయశా
రఘుకులేశా ॥ వ ॥ యిట్లుదంచితదుర్మతిచాంచల్య యగునయ్యహల్యయుసహస్రాక్షునితోసమాగతంబొనరించి కృతా
ర్థం బగుచిత్తంబునసత్తరిసుత్రాము గనిసరోత్తమాక్షతక్ష త్వం డమైతివిసత్వ రంబునదంకరం దడయక వెడలునె
ప్పుడును బహుమాన్యుం డవగుట నిన్ను నునన్నున్నుగీడుబొరయకుండంగాపుముని దరహాసంబున నహల్యతో సుశ్రో
ణీనీవలననాబరితుష్టుండనైతియథాశ్యా కారంబునగాబోయి వచ్చెదనని చెప్పి యిప్పగిది రఘుప్రవరాసుర శ్రేష్ఠుండు
దనయుష్టంబుదీచుగొని సంభ్రమమువేగంబుగం దరింపగౌతముని వలనకం కింపుచుబోవ సుంకింపు సవసరంబునా

॥ క ॥ కనికరముగ నాసుప్రదాశ్రమమునకు వేగన్వచ్చు వాడగావునా । మునితీర్థాగాపక సంస్తుతుఁగా గుశసమిన్మహ్యాఖ్యాతరాదా
లాంఛితుఁగా । ఘనదీప్తాగ్నిశిఖా యుతుఁగా బహుగతపో గాధప్రభా భాసితుఁగా । దనుజాతమవ్యాధిలోకదుర్దాముడు మహేంద్ర
పౌత్రతముఁగా గౌతముఁగా ॥ తా ॥ ఆతిథిగా గని తిరిది దేవపతిదీనాస్యంబున నై యుండ పా । కాఠింతాదాళసవేష ధారిని తికామా
యత్తమన్యుఁ త్రసం । చారిఁగా గన్గొని గౌతముండమను సదా సద్వృత్తశీలోత్తముఁగా । దాఁరాధస్థితి గోత్రభదీ పత్తాదయుం
డై యిట్లనుఁగా వాక్యముఁగా ॥ క ॥ నారూపము బూనిదురా । చారముడివి యకృత్యమిట్లు నలిపితివటుఁగా । వారక నీయంత
యుగం । బూరక దెగిపడునటంచు సెగి శపింపుం బోగా ॥ క ॥ అని గౌతముడు మహోత్సుకుండు । జనితంబగు రోషమునను శాప
మొసగినఁగా । దునదుని నియమాత్తుణంబున । ఘనమిడు పతివృషణయుగళము వసిగా బడిరోఁగా ॥ సీ ॥ అనియిట్లు గౌతముడకు
రెంట్ర శపియించి యం తనభార్యా నిట్లని శపించె । నీయాశ్రమమున ననేక వర్ష సహస్రముల లాశనవనిరాహార పథల ॥
భూతంబులకదృశ్య భూతవుభస్మశాయ నై యుండెదవిం దుదవ్య । మాసనై దుర్వృత్త మాంతవనుసీవునెప్పుడు ఘోరవనా
సీయెడవిక । వచ్చుదశరథరాముడ వార్యుడతని । కతిథిపస్కారమిడిశుచివగుచు వన్ను । నేఁ సి లోభంబు మోహంబునైన
సిహమ్మగా మెనగ । నిజదేహమును ధరింపఁగలవు ॥ వ ॥ అనియిట్లు కృతదౌశీల్యయగునహల్యాం బలికిమహాతేజస్సాంద్రుం
డనుగాదశప్రభావనిస్తంద్రుండగునగు గౌతముముసీంద్రుం డీయాశ్రమంబు విడిచిసిద్ధచారణశోభితంబును మనోహరంబును
నగుహిమవద్గిరిశిఖరంబునకాదరంబునఁ బోవరింపు చుండె వంశ్నిదియొట్టచ హ్వారింశస్సర్గాంబు ***********************
॥ సీ ॥ అంతనాఖండలుఁడమ్ముల్ దెగి భీతిలి మునిచారణాదిక సమేతు । లగువహ్నిముఖ్యులకమరులక్లిన్నవదనము డగు
గౌతమునితపంబు । విఘ్నంబు చేసియావిథఁగా వింపగరోష మతిని చేఁతఘలుడనై తినేను । శాఠంబు నొందెదే ఘోహంబాసనహ
ల్యయును దివ్యశాపమోక్షోపగతుల । ననఁతపమెల్ల నాకల్లనపహరింప । నైయ్యఁగాన సృష్టిమారకుఁడ జనము । లందరము
రసహాయార్థమై సన్నా । నలరసఫలుని గావిం వసహముఁగాలనినా ॥ క ॥ అని మఘపతి వచనమువిని । యనలపురోగము
లు నైనయఖిలామరులుఁగా । జనియమరుద్గణములతో । నైనయుచు పితృదేవగణంబు నిట్లనివెసఁగా ॥ క ॥ అండయుఁత బగు
మేషము । నంతవిహీనుడుగ జేయనర్హ్యాఁగా వెసవా । ఖండితుడుగాని మేషము । నండంబులు దెచ్చిహరుచూడమర విభుం
డుఁగా ॥ క ॥ మేషంబఫలంబయ్యెని । శేషంబుగ మీకుదృప్తి శేయుఁగా మిమునుం । తోషింపజేయు టకునీ । మేషము నేఁడు
నజులైన మీకు నొసగినఁగా ॥ వ ॥ అనినవహ్నిచేఁబని వాక్యంబు విని పితృదేవతలేతెంచి మేషవృషణంబులు దివిని వాసవునకు
సంఘటించిరది మొదలుగా కాకుత్స్థ పరాదానం జేసిపిన్ని దేవతలుసఫలంబులగు మేషంబులు భుజింతురు రఘునరాఘవ
వంతంపమేషవృషణుండనఁగా బరగెనిదిమహోత్తముఁడగు గౌతమునితపఃప్రభావంబగు మహానుభావానీవుప్పణ్యాస్మనా శ్రమం
బునకువచ్చి దేవస్వరూపిణియగునారమణినుద్ధరింపుమనిన సప్తోత్తసోత్తమున త్తరంబువిని రఘునత్తముండు సౌమిత్రి తోడ
విశ్వామిత్రుం బురస్కరించి యయ్యాశ్రమంబు ప్రవేశించి యెండు ॥ సీ ॥ ధాతయతిప్రయత్నము చేత చేసినదివ్య మాయామ
యదీప్తియనఁగ । నిహారవారిప్రవాహంబునను గప్పు పూర్ణచంద్రప్రభాపూర్తి యనఁగ । జలదమధ్యనిరుద్ధకలనమ రేఖ
ద్యమహారికాప్రభావ్యాప్తియనఁగ । శ్యామధూమస్తోమసంవృతనిరిత్యోనవితత పావకశిఖావృత్తియనఁగ । లోకముల యు
సురాసురాలోకములకు । దుర్నిరీక్ష్యయు ఘనతపోద్యోతమాన । సుగుణ సౌభాగ్య సాఫల్యయగునహల్య । రమ్య సౌశీ
ల్యగనిరొనారాఘవుండు ॥ అయ్యవసరంబునా ॥ ఉ ॥ ఆసతిగౌతమోక్తి భువనాళులకుంగనరాక యుండియుఁగా । వా
సిగ రాముదర్శనమొనర్చినయంతనె బూర్వశాపముఁగా । బానియు వారికింగనసమర్థమునయ్యెను నంతరాఘవుల్ । వే

సిరిపాదవందనము జేరి యహల్యకహల్యకర్యాధరా । గీ ॥ ఆయహల్యయుపతిశాశ్వతాగ్ర నెంచి । యప్పుడు నాకాకుత్స్థకులభ క్తినుపచరించి । యర్ఘ్యమును పాద్య మాతిథ్య మాచరించి । వెలయ బూజించె నవ్విధివిధి గురించి ॥ అంతా ॥ క ॥ సురసేనాసుమవర్షములుగడు । మొనసెను సురభేరి రావములునప్సరసల్ । సరిసెగంధర్వులతో । సరిసె సంగీతనటనసంగతిగనటల్ ॥ వ ॥ అక్కడ డపోవిశుద్ధాంగయాంగ యహల్యయును గౌతముసాకల్యయునయ్యహల్యను బ్రాంచారులందరు పాధువాదంబుల నొనర్చి బూజించిరయ్యెడ నమహా తేజుండును ఘుచితముండునునగు గౌతముండు నహల్యాసహితుండై విధివిహితంబుగా శ్రీరాముల నర్చించి యమ్మహాతపశ్వి తపముసలుపజని రామనంతరామండును గౌతమమహామునిసన్నిధి కధికపూజావిధి నధికరించి మిథిలాపురంబు సముజ్జ్వలయోకస్ను దివ్యకోన్న పంచాశత్స్వర్గంబు ****************************

త్రిస్తబకానుప్రాసకందం । కంజాయసజక దహితవి । భంజనయకమాక్షే భత్రక్షభవ్యకృదాత్మా । భూజనలసదంజనరుచి । గంభీరదేహాసనీకరసరదేహా ॥ తోటకవృత్తం ॥ నీరదనీలవినీలశుభాంగా । నీరధిబాముఖ నీరజభృంగా । సాగరతోరభుజాగరణంగ । స్వాకవిభారిపృథంగశుభాంగా **

॥ గద్య ॥ ఇది శ్రీ మదుభయకవితానిస్సహాయసాహితీవిహార కౌశికాదాన్వ యతిశ్మనార్యకుమార వినయగుణవిభ్రాజిష్ణుసోమయాజిప్రణీతంబైన శ్రీమదాంధ్ర రామాయణంబను మహాప్రబంధంబునందు యథాశ్లోకతాత్పర్యకథనంబగు బాలకాండంబునందు విశ్వామిత్రుండు దశరథు స్వరక్షణార్థంబుల రామలక్ష్మణులతోడ్కొని యాగార్థమై పోబోవుటయు వారును గృత్స్నబోధులై కార్యకృతంబు లాచరించికుశిక నందను నకథి వందనంబొనరించి కృతకృత్యులై వచ్చిగంగాసరయూసంగమంబు పత్తత్తటంబున బుష్యాశ్రమంబు గాంచి తత్పూర్వవృత్తాంతంబు వినదలంచి ప్రశ్న జేయుటయు నతండుతద్వృత్తాంతంబు వివరించుటయును గంగాతరణంబు తద్గంగాసరయూ ప్రవాహంబును తదీయ దక్షిణతీరప్రదేశంబును మలదకరూశదేశ నామప్రశంసయు తాటకావృత్తాంతకథనంబు తత్సంహారణ నియోగంబును శ్రీరామకృత తాటకావధశపథంబును తదీయాగమనంబును తాటకాదివినాశంబును ఇంద్రాదిసురలు సంతోషంబున సాధువచనంబుల బూజించి భృశాశ్వపుత్రజ్ఞులగు దివ్యశాస్త్రంబుల గాధేయు లుపదేశింపు మితని చేమహాత్తరంబైన దేవకార్యంబు నెరవేరింపు మ్మొయ్యెడునని విశ్వామిత్రునిం గూర్చిపలుకుటయు నతండ ట్లవ్విధంబున సకలశస్త్రాస్త్రంబులు నుపదేశించుటయు సిద్ధాశ్రమప్రభావకథనంబును కుశికసుత క్రతుపాలనక్రమంబును మారీచసుబాహు వధంబును కుశనాభవృత్తాంతంబును పార్వతీచరిత్రంబును గంగాసంభవంబును సగరసుతవినాశంబును భాగీరథీసమాగమనంబును దితిదేవితపశ్చరణంబు నింద్రకృతవంచనంబును నహల్యాశాపప్రశంసయు తదీయ శాపవిమోచనంబును కుశికసుతుండు గౌతమాశ్రమంబున గృహాతిథ్యుండై రామలక్ష్మణులతో మిథిలానగరంబు సముజ్జ్వలయొనర్చె కథలంగలిగినది **

ద్వితీయాశ్వాసము సంపూర్ణం

శ్రీహయగ్రీవాయనమః

బాలకాండము ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీవదనవిధుచకోర | శ్రీవత్సకౌస్తుభవిభాసిశుభాకార | శ్రీవనమాలావిహిత | గ్రీవాకర్పూరనగర కేశవదేవా ॥ వ ॥ అవధరింపుమనంతర వృత్తాంతంబువిన్నవించెద ॥ గీ ॥ అంతమిథిలకునీశాస్త్యశరిగిరాను | దనుజాతోడవిశ్వామిత్రుడ గ్రశీమ | నరుగగానటజనకునియజ్ఞవాట | మునకుజని యమ్మునీంద్రునకనిరోగట్లూ ॥ సీ ॥ మునివర్యయీమహోత్సవమునై నజనునియజ్ఞసమృద్ధియాతేలకుకంటె | మహితాస్మగనవచ్చుబహుదేశవాసులౌ బహుసహస్రములైనబహుజనములు వేదాధ్యయనశీలవృత్తసంపన్నులౌ బ్రాహ్మణుల్ బహుసహస్రములుగలిగి | శకటీశతసమూహసంకులంబులునైనఋషివాటములజూడనేనగనర్యో | మనకునెందువసింపరవ్యావసనిస | రామవచనంబువినియమ్మహామునియును | విజనమునునిర్మలముజలాన్వితమునైన | యొకటవసతినిర్దేసింప నుండిరంత ॥ వ ॥ అత్తరినజ్జనకుండువిశ్వామిత్రమునిసత్త్రమునిరాకవినిహితుండును బురోహితుండునగు శతానందుల బురస్కరించి వినయసహితుండై సత్వరంబునెదురునని తొనర్వ్యడమహాత్ములగుఋత్విజులనుమంత్రవిధియుక్తంబుగానమ్మునివరునమ్యార్ఘ్యములంబూజించినంత నమ్మహాత్ముండును జనకునిపూజలంగ్రహించి యారాజునకు తద్యజ్ఞంబునకునుపాధ్యాయపురోహితసహితులకు మునిలతులకు విశదంబుగాకుశలంబడిగిసంతుష్టుండై యందరితోసంభావించియున్నంతజనకుండుపాధ్యాయచిత్రానందమున కృతాంజలియై రఘునాయకుల సముచితాసనంబులనాసీనులై రంతసపరివారుండై దానును గూర్చుండిజనకుండు సుఖోపవిష్టుండై ముఖానవలోకించుచు నమ్మునీశ్వరుని కిట్లనియె ॥ క ॥ భవదీయదర్శనంబున | నవసఫలముప్రాప్తమయ్యెనవనసమృద్ధిన్ | దివిజులుదనువుఫలింపగ | నవరించిరినేడుగాదె సన్మునివర్యా ॥ క ॥ మునివరయీనాయధ్వర | మునకుఁగనీరాకజేసినునియతేసునగనే | సుసుధన్యుడనైతినినీ | యనుగ్రహంబునకుబాత్రమై తినిమునులన్ | అదియునుంగాక ॥ గీ ॥ ద్వాదశాహంబుశేషభూతంబుగాగ | బ్రహ్మఋషివర్యబుధులచేబలుకనగును | దానభాగార్థులగుదేవగణమునెల్ల | మునికవరమీరుజూచుటకునుదనరుచున్ ॥ క ॥ అనిపలికివినతుడైయ | మ్మునివరుకానికునిగూర్చి మోదమువదనంబున | వెనగొనగన్ బ్రయత్నం బెనయగ | జనకుండుమరియునిట్లనితారిక్టేన్ ॥ శా ॥ వీరెవ్వారలురాకుమారులుమహావీరుల్ సురేభేంద్రసం | చారుల్ సింహగతిప్రచారులుసదాశార్దూలవిక్రీడితా | కారుల్ భూరివృషప్రచారులు దళత్కంజన్మృగనేత్రవి | స్ఫారుల్ వాసవశౌర్యసారులు మునీంద్రానాకుఁదెల్పవే ॥ తరియునూ ॥ సీ ॥ పరమసౌందర్యాప్తిబ్రాప్తయౌవనులువాసశ్వినులునుబోలియలరువారు | దివినుండిదిగిఁ భువికి నేతెంచిపయమరవీరులబోలియమరువారు | వీప్రదేశమువెలయింపమదివిదుండు సూర్యులబోలియసగువారు | నంగప్రమాణభావేంగితక్రియలచే నొండొరులనుబోలియొప్పువారు | బాణబాణాసనకృపాణతూణధరులు | పాదచారులునునైనేమిపనికిరాగ | నెవ్వరికిరాగనగువీరలిటవారాగ | మునివరమునకువీకుజెప్ప వేమునితనయుల ॥ క ॥ వీరులునును త్తమకారయుధ | ధారులునుంగాక సహధరులునగుదురె | వ్వారికుమారులువీరలు | ధీరులునిజముగమునీంద్రదెలుపగనగదే ॥ వ ॥ అనినవమ్మహాత్ముండగునజ్జనకునివచనంబువిని యమ్మహాతేజుండు దశరథరాజతనూజులనిరూపించి మరియునుం ద

క్ష్రమాచారిత్రంబగు ఋష్యాశ్రమ నివాసంబును వివిధనిశాచరవధంబును సర్వధర్మనదిరోధగమనంబును విశాలాపురాగమ నంబును సహల్యాశాపవిమోచనంబును దన్నిరీక్షణంబునుం గౌతమసమాగమంబునుం జెప్పి యుల్లసితభావన్మి కాసంబున నసంగుణమతి శాసనంబు నెఱుంగందలంచియిచ్చటికివచ్చినవారని తత్సర్వంబును యథా క్రమంబున జనకునకెరింగించి మహా శ్రద్ధావంతుడగు విశ్వామిత్రుం డూరకుండెనన్న ది యంచాశ్వగ్రంథము **************************
॥ ఉ ॥ అనిబ్రహ్మార్షిముడై నకౌశికు డహల్యాశాప మోచనంబునె । య్యనఘత్వాలింపదీ ప్తతేజముతపోవ్యా పారఖాప్రంథ సుగా । ఘనుడగౌతమునందనుండనుశతానందుండు శ్రీరాముమ్మిగా । గని యంతం బులకాంచితాంగుడగుచుగా గాంభీర్యమహో త్కర్షముగా ॥ క ॥ అంగటప్పు శమూమలన । శ్వం తను ఖాసీనులను శతానందుడతం । డెంతయు వారిని గనుచును । కాం తునితో నిట్టులనియెగౌశికతోడగా ॥ సీ ॥ మాతల్లి చిరతపోన్వితగీతిగాసమేతని చేతజాపితేప్పపసుతుసతు । వితత ప్రభావాత్మవిఖ్యాతమన్మాతయఖిలదేహులకుపూజాహాధారు । రాముఁడనవ స్తురాజపూజితుని గా జేసెనేమునివల నింపమరి యు । నటమదంబడై వహతినైన ప్రాప్త నస్థితిరామునకుదెల్పితేమహాత్మ । మకలయమునాగానీకు మద్గురునితోడ । మజ్జననిగూడనర్యోనేమరియునచట । ప్రోదిగారాము దశగసంబాదిగాగ । కౌశికతనూజ మునిరాజకలితతేజా ॥ క ॥ నాజ సకునిచే రాముకు । పూజితుడైతన్మహాత్మపూజంగనియా । రాజతనూజుంతమహా । తేజుండిటపశ్చనేమి దెలుపుమునీం ద్రా ॥ క । చిత్తశమవృత్తి కౌశిక । సత్తముయిటవచ్చు రామచంద్రు నచేరా । మత్తాత ప్రయత్నస్థితి । నత్తరినఖిలాద నియ్యడర్యోన చెపుమా । వ ॥ అనినతద్వాక్యములవిని వాక్యవిశ్రముంఁడగువిశ్వామిత్రమునిసత్తముండువాక్యకోవిదుండగు శతానందునకిట్లనియె ॥ చ ॥ కలయుగ మోమునిప్రవరగాలమతిక్రమమొందకుండగా । సలరగనద్దిజాయయనసట్టిది జేయ గనర్యోనామచే । నెంమినహల్యగౌతమ మునీంద్రునితో మతగూడనర్యోనా । తొలిజమదగ్నిమౌని పతితో మతగూతినరే ణుకగాబలెగా ॥ క ॥ అనినగా ధీంధికౌసికు । డనఘుమవచనంబు వినిశతానందుండుగా । ఘనతర తేజస్వీంద్రుం । డనుభృ గిరఘువరున కిట్టులనుచుగా బలికెగా । ఉ । స్వాగతమానునీకు రఘుసత్తమనీవునుదైవసంగతిగా । రాగమనైతిగౌసికపుర స్కృతిచేత దపంబుచేసచిం । త్యాగతవృత్తి బ్రహ్మ ఋషియైనతులుండపరాజితుండునై నీకురు తేజాగాధిసుతుమెంచుమును త్తముమైనభావుగా ॥ క ॥ లోకమునధన్యుడన్యుడునీ । కన్నను లేడు రామనరతిశయతర । శ్రీకలితుండెవ్వడునీ । కౌ

(*) శ్రీరామునకు శతానందుండు విశ్వామిత్రమాహాత్మ్యమును దెలుపుట (*)

శికసుతుండురతహాగ్రణియనుటగా ॥ క ॥ మహాత్ముండగుకౌసికు । మహిమముపవర్తనములవలము మరినేనయథా । విహి తముగ జెప్పెదనువిను । మహితబలవిరామ రామయతిశయధామా ॥ క ॥ చిరకాలం బీకౌశికు । డరివారుడుగాసత్యవ రుడునధిగతవిద్యుం । డురుధర్మవేద్యు డగుచును । నరయ ప్రజాహితుడు రాజునైపతిగాంచెగా । వ ॥ అవ్విధంబునవిశదం బుగానెరుంగించెదగా దొల్లి ప్రజాపతిసుతుండగు కుశుండనుమహా తుండుగలం డమ్మహానుభావుని యుత్తముండును ధర్మ ప్రభుండునునగుకుశనాభుండొప్పున కుశనాభునితనయుండుగిరగాధియను గాధియనగా దనరునగ్గాధిత నూజుండునుమహా తేజం డునునగునివ్వి శ్వామిత్రుండు తత్రీపాలనంబునబహువత్సరసహస్రం బులురాజైరాజ్యంబొనర్చుచును నొక్కనాడు సమస్తవాహినుల దట్టోణి పేనాపరివృతుండై ధరణీసంచరణంబుగావింపుచుం జనిచని ॥ క ॥ పురములు మరిమరిదేశో । త్కరములు సరములుధరణీధరములునుసరి । ద్వరములునాశ్రమములు క్కా । కరములు గనుగొనుచువచ్చి క్రమముననచటగా ॥ సీ ॥ నానాద్రుమలతాపితానాభివలితంబువివిధమృగావలీవింపితంబు । వివిజగంధర్వ దానవకిన్నరయక్షులంబుసిద్ధచారణ

సాధ్య సేవితంబు । బ్రహ్మర్షి దేవర్షి వాటలసంచరితం బు బ్రహ్మ ఘోషసందోహపవిత్రితంబు । సత్యనిత్యవైరహీనా త్మ సత్వచయంబు శాంతదాంతవ్రాతసంచయంబు । హరిణయుతవిశీర్ణ పర్ణాంబుహారులగు వాలి । బహుళతపోభాసి పావకోపమము హాత్ము । నాత్మవిక్రమమున వని ప్రాజ్ఞముంబు । గాంచెనుబలాధిపుండగు గాధికొడుకు ॥ వ ॥ హరిణయుతచందంబునంగందమూల ఫలంబులు భక్షించుచు జపహోమానుష్ఠాననిష్ఠాసాకల్యులును వాలఖిల్యులును వైఖానసులును నాదియగు ఋషులచేత సంతతసేవితంబై రెండవ బ్రహ్మలోకంబునుం బోలె సతతము హిమాను సాధనంబగు వశిష్ఠాశ్రమస్థానంబు చేరవచ్చెనుండును మహా సత్వుండును విశ్వామిత్రుండు నగుగాధినందనుండిట్లు పంచాశత్సర్గంబు ॥॥॥॥

॥ క ॥ ఆయత విశ్వామిత్రుం । డాయతసత్వుండు గాంచె వశిష్ఠ హితవినయుం । దయ్యనువినతుం దయ్యును । పాయక నుత సిద్ధునిం దపస్విపరిష్ఠు ॥ గీ ॥ అంతవవిశ్వామిత్రు దనవసిష్ఠుని చేత । నటతు భాగవతుండున గగనీయు । నధిక పూజ్యుడైన యమ్మునిచేతను । పీఠాసనంబునందున గదివసించే ॥ వ ॥ ఇట్లువసించిన తాపసవరు గౌశికుండు విధియుక్తంబుగా ఫలమూలాదులొసంగినరాజవరుండును దదియ్యపూజలంగ్రహించి తపోగ్ని హోత్ర శిష్య జన్మ శ్రమ వనస్పతినిసరంబున కుశలంబడిగినసకలంబులను కుశలంబని చెప్పి అంతసుఖోపవిష్టుండగు నవ్విశ్వామిత్రునితో బ్రహ్మపుత్రుండును జపనిష్ఠాయుక్తుండునుందపస్విశ్రేష్ఠుండును నగువశిష్ఠుండు శుభ సంప్రశ్నంబు గానిట్లనియే ॥ సీ ॥ కుశలమే నీకును కాంతధార్మికవర ప్రజలపాలింతువే రాజధర్మ । ప్రకృతులాదో భృత్యులబోరువే నీయాజ్ఞనుండు రేనిఖిలశత్రు । విజయం బొనర్తువే విమతభేదనలీల బలమిత్రహితత్రైపాత్రులందు । జనవర్య కుశలమే యనఘ ఛరం నపయుడనన్నిటశుభం బను నటంచు । వి నయమునకౌశికుడు వసిష్ఠునకు నెప్పె । నిట్లుచిరకాలముగ ధర్మహితులు వార । లతిముదంబున శుభకథయతనినెరపి । ని రుపరమోన్యాశ్యమునబ్రేమలెసగ నప్పడూ ॥ క ॥ అంతకథాంతమునను భగ । వంతుండు వసిష్ఠమునియు వాక్యమొక టియున్ । స్వంగస్మిత సంగతి రఘు । కాంతా యిట్లనుచు బలికెకౌశికు తోడన్ ॥ ఉ ॥ నీకును మేయ భాగ్య నతునీదు బలంబుల కున్ యథా కారాణాం । భాకలితంబు గా నతిథిసత్కృతి చేయగ నిచ్చ యుంచెదన్ । నీకునునాయొసంగ నగు నీవిను మహాబలశీలనీవునున్ । నై కొనుము తగు మాతిథిని గాగను పూజ్యశపుణ స్వపో త్తమా ॥ వ ॥ అనిన మహాభుజుండు గుని కాత్మజాడిట్లను నో మునీంద్ర మా । రనిన సమాదరోక్తిసకలార్థములత్తైను పూజనీయ్యమీ । వసమునగల్గు మూలఫలవారిశ్ర కార్యములాత్వదీయ దర్శనమునగా దెబ్బాణలనెసంగితి బూజ్యులరైనమాయడన్ ॥ క ॥ నీకిదె మ్రొక్కెదను ప్ర । జ్ఞాకలితాబోయినత్రుసత్ప్రియదృష్టిం । జేకొనినను వీక్షింపుడు । నాకానతియుండుమీరు నాపుడు మరియున్ ॥ వ ॥ అంతనత్యుదారుండును ధర్మపరుండును నగునమ్మునివరుండు నే నొసరించు నాతిథ్యంబు గ్రహించిచను మనిగడు వోన్మ ఖుండగు గౌశికుం బ్రయత్నంబున నివారించిన నవ్విశ్వామిత్రుండును మహాత్మా మీయభిహితంబెట్టిదియగు నవ్విధంబ యొనరించెద నని పలికె నప్పుడ ప్రతిపుస్పభావగరిష్ఠుండగు వసిష్ఠుండును గల్మష వర్జితు నగు నిజహోమధేనువుం గల్మాషీరక్ష్మని పిలిచి శబలా సబలుండగుచు నీరాజ షిగాకినాతిథ్యం బొనరించితిం గావున నావచనంబు గైకొనినీవు దివ్యస్వరూపిణివి కామితార్థ దాయిని వగుట కు దర్శనంబు గావీరి యుండెద్వా రెవ్వారికి వస్త్ర సంబులం దెయ్యదియభిహితంబగు నవ్విధంబున భక్ష్యభోజ్యాదిచతుర్విధాన్న పానరసంబులగు సర్వంబును బ్రభవమ్ముగా సృజించి మహా హార భాజనంబులగు భోజనంబులసత్కారంబులొనరింపక జేయు మన్నది

ద్విపంచాశత్సర్గంబు ॥॥॥॥॥॥॥॥॥॥॥॥॥॥॥॥॥॥॥॥॥॥॥॥॥॥॥॥॥॥

॥ గీ ॥ ఇటువసిష్ఠుని చేత పయింపనగుచు । శబలయను హోమధేనువు శత్రుమథన । యెవ్వరికి కోర్కెనెద్ది కోర్కెనైయ

సగుణాని । వల్ల కామధుగ్దోహనిరూప్యంబిడె ॥ అందూ ॥ సీ ॥ మధురసంబులనియు మైరేయరసములను సదుద్య ముల బహుఖాద్యములను । శాకభేదములను నానావిధమహాహారలేహ్యములభక్ష్యములనటుల । బహుపాకములనున్న పాకం బులమహాన్న రాసుల మరియుపర్వతసమములు । బహుసూపములన పూపములపయోధధి తుల్య లప్పుపాన్న కూటము లను । బహుళగుడపక్వములసాంద్రపక్వములను । స్వాదురసముల బహుసహస్ర ములమిగుల । పూర్ణాతర భోజనము లగుభోజనముల । నిష్టప స్థలకామమోహినీ సృజించె ॥ క ॥ యిష్టంబుగసమ్మానిచె । సృష్టంబగు సర్వమును స్వగణిచిసతృ ప్తి । హృష్టంబును తుష్టంబును । దుష్టంబునవహ్యమనికపుత్రులంబుగ ॥ మ ॥ అతడగ్గాధిసుతుండు రాజబుపిసర్వాం తఃప్రరస్త్రీప్రరో । హితమంత్రిద్విజభృత్యయు క్తముగ సంతృప్తుంతుసంతుష్టుడ । చిరాతుడై యిట్లువసిష్ఠతోననియెస ప్రేమా ప్తిచేతస । స్తుతిపూజా హర్షమంచేపూజితుడనైతి భూసురాగ్రేసరా ॥ క ॥ వినసఖిజ్ఞ డవగుమీ । కేసెక వాక్య మువచింపుదనిదివినుసీకద । పేసువులులతుయిచ్చెద । మానుగనీశబలనింపుమాకుమునీంద్రా ॥ అదియట్లుంకేమీ ॥ క । ర త్నంబునీశబలయు । రత్నగ్రహాణహర్తుడగుటరాజుననిగా । రత్నముమాయదిమీకు । యత్నంబుగనెసగధర్మమును బూజ్యతమా ॥ క ॥ అనియాకీర్తిగౌసికు । డనిన భగవంతుడును మహామునియునుధ । ర్మనివిష్టుడగువసిష్ఠుం । డనిరా గమరిగాధిసూతికపనీపతికిక ॥ శా । గోలక్షంబునకోటిగోశతముసద్గోత్యర్థరాసిస్తిహి । పాలాదీని నెసంగునున్ని కటనుబావంగసహాంబుగా । దేలిలందగునాత్మపంతునపసెంలేక త్రియలభోలెనే । వేరిత్యనిత్యమునాకునీ సురభిపా లింపగాజీకారిప్రజా ॥ వ ॥ అదియునుంగాక హవ్యంబును కవ్యంబును నవిద్ధంబునమదీయ్యంబగుజీవనంబునుబలిహోమా మాగ్ని హోత్రంబులును స్వాహాకారవషట్కారంబులును । వివిధంబులగువిద్యలును । నీసర్వంబును నిశ్చయంబుగాని గ్రస్యధేనునధీసంబులు మరియునిజంబుగా నిదియమదీయ్యసర్వధనంబును మత్సంతుష్టికారిణియగునెల్లకార్యంబులను హింపల్లభాయియాశబలనీవనియ్యనెల్ల సనినపసిష్ఠునితో వాక్యవిశేషముంతగువిశ్వామిత్రుండత్యర్థసంరంభంబగు వాక్యం బట్లనియే ॥ క ॥ కాంచనకక్ష్యాంకుశకం । రావితభూషణయుతంబులగుగజములను । గొంచింపకదీనికిగా । నెంచిచతు ర్దశసహస్రిపిం ఇచ్చెదనీకు ॥ క ॥ ఆశతకాంచనరథముల । శ్వేతాశ్వచతుయుతముల శ్రితకింకిణిశా । హ్యాతముల శతాష్టకసం । బ్యాకములను నిత్తుదీనికై నీకు నెసంగి ॥ గీ ॥ కులజములు దేశజములై సఖ్యాటక ములు । నెక్కవేయును బది యేడుపహాజనముల । మరివయస్సుపాటిబహువర్ణమహితకోటి । ధేనువులనిత్తునాకునీధేనువిమ్ము ॥ క ॥ యంతవానిచ యమూగోరెద । వెంతధనము గోరెదవుమహీ సురవరనే । నంతయు నిచ్చెదనీకును । నంతయు నీశబల ధేను విమ్మామా కిక ॥ వ ॥ అనినబ్రహ్మణయుక్తుండగువిశ్వామిత్రునివచనంబువినిబ్రాహ్మణశ్రేష్ఠుండగువసిష్ఠుండు మహీకాంతానంతరయే నిచ్చునీశబలనెనంగంజాలనిదిమదీయ్యంబగురత్నంబు నాధనంబును సర్వద్రవ్యంబును జీవితంబునగుదర్శపూర్ణమాసం బులై సంపూర్ణదక్షిణాభాగంబులగు సకలయాగంబులును వివిధంబులగుసమస్తక్రియలును నిస్సంశయంబుగా నెత న్మూలంబులగుంగావునమహీవరానిక్కాయమదోహనియ్యనంన్నదిత్రిపంచాశత్సర్గంబు ***************

॥ గీ ॥ యిట్లుమానిశబలనీనిచ్చెనబనుడై । యతడుగొనిచననంగనవుడు రాజు । పట్టుబడియసదియుబాధసేయుచుండ । శోకసంయునగుచు చనుచు చింతజేసె ॥ చ ॥ అకటవసిష్ఠుడాత్మవిదుడాద్యుడుసన్మునుపేక్ష జేసెనే । టికిగోనిరాజకింకరు లకెంతన దీనతనట్టి నేను శో । కకలితనై తినేమియపకారముజేయనుసన్మహీశ్వరకహితభక్తినైనాని రపరాధను ధార్మికు డీటుపేసెనే ॥ సీ ॥ అనుచుమాటికిచింతనైననిట్టూర్పులతో దన్మానికత శేగదలచియవుడు । శబలయాస్ఫపభృత్యశతముల

విదళించివిశాలభేదనవాయువేగమునను । కధికతేజుండు మహాత్ముడై వసిష్ఠునం బ్రసంగిడి చేరనరుగయదియు । నాకొంత
కుసగళోకాలిననెదుర నిల్చి ఘనకుంభుహి ధ్యానసమునసుంభళ్లై । బ్రహ్మసుతప్రాఖ్యాతమహరాజ భటులుదనన్ను । నెకటగొని
పోవనితనాడిటీవదేమి । యనినబ్రహ్మర్షి దరహాసకారానకాని । భగినిరీతినిగనుగొనిపలికెనిట్లూ । క ॥ నినునే విడువను
శబలా । జేయగనాకేమితప్ప చేయవునీవీ । జనపతిబలిమినినిమ్నగా । గొనిచనిరొడుగడుబలాఢ్యులుతసకంన్నగ ॥ క ॥
సరిబలము లేమునాకుం । బరగవితండిపు రణశాలింబుడి భూ । వరుడతిశయబలసంగతు । డరయంగా క్షత్రియుండునె
దియుం గాకగ ॥ క ॥ యీ యక్షౌహిణీసైన్యం । బ్యాయతరథహస్తిసైంధవాదిపూర్ణంబు । బాయత్తధ్వజకీర్ణంబై
యుంటనితండుబలవదధికుడుసుమ్మీ ॥ వ ॥ అనివసిష్ఠుండుబలికిన వినివచనరచనాప్రబలయగుశబలయును వినయంబునన
ధికతేజస్వియగు నా బ్రహ్మర్షికిట్లనియె ॥ క ॥ క్షత్రియుబలముబలమే । పాత్రంబగు బ్రాహ్మణుండు బలవంతుడ
గుగా । సూత్రముననంసదివ్యము । ధాత్రిన్ బ్రాహ్మబలమధికతరము మునీంద్రా ॥ ఉ ॥ కావున నప్రమేయమధికంబగు నీబ
లమున్ భవత్సమా । నావ్యతిజైడు నెబలమునందుకొనిరు దోర్మహాబలా । నీవితతప్రభావమునఁజంపనెశక్య మునీంద్రబ్ర
హ్మతే । జోవృతనన్ను సనన్ను నటచోనియమింపు మికకామహోత్యుతిన్ ॥ గీ ॥ అదుగాత్మదరుశామణింతు పనిబూని । యన
వసిష్ఠ మునిమహోద్యముండు । పరబలంబునణపబలములస్రుజియించు । గనుము జెప్పెశబలకపుడు రామా ॥ వ ॥ యిట్లు సెప్పి
నసమ్ము నివరువాక్యంబు వినినియాశబల మ్రియుస్వప్రభావంబు నిఘోరావంబొనర్చినదాసం జేసిపప్లవులను మ్లేచ్ఛజాతి
భేదంబులశతసహస్రంబులుగానుద్భవింపజేసి విశ్వామిత్రుడుగను చూడఁదగ్గలంబునెల్ల నాశనంబుగా వింపంగనియగ్గాధిపు
త్రుండు క్రోధయుక్తుండునురోషప్రదీప్తనేత్రుండై వివిధంబులగుశస్త్రాస్త్రంబులు ప్రేసిపప్లవులనాశంబునొందించిన గా
ధేయబాధితులగువారింగనిపెండియునాధేను శకయవనసహితంబులగు శకలంబులస్రుజియింప నప్పుడాభివేశంబును హేమ
కింజల్కసంకాశులును దీర్ఘఖడ్గపట్టసధరులును స్వర్ణాంబరులును మహాశూరులును సన్యు వనశకపీరులు భూతలం
బంతయువ్యాప్తంబుగాదీప్తంబగుదవలంబు విధంబున సగ్గాధిసుతు బలంబులనిదగ్ధంబు గావింపంగోపావేశంబున నధికప్ర
కాశుండగువిశ్వామిత్రుండు ననేకాస్త్రంబులు ప్రయోగింపంజాసి యవనశకపహ్లవులంబులాకులంబయ్యెనంతనది చత్తికంచా
శత్స్ర గణంబు **
॥ క ॥ అకొనిశాస్త్రములనట । నాతులతమగద్బలంబానరపె వసిష్ఠుం । డో కామదోగ్ధ్రిసెనా । నీకము రోహగకనీప్రస్ప
జింపుమనగ ॥ అంత ॥ క ॥ సంభూతశక్తిసుగభియ హుంభారావంబొనర్పరోహగబలము చే । కంభోజబంధుతేజులు । కాంభో
జులు దానివలనగలిగిరి రామా ॥ వ ॥ మరియు తద్విధంబునముఖప్రదేశంబువలనశస్త్రహస్తులగుసప్లవులును రోమవిస్థానంబున
యవనులును శకుదేశంబువలనశకబలంబును రోమకూపంబులకిరాతసహితులగుమ్లేచ్ఛజాతులును । సంభవించి చిరఘు
బలాఢ్యతుడయాతండుబుసనక్కమహారౌద్రజనంబులారౌద్రసాయకగాధిసూను పేసిలందలపడి రథాశ్వగజభటధ్వజసం
ఘులంబగు బలంబున తయునంతంబు నొందించి వంగటంబోక నక్యంతప్రభావపరిష్ఠుండగు వసిష్ఠుండుద్దండతనేదిరించిన వి
శ్వామిత్రునిపుత్రులము హూంకారమాత్రంబున సొక్కకుంతుదక్కవందరభస్మీభూతులం జేసెనతరిమినానిలంబగు సైన్యంబు
న్నరిపాతులగుసుతులంగని జింతావివశుండునులజ్జావశుండునై కాళుండును రుద్ధంబగు సముద్రంబునుంబోలె నిర్వేగుండును
భగ్నదంష్ట్రంబగు భుజంగంబునుంబోలెనిశ్వసితుండును గ్రహణగ్రస్తుండగునాదిత్యుండునుంబోలె నిస్తేజస్కుండునువిచ్ఛిం
నపక్షంబగువిహంగంబునుంబోలె పుత్రహీనుండును నష్టదర్పుండును నగుచును బ్రాహ్మణంబు వీడి దపఃకాంక్ష బోనాదిపరితాపం,

మునుఁ బోవుచుండె నప్పుడు ॥ క ॥ ఆకౌశికుఁడు మహీవరుఁడై । కృతికి నిరాజ్యముఁ గుమారుఁ బ్రతియధర్మ । స్వీకృతికై యవని న్నిల్పెం । దా
కోమరుని నొకని నిలిపియుఁ దవికిఁ జనియె ॥ సీ ॥ చనియిట్లు కౌశికుం డనుకంపకు శంకర గోపాస్యమై హిమాద్రిపార్శ్వమునను ।
మాధవి ప్రసాదార్థమై ఘోరతపస్వితపంబు గావింపఁ గొంతకాలమునకు । వరమిచ్చుటకు వృషధ్వజుఁడు మహాదేవుఁడు మరసం
స్నిధుఁడు ప్రత్యక్షమగుచు । నాథ్యేయు నతిబలు గాంచి నీ వేటికి తపము చేసెదు గాంక్షితం బనెద్ది । అధిపవరదుఁ డన్న నతనివలు
గదలుచు । వరము వేడు మటంచును మహేశుఁడు పల్క । సక్తు మహాదేవునకు మ్రొక్కి యతఁడనితోడ । సతితపస్వి విశ్వామిత్రుఁడ
నియెనిట్లు ॥ వ ॥ మహాదేవా యనుమహిఁ దుండవకు నీవు సంప్రీతుండవైతి వేని దనకు సాంగోపాంగంబు గానుపనిషద్రహస్య
విధంబుగు ధనుర్వేదంబు సర్వంబు నొసంగు మదియునుం గాక దేవ దానవ మహర్షి గంధర్వ యక్షరక్షః ప్రముఖులయం
దుఁ గలుగు నస్త్రశస్త్రప్రభావంబు భవత్ప్రసాదంబున నాకుం గలుగఁ జేయుమిది యుమదీయవాంఛితంబని సవినయుఁ డైన దేవదేవుం
డివ్విధంబంతయు నసుంగాక యని వాక్యంబు పలికి చనియెం త్యాడా ॥ శా ॥ ఆరాజర్షియు కౌశికుం డిట్టుల సంప్రాప్తాస్త్రుఁడై
యుంతస । త్వారూఢుండు బ్రహ్మోదయుక్తుడును దర్పాయత్తుఁడై పర్వణి । స్ఫారాంభోధివిధింబ్రవృద్ధబల దర్పస్ఫూ
ర్తిచేతన్ మహాతుం । డౌరీతిన్ దలఁచెన్ వసిష్ఠుని గరం బారణ్యమున్ శ్రేష్ఠుఁడా ॥ గీ ॥ అంతఁ జని కౌశికుఁడు వసిష్ఠాశ్రమమున ।
నెట్టియస్త్రంబు లవ్వన మెల్లఁ గాల్చు । నట్టియస్త్రంబులను వైవ సందువలన । దగ్ధ తపోవనంబంత నిద్దగ్ధమయ్యె ॥ వ ॥ అటు
లప్రదీప్తమైన మహాత్మునికౌశికునస్త్రవీర్యంబు । బటికుసుఁ గాంచి భీతులయి వారిదిక్కులఁ బెట్టుమానులం । తటనువసిష్ఠు
ని శిష్యులును నజ్జన ముగ మృగపక్షిసంకులం । బటుపలాయితులైరి దిశలందు దుస్సద్దికలంకు జాడగా ॥ వ ॥ డానం జేసి వసిష్ఠునా
శ్రమస్థలంబు శూన్యంబై యామగత్క్షేత్రంబు ననుంబలె ముహూర్తమాత్రంబు నిశ్శబ్దంబై యుండినం గని యమ్మునివరుండు మాటి
మాటికి నాశ్రమవాసులం గూచి భయంబు నొందకుం డనుచుఁ భాస్కరుండు హిమంబు నుం బోలె విశ్వామిత్రు నాశంబు నొందిం
చెదన నిపలి ॥ మహాప్రతిభాగరిష్ఠుండును జపనిష్ఠుండును వసిష్ఠుండును త్రితి విశ్వామిత్రుంగూచి రోషయుక్తంబగు వాక్యం
బిట్లనియె మూఢాత్మా దురాత్ముండవై చిరవృద్ధతపంబగు నాశ్రమంబు వినాశంబు నొందించితి వందునం జేసి నీవ్రుండ కుండంగ
లవని విగతప్రాణుండవు కాలానలంబు వంగోపసందీపింతుండై రెడపయమదండంబు నుం బోనిస్వకీయంబగు బ్రహ్మదండంబు స
ర్వంబు నవని త్తి నిలిచె సంస్కృతి పంచపంచాశత్సర్గము **
॥ సీ ॥ అని పల్కి బలి వసిష్ఠుని చేత కౌశికుండతిబలుండు ఆగ్నేయాస్త్రమేసి । నిలు నిలు మని పల్కి నలవసిష్ఠుండు రెండవ యం
డధరుని దండంబు బోని । తన బ్రహ్మదండంబు గొని క్షత్రియాధమ నిలిచెదనేను యే బలమునీకు । గలదప్పలము జూపు నుల
పాంసనా నీదుశస్త్రదర్పంబు నాశంబు జేతు । గాధిసుతయిట్టి నే నీకు గలుగు క్షత్ర । బలము దెక్కడ నా కుసుగలుగు బ్రహ్మ ।
బలము దెక్కడ నా దివ్యబలము నైన । బ్రహ్మబలమిదె గనుముని పలుకు నంత ॥ గీ ॥ అట్టి గాధిసుతోద్యత మగుచు ఘోర ।
మైనయాగ్నేయమస్త్రంబు నవవసిష్ఠు । బ్రహ్మదండంబుచే శాంతి బడి తొలఁగెప్రే । డగ్ని బలము జలంబు చే నణఁగునట్లు ॥ వ ॥ ఇ
ట్లాగ్నేయాస్త్రంబు విఫలంబగుటయు సంతటం బోవక గాధిసుతుండు రోషయుతుండై వెండియు నవ్విధంబున వారుణంబు
ను రౌద్రంబును నైంద్రంబును పాశుపతంబును మానవంబును మోహనంబును గాంధర్వంబును స్వాపనంబును జృంభణంబు
ను శోషణంబును సంతాపనంబును విలాపనంబును దారుణంబగు తామసంబును వజ్రాస్త్రంబును బ్రహ్మపాశంబును గాలపాశం
బును వరుణపాశంబును పినాకాస్త్రంబును విష్ణుచక్రంబును వాయవ్యంబును మథనంబును బ్రహ్మశిరోనామకంబగు శక్తిద్వ
యంబును కంకాళంబును ముసలంబును విద్యాధరాస్త్రంబును గాలాస్త్రంబును నాశీలంబును త్రిశూలంబునుం గపాలంబు

నుంగంగఁ జూచుచునుననంగ లత్యస్త్రం బులన్నియు రఘుకుల శ్రేష్ఠాజపుష్పాగరిష్ఠుండగు వసిష్ఠునిపయిం బ్రయోగించిననవ్విధంబు
ద్భుతంబయ్యెనయ్యెడా ॥ క ॥ వెసనయ్యఖిలా స్త్రములను । వసిష్ఠమునిబ్రహ్మదండ వరముఖ నేసగఁ । గ్రసియించెనవి
యుశాంతిం । బ్రసరించెసతండుపై చె బ్రహ్మాస్త్రంబుఁ ॥ వ ॥ అటులగాధిసుతత్రయు క్తమగుబ్రహ్మాస్త్రంబునుజూచి గా
చియుం । తటనగ్ని ప్రముఖుల్ సుపర్వులనుగంధర్వుల్ సురమ్మగల్ మహోరగా । ఘోటులౌశన్న గకోటులుఁజలనముం
దఁ విలోకత్రయం । బటసంభ్రాంతిభయాతురత్వమును దదీయాస్త్రంబుజృంభించినఁ ॥ క ॥ ఆదివ్యాస్త్రం బటుల
ము । హాదీప్తిని రాగ బ్రహ్మర్షిమును తేజముచే । బోధిగనిబ్రహ్మదండము । శోధివిస్మయమున్రం గెసదిపసిష్ఠు మరామా ॥ అంత
॥ సీ ॥ బ్రహ్మాస్త్ర మూరీతిభక్షించినముహాత్ము డగువసిష్ఠునకుభయంకరంబు । త్రైలోక్యవిభ్రాంతిదంబురౌ ద్రంబు గాదన
రురూపంబు పాత్రంబుగాదర్యా । సత్తమహాముహునికి సదెరోముకూపములందునగ్ని కీలములు బోలె । సదరె ధూమ జ్వాల
యమ్ము నికరతలోత్పతమై విధూతధూమాగ్నిరీతి । సడరిరెంతవ యముదండకుట్లబ్రహ్మ । దండమునుబ్రజ్వలించెనంతటను
సచటి । సకలమౌని గణంబులు జపపటిష్ఠు । సవ్వసిష్ఠునుతించియిట్లనిరిమరియుఁ ॥ చ ॥ మునివరనీబలంబును సమోఘము
నీదగుబ్రహ్మదండమొం । దినభున తేజముఁ గొనుము నీవుదు తేజముచేమహాబలుం । డునుసగుకౌసికుండును గమ్మఁ గొదు
పర్వ్యాను నీయడం దపో । ఘనయతుగావునఁ శమము గై కొనునిర్భయయుండులోకముల్ ॥ వ ॥ అనిపలికినవినమ్మహోగ్ర
ఖావగరిష్ఠుండునుందపోనిష్ఠుండునగువసిష్ఠుండుబ్రసన్నుండై శాంతిం బొందె సంత మాత ప్రయత్నుండై విశ్వామిత్రుండుని
ట్టూర్పుఁ నిగుడించియిట్లనితలంచె ॥ గీ ॥ బ్రహ్మ తేజోబలంబదిబలముగాక । బలముతుక్షత్రియబలము గాల్పనెదలంప । చేరి
యొక బ్రహ్మ దండంబు చేతనాడు । సర్వశ స్త్రంబులను వినాశంబునొందె ॥ వ ॥ కావునసవ్విధంబెరింగిబ్రసన్నేంద్రియ
చిత్తుడనై యొద్ది బ్రహ్మత్వసిద్ధి కారణంబగునట్టి పోమహాత్వంబుసంపాదించెదననితలంచెవన్నది షట్పంచాశస్సర్గము॥
॥ సీ ॥ గాధిసుతుండసంత ప్తహృదయుడై తనపరాభవము మనంబునను దలంచి । మరిమరి నిట్టూర్పుఁ బగచి యమ్మునితోడ
వాదమ్ము నిల్పైరమధికమించి । యధికతపస్వియై నతడు దక్షిణదిశ కరిగిసభార్యుడై యందుకంద । ఫలజలాశనుడై దక్షిణ్లో
శసహానుడై యతిఘోరతపము సేయంగనప్పుడు । సటహవిష్యందుడును మధుష్యందుడనగ । నెరిదృఢనేత్రుడును మహారథనేత్రు
డనగ । రఘువరాసత్యధర్మాభిరతులుసుతులు । జనసమొందిరితద్గాధితనయు నకునూ ॥ వ ॥ యిట్లువిశ్వామిత్రుఁ డు వెండి
యుదపం బొనర్పుఁచుండా ॥ ఉ ॥ అంతసహస్రవత్సరములై నను బ్రహ్మ జగత్పితామహుం । డెంతయునూకిచేరతసకిట్ల
సకౌసికనీతపంబుచే । నింతటనీవు రాజఋషులింపగులోకములఁ జెయించిత । త్యంతముగాన రాజఋషివై తివిమే
మెరుగందపోనిధీ ॥ వ ॥ అనిపలికి లోకాధీశ్వరుండును మహాతేజుండును సగుణజుండు దేవతలతో దివంబునకు జనిన జలో
కంబునం జెందెనంత విశ్వామిత్రుండును దద్వాక్యంబువిని లజ్జావనతుండును సధికశోకసహితుండును రోషయుతుండును నై
దనమనంబున ॥ క ॥ ఘనతపమొం గావించితి । నను రాజర్షిఁ బనిఋషిగణంబులుసురలుఁ । గనిపలికిరింతయొ నే బ్రహ్మ
తగన నై తిఘనతపః ఫలగనుముఁ ॥ క ॥ అనిమదినిశ్చయమునమరి । యమగౌసికుఁ డతిత పస్వి యనఘ గ్మాత్ముం । సుము
సుప్రయత్నవరు డై । ఘనతరతపమాచరించె కాకుత్స్థవరా ॥ సీ ॥ ఆ కాలమున నుని యిక్ష్వాకువంశ భవుండు సంయ తేంద్రి
యుడు నుసత్యవాది । యనుత్రిశంకుఁడనంగ నతివిఖ్యాతుండొప్పుచుతడు దేహముతో డనాకమునకు । సరుగబుద్ధినియాగమాచ
రింపదలంచి తనపురోహితువసిష్ఠునిగురించి । వాంఛితంబెరిగింప నలవశక్యంబని యమ్మహాత్ముండునిరాకరింప । సంతద
క్షిణదిశకేగియాత్మకార్య । సిద్ధిగావింపదలచి వసిష్ఠసుతులు । చిరతపోనిష్ఠులెందు వసియించియుండు । రా స్థలంబునకరి.

గీనర్యాపగవిభుడా ॥ వ ॥ అనియిట్లు సుప్రభాంతుడు త్రిశంకుడు భాస్వర మహాతేజాలగు యశో | ధనుల వసిష్ఠ సూనులను
గాఢశోకమునకై వినమ్రుడై | అనయట జేసియు నాగ్రహము గాకనుపుత్రులు కప్పు వానితో | వనిరతులై మయంధరకవందన
ముల్ ఘటియించియు పల్కిరి ॥ వ ॥ ఆ త్రిశంకుండును లజ్జావనతవదనుండును కృతాంజలిపుటుండునై గురునందనుల నందరం గూర్చి
యిట్లనియె మహాత్ములారా మీ గురువుల శరణ్యులై సమిమ్ము గూర్చి శరణాగతుండనై శరణంబు వేడెద నేనిక్ష్వా
కుయజ్ఞంబు నొనరింప దలంచి మహాత్ముండగు వసిష్ఠుని చేత నిరాకృతుండనై మీరు మీకు సమ్మతంబు సమ్మతింపవలయు
బ్రహ్మనిష్ఠులగు మీ తపోవృత్తులం గూర్చి నేను సమ్యక్‌శిరస్కుండనై నమస్కరించి ప్రసన్నులం జేసికొని ప్రార్థించెద నట్టి మా
రుమహాత్మ్యసిద్ధ్యర్థంబు సమాయత్తులరై యేయజ్ఞంబు సశరీరస్వర్గంబు సంభవించునట్టి యాగంబు నాచేత సేయింపు
డు తపోధనులారా గురునిచేత నిరాకృతుండనయ్యును గురుతనయుల రగు మిమ్ము దక్క నితరగతి నెరుగ బోవ నిక్ష్వాకుల
సంభవులకు సాదరము పురోహితుండు పరమగతియగు వేడియు పురోహితుండు పండితుండై ననయ్యది భరణీయుల సుద్ధరిం
చుగాపున సదంబడి మీరందరు నాకు దైవతంబగుదురన్నది సప్తపంచాశత్సర్గము ******************
॥ సీ ॥ అంత త్రిశంకుని వాక్యము విని మునిపుత్రశతము నిగ్రహ సంయుతమునకుడు | నతనికిట్లనిరి దుర్మతి నీవు గురునిచే హీన
వాదిచేసి వారితుడవయ్యు | నతని గాదనుచు శాఖాంతరగతి జెందదలచె నిక్ష్వాకుసత్కులులకెల్ల | నతిముఖ్యగతి పురోహి
తుడౌట నలసత్యవాది వాక్యము మీరవశమె నీకు | నెలమి భగవంతుడు వసిష్ఠుడదియశక్య | మనుచు జెప్పిన నృపుకతువుయట్టియ
జ్ఞ | మేము జేయింపశక్తుల మెట్లు నీవు | మూఢుడవగ బాల్యము నీపురంబునకు మరలు అదియనుంగాక ॥ మ ॥ జగముల్ మూ
డవరేంద్ర యాజనమునకా శక్తుండయజ్ఞంబులర్ | భగవంతుండు వసిష్ఠుడట్లు వశతిగా భాటింపుమేశక్తిచే | దనునవ్వాని
కి మేమటన్నదిని తద్వాక్యంబు గ్రాహ్యంబుగా | ధిక్కతంబుగా మరియా త్రిశంకుడపుడెంతే వారితోనట్లనుగా ॥ క ॥ గురుచే
గురుపుత్రులచే | నిరాకృతుడనైతినిట్లు నేనితరుండా | గురుసరయువోయివచ్చెద | భూరి మీకుగా గుశలము తపోధనులా
రా ॥ వ ॥ అనిపవసిష్ఠపుత్రులు నిష్ఠురప్రాయ క్రూరంబగుతద్వాక్యంబు విని యధిక క్రోధంబున జండాలుండవు గమ్మని శపియించి
నంత మహాత్ములు నిజాశ్రమంబునం బ్రవేశించిరంత గురుపుత్రశాపితంబగు ఘోరరూపంబై నశాపంబు విని త్రిశంకుండు శోకం
బుజెంది తావకుండై దుష్పురంబునకుం జని యా రాత్రి సనిసయంత ॥ సీ ॥ నీలసావర్ణుడు కూల వస్త్రముబూను తనువు సనీల
వస్త్రముధరించి | మకుటవిన్యస్త కేశకలాపమును మాలివిస్రస్త కేశముల్ పీవగాంచి | హాటకాభరణంబులు సంగంబు
లనాయసాభరణంబులా వహించి | సాకభావన కృష్ణచతుర మహాముఖముసకర్పూర భావనకృత్యమావహించి | జాతిరూ
గ్యమాల్య లేపరీతమించి | చాగుతరరూపమును మేనసౌరుమెలగి | గారుకొనవీరణము మేను గలిగియున్న | పాలకుం
డాలుడవుచు చండాలుడయ్యె ॥ క ॥ యిటు చండాల సరూపుడై నయతని వీక్షించి మంతుల్ భటులుం బౌరులు గూడి వీ
డిచనుచో | బాటించియద్భూవి ఘూడటమొక్కండడపింపుచుగా బగలు రేయాత్మగా వృతిగా నిల్చెను | కృ టగా జేయు
నెపోవిశ్వేయమునిగసంగావచ్చుచోనచ్చుటగా ॥ ఉ ॥ లీలను గానిమెంతుచి ఫలీకృతకార్యుకృపాలవర్యుజం | డాలతనూభవుడు
ప్రమసటస్థ నివత్సలతాగ్రపాలుడై | పాలితధర్ముడగు ఘుపవి భానిధిగాధితనూజుడక్కహీ | పాలుని తోడ రాఘవసుభం
ఘనుడీమనటంచునిట్లనుగా ॥ క ॥ దీవచ్చుకార్య మెయ్యది | రావసుధాధీశ సుతయరాధ్యాధిపశా | పావృతివండా
లుడవై | ఈవెంతయు వీరవరమహీలోకే తిరుగకది ॥ క ॥ అనినంతట దద్వాక్యము విని నంత్యజరూపి వాక్యవిదుడు త్రిశంకుం | డని
రంగా ప్రాంజలియగుచుగా | ఘనవచనాభిజ్ఞుడై సగాని కుతోడగా ॥ సీ ॥ కనికసందసయట్లు గురుని చేతను గురుసుతుల

జేతనుతి రాక్షసుడనై తి । వాయుభిన్నంబు లెండకమున్న రెక్క లిగా పొ్రిరింబికిదుర్దరూపమేను । గాత్రంబుతో దస్వర్గంబు లెందగవలెననిదలంచితిని సౌఖ్యస్వరూప । క్రతుశతంబు జేసినొంచి-తివాసనై నగాధర్యోమవ్యాంప్తితంబగుఫలంబు । క్షత్రధర్మా ప్రచేనట్టి కష్టమైన । నన్ను తమిం నతులలుకనీయానసుమ్ము । వెలయబహువిధయజ్ఞముల్ సలిపితేను । ప్రజలబోని తిధర్మమర్యాదమీరా । మరియు నా । చ । గురువులనుగా మహాత్ములనుగోరి కె నాడగుశీలవృత్తను । స్థిరతను హాని యొందగను జేసితిని తిధర్మమార్గము । దరయబ్రయత్నతత్పరుడనై తొలుకయజ్ఞముజాయబూనుచో । గురువులుబ్రీతిదప్పి యెంనగూపరాకబోయిరిమౌనిపుంగవా । కావునా । క । కేవలమనుష్యయత్నము । దైవగతిగాదలగిపోవుదానపురుష సంభావితయత్నముగన్నను । దైవగతిరెయెరొ స్థాసనుచుదలతుగా మిగులగా । వ । కావునమునీంద్రా ప్రీతిగురులంబగు పరమాతురుండనై భవదీయ ప్రసాదంబునా కాంక్షించునట్టి కాంక్షితంబుగావింప నీవయపూనుండవదియనుంగాక దైవాపవాతప్రయత్నుండనగు నేనుభ్రాతరగతిగాజననెల్ల నాకునితరంబగు శరణంబుగలుగదట్లగుటం జేసిపొతకమెబుసదైవప్రయత్నంబునివతిగాం పజేయనీవసమర్థుండవగుదువన్నది అన్నపంచాశత్సర్గంబు ＊＊＊＊＊＊＊＊＊＊＊＊＊＊＊＊＊＊＊＊＊＊＊＊＊＊＊＊＊＊

। క । అనిపలుకుమత్రిశంకుత । ననువదచండాలరూపిదైనత్రిశంకుం। గనుగొనిమధురోక్తులకృప । నెసయించుచు గుసికత

(＊) త్రిశంకుంకువిశ్వామిత్రునితో యాగంబు సేయించుట (＊)

నయుడిట్లనిపలికెగా । శా । ఓయిక్ష్వాకుకులాధిపా శుభమునీకొందంగనిసుగాధార్మిక । శ్రీయుక్తాత్మనెగుంగుదుగా శరణార్థిగానీకునేనయ్యెదగా । జేయంబోశుభయంబుపుణ్యులమహర్షిశ్రేష్ఠులంయజ్ఞనా । హాయాశుభంబుగవిల్వబంగు సుభనై యాగంబుగావింపుమా । ఈ । సుకుశాపంబునసెట్టిరూపమువిశేషంగ ల్గనీరూపుచే । గరమీదేహముతోడ జెందెదవుస్వర్గంబీవ యేనీవిటగా । శరణంబంచుశరణ్యుగొనితునినిచ్చగా జేరిపార్థింపుటగా । గిరసంపాతృమగాదలంచదనుస్వర్గంబేను నీకుంనృపా । క । అనిపలికిమహాతేజో । ధనుడగుగాధేయుడధిక ధర్మ నిలయులౌ । తనయులనుమహాప్రాజ్ఞుల । జనుదెంచ్చనిచెప్పెయజ్ఞసంభారంబుల్ । సీ । అంతశిష్యులబిల్పి యందగ వాక్యజ్ఞమహాకౌశికుడు వాక్యమనికొంనిట్లు । నాయాజ్ఞనువసిష్ఠనందనులను ఋషిప్రకరంబునెల్లను బాలులార । సుతశిష్యహితబహుశ్రుతఋత్విజశ్రేణితోడగూడగబిల్చితోడితెండు । నావాక్యముసబిల్వబోవస్న్యుంజెప్ప వాదరింపక యున్నదియనెల్ల । తనకుజెప్పవటంచనువినితడుక్తి । యతనియనుమతిదిక్కులకరిగివారి బిలువసర్వదేశంబుల వెలయుబ్రహ్మ । వాదులగుఋషులెల్లన వచ్చిరటకూ । వ । అంతటచ్ఛిష్యులేతెంచిసముజ్వలతేజుండగుగాధినందనునితోడబూజనియ్యా మేముజని భవద్వచనప్రకారంబునబిలిచిన సకలదేశంబులంగలుగు బ్రహ్మవాదులగుబ్రాహ్మణులందరు నరుదెంచిరండ-మహోదయుండను మునికొంకటి తక్కచిక్కె నదియనుంగాక మునీంద్రావసిష్ఠనందనులునూర్గురు క్రోధాతురసముద్దీపితంబుగానెద్దిబలికిరవ్వాక్యంబుసర్వంబును నీవువినుమని యిట్లనిరి । గీ । పూని ఋండాలుడుయజమానుడె । దతనికిని క్షత్రియుండగు యాజకుండు । నట్టియాగసదస్సునకమరవరులు । ఋషులుహవ్యంబులను భుజియింతురెట్లూ । క । ద్విజులు మహాత్ములునగుఋషులు । శ్వజలనుజండాలకృతమావిభోజనముగా । భుజియించియట్లుసద్గతి । భజియింతురు కుశికపుత్రపాలిసులగుమగా । క । అనికశినోక్తులనందరు । ఘనరక్తేక్షణములొలయగ మహోదయుడుగా । మునికూడి వసిష్ఠమహాముని తనయులు బలికిరిట్లు ముని శార్దూలా । వ । అనిశిష్యులందరు జెప్పినతద్వచనంబులువినిమునిసత్తముండగు గాధిపుత్రుండు గోధసంరక్తనేత్రుండై రోషయుక్తంబుగానిట్లనియెను గ్రంబగుతపస్థితింజేసిదూషకతావహులాంకు గానివెన్నగొట్లుదూషిం

(యథాశ్లోకతాత్పర్యరామాయణము.)

చనుదు రాత్మలు భయస్థితులై నిస్సంశయంబుగా నిట్లు దండకాలకాశపీడితులై యయ్యలోకంబునంద చెందుదురనంతరంబు సప్తదస్య తనంబులు నియతంబుగా మృతశవభక్షకులును తనకసమాంసభోజనులును హీనజాతులును గృహహీనులును వికృతవర్ణులును వికారాకారులును నై యీలోకంబులయందటంచెరియుండురదియునుంగాక విదోషుం తనకునన్ను దూషించినదుర్మతి యగుమహోదయుండును సకలలోకదూషితుండై నిషాదత్వంబునం జెందిప్రాణాంతఘాత కుండును నిర్దయుండునై యుండు విమదీయ క్రోధంబునం జేసిదీర్ఘకాలంబు దుర్గతిం బ్రాపించునని ఋషిముఖ్యంబునట్టితయంబల్కియుత్తముతేజం డునుమహాతపోయుక్తుండును గుమహాముని విశ్వామిత్రుండు మహాత్మాంతుండయ్యును దివ్యకోన మస్థితుడు సగణంబు. ******
॥ క ॥ తనదుతపోబలంబు హితులగ | నెనరపసిష్టాగ్నజులకు మహోదయుగూడగ | దనరుచిఘనదరుచిరాశిత | తెనయుగఋషిముఖ్యులను ననిట్లనిపలికెన్ ॥ సీ ॥ ఆత్మ్వాకుకులభవ్యుండితడు త్రిశంకుండునసనివిశ్రుతుం డుధర్మాత్ముండు | చాలయాశ్రితనాదనశరీరముతోడ స్వర్గంబునకు బోవ వాంఛతోడ | ననుశరణంబు వేడినవాడు నేరీతిసంగంబుతో దివికరుగవచ్చు | నా రీతిగాయాగమాచరింపగనగు జేసినాతోడుత మీరుగలసి | యనియసగ్గాధితనయు వాక్యంబు వినియు | ధర్మవిదులగుమహామునులందరును వచ్చి | కలసియుచ్చ్వటధర్మయుక్తంబుగాక | దనశిష్యవసంబుతమలోనదలచిరిట్లూ ॥ ఉ ॥ యీముని శాస్త్రజ్ఞుండుమునిసంతయుకోపి దయనుసంపద కాగరో | మాకిరిసింపు గాసకలమహా ప్తినిశాంతి వహింపలేదికం | డేకొలదిగా నచింపనదియేదగునిక్క్రియమున్ జేయనగాసవ | ఘాఢ్క్తి తిపావకశ్రమము డొటకపింపడె గోపమూనిస్త ॥ క ॥ కావునసకరి తుంపై | యేపిత్రిస్వర్గమున కేగు నిత్వాకుకులం | బావిధికాసిదునిప్రభా | వావేశసృగ్రగుసృజేయనగు మునమెల్లన్ ॥ వ ॥ జాలనిజేసినాసినంపరమున తథా ప్రయోగంబుగా యాగంబు జేయుదమునిపలికియప్పమహాపురుషులుస్వ వాదిసాధనము స్తుతులై క్రియారంభంబొనర్పసద్యశ్వద్వరంబునవస్తుతేజుండగుగాధిశనూజుండునధ్వర్యుండును క్రమంబునసఖిలఋషులును ఋత్విజులునుగామంత్రముంత్రాత్మకోవిదులై శాస్త్రవిహితంబును విధిసహితంబుగాసర్వక్రియలొనసముగానంతగొంత కాలంబునకుసిద్ధిశతపోయుక్తుండగు విశ్వామిత్రుండు భాగార్థంబుగాదేవతానివహంబు నావహనంబొనరించిన నచ్చటవహి విభాగంబులకై యమరశ్రేణిరానియడంగ్రోధాయుక్తుండై గానిప్పన్యుండుమ్రృవయుక్తంబగుహస్తంబెత్తిత్రిశంకునకిట్లనిరా ॥ శా ॥ భూమీవల్లభ జూడు నాతపముపెంపున్ దుర్లభంబైన స్వర్గమున్ | దీమేనితోడనే జేర్తునిన్ను నిదె నేనిం తేనరెం డ్రావుది | యత్యేయంబు దసంఫలంబు సెకయింతైనన్ నిజంబేతత | త్సామర్థ్యంబునదీవు నీనసుషతో స్వర్గంబు బ్రాపింపుమా ॥ క ॥ అనికౌశికుడనునంతస | తనదేహముతోడమానితతిగనుగొనగా | ననిమిషలోకంబునకున్ | జనియెంగా దితతృణముననేత్రిశంకుడు రామా ॥ ఉ ॥ యీవిధి పచ్చువానిగనియిట్లను శక్రుడు దేవ యుక్తుడై | త్మావరనీవు బొమ్మతి రుగంగురుశాపహతుండవై నివా | గావునస్వర్గవాసమును గైకొనజాలవు నీవనన్ | గేవలమూర్ఖ యంతదల క్రిందుగ బడుమిదివి మూధకేన్ ॥ క ॥ అనియనిమిషపతియాగతి | యనినస్పడత్రిశంకుడును మహాత్మునితోడన్ | ననుబ్రోవవేదబోధక | బుపతి గాధి సుతయను మునిడి రోదించెరలన్ ॥ యిట్లబడుసమయంబునా ॥ క ॥ మొలగత్తియతడు మొకయుటి | బలుకవినిత్రిశంకుడు ధరణీపతి గూర్చితపో | బలమునగాధేయుడ చొలా | నిలునిలుమనిరోష మెసగ నిలిపెగనదు మఖా ॥ వ ॥ యిట్లుధరాతలంబునకు బడకుండత్రిశంకుని నంతరిక్షంబునం నిలిపి తేజోనిధియగుగాధిసుతుండుగోధమూర్ఛితుండై ఋషిముఖ్యంబునసరెండవవిధాతయుంబోలి నాత్రిశంకుని పేరద్వితీయస్వర్గంబు జేయందలంచి దక్షిణమార్గస్థితిగా బ్రత్యేకంబుగా నసప్తఋషులను మరియునక్షత్రంబులనుం గల్పించెనంతా ॥ క ॥ యీగతి దక్షిణభాగన | భోగతి తేగాధిజాడు

దపోనిధి మునిపతి | ధ్యానదృష్టి గో్ధా యతిచా | నాగణముల సృష్టిజేసి గ్రహములనుదరియుగా | గీ | లోకముల యందునా
దత్రింశుశేకయుంత | జేతు సెక్కటనదిగాక జేతునందు్స్ | బ్రతిగ మెక్కనిననిగో్ధపట్టిగాధి | పట్టిసురల జేయుసుష్ట
మించె | సీ | అంతనత్యంతవిభ్రాంతులై ఋషులుసుసమరులుగా ధేయనధిపుగూచి | యనునరో త్తులనిట్టులనిరియాశా
జాపహోభాగ సురుశాపహతుడుగాన | దేహంబు తోడుత దివమున కరుగింగ దగదంత్యజుండౌట సెగిపుపోత్తే | యనిసత
త్యాక్యముల్ విని మునిసత్తము డై నవిశ్వామిత్రుడధిక సూక్తి | నఖిలదేవతలనుగూచిా యనిదొనిట్లు | నుశలమునుమీరునీ
త్రిశంకువను మేని | తోడస్వర్గంబునందు జెంచుటను నేను | బ్రతిన జేసినస్సత్యంబు బలుకజాలా | కావున | క | తనున
హితుడన త్రిశంకున | కనవరతము నిదియొస్వర్గమునుగాపుతనే | మెసరించుసఖులసత | త్రనిరాయమునరియు శాశ్వతం
బనుగాతగా | అదియునుంగాకా | గీ | యంతగాలంబులోకంబులెల్లనుండు | నంతగాలంబునక్షత్రతంబై నయట్టి | నీ
కులస్పష్టి ధ్రువంబుగానిలుచు గాత | యనుచుతింపు దుదీనికై యమరులెల్లా | వ | అనిపలికినస్సొందారకులందరునక్షత్రసకళం
దనుంగూచిాయుదీంద్రానిశుభంబగునట్లవడు త్రవిధంబంటయునగుంగాక వై శ్యానరపథంబునుత్తరాయణమార్గంబునకు
బహిర్గతంబులై భవత్కృతంబులగునక్షత్రంబులన్నియుబూర్వనక్షత్రంబులతోడనాకాశంబునం బ్రకాశించుచుండుంగా
కనవ్యాకృతుండగుత్రిశంకుండునునమరసంకాశుండైయు డుంగాక గ్రతాభురాంతను గీర్వాణుపంగవునన్నుపస్తుతించు
నునగుత్రిశంకునింబరివేష్టించియీనక్షత్రంబులంనియస్వర్గలోకగతుండగు వానిబలెనుసరించిబ్రాపకాంచుంగాకయట్లు
యనుసరించిరంతట త్తపుండునుండేజస్వియగు విశ్వామిత్రుం డు సకలదేవతాఋషి విసరంబుల చేసవడిరు ... వా
రితోడనుముతుండయ్యెసం త్తరఘురాత్తమాపహోయ్ భాగలగు దేవగులు పోధనులుంటెడ్ క్రతు యాగానంతరంబునిజధా
గతంబుగానందరుంజనిరన్నదిమష్టితమస్స గాంబూ ****************************, ********, ****
| సీ | అంతకాశికుమహాత్మ్యం డుజనుమండ వనవాసులగునట్టిపాయలనెల్ల | వీక్షించియిట్లనివిఘ్నంబు బొడమెసన్ని
బదిశనుండు దనకమిగుల | గాఘనవ్యదిశ్ప్రథమునకేగినేనందుని ల్పెదనాటనాయగాఫ్టిబోనసు శ్చిమదిశపుష్కర స్థలిలో
పభా ప్తితపోనిష్ఠసధిగమింతు | నదియముఖ్యలపోవనంబనుచునరిగి | విపుష్కర తీర్థంబు ఘోరనిష్ఠారి దపము | గొశికుడు

(*) అంబరీషుండు యాగంబొనర్చుట (*)

జేసెవనూలఫలానియుతుడు | వంశజస్తోమరామ భూవరలలామా | క | ఆ కాలమునందునయో | ధ్యాకాంతుండంబరీ
షుడనసధిపుడులో | కైకఖ్యాతుడుగజ్జము | మేకొనిబాయగనషక్రమించినయంతగా | గీ | అతడుగనష్టంబునసుదీక్షన
ధిగమింప | యాగపశువునువాసవుండపహరించె | నపుడుపశువునలేకున్న చోయాజకుండు | బ్రాహ్మణుడిట్టులనియెనరా
జతోడా | క | అరవృతపుత్యాగబశువో | నృపనీకుప్రమాదవశతనేడటుగానగా | విప్రులేరిపోహీసునిని | నృపునిగా
హారియింపుదోషనివహంబధిపా | వ | కావునసరేంద్రా క్రియాపరిపూర్తిగాక ముష్ణ వెదకించి యాసపశుపుంజే
ప్పింపుముగాదేనిపరిశినిధింజెప్పెదవినుమా || క | భూవర చాయశ్చిత్తముగావింపుము మాకుగో త్రగతినొకసరునిగా |
గావింపుముకుపశుపుగ | భావింపుము వేగయాగపరిపూర్తిగనిగా | క | అనినప్రరోహితుపచనము | విని ఘనపరుతియుం
బరీష విభుడాలోడుగో | ధనముసహస్రముగొనుచుగా | జనియొపశుపు వెదకవుకుమనస త్తమరామా | గీ | జనపతియునిట్లుజ
నిచనజనపదములు | పుసపదములను దేశముల్ మునిపదములు | నగరములుగావనములువనంబులకని | వనసపశుపనసు
వెదకుచువచ్చి వచ్చి | క | సుతహితునినిజభార్యా | యుతునిగాభృగుసుతునిచాత్రమొటజముధ్యా | యుతమశాసనరచిత |

స్థితికుదితుని యుచితగతిని యేలు క్షితిపతి రామా ॥ వ॥ ఇట్లు శునశ్శేపుని గొనిపోవ నంబరీషుండును రాజర్షి యయ్యును ప్రభావి శే షుండు నగు నంబరీషుండును బ్రాహ్మణ యుతుం డగు ఋచీకుని కుమారుల నందఱ నడుగ నక్కుమారుల నెవ్వరి నిమ్మని యా మంచి మునికి లక్షగోవుల నొసంగి యతనితో మహర్షీ నీ గోశతసహస్ర విక్రయంబున గ్రహియింప నీ సుతు నిమ్మంబు గాసిన యజ్ఞ దేశంబులం బరిభ్రమించితి నెందును నెవ్వని నెవ్వరు నిరాకరించెదరు ఋచీకులు తమ ఏతద్విక్రయ త్యాగంబు నంగీకరింపుము వనిలో నా పశువు నొసంగి నీ వేనిని నెనరు నెంత తనయుం గృతార్థుం డగుట దనరు యాచింపబడి నా రాజునకు దేవోత్తముండు కుమారుండయిన ఋచీకుం డిట్లనియె ॥ గీ॥ జ్యేష్ఠుని నిత్తునే నృపశ్రేష్ఠ యెవ్వ । డైన ననుజుండు నిచ్చు వాక్యంబు వినియు । నతని మాత ఎల్లియయ్యెం బరీష । జనవరుయశస్వి యొకనాఁడు యిట్లు గని పలికె ॥ క॥ భగవంతుడు జ్యేష్ఠ సుతుం । భృగువర్యుం డిట్లనుచు దెయ్యంబు నమ్ముం । డనుజుండు నాకు బ్రియుం । డనుటనేనియ్యఁజాలన తనివృపాలా ॥ క॥ జ్యేష్ఠుండు తండ్రికి బ్రియుండగు । నా పుత్రుడు కడిగిని యనుజునెరిమారసర । శ్రీ మధ్యముఁ గాన నేనుగ । నిష్ఠునిరక్షింపు నిర్ణయింపఁ జాలఁ ॥ క॥ అని యీరీతిన మ్మునియు । మునిపత్నియు బలుక మధ్యముడు దానసుట । దనయంతతపశ్శేపుం । డని యీ వాక్యంబు రాజు యడిగ్వభవతో డగ ॥ గీ॥ జనకుఁడీ జాలనని నాకు నుడవసయు జేష్ఠు । జననియు మగనిచ్చ దీఁజాలనని తొఁగాన । నధిపయిమధ్యమువిక్రీతుడని తోరిగితి । నిరుపర గాని వానినన్నిత్ర గొనుము ॥ వ॥ అని నరఘువంశభూమమగు రాజర్షియగు నంబరీషుండు సంప్రాప్తుండగు నందు దైవకవి క్రయంబుగా గోశతసహస్రంబు రుచికునకొసగి శునశ్శేపుం గ్రహించి రథస్థితుం గావించి మహాతేజుండును మహా యశుండును సన్మహితుండు సత్వరంబున సంజనితోత్సాహము దనరె ఏకమతి పుష్కరక్షేత్రంబున ********************

॥ గీ ॥ అటుల నంబరీషుండాశున శ్శేపుని । గొని మహాబలుండు చనుచు నడుమ । రఘుతనూజు మహాగస్త్యలికు ధ్యానమ్ము । మును నిల్పియుండె జనవరేణ్య ॥ సీ ॥ అటవిశ్రమించియయ్యంబరీషుండుం డుదస్థిరయశుండు శునశ్శేపుడుపుడు । శ్రీకృష్ణ పూపు ష్కరక్షేత్రంబునకువచ్చి ఋషులతో దపమాచరించువాని । మేనమామ యనుగాధిసూను నిరతతమాతురుండు నువిమలస్నానసుం డు । దీనుఁడై వేతనొందిప్రార్థించి తేనమ్మునియంఘ్రియుందువ్రాలి । వాక్యమిట్లను మోమునివర్యసౌమ్య । తల్లియు నుదండ్రియను జ్ఞాతితతులు హితులు । రక్షకులు లేరు నాకు ధర్మగతినన్ను । నిపుడు రక్షింపనవురంత వీవసుమ్మ ॥ క ॥ తాత యు మాతయు నమ్మురి । భూతలపతి మఖపశుత్వమునకిటు గానక । దాయమాలయు త్రాతయు । ఖాతయు నీ వింక నీవ నాకు మునీంద్రా ॥ ఉ ॥ కావున నీవిభుండు గనగా వలె యాగఫలంబు నేచిరం । జీవినినై గతుండదపము జేసియు నూనతస్వర్గభోగ సంగాప్తి లేనా కనాథునకు గవ్మి దేనాథుడవీ వెసన్మతిగ । భోగ్యములన్ను దండ్రి సుతులో లేనఘుంబుదొలంగ ధార్మికా ॥ క ॥ అని శునఃశేపుడు విశ్వామిత్రుడు । వినితద్వచనము దయస్వలితుఁడాయ । బ్బని మధురోక్తులను పలా । లన మొనరించి తనతనూజులకునిట్ల నె రొగా ॥ క ॥ ఎవరలోకఫలంబున కై పితరులు సుతుల గాంతురతిశుభమతిచే । కాపరలోకహితార్థము । ప్రాపింగ సమయమిపుడు ప్రాప్తించెబత్యోగ ॥ అని శునశ్శేపుని జూపి మరియును ॥ క ॥ ఇలతమ మునిసుతుడు బాలుడు । మతిశరణార్థి వచ్చినాడు మమ్మున్ తనకిక । వితమిచ్చినాడు గూడుడు । హితముగ మీరెల్ల ధర్మహితులు నఖిలజ్ఞుల్ ॥ కావున ॥ చ ॥ ఇతనికి నాకమారోకరు యీ నృపయాగపశుత్వమొందుడీ । గతి నొసరించుచో నితని గాచుట యాగము సాంగమౌటదే । పతలకు ప్రీతియౌట ప్రియవాక్యము సల్పుట బంధురక్షణ । స్థితియును సగ్నితృప్తియును జేయుటయున్ సుతులార జేయరే ॥ క ॥ అను నత్తరి విశ్వామిత్రుని వాక్యము దత్సుతులు మధుచ్ఛందాదుల్ । విని యుసగర్వముసహా । శ్రవముగ విని నమునెట్టులనిబలికి రొగిగ ॥ క ॥ తనసుతులబోలియనిశియ । న్యూవిత నయముతో లభువెల్లయు క్రతు జనకా । శున గాచెద మనుదోష । నమున

శుభమైన కార్యమిది యుభోలదు జూడగ ॥ వ ॥ అనిన సత్యవ్రతుండు విని వసిష్ఠపుత్రులు విశ్వామిత్రుండు గోత్రగురు
రక్షకత్వంబైన వారల కిట్లనిరి మీకు భయంబు దక్కి విశ్వామిత్రుని యతిక్రమించి యివ్విధంబు గాగన్న విగర్హణంబు రోషము
వహించి నాడు దారుణంబు భూషణంబు పలికి తిరగుటమారలందరు పన్నిద్దఱు దనుల చూచి [illegible] పొంది
శునకమాంసభోజనులునై వర్ణాసన హీనాన్వయంబుగా సమస్తభుతపయుండు [illegible] యువుడని [illegible] నూఱుజులకు శాపం బొసంగి
రాని విండ వప్పుడ యాఋషండు శునశ్శేపునకు సభలో నిచ్చి రక్తంబుగా గాధాహనం [illegible] ద్వయంబు పడేసి విను
మహితో మునిపుత్రా విశ్వామిత్ర ప్రపతి యాగంబున విష్ణు దేవతాకంబగు యూపంబున రక్తమాల్యానులేపనుండవై దర్భల రజ్జుల
లంగట్టుపడి నప్పు డగ్నిభయంబున నాగ్నేయంబగు సూక్తులనగ్ని సభికుచించి యామీసకరసే చెప్పి నదివ్యంబగు గాధాద్వయం
బుగానంబొనరించి నింద్ర విష్ణులు సంప్రీతులగుదురంతం జేసి గళసిద్ధి నందితీవ [illegible] జెందెదవని శునశ్శేపునకు
దయతో [illegible] ద్వయంబుగ్రహించి యయ్యంబరీషుండు రాజసింహం బగు [illegible] కిట్లనియె ॥ క ॥ అతిసత్వ [illegible]
యతి [illegible] మునివరుగ [illegible] | పతి [illegible] భూమిక్రి [illegible] కొనుమీ [illegible] ॥ క ॥ అనిన
మునిన [illegible] వినిహాషాలవిష్టు [illegible] | [illegible] | జనితో [illegible] వాటమున [illegible] మెస
గెగ ॥ వ ॥ యిట్లు జనియా [illegible] ముని [illegible] యతంబున [illegible]
సుర [illegible] మాల్యాదులు [illegible] సంబంధించి [illegible] వాక్యంబులు [illegible]
[illegible] సురల [illegible] మూల నివాహ్య [illegible]
[illegible] దీర్ఘా [illegible] ప్రాణంబు గాచినెడి వాస
వాదిప్రసాదజ బను బహువిధ ఫలంబు [illegible] రఘుత్తమాధర్మ్యుండగు విశ్వామిత్రుం [illegible]
యుత్తుండై [illegible] ********
॥ ఉ ॥ ఆపని వేయు [illegible] తేజుడజుండు దశరథ [illegible] | నా
సృతిసూక్తి యిట్లనియె ముని తో [illegible] | [illegible] శుభంబు గా [illegible] ॥ క ॥ అం [illegible]
[illegible] | ఘనవిశ్వామిత్ర [illegible] | [illegible] | ఘనతరమగ [illegible] లం
[illegible] ॥ క ॥ మేనక [illegible] | [illegible] | [illegible]
[illegible] జేరియించునెడగ ॥ క ॥ ఆమేనక [illegible] రనియా | కామినితో ఘనతే
జం | [illegible] యిట్లనియె ॥ ఉ ॥ [illegible] సంగతి [illegible] | రాగర
మాహన [illegible] చేం | [illegible] రాగముతో [illegible] | వేగను
టన్న [illegible] ॥ వ ॥ [illegible] గమా విశ్వామిత్రుండు [illegible]
[illegible] లతో [illegible] దశసహస్రంబులు [illegible] తపోవిఘ్నంబు [illegible] గా
[illegible] మునిలక్ష్మణ [illegible] విషాద [illegible] | సీ ॥ నాతపో హరణం బు
[illegible] దేవతలిడిన [illegible] కార్యమిదియ నిజము [illegible] దశవర్ష [illegible] నేను
[illegible] | [illegible]
[illegible] మునివరుండు | [illegible] | [illegible] | మేనక [illegible] లతో [illegible]

చె। గాధేయ కుంభకరాజు రాఘవకులలామా॥ గీ ॥అంతటహిమాద్రికరిగి మహాయశుండు। జేరికానికిచనువనదీతీరమం
దు। ఘనముగావించెనత్యంతదారుణముగా ॥ క ॥ ఉత్తరదిగమునుఋషివర్యుఁ। డత్తపముడిటు దపము జేయను గ్రతరముగా॥
న్తపము వేదిమి నిరఘు। సత్తమ వేయ్యేండ్ల శుభ తపము జెనియించె వేఁగా ॥ క ॥ తమలో నాలోచనమున। కమలోద్భవుఁ జే
రి దేవగణములు బుధులు గా। గమలోద్భవయిన కౌశికు। దములో క్రతుమహర్షినామము దొసఁగా ॥ సీ ॥ అపుడు వే
ల్పులు వెల్లనాలించి సర్వలోకపితామహుండు నకుఁడికి వచ్చి। ఘనతపోధనఁ గౌశికుని జూచి మధుర వాక్యమున ని ట్లనియె
న హమహర్షి వై తి। స్వాగతంబగుఁ గౌశికుని ప్రీతి యుగ్రమౌతపమునఁ బ్రీతి దాల్చితేను। దవరనీకును మహత్వము ఋషిముఖ్య
త్వమిచ్చితిని శుభ వరేణ్యఁ డౌని। విశ్వపతి భువను జునుసూ ర్తిని విపాద। మోదము లనందఱకును బ్రమున్నమునసునత్త। పోధ
న మునిశ్రేష్ఠ గాధి తనయ। దంజలి యొనర్చి మ్రొక్కి యుట్లనుచు బలికె ॥ క ॥ భగవంత దవగుణీయిటు। లొగిసా ర్వ
[illegible] కర్మ మొనరించిన తులం। బగను మహర్షి విశిష్ఠన। వగుటకు విజితేంద్రియుండనై తిం నేను ॥ చ ॥ అనినను వగ్రతేజు
డమ్ము నగొసి కుమహర్షి వలెకా నొ। జనవ వింపని త్తుఁ లు సన్నిధి యొనవి కారభా వమా। వెనుక యుస్న యప్ప డెగ
నె బ్రతుగ భాగము నొంచెపి ను। [illegible] కొన కాటంచును దించి విరించి బోయునర ॥ శా ॥ నీకర్వంబడరక సు
[illegible] నంతే గొనిప్పుడు నిరాహారుండు [illegible] భుజప్రసారు డనిలాహారుండు బంచాగ్నుడు। ధ్యానరూపుండు గ్రీష్మ
వేళ హిమకాలంభోన్నిషిక్తౌ ప్రస్థులం। దాహ్యంగా [illegible] బంబునకుప సంబతాప్యం సంగా జేసెగా ॥ క ॥ అంతటనటువర్త
నహ। [illegible] నిపమ మహాను నకసం। [illegible] జేసెగ। సంతాపము దివిజులకును శ్రసకరమ్ము ॥ వ ॥ ఇ
ట్లు కలంగి [illegible] రావించి మహేంద్రుండు [illegible] భాషించెను
[illegible]
॥ వ ॥ అటుపిమ్మట [illegible] లగ్నమైయున్న మీకార్యంబు ఘటిల్లు। ట్లు నీకుమ్మడ వైనుతేం ద్రవిని వేమాయింపమునీం
ద్రుండురో। నని యుక్తుండు [illegible] నిస్సందేహముగా నింపు చే। [illegible] నాయనుత్రసాదంబ్రాగా వింపచే
॥ ॥ అనిభ [illegible] గావించ [illegible] కోడి [illegible] ట్లనియె ॥ క ॥ భయుముండదుర
కేశ । [illegible] మందుమహా [illegible] ముగింపు। [illegible] పకనెం పికను సహావాసము
గ ॥ అది [illegible] ॥ క ॥ మారుని తో [illegible] నీ। చేరువని [illegible] శృంగారకశ్రీ। స్వాగత్యంబుసకశకకు। మారుని
నర్తకసకలదు మా [illegible] ॥ వ ॥ అనినన [illegible] వచనంబు విని [illegible] కోకిల సహాయుం
డనన్య [illegible] ॥ క ॥ ఆరంభ మునవ్యతర। ప్రారంభం బెసగ [illegible] విలాసా। సారంబున శృంగారా। కారం
బు మోహపరప [illegible] ॥ గీ ॥ ఆకలారావ మొంరించునట్టి కువిర। కోకిలారావ ముగువిని పీక సత్తు। డాపు
లుండయియున్న [illegible] జూడు। నాక [illegible] రంభ [illegible] ॥ క ॥ ఆకోకిలరవమునినటునాకోకిలవాణి [illegible]
[illegible] । తాకల [illegible] సందే। హములు డై గాధి తనయ [illegible] ॥ క ॥ అంతటనందుమ్మదేశ్యం। [illegible]
గౌశికుడు మునీంద్రుడెరిగి గ్రో। [illegible] గంభ [illegible] । దొంతయు శపియుంచదలచి యిట్లని పలికెగా ॥ సీ ॥ కామరోష
[illegible] గిననన్ను [illegible] మోహింప [illegible] దలచితౌట। పదివేల వర్షముల్ పాషాణమువు దుస్థితిగ శపియించి
వరిశమి [illegible] । మహోగ్రవదోషసముత్పన్నను కనత్తపోన్వితుడు మహాత్మత భావ। యఱిచను సౌకవి ప్రద్ధరించు
ను [illegible] । [illegible] నిలుపలేక। [illegible] గాధేయుడ నిశతేజ। దనినదుష్ప్ర డుతపమ్మును సంభ। శిలయునయ్యె

నమునివర్యుఁ బలుకవిని యయ్యు | మారుతను దేవవరుడును వారించనీ ‖ క ‖ అయ్యెడ తేజోనిధిగా | దేయుండుతపోపవ్యాలి [illegible] గుండె వడి | యాయతిచిత్రము శాంతిల | కాయతిమరి యు మదిసట్టులని జింతించెఁ ‖ ఉ ‖ ఈవిధి గోత్రమున [illegible] మియుబలుక నూర్థ్వముచ్చకేం | తేవిజితేంద్రియుండనయి దేహముస్పృక్కగభక్తి మానినే | వావిరినుండు వాడబహువర్ష శతంబులునై సనాతన | భావితపోనిరతి బ్రహ్మ బుుషిత్వము గల్గునంతకుఁ ‖ వ ‖ అదియునుగాక వచంబు గావించు నాసంగంబులు సశించకుండునని నిశ్చయించి రఘునందనా యిమ్మునీంద్రుండు వాదంబున లోకంబున నప్రతిమంబు గావవచనసహ ప్రదీప్తరూపంబు ప్రతిజ్ఞగావించె నన్నది చతుష్టష్టి వత్సరంబు [illegible] ‖ సీ ‖ అంతను త్తరదిశ యందు హిమాచలంబటపీడి పూర్వదిశ కరుదు దేరి | [illegible] [illegible] ముబూనివాగ్నివరుడు | [illegible] తరమున [illegible] కరణుబుగాగ [illegible] సాంగమును వెళ్ళ | [illegible] మానికి బహువిఘ్నకాలంబు పొర్తిమైన | మతినకోర్థంబు జేసనీ [illegible] | [illegible] గాదండ [illegible] మునిశ్చ [illegible] గాగ | ప్రవేమునిటు పేయ [illegible] | [illegible] బూ [illegible] రామా ‖ ఉ ‖ అం [illegible] నసికాన్న జాడన్న మునుభుజించగా | [illegible] చేనచటికిందుర్రకు బ్రాహ్మణుడౌచువచ్చి [illegible] | [illegible] లోన్నముగాథిసపెుండొసగగా | [illegible] సన్నము [illegible] ‖ గీ ‖ అటుల [illegible] మైన [illegible] | పోష్యమునభగం [illegible] | [illegible] | బుద్ధుడు [illegible] కొనుచుండెను ‖ ఉ ‖ అంతసహస్ర [illegible] | [illegible] జేసి [illegible] గా [illegible] మూ | [illegible] మునై [illegible] రంబు నపంచు [illegible] ధంబుగా ‖ సీ ‖ అంత దేవపితరదైత్యాహి [illegible] | [illegible] మోహాశ్రి [illegible] సుందరుని ట్లనిరజునితోడ | బహు [illegible] | [illegible] పేయుచున్నాడు | [illegible] చుండనిందు కేనియున్న [illegible] | [illegible] | [illegible] గావి [illegible] మో [illegible] కురవగ్య | బూనిసచరాచరంబు [illegible] | [illegible] మొందం గలగా ‖ అది [illegible] ‖ సు ‖ [illegible] లేవాపులు [illegible] | [illegible] దౌరలేడు [illegible] | [illegible] ‖ క ‖ జనములు [illegible] | [illegible] మూర్ధ [illegible] కార్యమె దలగ మేమియు దేవా ‖ ఉ ‖ ఆయతి [illegible] | [illegible] గాని చో | తోయజగర్భ [illegible] | [illegible] వెల్ల గాల్వడే ‖ ఉ ‖ కావునదేవ రాజ్యమును గాంక్షితమేని [illegible] | [illegible] కుబలు గా | దేవతలెల్ల [illegible] | వారి [illegible] | [illegible] చిరాయిట్లన ‖ శా ‖ బ్రాహ్మణ్యంబై [illegible] | [illegible] | బాంహ్మ్యంబు [illegible] వర్యా [illegible] | బ్రహ్మషిత్వము [illegible] | బ్రహ్మషీ [illegible] మూర్ధన్యుండంతట ‖ వ ‖ [illegible] పాటికి [illegible] వచనంబు విని బ్రీతుండై [illegible] మొదలగు సకలసురలను సమస్కరించి [illegible] మునివర్యులారా [illegible]

బ్రహ్మర్షిత్వంబును [illegible] దీర్ఘకాల తపంబును బ్రాపించెనేని యను జనకాజ్ఞ మెంబై రౌరాంకార పట్టాకారూపంబగు వేదం
బు [illegible] ంబొందుటను బ్రహ్మ వేద బగురుగ్య జుస్సామాదికంబునందును క్షత్రసేవంబును ధర్మ్యంబందును బ్రహ్మాగరిష్ఠు
డైన బ్రహ్మ ప్రవర్తించదగు నిష్ఠుండు [illegible] బ్రహ్మర్షి [illegible] వాంఛితంబొయ్యదియగు దాని నెనసెనా చను దని
[illegible] నద్దేవతలు ప్రార్థించిన జనకటప్పు [illegible] నిష్ఠుండ విశ్వామిత్రునితో నీవు నిస్సంశయంబుగా బ్రహ్మర్షివై తివని సద్వ్యా
[illegible] వేనసురులు సుభ [illegible] దక్షిణ్యంబున [illegible] చెప్పి [illegible] గాధిపుత్రుండు [illegible] మంబగు బ్రహ్మ
ర్షిత్వంబు జెందిబ్రహ్మర్షియై [illegible] సంతుష్టుండు [illegible] సైక
లన హిమాలంబున సంచరించెనిట్లు [illegible] మహాత్ముండగు గాధిపుత్రుని బ్రాహ్మణ్యంబు బ్రాప్తంబయ్యెగా
[illegible] ॥ క ॥ [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] సామా
[illegible] రాముా ॥ క ॥ [illegible] | [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] ॥ సీ ॥ [illegible] | [illegible]
| [illegible] | [illegible]
[illegible] | బ్రహ్మ [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]
[illegible] ॥ ఉ ॥ [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]
॥ క ॥ [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]
[illegible] ॥ వ ॥ [illegible]
[illegible]
[illegible] విశ్వామిత్రుండు [illegible]
[illegible]
॥ ఉ ॥ అంత ప్రభాతమైవిమలమైనసూర్యాహ్నమునందు విదేహ [illegible] | [illegible] మహాత్ముడగు [illegible]
[illegible] | [illegible] | [illegible]
[illegible] ॥ వ ॥ [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]
[illegible] ॥ గీ ॥ క్షత్రియులు [illegible] | [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] ॥ క ॥ [illegible] | చాపముగని [illegible]
[illegible] | [illegible] | [illegible] ॥ సీ ॥ [illegible]
[illegible] | [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]
[illegible] | చాపమును [illegible] | [illegible] | [illegible]

యోంగ | ములను బెండనీవిటి వలసననిరా | ఉ | అత్రిదేవతల్ మునులు నందరు శోడి ప్రసన్నఁ జేయఁడే | వోత్రము డాభవుండుముదమొప్ప మహోత్తములైన వారికి | య్యత్తనుచాపమిచ్చె ననిరోత్తము కాద్భుతమైన దేవతా | సత్తముకుం బహోత్తమదనుశంభుడు డాగ్రిన దీశరాసముల్ | వ | మునిసత్తమా యిక్ష్వాకుకరత్నంబయ్యో తనతప్పూర్వవంశజాతుండ గు దేవరాతుసకు దేవతాదత్తం బగుటం జేసి యది మొదలుగా మదీయ సదనం బునందుండెనంత గొంతగాలం బునకునే ధ్వరార్థంబు బద్ధకాస్థ లంబు దున్నింపనొక్క కన్యక యుద్భవించె దేహశోధనంబు జేయనాయం బ్రాపించి లాంగలపద్ధతి నుద్భవించుట సీతయను నామంబున విఖ్యాతయయ్యో నిట్లు భూతలసముద్భూతయై మత్తనుజాతయగు నద్దేవి వృద్ధి బొంద నేను యిక్కన్య యయోనిజ యగుటం జేసి పరాక్రమంబు కన్యాశుల్కంబు జేయుందలంచి యుంటి నవసరంబున | క | ఓ తాపసవరభూతల | జాతయనై వర్ధమాన సంగతిగనునా | కూతురుకు గని గాంక్షించిరి | ఖ్యాతలసు పలరు దెంచి కన్యాభిక్ష ముగా | క | ఈరీతిని వాంఛించిన | యారాజులకెల్ల నేనుయాత్మ సనూజ | నూరత్వము శుల్కంబుగ | దారిచి యొసగంగనైతి దాపసవర్యా | సీ | అంతభూపతులెల్ల నటగూడి మిథిలకు వచ్చిశౌర్యము దెల్పువారలైన | యట్టి వారికిని కన్యాశుల్కమునుగాగ దివ్య చాపంబిది దెచ్చిచూప | గృధనువెత్తలేరైరి సందంపడి కదలింపగను శక్తిగానరైరి | యిట్టిమా రులశౌర్య మల్పంబుగనెరింగి ప్రతిహతులై రిభూపతులునెల్ల | నంతట తపోధనా వినుము విగ్రహంబు | నల్పబలులని యెన్ను నీ రాకరించు | టదియెరింగి యుక్తహీనధన్వులధికకోప | విధినిముత్తికవిడిసిరి మిథిలకు వమా | గీ | ఇటులబటు రోషమునుపెంపు వెల్లమిగుల | బొదివిబాధింపనొకయేడు పూర్ణమైన | సకలసాధనములు లేమి జనముఖీంద్ర | యనుపుడు గనుడు మజ స్తుండనై తసేసు | ఉ | ఆయెడ నేను దేవతతి నల్లదవంబు మెయింబ్రసన్నులం | జేయగ వారలుబాముపను జెందిగపుజ తురంగసై న్యముల్ | వాయక నయ్యకోప్పలవిమడిజాతులై హతులయ్యెదిక్కులన్ | బోయిరిపాపకర్ములగుభూమిపు లెల్ల బలశౌర్యహీనులై | వ | కావున మునిశ్రేష్ఠా వరము భాసురంబగు నీకార్ముకంబు వరంబట్టిగ నగు సుకుమారు యిచ్చెదం బూరాముల క్ష్మములకుంజూపెద నీరఘువీరుండు దీనినెక్కిడ జేసేని భూమిజాతనయో నదిద్యోతగుసీత దాశరథికగును గావున నాసంగెదనని జనకుండన్న దిమక్షోపష్టిగోమున్నగాంబు ********************************

| క | అనివరజనకునివచనము | వినిమునికులసత్తముండు విశ్వామిత్రుం | డనురఘువీరునకిప్పెని | ధనువెజాయనుని లికేతదున్నభుతోడన్ | క | అంతటనజ్ఞానధరా | కాంతుండును గంధమాలికాభూషితుడై | యంతయదగు దివ్యధనువు | మంత్రగదేశంపునని యే మంత్రులతోడన్ | సీ | జనకుడిట్లు వచింప సచివులు పురికేగి యావిల్లు రాజాజ్ఞనుసరణి | బల యుతుల్ దృఢతనుల్ పంచసహస్రభటులష్ట చక్రసంభరితమైన | యట్టిపెట్టెయందు నూని యరుదేరనంత యాధనువునుంచిన యట్టియునుప | బండను బడిదెచ్చి మంత్రులింద్రసమానుజనకునిగని యిట్టులనిరి రాజ | యఖిలరాజాచ్చికగంబీరరాసముఖ్య | మధిపమిథిలాధినాథ యిమ్మోకధనువిదె | యొందదర్శింపజేయుము దీనిపీరి | కనివచించి వారివాక్యంబువినియు | వ | అంత నజ్జనకమహీకాంతుండంజలిఘటించి రామలక్ష్మణులనుద్దేశించి మహాత్ముండగు విశ్వామిత్రునిగని యోతాపసోత్తమా యి చ్చాపసత్తమంబు జనకరాజులచేత బూజితంబు బలమహోపేతులయిన రాజవర్యులచే నెక్కుపెట్టనశక్యంబదియు నంగా కసకల సురాసురరక్షోగంధర్వకిన్నరప్రవరులేనియు నిచ్చాపారోపణంబొనర్పరకు గాకున నికోటిదండంబుగన లింపజాలనియత్యంతరాలకు మానవులకుంగానరానిదని జాతకమహాబాహోనెట్లగు మునిశ్రేష్ఠా యిట్టిధనుశ్రేష్ఠంబు దెప్పిం పనయ్యోమహాభాగా యీరాజకుమారులకు దీనిదర్శింపజేయుమనినా | క | * వినియవిశ్వామిత్రుం | డనఘాత్ము

జనకసూక్తి మోదమునఁ గనుగొను కుమార రాముఁ। ధనువు రాఘవుని గూర్చి తెల్పఁగ బలికెఁ ॥ క ॥ అనవిని రాఘనృపుండా। ధనువుండిన పెట్టె దెరచి దర్శించియుఁ దాఁ। మునివరుఁడగు విశ్వామిత్రునితో నిట్లనియె ముదము దొడరఁగ మది నెంచి ॥ గీ ॥ ఈ ధనుర్వరంబు ఋషివరకరమున। గొనఁగనుంగొంటి తోడ గూర్పదీక్ష। యత్నమాచరింతు ననఁజనకుండును। మునియును నటంచు ననుమతింప ॥ శా ॥ లీలన్ ధాత్రి సుతా రఘుప్రవరుఁ డాలీల బాహుమధ్యంబునన్। గేలన్ దాలిచి గాఢ ఘనుని సూక్తిం జేసి లక్ష్యంబుగా। నాలోకింపఁగ నెంత యేజన సహస్రానీకమున్ దప్పక। గీలించెన్ గుణమున్ శరాసనమునన్ గ్రీడావిడంబంబుగన్ ॥ అంతట ॥ క ॥ ఆ నీలన్ ధనువెక్కిడఁ బెట్టి యటు వర్ణాఢ్యుండు రాముండు భూ। ధవనర్త్యుండు మహాయశోనిధి గుణాఢ్యుఁ డుగ్రుఁడై। దివిజుల్ గాంచ్య కరమధ్యమున విరిగి తన్మూలతనిస్వానమహా। ర్భటింగం బెను దెసఁ బూమి గను శీఘ్రంబ ద్యోభూములు ధ్వనిల్ల ॥ అప్పుడు ॥ క ॥ మునివరుఁడగు కౌశికుఁడున్। దనరంగా జనక విభుఁడు రఘు కులజుల్। దనుజులను దక్క దీనులు। ధ్వనిచే మూర్ఛిల్లిరి తడిక్క సజనముల్ ॥ క ॥ మునివరుఁడు దేశికుండ। జ్ఞ ములు దెలిసి దిరంజనుఁడు జనకుండు। బాలు కౌశిక మునితో। సవినయముగ వాగ్విదుఁడు పలుకుం జలియు దుగ్రుఁడై ॥ మ ॥ అవికర్ణ్యంబు చింతనీయము నత్యాశ్చర్యమునాగాదెరా। ఘనసామర్థ్యము నేఁడు బాహ్య చరితాకమై తపోగామునిన్। దశరథరాముఁడు విదారించె నతిశ్రీ ఘనతనెఱింగఁ గనితాంబుజాక్షుఁడు త్రైలోక్యాంతరంబున్ ॥ గీ ॥ సౌరదిశౌర్యంబు కన్యకాకు ధ్రువుమిక్కిలి నామాటి ప్రతిజ్ఞ సత్యమయ్యె। పాణిగ్రహణము లక్ష్మీకాంతు సీత। నాదు హిత ప్రియ రఘునాయకుని కిచ్చెద ॥ వ ॥ కౌశికముని సత్వరమాగుగుణంబు బహుమీఁద కనకమహలిలోని త్వరిత రథంబుల తోడ పురంబున కొజనివి సేన బహుళ దర్శనంబు విశ్వాసుని గారిపట్టి లైనరామ లక్ష్మణులున్ను శ్రీరామునకు శౌర్యసంపాదితకన్యను ఇచ్చుటకై చెప్పుచు నున్నవాఁడని నేనుఁ జెప్పి ధర్మముగఁ దశరథుండు సమ్మతింప ధన్యాత్ముండై సేనతోడి తేవలయునని సాగర గంబులు ధుందుభి ధ్వనులు దిక్కులఁ బిట్టె వెన్నదిన నిష్ఠితమున్ స

※※

॥ క ॥ జనకునికిన్ సకలకళలు। ఘనకోనివాహనములతో సమాకదివసములన్। జనమార్గస్థితిచేఁ వా। రెనయని సౌహ్యపరతుఁ జేరి యవటల ॥ గీ ॥ వాహ్య భవనుండు దిగము జేరి ద్వారపాలు। రదుగఁగ రిపు కేసరి దశరథ రాజునకును। జనకు నొసలనుఁ జెప్పకు నవాగ్భజను సుదెల్పి దూతు గాని పట్టనివా ॥ గ ॥ జనకుఁడు దూతలు రాజువారి వేడ్కతో బ్రవేశించి నృపునితో। మస దేవతలు నారాజుకుం గర్వరంజుఁ విచారం గరుఁడు। వినయంబు దాపుగా సృష్టి జలయుతులై కక్షీణ మహాసామ్యస్థితి। త్రిగుఁడు ఉక్కిరి మాధుర్యగర్వ చేతరాజు తోననుటఁ ॥ వ ॥ మహారాజా మిథిలాధీశుండగు జనకుండు మిమ్ము సగ్ని హోత్రసహస్రంబుగా పూర్ణారోహిత పరివార సహితంబుగా స్నేహమధుర వాక్యంబుల బహువారంబులు కుశలంబడిగెనిట్లు సగరకుశల ప్రశ్నంబుగా వించి మహాతేజా ధరియు నివ్వజేవ ధీరు డగు కౌశికానుమతంబున నొక్కశుభవాక్యంబు మిమ్ము నెఱిఁగించి యిట్లనియె ॥ సీ ॥ ఘనధను భేదనము నెఱుఁగు శౌర్యము ఁడువకాఁగ మున్ను నాకూతు నై దసీతను వ్యుత్పత్తి జ్ఞ చేసితి వివేకదానికై రోమకళిత కులముల। రాజులు వచ్చి శౌర్యము నెఱిఁగించి విము ఖులై చని రిఁక రంగటం శతధాపుగా। సామి త్రికౌశిక సహితుఁడై నీపుత్త్రుఁడగు మహాత్ముఁడు వీరుఁడై సరాము। డటకు వచ్చి యద్రి వ్యక్త రాసవర్గ। మడచనడిమికి ద్యుంచి జయంబుగాంచి। ఘనసఖ ను సీతనువరించు గాసెనిచా। నేను మహారాజసంత

తోడ్తేరఁ దేరా ॥ క ॥ కావున నీ రామునకుఁ జ | యావహులకు నే నవిక్రమార్జితసీతా | దేవి నొసఁగఁ బ్రతిజ్ఞం | గావించితి నె
గుణింపఁగా నకుమారల్ ॥ వ ॥ మహారాజా మీకులంబును సుపాధ్యాయులగు రోహితపరిజనులు య[illegible]ఁగా రఘువంశ
రామలక్ష్మణులఁ జీక్షింప వేంచేయుండు మీకుఁ బుత్త్రులయందుఁ బ్రీతులగుటవచ్చి ప్రసవక్రమ మదీయప్రతిజ్ఞ సాంగంబు జేయుం
డని విదేహాధీశుండు మధురవచనంబుల విశ్వామిత్రునకుం దనకుఁ శతానంద సన్మతులకు నైనఁ దోడం జెప్పుమని చెం
పిన చెప్పి రాజగౌరవప్రశంసాపరులై యచ్చో యారకుండిన వారివాక్యంబులు విని దశరథుండు పరమహర్షితుండై వసిష్ఠ
వామదేవులను మఱియు నితరులను మంత్రులరావించి యిట్లనిరొ ॥ క ॥ సానుజుఁడగు [illegible] | [illegible]
సు రాముఁడు స | న్మానితగౌరికరక్తుఁ | ధీరతఁ [illegible] దుఁ డరివిదేహపురమున [illegible] ॥ చ ॥ జనకవిభుండు రాఘ[illegible] శౌర్యవె
రింగి మహోత్సాహం | దనయులకుఁ బ్రీతిఁ దలచినాఁడట రాముఁ[illegible] | [illegible] మేనికో[illegible] సముదారరయాప్తివిదేహ
భూతలాయా | ఘనమిథిలాపురంబునకుఁ గాలవిలంబము గాక యుండఁగ ॥ వ ॥ అనిన నమ్మంత్రులంతకు నమ్మ[illegible]లతో[illegible]
సమ్మతించి సంప్రీతిం జెప్పం[illegible] రథుండు [illegible] శుభప్రయాణంబని సుమంత్రులకుం జెప్పి వంత[illegible]
జనకరాజమంత్రులు [illegible] యారా[illegible] ఖండికన్నది [illegible]
॥ గీ ॥ అటప్రభాత[illegible] | [illegible] హితదళము పరోహిత[illegible] | రాజు [illegible]
గ | [illegible] ॥ క ॥ సకల[illegible] | [illegible]
తి | ప్రకరమును గొనుచు రాఁగ | సుకరంబుగ సగ్రసరణి [illegible] ॥ క ॥ [illegible] | [illegible]
డలు గాలసై న్యమునాయా | [illegible] | [illegible] ॥ వ ॥ వెండియు [illegible]
నువామదేవ ప్రంతును [illegible] గౌతమమునియు [illegible]
ను మొదలుగాని [illegible] నాద్విజులనేకులఁ గ్రసరణి [illegible] చేశాగ [illegible] రంబు
గావించెదరు కాలానిక్రమంబుగాక యుండ [illegible] | [illegible] ఁ దరులతోడఁ [illegible]
[illegible] ॥ వ ॥ [illegible]
ము విదేహ నగరంబునకు బ్రవేశించుసపసరంబునా ॥ సీ ॥ శ్రీనుం [illegible] | [illegible]
యను విని యు | నంటదశరథా [illegible] | [illegible]
మహారాజు నట్లని [illegible] | [illegible] | [illegible]
యప్రీతిసుతులందు [illegible] గాదె | [illegible] | [illegible] | [illegible]
గునటులపచ్చుటదియు భాగ్యంబు గాదే ॥ గీ ॥ [illegible] | [illegible]
ర్యా | ప్రకటశౌర్యానిత [illegible] | రాఘవు [illegible] ॥ వ ॥ అని [illegible] చెప్పిదో[illegible]
వచ్చిరొ [illegible] దేశంబు విడియి [illegible] దశర[illegible] ॥ క ॥ [illegible] | [illegible]
పాల శ్రేష్ఠముఖము పూజాగం [illegible] | [illegible] | [illegible] ॥ క ॥ అని
[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]
నిలో డగ ॥ ఉ ॥ ధర్మవిధిజ్ఞ [illegible] | [illegible]
ముత | ధర్మ [illegible] | ధర్మ [illegible]

॥ క ॥ అంతట మస్తముని గ్రజ । మంతత విరస్వగమునకూగరు లైయ । త్యంతాప్త్యో మాన్యతులై । సంతోషంబుంటి రాని గ్రాస ... ముగా ॥ ఉ ॥ అంతటబత్తుకావ్ని టుడునై ఘనధామమునకై సి రాముని । త్యంతముదంత్రిపాద ములకర్మి లిమ్ము కోర్కొకాసినుండుడా । నెంతయుముక్కనాదశర థేశుకుపుత్రలజా దిమిత్రొలిగా । సంతసమును దుమాజనకస్తుతుడై సియుంచె చ్చటగా ॥ వ ॥ అంత గస్త్యవిదుండు ... మహాతేజుండునగుజనుండు విధియుక్తంబుగాననస్తిల్లుబుల గుణ్య జ్ఞక్రియలు ... నుక్రితకలకిగ్రకవి వాహసూచక క్రియలోనిరించియారాత్రిసుఖంబుండెనన్న దినంబోన్నస పతితమస్సగాంబా ॥
॥ గీ ॥ అంతటప్రభాతమున విదేహాధిపతియు । మునులతోనధ్వర క్రియలొనర జేసి । వాక్యవిదుతిట్టు లనిరాయను వాక్య మొకటి । పొందుగప్రరోహితుని శతానందు జూచి ॥ సీ ॥ అతిశౌర్యుదతపీక్ష్య డతిధర్మధుర్యుడుర్వినికశత్వజ నామ నితుర్రుండు । మద్భ్రాతకృతజలాయలకాసు గతినియుక తీసదిగ్రిడాథి రతుడునగుచు । తన్నదీజలశిలాతతి శుభావృతయుపువ్వక విమానసమానటిమనైసగు । స్వర్గసంకాశమా సాంకాశ్యపురిసుండు సతెజాడగనేనఖిలపింతు । సతడు మద్యాగర క్షకుండభిహితుండు । నంస్మహతేజుడును నట్టిహవరఫలము । ననుభవించు ననాతోడ ననుచుచరన । ముచు శతానందు ముండట నిర్గపుడా ॥ క ॥ అగనలగొందరయు రా । బనిచియకధ్వజానిబిలుపబనిచినవార । జ్ఞాకా జ్ఞజనిరింగ్రా । జ్ఞ ... పేందు నకడకబలిజవహణుగ్రగ్రై ॥ వ ॥ యిట్లువారసాంకాశ్యపురంబునకుం జనికుశధ్వజుంగనిజనకోక్తంబునాన్య గ్రాంతంబు సెప్పి మహాజవగతిస్థులను ద్రున్కస్థులజేసి నవ్వ్యథంబుంతయు విని ... గజునాజ్ఞంగొని సనరి వారుండై యున్న ... రుండు ... శర్మపత్సలుండు ... మహాస్నముడునగు జనకుండెదశీంచియంత్రశ తానందునకునవ్వి దేహోక్తిశుపమునకురించి ... దేశంబునంరాజాహానంబున దిశ్శం బునకునుఖ్యానసనంబు వాసీనుండయ్యె నట్లుశూరులును తేజస్వం పన్ను లగున గ్రాన్నదమ్ములుస ... ప్టులై ధర్మనిష్టుడగుకుం త్రిశ్రే ష్టుంబిగిని యిట్లనిరి ॥ చ ॥ చనుమా మహాత్రివరేణ్యా ... ప్రభు శూరుడీ । స్తనిధిరామంతసమేకసంకీర్తనే పొగెంటమంన్నవస్త్ర క్రియలా । జనయోగ రాజన్యవహంబు సొచ్చిగఘువంశమ్మావరశ్రేష్టునా । గ్యానశించిశిరంబునగా విశోడై యారాజు తోనిటాగా ॥ క ॥ పీరయోధ్యా వనిమి । మ్మారూఢిగాగుణు పురోహితా న్వాజనక । మ్మాగరుణు వరము జూడగా । వాగక శాసింపు మున్న వాడనిస్లోగా ॥ క ॥ వినిసచివసగుని వచనము । జనుండు డెందుండునిట్టి భరతాగాజుగా । మునిబంధుగుణు పురోహితాజనయుతుడై యురున దెంచెదవిస్సలతోడగా । క ॥యిరీతిదశ రఘుమశరి । వారసహగడగుచు వచ్చివై దేహునితో । సారపచోభిజ్ఞుండై । యారసనొక వాక్యమిట్టులపదుగాబలికెగా ॥ వ ॥ ఒనకమహా రాజాసకలకార్య వచనరచనా శటిష్టుండును భగవంతుం డునగువశిష్టుండుత్మావ కులగురుశ్రేష్టుండగుట మీకవిదితంబులగాగదా యట్టిశర్మకష్టుండగువశిష్టుండువిశ్వామిత్రాను జ్ఞాతుండై సతు స్వమహాసిసహితుండగుచు యథాసుక్రమంబుగా మదీయవంశానుక్రమంబు సెప్పెడునని దశరథుం డెంటటా బూజనియ్యండగుసమ్ము నవరుంతు వాక్యవిదుండై పురోహితసహితుండగు విదేహనృపసత్తముని తోడ ... ట్లనియె ॥ సీ ॥ అవ్యక్తుడగువిష్ణుడాదికారణముగా ప్రభవించె నిత్యుండు మవిభుడు బ్రహ్మ । యవ్వ యుండన్న ... విజనించెనతనికిసుతుడు మరీచి ... । నతనికువివస్వంతుడను సుతుగాంచెనతనికివై వస్వతమనువబుట్టె । నతడు బ్రజాపతియైవ్యాపూర్వముగసమ్మనవుకిత్మ్వాకుని గనిరాదవయు । నతడయోధ్యకు మొదలి రాజనిరించెగి । ... త్మ్వాకునకుపుత్రుడయ్యెకుక్షి । శ్రీయుతుడు వికుక్షుడును నై సెలగు ... । కొడడువెశ్రీకుండుడు ... విదిత యశుడూ ... చ । అతనికిబాణుడుదనయుడయ్యెనుకూడు దీప్తిసారుడై । యతనికినారణ్యుడుదనయ్యనరణ్యగర్భిధన్యుడై ।

[illegible]

[illegible]

[illegible]

(*) సీతా కల్యాణ కథా ప్రారంభము (*)

[illegible]

ఱహాంబుల చేతం బాణిగ్రహణంబులు గావించి వివాహంబు లాచరించి యారఘుసత్తములు భార్యాయుతులై సగ్నిహోత్రు
లై ంప్రదక్షిణించి యనంతరంబ జనకదశరథులకును వాత్స్యులకును ఋషులకుం బ్రదక్షిణంబు లాచరించి రప్పుడు. | ఉ || అం
బరవీథినుండి దరుపైకురిసెన్ దనువృష్టి పుష్పవృష్టిది | వ్యంబకు దుందుభిధ్వనిసమన్వితమాయను దివ్యగీతికా | ద్యం బులసర్వ
లోకజనములాడిరి పాడిరి కిన్నరుల్ సురా | వంబుల రాజపుత్రు లవివాహముల ద్భుతమయ్యె నయ్యెడన్ || వ || యిట్టి
ధంబున భేరీపటహ కాహళతూర్యాది మంగళవాద్యంబులు సెలంగ బ్రవతిల్లంచు బరిణయసమయ మున్ బ్రవిధంబుగాంగ్ని
పరిక్రమణంబొనరించి పాణిగ్రహణంబుగావించియున్న సూర్యాన్వయమున సొంతంబుగాననంతరంబున మహాతేజశ్రీ యంతు
లై రామాదులగు రఘునందనులందరు రాజాంతఃపురంబునకు జనిరి దశరథుండును సద్గమాకులనీక్షించుచు మహానందంబున
బుషిప్పు బాంధవసహితుండై దానునువారి వెంబడి సంతఃపురంబున కరిగె నన్నది త్రిసప్తతితమ సర్గము ******
|| క || రాత్రియటసుని సవిశ్వా | మిత్రుడు మునివరుడు వేడ్క మెయి దశరథునిన్ | ధాత్రీశ్వరునవి దేహాధ | రిత్రీశ్వరు నడిగి
హిమగిరిస్థలికరిగెన్ || క || యీరీతి కౌశికుడు సన | నారయ మిథిలేశు జనకు నడిగి దశరథ | ధారుణిపతి గుడంత దనపురి |
కారూఢిన్ జనదలంచు నవసరమందున్ || వ || అంతనవ్విదేహదేశా నీశ్వరుండగు జనకుండు నిజామాతలగు రామాదులకు
బహువిధంబుల నరణంబుగా ననేక గోశతసహస్రంబులను కోటిసంఖ్యాకంబుగ చిత్రము లాలు బులు కరస్న హిరణ్య
యాభరణగణంబులను మాతంగ తురంగ శతాంగ పదాతి సంఘ సంగతంబగు చతురంగ బలంబులను సద్భృ సరూపవిలాసగన్యలును
నానావిధాలంకారధంస్యలను గన్యాసహస్రంబు దాసదాసీసమన్వితంబుగా నొసంగి పీఠ శోభిపగ రి సు సీతాదులకు మా
రికలసక్కోట్లగుణంబులు గాసువర్ణ ముక్తావిద్రుమాదిమణి భూషణంబులును దివ్యంబులగు విచిత్ర వస్త్రంబులునిచ్చి బుద్ధు
లుచెప్పి బుజ్జగించి పంచి దశరథుని బహుమానంబుగా ననిచి మిథిలా ధీశుండు మిథిలాపురంబు బ్రవేశించె సన్యాంతా || క ||
అంగటపంక్తిరథుండ | శ్వ తతులుగతులు దోడనకుగ బుషిగణం | బంగాయ ముక్న రు జేరగ | నింగాయ సైన్యములతో
డ నౌగెల్లితులన్ | సీ || యీరీతి బుధులతో నారాజ శార్దూలుడరుగుచో సంగతనదిభయముగ | ఖగములాకొ
పించెజగతిమీదను మృగశ్రేణి ప్రదక్షిణస్థితి నిజతాయె | నదిజూచి నాడి సేచి యారఘుకులేన సి హ్ముడట నసిష్ఠునితోడ నడిగె
నిట్లు | ఖగములు సౌమ్యత బాసి ఘోరధ్వని జేసెను మరి ప్రదక్షిణముగాగ | మృగములరిగెను యిదియేమి మృదంబుకంప |
మొసయనాఖదిభీతి లైసెని మహర్షీ | వినితదుక్తంబు మధురోక్తివినుము రాజ | యీఫలము దెల్పెదనటంచు యిట్టులనియె
|| క || తెసుదివ్యపక్షిశృగకృత | మగుసధికభయంబు మొదలబాగ్యస్తంబగుసీ | మృగములుపశాంతి జేయను | జగతీవరవిడు
వ మిచటసంతాపంబున్ || మహాస్రగ్ధర | అవివారల్ బలుకుచోన్ ధగతి నీలంబాష్పగంబయ్యెనాది | శ్యక్ష పైగెప్పిడాక
హంబున్ ద్యుతులెడ సైదిశాస్త్రోత్తమున్ సర్వ సైన్యం | బునభస్మాథ్యాదిగంభ్యైబోలిచె మిగులసమూడకీతిన్ సనిష్ఠుం | మను
రాజున్య తృలునమ్మానలుగని రెలమిన్ మూగి కస్సంజ్ఞ పృతిన్ || క || జన విరులెల్లనుపిజే | తంలైబడిరట్టి ఘోరకమనును
సనాసై | న్యనికాయము భూరజమున | సనయముగప్పినటులెస గెనాసై న్యమునన్ || సీ || హిమసమా కృతిజటాసమితి

(#) శ్రీరాములు పరశురాములను భంగపరచుట (#)

భారఘురేణు రాజమండలవిమర్దన విహారు | కైలాసశైలానుగతిమరాధమున్ నికాలాగ్ని లీలమగుంజ్య శీలు | ప్ర
లతేజస్ఫూర్తిన్ బ్రజ్వరించిన రీతి నిలనల్ప జనదుని రీక్ష్యమూర్తి | విద్యుత్న భస్మభావి భాగవకోదండ మండలకాండ
కాండహస్తు | త్రిపురభేదన సమయ దేదీప్యమాన | భావజహరోప మానప్రభాప్రభీము | బాహుదర్పయు భార్గవ రామ

[illegible] ధనుఃకరాభుతో స్వాముగనిరి వారు। ముక్తినంబు ॥క॥ భిక్షువ్వీ ముదముతానల। భార్గవుండరయ రాముని కరిదరగ నగ
గోత్రాప్యరులు నిస్సారములు। భూభుజసంఘము బనిచిన యవశాంతవిధుల్ ॥ అద్యాదా ॥ఉ॥ అందరుగూడి మానుషు
[illegible] ముల [illegible] । బాడబ జొరండి [illegible] ప్రధాజి లకోటయ ముచేనితంతము । [illegible] ందర రాజు లందుని మిను
[illegible] । [illegible] ధమూనదలంచునే భార్గవా [illegible] ॥ వ ॥ అనితలంచుచు బుద్ధు
ల [illegible] భృగువంశజు [illegible] ఘ్ఘ్యాదిప్రస్కం బులు గొనవచ్చి [illegible] రాజు రాము [illegible]
[illegible] జమదగ్ని రాముండు దశరథ రాముని కభిముఖు
[illegible] యుట్లని వొసన్న [illegible] ******************************
॥ఉ॥ వీనడ [illegible] దాశరథి [illegible] బలంబు [illegible] । సారధరుచిరాథేయముసు సర్వజనంబుల చేనివింటినే । నా [illegible]
[illegible] । వారక నేను [illegible] దండనై ॥ఉ॥ అవరకాశ్య
[illegible] పేదిభయంకర తేజ [illegible] । [illegible] । వీటు వైనసీబలము నే
[illegible] । [illegible] ॥క॥ అనినట్టి [illegible] వాక్యము । వి
[illegible] । [illegible] । వచనంబు విని [illegible] ॥సీ॥ బ్రా
[illegible] । స్వాధ్యాయ [illegible] భృగువంశ ముని
[illegible] । దేవతా [illegible] । [illegible] ధర్మనిష్ఠా [illegible]
[illegible] । [illegible] । భావమున హెచ్చిన [illegible]
[illegible] । [illegible] రామ [illegible] ॥గీ॥ రాము [illegible]
[illegible] । [illegible] సర్వనాశ [illegible] । నిజము [illegible]
[illegible] ॥క॥ అనియిట్టు [illegible] । [illegible] । [illegible] నాకరంబు [illegible] । [illegible]
[illegible] ॥మ॥ బలసంపంబులు [illegible] । గలయా
[illegible] । [illegible] । [illegible]
[illegible] ॥క॥ [illegible] । [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible] రామా ॥ అదియుట్లుండ [illegible] ॥క॥ [illegible]
[illegible] । [illegible] । [illegible] ॥సీ॥
[illegible] । [illegible] చాపంబు [illegible]
[illegible] । [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible] చాపంబు [illegible] । [illegible] ॥క॥ [illegible] ము
[illegible] । [illegible] । [illegible] । [illegible] సందిన
[illegible] ॥క॥ [illegible] । [illegible] । [illegible] । [illegible]
[illegible] ॥ఉ॥ [illegible] । [illegible]

డిశరాసశరంబులు దెచ్చి దేవతా | సంతతితోడ రాజఋషిసత్తముడై నవిదేహభర్తకు | న్వంశమును దేవరాత ఘ
న్వనాసంగ్రహరంబు సాంగిలి | వ || కాన్సన శాశువాని పరశు భాస్వరంబగు నిక్షాక్షు కరంబుపన్నదేని యాది నగు నక్ష
ష్ణుంకము ప్రయంబును దివ్యంబును నగు నక్షోకుండంబు కీర్తిలు మొత్తంబండనింత్తు నిభారంబ్బుడగు కుచిక్కు కొసంగె నతేవోధిపు
డగునాకు కీర్తుంకు నిజోన్నాజు డును ససహస్త్ర భాసుండు బు మహాత్ముంకును మదీయ్యాజ డుండునగు జ్ఞాననగ్నికి శ్వానంగ
దగ్నియ ధనవిలాస్యంబు ప్రవర్తించియు గొన్నిగాళ్లకుశ స్త్ర వ్యవహారంబువపశమించి తపోబలాసక్తున్నాకుంకునై యుడకు
నైర తక్కాయ్యాకృతబుద్ధిం జేసి కాంపీర్యాజులు మునిది చెడాగుణంబును సహితంబునకు నకు సునసకాంబునించి
పావించి దివ్యరోషంబునకుద్రియవంశంబెల్లనున్నాబను చూడనెంచి సనేకవిధంబుగా పధించెనేని సకలస్త్ర పాం
సంబో విశాయమ్మాతంబునశ్వమునకు క్షత్ర భాసండును నవ హాసంబును సుకకన్య మునికివశీ తాభాగంబుగానిక్షో కి
రలంబంతయునైన గిసురపేసిత బగు మహేంద్రసర్వాంబునకు శ్రమంబుగావించి యందున నను సుఖంబుగా
వండనంబొనవ్రుచుండియుప్పుడు || క || ఘనశక్తిగలుగునీచే | భ [illegible] టకపు ప్రాప్తి భయం | బు [illegible]
సురలభావలు | వినివచ్చితి సంతసిలటకువేగబలాద్యా || వ || కానవమదీయ్యపివపితామహాసా) నంబు సవధిగా మునకు
వైష్ణవకార్ముకంబిచ్చియునునీయు క్షత్రబాహంబు కథర్వగంబుగనుసంచు వరఫుకంబ సాంబగు నీధనువవ్వారంబు శరగంబుగ
ను సంధి వుము యుంబుకధర్వంబునసం గుణా డసగు దేవికాక స్థానిసప్ప కుకదా నీతోడప్పునక్కు ప్రధంబో వరాకంబన్న
బంచేన క్షత్రియపు సగంబు ***********************************
|| గీ || అనినాదజమదగ్నిపుత్తుండనిన చాయమ | విని మనసు తగాపునంతరం సన్ని | భాం గౌరవని సహోదరుమున్న | కరచుపు
గురాముజూచియిట్లనియొ ఫదరా || సీ || మొదగు సదకగ్నియా వ్రతిచితి దియకు భారతవనిసదియను | పృథ్వి
రో క్షత్రియపుహింసకులును ప్రియులన జంచివిరోధముడివి కొనుట | తనను తప్పాం మోదు కృష్ణ కదిపి భ లక
ఫలనుగాదె | గానికుప్పుసధ బునేన హీంబిణినింక నూ టలిసహింపను | తపసామాన్యమునగ జేసికానక్షే
న | బలసిహీనవలె సద్దెలి గుణాల | వగుటమాకు తేజసరాక్రమప్ర | భావములు నీ జాడుమాపరసురామ || స |
అనుచును గోత్రసమేధి కాంతడున్నై యాగాఘు సదకా రగం | బునవోల ఘునమొ ప్రభారవకరస్పా జనగ
శ్రమము | గొనిసంధించి శరంబుమాన్నకు గానెత్తి బెట్టి టంకారమె | న్నగా చి మనులెల్ల భాగనిరోధ
నమేఘారగ || గి || భూసుకుడవాటనా చేసిపూజ్యు డవని | గాధి నందనునంబంధకల జేసి | పాత్ర హాగ నై
నంబులానిమిదువ | కాలనై తినినీనాజాకువజ్జా | అనినరి నను || క || యిదిమైన్న మువిస్స | వ్ర నవనుకొ
జ నుకరమువగిశాక్యబలో | న్నడభేనసమకు వీర్యా | న్నసమకుబల పృథ్వి మహాగు జనకటగాను || తే || యీ ఋషా
జపాంబునమశక్య దివిభ్యముకోకీడ దెల్పుచూ | నీదభాగి మోహుసి యుక్తిప్ప లోకమావ్రతిమెంకగా | నైప్రసాస
లనన్నద్ధి మెనసగా గసై సుప్రతి | పాత్రపి పుంర్యాలోకనికరంబులగ్నా చెనజూచు భారవా || వ || అని [illegible]
సత్తుమునకుండుగురఘువీర నిక్షించుకొరకునె తె చిపిగాకుహప్రభస్పు శలకుసుకలగుహాపహా వరులుసుకరి
సగంధర్వాప్సరసిద్ధ సాధ్యచారణకిన్నరోరగులకు రాక్షసబృందంబులంద రందడి గొనిరయ వృష్ణి సర్వంబు
చిట్లు రాఘునంరుబుధనులాగ ఘువంబుజాపునెవలోకవా తంబుని శ్చే ష్టితంబై వ్యోమునన్నడనిప్పన్నం నై భృశ
ముందుకు ఘురాముని గనుగొనుచుండి వెడలియునారాము తేజశ్శక్తి తేజు డగుట జమదగ్ని నూజుండు ఒపభారంబు

సకలలోకత్రాయుఁడవు రఘువరులార్య యుూనిమముందఱందఱుగా వినయవచనంబులఁబలికిరి ॥ ఉ ॥ ఏమునునేను కార్యత్వ
రకొప్పితిమేదినినెల్లర ట్టచో | నాముఁనిసుయ్యు నాము విషయంబునసుండకుమున్నన ట్టినే | రాముఁడురూ క్తిసల్పు టకురాతిరి
... దుఃనిఁవఁకుండుని | భూమిఁటంచుఁనిబాబ్బతిసబూనితిపమ్ముని కై రఘూద్వహా ॥ క ॥ కాథసమత్వదభంగము | గా
సించుకు తపస్యాగావు కాతుస్సు కవో | భావిజమునవరిగెన | చావసతగ మహమహోం ద్రపర్వతమునకుఁ ॥ గీ ॥ అసకు
...దము స్తసోబల | ప్రసరములను స్వీకృతవిపాకముల పుణ్యలోకములను | శరవరంబున హరియింపు సరవరేణ్య | యింపు
కాలవిలంబనం బందకుండా ॥ క ॥ అతఁయు సకరో త్తమునిగ | సాక్షాన్మధుహరునిగా నిజంబుగనిన్నుఁ | వీక్షించితి నిద్ధ
... | లక్షించితివకుట శరబలంబున రామా ॥ క ॥ నీకుపరంతప శుభములు | జేకురు వీరెసురతతులు జేరికొనినునా | లో
కించెనరసమజయ | శ్రీకలితసా గ్యసగృశశీలునినాజిఁ ॥ క ॥ లోకత్రయ నాథుఁడవగు | నీకిట్లోడితి సటంచు నేపరిభవముఁ |
... స్వామిసన్నిధి | జేకొనిపరిభవముపీడ జేయునె జగతిఁ ॥ మ ॥ అసమంబీవిశిఖంబు నేయుమునుసీలాభాగమో
... బెం | పెసగఁగాంచిముహొంద్రశై లముసకెం తేభోయుదఁగనెసఁ | పెసనాభార్గవువాక్య మువిని మహావీ
గుండు రాముండుశ్రీ | లసిలుండే సెతదివ్యలోకచయముఁ లక్ష్యంబుగాఁ బాణముఁ ॥ అంత ॥ గీ ॥ దాసనుఁపోబలం
బుందా మెసఁగఁ లోకములనెల్లవినిహతాలోకములుగ | గనియుభృగురాముఁడతిరయంబునను హొంద్రి | కనుగిరీంద్రం
బుచేరఁగానసకఁగదలచే ॥ క ॥ అంతవిదిక్కులుదిక్కులు | సంతమిమిరములఁబాసెఁతివిమలములై | సంతసముసమునులు
... | సంతసబునవ్ము నింబర్శంనించిరోగిఁ | వ ॥ అంతనాజమదగ్ని రాముండుదశరథ రామునింగాబ్బ శఁసించి చ
... ంబుగా వించి నమ్ము నివగుండునఁ ధేచ్ఛగా జనిరామన్న దివటు స్తతితనుస్సగంబు ****************
॥ సీ ॥ అరీతిభార్గవ ప్రౌఢిగిని శాంతాత్ముఁడగుచు మహోయశుండై సరాము | డాచాపమునితనువాధ్యు డావరుణునకిచ్చి
... మెప్పునిష్ఠ ముఖ్య | మునులకుబ్బ ంమిల్లి జనకుని భయవిహ్వలాత్మునిగనిరాముడనిమానిట్లు | జమదగ్ని రాముఁడు సనియె
... రాజేద్ర రాజవాఁనిచేతరక్షితమగు | సకలచెతురంగములఁ యోధ్యాభిముఖము | తైజనగనానతిమ్మునియధిపశాస్త్రి |
... లకుబలములునీయాజ్ఞ ఖిలషించు | జలములథింం చుచాలకచయముగోలీ | అయ్యవసరంబునా ॥ ఉ ॥ రామునివా
క్యమునృవిని యరాజుసంతృప్తిరఘుండుఁబుత్రినా | రామునికౌగిలించుచుకరంబులమూర్ధమునిమూర్ధముఁ భృశూ | స్రా
ముకురాము డేగొనిదావినిహతవిశిష్టు డైసుతుఁ | రాముఁనిదన్నునాదలచెగ్రం హ్మరజన్మమునుదినట్లుగఁ ॥ వ ॥
...తంపం క్తిరఘుండుగజాశ్వ రథపదాతివ్రాతసంగితంబగుచెతురంగబలంబుసత్వరంబుగా నడవనియమించిజనచనిగగ
... చుంబిచిత్రాం బరాలంబితవివిధవిధసంఘట్టితపట్టసద్వజపతాకకలితంబును నతుుదండకదళీకాండరపాలకనల
... సారమరకత తోరణగకావళితంబును శంఖ భేరీమృదంగకాహళపటహపణవనిస్సాణవీణావేణుతూర్యాదిచ
...ద్వివిధవృద్య వాద్య నినాదితంబును వారవిలాసినీలాస్య విలాసవినోదితంబును నిస్తులపర్శ స్తక స్తూరికాసుగంధగంధ
సారసారికవపంకపంకిలకురువిందకుసుమనిష్యం దసలిలస నిక్తరాజమార్గంబుందిరాళింద్యం దసుందరంబును కాలాగ
రుధూపదీపితవాస నాబంధురంబును రాజ ప్రవేశసముల్లాససుముఖపర్శ సారపౌరజనాది పూర్ణంబును సువాసినీతను
మసమూదయ సమాకీర్ణంబును నానాలంకార రమ్యతరంబగు నయోధ్యానగరంబు జేరం జను నవసరంబున పౌరులును బు
రవాసులను భూసురులును నెదురు సనుదేరం బారంబుసాచ్చిశ్రీయుతులును పత్నీసహితులునగు సుతులతో శ్రీమంతుండును
మహాయశుండునగు నమ్మహీశుండు సుధానుశేఖ సౌభాగ్య ప్రకాశంబున హిమవన్మహీధర సంకాశంబగు నిజనివేశంబు

భాశేసించి సకలశాస్త్ర శాస్త్ర కృత్యం జేసి కృతార్థుని జ్యేష్ఠయైన ప్రహితుండుగా దుముఖింబదేశప్పత | శ | కౌసల్యా
స్వ యమునా సుమిత్రయుయును దైకేయియు రాణివాసం | తాసందోహము రెండదరంతరట తుష్టాంతయసంతసించా | రాజ
దేహుల భాగ్య మూర్తి కనుబ్బ శ్రీ రినవ్వానవిణా | ధానిష్ఠంగ్య తేతిలాలా గద్రయసంభావించినిత్యం తమరా | సీ | అం
తన్నాతాంతుఢ్యు ఘందరు మెఱ్ఱి తీదివించి రాజపత్ని విసంజా | కేసంబదోట్లాప్పినిహుల మయూలాంబ రాధరజాంచితలైనవా
రి | నలరుకు భద్రద్రవ్యములదేవ తాయతనమ్ములబూజలొనపూ జేయ | నా రాజపుత్రిక లందరప్పడు వూజనియ్యాలొ నారికి నెల్లి
మెఱ్ఱిర్చి | ధనధాన్యసమునుంబులొ తమస్య కాముల | దసరవసించుంచిగోధన ధాన్యములను | బ్రాహ్మణులస్త్రీలను జేసి
పతులతోడ | వైనసిరుకాంతమలను భుజించిరెలమి | ఉ | ఆరామాదులు నా కుమారకుల శౌర్య స్ఫూర్తి చేధాత్రినీ |
బ్బారుండులగాణివతానలమువ్వా శాస్త్ర ధారేయులై | బారాన్వితులు నా ధనాన్వితులు నా ప్రతీతిసంపాదనా |
తారవ్యాప్తి మహాత్ములై వెలసిరత్యంతప్రమోదంబులా | క | పితృశీశ్రూషాపరులై | ప్రతికాలమునందు రీతి భావి
తగునాసం | తతిచేసనువర్తింపుచు | పితృహితమా ప్రముఖులనగు చేపిరి వారల్ | సీ | అరీతి గొంన్నినాళ్లకుగంగనోగా
మురాజకుం శ్రీ రఘుంతు రఘువిభుంతు | తోయని గైకయీ లాలనయుని భరతుసేటగనుంగొని యిట్టుల యిచ్చ వలికె | నిలమ కే
కయరాజసుతుడు యధా జితుండింవ్వాళ్ల ను చియించుంచ వాడు | నిను దోడుకొనపోవ నేమేమాదుద్గ జనేనను ఋషి
ఋత్యవునున | బ్రాధితుడనై తిమిథిలాపురంబునందు | నితనిచేయప్పడగుటచేనితనియభిరుతార్థా | మొ రిం సూకా
జవగుడు ఫీవ | యలుమూరు బ్రియమాయ స్థంబునాచరితి పా | వ | యిట్లు జనకుండుసెప్పి దాక్షిణ్యంబువిని గైకయీ యతం
డుభరతుండు శత్రుఘ్న సహితుండై జనందలంచి గురుజన జనవీజ కులరు హిత ప్రవర్తనుండగు రాము డనమ తిరి చి
లక్ష్మణునింగౌగిలించియప్పర వీరుండు వీరి చేత సుజ్ఞాతుండై శత్రుఘ్ననితోడ తమాతులలరస్సరంబుగా రి గె ంతా | గీ |
అతులభరతుడ స్సన మహాబలుడగు | రాముడునులక్ష్మణుండు యిత్తా వినస్తృతు | దైవజ తునిదశరథుననురి చి | వివి
ధవిధములపూజగాంచిరల్లడూ | మరియునూ | క | పిస్పశాస ముంగైకొని | హితములు బ్రియములు గాగనైనగు
రఘువరుం | తరిధర్మ నీతిపార ప్రతతులకు | నుసంఘటించు బహు కార్యం బుల్ | గీ | మాతృవాంఛి తయు మమా క్రియ
నంబున | నాచరించు నధిక యత్నము సు | గురుద్రులకు ఘటించు గురువాంఛి తములు | వేళవేళ రాము విభుడు దెలసి |
అంతా | గీ | యిట్లు రాముని కు శీలవృత్తములకు | దశరథుడు ప్రీతుడయ్యానె తేయుమాటుల | బ్రాహ్మణ గణములు మరిజా
నపదులుసకల | దేశవాసులు నెల్ల ప్రీతిల్లి రెలమి | క | రాముడుసత్యాతురాక్రమ | ధాముడధికుడగుచు జగతి జ మ
లలో | శ్రీమద్గుణములభూతి | స్తోత్రములో గావిరించిపొంపుసమించెరా | సీ | రాముడు సీతతో వేవురతర మునా భా
వజ్ఞుడు తద్భావ చిత్త | వృత్తినిత్యమునిల్చి విహారించెబహుకాలమై సీతయును జనకరచిత | చరి మహా పితభార్య
గా వ్యమనస్స నీ రామునకు ప్రియయా వృత్తి నెసగె | గుణములచే రూపగుణములచే సీల దాంభరాము ను ప్రేమ మెసగొప్పడి |
నాథహోజమధర్త వ్యాదంతరమున | పెరిగివిమలమతిగా బ్రవరించుకతన | వాంతరంబై బ్రీతియువ్వ కరిరి | నెరుగ జేసె
బరస్పర హృదయ గతిని | క | రాముని మరియధిక | ప్రేమగావించె జనకసుత లిపరా | భామిని నురయువతు
మ | శ్రీమహీ తాకృతిని జేసి శ్రీ సతిరీతిగా | శా | ఆరాజర్షినుతుండు రాముడతి రామా తారయుగారాజ | కన్యారత్నం
బగుసీతతోననుగతుండై దాంతపోతద్వహం | శ్రీరమ్యాకృతితో మహాతి గడురంజిల్లెం విభు డావిష్ణు | మ్మి రామా దునీతో

కవిత్వ కనుక శోభితంబులో లేదా మహిమ ॥ ప ॥ అని మహామహిమోత్కృష్టంబును నాదికావ్యంబును నగు శ్రీమద్రామాయణంబు నందు శ్రీమద్బాలకాండంబునందు సర్వంబును సప్తసప్తతితమస్సర్గము ************************

॥ మ ॥ ప్రకటాంభశ్శీకరఘోషకాకృతసురప్రహ్లాదప్రహ్లాద | సకలామానసరామకాప్తికలనాసర్వజ్ఞసర్వజ్ఞతా | ప్రకనత్కౌర్పీరదశాననటత్సురగరం గద్యాంలగద్యాలనా | మకరీభ్యాత పరీంద్రపాలసత్కృపా మాధుర్యమాధుర్యధీ ॥ * ॥ శ్రీరమణాంకజనకరథ|భూరమాకాత్మజవిదేహ భూరమణనూత | సారపరిణయస్ఫురణా | భూరిరచిత బాలకాండపురాణాచరణా ॥ మాలిని ॥ సకలసుగవిగేయా సారసత్యావపాయా | సుకృతసుర విధేయానుస్థిరశ్రీసహాయా | అకలుష భవమాయాహారిని ద్యూతహేయా | ప్రకటమతి విధేయాబ్రహ్మసంజ్ఞావసేయా ॥ **********************

॥ గద్య ॥ ఇతి శ్రీమదుభయకవితానిస్సహాయసాహితీ విహారకాకాదాస్వయతిక్ష్మ నార్య కుమార వినయవిశ్వాజెప్పెస్సోమయాజిప్రణీతంబై న శ్రీమదాంధ్రరామాయణంలను మహాపత్రిబంధంబు నందు యథాశ్లోక తాత్పర్యంబునతంబగు బాలకాండం బందు గాధేయమునికౌశిస్సనమేతుడై మిథిలానగరోపకంఠంబున జనకరాజయజ్ఞశాలం బ్రవేశించుటయు నతడస్యంగనుంతప్రాంతరంబుండై యభిమతాగమనంబో సించి యర్ఘ్యపాద్యాదివిధులం బూజించుటయు నతనిజనకన్నుపతి రామలక్ష్మణులంగని అసదృశసౌందర్య నిధులరిభయంకర శరాసనవరాసిధరులు విశాలవక్షులు విపులకనులవిలోచనులు వీరల వీరలెవ్వరని ప్రశ్న జేయుటయు విశ్వామిత్రుండు దశరథరాజనందనులనియును వారలాగచినపిదాటకానుబాహుమారీచముఖ గాతుసవినాశమహల్యాశాపవిమోచనంబును చెప్పి భవద్వ్యవసరక్షితంబై నఘాలేశు ధనురవలోకనాశకాం బెతెంచిరనుటయు శతానందుండానందంబు నొందిన్ప కీయమాతాపితరుల కుశలంబడుగుటయు పెద్ద్వృత్తాంతంబు విని సంతోసించి యశోడమ్మువిపరుని ప్రభావంబా రాజవరుల కెరుంగించుటయు ధనుర్దర్శనంబును తోపారోపణంబును తద్భంగంబును దశరథునకు దూతరాజాసయనంబును శ్రీరామచంద్రులకు సీతావివాహంబును లక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నులకూర్మిళామాండవీ శ్రుతకీర్తులవివాహంబును సపరివారంబుగా నిజపురాభిగమనంబును మార్గమధ్యంబున భార్గవాగమనంబును తద్ధనురాకర్షణంబున తదీయగర్వనివారణంబు నయోధ్యాపుర ప్రవేశంబును నిజలబ్ధుసహితంబుగా నిరుపమ సాంబ్రాజ్యసుఖంబు ననుభవించుటయు నంతకొన్ని దినంబులకు శత్రుఘ్నునితోడ భరతుని మాతులగృహంబునకనుపుటయు ననుకథలంగలిగినది

బాలకాండం సప్తతి వ్యాఖ్యా సమా

సంపూర్ణము

శ్రీరస్తు

శ్రీకేశవపరబ్రహ్మణేనమః

యథాశ్లోకతాత్పర్యరామాయణఅయోధ్యాకాండప్రారంభము.

॥ క ॥ శ్రీకజ్జలధిసుతాలోల । నాకాధిపవినుత వరరఘుకులోద్ధారికరా । జ్ఞానప్రదపదద్వయకృపాకరగంగా ధారీకేశవముకుందదయా ॥ వ ॥ అవధరింపుము కృతవివాహుండగు శ్రీరామచంద్రుం డునస్య పాశబద్ధుండగు ప్రదిష్టిని దేశంబుపాలింప సంప్రాప్తంబగు రాజ్యలక్ష్మి న్విడిచి ధృతినవనభూములకు సీతాలక్ష్మణసమేతుండై చనినయగదశ్వరథునిగ్రయ్యచరిత్రంబు వినిపించెదా ॥ క ॥ తనమేనమామ యింటికి । జనుచో శామాదిశత్రుశమనుడు భరతుడు । వనశీలుండనుశత్రు । ఘ్నునితో బ్రోతాభరతుడరిగెధరిమితోడన్ ॥ క ॥ చనియతడనుజయుతుండై । ఘనతరసత్కారపూర్వకముగనుమేప్రీ । మను మేనమామనిత్యం । బనుతేనులాలింపనచట ముదమున నుండెన్ ॥ చ ॥ యులమునిజెప్పితండ్రిఫలియింపగ వర్థిలుచుండియప్పటన్ । దలతునకృష్ణుడై సతతంత్రీనిసద్గుణశాలులైనయా । బలముతె లిక్ష్వాకుప్రతిమబాహుబలుండగునానరేంద్రుడున్ । దలచుచునుండునింద్రవరుణప్రతిమానులసత్కుమారులన్ ॥ గీ ॥ తనమమేనవలజనన మొందినసుట్టి । యగులభుజచతుష్టయంబు మాడ్కి । నాల్వ శాలమాళికలరావమారుటు । నలువురును ముదంబొనరగ నుండుచుండ్రి ॥ క ॥ భూతేములలో ననంబుజ । సూతిహరికివోలె నతులసుగుణంబులచే । సీతారమణుడుతండ్రికి । ప్రీతికరుండయ్యెనట్టి ప్రియతనయులలోన్ ॥ ఉ ॥ అతడత్యంతబలాంన్వితుండయిసలంకాధీశ్వరుండుప్రింపడే । వతలఘాంప భువిజాడనింగ్రవఖగస్వామీధ్వజా-దట్టియత్భుతవీర్యాన్వితుడైనపుత్రతునిచే బొల్పారెశ్రీకోసల । ధీతిరాట్పుత్రిబలారిచే నదితిసుస్త్రీలెండుచందంబునన్ ॥ చ ॥ జనసుతుడై నయాధికనికారణుండు లసద్గుణంబులన్ । జనకసమానుడద్భుతభుజాబలుడుప్రితినిదీటులేనినం । దనుడనిసూయతుండనయుతాలిమిచేప్పుడు రీతిమాటలా । డనుజయింయూర కుండును గడుంగాపకుపోన్నలోరుంచుబలిక్రాన్ ॥ గీ ॥ ఎకమేనియుపకారమెట్టులైన । జరుడోనర్చిన నదగుండు భావమందు । దలపడపకారములనసంతంబులైన । నాత్మవంతుడుగాననయ్యతులయశుడు ॥ గీ ॥ అస్త్రములసభ్యసింపుచున్నప్రముయార్యు । లైనయాకారపరులతో జ్ఞానపూర్ణుల । గుణాధులతోపవయోవృద్ధులైనవారి । తోసరాముడు శాస్త్రశిక్షామాగతిచ్చు ॥ సీ ॥

సత్పథప్రవర్తకుండును సుప్రసిద్ధుండై యున్నన్ని తండ్రులవలె మిక్కిలివృద్ధులు | వారికందరకును సౌఖ్యము కల్పించు గుణములు గలవాఁ డగుటచే శ్రేష్ఠుండై యుండెను తన యంతట తానె వారి | యొద్దకుఁబోయి వారికి సేవ చేయుచును వారివలనఁ బ్రియ మగు భావంబు గలిగి యుండు విషయములను | వారికిఁ జెప్పుచుండు సద్ధర్మప రత్వం బుతో పూర్వపురుషాచారంబుఁ దప్పక మెలఁగును | కీర్తిఁ గోరదలఁచిన క్షత్రియవర్తనములను | యించుకయును తప్పక చేయుచుండును నాస్తికుండు గాఁడు | సాధునృత్తియు మహాశాసన నిరతియు | గాంచి యపరాక్రమంబు ముఖ్యముగఁ దలఁచు | గీ | ఉత్తరోత్తరము శ్రీయుతుండగు గిట్టు చున్న | దేశకాల | పురుషసారజ్ఞుఁడై పలుమార్లు వినియెడు | సాధుయోధుల గెల్చుచు రాముఁ డొక డే | క | భూరిపుణ్యండైదేవు | వైరుల నాశముచేయు ఫలము నెరిఁగిన | ధారుణీపాలుర సంగ్రామ | శ్రీరంగముఁ బొందు త్రిజగద్వ్యతిరిక్తుఁడు | వ | మఱియు నే వాఁడు యనవ్రతంబు పూర్వజుల కైవయంత కావింపఁదగిన కార్యంబులఁ దీర్చినవాఁడు నాంగవేదవిదుండు కరణ త్రయంబునందు ఋజుత్వం బుగలవాఁడు సాధుశీలుండు ధీరచిత్తుండు ధర్మంబుల కెల్ల బున్నస్థానం బుగ్రాణంబుల యందుఁ దండ్రి కన్న సద్గుణుండు ధర్మార్థకామవిదుఁ డున్న ధ్యులగు భూసురోత్తములచే శిక్షితుండై నవాఁడు ధర్మార్థకామంబుల తత్త్వంబెరిగిన వాఁడు కామంబు నెరింగినయర్థకామంబులు బరవని వాఁడు తత్త్వార్థానుగుణంబు బుద్ధిచాతుర్యోదయంబు గలవాఁడు లౌకికంబులను సముదాచారంబులందు కౌశలంబు నెరపు వాఁడు కార్యదక్షుండు నిజాశయంబు నాలోచనంబు నుపరులకుఁ దెలియనివాఁడు న్యాయమూలకంబు నధనాజ్ఞానంబున కును సత్పాత్రదానంబు నకు గరితోరింగిన వాఁడు పూజ్యులకు వసిష్ఠ దశరథాదులందు గృహస్థాశ్రయు డుండు స్నిగ్ధ ప్రతిజ్ఞాంత సదర్థంబులు పరిగ్రహింపనివాఁడు దురాలాపవిరహితుండు స్వదోషపరదోషజ్ఞుండు పురుషుల తారతమ్యంబు పరేంగితంబును దెలిసిన వాఁడు మిత్రులపరిగ్రహింప వారిసన్నికర్షంబు నుచిత స్థితి పాలింప నిగ్రహానుగ్రహ సమర్థుండు నిగ్రహానుగ్రహంబు లెఱిఁగి వానికాలంబును న్యాయమార్గంబున ధనంబు సంపాదించు నుపాయం బెరింగినవాఁడు సంచితంబు నుద్వ్యయం బునకు శాస్త్రప్రకారంబున వ్యయంబొనర్చఁ జాలనివాఁడు న్యాయశైశిఫికమీమాంసాదిశాస్త్రంబులయందు కావ్య నాటకాలంకారంబులయందు నతిదక్షుండు ధర్మార్థకామంబులకు విరోధంబు గాకుండ నెరంగిన కామోపభోగపరుండై నవాఁడు కర్తవ్యంబులను ప్రతాపసంబులయందు సంతోషానుబంధు విహారాధిక్యంబులను చిత్రకర్మంబులు ధనవిభాగక్రమంబు నెరయఁ దెలియుండు గజవాజిబృందంబుల నెక్కుటకును శిక్షింపఁ గలవాఁడు శత్రువులను శిక్షింపనెరసిన వాఁడు శత్రువులకు భీమునివంటి గజనువాఁడు వైరిధ్వంసనుండు పేనలచ క్రొత్తవ్యూహంబులఁ బన్న నెఱిఁగిన వాఁడు దనువేదవిదులలో నుత్తముఁడు లోకంబులందు మహారథుఁ డనఁ దగినవాఁడు క్రోధావేశపరులగు సురాసురులకైన సంగరంబున జయింపఁ దగనివాఁడు ఈర్ష్యా దంభమాత్సర్యంబులు లేనివాఁడు భూతంబుల నవమానింపనివాఁడు కాలంబున కధీనుండు గానివాఁడు గర్వరహితుండు పరుల యసూయకు విషయంబు గానివాఁడు బుద్ధిచేత బృహస్పతిని సద్గుణంబులచేత సూర్యుని ధర్మంబులచేతను బుద్ధియందు బృహస్పతికి సమానుండై తేజస్సుచేత భూమిని వీర్యంబున నింద్రుని సమానుండై రాముండు జలముచే సంతృప్తుండై సమస్తభువనంబుల వెలసి యుండెను | క | రాముఁడు తండ్రికిఁ బ్రీతిఁ జేయుచుండు | నా మోద మొనరుగ త్రిజగద్ధితుఁ | సుగుణస్తోమంబున గనుఁగొనరె | ధాముండు బోలు నున్నత ధాముని కరణిన్ | క | అతిదుస్సహ విక్రముఁడై | యతులితసద్వ్యాఖ్యానములను రాజిలుచు | స్వవిశుద్ధిని సంధించు రాముని | తతిని గాముం డుధాత్రి త్రిభువనదం బెసగన్ | క | తులలేని యిట్టి బహుగుణ్యముల నొప్పెడు తనయుఁ జూచి మోదమెలర్పన్ | తలపోసెదరి శరీరుం | డ్వ్యలు దగు నా దశరథుండు భావములోనన్ | గీ | అంతనత్యంతవృద్ధుఁడై నటి పంక్తి | రథునకిం బ్రేమ సంప్రీతి త్రశుద్ధబుద్ధి | తాను జీవితుఁడై యుండగాను రాము | డిద్ధరిత్రీ శ్రీనాయకుం జేయుటకును నె | క | పట్టాభిషిక్తుఁడైయుం | సత్పౌరియాత్మజుని మోద మునఁ బెట్టునే | నెట్టన నా చెదమో

యుని | యిట్టులకరొక్క నలుపుర్వపుడుదినుండేగా | గీ ‖ జగములకువృద్ధిగోరెడుసద్గుణాఢ్యు | డఖిలభూతదయాపరుఁడై
రాము | చంద్రుడిక్ష్మ హిమపఙ్క్తించుజలధరంబు | కరణిప్ప జలకునాకన్న కడుప్రియుండూ ‖ క | ధృతినిసగేంద్రు సగం
చిత | మతినిబృహస్ప తికినిక్రమంబునను | దివస్పతికినులతోసముడగు | నతడిలనాకన్న సలిలలాఢ్యుండరయగా ‖ క ‖
భూలోకంబీవయనుస | బాలింపుచునుండ రాముభద్రుని నేనెంతే | లోలతగన్గొనిత్రిద | శాలయమెట్లొందగలను యాశ్వ
లుమెచ్చగా ‖ వ | అనియివ్విధంబుననప్పుహీంపాలుంను పెక్కుభంగులగా మసంబునదలపోశిలోకో త్తరంబులనంస్య రా
జన్యసామాన్యం బులపరిమేయంబులగు నీగుణంబులతో మరియుతెక్కినసద్గుణంబులతోడఁగూడి యలరారుచున్న యా
రామచంద్రు నిపరమోత్కృష్టుంగాపరనియువరాజపట్టంబునగభిషిక్తుంగావింప్రటకు మంత్రివరులతో నాలోచనసేఁబొసఁ విం
కృతనిశ్చయుండై వారలకుదివసంబున సంతరితుంబుననుర్వీ తలంబునందును ఘోరంబులగునుత్పాతంబుల వలనిమృత్యు వింబిస
భయంబునుతనజరాభారంబునుందెలిపి పురాణచంద్రుని భాసనుండపు నారాముమారుండు తనశోకంబంగయు సహసయించిజ
గంబులకుప్రియంబొనగూర్పగసమర్థుండనితలంచితనకునెల్ల వారలకును మేలుగోరుచు ప్రీతిపూర్వకంబుగా నతిరయంబున
పురగ్రామనివాసులగు రాజముఖ్యులవేర్వేర రావించిసయ్యవసర బునం ‖ క ‖ స్వరమొలపల్లెలగలస్నప | పరులనురా
వించిదివ్యభవనాఖ | రణాంబరములదనుపుచుజూచ్చా | కరములరుచునలు ప్రజలగనుగొని కరణిగా ‖ క ‖ కేకయజన
కాధీసుల | నాకాంతుగాబిలువపంపడయోగ్యోద్వరగా | నీకార్యమొనరఁగవలె | నాకనిరంచనకు వెనక నటవారనుచుగా
‖ క ‖ జితరిపుబలుడగునయ్యా ౨ | సతసుమతి పీఠములను సుస్మితముఖులై | యోపనికినిమునుగనాథుల | ఎల్ల సిం
చిరపుకుపరమప్రీతిగ్ ‖ క | వినయము చేకురువశిం | చినగరగ్రామజనులచే పగలచే | జనపతి పరివేష్టితుడై |
యనిమిషనృతుడైసయుంద్ర సన్ను నెప్పెగా ‖ వ ‖ యిట్లుసకలదేశసమాగతులై రాజవర్యులతోడఁ గ్రామోగంబు
బంకిరఘుంతసుఖోపవిష్టుండై యుండెనంన్నది శ్రీమదయోధ్యాకాండంబునందు ప్రథమసర్గంబు ********
‖ శా ‖ భేరీరావసమంబు శాంతమురసాన్వి లంబదగ్రంబు | గంభీరంబై నృపలక్షణంబుల గమగా జెంపొందు నాదంబు చే |
నారాజంత మహాభ్రగర్జ సభసర్వం తంబునాదింపుచుగా | వారికివిన్ని హితంబు మోదకరమా వాక్యంబు చేనిట్లనా
‖ క ‖ మనుజేంద్రులార వినుడిం | పారగమాపూర్వనృపతులాగిరాజ్యంబుగా | నేయునకతిరక్షించి | నా
యపత్యంబునరయుదురుగదా ‖ క ‖ విపుడేనయక్ష్వాకులా | గ్రణులగుతొల్లి టిసృపులుక్రమమునపాలిం | చిన యీజగ
తికిరమమే | లొనగూర్పదలంచి నాడనుల్లములోన ‖ క ‖ యేమునపూర్వులనడచిన | మార్గంబుననుని మెలగి మర్త్య
వహేనం | తేనస్తుండృడనైబలు | పూనికచే కీర్తిగొలదిబో చిరప్రజలగా ‖ గీ ‖ లోకమునకెల్ల హితవును సల్పుచు బ్రబహో
ద | మడరశరదిందునిభమగు గొడుగు నీక | యుండె నాదగునంమేను మండమైన | ముదిమిగొందించి తిన్న పాలముఖ్య
లారా ‖ గీ ‖ అవనినరుపతివేలయేండ్లధికముంచి | పెక్కుపురుషాయువులనుని వెనజరాభ | రంబునొందినసనాశరీరమునకిప్పు |
డూరటమనంబు లోగోరుచున్న వాడా ‖ గీ ‖ ఉర్వినివిజితేంద్రియులకు బూపగరాక | భూపతిప్రభావమునసు బొ
దగినభూరిలోకధర్మ భారము బూని | సందువలనశ్రమము నొందినాడా ‖ గీ ‖ అట్టినేను జనులకందరికి హితంబొ | నర్
నూమారునయమునీర | పనిచియీయాద్విజేంద్రవర్గానుమతుసు | బలుసుఖంపమదిని దలచినాడా ‖ క ‖ శతమఖసమవి
భా | సితుడరిపురములను గెలుచు | శ్రీరాఘవదీక్షితుజ్యేష్ఠతయుడ | దృతగుణగణములనుసన్నుబోలి జనంచే
‖ గీ ‖ పుష్యనక్షత్రయుక్తుడై బొలుచునట్టి | శీతకరుబోలుధార్మికశేఖరుడగు | పురుషవర్యునిరాము సంభోజనయను | నర

గను. ఇట్లు [illegible] రాజ [illegible] ముఁ జూ ॥ క ॥ భావింపఁ ద్రిజగములునే । పావనచేమికుల వాక్యవంతములగుల । శ్రీసంపద [illegible] । లావల్ల భుడిస [illegible] ॥ గీ ॥ రాజ్య [illegible] కీర్తి [illegible] । పడమిం [illegible] లుతోడనీయు

(*) శ్రీరామునియౌవరాజ్యాభిషేకయత్నంబొనర్చుట (*)

[illegible] । [illegible] మాని భావము [illegible] రినాడ భూపాలులారా ॥ క ॥ [illegible] గుణము [illegible] । [illegible] లోచ [illegible] జేసి [illegible] । [illegible] ప్రాసకెను [illegible] మోదంబెసగఁ ॥ గీ ॥ యిదియెప్డు [illegible] ము [illegible] । [illegible] నవృషు మీరు । [illegible] విచారింపుడు గ్వదర్థ [illegible] । సమధిక ఫల ము [illegible] ॥ క ॥ [illegible] । సంపూర్ణ మిదిమాకటంచు [illegible] తెల్లన్ । [illegible] మోది [illegible] । [illegible] లగిని మౌ [illegible] । గీ ॥ [illegible] భూరినాదము [illegible] । [illegible] హర్షణములను జలధి ప్రతిధ్వని । ధరజలి [illegible] బోడమే ॥ వ ॥ అంత ధర్మార్థ [illegible] నెంద్రని భా [illegible] లతో గూడి యాలోచ [illegible] సముద్ధతి [illegible] వృద్ధని గాని [illegible] ॥ గీ ॥ [illegible] వేలయేం [illegible] । ముదిమి [illegible] భూపతేంద్ర । [illegible] రామ [illegible] । [illegible] ॥ ఉ ॥ [illegible] భుజాయుగళం [illegible] । [illegible] శ్రీ [illegible] । [illegible] మెల్ల వారము [illegible] ॥ ఉ ॥ [illegible] వేడ్కు [illegible] రీతి వారి [illegible] । [illegible] రాఘవ [illegible] । [illegible] ॥ క ॥ [illegible] । [illegible] రామ [illegible] । [illegible] ॥ క ॥ [illegible] వారం [illegible] । [illegible] శుభములు । [illegible] ॥ గీ ॥ [illegible] సముదు [illegible] । [illegible] । [illegible] ॥ క ॥ [illegible] రామచంద్రుడు [illegible] ధర్మ [illegible] ॥ క ॥ [illegible] । వారికి [illegible] రామచంద్ర [illegible] । [illegible] రాజ్య [illegible] । [illegible] ॥ వ ॥ [illegible] లోకానందకరుండు [illegible] గుణంబుల [illegible] బుద్ధి [illegible] బృహస్పతికి [illegible] సమానుండు ధర్మజ్ఞుండు సదాచార [illegible] అసూయారహితుండు జితేంద్రియుండు దుఃఖితులగు వారి [illegible] దుఃఖశాంతి కరంబులగు వచనంబుల నొరఁగొను వాఁడు [illegible] [illegible] భూతములకు ప్రియుండు [illegible] వేదశాస్త్ర [illegible] వృద్ధజనసేవకుండు దివ్యాం [illegible] దేవాసుర [illegible] అఖిలాస్త్రంబులయందు [illegible] విద్యాసంపన్నుండు సాంగవేదవేద్యుండు గాంధర్వవిద్యా [illegible] కల్యాణంబుల [illegible] ధర్మార్థ [illegible] భూసురోత్తములచే శిక్షితుండగు రామచంద్రుండు [illegible] లక్ష్మీసమేతుండై యుద్ధంబున [illegible] సుందిర [illegible]

ధు డై కానిగజంబె కిర్రికొనిన రలచాదెంచి ప్రోజసంబులబఃధుజగంబులమాడ్కి కుశలఃబకును సదిగుణుం గాకా ॥ గీ ॥
అ, లసత్ దారశివ్య భృష్ట్యజఃకుశల | మతమక్ర్య మూ జిగీష్య జనులకిల | గనలమెలగుచు గొల్తురెఖ కిమ్మిాయు | ధి
నుకులరంధ్రవిధముగ నమసుకూంమూ ॥ క ॥ మగ జూలకాంవలాడవి | పెం నెక్స గజెందుభూరి.విభవంబులుగి | ద్విరంధ్ర
మాడ్కిరాముడు | మా న్యుగడు మోవ కాంమున గ్రస్గమిాగ ॥ సీ ॥ మదినిక్మలాత్మడు మహితశ్రుపావార్థిసిద్ధోక్తి పన
లనిస్యేమూర్తి | విజితెంద్రియుడు మేటివిల్లాడుస న్నితిభాష ఋదాన్య సేవావరుండు | కలసై తృతవాక్యము లాడని
ధుంకుధర్మమూగ పవతంగరుంకు | యుక్తిపూర్వకముగసు స్తరబులాగును సగణిబృహస్పతిసుని భూపు | సకలసం

[illegible]

విచిత్రంబులగు ప్రాకారంబుల్ సంస్కరింపు డని చెప్పెను. అంత మునిశ్రేష్ఠుండగు నయ్యరుంధతీకాంతునితోడ నప్పురీరామా
క్షితిపాలకులకు నుపకరణంబులు నియోగించి రాజనగరంబునందుండి యట్లు గావించిన యమ్మహీపాలునిసమీపం
బు కేల్మోడ్చి యుండిన విధికారకులను విలిచి వారి యధికారంబులు దెలుప పుష్పాదిద్రవ్యంబులు సకలౌషధులును గ
నాల్గు కలశంబులు నూఱు కోటికలశంబులు మధువు శుక్లంబులు నూతనవస్త్రంబు రథంబులు సర్వాయుధంబులు చతుర
ంగంబలంబులు శుభలక్షణంబులగు బోలుచున్న వారణంబు రెండు శ్వేతచామరంబులు ధ్వజంబును శ్వేతచ్ఛత్రంబును ప్రదీ
ప్తానలసంనిభంబులగు నూరుకనకకలశంబులు హేమభూషితంబులగు శృంగాగ్రంబులగు నుపట్టు వృషభంబును సమగ్రం
బగు వ్యాఘ్రచర్మంబును మఱియు గావలసినవుంగళద్రవ్యజాతంబంతయు సూర్యోదయ సమయంబునకు భూవిభుని గృ
హంబునందు నాయిత్తంబొనర్పుడు. మఱియు పురద్వారంబులు గృహద్వారంబులు గంధమాల్య ధూపంబులచే నలంకరించి దధిక్షీరము
లు నింబసుమన్నస్సురంబులు సంస్కృతంబులు నిబ్బందంబులును చాలుగట్టి సమర్పించి పూజించి యుల్లిఖితంబగు భూసురోత్త
ములకు పూజావిశేషంబులతోడ నొసగుడు. శ్వోభావియగు నుదయంబున స్వస్తివాచనంబు గాగలదు. నెఱబాపుగారులు
లనామంత్రింపుడు. దాసులు సహస్రశిల్పి ప్రముఖులు ప్రతిగృహంబుల కేతనంబులు నిలుపుడు. రాజమార్గంబుల చందనోదకంబు
చల్లించుడు. సకలగాయకజనులు దివ్యాభరణభూషితాంగులగు వారకాంతలను రాజమందిరంబు రెండవ కక్ష్యాంతరంబు
నకుం బిలిపించుడు. దేవాలయంబులందు రచ్చ వృక్షముల క్రింద నున్నలంబు భక్ష్యంబులు దక్షిణలును కేలుమాని నమాల్యభూ
షితులగు పురుషులను గనుచుండుడు. ఖడ్గపాణులు ధౌతాంబరధరులగు యోధవరులందఱు సన్నద్ధులై నగరిముంగల
నిలుచుండుదురుగాక యని నియమించి మిగిలిన కార్యంబులంతయు నిర్వహించి యా జనపతి సంన్నిధానంబున కేగి యా భూసురో
త్తములు నిర్వహించినవనంబు చెప్పి తమ పల్లకులఁ దివ్యభవనంబులకుఁ జనిరి. భూసార్వభౌముండగు భరతుండు సర్వంబును నిర్వహించి యాదరింపం
బొనర్చె. అంతట. ॥ సీ ॥ ద్యుతి మించెడు సువర్ణనిర్మితుని మమ్ముకోల్పఁ జనియెడి తాపసోద్ధతునైనయాతుని । రాముని చ్ఛటికిశే
ఖరముగిదోకొని నిరంపు సనిప్రదట్లు కాకయుని యవనివిభుని । హనుమత్ప్రస్తుత నయతడనుజ సమరధిక దానా రాకుమారు వారిరథము ।
ప్రపమం దివ్యము సేచెనాన్వరుకు ల్లి దర్ప లయుధిస్థులా ర్యా పతితాసనపాతులు । మఱియు తక్కిన వానగిరి మధ్యన పృథులు । గో
ల్వ నరసేవింపఁడగు గోత్రవైరి । పోఁడిమి దనర్చు నారాజు మేడనుండి । చూచితే రెక్కలు వెంచేయు సుతుని వేడ్కల ॥ సీ ॥ గం
జర్వ రాజసకౌశలాపంణ్యు నిజగతి వెలయు పౌరుషంబు వాని । దీర్ఘబాహువులచాత తేజరిల్లెడు వానియరుబలాఢ్యు
నమదద్విరద గమను । పూర్ణేందు రుచుల నొప్పు ముఖంబు జము వానిచూడనింపగు వానిసుగుణనిధిని । చలగు రూపౌదా
ర్యశీలంబులఖ్యరుమదుప్తి చిత్తములహరించు వాని । నెండనుతపించు వారి మేఘుండు బోలె । ప్రజలనలరించు వాని శోభన
చరిత్రు । రాముని ప్రతిఫలప్రచోదహీరవఁణుపట్రదు । చిత్రముగ దుష్టి రెంతయు జనదయ్యె ॥ వ ॥ అంతనాసుమంత్రుండు
రాముని రథంబు పనుండి దించి కృతాంజలియై యనరి వెంట భూవిభుని పాలికిం జని యానారాజేంద్రనందను నా సూతునితోడ
జ్ఞ ప్రదక్షిణంపకైలాసశిఖరసన్నిభంబగు ప్రాసాదంబెక్కి కేల్మోడ్చి యొదురేగి సమీపంబున నిలిచి తనదు నామంబును దు
పుడు నతని పాదారవిందంబుల వ్రాలి పజ్జపనింపనా రాజేంద్రుండక్కుమారుని వీక్షించి తదియాంజలిపద్మంబాకర్షించి
యక్కుసం జేరిచి యున్నతంబును హేమభూషితంబు తిరంబ్యంబగు నును చిత్రాసనంబునకూర్చుండ నియమించనా సీనుండై
యా రాఘవుండప్పుడుదయకాలంబున ఖానుండు మేరునగంబునుం బోలెను ప్రభలచే వెలుంగించె. నయ్యెడ సత్యనిచేనా
సభ సత్ర గ్రహసంకులంబగు గగనస్థలి శరత్కాలంబునందు చంద్రునిచేత ప్రకాశింపఁబడువడువన దీపితంబయ్యెనక్క

భూతసత్ప్రదమి రేఁపుమించుటద్దంబులోన బ్రతిఫలించుసర్వాభరణభూషితంబగుతనదురూప మహాద్భుతముంగొనుచుసంత
శిల్లి నెంమోముసచినగర్లనైలంగపుశలంబడిగిపు రెండు సఁతుకశ్య సముదియానతిచ్చు సగిదిసుతుంకిట్ల నిడె ॥ సీ ॥ అం
భూత్మానసబోలు తనయుండవై నాకు పరగెగిం జేష్ఠ భాగ్యమందు । జనియించినాడవు సద్గుణశ్రేష్ఠు డసదియసు నాశ్రి
యాప్త జుడవు । సద్గుణంబులసర్వ జనరంజకుడవై సతతమునపవ్య రోగముననీవ । యువరాజపట్టంబు నొందమునొక్క
కనిష్ఠ ములునీవు । గుణయుతుండయ్యుండుతద్ద య మూర్తిగలిగి । నట్టివాడవుగావున నర్థినీవు । హితముదెల్పె దక్రమంబున్నరం ని
వినయము । నొందినతెలంబువిజితేంద్రియ డవ్వ గఘ్నా ॥ గీ ॥ కామమునకోధ పశమునకలుగట్టి । వ్యసనములు మానుచు
బరోక్షపతెక్షనమున । నెలమి సౌహృత్సప్రతిని మెలగుచుండి । యేలుమంత్రులమొదలగునెల్ల ప్రజలా ॥ వ ॥ యివ్వండేవి
యకోశాగారంబులతోడననేకంబులగు ప్రశస్తవస్తువగణంబులుసంపాదించినవనంబుం ప్రీతియాం రాగంబు నతిశయిల్ల ప్ర
జలరంజింపగా జేయుచు ధ డమిపాలింపుచుండు సన్మాన జేదు నిబంధుజనలక్ష్మీ తె బు నొందిం యమునులచండంబు నెం
యసంగ నిల్లు మరటుగావునసమసం బుం సీపును నియమించియిద్ద ధ బునమెలంగుమూ ॥ క ॥ అ వినిసుహృ జనుల్ రా ।
మునికిప్రియంబాచరింపబూని రయమునగా । జన కౌసల్య కు దెల్పిరి । వినయంబాతెవనిభిషేకన్న ప్రాంతంబుగా ॥ గీ ॥ తెలిసి
సప్రమోదమందియా దేవిధనము । రత్నములుగోగణముసువారలకొసంగె । సంతోష్రికి ప్ర నర డై నరగమెక్కి । చ
నిజనులుగొల్వ సతడాప్తసడననొందె ॥ క ॥ అలపౌరజనులుదశరథు । పలుకిన్నధనాగమంబంగిది వినిన । పలర్పు
ధరాజ్ఞజనితేమ । యిలువేల్పులగొల్చుచుండి రెంతయుప్రీతిగా ॥ వ ॥ యట్లుపురజనులుం కైకఘుని పలుకాలకుండ నది ప్ర
మోదంబునరామభద్రు నభిషిక్తుచేసెదముచూ సంబుగన్నొనగొని నిషిద్ధ వారంబుల కరిగిసభీష్ట దేవతలబా
ధించుచుండరన్నదినా సితానగిరా బా **
॥ సీ ॥ అపదపౌరులుసనిసంతసమంగ్రిలతోడనారాంచా మొనచియాప్తజు భునట్టాభిషేకంబునట్టనగావిం కా తుం
వ్యరోగముసనెల్లి। కెందామరలబోలుకందోయినిదవచూ నారూమిగోముగుముంలోకధనం। నగుగామున కనశ్వ
గనసట్టముగట్టగనువసపురి నిర్థం బొసచిన । సముతుపమునులోంలగినసించి। సౌరథినిలిచ్చి గాముని స్వరముగ। ని
టక్రమంబుర దోకోనియేగు దెంచు। మనుకనట్లకాకని యనిపాలించే ॥ గీ ॥ అంతనాపుమూర్తి డదిగయంబునగా
ము। విలువమగుడసతనినిలయముంకు । వెడలనేగుదేర విభుం కాఘునరాక । తెలిపి రజటిద్వారదేశగతులా ॥ క ॥ తె
లిపినవినిమదిశంకా । కులభావమునొ దియా రఘుపరుండతనిగా । బలురయమున రావించిన్ను । దులనగువాక్యముల
ముదముతోనిట్ల నిమెగ ॥ గీ ॥ యానప్రగాహ్నగయిచ్చు టికేగు దెంచి । గట్టిపనిదెల్పు మంతముననినాని । కాసునం ప్ర
మ ప్రీతినిట్లనియెన్నుపుడు । గన్నవీక్షింప మదిగోరియున్న వాడూ ॥ చ ॥ వినసధీసుము క్షితిని వేం నెందువనైనకనా
వీ। వనవము రాఘవుండతిరయంబున రాజునుజూడనేద్పు హం। బునగొగిక్రమంబుగాజనిరాజభూవిభుడాప్తజు గాక గా చి
యా । ఘనతనయిల్లు సేచేహితకార్య వుదెల్పుట కాదరంబుగా ॥ గీ ॥ శ్రీయుతు డగుగానుడాన్నపన్నృహంబు । సే
రుచునెదన్వ నుండిపీఠించి కేలు । మోడ్చి ప్రతిరయోపగా భూమిభుండు । మనవలర లేవనె త్రిగక్కు నుసేచే ॥ సీ ॥
అంతనాభూవిభుం డతిరుచిరంబగు సచిత్రాసనంబున నుండబనిచి । యారాఘ లకిట్టులను చిరకాలంబుప్రతిశక్తిని ననం గా
భారమొంది। పూర్ణకాదతీ జలంన్న మునుగల్గుకులములు పెక్కువేలతీరగా పంచినాడ । ధరనాదుప్రియమడగు సవనయుత
నైయిళ్ళ ముదయించినాడప్రముదమెలపగ । నవవిధినెల్ల దానంబులాచరించి । నాడచదువులు చదివితనైవ కొంర్వ ।

యట్లుభోగంబులు సుఖంబులిచ్చుమీర | ననుభవించితిసంతతంబు సుశీలా ॥ గీ ॥ యేను దేవపితృవిప్రఋణములొ
న్న | ఋణము లారయదీర్చితి నింకనాకు | నీదు పట్టాభిషేక మహోత్సవయాబు | దక్క వేరొండు కార్యమింతయును
లేదు ॥ ఉ ॥ శాస్త్రసేవచింతు సరిశాతు కలిపడ నొయ్యంబు | నీవసుధాతలంబున కధీశ్వరుగాగ నృపులెల్ల వార
లుర | భావమునొందె నట్లు యభక్తిని గోరుచు నున్న వారలా | పావనశీలపట్టమును గట్టెదనెడ వశ్యమూ ॥ వ ॥ అ
ది యట్లుండగా దారుణంబుల శుభంబులగు దుస్స్వప్నంబులు గాంచుచుండి వాడనాశసంబు ననుండి బెట్టు మోహ్యముదును
ల్కాజాలంబులు బడుచున్న యవి నాజన్మనక్షత్రంబు సూర్యాంగారక రాహువులనుబడు క్రూరగ్రహంబులచే నాక్ర
మింపబడిన యది యని జ్యోతిశ్శాస్త్రవిదులు చెప్పుచున్నవారు జగతినిట్టి దుర్నిమిత్తంబులు బొడమినభూవిభుండవశ్యం
బు నొంచదనుండు మగాన నేయెడ నొవిధా ప్రపదే ది మున్నే పట్టాభిషిక్తుండవ్వగమ్ము ప్రాణులబుద్ధి చంచలంబుగదా
ని డు చందం ప్రుల నీపిన్న తమ్ముండు భరతుండు వేసించినాడు యెల్లి భవ్యయత్నుండ గలసి గ్రహచారజ్ఞు భాషిం
పినదుడన వాడని నిశ్చయం బుదయరోగంబు నందభిషేకంబొనర నిహుడండన్నన్ను మనంబు స్థిరపెట్టుదు సదిగని
యానతిచ్చె కరి యుణ్ణుని దెమె ॥ సీ ॥ యువరాజపదము ప్రవిమలమతినెల్లి యభిషిక్తుజేసెద ననఘ నన్ను | నటుగాన త్ర
నేశ్వరలరి నేనము నీ రాత్రి దభర్మాస్తరంబా నుదు | నెరిబవ్వళించి నీతోడ భూపుత్రియుపవాసనిరతయుండు గాక |
చెలికాండ్రు వహించి భద్రలైన నెన్న దిశలబో నిరుగాక నీ కతని | భవనిపినిట్టి పనిచ బహువిఘ్నములగు | మూసగ
మైయాభరణులందు రాక | మున్నె యభిషిక్తుడై సముఖ్యకాల | ముగదలంచెద మదిలోన పుణ్యశీలా ॥ గీ ॥ భ
రతుడింత యసద్వృత్తిబాగుచున్న | వాడు జేష్ఠానువర్తన పరుడు ధర్మ | శీలుడు జితేంద్రియుడు దయాసింధు పరయ | నై
నగనిజులు చలచిత్తలనిలల లెన్న ॥ గీ ॥ ధర్మనిరతులు మునులు దలప కార్య | మైనతర్ధయులరు కాలాంతరమున | నలుప
వలని చోన వస్యము చలించు | నసచు రాముని కిట్లు భూనాథుడు తచ్చె ॥ వ ॥ అంత రాఘవుండు తండ్రి నాజ్ఞకాగిలిగి పట్టా
భిషేక కార్యంబునకై న ప్రదేశింద్ధంబు దెలుపబడిగృహంబునకరుగుచు నాయనుజ్ఞ గైకొని బ్రమిల్లి నిజభవ
నంబ్రవేసి చిత్రాంబ వెల్వడి జననీ గృహంబున కేగి యచల దేవతాగృహంబున ప్రోత్రము నారాధిపుచు వాజ్మి
యమంబు వహించిన యునిమిత్తంబుగ రాజ్యలక్ష్మి బాధికాంక్షచున్నధనళాంబరధారిణియగు కౌసల్యాదేవిని గనుగొను
చుం దాశకున్న ప్రియంబుగ రామాభిషేకవృత్తాంతంబ విని యచటికేతెంచినసుమిత్రాసీతాలక్ష్మణులుగొల్వకనుదో
యుసర మోడ్చినారాయణధ్యానపారవశ్యంబు నొందిన నిద్దేవి కభిముఖంబుగ నమ్రమిల్లి యల్లయిల్ల వింగజేయు
చువినయపూర్వకంబుగ నిట్లనియె ॥ క ॥ వోయమ్మ నిజంబొదుట | కీదడశరథుని చెలంద్రియుంపెనగ బహు | శ్రీ
యంబుగాభిషేకం | బాయని నన్ను పచేసెదనునాకెగ్లిగ ॥ క ॥ వాతోడ భూమిజయుని | రాతిరి నొసరింపదగని రాహుక
ను నం | ప్రీతిపరోహిత రుత్విగ్వ్యాపములతోనటుల నాపురాజానతిచె ॥ గీ ॥ యల్లి శాగలిగెన యాభిషేక శా | గ్య
ముశహాసగు శుభాగముంబులెల్ల నాకునిగ్రహింపనొసరింప | నంత్మ మదిని మోదమావహిల్లా ॥ సీ ॥ అనవిని కౌస
ల్యహర్షభాష్పంబులు కనుదమ్ములనుగ్రమ్మ కాంతుతోడ | తనయ కిటనునిగ భూస్మి రామునాచింన్న కొడుకన్న దీర్ఘచిర
తరముగ | బ్రదుకుము నీ శత్రు వర్గము హతముయ్యా జెవలే శికితోడ నెనసినావు | నెలమిపుమిత్రుల కలిగిన బంధుజనము
లకు మోదంబొంద్ర దయ్య | గుణములతు చంద్రికింపొంగు చున్నది నన్న | గటిసుభతాపసిద్ధి నాకాంతపరతప్త బలునాసే
దుమితొప్ప వరాజ్యలక్ష్మికరవ్రగాగల్గి లిదిగానయింఫలించె ॥ క ॥ యుమ్మె యుపలక్షనతముచి | త్రమ్మునముద మొందినం

మునీంద్రకృతాంజలియై। సంయుతిగూర్చుండిన తన। తమ్మునకిట్లనియె నప్రదు దరహాసముతోఁ॥ గీ॥ వినుములక్ష్మణా తోడవెట్ట మీర। నవుడు పాలింపుమీ విం దృష్టి హితులంబు। సరయురై డపనాయాత్రయైననన్ను। జెందె నీరాజ్య సంపదసి ద్ధముగనూ॥ గీ॥ యిష్టముగ రాజ్య భోగము లెల్ల సుఖము। లనుభవింపుమసం తతమునను దివ్య। జీవితంబును రాజ్యంబు చిత్తమందు। నీకమిత్రముగోరెదనిర్మలాత్మ॥ గీ॥ అనుచునిట్లు రాముడు సుమిత్రాగ్నిజాతు। తోబలికిల్లుల కట్ట తోసనేరిగి। తాసకిన నాజ్ఞయిచ్చి చినంత సమున। నైజగృహమునకేగి విరాజితముగా॥ వ॥ యిట్లు శ్రీరామభద్రుండు స్వకీయ పట్టాభిషేక సమయంబుతల్లికి నెరింగించి తమ్మునితోడ నిజగృహంబునకరిగెనిద్దివస శేషంబునం గాంచిన జన ***

॥ సీ॥ అంత్యసంధ్యాదినీకాంతుండు పురునాథు గాగలపట్టాభిషేక కార్యమునను। తనయ నిబ్బనిచి మోదమెలర్పంగ వసిష్ఠ మునివరుతోడ నిట్లనియె నపుడు। శ్రీయశో రాజ్యాస సిద్ధికై భాగ్యహోత్రతనిష్ఠాలరారి రామభద్రు। నుపవాస మొనరింప నెనుగిలనువ్వమునేడు నాప్రదభలకాంత్ర కొనివిరుండు। నిగమవేదియు భగవాన్ దరుణుండు। పరమానందంబుల గొలుపా రు బ్రహ్మరథము। నెక్కి శరదభ్రసమతనహిమంబిట్టి। యన్నహితులు సతస దానన్న పేరే॥ గీ॥ చేరిన... బచిత్రంబురెంబల్ల। సన్మహారథంబునందయుండి। కాంతులగృహంబుకట్యాం పరంబుల మూడుప్రదు గడచె మోదమెనగా॥ క॥ వనుదెంచిపట్టి యమ్మునిని। జనవల్లభ మానసనియుక్తపంథ్రి మెప్పా। ఘనతరభక్తిని బూజించి। సనడు వెల్వడి యొనాత్మభవనము వేగా॥ క॥ అంతఃకరణమునరదము। చనగనుసని గానుదాసనిష్ఠ మునినిఖ। లిప్సంనాగసుదానకై నుం। డెంతయుకై దండయొసగి యులరంగ డించెం॥ చ॥ మునివరు డంతసన్ని ధిని భూపితనిర్మితిగా భావమగా పురుగా రా। మునికులంబు మున్న డిగి మోదమెఫ్రచుచునట్ల పరాభవ। జ్ఞానిడన గ్రహించు చేసి సన్నిధియొందెను యథావ్వాగా జ్యల। భ్ర్మనిజహితాత్మనేమ పసి ఘనముమ్మైనిలి తోడనాకనుగా॥ క॥ మీరంఛ డినిన్న నెల్లి । భావమ్ము సయాన్వ రా జ్యపదమునగనుసంప్రీతిసత్విషిమ్ము పేయుయ। యారాధింపుము సుపుంధ బోధైవహిత కుతియై॥ చ॥ అనిచయించియ న్మనిధరాత్మజతో సభ, దాత్రిలోన। పావను నిగిమోక్ష రీతిచెప్పవాస మొనర్పఁగ బంచిననం త। ద్యా ఘునిచేత సమాగతం చిరాతుడై తగనాజ్ఞయిచ్చి యిం। పొసరద దీయ గేహమునుండి సనేవాను జెందు పాలికినీ॥ గీ॥ అచట రాముడు ప్రి యవాదులై సయాత్మ। జనులతోడ తగూచుండిసంపాసిల్లి। యునత నాసభ్యు దుసెల్ల వాజ్ఞయొసగి। యంతిపురముప్రవే సించెసతి రయమునా॥ క॥ అత్తరిరాముని భవనము। చిత్రగలసగ ముల నెరిపిలసి శోభామగా। మత్తిలినట్టిపివాంగ॥ మొత్తంబుల వికసితాబ్జములకొలకుబలెగా॥ క॥ రాజభవనంబు తెరగున। రాజులు రాఘునిమందిరము వెల్వడి ఘా। శ్రీ వసగానంతులనుగు। రాజపథ బతకుజా చెప్ప హదమెలర్పగా॥ క॥ సరిలేని యాయయోధ్యా। పౌర రాజమా గంములు కౌతుకసం। భరితాంతరంగజనజో। స్కారపతిపూరితములకుక సునిరవందే॥ క॥ జాబ్బంద్ర ముస ఘుమాన। మునసానందవశము ననుబోడమునినా। దంబునమోఁసె రాజమార్గము। ఘనసోపిచికి బోల్చుకడని విధముగా॥ గీ॥ చందనాంబు పేకసంమ్మార్జనంబుల। నొప్పరాజవీధులుప్పతంబుల। సుగృహధ్వజాబు భిరంభాది। తోరణములగలిగి పొలిచెశేరిన యయోధ్య॥ గీ॥ ఆయయోధ్యనుండు సతివలువృద్ధులు। బాలులాదియై పౌరజనులు। భావములర రాముం ట్టాభిషేకంబు। గోరియిరుసొడప్ప గోరిరపుడు॥ గీ॥ జనుల కానందమొసగు నాలాలి కురియు। వారలయులంక్రి కత్త ముఖ్యకారణమగు। నయ్యయోధ్యామహాపట్టణంబు అల జనులు। జాడవేడుక జెందిరి చూట్టులలరా॥ క॥ జనసంఘ లమైలెద్దియు। దనరారెను రాజపథ మతడు వేట్టనుగ। స్సైనచప్పుడుందిరమ్మున। జనబృందముప్పోంచికొనుచును

ళాలసగరిమ ॥ గీ ॥ పాండురాభ్రనిభరథాసురంబుసు మీఁద । మూఁదికెక్కినతఁడు మోదమొప్ప । సమరనాథుకల్యతా స్పదవిధమున నంక్రిందుదశాఖావనులగా ॥ క ॥ చనుడెంచినట్టితాపసిని । గన గొని తాఁపీఠ మొసగి తద్భాగముఁ గొండిం । పా గన కార్యము సల్పి తా । ... దానుచిర ... టాచుచుతఁ వించెను ॥ గీ ॥ అర్ఘ్యపాద్యము లెంతవానిసలను సభా । పదులు వదివమున మెసంగినటి । సోరిదిసర్క్ర రింపుచుని జాసనంబుల । నుండి లేచి రక్ష్ప దొక్క మొగిడి ॥ గీ ॥ అమ్ముఁ బిందుబ్రేఁత ... గత । డవటిజసులనెల్ల ... విడిచి । హావమొదసజనిరొ ... అభ్యుగంబును । కద్రిగుహాసు శ ... గ రురుసునటు లా ॥ గీ ॥ వేటికూపముగల్గుకామిసలబొలిచి । యమరనాథుని భవనంబునసుకరి చు । నాస్త్రగ్ర హామ్రబు వేసించ సవ్వ ... షు । తారకల మెస్పకర గ్లానిబొలే ॥ * ॥ యిట్లు నంక్రిగథుం దంతఃస్వరంబు తారకలతోడ చంద్రుండంబరంబున దెనర బ్రవేసించె దృష్టించమసగిరి ...

॥ క ॥ అసువనిలసరామునకు । తారకసందర్శాంబుతో సీధరణిజతోడన । తారాజ్జ నమోఁరి చిరుది । నామోదం బెసగ హారిసుపాసనుజేస్ట్ ॥ గీ ॥ గారతండు హాసప్పాఖ్య్ నారథరించి । హరికిసంప్రీతి తొయొనర్చ హరివిధిని । స్వజ్జ వింపు మునుల గట్టె ఎచ్చు యుండు । వేల్పె నాజ్యంబులొర్ణ యవేట్ల మాదా ॥ సీ ॥ అతఁడుహావిశ్చైవ కుంభఘలంబు చినా రాయణు నాస్త్రిహితాధరసుముగ । అలచుకు వాక్యి సమబలరయాబిహివిజెలగు సర్వ్య హాముసీతతోడ । నటుగు శాస్త్రరగంబు నాన యెంచిలా వేడవమేల్లు విధిం తాన । లేసుందిరముందు అగియలం తారకుతోయ్ సే యుంచియాన్మనలరి । ఘూ హాగధనదిరంమ్లుగలు వినుడు । సముచిగ్ని భీర్య కనుకాలుసులుదీరు । బలునిసూతమానిసుంగ్లి జపంబొసరి । ధ టోలనమోషిమొకిల్లిఁ హరిభోగి పే ॥ వ ॥ అంతరామున్నందు విమలంబగుకొలంబు ధరింపభూసురో త్తములచేసి స్వాహ్యకామంత్రం బులచదివింపపుధరంబగు గంభీరంబగువారలవేదఘోషంబులు భేరీమృదంగాదితూర్యనాదం బులతోడ నొడిమలంపయసతియంలిఁ అప్పరంబుకందె నాసమయంబునసప్పా రజెసులందరు నారాయమాడుంపీతాస మే దులచ్చ తోడవాయుండసుటయ సత్పపట్టాభిషేకం బుసిన సంగీంపుచుపాతీరా లరుసు నాయ యొాధ్యా నగ రంబులంకరించు దొంగిపా ॥ సీ ॥ సిరికొయిమసుశృంగయులమా దేవాలయములయందుచతుష్పథములయందు । ర ... గోపురం ... ధరవీధులన మేడలనకోటలలు బులందు । బహుశంబులనెల్లపూర్ణ వస్తుతతులుగలవిశిశ నుల ... గృందు । ననులసంపదలచేనిష్ట టిల్లు కూటులవిపందిరంబులన ఛామంటసముల । సంతటనుగాంచిపాపు ఘర్క నులు । సంగయుపిచిత్రములను స్త్రీంబులై । ధ్వజపతాకాకలంబుల శోభితాంగ । ఖాసురద్యుకిబోల్చి నప్పట్ట ణ మొనా ॥ క ॥ అందంద బులపోరిక । బృందారబులనా రసధురీణులపులకల్ । డెందములకవీనులకును । విందొసరించ ... చుగేలకవినసొద్యాకరి ॥ గీ ॥ ... సంలరగరామాభిషేకకథలు । పౌరులుపచించిరొందాదాలలు పాలకులును । గృహా ... ందరం ... ములనుంగిళ్ల నాటలాడు చొనంసులై యుండురప్పటుకల్ ॥ క ॥ కంన్నసిరిసకులదరిలా । పుంస్నవా ... దంమ్ములజే । లన్నము సగాఁడిరి రామనాథమ్ము నిక ప్పా । రజనులల్లఁ యవేట్లా ॥ గీ ॥ రాత్రినచ్చు కొం ? ... లెంటెటు । నాయకముగ మెరయఁ జేయకొరకు । పృథులూపదీపవిలసిత స్తంభంబు । లంచితముగ వేడ్క నంచిరథ వూ ॥ వ ॥ యుడ్డివంబున పారజెపులప్పరంబులకరించి రామభద్రుని యసట్టాభిషేకంబునకుఁ చనుదెంచిన్య హోంకంబు లాడుసఖాసం బసంబులందును సంభ్రలుగూడి యొంతొాము తక్షణాశాసనంబులందరాశాసుపాపురియుం తొ్ హయుల డీ పుపమాలిదశరథను మా పాలునిమహోత్సవంబు చేయుసప్పు । నితండునిజతారాకారం బెరింగి రామునిరాజ్య పదంబునసభి

ప్రాప్తుం జేయుండలం చియున్న వాడు దుష్టలోకపరాభవుండును శాంతచిత్తుండును సర్వజ్ఞుండును ధర్మశీలుండును భ్రా
తృస్నేహయుక్తుండును నారాఘవుండు తండ్రులకును సకలజనులకు సంతోషము సేయుచుండెను. నిక్కముగ నీరాముని దశరథుండు జగదీశ్వరుని కె
గ్రహింపఁబడిన మతిఁ దలఁచి మ్రొక్కుచుండు. యట్లు మనసు నందు సుస్నేహంబు పదలకుండ వాడక్రమవిజ్ఞాన ప్రసాదంబున సీతా
వల్లభుని పట్టాభిషిక్తుం జేయుండగ నుంగొనఁగ దలఁచి యాజ్ఞఁ పనుపుచుండు ధాత్రీపాలాగ్రణియగు నాభూపాలుండు చిరకాలంబు వేచి గా
లిచిన యాస్య స్వయంబుసంభాషింపుచున్న పౌరజనుల వార్తలన్ని యుత్సవంబుల చూడనానాదిక్కులనుండి వచ్చెడి జ
నపదసు వాసి జనులు వినియుంతయు సంతసిల్లుచున్నవారలు నంతయు వసరంబునా ॥ క ॥ పురవీథుల సంతోషమున ।
జరియించు జనౌఘములకు చటులధ్వజములకు । దురువేగాశ్వములకును । భిగముగ తిరిగెను వీధుల యతిశయముగను ॥ చ ॥ అ
నిమిష నాథు వీటికైన సాటియగునట్టి యయోధ్య రాముని కై । కనుగొనవచ్చి మోదమునగా పురవీథుల సంచరించు భూ । జనముల
హంబులను మిగుల సంతుల మైత్రిసకలతదీయుని । స్వనములకు భవనంబుల పం క్రజలజం తువు వాచ్యాదధినిటిగ్రంపడిన ॥ వ ॥ యి
ట్లయోధ్యానగరంబంతయు నలంకృతంబై యున్నయన్న సంసారగులకు పౌరులకు లక్ష్యంబుగా చలదేశము జంతు భూ
తఘూర్ణితంబగు నయోధ్యపురంబు పగిదిం బరగెనన్న దివ్యవాసగణంబు ****************************
॥ స ॥ అన్యవసరంబున కైకేయీబంధుజనవర్గంబు నమ్రపరిచారికయుస్వనామధేయ సహవాసిని యగు మంథరయను కుబ్జ
దరాకారకాశ్ర రవిబింబంబు ననుకరించు ప్రాసాదం బెక్కి చందనోదకంబుల జల్లిన రాజమార్గంబుల ప్రకీర్ణంబులగు కుసు
మలు వస్త్రములు మొత్తములను పతాకంబులను ధ్వజశాఖాగ్రంబులను తోరణంబులను శిరస్నానంబు గావించి
నజనుల చేతనలంకృతంబైన పురంబు చిత్తమున నెన్నుచు దేశమార్గంబులను గిరిగిరాము నెత్తు నీకలపింపం దలంచి పాల్గ
నోదకంబులు కలుగు నెడ ద్విజబృందంబులచే భగవత్కంగాదినానావిధవాక్యనినదంబుల వేదఘోషంబు వినంబడి
బడియానందపరవశంబులగు గజవాజివర్గంబులను బట్టు మొదలు గోన్నవర్గంబులను సంతుష్టాంతరంగులు పలికిన గా
త్రులనుగు పౌరజనుల చేసరి వేష్టితంబై దనరారు నాయయోధ్యాపురంబు నాలోకించి యచ్చెరువందిన సంతసంబునవిక సి
తంబు నారవిందనయన సచేలయుండు సర్వదా ధవళాంబరధారిణియగు దాదినింగని యిట్టి దానితో డడిగె కౌసల్య యయ్యావ
శుభకార్యంబు లభిలషించినంతో షాతి శయంబున భూసురోత్తములకు ధనంబొసంగుచున్న యది పురజనులాదిగ వారి
నంగుచున్న వారిందు కతం బెయ్యది భూమీశుండెయ్యదేని యొక్క మహోత్సవంబు గావింపగల వాడో నాకెరుంగ
జెప్పుమనిన దానిచే నప్పుడది మేనుపులకింప ప్రీతిపూర్వకంబుగ సక్కటిల్లనియదినెల్లి ప్రభాతకాలంబున నా
మ జాతకోద్భవుండు రాఘవుండగు రామునకు దశరథుండు పట్టంబుగట్టగలవాడనివచియింపవిని యమ్మంథర యావేశపరవశయై
లాసశైలశిఖరసంకాశంబగు సమున్నత ప్రాసాదంబుననుండి డిగ్గి కోపానలంబున దహింపబడుచు నంతఃపురంబున కరుగుచు నిట్లని తలంచె. యా

(*) కైకయిఁ మంథర బోధించుట (*)

కైకపాలికింజనియి తెరంగున వివిన్న వించె ॥ క ॥ లెమ్మేటికి నిదురించెదవు । సుమ్మరవనుగ భయమునున్న బొందెదవిం
దా । ఘుమ్మనమునఁ గిరి విడిన । క్రమ్మెదవు గ్రహముగ జీవనకట మూఢమతీ ॥ గీ ॥ కాంతుఁ డొకింతయుఁ నిన్ను గానఁడా ।
నిన్న సౌభాగ్యమున నీవు యుంటి కొనెద । విదితలంపుగ వేసవి నేటి కాల్వ । సగి విస్తీర్ణవహాకదా భాసురాంగి । అన్న
॥ క ॥ కకుదుష్టచిత్తయగుని । హృదయక వ్యాలకు తేవ పడి కైకప్రియం । బడరగ నిట్లను పేటు । యమునగని వెన వెండి సల్ల
యునామ వేలే ॥ వ ॥ అనిన మంథరోక్తులాడవిని యాజలజేక్షణకోపావంపిన్న చే । గనులు కోపాధమాపహలకై కక చాల

హింసయొగోవి రాముని యడ కేరొంత్పూనదును భూవివిపాదము నొంద జేసియు | ట్లనరయు మహోత్కటసంకట లెనక్క దక్కదని సావ హేషవై ॥ ఉ ॥ భూవిభుడింపుమీరరఘువు గఘనీనసి లేని రాజ్య ల | శ్రీ విభవంబు నొంద నఖిపీ క్షితి పేరుగ డంగె నీయడఁ | గాన్ప్రనదు భశోకములగానిలుచుగా గిక భీతి నొందినే | పావను చేబ లెగ నలిపచ్చి బనీపహింసంబుగో గుడు | గీ ॥ నీవువగచుచుఁడ నేగకున్నదు భ్రాంతు | నీవువృద్ధిగలుగనాకు గలుగు | సంది యుంబువలదు జనపాలవృత్తిపి | సగ నగాజు విట్ట బట్టి నాన్గా ॥ చ ॥ ధరనరనాథువశానము దాశుణమాటయు కుంగవో సరవా | ధరవర వేణిసీకు గఋధర్మము బుట్టి సడంగమాటలా | డకయశరుండు సత్యవ్రతములాను బె కానిదు మూటాగ్రమానకావె | వరమతి మోసపోతివిఫీతి ల్లభుమాటలకీన జేలవై ॥ క ॥ చెలిసఖు లాముని ప్రియవా క్తుల | వలపించు సతం తుసిన్న వానిపల ననె | ఫలమున లే నానిగని | స్త్రీలనుసదకోసలె ద్రుయుగెకొనగూబుడు | క | కడుదుష్టచిత్తుడను నా | తనుభరతుని నీకుబంధు వతిలోనేడి దురా | వెడనిష్ఠటక మనుని | ఘడమికి రాఘవ నధీనులౌ నరించు చెలీ ॥ క ॥ సతి వేగబరగు శతృని | హితకాంతుం బ్లి మాట్లి నెల్లెడలనునీ | సతికట్టి బాహిరాబలెసెం | కలలంబుల పేచినానృగామూఢ మతీ ॥ గీ ॥ యిలను పేతు పేయ సేరీతి శాస్త్రసం | సేనిహా రసమానీ గృంచు | నటుల భూమిపాలు డక్క టనిను నేతు | సుతునితోడ గూల్చి నతిపిహీనా | గీ ॥ అపృథ ప్రియవా క్యులాను పాపాత్మ డనడు | రాజ్యసదము పహొత్మి నా రాముసుడచి | నిచ్చ లనుభంపడగ నట్టినిన్న నేను | ఘ్రామిత్రాదియ తముగా బొలిచ జేసే ॥ చ ॥ సమయమువచ్చి యిన్నదిసమ్మోసమేలొన గూడుకొన్నని | కొమరునినిన్న నిన్నసత్రికూటములాడక బోస్రసీమిచి | గ్రమతిగసుందుకై కడు దిరంజిలె శారదచంద్ర రేఖచం | దము నశల్యండివదనద్యుతిబోల్పు మలేచనయ్యేడా | గీ ॥ లేదివెరగంది కేగనా లేమకొందు | భూషణ మొసంగియిట్లను నిలరీప్రి | రామ కకలరితినది వెంది యనుపచింప | టను ప్రియంబెద్ది గావింతునికనుసీకూ ॥ క ॥ వరవిక్రములను రాఘవ | భూసులనికూవ్రగినిసరిగ భావింతుమదిగా | గరములర దెవాగుణపా | గిరుస్మృపుడఖిపి తు పేయగలుగుట కతనా ॥ గీ ॥ యింత కన్న సవేరొందుహింసము వారు | గ్రమ్మరవచింపదగిందోక కోటియులేను | కాంతునీ వాతా దెల్పి తిగానసీను | ప్రతివరం బెచ్చ దపరింపుమతివ యినదూ ॥ ౫ ॥ అనియిట్లు శ్రీరామచంద్రపట్టాభిషేకము హెూత్స వవృత్తాంతంబుసుందర కాండ కింవినివిని కైకేయి గడుసంతసించియు తియిట్టి శ్రవణమనోహరంబైన వార్తావచించితి నఖిమతంబైనవరం బొసంగెదవరిం పగొన్న దిన స్త్రీయుసగా౽యూ **

గీ ॥ అనగ మనమందరయ సూయా నావహించి | యది కోపంబు నెవ్వగ నట్టుమీర | బహుమతిగనిచ్చి పట్టియాభరణమిలను | బారవైచియుకై కతోబల్లైటూలా ॥ సీ ॥ అనుచితము గనిట్లు మాపిరం దదేల శోకాబ్ధిమునిగి నావరయవకట | యిట్టియా పదజె దినట్టి శోకింపదగినయర్థమునరుపగవకునికి | కిన్నదునిన్న నినె నెంతయునవ్వెదకుక శోకములతోడకూడి | నీదుదుర్బుద్ధికి నేపగ చెవధాత్రిసపతిపుత్రుండు తృత్యనవినమున | వృద్ధిజెందంగ మోదించు వెలదిగలదె | వినుము నీపత్త్రి వలసరామునకిభయము | గలిగియుండిన తమునకడు విషాద | మొందెదభయాతువలన భయంబుబోదమూ ॥ వ ॥ మే టవిల్లాదములత్మ బుంతు సర్వప్ర యత్నంబుల రాముని జెందినవాడవ్విధంబు శత్రుఘ్నుంతును భరతునాశ్రయించిన వాడు దస్స ప్రాత్సస్తిని రాజ్యంబు భరతున కేన్నా యుప్రాప్తంబు నట్టులగుటం జేసిను మిత్రాతనయులకిరువురికిని రాజ్యాక్రమణం బగూరంబయ్యె రాజనీతియుండు మకలుంతు సహవాచితంబులగు కార్యంబులతిశీఘ్రం బుగనొనరుచురాదు ప్రాజ్ఞుండగు రాఘవుని వలననీతనయునకు భయంబు విచారించి యిటకే తెంచినదాసనని పలికి మరియునిట్లనియె ॥ ఉ ॥ భూసురవర్యు లేసు

దశరథుఁడు శ్రీరాముని యౌవరాజ్యము | శ్రీనగుమోమునెల్లి యభిషిక్తుఁ జేసెద రేఁపె మీరనా | కోసల రాజపుత్రికి నెసంగిత భాగ్యముగల్గె గాదె యొ | భాసురగాత్రి యస్పదతి భావమునం గడుసంతసిల్ల గాఁ ॥ క ॥ యువిదా బాణ శ్రేసడి | సవతికి కేల్మోగిచి పసులు సల్ప గలవనీ | వవిరతముసు మాతోడఁ | భువిభరతుఁడ నిశమును రఘు పుంగవు గొలుచుఁ ॥ గీ ॥ రామభాగ్యరేఖలు రంజిల్లుచుండఁగా | గిలకుమదిని ముదముగడలుకొనఁగ | భరతు నింటనితని పాల్పనేశ్వరుని గొల్చు సట్టిసతులుదు భవుందగలకు ॥ చ ॥ అనుటయు నైకసంతసిలి యారఘువర్యు గుణంబులిమ్మెయిఁ | వినుతి యొనర్చె రాముఁడు వినీతుఁడు సద్గురు శిక్షితుండు పా | వనుఁడు కృతజ్ఞుఁ డార్యుఁడు సుపాలుఁడు గ్రసుతుండు బ్రహ్మవే | దినుఁడు విదుండు గావునఁ బుడిఁ దలపోఁదగు రాజ్యలక్ష్మికిఁ ॥ చ ॥ అనుజుల భృత్యవర్గముల నాదరమొప్పఁగఁ దండ్రిమాటకుఁ | దయ్యఁ ఘనుడు బ్రోచుచుండఁగల దక్షుఁట యాతని మేలువార్తలుఁ | గనలేదు సట్లు తాపమునఁ గాని లెదేటికినూతవ పర్వముల్ | సనగ సెపెద్ద లేలిన యిలాతల మేలును నాసుతుండిఁకఁ ॥ చ ॥ అలికుల వేణికోసల నృపాత్మజ కైకకు గానతండు నా కెలమిని సేవసెయును మహిస్థలి యిచ్చుఁ రికిఁ సమానము | బ్బలి యెయుచుతమ్ములం తెలచుభావములోఁపను మాట కో నాఁవ్రదా | వెలదిని టాం లెక్షన్నయయి వేమరు సుస్సురటంచు నిట్లనుఁ ॥ క ॥ చలిశోక వ్యసనంబుల | బలువిస్తీర్ణమగుడు భవాబ్ధిమును గుచుఁ | జలపాదివ్రైయసర్థమును | దలచుచు మేనెకుగసుస్నఁ డానవ్రమినులఁ ॥ గీ ॥ అతివ రాముఁడు రాజై సంగతని సుత డె | పుడమి కధిరాఘుఁడగును నీపుత్రుఁడెలమి | రాజవంశంబువలన విభ్రంశ మొంది | యవిరతంబును సంతాప మొంద గలడు ॥ క ॥ పెక్కండ్రుసుతులుగలిగిన | నెక్కుడు జెద్ద రాధిపత్యమొందును జగతిఁ | దక్కినతనయులు నొందిన | వెక్కసమగుకూనయుంబు వేగమెపాడముఁ ॥ క ॥ జనుఁ జేంద్రులు జేష్ఠుండగు | తనయుని యందెల్లరాజ్యతంత్రములు నయంబుననుంతురు తక్కినవారిఁ | దనులు గుణంబులను చాలదనరారంగఁ ॥ క ॥ తరుణి యనాథుని కై పడి | భగళు డాకింతైన సుఖముబడయక ధాత్రి | వరవంశంబున గణనం | బొరయక వనియుంపగలఁడు భువిదుఃఖకుఁడై ॥ గీ ॥ నీకు ప్రియము గోరి నేనే గుడెంచితి | సిట్టిదానసనుట లొందుగిపీన | శత్రువృద్ధి వేళసస్మతి మ్మై నాడు | తొడకలోఁ సగ గడగెమతు భ్రగాత్రీ ॥ క ॥ గాముఁడుసదక్కంటకముఁడు | భూమికి రాజై మదిని బ్రవెాదమెలర్పఁ | నీముక్సుల కొడుకునెలెర | నీమైనగాస్స గఁ మైన జేతుఁ నిజముగాఁ ॥ గీ ॥ మేనమామకడకు నీనందను బిప్ప | నాడెయాణిచితీన నలిసగంధి | స్థావరంబులకును జట్టను మటనుసో | కో ద్రఁ మొదవు వారి కనగవలెనే ॥ క ॥ వినులక్ష్మణుసుజాతుఁడు | తనయుని వెస వెంటసరిగి తాల్మిర ఘుకులేం | ద్రునిసామి త్రవిధంబున | ననుగతుఁడై యున్నవాఁడు హరినిభ ధ్యా ॥ క ॥ వసజీసనులకు భండిం | చను చిత్రకుగుభూకుహ మునుసాంగత్యవశం | బునకం టకిలతి కలుభం | డసభయముఁ బాపిబ్రోచుట వినఁ బడుఁగదా ॥ క ॥ వినిభోగిరాము లక్ష్మణు | లరమర లేకొకరి నొక్కరాదరముసఁబ్రో | తురు వారల సౌహార్దము | సురవైద్యులకట్లనవ్వసు ధర వెలయుఁ ॥ క ॥ కావున లక్ష్మణుని దెసఁ | గావింపఁడు పాపమించుకయు కాకుస్థుం | డీపర వశుని బ్రోహం | భానశ్యకముగ నొనఁచుఁ నల భరతు నెడఁ ॥ గీ ॥ అటుల గాన భరతుడై యశ్వవతి యుంది | రముసనుండె కాననము సేగ | వలయు నదియెనా కవశ్యము సత్ప్రతి | మి కునుబోఁ నీకు నిష్టతము ॥ వ ॥ నీకుమారుండు ధర్మమార్గంబున దండ్రి నకు రాజ్యంబునఁ దలిచి క్షుండతార్య నేకనీబంధువర్గంబు మెలఁగు ననిశంబు సుఖింపనవమాండగు నితండు రాముసకు సహజశత్రుండటుగావున సకలార్థసమృద్ధినలరారునతని దండనర్హానాశంబునర్హ నొతవించుచు నెట్లు జెలింపఁగలదర్ద్యంబానని గంబుచేతలతరము బడిన గజేంద్రంబునుం బోలె సతని చే నాక్రమింపంబడిన భరతుని బ్రోవ దగుడు వనిపలికి మరియు నిట్లనియె

॥ క ॥ ముని సౌభాగ్యకరంబుగ | నెనరొంచి నరిభవంబును లంబునను | చినకోసలేంద్రు నందని | తనపగదీర్ఘకొనకెట్లు తాలిరువై వగా ॥ చ ॥ పలనిధులు గాటురంబులను శైలములు గనుపట్టు నట్టి యీ | యిలకధినాథుడై రఘుకులేంద్రు డు నా వనమునను కుమా | గ్రోలదినిభూరిద్వై మునగుం దుచునెయ్యపు గట్టి నోడనీ | నెలమి నరాభవం బశుభమింన్నుల నెంచె నునిక్రముండగనా ॥ ఉ ॥ రాముడు ధాత్రి యేలినదిరంబగినాశము జెందునీ నుతుం | జోమదనాగయానసుగుణోజ్జ్వలాభరణుండు దగ్గ్యల | శ్రీమహిమాస్పదంబై ప్రసిద్ధి నిబొందనశక్య డై నయా | భూమిసుతా విభుం డవనభూమికి నెనగిలినగలంచమా ॥ క ॥ అనియిట్లు సత్సుందరయనుందమగుణాణవతిశ్రీ రామ భవు సిపట్టాభిషేకము బాయాస్య వంచితమాయం బొంగా వై కేయి కిదుపాయంబు జెప్పెనన్నదియు వృత్తాంతముగా ************************

॥ క ॥ యిన్నెయిట్లుం దగబల్కగ | మున్నరమై నట్టి కోపమున నెంతయుదీ | ర్ఘంబున్నలగు వేడియూర్పులు | గ్రమ్ముకొనగ నైకయి తైరంగునన నిరోగా ॥ చ ॥ జనమున కారఘూద్వహుని వారణనంపద వేగనాసుతు|గుసకులరాధరిత్రికు నాంపని జేనెదనీ కొండుపా | ధనమొనిగడ్డ నేనితని నాపక తెల్పకుసుందుపాపద | కొనసనుగుణోజ్జ యిట్లనియె రాముని కాన్యము మాస్పదతరిగా ॥ గీ ॥ భరతుడే రాజ్యపదమొందునసరణినీకు | దెలిపెదననీకునీ యెడ దెలివివినుము | పరచితే పరాస్వపృష్టముసురిపవిచి | సనువినగగోరియిదిమాటి నాప్రెమడిని ॥ క ॥ నావలననిపుడు దెలియగా | భావమున గానుచ తేనిపొంచియుంచెనవే | నీవిధమంతయు వినియుగా |నీవిచారించుమా నృపమాలబుద్ధిగా ॥ సీ ॥ దక్షిణదిశ నెప్ప దండకా భూమినై వెయంత బనబరసుధరను | సంబతిమిధ్వంజుండనశంబకుండరతుహి వెలశివశనమాయుడై | దాసవేంద్రుక ఘోరిదనటబనిరాక దేవసహాయుడకుగోత్రవైరితోడ | బవరంబు గావింప నటు బాణశూలనిఘాతశస్త్ర నగ్రహారముల చాల | బచలి గాతిరినిదురించు పరబలముల | రక్కసులు వేగపరతెంచియురక్షమాపగా |నచటికింద్ర సహాయార్థగమనేనిభుడు | నన్నుదోడ్కొనచనియుం డెన్నుపులతోడ ॥ వ ॥ అప్పుడంప్పహాబాహుండయ్యసురులతోడ నతిదారుణంబగుయుద్ధంబు గావించినన్ను రాత్రులుపవాసాగించుశస్త్రం బులచేతకలిగ్య తాంగుండై మూర్ఛిల్లినతని సారథినగుటచేపరో క్షదేశంబుసేచికొనియుందుగు వారలశస్త్ర ప్రహారంబులచేనాశంబొందకుండ దశరథసృపాలునిరక్షింప నతండెంతయు నిల్ల రెండువరంబులొసంగెదనని నండౌడిగిక్యతోసంగవలయునని విన్నవించియున్నాటకతని నియ్యకొలిపియున్నదానీవృత్తాంతం బెఱుంగను నీవలనవిన్నదాననై నీమాదియనురాగంబు నెఱుగవడుండు దాసరాముని యభిషేకప్రయత్నం బువిఫలంబగునట్లు నీతనయునకుపట్టాభిషేకంబున తనికిపదునాలుగు సంవత్సరంబులు వనవాసంబును నేడుము రాఘవుండనివ్వింధంబునకాననంబుననుండిన నీతనయునియందు ప్రజలకనురాగంబుబొడము దానివలననగంతు సుస్థిరుండగునీవు క్రోధాగారంబునమలినవస్త్రంబు ధరియించినేలపవ్వళించి యెలిగినట్లు విభునివీక్షింపక మాటలాడకగనుగవబాష్పధారలొలుకశోకింపచుండుమనుగని కేలయ్యడల ప్రియుంబొనగూడు భార్యవగుటగా జేనియతండునీనిమిత్తంబుగనగ్ని ప్రవేశంబైనగావించు నికొసంబొదలిం పుటకుక్రోధావేశ భరవశయగునిన్ను నీక్షింపుటకుసహరింపగా డునీకుప్రీతియొనరపాప్రాణంబులైన నర్పించునీసౌభాగ్య బలంబు విచారించు కొమ్మెయ్యది నీయుదనభూషణకాంబరాదివస్తువులొసంగనేని వానికానింపకు మని చెప్పి మరియునిట్లనియె । సీ ॥ మునుసురాసరయుద్ధమునదీకొసంగినవరములరెంటినీధరణిపతిని । స్మరియింపజేయుచు నోవరకుజాలంకారపట్టి నకార్యంబువదలకీవు । నిన్నాతడు తనంతనె తెలిపవరమొసంగగడంగినత్య వాక్యమునపలని । గట్టివై చినదుష్టినట్టులనడుగుమునాథరాముని బదునాలుగేండ్లు । కాననవసింప బనుపుచునాకొడుకునిదార । నాకుమారుని ప్రదము

కినాయకునకు । పేయుఱుని జేడి తేనెచిత్తమందు, నెలకు కామితముఫలించుసిద్ధముగనూ ॥ గీ ॥ కాననంబున రాముఁడీగతి
వసింప । భరతుఁడీ రాజ్య పగమున పాదుకోసచు । మూలబలములసేనలెంటుగనెనరిణ । తాను కానినంత గాలము ధర
ణి వెలయూ । సీ ॥ కాననమియెప్పుడు రాఘవసతు వనయా క్రోధముజా జనాధు వేట్లవిగాక । నిక్లై నభరతసతెల్ల కార్యం
బులు సఫలమా కానరు ఒకిసగట్టి । రానుకమునివు నోరంజాండై యుండు సన్నంటకంబగు సకలరాజ్య । ముల్లం
బారంజిల్ల నెందు సీగనయుండు ప్రశ్న రనాతవు గాన నుండి । యిటరు సనుదెంచు సంతలో యిమ్ము హిజ । [illegible] ముల లోగోని
యా భువనజాన్ము తోడ । మూలబలముల సేనమసన్పవ మెలంగు । సట్లు నొప్పగా భరతుఁడు సనుసరచూ ॥ వ ॥ ఇవ్విధం
బున వచియించు సత్కృందరడు బోధసలని ససిధగాం బున కూలాధగాంబుగ పరిగ్రహించి యసుంతసు సంతసిల్లి యా కై గేంబు
తెకుపదప్పిన బాలకురంగాంగన సనుకరింపుచు వెరగందినిట్లనిరా ॥ గీ ॥ హితము దెల్పు నట్ల నెంతయు సేర్పరి । వైనదెర
సిపాత్ర జ్ఞవనుదు పీవు । బుద్ధినిశ్చయింప ఘనమిశ్వ లలోన । యూవమే టిపరాగంకమనదనా ॥ క ॥ పీసతి గాగుసన్ప
గ । మేవట్ల సుగోరుకుండి యింపెసలార । నాసల మెలగు మేనకు । హింసాలాగ్యణల పాకింపగ నెగ ర గా
॥ క ॥ కలుమఘనదకయుదుశ్చే । ష్టలు వక్రత్వముండాల్చి జగతి మెలగుచు । బ్జ లనెం మి జె ప్రలయు । గొలిచెగపి కె
ల్లయడలబుద్ధికుశలరా ॥ సీ ॥ [illegible] పితెమును పద్మంబుగిది [illegible] ముజాలరా [illegible] । మూగలి [illegible] బొల్లు
సహించిసది రొమ్ము దానిక్రిందను [illegible] లముగల్గు । సదరంబు బలుగోడి [illegible] తిజూచి [illegible] చువందనునగ్ర [illegible]
పలుదలుపాలిండ్లుసగనంబు [illegible] కాంమ కాంతి నొందిన [illegible] । మొ్రా [illegible] టల మెలనూగ బూవిన [illegible]
జంఘుల బెసంగు పొదన లౌచరణములును । మౌషదీ స్తోత్రనల మాల్లిసరసగకల । [illegible]
॥ గీ ॥ అసురవిభుడై సకంబునందుగలుగు । నట్టిమాయలు వేయునీయందుగలవు । [illegible]
దునెంతయు నెంతయు నేపటారి వనుడ పీవు ॥ గీ ॥ రథముకోగను రీతి దీసుగానుపిశాల । మైనకీగూ [illegible]
రాజ । నీసుల సహా స్తబుద్ధులు నీవ్వ టిల్లు । ముస్న యవిసతెంబు పనోరువాత్ ॥ క ॥ రాముఁడు వనఘవికరిగి । [illegible]
ద్దులపట్టియులకు [illegible] । హేమమయుబగువారము । కోమలిచుట్టైపవనునీమముగాని తెలమిగా ॥ గీ ॥ కోకేరం
బియుంక నలరినీగానుమీద । కరిగిసకడాని బంగారుఘనసారముగ । బూశెదంపుపనకాతిలకంబుభూషణములు నీకు । పేయి
పెదనుకుదినైన్య మెసగా ॥ క ॥ తొడవులుదివ్యాంబరములు । కడువేట్క ధరించియుకర కాంతులపగిదిగా । [illegible]
కువదనద్యుతు । లడరగ బెంపొందెదరులయందుకుదమునగా ॥ క ॥ వెలలేని భూషణంబుల । బొలుకుచునాడు [illegible] వ్రొ తె
మోదముతోని । చ్చలుకుబ్జయుసతిబృందము । తలిరాకులవంటినీపదంబులుబట్టుగా ॥ గీ ॥ ఇట్లుసన్నుతింప నెంతయు మో
దించి । యవ్వనూటి వేద ససలశిఖవి । భమునశయ్యయందు తగ్గనునదసరారు । [illegible] కిట్లులనిహాగార [illegible] మునా ॥ క ॥ నీరం
బుబోయినంతగా । ధారుణిశేతువ్వరచించదగునసలెమ్మిం । పారగిశుభ మొసరింపుశు । హింసకుబుని రాకతగ నీరీతింప గా
కా ॥ క ॥ అనుచుబోధింపమునుదమంది యల్క యుంటి । కాన్న పొంగనరుజ్జ తోసన్నవలగి । యచట కోట్లకు చేరిన కూర
ములును । దివ్యముగ భూషణంబులుదవిచివై చె ॥ క ॥ కనకోపమాంగియగుని । వ్వనితానుణయుంతకుబ్జ పలుకుల లోనై ।
మనమునకోపము డరగని । లనవగ గూణగాండి యాలలసకిట్లనిరొగా ॥ ఉ ॥ రాముడు కానసేరిన దిగంబుగనాతనయుండు
రాజ్యల । క్ష్మిమహిమాన్వితుండయి ప్రసిద్ధివహించునటంచు దెల్పుమి । వామనుజేంద్రవాళికి శుభాసనయిమ్మెయి గాభ
వోనిటగా । దాప్పుతిబొందు వాలగాయిస తిథ్యముగావచియింపమునుగాలిగా ॥ గీ ॥ నాకుబం గారువలసరిప్పెములు వలెవ

[illegible] ములు కార్యంబు లేమ | తీరిచి యను రాము భిక్షు ద్రిపీసినేని | యిదిమొక త్ర్యి గాహోనికి హేతు వరయా
[illegible] తబ్జ నవి దాసినో స్త్రిల | హింస రాఘవను హితవు గాను | కైకకిట్టులనిరాణ కాకస్త్ర డిల బోవ్ర [illegible]
[illegible] ప్రభిర సతోదా ॥ ఉ ॥ కావు బట్టనూ [illegible] కైవశ పాటులోవకు దుస్సముగా | నీవసరింపుగావడల నెన్నరి
మూరకు [illegible] ములుకులగా | భూగనుప్రీల చేసా రెకన్పై శరసన్మములుంచి కైకయం | తే వెరగంది చాల విసతింపుచునా
లజాతిక్కు న్నుగా ॥ చ ॥ జనుకడకేగు దాని గరుడన్య నపక్వ వనీ భ కై | క్రగమునోని గింత ఆలారాము డగ వ
ముచేరిసన్వ కా | వ వములుఘగిసప నిద్దఁగని కంసలకం నయు సంతసంబునా | కొ నగుడు బోవుచుట డె మదిగోరను నేని
[illegible] స్తుప్రల్ ॥ గీ ॥ అప్పపాలు రాణి యతి దారుణో గ్తులు | బట్టి తోపసతై ల్లబారవైచి | తీరాఘ్రణ్యా మొక స్నరాం
[illegible] మాట్ర | నెప్పు నంబుప్రీలనేలవ్రాలె ॥ గీ ॥ భూవిక్ కోవనుంబు నెవ్వానుగన్ని | నదిగొనివసలుమాన్యనుబ్ విడిచి
[illegible] | కొలబోకలుచు తమనుగప్పికపేః | నారమైన భస్తలి దారినుండె ॥ వ ॥ ఇప్పిధంబున కైకేయి కోవ పరవశయై
[illegible] దిశవన్ గణంబు ***************************************
| సీ ॥ అప్పడ కైక [illegible] పాసకమీయగు మందర దుబోధవ హింసుజేసి | విపరీతమగునక్షణాము పరిగ్రహించి విసంబు
[illegible] సాయక బూపే | వాటితపంబుకి న్నరకాంతకై వడిధగటప్పరించి వేగసలకొరలి | తనమున్రన్నను యు క్రతముత
నికవ నిశ్చయించి సర్వాంబుచ సంచిరచుట్ | కల్లనవచి చినాగర, కృళవిశమున | దీర్ఘాకుమ వేడియూర్చ లెం లేనిగుడ్పి
యగాత్మసుఖకరమగు సదుపాయమొకటి | యొకముహూర్తము చింతించి యెల్లకుండ్తూ ॥ గీ ॥ కైక కార్యమందు [illegible]
[illegible] మూగాంచి | యాత్రమై సెలంగునట్టి కీట్ల | యవ్వనూటి కశ్చయమరసిర సనిధి | చెందినట్లు మోసకుండె మదిని ॥ వ ॥
అం [illegible] కైకేయి క్రోధావేశంబున నక్కార్యం బునిశ్చయించి భోగలు మంత బెట్టి మలినాంబరంబు గట్టి నెరికుములు వేణీరూ
ంబుగన్పనంబుగా [illegible] పా యయనుకిన్నరాంగన తేర [illegible] నెలవ్రాలియుండె నప్పడతి దారవైచిన చిత్రంబులను
[illegible] భూషణంబులన్ని హేసలంయి నొంది నహస్రంబులుగ నాకసంబుకుండుంబు నలంకరించె నవ్వవసరంబునా ॥ చ ॥
[illegible] సగకాముల నవ్వనవి క్రమశాలి రామసరా | ఘుసనకు పేక కార్యమును కాంతసుబంచి సభా యుక్తి జెం | దివెలసె
[illegible] నే డెంటంచు కలంచి యంతప్రీ | తివశలికై కకాప్రియము దెప్ప నిజసదనంబులోనికిన్ ॥ సీ ॥ ప్రా
కారిచినస్ట్రి భూజముల్ శుకశారికా పికసం స్తుతిలకలరవములు | తల్ల చామనుగాంగులు చ పకాశోక వన చిత్రగృహమంజ
[illegible] కలును | వనితహంస మయూర సారసనాదంబులు మృదంగ వాద్యనిగ్ధ్యనంబు | నతిరమ్య హైమరాజిత దాంత
[illegible] ములు రత్నభూషావిలసుల | నరస పానీయ భక్ష్య భోజ్యములు గల్గి | దనరు సురలోక సదృశనిజాంతఃపురంబు
[illegible] రామ రఘురాము శరసదృశ సంగతమగు | సభ మఱచి ట్లుబ్రకేశించి సరవిభుండు ॥ ఉ ॥ అంతట కైకకా స్పపతులాగ్రణి పా
[illegible] కైకేయిగా | కేంతుని మారిజిక్కి రతి కాంతుకుడిగా దళుకొత్తనాస్పృహ | ధ్వాంతరమందుగానమని వాకిటి కావలి
వారివిల్చితు | క్రాంతమ కేటి గెరంచునవిస్పి విబన్పినపింపెనాతిగా చేరా ॥ గీ ॥ అనరేండ్రు వేళము న్మొక నాతును | కైకమె
[illegible] గాదు స్పష్టము | నవ్వధూటి లేని యతడు డెన్న మనతన్న | హాటుసొచ్చినట్టియుతదుగాదూ ॥ క ॥ అడిగిన నెన్తని
సభయముగు | గడలుకొసగాద్వారపాలికలరాజ్బింబుల్ | కమభక్తి మోడ్చితగని | య్యడకట్లువచించెను నన్మహీనాథునితోగా
॥ క ॥ దేవవినఁపకధరింపుము | భావమునగ గినలిక్రోధభవనమునకునే | దేవేరి నని యొనసుడా | భూవిభుడింద్రియము లా
తిగాబోరలవెలపడెగా ॥ వ ॥ అంతననఘుండవ్వ గ్గుంమునసుకుగా జేంమ్రుయుడుక్రోధాగారంమున భూతలంమునశయనించి

యున్న దానినధర్మ యనాకులపతగనిదానినల్లంబునందుచూపఁగలంపుఋూనినదానితెనప్రా ంబులగన్న నెన్ను దగుదా
ననండదుజవ్వ నంబునఁ బోలుపాపుదాని ఖండింపబడినలచందం బుద్ధ్యా తుయుంబునన్వ గజాంబునసుండిపరి భ్రంశంబు
నొందినదేవతకై వడినిజస్థానంబువలన జారిపడినయన్న రమ్ణీ తెరంగున నాఁగన్న చాలగకన్న రతామినీ ప్రియ ప్రతిమా
తంబగుమాయవపుప్రవలలోజిక్కి వలెపెంగిదిగనుపట్టునా కైకే యునిం గనుం గొని నం బుపవేటకానిచే తివినది గంబగున
గోలపెట్టుబెట్టుతేపిం చుగజాం గనుగజే ద్రంబున్న శించుకరణి కేలసంస్పృశించిభీవిల్లుచుకనలసనాన్న తేదబు
న్వ భూమణికిట్లనియె ॥ క ॥ పాలసకనాప్పై సిపిపు | దలుగుటకించుకయు హేలఁపరయనుగన్న | ఖలకుటిలచిదా,
డెంమితిగస్థారమొంది తేన్న నివలనగా ॥ గీ ॥ పంకజాక్షినీ పాంసదయుం బుగ | పస్వ తించినం దుఃలసనాగు | వె
ంజనింప్రుచున్న దలిశుభాస్తువసేసు | బ్రతికియుండనేల వ్యాలెడేలే ॥ గీ ॥ పడతి భూకంబుసోకిం పగిదినాడు | భాగవ
కలం చెదకటసేసగా డులు నాథ | కాములగు వైద్య లిటనాకు గలుగు నీకు | కుం మెనకూడాకు రోగలక్షణం బుల్యా
॥ సీ ॥ యి దీనరాతిమేలెవ్వానికొనరించుప్రియం బెవ్వానికాచరించి | నతుయుగనగఁగంచబడ్డనుడవ్వాని గగ్గియు
పడగినవెవ్వానిదిపిదుతు | నేమానఘనిలేమినిన్నడు బాధదుధనికునెవ్వానినకించదనేనఁగా | కోపించదుమ్మమేసి కోపించ
జేయదుమేను మదీయులునెల్లయుడల | నథికమెలగెడ పతిపనీయాజ్ఞచేసి | కొంతు నీకోరేమాస్వ శ స్యపనుగా
పొయినముయినసెసంగి నీవాంచ్ఛితంబు | దీనిదనెయ్యదిదెల్పు సందియంబుమానీ ॥ గీ ॥ దశరథునీ సుంమ నాగ ర ప్రైక
గుటకని | యరదుర పీపసఁకహనాముసునె | నాకుధర్మాబుసాక్షిగనీకుగోకేదా | సఫలమొ రింపవిదున ము సవరోయం
॥ వ ॥ అంగవంగమగధసి భుకాశకోసలానర్తనపీవ సౌరాష్ట్రదేశంబులుతూర్పుదిక్కు పత్తెన్మిదివేవుం గలదేశంబుల
మొదలగుసకలవస్తుసమృద్ధంబులగు నానాదేశంబులయందుద్భవించినధనధాన్య పశుగణంబులలోన సెయ్యదినీకభిమా
బుదానివేడుమునిమురియునిట్లనియె ॥ క ॥ యీవసుధాతలమంతయు | నావశమైయున్నదదినసంబున నీకు | వేప
నభిలషించెదవు | వావశ్య కమునగు దానినడిగినెసగదగా ॥ గీ ॥ యిటులనేనలయింపగ నేమిపలకు | లెం పున్న నీవేదెప
లహ భయమునొందవు | యన్నదిదెల్పు దానినేయుల్ల నురర | బాపెదహితుండయిభానుండు బానపగిది ॥ అనియిట్లు
బునా ॥ ఉ ॥ కంతుని పుష్పముల్పులకుగానిలు చుం డెడు నన్ను సుంధరా | కాం చనుపత్నియొ మ్ముల కాంత
నూకడింపన | స్వాంతము దారుణంబకునిజాభినుతంబెకుగింపబూనియ | య్యంతభయంబులేక తెకనిట్లనె నాస్వగ నెు దా
యుదుగా ॥ వ ॥ అనియిట్లుకై కేయిస్వాభిమతంబు భరతాభిషేకంబుగింపఁదలంచి రన్న విరచితమహాగజంబుగా
॥ క ॥ సువారమునన్నవమతి | గావించుటలేమ వేద్యకరముచినంతా | నావాంచ్ఛితంబుగలవో క | ఒకలసి ప్రతి న
ల్పుమిచ్చెద ననుచూ ॥ అంతనా యభిప్రాయంబునీ కెఱుంగి చేదా ॥ క ॥ యిన్మై యుపలగకా | దన్న
దుఃఖంబుసమ్ప్రియలకంమ్ములచే | దంమ్మినికపుకుచు దగమాని | తమ్మునగనపట్టునాను గతికిట్లనియెగా ॥ క ॥ నీకంటె
ప్రియలాగన | నాకొతలాను లేకముగు దసగపుంగకడా | కాకుత్స్థుకన్నకడప్రియు | కుపలయుగంముగల్గడిది యగుగ
గా ॥ సీ ॥ యేపురుషోత్తముడెల్ల సద్గుణములచేనలంకృతుడై తికిని వెలయు | పరులకుసాధింపదరముగాకెవ్వాని తుఖ
తేజస్ఫూర్తిగాబొలుచుచుండు | నెదయాంభోనిధినెల్ల వారలునుపజీవించిసౌఖ్య ముజే దియుండు | రెవ్వనిగనినంకేసె
కన్రామమంబునెలమిప్రాణంబులునిలుపజాల | నట్టి రాముని తోడు నీయభిమతంబు | దీనిజాదను నాకుహృ గనంబుడి
నియందు | ప్రీతిగలదానికనైరింగివిదులమతిని | తగవిచారించి వేడుమి గరివరంబూ ॥ గీ ॥ అతివనీయందునాదు ప్రేమాతి

రేగనము | దనులు పొగిడెద శౌకీన దశువనీడు | నామధర్మంబు నామొగ నీడు రామ | తంబుడీ ధారాద మదిని మోదంబెల
వాగ | ॥ అనిన సంతోషిందు సంతరిచ్చి తాపసాబులంబు వేలంపవదలనట్టియా కైకేయి తనయభిషుతంబున కనకాలి చిం
తన్న హేరసము తోడ సంపున నీరావిడ పాపంబునసంతో మమృగ్య కంబు గా దారుణంబు వాక్యంబు బుపచియించనగడం
నిరవాక్యంబు విద్ర యుపలకియాశ స్త్రకంబు గావను దెలచిరేయంబుసని చందాబుసనతి ఘోరంబను నిజాశయంబు వెరింగి

(*) శ్రీరాముల పట్టాభిషేకవిఘ్నము కొరకు దశరథు గూర్చి కైక వరంబడుగుట (*)

చునట్లనియె ॥ సీ ॥ ధాత్రీశ పెక్కు చందములగా నెలు బెట్టుకొనె నమ్ము నాకు ప్రీతిని వరంబు | లిచ్చెదమివ్విధంబంకుశగ్ని
ను మొదలైన గుప్పదిముప్పది వూరువరులు | గంధర్వ యక్ష రాక్షసులు చంద్రార్కాలు గ్రహములు రేయుబగల్లునథము |
ఓమిందు నీకు సభూతంబులిలు వేల్పు లునెరుంగిదగు నీవచనము తెలుసు | నను చుపచియించి సురలార యమితేయసుడు | పృ
థ్వీధర్మపరుండు తేజస్విగ్నుని | యన్న హీం పాలు దేవరమిచ్చు చున్న వాడు | మీరెల్ల విని యుండవలయు శిఖ వనా ॥ క ॥
అనికైక కామ మోహిత | జనఘుడు వరదుండు నియున యాసిరనాథుడు | తనకార్యంబున కనుకూ | బు నెనచిన నిలించి
యాచె నవయిట్ల నియె ॥ సీ ॥ ధరణీశ పూర్వ ప్రస్తము నెంమ్మదిదలంచు మును దేవదానవుల్ బోరునెడను | నినుశంబరుం
డాదన బాధిన దుగతప్రాయుగా వింసమర్గ్యం అముపలన | నెనుబట్ట ప్రాణి కైనేలయు బాగ్రతో ప్రాణిరక్షించిన మోదకుం
గ | యూన రెండు వరంబులిచ్చి పవిత్రధుల్ల నీకడదాచినట్టి దాని | సుచిత గతి వేడెదను దానియుల్ల మలర | ధర్మమువరి
స్పటంచుకగళ్ళు లెజ్ఞ | జేసియూపుంసలతి చెవ జీవింతు | నిప్ప రాభవమిశ్ర ముసహించ జాలా ॥ గీ ॥ అనుచు మాట
మాల తవదు లోనెయి | యాస్పుపాల పర్యు డాస్నాశ | మునుపుష్య గముపాశమున బలెనేర్చా | క్రమమునగట్టుపడి
నాపావాగతిరి ॥ క ॥ కాకవి మోహితుడగునా | భూమివిభుం జూచి మదిని మోద మెసగనా | కోమలియిట్లను దెలిపె
ను | ప్రేగను నీవనగినట్టి రెండు వరంబుల్ ॥ సీ ॥ వినుమవనీశ రాముని నిమిత్తంబొనర్చిన యట్టి యాయభిషేకమునన | భ
రతు నకర్తి లెస్స బట్టముగట్టుము మునుసురాసుర యుద్ధమున నిచ్చిన | ప్రీతినొసంగిన రెండవ వరమున కిదె వేళవచ్చె నిదిన రెం
డ్రె | కపటాధారియై రాము చంద్రునిపై తాపసధర్మము బూనగపహించి | కానపదునాల్గువర్షముల్ గడపుగాత | నేడున
ట్టంబగు నఖిలధాత్రి | కిందు రిడగు గాక వృత్సకడివిరెనాయ | భీష్టశుడి గెడను వరంబులిచ్చి విపియే ॥ చ ॥ ఒసపర నె
శ్రీరాముని దు సంస్కృతి కానసభూమికేగగ | గొనియ యపసత్య వాదిపయికో కోడలిపూగజన్న ముగ నులం | బున శుభప
ఠానంబు నెగిబోక మిలంటర లోక సాధ సంబన్న | తెములాడమండు చేయటంచు వచింతురు తాపసోత్తముల్ ॥ వ ॥ అనియి
ట్లుకరుణారహితచిత్తయై కైకేయి రాఘప్రసవు చతుర్దశవర్షంబులరణ్య వాసంబు భరతుకు పట్టాభిషేకంబును గోరి
గర్వంబు వేసినన్న దియే కాదశసర్గంబు **************************************
॥ క ॥ అనుటయు భూనాయకుడ | ప్పని తావు సిదారుణంబు పలుకవిని మనం | బున నెప్పు శోక ముమ్ములోనం | బున నెరింగిం
చి తాపము సభార లెగడు ॥ గీ ॥ స్పష్టమో కాక చిత్తవిభ్రమమో నిదుర | తాపసమొ రోగబాధయో తలపనిదియ |
చుచుచింతింపుచో సుఖమించుకయును | డొందమున నాసరెండు తుజెందడయ్యో ॥ వ ॥ అంతనమ్మన జెందుగ్రందప్పాలతుక
ల్లుమ ల్లుల చేసట్టువడియాకారం బొరలి వ్యాఘ్రినిగనుంగొను మృగంబు చందంబున దైన్యంబు నొందినేలవ్రాలి యుండ
లంబున మంత్రంబులచే నిరోధింపంబడు మహావిషంబగు భుజంగంబు తెరంగున వేడియూర్పులు నిగుడింపుచు నకటా యిక్క
మవయట్టి పాపంబు దలంచెనన్న రోషంబును బలికి శోకాలి రేకంబున తెల్వి దక్కి మూర్ఛిల్లి తడవున కుబలబ్ధ సంజ్ఞుండై యంత

యుడు భరింపుచుఁ బ్రోవ ధారణియందున దహించుపగిది జూచుచునయ్య లివకిట్లనియె ॥ సీ ॥ దుష్టవర్తనము మాతుల బుద్ధియును
గాంచి యీకులంబు ఖను గూల్ప నిల జెసంచి । నట్టి పాతకు రాలి యనఘాత్మ దగురాము డేమిదో హంబు నీయదసొం
తో । నేనై ననపకారమెద్ది గావించితినీపట్ల నాతడు నేడు మెప్పు తల్లి యడను హ్రాలెతద్ద యసదవ్యతిక్రమెలంగు నట్టి నీ
కడు తికి । యీయన ధర్మబుద్ధులఁ జెడ వేలనీవు । మోహమున జడివి నాకొ ధర్మము గనవిన్ను । దుర్వారమ్ము గరుడ భుజగ
పథాటినట్ల । భరతనమున సేతురాగొంటినీ పాపశీలా ॥ గీ ॥ సకలజనులిల రామునిసద్గుణంబు । లుల్లసిల్లంగ వినుతింపు చు
న్న వారు । నేరమెయ్యది జూచియా నిర్మలాత్ము । నా ప్రియాత్ము జాబాయ దునరిన సయయనా ॥ గీ ॥ కోసలేంద్రకంన్య తాను
మిత్రులనైన రాజ్యలక్ష్మి నైన పూర్ణమైన । విడుతు నెల్లయదల పితృవత్సలుండను । రాము బాయ జాలకొంతలాంగి ॥ గీ ॥ జ్యేష్ఠపు
త్రుడైన శ్రీరాముని తిరంప । ప్రీతినాదు నదూనసెంపు గాంచు । మన్నవలె నాజాడకున్న నాదగు జీవి । తంబు నాశ మొందు తథ్య
ముగనూ ॥ గీ ॥ రవి నిదక్క జగంబు నీరం బుదక్క । సత్యములు నిల్వ శ్రీరాము చాదు దక్క । నిముషమును నామ ప్రా
ణంబు నిలువదటుల । గానవలదింక నీపాతక ప్రతలంపు ॥ క ॥ నీయం ఘ్రులపై బ్రాలెద । నీయెడ దయచేసి నన్ను గ్రహిం
పుము సతో । తోయజముఖి దుర్మతివై । యీయతి దారుణపుఁ గృత్య మేలతల చితే ॥ సీ ॥ అతి వేళ భరతనీ యందు నాకు
నురక్తి గలదో లేదో యటంచు తెలియదలచి । యిట్లు భాషించితో యీ ప్రశ్నమున్న ప్రియోక్తిపథురాలవై నాదు భావమెలర ।
నతుల ధర్మశ్రేష్ఠుడగు రాముడకు రాఘవాన్వయు నా జ్యేష్ఠపుత్రుఁడటంచు । వచియించుచుండువపుడు వసిష్ఠుల పట్టాభిషేకమువి
నియాతనికా బోరలి । కవులతిపించగ నేనెందియదనునన్ను । గానయా వార్తలెల్ల నాపుకలువుదీను । పేవణేయుట కొరదకా
పించుచున్న । దానవనుచుదలంచెదమానసమునా ॥ గీ ॥ కైకపరవశయగు నన్న గాననా రాని । గ్రహము సోకిన నీదుదుర్మతిని
జేసి । చాలనయవంతమైనయీ తొల్లి కులము । నందు కళంకమాయంబు సంప్రాప్తమయ్యె ॥ క ॥ మునునీవెన్నడ నాగడ ।
ననుచితము ప్రియము నేనియారయగాదిం । చినదానవుగాదటుగా । ఘనయదినత్యముగదల ప్రాప్తించదిం ॥ క ॥ కై కా
రాఘవ భరతులు । నాకిరువురు సమూలటంచు నాతో మునువీ । వీకథలు పెక్కు జెప్పు దు । వీకతమున విశ్వసింపనీయ ప్రియసు
ర్ము ॥ చ ॥ అతిసుకుమారగాత్రుఁ డునువాయసుడత్యంత ధర్మశీలుడౌ । క్షితితలయా ఘనోహరుడు సేవయొనర్చుచు
నుంతునీకసం । తతముచతుర్దశాబ్దములు దారుణమౌ వనభూమినుండుమే । గతిదలపోసెదయ్య కులకాంత సమేతసరం
బుజాననా ॥ గీ ॥ రాఘవుండెల్లయదల భరతుని కన్న । మిగుల సేవ యొనర్చుచుండు గదనీకు । కాననీయద రామునకు న్న
భరతు । నందో కింతయుగాన రాదతి శయంబు ॥ గీ ॥ వందసంబును శేషబహుమానము వాక్య । సఫలనయుడు రాము
చంద్రుదక్క । కౌసల్యనెవ్వరాక్కు పాలునిపట్ల । నప్రియంబుదలపనివాడు గునే ॥ క ॥ యిలపెక్కు వేల కాంతల । వ
లనాథుటియిల్లునిందుబహుభృత్యజనం । మ్ము లచేనవ వాదమయిన । నెలమి రాఘవుని జెందదదవి జగాబలా ॥ క ॥ అని
శము ప్రాణుల హితం । బనఘాత్మ తనలుపు రాముడఖిలోత్తముడిం । పౌసరగ గొలిచిప్రజలు । తనరాష్ట్రము వారి
నెల్ల దయచేబ్రోచూ ॥ చ ॥ అనువదవీక్యడారఘుకులాగ్రణిసత్యముచేత గంబులం । దనపరమాచరించుకొనదానగుణం
బులదీనులగా మహో । ధనుడెనొనరూసద్గురుల తద్దయుభ్రీతుల జేయుసేవచే । ధనువనశ్రతు వర్గముల దర్పమెడపాజె
యుంచు నాజిలోన ॥ క ॥ వినయము విద్యయు సత్యం । బును దపమా ర్జవము మైత్రి బుధ సేవయు మా । వనితయు సముచిత
దానం । బును రాముని యందు నిక్క ముగ గల బలా ॥ క ॥ నిజ జరసన్న భయద ప్రతి । మాజావృత మహాపీనసేవ్య డఖిల
విభుతమూ । దుజ్ఞాయుడగు రాముని యెడ । వజిలంపు ముష పాప చింతవసనాతముఖీ ॥ గీ ॥ అఖిలజనులకు ప్రియము బల్కు రాము

-|కృపి సంయుకలు సట్టిమేయ| నీనిమిత్తగ టైనెయ్యి ప్రసట్టితో| నెట్టులంకసటుబి కేరుమనచూ॥గీ॥దశరథుకొన్న గంట సత్యంబు ధర్మరతియు| తుడుకృతజ్ఞతపాత్రులజంపమియును| గలుగు రాముని దర్శనాకలనదిక్క| వేరొక తుపువెన్న సమోకహాట్ట॥చ॥నుదినిలయ బుబొందుదశబూని తెపించుచుదై స్వప్నత్తికా| స్వగతయియివిధ బసవెసగా బ్రిలపించుగ స్విన్నైసగ| సదుగటా తుదృష్టులనుసస్మరిజా కుముథాత్రినీకునే| య్యాదికుదిబ్రీతబూన్చ సదియంగ యెుసంగ సక్రి గతంగనా॥క॥కరములుమోడ్చెనతావక| చరణంబులనుకైకనులన్ముతిగట్టిం| పుగ్ఘుపరుతుదభిషేకము| వెగుచుధర్మంబున్న జై దశపోషణ॥వ॥అనివిలపించుచు రెల్విదక్కి-నకు తాపంబునం బొరలుచు బాష్పధారలుగురి సి చురసంబున శోకసాగరంబు దరిజారగొరుచున్న యన్నాను వేంద్రునకు కేయిగ తిదారుణంబగు కటుకులనిట్లనియె॥సీ॥పగమ లోసంగి కణ్ణరకపి చినసీదు చేకుపస జనులతో భూరవణులు| మాడిసెప్పకు ధాన్త్రుడసనతెస్ర ధనెవ్విధంబున సచిసగలడ్| వాకుచస్వర దాసవాకోనిన్న డిగినేనే కతినుత్త్ర విష్ణు గలవు| నసురాసురయుద్ధమున బ్రతికించి శీతోప చారాచులగా సెల్ల| బాపిగోచిరైకకేప్రతిపకెని| నట్టి వాక్యమునిమారితివఱవచిస| గలప్రయన్నాంబులాడు టాలాప్రల॥యశోమొగా చెల్లి దివిజాటసనినాథా॥చ॥ప్రతిసయొసచిసైభ్యడను రాజాకపోతమొబోవడేగ శాస్త్ర సెగసంగి యుతను కదంబొగి జెందడె వేదవేత్రయా| ఘటిసుగనాళి వేదగను చిత్తమురంజిల మున్నలర్కభూ| నతనినేత్రముం దివిచిభక్తినొసంగి దివంబునొందడే॥క॥జననాథ కడలిసటయం| బొంగరించుట జేసివేల నెగిదాటమనా| వనపూర్వవృత్తమును వెం| కసమునడం పోసినీకు మాటనిలుపుమా॥గీ॥సత్యమునుధర్మపథము పరిత్యజించి| పెద్దకుచే రాజ్యపదమును రామునకిచి| యూవకౌసల్యతో గూడియుండు మీవ| సత్యమును కాపదల నెడబలికురాత్మా॥గీ॥అధిక న్యాయమై సంన్యాయమైన| సత్యమైనవారి యసత్యమైన| నీవ నాక బ్రతిన గావించుకట్టియు| తరంబటిక్ర మింపదగకుమువ్వే॥గీ॥అధిపరామచంద్రునభిషిక్తుజేసి| నీవుజానచుండనీదుమోమ్రోల| విసముమ్రింగి యిపుడె విడితువత్రాణంబు| లిదియె మేలునేసహింపజాలా॥గీ॥జెవలకేయమోక్షసంస్కతైనకొను| చుందురాను మాతనొకదినసు| పైవజాచుచుండు నట్లగ్నుసుధర| గంబు మేలుతనసరవ లేంకర్మ్య॥క॥జననాథ రాఘవునుకా| నన భూమికి జనుటదక్కనాకం| తుప్రీతినొసగమునాపైనా| తనయుపైనాసయిదెనతక్కమిదసుమీ॥వ॥అనిపలికి యూరకై కేయి మానంబుగా ల్పవక్క్తుజేంద్రుం డుదగ్ర యుష్మారంబగుతదీయవచనంబు వెరింగి రాఘవునకు వనవాసంబును భరతునకు పట్టాభిషేకంబును నచియించక వ్యాకులే ద్రియుండై యప్రియ భాషణంబు లాడునయి-తినొక ముహూర్తంబు గోద్ధావేశంబునసనిమిషంబులచక్షుస్సుల నీక్షింపుచుండె నయ్యవసరంబునా॥క॥కనుగొనవజ్ర సమానము| తనమునకప్రియము దుఃఖదయముగునన్నా| కనిదారుణోక్తులప్రడ| య్యనఘుకువిని సుఖము జెందడయ్యేలపంబులు॥క॥భూరమణుడన్న ధరాతుణి| దారుణనిశ్చయమును శపథములుదలచుచుగ| హారామయనుచునాకరాచు| ధారుణిపై వ్రాలెభగ్న తరువువిధమునగ॥గీ॥నట్ట మగుచిత్తమునగలయస్తతుంబసగిది| సన్నిపాతజ్వరాతిరోధగతి జెందు| వాని కైనడిహృతపీక్యమైన యురగ| మల్లనతపించి నోక్తులతడుబలికే॥వ॥యిన్విధంబున నెంతయు నాతంబొరలియున్న జేంద్రుండై యంలితోనిట్లనియె నోకటుపాత్ముఁరాలా అనర్థాభర్ణంబుగతిదోచునీయసద్ధర్మంబు నీకెవ్వాడుభూతావేశంబున మేనెరుంగని దాని తెరంగున పలుకుచునొకింతయు లజ్జింపదుం బదానవిప్పుడివ్విధంబున సమస్త్రులపగుటమున్న రుంగనై కినీదుశ్శీలంబు విపరీతంబుగా గనుపడుచున్నయది నీవు భయబొదపట కేమికతంబు భరతునకు రాజ్యాధిపత్యంబు రామునకు వనవాసంబు వేడెదవు భరతనకు నా

కులోత్తముండగు భరతునకును హితంబొనరఁ దలంచితేని యీపాపప్రసంగంబుఁ బరిత్యజింపుము ఘాతుకబుద్ధి నీపాతకంబునకు లోనై దారుణకర్మంబునం బ్రసంగింపవలదంచిట్టు లూరక్రాలనాఁడఁగా మునియడను దశసాదనంబులు గర్వంబునఁ బేలచిత త్తంచెదవు భరతుండు రాముని దక్క నెవ్వనికైనను రాజ్యంబుఁ బాలింపఁడ తమ్ముధర్మసత్యము వరాఘవుఁ డొకస్సే నెన్నకఁ గలందే దవనంబున కేగుట యుచితము భాషింప రాహుగ్రస్తంబగు చంద్రబింబము కరణి వివర్ణముఖ నా నా మునుపు లైన మన్నాదేవి వికా బు గరిమఁ తనదియంగాక నాస్తనగాంబులతోడ నాలోచించి నిశ్చయించిన రామాభిషేకసంకల్పంబు తొఁ దూరంబుగ నైశ్వర్యంబు రీతి చెల్లరిసచేసికనంబున కను గొన కలవాడ నానాదేశంబులనుండి చనుదెంచిన నరనాథులకప్పటనూథచి త్తుండగు నీదశరథుండు బహుకాలంబెట్లు రాజ్యంబు పాలిచెనో యట్ల నీనందనులగు వృద్ధులగు గుణవంతులు బహుపుత్రు లగువారలు రాఘవను నుద్దేశించియొకని భూపాలుండ రజ్యాంబు కేమిని మిగుల్చి బనుపుచున్న వాడని తెనుఁగులోకాలంబుల వీతె కెంపుమంద వారికోలాహుననుత్తరంబొసంగుటకు తైరేయి పరదాసి నినుగ్రబుక బాధ పగనీ సుతుఁడు నిస్సేపృహ్యంబున బలిచితి సరివచియించితి నేనివసిష్ఠ వామదేవాది భూసురోత్తములచే సలంకృతంబగు రాజసభామధ్యంబున రామునికభిషేకంబు గ సట్టంబుగ గట్టెదనని యేను ప్రతిజ్ఞ చేసినమాట యసత్యంబు కాకుండఁ జేయుంట సమానాహైన కాలంబున నన్నెక్కటి నొయిట్టి యనిష్టంబుగ గావించియున్న భామతో నేదారి భాషింతు ఖానిసెక్కై పడి పేరవగావించుమనె చెప్పె గెలిదిరహాస్యాకృత్యంబులు దెలుపుచు భార్య వహించనధర్మంబులాదరి ఫుచుతోటుట్టు తెరంగు నహితంబు గోకుచుపల్లికి గఁబోషింపుచు సఖ్యాపతి కృత్యంబులనన్నలరింపుచు నెల్లయడలనాకుఁ బ్రియంబు గోరుచుఁ బ్రియవాదినియై ప్రవర్తిల్లు లసన్మాత యగు కౌసల్య సుసమ నారాము మాతను నీనిమిత్తంబున మున్నెక నాఁటను సత్కరించిన వాడను గానునీకు నేనుచేయాని సత్కారంబులు భర్తృవస్థలతోఁ బుజ యించినయది యంబులో గాతఁగాని పోలెన్నన్న తపింపఁ జేయుచున్న దిరాదుభుదుబ్రిరణ్యంబు సకనుచు నపకారంబు దలంచిను మిత్రసన్నిభంగ విశ్వసించి మభాప్రతి తాసుగతపాత్రముఁడగు టరాముఁడ రణ్య వాని యెదుట యు ననైన నీ గఫ్రి గంబులు రెంతు డెలిసి దైన్యంబున దితనకు నుపకారంపుచు హిమాచలంబు సజ్జకిన్నర దానిఁ బాసినకాంగ రాంగనమాద్రిసాగ్రంబులు శింపంజేయు వనభూమికరుగునట్టి నాప్రియాత్మజుని భావపూర్ణాత్మకుఁడై విలపించు నమైథిలి నిఁజూచి తడ జీవంబుబు లుపజాలనన్ను పోను భావుండగర్వంబు పేర రాదివంబు జెందనై ధన్యంబు నీవు దిరాజ్యంబు పాలింపుచుండఁగలవు । కంపు రూపవంతంబగు సురదార్థిని తవికార భోదవిచానివిషయుక్తంబుగ నరయుచాట్టు వశితూపాములచే ఘతిలతితోఁ చుని న్నిగ్యపకారంబుకతన దుష్టవర్తనంబుగల దాని గాని శ్చయించెనన్ను తెంబులను ప్రియ భావనెంబులెన్నగదింపజే యుచుస్వర్గంబును హృదయంబు గానద్ధ నిజేని రోధించి దృంచుకై వడిహింసించెని పలికి పుడిచయుకట్ల నిటు ॥ సీ ॥ సా లతిపై మహతను భర్తృనిపాసినపాతకి నగుసన్ను పాజ్ఞజనులు । సురదాత్రి పట్టిభూసురు పరలే వీసుల నిందింపఁ గలరిదిని కుబల । యిట్టి నీపలుకులకే నొడఁబాటునుజేసియగ్నింబై ఘవావి పాద । కుకటపుదాశ్యంబు పాసన ఫలంబు గిదినా కిపుడు సంప్రాప్తమయ్యె । తెల్విజాలక యరిదాడు దృఢగరముగ । గళము సదగిచ్చ కొస్సట్టుకొనువ నతిని । నిన్ను బ హుకాలమునసుండి నెయ్య మెసగ । బ్రోచుచుంటి నిచ్చలంబోజనయనా ॥ గీ ॥ నేసనీకోరమిచుచు నీపుకృత్య । నా టదెలియకలేనై తిసకటబాబు । తొంటి వజ్ఞానవశతను బాలారగంబు । బట్టుకై వడినీచెట్ట బట్టినాడా ॥ గీ ॥ కమనుగా త్మదనను నేను కలుషమతిని । భూపతుండు మహాత్ముడౌ పుత్రు సకట । జనసునాడ భాపిటి నిగాసనకలజనును । ... నిం దింపదగుదురు నలినసయనా ॥ రొట్ట నినసదిదెలిపెదా ॥ గీ ॥ మూఖచిత్తంబు నాముడుని మోహితాత్మ । దైండశరథభూ

పాయుదకటపాలది | కిం పోషకాదలంచినెద్యుం ఘోషట్టి | నమ్రుతున్నాడు ఘోరతరాట వులమా || గీ || సముచితంబులై నసక లస్యంబులు | బ్రహ్మచర్య ములనిబలుకృశించి | యకటభోగకాలమందు కారుణ్యనుడు | భూరిసంకటంబులొందు మగలా || క || కాననభూమికేగుముని గారవమొప్ప గనేవచించిన | భూనుతుడై నరాఘువృడు బోయదనంతు వచింతుగాని యుంర్మ తేని యుమారుమాట వచియింపకొగా ప్రతికూలనతంనుం | డై నముదంబుగాంతు సగదమ్మాయినల్పుతు నిక్రు తుంగనా || గీ || ప్రవిమలాత్ముడైనరాముకునాథావ | మింతుకై నెకుగజేనుగాన | శేయుని వచింతు నెంతయు ప్రీతిని | మంచిదని పచించునంచుబోతి || క || అ ఘుపతి రాముడడవికి | సనబాటిలులోకనింద సైపనశక్యం | తనగుతేను యముని సదనం బుంకే నేంగలను వ్యాఘ్రపుషరాజముఖి || గీ || తానుదివము జెంద మానవోత్తముడగు | రాముడడవికేగగా దీయు నై యుష్టజనుల యందేమిపాపము | దలపకలపు విదినికలువశీలా || క || నను రాముని కౌసల్యను | తననుతులా బాని సుదివిడాకోగనుడు || ఖం | బునకోర్వ లేకతేగపెం | తనతోడ సుమిత్రాసర్వగాధాకము జెందుగా || గీ || నన్ను కౌసల్యను సుమిత్ర నెన్నడగిన | కొడుకులనమూర్వరినియుమునకనుసేరిగా | యనికముసుఖంబుతుంతుమ తనయుతోడ | మదినిభూ తుకబుద్ధిమేమురనిదానా || గీ || పరులకుకలంచరాక శాశ్వితమునుకుణ | ములతుకావరు నిత్యోకుకులమునేను | రాము డును బాసి వనిసంతబుగదమెసగ | కడకలంచుచు పాలింపగలవు నీవు || క || జననుతుడగు రాముడువా | సనభూమికి న నటబరతుడును హితమ్మెసగా | దస్తతడుప్రేరేకృత్యము | లొసరింపగా దగతు నాకనొందినయంతగా || గీ || పాపనతికైక నాపాలిసగతుకాల | తానుదిపమొందగామాతకాడతేగ | ననవరతముననుదినవమై తనయు తోడ | భుడమి పాలించదవు కానవములుఫలించా || గీ || సృసతిపుత్రి పేర నీవిల నయకరంబు | పాప్రములందవజ్ఞ పరిభవంబు | నై ముదాల యమున సధిని పొంచుటవిని | కలువమునికినోలె గలిగెనాకూ || వ || అరడము లేమగల్ వనమాయంబులు నెక్కవిలాస మొప్పవే | మరుస సృష్టి వారుసకుమారుడు నాకొమగుండు నైనయా | ధరణిసు తాను మోహనుడు దారుణమూ వనభూమిలోన నే | కర ణిక దీనిపోలికె నికరా చరియించునుపాదచారియై || సీ || హా మహుండల ధారులా పుటచావను తేను వాకాభాసనకింపు నిగార | నెమ స్న తామస్సని వచింప చుప్రశస్తమునుభత్యభోజ్యాదులతోగామైన | పానవస్త్రుపులను పక్వంబుగావింతు రట్టిమాత్రుదివసుపు దనవిలోన | కారంబౌగదు చేమగలవన్యఫలముల నుదుచుచు దినమెట్లునుడువగలదు | దివ్యమగు సం బన్ముల తేజరిలుచు | నిచ్చలుసుఖాపదగిందయావిర్మలాత్ము | డకటగాపాయవస్త్రంబు లవధరించి | యేవిధంబున ధరవని యుంపగలదూ || వ || రాముడరణ్యంబునకు ననవలయు భరతుసకుపట్టాభిషేకంబొనరా వలయు | ననిమున్నెన్నమతలం చని దారుణంబుపలుకులు నీకెవ్వాడు బోధించె స్వప్రయోజనంబులం దెంతయు నాసక్తికలుగుటం జేసి పరంతులెల్లనిందిం పందుదుమతులకిన కాంతల ననుచితంబుగాదు కైకనన్నెకమనే నిందించద నన్నుదపింపచేయుదలంచి యిట్టిసర్గం బిందు తలంపువదలసట్టి ఘాతకురాలా స్వార్థాపరురాలవై నీనిదుత్తంబుగనియ్యకష్టంబేలతలంచెదవు జగంబులకెల్లహి తంబుగావించు రామునియెడ నీయపకారంబేమిటికి గావించెదవు జనకులుపుత్రులును భార్యలు భర్తా సనురాగంబు గలిగి యుండి పుత్యజింతురే అదియునుగాక నీవు వ్యాపారంబు నాపదలయందు మునింగిన రామునింగనుగొని జగంబు నీయెడ మిక్కిలికోపించునని పలికి వెండియునిట్లనా || ఉ || దేవకుమార రూపుడతి ధీరుడ తేవ లసద్గుణాన్వితుం | డై విలసిల్లు రాముడు ప్రియంబెసగా జనుదేరజాలుడు | భాపమునందు మోదిలెదపజ్జ వసింపగజాచిక్రమ్మరగా | రావ్వన మావ హిల్లి నక్రియగాగనుపట్టెదదేమాపుష్టిచేగా || గీ || ఇనుడుబోతమూతన్న నెలమిపజాన్యంము | వానగురువనన్న నసుధనడచు ||

[illegible] | [illegible] ‖ సీ ‖ నాకు [illegible] గోరెదు
[illegible] | [illegible] నేఁడు వనంబునకు [illegible] | [illegible]
[illegible] ధరించితి [illegible] ‖ గీ ‖ [illegible] | [illegible] సీతో
[illegible] | [illegible] | [illegible] నారి [illegible] మునకు ‖ గీ ‖ ఆపద
[illegible] | [illegible] ప్రియంబిటు [illegible] | దంతములు [illegible] మునసుంతి | [illegible]
[illegible] ‖ గీ ‖ [illegible] ప్రియంబు [illegible] | పసుపు [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] వచిం [illegible] ‖ గీ ‖ [illegible] చెందిన [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] | [illegible] ‖ గీ ‖ [illegible]
[illegible] | [illegible] సమానవు [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] ‖ సీ ‖ [illegible] సౌఖ్యము [illegible] | [illegible] చిత్త
[illegible] | [illegible] | [illegible]
[illegible] ‖ క ‖ [illegible] | [illegible] పేర [illegible]
[illegible] | [illegible] | [illegible] దముల [illegible] * [illegible]
[illegible] ‖ [illegible] దశసర్గము ****************************
[illegible] సురలోకంబునసుండి [illegible]
[illegible] | [illegible] వారి [illegible]
[illegible] | [illegible] రంబు [illegible]
[illegible] | [illegible] నావరంబు [illegible] మీఁద [illegible]
[illegible] ‖ గీ ‖ [illegible]
[illegible] | [illegible] మొదలు [illegible] | [illegible] వనంబు [illegible] | [illegible]
[illegible] ‖ సీ ‖ [illegible] నారదమున [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] లేమి | [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] | రాము [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] ‖ గీ ‖ [illegible]
[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]
[illegible] ‖ గీ ‖ [illegible] | [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] సుఖము [illegible] ‖ క ‖ [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] | [illegible] ‖ క ‖ [illegible] | [illegible]

టి లెన్నిక్క-జనుఁడు దశరథుఁ డార్తిగా | బొరలుచు విలపింపఁగని | ఘూర్ణవతి శ్లాసుఁడు స్మృంగా రామా త్రియుఁడో రామా | అని రా ॥ క ॥ బలు తాపంబున బొరలుచు | విలపించుచు నుండు ధరణివిభుఁ జూచి కౌసల్య | దశకోపితయుగు నాథక | కొలఁదప్రణ స్ఫదరత్న దేదశ విభుఁగా ॥ గీ ॥ చాలముని సినదశరథ త్మారిభుండు | దీర్ఘంగా నుసు శేతియానుత్మ-దెం కోనసుత్మ | విం న్నవీక్షింప చోన జాపస్ను లైసె | యుతని కై దతివిలపించెనత్య తముగా | సీ ॥ తార తాగణాబుంతితంబై నంలా రాత్రియ ను నెపఖాస్పదంబై నడాన | బాదెనీకు కెలు మోద్పైదనన్ను కృపజాతు మేనుసీదుప్రి ఖాతివిచ్చయుంప్ప | నటులగాతం స్నానవతిరయుంబున నను మెత్తు్ర రజుతి కొరకింప్పు జాలిరా | నందితినాకై కనదయాత్మ రాలినిగను గొనుటకు నాకు కాంచ ఖాదను | దనుఁడువిలపించి యంతనమ్మనుజవిభుఁడు | తాస్తముఁజు మెహాత్మ్య యజ్ఞలజాయరాజే | నతాంగాతినప్రిరెలా క్రీంల సుకరించి | పరిరుయునమ్మాటలిరెనత్మ్ముడు తోడా ॥ గీ ॥ పాథువకేగా నుంతచాల దీనువవీచు | పన్నునను మొందు తాను న్నపుడ | కల్పశిష్ట మైనయాయువగలవాడ | నింతినన్ను గ్రహింప్ర విల్లదూ ॥ సీ ॥ రైక రాఘవునభిషేక ప్రసంగ కొంతాం నంబానవచించినట్టి వాడ | గానుగదా లెస్స గానాయితి నన్నుగతాం బోనధగా ఋభిజ్ఞ వాడువుగద | ఋత్విత్రికై సీవుఁదరల మెనంగిననాశ్వతంబైన రాజ్యంబు రాము | నందుగా గధరిత్రినతులయశంబు నొందెదవు నిక్క-ముగనందీవ రాణీ | నాకు నురువులకును రాముననుజగతికి | భరతునకునిష్ట మైనని ప్పని రొసనర్గా | మోహ్పధుకోత్సవముల పదొరాదవేశ | నందకట్టుల నదనవ్రా శోకాదువదనా ॥ వ ॥ వితులవైన సుంజదకు నస్తు నవెంబుగుంక కొంజాయుగడబుకొను నుగవలకు థారలాంబు గనివ్విధంబున విలపింపుచుంత కూరరస్వ భావయను నాకై కేయియత్యంతంబులను నతిదీనా లాపంబులు వినిత వ్యాక్యంబు య్యకొనదరత్న నంతా నలంతు పతిప్రతియుంయ్యా తగ్గాలంబునదై వవశంబునగ్గి తితాలభావణంబు లాక నప్ప జరివీక్షించి ఎతుగ్రినరత్నంబునకను సనప్రియుంబును విచారించి కార్యంబు చెయ్యదియుందోపజ యంతయు నాతికాబొరలి మూర్ఛిల్లి తెలివి దక్క-నేలవాగ్రిలి ఘోరంబులను శేతియాసాలు నినుతింపు చునెవ్వగలనా రేయల్లగడపి మేలుకొల్పపడుతుగా ప్రభోధనా ధనంబులగు వందిమాగధస్తుతిగీతాదులుమాన్చి నయ్యడనన్నతిగ్రదొరాదశనగాంబూ **********************

॥ క ॥ నుతశోకంబున బొరలుచు | గతసంజ్ఞత నేలవ్రాలి గానిలు నాథూ | పతిని గనుగొనికత్మద | నుతియును నాకైక యాక్రమంబునలికెా ॥ గీ ॥ నరవ రెంవ్యా నాకువరములి చ్చెనని | ప్రతినసల్పి దీథ పాతకంబు ॥ సీపిసట్ల కుంవిషి వ్రాలె దేటికి | సత్యపాలనంబు నలుపమీావు ॥ గీ ॥ జగతిధర్మ విదులు సత్యమేయుత్తేతు | ధర్మ మంత్రునేన తెడనుపార ముగను మేటిధర్మ మొనగూపఁ నన్ను చేరి | రేచుచున్న దాన ప్రపవరేంవ్యా ॥ చ ॥ ప్రతినచొనచిా శ్యి ఖ్యశను రాజక పోతము బోధపడెగా | త్మతనువసంగివు త్రమపదంబొగి చెందదె వేదవేత్రయా | ఉతిసుర మూలి వెతగను చి గ్గముంబల మున్నలగాథూ | పతితన నేత్రముఁ దవిచిత్ర క్రిసెనంగుచుస్వగం మొందదే ॥ క ॥ అంబుధిసత్య చరతన | ల్పంబినుతు న్యాదచేల బద్ధంతయుసు | త్యంబానను సరింప్రచుచున | త్యం బున నత దేలదాట వవనీనాథా ॥ క ॥ సత్యంబుదలపప్రాంవ ము | సత్యమునాదఖలధర్మ సంతతులుంతుగా | సత్యమె పకలమ్ర ఉలుగా | సత్యమె యపవగ్గముసకు సాధన మధిపా ॥ గీ ॥ ధర్మపథమునసీబుద్ధిదగిలె నేని | యనుసరింపుము సత్యంబు నవనినాథ | సీవువరమునవనుదుమ్ర నావరములు | పథల ముగ నాకు నాడుడి సంతసిల్లా ॥ క ॥ జననాథధర్మరక్షణ | మున కై నే వేడినట్టి బోధవలనకా | వనమునకు రామునమ్ర ము | వినుముత్కాటకి నివిర్మరించెద నీవుఁ ॥ క ॥ జనవరెంవ్యా రాఘవుని కానసంబున | కను పతేని నేయథాంతముగను | జీవిత ముపరిత్య జించెదనీ నొట్ర | నీపదాబ్జములపై బానపదాలా ॥ వ ॥ అనియానై కమునంబున నెక్కింతయు శంకలేక ప్పెరే

[illegible] కాయకసమాభిషేకంబును [illegible] [illegible] సందర్భంబునస్త్య [illegible]
[illegible] ఛాయాకచక్రంబు [illegible] [illegible] [illegible] వతిపరిభ్రాం
[illegible] [illegible] నేత్రంబుల [illegible] [illegible] [illegible] ధైర్యంబునను
[illegible] స్వస్థంబుగా [illegible] [illegible] కట్లు [illegible] | గీ || అనలసన్నిభాన మున సమంత్రకముగ | నేగ్రహించినట్టి [illegible]
ము | [illegible] [illegible] | [illegible] [illegible] పాపశీలా | గీ || అతివసన [illegible] రాత్రిసూర్యోదయంబుగా
గ|| [illegible] [illegible] | యభిలాషంభార [illegible] రామాభిషేక | మునకుత్వర పేయగలరికనను [illegible]
బా || గీ || [illegible] [illegible] | [illegible] [illegible] | దగినవాడు [illegible] | [illegible]
[illegible] పాపశీలా || ఉ || శ్రీ యుతు [illegible] రాముని [illegible] [illegible] | [illegible] రాకని [illegible]
[illegible] [illegible] | [illegible] [illegible] [illegible] | [illegible] వారికగ్గెనుటకే
[illegible] [illegible] || గీ || [illegible] [illegible] [illegible] | [illegible] [illegible] చంద్ర |
[illegible] [illegible] | [illegible] [illegible] | శా || అంగ [illegible] [illegible]
[illegible] | [illegible] [illegible] | సం [illegible] [illegible]
[illegible] | [illegible] [illegible] || సీ || జననాథనీ ప్రియతనయు [illegible]
[illegible] | [illegible] రాజ్యపదంబునను [illegible] ధర్మ [illegible] | [illegible] [illegible]
[illegible] | [illegible] [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] [illegible] | [illegible] ధర్మ [illegible] | [illegible]
[illegible] [illegible] | గీ || [illegible] తనయుం [illegible] | ధర్మ [illegible] [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] || వ || అంతప్రభాతం బైన సూర్యోదయ [illegible] [illegible]
[illegible] నక్షత్ర [illegible] ముహూర్తంబు [illegible] [illegible] శిష్య [illegible]
[illegible] సంభారంబులు సంగ్రహించుకొని యయోధ్యానగరంబు [illegible] [illegible] [illegible]
రాజమార్గంబులను విచిత్రంబులను [illegible] సకల [illegible] పుణ్యాంబులను [illegible] [illegible]
[illegible] జనులచేతను సంతత [illegible] [illegible] నలంకృతం బై చందనాగరుధూపంబులచే [illegible]
[illegible] యయోధ్యాపట్టణంబునను [illegible] రామాభిషేక [illegible] [illegible] [illegible]
నానావిధంబులను [illegible] [illegible] [illegible] జనులచేత [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] దశరథమహారాజు [illegible] ప్రియ [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] భద్ర
పీఠంబును [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] శ్వేతఛత్రంబును [illegible] శ్వేత [illegible]

[illegible] సువర్ణ [illegible] చేయుచు [illegible]
సునాట్యదం [illegible] సరంబులు [illegible] నంబును [illegible]
[illegible] వాద్య [illegible] నాగాకు [illegible]
[illegible] వారాంగనలును [illegible] పావనము [illegible]
[illegible] పుర [illegible] నివాసులను వైశ్యులను [illegible] సజనులు [illegible] సూత రా
[illegible] దివసంబున [illegible] పుణ్యనక్షత్ర [illegible]
[illegible] రాఘవుండు రాజ్యాధిపత్యంబు నొందునట్లు రాజును [illegible] వసిష్ఠ [illegible] పరేం
[illegible] రాజు [illegible] నవనరోధింపవలదని [illegible] రాజసం
[illegible] రాజహిత [illegible] రథాలను [illegible] దైయధిప్రునివినుతింపుచు [illegible]
[illegible] సంకటం [illegible] పూర్వ [illegible] జలి [illegible]
[illegible] సన్నుతించె **

॥ గీ ॥ అధిపయానంద పూర్ణ [illegible] సదీవు । పూర్ణచంద్రుం [illegible] నట్టి । యతని [illegible] శ్రీ [illegible]
వ । [illegible] మోదిల్లుయుల్ల [illegible] ॥ గీ ॥ మాతలి [illegible] । ప్రీతి [illegible] వేట్క [illegible] ।
[illegible] గెల్ప [illegible] । [illegible] నేనిటులు ॥ సీ ॥ సాంగ వేదముల విద్యలు [illegible]
[illegible] । సూర్యచంద్రుల [illegible] నిధానము [illegible] ల్యాపకిది । నేనిన్ను సంప్రీతితో
[illegible] దనర్పి [illegible] । ననుపమాలం కారమున [illegible] నిష్ఠ [illegible] టియుతు । క
సకభూధరమునంతి [illegible] । [illegible] మునగ [illegible] వాసవ పావక [illegible] వైరి । [illegible]
సంగుణు [illegible] బలిజయంబా ॥ గీ ॥ [illegible] దెంచినయది [illegible] । [illegible]
[illegible] కృత్యంబులు । చేసినారలు [illegible] చిత్తములరా ॥ ఉ ॥ [illegible] రయంబు [illegible] బోధము [illegible] తో
[illegible] । శ్రీరఘువర్యు వేట్క [illegible] పేయుము [illegible] వ్యాపుంగవుల్ । పౌరులు గ్రామవాసులును [illegible] జలు [illegible]
[illegible] । ల్వారను [illegible] సంగతి [illegible] ॥ సీ ॥ అవనీశ రాముని [illegible] మొనరింప నానతి [illegible]
[illegible] । రాజ లేసట్టి రాష్ట్రము నాయకుడు లేని సైన్యము [illegible] లేని । పశువుల [illegible] వృషభము లేని
[illegible] లేని [illegible] । ననునటుగాన [illegible] నావిని [illegible] గనలు [illegible] । శ్రీయుతుడు
ధార్మికుండును [illegible] । [illegible] । సంతసంబంతయు [illegible] గుంది । [illegible]
[illegible] ॥ [illegible] ॥ [illegible] పేపెద్ద [illegible] । ననుడా [illegible]
[illegible] దైన్యం [illegible] । [illegible] । [illegible]
[illegible] ప్రియం [illegible] ॥ క ॥ [illegible] । [illegible] । [illegible]
[illegible] పెరిగిన । [illegible] ॥ గీ ॥ వినుసుమంత్ర [illegible] రాఘవు [illegible] । [illegible] మునకు
[illegible] రేయి । [illegible] నిద్ర । పరవశత్వ మొందె [illegible] ॥ ఉ ॥ [illegible] సత్వరంబుగను
[illegible] రాసుతు । [illegible] రఘువర్యుని [illegible] । [illegible]

సగరశంభముఖాదులంపుడుఁ । భూవిభునాజ్ఞఁ జేబడిప్రమోదమునఁ దాభవనంబు వెల్వడెన్ ॥ వ ॥ అనమున సంశయించక సుమంత్రుఁడు కేకయరాజపుత్త్రిచే । వినయపు మాటలన్ మిగుల ప్రేరితుఁడై చనిపోయి సెనెమ్మెయిన్ । జనసుతధర్మశాలి నా సాగరుఁడా రఘుపుంగవుం బడుచ । య్యనఘు నభిషేచనార్థమిటకర్థిఁ దదీయజనుండెంచునయ్యెడన్ ॥ గీ ॥ అని తలంచి సూతుఁడతిముదంబున దీపుఁడై । బాహుబలుఁడైన రామభద్రుఁ జూడఁగడగి । కడలివలెఁ గడు నొప్పు రాజన్య । మందు వెల్వడి యా ప్రియం బెలపఁగా ॥ క ॥ వెలువడి జనసంతులమై । పొలుచు గృహద్వారభూమి ముంగల నృపులన్ । బలుధనికులైన పౌరుల । పలుదెరగుల వారిఁ జూచి భాసంబులరన్ ॥ వ ॥ అనియున్నిద్ధంబున సుమంత్రుఁడంతఃపురంబు వెడలి వచ్చి రామాభిషేకసమయ సమాలోకనసముత్సాహంబున సమాగతులైన సమస్తనగరజనులవలోకించుచు నిదియవసరంబు ********

॥ వ ॥ మఱియు వేదవిదులగు భూసురోత్తములు రాజపురోహితులు మంత్రులు యోధముఖ్యులు పండితులు మొదలగు సర్వజను లా రేయి సుఖంబుండి ప్రభాతంబున రామాభిషేకమహోత్సవంబు చూడ వచ్చినవారై యంతయుఁ జనిన రాజగృహద్వారంబున సందడిగూడి సభాస్థలంబు ప్రవేశించి యొండొరులిట్లనిరి విమలుండగు భానుండుదయించెను పుష్యమియు సన్నిహితంబు రామునిజన్మలగ్నంబగు కర్కాటకంబునను జేర రామాభిషేకార్థంబు గద్దెఁ జేర్చి సకలసంభారంబులు ప్రోవులుగాఁ బెట్టఁబడి సిరియవిజలపూర్ణంబులగు కనక కలశంబులు కనుపట్టుచున్నవి వివిధ గ్రహోరంబులెన్న గాసలంకరింపఁ బడి యున్నది యాలిక ద్వయంబగు వ్యాఘ్రచర్మంబు చేకొనఁబడి యున్నది గంగాయమునా సంగమంబునుండి తెచ్చిన జలంబులు పవిత్రనదులనుండి తెచ్చిన జలంబులు సముద్రంబులవలన సరోవరంబులగుంట బావులవలన కొలంకులనుండి హ్రదంబులనుండి జలంబులు తేఁబడినవి దధిక్షీరఘృతంబులు లాజలు దర్భలు పుష్పంబులు నానావిధంబులై యున్నవి క్షీరమిశ్రంబులగు పల్లవంబులుగప్పిన కలశంబులు పూర్ణంబులగు కాంచనరజితఘటంబులు నొప్పుచున్నవి పద్మోత్పలమాలికలతో సగంధంబులై పొలుచుచున్నవి చంద్రకిరణంబుల ననుకరించు కాంతులుగలవన్నె భూషితంబగు శ్వేతచామరంబు గంధపుష్పాదులచేనలంకృతంబై సదృశచంద్రమండలసంకాశంబు జలపూరితంబునై దీపించు శ్వేతచ్ఛత్రంబు శ్వేతవృషభంబు పాండురంబగు నుత్తమాశ్వంబును సన్నద్ధంబై యున్నవి రాజసౌభాగ్యంబై శ్రీ మించు నదగజంబభిషేకంబునకు రాముఁ జూచుచున్నది యదిగో సర్వాభరణభూషితాంగులగు వేశ్యలు కన్యకలు వందిమాగధులు సూతులు చిత్రవర్ణపు వాలు నానావిధ వాద్యంబులు సన్నిహితంబులై సదృశవిధంబు నభిషేకించుమన్న తెఱంగున శ్రేణులగు రాజులును రాజ్యాభిషేకనిమిత్తంబు గనుపెట్టిన వస్తువులు సంపాదించుచున్నది భృంగారరత్నంబులు మొదలగు వస్తుజాతంబు రామాభిషేకార్థంబు సంపాదించుకొని భూవిభుఁడన్న సజ్జనులెంచి కూడియున్న యానరనాయకులు రాజసందర్శనంబు లేమి నీయెడ నెవ్వారు భూపాలునకు మున్నెరింగింపఁగలవారో నగరంబు నైతిమి సూర్యోదయంబయ్యె ధీమంతుండగు రాజచంద్రుని పట్టాభిషేకంబు పాటింపఁదగియున్నదని పలుకుచుండ రాజసమ్మానితుండగు సుమంత్రుండు వారలకిట్లనియె ॥ సీ ॥ సరవఁ దలంచి భూనాథుఁ డన్నపరాముని దోడ్కొని రానువేగ । తరిగెడ వారికిం దరికిమీరెంతయు పూజాపహారాలటుగా మోదమెసగ । పురలనేను కహోరకమునుపాలికేగి మెల్లనియు వెల్వడమికి కారణంబు । నడిగెద నిరాతనాజ్ఞ సనకలిప్రపూర్వకథాక్షజుడైనట్టి యామ హంతుఁ । డంతయంతఃపురద్వారమున ఁ బేర । వచ్చియాశ్వపుతున్నదిప్యభవనంబు । విపయభయభక్తియుక్తుఁడై వేదమీర । మించకనికాననటు ప్రవేశించిదొరియును ॥ క ॥ స్తుతియించెను తదాశిశి । పతివంశంబుకి పురముకాఁపి చిత్తదం । చితశయ్యవంతనప్రజలి । పుతుకంబున జేరియాము గూర్చుండిటులన్ ॥ గీ ॥ అంతిపురము ప్రవేశించియాధిపశంశ । ము

క్షితినాథుండు శత్రుఘ్న గృహంబు జేరి | తోడుతోడను జెంత తాను పట్టి యిట్లు | సముచితాశీర్వచనము లొసగ్న తించే ॥ చ ॥ అమరవిభుండు పావకుడు నావరుణుండును సూర్య చంద్రులున్ | శమనుడు శంకరుండు ధననాథుడు నీకు జయం బొసంగుత | సుమశరరూప రా త్రిభువనైకశోభన మాధవ మేలు దెందవలె | క్షమితముదారసలు పుష్పవృష్టి కార్య మువా [illegible] ॥ గీ ॥ బ్రాహ్మణులు యోధముఖ్యులు రాజవరులు | వైశ్యులును వచ్చి నారు భూపాల నీకు | దర్శనము గోరి నెవర్బ్రభో, రంబు గాంచు | మనుచు మంత్రాజ్ఞ సుమంత్రు డధిపు డనగ నేసి ॥ చ ॥ జనవిభుడంత నాతనికిసన్ననతిల్లని యోగ్యమగు [illegible] | తనుజుడు [illegible] నిదోనిరంతరం టంచు నే | [illegible] వాక్యము [illegible] వేలనీవు మెలగ నివసించు [illegible] సేవకాము నా పితామహ్మ జూగ ॥ సీ ॥ అతడంతట నవేదికత శోభితము [illegible] మండితంబు | గుదిరమాణిక్య విద్రుమతోరణము సముత్తుంగవజ్ర వాట సంగతంబు | సకుద [illegible] సంకులము శరగ్ఘ [illegible] భంబు | కైలాస శైలసంకాశంబు చందనాగరుధూపసంగత సుర [illegible] ంబు | మేరుశృంగాభ మిం గ్రహ జేరధామ | [illegible] శిబిరంబు విద్యోతమాన | ఘనఫలము [illegible] వ్యాప్తమై కేసరుల్ రాజభవనంబు గాంచె నేత్రపర్వ మలరా ॥ సీ ॥ కులయాద్రిశిఖరంబు వలెసుగంధాఢ్య మైవర హేమమాల్య దివ్యమణి తతు ల | కాసకలొ గొనివచ్చి శాంతు రామాభిషేకము [illegible] పౌరజనుల | చింతబ్రకాశముల్ సేయు వారలచేత వానవాంగికి రాజ పరిపాలు | చిత్రగు లలెస్స [illegible] వృకములచే లంకృతమైన ప్రాణివితతి | దుర్నిష్టచిత్తంబులహారిం చక నిష్ట నొసగి | మేఘశృంగంబు వడి నవమేఘమునను | దల [illegible] దీటయిన గజేంద్ర యుపాగ డ్రి | గాంచి దశరాథునట్టి రా ఘవ [illegible] ॥ వ ॥ కనుంగొని ప్రమోదంబు నొంది నవ్వి [illegible] ॥ క ॥ వరవాజి రాజిత [illegible] | సరదముపై స్నానమూడరి గెనరి శ్రీ | శ్వగుణులకు నవలోకింపను | రగజ [illegible] సంఘులప్రమోదమొనగు నుడుగా ॥ క ॥ వృగముల [illegible] ంబుల | [illegible] పూర్ణమై [illegible] హం | బగుచు రాజసలరా | నగృహంబును జెందియలరె మైబి [illegible] ॥ ఉ ॥ అంత సుమంత్రు డుదురజటాద్రి [illegible] రాల [illegible] | యంతయు బోల్చి ద్వారములు నిష్టులురా [illegible] సాకులై | [illegible] గము [illegible] సేనా | [illegible] సమును దుబ్రమోద మొనివ్వటిల్లగ ॥ గీ ॥ అచట నూతన జన మనోహరము [illegible] | లతభు పముళై రామ పట్టాభిషేక | మంగళా ర్థం బుగా [illegible] | బలికెను ప్రియోక్తులాని చెభావకుల రా ॥ గీ ॥ వృగములను పక్షిగణముల మిగులదనరి | కాంచ నాదలశృంగ బుగిది మహేమా | గంబయిసురే [illegible] బు దారిసుంతు | రాముని గృహంబున [illegible] మెస గా ॥ గీ ॥ కానుకల్ దెచ్చి యాసంఘములు డిగ్గి | [illegible] లసుజనుల | [illegible] సరింపుచున్న వారల జూచు | నట్టి [illegible] ద్వారములకుజూచె ॥ గీ ॥ అంకుశము [illegible] లమహోభ్రములను | గేరిదు [illegible] మై ను వాకారవ నను | పరలు [illegible] బగురామ | భద్రమదదంతిసన్నాహబలుడుజూచె ॥ చ ॥ అతులితహేమ భూషిత ముళై నరవాజులబోల్చు తేకులు | న్నతపదం తులగా నృ పగణంబులగుంపులు గూడి నట్టమా | నితులగు మంత్రిముఖ్యుల సునెంతు [illegible] బాటివ స్తుసం | తతులను భూరమైకనసుత్థ్య వనంబ డొందె యొ్య డగ ॥ చ ॥ ఘనముల రారసూ నతుదివిమానసమానసృహ [illegible] సంగతం | బనుపమరత్న పూర్ణ [illegible] పలా [illegible] శృంగసన్నిభం | బనయి [illegible] రఘు పుంగవుమంతిపురంబు సొచ్చి [illegible] | [illegible] కరంబు పొచ్చి గతి వేడ్కదలిసా నవారణంబు గా ॥ వ ॥ యిట్లు సుమం త్రుం డు రథంబు [illegible] రాజమార్గంబున మణిభూషణ భూషితంబులగు మదగజతురంగంబులను సుజపుంగవులన్న డచిముఖా

నిత్యవస్తువిస్తార సమంచితంబగు మహారాజభవనంబు గుఱరంబు మహోత్సవంబు మాత్రికాప్రవేశించె నన్న విపంచ దశ
నగణంబు. **

॥ క ॥ ఆసూతవశ్య డపుడు హ్రీ । కాసంకీర్ణసమస్తసంపదలకునా । వాసమయి సంతతోంబున । భాసిల్లు నృపాలమందిర
ము వాకిలి చాటెఁ ॥ గీ ॥ ప్రాసనద్ధరాజసపాంశుల ప్రియకు ద్ధులనురక్షులే రాగ్రచిత్తులగుల । కుండలాంక తులగజను
లుఁ దునాగ్ర । హాంబరెండపగత్యాం తరంబు సేరె ॥ సీ ॥ శాహాయవస్త్రముల్ గట్టి కేశ్రి ముకేలఖాని గలం శార
ముదనచిఁ । వాకిటవస్నట్టినని రాజనాథ్య తుములగుష్ప ద్ధ లసుజూ చేసంత వారు । చనుదెంచి ట్టినూపుర గాం చిరాఘ
న ః కుత గ్దయ ప్రియుంబొనహాదలచి । సంభ్రమంబున నిజాసనమ్ము లనుండియొందరు నెఱ మొగి లేవ పరయునుండు । వినయ
శీలుండు నేహరి యనుగుసూత । తనయుడిట్లను ద్వారభూమిని సుకుంతి । తుంస్న వాడ నిస్పృహ నమవిన్న వింపు । ద ఁ సువా
రలు వడి జనిరథిపుకడహా ॥ క ॥ పతిహితకాతుం జనిభూ । పతినె గ్యపుప ద్రితోడ సంగత ద్దై సన్నతినవసించి రాము ॥ క
విరయమున దెల్పి రతినియూగమునంబుఁ ॥ గీ ॥ అంగనాసుకుంత్య నద్దిహపాకడనుండి । పరుగు దెంచి ట్టినూ నిగాన । తె
లిశి గాఘ సుండతి స్పృగనసనిరా । వించవిర్ర యము గోరి వేటసూరా ॥ సీ ॥ పరుష బుబరచి నిడిచ ంచన నూదవెలలేవి
నితోడ నృలటో లుచువాని । వారాహరుధిగాభవరఘుకుఘుమినచందరిలి ష్టకృకులగాంభి ంబువాని । శనిసిచి ప్ర యు
బోలెజానకి లేసుడానిస్య జనంబు పీవగనలకువాని । మాధ్యాం వ్న మాతాఁ దమండంబు తెర గు జదవ్య లచేస
కుఁ వాని । నరమనికు వేరసము ఘుపక్ష్య జూచి । మ్యొకిర్ర కేళ్ళొ ద్విలినయుగ్మె మొనలసుఖను । దిగి ట్ల నయా
శయ్యాసనముల । నధిప్రబాదనియా సూతదమాఁ ఘటితీ ॥ గీ ॥ కైకతోడ స్పృహుకరవునగ క్తిం । కొన్న జూడగోత్రిపాల
నవాడు । కౌసలెంద్రప్రఖకోమునుడు యోగాటు । యచటికగుగు దెంచుక తిరయమునా ॥ క ॥ యింమె యుబిక్కిగ హో
ద్యతి । యక్ష్మ రుజా గ్రహిలి మోదకుండి యొనరిన । గ్యాంమ మానిని సపేసు దు । నమ్మె విని ట్టకిట్టులవిరోధ ప్రోసఁ
॥ క ॥ విను నబలస్య వృకుగై గాయు । గనుగాగ మెలపహ స్నాభిషేచనా । ధనమకొాలోచ మిం । డా రింఘకా
వారనూః ప్రియతఁ ॥ సీ ॥ హితకాంతపాత్ర శేశునెం గయు కాన్నిచే ననరింపుమా నరంబునాకు । స్ఫూర్తి గో రెకకే టయ
స్యగపరప ప్రియతనియభిపాత్ర యమరసిపతికి । ప్రియముగోగుచునాడబ్రి తిగలిసగమా నకి షేకాత్రినాత్వము వె న్నప్ర ।
చ్రే రేచుచుం తివారికాలితదళా షిద్దె వగుత్న మునాథగణిపాలు । దరటి స్థభగినిగ కార్యస్య నండ ప్రతి । గలిగి ు
కుంగ్ర నిటకనిచెకాం తనతకు । వచ్చినాడటుగానయ గ్యముగను । ఉతివిభుక నెడెం వ్రభిషిక్తునేయ గా ॥ క ॥ టు
రయమున నేనియడ । నటకే గెవస్య ప్రక జాడకపహిగకతినై । యిటనీనసుఖంబుండుదును । కిటిలాల కులుగోలు
చుచునుండఁ ॥ వ ॥ అనియివ్విధ ముపాత్రనేర్వ కుందెంచయ న్నారవి పనాభూనతిర్ర యమున ము తంబుండి సని
లోనిట్లని యొనోరాజవరెంద్యా నేను భవజ్జనకుండు భూసురోత్తములతోడఁ గూడ విశిష్ట దుగాజ్యాభిషేకంబున కాలాంత
రంబున రాజసూయాహారంబగు మహారాజ్యాభిషేచనంబును సురేంద్రునిచే నొందను బోలె గావింపఁగ లవాడనీ దీక్షి
తుండవుర్ర తనంపనుండ ప్రకృష్టా జనథకుండ వై కురంగ శృంగంబు శేంగిలించి రమాపావనుండ వై యు దగనం కొలుచు
సేవించెదనిందు వరుణయుగుడు వెకులుపాత్ర చాప్యములగునలుదిశలు నింస్ను బోర్ర ముకరాకయనిను నకరంబులకు వాగ్యం
బులాడుతు కనకంబునొపలికిళు భంబులు దలపోయుచు ద్వారదేశ పర్యంతంబు పీవ్రాబుపక్ష తాభిషేకము గళవి రాజమా
నుండగునయ్య శోధనుండప్పుడతి కనిజ్ఞ నొనంగి యభిషేకోపయుక్తంబులగు మంగళ బులు గావించినిగంబు పూర్వంబు

నిలు విగణించుచు తెరంగుననుహూంతు నితోనంతః పురంబు వెల్పతి ద్వారంబున సన్నద్ధై యంజలి ఘటించియున్న లక్ష్మణు నకు గాంచి విసన్ను జ్ఞానమేతంబుగా కథ్య కుశధ్వ్యాంతరంబు ప్రవేశించితనకు పట్టాభిషేకంబు గోరుచుండయుచటి నానలందరి నంగ స్ఫాంతకంబులగా నొసంచి యా వ్యాఘ్రచర్మా లంకృతంబుగు నగ నహితానువిభూషితంబును ప్రదీప్తాసన నిశ్చంబునై గొదన యెనుగులు బోలుజవనాశ్వంబులతోగూడి ఘుఘుశబ్దంబునసకరించు నాదంబునకులువదించి కాలనిలమున్నట్టులా కపింపగ మ నిరదంబుహానులా గనుపట్టు జవవంతంబులను మహారథంబిందుం డిక్కదండంబు నేసిజన్యనిని వెలుంగుచు నాగసంబు ఘుశించు మహోత్రంబుపగిదిరథనినాదంబున నానందించుచుగిసంన్నిభంబుల నెనమహారథంబులు మేటిహయంబులు వేలసంఖ్యలవె టుగుకుదేరకు హాభ్రంబులనసెంకుందు వెల్పమవడుప్రస నమ్మదంబునలనరిగా మించియనంగుసమ్ముండకు సౌమిత్రిభ త్రిచామరపాణిమై చంతపసియించి తనుపాలింపుచుండజ నులంకంబులు హాళహళా రవంబెసంగ మోమ్రల చందనాగరు గంధానులి ప్తగాత్రులు ఖడ్గ బాణ ధరులునగు శూరులు సన్న ద్ధులై శుభంబు గోరుచు చనుదేర సూతవంది మాగధులు స్తుతిరవంబులు వాద్యఘోషంబులు ఘటనగణంబుల నాదంబులు నుప్పతిల్ల మండపసర్వాభరణభూషితాంగులగు పౌరకాంతలు మేడలగవాక్షులనుండి విరులుజల్లుచుండగ రాజమార్గం బున వేంచేయుచుండగ నా ॥ క ॥ అనవద్య గాత్రులగుపుర | వనితలు రాముని ప్రియము వాంఛింప్రకుకుం | ఘన కొండ

——❀ శ్రీరాములు కైకయింటికేగెంచుట ❀——

నుకైలకెరా | డనకొండగునిలిచిమొప్రిత్తగనరిటులా ॥ క ॥ జననితకురాజ్యశ్రీ | నొసరిన నీకు మాతృభక్తియుతుని సభ లలో | గృహజూచి సంతోషించి | జానియును ముదపని బొంగడి సన్నుతిసుకియా | ఉ ॥ ఇంకలలోన నెక్కడయి యంతయు ను గాంచెదధాత్రిము | న్నింగనతపంబొనిచి దొయియా సుధాకరి సట్టికోహిణి | కాంతశశాంకుతో బలె జగన్నుతషా కసంక్యతోడ | శాంతము గూడియున్నదని సంస్తుతి సేసిరిధారుణీపతి ॥ క | ఇమ్మెయి మేడలమీదగ | కొమ్మలు గనలోన నెన్నికొనియెడిపలుకుల్ | నెమ్మనగులగ రాజప | థమ్మునపనియించి వినియె తగ్గయు ప్రీతిగా ॥ క ॥ ఆరాముడట కేగ స్పిన | వారల వాక్యములు ఖకురియు పాకులు సదినం | పౌరవలుగతుల తమయని | కారముచేకు తగపచించుకథలున్న ని యుగా | క ॥ మన జేంగ్రాను గ్రహమున | ననుపమముగు రాజ్యలక్ష్మి నందగలడితం | డనయముబోర్ వగలడుమాం | మ్ము సమాగోచరాలు ఫలించు భూరితరముగా ॥ గీ ॥ యల్లరాజ్యము నేడప్రలకిలెడు జెందె | నదియెజనులకు లాభమీ సదయు డగు | నేలుచు డగగడుచుఃఖబునిష్టపాని | యుంచుకంతయునొకడై యుద్ధరిత్రి ॥ వ ॥ యిట్టివిధంబున బురజనులు సన్నుతిం చు చుండంగుంబునా ॥ ఉ ॥ మోర్యుచుశ్శ్వముల్ కరులు ముంగలనూతులు వందిమాగధుల్ | శ్రీయుత వాక్కులన్నినుతిసే యు చురాగ రఘు ప్రవీరుడెం తే యలరారుచుగా జనియె తేకువ మీరగయతుసన్నుతుం | డై యిరవందునట్టి యలకాధిపు హాడిగా రథాధికూఘుడై ॥ క ॥ జనబృందంబుల కరిణుల | ఘనమగలన రదముల మత్తకరులగా హయులగా | ధనరత్నచ యచయములు | దనరెడునా రాజపథముతడుగనైం రెంగా ॥ వ ॥ ఇట్లుగజరథపదాతిప్రముఖసేనాంగ చతుష్టయసంపన్నం బగునా రాజపథంబుగనుంగొనుచు వచ్చెనన్నదిషోడశసర్గంబు ✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻

॥ చ ॥ కృపనతగోంగోపశిశుకేళిక లాకృతి తాపతాపనా | యుతశశకోటి బింబతులి తోజ్వలదీప్యమరూపరూపని | జాత సుచాపచాపల ధురీణ వికర్షితతాపతాపనీ | యతరుణరత్నభూషణసమంచిత మంగళదివ్యవిగ్రహా ॥ భుజంగ ప్రయాతం ॥ తటిత్కల్పకాంచీలతా భూషితాంచా | స్ఫటింబ వేణ్యబ్ధి కన్యాశ్రితోర | స్ఫుటీసాంద్రహారాఅజస్రాస్మమాయా | నటీ

సౌశ్రీ ఖ్యాతా జనం పావనకాతా | ౯ || సముదగ్రతపోగరిమం | గణితమనుదినం ప్రపంచ భూరిగుణాపరుణి | ప్రాణ తరిణి తనూజ నందనా | సముదగ్రసంతత నవోదయ శాంతి తా || ౧౦ || సోమకులప్రభాల సరసిజాత | సమయోచితాసంయము బుద్ధిశాలీ | శ్రీమద్గంగాతరసుత | ఘనరత్నాకర సోమ వరవిభవా || మాలిని || వినుతవిబుధనాథ ప్రీతికార్యాధ్యక్షా | భువనభరణదక్షా పుండరీకాయతాక్షా | జననభయకరం గాసత్రుసంతరంగా | ప్రవిమల జసమత్రా ధామధా మాశ్రయాత్మా || గద్య || ఇది శ్రీ మత్కూచిమంచి పట్టాధ్యక్ష శ్రీ కేశవపుత్ర మిశ్రమహాకవిరంగసుగకాపాంగా | పలాశనావా ప్రపాణార్య కోర్య థై ర్యగాంభీర్యచాతుర్య ధుర్యసుజనత్రాణ సోమభూమిపాల కాస్థాన విద్వన్మణి కవిరత్న త్రయ గోత్రపవిత్ర ప్రసంగ సూక్తి ఖ్యాత పత్రిసరనింహ చార్యపుత్ర లక్ష్మాంబా గర్భసంజాత శ్రీపతివంశ రామభద్ర చంద్ర రామచంద్ర కార్య ప్రణీతంబైన యథార్థ కావ్యేర్యంబను శ్రీమద్రామాయణ మందు అయోధ్యాకాండంబునందు భరతుడు నానావిధ రాజ్యసంబున శత్రుఘ్నుడును పంక్తి రథుండు శ్రీరామచంద్రు నిను నిజగుణంబుల రాజ్యాధిపత్య యవరాజ్య పట్టాభిషేకంబొనర్ప దలచియు తాల పౌరజనుల రావించి వారల వార్తల వినియుకొని చానందంబు దనర్ప పేయుకొని కావ్య థీరంబుటయు నంత వసిష్ఠ వామదేవులతోని యనుమతియభిషేక సంభారంబుల నంపాదించి రేపు ప్రభాతసమయంబున పుష్య నక్షత్రంబునను మహూర్తంబును నిశ్చయించుటయు నంతనద్ద శరథుండు సుమంత్రునిచే బిలిపించి రాముని రావించియు వ్యాకరణ సరిగంగించుటయు నంత పరిజనవచనంబుల వలనయా వృత్తాంతంబు విని కౌసల్య పరమానందంబునకు పొందుటయు నంతకైకేయి కాంచిన ఈ దర్శకుడు కైకేయి కబోధించుటయు నంతఁ దశరథుండవ్వ త్తాంతంబు నెరిగింపుటకు కైకయాలయంబునకు జనుటయునయ్యవతి పాపచిత్తయై రాముని వనవాసంబు భరతునకు పట్టాభిషేకంబొనర్ప వలయు ననివరద్వయంబు నడిగిన యంతనా యతండతి దుఃఖపరవశుండై విని సంతసంబడమించి మూర్ఛిల్లి ప్రలాపించుటయు రాముని దోడి తెమ్మని సుమంత్రుని బనిచినయతఁడతి త్వరంబున విన్నవించిన యతండశ్వం తనుంతోషవంతుండై సహస్రాభిషేకమునకు సమేతుండై రథారూఢుండగుచు రాజమార్గంబునకు జనుచుండె ననుకథలు గల్గినది ***

అయోధ్యాకాండ ప్రథమాశ్వాసము సంపూర్ణము

శ్రీరస్తు

శ్రీకేశవపరబ్రహ్మణే నమః

అయోధ్యాకాండ ద్వితీయాశ్వాసప్రారంభము.

॥ క ॥ శ్రీమద్ఘనకలంత్వధిగ । భూమీశవిపక్షమానభుజబలరాజ । తోషితసత్పావనగుణ । గ్రామాంచలదివ్యభావ కేశవదేవా ॥ వ ॥ మునివనితాఘశమనము । జ్వలదాజనితాపహారిచరణాంబుజసం । జనితద్యునదీప్రాతభు । వనగంభూరాదూరికేశవసుధాకరణా ॥ వ ॥ అవధరింపుముతదనంతరకథావృత్తాంతంబువినుపించెదా ॥ ఉ ॥ అరదంబెక్కిసుహృజ్జనాన్వితముగానారాఘవుండుత్తమా । గరుధూపంబులవాసితంబులుశరత్కాలాభ్రసంకాశము । దిరముల్ గ్రప్రకాశలగాధ్వజములగాదీపించుచున్నట్టిగేహాల్ । పరిపూర్ణాంబుజసప్తరంబుముదమొప్పన్జూచెవీథ్రీకాంత్తుడై ॥ సీ ॥ పట్టుపట్టంబులవరదుకూలంబులక్షముఖ్యమైసట్టిగంధములను । బొజ్జముల్ బోడవనివిసులమూర్తికములబలువింతగాసట్టిస్ఫటికములను । సరిలేనిచందనాగరుసంచయంబులపావనంబగుభోజ్య వస్తుగతుల । సంపూర్ణమైయనేకంబునగరుధూపవాసనలనుచాలపరిఢవిల్లి । రాజలుమహావిశాలమారాజమార్గ । మునగరలోకంబునందుదివ్యపథముట్ల । భూరియుదూడైనయారఘుపుంగవుండు । గన్గొనితనెంతమ్మదిముదంబుగడలుకొనగా ॥ సీ ॥ పెద్దగములైరమునూవిన్నులలాజలుచందనాగరుధూపసంతతులును । సురభిగంధద్రవ్యసుమమాలికలుగల్గుమంగిళ్లనెంతయుబొలుచునట్టి । రాజమార్గమునారాఘవుండుసుహృజ్జనులువెక్కిదెరగులబలుకునట్టి । శ్రీకరసముచితాశీర్వచనంబులువినుచువారలనుసంప్రీతితోన ॥ సహాయముసురీతిబూజించియుకుసుమండ । వృద్ధులగువారలిట్లనిరిప్రముదేర్ష । నఖిలరాజ్యాభిషిక్తుడైచేరించు । మధిపమీపూర్వపూర్వులుచెరించునట్టితోర్వా ॥ క ॥ మనమలరపితృపితామహు । లనయముపాలింపుచుండనలరారుటకం । న్నసుమములసుఖముగాంచెద । మనఘుండగురాముచెందుద్రవనిభరింప ॥ చ ॥ వరబలవీర్యుడైవరఘువర్యుడురాజ్యపదాభిషిక్తుడై । కరములరారగానతనిగన్గొనగరినయిన్ధ భోగముల్ । సురపదముఖ్యమాపదవులున్నదిగోరముతెన్నఖంబులగా । ధరసుతవీర్యరాజ్యరముకక్రియంబునుగానమింత్రయుగా ॥ గీ ॥ యిట్టిపలుకులుమరియుసుహృజ్జనులు । వేడ్కవచియించునాత్మసంప్రీతికరము । లతిశుభంబులునగుకథలభిరావినుచు । రాజపథముననరిగెనారాఘవుండు ॥ క ॥ మనుజవరేణ్యుండగుశ్రా । మునివలనమునంబునేత్రములనుమరల్పగ । జనులకపుడలవిగాద । ద్యోనతండెంతయునుదూరముగనుచుసుండగ ॥ క ॥ యిప్పాడురామునిగన్గొన । డెవ్వనినారఘువరేంద్రుడీక్షింపడొకా । తివ్వసుధనింతయుంజను । నవ్వినయవివర్ణితునినిజాత్మయుజెకతుగ ॥ గీ ॥ పరమధార్మికుడగురాముభద్రభూమి । వనగాములవారియడవారివయసుకోంటి । వెనరుగాచించునటుగాననెయ్యమొసగ । ననుసరించిరివారలవ్విసుతయుతుని ॥ క ॥ రాజవీధినతమరత్నపు ... । స్థానములచతుష్పథములుదేవ । భవనములునువేడ్కవంగొంచునరితంత్రి । యంతిపురముచేరెనతిరయమునా ॥ సీ ॥ శైలాసకైలాస్యంగంబులకైవడిమొగులుమొత్తంబులపగిదిబొలుచు । బలువింతలైసట్టిప్రాసాదశిఖరంబులవిమానములట్టిగాలిపథంబు । నావరింపుచునున్నయతిశాంతమరంబులలోతోన్నతమందిరములు । సౌన

ఱుం(ద్రస్వశాంబునసుకరించిధరిత్రి) నలుఢ్రుంచుశృపథవనంబు పేరి | యంత్ర్మదనుచాపధరుండాశ్రుంన్మయట్టి | పూరామవా కిర్లు వరహాయనములనేగడచి | యంతతక్కినరెంతుకరాజ్యంబతరములు | శాల్మకనెదాటివెూదంబుగడలుకొనగా | వ || అంతవారాఘువుండు స్వహుజనంబులతోఁ దంత్రి యంతఃపురంబుబ్రవేశించినా | క | జనసుకుడగుశారాముడు | జనకునక కతేరసభలజేసునసతనిరా | శనరిహింతు మనుంతిరి | వనబధివంతోఁ దయంబువాంఛింబుగకి | వ | యుట్లు రాఘవుండంతఃపురంబు జెందినయతనిరాకసభల పారవగాంబు జలనిధిచందోఁ దయంబు కరణనెదురుదూచుమనుందెకన్నది

సప్తదశసర్గాంబు **

| గీ | అతివిమల్లణవదనుడై దైకతోఁగూడి | భావమందు దైన్య మావహిల్ల | సెకటుభాసనమునయుంన్న తండ్రి జూచి | యతని యడుగుదం మ్ములందు వ్రాలే | చ | ఘనతరభక్తిసంతసల గై కడుమెుక్కి గభావిభుంతులో | చనములబాష్ప ముల్ దొరుగచయ్య సరాముయటంచుబల్కి యూ|తిగానితనుగన్గొ నకబుక్కరింపనుక త్రుడుగాకయుం దగ|న్గొ నిభయముండె రాఘవుడుశ్మారభుజం గముదోక్కినట్టులజా | వ | అంతపితృ హితాచారణుండగు నారాఘవుండుశోకసంతాపంబునసంతయు గృసించివ్యాకులెం ద్రియుండై వేడినిట్టూర్పులునిగుడించు చుతరంగాకులంబగుసాగరంబు చందంబు నకేత్ర(గకూపరిశాం)తుండగు భానుని తెరంగునకలంగుచున్నతండ్రినిగనుంగొని యతనిశోకంబంతయు తనదిగాదలంవుచుపర్వకాలంబున సముద్రుంతుబోలె మహాక్షోభంబునొంది యకటరాజేనిమిత్తంబునసన్నుఁజూచి యభినందింపకున్న వాడమునువేరొకకతంబునను పితుండయ్యునన్ను జూచినంతనె ప్రసన్నుండగునట్టి జాజ్ఞనకునకు నాసందర్శనంబునపుడాయాసంబొదవుచున్న యదియనిచింతింపుచుదీనుండగు వానిపగిదిశోకాతురుండయి విన్నని మోమునగనుపట్టుచు కైకేయికివందనంబొనరించి యిట్లనియె | సీ | అజ్ఞానమునసీథరాధిపుపట్ల నేనపకారమొనరించినట్టి వాడ | గానుగడా రాజు మెుకతమునమాతండ్రి యలిగినాడిదినాడుదెలుపుమంబ | యూవీతనిప్రసన్నహృదయునిగావింపునిచ్చ లనాయందునెనరు ముగల్గు | నృపుడపు సంన్నాతృ జేటికరావ్య వినుంబ్లావదనుడై దైన్యంబువలననుండి | యుపుడునాతోనభాషింపడితనిరోగ | మైనమానససంతాపమైనజెంద | లేదుగదేహవ్రాణులకు భూస్థలినిసుఖంబు | శాశ్వతంబుగదొరకుటాశ్చర్యకరయా | క | యూనరనాథునివ్రియమునతి|మానసుగావింపకతనిమాటనడుపక | నేనొకముహూర్తమైనన్ | ప్రాణములు ధరింపనిన్నపతియలిగనచోఁ | క | మనుజుండెవ్వనికతనదని | జననమునకుకారణముగనన్నతినరయుగా | గనుపడుదైవంబగునా | జనకునియెడమెలఁగకుంన్నెసద్వినయముననా | గీ | అధిపునేత్తు దివికలమానుటులకసలి | యకటగర్వపుమాటనివాడితొకో | యూవికారంబుజెండుటకేమికతము | దీనిలక్షణమంతయుదెలుపుమంబ | క | యుంమ్మెయిరాముడు పలుకగ | సంమ్మానిలిజ్జమానియైపట్లనిటోగా | నెమ్మదినలుకవెలయుచే | తంమ్మునలేవవనిపతికిసకలగుణనిధీ | సీ | రాముమివినుముభూమిరమణుండుమదిలోనసెకకాగ్య ముదలంచియున్నవాడు | భయమునసీతోడభాషింపడు ప్రియుంతో వనుదీను ప్రియముగానట్టిమాట | బలుకనోరాడకబలుమానముపహించినాడితనిప్రతిజ్ఞనయము మీర | చెల్లింపుమీతడు మల్లోకమునెరుంగమునువాడు బహుమానపూర్వకముగ | వరములొసంగినామాంస్యభరునిమాడిక | బరితపించుచున్నవాడురుతేరముగ| నకటనలిలంబుబోయునయంతచేతు | బంధమొనరింపదలచెనిపార్థివుండు | గీ | జగతినీధర్మశీలంబుసాధుశీలు | లెరుగ దురు గానసత్యవ్రతుడు నాయకను నీని | మిత్రముగనల్గి సత్యంబుమీరకిట్టు | లయింబయత్నంబొనర్ప ధీన్యాగ్రగం బ్యా | గీ | అవని నాథుండు శుభమైనననుభమైన | తనదు మదిలోని యర్థంబుతవ్వ ముగను | దెలిపిన నెన

కాఁదగటంచు బలికి రేని । యంతవచియుం దుఃఖతప్తుండు నగుచు సీత ॥ క ॥ అనఘుని జనకసుతఁ గని సరేం । దు నిజెంత జేర రాముని
ప్పనూవుతి తోని । ట్లనుసకటంబుట్ల వరుచుప । చనము లనసుమా చివాపలుకజాదు సేసితురా ॥ గీ ॥ సుగుణజనముండు హితుఁడు భూవ
రుఁడునైన । యితని పసుపుననసలదుం దేనసౌ త్తు । నఖి యం ద్రైనమును గుణసదియు గారీ । మిర్రం గుడు సవర్త్య మేసు ముదివాచము
నైనా ॥ గీ ॥ స్వపుస కెద్దిహితము నెరిగించుట యయ్య థా । మేను నిర్వహింత్రునిం బ్రియార । జననిప్రి తిన పేసుపను రాఘువుఁడు రెం
డు । పలుకులాడు సట్టి వాడు గాదూ ॥ క ॥ యనుమాటుడొ దగ దుకరం । వినుమా టా క్రితుల నల్ప తిసుమాటిష్టం । యనునొసగ దథిా
సంపత్తి । కినుమాటువచింపడంత్తు యీ రాముడిలా ॥ వ ॥ అనుటయు సత్య భామ యుండగునా రామచంద్రునకు కైకేయి యూర్ధ్వరవచ
సంబులనని రాము మున్న దేవ దానవ యుద్ధంబున సమానం ద్రిని వికలకయ్యం జేసిన బోచి తినిక్షతంబున నితండు ప్రీతుం డైనాడు రెండు
వరంబులొసంగిన భరతుని కిపట్టాభిషేకంబును నీకు వనప్రయాణంబును వేడితిని తని క్రతిజ్ఞయు బీ వాక్యంబును సత్యంబొనరాద
లంచి తేని వామాట విను మిస్సరనాథుం డెభంగి ప్రతిజ్ఞ గావించియున్న వాడ వ్వేథంబున మెలంగుము రణ్యంబున చతుర్దశాబ్దంబు
లుండసహుకాండవు సీనిమిత్తంబుగను పకల్పం చినయీయాయభిషేక సంభారంబుల చే నాడు మారుని క్షా హాయితుండ భిషిక్తుం జే
యడగిస వాడని పల్కి యూరకయుండిట్ల నియె ॥ సీ ॥ పట్టాభిషేక సంభ్రమ విముఖుండవై లలిజటల్ నారచీరలు ధరించి । దండ
కావసథూమిదాడను పదునాలుగేండ్లు వసింపుము న్న పదుమార । సదు దేశరథ వాజి సుమహితము కగజా కీజా మైగను పట్టు
డీతిత లంబు । భరతుడు సయమాగా నిరతుడై భో్రి వ్రతకోస రెంద్రధాత్రికొదురు మిగుల । నాడు పట్టుల కెంతయు ఖేదపుం
డి । నీపయిదయార సంబులనింపనితడు । నినుగనుంగొన జాలడీ నృపునిమాట । నిర్వహింపుము రాఘవనయ్య మొసగా ॥
వ ॥ మహాత్తరంబగు సత్యవ్రతంబీడేచి మీ తండ్రిని తరియింపజేయుమూ ॥ గీ ॥ అనుచు కైకేయి పరుషో క్తులాడ రాము డు
ల్ల మునసాకిలానింతయు నొందడయ్యె । సనఘుడు మహానుభావుడా యనుజులిడుకు । పుత్రశోకంబు చేతాపమునను బొరల
॥ * ॥ యిట్లు కైకేయి పలికినపరుష భాషణంబులకు సత్వకుడు భూమణుండగు రాముడంతరంగంబున నింతయు చింతగా కెం
డడయ్యె సయ్యసముండగు పంక్తిరథుండు పుత్రశోకసంతాప చింతాపరంపరల చే బొరలుచుం డెనన్నది అష్టాదశ సర్గాంబా ॥
॥ క ॥ అరిభంజను డగు రాముడు । కరము ప్రియకరము చరణ కల్పంబగున । పరుషోక్తి నిరయొకింతయు । పరితాపము
జెందకిట్లు బలికె బ్రీతిగా ॥ గీ ॥ భరతు డభిషిక్తుడగు గాత భావ మలర । ధరణి పుత్రి అజ్ఞ పాలింప దలచియేను । కానల
జరింప నిటనుండి కదురయమూన । సనిమొదప్రమోద మందు ము జనని నీవు ॥ క ॥ యిది యొకటి తెలియగోరెద । నదయు
డుడు జాయడు కౌర్ణ సంహారుడానీ । విదితయశు డేలనాతో । మొదమున భాషింపడిపుడు మున్న టియట్లా ॥ గీ ॥ జనని

—— (*) శ్రీ రాముల వనవాసం బులోవు టనిశ్చయం బు ట (*) ——

నాయడనలు కంక సనదులిడు । వీడు మేర్రిలవచించెద నెంత్ర్మ నముత । సంతసంబుడు మదనిక జడలునార । చీరలు ధరించి
సనెద కాంతార మునకూ ॥ చ ॥ హితుడు గురుండు తంత్రి భరణీ పుడు జేసిన మేలెరుంగు వా । డతివినయుండు వాస్య పతి
యాజ్ఞ సభిష్టము నెద్ది దీపునీ । సుతునభిషేక మీవరయశోనిధి కావచియింపడ య్యని । వ్వెతయొక తిప్పతునాడు నిలేపింపు
డునుంస్న డిచి త్రవ్వ త్రిరాయ ॥ గీ ॥ భ్రాతయనఘుడై నభరతున కెనుహా । కంబు విహారధనము రాజ్య మిచ్చు । ముల గుపాహా
ములను ముఖ్య మూ త్రెంబు । నిత్తు మజ్జనరుని ప్రేరణమునా ॥ క ॥ జననిజనకనాథు వసుధ । జ్జనదుడు ప్రేరేచుటాంత
సత్మతిసీకం । పానగూపజాసతనిశాసన । ఘనసేను మెలంగు టకు దెముఖ్య భావ్యతిక్తా ॥ క ॥ భరనీష్టింపు భూనీభా । వరుడా
డునిమి త్తమునను శాస్త్ర కణంబుల్ । గురియుచునున్నా డిపుడి । హరియాయసమాహారముల్ప్లు మాదర మొప్పగా ॥ గీ ॥

॥ గీ ॥ అతులజవముగల్గు హయములతోడ దూతే । రిపుడు మేనమామయింటనుండి । కేకయాధిపుపట్టణ కరిగి శేగ । వనగవలయునృపుని శాసనమునా ॥ చ ॥ జనకుని పల్కాంతయు విచారణ సల్పక సత్వరంబుగా । సనియయదంత కాటవిక సన్న వినంబుచు తుదాశాబ్దములే । గొనకొనియుండ నాభ్రపతలకో మలగాత్రి భ్రమోద । మందియాంత్యవనయాన శ్రేసిద్ధ ముగదా తలపోసివచించె గ్రమ్మరగా ॥ గీ ॥ అతులజవముగల్గు హయములతోడ దూతే । రిపుడు కేకరాజిందు యింటనుండి । జాతుమాతునిట తేతో కొని రానేగు చున్న వారు రాముయురరయమునా ॥ క ॥ సంజు తివరప్రయాణము । నెంజు దినదలంచినట్టి నీకిట్రదాల । స్వప్నమ్ము నరింపదగదు శీఘ్రం బ్బుగ చను । మనమున చరిత కాననమునకుగా ॥ గీ ॥ నృపుడు పిగునననుబల్కరింపగాల । కొంనదా డిండువలన వేరోకకతంబు । మదినిదలపకపురుషోత్త మాన రేందు । దైన్యముక్కరింపుచు వివికీర్వరనుసనుమా ॥ గీ ॥ యిా వనుసత్వ రముగనిటనుండి కానన । భూమి కేగుదాక భూవిభుండు । కానమాడకన్న చానంబులోల్ల కు । గానదీర్ఘ చింతన కాంతితంబు ॥ సీ ॥ నాశ్రతంగ్మ నుజాధినాథుండు వెతనొందియక టకుమాకష్ట మావహిల్లె । ననిపల్కుచునుయస్సురని వేడియాశ్రులబనిగడించి కన్నులనీరునించి । జాలు వాపనిడి మంచముమీదమూర్ఛిల్లెనమ్మా నవతియా జ్ఞనతళ లేపి । యారాముడుకశాధిపాతచు సువరతురం గము క్కెవతియరంధ్యోగకుసమునకు । త్వరపడుచు నెంత్మ నంభ్ము నచరితలపింప । కట్టి అసునంపు యథామేనిందుకయును । గోరనుర్విని చరియింపగోరినాడ । ధర్మపరునన్ను తెలియముతపనికేనగా ॥ ఉ ॥ యాస్వ పమాలికిద్ద మనునెయ్యావినాకొనరింపసహాయవమా । చాణముతై నయిచ్చిపుదవశ్య ముగానదియే మెనరాదా । మాననితపృత్తిమై జనకుమాటకొంసదుటయుగాదీను సే । వానిరతత్వమాత్మ దలపరాసరి లేనిగ మాహాధర్మముల్ ॥ క ॥ నృపుడుజప్ప కుంన్నదీపన్ను నచతుడా । శాబ్దములువనింతునడవిలోన । నంన్ను బనుపదగియనాథుని కేడితి । గానముద్దు ణంబుగానిదీవ్రా ॥ గీ ॥ తల్లి యనుమతియడిగియాధరణిపుత్రి । సుచితభాషణములగగనూరడించి । యంతనేదం డకాటవికిరయమున । సనియదనునీమనెంత్మ దిసంతసిల్లా ॥ సీ ॥ అనవుడప్పలుకులువిని దైన్యవశమునసనెంతయుదుఃఖతప్యాంతుడ నుచు । శోకబాష్పంబులకాకలకోర్వలేకెలి గెత్తివిలపించి తెలివిదక్కి । గాసిల్లుచుంసట్టి కంన్నతండ్రికి నార్యులోనట్టికైకను సతులభక్తి । వందనంబొనరించివలగొనియంతనా స్థ్రపునింటిలోనుంచినిగమించి । రాముడుసుహృ జ్జనులనాదరంబుమీర । గాంచెనప్రతుసుమిత్రకుకడుముదంబు । నెరపులక్ష్మణుడయుులనీరునించె । కైకయడకోపమాత్మలోగడలు కొనగా ॥ క ॥ అనుజసమేతమున । య్యానఘుండధీపించనాథుమగు ఖాండముచ । య్యానవలగొనినిరపేతుత । చనిరాజాధానిపయిదృష్టి సస్మతిదవకా ॥ చ ॥ అతులయశోవిశాలుడగునారఘువర్యు నిమోహుకాంతి । యాజాగనుగురాజ్య సంపదవసించుట మానడబింంపదబ్యోన । కుతరుచియ త్తదాటనుజగంబుల కెల్లముదంబొసటుగాదా । నితకరుపూర్వపక్షమునశెల్వముదా యకనుండుకై వడిగా ॥ క ॥ తులలేనిరాజ్యసంపద । నెలమిగా వజిగాంచికాన కేగకకుగునా । బలియనకుమహాదోగికి । వలెవికృతి జెనింపదద్యో భావములోనగా ॥ ఉ ॥ చారుసితాతప త్రమునుచామరయుగ్మము లేకనాప్తులగా । జారులనందరగా విడిచిభావములో వెతనొగ్గ హొంచియూ । ధీరుడుతల్లి కప్రియము దెల్ప గడంగితదీయమందిరం । బారయపేరెనింద్రియములం నియసంస్మతినిగ్గ హొంపుచుగా ॥ ఉ ॥ శ్రీనిధిసత్య వాదిగుణసింధువునై తనరారునాజగ । న్నాథునిమోహమునగావికృతిపూనవలింతయుగాననైరియ । త్మాసకనుండు ధీరతనమందముదంబాత్మజంపదద్యో పెంపూనుశరన్ని । శాకరుడనూనజద్యుతి చాయనేదుగానె ॥ చ ॥ అతులితవీర్యశాలితనయట్ల నెనుంతతసర్వసద్గుణా । న్వితుడగులక్ష్మణుండు తెను వెంటనురాజనకాత్మజావిభుం । దతిమధురోక్తులంజనులనందర నెంతయుగారవింపుచుగా । ధృతియుతుడిట్లు వహించియనంతు సమీ

సముచితరీతినయ్యెడన్ ॥ గీ ॥ అనఘ నా రాము వెడలుటయనువిని యా | పట్టి యుంచి పురజనంబుల ధరాతలేశ | వెంబడియుండ్రి ప్ర
త్యర్థిసింపించియున్న | జనకుని శోకవిక్షీణాంగ సనిమించే ॥ వ ॥ ఇట్లు రామచంద్రుండు కౌసల్యాంతఃపురంబు చేరియా
ప్తజనులంతయు నెడద రఘుకులశేఖరయందున నెంతయుఁ బ్రియంగ నాడక యుండె నన్న తిరుగఁ గనవింశ ...
॥ గీ ॥ భూరియశుఁడగు నా రఘుపుంగవుండు | భక్తిచే కెల్లఁగిచి వెల్వడినయంత | సఖిపురాంతాజనంబులయార్తనాద |
ము మిన్నుముట్టినించె నంతఃపురమ్ము లోనా | సీ | తండ్రి జెప్పకయుండ నధర నెవ్వ ... ములో నగరు ... నయ్యముడ
మాట | తల్లియుఁ దనబోటి తెలపమాడె నయ్యల్ల వేళలనెట్లాడు ప్రియమె నదా | తనది ... నె ... తలయుతీన
మిారదఁ బాలకుండిలు ... మాన | ద్వేషపుత్ర్రయముల విడిచి వారల కెంతయుఁ బ్రీతియుఁ బ్రియంబు వచి ... దసువిధరీతి | నట్టి రా
ముడు నేఁడు ఘోరాటవులకు | సనగతం గెరతిలభూజసంతతులకు | పార్థివుఁడై యుండయట్టి కృపాపయోధి | నాత్మజాని రా
సకన్నె దునవని విభుడా ॥ వ ॥ పా ... పాపము లెట్టి వధయియ్యాన్న చుండ్ర వారలని ఇవ్విధంబున నయ్యంతఃపురాం
గనలు పాసెకర్వ సుని పెక్కు దెరంగుల నిందించి వత్సంబులు బాసిన మొదవుల చందంబున నెట్టు విలపింపనంత హీ పాలుం
డతి దారుణంబగు వయ్యార్తనాదంబులాకర్ణించి పుత్రశోకంబువలన నెంతయు పరితపింపుచును ఘాసనంబు పైఁ వ్రాలె నా
సమయంబున విరి తెంద్రియుండగు రామచంద్రుం డత్యంతపరిశ్రాంతుండై మదగజంబుకై వడినిట్టూర్పులు నిగుడింపు
చు లక్ష్మణుతో ... జనని మందిరంబునకు సనితదియ్య ద్వారదేశంబున గూర్చుండియున్న వృద్ధుండు పరమపూజితుండ
ద్వారాధ్యక్షుని నిలిపియున్నట్టి తక్కిన వారలకు తదుంగ గనుంగొని వారల చేనాశీర్వచనంబులు జయజయశబ్దంబు
లు వినంబడి మొదలికక్ష్య దాటి రెండవ కక్ష్యాంతరంబున రాజసన్మానయోగ్యులధీత వేద వేదాంగులతివృద్ధులగుభూసు
రోత్తములకు వందనం బాచరించి మూడవ కక్ష్యాంతరంబున ద్వారరక్షణాతత్పరులగు స్త్రీవృద్ధ బాలుర కరుణాకటాక్షం
బున కృతార్థులఁ గావింపనప్పుడంతయు ఘనంబున మహా మోదాప్తహృదయసంయుతులై నాశీర్వచనంబుల సానందితుం
జేసిన సత్వరంబున కౌసల్యా దేవి పాలికేగి యతని రాకఁ దెలియింపన వ్వధూమణి సంతోషంబందియా రాత్రి సమాహితచి
త్తయైయుండి మగనాడు ప్రభాతంబున తనకుమారునకు ప్రియంబు గోరి యుంగర సొన్నఁ దొవచీర విడువంబగు ధవళంబు
ధరియించి వ్రతనిష్ఠనతిశయిల్లుచు దేవతారాధనంబు గావించి యనలంబునఁ బవిత్రకంబుగా ప్రాజ్యంబు చేత నాజ్య
హోమంబు సేయింపుచుండ నా రామభద్రుం డయ్యంతఃపురంబులోఁ బలికరిగియచట దేవతా ప్రయోజనార్థంబులగు
పరిల్పింపబడినదధిఘృతంబుల ... తంబులు మోదకంబులు హవిస్సులు లాజలును కమాల్యంబులు పాయసంబు కుసమిత్రం
బులు తిలధాన్యంబు సుసమిత్తులు పూర్ణాకలశంబును వీక్షించి పరితాపమున స్థానకృశీభూతయై విద్యుక్తప్రకారంబున శ్రీవిష్ణుకే
వృనిబాణం ... తల్లి నవలోకింప పతివ్రతాలలామయగు నా వృద్ధ పాలపుత్రి కడపులకే తెం చినయాత్మవత్సలుం
డగు నక్కుమారుని జూచి సంతుష్టాంతరంగ సరంజనకం కిశోరంబు నెదుర్కొనా ... రేగియు
త్కానం చేచిన ... మాంగల్యయుద్ధరంగంబు నవి వృలకు వెలుండ ... రాముని ...
॥ గీ ॥ అనఘుతర్గ్య శీలులతివృద్ధులగు ... | రైన రాజర్షులయాయువటుల | యశముబీదులమునకసురూపమైనట్టి | ధ
ర్మమొందిన పురవెలయు మా ॥ క ॥ అనుపమ ధార్మిక ... | జననాథుఁడు నేఁడు నిన్ను సంస్మృతిరాజ్యం | బునకభిషిక్త
ని సేనియడా | ... సత్య ప్రతిజ్ఞ సత్పురుష రామా ॥ గీ ॥ అన ... భోజనాథ ... గాలిల్పి | ... సనం బొసంగన
విన్నవించి | ... వేసరంబు వీణములు ... | జనని ... వినయము ... ॥ వ ॥ జననియ ... సంగత

స్తైనదిని క్రేవియరామ | వినుమదియే వెకుంఠపురి కేగ యతుంతను లక్ష్మణుండు నుహీ | తనయయనునిన్ను వెవ్వగలతడ్డ యుగా
నిల సేయుదంతగా | వనమున కేగునాతు నిలువగా బనియేమి శుభాసనంబునగా || గీ || తల్లి దశాసనమున బతగిన వేళవచ్చిన
విన్నాతువిజనమూవనధరిత్రి | మునిపగిది తేనె ఫలమూలములాభుజింపు | చుం డెదను మాంసభోజ్యా దులాగిత్యజించి || క ||
అవనీతమ దుత్తరతనకీ | యువరాజ పదంబొసంగియు గారు టవికిగా | ప్రవిమలమును ముని వేషం | బువహించిన యట్టి నన్ను
బోవన్పంపక్కై || క || పావనము తీవ్రవతంబులు | గావింపుచు మూలఫలని కాయంబుల చే | జీవింపుచు విజనమున జను | పో
వనిను డెద చతుర్దశాబ్దంబులిక || గీ || అనవుడవి లోనసుని నీతపరశుని | ధీరుంనమైనయట్టి వృక్షశాఖ | తారినవ్వా
ధూటిపరవాలె విచినుంచి | ధారిపడెను కేల్పు చానపగిదీ || గీ || వాలితెలివిదక్కి వసుధగూలినయట్టి | కదలిపగిదిను
న్నకంబతల్లి | నట్టిదుఃఖమునకుమనుచిత యమరచాని | నతడు లేవనెత్తి నాదరమునా || గీ || అంతభోరమును లేచి దైన్యంబు
నొంది | యరుధర శ్రాంతమైనట్టి తురగిపగిది | పాంసుదూషిత గాత్రిమైపరితపించు | జననినెంతయు సుఖ సౌభాగ్యము
సతడూ || క || కడునుక్షంపదగినకౌసల్య వెతనొంది | యంతగనసుత కీర్తనవరతము | సేవసేయు పురుషుని వృత్త దారామా
న | కనిరాజులక్ష్మణుండు వినుచు నుండా || గీ || సరవ రేన్రా నీవునను దుఃఖ పెట్టుట | కిలజనింప కుండు వేనిపుత్ర | హీనసైద
రిత్రినేలమినే నొక దుఃఖమెరుగకుండు ననిశమిద్ధ చరితా || గీ || ఉర్వి సుతులులేమి యొక్క టేపెనుదుఃఖ | ముల్ల తుండు
వంధ్యకెల్లయదల | వదలకుండుపుత్రవారిరి వేరొక్క | తాపమెరుగదట్టి ధవళనయనా || క || మునునేనెంనడు వ్రా సేవ
ని | వలనసొకింతు కైనసుఖమునుఖంబై | నను గాననీ వలనైనై | నను గాంచెద నంచు చాలనమ్మకయుంటిగా || వ ||
యులరాజాంగనలందు శ్రేష్ఠనయినేనెల్ల పృథుల్లంబుర్వి యుగావించు సపత్నులేంతయు నసూయగ్రస్తచిత్తంబులగా | ప
లుకూరా వెతు నిష్ఠురోక్తులు వినగాబాలై తిగా | నకట టాతలపగా గాంతలకింకత్కంన్న నుదిపాదంబున్న దేవుత్రకా
|| గీ || యట్టిశోకములయే నొంద వలయుమో | యాభువంతనుంతు నైతను చాల | పరిభవంబు జెందచాలై తిగానల | కే
గితేనితనకు వృత్తియూనిజమూ || సీ || సతతంబుపతికసంతృప్తురాలనగు టచే నెంతయు నేనిగ్రహింప బడుదు | కైకేయుల
రిచారి కాజనంబున కైనదాని కంటెను తక్కువైననగుదు | విను మెవ్వ డేనిభక్తినినన్ను సేవించు ననువర్తనంబైననాచరిం
చు | నంత్మానవ్రుడు కైకయనుసు పట్టినిజూచినాతోనసంభాషణంబొనర్చ | తుల్యమున కొరు భరనమావహిల్లపరుష | వ
వచనములు బల్కుచుండు నట్టి పజాతి | సవతి నెంమోము జూచుచు దివసమెట్లు | గడుపగల నయ్య యిట్టి దుఃఖంబు జెందీ
|| వ | ఉపనయనానంతరంబున నమ్మి కశాన స్తదశవర్షంబులు నిన్ను జూచి సంతసించుచుంటిరీ || ఉ || పున్న మనాటిచం
దురునిబోలిననీదగు ముద్దుమోమునే | కన్నులజూడ కెట్లుబ్రతుకంగల దైన్యవృజీవ నంబునగా | నిన్ను పవాస యోగముల
నైతుబుల బవాలశ్రేయంబునగా | పన్ను గరిత్తబెంచితిని భాగ్య విహీనత జేసిపుత్రకా || క || వానలవర్షాగా వేళను | పోనది
కూలంబుభిన్నమగు చందమునగా | దీనను నాహృదిద్రవయ్యలు | గానికతంబునదం తకఠిన తరముగాగా || క || విలపింపుచుండ
లేటిని | బలిమిని నింగంబు ఇట్టుపగిది యమునుగత | న్నైలమిగ్రహింపంచయ్యొగా | గలుగదుగా బోలుచోటు కాలునిమం
టగా || గీ || సుతునికొరకాచరించిన ప్రతములు | దానములు సంయమములును తపమునివుడు | పెలుచ మూవర భూమి
నవిత్రినట్టి | బీజములచందమున వాంఛఫలము లెయ్యి వ || అనుచు శోకదైనదుఃఖములచాలకృశించియకాలముండు పెవ్వ | ధృను
ప్యతిజెందనేనిటుల శోకమునాను కానిజైనుదిగా | చెనగొను వెవ్వ గాంబులతపించుచువత్స ముకాయు గోవ్రరీ | తినియ
ముచాలి కేను మనసౌత్స్వరతగారఘువంశ శేఖరా | గీ || అనచుమనసు బాసింతారాగాసై ధరిత్రి | ముసుటవ్వ ధరాము గావునను

మలేమొర | మొకళ్ళ వర్షంబువే టను బోవురీతి | నేను డెంచెద సీతో తనర్థ చరితా || గీ || అగ్రజు వెతకోర్వ శోకంబు లర్వ ధూటి | పశ్యమునగట్టుపడు రామచంద్రు జూచి | యన్న మదలంచివిలపించెదపాశబద్ధు | దశరథుదుగాంచికన్న రివగదు పగిదీ || వ || అనియిట్టు కౌసల్య కానక గడు మోహ్యఖుండగు కుమారునిగా గనుంగొని కన్న కీవిధంబున గడు వగచెదన్న ది వింత త్స గాంబూ ***

|| సీ || అత్రనాలత్మ బుండగదీన దగు చుపాత్రము మునవిలపించు రాము | మాశ్రయొన కౌసల్యతో నాసమయమునకు తగిన వాక్యములిప్పుధమునబలికె | నతివమాటకు వశంగతుడయి రాముడు రాజ్యంబు విడిచి చిరారణ్యభువికి | సనుట నాకు మిగుల శింతయును సత్యమే తము గాదు ముదిశివి విషయలోభ ముచును జిక్కి | కాముపశుడయి స్త్రీ బోధచే మెలంగు | నృపతినెయ్యా విపచియింప దిట్టి సుతున | రణ్యమునకన్ను చున్నాడు రామునందు | కానసట్టి యధుంబుకారకుడైనా || గీ || బయుతిరస్కరింపబడియు మహాశత్రు | దయ్యు నింక్ష మాత్మ సందు దోషమును | పరోక్ష మందయిన వచియించుమా | నవు నిగాన మహాత్ముధర్మవసముడూ || క || సురసముడాజానుయ వృద్దు | గురుశిత్రు మదకులయదను మూర్తి గలుగువా | దుకుయకుదతనుతునెవ్వ తు | ఫరబాయునకారణముగధర్మమువలసా || క || కాపువత్రంవన్నరబాల్యం | బావేసించినవ్వ పాలుడాడెను వలువల్ | ఘానమూలోపల తనయుం | డివా డె దు నన్న రాజ్యవృత్తిక్షలచుచుగా || క || హితుడదు నాతో తనుస | న్మతి రాజ్య మునీవం బొపచిరకోనుమ భూ | నుసన్ము యీ యథకం | వితెర జనుండారక్షైయదుగకమునుగా || గీ || రేనుథనుస్సబాచిబో నమతినినబోచు | చుంటినే నినిలిచియున్నయముని | పట్టబోలెజగతివరుడునీయుడన ప్రియుం | బొపజాలదనఘుశీ || క || ఈను డనెవ్వాడైన | స్త్రీడవోమంటొగ్గనెరిబూనిసబో | బాయకడమోధ్య పంతయు | సోయకములనిగ్గసముగసల్పెదగామా లా || క || భరతునిమిస్త్రం డైనను | పనుడై నహితంబుస్త్రీతి పరగనతనికి | విరచింపదలాచినచో | హరియింతుగా బాహుశక్తిసందగవారి || వ || వృ మస్వభావుండగు వాడు పరిభవంబొందుటనికట్టంబనిపలికిమరియునిట్లనియె || క || మనతండ్రికైక బోధను | మనమున నంతశిలి నన్న మతిని సగతుడ | యేపవశ్యం బుగ వధియిం | పను బాధితుడంగ దగను భవ్య గుణాఢ్య || క || కార్యాకార్యవివేకము | మర్యాదయు లేకదురభిమానంబు | మనః కారిగ్ర్యంబు నొందెనేనియు | వార్య తనుర్వైన దండనాహర్హుడగు భువిగా || గీ || యేబలంబు హేశ వెయ్య దియాయడ | నాశ్రయించి యాథరాధినాథు | దనవు నీకుసిద్ధమైనయీ రాజ్యము | క్రైకవశమొనపడగ దగినాడూ || క || అరిబల భంజన మనతో | గురుతరవైరంబు గట్టుకొని రాజ్యరమా | భరతునకొసంగుటకుభూ | వరుసకుబలమెద్దిగలదువరియింపంగా || వ || అనిపలికి కౌసల్య తోనిట్లనియె || ఉ || రాముని యందుచాలయనురక్తినసంబునబూనినాడన | త్యా కులధర్మదానవిశిఖాసనయాగములోనయాతకు | ద్రావదవానలంబుపమహోటవినైనవసింప బూనినగా | నేతుమమ తోనమున్నె యటనాల్ప నవాని గనంన్న కుంతు బూ || గీ || పొక మూఖానుండు తమముబాపెకువిధమున | నేనువిద్యా తిశయమునవీడుదుఃఖ | మెల్ల మాన్ప దవసనీవిప్రుమబాహు | రా రాముడును జూచునాడుపరాక్రమంబు || ఉ || నావినికోసలాధి పతినందనికంన్ను లనీరునించియం | కేవిలపించివృత్తఁడిన తనుండుమ నిట్లనుజాజగ | త్యావనరాముడత్మజుడు బల్కెడుమాటలుచిత్తగించితే | యీవిప్రుడాచరించు మమికెద్దిప్రియంబుగునట్టి కార్యముగా || గీ || వినుముపుత్రధర్మవిరహితమైన | నాసవతి మాటవిపునమ్మతించి | భూరిశోక ముననుబొరలబుండెదనన్ను | బాసియడవిగపొతియువనే || గీ || అఖిలధర్మములనరవినయమునుశీల | ధార్మికాధర్మములాసపాదతవితేని | యుచితగతినాదు సేవ సేయుము | ధర్మనిష్ఠునాడుచెంతనేవసింపా || క || జనునికి సేవజేయనతుగా | తపధ్వవన

ము సంతతంబును పేటి | యనగుండి కాశ్యపుడును | స్నసుతకపోయ క్షితివ మందె నెప్రకాగ్ని ॥ క ॥ జనకుని కై నటి గౌరవ | మున నేర్పుగాంచిపదనుడుపు త్రేతవీక | పౌనసుమతి నెసంగనవరిక | నసదగ నిటనుంతయిభవనసుస్మ తనుసుకా ॥ సీ ॥ అన ఘన

(శ్రీ) శ్రీరాములరణ్యమునకుబోవుటవిని కౌసల్యా దేవిదుఃఖించుట (శ్రీ)

త్మ నీనుకానిస్ట్టినానుసుఖంబు తలనపాణంబులవలననిపుడు | కార్యమింతయు లేదు కాననద్రీతోక నవవిత్మజాపోరమై స మేలు | శ్రీకాగ్ని బొడమెను కాకలతెపియింపు నటుకాసి కానసనద వేని | పాపరూపవేశంబవశ్య మెపన నాద తమణ మై నజీవిం పజాలపుత్ర | యంతేసదులపతికట్టైన యంబురాని | పిప్పలాదున కొస్గగాలించియతేని | వలసదుఃఖంబు నొందిన పగిదినీవు | భూరితరమును శోకంబుబొందగలవు ॥ క ॥ వెతలంగా బొరలుచుతీగతి | నతిదీనత తోన బలుకునజ్జ సనికస | ప్య తధర్మ శీలునకునా | తిరిపాధిపుతిట్టులనునుచిత వాక్యములన్ ॥ చ ॥ జనకుని మాటమీరుటకు శక్తుడ గానటు గానటు గాననీకు వం | దనవందన మొనరించి పాపాథకానరొంనదాదనన్నునను గ్రహింపుమే | ననియదకాననంబునకుసద్వ్రతనిష్ఠుకుధర్మవే దిపా | వసుధనుకంపుమాని పితృవాక్యమునడపుడావధింపడే ॥ క ॥ మనవంశంబున ప్రగరుం | డను జనపతి తనయు లతని యాజ్ఞ వలనఘూ | మినిద్రవ్వి పాపనాశం | బును జెందరెటమున్నక పిలముని కోపమునన్ ॥ క ॥ వినుమదియు గాక రిపుమ | ర్దనుడనఘుండై నపరశురాముడనుమహా | మునినిసితపరశుధారన్ | తనతల్లి శిరంబుమునిమెత్తం త్రియనుమతిన్ ॥ గీ ॥ వీరు పరియును పెక్కండ్రువిబుధవరులు | నడచినట్టిపథంబున నయముదప్పి | యేనువాతం త్రియాజ్ఞరొమకించు కైన | రిత్త గా విం పకతనికి ప్రియమొనతూన ॥ క ॥ తెనకీ యే నెంకరుండనె | జనకునదగు ప్రతిన సఫలతబొసరిం | చినవాడ గానిపుడు జై | ప్పినవారలు నడపినారు పితృవాక్యంబున్ ॥ గీ ॥ భవ్య శీలనీకు ప్రతికూలమైననూ | తనపుధర్మమేనుధగనునడిపి | నట్టివా డగాను నెట్టనపూర్వులు | సనినతోన మెంగెదనునిజంబు ॥ క ॥ యిదినాకొనిపూవలసిన | యిది వేరొకరీతి మెలగనన్యాం బెజగ | ద్విదితముగతండ్రివచనము | పదపతినడపినయతండు బహుపుణ్యాధన్యుండా ॥ గీ ॥ నతుధికంబుసుచాపకౌశలముగల్గ | నట్టి రాముడునత్యాదరమున | విన్నపమొనరించివాక్ప్రౌఢినెన్నదగిన | యట్టిలక్ష్మణుతో ననట్లని రొనప్రడూ ॥ గీ ॥ నీకునా యందుగలిగిన నెనరుపరిమ | కందరాని మహాత్తరంబైననీదు | బలపరాక్రమములు నేను తెలిసి నాడ | లక్ష్మణాసమ స్తక ల్యాణలక్ష్మణాఢ్యా ॥ క ॥ వరసత్యశమములతెరం | గరయకనివ్విధమునను దేమదుఃఖా | కరమునుపల్కులుజననికి | పరమాతికరంబులత్యాగదసౌమిత్రీ ॥ గీ ॥ ధర్మమూర్తి లోనతలపను తముమది | సత్యసంశ్రయమున చాల వెలయు | నట్టి ధర్మమార్గమునవలంబనముగాగ | తండ్రిమాటయు క్కతనుదనకునా ॥ గీ ॥ ధర్మమార్గమున మెలంగునిపుణలునను | తల్లి దం డ్రింపన్నను ధరణిసురుని | వాక్యము నెనవాదనటంచు శ్రుతినసల్పి | వ్యథనమొనరింపదగదు వీరాగ్రగణ్యా ॥ క ॥ వీరా గ్రణిపితృవాక్యము | మీరసనఘనంతగాను మృదుమ్మాదయుండా | భూరమును పస్ని చేసను | బ్రేరేచనకై కవనభువికి బోవుటకై ॥ క ॥ వినుమనఘుతండ్రిధర్మం | బునకనుగుణమైనకార్యబుద్ధివిడిచిధ | ర్మనిరతుడవుగమ్మమునం | బునకోధంబిం తకయునబూనకుమిపుడున్ ॥ గీ ॥ రాముతత్తరి నెన్నదిబ్రేమమెసగ | ననుగుతమ్మునకారీతినానతిచ్చి | యంత బ్రణమిల్లి కేల్మోడ్చియతులభక్తి | వినయముననతల్లి కింమెయివిన్నవించె ॥ ఉ ॥ ఆనతియిమ్ము నాకిదె మహాటవి కేగెద నమ్మదీవనా | పాయములొను దీవనలు భవ్యములిమ్ము కనవ్వగాలిమ్మతుం | డైనయయాతి భూమిబడినాకమునగ్రకమ్మరగాంచినట్లునా | దైన ప్రతిజ్ఞ పూర్ణముయునంతనె గ్రమ్మరనేను చెంచెదన్ ॥ క ॥ నెమ్మనంబునదుఃఖంబునిగ్రహించి | మమ్మశోకింపకుముతం త్రిదనప్రతిజ్ఞ | సఫలమొనరించిగ్రమ్మరనత్వరముగ | నటనుండివచ్చెదనిమరెండ నటవినుండి ॥ క ॥ వినుమిమాపునుమి త్రేయుత్రే.

సుమభూపపుత్రియును లక్ష్మణుఁడును | జను తెంచిరి పంక్తిగ మెలఁగుచును ‖ మనకనుపమ ధర్మ మది రాము మది తలఁపఁ యగా ‖ గీ ‖ జననియద్భిషేక సంభార సంభృతము వల| ద్రోసి సేవకుని దశ చినిదో యాజ్ఞవ … త్రి| నటవి కేగంగ దగు నాయతుల ధర్మ| బుద్ధి నువతిఁ గాంచు ముఖ్యముగనా ‖ ౬ ‖ యతఁ లేనిదృతియు కర్మం| బును నైష్ఠ్యదిసుస్థిరత్వమును లేటపడగ| తనయుం డాడె ము మాటలు| విని యాసతి తెల్విఁ లేని విధమున నుండెఁగా ‖ వ ‖ అనుచు మధుర్యా శీలయగు నాజల దేవుఁ డాలబ్ధసాజ్ఞ … | తనయుని జూచి యిట్లు స్వధర్మము చేసుర క్షితేతరుఁగా| ఆనఘుని మాట్లనేను నరితంబును వద్దుగు వైన దాసని| కనుమతి యియ్యఁగా లస సనహాల మెసన్న దబానివుత్రకా ‖ ఉ ‖ ప్రాణములా … బంధుజనవర్గము లుర్వి త్రిదివంబు శాశ్వతం| బైపలువంతయు క్షత్రియ నరధర్మకముల్ … | … సహవాసమునకు న్నమహాతేజా నైసలో | నాననప్రేమ నీవె నట నుండు … వ్రతకా ‖ వ ‖ అవును డా రాఘవుండజ్జ సందీనాలాపంబులు విని రాతిరి సరుల చేఁగొరువుల చెదరింప పృథి గా ధాంధకారంబునందు భయభ్రాంతంబగు మహాగజంబు చందంబున నెంతయు సంతాపంబు నొంది మూర్ఛిల్లి సత్త్వ రంగుననుండు గల్గిబడు ‖ … వంత వ్రంపు లక్ష్మణునిజూచి యిట్టిధర్మ సంకటంబున నన మూల వాక్యంబులు … సతం డేనేర్పు రియన దగు రాముం … ధర్మంబునందు సుస్థిరంబు గావించి ధర్మవంతములగు భాషణంబుల నిట్లనియె ‖ సీ ‖ వినుము లక్ష్మణ … మును నీవు సద్వృత్తి వరవి క్రమంబుల … | నీకు నాయందు గల … త్రితోగ దు తపించెద … నాకిట్లు … కులభల ధర్మ ఫలోదయంబునందు | కారణంబులుగాను కనుగొను చున్నట్టి ధర్మార్థ కామముల్ గగినవిధి ‖ ధర్మ మొకరింబ చేసి … | భర్తకు … శోభసలరాంగి | పుత్రవతి యైన భార్య యా మాటి నో తఁగ | జగతి నొసగూరు … విధము సజనవరేణ్య ‖ గీ ‖ ధాత్రి నద్ధిసల్పు ధర్మార్థ కామముల్ | గలుగ నట్టి కార్య మెలమి బూన | సనదు ధర్మమున సాధనం బగునట్టి | పని యొనర్ప వలయు ప్రాజ్ఞ డిలనూ ‖ వ ‖ కేవల … ధర్మ … ద్వేషపాత్రుండగు … కామంబునం దెంతయు నాసక్తుండగుట ముఖ్యంబు గాదని సెప్పి మరియు నిట్లనియె ‖ గీ ‖ … జనకుండు వృద్ధుండా ధరణి బాధ్యుడలుకని నైనను సంప్రీతి నైన గాక| పరత నైనను నెప్పినపని యొనర్ప| మున్న ధర్మజ్ఞుడైన న భ్యాగ్య … ధరిత్రి ‖ వ ‖ జనకుని డైన యిట్టి ప్రతిన సర్వ మొనర్పఁగ యుండవలెను| య్యనఘు … ద్దుకుంకుమన కాతని యాజ్ఞ నె గ్గల … | వినుమది గాక యయ్యాతుల … జనయిత్రి కిఁ ప్రియము … | పనుపరు ధర్మ మున్న తియు నై జగతి నెలయఁగా జనాగ్రణీ ‖ గీ ‖ తపము పదము … ప్రకటయంబు మెలగుస | ధర్మ విరతు డైన ధరణి విభుడు | బ్రతికియుండ విధవ …గి దినాతో న ము| జ్ఞన … దేర సనునైన నికి ‖ వ ‖ అని పలికి మరియు కౌసల్యా దేవి కిట్లనియె ‖ గీ ‖ స్వస్త్యయన పూర్వకంబుగ జనని యిల్ప| దనుమతి మొసం గుని … కడవి కేగ| సర్వ … సమాప్త మై సమరల| వచ్చెద యయాతి వలె సత్యవత్సు పడగా ‖ క ‖ ఈరాజ్యానిమిత్తంబయి | భూరి తరోదయము … యశము నే | వారింప ధర్మపరత| కోరనుమహి నా వెలమి కొంచం బగుటం ‖ గీ ‖ సాహసంబున కాసను సనద లంచి | జననినెమ్మి యితగ వేడి కొనిస్వ ధర్మ | మను జానకు దెల్పి య డ్డవియుతల … | వలగొని ప్రదక్షిణము నదుది నిలిపె నపుడు ‖ వ ‖ అనియిట్లు రామభద్రుం డాత్మ ధర్మంబున … ప్రదక్షిణంబొనరించె దండ కావన ప్రయాణోన్ముఖుండయ్యెనన్నది … వింశత్సర్గంబు ******************

‖ వ ‖ అంత నెంతయు నాతిఁ … రలి డై స్వంబు నొంది కోపావేశంబున … లక్ష్మణునకు … రాఘవుండు ధైర్యం బానచి త్తవికారంబు నొందక ప్రియభాషణంబుల నిట్లనియె ‖ గీ ‖ … ధైర్యం … | … దయ … | … సంభార మెల్ల … | …

గ్రహ్య తోపయుక్తమగా వని రెండున శ్రుణ్ణు ॥ గీ ॥ అనఘ నాయభిషేక కార్య మునకీవు । సకల వస్తుసంభారము లొ
గూర్పఁ గర్హ మంత్రులు । గాంచు చందంబున నేతద్వ్రాత మునకు । యత్న మొనరింప్రమిా యుపవాసమునా
గీ ॥ అనఘ యుదభిషేకమున కిపుడె దేవి । యల్ల నభిక కాప మొందియున్న । దట్టి జననిసంశయము ణాఘ్రమా సాధ్వి । వి
కలస్వస్థచిత్తముగ నొనర్పుమా ॥ క ॥ వినుమజ్ఞనిజనంబున । జనియించిన యట్టి భూరిశోక దుఃఖం । బు నొక ముహూ
ర్తాంతమైనఁ । గనుగొనక సత్తుండగాను గడనాబ్రతి ॥ క ॥ తల్లిదండ్రులయడ నప్రియ । మెలమి సలిస్వల్ప మైననెయ్యె డనై
న । తెలిసియు తెలియక నై । సలుపఁదలపోయనిజంబు సత్యమాన్తా ॥ క ॥ అనఘము నస్య పరాక్రమ । మనిశము సత్యప్ర
తిజ్ఞ డై వెలసినను । జ్ఞనము పరలోక భయం । బున వెరచిసవారిభయము బొందుల తమదిలోఁ ॥ క ॥ పట్టాభిషేకకా
ర్యము । నెట్టన సాలింపకుంన్న పతిమనమునఁ । బట్టుపరితాపమునిసను । గట్టి గలతపియింప వేయుఘనతర సుగుణా ॥ క ॥
అటుగాన నభిషేకవి । ధుటసంభారంబు రించియుపుడె కానకభవికె । నిటనుంచి సదలంచెద । పటురయమున భూమిపాలు
ప్రిఁనఫలింపఁ ॥ సీ ॥ వినుము తల్లి ణయేసుపవనభూమికేగినయం తకేకయ మహీకాంతపుత్రి । తలచిన కార్యంబు ఫలియిం
చుటకు కాలమగుసమునసలరుచు గనయ సుంతు । పట్టి రామునట్టి యాభరతుని పట్టాభిషిక్తుని గావించు సిద్ధమగును । తగవల్ల
లము జటల్ దాల్చి నేతపసులయాశ్రమంబుల చెంతనధివసింప । చాలసుఖపడగలదలపొద్వి యనఘ । యప్పుడే బుద్ధి నాకు
దయింపఁ జేసి । నాదునెఱ్ఱు దిని గుణంబు చాదుకొలిప్పె । నట్టి తంద్రిని వెత బెట్టనసహా మనసే ॥ వ ॥ కావున సత్వ రంబుగ
నరణ్యంబు నకుసనియుచా ॥ గీ ॥ అనఘయటని కేనసనుటకై నక్క శంబు । క్షైకకిట్టిగలవు కాలవశత । బొడమె నిట్లుగాని
రామునన్ను విడిపింప । నెట్టుదలచునయ్య హీనశీలా ॥ క ॥ జననుల ముఖ్యవిలయనే । ఘనికము సహతేను మెలంగుటక
యముపుగదా । వినమా కైకకునాయడ । తనయునియడ నంతరంబు తానెరుగదు ముఁ ॥ గీ ॥ కైకనాయభిషేకవిఘ్న ము
నకేను । కాసకేటుటకును మూలమైనయట్టి । దాకుతో త్రిలసనుగూర్చి తాపచింతు । టమునమిత్తముబిదిరా వేరొకటి గా
దూ ॥ గీ ॥ వినుము భూతములకు వేరొకట విధము గా । వింతకాకమది దలంపరాక । నెద్ది యుంతు దైవకృతమది నాయం
డు । కైకయపుడు గానబడిరొ ॥ గీ ॥ సాధుశీలంబుసద్గుణసంపద యును । గల్గి తసరాదునట్టి యా కైకవిభుని । సన్నిధిని
పొక్కి తపచాసచందమునను । పలుకునె నాకనిష్ట మాథవ్య చరితా ॥ క ॥ యిలలోలాభాలాభం । బులు సుఖదుఃఖము
లుబంధ మోక్షములు భయం । బులు కయును మొనలుగాగల । తలపగరానట్టి వెల్ల దైవకృతంబుల్ ॥ క ॥ యిలలో నుగ్రత
ప బున । వెలశిన తపసులును దైవపీడితులై ని । శ్చలనిష్ఠ మానికామా । దుల కోతయులోనగుదురు దోష విదూరా ॥ గీ ॥
యిట్టిదోషబుద్ధి యేటికనియయిపించె । యుదభిషేకవిఘ్న మొదవుటకును । తాపమొందకుండెదను నీవ్రునట్లుండి । యాభిషేచని
కములపనయింపుమా ॥ గీ ॥ నాకుపట్టాభిషేకం బొనపఁగనించి । నట్టి కలశంబులజాపసాఘనకర్మ । మునమదవ్రి తపసం
కల్ప పూర్వకముగు । కానను ఘటిల్లనీయడకర్మ చరితా ॥ గీ ॥ అటులగాకున నభిషేచనార్థమైన । యీశుభద్రవ్య
ములనుండి యేమిలాభ । మెను తెచ్చి సతోయంబె యింకనాకు । యలమిన్రభిధాకారంబు నియ్యగలదా ॥ గీ ॥ శిరస
లంగొనను పరితప్ఫెంచెదకేల । రాజ్య మైననాకిరణ్యవాస । మైనగలుగు గాక వానిలోవనవాస । మురయమితులసత్యన
యకరంబూ ॥ గీ ॥ వినుము లక్ష్మణయభిషేకవిఘ్న మునకు । మూలమా కైకయని తలపోయవలదు । దైవహితమీల నిష్టం
బు భరపవింతు । డీవెరుంగవె యా దైవమిట్టి దౌటా ॥ * ॥ అనియిట్లు రాఘవుండను జన్మునితో ధర్మతత్వసూచకంబులగు
వాక్యంబులు పలికియింతనెన్న వివ్వాదింకతి సగంబూ ##################################

॥ చ ॥ అనఘయయాతిమున్నుదివినవాసవుఁడై తనదివ్యభోగముల్ । దనగానొచ్చియత్తఱి నుదీర్ణత వెట్టిరి లెస్సమా రోహుఁడీవు నుం । బునఁగనుచూచుభూతలముగల్గు పురాతనరాజులుద్భవల్ గనిరి । ద్వసతనివాసముకోవడిగాతసింహస్తములు బొమ్మ తబో తె సయ్యనలా ॥ గీ ॥ కలికలముమాత్రకవలుడై యుగకలుముబ్రతిపి । కౌరవు తెలియాలు నతని తొంతకోపముదర । వారదాయులజా పుదునాగభూపస్వ । మాలుకలత్మణుడిట్లనుస్నుగముగనూ ॥ గీ ॥ ధర్మపౌరుషయముబాకోనన లోకుల । ననములోని కం నమాస్ప దలచి । కాననైన కొగతమసంభ్ర మింపెద । నాయనెయ్యటయొంటి సంభ్ర మంబా ॥ గీ ॥ అకట నా క్షీణతనుసుడై వ మునునిను । బతెసపడుడై నపాధివుండు । ప్రస్తుతింపటిటను భ్రాంతి తుమకగానిచో । కృపణమైనదీనినెన్న నేలా ॥ క ॥ అతిపాతకులను కొనయ । పతిపుత్రీపక్షీరధులకట్ల నుతిపె । గతిసంశయుంపటుంచెడు । ఉతికపటబుద్ధార్మికులను చెప్ప గవి నవే ॥ గీ ॥ పరమధర్మశీలుని దుష్టబుద్ధిని । మనల యధికుతంబ మాస్ప దలచి । నట్టి కేశయోండుప క్షీరధుల । మంత్ర మెరుగన్నెడ్లోబునడవర్యా ॥ క ॥ వినుమనఘ వారలధిపో । ధనపూర్వ తణముసలయ సంకేతమన । ధనచోదైకటప్రీతిని । జననాథుడెమున్న వరమొసంగగ కలయుఁగా ॥ గీ ॥ విమలచారిత్రభరసభిద్వే వము నను । విమయమైనట్టి కొకయవి భువనూజ । పట్టి పట్టాభిషేకసంభ్ర మము । నైకజాలమారాజనేరము నైవమిచ్చ దూ ॥ గీ ॥ నిర్మలాత్మక జేనిచే నీదుబుద్ధి । యుర్వుడు వేరొక తెరగత్యా నెద్ది దలచి । భ్రమపడెద వట్టి పిత్ర వాక్యపాలనాఖ్య । ధర్మమిష్టముగా దొకింతెయును వాఖూ ॥ క ॥ యీవిందుసకొక ప్రతిశ్రుతి । గావింపవలంతివయ్య క్షైకపవసుఁడా । భూవిభునధర్మవాక్యం । బెవిధ మునస కలదలచెదిగ్ధ పెరి త్రా ॥ గీ ॥ అనవరతముమనలకహితంబొనరుచు । కామవశమనుసకడుమదాంధు । లైనతల్లిదండ్రు లనేడుశత్రు లవాంఛ । ఫలితమాచరింప దలచెదెట్లా ॥ క ॥ కావున వారలబుద్ధిని । దైవకృతంబనుచు మదినిదలచ దవైన్గా । నీవిల్ప దుపేక్షింపుము । నైవమునఖిలముగాను దలపగనాతగా ॥ గీ ॥ వీర్య హీనుడై సహింపు లచిత్తుండు । దైవము నమవశ్య దైవశించు । శౌర్య ధుర్యులైన సంభావితాత్ములు । ఉతినిదైవమును భజింపరనఘా ॥ క ॥ యేవాడు పౌరుషంబున । దైవమును తిరస్కరించుధరనాతనికిగా । దైవంబువలనను పహాతి । యావంతయుసంఘటిల్లదార్య స్తుత్యా ॥ గీ ॥ పరగదైవబలముపురుషబలంబును । నెవశేషజనులుచూడగలరు । వుడమిదైవమానవులబలాబలములు । వ్యక్తమగుననే డవశ్యమగనూ ॥ గీ ॥ నీదురాజ్యాభిషేకమేనియతివలన । ప్రతిహతంబగుచ్చో దైవంబునేడు । నాడుబలమున భంగమొందంగనెల్ల । జనులుజూతురుగాక చూపసచెరిత్రా ॥ క ॥ మదజలధారలుగురియుచు । సుడుటుసనంకుశము వినారియుద్ధతగతిచే । నెదురేగుదెంతుదంతిని । సద్య శంబునిధిని పొరుషమునవురల్భా ॥ గీ ॥ ఉతిని తావకాభిషేకతథ్యముమొనపా । లోకపాలకులకులోక మునులు । నలవిగాదు తలపనెట్లైనచొతంద్రి । నేను సెప్ప కలయునట్టి పనికి ॥ క ॥ యేవారు నీకర మ్మాడు । హితవాసమునిశ్చయించి రేకతమునవా । ధీవిరహితాత్ములవిన । భావితులై యుండగలరుభదునాల్గేళ్లగా ॥ క ॥ భరతునపురాజ్య రమను । క్షిరమునతావకాభిషేకనిమిత్తిగా । ధరనెద్ది ప్రవర్తిల్లెనా । వరుసప్పుడంపతులవాంఛ్ఛభంగమొనర్చగా ॥ క ॥ నాకుపగతుడైనరుడనుమత్స్వరు । మంబువెలయొనపగాజాలినట్లు । దైవబలముసౌఖ్య తముగాతు వాని ॥ జనవరేణ్య యుదిరిదెంబు నుకోవ్వ ॥ క ॥ వినుము రాఘవుయుట మీదవిహితగతిని । వేయుసంవత్సరంబులుబోయి నంత । నీవుభవనమున కేగంగ నీకుమారు । లిట్టిహితాగమంతేయు నేలగలరు ॥ క ॥ పుత్త్రులకైవతిప్రజలప । రితాపమొనవ్వాటమును ప్రియసతులపయిగా । ధాత్రీభారంబిడివన । యాత్ర పరుపొటవిహిత తపవసీకునరుగా ॥ ఉ ॥ వ్రాసిననీకా విరోధమున్న భూంతోసరించినరాజ్య లక్ష్మీకిగా । తోణిభుజుల్లినక్కలకవాత్మజరాజ్యముగోరకేనియుం । భోగధికేలొ

మునగతిబోయెడదశావిక రాజ్య మి మైయి | గానిరామస్వామి వీరజనకంబ్యా మనోవాంఛితార్థముగ్రగ | సీ ॥ మృగలోద
శ్రమములజ్ఞ సంబోనరింపుడుఫి పేశ కార్యంబునంతుచిత్త | మ్మంచు మోసోక రుంతను క్షి పతులనెల్ల వారింపజాలుదు భూరి
సత్త్వ | శోభనంబులునాడు శోభాభూమము లాగావుచాపుత్ర మునుదొరామ సుకుమారత | సావ్రతూపుల స్తంభకారణంబులా
గావుతలపసినాల్గుశాస్త్రపుబద్యంప | హేతువులాగాను తెలియమింజేసరుంటు | పగతుశై త్రోత కానిసే సెంగిగణింప | నశి
తధారతుపు భరిధ విభాపి | వాల్మి సముని గడలప సూతాభ్యముసై నా ॥ గీ ॥ అతిశీత మదియ్య అద్దాభిహతిని భావా |
మైనరథదంతితురగభటాళిశీమా | హ స్తపాదసమా కీణా మైథరిత్రి | గహన మతిమశ్చ రమునుగా గలదు వేగా ॥ క ॥
అతినిశిత బాసధారా | హాతమ త్రద్వా పములయ్యె అట్ల సెపుథన | హితవాక్యం అగలుపుదిన్య | స్యగమువతురితప్ప కాకమున్నతి
బంగా ॥ క ॥ విలు కేల నొప్ప గోధాం | గులిసంత్రాణములుబూని కోపంబుననే | నిలిచిన చోద్యమమ్ముల లో | పలనెవ్వ
తులేనుదలంచుబోరుము యతుగాగా ॥ గీ ॥ ఒకక్కరుని పెక్కు శరముల నొక శరమున | జనుల పెక్కుం బ్రజములుపుసాకాస
మున | సముదభటహయదంతి మత్తములయుండు | కెల్ల పెట్టెదమాతుక విశిఖములనా ॥ ఉ ॥ హేమ మయాంగదం
బులవహింపను గంధములందనర్థ ను | స్రోతు మెసంగమిత్తులను మన్ని రవ్వ తిరిబోవనహాసా | హామక బాహులయు
గ్మముభిమానము చేశధి పేకవిన్ను | దీర్ఘాయుతశై నవారలను దంపగ జాలిదనిర్గ మగ్రగా ॥ గీ ॥ యుత్తరదేశి శై రినెవ్వని
యుష్ట జనుల | పోణములను యశంబును బాయ పేతు | నవ్వ సీవశ మొ నరించు నటులనన్ను | పనుపు నే నీకుభృత్య త
భవ్య చరితా ॥ క ॥ అనవిని రాఘవ్ర డంతగా | గనుదమ్ము లనశ్రు బిందుగణము దుడిచి యి | ట్లనుసామిత్రికి ధార్మికు | న
ను దెలియకమంత్రిపంపానతుగా నతని గాగా ॥ వ ॥ యిట్లు రాఘువుండను జన్మునితో నిజధర్మనియతి దెల్పె నన్నది త్రెతా
దింశత్స గాంబూ **
అపయోన ల్ప్ర దూ ॥ క ॥ పిత్రు వాక్యా అనమున నవహితు | డగుసుతుడాచి కోస లేంద్రలేనయప్ర | స్తుతధర్మ మణితిని ట్లను ॥
నతిమాత్రపు బాష్ప కణములదొంగ దొరగా ॥ గీ ॥ అశుభూతంబు లశను బ్రియంబులును | దెన న్నతను మనోభ మెరుగని
వెలయి భర్మ | హతివిగాయంపు దశరథక్షితిపువలస | నుదయమొందిరి మెలగెదెట్టుంచ్ఛవృత్తి ॥ గీ ॥ ధరణి నై వ్యానిభృత్యు
లు జూనడునులు | వెూదమెసలారత్నప్టాంసమూలుభుజింతు | రట్టి రాముడుకందమూలాశసమున | దినము లెట్లు౦ గిగడ
పెకువన భువులనూ ॥ చ ॥ జనకుని కెంతయుం బ్రియుడు సర్వ సుఖాభ్యుదయుండై దనచూసి | వసుధవి కంపునట్టి బలుపాపవు
పాశవిసాభరిత్రి నే॥ మనుజాధువిశ్వనింతుని కమానవ సాధుని భూరిభీతియ | వ్వానికిజనింపకుంతు నవద్యుయశోధనవంశ
వర్ధనా ॥ క ॥ అగణితలావణ్య యుతుం | డగునీపుతు పోవసమున కరుగుటకతన | నుగుణాఢ్యను ఖమునుఖ మొ | న
గువిధిబలవంతమాటసత్యంబరయగా ॥ సీ ॥ భూరిదుఃఖవిలాపములసమి స్తులు గాగగురుబాష్పకణములా హుకులుగాగ |
నమితచింతాభవం బగుగా కపాగనాగనిను గానవియుతుపోనిబమురాగ | ప్రబలుమానససముత్పన్న శోకదవాగ్ని యగా
భ్రాలవళ్ళులబహుల శ్రమునుందు | గలుగ జేయుడుపొనుక తుక్కనింపగ జేసియనలంబు వసవినయడవిలోన | పొదల నుదహించుపు
గిడినవ్వ తుభవత్వ | తొంగపీతిశయుసు తనునెంగి దహించు | మొదవు వత్సములంటను బోవుమాక్కి | నీకు వెనువెంటన
చ్చె వశిష్ఠుడమూగా | మ ॥ అనవ్రం డాగుణభూమణుండు మతిలోగన్యం తదుఃఖార్తయా | జననిం జూచి ప్రృదూక్తినిట్లని
రౌనాత్మా చాలుదక్కై కచే | తనెరిగా వంచితుడయ్యె నీవిక పరిత్యాగంబు గావించినా | వినుపొణంబులు దాల్ప లేశిర డా
గినే కానతుగా బోయునమా ॥ క ॥ ఓతిథరగా పరిత్యాగం | బతివలకు మహాఘహేతువన్యం తవిగహా తమకు గావునన్

కను | మది దలఁపఁగ దగమఁ భువనమాన్య చరిత్రా | క | ఆలకించుమనంతగాఁ బలికి ధాత్రినేపఁపేయుటయొక్కఁ బతిఁ ప్రతిజ్ఞాభిరామయతివర | కరుణితధర్మగుణసమాన్యపాంగన ధ్యంతరా | క | పేర్తయయంబులనుప్రదను | గాతయయుగుల ధార్మికప్పవరుండా|నీకారణముద. చెగలఁ|హా తాపము మెం దుతల్లి కడచిట్ల నిరాశా | క|మాతంత్రిపస్నతునలము | చేతో మోదంబొనఁగఁ పేయుటధర్మ, బీతమభగణగురుండమ దు | హితలమునన్నెల్ల వారికిళ్ళ కుదర యఁగ | క | యంగాపదము గ్గె దల్లివల్లి | నేపనముప్రితినుండిహితమతి సంతగ | ధీపమువునబెంల గెవడ్డు | దాపతమకయపప్రారి తానన యమతుగా | చ | తనయునిపైమడిఁగనెనరుతగ్గ యుదాకొగనివాతిఁగనొంతియుట్ల నువినుమయ్య యట్టులనయంబుసపత్న లతోన నంతరఁగ | జనపతి తన్ను మారవిఁనసత్మతి నేగ దలంచి తేని తాఁ | జనుమత నన్ను వంస్యవృగిచాన్పన వోలొని పామ్ము నాదరఁగ| గీ | అనుమవిలపించు తన్నుయాజ్ఞనా జాచి | కన్నుదమ్మ లనప్రుల్ గ్రమ్మనిట్టు | లనియె రాఘవ ధ డిలయుని నంతవడవ | భతఁగయేసురుత దైవంబుపడతులకు నా | క | వినుమమ్మనీపనాతకు | జననాధుకుఁకుతు ధీవిశాలుతు లోకా | వనుదనుధీతగబోధగ | మునలతనాధత్వె మెందమర్యాదనునే | గీ | అభలభోతమునకు ప్రియంబులకు | భర్తశీలంకు ధర్మతత్త్వమునైన | భరతకుడును సంతసము భీతిభ క్తిపూర్వ | కముగ తిమ్మాప్తి పేయుంగ గతమ న వ్వె | చ | తనయ విరాగసంజనితచారుణశోకదవానలంబుచే | జనపతిద్యంగ మెట్ల టులచాలనమాహితతవి గ్రైవెనఁగ | ఘనతరధర క్తిమైహిత మొనవుఁగమనుండమునస్వధోపకా | సనరతత్తానివిగొలుతు సొమ్కిమగఁబిగల్ల గనైమఁగనే | క | హితమతిసతతం బతివల | పతిపేరమొనమఁగబుం జవల యమమ స్త్రీ | యతులితధర్మము దృష్టము | తుతుమ ప్రతంబె నయయిన సుంధర లోకఁగ | ఉ | వీవిక నాయిమి తమగ్నిర్మలభ క్తిజేప శావళిఁగ | భక్తు లపూజపేయుచు తిఫలమ్మ అనుప్రతమలొవ్ర జేం దుగ్ర ఁగపేవమొనమఁగసంతుతిచి తులగా నెంరించ మమ్మ దీ | ఆవిధి స్త్రీకార్యములున శ్రైహ వేళల నెమ మొప్పగఁగ | క | పతిశేషాప్తిచమొదవరఁగమ | హితమతిసా రాకగొరియాశ్ర నమయమఁగ | ప్రతిపాలింపుము నుతుని | యతమును నకలంబుగొనుదు పతినియమమునఁగ | క | అవ భూనుల తొండితి | నేవచ్చి నదనుకనాకుహితమదలమఁగ | బలించి శేనీ రుతు | నెనూవాంచ్ఛ ఫలించుఁగుజనుపకుఁలీలా | గీ | అనఘమయ్యం త్రిశెవనమ్మలందుఁ బొమ్మ | కణములొంల్ కల్పర శోకంబులలన పాదము పూలితరాతిఁగనిపాంరలిపారలిపింయమునతిట్టులనతనప్రియపుతనమ్మగి | నీమకమనబుద్ధి శెట్టునవారించ | తరమగాదుప్రతతధ్య మగను | కాలమేరి శైనగడపరాదమనుము | గలునుగాకనీకు కడుపుభంబుఁగ | చ | అనుపమభక్తి నీప్రవతముసాంత మెంఁచిఁగకతఁగప్రకధకర్మఁగ|విదనమిదంబుదీమఁగకొలసత్యతిగ్రమ్మరనీవ వచ్చినఁగ|తనమునుభ మెందెసఁగజగతిదై వగభిఁగ తెలియంగరాదుని | స్వ భవిలేగబన్నే నిదివారినావచనంబుమాన్పుమఁగ | క | పిన్పహితమతి వనయాగ్రము | కృతిఖల్పాయదైనరాము నీపించివ భా | న్వితమఁలనువచనములనల | నతిస్వస్త్యయనాధికాంత నరవిస యొగాగ | వ | యిట్టి ధంబునఁగ గౌసల్యా దేవి గహనంబునకుం గృతనిశ్చయండై నరాపుని నకు కుభాశీర్వచనంబు లొనగూర్పన్న దివదుర్వం కళ్ళగఁగలయా **

| గీ | అప్పు డూపు నీయది నిదైర్యం బునూని | యప్పు పాయాన మంతయు నమనంబది | పావనంబగు సలిలమ సెప్సి తించి | తనయునకుమంగళంబులు తగనె నరిఁగ | ఉ | నిను కాలింపదకంబుగా దకును మున్నిం ద్రుం డక్తై తేగర | త్మనవద్యం బగు సౌఖ్య వతంగనమునం జాన క్తిదతిఁగప్రమి| ద్ధనదొంగఁవద్వధర్మదీప్రవేమయనవేదర్మ్యంబు పాలించెదు | ఘనధర్మంబదికంబ బోధ్రతనుంబాతుస్థ వంతాగ్రణీ | గీ | సైత్యములపనాయతనములబస్వంతములర | సీవుబాటమి రై దేదితానేవ వదలు | మాని

[illegible] సంగి | కాననంబున బ్రోవుచు నాకనిత్యా ॥ క ॥ అనుపమ [illegible] ధిపుని | ఘనతరు [illegible] సుతు
[illegible] | [illegible] | నను గానలబ్రోవు చు [illegible] ॥ క ॥ పితృ [illegible] | ప్రతి [illegible]
సునిను బ్రోవు [illegible] | [illegible] | [illegible] యనవద్య [illegible] ॥ చ ॥ విమల
[illegible] పవిత్రములాయత నంబులుగా నిచి | త్రములగు యజ్ఞవేదికలు స్థండిలముల్ [illegible] దముల్ గిరుల్ విహం ॥
గములు పన్నగంబులు నగంబులు [illegible] నికల్ సరో | త్తములను బ్రోవు చు [illegible] సతతంబును భూరి [illegible] వహించు త్రై
॥ సీ ॥ తనయుని శ్వేతకేవులును సాధ్యులు మరుత్తులును ధాతయువిధాతయును [illegible] | అనుపూర్వ [illegible] సుఖ
[illegible] సకేవ [illegible] ప్రముఖ దిక్పాలకులును | పరగ ఋతువులు పం[illegible] మాసములును వత్సరములు రేలునుబగళ్లు | లో
నరము [illegible] లను స్మృతిశ్రుతియును ధర్మంబునల కాంచ ధారణుండు | సోము [illegible] ఖరులు సురగురుండు | నా
[illegible] దిశలును నభము ధరయు | దివియు తారలు వేల్పు [illegible] | సంధ్యలును నిన్ను బ్రోవుత సౌఖ్యమె
సగ ॥ క ॥ [illegible] | [illegible] ముసుర దైత్యగణములాదర మొప్పన్ | ఘనతరసౌఖ్యంబొసగుత | వనభువిచెరియిం
చువేళ పావనశీలా ॥ క ॥ భవ్యాను [illegible] | రవ్యాపారముసఖీకరంబై [illegible] | [illegible] | చవ్యా [illegible]
ము [illegible] సనుగాగసు [illegible] ॥ క ॥ శ్రీనిధి [illegible] వృశ్చికములు | వానరములు [illegible] లును వన [illegible] ముల్ | నా
నావిధ కీటములా | కాననభువి [illegible] బ్రోవుగాత నిను [illegible] ॥ క ॥ విపిన భువి [illegible] | ద్వీపములు [illegible] ములు [illegible]
[illegible] | [illegible] | [illegible] ॥ క ॥ [illegible] నరమాంసా
న | పరత [illegible] బహువిధజంతూ | [illegible] నిను | కరుణా [illegible] యతడి [illegible]
॥ గీ ॥ [illegible] దండములను గాక నిఖిలపథము | [illegible] సిద్ధించు గాక | యల్ల [illegible] మార ॥
[illegible] మున బొమ్మ కాననభూమి [illegible] ॥ క ॥ ఇలను దివి [illegible] గల్గినవే | [illegible] సర్వదేవప్రంజము [illegible] | బలవంతులై [illegible]
[illegible] | [illegible] ॥ క ॥ జే [illegible] | [illegible] రాజరాజ విధుం [illegible] |
[illegible] బ్రోవుతవి | [illegible] కాననమున వసియించినన్ ॥ క ॥ అనలానిలములు ధూమము | మునివరులు పఠిం
[illegible] ముల నాచవ [illegible] | [illegible] బ్రోవుత | [illegible] గి ॥ భూతసంఘములవు [illegible]
భువనకర్త | [illegible] | [illegible] | బ్రోవుత నిరంతర [illegible]
[illegible] ॥ క ॥ [illegible] | [illegible] నముల [illegible] సమును [illegible] | [illegible] పరగం ॥
[illegible] యన [illegible] ॥ సీ ॥ [illegible] యోగమో [illegible]
ధిని | [illegible] | వేలుపు శాంతి [illegible]
[illegible] | [illegible] సంప్రీతి [illegible] | దధిన్ను [illegible]
[illegible] స్తుత్యై [illegible] | స్వస్తివాచనమంత్రముల్ చదువుచుండ | నుచితగతి దక్షిణలను వారినుపచరించి | యతిశుభో [illegible]
[illegible] ॥ సీ ॥ [illegible] | [illegible] న
నాగాంత [illegible] ప్రీతి [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] | [illegible] సనవరత
ము | సంపు [illegible] సాగరములు | దీవులా [illegible] | [illegible] దండములను గాత [illegible]

॥ వ ॥ అనంతరంబ యథంబునకానల్యాణ చేసియుక్తుఁ—నూతునకు శ్రీక్షు—శాకయతుల తక్క స్తల్యయనంబుగావించి శిరంబునకోడ్గాటి తంబు తిదినెమ్మెనగంథం బలంత పీర్వు వంతంబులకు సైనిక నూలికయులకల్హా కకంటయనుకూలికా విశేషంబునురపు ఛ్ఛాదనవస్త్రం బనగట్టితనుకుంబుల నుంబు త్రింబాలు పక్వ నించిమృతునకిరంటు వాంచి కూర్పు నయుక్తు—సజేటా మైవ్వగలంబోరలి వాద్యమంత్రంబునకారూంబుదోసుగద్దదవచనంబుల నిట్లనియె ॥ క ॥ వేసమున కేగుమయ్యా సుఖవంతుఁడవై సక లార్థసిద్ధితో । నొనరియనాయుయంబునసకరూర్యము క్రమ్మరవచ్చి రాజటి । [illegible] గంగాద లంగగ । [illegible] నారా ॥ క ॥ వసథూమినుం [illegible] । [illegible] శేంచినతిమయథ చాల్ । [illegible] ॥ క ॥ జనకవచః పరి పాలన । [illegible] । [illegible] ॥ గీ ॥ [illegible] । [illegible] శేరి । [illegible] ॥ ఆంతరసంతప్త సకల । సంతోషమధమ్మున ప్రదక్షిణముపందనమూ । [illegible] నరించిక్షితిసుత । [illegible] ॥ వ ॥ ఇట్లు రఘునందనుండు [illegible] దేవికిటౌక్షరవందనం [illegible] పురంబునకరిగెనన్నశిపంతవింశత్సర్గంబు ***********************

॥ చ ॥ [illegible] రాముఁడ గరిగా । [illegible] దీనెనలాంది కృతప్రణాము [illegible] । [illegible] ॥ సీ ॥ రాజలక్షణము [illegible] । [illegible] వృత్తాంత [illegible] పట్టాభిషే కంబు భావమందు । [illegible] । [illegible] । [illegible] । [illegible] ॥ గీ ॥ [illegible] । [illegible] । [illegible] ॥ గీ ॥ [illegible] । [illegible] ॥ సీ ॥ [illegible] । [illegible] । [illegible] । [illegible] । [illegible] ॥ క ॥ [illegible] । [illegible] । [illegible] । [illegible] ॥ క ॥ [illegible] । [illegible] । [illegible] ॥ క ॥ [illegible] । [illegible] ॥ క ॥ [illegible] । [illegible] । [illegible] ॥ క ॥ [illegible] । [illegible] । [illegible]

[illegible]దంబధిపా । గీ । అనుమతిలిపింప శాసుకయ్యవనిశ్రేత్రి । కట్లనులకాంగిత[illegible]యుబ్రతు కాన । కనువడలవిడికాను
సన్న సఖుశీల । మహితబలశాలిదీనిగ్రకుంబువినుమూ । క । భరణిపతిసత్య ధావణ । పరుషన్తజనమౌ సపం క్తిరథు[illegible]
గరమునుర క్తిని గై కొ । వరములు రెండొసగినాను వనజాతముఖి । గీ । ఊతిప్రయత్న ముకొనధి పేకమిటుల । నానరుతుం
గగై కొంయుమునురచించి । నట్టినం కొత మరిగించి యతులధర్మ । పథముచే వత్స్యనిగ జేసెపతినితనహూ । గీ । పరమ నియతిని
కుదునాల్గువత్సరములు । దండ కారణ్యభూమి నేనుండవలయు । యావ రాజ్యాధిపదంబునయ్యవనివిభుడు । భరతునకొ
బుగావించెభానుకాంగి । గీ । అట్టి యేను కానకరుగుచో నినుజూడ । నటవచ్చి నాతనిందువదన । భరతుచంతనన్ను
స్తుతి సేయవన్నా । మొకులనుతిసహింపరుర్వి పతులూ । క । కాపురుషుద్గుణానాం స్తుతి । గావింపకుభరతుయొ లకాం క్షరయ
కల్పనమా । పిపతినాకతికయంబుగ । బ్రోవద గపుబంధుసౌఖ్య బుద్ధినిద గ్గా । సీ । అనుకూలురాలవై యనిశంబు పతిగాంప
దగుదువాతనిసంనిధానమందు । శాశ్వతంబై నట్టి రాజ్యాధ్యక్షతనాకిమాతం త్రియుపు తుసం ప్రీతినొసగె । నవనిత నీవా
స్పపార్శ్వ[illegible]నొగ్రసన్న లకాయదగిన దాన । కేనుపుత్ర్పవాక్య మెలమిపాలింప ఘటకరిగెదముని సేవి కాటవులకు । నీవునన్ను రచించు తప్పిత్తత్తై నను మొప్ప । ననయమువ్రతొపవాసనిష్ఠ నుదనచిన । ప్రొద్దుప్రొద్దున లేచి వేల్పులకు పూజ । నలు
పు[illegible]ముదశరథత్మ్మావిభునకు । గీ । వనిత[illegible] కౌశిగజనితమూపటుచన । కదుగ్గ నించివార్ధకమున నుందు । నట్టి కో
సలేంద్రుపట్టి మాతల్లి । ధర్మమునసనీవు చాలమాన్య సుశ్వే । గీ । అనయ మునుతక్క-నట్టి యజ్జ ననులెంద । రందరును నీకువం
దనీయ్యులకాంగి । యన్న పానాదులిడునైజననుసయమున । నెనరునను వారుమాతల్లి కైనతలంపు । క । తనయులకై
బడిసోదర । జనములకొ జూతు భరతశత్రుఘ్నులవా । రనయంబు ప్రాణములక । న్ననుతగ్గ యప్రియులును ప్వేసాకుల
కాంగీ । క । భరతునియమప్రియమే । సరణినాసల్పంగ నీకుజనడు జనకభూ । వరభ్ర్రియాఘునుంతు । ర్వరకును జన
కాలముసకునురతుకుగదా । క । అనుదినము సాధువృత్తిని । ప్రాణిరొయొన చూడు ప్రయత్నపరతగొలిచిన । జనపభుల
నుగ్రహింతురు । కనలుదురెల్లమునసిటులగానున్ననిల । క । తను జేంద్రులహితపరులను । తనయుల వారసులనై నత్యా జ
యుంత్రుడు భా । మనికను హితసరుతై సా । ఘనముగ పెరవారినై నకరుణింతురిల । చ । ఊతిపతిరౌ నరూ భరతుచి
త్తమెరింగినిరంతరంబున । ద్వ్రతములుసత్యధర్మములుంభ క్తియున్నాచు నుంతుమిచ్చ టన్ । హితమతినెల్ల వారలకు నిష్ట
మొనపాకసౌఖ్య మైనవ । ద్ధరినెలమిప్రవర్తిలుము తాల్మినినావచనంబుమీరక । ౹ యిట్లురఘునంద నుండుజన
కరాజనందనతో బుండలించెనన్న దిమత్వింకత్సగా యూ ************************
। క । అనవినప్రియవాదిప్రియు । మొనరింపరాయోగ్య మైనయుర్వీసుతస । త్ప్రణయవశంబున నెంతుది । గనలుచునిట్ల నియొన
పుడుకాంతునితోడన । క । యూవిశ్లేష వచించెదు । భావజ్ఞ పరేంగ్యాలాఘు వంబున కిరవా । తావక వాక్యమువినగా ।
కేవల హాస్యాస్పదంబుతిరినితలంపగ । గీ । ధరణిజనకుండుతల్లి సోదరుడు సుతుడు । కోడలుస్వకర్మఫలములు గుడుచు
చుండి । యనికమాత్రియ్యకర్మంబులనుసరింతు । రంగనయొక తె మగని భాగ్యంబు జెందు । చ । వినుమటుగాన యేనుపు
టవీస్థలి నుండుటకప్ప హితుచే । ననుమతురాలనై తినచమాత్మకతం త్రిసుతుండుతల్లిద । క్త్రిసహితమిత్రవగాముసతీజనమ్ములా
కరణంబుగారిహంబు । ననుపరంబునగాతలిరుచోంట్లకుఖతిగా యొకండెదిక్కునురా । క । చారరాన్నట్టి మహాటవి । కరిగె
దకేనిప్రథనేనుపతిరయమున । బంధురకుశకంటకములు పొ । దరముసరి బొచుచునువత్చ్చెదను నీకగ్రణినా । గీ । అలుక యూ
న్యర్థ యుమిత్తిచి భయంబు లేక । పరగబ్రాగమిగిలినవరకమండ । లూదకముమాదిన్నాపాపవియుక్తనైన । నన్ను తోకొ[illegible]

చనుపాత్రుణనాథకరీశా ॥ గీ ॥ మాకు శ్రీలనుంతు నైరను విమానకామిత్ర | తిరుగువేళను రాజాగ సేత్రిని నభఁబు | గుంటు
ను స్వస్తుగుణపుత్రుసునఖిలదిశల | శశినిభాన పదచ్ఛా యలగిడినైనయూ ॥ గీ ॥ పడతియల్ల యదలపతినను వరిశాంప | తనుదు
వను ముసాముతల్లి దండ్రు | రెలది మున్నె సెప్పిరిప్పుడీవు వచియింప | వలసిన యదిలే దుభవ్య చరితా ॥ క ॥ సుజన స్తుత విభిధ

(*) శ్రీరాములతోఁ గూడా సీతాదేవి వనవాసమునకు ప్రయాణము సేయుట (*)

శ్వగ | వ్రజనిమ్న వ్యాస్స్రుచుందిరము మగణముమగా | విజనంబగు వనభూమిక | తిజవంబున నిప్పుడేగు దెంచెదనీతోఁ ॥ క ॥
రమణ త్రిభువనాధిపతి | ల్వమును గణింపక పతివ్రతముగోరుచుమో | దముసపిన్న గృహమునఁబలెసు | భయముగా నీతోఁ దనుం
డగలవనభూమిఁగా ॥ గీ ॥ నీకుని శుశ్రూష సేయుచు నేను మొప్ప | వరలపోఁటద మెలగు చు భావములర | కష్ట పూడేనై కాన
లకడు నైలంగు | వనులనీతోడ గ్రీడించెదను సతతమూ ॥ క ॥ ఓ కులగా భోగవగజాలిన | వరవీక్ష్య తవీపుష్పాణవల్లీ భనస్థి |
పరయుచుభోగుటయురు దే | ల్వరితంబుగ నేను డెంచెదను నీతోఁడా ॥ క ॥ వినుమధికసన్ను తురలిం | పఁగలవిగా దవవిల్లు
సఫలమూలాహా | రనిరతమైనీతోఁ సా | నిసుశ్రేమ బెట్ట గ వసింతు నిక్కమిదిసుమీ ॥ చ ॥ మదిని భయంబు లేక మతిమం
దగధీమనినిన్నుఁ బాయక గా | మదకలనాదహంస ములుమంజులదర్శ లతుఘ్న టంబులుగా | సదమలపుల్ల తామర ససాంద్ర
ములాకొలకుల్ నగంబులుగా | నదులును పల్వలంబులువనంబులు చూచుచునుండగోరెదగా ॥ శా ॥ నేమంబొప్ప గనన్త
వాసదములలో నిత్యం బొగ్గిస్నంచుచున | ప్రేమల్ చిత్తమెలపకాసధరిత్రీనాథు వేలబ్ధముల్ | రామాని న్నెతబాయనుం
డెకనలీలగా నేను గ్రీడింపుచుగా | గావింపగాసురలోక మైన త్రిజగత్కల్యాణదా విత్రగా ॥ క ॥ నినుబాసి యేను త్రిదివం |
బునైన నవసింప మెల్ల మోదమెలపగా | జనుదెంచెద నీతోఁడగా | వనచరగజవ్యాఘ్రగణములవరలు సకవిక్రిగా ॥ క ॥ తావక పద
పద్మంబుల | సేవింపుచు నేను మొప్ప చిత్తంబలరగా | నేవసథునిని వసించెద | భావజ్ఞ వరేణ్య జనకభవనమున బలెకా
॥ క ॥ పనమూనకన్య ముగోరక | ఘనతరముగు నైనగుమదినిగడలు కొనంగా | నిను బాసి దృంగదలచిన | ననుదోకొనిపో
మ్ము మిగులనా వాంఛితముగా ॥ క ॥ ఓరమణనీకొకింగయు | భారముగానను చుధర్మవత్సలయయునా | వారిజముఖి పార్థిగా
పగ | నారాముడుసమ్మతింపడయ్యె మనమునగా ॥ గీ ॥ ధర్మమునెరింగినట్టి యాధార్మికుండు | బాష్పపూర్ణాక్షియైనట్టి
లలితపించు | ధరణిసుతను మరల్ప నాత్మనుదలంచి | హితవచనముల మా రాచిగా యిట్లు లనియె ॥ * ॥ ఇట్లు ధర్మశీలుండైన
దాశరథి శోభితుండు దగ్రచింతాసంతాపభరంబున బాష్ప పూరితలోచనయై పరితపించుచున్న భార్యనారతిం పుమహిత
వచనంబులగా బల్కెనన్నది సప్తవింశత్సర్గంబు ***********************************

॥ సీ ॥ జనకజవినుమీవు సత్కులసంజాతవతుల ధార్మికశీలవట్లుగాన | నిజధర్మపరతబూనివసింపుమిచ్చట డెందంబు నెవ్వగ
లందనీకు | నే జెప్పినట్టుల నెలమి గావింపుము కానదోషంబులు గలవు పెక్కు | వానివచించెద వనవాససంకల్ప మిపుడూవతీఁ
ఘమో ముగురుబోణీ | సుభము గాన్పించదచట నించుకయు నాకు | గిరిగుహాంతరసంచరత్కేసరీంద్ర | రవముశలయేలగా
మ్రోతలు సవిరతంబు | వినదరము గాదు దుఃఖసాధనము వనమూ ॥ క ॥ జనశూన్యంబగు నవ్వన | మునసమదంబైన ద్విరద
సమూహా ముణిశ్యం | కను గ్రీడింపుచు జనులగా | గను గొనియాదురేగు దెంచుకబళన వాంఛగా ॥ వ ॥ వినుమది యనుం
గాకయయ్యరణ్యంబున నదులు పంకిలంబులు సమదకరిమకరసంకులంబులై తరింపరాకుండు లతాకంటకసంకీర్ణంబులు వన
కుక్కుటనాదితంబులు నిర్జలంబులైనమార్గంబులు దుఃఖకరములై యుండు తనంత నే రాలిన పండుటాకుల మీద శ్రాంతుండ
గుచు వారేయి పవ్వళింపవలయు శాలిసఫలంబులు నాహారంబులకాలంబులయందు భుజింపవలయు బటావల్కలాజినంబు

ఉద్ధరింపవలయు వేల్పులకు పితృదేవతలకు నతిథులకును విధ్యుక్తప్రకారంబుల పూజింపవలయు నేతుంబున ప్రతిదినంబు న త్రికాలంబుల యందు వేళ యతిక్రమింపక సీతోదకస్నానంబొనర్పవలయు కాన తెచ్చి నవిరుల వానప్రస్థోచితవిధానంబు లయ్యజ్ఞ వేదియాజింపవలయు వానప్రస్థులపగిదియ దేహయాత్ర లాభంబున సంతోషింప వలయు గాత్రలు చీకటియందుయమిక్కిలి బాధింపుచుండు బహువిధంబులగు సర్పంబులు వనభూమిని చరింపుచుండనేరులై పతిపట్టిల గమనంబులనుజలచరోరంబుమార్గంబు బలాపరించియుండు శలభంబులు వృశ్చికంబులు కీటంబులు వనమక్షికంబులు మశకంబులును బాధింపుచుండు కంటకతృణాగ్రంబులను కంటకద్రుమంబులును కాశతృణంబులు గలవు మిలంబులను కాయక్లేశంబులు నానా విధంబులగు భయంబులు నరణ్యవాసికి సంఘటిల్లు క్రోధలోభంబులు విడువవలయు భయహేతువులవలన భీతి జెందకుండవలయు తపోనిష్ఠం బుగావలయు నటు గావున వనవాసం బెంతయు దుఃఖకరంబగు నిక్కంబుగ వనంబు నీకువాసయోగ్యంబు కాదు వనప్రయాణంబు చాలింపుము నేను విచారించి నీకు హితంబు గోరి పలికితి ననిన విని మహానుభావుండగు నా రాఘవుండు భార్య త్రినిదోషంబు సనుదలంప పతిన న్నామాటనీ మనీషి మాటపొత్తు దింపక దుఃఖాక్రాంతయై యుట్ల నిరాసన్నది ॥ అష్టావింశత్సర్గ ॥ **

॥ సీ ॥ వినుము కానన వాసమునకై యరుగు నీవు భాషించి నట్టియా దోషములను | తావకస్నేహ సంభావనవశమున గుణములు గాననుంగమున రేంద్ర | మృగములు సింగంబు లేనుగల్ శరభముల్ వ్యాఘ్రముల్ కిన్నర వగ్గములును | గవయముల్ తక్కిన గహనసంచారులైనట్టి జంతువులెల్లయనఘశీల | నిన్ను మున్నెన్నడును గానకున్న కతన | పారిపోవ త్వదీయరూపంబు జూచి | కానవీ జంటనాయకా కానలందు | సంచరించెదనిభయాయస్వాంతనగుచు ॥ క ॥ గురువులయనుమతి నేను | భూరవన భవికరుణు దెంచెదను నీ తోడగా | భరియింప దగదు జీవిత | ముమగుణ నిను బాసి నాకు సెకళి మమం బగ్ ॥ క ॥ పతిదంతవసించిన | చోనందుత్రిం డ్రైన దేరిచూడ నెంతో పుణ్యా | దా మోపడ తులితజయ | శ్రీనిధియిక నెరుల నేమి సెప్పగవలయుగా ॥ గీ ॥ వినుము ప్రాణనాథ విభుని బాసిసయట్టి | జలరుహాక్షి ప్రాణములు భరింప | జాలం దివ్విధంబు చాలస్పటంబొన | రించితీవు రఘువరేణ్యనాథా ॥ గీ ॥ వినుమదియుగాక మున్ను నిజ్జనకునింట | నుండునెడ భూసురోత్తముండుచితగతిని | కాననంబున నేనుండగలనటంచు | తెలుపగా వింటి సత్యమిది రఘునాథా ॥ క ॥ సాముద్రికంబు దెలిసిం | భూమీసురవరులవలన మునువిని సతతం | బామోదమెసగ కానన | భూమికి సనదలంచి యుండి భూరిబలాఢ్యా ॥ క ॥ పంచాంబబునకై మును | మున్కృపనాశవని సురలు గావించినయ | య్యనుమతి యలంఘ్య మటుగా | వనవచ్చెద నిక్కముగ విభుడనఘనీతోడ ॥ గీ ॥ ధరణిసురు నాజ్ఞ మెలగిన దాననగుదు | నీదు వెంటవచ్చెద మోదమెసగ | సమయమనుప్రాప్తమై నదిగసవరేణ్య | సత్యముగ మునుగాక యాతం భాషా చారుపలుకు ॥ క ॥ వనవాసము లపహిందుఃఖం | బెరుగుదునటులైన జితేంద్రియ శాస్త్రుతులను నెవ్వగ నొందుదు | రవయము మనవంటి వారికార్తిగలుగు నె ॥ గీ ॥ మెచ్చినాదేయింపేసలారగజ్ఞ సని చెంతతం త్రిశరనమందు | వినుత శీలత్యాసమును భిత్తి దెల్పగ | వింటి వీనులార విపినవసతి ॥ క ॥ నినుమున్నెట్టు దెరంగుల విభయంబున వేడుకొంటి విపినవసతికై | యంభూతశరీతోడగా | వనభవికరుడులయు నాకువాం ఛితముగదా ॥ ఉ ॥ యింపేసలారమున్న పనికేగుట కైసమయంబు నేప్రతి | తీ పుణుసంటి కానలవసించి మూరుతనైనన్నిన్ను సే | వింప్రుదు సుక్రూనానుతము పేర్మితను మద్విభుడన్ను గాడిద | తీరంపు మశుద్ధిగాంతు నఘహీనత నా కవిభుండె వేల్పుగుణా ॥ మ ॥ పరలోకంబుననైంతయు శుభదమా ప్రాణేశ నీ | తోగ మున్ద్వరనీరంబులతోడ నేనదున కీ వామాతునర్పింతునా | దరమొప్పగాలిదీ

జంపులమ్మ నుతనిర్యాణంబు నవ్వక రైత్వరకాలైరెంచుపరంబు నుపకతి సంభంభంబుగర్వంబుగా ॥ క ॥ అతిథ కిన్
తతంబు నీకుపరిచర్యల్ సేయుచుగా నిర్మలం । ప్రతినర్వగా సుభకుమృత్ నకుముగాకావింపుచు చేల్పతి । ప్రతినై న
ట్టినసుగా సద్విన్యనుభకద్వార్యగా వనలగ్నంకా । ధృతిమై తోకొని పోదలంపవద పాణికాప్రియంబారగా ॥ గీ ॥ రమణ
నీతోడనుభమునకు ధమునునరిగ । నుతువదగినట్టినసుఖాని యడవిశేగి । తేనభతియుంతువిద్యనుగ్ని నైనతాత్తు । నీటనై న
మునుంగుదునిక్కవముగా ॥ క ॥ అమ్మెయింపలుదెరగులవిన । యమ్మునతాపేతికొనినయావరవీర్యం । తమ్మాట్లయ్యకో
నమిగా । ముమ్మరముసుచింతనెంద భూపుత్రిమది ॥ గీ ॥ కంచగిరుల కేడికన్నిరు నురియుచుండ । నగరుడు నగరుముకైన్యు
దిసలుకఖాని । యున్నయమ్మెదిసినుత యచితగతిని । గారవింపుచు కాకుస్థుదూరతించె ॥ వ ॥ అట్టి భంగిన కాకుస్థుంతు
నై దేహియారడించెనన్న దిప కొనత్రింశత్సర్గంబు ॥॥॥॥॥॥॥॥॥॥॥॥॥॥॥॥॥॥॥॥॥॥॥
॥ వ ॥ అతడిటులూరడించ జనకాత్మజకానసవాసకాంక్షనా । జాతమునన్ నిల్చిపేదిని ప్రేమునభావనముగానవహల్లభం
ఖిరముగనిట్లను పురుషదేహ ముఖానినకాం తనైనదిగా । కుతనైటులగదలం కేసెకావ్యనకుంబు వినేదివాకాతిగా
॥ గీ ॥ లోకులగాలోకులతి విమూఢాత్ముడనుచు । తపనుసంద్మభ్రీరఘురాత్ముడయుండు । భూరితేజంబుతప్పలు బోయిం
సందు । రతియసత్యంబు బుకానరాదంచుపలనా ॥ గీ ॥ నీవకృత్యమెట్టిగావింతి యిప్పుడిట్టు । అల్ల మునవిమెద మొంది నాత ॥
వన్నె మెరుగనట్టి నన్ను బాయదలంచె । దిట్టిభీతిపొంతె జేలెకెప్పుమా ॥ వ ॥ తడపుల నుండినీకు నెరతంబును సేవతోంనసుఖా
ఖాత్రియం । బదరమెలంగనూపద్వివరయవ్వనకావకధార్యనై ననా । భవపాకనిత్యజీవుడుసుభోరినకపేరావుత్న త్రిగాం
చియా । యడ పెరవారిపాలు రచియింప దలంచెకు పాణివల్లభా ॥ క ॥ వినుమా ద్యుమత్సేన నృపనున । వనీపతి సుతుడై న న
ప్యవంతునసుగమిం । చిననావిత్రిగా బత్యత । దనుగతనుగవన్న దెలియ పతులు భుజబలా ॥ క ॥ వినుమా నపూతత్మ కమలపాం
నసియునుపెరవున్న బోతిచాట్లునవోయిలా । జనమునసై ననుపీక్షిం । చనినన్నె నకాసినీకు సననుచితంబే ॥ క ॥ అవుపకొ
లంబువచించెద । బేవాణకిట్టుబడితి వెవ్వనిపనిలో । వావిరియాభరతునకునరా । వయ్యడవగుము వినయతత్సర మతినై
॥ ఉ ॥ సన్నె డగాని కానకునరా దగడీయవనెల్లభంగులా । పన్నగస్వగామై ననుతసంబయిన్వనవాసమై నదీ । సన్నిధి
తోడగలుతవెనరా నినుబాయనిప్పు డంబునా । బన్నమునారింతయును కాటిఅదో రఘువంశ కేళరా ॥ వ ॥ కేరకక
గాకముల్ మరియునవ్యమృగాళినకంటకోద్భవమె । త్యరమును నీసమాగమముగల్గినతూలతల్పగాజనంబుల । ట్లరయనను
భావహుంబులనుసంగముపోకిన వేర వాతలా । తరజము మేసబర్వముది దాని దలంచెద గందమూగబలా ॥ గీ ॥ కానసము
లోననీతోడ కాంతమనార । పల్వలంబులమాదనుబన్వళించి । నంతకన్నునుమనులసౌఖ్యంబుపట్టు । పరువులంతించుకయుక
ల్గ దరయనాకు ॥ క ॥ ఫలమూలపత్రముులునా । కిలమీనధికమల్ప మై నీకృపనగనవో । తలచెద నమృత రసముతో । తులిత
ముగానైన్న సమునతోకమెలకరాా ॥ ఉ ॥ నల్ల లితంబుగా కనునపూల ఫలంబు లొగిల భుజియింపుచో । తల్లిని తండ్రి
నాత్మ సదనమ్మును నేమదిలోదలంపనా । పల్లవమై ననాయడను భవ్యమతిగా దలబోయనాకుమెూ । వల్లభయేటికిట్టివల వంత
మునాకొసరించెదిత్తరిగా ॥ గీ ॥ కాంతనీతోట నంకవిడిగనైని । యదిమస్వగాంబు నినుభాసి యద్రిప నిందు । వరయ నా
కాభయతిని రయంబునుమ్నె । ముదము కెందుము నాతోడయదికారింగి ॥ మ ॥ మదినెంక్కింతయుభీతి నొందకజనన్యాస్యం
జనై నట్టినీ । సహపత్త్రంబులు బాయ లేమనిటులగా ప్రాణంబులున్న ట్టిన । స్థితయువ్వంబున నీవు బాసిన నినా ప్రాణంబు
బానింకకాపిదకపోయర్ల్వతమిట్టిగ్లం గెద పరాధీనంబుగానుందునేత్ర॥వినుముపాణనేతకలసకట బి నృనై న । ప్రాణము

మనల్పదయయధారలనుబెన్ని | యటులగాపునను బాపిరాడ వెడవి | తమూర్త్యంబుట మెయిచి క్రమునదలరోగి కొని కోర్కె యిట్టినెక్కగ | లేనెక్కనుమిచాలించను సహింపగలే | నిక్లైనసదుకాలు గేంట్లుగా | దీనతచాలొట చేసు తెలపగల
అయ్యా || ఉ || మున్నురమై నశోకమున మోహమునైన్యము దోపచిక్రుతా | గలంపము లనక్క హితనయగానిబలుకన్ని తలపిం
చినాపిరా | గమ్మునన్ను మోవిభుని కౌగిట పేటుగావిలోచనాంబుజా | లమ్ములకావ్యముల్ దోరుగ దద్ధయునే ద్యేక్ష్యా
మస్వరంబునకా || చ || కమునిశితంబులా సవిమ కాంత ముల్గగజ కాంతపోలెన | ల్పడమియయునుంటపట్టి రధుపుంగవు పలుగా
లచెదివిధిన్నరైం | తనపులనుంచియుగానియమితంబుకుచాప్పకసౌమ్యమ్యడగా | విడిచెమునోసలం బరణివీకను భూరివిమ
గ్లానిచిత్రమై || గీ || భూరిషం తాపవశమునబొడమినట్టి | స్ఫటికసం కాశ మను చాప్ప జాల ముప్పు | దంబు బిం బాల
నుండితో యటులపోలె | తద్దయు స్రవించె క్షితిజనేత్రములవలనా || గీ || పెదదలను గన్నుదమ్ముల కనుకలంకు | విమల చర
ణాళి మై సయవెన్నెలవి మోము | జలసమధ్యుత్తమను జలజంబుపగిది | నతుని ధారలవై వర్ణ్యా మించె సభ్యమ || గీ || సొక్క
తెదియట్లు చాలనవ్వాగ జెంది | నట్టియాధరిత్రి పట్టినవుడు | గారవమున నవ్వుకు కౌగిట జేర్చియిట్ల | నిరోనూరడించియతివ్వా
డూకి || సీ || పూబోఁడి నీ వారి బోరలుచుండెదవేని కామింపనెల్ల స్వర్గంబునైన | నెల్లదిక్కులయందు నింతయభయ
మలేతంభోజగభూనియటులనాతనిను బోవజాలియుఁ బ్రియాకయం బెంరుగమినీగణ్య వానమువిధింప | నైతినాతో కాన
నధివనించుటకువిధనిఉంచితివిగాన జానకిన్ను | బాయక క్రుంకగాను తాపసవరేణ్యు | డాత్మసంప్రీతినట్లపూర్వావనీశ
ధర్మమేధిష్టమనుగతి తగనెసగా | మిందుముఖ యాసువచనానయించుసినిబోలే || చ || వసభువికే మెగ్గిజనసవశ్య ముగా
ధరణీతనూజనా | జ్జనకునిసత్యవాక్యము వెసగానసుకానసవాసతత్పరా | త్మనిగ నెసగ్రజమున్నయది మోద మెలసగ తల్లి
దండ్రులగా | వినయమునగా భజించుటదొ విశ్రుతధర్మముకంజలోచనా || ఉ || కావునతంద్రి మాటకువిఘాత మొనర్చిరా
సుగజాలసీ | తావక వత్సలై నరలిదండ్రు లసద్గురుసిభజింపరా | దైవము నెట్లుగొల్వదను ధారుణి వారువసించుసచ్ఛ
టగా | వారిరి ముజ్జగంబులు సవశ్యమునుండు మదేహగామినీ || క || భావింపగనామువ్వరి | కైవడిశుచిరత్న సడొండా కటి
తేమభువి | గావున వారలనశ్రము | సేవింపుచునున్న వాడచిత్తంబలర || క || యిల పూర్ణ దక్షిణలజే | పాలుపును
మఖంబులును దానమునుసత్యంబుగా | సలలితమనుమానంబుగా | పెలుచగా బలదమువులగాపుపిత్రుసేవక్రియగా || క || అన
యంబునుగురువులమది | యనుమతివతిరించినఘటిల్లునమురపదంబుగా | ధనమునుధాన్యంబునువిద్యలు | తనయులుసౌఖ్యము
లునైద్ది ధరణులభవా || క || పావనమతితలిదండ్రుల | సేవించువినీతమతులు చెందుదురెలమిగా | శ్రీ వెలయునమరపథ
మును | భావముగంధర్వలోక మజలోకయుగా || క || మాతండ్రిసత్య పథని | ష్ణాతుండై యుర్వి ధమునశాశించునవా | ప్రీ
తినటుల వతించుస | నాతనమను ధర్మ మిదియే సలిసదళాక్షీ || గీ || కానలవసింపగలనని కాంతమీర | నీవునావెంటనరు
గబూనితివిగాన | నిన్ను బోకొనివచ్చుటకునెమ్మనమున | తలపు జెనియుం కొనాటి వేదం దయారానా || క || వసభువి కరుగు
ట నైకీ | కను మతిమొనగెదను శోభ నాంగి యిల్లు మనా | తెను వెంట రమ్ము ధర్మము | లాగ రిం పుము నన్ను బాయ
తల్లంబల రగా || క || జన కజ నాకు సుమతుకల | మున కును దగిన ట్టితలపు బొడ మిన కత నగా | మనుతవహీం చిత్రిసత
ఆగా | దొనరింపుమరణ్యవాసయోగ్య క్రియలగా || క || నినుదక్కనమురపదమై | ననునాతుడు చింప దక్షనయన క్షితి సురాళి
గ్రముఁబట్టరత్నములుతవో | ధనులకునన్నంబులొనసమస్వరకేయమికగా || చ || అటులమ మాకమభూషణములంచిలవ స్త్ర
ములు నికాంత భా | నితవ నిల్వత్రికాములిచ్చితమునై నవిలాసనసాధన ప్రపతులుకయ్యలగా మరియు వాహనముఖ్యము

డియవ స్తుపల్ | హితమతిభక్తిస్వవగాము లతిస్నిగ్ధ వేంత్రములక్షించుంటటి || ౪ || అతనివనప్రయాణముసకు యత్నమెంతి యనంతనించియా | తితిసుత ధైర్యమింతయువ్యజింపక ప్రాణములు మోపిలాచిరాజ్యు | యతినియమంబునకా ధనములాది నగల్గుసము పైవ స్తుసం | తరుణు నెసంగగా దొంగకేధర్మవినిశ్చలమానసాల్లుక్తౌ || * ఇవ్విధంబున నాకైకేయిప్రియుని తోడన సంయుక్తుడగ సత్యంతంబుసం లేసుంబు వెంది సకల ధనధాన్యభూషణ సమూద యంబులు బ్రాహ్మణ సముదాయంబులకు దానంబొసంగె నన్నద్దాశరథిత్వగంబూ ***

|| వ || ఇవ్విధంబున నాదంపతులాం డౌరులు సంభాషించుచుండ పూర్వాగతుండగు సుమిత్రాపుత్రుండగు లక్ష్మణుండు వారలన ల్లాపంబులు విని బాష్పాకులేక్షణుండై శోకంబు సహింపజాలక సన్న్యగ్రజుని పాదంబులు బట్టుకొని యాభాతృత్రిని బ్రా ర్థించుచు నిట్లనిరోదించి వారాశ్రీవుడు స్వగజసంకీర్ణంబగు నరణ్యంబునకు దగదలంచి తేను యనుధనుర్ధరుండనై సి కెను వెంటన రుసుదెంచెద నిట్టినాతోడ గూడి యతిఘోరంబగు కాంతార భాగంబుల సంచరింపగలవు నిన్నెడబాయదేవత్వంబు బదురకు డపాప్తి యులోకాధిపతిత్వంబును వాంఛితుతంబులు కావని పలికి వనగమనంబునకు కృతనిశ్చయుండై యతనితో పెక్కు

(*) శ్రీరాములతోడ లక్ష్మణుడు వనవాసంబునకు ప్రయాణమాట (*)

డికంబులకు ప్రియభాషణంబులవారితుండయ్యెవెంతియునిట్లని విన్నవించె || ఉ || వినుమనఘాత్మ నీదు వెను వెంటవనంబున కేగ మున్నె నీ | యనుమతిగాంచి నాడ నిపుడక్క టగ్రజున్మరమేటికీవునా | వనగమనంబు మాన్పెదవు వన్నగడీని కతంబు తెల్పు మీ | విని రాముడ సందియంబు ప్రభవించిన దెంతయు నాకునంటనా || సీ || అనవుడు రాఘవుడగ్రభాగంబున నిలిచి ఫాలమున నంజలి ఘటించి | వినయంబు చేతను వేడికొనుచుండు యనుజాని వీక్షించి యాదరమున | నిట్లనుసౌమిత్రి యిప్పునాయడనతి స్నేహంబు నెరవు సౌశీల్యనిధివి | ధర్మతత్పరుడవుడగ్రజాదృశ్యండవు భ్రాతవు సఖుండవు ప్రాణసముడ | వాత్రుడవు వశ్యుడ వై నాట నతవికీవ | వచ్చితేని కౌసల్యను సచ్చరిత్రే | నాసుమిత్రను వర సేవలుడమితవృష్టి | చేబలె భరించి తృప్తిని చేయునెవ డో || గీ || అమిత తేజుడై సయశ్నహిపాలుండు | కాముపాశమున కట్టుపడి రెయి | కలుపచిత్తగత్తైన కైకరాజ్యము నొం ది | సవతులకు మనోదిపసలుపకున్నె || చ || భరతుడుధారి రాజ్య విభవంబున చాల వెలుంగుచుండగా నిరం | తరమును కైక పట్లపరతంత్రత గాంచుట చేసి కోసలే | శ్వరతనయా సుమిత్రలు విపద్గతి నొందియుపార వేదనా | భారలుచునుండగా నెనరు బట్టమి నాత్మ దలంపడొక్కెడా || చ || మనుజవరేణ్య యార్యయగుజాజ్ఞ ననాదనయంతనై నయా | జనపతిపన్ను చేసయు నసంగస మొప్ప భరింపకున్న నె | ప్పినయటులారచించుము వివేకయుతుండవుగాన దెల్పెదా | విను మిటులాచరించినను నీ దగుభక్తియునాకు తేటగా || గీ || ఈభునాజ్ఞనిమిత్తమిట్లాచరింపుము | జననిజనలకాసి ననసుఖంబు | బహయదనఘ యనుపమభక్తి నాలక్ష్మణు | వస్నకిట్టులని యొనరిచ్చ దూక్తి || క || వినుమనఘ నీకు తేజం | బినయము నుదిపలచి భరతు డాదర మొ ప్పం | గను సేవలానమ్మగాను నై | బ్మని డాకౌసల్యకును సుమిత్రకును నెపుడూ || సీ || ఒక వేళ సేవ సేయక రాజ్యవృత్తి యుక్తి గర్వించి మత్తతను వహించె నేని | భరతుపధితప్తుతత్పుత్రంబు వారితో నపరిత్రిలోకంబులద్దపడిన | తనయయస్మగజా వకంబున మెను వారికి గ్రాసహస్రముల్ గలుగజేయు | నట్టియాకౌసల్య యనికంబు మావంటి జనుల పెక్కుంధ్రరక్షణమొనరుగా | తనుసుమిత్రను బోవతద్దయు వలంతి | నన్ను నీభృత్యు నెనరించు నయవిధిజ్ఞా ధర్మమున కెంతయును విఘాతంబు గల్గ | జేకృపా ఘూర్ణాతనమదు నీపైరాకమనసుకా || ఉ || రోనుధనుర్ధరుండనంబు యుంచెసలార ఖనిత్రదేవికల్ | బూనిపథంబు జూపుచు ప్రమోదమొందగ నీ ముందుంగలా | గానన భూముఁన్నె గెడ ఫలాశ్ర్రితినిశ్చలగందమూలముల్ | మానిదనొసింబగు నెనుస్త

ఫలములు దెచ్చియిచ్చుచుఁ॥ గీ ॥ చిత్రకూటశైల గిరిసానువులయందు । సంచరింపుచుండుదుముంచువేగ । దీప్రమైన కాంచనసౌధ నిర్మించిన । వేళ నన్నిటనులు నేరఁజింతు ॥ ఉ ॥ నావుడు రాముఁ డందుల కనంతమదంబును జెందియిట్లనుఁ । మాకు వనశీలరక్షితులు బంధులనా బులపేదుజాజ్ఞ ముం[గ్గా]వ రుణుండు నాజనకుఁ డయ్యఁజనంబు నరిచ్చిన సట్టిధ । ధ్యానవహమ్మైన యయోధ్య యధికమ్మున్నియు దెచ్చి సత్వరంబుగా ॥ వ ॥ అవియద్వియనిన ఘనతరయంకరంబులగు రెండు చాపంబులు రెండక్షయ్య తూణీరంబులు అక్షయంబైన యుక్తంబులగు రెండు తూణీరంబులు దివ్యాకరణ ప్రభావిభాసురంబులగు సువర్ణాలంకృతంబులు నగు రెండు నిశితఖడ్గంబులును నవి యాగవేళ నస్త్రప్రకారమ్ము నచందనాదులుం జేర్చి పూజింపఁబడినవిన్ని మహామహీ భవనంబు నస్థాపితంబులై నయవి యాదివ్యాయుధంబులు గైకొని సుహృజ్జనులకునుమతి యిచ్చి వారల చేనుచుతుండవై రక్షించినసతంబు-శ్రీరాముండునిశ్చయించి యాచార్యుల పాలికిం జనిరాముసనంతరంబు ॥ క ॥ అమ్మునియనుమతి నతిది । వ్యమ్ములపూజితము లైనయాయుధములు పెం । దమ్మునగైకొనియగ్రజు । నమ్ముఖమున కేగుదెంచి సన్నతి జేసెఁ ॥ గీ ॥ చూపిన నతండు ముదమునందిసోదరునకు । సాదరంబుగ నట్లను సనఘచరిత । యేనుదలచిన యప్పుడె యీవే తెచ్చి । తిక మైనదానదానంబు లిచ్చు మీరా ॥ గీ ॥ భూసురవరులకు తపసులకును । సంశ్రితులకును గురుభక్తిసహితులకును । నాకుఁ గల్గిన కోటి ధనంబొసంగ । తలచినాఁడను నీతోడధర్మశీలా ॥ వ ॥ అసఘువసిష్ఠపుత్రుఁడు మహామహుఁడైన సుయజ్ఞాచార్యు ద్వారకేం । ద్యుతిరయ మొప్పఁ గానితెచ్చి కొనిరమ్మ కరమ్ముగ నట్టిచో । వనధరణీశు రెండవుల్ భక్తినిపూజయొనర్చి శాసనం । బునకు రుగ్గాదలంచ దప్రమోదమెలయఁగ నావుడుతరిఁ ॥ ＊ అనియిట్లు రాఘవుం డాత్మవిత్తం బులనవని సురసంప్రీణనం బొనర్పఁ బూనిసు యజ్ఞప్రముఖవిప్రవరుల రావింపుచున్న దివిశతత్రింశత్సర్గంబు ＊＊＊＊＊＊＊＊＊＊＊＊＊＊＊＊＊＊＊＊＊＊＊＊＊＊＊＊＊＊＊＊

॥ క ॥ అగణితగుణ దంబిద్ధ కమ । నగునగ్రజుశాసనమున సయ్యన సముచి తభ । వ్యాజుండచ సుయజ్ఞుండను । జగతీసురభవనమునకుసని యా రయమునఁ ॥ క ॥ చనియజ్ఞగృహాంబునఁ దనుపమసత్కారమ్మునిష్ఠ సలరా రెమునా । ఘనుని గనుంగొని తచ్చద । వనజంబుల వ్రాలియిట్లులి కెఁ ప్రీతిఁ ॥ క ॥ రక్షనమురాఘవుండనిలి । యక్షునకాతండొసఁగుఁ గాస తిక్కర్కశ్రు । త్యంవమ్ము గనుంగొనుమునవుం । దక్షహితుఁడు దీవనపూర్వకంసౌంధ్యవిధుల్ ॥ ఉ ॥ లక్ష్మణుతోడను తన మెలర్పఁగనెల్లశుభంబుల శ్శ్రావే । లక్ష్మినిబొల్చునారఘు లలామ గృహమ్మున కేగుదేరగా । సూత్మజు తీఁగదన చాసల మాలిక తండెదు రేగి భూమిజా । పత్మలనేత్రతో నుగ సపర్యలనొప్పెదునగ్నికింప్రఁ శెఁ ॥ క ॥ యదు రేగియత్నకతులాం । గదము లుచిత కుండలములు కాంచనసూత్రం । బదుహార కంకణంబులు । విదితము లగు పెక్కు మణులు ప్రీతి నొసంగెఁ ॥ ఉ ॥ పూజితుఁ జేసి రాఘవుఁడు భూసుతతెల్పఁగనవ్వుడాగునా । భ్రాజితమూర్తి కిట్లను వరంబగు హారము రత్నసూత్రముల్ । రాజదనప్యూహయురకనా కటకాంగదముల్ ద్విజేంద్రధా । త్రిజయొసంగుచున్న యది దేవర భార్యకు స్వీకరింపుమీ ॥ క ॥ ఘనమై నదుకూలములరి । చినకాంచనదివ్యమణిఖచితపర్యంకం । బును నీకొసంగుచున్నది । జనకజ గొని పొమ్ము దీనసదనమ్మునకుఁ ॥ క ॥ మునుమామమాతులుఁ గావి । చ్చిన శత్రుంజయ గజంబుచిత్తంబలరఁ । మునివర శీక్రప్రాసగద । గొనిపొమ్ము ఘటాసహస్రభద్రకుంజరములతోఁ ॥ క ॥ అనుచునుయజ్ఞుండనుస । మ్మనిపీతారాములక్ష్మణులొసంగిన వెలను । గొనిశుభకరమగుదీ । వెనలయ్యతనాచరించి వేడ్కఁ జనియొఁ ॥ ఉ ॥ భూసురు త్తైనయట్టి సఘుస్రంగ దృఢంతసనాతులాత్మజుఁ । యానృతభావము ండు నతసోదరుఁ గన్గొనియ జ్ఞసంభవుం । డానగవైరియుస్పతె మహోదర మొప్పఁ గనట్లనుగా గుణ । కాంభో నిధియంభుజాగ్గనకి రవుత్రుణివిచ్చి సపర్య సేయుమీ ॥ ఉ ॥ రాజకుమార సన్మ నికరంబును మేఘునుసీట దస్సున

ప్రాజ్ఞులగు రేండ్లకు వేలకొలఁది కాంచనాదిని । భృత్యులకు నుభాజనముల నాదరింపఁ దగుదనపుదేరయును । త్రిజ
ట తెన్న వారలకు ధేను సహస్రములిమ్ము భక్తిచేత ॥ క ॥ అలఘులగు త్రిరియ్యులకు నెల్ల సురుచిరసకు సనద్ధుఁడో । హ్యా
లుకు త్రయీవిదులకు నగుసభ్యు తుది కేనలా వరింపఁగా । కొలుచుచున్న చాలక్రము కోసలకాట్లు తన తత్పరన్వ ॥
పలర నాసంగుచానికల యానచయంబనుపట్టు వస్త్రములో ॥ చ ॥ చిరకాలంబున నుండియున్న నలసౌశీల్యంబుగా గొల్చు
చి త్రరథాఖ్యుండగు మంత్రిసూతునకుఁ బహోవాంఛన్ సరత్నంబులం । బరమల్ ధేనుసహస్రముల్ ధనములున్ బాస్య
ప్రముఖాత్తముల్ । కరముండ్క నొసంగి యానుమతికిన్ దావింపుమానందమా ॥ సీ ॥ శాంతులు పాలాశ దండపాణులు
పా్యదువ స్త్రీనంల్ గోరెదు వారలనులు । నిత్యంబు స్వాధ్యాయనిరతులగుట చేసి నరవి వ్రతోపవాసము లొనర్చు । సత్తు
మధ్యాలయ్యు వయోజనసమ్మతుల్ బ్రహ్మచర్యవ్రతపరులనఘులు । కంఠశాఖవారును కాలావశాఖలవటువులనేకులేశ్వా
రుగలరు । వారికెనబది పెత్తిపూర్ణా వాహనములు । బరువులకు రెండు వేలనడ్వాహనములు । కృషికొరకు భద్రవృష
భముల్ రెండునూరు । లాఢ్యదధ్యాదులకు గోసహస్రమిమ్ము ॥ గీ ॥ యలమి పెక్కండ్రు బ్రహ్మచారులవివాహ । ము
సకు ద్రవ్యంబు గోరియజ్జననినాత్ర । యుంచియున్నారు వారికనేకగోవ । హంస్రములనిమ్ము వేర్వే రయనఘుశీలా
॥ క ॥ మనతల్లి రక్తిని సకోసల । జననాయకు సుతకుసంతసంబునటర్ల । మనజువర నిఖిలభూసుర । జనముల బూజింపుమిప్పు
తుసద్గుణధుర్యా ॥ క ॥ ఇమ్మెయి రాముడుబల్కఁగ । సమ్మతినాలక్ష్మణుండు జగతీసురబృం । దమ్ముల కాధనమెల్లము ద
ప్పెవ్వలారంగ నొసగెధనదునిమాడ్కిన్ ॥ గీ ॥ అంతరఘుకులేంద్రుఁడపుడు పూర్ణాశాయులై । చెంతనిలిచియున్న సేవకు
లకు । ప్రీతిపూర్వకముగఁ బేర్వేరమితిలేని । ధనమొసంగి యిట్టులనియెనపుడు ॥ క ॥ విను మెన్నటికిని గ్రమ్మర । ధనుడెం
చినదాకనాదు సదనముసామి । శ్రీనిలయమును విడారధయము । జనకుఁ జాన్యమునుగానియట్లు సలుపగవలయున్ ॥ క ॥ మన
మునఁ గుందకు సేవక । జనములకిమ్మెయివచించి సరవిధనాఢ్య । డనికోసతశిట్టనిదాయెనా । జనవరధనమింటకు దెమ్మ సత్వరగతి
చేఁ ॥ క ॥ అనవుడట్ల తాకయనియాధనాఢ్యడు । డెలమిబనుపసత్వరభృత్యజనులు । ధనము దెచ్చి రాఘవునిచంతనిడ
నది । నాసనర్హ్యాసురవగంబుమాఢ్కి ॥ క ॥ తెచ్చినయాధనమంతయు । నిచ్చలముగనుమతినిధారుణీసురలకతండి । చ్చినపుడను
జయుగమునఁ । విచ్చలవిడివృద్ధబాలక్రపణజనులకున్ ॥ సీ ॥ గర్గావంశజుడు పింగళవిగ్రహుండగు త్రిజటుండను ద్విజునద్వి
జవరుండు । వనమున నుంఛవృత్తిని మెలంగుచు కందమూలంబులను ద్రవ్వకేలలీల । లలిఫాలకుద్దాల లాంగలములు బూ
నిచరియింపుచుండనాసతియుదుండు । తరుణిరైనట్టి యాతనిభార్య యనికంబు దారిద్ర్య మునఁ జాల తాపమొంది । తనయు
లనుచంతనిడుకొనివినయమొప్ప । వృద్ధుఁడగుభర్తకిట్లనువిహుల చరిత । యిట్లుకష్టింపనేలనీవృత్తివిడిచి । రాము బొడగంటి
మేనియర్థంబు గలుగు ॥ ఉ ॥ నావుడు భార్య మాటకుమనంబున సంతసమందియప్పుడా । దేవుడు జీర్ణవస్త్రమును దీనత
దోపధరించి భూమి పుత్రీవిభునింటికిన్ జనతిత్వర నేనవకత్వదాకన । ప్పావనుమాన్య రైరచటి వాకిటికావలి కాంత్య సన్న త్రిజ
॥ క । చనియతడు రామునిగనుం । గొనియిట్లనునాకుఁగలరు కొడుకులు పెక్కం । డ్రనఘా మ్యరేనునిరుపే । దను కానఁధను
నిన్ కష్టదశ నున్నాఁడ । ॥ గీ ॥ ఉంఛవృత్తినని కెంతకనుగిదినములు । గడుపుచున్న వాఁడ కరుణజూడు । పతుల కిత్తీయనవు
డాతంబుబరి హాస । పరతనిట్టులనిరామ్మి క్ష్మాజునకు ॥ చ ॥ అమితమగు తైనగోగణములందొకకేయి నొసంగనుంటువా ॥
దమునివ కేర్వ్యదండము తటానను వీవటుపై వయంతకు । రముసమునంతలోపలను కాటలు ధేనువు లెల్లనీయదీ । నములగువా
పృదాతములనరమ్యఁ నెఫుంతేసముండె నెంతయు ॥ గీ ॥ అంతకటినంబరంబునంతనతిరయమున । దృఢతరంబుగ బంధించి ధేనుగ

నము | లంకుశనశ్తృకౌలది నించారదంశ | ముకుడుడై చిననడుకార మరిగెనంతా ॥ క ॥ ధూరిజనంబున నరయుచూ | తీరం బునదిక్రమించి ధేనుగణములం | చారయుతుదవ్యక్తమంబుం | చేరువ నతి వ్యాలె నతి విచిత్రకరంబై ॥ ఉ ॥ వ్యాలినజాచి దాశరథి భావమునన్నౌ రగంది యంతనా | శీల సుకాధ్యు కౌగిటను పేచిూటియం బెసలారనన్నా తిహూలము చంత నుంతి శలగోగణమాలన యాత్ర వెరార్య్రకా | పౌరిని పేరగాను నాథుడు నై నెనరుప్పతిల్లగా ॥ గీ ॥ అంతనా ద్విజేంద్రుణ తదూరతించియు| ట్లనదు నేనునవ్విసంతుకీవు|కోశ మాచరింపకుమునీదనుజహాత్వ|మరయనవ్వితినిజధాగ్రగణ్య॥ క ॥ విను పేరేచితినిప్పుడుశి | కనమూర్మ్యకనిశకట్టమై నంరధనం | అనుమానింపక చేతుము | విను సత్య ముగానువిన్నవింతెద నీకూ ॥ గీ ॥ అనఘునిజము బలెలాదనునాథనంబెల్ల | ధూమినురల కార్యములకును వ్వె | యదియువిమ్ము తోటక్లపీంచ జతినచో యశము సుఖముమదము నావహిల్లు ॥ ఉ ॥ అంతకశత్రయుక్తముగ నావసుధావరు డాలమిందలా | సంతస మొప్ప గాగొని యశంబుబలంబు సుఖంబు ప్రీతియ | శ్వాం తముగావహిల్లు గతిరంజిలదీ కౌసలాచరించిని | శ్వింతగనే గెరాఘ శుభుచి త్రముగా నైనరుప్ప తిల్లగా ॥ క ॥ అనుపమమగు తన్మజలల | మునధర్మముదప్పకుండ మనుజానాజూం | చిన ధనమంతయుమనువ్వా | జ్ఞనులకు తెగటంచిపెట్టిసంతసమొప్పగా ॥ క ॥ సముచిత సన్మానవడా | నములను ద్విజాలకు సుహృ | జ్జనములకునజస్రము తను గొలిచిన వారికి | నమహాదీనులకు తృప్తి నెరి యొనరించెగా * అవ్విధంబున రాఘ వుండు నిజాజితద్రవ్యంబు ధాత్రీసురలకు దానంబొనరించెనన్న ది ద్వాత్రింశత్సర్గంబు ****************

॥ చ ॥ అతులయశోవిశాలులకు నారఘువర్యులు భూసురాలికిగా | క్షితిసుతతోడ నాధనము చిత్తము రంజిలగా నొసంగి భూ | పతినిగనుంగొనగా జనిరి పజ్జనుభృత్యులకెల్లమాల్య భూ | షితముగభూమిజాదిజాతవిచిత్రనిజాయుధముల్ నొసంగ గాగా ॥ ఉ ॥ మేడలపై విమానములమీదను సౌధశిరస్థలంబులా | హోతివిూ మీరనల్చిరఘుపుంగవు లక్ష్మణుభూమి జా స్వాతు | లేదుకలన్నియుక్వతిచి విన్నని మోములతో తభూజనుల్ | చూడ దోడ గిరవ్ర పెనబోటుల దృష్టిడ కాదరంబు నా ॥ క ॥ మలునుట్టసందులేన | ట్లెలమిగా పురవీధులట్టియుతభూరిజనా | తులములుగాగపురజనుల్ | తిలకించిరి మేడలె క్కస్థిరమతిరామూ ॥ క ॥ తెలిగొడుగులవిడిచికాల్నడ | నెలమిగా బురవీధినప్పదే తెంచుచుగో | జ్వలమూర్తిరామునయూ రఘు | తిలకునవీక్షించి చాలదీనాననులై ॥ క ॥ మనమునదరికొనుశోకా | గ్నినిచాల తపించి నృపుని నిందించుచుచా | వన మతియుతుశ్రీరాము ని | వినుతింపుచునిట్టులనిరి పెక్కువిధములా ॥ క ॥ చతురంగబలయుతంబుగ | హితమతి భూప్రభ్రితో డనెవ్వఁడుగున | య్యా తులితయశు వెంటసుశీ | లతనరుగుచునున్న వాడులక్ష్మణుడోకడే ॥ గీ ॥ శిరుల బోడి మిరిగిచిత్తంబు రంజిల్ల | కోరినట్టి వారి కోర్కెలొసగి | దనుపజాలనితతుధర్మపరతంత్రి | పలుకనృతమొనపాదలపరమ్మె ॥ చ ॥ గొనక కొనియూకసంబుననుగృత్మరుభూతము లెతలోదరి | గనుగొనజాలవట్టిజనక క్షితిపాత్మజ నెల్లవారుగ | నైను నటులదోయ నీయదుణ నూతనచందన లేపనావహాగా | త్రినిజలివానయుంతవిశ్ర తిగా నొసరించుచునిక్కన్న జంబుగ ॥ క ॥ భూశావిశిష్టుం డైన్నృపు | డీతరినిటులంన్వచించెనదినిక్కముని | శ్యాతయుతుండనునిప్రియ | నూనుగా వెడలింపనునెట్లో శీఘనరగా ॥ క ॥ తనయుడుగుణహీనుండై | నను వెడలింపగదగదనవరతమునువ్వ | త్రిజగములన్నియును జెయి| చినదీతునటుట్లనేమి జెప్పగవల యుగా ॥ ఉ ॥ భూతదయాపరత్వమును భూరిదమంబు శమంబహింసని | శ్యాతనువర్తనంబు నిగమాధ్యయనంబు ననుగ ల్గిచా లని | ద్యోతితుడైనయట్టి పురుషోత్తమునీరఘువర్యు గానలా | భూతల నాయకుం డనుప బూనిన చాతిపు దెంతకా రుడో ॥ గీ ॥ కావునమహాత్ముడైనరాఘవుకుపద్ర | వంబు జెందినతో నెల్లవారలాకిగా | నొందుదురు గ్రీష్మకాలంబు నందుజలము ॥

భో యనఁ దోఁచెం బడి లేంత వృలిఖ్యముసా ॥ క ॥ మొదలు ఖండించు ఫలవృక్షముఁ గూలిన చెన్నఁ బ్రమయిమున నింత దేరసహితుఁ బ్రియకరముఁ దెగ
బోఁ జయాలిన యీరఘుపుంగవుఁ బోవ । వేధ గావించ జనములు వెతలఁ బోరలూ ॥ క ॥ అతులిత ధర్మంబంత । స్థితసారము గా
గమి సుఖంబు నిలకు నితడు పాలికి । రతివిహారంబు రయగ । నితని ఫలవృక్షశాఖలు తెరవ నంబుల్ ॥ ఉ ॥ రాముని వెంట లక్ష్మణు
నిరాగదగం సుఖదుఃఖములఁ సదా । శ్రీ మంబువంపుఁజుట్టు హితులు భృత్యులు భార్యలు బంటనాటరా । గామనమొగరయం
బవరకానకట్టోఁ బటు మొల్పునిల్పుడా । రామ మొలఁగ గృహంబులఁ దిరంబుని క్షేత్రములఁ గాత్యజించుమీగా ॥ సీ ॥ ధనముధా
న్యములు ఘనాంగారము వస్త్రంబులు తోడవులు మాజనాదులను పోగయు । బలికర జపతాపాదిసలలిత సాంధ్యాయ పూ
జావిధులు పానభో జనములు । నిలువేల్పు లును లేకయచ్చ టనుగొన్న ధరణీపరాగసాం ద్రతవహించి । భయమొకించ
యుఁ లేక బిలాంతరముల గృహాగుహములు చేపరిష్వాతములు । యెలమిదుష్కా లముసబో లె నింపు కేం । పొటిమిడ
హింప కతిమాత్రముగనుకొన్న । పైన వనవనంబులందు రైక । వేడుకదలిపగ శాపారలాడుగాకా ॥ గీ ॥ అతుల యశు
డగుశ్రీరాముడరిగినట్టి । యడవి పురమగుగాక మే మరిగినంత । నీయయోధ్య ద్విజవ్యాళ మృగగణములఁ । కినవగు నరణ్యమ
గుగాత త్వరితముగనూ ॥ క ॥ బిలములలో పన్నగములు । పులులును మృగములును సానువుల మెదనిత్యం । బులు నేనుఁ
గులు కానల । నిలువవు మము జూచి మదిని నెగ్గొనఁ భీతిఁ ॥ క ॥ అసయమూర్తృణమాంసఫలా । శనముననునుమృగఘణదివ్వ
మాగా హములందు । నచట రైకవసించుత । తనయస్పృష్ట్యం భుజనయుతంబుగనింకఁ ॥ క ॥ వసథువిచుమిరఘు । వర్యు
నితో డఁగ బలుసుఖముగనుం డెదమనియూ । జనులాడెడు మాటలు విని । యును రాముడు చిత్రవిక్రృతి నొందకనుండెఁ ॥ ఉ ॥
ఆరఘుపుంగవుండు రజరాచలశృంగసమంబు సంతతో । దారవిభీతవీర పురుషాశ్రయమై సన్నపాలు దింటికిఁ । చేరగనే
గెనచ్ఛటను చిత్తముసాగదు గుండు చున్న యూ । చారుంజామునుగ వదనపద్మమునగ జితునవ్వుదాకొనఁ ॥ శా ॥ అత్య
ప్రకాలిద్భవన బు చేరువను దైన్యంబొంది యున్న ట్టినుప్యాంతుడై సహమంత్రుఁజూచి రఘువంశ శ్రేష్ఠుఁ డుల్లంబునఁ । సంతా
పంబును బొండకిటను । శుభాచారా మదీయాగమో । దంతల్లిస్రుప మాలికి దెలుపుమీ దాక్షిణ్యయుక్తుండవై ॥ * ॥
ఇవ్విధంబున శ్రీ రామభద్రుండు దశరథునియంతఃపురంబునకరుగుదెంచి నిజాగమన వృత్తాంతంబు తండ్రికిఁ దెలుపుమనిసు
మంత్రునితో బల్కెనన్నది త్రయస్త్రింశత్సర్గము ******************************

(*) శ్రీరాములు సీతాలక్ష్మణసమేతుండై కైకేయీగృహంబునకరుగుట (*)

॥ చ ॥ అసవ్యశతంబు తాపమునఁ జాపలి తేంద్రియుడై మహోరయం । బునజని చేతియయావ్రజాలను భూరిత రాజిఁ నెందిభూ
తిగ । ప్పి నయనబంబుమాడిగ్రహపీడితుడౌ రవిరీతిఁ వీతశ్రీ । వనజసుతో యుడా కరము తా తివసించుచున్న పున్నగఁ గొనెఁ ॥ ఉ ॥
గాంచి మహాకులాత్ముఁ డయిరాంతను రాఘవునీ దలంచి శో । కించుచునున్న భూపతికిఁ కేల్మొగిడ్చి చిరఁభో క్తియున్నదీ । విం
చిరసంబులో నకడు వేదనలొందుచు నాసుమంత్రుఁడ । వృష్ణుచితశక్తి నిట్లనియె సల్లసగద్గద భాషణంబులఁ ॥ ఉ ॥ భూవరస
త్యవిక్రమ మహాభూరియశుండవురా । ఘువుంగు ధాత్రీ విభు ధాలికిఁ ధనముభృత్యగణంబులకెల్ల వస్తువుల్ । వావిరిప్రీతిచే
నొసఁగి వచ్చినవాడిటకిం ప్రమీరగా । తావక దర్శనార్థముగఁ దావ్రగనుండయినాడు భక్తితోఁ ॥ క ॥ నినుజూచుగాత
యంబుఁ । తనభూత్మక శుభము కొంచుమహా ప్రజనములఁ । వనయాత్ర కనుమతియటిగి । నినుజూడఁ వచ్చి కాచున్న పవర
యుటకుఁ ॥ క ॥ కానకరుగదల చికాను స్థుడీయశ । నిన్నుజూడగోరియున్నవాడు । కిరణశలితతరశికరణిభాళిలురా
జ । గణపరిత్యుతశశాంకుమధిపా ॥ క ॥ నావ్రుమజలధిగభీరుడు । పావనుడు సత్యం బన్యాక్తి బలవిమ బుంటా । భూవిభ

మసత్యే ధర్మవ | శోధించితంటిట్టులాగను ధూతను శోధగ | క | అనఘా మత్పూర్వ లనె | ల్లసుదో నిరక్షుం దెల్లలప్ర
వరుణిగ | స్థిరదలచినాతి వీయక | వరి తా జనయు తమ గానునాంల్ప దలిపగా | గీ | అనవురాను మంత్ర మంతఃక్రియా
ర్యాంత | రమునగేగియచటరాజకాంత | అకువిధీతిఃట్టులదించెమిముమరాజు | పిలచుచున్న వాడు వేగరండూ | క | యంత
స్త్రీయు నూతుడు బల్కగ | నమ్మానిసులతనితో సనవనిపునాజ్ఞగా | నత్మతినిజనిరితద్భవ | నమ్ము నకాలిళ్లని శాసనంబరనివ
తిగ | గీ | అతిదృఢవ్రతలత్యే రుజాయశాలు | అనస్ప పస్త్రీలు ముమ్మాటయాలదటికి | కోసలాధిపసుతతోన గూడిస్మ
పుని | మందిరమునకువచ్చి రిమందగతిని | వ | అంతనన్న రేందుం డసుమంత్ర నిగనుంగొని రాముని చ్చటికి దోకొనిరమ్మ న
వుంతతంతురాముడున్న దశుజనినీ తాలక్ష్మణ సమేతంబు గా వెంటనిడుకొనిభూవిభు పాలికేతెంచినా | ఉ | అంతట భూ
విభుంతురచితాంజలియైజనుదెంచునిర్మల | ప్రాంతుని రాముగా గనియాసనపీఠిక నుంతి లేచియ | ప్యంతవిషణ్ణ శాతసహ
శాంగులతోనెదురేగిచాలని | భ్రాంతివహించి మూర్ఛగలిధరాస్థలి వ్రాలెతుమూరు చేరగా | వ | అంత్తమహారఘు
వరు నారాఘువుంతు లక్ష్మణుంతుసుశోకసంతాపంబునదుఃఖితుం డై తెలివిగ్గక్కి నట్లుంననరనాథునికడకరుగు చేరనా రాజభవన
ంబున నా రాజనసహస్రంబులయా తేరానాదంబులు తదీయ భూషణధ్వనులచే వినుచుతింపుచు నెలంగెనప్పడా రాముడూరు
లెతువుకునతనినె త్తికొని పీఠతో దరోదనంబొనచుచు పర్యంకంబునందునిచిన ముహూర్తాంబునకులబ్ధ సౌఖ్యండై విలపించు
చుశోకసాగరంబునమునింగినట్టి తండ్రి కారాముచంద్రుం డుకృతాంజలియైయిట్లనియె | ఉ | వినుమువనీతలేంద్రయటవీ స్థ
లికేనరుగందలంచితి | న్న నుమతి వేడెదగాజనులకందరికీవవిభుండవీయెడ | ననుశుభదృష్టిగన్గొనుమునావెను వెంటను ల
క్ష్మణుండునీ | జనకజరాదలంచి రిలసన్మతి నానతియిమ్ము వీరికి | క | పదివేల విధములనునే | పదపడి వారింప నిచటవ
నియించుటకే | వితతయశులించు కనియు | మదిలోదలపోయరై రిమనుజాధీశా | గీ | అధిపశోకంబుమానిని వాదరము
న | నాకుసీతకులక్ష్మణునకునుజ్ఞ | యొసగు మివుడజాము తనయులకుబోలె | నావృథాస్య ధ్రుడిట్ల సునందనునకూ | సీ | వి
నుము రాఘువ వరేనుమును కైకకువరంబులిచ్చి నకతన మోహితుడనైతి | నీవునన్నీ యతని గ్రహించియయోధ్య కు రాజవై
యుండుమనఘచరిత | యనవుడు రాఘవుండంజలిఘటియించి తండ్రికిట్లనియె మోధరణి నాథ | వర్షసహస్రము మల్ వసు
ధఖోళ్యకునుండు సరవినిన్న స్వతభావమునొనర | నాకుదగదువనిగా పదునాలుగేండ్లు | నేమమునసుండి క్రమ్మరనీపదా
బ్జ | యుగళికడకేను దెంచి నీయుల్ల మలర | ప్రీతిగావింతునిదియ దాళగాంబు సువ్వే | క | అనవుండా జననాథుడు |
ఘనతరమగు నార్తిగాంచి కన్నులనశ్రుల్ | పెనగొనతనయునకిట్లను | ననరక్తని సత్య పాశయంత్రితు వగుచున్ | గీ | ఐ
హికాముష్మికసుఖాధారమతి రయమున | తిరుగఘనుదెంచు టకును సుస్థిరుడ వగుచు | సమముని భయాయమగు మార్గము
న శుభంబు | నీకగద్గె తుమాయయ్య నిర్గమముగ నా | క | అవిరలముసత్య ధర్మ | ప్రవణుడవై నట్టినీదు భావంబు మర | ల్ప
వశంబుగాదుగారా | ఘనతనాశిల్పంగినైనకల్యాణగుణా | గీ | నేదుజనకునీవుమనుజాకుచో నెంగ్ర | నాతయునప్రియం
బొసరవనింక | దనుమహారనిన్ను జననిని గాంచుచు | నేటిరాతిరిచట నిలువుమీవురా | ఉ | శ్రీ వెలయంగ కాతమల
శుపరిత్ప ప్తివహించియల్ల బొం | మీవతి దుష్కరంబయినశ్రీ త్యమొనచేసూడు మద్ధితార్థమై | వారిరి యిష్ట వగహా ముచు
ణానికమటువికేగి దోడగ | శ్రావనసాక్షిష్టమిడపల్తై దసత్య మసాతి గాదగా | గీ | పాపభూతలంబు మదినిసుప్తంబొన
చి | భూతిగప్పినయనలంబులోలు కైక | నన్ను మువచించెతద్వంచనయనదీప | గోరతత్పాలపాంసనిప్పీరణమునా | క |
వినుమెా కుమారకాకి | వనఘుండవు శ్రేష్ఠసుతుడవైన కలమునా | ననునీవుసత్య భావము | నొనరించ దలంపు టదు దా

దయచేయవచ్చునె॥ క॥ ఆ నృపుఁ డిట్లను దీనా । నను నై [illegible] ము [illegible] నను [illegible]
స్య దెల్పి సన్నుతి మెసఁగన్ ॥ ఉ॥ రాజ్యమెల్ల [illegible] రాజనసేవకులు దలంప్ప దగా । ఘోరతర రాష్ట్రములో జనసమా
జాములున్ ధనధాన్య రాసులున్ । శ్రీ దెలియంగ [illegible] వేదధరిత్రికి నిచ్చి [illegible] । [illegible] నాథ [illegible]
గా నొసంగింపుమా వింటిరి ॥ క ॥ జననాథుని మహస్వ న । వనధిని [illegible] తో విపఘునాల్గె దిక్కుల్ । [illegible] యంచె నెదఘోర
తుని । [illegible] లధరిత్రిన్ ॥ చ ॥ జనవర [illegible] రాజ్యము మును [illegible] మునిచ్చె [illegible] రించనుభవ
[illegible] యల్ల [illegible] సన్నుతి [illegible] దెలిపె [illegible] । [illegible] మునను [illegible] దీనుఁ [illegible] ॥ ఇ॥ [illegible]
[illegible] । [illegible] ॥ ఉ ॥ యావనధాధి పత్య ముఁ [illegible] సౌఖ్యము నెల్ల [illegible]
ముల్ । జీవితమింద్రలోకమును [illegible] రసాతలికిన్ రుచింపవో । [illegible] సత్యధర్మములు సాక్షిగ [illegible] సర్వధిన్ ।
నీవచనంబు సత్య మగ నే [illegible] పదలం [illegible] । మ ॥ [illegible] । [illegible]
[illegible] సత్యము [illegible] । [illegible] ప్రియమూర్తి [illegible] । సత్య
ము పాలింపవలంచి పోయెదనవశ్యం [illegible] ॥ క ॥ [illegible] తమ్ము గతితులవివిధశ । [illegible] మునల [illegible]
రౌప్యవనా । [illegible] రమున క్రీడించెద । [illegible] తాపం [illegible] ॥ గీ ॥ జగతి వేల్పు [illegible] దేవ
త । [illegible] వే [illegible] దలంచి । [illegible] ముల్ । [illegible] ॥ ఉ ॥ కన్న
[illegible] దొరగగా [illegible] విలపించు [illegible] । పన్నులనూరడిం పదను [illegible] దేటిది । ద్యం [illegible]
[illegible] కేవన [illegible] । తన్న [illegible] రాష్ట్ర [illegible] క్రియ [illegible] దరంబునన్ ॥ మ ॥ భవ
[illegible] పరిపాలనంబు ప్రియమొప్పం [illegible] । [illegible] లవన [illegible]
[illegible] పూర్ణ [illegible] నట్టి యుద్ధరణి చక్రం [illegible] సయా । [illegible] మొప్పం ధరకుం [illegible] సత్యంబు [illegible]
॥ గీ ॥ అప్రసన్న సత్యం [illegible] । [illegible] । [illegible] దగులు [illegible] ।
[illegible] కీర్తి ॥ క ॥ [illegible] । [illegible] । జీవితమును
[illegible] । దేవర సత్యవ్రతంబు [illegible] ॥ మ ॥ ఫలమూలా [illegible] । జల
[illegible] లేదుల్ [illegible] । [illegible] లేకిప్పుడే । నలమున
[illegible] ॥ చ ॥ [illegible] మునసుల్ల మునగా దపించు [illegible]
[illegible] । [illegible] । [illegible] లోచ
[illegible] । దొరుగన్న [illegible] విలపించి రందరున్ ॥ క ॥ [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible] । [illegible] ॥ ఇట్లు సుతుం [illegible] య
[illegible] వసుధ [illegible] ****************************
॥ సీ ॥ [illegible] తలయూచి [illegible] కరసీడనమొనరిచి । వేమరు దంతముల్ పెటపెట నూరుచు
[illegible] । [illegible] । వజ్ర [illegible]
[illegible] । [illegible] తక [illegible] । యఖిల జగతిని పాలించు నట్టి [illegible]
[illegible] । సత్య [illegible] హరిశ్చంద్ర [illegible] । [illegible] ॥ చ ॥ వినుమ [illegible] గర

ఘూర్ధరంబుగా । యుగళతత్వ మొందినారియట్లు సదమలాంబుజై సదమ్మ రెండు౯ హంబులొత్త కర్మములనుబోధములందున నా
సమితి పతి । ఘ్ను నిగనుతం కనాక నిగనెత్త విలోదలపోయుచుం జెదగా ॥ గీ ॥ ధరణీమయ్య దరుమహవరము౯ంతు సహిత క్షీర
ఘునిలోథముసతిరగ్రా రింప । ఘను నైపతిను మానుసరణ మింతులకిల । తనయకోటి కొక్క తనికలంతూ ॥ క ॥ వినుమిలను
స్వప్నమున్దృంగిన । తేనయులపెక్క ముగలును తదిరాజ్య ము చ్ఛే । ష్ణునిదగుని భూపాలుడు । మునియుంతగ నీగ్ర మంటు మా
న్పైదవగటా ॥ గీ ॥ ప్రీతమూథభుంతు నఖలధరిత్రిని । బోగ్య మగాశకా ప్రభుత్వమొంది । యనఘుశీలు తపలయ శుభను డి
రాము । తదుగనచటికేమునరుగగలమూ ॥ క ॥ నీరాష్ట్రమునధరాధురు । డారయనెక్కడై సనుండవహామునాదీ । యూ
దతరక్కి స్వమిసాప్యు । ధారచియిం పంగదలచదవమ్యా దా ॥ క ॥ కలుమతుతిసిట్టి కృత్యం । చెలమిగా నీచాటరింప
నిపుదెధర వ । య్యలుగాతుండుటనైకే । వలకుడ్పు తేమునగదలంతు భావములో ॥ క ॥ యలమింతసిష్టాదితుహా । మా
టుకై తుతు సుంతు దిగ్వచోదం తంబుచ్ । జ్వలితంబులగుమనిప్పని । దలచిన నినుగావ్వదయ్యోజాదుణమృత్రి ॥ క ॥ పరతు
షనసమూల మూగా । తరహాతేమునరిక యరూలవాలమునరిం । తేరమగను చాలుబోరిన । ధరనింటమ మధురరస యదు
గాదుగజా ॥ గీ ॥ కల్ల దెట్టి దట్టి దయగజాణియ్య్యది । జాతమునయశీలుడగతిలోన । నింబతరువు వలన సైరి తేరి యస్స వి
ప । దనైతుమాటస్వ్య మచ్చ్యో నిధమా ॥ సీ ॥ మును భవజ్జ సనితేని సద్మ వరణంపం వింతయు ననిమూగా సరసిజాత । మా
తంబ్రిదాక దోసాగి ప్రీతిపూర్వ కముగా నిదుపటుంచై ట్టివరమొసంగె । దాసన కేనియూ థారుణి విధవతు విచిత్ర ముగతను
తంబువిదిలమద్యో । నట్టుంమునెక్క నాడంచిరే హమాధమను భీమశ గనంబునదు మో౯య । విదికేజాకయ మెరిగిం
వ్వినమజా చి । కనలియా దేతు విభుతోడ మనుజనాధ । యుండుకొద్ది కలేము దెల్ప వే పను డు । కాంతేకిట్ల సనాతింతు గా
రవముగా ॥ క ॥ తేరలాతు దీనిదెలియా । విరచించి నైలితేనసుట్ప తిరు నిజమునూ । దురుపాపదాద్ది సలుసం । దరిగా
ధుసక్కిటులనిమోదాదుఖతిరి ॥ గీ ॥ యూప కనిసను మునసు సభిగ్రహంబు । సాక దెల్పు ముఖ్యనాధ నమపానించి । ౦
ట్టివాడపుగావనియంతేదలతు । నసభుడమ్మా టదెలిపె మ్మూ నికతేందూ ॥ క ॥ తెలిపిం గాదెరాగివరుం । తలిగి మహితు
గక్కట్టులనుభీషాలతి । పాలింపు మునిదణయచే । నిలు వెడలగ నునవ మ్మ ధిసంబుటు గాకం సా ॥ క ॥ అనవిని యగండ సి
జం । నిని వేగపరిత్యజించినెన్న దినముదం । బొసరగభూవల సుంబుల । నికము చెరి యుంపుడుం జెయతపతి వరే ॥ క ।
కలుమతితినివుసమ్మీయు । భలలపథంబనుసరించి కతు మోహితై । చెలువుని విమదలంచితి । వెలమిగానీడుస్వ భావ
మేమనవచ్చుగా ॥ క ॥ జనతులను బోలివురుములు । జనయిత్రలనుకరించి చానలునుర్విగా । జనియింతురను ప్రవాదము । నిను
జాచినతనూరుణిజమైతోచెగా ॥ గీ ॥ వినయపరగాంచి విభుడెన్ని పచియింతు । సదిపరిగ్రహింపు మణులీవు । పతితల
పెరింగినలేంటు వతిణల్లు । విాజనమును బోగ్య ఫుమింథ మిారా ॥ గీ ॥ దవ్వ మతులానతులాదుభోగధ లసినీపు । మోహ
మొందిధరలాధువసకళ్యా । యుంట్లదసముత్తనై నయాపం తిరధు స । ధర్మ యరుసెనసర దగునెక్కై కా ॥ తు ॥ వసజాయత
మరుదై భవుండునను భూపాలుండు లీలాధరాపై । మునుకాశాసాడిం మాటలిప్పునైజగియ్యే జ్యం డు క్యే మ్యుంతురా । తనసం
తా౯ తయధర్మ నిష్ణుతుబాజాదారుంతు వీరుండు చా । వనుకా శ్రీరఘునన్య పట్ట మిున భావుబోప్ప గాసుంచు మా
॥ గీ ॥ తంద్రి వెడలాని యూరఘూ గ్రముడు రాన । కరిగె నేధరిత్రి మహాంవాద । మంచెదటుగానయితేను రాజ్యాధిప
క్య । మునదనతుతాగాంతుము వెరాడిమా పూ ॥ గీ ॥ ఉవిదరాముకస్న దేరోకపలంత్ర । గలుగడటగాన యితేను భూగ
తుమబోవ । పూర్వవృత్తంబుదలచియా భవితుతు । కానలవసింప గలుము జాక ముగతిందా ॥ గీ ॥ హలుచి మసుతుంత్యు ।

సెత్తె యునతినొంత్వ | శాక్యములను గోపవచనములను | తనువులంటగా గొంచుటొంగ్రో ధంబు | బుబునివతాశయనుగో
వదత్యా ॥ వ ॥ యిట్లునుచుంత్యం డెన్ని విధంబులపలుకువచనంబులుగుతినంగా గొణురొమిక్కంతయును చింతాఘంతాపు
బాలవతనంబునకై తగ్గాంబునుం బందదర్వౌ నన్న దిపంచ త్రింశత్స గాంబు ॥ ౧౭౦ ॥
॥ సీ ॥ అంతనాస్త్రలుమున్న ధీమసెనవీనప్రతిన చేతపించికావ్య కణము | లోంతర గబుబుతేతి యాప్రలబు నిసుతిం
చియానుచుంత్ర నితోసనతిత్ప దూక్కి | నిట్ల నువిను సూతయుప్పుడు రాముని వెంటజనుటకు భద్రత్నకాల యుతము | తవరం
గబలసమంన్వితకుసుస్సైన్యంబుపై సము పేయుముబలరయమున | మురియుకాంచనభూషణముంతి కాంతు | తై నొపెక్కౌదెరసుత
బారాంగనలును | ధనికులను వైశ్యలునువణ్యతతుల తోడ | నెంతయునలంకరించుతయులని పేన్యావ | మరియునై వ్వారుకా
ఘుస్ననుపశివించియుండు రెవ్వ రితోడనితంబులంబుపరిక్షించుట కై క్రీడింపుచుండునయ్యారు దెరంగుల వారికి నానావిధంబు
లగుసువర్ణాభరణాదివస్త్రలాసంగి వారలనిక్కమాకునై స్యంబు వెంటజను టకునిరొగింపుకుముఖ్యంబులను నాయుధం
బులకై కటంబులనరణ్యంబునచరించుటకు ॥ రాత వకాంబులునీకాతుస్తతోడసరుగునాతయుని పలికికురియున్నట్ల నిరొ ॥ చ ॥
ప్యగములకుంజరంబులను మేకొనిచంపుడు కానసద్భవం | బుసురుచిగల్గ తేంయలనాస్థనుగోర్రి యుతునెల్ల రొరులా | సగ
మలబోషుమాసుదమునాకనభూమిపనించి రాఘవం | డొగిదలపోయడొకొ గ్రపుకుసల్ల ములోపలరాజ్యసంపదా ॥ ౧౭౧ ॥
జననూస్యంబునుకానసు | బన్నామరఘూత్తమునితో సప్తధికమునునా | ధనధాన్యకోశములుపెం | పెనయగసను గాతధీస
మైతాసూతా ॥ గీ ॥ భ్రాన్య ఖూములనద్వరములు సలుపుచు | స్థిరముతినిభూసుతుల కొదమెణలాసగుచు | మునులతోడ
సుఖంబుగవనములోన | సుంతగలతింక నాథుమారుంతు సూతా ॥ క ॥ పరవీర్య శౌలియగునా | భరతుడరామోధ్యా పురం
బుపాలించుతసు | స్థిరమతి రాముడు కానల | కరుగుగాపరి పూర్ణకాముడై రహిమీరగా ॥ వ ॥ అనియిట్లి ధంబుననా
భూపాలుండు భాషింపవినిక్కై కేయుమనంబునభయంబుజనియింప ముఖంబువాడస్వ రంబుప్రీలనెంతయువిషాదంబునగా బో
రలిపతికభిముఖరైయిట్లనియె ॥ గీ ॥ అధిపపీతసారమైనమద్యమురీతి | మిసులనసుభ వింపదగనిరాజ్య | నమును రాజ్యమిం
కునాకుమారుడు జెంద | జెప్పి ధమునసైననదినిబెంబు ॥ క ॥ లజ్జొదొయికించయులేకిట్లు లజ్జలరువా నేత్రబులకసత్యా కు
లుకై | యజ్ఞనకాథుండయ్యేడ | ప్రాజ్ఞనితప్యథలబోరలి యాగతిబలికెగా ॥ గీ ॥ దుష్ట శీలనిన్ను నిష్ట మాపనిలోన | సు
కచిమురలయిల్ప తురుతరాతిగా | పాలు కేశ దేశ పరగనాదను కార్య | మెద్ది సాగనిచ్చి తీవ్రమునమా ॥ క ॥ అసవిని కైక
సుదినగడు | గనలుచుపలికనిరాతీవ్రగతినీవచంబునసగరుండపటుండసు | డసునగ్రతమాజ వెతలననుపడెభూపా ॥ గీ ॥ అప
ప్రదాన్నపాలుడయ్య తనకటనా | కెట్ట కష్ట మావహిల్లె ననుచు | చాలవెతల బొరలెజనులులక్షి తులై రి | దలచవచ్చొ
కై కతద్వి ధంబూ ॥ సీ ॥ అట్లుండిభూపతి కత్యంత్ర బహుమాన పాత్రుండు వృద్ధుండుపావనుండు | నైనట్టి సిద్ధార్థుడను
మహామాత్యుండు కై కకిట్లనుపూర్వ కాలమందు | కేతున నల్ప రవీథులనాడెడు బాలురగోనిపోయి పాపమతిని | సర
యూజలంబునసత్వరతనువై తునసమంజనునిజాచియుచటిజనులు | కనలి సగరునితోడనిట్ల నిరిభూప | యీవ్రసుతునై స
మమునైనరియ్యకొనుము | నావుడిట్లనువారికాభూవిభుండు | భయము జెనియించనెలమీ భావమునమా ॥ చ ॥ అనవిని వా
రుబలిక్కాలిజనాధిపబాలురమాడ్కులై నమా | తనయుల నితడన్న కాము తాళదయానదిలోన నై ముణగా | ఘనతర మోద
మందుననతిప్మమునతూనుడై నయానుతరా | జనపతితద్ది తాళాము వెసతాత్వ తియించెనుకోపయుక్తుడై ॥ క ॥ కతుధర్మశీ
లుడనుసగ | రుడులుతుజ్ఞ నై వెతలనడశిక్కా రుడగుటచే | ఘనతి యతడేమి పాపము | దనమినిరచియింపనటక బూనితిది

ముడా ॥ ఉ ॥ యాతనియందుమున్గాని మెుఱఁ తనయ గానముగల్గ మంబోగిగా । పేతమయోధ్యపట్ల తము సేందమి మిత్ర ముసిట్లు గానిచో । నాతి కఠంగొఱంతుక గణంబుతినంకచియింపు మంతటా । భూతలనాయకుండు వనభూమికి బోవగ బన్ని గాఘువుగా ॥ క ॥ సతతంబు సత్య ధంబున । హితమతిని మెలంగు దోషహీనుడగు సుతునా । వితధం బగత్య జయించిన । శతమఖు లైగసుని నష్ట పాదువగు భువిగా ॥ క ॥ కావున యీతని రాజ్య । శ్రీ విభుఁడు జాదరించ జెల్లదశరథ యశం । బావ హీతమందభగతిగా । పావనమతి మెలఁగు టొప్ప పంకజనయనా ॥ క ॥ అనవినియాన్న పుతుమునం । దానన-మున సంతసించిభూమి రితరాతిగా । మునిగితవంటివుసతికి । ట్లనునన్న నియలుడు తోడనవూ-ఘణిశులగా ॥ గీ ॥ కలువబాద్ధి నితనిపలు కులుని నన్నైతి । శిరగడివు నాదు హీత మునీశ । హితము నేనిగ్ర హమ్ము ఘ్రాతి మెలగనీ । దుష్ట చేష్ట ధర్మదూర మరణ్యా ॥ క ॥ ధనమును రాజ్య మం సౌఖ్యం । దనుబితిచి మరణోటుబుంతుపుత్య నితోడగా । జాయదభరతుడు వేడ్క-న । వనిబోత్రవనముఖాంభు మీావుబహుకాలమిగా ॥ వ ॥ అనియిట్లుప శ్రీరఘుంతుపాపమతి ఠారుసకై కతోబల్కె నన్నదివ త్రింశత్సగరాంబా ****

॥ సీ ॥ అంత రాఘువుత్తటియతిమాత్రమునుకళుక-విరితంత్రికిట్లనువినయమొప్ప । నవనీశ భోగంబు లఖిలసంగంబులు విడిచిన వ్యాహారవృత్తి మెలగు । నాతెను వెంట కాననభూమి కేగంగబని యేమి నరుతిలభద్రగజము । నెసగిరజ్జు ప్రమీాదనుల్లంబునిడి నహోనరణికి లాభమెయ్య విభుల్లు । బలములను నాకోఱం తయఫలము లేదు । భరతునకు నే నొసంగెద వానినెల్ల । వేగ నాకొరకు ఖనిత్రపేటికలను । నారచీరలు దెప్పింపు మనరవరేణ్యా ॥ గీ ॥ అంతన కైక-కావల్క-లాంబరములు । తెచ్చి ధరియింపు మోరఘు తిలక యనుచు । జనులు చూచు చునుండ లజ్జావిహీన । మతిని రాముని కొసగ కాదు మధు లించు

(*) సీతారాములక్ష్మణులు నారచీరలు ధరియించుట (*)

॥ గీ ॥ అవుడు కైకేయి చేవల్క-లాంబరములు । గైకొనిరఘూద్వహుండు దాగట్టుకొన్న । ప్రాతులవుడు సంబరము లుపరి త్యజించి । మునులకైనా ములగు వస్త్రములు ధరించె ॥ క ॥ జనకుతుడగు లక్ష్మణుడును । మునుదాల్చి నదివ్యవస్త్రములు విడిచిన రేం । ద్యుతిమొంచిలనారచీరలు । ముని వేషంబమర దాల్చె భువనము లెన్నగా ॥ వ ॥ అంత ధర్మశీలయు కాలాంబరధారిణియగు ధరణీతనూజ తననిమిత్తంబుగ దెచ్చిన నారచీరలుగనుంగొని వలజాది ధీతిలిన హరిణి చందంబున భయభ్రాంతయై లజ్జింపుచు మిళ్ళాతకాత్మయై కైకేయి చేనా వల్కలంబులు గైకొని బాష్పపూరితాక్షియై గంధర్వరాజసంకాశుండగు ప్రాణేశ్వ రునకిట్లనియె ॥ గీ ॥ తాపసులు వీటినెట్లు గట్టుదురు రఘుప । యనిపలికి మోహితస్వాంతయయ్యు భుజమున । నొకటి యిడి కొకటి కేలపెరొకటి బట్టి । కొని ధరింపగ లేక నిశ్చలడియుండె ॥ సీ ॥ అట్లుండ ధార్మికుండై న రాముడు వేగజనుదెంచి ధారుణీతనయకవుడు । కట్టుపుట్టంబుపై శ్రవిమలమతి నారచీరగట్టగ జూచిచిత్తమందు । కటుగుంద యారాజకాంతలు బాష్పపూరితాక్షులై యంతయనాతిగా బొరలి । యారాఘువునకిట్టు లనిరి పుత్రిక ధీరచిత్తరాలై నట్టియాజానకీతనూజ । వనభువివసింప నిచ తెమనుజవిభుని । చేరియోగింప బడ లేమగానయిచట । నీవువచ్చిన దాక నిజావలోక । సమునసమాకిచ్చుట మందంబొప్ప నవుగాగా ॥ క ॥ సౌమిత్రితోడ కానన । భూమికి జనుమీవు తపసిపోలి కెవనిని । భామిని వసింపదగునే । మాటున చాలిం చినిలుపుము హీసుతనిటగా ॥ గీ ॥ అతుల ధర్మపరుడవగు నీవిచటనుండ । దలపవనివచింపు నలన్నపాంగ । నలప్రిరుడా స్త్రలాజనవరేణ్య డాలించి । సీతకుపుడు నారచీరగట్టె ॥ గీ ॥ సీలసద్గుణ మహిమచే రాఘువుని । బోలునట్టి సీతవల్క-లాంబరగముల గట్టుకొనగ మాన్చి కైకేయికిట్లను । నావసిష్ఠుడప్పు డలుకబూని ॥ గీ ॥ వంశనాశనిమదమ్ము భూపురాల । పతిని వంచించియిటు ప్రవర్తనమునంతురాలి । విధమునవసించి నావు మున్నార్తిగాంచి । ఱదజ పనికేగ జనదు కైకేయియిపుడు ॥ క ॥

అదిగాక ప్రస్తుతంబగు | తాదరయేశ్వరుఁ డాజ్ఞయిచ్చె హితసుతత్రితయ | వ్వాదితరంబుగఁ బాలింపుము | సుదతీ భృత్యులను వెలుగను
స్వాంబుజసుతుల్ ॥ సీ ॥ వినుమటు గానిభో జనకజయీరాఘవ్వనితో వనాసకుఁ జనుటజూచి — | ఘనుఁ డీతఁ డింటనే గదయుండఁగా తగ
డీ తావులం దుంచబడినదట్టి | దండనాయకులును దారసుతులై స్వయందరీయాజ్ఞతయందు | రాష్ట్రంబు ఋషిపాలకరం బగు
గనీ రాజధానియు నేగకుఁ దేశ్వరితము గను | నాతచీరలు దాల్చి నీ సందనుఁడును | లక్ష్మణానుజతో వనల్లాసమొప్ప | సగ్రజుం డగు
రఘుస్థ పలాగ్రగణ్యు | దైన రాముని తోనుండునదవిలోనా ॥ క ॥ అంతరజనభూన్యమైతరు | సంతతులగు యాగామై నక్షత్రా
రెల వెల్లఁగా | సంతతము బోవ దీపుడు | రంతా భువనిల ప్రజాళియంబును రుద్ధులుగా ॥ గీ ॥ రాముఁ డుండఁ జేసె రాష్ట్రమ్ము వర
్యమా | చిత్రకూటవనంబెనిన వనమె | రాష్ట్రమాతలంప రాజదత్తము గాని | భూమినీవు నుండఁ బోవడలా ॥ గీ ॥ పత్రిక
సునివలన ప్రభవించునే నినీ | యతనితంతు పుత్రవృత్తినరవ | డివుగ గవమునకు నిలనుంచియగసిన | నితివు పుడమి బోవడిడ
నిజంబా ॥ గీ ॥ గంద్రిదంశ చరిత్రమంతయు నెఱుంగు | భరతుఁ డక్క పథంబునఁ దరమె లంగ | దట్లుగాన్పనసితనిక్రియయందు ప్ర
బిపితకటపుత్ర వాత్సల్యముననా ॥ క ॥ రాము ననుగమింపని నరు | తిమ్మదినిగల్గుదురగ భృగళఘిపశు | స్తోత్రములుతరు
లవి దెయిూ | ధీమంతుని తోడజనదితిరిలింకుమిటుగా ॥ క ॥ పోడిమిని తోడపులాసగము | కోశలికిని చీరమొసగ గూతునెసి
నా | నాతురఘువరునకొగ నికె | వేడ వెవనవసతియనుచు వెసవారించా ॥ క ॥ వారించిమురియుట్టును | భూరి మహోదర
ములను బొలుచునతపస్వం | గారవతిత్యా ధరానుత | యారాముని తోడనుండునటవీస్థలిలోగా ॥ ఉ ॥ యానముల
మహాహాములను సంబరముల్ పరభూమణంబులుగా | మానితమై సభృత్యజనమండలమున్ననువెంటరాగనం | తేనలుపంచు
వసుమతీసుత కోసలకేగుగాగము | స్నేహళినాత్మకీ వపరింపుంచితి వేవనవాస మాన్యతగా ॥ చ ॥ అతుల మహా ప్రభా
వము ధరామరముఖ్యమహర్షుగాధ్యుడీ | క్షితిపతికిగా గురుండగు వసిష్ఠమహాముని యిట్లుబల్కగా | హితతము దైనయారా
మునకు లేకుప్రారీతి వసింపగోరిభూ | మాతవనవాసము దిసుస్థితముగా రచియించెవ స్త్రీ ॥ * యిట్లు వై దేహివల్లభుని
తో వనవాసంబొసనాత్మనిశ్చయించెనన్నది సప్తత్రింశత్సర్గం బు ****************************
॥ గీ ॥ నాథపతియయ్యు నీతయనాథపగిది | చీరయుధరింప నచటయ శేషజనులు | బాదికరమా రిబౌరలియా క్రోశివిభు
ని | సీతను ప్రగాలయనుచునిందిచిరప్పుడు ॥ గీ ॥ అధిపుడా నినాదమాలించి వెతనొంది | ధర్మకీర్తిజీవితములురోసి | వేడి
యూర్పులంత వేమరునిసుడించి | కలువకీలకైకకనిరు ॥ గీ ॥ అవనిపుత్రిసుఖంబునకర్హరాలు | బాలకోమలగా త్రిస్సృహా
లసేనయ | నారచీలుదాల్చివనమునకేగ | జనదనుచుమద్గురుండనిజం బెంలికే ॥ ఉ ॥ యీనృపపుత్రిమమెన్నకని కెవ్వనికైనమహా
పరాధముగా | దామెనరించియుండుటదెంతత్యముగాని దుశ్శావిసంజ్ఞకము | మానవసంఘమధ్యమున మానిజనొ చితవస్త్రమూ
నియమగా | జ్ఞానభజించియుండునె మొకానొక తాపసకాంతకైవడిగా ॥ చ ॥ క్షితిసుత నాగచీరలు త్యజింపుత నేమనుమీ
దుమూదటగా | ప్రతిన మొనపగాలేదుగదా యన్నగయిూజలజాయతాక్షికై | యతులితరత్నభూషణములన్నియు నైకొనితాన
మెరిసికా | హితతము డైనయారఘు వరేండ్రునితో చనుగాకసన్మతిగా ॥ చ ॥ జనవరగట్టి తానుజనవాన్యపరాకుని
వశ్యమన్నదగా | వనభువికంతు కూ్రరమగు వాక్యములిట్లు తిముఖమూఢవై | జనకజకీవునిశ్చితమునల్పిన కానన వాస
మిట్లు నగా | మొనసిదహింపుచున్నది స్వభ్రష్టముకేణువు గాల్చకై వడిగా ॥ క ॥ ఓకలుమ శీలనీయత | కాపురుషు పాపమిం
మకమొనరిచానచో | రాకేందువదనదా నరు | హికస్మకియందు నేరమెద్దిగనబడెగా ॥ క ॥ అతిమృదుల శీల దైర్యా | న్విత
మానసమారిణిమాట్ల విరచనయసయా | క్షితిసుత నీకుఁ జేయుప | కృతిజేసినయది నరాంతకిల్పిపబడ్డిగా ॥ క ॥ అదయా

క్షీకనీ రాముని | పదపతినసభూమిగనుచు పాపమెల్ల బెలా | అతిగాకమరియు నీవి | అమరితతముల నత్తై న కోటిలులతిన కటా ‖ ౮ ‖ యతనధి పేర వాంచ్ఛనిటకిం బెసగా జను దేరకానన | ఉతికిపు దేసుకుంటు రఘు శేఖరుతో నచిందుంచి తెప్ప నె | స్మతిదివ్యాత్రవియ్యకొని నాడను తత్క్రియమీవు మీరిదు | గాతిథ విలుంపగా రెదవు కానకు భూసుతనన్ను బాసుమా ‖ ౯ ‖ యస్మె యివిలపించుచు శో | కమ్ముననం తంబుగానక మహాశోకాంద్రై | మున్మరమునగలు త్రవ్యస | నమ్మునతినిబిడ దవాగ్ని లెనరవిభుడ ంతా ‖ ౧౦ ‖ వాగ్విరతల తాంచియుటుదు | ఖాలాపము లాకుచుంటు నట్టి వసుమతి | పాలునకిట్టను పోవ | శీలుడు రాఘవ వడి విపినస్థలు కరుసురొగా ‖ ౧౧ ‖ వినుమవనీశ ఘజ్జనవిస్పర్ధ యకల్మషశీలబల్ తప | స్వి నియతు కోసలాత్మజయ శేమనుకాక్ష్య తుదైన్యినిప్పునిం | దనమె సరిం పడెన్న డ సుదైన్య మెరుంగదు మున్ను | నస్సు కానిక పెర జెంగుగానయలేలవతిదయనాదరింపవే ‖ ౧౨ ‖ వనమున కేజనినంతగా | దను తాపము కెందకవిరతెంబు నను మనం | టుం చింతింపుము మనుస | ట్ల నెరిగా నజ్జనని నీవు లాలింప దనుగా | ఉ ‖ యేనుననంబులోన వసియింపగనన్న దిజాత గోరుసం | మానసరోగస్థ రాలయు జల్జ యత్రివిమ్ల చితమై | పాం ములాస్థ జి చిజముపాలిక నేకనియట్ల పేయ మేం | మా ఎవనాధవాసవసమా జగన్న తసర్వ సస్సతా ‖ ౧౩ ‖ ఇట్లు రాఘవుం డ దకరధునితో గాసల్యా దేవిని సంతాపంబు నొం తింపకున ప్రదియమ్మ క్ష సగా ...

‖ ౧౪ ‖ అనవినిముని వేదధరుగా | ద యువగని లతో డధరణి లవిచె | నను దైవపించి కన్న ర | గనుగొని లేదమ్మ ఖడుక డచు భయడై | గీ ‖ మరియు నితోడమా నాడ కొలకముహమా | గాంచు మోహాకంటి నమరచి | యండి యంత తె ల్చి మెందియమ్మయిబిల | పించెగా నిదల చిమనులా | సీ ‖ మనుపాలుపతినై గాననజాలపెక్కండ్రగ య బరాపిక్క యు పింప | చేసిరాజ గాకజనహిం దెయ యిరై సుటు డటనిజంబట్లుగా | వారి ఎరానియాం దగాసంపాప్త త్యా నుతువాద ద ధ యలో | దలచెనముని దేవుధారిన్నై గాపాల యడు పాపశనముచు రుకతొద్యు సితనిజామము రైక చేసినిక్కి ధముగ | బాల పిఱుం బడియ గాశంబుమెంద | కుండుటను జేసినాదను సెడలివలె | దెల్పడవు పాప సూలుకృత్య దేశరాజా ‖ ౧౫ ‖ యట్టి కరల్ప సు సె దు చు | నెట్ట నిజకార్యమం దెనెస్త మిడియు | స్త్రట్టి దెయలగా క కొరకిన | డిట్టుల చెతమెందవలసెట జెల్లగా ‖ ౧౬ ‖ ధరణీయ డీఅంజీఅలి కొన్న యుశస్సు లవీరు నిచిదు | భగారమం చే దనబొరలి రామయటం చొకమాటుబలికు | క్రక్కరవియింప జాలక సుమ పృ కిట్లనలభ సొజ్ఞ దై | స్ఫర తిగభికర వంబవరకాలయల బొనరించి కెమ్మిగా ‖ ౧౭ ‖ ఎరగవరభూపతి కంబను | రదముపై రఘునుతెందు ధీశానుచిన | ఎక్కకటయుండిజనను | నిరదలి దేశాంతరం బు పేర్పడమునూతా ‖ ౧౮ ‖ అనుపమ వీక్స్యంతగునీ | యగ ఘునిలదంష్ట్ర ఆడవి కంటిక్క గా | మనుశీలురయుకులసుతుక | వనిఫలమిట్టి చెయట చు కానిచడుగా | ౧౯ ‖ అం నాయుమంతుర్య డ న్న వావల్ల భునిచే నుజ తుంటై రయిందు గాజిని కాంచ భూపుతెం బను నరదం బు దిజన ఎ యూలై యశ్వం బులకట్టె రాముని పాలికి గా గొనితెచ్చి కృ తాం జలిమైయ రాకుమారునకు జానిరాక దెరిం గి చి యద పు దిమి రేమ దేశ కా లాభిజ్ఞుండిహపరంబులబ్బుణవిముఖ్యం డను ధనాఢ్య బుని రావించి సూవు త్రికచ దగాత్తు బులకు చాయిట్ల దివ్య బు లక్ష్యకాంబులను భూషకాంబరంబు ఎ తెకతోడ శీఘ్రంబుగ గొనితెమ్మని ఎంచిం ండట్ల కాకయని భం డారగృహంబు నకేగిపు నృతంబను కాభరణాదికంబు యుగా దెచ్చి భ క్తిపూర్వక బుగనక ధీరాం గె గొనియా సీతాదేవిక ంబ గా సుత్తి గింధిసామ్ముద్రికా క్ష లక్షణంబులతోడ జనియుంచి యుంగ బుల కురిం చు కొనినిజనివాసంబునసుదయాక్రాంపు భ

నవధరించెను బోలె వెలుగింపుచుండ కౌసల్య మనంబున సంతోషించియు దైన్యంబును బొందుచున్నట్టి కోమలిని యనుంగు కొని యుక్తి నంత
చిరకాలంబు మాకో నాయుట్ల నగు ॥ క ॥ అతివవినుమెల్ల జలనా । శ్రుతితో బోధకులవారు గణించినసుమతికి । కొలఁదు
ర భవానింపరు । సతులతని సంకటములం బడిన చోట ॥ క ॥ యది యొస్వభావము స్త్రీలకు । పెంకలను భంగముల భావిం
చి మోదితులయ్యును । పిదపనొకపాటి వచ్చిన । హృదయేశ్వరులవాలనవ్వి యొగ్గింత్తురిలను ॥ గీ ॥ పాపవ్రతలంపనస్త్య భప
ప్రవిశ్రుత । చేష్టలాదులకు తెలియనిచి త్తప్ర త్తి । గాంచితమునా (శ్రుతిపిలా)కాంత్తలవరి పతినిదిట్టుకురించు కాపద మునె
ల్లా ॥ క ॥ కులముపకారము జానము । సలలితమగు సంగ్రహంబు సవిద్య యుక్తాం । గలదున మూలను గ్రహించుచు । చల
చిత్తులుగా రేఖవినిబలజాతముఖుల్ ॥ క ॥ శశసత్యఫలాంచితధ । గ్రమములగురుజమోంపదేశరతియుగల్గును । త్రిపుపత
లకొలకియొక్కడె । సతి ధికసుభ పొథనంబు చెవిలాంపంగను ॥ క ॥ పావనమతియగుమత్సతి । నావ థూముల సెకింత
మా యువజుతిని । గావింపకితడె నీకిల్లు దైవతమగు పేదలును సఖనిఖంబై నగ్గు వ ॥ అనవుండా సీతాదేవిధర్మార్థానసహితం
బై యావచనంబువినియఖిలముఖంబుగచెందు నట్టియత్తకు కౌంజలిఘటియించి ట్లనియె ॥ క ॥ దేవియనఁడీవు చెప్పతి । కేవ
ల దర్శంబునాకుహితమతిసదినె । నావశ్యకముగ సర్వైక । భావము నాసంతతంబుఁ పపలదించుకయును । గీ ॥ పతినిసద్భక్తిసను
సరింపదగు క్రమము । నాకువిదితముసాధ్వీ జనముల గ । తలపకుముసన్ను చంద్రునివలం కాంతి । మాదిరి చెరియొప్ప
కాంధర్మముబలనా ॥ గీ ॥ తంత్రిలేకుండ వీణెయుం లయను మొ్రయ । దరదమొగిచక్రవిరహితమైనతవ । దాత్మ జాత
సూత్వముండి యతివ సౌఖ్య । మందదిలలోనఁ పతిహీనయయ్యెనేని ॥ క ॥ తలిద డ్రోలును సుతాదులు । నిలనల్ప సుఖం
బులిత్తు రెల్ల సుఖములిం । పలరగొనసు గిరుపతినె । పొలయక పూజింపకుండ మోదములలరన్ ॥ గీ ॥ యిట్టి సాధ్వీమణి యగురో
స రత్నమాంగనా । జాము వలసధర్మ వచనీముక్తు । విం తాం పరిభవి తునె రాముని । వెలదుల కవిభుండు వేల్పు గాదె
॥ చ ॥ అనుటయుశుద్ధ నిశ్వనిథియైదనరారెడుకోసలేంద్రజం । దనమదిమోద ఖేదములు దాకొన కన్నులనీరునింపఁగా ।
సకలధర్మ వేదిగను తెక్కుడయ్యె డ కెల్లా గిడ్సియి । ట్లనువినుముక్కుడజ్జు మనారిని గనిసుందు దుర్జాడకెన్న ద్రుడా ॥ గీ ॥
బహుకాపునిదూరించు దుండంగవీచితదను । శౌద్ధములు నెగ గలవవి శాంత్తమై । మరలిరమేలెంచి బంధుస హ్మా తినిగూడి । నట్టి
యుజాడగలవు నీవతిసుదముసా ॥ క ॥ యిమ్మెయి గ్లికినిద్ధా । ఘమ్ముగలగవిం విడిచ్పి కక్కిజ యిల్ । సమ్మతినిజేనుగి
గొని । దృగుపలజాచియుట్టిలనుప్రియ మొర్పగ ॥ గీ ॥ జ ఘలార రమే య సంవాదవశమున । పలిక ట్టి పరుష భావ
ంబు । లజ్జ గను రచించినట్టి యనగ । శములునై చియాజ్ఞ నాకొసంగ వలయా ॥ క ॥ అనుటయుశోకాగ్ని మనం । బున
దరికొనపారలునట్టి భూపాలసతీ । జ ములలో నాతాధ్వని । జనియించెగా కరంచ యువతిచయరవములెల్ ॥ క ॥ ము
నువ్వు దంగపణవములనాదములమెళ్ళ । నా ్రపాలు భవనమున్పడా గ । జనవిలాపరోదననినాద పూరితామై । వ్యసన
దుఃఖములకు వాసమయ్యె ॥ యివ్విధ మనమున్నప వమర కారపథాపూరంబై సన్నపభవసంబుప్ప డాలాజనవిలాప బాల
కాలయంబయ్యె ఇన్నదివ కొనచత్వారింశస్సర్గము **
॥ గీ ॥ అంగనారాములక్ష్మణులవనిజయును । తతివిభుని పాదములవ్రాలియతులభక్తి । నంజలి ఘటించి కమదైన్యమాన
సిల్ల । నతనిప్రదక్షిణము చేయమాగతిని ॥ గీ ॥ ధర్మవిదుడగు రాముడు తండ్రిచేత । ననుజ్ఞాతుండయి మదిదైన్యమా
వహిల్ల । ధరణిసుత తోడ తల్లిపాదములవ్రాలి । యంతబ్రాహ్మిల్లలక్ష్మణుండహావిధిన్ ॥ గీ ॥ అంతనాత్మజననియగుసుమిత్ర
పదంబు । అంతవ్రాలి [illegible] ప్రణతుడగుచు । దీర్ఘబాహు హితకాముడగు । లక్ష్మణునిశిరంబు మూర్కొనుచుబలికె ॥ క ॥

వనవసం బొసఁగజనన్నై । యనుచుఁ బలికి యుచ్చి తిరిగి మోదమాఁపకు మా యుండగా । జనులు తనయుఁడ్డు వెనుక నా । [illegible] ర్భ్యం కశైన్యా । వ ॥ వినుముకుమార సీపుర ఘువీరుని పట్లనెంకళ్ళ దేణియుం । జనునైవ మోఁనబోంక కమనస్త్ర [illegible] లేమినొం । వినుసుమ ప్రసంపదలడీ ప్రితహించినను దలం పనీ । కనిశమ కశ్చౌత్యస్థుపతెుకాటగాని యమ గ్రజ కర్త్మ మారో యూ । గీ ॥ అగ్రజానువృత్తి యఁనాతనంబకూ । తమమునై నస్వకులధర్మ మరయ । నఖిల దానములు సయజ్ఞదీక్షయున ౯ । తనువు విడుచుట యును వినుఁడు శీలా ॥ క ॥ వనగమనముసకునిశ్చయ । మొనరించిన లక్ష్మణుని ప్రియమా త్రిపరు నిగ । స్నేహి యుట్లుపలిక్ గ్రస్మర । వనుచను మనియూసుమిత్రసరవివచించెఁ ॥ వ ॥ అంతసంను మిత్రవెండియు సుతున కిట్లనెఁ ॥ క ॥ అన మాత్మ డై నస్త్రీలా । ముని దశరథు గాను జనకపుత్రినినను గా । వనభూమినయోధ్య మగా । మనమున దలుచుముసుఖంబ మరసనుమయ్యా ॥ గీ ॥ అంతవినయవేది యనునానుమంత్రుండు । కేలు మొగిచి యూసుశీలు తోడ । ప్రీతియుట్టులనిరొ మాత

(*) సీతారాములక్ష్మణులు సుమంత్రుని చేత తేబడిన రథమునెక్కి పోవుట (*)

రియూదేవ । విభునకను విధమునవియమున నూ ॥ గీ ॥ రామరాకుమార రాజితవరకీర్తి । యరద మెక్కుమయ్య యమితె ప్రథము । గలుగు గాక నీకు కతు సత్య రతనిన్ను । పెఱగలమనీవు చప్పినచటూ ॥ గీ ॥ కైకచేతనిక తు రాసకు జను మని ప్రేరితుండ వైన కారణమున । నచటనుండ దగిన యట్టి చతుర్దశా । బ్దములు పక్రమింప వలయునేడు ॥ గీ ॥ అపుడు నా రాఘవుని తోడనలసుమంత్రు । డనగవిని సంతసంబాత్మ సధిగమించి । త్మాతనూజవిభూషిత గాత్రయగుచు । సూర్యసన్ని భైనరథ మెక్కె జానకియును ॥ క ॥ వనవాసము సంఖ్యగనుం । గొని పతి వేసెక్కెనెసుని నీతకుఁ శ్వశురుండా । జంబతియొ సంగిప స్రియు । అనుదివ్యములై సొమ్ములనువత్సలతఁ ॥ ఉ ॥ ధీరులు రాములక్ష్మణులు దెచ్చిన యూవివిధాయుధం బు లుఁ । త్మా రమణుండు కోదలికొసంగిన చీరలు భూషణంబులుఁ । దేరుపయిఁ సుమంత్రుడిడ తేరువ జానకి తోడముస్నృ ర । కృదారథ మెక్కి వాయుజవనాశ్వములఁ కతునొప్పెనొప్ప గాఁ ॥ క ॥ రాముడు బహుకాలమువన । భూమినివస యింపజనగపురవాసిజన స్తోమంబులతల పేనయు । గ్రామరి వాసిజనపుదుకి కమూర్ఛిలైరా ॥ గీ ॥ అకులత జెంది రాఘవుం గమింప । త్వరపడుచునుందు కుపితమత్తగజనిలయ । మై నయనీవ్వటి బొడమె మహారవంబు । భూషణనినాదములతా మహో వణములా ॥ గీ ॥ అంతబాలురువృద్ధులునాది గాగ । పురజనం బెల్లనెవ్వగబొరలిపొరలి । సనిరొ శ్రీరాముచెంద్రు వెంటనైజలబు । నుసరించినిదాఘాతజనులబోలే ॥ గీ ॥ పౌరులును గ్రామవాసులు పార్శ్వతలము లందు వెనకను రాము పరిభిమునముగ । నిలి చిబాష్పాకులాత్ములై బలుతపించి । యూసుమంత్రుకిట్లని రాతిబొరలి ॥ క ॥ యూ తేరి హయలపగ్గము । లాగవములిబిగి యబట్టియుల్లసమనుమి । సీతారమణుని నెమ్మొగ । మొగరిజూచెదము సూత యింపెసలారఁ ॥ క ॥ అఘుము దేవమువారు న । కేసయుమ సుతు కడవి కేగయూ కోసలనం । దననెమ్మనంబు ప్రీలమి । నిను మున నిమిశాం ప బడిన దిదినిక్రముగా గాఁ ॥ ఉ ॥ తీరిసుత ధర్మతత్త్వరతజెందవిని శ్చలచిత్తవృత్తి హ్రహితమనిటీడ చందమున సైకలస్వమె టరెగుటఁ । పతినైడబా యదశ్యానలస్వర్ణగిరిఁ రవికాంతిబోలేని । కతమున నీసతీమణికి కన్గొగదా బహుకీర్తిధన్యతల్ ॥ శా ॥ అంతఁ లక్ష్మ ణుగూడిఁ యుట్లనిరొ సిద్ధార్థుండ వైనావవీ । మెంతేసత్ప్రియవాది దేవసముడౌనీ భ్రాతకుఁ భక్తిన । శ్రాంతంబుం రిచర్యపేపేదిదె యహా ఔదార్యబుద్ధి । యశ్రాంతంబై నను సొఖ్యాదయంబుగల స్వర్లోకమాగాంబుఁ ॥ గీ ॥ బాష్పగద్గదకంఠులై వారలనక । కరణిబలువిచు ప్రియుడై రాముభద్రు । వెంటనేగుచు నెమ్మదినంటినట్టి । తామమునకన్న తింతయు తాళరైరి ॥ అంతట ॥ క ॥ జనపతిదీనానసుడై । కనమునకకుగుందిన ట్టిమనువలతోడఁ । తనప్రియతనయునిజూచెదన్న

నిపటుకుడు గృహముతలనునపుడు శెలవ డొగా ॥ క ॥ కరిరాజాపట్టుపమతిరి । కరిణుల కాదను తెవంగు కరణిని యొంత్రిగా । ఖ్యాతశేతు కాంతలయ్యాత్మా । స్వరములువినసర్యో మోహ్రిలబహుళతరముగాగా ॥ క ॥ జనకుడు కకుస్థకులమణి । ఘనుడ గుదశరథుడు రాముల కబల్తితుడనుచుం । దుర్నిరంచుబున నద్యాదగనుపట్టిగా । దైన్య మొందిరి మునుభుతుడై ॥ గీ ॥ తెలియరానిమహత్త్వంబు గలుగువాడు । శ్రీనిధి నృపాల నందనుండై నరాము । దరదముని వేగనపుడుటంచు సూతు । నపుడు ద్రేరేచగమనార్థ మాదరమునా ॥ క ॥ తనుజుని రాముడు బల్కెగ । జెను తెల్లను నిల్పుటనగసారథి రెంటుగా । వసరింపవలతిగాక । య్యనువిధమున నతని చేత చేర్చితుడనుచుణా ॥ క ॥ భూరిభుజాబలు డగురఘు । వీరుడయోధ్యా పురంబు వెల్వడుచుండగా । పౌరజనబాష్పధారా । సారంబుల భూరజము ప్రశాంతంబయ్యేగా ॥ క ॥ స్థిరమతి రాముడు వనభువి । కరుగగహోహోయటంచు బుసనృజలంబుల్ । గురియుచుపురజనమంతయు కరమాతిగా । ఘోరరెనపుడుగలసం క్షుభ్యై ॥ గీ ॥ అప్రుడుడుంకి లిలిలపించునంగనాజ । నముల కన్నుల వలన బాష్పములు జారె । మీనసంఘాత చలితంబులై సరోజ్మ । విరులవలనజలంబు స్రవించుమాడ్కి ॥ గీ ॥ ఘటితశెందుద్రేకచిత్తమై నట్టి యా । పురముజాచి వెతల బొరలి బొరలి । ఛింన్నమూలమై నతఃతిబంబువిధమున । మేదినీతలంబుమీదవ్రాలె । చ । వినుతగుణాఢ్యుడై నరఘువీరుని వెన్క నితాంతదుఃఖ్యుడై నన్నృపుని జూచు నాపురజనంబులతో బొడబొహాహాకాహా ఘోష । గొనకొని రామమాతయును కొందరు కొందరు హారఘునాస్వహో । యనిపలుమారు కుయ్యిడుచు నంతిపురంబున నేడ్చిరందరు ॥ చ ॥ అనుపమవీర్యశాలియగునాగఘువర్యుడు వెన్కజూచుచున్ । తనవెనువెంట వచ్చు తలిదండ్రులు భూరివిషణ్ణచిత్తులై । గనుగొనె పాశబద్ధములు గాని లుకాల హాయంబు లీతిధర్మనియతిచేత కట్టుపడిగ్రమ్మరగస్గోనడర్యో లేటగ ॥ గీ ॥ అరులయనాహాసుఖాహాలై నయట్టి । తల్లిదండ్రులునడచిరా తాపమడర । చూచిరయమున జనకుని సూతుతోడ । పలికె ధార్మికుడగు రాము భయుడ్రమదమా ॥ గీ ॥ పురుషకేసరియైన నయౌరఘు పుంగవుండు । వాడియంకుశమున పెట్టుపడినగజము । కరణిజనని జనకులదుఃఖంబుజూడ । జాలదర్యాప్లమహితులస్వాంతుడగుచు ॥ గీ ॥ గట్టిగాయుంటిలోపల గట్టినట్టి । లేగపై మురియబొడగు యాలేగకొరకు । ముందిరముజేరజేసున్నమాడ్కి రాము । వెంటకౌసల్యపరువెత్తి తేగవచ్చె ॥ గీ ॥ హాసుమిత్రాతనూజ హాయవనిపుత్రి । రామ రామాయటంచుబోరమునకరాత । లిడుచుకన్నుల నీరొల్కనేడ్చుచునున । టంచు గతివచ్చు తల్లిని గాంచె నప్పుడూ ॥ గీ ॥ దాశరథిపదపదమున దశరథుండు । నిలునిలుమనంగ నుభయనై నికులనదుడు । వచ్చునిలిచిన పురుషుని వలెసుమంత్రు । మనసు తద్వయ డోలాయమానమయ్యె ॥ క ॥ ననుమజ్జ నతుడు దిట్టిన । జనఘోషమువలన నీవచనమేవిస్నై । తిసటంచు పలుకు మావెశకసమా తాళసని రాముడనిరొనతనితోగా ॥ గీ ॥ రాముడట్టులుబలుక నామేటి సారథి । యాజనముల కెల్లనాజ్ఞయొసగి । యరుగునట్టిరథహాయంబుల త్రొక్కర । నతిరయమున జనుట కపుడుదలచె ॥ గీ ॥ పౌర జనులును రాజ సంబంధి జనులు । శ్రీరఘూత్తమునకు ప్రదక్షిణ మొనరిచే । యంగములతోడ మరలిర త్యాతురాలగుచు । మనసుతోన శ్రుపులతోడ మరలరైరి ॥ గీ ॥ మనుజులెవ్వాని పునరాగమనమునమితిని । గోరుదురు తాని వెంటనుదూరమురుగ । జనదని యమాత్యులెంతయు వినయమొప్ప విన్న వించిరి మేదినీ విభునకప్పుడూ ॥ క ॥ అంతేన్న వృ మమాత్యులగుణ । వంతంబగు పలుకు విని సభార్యుం డై మే । నెంత్రయుపెనుపంమిటిగా । కాంతునిగస్తైనుమునిలి చెక్కదుదుఃఖితుడై ॥ వ ॥ ఇవ్విధంబున నవనీవల్లభుండమాత్యుల వచనంబులాకర్ణించి అతిదుఃఖాదోధూయమానసుండై అతివతోడ నవనిజా పతిని ఈక్షించుచు నవల నూరకనిలిచి యుండె నన్నది చతుర్వింశత్సర్గంబు **

॥ క ॥ పురుషోత్తముడగు రాముడు । కరములు ముకుళించి జనకకన్యకతోడన్ । పురము వెలి వెడలునంతట । పురకాంతల యార్తనాదము వినిపించె గడున్ ॥ గీ ॥ బలము కొంతయు లేమి తమంబొనరుచున్ । నాథహీనలమగు మా కనవరతమును । గలిగియు [illegible] నేఘనుడు [illegible] । నాథుడెచ్చటికరుగుచున్నాడొ నేడు ॥ గీ ॥ మొగములు తమ దిట్టనను [illegible] । క్రోధసాధనములు [illegible] । [illegible] ఘనాద్వహుడెచ్చటికి జనుచున్నవాడో ॥ క ॥ తల్లి [illegible] కోసలాత్మజ [illegible] । [illegible] తేజము [illegible] । [illegible] సమానయుండు [illegible] । [illegible] డెటుజనుచున్నవాడో ॥ క ॥ [illegible] । [illegible] టంచు నధిపు [illegible] । మా రుశరణాగతుని [illegible] కాంతుండెచటికి [illegible] చున్నాడో ॥ గీ ॥ అహహ మా భాగ్య [illegible] యాథ రాఘవాధు । దశలభూరాత హితుండు [illegible] ప్రభుండు । ధర్మవత్సలుడగు రాముని [illegible] । కానలకు బోవబనిచె నిష్కారణము గా ॥ వ ॥ అని పెక్కు తెరంగుల [illegible] రాంగనలు [illegible] శోకసాగరంబున మునింగి [illegible] బొరలుచు [illegible] దమ్ములను [illegible] ధారలు [illegible] సుస్వరంబున బలపిరి [illegible] ఘోరంబగు [illegible] నాదంబు విని [illegible] శోకంబు [illegible] సంతాపంబు నొంది [illegible] ఆలంబులు [illegible] గృహమేధులు [illegible] శోకంబులు [illegible] మొదవులు లేగలకు [illegible] పానంబులు [illegible] సూర్యుండు [illegible] రాదయ్యె [illegible] అంగారకుండు బృహస్పతి బుధులు [illegible] గ్రహంబులు వక్రగతిచే చంద్రునాక్రమించి [illegible] లై యుండె తారకలు తేజోవిహీనంబులయ్యె గ్రహంబులు [illegible] విశాఖ [illegible] బులై [illegible] వేగంబున [illegible] రాముని [illegible] అయోధ్యాపురంబు [illegible] మహోపద్రవంబు [illegible] సపియించుచు [illegible] దశరథుని [illegible] శోకంబు [illegible] వారలు [illegible] సంతుష్టుండు [illegible] సుఖదశ [illegible] సూర్యుండు [illegible] లోకంబు [illegible] పుత్రులు [illegible] భార్యలు [illegible] ప్రియులు [illegible] భార్యలు [illegible] దమ్ములు [illegible] వారలు [illegible] రఘుకులేశ్వరుని బంధుమిత్ర [illegible] చిత్త [illegible] దుఃఖభరంబున పీడింపబడి [illegible] ॥ ఉ ॥ ఆపురుషోత్తముండు [illegible] జనోద్దీపిత [illegible] అయోధ్యాపురి [illegible] యుండు [illegible] । [illegible] చెలితంబయి [illegible] ॥ వ ॥ యిట్లు [illegible] పురుషోత్తముండైన రాముండు [illegible] కైలాసము [illegible] పలపించె [illegible] ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

॥ గీ ॥ పురము వెలువడి యా రఘుపుంగవుండు । జనుచు [illegible] । [illegible] పించినదాక నమ్మా [illegible] । [illegible] దృష్టులు [illegible] ॥ క ॥ అతిధార్మికుడగు తనప్రియ । సుతునాతడు [illegible] దాక [illegible] । [illegible] దశరథనృపు । హిలమొనరించుచు [illegible] జెందెన్ ॥ గీ ॥ సుతుని తేరి రజము చూటక [illegible] । [illegible]

కయున్న చోన్నచోటు | డాలిగా బోరలిదుఃఖ తాత్పుడై కన్నుల | నశ్రుధారలొలుక నవనిబ్రాలె || గీ || వ్రాలగనుగొని కో
సలేశ్వరతనూజ | శ్రీనాథునిదక్షిణబాహువాని | భరతుపై ప్రీతిగలకైక వామపార్శ్వ | మనుసరింపుచు చనుదెం
చె నధిపుతోడ || సీ || వినయంబు నయమును విస్ఫురద్ధర్మంబు గలుగు నమ్మేదినీకాంతు దప్ప | దశ్వ దుర్లేంద్రియుడై కైక
ట్లనుకలుష శీలమదంగి కాముకు మట్ట | ముంతు మునిని జూడ సల్లాపములలో గోరనిల్లాలు చుట్టంబనే లమిగాపు | నిన్ను పణీవిం
చి యచ్చ వారల కేసుగాను వారలు నాదుగారు తలప | ధర్మమార్గము విడిచి యధర్మం బుసంద | చిత్తమిది నట్టినన్ను శ్య
జించుటొప్పు | నగ్నిసాక్షిగ నిన్ను బెండ్లాడినట్టి | దెల్ల నేటితో జెడిచితిని హేపరములా || క || లిరవుగ నీ రాజ్యరక్షణ | భర
తుడు బ్రాపించి మోదభరితుండై | స్వర్గమతి సెరించిన యా | పరలోక క్రియలు తనరు బట్టన్ నసుమీ || చ || పతినపుడగ్రభార్య
కరసంకరుహంబు నలేని గ్రుదుఃఖిత మతినూర్విబోమడిచి భస్మగచే మరల దపస్వియా | సుతునిదలంచి భూవిభుడు దుఃఖాక్రా
ంతుసురేందుర్నిజ పిన్టులగా | హలుపహలు కేలబట్టి టులుల్లనుగా దపియించె నంతయును || గీ || రాముడరిగినట్టిరథమార్గ
గిరాములయందు | పౌరలిపౌరలి పగతుధరణినాథు | సుడలి రాహుకబళితోష్ణాంశు బింబంబు | భంగినింతయును వెలుం
గిడయ్యె || క || భూమీశుడనంగుపట్టిని | భావమునందలచి దుఃఖపరవశ మతినెం | తేవిలపించి పురంబున | కావలజనుటర
సి వలికె సఖిపడక్షణంగిక || క || పిలుపెయు డైనగాథుడు | ... దశరథ ... కనులయు గలిదెశరథం | బుసగాననరు
గాడు | గన రాడక్కటమొకింతుక యిక కన్నులకున్ || సీ || మణిమయభూషిత మండితగాత్రులై రమణీమణులు చామర
ములువీవ | సురభిచందనలిప్తను దరాకాంతుడై నెమ్మదిమోదంబు నివ్వటిల్ల | సుఖసుఖా వహమగు నుపధానముల మీద
నైవ్వాడు సన్నక బవ్వళించు | నట్టిరాఘవుడిప్పుడెట్టటయం దేని వృక్షమూలంబున వెసవసించి | శిలన కాష్ఠంబు సందేని
శిరము నిడి | నగవినిమరిం గలడు నిష్ఠురమువలన | వెలవడుగజంబురీతి నూర్పులను విడిచి మేలుకొను భూపరాగంబు
నంటగా || గీ || దీర్ఘబాహువు దళజగద్విభుడునైన | రామమారుండు లేచి యనాథుడట్లు | సరుగుచుండగ వనవాసుడై
...లు | గొనెదరు కులల్లును కాంచుగిడలు కొనగా || ఉ || సంతతము సుఖంపదగు జానకి కానలలోన కంటకా | క్రాం
తపదాబ్జయై మిగుల గాసిలుచున్ వెనుకో మహాభయం | బెంతయు ఘోరమాప్రులయుఘ్గలాగిన్వైక భీతినాపల | స్వాం
తయుగ నిజబాగ మహోపభూమి తెరుగంగ దెన్నడున్ || క || పరిపూర్ణ కాముడై | స్థిరముగనీ రాజ్యపదము జే దువిధ
నలై | వ ... ముడగునారఘు | పరబాని బరింపకాలపాప ములబలా || గీ || యివ్విధమున సన్నరేంద్రుడువిలపించి
యా ... సమేతుడై మునంబు | ప్రీలపురమును పేరె వేసన్నిగస్నానెంపు | గూఢితకాగృహంబు సొచ్చుమాట్టి || సీ || చేస
హస్త ... నిగృహాణ గృహములు ముంగిస్ల మూసి ట్ల | యుంగిళ్ల దేవాలయ ములునుదుఃఖిలస్వానలౌదుర్బల
... పనులు | జనపూర్ణాలేని రాజపథంబులుసుగల్గు సల్పరంబంటయు నవిభుడు | జూచి బాష్పాకుల లోచనుండై
యిలిగాఢ చింతాభరక్రాంతుడగుచు | సూర్యసంబునరంబు లోసౌమ్యప్రతి | గగుడనహిత భుజంగమ గాథమైన | ను
డుగనకరించు రామలక్ష్మ ... నసుంధరాష్ట్రజాభూస్యమగు స్వగృహంబు సొచ్చె || గీ || ధరణి విభుడంత గద్గదస్వరముతోడ |
శాలవిలపించియా ... పాలకులకు | పౌరులకుం దాధరామతిదై స్యకరమునైన | వచోముసు బల్కె నన్ను నస్వరముతోడ
|| గీ || ఘ ... సుండగు రాముని గన్నతల్లి | యైన కౌసల్యగృహమునకరిగెదను | పేరుగా డిక్కడ నన్ను నాచిత్తమునకు
ముగల్గదు పోక ... || గీ || అట్లుగాక యాజనాధిపు కోసలక్షితిప తనయయింట పేరిగా యతడు | చంతసఖిని
సంచిరెంపెయు వినయంబు పరిఢవిల్ల ద్వారపాలురప్రజూ || ఉ || అంతట దాలయంబున మహాశ్శృదులంబుగ కళ్యాపైఢరా

కాంతుమటవ్వలించి మదికంపము నొందుచు రాజులక్ష్మణుల్ | శాంతిదయా సమేతయగుణాసకి యుస్వనియించి సట్టిసు | శ్రాంతము గాంచె సద్దశశియై గనుసట్టు భంబునుస్సు లేఁ | గీ ॥ గాంచివకవీక్ష్య దైసభూకాంతు డవ్వడు | హారఘూత్త ముననుబాసియరిగి తెచటి | కనుచుభుజమె త్రిపెట్టెబుంగునవ హారిణి | దోపమయ్యె డెబాప్పనుఁగ్ దొరుగసప్రదూ ॥ గీ ॥ ధరణి నెవ్వారులానాటి దాశపాు్రణ | పంతులై యుండుదురో వారు ఖాపములర | నొండొరులు కాగిలింపుచు మోలిమరల పెంపలరవచ్చు రామునీక్షింపగలరూ ॥ గీ ॥ తనమకాలరాత్రియునుసన వోచుచు | రాతి రేకుదేర భూతలేంద్రు | దతివిమ గ్నచిత్తుడయ్యునతు రేయుని | ట్లనిదుకోసలేంద్రదేయుతోడా ॥ గీ ॥ నిన్నుకన్నులగానను నైయ్యమెసగ | కౌమునస్స్పృశించినమ రఘువరునితోడ | నేగెయున్నట్టినాదృష్టి యిప్పటికిని | మరలివచ్చినయది గాదుమంజువాణి ॥ ఉ ॥ ఆరఘువీరునిఁ మదిప్రియంబెసగఁ దలపోయుచునిట్లయా | భూరమణుఁ గనుంగొనచుభూరి తరంబగు నార్తినొందియూ | సారసగంధియార్భటాలు వెసఁగానిగుడింపుచు లోసమీపమం | దారియజేరి బాష్పభరితాననయై విలపించె నంతయుఁ ॥ క ॥ ఇట్లు కౌసల్య కాంతునిచెంత నెంతయుం బ్రలాపింపుచుండె నన్నదివ్వచ ళ్వారింశ్వాసంబు ********************

॥ సీ ॥ అంటట కౌసల్య యత్యాకులాత్మయై పాన్పుపైబడలించి బహుళశోక | జతరాపరుణ చాలశ్రవించియైన్యము నొందియుండునట్టి యవనివిభుని | గనుగొనియిట్లని జనక సుకైన రామువియుంమకౌటిల్య మువిషంబు | కలిప్పి కైకేయిబల్లులపాత్ర్రాలయి కొనసంబువిడిచినిర్మాక భుజగి | కైవడి చరింపుచుండి రాఘవునికాను ॥ నవిసకోర్కెలు ఫలియింపనాత్మ నలరి | పలువెరంగులకృష్ణ సర్పంబుపగిది | చాలభయమొట్టునికనన్న సదనమందూ ॥ క ॥ కైకేయి కిదానునిగా | నాకొమరుసెసంగ వేనినా కిష్టంబో | భూకాంతికైతువృత్తిని | నాకన్న లయెమటనాజన స్తుతుడుండఁ ॥ గీ ॥ రాజ్య పదవి నండి రామునిదోల్చియా | కలుషశీలరాక్షసులవు భాగ | ముగనొసంగె పర్వములసోమ యాజులు | భాగమొసగు పగిది వాచ్ఛమిరా ॥ క ॥ సమదగజగామిపరధ | కన్యపహాబాహుండు శౌర్యనిధియునడు సూ | త్తమురనుజునితోడనరం | గ్యముఁసీతాసమేతుఁడై పనియించుఁ ॥ ఉ ॥ కానలమున్నెకింతయుంగానసభూమిచెరించుమకు ఖమో | మానవ ఘయట్టిజనమాంస్యలకేశయప్రత్రిపంప్పసఁ | గానలకన్ని కట్టి ఫలకాలమునా దాఘూర్ణలై సయా | భూ లేమిం కటముబొందుదురోయికపాత్రంవల్లభా ॥ గీ ॥ యస్వనంబున రాజ్యభోగానుభవము | బొందుబదిగా కసుసమ్మానవ రతిగి | యటనిలంకారహీనులై యిటులనుండ | గలరొదినలేఫలమూలములు గుడుచుచూ ॥ క ॥ సీతాలక్ష్మయుతుఁడై | తోతెంచినరామునిచట నేగనుగొనుచు | గ్ర్రిశిశరంబతి శుభదం | బాగరియూరు వేనై యానందించఁ ॥ ఉ ॥ సం కేపనావళులనెప్పపలారుజగత్త్రసిద్ధ మా | యున్న గరంబురాఘవులనిర్వ రిగ్రజ్మ రసేగుపేరగా | వన్నెగబాచివృష్ట జనపగఁ ముల ఁ సతతంబు పూర్ణులై | వుంచమనాము వాకినిధిబోలె గ్రమోదమువెంమడెన్నడో ॥ సీ ॥ మొనప్రసవభంబునొూళనుంచుకవచ్చు నగిడిసీసు లేదసైగదుకొని | యంసహాభుజుడ మొధ్వ ప్రసవెన్నడు సేరునో ప్రాలాశీర్వదిప | రాజమాగఁముసగౌరవ మొప్ప వేంచేయునయ్య రిందములపై సభలజులు | సంపంద పేసలెన్నడో ల్లుమరొరత్న కు డలమండిసగండ యుగళు | లత్యుదగా్రయుధుబుఖడ్గహస్తులనఘ | కాతులుశృంగసమేతసర్వ లోక | మూతఁలగు నామహారుల తిఁయుగుల | నెన్నడీక్షింపగలనొ నేనింప్రమోదా ॥ గీ ॥ అతివలపాంచుఁగొప్పకల రులు | సరవిడివించియిచ్చినసత్ఫలములు | నిడ్యకొనివారు మున్న రుకప్పురంబు | కాంతనెన్న డు పలగొ గిలుగొనుచ్ ॥ క ॥ అమరసమాన వయస్సులు | విపులజ్ఞానము పెద్దవిట సముప్తా | గముడగు రాముని బాలుని | త్రిపుసంక్రోశం

[illegible]ముగ [illegible]నో ॥ గీ ॥ రహిని బాలుర [illegible] తల్లులకు చంపు లేను శస్త్రం బుచేత | ముస్ను [illegible] [illegible]యు నదా | [illegible] దినిశ్చయ బు సుత్వే ॥ గీ ॥ బాలవత్స లేగ [illegible] వత్సలయగు | ధేనువను [illegible] [illegible] | [illegible] వత్స మెడ [illegible] | [illegible] రెట్టా ॥ చ ॥ అనుపమ సర్వసస్య [illegible] [illegible] శస్త్ర [illegible] | [illegible] తాళ [illegible]యు | [illegible] నియుండవాల [illegible] [illegible] | [illegible] జీవిత [illegible] ॥ చ ॥ [illegible] వియోగసంజనిత [illegible] శోక [illegible] | [illegible] వేళ [illegible] | [illegible] [illegible] | [illegible] ॥ క ॥ యిట్లు కౌసల్య తోసుమిత్రాదేవియారడిం [illegible] **

[illegible] | [illegible] | [illegible] లనుకొనినంత [illegible] ॥ చ ॥ [illegible] | [illegible] ధర్మము [illegible] [illegible] | [illegible] ॥ చ ॥ [illegible] | [illegible] [illegible] | [illegible] దుఃఖమొ [illegible] ॥ క ॥ [illegible] | [illegible] | [illegible] ॥ క ॥ [illegible] సహస్రక | [illegible] | [illegible] [illegible] ॥ క ॥ [illegible] కరములకా | [illegible] [illegible] | [illegible] | [illegible] ॥ క ॥ [illegible] | [illegible] | [illegible] ॥ గీ ॥ [illegible] | [illegible] | [illegible] | రాముక [illegible] ॥ సీ ॥ [illegible] రాముడు [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] పెండవనఘశీల | [illegible] రఘుపుంగవుడు | [illegible] | [illegible] | సిద్ధముగ [illegible] ॥ చ ॥ [illegible] | [illegible] | [illegible] ॥ క ॥ [illegible] | [illegible] శస్త్రములు [illegible] | [illegible] | [illegible] తలముసకా ॥ క ॥ వనవా [illegible] | [illegible] | [illegible] | యనుశోకంబున [illegible]

ల్యా । క ॥ కురలసను దెంచితావ । చరణంబులవ్రాలురాజు చెందునుదితుడై । కరమొప్ప పూర్ణచిత్తుని । కర శిజాచివసనింద్యకల్యాణగుణా ॥ గీ ॥ సత్వరముగ కురలసనుదెంచి పట్టాభి । షిక్తుడగుచుశిరులచేవసముగ । సట్టిసుతు నిజాచియానందబాష్పముల్ । కన్నుగవలరాల్పగలవు వడిసి ॥ చ ॥ అతుభవముశోకదుఃఖములు నారఘువర్యుని జెండవ మ్మవే । యశుడనజన్ము తోడ జనకాత్మజతోసనుదేరగాంచెదో । శశిముఖి యారాక డింపదగు సర్వజనంబును చేట్కానీవహా । శిలాశమిటులాత్రిజ బొందినదినెవ్వగలజ బొరలంగవాడినమే ॥ క ॥ అతులితయశుడగు రాముడు । సుతుడగుటజేసినీవు శోకాహాతవుగా । వతనికినెక్కుడు ధార్మిక । హితభువనములంకు చేడుము హసీయగుణా ॥ చ ॥ ఉరుయశుడై సనీసుతుడ యోధ్యకు గ్రక్కునవేగవచ్చినీ । చరణములజ గశాబ్జములసన్నతినారి కృతప్రణాముడై । సరవినిజా ప్తబంధుజన సంఘమును తోడను మ్రొలసిలప్పగూ । ధరముపయుగ్ఘనావలి విబుధుజనంబుస లోచనమోద బాష్పముల్ ॥ గీ ॥ అనఘశీలతుశల యగుసుమిత్రాసతి । బహువిధోపచార భాషణములు । రాముమాత నాదరంబునపెద్దయు । నూరడించి యుత్తమాదతుంగ ॥ గీ ॥ ఆసుమిత్రసల్లాపలాలింపకోసల । రాజపతి నూరాజశోకముప్పడై । విలపించుటదె సల్పసలిలంబుగల్గిన । శారదాంబు దంబు చందమూన నా ॥ * ఇవ్విధంబున సుమిత్రా వాక్యమాకర్ణించి కౌసల్యా దేవి శోకంబుడిగె నన్నది చతుశ్చత్వారింశ త్సర్గంబు. **

(*) వనవాసము నకుపోవ చున్న సీతారామలక్ష్మణులతో [illegible] (*)

చ ॥ అన ఘకీర్తియా రాముడు మహాత్ముడుసత్యపరాక్రముండుతా । [illegible] పురజ [illegible] । [illegible] సరదంబు వెంట సగ్రక్కురరాకనెయుండ [illegible] । లసుపగురాజు [illegible] బలాత్కృతిగన్న [illegible] ॥ [illegible] భూరి [illegible] రఘూత్తముండ యో । [illegible] పురవాసుల [illegible] నాదరము । [illegible] తిప్పిసుమీ [illegible] ॥ [illegible] భరతుని [illegible] । కల్యాణ [illegible] । బాలుడయ్యును [illegible] । బలుడు [illegible] శీలు డగునాతు [illegible] । [illegible] ప్రియంబు [illegible] । [illegible] భరతుని [illegible] రాఘు [illegible] లక్ష్మణ [illegible] భూమి [illegible] । [illegible] బొరయ [illegible] । [illegible] దాసత్తుండ [illegible] చంద్రు [illegible] । నారసుము లేదు [illegible] బంధించుకొని [illegible] । భూసురో [illegible] శిరంబులు [illegible] రాము [illegible] । [illegible] జగతి భూమి [illegible] । [illegible] సూర్యుడు [illegible] । [illegible] ప్రజలు [illegible] పాదచారియై [illegible] లక్ష్మ [illegible]

బుగా నందగమనంబున వనయాత్రాగమంజై సనియె లదనంతరంబా ॥ క ॥ విగత యశుడతడు మదిబా । యనిపేర్చుచును
బాహుశైలవెంటగా । జను దెంచుద్విజులమరలిం । చనులేదయ్యారథంబు పైని డిదయగా ॥ గీ ॥ పెక్కు చందముల
నేడిగంగ । గాచి నగరసురలు కనుగొని పంచి । మదిని భ్రాంతిభయము నొదవగ నారాము । విభుని కిట్టులనిరి విన
మొప్ప ॥ సీ ॥ అరణిపాత్రిగ, బుత్తైయగ్నులంబులు ఛదమి వేల్పులమూపులనని చి । మరియు మేమొనరించు మహిత
క్రతువులధి బ్రహ్మణ్యకథికమించె । ఒలరాంచే వేళ యంచలుగోరెదసమూవాజపేయచ్ఛత్రగాజివెంట । నేతెం
చు స్నదియు డెచూమదీనిచే నాదస్త్రీ ములేదయట్టినీవు । నీకగావించెదము రామ నిఖిల వేద । మంత్రాలిచెనెల్లైవలసప్రమా
శత । యసరి ప్రమంచుమా యగలబుద్ధి । నీనిమిత్త ౧వా వాస నిరతయర్యో ॥ ఉ ॥ అంచలమాటిక శుభ్రమయిన
గలమా నిరంబులగా । ద చిత పాంసునన్ బొమవ సచ్ఛ భక్తిని మొక్కి చాలప్రార్థించెద మీనరమ్ము జగతీ
కోటుల భగ్నముల్ । కాంచెవరయోధ్య కిగమ సనుదెంచిన పాంతములా రఘూద్వహా ॥ గీ ॥ నీయడను చాలస
క్తినెవరట్టి । యాచరాచర భూపంబు లిపుడునిన్న । వేడికొనుచున్న వనభూముల్ పీనివట్ల । భూరిపరమగు కరుణాప్ర
చమహాత్మా ॥ క ॥ ఉన్నతపుతరులు మూలము । లన్నిజవేగంబు దూల లావణ్యనిధీ । నిన్ననుగమింప జాలక । యన్న
తుయ్యేకు విధమున నొగిగాక్రాడిరా ॥ గీ ॥ సదనలనెలిబ్బిని క్రీడించుటులగుచు । సతులాహార సంచారవాంఛమా
॥ ఖలభూదయాపరుండయునిన్ను । వేడుకొనుచున్నవనభూమి పెక్కుగటులా ॥ గీ ॥ భూమి సురలు రాఘవుని మర
ల్పటకిట్లు । తాలిపగనాకటిస్నవ తవరుని । ప్రచలి తోర్తి కరములవారించు । కరణివచట తమసగానసర్యో ॥ గీ ॥ అంత
యనా లేక హరులగ్గా । బంధము సదన్పి యలత బాప భువిద్రిప్పి । నీకుద్రావించి వాకిన్నై నీటగడిగి । సూతుడు
ఉబు మేపెడితముసా ॥ * ఇట్లుసుమంత్రుడు రథాశ్వంబుల నెత్రకంబు నిర్వర్తించు జేసె నిస్నది పంచచత్వా
రింశస్సర్గము ॥**
॥ ౼ ॥ ఆ రాఘవుడ వరేణ్యుడంత తిరమ్యంబై వనవాహినీ । తీరమ్మోలిని శేరి యాజనకభవ్రంజూచి సౌమిత్రితో । నా
రాణ యిట్లని పిం భాగస్వాస యోగ్యంబులౌ । నారేయిం దిడె యుచ్చటగా మొదలి రేయాసన్న మయ్యెంజుమీ ॥ వ ॥
లక్ష్మణానీకు శుభంబుగలుగు గాక వనవాస సౌఖ్యంబు నేర్పించుచు మని మరియునిట్లనియె ॥ క ॥ తమ తమ తావులకఠిని
యుగాసన వెంచు పరమృగములు ప్రలుకులుల । రముసంధ్యగణకుకు । స్థ్వములగు పసులాలికా బొరలి సట్లున్నవి గా
॥ గీ ॥ దశరథశ రాజధాని రమ్య సరయోధ్య । యడవి కేగుదెంచినట్టి మనల । కొరకు స్త్రీలతోడ నరిపురుషులతోడ । నా
కాబొరలుచున్న దనుమునసా ॥ క ॥ జనులందరు మనయెడ । జ్ఞానాథునియందు భరత శత్రఘ్నుల యెం । దును సుగు
ణములచే నది । సనురాగముబూని యుందు రశ్రాంతముగా ॥ గీ ॥ అనఘు తల్లిదండ్రు లనిశంబు శోకాలిగా । జెందగలర
ని చుచింపసేయు । చున్నవాడ వారికన్నులబాష్పంబు । లాటుకరోదనంబునలుపగలరు ॥ క ॥ అతిధార్మిక డగుభరతు
డు । నేమము ధర్మార్థకాము సహితముల నుభా । షితముల మాతలిదండ్రుల । హితమతి తగనూరడించు నికసనఘాత్మా
॥ పినతండ్రుల డైనయాభరత । తుని సౌశీల్యము దలంచి దుఃఖితులగుచు । జననీజనకులకై నే । మనమున వేత నొందనింక
సింహానము ॥ గీ ॥ అవనిజ నుబోధించుట కునహాయుండవన్న । మూగను నా కొనగూరంగ దగిన కతన । వనభువికి వేగనా
తోటవచ్చినట్టి । నీనకరాణ్య మునుపని నెరిసలిపితిన్నా ॥ గీ ॥ వన్యవస్తువులు పెక్కుగల్గినవానిగుమవ । కటికటనె నేటి రేయ
ల్ల గడప । తగునదివిరోనామకమునస్మత్పంబు । సుమతియనపలియంతస్వార్థనకనియొనలేదూ ॥ గీ ॥ యూప్రరథహాయము

లయదసౌవధా ను దవైవనింపుజగభుయను దలంచు | తరణిగృం కవానితరు మూలమునగట్టి | కసవ్రజోంపములను కరము దనిచ్చి ॥ గీ ॥ వేడు మొప్పనలేదు నల్పె కర్తమూలాచ | రించి వచ్చి నట్టి రేయిజూచి | యారఘూత్తమునకు నాలక్ష్మణుని తోడ | తరుదళములశయ్య నగనొనరిచె ॥ ఉ ॥ అయ్యెడ రాఘవుండను జహ స్త్రము కేలనకుచిరాప్రీతిమై | నెయ్యపురాశితోడదళనిర్మితమా శయనంబు పెరితా | చయ్యన నిద్రజెంద నలపారధికగ్రజునగ్గలంబుల | తయ్య బలంబులక్ష్మణుడున్నతిచెల్వదోంచ గని మ్మెయిన్ | క ॥ సూతుండుకతనుండు బులా | రాత్రి మెల్లాంచియాదరమునసుమిత్రా | సూతివచియుంపుచు దప్ప | ఖాతంబయ్యోకారవిప్ర భలనథ మొప్పెన్ ॥ గీ ॥ జనులతో గూడిగోగ సాంద్రమైన | యాతపసభంత రాముడా రాత్రి యుండి | యంత మెల్లాంచి నిద్రించు నట్టి పౌర | జనుల గన్గొని యిట్లనె నను జు తోడ ॥ సీ ॥ సౌమిత్రి పౌరులు స్వగృహంబులందును నిరపేక్షులై కా తనివ్వ టిల్ల | వనలతో సంచరించివనతరు మూలంబులందు నిద్రించుచుంతి కమున | నున్నా రు చూచితి మయోధ్య కు రాముని సమునేను మొంచుటామాడ్కి పీకు | వా ల వారల్ల బూనిన వారుపార్గాణముల్ విడుతురుత మస్టువిడువరనఘ | గాన యిప్పు రజనులు మేల్కన కమున్నె | యగడ మెక్కి గ నంబు భాగ్యమైన | యట్టి మార్గంబునసుఖా వహముగ | వనలకరుగదగు లక్ష్మణసులతుకాభిరామా ॥ గీ ॥ అనఘ నాయడ నరక ష్టులైనపౌర | జనులుగ్రంకారయుప్పటిచందమునను | వృతుమూలములందునిద్రింపకిప్ప | డనుగుడురుగాక ప్రగనుసత తిరయమునా ॥ గీ ॥ తమకొరకుపౌరజనులు డెందముననుంగ | వారిదుఃఖమురాసుంల్ వాసవలయు | గాన దుఃఖాపు లాస్నలగానొనర్ప | దగదులక్ష్మణయిట్ల చందముల జగతీ ॥ వ ॥ అనియానతిచెయిన గి విమలక్ష్మణుండుసాస్త్ర సూతుండ కన్నొనగిదినంతునారాఘవచంద్రునకిట్లనియె ॥ క ॥ వొరఘువరేంద్రనాకిప్పు | డారీతియుయిట్ల మైనదిగదయమొప్పెన్ | తెరెర్లుమనడదండా | సారధికిట్లనియెంగవన నస్వరమతిమై ॥ క ॥ శ్రీ రాజిలునారాముడు | సారథికిట్లనియె నంచనానాశ్వములన్ | తేకంబడగట్టుసనిచెప్ప | వార్యంబునదు వేగగరుగు మిటసుధీ ॥ క ॥ అనడనడు సన్ప గంగై | తురగములరదమునదుగట్టిసుమ ప్పం | డ ఘూప్తదైశయారా | మునకుదగనావిన్నవి చెమునలితకరుడై ॥ క ॥ తేరిహయయుక్తమై నది | శ్రీరాజిలనజుతో డతీసుతతోడన్ | గారవ మొప్ప నెక్కుము | భూరి శుభపుగ్గురథికనిగ యనగాన్ ॥ శా ॥ ఆరాముండు శరాసనంబుకవచంబస్త్రం బులున్దూనలిం | పౌరన్ బూనిరథాధిరూఢుడయిరం సాకేరన్దైంభూరివేగారూఢిం బ్రహిందు స్నదినాయానంబునం దాటవే | చెలెనికటకశబ్దిలంబధనసు... ముననామాగమున్ ॥ గీ ॥ చేరియాపౌరజనులవంచింపదలచి | యాసుమంత్రు నకను రాము డరథమెక్కి | యా యోధ్యాభిముఖముగనేగిరథము | నెకముహూర్తంబులోనిచ్చటికి మరల్పా ॥ ఉ ॥ సౌమిలెకుంగరిట్లు ముల నస్య మెుగ్ర మసుండుసప్పడెం | తేరయమొప్ప నుత్తరవుదిక్కు మొగంబుగ బోయిగ్రక్కురన్ | జేరగనారథంబు ... యువిశ్రమురం ... రఘూత్తముల్ | ధారుణిఁబట్టితోడసవిలాసగతింగనియుంచిరయ్యెడన్ ॥ గీ ॥ అసుమంత్ర వదవిపోష వహనలపొంద | రాముడు మహారథుండు సారథిసమేత | ముగరథ మెక్కి నమచుబజ్జునుఖ మొనచె | తా స్వయానంబు శుభనిమిత్తములు జూడా ॥ వ ॥ యిట్లు రాఘవుండు రథంబధిరోహించి పథంబున శుభనిమిత్తంబుల కొరకై యుడజ్జుఖుండై జని యెన్న ... ట్చత్వారింశత్స గంబు ***************************************

॥ వ ॥ అంత ప్రభాతంబున పౌరజనులు మెల్కాంచి రాముచంద్రుని గానక శోకసాగరంబున మునింగినిశ్చేష్టులై ... బు లకన్నులబాష్ప కణంబులోలుకనచ్చటచ్చ టవెదకియతనిపోలుకువగానమినెంతయునెన్న గలంబొరలిపి... ...

స్వహారాగతా [illegible] సహింపజాలక తమలోతారకటని [illegible] వశంబున రాముని గాన మైథిలియును [illegible] గాల్ప దను విశాల
[illegible] ఉండు దీర్ఘ బాహుండని ఫలప్ర [illegible] సేదయూసముద్రంబు [illegible] రసపుష్ప లంబలె పోషిం
[illegible] సేదు భక్తులను [illegible] భూమికి [illegible] నేవిధ [illegible] బులు ధరింప గలవారని
[illegible] వేశంబున శిరీకళ్యా [illegible] సేయుదమిటు గాదుంసను [illegible] యుత్తరాభిముఖులమై పోదము జగతి
[illegible] సంబులను కాష్ఠంబులు పెక్కు లుగలవు [illegible] చియుసలంబున దహింపం జేసి [illegible] సింతము
[illegible] బులకాసించి జీవించియుంటిమేని మనలనెవ్వా రైన రామవృత్తాంత [illegible] బడిగిన సరయూం బునసలిలమే దీరావచ్చి లిమని
[illegible] తెలుపవలయు సదియు [illegible] రాక్షసులు [illegible] వాసిమరలి పోతిమేని దీర్ఘులమగు [illegible] యరూఢ్యా
[illegible] సమేతంబుగ [illegible] రానంద [illegible] దైన్యంబు నొందగలదు సంతతంబును జితాత్ముడగు రఘువీరునితో [illegible]
[illegible] దక్షు హాస్తు [illegible] యే తెరంగున [illegible] వేసింపవలయునని [illegible] దీనాలాపంబులాడుచు [illegible]
[illegible] భార్గవులై విలపించియు హా సీతా రామలక్ష్మణులు బోయిన పథంబున [illegible]
[illegible] మార్గంబు [illegible] విషాదంబు నొందిన [illegible] దైన్యోపహతులగు [illegible] గాపింపగల
[illegible] ధరంబు [illegible] నగరంబు [illegible] వేసించి [illegible] లోకించి రామవిరహితంబగు
[illegible] వేసిగిరుదప్ప [illegible] సమ్రుద్రంబు [illegible]
[illegible] ప్రాణంబులను నిజని [illegible] బహుక్రమంబు [illegible] వేసించి యచ్చ టి
బులు [illegible] వారసు వివేకంబు లేకగ [illegible] హమ్హులై యుండి [illegible] దిసన్తచత్వా రింశ
[illegible] ****************************
[illegible] ॥ [illegible] తో [illegible] | [illegible] లయి [illegible] |
[illegible] మోసముల బాష్ప [illegible] | [illegible] సుంద [illegible] తరిగా
। సీ ॥ [illegible] వెల [illegible] | బాష్ప [illegible] మొద
[illegible] | [illegible] బులచటగప్ప ట్టవయ్యె | గృహమేధులె
[illegible] | [illegible] గాంచరైరి | తొలుత మగవాని
[illegible] | గాంచరై [illegible] | కలచిరిలు [illegible] తలుసలుదలా ॥ సీ ॥ అ రాఘ
వుని [illegible] భాగ్య [illegible] | గలుగనే మిఫలంబు [illegible] కౌసలకే [illegible] రాఘవు
[illegible] | [illegible] సౌమిత్రి [illegible] | [illegible] చరిత్ర [illegible]
[illegible] | నిట్టి [illegible] | [illegible] ములుసొను [illegible] ములగు |
[illegible] | [illegible] ॥ గీ ॥ శైలమున కేని [illegible] | రా
[illegible] | [illegible] | పూజసుని జేసి [illegible] ॥ క ॥ వి
[illegible] | [illegible] పాదములాడును [illegible] నాదమంత్రములనుం | జరులను [illegible] జలుల వె
[illegible] ॥ చ ॥ వివిధ విచిత్ర [illegible] ధరంబులా | [illegible] కాలనులం [illegible]
[illegible] | [illegible] | [illegible] శేయు

వింతగఁ ॥ క ॥ గిరిశృంగంబులపైఁ గర । మరుదృందము తరులు రఘువరేంద్రు నిక్రీడా । పరునిగ నొసఁగఁ జూచితియు । ప
రిభవమును గలుగదతఁడు వనియించినచోఁ ॥ ఉ ॥ భూరిబలుండు పంక్తిరథభూపకుమారుఁడు ధీరుఁడు గ్రభూభుజుఁడు నై నయాఁ । ధీరుఁడు
గానన రొయ్యె నిదె దృష్టుల రాఘవుఁ డెంచ నిప్పుడు । పారగ నేము బోయెద మనామయజా సతనింక జాగుచే । కూరుసుఖం
బుమాకతడె యోగిని దిక్షు శరంబుల్ డెల్లెడఁగఁ ॥ క ॥ కమదకఁ ఖండముల నుండుము । పడకుము వెఁకిమిటులు తోడపలుకును రే
యిం । పడరగసీతను గొల్చెద । మదపుల రాఘవుని గొల్వ డనిశము మీరల్ ॥ క ॥ మీదకు రోగ తేఁకుము । నాదర
మునఖూను రాముడటవీస్థలిలో । మాదగు రోగ తేఁకుము । మోదంబునభూమిలేనయ ఖానఁగా వేగఁ ॥ గీ ॥ నెవ్వఁ గల
గుండుజనులకు నిలయమాత్మ । నాశకరమయి సౌఖ్యం బులేశమయిన । నెలమి నొసఁగూర్చఁజాలని యిష్ట్ర రముస । నేరికైన
నువనివుంపఁదక్కఁ జుసునే ॥ మ ॥ గతధర్ముండన రాజకంబులను నాకై కేయిరాజ్యం బునీ । గతిగా వింపనిటఁ గాను సంగదగ
దింకపుత్రలాభంబు నూ । జాతపైఁబెట్టి ధనంబు దేటికతులశ్రీ కాంతుఁ జేతఁగ బట్టఁ । సుకులంబానిన యయ్య నాన్యకదప
స్యుండుండగా మోపునే ॥ ఉ ॥ అక్కటకైకపాత్రి నవలిత్మైవనిము పరదీయ్య రాజ్యమం । దొక్కఁడ మేనియుఁగానుగ
నోపము మానుతు లాసనెక్కుదిగఁ । మక్కువమానియాస్య పతుమాతుని శాసన భూమికన్నె తా । సక్కటిలాత్మ రాలికదసం
స్యలకింక మసంగ శెక్క మే ॥ క ॥ యీరాత్రి వంతయసనా । ధారమురాజకమునాపద లకిరవైబల్ । హా రమణి కియైక
కైకయ । కారణమున నాశమొందగలదు నిజముగాఁ ॥ సీ ॥ ఆ రాఘవుఁడు కాననకరిగినచో భూవిభుండు జీవింపఁ డతండు
ద్యుంగి । సంగమువోవడ లావహిల్లుటనిక్కము ట్టిభోగి ఖాండవుల్యా వములజాని । బాలమఁగాకలై చివంబుదాశ్రుతుఁ భక్తిం
డయానిధి కైనననుగమింపు । డట్లుగాకుండినఁ జ్ఞానోవాసలై యుండుడెొదేనియు నొక్కచోట । నవనిజాలక్ష్మణులతోడ
రాఘునుండు । రిత్తవెడలింపఁబడి యొనిష్ట్ర భూనిచేత । పశుగఁతు మాంసవిక్రయికుఁడాయు । భగిరథరథనికఁ యసుండలల
సైకుసహా ॥ సీ ॥ ఘంప్నముచెందుశ్రీబోలినమోనుఁ వాడావానుల రథిబాపౌద్య యుడ । వేలకమ్మలహాని చ వెడగర
న్నలవాడు పగరనేపడ చుదోఁబగాలము వాడు । లక్ష్మణాగ్రజుఁ డఁకిలసపోనగాస్యం దుస్స్వినీ లఘూథజన్య పలవాడు ।
కలనైన సస్యోక్తపలుకులాడనివాడు పూర్వాభిభాషి సౌమ్య డఘఁపుండు । జగములకు కాంతుఁగికింపదగినవాడు । సగ
జగజరాజకమునుండు చాకఁగసుమ । నైన యా రాఘవుండ రణ్యాముల నెల్ల । చలసు వేడ్కప్రకాశింప జేయఁ గఁగూ
॥ ఉ ॥ యీగతిపౌరకామినులు జ్యెష్ఠభయంబున బోలెనంగనౌ । భాగుదలంచి నెవ్వగలపాలకుఁ బోలి విలపింపఁగా తదు
ద్వేగము చూడజాలనిగతింరయ మొప్పఁగనిష్ఠ భానుఁడస్తాగము పేరెనా ప్రసభ చట్ల నెయామిని రాసెఁ గంగఁనా ॥ చ ॥ అ
నలమమండదయ్యో సఖడక్ష యనంబును సత్యథా స్తుతుల్ । వినఁబడదయ్యో మేలి ఫణి పీఠుల వై శ్యుల బేసారముల్ । క
నబడవయ్యో చీకటులుగ్రమ్మి గృహంబుల యందు నష్ట శా । రసభము మూడిక్కుప్ప రము రాజిల గయ్యో ప్రమోదహీన నై
॥ చ ॥ తనయుఁడు భాత్రి గమేసియు పడుపడి దూరపదస్థుడైనవే । కనుబలెనద్యొ డఁగ రఘులలాము దలంచిపురాంగనల్
మహో । తిఁగనివిలపిచిరెంతయును దీనత దోఁచవిష్ణుసంజ్ఞలై । తఁయులకంన నాథునెమ్మినద్ద యిముప్రొకుపడంబు వారికిఁ
॥ గీ ॥ నృత్తగీత వాద్య నినదవజిఁరంత్రముఁబు । విగితసంజ్ఞా వితతిఁపణి యుతము । నైనయా యయోధ్య యపగతా త్రోసన
మై । నట్టి యమ్మహాభ్ధి యట్లనుండె ॥ వ ॥ ఇట్ల యోధ్యానగరంబు గగనస్థ తృగీత వాద్యోత్సవంబై యనాసాది తాఁగవిం
శిపథంబై సంక్షుభిత నలిలంబగు సాగరంబుకరణినుండెనన్నదిలక్ష్మణ శాస్త్రి రింకత్సగఁ ఖా ******** ********
॥ చ ॥ వినుతగుణాఢ్యుఁడైన రఘువీరుఁడు భూవిభునాజ్ఞ నెక్కునం । బునఁదలఁపోసి వేడవని భూరిదయుండు పెక్క బోయి వే ।

గీ॥ వసునిత్యకర్మములు కేవలభక్తినొనరించి సంతతం | బును సరిలేని సంపదలబొల్చినకోసలభూమి దాటుచోఁ | క ॥ ఫల
పుష్పపూరితములై | యలరువనంబులును దున్నినట్టి ధరిత్రీ | తలములుగలగ్రామంబులు | తిలకించుచు సనిరామహారులతి
త్వరం నేగఁ ॥ సీ ॥ రాముడవసుంధరు భూమినాథు దశరథు గాల్పనేయఁగఁటకై కపాప | శీలఘాతుకురాలు చెడుగు దారుణ
చిత్తదుర్వ్యాదహీనసాత్మదినశ్వర | కర్మబునందు నీకరణినుద్యోగించి రాజపుత్ర్త నిధర్మరతుడవారాళు | శాంతుప్రజాప్రి
యుసద్బుద్ధిరామునినమఘునివనవాస మునకుబనిచె | సీతతోగూడఁగాభార్య సమేతయటులనుఖ మునకోడునట్టి పుత్ర్త
వదనాది | యంతనిడఁయుడవచ్చొ రాజిట్టులనెడి | జనులవాక్యపరంపరల్ వినుచుజనియె ॥ సీ ॥ అంతచల్లనినీటనలరువే
దశ్రుతియనువానదిదాటియతిరయమున|కుంభజాండుంన్నదిక్కునకభిముఖముగతడవుగా నేగిసీతజలపూర్ణ | యద్ధిగా
మినిగోగణాకీర్ణసలిలాంకదేశయునగుగోమతిని తరించి | సరదకూజత్ప్రాగసమరాళశిఖివాలనాదనిశ్యందితాసదిని
జేరి | మునుమనువర్ప్రీతిసల్పానుజనవిభుఁ | కొలనొసగిన బహురాష్ట్రయోగకోస | లావనీధరాత్మజముజూపి యతిప్ర
హృత్తి | పారథికి రాముడిట్లనుగారవమునా ॥ గీ ॥ యంప్పుడేరంకక్రంమురనెగుదెంచి | తల్లిదండ్రులనుముదాబు తగనొస
చిఁ | కాంతకుసుమితసరయూవనాంతరమున | నల్లవులరగ వేటాడు చుండగలనో ॥ సీ ॥ జగతినిక్రీడార్థమాగను రాజ
పుంలకడవిలోనెన్న దింగనారియుంతు | నిట్టులొ మునజాల కోరబడు నెద్ది గరిమెతోశాస్త్రధాది కాల ములను | చలతి
త్యకేథకై విలుకాండ్రచేనెద్దియభి లషితంబగు ననవరతము | నాట్యగయాక్రీడసథిగావినోదింప గోరెదనాట్లైసగోరమగు
ల | నెక్కొంకన్న తుక్రీడింతునుచితవృగయ | నృపతిగణసమ్మతంబై సక్రీడగాదె | అనచు రాముడు సూతునకతిప్రి దూక్తి |
గాక్రమముదెల్పు చును సనెనప్ప థమునా ॥ * ॥ యిట్లుసూర్యవంశవర్ధనుండు సూతునితోడ మాటాడుచుండనిరామనన్నది
నేకోసపంచాశత్స గంబూ **
॥ గీ ॥ అంగలత్మజపూర్వజుండైనరాము | డతివిపులయులరంజ్యంబులై నకోస | లములుగడచియధాత్య కభిముఖు
డగుచు | కరములుమొగిడ్చి కాంకరవాక్యంబులికే ॥ క ॥ కాకుస్థపాలితంబగు | సాకేతపురంబ నిన్నే సంబోధిదుచు
న | స్తోకగనీ లోనుండెడి | పాక్కట దేవతల నిన్ను భక్తిదలంతుఁ ॥ క ॥ వనవాసాంతంబునసనే | జనకు ఋణముదీర్చికోఁ
నినన్నతిచే | కజ్జనినిజనకులతోడఁ | గనుగొనియదనిన్ను వదినికాంతుఁడలిసఁగా ॥ ఉ ॥ యిమ్మెయిబల్కి యారఘుకు
లే దుర్వుడక్షణాబాహువెత్తిబా | ష్పంమ్ములుగ్రమ్మగాబలికెసల్లెలవారలతోదయానుతా | పమ్ములొనచిఁనా రుచిత
భంగినినాయడమీరదెల్లడుఃఖనుకవచ్చో మీకుబిగకాలముసో డిప్రడఫలసిద్ధికిఁ ॥ చ ॥ అనుడవుడాజనుల్ చప్రణతు
లై రఘువర్యునకుం ప్రదక్షిణం | బునునొనరించి బాష్పములు మోముల నిండగనచ్చటచ్చటఁ | గొనకొని రేచెచ్చు చుం
డిరతిఘోరముగాను దినాంతవేళనా | దినమణిమాడ్కినాథునుకు దృష్టిపథంబును దాటెనంతలోఁ ॥ మ ॥ అలరాజో
త్తమదంతభూరిధనధాన్య శ్రీలక్రీడావనం | బులకొప్పిమ్నాస్థలదేవతాలయములంస్ఫ్యంబులొ పెంపొ కోలం | ములయూపం
బులగోకులంబులత్రయీఘోషంబు లెంమేటిదా | తలదుష్టాత్ములనొల్ప కోసలములంతాదాటెఁరథారూఢుడై ॥ క ॥
రాజునసకు స్తభోగము | లోజఁభుజియించ దగు నవోదారాధ్య నముల | రాజిలు రాష్ట్రము నతను మఁ | రాజిత
ధృతిరాము డరిగె రయమొప్పంగఁ ॥ సీ ॥ చెంతనత్యంతధీమంతులొ దాంతులు సంతతంబును తపశ్చర్యనొనర | ద్యా
ధ్యాసవద్యా పురోద్యానభూముల గంధర్వచారణగాన మొప్ప | తీరవానీరకాంతార భాగంబుల కిన్నరీబృందములక్రీ
డసలుప | నిప్పులచ్చరలిచ్చ సచ్చభ్రనీటితో మెచ్చటల్ మీరంగ మునుగులాడ | నవిరళవిచిత్రపాదపప్రవితులాశ్రమ

ములకు విభూషితంబులై కొమరుమిగుల | తీరములదేవదానవుల్ తిరుగుచుండ | పొలుపుగంగనుగాంచె నప్పుణ్యుడంత ॥ సీ ॥ ఒకచోటనిక ఘుంఘుమోజ్జృంభి గంభీరరవ మొకచోట భైరవనినాద | మొకచో ఘనాభోగనిర్ఘాతవాలంబులొక చోటవిమల వాలుకలకలిమి | యొకచో విచిత్రపద్మాకరావర్తంబు లొకచోట వేణీకృతోదకంబు | నొకచోటనుమద కట్టలకదంబకములు వేరొకచోటవికచ నీలోత్పలములు | నెయ్య మొసగూర్ప హేమరాజీవ రాజి | రాజితోత్పలహం ససారసరథాంగ | విహాగములు మ్రోయుచునటింప వెలయుదాని | సురలకైయాకసంబు చొరగుదానీ ॥ సీ ॥ బహుళ నీలాభాతి పరిభూత జలభూత పట్టవాసము గాగ సలరుదాని | అరుణ మణిశ్రీలనెరుపారు నుడాలు ఫేనహాసంబును బూనుదాని | పరిరటత్కలహంస కరికాంత సురదంతి వనగజాంతరముల వరలుదాని | నిలలోన తులలేని బలుమానికపుమే నితోడవులసరియట్ల దోచుదాని | విరుల చివురుల వృష్టిఁ గ్రిందఁ దలైన | ఫలములనుపూర్ణమైనసట్టుదాని | ద్విజల తా కుంటపములవరీగాలెతుదాని | విష్ణుపాదమునందు ద్భవించుదానీ ॥ వ ॥ మరియు సురవర క్రీడాశైలశతశోభితంబును శిం శుమారమకరనక్రభుజంగసంకులంబును సారస క్రౌంచనాదితంబును నిర్మలశీతలాంబుపూర్ణంబు శైవలరహితంబుతరం గావళీభాసురంబునై శృంగిబేరపురంబుచెంతగనుపట్టు సముద్రభార్యయగు భాగీరథిం డెంకేరి మహాబాహుండు రథికశ్రే ష్ఠుండునగు నారాఘవుండమ్మహానదికలయంగనుంగొని సుమంత్రునితో నిట్లనియె ॥ గీ ॥ భూరిలసలయ ఫలపుష్ప పూర్ణ మైన | గారచెట్టింగు హోసదనచేయువనుద | నదులదుష్కృతిమదిమహాపంచ పెనగ | నేడవనిముంతమిచట నేనిర్మలాత్మా ॥ క ॥ సుర లసురలు గంధర్వులు | నరవ్యాఘ్రపతులును మానసమోక్షణిరం | తరమువనరాజులొకో | త్తరయగునింకన్నదిని గాంచ దముదం బెసగన్ ॥ గీ ॥ అనవుడా సుమంత్రుడును లక్ష్మణుడు రా | మునకునట్లుగాక యనుచుబలికి | పుష్పఫలసమృద్ధిబొ లుచునావృతుంబు | కదపున్నదరి ఘోటకములుదరిమీ ॥ క ॥ చని రాముడనుజ యుతముగ | జనకాత్మజతోడ లేరుసన్నతి దిగనం | తనతని సారథిడిగ్గిన | వసరథహాయ కంఠరజ్జుబాధములూడ్చెన్ ॥ వ ॥ అంతకృతాంజలియై యాసుమంత్రుండువృ క్షమూలంబున వసియించినట్టి రామచంద్రుని సమీపంబున నిలచియుండె నాసమయంబున నారాజకుమారునకుప్రాణస ఖుండును మహాబలుండును నిషాదవంశసంభవుండును నిషాదనాథుండును నగుగుహుండను భూమిపాలుండు తనదేశంబునకు రాఘవుండు సనుదెంచిన వృత్తాంతంబు వినివృద్ధులగు నమాత్యులతోడ జ్ఞాతివర్గంబుల తోడనుంగూడి యమ్మహాత్మునిచా లికేగుదెంచి దవ్వులనిలచిన యారాజశ్రేష్ఠుండు లక్ష్మణసమేతంబుగా సతనితోడసంగతుండై సానిషాదేంద్రుం డాతుర్ణంబై యాదశరథాత్మజు నక్కునంజేర్చియిట్లనియె ॥ గీ ॥ అధిప యీరాజ్య మాయయోధ్యాపురంబు | నైనడి భవద్వశం బునే కాంతుమీర | నెద్ది గావింతు నీకుప్రకృష్టిటియతిథి | జగతినెవ్వనికిలభించు జనవరేణ్య ॥ వ ॥ అనసలికి యాగుహుండనం తపెక్కుదెరంగులగు భక్ష్యభోజ్యాదికంబు లర్ఘ్యంబు దెప్పించి మహాభాగుండగు నారాఘవుసకు శ్రీఘ్రగసవినయంబు గనిట్లనియె ॥ గీ ॥ నీకు సేమమె యిమ్మహీనియతిన | మేమునీభృత్యులము భర్తనీవమాకు | భక్ష్యభోజ్యాదులింపగుపా నవులును | హయములకు మేతయును సిద్ధమైసదిప్రభూ ॥ ఉ ॥ నావినిరామునిపాద కులనాయకభక్తినిపాదచారివై | నీవె మురేగుదెంచి మముసెయ్యమెలపర్గ జాచుటమే ముదం | బావహిలెగా సపూజితులమై తిరుటంబు వచించి యప్పుడు ప్పావనశీలు నర్థసకృపారసమొప్పగసేచిరాయిట్లనున్ ॥ సీ ॥ అఖిల బంధు యుతుండవై యనామయ మారడసరుని స్నిగ్ధ గోష్ఠి దైవశత | నీరాష్ట్రమునకు నెయ్యంపు ముట్టాలకును నీధనంబులకు కుశలమె | యతిథి భక్తినీవు సమర్పించినవివి యెల్ల మురల నీకొసగెద మహీపవర్య | యేనుగైకొనమికి హేతుప్రదెర్పెద తంత్రిపంపున వనస్థలములందు | నార చీరలుప్ప

ష్టాశరము గాని గోలమిథ లమూలములదినములనగిడవు| కని గను సన్ను తెలియు మిత్తరి హాయమును | కళిలషించెద
గ్రాంబుసన్న నుల్లా | గీ॥ ఈవాయంబులు మాతండ్రికిష్టతమను | లీల టకి గ్రాసంబు లిమటకతన| పూజితుడనై తిరి
గానివృ శ్యచలి | యనుడంచు మేచె బెట్టించె సశ్వములతూ ॥ వ॥ అంతనా రాఘువ్వండు నారచీర యుత్తరీయంబుగనలవరిం
చుకొని నాయంకాలంబున సంధ్యావందనంబొనర్చి లక్ష్మణుండు దెచ్చిననుపిగాంచి టిష్టావ మోదకంబు రాత్రి భూతలంబు
నశయనింపంగనుంగొని యాసౌమిత్రి భార్యాసమేతుండగు నగ్రజునిపాదంబులు నీటగడిగి తత్సమీపంబున నొకవృక్ష మూ
లంబాశ్రయించి సరసతో గుహుండును భాషింపుచు ధనుర్ధరుండై సూతసమేతంబుగ సావధానుండై యుండెనంత నవ్వి
షయంబు గృతజ్ఞయనుండు ధీయశఃప్రతాపధైర్యనీమంతుండవృష్టభేమంతు సుఖోచితుండును నగునా దశరథరాజ నందను
నకు వ్రాసి సుఖంబునగిడచెన్నది పంచాశత్సగంబు ****************************
॥ కి ॥ అగ్రజునకొరకు భక్తిని | జాగ్రద్దశనుండు సట్టిసౌమిత్రిని | వ్యాగ్రమతినాని పాదను | లాగ్రణి యిట్లనిరొ తాపమా
ని హిలంగాగ ॥ సీ ॥ సీనమిత్రముగనెంతే సౌఖ్యకరమగు మెత్తనిపాన్పని ర్మించినాడ | నింపుమీరగశువ్వళింపుముదీనిపైన
ల్లనుకమ్ములతు నెనుతగుడు | మనిశంబును సుఖింప సహూండవటుగాసని ద్రింపు మీవింకన్ను పదుమార | రా ముని కా
పాడ రాతిరిమేల్కాంచి యుండెదమన్న మహాభ్యుదయశాలి | శక్ర సుప్రియుండు లేకుమాకొక్క సుంతు | నిమ్మహాత్ము నిక్క
న్కి నహిగాడెప్పడ కని | గురుతరంబగు సత్యతపోయుసుసమగ్ర | ములగుధర్మార్థకామముల్ గలుగుజగతి॥ గీ॥ యేసుపి
లువాని ధరనుమహీజతోడ | పవ్వళించి శ్రీరాముభద్రుని | బాంధవులు గొల్వబోయెద భక్తితోడ | కాసల చెరిం
చునాతు నకలంబు తెలుపూ ॥ క ॥ చెనరంగబలము నైనియు | నతులబలంబున నొకండనని గొల్తునను | దలతనికలత్మణుడి
ట్లను | హింగమతి మమునిక్కబోర్ని నికభయమేలా | చ ॥ మతిదలపోయ మన్యజనమాన్య యశోనిధి ధర్మమార్గ ము|
ష్టిలసుంతోడనష్టరఘు శేఖరు దుర్విని పవ్వళింపనే| గతినిదురింప గాదగునుఖంబును జీవితమేనియుం గవం | చితము
గనెందనహా మెనుచిత్రతనాథునిపాదనాయకా ॥ క ॥ దేవాసురమజాయుడగు |దీవరమతిబవ్వళించెపృణమయశయ్యా
దావసుథా సుతతోడా | భూవరపీఠిపు మీవిభుసుగుణయుతు ॥ వ ॥ ననమోని పాదములనాయక యాదశరథతమా
పాలుసతుమంత్రితెపకప్రభావంబువలన చాంద్రాయణాది కృచ్ఛ్రంబులవలనమహోజనులయాశీర్వాదంబులవలనసదృశలతు
గుండలుమహాతుం డితడొకరుండెజనియించెనిత్తమహోయతుతువసంబునకరిగినసరనాథుండుతెడద జీవింపజాలడతంతుడ్రం
గవనిక్కమ్మదినియతిత్వరితంబునవైధవ్యంబునొందగలదదినిక్కువంబీ నథప్పు భాగ్యలందకు బెట్టెబుంగునసాశ్రోశం చికొండొక
సేఖనకుపరిశ్రాంతలై యూరకుండని రాముచంద్రుని మందిరంబునిశ్శబ్దంబుగాగలదని నేనుమనంబునదలపోయుచున్నవా
డ కౌసల్యమజ్జనజనములు నీరేయిప్రాణంబులుధరింపలేరని వితర్కించెదశగ్రఘ్నునిమీదివ్యామోహంబువలనసుమిత్రా
దేవిబహుప్రయాసంబునజీవించినను రాముమాతజీవింపజాలదని యొముడుఃఖంబునంను లోపింపచేయుచున్న యదియనురక్తు
లనిచూపులచే సంకీర్ణంబు సుఖకరంబెల్లవారికి ప్రియావహంబగు నయోధ్యాపురంబీ రాజవరేణ్యునిబాయుటం జేసిమస్త
రంబగు ద్రవంబునొంది నశింపగలదదియునుంగాక ॥ ఉ ॥ అగ్రతనూభవుండు మహితాత్ముడుదైనిరఘుప్రవీరు నవ్య గ్రత
గాడకున్న వధాధిప డెట్లునుసంగనోపు | నత్యుగ్రబలాఢ్యుడాదశరథుండునశించిన రామమాతదుః | ఖాగ్రని శాత్మ
యైలయముగాంచుటసిద్ధముమానవాగ్రణీ ॥ శా ॥ అంతర్మజ్జనయుత్రిప్రాణముబుదుఃఖాతిరాత్యేజించుగా ధరా | గాం
తుండగ్రతనూజు రాజ్యమునవేట్టాగానిల్పమిగా దుఃఖాతే | స్వాంతుండైనశియించునిట్లగుటచే సర్వంబు నాశంబు భువిగ |

వంతం బొంకనేనన్న గాక లోకనిర్ణాథుఁడ వేతత్క్రియల్ ॥ శా ॥ ప్రాసాదంబుల రాజమార్గముల హర్మ్యశ్రేణులం బ్రాంగణా | వాపోద్యానములం రథాశ్వ కరిరాజ్యస్థలంబులం దారలా | మాసంఘంబుల తూర్య నాదముల శబ్దస్ఫాంతలోకత్వలన్ | వానిం జేయఁగ నయోధ్యలోన సుకృతుల్ వర్తించుచుందురుగా ॥ సీ ॥ అతులనువ్రతుఁడు మహాత్ముఁడ ప్రాపంచికగర్భంబుఁజేరితుం డై యుండు నెక్కొ | వనమునునుండి వేసనుదెంచి శ్రమస్థారకన్ను లతంత్రితి గాంచు మెక్కొ | సత్యనిష్ఠుంతును కుశలిత్తై నరాముతో వనవాస మీడేచివత్తు మెక్కొ | యఖిలసంపదలచే సలరు నయోధ్యానగర మె స్నటికి పేరగల్గు నెక్కొ | యనుచు రాజసుతుండు మహాత్ముఁడైన | లక్ష్మణుండాతురఁ దగుచు నుల్లమునఁ దాల | పరితపించ గదీరటుల్ భానియంత | నెల్లవారికి సుఖముగా తెల్లవారె ॥ వ ॥ జగుతుఁడై నలక్ష్మణుకు సత్యవచస్థితిట్లుబల్క గా | వినుము దిలోనఁ ప్రేమ ప్రభవింప నిషాదవిభుండు బాష్పపూ | రానయనుడై మహోజ్వరమునం దపియించుగజంబుమాట్కి వే | దన అకలంగెన నరిశిగద్ద యనాపదలం మునంగుచుఁ ॥ అనియిట్లు లక్ష్మణుండు యథార్థముగఁ బలికిన విని విషాదంబు జెం దినిషాదవిభుండు బాష్పపూర్ణలోచనుండై మహోత్సంతాపదపియించుచు శ్రేభంబు మాట్కి దురంతచింతాతాపభరంబు నమునుంగుచుండెననుబపక పంచాశత్సర్గంబు ********************************

॥ క ॥ మధురాపురధానురమా | మధురాధరముంబనై ధమాననుసకా | మధురాధిరాజ సుమదా | మధుగంధర కంఠ శీమమహిత స్థేమా ॥ ఉత్సాహ ॥ మణిమయాభరణ విశోభమానలూనదానవా | గ్రణివిశోధిభణి విరోధికాంత కాంత రతునకళాను | నుబలాన బాగగూనపాతకా | గణిభ ద్రసున సము ద్రకంస హింసనాంసలా ॥ క ॥ కాండాపరశిపి చండా | చండాహిసమాన దీర్ఘనద్భుజదండా | దండాధిజాతరిపుకాండా | కాండాసనిరాద్రిసుత ఖిగ్ర భగకాండా ॥ క ॥ భావుకభావక శేషా | ధావన్నిజచిత్తసోమధరణి కల్యా | పాపహభావాశంబు | శ్రీవాపూడూరినిల య కేశవ దేవా ॥ మాలిని ॥ సురుచిర మణిభూషా సూనృతోదారభాషా | స్థిరతరసుచరిత్రా సింధుకన్యాకళత్రా | నిరుపమగుణ జాలా నిర్జరద్విడ్విఫాలా | సురగణపరిపాలా సూరిచేతోవిలోలా ॥ **************************************

॥ గద్య ॥ ఇతి శ్రీమత్పూడూరిపట్టణాధ్యక్ష శ్రీకేశవ స్వామికరుణారస తరంగసంగతా పాంగావలోకనావాప్తాని వార్యకార్యధుర్యగాంభీర్యచాతుర్యధుర్యగుణ స్తోమసోమభూమిపాలకాస్థానవిద్వన్మహాకవివర్యాశ్రితయగోత్రపవిత్రా పస్తంభసూత్రాథర్వాచార్యపుత్రకవిస్మార్యవార్యపుత్ర లక్ష్మాంబాగర్భసంజాతగోపాలిత కలిపంశవార్ధిచంద్రగాన చం ద్రాచార్యప్రణీతంబైన యథాశ్లోకతాత్పర్య యుక్తంబగు శ్రీమద్రామాయణాయోధ్యాకాండంబునందు శ్రీరామభద్రుం డు కైకేయీభవనంబు వేసించుటయును నచ్చట నడ యథాపూర్వముగ విరాసాదివ్యాంబుగలజానకీపతిఁ చిత్యాగ్రచిత్త డై యిది యేమియని కైకేయిం గూర్చి ప్రశ్నసేయుటయును నప్పడు తిరుపచిత్తయై స్వాభిప్రాయం బెఱిగించుటయు నతఁడు పితృసందేశంబునఁ గృతాంజలియై యంగీకరించుటయును దశరథవిప్రలాపంబును కైకేయీ నిర్బంధనంబును రా ఘవుండరణ్యగమనార్థంబు మందిరంబు వెడలివచ్చి కౌసల్యాగృహంబునకుంజని యా ప్రస్తావంబు తల్లికిం దెలుపుటయు కౌసల్యాకృతవిలాపంబును కౌసల్య తానును వనంబునకరుగ వెంటవచ్చెదననుటయు రాఘవుండు తననుతోడ్తోడ నివర్తింపం జేయుటయు సంతసత్తన్వోత్సయు కుపితమానసుఁడైన లక్ష్మణుని సమాధానపఱచుటయు సంతసీతకు రాఘవుండి త్తెఱంగెఱింగించుటయు సీతాసహితదేశసంబున లక్ష్మణుండు వనగమనంబు యుక్తంబని కోపావిష్టుండగుటయు సంతసవిని యవి తివచనంబుల ప్రశాంతుని గాఁజేయుటయు సంతసీతయు లక్ష్మణుం డెన్నివిధంబుల దెల్పిన వినక రాముని యనుసరించుటయు

సంతసమ్ము నొంది భూసురులకు దానంబొసంగుటయు శరశరాసనాది దివ్యాయుధంబులుగొని వెంట రమ్మని రాఘవుండు లక్ష్మణునితోఁ బలికి యయ్యిరువుర యనుగమనం బెఱుంగింప తండ్రి వద్దకుఁ జనుటయు కైకేయీదశరథసంవాదంబును కైకేయీకృతనిర్బంధంబును వల్కలాదిప్రార్థనంబును సీతావారణంబును వల్కలధారణంబును రాఘవుండు తల్లిదండ్రులకుఁ బ్రదక్షిణపూర్వకంబుగాఁ బ్రణామంబులాచరించి పరిజనులకు బరిహరించి రాజభవనంబు వెడలుటయు సంతసుమంత్రుండు రాజానుమతంబున రథంబు దెచ్చుటయు సంతసమ్ము నొంది రథారోహణంబు జేసి పరివేదనగా బౌరప్రజలు పౌరులు వెంటరా పురంబు వీట్కొనిజనుటయు శృంగిబేరపురాగమనంబును గుహసమాగమంబును గుహప్రార్థనయు నంత నా రాఘవుండు బహువిధంబులఁ బ్రార్థింపుచున్న సుమంత్రుని హితవచనంబులఁ బ్రత్యరపురంబునకుఁ బొమ్మనుటయు ననుకథలఁ గలిగినది ద్వితీయాశ్వాసము **

ద్వితీయాశ్వాససంపూర్ణం

శ్రీరస్తు

అయోధ్యాకాండ తృతీయాశ్వాసప్రారంభము

॥ క ॥ రమణీనుగాత్రకమలా । రమణీయగుణః పరిష్కారణకృతగుణా । భ్రమణిపదద్భక్తా స్తుభద । వ్యమణిపూషాంశ్రేకేశవాదేవమణీ ॥ క ॥ శ్రీసోమసూర్యపతివీజిత । భాసురచామర సమీరపరిచలదలక । వ్యాసస్తుత ఫాలదేవా గ్రేసర వినుతప్రభావ కేశవదేవా ॥ అవధరింపుము తద్వార్తాకథాప్రసంగంబు వినిపించెద ॥ గీ ॥ జనసుతుఁడు భూరియశుఁడు విశాలవక్షుఁ । డైన రాఘవుఁడుప్రభాతమై నయంత । సకలశుభలక్షణోన్నతుండై సలక్ష్మ । ణునకుఁ బ్రియ భాషణంబుల నని యొనిట్లు ॥ గీ ॥ ఇనుడు బొడము వేళ నిదె వచ్చెదఁ భూస్త్రీ । రేయి సనిరె పికము మ్రోయుచున్న । యది కుయూరనాద మాలింపనగ్యుడి । గంగదాటవలయు గదుర యమునా ॥ క ॥ అసవిని మిత్రీకమూరం । ఒనుదగు నాలక్ష్మణునిపాపవిభుని । నూద నవిచ్చి యంతనారా । మునిచంద్రుం సించెవిసయమునమయ్యెండై ॥ వ ॥ అంతనా నిషాదనాథుండగు నాగుహుండు రాఘవునివచనంబులు విని పరిగ్రహించి యమాత్యులఁ బిలిచి వెదురుగడలు లెక్కనగలిగి కర్ణధారులతోఁ గూడిన దివ్యంబుగఁ దరింపఁజేయు గృహంబు శుభకరంబు నగువాడ రాముని నిమిత్తంబుగ రయంబున రేవునకుఁ దెప్పించుఁడని యాజ్ఞసడిపి యొసంగిన వారలావసనమీపంబునకుఁ దెప్పించి గుహునకెఱుగించినా ॥ గీ ॥ హస్తములు మోడ్చి రామునకా నిషాద । నాథుఁ డిట్లను నసుదెంచెనావ దేవ । యద్దిగా వింటి సురలనీక్షించిచెరిత । రామా మీవ్రాడపై నిపుడేకుదాటా ॥ గీ ॥ అనుడు భూరితేజుఁడగు రాముఁడతని కిట్లనఫలించె నీవలసదుద్దిష్ట । మిప్రుఁడు వాడమీఁద నిఁకఁ భూషాంబర । ములు ఖనిత్రపిటకములు రయమునా ॥ క ॥ అంతఁ రఘుపరులిరువురు । సంతసమున ఖడ్గతూణశరచాపంబుల్ । వింతగ దాల్చి కపోనది । చెంతకుఁ జనిరపుడు వారు కీర్తిసుత తోడ ॥ గీ ॥ అఖిలధర్మవేదియగు రామభద్రుని । కడకు సూతుఁ డాకిఁగడలుకొనగ । నరుగుదెంచి మ్రొక్కియంజలిగావించి ।

యధిష్ఠిత్వడిపేతుననుతుబలుగా ॥ ఉ ॥ అతని మేనుదఱింకరాజ్యమునఁగాస్పృశియించియంతయుఁగా । ప్రీతిదలిర్పఁగానంతరఘు
వీరుఁడు సూతునితోననిట్లనుఁగా । నీతివిదగ్రగణ్యధరణీపతిపాలికి పొమ్ము సంతతం । బాతనిపట్లనీవహితాత్ముఁడవై వసియింపుమీ
తఁగా ॥ గీ ॥ మరలిపొమ్ము సూత మముఁగనఁగ పేర్చిరాలి । యానమును త్యజించియడవికేను । సనెదమిప్పుడుపాదచారుల
మైయును । దనుచుఁ దుండనై తిన్నఁదలఁచి ॥ చ ॥ మనముఁ చాలనుండుచు సుమంత్రుఁడు రామునితోడనిట్లనుఁగా । జనవరభాగ్య
తోడననుజన్మునితోడను పొంగ్రతుండ లేగా । వనభువినుండ జేసెనని వారితవాటవిధి యిన్నితత్పృతం । జనరుల కిటింక నీక
భోలదుధారుణి నెల్లభంగులఁగా ॥ క ॥ యిలబ్రహ్మచర్యవశగాన । వలనఁదుమాయాదగాచాజగావంబులవలనగా । ఫలమొక్కింత
యు లేదని । దలచెదనీకిట్టి యాపదఘటిల్లుటచోఁ ॥ ఉ ॥ ధారుణి పుత్రితో ననుగుఁదమ్మునితోడ శరణ్య భూమినిం । పా
రవసించియీజగములన్నియు కైకవశమ్మాచరించియుం । తేగహిమీరను తమగలిగిదగ జెందెడు మోసవచ్చిరీ । వారయుతుమ్ము
కైకకడనాత్రుల మైయటులుండుతక్కటా ॥ చ ॥ అనఘుఁడు సూతుఁడిట్టులమహా శ్రితపచించుచుఁ పొంగితుల్యునిం । వసగతురాము
గాంచినయనంబులఁ బాష్పములొల్లనేడ్చుచ । ఘ్యననటు వెన్క బాష్పశమమందుచునాచముసంబుసల్పి పొవనలేనఁడౌసుమం
త్రునకు భాసురరీతినిమాటిమాటికిఁగా ॥ చ ॥ అతిమధురోక్తులఁగా రఘుకులాగ్రణియిట్లను ప్రీతితోడసూతా । క్షితినినువంటిమిత్రుని
పస్థలిచూచిన వాడనఁగాను భూపతియిక నాకమిత్రముగభావమునఁగా వెతలొందు కొట్టులనట్టిహితవృత్తిచే మెలఁగుమాతని పట్లన
దానదూరలేగా ॥ చ ॥ ముదిమిని శోకతాపమున భూరితరార్తిగాని జెందియుండవా । కదియును గాక కామువివశాత్మత జెం
దినయట్టివాఁడు సువ్వెదశరథుండు కాపునవివేకనధీయుతులఁగా పచించెదగా । సదపడి కైకకై యతఁడు పంచిన కార్య మొనర్పఁగామీ
దృతిఁగా ॥ క ॥ భూరమణులుధర్మస్థితిచే । రాజ్యము లేలు టెల్ల చిత్తములోనఁగా । దారుదలంచినకార్యము లారఁగఁ విఘ్నంబు
బోరయనందున కెగదా ॥ క ॥ యెవిధమున నీకార్యము । గావించిన భూవిభుఁడు సుజ్ఞానియగుష్టం । బావహిల దట్టి పనినీ ।
నావిధమునసల్పుచుండుమహితమతిపై ॥ క ॥ మునుముఖభావేశమున నిక్కగనివాడు బలేంద్రియుఁడు ఘనుఁడు జగాతుగాం ।
మనసు మహి చతిక చెల్పు ము । ప్రణతుఁడవై మాకొరకును భక్తిగలిపఁగా ॥ ఉ ॥ సేనను లక్ష్మణుండును మహీసుత
యుఁగాకలనై ననా యయోధ్యానగరంబు బాసితిమటంచువసనుల మైతిమంచునం । లేనియచింత సేఁగమిక నీవడునాలుగు వ
షఁమ్ముల్ సనఁగా । మాసవనాథమా చెదవుదుమ్మున నీకడకేగుదెంచిరఁగా ॥ క ॥ జనకునడగు మాతృంద్రికి । వినయంబున వం
దనమొసఁగి వెస జననికి తకిక్రినఁ దేవులకాశైకకుఁ । నఁఘాత్మక చెల్పు పస్తుదారోగ్యంబుఁగా ॥ గీ ॥ మరి రఘుమాళ్లి కేమనను
ష్ఠరమెసఁగుఁగా । సట్టి పాదాబ్జవందనంబుతో లభక్తి । వింపవింప్రము భరతుఁ ప్రీతితోడ । నిగసంబు రావింప్ర నా సూర్య
లా ॥ క ॥ చనఁదెంచినట్టి యాభరతుని । కౌగిట జేచిరాదశరథుని కభిషేకమా । యునలేని రాజ్యాదము । [illegible]
చాయుము ఖమొందమునింనుఁగా ॥ చ ॥ సరవరయుష్మదీయ్యాపచనంబుల చేహితకాంతుఁనీగిరిఁగా । భరతునితోపవింపముగ [illegible]
క్షిరఘుఁ డెటులట్ల మాస్య లాదరముతిగల్లులందరుచితస్థితి వతిగాలు మీపు కేకయే । క్వగతఁ యాసుమిత్రలదెసఁగా [illegible]
నయిత్రిశట్లనుఁగా ॥ గీ ॥ తంద్రికి ప్రియంబుగోరిముదంబెలపఁగా । నీవు యువరాజపదమాఁగలిగి వితేని । యల్లజను [illegible]
బునిహాపరముల । సౌఖ్య మొసఁగూర్పఁగా లెమపాదుశీలా ॥ ఉ ॥ యిమ్మెయిబల్కి యా రఘువు లేండ్ర మసొ [illegible]
నతీర్ప్యగా । నెమ్మదినా సుమంత్రు హతినిర్భరవేదన నొందిగ్ని హపూర్వంబుగ నిట్లని గాద్గదకృప పొంగితిరా [illegible]
ర్యయేను మోహమ్మునసెద్ది యల్పిరితినొయల్ప లుకీ ప్రతుమింపగాదగుఁగా ॥ ఉ ॥ నిన్నెడబాసియెవ్వరికి నేనటులే [illegible]
చానినఁ లైంసదరంబుగాని వెలనెంతయుగుం దెడు నాయయోధ్య ముఁగా । బన్నుగనేన్పనె మెతుఁ యిభానటు లేని [illegible]

తీసికొ | నన్నుఁ జూచి సత్వరము గాలఁగ మొదలయియుండె రాఘవా ॥ గీ ॥ అతిరథికుఁడు వడిసనూతావలోక | మసురథము
జూచి పేనమార్గ నొందు | చందమున శూన్యమైనయాశ్యందనంబు | గను గొనియయోధ్య దైన్యంబు గాంచకుండె ॥ గీ ॥
అధిపసూనకతుఁడపఁగునిన్న మాఱలవ | నించు వానిగానుచి త్తముసద | లంచి ప్రజలువ్యాకులత నొంది నిక్క | మియ్యె తను
బోడసంబు విడసఁగలరూ ॥ క ॥ వసభూమికిఁ బ్రసవనెడ | జనులు నినుఁ బాయుశోకసంతాపములన్ | మనమున సతుఁడునెవ్వగ
లెం | దిపవిధగుంబయున జూచితివిగద రామా ॥ గీ ॥ యూర్పుగాసకేగు నెడ నయ్య దిజేరించె | సంతకంపకతకుఁ గాధకము
గ | నాగ్గ కపమొంత్తుఁ పార ప్పౌరజనులునె | నొంటి గదమెక్కియుంటఁ జూచి ॥ ఉ ॥ యద్ది వచి త్తమోరథము లేక ధవజ్ఞ నయి
త్రితోడసీ | ముక్కలపట్టి మాతులునిపొం త్తసుకే చిరాతి తాపమొందఁగం | చొద్దికతోసనగ్ర పుప్రియోక్తిపచింతు నొకాకయి
ట్టి గా | పగ్గకకెల్ల మూలగగు పాపవుసత్య మెవింసవింతుమో ॥ క ॥ నాయాజ్ఞ మెలఁగి లక్ష్మణ | నీయవనీ సుతను నిన్
న్నెనెంత పప్రేమ | మోర్గియుహంగము లేవిధమున | నీయరదముఁ జాల్చు త్వద్విహీనంబైన ॥ ఉ ॥ కానన నేసరో
ధ్యకు గంగిసనఘుఁడ గాను కానకుఁ నీవెను వెంటవచ్చు టకు నక్రమునాకిపుడాజ్ఞ యీయఁగదే | పావసశీలనీవిటుల పాత్రు
ధగా సెయుసనుజ్ఞ జెంచిగా | పావకలోకసా త్తునినుఁబాసిన యంతనె యోఘుడ్వహో ॥ చ ॥ ప్రవిమల మూర్తినీ
కలయరణ్యమునం దుఁ జేవోవిఁపూ మె | ద్యాదియోసరించు వానిసపుడంనిటని ఁ విదళింతు తేఁకు సంభవదతులప్రసాదమునఁ బా
టిలెనాకఁ శంబుఁ నూర్పు తనికడ సౌఖ్య మెవ్వనీస్వకీయ్య పదాంబుజ సేవ గోరెదన్ ॥ క ॥ నీ ధప్రసంసలఁ గాంచుము |
తావకశిష్యుఁ వసేయఁ దల చెదప్రీతిన్ | దెవర సేవకుఁ డనపా | కీవాజ్ఞ యొసంగు మిప్పడిద్ధ చరిత్రా ॥ గీ ॥ కానలఁ జ
రించుచు నిసుఁగొల్చ నేనిహాగులు | సద్గ తిని జెందగలవు నీచరణ సేవ | సేయుచుండెద నిను బాసి యయోధ్య | కైనసుర
లోకమునకైన సరుగఁ జాల ॥ ఉ ॥ భానుసులేశ పాతకులుస్వ గ్గము జెందని రీతి నేసరో | ధ్యా నగరంబు పేకుటకున
హుఁ డ గానికనీరథంబుకాఁ | కాననవాసమీపుగ కడు గాంచిపు సేకజాదనిప్పరంబునెం | లేనియు ప్రీతి నాను మదిమించియ
యోరఘుపంశ శేఖరా ॥ క ॥ నినుఁగొల్చు చుండ నాకిం | పొనరఁగ సదునాలు గెండ్లనుకనిముదంబై | సనుగానసట్లగాకుం |
నగపిమెనూ కేండ్లు సుమ్ము వాహకుఁ వాంక్షా ॥ చ ॥ ధరణిప్రపట్ట భృత్యుగతితద్దయు భక్తిని నీయడంనిరం | తరమును భృత్యభా
వమున స్థితిఁ గాంచినమాన్య వృత్తి యున్ | సరవిఁ సహించిన్నీకు పరిచర్య యొనర్చుఁ ననుం త్యజింపదే | వరకు చిత్తంబెయం
బు బహుభంగుల నూనికు వేఁడుచుండఁగాన్ ॥ ఉ ॥ ఆతని కట్లనుం రఘుకులాగ్రణి సూతవరేణ్య నాయడన్ | ప్రీతిని నీవు
సద్గుణనతి వేలప్ర భక్తి నుఁగుంగుడుఁ గాఁబురం | బీగరి పేరనింపు పురోహిత ప్రదెల్ప దనిన్ను జూడుడు | స్నాతకుకైకకేను విప్పి
నస్థలి పేకుట నిశ్చయుంబుగా ॥ క ॥ యోసడవి నెరకై కయి | తానెంతయు మోదమొందిధర్మనిరతుఁడా | భూనాథుస న్నుత
ఘపణు | గానెంక దిలో దలంపకసనించు జామీ ॥ గీ ॥ అనుసట్టి చేతసభిరక్షితంబైన | రాజ్య మొదికై కప్రముద
తాత్మయగుటముఖ్య కార్య మగుట గాసనాడును | జ్ఞ సమసప్రియంబు సలుపఁ బొమ్ము ॥ గీ ॥ యవ్వ రెవ్వరికి నియ ట్లట్ల
చెల్పు | మటంచునీతు నేవచించునట్టి | భావణములు వారివారికిఁ సట్లట్ల | చెలుపు మయ్య సూతధీ సమేతా ॥ వ ॥ అని యి
ట్లుసమఘఁడగు రాఘవుండు సుమంత్రు నిట్లియభావణంబుల నెంతయు నూరడించి హేతుమద్వాక్యంబులఁ బలుమఱు నితో
నిట్ల నియె ॥ క ॥ జనసంతుల మగునిక్కా | ననమునవసింపదగదు నాకు మహాపా | వసముగు ఋష్యాశ్రమమున | నను
మగ నిజవంశ మునుండసహింపముసుద్వే ॥ గీ ॥ అట్టియోనములకాహారమ్మా నేమంబు | తగపరిగ్రహించి తండ్రికపని | సు
తకులక్ష్మణు నిహితముగోరుచు జడల్ | దాల్పి యడవి కేగ దలచినాడ ॥ క ॥ స్వగోత్రత క్షీరమున | వ్యగ్రత దెంమునపు

[illegible] దశరథు నొసగనా । దిగ్గజసముడు దాసను । [illegible] ।గీ। అన్నదమ్ము లైన [illegible]
[illegible] లక్ష్మణుల్ । ఒడలు చీరములు వేసధరించి । తాపసో [illegible] నుల విధంబు [illegible] । బోలుచు చుండిరపుడు [illegible]
[illegible] ।గీ। అంత [illegible] । [illegible]
[illegible] ।క। [illegible] రాజ్యము [illegible] । [illegible]
[illegible] ।క। [illegible] రాముడు । సీతాలక్ష్మణుల [illegible]
[illegible] ।గీ। [illegible]
[illegible]

[illegible] | [illegible] పెట్టి [illegible] | గా [illegible] శోక [illegible] | కన్నగవను [illegible] లొలుకా ॥ చ ॥ [illegible]
[illegible] దశ్వతి సమానబలుండు [illegible] దైవయా | జనకసుతా [illegible] తోడ [illegible] సడింపరిం | [illegible]
[illegible] దలచే [illegible] వస్త్ర [illegible] | [illegible] రారగా [illegible] మాత్రములో [illegible] ॥ క ॥ [illegible] సత్వం
[illegible] | [illegible] సల్లచారదు [illegible] | దుః [illegible] మొక తరువు చెంత [illegible] | [illegible] రాజకుంజ [illegible]
[illegible] ॥ * ఇవ్విధంబు నా [illegible] చలలక్ష్య వేధసె [illegible] యుంబును [illegible]
[illegible] వానస్పృ [illegible] జెకొని [illegible] బూ ***************************
| క ॥ అప్పుడు [illegible] రాముడు | [illegible] పేరిడ [illegible] | [illegible] సమాచరించిన | [illegible] లని [illegible]
[illegible] | గీ ॥ [illegible] సూర్య [illegible] మొకటి రాత్రి [illegible] బైట [illegible] | [illegible]
[illegible] నేటను [illegible] ॥ క ॥ జనక [illegible] | [illegible] రాత్రి [illegible] | [illegible] సలము [illegible]
[illegible] | గీ ॥ [illegible] | [illegible] యచటపవ్వ
[illegible] | [illegible] | [illegible] ॥ గీ ॥ అనుజుసకు రాముడి [illegible] దెలి
[illegible] | నేను [illegible] | [illegible] | [illegible] గాంచ గల
[illegible] ॥ చ ॥ వినుడు [illegible] తండ్రి [illegible] | [illegible] ధర్మములకన్నను [illegible]
[illegible] | [illegible] | [illegible]
[illegible] ॥ ఉ ॥ [illegible] | [illegible] సలముల [illegible]
[illegible] | [illegible] | లోకము [illegible] | [illegible]
[illegible] ॥ గీ ॥ ధరణి [illegible] | [illegible] మెలంగు | సట్టి రాజు దశరథాధిపు [illegible] | [illegible]
[illegible] ॥ ఉ ॥ [illegible] వినాశ [illegible] | [illegible] నే [illegible]
[illegible] | [illegible] | [illegible] సవశ్యము గా [illegible]
[illegible] ॥ గీ ॥ [illegible] | [illegible] | [illegible] చాల
[illegible] ॥ చ ॥ [illegible] | [illegible] పృథ్వి పీటికిక
[illegible] | [illegible] | [illegible]
[illegible] ॥ క ॥ [illegible] | [illegible] | జనని [illegible]
[illegible] | [illegible] ॥ సీ ॥ [illegible] సుదతుల [illegible]
[illegible] | [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] | [illegible] | మంద
[illegible] ॥ చ ॥ [illegible] సౌఖ్య [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] | [illegible]
[illegible] ॥ గీ ॥ మందభాగ్య [illegible] | శోక [illegible] మునిగి

సారగ వలసె | నొకడ గెల్వగలన యోధ్య కోపించిన | నాగణంబు గాదు గద బలంబు ॥ క ॥ పర లోకమ్యుల ధర్మ
మోఁ యు తనుం బ్రాపించు శంక శ్రీ | కామా రాజ్య సదాభి షేక విస్ఫుర్వాగాంఛిఁ చేసినా నోం | తరవుం
దంచువచించి గన్నిగవ స్వయం వంబుగా బాష్ప ములే | దోఁగగంచారకి మేడ్పె నిజా భువిగాదు ఖాతిలా డై వలకా
॥ క ॥ విలపించియూర కుండిన | గిళిఁసిఖుం డై నరుగనలు గతిని శస్త్రాది | కలితాది బోలు గాముని | కలలక్ష్మణుడిట్టుల
నిరొసకవినయముగా ॥ సీ ॥ యూనవెల్వ డచంద్రహీంయా నిశమాడిక్రందలగయ యోధ్య నూధా గ్రగంధ్య | నీవివివ్వధా
మునైక్వగ జెంకటయుక్తంబు గాదయ్య యురుగు కాధ్య | నన్నిభూసు సేన దైన్యము నొంచ చేశేమ నిను బాసి యొనొక్రంని
నునమైన | జలవినిగాతచుక్స్యములరీతి ప్రాణమూర్ భరియింప లేనుక్ర పాపయోధి | స్వర్వీర్యు మండనై మేనులంద్రి
కనుజునలసుమిత్రేను దివిజాలయంబునైన | గాంచదలచిన వాడనుగాటంతు | కూరిమినిలక్ష్మణుండంత నూరడించే ॥ గీ ॥
అంతటసుఖోపవిష్టులయ్యంత ధాత్రి | కులగు సీతారఘురాగ్వహులు లపటంబు | క్రిందనాలక్ష్మణుండొ ఠించిచిట్టి | శస్త్ర
సైన్యవళించిరచ్ఛ టసుఖ మునా ॥ క ॥ ఆసౌమిత్రివచనములే | వాసవసముడై రామభద్రు డవిని రొం | తేస్త్ర లపదు
నాల్గేం | డాసుఖలికరంగ్య వాసమాత్రనదల చెక్ ॥ క ॥ పరవీక్ష్య తైనయూ రఘు | దరులిక గు విజమ్మైవశభువిలో
నా | గరుఖయంబున విహరించిరి | గిరిసానవరలా మెలగ సింగముల వలెగా | * ॥ వ ॥ యువివ్వధ బుంగటు బలవిక్రన
స సన్న లయినయూరఘువరులిచుఫ్రగవిజన మైనవిపినంబున విగళితభయులై విఫలగిరిదరి శరిసర బుల మెలంగు కొదన నిం
గంబులభంగి విహరించిరంన్న దిద్రిపచాశన్సా బూ **********************************
॥ ఉ ॥ అదిక జోపమానులట నారజనిగా వసియించి యంల సూ | ర్యోదయ మైనయూ యము యొప్ప గగంగను జేయు సీమ
కా | మోద మెలపగా నాసనిరిభూరితరాటవిలోనసన్నృతా | పాదక సైదనదుగా స్త్రీలి భాగములగారు గొంచు ముప్పేళ్లా
॥ క ॥ సేకమునసనుచుపెట్రను | భూమిజముల జూచుకొనుచ ప్రాస్థదిరిగిన | స్థాను మానియ్యనుకొ ఘ్న డు | సోమి
త్రి జూచి మూకమెసగణిట్లనిరోగా ॥ చ ॥ కనకొన మొనలక్ష్మణ జగంన్న హై పాలు పొంచ స్త్రీ యూ | గియపర మో
దంబగునళుండ ఫ్రగూటు ముగాసనత్యా | పావనుడగు కీతిచూత్రినుపాసిలు చెక్కైమసు వ్వెయిచ్ఛటా | జనుతకా
సోధనుమసంగహితంబుగన్నా వాడాగిగా ॥ క ॥ గంగాయ మునాతటినీ | సంగమము కల్పనెనిగాడె వినము | ప్ర
గరంగక ఘుట్టను | లంగలి గెకు మోప్రపీపు లకమి యొవ్వగా ॥ క ॥ అగ్నుభరద్వా జాశ్రమ | మంబులు విచులగు స్థ
లులునగచరులౌ | మనుజులచేత డిగమగు | పెనిదారుగనులు గానపింగిగవ్వొగా ॥ క ॥ పొంగచుగధార్మ
| గంగుమవాయిలంగ్యనరి లేకఠంగా | భంగురగంగాగమూగా | సంగమ ములబొల్చు చూచి డ ము ॥
ఆ రా జంశ్య వరేంబ్యుడాశ్రమ కదంబాస క్తమైనెరియం | త్రైరాజిల్లుస్యగిద్వ జాకఘులువతించి జెడ వడనం |
కళా నొడిగా జెండెసకయుగా సౌమిత్రియుగా గొల్వ | దుర్వారోదగ్రి పోబలుండగుభరద్వాజపిగా సొన్నిస్యమ ॥ క ॥
అస్మినివరుణిగినంగొన | నెక్కుదిని దల దియూపికీ మతెలునె | మమ్మనగ న్ సిలిరి | సంమోదమెల
సకతోడగా ॥ ఉ ॥ చేరి రఘూద్వహుండు బహుశివ్య గణంబులు గొల్వసన్మ్రం | బారగ నల్పు చుండనెర
పారగ సోవిభూతిసె | ప్వారుత్రి కాలవేదికహు తాసలునిమ్ముని గాంచి మ్యొక్రనిం | పొంగ ధరాసుతాను ఒనక
కరముల్ మొగుడ్చ చుగా ॥ వ ॥ అంగనారామచంద్రుండు మునిచంద్రు కొట్ల నిరొముమోత్తా రొనును
లనయులము రామలక్ష్మణులనబరగుదము జనకప్రత్రియనుపెద బ గినయూ కోభనా గిరుద్భావ్య యునంద

[illegible] నెం [illegible] బట నిద్ర [illegible] నంబు [illegible] నాతోడ పలుకు చెంచినయది నాకు ప్రియము జూడగ సౌమిత్రి తండ్రి చేకాన
[illegible] శంబున [illegible] రుగిమి [illegible] వాడెము ముష్టి గమ్ము ఫలపత్రమూలంబులుప యోగింపుచు ధర్మంబుదప్ప
[illegible] నా రాముడూరు [illegible] భరద్వాజుండు [illegible] రఘుపతి [illegible]
[illegible] సయార్రమంబున కలుగు [illegible] ంబుల
[illegible] కిప్పించినచ్చ [illegible] లచే [illegible] వేష్టి [illegible] ప్రియాకృతి [illegible]
[illegible] కారంబున పూరించి [illegible] చేస్రాజిసంధై [illegible] నారఘుకులేంద్రు [illegible]
[illegible] వాక్యంబుల [illegible] ॥ సీ ॥ ధన్యుడ [illegible] యటకే [illegible] తెంచి [illegible]
[illegible] | [illegible] ధూమిక [illegible] | [illegible] ధుణ్యు [illegible]
[illegible] | [illegible] మూలకు హితమొసఁగు | [illegible] రాఘవు [illegible]
[illegible] | [illegible] వాసి జనులు | [illegible] | [illegible]
[illegible] ॥ [illegible] | [illegible] మియించుట [illegible]
[illegible] | [illegible] | [illegible] నాదర మొప్పగ
[illegible] ॥ సీ ॥ [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] వెలసి [illegible] భూమి [illegible]
[illegible] | [illegible] కలనముండె | [illegible]
[illegible] | [illegible] | [illegible] తోడా ॥ గీ ॥
[illegible] | [illegible] కలంచి | [illegible] నాతోడ [illegible] | [illegible]
[illegible] ॥ చ ॥ [illegible] | [illegible] సీతతోడ [illegible]
[illegible] | [illegible] చేసవరాఘవుండు [illegible] | [illegible]
[illegible] ॥ గీ ॥ [illegible] | [illegible] నా [illegible]
[illegible] | [illegible] | [illegible] ॥ గీ ॥ అంగద [illegible]
[illegible] | [illegible] | [illegible] ॥ సీ ॥ అ
[illegible] రాముని [illegible] | [illegible] శాసనముల [illegible]
[illegible] | [illegible] | [illegible] పావనము [illegible]
[illegible] | చిత్రకూటాద్రి [illegible] | [illegible] తోడ మెలగు [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] ॥ [illegible] ॥ [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] | [illegible] తోడ ॥ [illegible] ॥
[illegible] నివాసంబు [illegible] తోడ [illegible]
[illegible] **
| [illegible] ॥ అనవిని [illegible] రామాదుల [illegible] శ్రమంబున [illegible] సీతాస [illegible]

సహస్రముమిల్లిచిత్రకూటాచలాయనాను [illegible] పోవుచుండు వా[illegible]లశుభ రంబులకు వా[illegible]ంబులనాశీర్వదించి। [illegible]

యాకసపుత్రులననుప బో[illegible] చ దంబున వె[illegible]వెంట ని [illegible] పగా[illegible]ముడకు నా[illegible] [illegible] యే ॥ క ॥ తొలుత [illegible]ంగా

యమునలు। గలసి తీర్థ [illegible] గా[illegible] ॥ [illegible] ॥ [illegible] [illegible] సుఖ

ముగా ॥ ఉ ॥ చేసి [illegible]ంబుల [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

యా। ధారముగాగ [illegible] [illegible] ॥ [illegible] [illegible] [illegible]

॥ గీ ॥ అంతలోనుగణ[illegible] సలపట [illegible]। [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]కేను। శ్రీ

[illegible] ॥ గీ ॥ అవల జేరి [illegible] [illegible]। [illegible] [illegible]। [illegible]

[illegible]। [illegible] ॥ క ॥ [illegible]। [illegible]

[illegible]। [illegible] ॥ ఉ ॥ [illegible]

[illegible]। [illegible]। [illegible]

యా। సాగరు [illegible] ॥ వ ॥ ఇవ్విధంబున [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

గొ [illegible] శిశ్యగళ్ [illegible] భూమిన్ [illegible] ॥ ౯ ॥ ఒ [illegible] పగువంతసనియా । చండపరాక్రములునిశితశరములన్నా
[illegible] । [illegible] పవిత్రకాగున్న [illegible] బలజ [illegible] దపోగ్గుణులై ॥ ౮ ॥ వారలును [illegible] సమరవానరవారణశ్రే
[illegible] యమా । యయా [illegible] నాది [illegible] భూమినం । తేరహిమించు [illegible] తీరమునందుసమ [illegible]
[illegible] । [illegible] ॥ ౯ ॥ ఇవ్విధంబున [illegible] వారణవానరసమంచి
[illegible] నొహరారామంబగు [illegible] ముతీర [illegible] చిత్రులై
[illegible] లక్ష్మణులు [illegible] చిరస్సదిప [illegible] కాంబూ ***
॥ ౧౦ ॥ అకలుష [illegible] ఘుకులా [illegible] । [illegible] నిద్దరకు లోసగు లక్ష్మణులే [illegible] నిట్లుగా ।
[illegible] కాకుల [illegible] । [illegible] నిపిడిరిసీ ఘుశ్రముతెష్ట [illegible] నాపుడుగా ॥ ౧౧ ॥
[illegible] బాంబు [illegible] । [illegible] పెసలారగ లేచెనంతవా । [illegible]
[illegible] । [illegible] త్రకూటపర్వతిం [illegible] సెప్పెనట్టులగా ॥ ౧౨ ॥ జనసుతు
[illegible] లక్ష్మణుకోడ [illegible] । [illegible] పూచియ [illegible] । దనరెకు పుష్ప
[illegible] బులై [illegible] । [illegible] మోక [illegible] చూడు [illegible] ॥ ౧౩ ॥ లలిజను
[illegible] । [illegible] । ఫల [illegible] । [illegible] గలమిటగా
॥ ౧౪ ॥ [illegible] దెల్పి [illegible] సంబాగ [illegible] । [illegible] దశ్యంతముగా బొ
[illegible] । [illegible] బులై । [illegible] కోలము మొ్రయ [illegible] గావే [illegible]
[illegible] ॥ ౧౫ ॥ [illegible] । దను [illegible] వసుధాగుహాసం
[illegible] । [illegible] యున్నదిది [illegible] । [illegible] విహరింపమిచ్చట [illegible] సుతతోడ
[illegible] ॥ ౧౬ ॥ [illegible] । [illegible] వారుము [illegible] । ఫలములు మూలముల్ వివిధపా
[illegible] । [illegible] ములపోడిమి [illegible] । దలమును [illegible] రఘుసత్తము
[illegible] ॥ ౧౭ ॥ ఫలముల్ మూలములెల్ల భూరుహములగా [illegible] ముల్ । గిలయీశైలమునగా
[illegible] । [illegible] వారి [illegible] । [illegible] క్రీడింపనటం
[illegible] ॥ ౧౮ ॥ [illegible] । వాల్మీకముని [illegible] । బ
[illegible] । [illegible] ॥ ౧౯ ॥ [illegible] మీర లుండు దన డెంత యు
[illegible] । [illegible] । [illegible] యిట్లనిరామో [illegible]
[illegible] । దెల్పి [illegible] సుధివర [illegible] ॥ ౨౦ ॥ అనఘ [illegible] గణ
[illegible] । [illegible] శాల [illegible] తగ
॥ సీ ॥ [illegible] । [illegible] ప్రభుతి సేవ సే
యులకు [illegible] । [illegible] దెల్పి [illegible] । చిరకాలజీవ [illegible] లపశ్యం
[illegible] । [illegible] దర్మ [illegible] । పరగ శాస్త్రోక్తవిధిధర్మపదముగా । ద
[illegible] । [illegible] ॥ వ ॥ నేను [illegible] వేశంబు [illegible]

[illegible]

[illegible] వేడి [illegible] డియాన్పు [illegible] బున నేను
[illegible] వాహనముల [illegible] నంబులందు [illegible] రసతేంగను
[illegible] ద్వితిపు [illegible] సెగలతండ్రి గిది పాలివు
[illegible] దెగం [illegible] బులరాజు [illegible] బౌరలుదు మేడల గవా
[illegible] గాంగ [illegible] విలాపం [illegible] బున [illegible] పరివేష్టి
[illegible] గారాజకుంబిరి [illegible] టరథంబు [illegible] వికృంఠై
[illegible] విమానవాళి [illegible] సమోధ్యా సగరంబు [illegible]
[illegible] బంగారు [illegible] దశరా [illegible] భూరిలను [illegible] తలు [illegible]
[illegible] రవార్చలను [illegible] జేయుచుం [illegible] హస్తలను పనితలు
[illegible] ప్రహసనోటి [illegible] నేనా [illegible] వచియుగ [illegible] గలదు [illegible]
[illegible] కౌసల్య [illegible] వచియు [illegible] బులుదుండ [illegible] బుగావినుచు
[illegible] వేసి [illegible] రంబు దాటి [illegible] హంబునకా
[illegible] దార్జంబులపై [illegible] రాఘ
[illegible] సూరక [illegible] ర్తిశోకాక్రాం
[illegible] సంపల [illegible] యంబునా । సీ । కౌసల్య యాను
[illegible] | [illegible] ముసనుండివచ్చి [illegible] ।
[illegible] మచట [illegible] ।
[illegible] ప్రాణేశ [illegible] నేల [illegible]
[illegible] । గీ । అం [illegible] ముపిని । [illegible]
[illegible] । [illegible] । [illegible] బంత [illegible]
[illegible] ✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱
॥ [illegible] ॥ [illegible] । [illegible] తేజు [illegible] । [illegible] ।
[illegible] ॥ ఉ ॥ నెంబది రాముని దలచి [illegible] రాత్రి [illegible] । [illegible] గట్టుబడ్డ [illegible]
[illegible] బాష్పముల్ । క్రమ్మెడు మోముతో
[illegible] । సీ ॥ [illegible] రవ [illegible] । [illegible]
[illegible] రాముడెచట [illegible] । [illegible] దగని
[illegible] । [illegible] చెనెలమి [illegible] బలములబల
[illegible] । [illegible] జేసులు లేని । [illegible] । [illegible] సీతతో సనజుతో
[illegible] । వ ॥ [illegible] । [illegible] సందన రా
[illegible] । [illegible] సీతతోడ [illegible] । [illegible] పాదచారులై

॥ సీ ॥ అశ్వనేయులమాడిక్రూరాతిసుందరాంగులుగపి భూమధ్య ప్రవిష్టులైరి | నాకుమా కలశాచితతలంబున నికాంతధన్యుం డవై తివిమాన్య చరిత | రాముఁడెద్దిపలించె సౌమిత్రియేమనె నెయ్యది బలికె నహీనసూజ | తెలుపు మవ్వలుమ లదియు గాక రాముని శయనాశన విహారసం [illegible] తెలుపు | మామరిపడము [illegible] భ్యజనుల దు | ఖకుయయాతిగతిని రాజ్యపద మువలన | భ్రంశమొందిన సదాత్రశమవానిత్యోన | తనయు శయనాది కీర్తనాసము మానయరా ॥ గీ ॥ అనిన్ని పరిచేత బ్రేరిసు

(*) సుమంత్రుండు దశరథునకు శ్రీరాములకు అరణ్యములో విడచివచ్చిన వృత్తాంతమును దెల్పుట (*)

డై సుమంత్రు | డశ్రుపూరిత లోచను డమునికాంత | దైన్యమానవహీలంగ గద్గదవచనుఁడు | లంబనదు మొప్ప నతని కిట్లని యొంకిడూ ॥ క ॥ సీతయయును ధర్మస్థితి | నాతోనట్లనయెసూను గావదనముసం | చేతులు మొగిడ్చి శిరమున | మాలింద్రి ॥ మొ[illegible] హితాత్ముడవై ॥ చ ॥ అనఘుడు వందనీయుఁడు వ [illegible] దుండునై [illegible] ద్దిమలనా [illegible] | ద్విజయముతోడ [illegible] దేవుల కంకరికి [illegible] | [illegible] స్థితిదె [illegible] నాదుపల్కులు ॥ [illegible] ॥ [illegible] | నా [illegible] | [illegible] ము లేమియని వే | తేసంగ [illegible] ॥ సీ ॥ [illegible] గృహములు [illegible] | మాలింద్రి [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] రాజధర్మంబు [illegible] ॥ చ ॥ [illegible] | [illegible] | [illegible] ॥ క ॥ అన [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] ॥ చ ॥ [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] ॥ సీ ॥ అలిగి సౌమిత్రి [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] ॥ క ॥ [illegible] | [illegible] | [illegible] ॥ అనియు [illegible] ॥ సీ ॥ [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] ॥ క ॥ [illegible]

ధాకునిసాన్యంబ్ర స్థిర్యముశాష్ప | సారముతియగ నేక్పుడు | తేకకనుంజూమడు డె దేవకవాతిరా ॥ * ఇర్వి
ఛ యుసీ శాసరీమణి గన్నులంటీకునింపడు నన్నవరదంబులం గనుంగొనుచుండె నన్నదిఅష్టవర్ణంచాశగ్యగా బూ ******
॥ కే ॥ యేనుగురలి పద్మ నైకనీపాయులులు | కన్నుగవను బాష్ప క మూలా ఒక | మరలపద్యో భూపమాగణంబులో రా
[illegible] క్షపనికేగ నాసపోలిరామెండీ ॥ ఉ ॥ అంగనాళన నదుల కంజరిజేసినాంబులోవెగం | బూనిరథస్థితుండవయి పో
యునిషాదతులాధినాథుకో | నేండి త్రోయంబచట నెప్పగతుంకుచునంటినోన్పపా | లానురాఘునందను మగలాటిలు
పించుటాకు నాశ చేరా ॥ క ॥ కొన్ని లపిరుల మొక్కల | చెన్నొందెకుపేరులునీకు సీతనుత్రిజగ | స్సన్నుతయతుడవురా
ముని | కన్నులగా మిని గుందికరముం జెప్పా ॥ క ॥ యేకులు పల్వలములు నా | పారములును మిథుల సన్న సలిలముల
ద్యోరా | భూనమణ పనో [illegible] యము | లాకనుగ పరవ్రశమునై కనరయ్యో ॥ క ॥ క్పాకన్యాగ ములుసర్గమము | లార
[illegible] పరియి పదయ్యో డన్నల గుంక | శ్రీరాముకాసికుంమకు | నారదమె వింపవయ్యో సనసీనాథా ॥ గీ ॥ తగ్గయును త
పించుకామెరలీవెలు | ముగుళి గాల్గ సత్రమ లుపసీ | మైః మానవగవిహంగబృందములుప | గలిగి దులు సొలుపుగాం
చన్యో ॥ క ॥ జలజములుస్థలజములునై | చలగా లేక పుష్పసంచయము లి చుక యరా | పొలుపొందదయ్యోమున్నిట్టి
బలెనెంతయు నప్పమై వాసగలవె ॥ క ॥ జనాళయుపటకేళీ వనములు పొ నములులీ సతీగణములై | గనసయ్యో
[illegible] పించదా | గరారుగృహాపాసప వితులయులకా ॥ గీ ॥ యోంఃయోధ్యసేగునెడజావియోగ్యకుం | దైనవెరా
గమునడయ్యోనధిప | నల్లవారుగామ సీతుంమిః వేడి | యాగుఫలునిగుడ్బికరనమా ॥ సీ ॥ అధిపరాముపిహీనమై
నండె విగరదంబు సీతుంచియఖలకాలు | బాష్పపూర్ణాయులై పరిపింపుడు రాజవీథులనుండిరి వేడదొరగి | మ
[illegible] పాత్రిసాదహర్మ్యవిమానములనుండి కొన్నలుకాపు గన్గొనుచుండి | విశాలముల బాష్పపూర్ణముల సవే[illegible]
నలనెంబొలల గన్గొబొరలి | పౌనసనిమపోకారనమును కేయుచుండి | రాజరాజొంక టగనసమ్యోస్యశత్ర |౧౦
నిమిరు లగ గన్నలంకుటపుడు | శేకమోగింతయునుగారాదునాపూ ॥ చ ॥ ప్రసద విహీనమై సథులవగణముదీర
ననై దంతుల | శ్వములుగ్గి యారదసన కులమై శ్వశిశ్వంబుతో | సనదు యోధ్య రామవనయాత్రను గుం
దుమగా యో | కొంగనుకనిబాని బల్వారలుగోసల రాజమూపకై పడిరా ॥ సీ ॥ అవిని బాష్పపూర్ణాయులై వీ
నినా స్థలగ సుమంత్రగకిట్టులని యొప్పపడు | కలుషగానసైన స్కైకపంపునేసునిద్రయాస్త్రపడన్న కైకిమాని | వెసకుం
త్రికళలులో వృద్ధులతోనా ప్రజలతోడమామాస్యపెలతోడ | నిగడువేదులతోడ గి విండ్రయివ నాలోచన మొనసకారతి
గ నమునా | దుట్టిసనికేసి య్యా కమోహినెడద్రై | గతినివకలెవులవానికరముకఖ| మించు కేనియు సత్కృతమాజీరాంవి
[illegible] టి | నెవిరాఘుపు నిటగే నేకామిన జెసూతా ॥ క ॥ వ్వరపెట్టుడిపుడు హృగయాం | తరమునమత్స్యాముల ధ
న్నను నతి | స్త్రీకుడకునారఘుపర్యని | కురలనిచటసేభకామో యుమంత్రమదాజ్ఞా ॥ క ॥ యెంలకొసినిమిషం | బై
కసజాలనగాకము డదరిగిచో | ధీనిధిఃస్నిగరదము | సైసడికొనిపోయి చూపపశ్యముతేకకా ॥ క ॥ ములలేనికాన్తకము
న | తుణాల కదంముల గల రఘువరుం డెటనున్నా | డిలతా మని యడిచో | తిలకింతు కమస్థ వంశ తిలకు సభాగ్యా
॥ క ॥ బలుకెంజాయ మగుక | స్నులవామమవాగ సుందు నూసెసమణిపుం | డలధగుడగు నారాముని | పొలుపువ గనమ్ము జ
మునివసమాభజింతురా ॥ గీ ॥ యింతకన్నదుఃఖ పెంచె వెయ్యదినాడు | వినుము సూత యిట్టి వెతలబొరలు | చున్న యేనుగ
ఘుపలోస్తమునావ్యుత్తి | కొమకు జూపనై తివిమలశీలా ॥ క ॥ హా రాఘువ హా లక్ష్మణ | హా రమణీజన లలామవాపైదే

హీం | మీకుమారుని సనాథుని | జేరినిలయ మొందుసట్టి తన్నె దగదుగా ॥ గీ ॥ అనుచు విలపించి శోకాకులాత్మ యగు చు | చాలదుస్తరమగు శోకసాగరమున | మునిగి కౌసల్య తోడ సనాథుఁ డగుచుఁ | దీన భాషణముల నవ్విధి పచించె ॥ సీ ॥ పుత్రవియోగంబు ఘోరివేగము గాగ నూర్పులావర్తంబులూనగాలునుగ | బాహువిక్షేపముల్ బలుమీనములు గాగ రుదితంబు భయదమౌ రొదగాగ | సరసీపీడితకుకుల్ శైవాలములుగాగ శ్రేయుబడబాము ఖంబుగాగ | బాష్ప వేగములవి స్తరములుగాగ కంఠనిరోధశబ్దంబుగాగ | కలుషనలికబ్జనల్పబుగ్గ్రాహములుగ | పరయుగము వేలగా గదుబ్బాష్ప ధార | నెదవశోకాబ్ధి మునిగి తీదరింప | బాలరాముని బాసిపొగ్గ కాలతోడ | క ॥ అతుల యశోనిష్ఠ నిజగం | నతగుణు రాముని సలక్ష్మణుని గనైన సు | మ్మతి నెదలంచి తినివ్వం | బ్యాతముగ బ్రొ పిన కేమి శుభ మొసగితి ॥ గీ ॥ అటులవిలపించి మూర్ఛిల్లి యవనిభిదుఁ | శయ్య పై వేగవ్రాలి నిస్సంజ్ఞుడయ్యె | నతని కొరకగు విభుని నితాం ఏ దీన | వాక్యములువిని కౌసల్య భయము జెందె ॥ * ॥ యిప్విధంబునం దసయుని దలంచి ంక్రిగను ఁడు నిస్సంజ్ఞుం పై శయ్య పై వ్రాలి సంగని తదీయ దీన వాక్యంబులు విని కౌసల్య యత్యంత భయంబు జెందె న్నది యొకొ పష్టి సహస్ర గాంబులా * ॥ క ॥ ఘాతము సోకిన కైవడి | నాతొ య్య లి చాలకింపనుండి యిలసుని | శ్చేతన్నై ట్లుండిని | నీ యండగు నాసు తుం నకిన్నిట్ల నిదోగా ॥ ఉ ॥ రాముడు లక్ష్మణుండలధరాసుత యుండెను చోటు సేన గాని | న్నామతి నం తెలంపిడి పెప్పా మూ లంతయు మైనబూసలే | నోము హీనాత్మ వేగ మెవ నొంటకి తేకమరిల్లు మాస్తి తో | పేర్మి మెలంగ వారి వెన వెంబను తా పసవుంనదుర్గంగెడ ॥ వ ॥ అంతనా సుమంత్రుండు కృతాంజలి నొక్కరు దంబుల బాష్ప కణంబులొలుక గద్గద భాష ం బులకౌసల్యా దేవి కిట్లనియె నోయమ్మ నీ మనిపిశోక మోహాభయంబులు మాను మాసు క్రియం బు నీకు మాగుడు మతాప బు ంబొరయుని సుఖంబుగనుండు విజితేంద్రియుండ శేషధర్మజ్ఞుండగు లక్ష్మణుండు గావాక్ష్మ నికి పాదసేవ సేయుచు పరలోకం బు సాధింప్వదన్న వాడు కోడలు విజనంబగు వనమధ్య ప్రదేశంబునందు మృగములకైనం గృహంబు ఘరో భాగంబులందు క్రీడించుచందంబున క్రీడావినోదంబున నుండింప చున్న ది నమ్ము నిప్పమిగుణంబు నైశ్ర్యం బించు దేవి యుగాత్పం చదయ్యె నటుగాను సిప్పి వాసంబు వసతగిందాని వలెనాన గాయ్యె నది యును గాదా ॥ క ॥ సతీధీ ని స్సున | వతియయ్యె నపుఫ్ఫాపూర్ణచంద్రవదన రమణుసం | గతి బాయక వ్మ్యా పాటవి | వతి గాంతు మెలంగుచు న దిబాలత్ర యగా ॥ గీ ॥ పాపవిభుండు భావంబు పాడు కొల్పి | జీవితము దర్ప శమెం చద నడనాటి | యాన వాక్ష్మ దు లె ట్టి యాయయోధ్య | వాససంబు తెరంగు నగాను పించ్చు ॥ కం ॥ తోర్వ పలసెగు హాసిలవ ధనాయతనీయాప్ల సరింబులుగా హీం | జావలు తేకులుగా గనిని జాధిప సేనిమరందిసేవియం | తేవిడియంబుతో నడిగి తెల్పుకొనుంపురికొం డ పక్వాగా | త్రి విలశిల్లు శేలివన సీతను ముక్వ హరించ్చు శైవదిగా ॥ సీ ॥ అపనిడిప కృశకృశ్గాంచి మేవల చేవ కైశిన స్వేశించి యాశృరా గ్గి | యనిసమాటలు దోచపనిప మాదాగత మగు తప్పసంగమున్న డందుమాని | మధురోక్తి నిట్లు గిమాగడా వషాణలిపా విలములశోకాంత్రితులితమైన | యాసాధ్వి రుచిబాయదయ్యె గాధాచంద్రశకలముల తో సదృశమైన ॥ యాజదుధుక వాణి వదనమింతైన బాడ | తెలమిపదములులా రౌరహీనములయ్య | లక్షుబలె కెంజాయలను వహించి | పొలుచు చుసవి కెందంమి మొగసిలట్లా ॥ గీ ॥ జనకభూమి పాలునకనయు కాననమున | కాంతిసతుల మైన కనక భూష | ణములు బూని పదయుగమునసందెలు మోయ | సంచరింప్రమున్న దంచితము గా ॥ క ॥ యెంబంగు వ్యాఘ్రము నసహ | చానమున జూ చియాశ్చగాత్రలవంబు | మానసమున భయము దమ | ప్రావేశ్వ రుబాహుసంశ్రయముగ నటవిలోగా ॥ క ॥ మాకొ

రత్నసమలంకారకన | త్రాకాంతికరోరమణమున నదంతబహు | శ్రీకరమగు కేతరిగము | లోకంబున వెలయ నిచ్చ లనఘ స్వనగ [illegible] ॥ ౮ ॥ ఆ మహాత్ములు శోకము | మానక మోదిలి గుహుడ మాగకార రతుడై | కానలవ న్య ఫలాశను | లైనదప్పు డు [illegible] ధిప్రాప్తిష్టా ॥ గీ ॥ సుచిరంబు లొవచనము లనెతెడట్ల | మాస్వవన్య నూటిపురియున్నత్ర | శో॥ మునక్ర శిం [illegible] త్రిగా | మ [illegible] మానడయ్యె ॥ వ ॥ యిట్లు పలుంతుం డు సముచితంబై నవచనంబులనూ హాచిత్ర గా గా [illegible] రాఘవమహారాజ యను మ పదంబులగా పరుపడయ్యె నన్నదిపట్టితమున్న [illegible] ॥ ౬ ॥ [illegible] లేని సుందరాంగుం | జనితార్తి రాముడ దక్షలకేగ | తిలివిభుని తోడకోసల | పలినుతయుట్ల నిదాలా వ్వహరితా [illegible] ॥ గీ ॥ దశరథుండు కనుదశాస్యంతు ప్రియవాది | యతికయాలు దనుదు ఖలజగము | అందు సీమ [illegible] [illegible] బులు దెలసిన | దట్టి మీ [illegible] యశమున డా ॥ వ ॥ [illegible] మగ చేయుటకు యాసంబున సంవర్ధిత లను [illegible] రామలక్ష్మణులు వైదేహి తోడ మహాభార [illegible] దుఃఖంబెట్లు సహింపగలరు సుకుమారాంగి సుఖోచిత తరుణి యగు [illegible] శీతాతపములు లెక్కించి [illegible] లకును అరియుర [illegible] తంబులను [illegible] జన బు [illegible] [illegible] వారి [illegible] బులాన్న సంబెట్లు [illegible] [illegible] నుపయోగింపగ లము [illegible] వ్యాఘ్రసింహనాగంబు [illegible] గలను [illegible] [illegible] మహోబలుండగు నాగాయుధంబు [illegible] భుజంబులు [illegible] [illegible] యం [illegible] కించు మోక [illegible] బాణంబులను [illegible] జాలంబుల బోలుదు పూర్ణేందు సుంద [illegible] [illegible] యా జగన్మోహనాంగుని [illegible] దయాబు వేయు [illegible] [illegible] ప్రసారం [illegible] హిమగిరి [illegible] [illegible] గాంభీర్యంబు ఖండాంబుధి [illegible] లోకంబున [illegible] స్థంబునందు [illegible] శోత్తములను [illegible] భుజంబులను [illegible] వారిని [illegible] వితరణ [illegible] నిమంత్రితుల భోజనా [illegible] విద్వాంసులకును సమానులను [illegible] వృషభం బులు [illegible] నా రాఘవుండు [illegible] వించి విడిచి [illegible] శిరస్త్రాణం [illegible] ॥ వ ॥ [illegible] మాంసము మహావ్యాఘ్రంబుల [illegible] | [illegible] యూపముల్ [illegible] పురోడాశముల్ | ధరలో [illegible] [illegible] | [illegible] యజ్ఞంబులకై గ్రహింపరె [illegible] పృథ్వీశ యందేశియుగ ॥ క ॥ వ్యాఘ్రసారమై [illegible] ము | [illegible] రాజ్యము | [illegible] గ్రేనగుసులా ధీశా ॥ శా ॥ వాలా [illegible] | వాలంబుగా [illegible] హోవ్యాఘ్రంబులో [illegible] [illegible] | [illegible] ప్రతిష్ఠింపగా [illegible] ॥ చ ॥ అమి [illegible] వృషభాయుకు సింహబలుండు మానవో | [illegible] నారసూ [illegible] యుగాంతకు [illegible] | [illegible] తూపులగాల్పతాలిక | [illegible] పుచ్ఛిళువు చాట్పునితా పాటుడయ్యె [illegible] ॥ గీ ॥ అని ధర్మరతుండగు నట్టితనయ | [illegible] వారణ మును | నిత్య మైశా [illegible] ప్టై పతిచ

లము సూతికగణతోన | పోషించియుండి ఘ న్యులుకాద్భ గిరంతవారేష్ట తినాశ్రయించి | యవని జీవింతరో యలిప్త ధులెరి వారక్క టయే స్త్ర గాలుడనెతి | మూధుపకు బాలుడోక డులేమ్మునుదధించె | సిసధ దన్యాటవిని గమాతిరాబొ ...

[illegible]

రిత | మైపధర్మంబున్నీయందునాగానబడదు॥ క ॥ మీఁదిపదివకొం డుగదిగన | భదిరెండవగదిసుతుండుభద్యాగుణాభిను | ద్వాని జ్ఞాతిగణముమూడవ | గతినాలవగతి యింపగనుగొనవెందుఁ ॥ గీ ॥ సీవుతనపాలిటికిలేవు నిర్మలాత్మ | దైవరాముడుకా నలనతివనించె | నతివనను మంత్రియుతముగ సఖలరాజ్య | మునువెస గూర్చి నాశంబు బొందినావు ॥ గీ ॥ పుత్రుతోడను స్తపురజనంబుల | సకలయుంచితివి దయారహితుఁడవగుచు | సీతనాథవునకు నీజవగాలి ॥ | నధిక మనుప్రమోద మావహిల్లె ॥ చ ॥ అవిని రాజవశోసయయంబు స్వపాలుడుదుఃఖమందిచ | య్యవనతసపూర్వపాపమది యానతిదాదలపోయు చా త్తములా | పెనగొనుచింతచే బొగలిదివ్యాలి తేంద్రియుడై ధరిత్రిపై | గొనకొనివ్రాలిమై మరచి కొండొక పేర్చున కొండొకొ ల్పియుఁ ॥ * ఇట్టుపంక్తిగంధుండుభర్త్తశోకంబునఁ మూర్ఛిల్లి నసుఖపై వ్రాలికొండొక పేర్చునకుఁ జెండియుఁ దెల్పి నెం దెనస్నదిఎనదమిక్షితేశ్వస్సగూ ఱు ***************************************
॥ చ ॥ తెలివింతెందియాస్వసు దీర్ఘశోకంబున వేతియరాజు శల్ | పలుకఁగోగిఁ నిరుత్సాహము స్వభాగ్యసు పార్శ్వగ మను గాంచి యస్పగ్గలమూర్చి నశేబోదలినామునశ్రనికట్ట వేదియా | బలువిశీళంబుసందునసనుపాపము నేఁటిదోచవ య్యుడుఁ ॥ క ॥ తనయుని బానిసశోకం | బునం ... నభొక్షమున పైరిఁ | వెంగుఃఖమొంది కాషు | డంబొ రణె హావిభుండు భూరోరమగా ॥ క ॥ ఆరాముదుఃఖముల చే | ఘోరతంబుగాకుతోపించి కంపించుచునా | చాపుల తికెల్లా గిరిక్రి | పారసము జనింపమూర్ఛ ముచాంచియుంటులనౌ ॥ ఉ ॥ నినుబ్రార్థిలంతు సత్యగహీంధ మున్పను కుడిక్షి షు లోల్తుడై దఁ | వనితాగత్న మంగగన్యలంకును - హోవాత్సల్యమునఁ గాంచిరా | మ షునస్వా తథ ప్రాణగాధు దశ మండై నీసపాదధశావ | లోనిమాత్మాదలపోయుకామిసులకుఁ ప్రత్యక్షమైపెదిలఁ ॥ గీ ॥ ధర్మవిగత హానిది ధా త్రిజనులకాగ | తన్న మెగుసుడుసు నితాంతదుఃఖ | కాత్మనయ్యవిమ్మహోలిదాఁ ఖొగంబునా | సోదఁ ప్రియరాముఁ పలాడ గొను నే ॥ చ ॥ అనుపలపార్థివ దోసలగవా యుధ బాణ విధంబునఁ విలో | వగముల బావ్వముల్ దొంగ చయ్యనసత్యము పాలిసెంజలిరి | వినదొమునఁ ఘటించి భదో విహ్వలతమె త్వగనస్పుటలో స్రులఁ | జనపతికట్లనుస్సప్రసన్నతగాంచుము గొంత్కేఁ చేడరఁ ॥ గీ ॥ అధిపనీచాల పాప్యలతపాటకసన | యేసుతుమియుంచదగను కైకహాచరముల | వినుతిదెక్కఁ ద తిచేత చేడబడెకు | హీనురాలంగనలలోన చబడదూ ॥ గీ ॥ అధిపధర్మంబునీదుసత్యవ్రతంబు | సరసి యసుపత్రశోకా తీరై యవీతి | నిట్టులోకమాట బల్కితినిదితుమింపు | కాఖంతర్మ బులగిసినయసభు జిరికా ॥ క ॥ ధృతియును విద్యయు నుపరి | తుతమును శోకమున తారియసగ్నముబోలియుఁ | కాతిదలసోయగదాఁక | ప్రతియసుశా తప్పదుతేకుత్రైలోక్య సిలఁ ॥ గీ ॥ పగకఁ శోకపెట్టుబడి తాలికొనవచ్చు | నవనినాథతలచ కావహిల్లు | నట్టిశోక మించుకైన ఎతమియుంప | వశ మెయేరిక్తైనవసధలోనా ॥ సీ ॥ ప్రాణేశ మాదరణా వాసమునదు సని నేటికేను వాసరము లయ్యె | ఘూరిదుఃఖాగ్న నైపొరలుటకతసనాక విపంచవమలంబుల్లదోచె | నమ్మహామహునినెయ్యంబొప్ప వింతించుచు ట్టినాపుదినిశోకానలంబు | నదుల వేగంబున నుదధి వేగముబోలెనింతంతకు ప్పొంగెనాను మన్నపతి | నచితగతిని ప్రియరాముఁ స్తులనూరడింపు | చుండ భాసను గృంకొరేయసనుదెంచె | నధిప్రదదేవిపలుకుల కాత్మసలరి | యంతనిదురించెశోక భారావనడఁ గుచు ॥ * ఇవ్విధంబు న గౌసల్యనూరడించిపలికిన సలరుచుసగ్గ తగధుంతుసత్యంతశోకాతురుండై నిదురించె న్నదిద్వివషితుస్సగూ ఱు ***
॥ వ ॥ అంతవాఁపవనమూసుండు కోసలదేశాధీశ్వరుండగు నాదశరథమహీపాలుండొక్కముహూర్తంబునకు మేల్కాంచి శోకాకులమానసుండై మనంబునఁ గొండొక పేర్చుచింతించిరా హువచే భానుండు పీడింపబడుచందంబునరాముల క్ష్మణులవివా

[illegible] ధన్యంబులు సభాగ్యంబై [illegible] సనియోగవసాకు [illegible]
[illegible] కాంచి [illegible] పొరలుచు [illegible] దీన [illegible]
[illegible] ॥ క ॥ [illegible] | సలుప [illegible] శుభ [illegible] శుభమే [illegible] |
[illegible] ॥ క ॥ [illegible] | సలుపు [illegible]
[illegible] | తెలి [illegible] | చ ॥ ధర [illegible]
[illegible] జలంబులో [illegible] సంతత [illegible]
[illegible] | [illegible] ॥ గీ ॥ మొదల [illegible]
[illegible]

గానయమాలయము జెందగలముగనము నగా ॥ చ ॥ జమునిగురించి విస్మయముగ ల్పెక నిమ్మయిధర్మ రాజుభూ । రిశుహిత
కీలిగాధార్మిక పరేణ్యుతుశా, తుమ లోకపాలుడే । విమలునిట్లనై దరు వృష్ఠలవరాగము బొంద్రు దీపడు । త్రతుమున
తంగమా సభయదతీయిరాకరు యిట్టినారొగిగా ॥ గీ ॥ పాకశస్త్ర దగుస్పశాలుని జేసిని । హతుడవై కలెనసస్త్రదీయ ॥
సగ్యతుహితువలసశ స్తృరోభాఘులు జెందు । పుణ్యలోకములను బొందుమిగా ॥ సీ ॥ అనిలోపహురలకి భిమఖుండుగినెగి
సగరచే వధియింపబడినవారు । సగరశైళ్యదిలీప జనమేజయ నహుష దుంధుమారకులు సాధు బృందములును । స్వాధ్యా
యతత్పరుల్ సత్తపోనిష్ఠులు భూమిదా నము చేయు ముఖ్యశీలు । రాహితాగ్నియు గోసహస్ర దాతలు రసతిగోరనిపా
వనులును । గురుపలను భక్తియుక్తులై గొలుచువారు । సమరముల మందు ప్రాణ విడుచువారు । బొందుగతి జెందు తు
ద్వం శమనజనం తు । నట్టివారలు మగలినం దగనఘూ ॥ క ॥ నాయనగనుట్టి నగునిను । సాగరము స్వం చిట్టి
జననాయకుడ । శ్రేయంబుగుండమొందగా । ధీయుగనసరైన్యము ప్రవిలవిలపించె ॥ చ ॥ సతితోడను ప్రకతండు
దక్రక్రియలాచరింపనా । ఘనుడనుదివ్యగంధముస్వకవహ్నిశంబుసఁ దాల్చియుంటుతో । [illegible]
దంతుల్యలనూగడి చిం । ట్లనుమిను గొల్చుటగా ప్రదిన మొందితిరం డిటకి [illegible] ॥ ఉ ॥ యిమ్మెయి [illegible]
తేంద్రియ దాయ బుపిప త్రిదష్టది । వ్యక్తు గుపమూలగా శుద్ధివిజయా [illegible] తోడ । [illegible]
కత్రియలక్ష్ము నభార్యతోడశీ । ఘనమ్ము గసల్పినాకనుకరంబులు మోడిచి [illegible] దగా ॥ గీ ॥ [illegible]
మారు । [illegible] వధింది ట్లుగాను । హరము మునకేగ వెర్వ నొూధరణి [illegible] । [illegible]
సేలా ॥ ఉ ॥ [illegible] హరియించి [illegible] । [illegible]
జం । [illegible] శోక మొం । [illegible]
॥ గీ ॥ [illegible] । [illegible]
మొందు [illegible] జెందుగిదీ ॥ ఉ ॥ నన్నటులగా శపించిను [illegible] । [illegible]
తోడు [illegible] । [illegible]
బొందినె [illegible] కేవలముగా దపియింప చుండగాగా ॥ గీ ॥ అటకన్ను వే [illegible] సించుటజేసి । [illegible]
డి । [illegible] ॥ క ॥ [illegible] ఫలం । [illegible]
తుశోభనాంగి యనుమనెం । తేవిలపించుచువె డిను । దేవేరికిట్టుల [illegible] ॥ గీ ॥ [illegible]
ప్రశోకమునను । జీవితంబు [illegible] । కన్నులనుగాన [illegible] । [illegible]
ఖిలజనలూ ॥ గీ ॥ యిట్టు రాముడు [illegible] । [illegible] । [illegible]
తపొందిన [illegible] । నేనుదలపోయుచుండ నానెత్తు నమునా ॥ క ॥ [illegible] । [illegible]
తుపాలతితగడుస । [illegible] । [illegible] ॥ గీ ॥ [illegible]
తుత చెలించె । తన్నుయినుదూతలి దెపిల్చుచున్నవారు । రాముధర్మజ్ఞు [illegible] । [illegible]
యింతకన్నా ॥ గీ ॥ అకలకార్యధుర్యుడగు [illegible] । [illegible] । శోకమును [illegible]
న్నాడ । నెండనల్ప సలిలమింద్రు గిదీ ॥ చ ॥ సలిలఫాలముగా [illegible] । [illegible]
[illegible] పుల్లపంకజం । [illegible] మోము [illegible] । దలదుడు చూచువారలు [illegible]

ధాశ్యలౌవదగు గాదెమాన, ల్ ॥క॥ పవనాలు గేంబ్లగడచి । పదియేడవయేట విపినపదమునుండి । ముదమున
బ్రెస్సరవచ్చి । సదయుని రాఘవ నజానుభజులుకృతాన్యుల్ ॥క॥ వనవాసమునా నంబై । ససరోరాధ్య కుమారులవచ్చి

శ్రీరామ లక్ష్మణులు పదునాలుగు సంవత్సరములు వనవాసము చేసినట్లు శ్లోకము చేదశరథుదున్నాడుట

దయుగాక్యసమునగా । గెనగొంగలకన్నస్గల । మునిరాజి యిష్టంబుజాంచుపోరికైన ద్యల్ ॥ సీ ॥ తొల్య్యలివిమానా ధాంగనుడ
నై ఆగాక వగ్నాంకుకు హృదమసంబుట్టకహ్యో । దానికై సిశ్వస్పశ్వాస్సములు తెలిగ వింగియమహీంద్రియములెల్ల । వ
కరించుకుడిడివ్వదాయలుపొలినయు సట్టవిభాగిమొంది నల్లను నెంకవు । నిక్కమై యశపాలిమునుపుచున్నది సగ్నులలిదీ
కంగ ముహూర్తము పోలె । గడుచిము చిహో గావన హోకుమార । హోమహాభుజ హోనాక హోమదాతిల । హారహోపి
స్పృహలహకటిన్న । వెడల నిచితి నివిలపి చిశరియూ ॥క॥ హోకౌసల్యానస్వని । హోకాంతాపుణిసుమిత్ర హోమిము
దాగ । మహైకహోృశంసా । హోకులపాంసనిగట చునాకలగుబౌకరెగ ॥గీ॥ జ్యేష్ఠభార్యా సుమిత్రల చెంతకట్లు
జారిదశరథుడా గాజదైన్యవాతుల । లావుచుప్రియాత్మజవిరహాంగిపీనమొంది । యథరాత్రముననగరపాణులు వద్యో॥
॥వ॥ అంతసంక్రికగధుండు కౌసల్యాసుమిత్రల చెంతకత్యంతదీనాలాపములాపుచు నాత్మజవిరహాగదుఃఖవివశ్వలుండై య
ర్ధరాత్రంబుల క్రమించిజనగర పాణులుండవ్యోనన్నది చసష్టపిగమగ్గల బూ *****************************
॥సీ॥ ఆరాత్రిగడచినయుంటపవగున్నా భానుంకుబౌదకుగవందిజనులు । వరహేమభూషణుల్ కరముశేషితులైనసూతు
లునుప్రగసపోడర్యాధి । నెలమిదీవించుబంగిళపారకుల్ గానచతురులౌ గాయకుల్ నుతికరులును । సరనాథు భవసంబున
నసి చివేర్వేరఖిరుతిం ఉపదాత్తమైనయట్టి । బహువిధాశీర్వచనములు బలుకునట్టి । వారలవిచిత్రగితి గీతికారవంబు । లతి
విశాలంబులగు మేడలంకుచాటు । విస్తరిల్లుచుమిగుల గావిరళకుమయ్యె ॥క॥ ఖలజీప వారటులెల్లంగ । కరవాదనపరులు పూర్వ
కాలభ ధాత్రి । వరచరితంబులుగనుకథ కు । వసుధాలవాయు చిరంత వాన్యపద్యపులు ॥శా॥ ఆనాదంబునపంజరంబులదు చూబూ
గ్యాలంబులంజేగిగుం । తేజద్రాచుకగాలిమేల్కనియెంగిల మోగ్యుముచో పావసంబౌనాయంబులుబల్లులద్రవమువీణా రావ
మానసఘ్యాగాంధ్యానము చ్యుడల చెలగెనాత్మా కొంత గేహంబు ॥క॥ విగలాచాకులుసమయూ । హేమముగాపతి
పశ్వపేయు తకుశలులు నౌరగణీసందులు పూర్వ క్రమమునట పేరిర తికాంతుడలిప్పగ ॥క॥ హరిచందనంబుగలపిన ప
రిమళ సుశగను జలంబు శిడిపట్టుల । గరమాస్కరిదెచ్చిరి । నరపభుడుజలకమాడగస్నానవిధిదుల్ ॥గీ॥ కన్యయ
లుచాలగగ్గిసకలంబుకుఘలు । సలువెవాటుట్ల యసులేపనములుముకుర । భూషణౌమలుగం దూపముకుడిగిని । యవియు
దెచ్చిరిమున్నటిచొట్లటుకూ ॥క॥ శ్రీమంగముగుణాయుతము । నైమింకచాలంతు మూలసలశుభవస్తు । స్తోమముహోడయ్యెవి
భుం । డేమొకోయని శంకయించిరెల్ల జనుల్ ॥వ॥ అంతనప్పుడమిరేని సాన్నిధ్యమునుమునుచిత వలెనసలగు నప్పడంతు
లని దాసిపెక్కువిధంబులగు ప్రబోధా హాల నచనంబుల మేల్కొలుపుచు సమయవినయ పూర్వకంబుగ శేవ్య సౌన్యన
స్పృశించినిద్రాస్వభాపంబుగయుటంజేసి నిశ్వాసాంగిచలనాదికంబులతో నొకండునుగానక తత్ప్రాణంబులపట్ల న
నుమానించి ప్రవాహభిముఖంబులగు స్వకాగ్రంబుల పగిదికంపింపుచు నవ్విభునవీక్షించియతండు స్వర్గస్థుడౌటనిశ్చయించి
విరాకౌసల్యాసుమిత్రలుప్పు శోకంబునమై కరచినిదురింపుచుమేల్కొనరైరానసమయంబునా ॥గీ॥ పుత్రశోకాతురాయై చి
క్కిపొరలిపొరలి । కాంతదౌరగిపివగాంచినట్టి । కోసలాధిపతనయ గన్గొనగసయ్యె । శమముచేనాస్పదంబును తార
జోలె ॥గీ॥ ధరణిపతిచెంత కౌసల్యతన్యమాప । మనసుమిత్రయుపలించిమోముదమ్మి । సవిరళంబుగశోకహాప్పంబు

ధార | లోలుకమేఁ సొంపునఁ దక్కి యుండి రఘ దూ ॥ గీ ॥ సుతునకు పవాలు సొరిది రంద్రించు నా | కౌసలేంద్రప త్రి కా సుమి త్ర | లనగనుంగొను దలంచేసంతఃపుర | జనము వారిముక్వరి నిశ్రుతలగా ॥ ॥ అంగటనానృప శామిను | తెంచియసు స్వరముతో నెద్ఛిరిదీన | స్వాంతలయి యూథ గతిసు | కాంతారమునందు మోత్రియు కరిణులమాట్కి ॥ వ ॥ ఆరో దనంబువిని కౌసల్యా సుమిత్రలు దిగ్గన నిద్రు మేల్కాని తల్పంబు నందున్న రాజు నంజూచి స్పృశియించి హానాథ యని విలపించి ధరణీతలంబున బడి రాసఁజయుంబు కౌసల్యనాలి సూసరి కాగి తొన్నగి చ్యుతసత్యై తార సుంబలె నిష్ప్రభయై యుండఁ దద్ ఘరక్రన మొందిన రాజు నుంగాంచి గత జీవితుఁడని కౌసల్య సమ్మెట్టుబడి నాగకన్యక సు గాదలంచి వంత ॥ గీ ॥ వృధ తురుత్రిం గిప్ర రాగన స్త్రీల మోత | తిరివు నిలునిండి యుంటట మీగి యెక్కు | నైక మొదలై నయాన్యప్రాంగనల రవము | చేఁ బ్రబలి దానినాదింపఁ జేసె మిసులా ॥ శా ॥ సంతాపాకులమా జనాలి కిరవై సద్యోగతా నంద హ | త్యంత వ్యాకులదీనమానసజన వ్యాప్తంబు మశ్ఛాన్వకం | బౌ తేరోద నాదపూర్ణ నానృప గృహమ్మై భూరి సంత్రాసం | బ్రాంతాక్రాంతము నై సరాజగృహమూరా జేంద్రు నంతంబున ॥ చ ॥ అతులయశో విశాలుఁడగు నాృపవక్త్రని భాగ్యతెల్లగన్ | గనిగనిగ నిశ్చయించి యల కాంత నిచుట్టుకుని గ్ర్బియెంచియున | వెతలమునింగి బాష్పములు వేసుడు నించుచు నెండొంటల్ భుజా | ద్వితయముబట్టి కొం చువిలపించిరనాథలమాట్కి సయ్యెడన్ ॥ * ఇవ్విధ ఉన్న గౌసల్యా సుమిత్రలనాథల పగిది విలపించి రన్నది ప చమప్రీతఘస్సర్గంబూ **

॥ వ ॥ అంతనా కౌసల్యాదేవి పుత్రశోకార్తంబున సకలంబు తెరంగు నీరంబు లేనిముత్తుయువలె నిర్గతద్యుతి గను భానుని చందంబున నుండు స్వర్గస్థుండగు ప్రాణేశ్వరునుం గనుంగొని కనుదమ్ముల బాష్పధారలు దొరియ శోకంబు పల్కృశీభూతయై మెత్తమెత్తన రంగులవిలపించి యన్నృపాలుని శిరంబు తనయంకంబున నిడికొని కైకను జూచి యిట్లనియె ॥ ఉ ॥ తృప్తా వలనాథుని బాసి గతకంటకమైనయ శేష రాజ్యమున్ | బ్రీతితొనేకచిత్తమున నీవభుజింపుము పాపలోలయై | హా తనృశీలనన్ విడిచి కానకు రాఘవుఁడేగె దివ్యభుం | డితరి గ్రహంగ పాత్రములనే నెటులన్ భరియింతు దుర్మతీ ॥ గీ ॥ దుర్గమంబగు పథమునఁ జోడు లేని | చానచందానఁ జీవింపఁ జాల తాను | ధరణి పరాయుఁ యూనినుదరికి సాధ్వి | పుడమి వెల్వనుత బాసి నాడలమునే ॥ సీ ॥ పడమిలు బుండ భత్యం బుగుడుచు నెడను | దాని దోషమ్ము లెంచెదు దలంచడటు | నుందర నిమిత్తము గజాన్నాన్నమై | యీకరు స్తకులము సమయించితీవ్రా ॥ చ ॥ పరములు రెండు నిచ్చు తరివాని కెకొన్న గంటనే యా | భరియించియా స్వరాజ్యముసబన్నుట రాముఁడ కర్న్యా శాసమున్ | బొగయుటనాముతంబున విభుంబు మహాత్ముజు భార్యతోన నాం | విని సకస్పవార్తలవిని నాక్రియు నెజసమంతు గాసిలున్ ॥ వ ॥ వినుమదియునుం గాక ఎరమధార్మికుండు ఎద్దనలకి శాలాఫుంఁడగు రామచంద్రుండు సీమడవై ధవ్యంబువలన యనాథనై నన్ను నెరుంగిడి కాననంబున బ్రతికి యుండి మరలి యింటి కి వచ్చి సీతాగాడనితలంచి మదుఃఖంబునకోర్వక యుతగని రాజపుత్రి తపస్వినియగునా వైదేహి పితృగృహంబు గోరరావంబులగు స్వాపదమృగంబుల మోగవిని భీతిల్లి తనప్రాణేశ్వరుండగు రాముని సందు గొనియుండుంగలదిని నిజంబు ఒరాభారముని సంతానవంతుండగు జనక భూపాలుండు ప్రియతనూజయగు భూపుత్రిని మనంబునందలంచుచు దుఃఖయింపడె జీవింపగలఁడు కాన పతిప్రతనగుటంజేసి యూపిభుని కిరీటంబు కౌగిలించుకొని యుస్త్రుడ వెంటం బ్రవేశించెదనని విలపించుచున్న కౌసల్యాదేవి సంతోషపురాధ్య యులకు కాంత తెంతయు దుఃఖాకులస్వాంతలై యవ్వసంజేరి నాతుపలికిడ చి నిస్తరింప సకలధర్మజ్ఞులగు సమాత్యులుపసిష్ఠాదులగు నార్యజనులచే ననుమతులై తైలపూర్ణంబునుదోణియందిడ్డి హీనభునిఁ

[illegible] మనకలుగా [illegible] మిదమా [illegible] బులన్ని యువిధ్య [illegible] కారంబు [illegible] [illegible] | ఉ || [illegible] భూమివిభుడు [illegible] | [illegible]మున బాష్పముల్ [illegible] బలు [illegible] మొదియా | [illegible] విలపించిరి సత్య సంధుడా | రాముని బాసి [illegible] [illegible] బాడితో || ఉ || రాముడు [illegible] రాజ్య లక్ష్మిని | [illegible] [illegible] | [illegible] | యేముకురు [illegible] [illegible] || చ || [illegible] | [illegible] [illegible] | [illegible] [illegible] || క || [illegible] | [illegible] | [illegible] [illegible] || క || [illegible] | [illegible] [illegible] | [illegible] || గీ || పుత్రశోకాతురుడై భూవిభు [illegible] [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] || గీ || [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] || గీ || [illegible] | [illegible] [illegible] | [illegible] || ఉ || [illegible] [illegible] | [illegible] | [illegible] [illegible] | [illegible] || క || [illegible] [illegible]

****

[illegible] ప్రవేశించిన వారలతో [illegible] [illegible] రాజపు [illegible] [illegible] [illegible] ప్రవేశించె [illegible] [illegible] దేశంబులందు రాజన్య [illegible] [illegible] [illegible] రాజకుమారులలో [illegible] పట్టముగట్టెదరో [illegible] రాజ్యం బరాజకంబగుటం జేసి వినాశంబు నొందును [illegible] రాజులేని రాజ్యంబునందు [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ధనదారాదులు [illegible] [illegible] [illegible] || సీ || [illegible]

కొనరు | కన్నియల్ భూషితగాత్రలై సంజుం గ్రీడింపనెల్ల గుకేళివనుల | వలుదకొమ్ము లుఘుంటికల నెల్ప నర్వదె ప్లగిబ ములుపుర వీధులను మెలగవు | శరము లేయుచుఁ గంతకము శస్త్రాభ్యాసులను వారితల ఘోషమదియు వినము | హ్యాసం భారములతో నభయమదక్కి | దూరగితులను వైశ్యులతోఁ వలందు | సంగున్న ఫులు తృవాశ్వములను దసచుఁ | లేకులను గ్రక్షరగ రాజ దేశమందు ‖ సీ ‖ బాధులు శాస్త్రార్థంబుబోధి ప్రకు దను మునివసంబుల కేళి వనులనేని | గంధమును మమోదకములు దక్షిణలు దేవతాపూజను దేకుమసుజ | లగాంచందసలి ప్రలై రాసుతులువన లెమున ధూపహాములుదన రుపగిది | పాలు పెసలారకు భూపాలకుడు లేని గ్రామ్యం బుతలనేకరంబు లేని | యేకుల లేరంచు [illegible] హీనమైన | యు డవిగతి గోపకుడు లేని యాలమంద | డారిబుండుకు ద్రవ్యం బు నెదిగాదు | మిూలుబలెనెక్కి రుని నెకడోలికునము ‖ గీ ‖ అసలమునకు ధనాకుమారదంబు నెకొక్కి | మిలప్రకాశకంబయి విధముఁ | పాల కేస్రపాల వాసి లతం [illegible] బయి | యుఁ జెంతకు స్వర్గ మెందెనేమా ‖ గీ ‖ పరమానాస్తిక స్వభాకలహార్యాద | లిదియొకకానగి దిదినృఢ | మానవి చారమింతయును లేనివారమ | సాధులకుదురధిప శాసముగా ‖ క ‖ ప్రజలకి హితాహితంబులు | [illegible] తబుమలకై | వడిభూపిభుం మెలగుఁ | ప్రజమిజుల సత్యధర్మములకాశ్రయమై ‖ గీ ‖ ప్రజమిలత్యంబు ధర్మంబు పూరాణముగను | దప కుండుకు ఒడకుండ నడవకుంతు | గాసని ద్రకుజేకులు కాలవగను | లా [illegible] సాటి రెను సుదు రెట్లూ ‖ క ‖ రాజను సత్యముధర్మనను | రాజనును కులీవలకు కులం భాకయగా | రాజను [illegible] | రాజను హితకారియల్ల ప్రజలకుజనకుఁ ‖ గీ ‖ ఒక్కతిరుడు [illegible] సాధువై [illegible] | [illegible] దు [illegible] | దారి నుంకు నహాయిూ రాజ్యమందు యు | నెకగబడిన నెర్యోగి మునూ ‖ ఉ ‖ వ్రాయుగా చంద్ర రాజు [illegible] | భవదీయ్య శాసనం [illegible] వేలనలెని యమిూగర [illegible] | స్వామి [illegible] చాట్లు [illegible] రా ష్ట్రమందు | మాయదిగంజిలఁ రఘునిమారుని పట్టము సంయు నల్పవే ‖ * ఇట్లు [illegible] రఘుకు మారుని పట్టంబు గట్టుమని విన్నవించిన [illegible] ************************

‖ సీ ‖ అనుకు వారలమాట వినియాసింహ్నుడు హితలకమా [illegible] లెల్ల ద్విజుల | కిల్లు [illegible] హోసోదకుండగు [illegible] ఘ్ను [illegible] డరాజ్య హర్షరిని | [illegible] మటసుఖంబుగి [illegible] వాడటు [illegible] | గలిగి పరగిరంగిమ లతో మాపల [illegible] నిటకచటపండి | సధిరాదోక్లానివచ్చుటకి [illegible] | [illegible] నావిని యు [illegible] ధర్మ | ల టులయుకుగాకయని పల్కు సమ్మనీయు ‖ చం ‖ దూపలకి మైయి [illegible] చ్చే ‖ వ ‖ నిర్ధాకఁ [illegible] జయాంకా శోక సంద సు లారా రండిటకు మాకందరకు నేనెందు [illegible] రాజ్యహావు [illegible] బులకు హాయంబుల కోన సర్వరంబుగవసశోకంబు మానిభర [illegible] తో మడి [illegible] శాసంబు [illegible] బుబు లేచిరి సర్వగుండ వై ప్రకంబు వెల్వాడు మ [illegible] సాధ్యంబుకు కార్యంబు [illegible] | [illegible] ఫ్రదని యానతిచ్చి వెడియునట నియే ‖ క ‖ రాముని కానిసయా [illegible] | భూమి [illegible] లవోని [illegible] శ్రీమ [illegible] గింపకు | దోశ [illegible] జవరేణ్యులాకడయొక్కించుకయుఁ ‖ గీ ‖ భూరి [illegible] డకు [illegible] భూపి [illegible] దు | భరత [illegible] హానై నట్టిసట్టున్న | ములుసువెలలేని మణిమయ భూషణములు | సతిరయుంబున గొ [illegible] నో డటాను బలికి ‖ గీ ‖ కూర్మి [illegible] మొసగ నైకొనినిజాల | యముల కేతెంచి కార్య శేషమునిమ్ము | మంగినునిగణమును మిడియసుంగవు నిర్యపతి | [illegible] ము లెక్కి కేకయపురికిసరీ ‖ క ‖ అపరతాల ప్రలంబంబు లనెడుగిరుల | నడుమ మాలినియను మహా [illegible] | పా

యశస్వి కుడయ్యును లైయొకి.త | దశ్ప్రభోయికి హూతలుత్వరిగగలిసి ॥ సీ ॥ బలురయంబుననంత పాంచాలదేశంబు చేరిపో
స్తి. ౹ రిచంగబోలుచు । గంగనుదాటి కాంతుచలి కాఫ్పు గ్లాబకలిత బులుగుకొలందులుచునమట్టు | నగుదారజాలముచు తుతు
జాంగలమతిమహోన్న భూమిని పరిగటమొగినుగ | కార్య నకంబు కతుపడినేసుదు విమలోదకము శేషవిహాగ యుతము |
రింగమొత్తంగ తారంగ సంగి ంబు | పొసం బు నౌ ఘుని పేవికంబు | జలచరగ్రాహ నక్రసంకులము దివ్య | మైనశర
దండ గన రేటినవల పేరే ॥ గీ ॥ తానియుస్వరంటము దనుకుమండి | సకలహాశ్రీల సఫలంబొసరు సట్టి | జననిషేవి
తదిక్కృత బునేరి | దాకకకరేగి మిగ్లి స్వగసుసరి ॥ గీ ॥ చనికీంగాఖ్యఫరిపేరిసస్వరంబు | నాగ తేజోభిఛ
వనాభికాలములను | గాశ్రమంక్రమిచ్చిమ్మతోప్పరు కేలి | టిముఖముగ తీరదిగపలి కేగి ॥ గీ ॥ కశ్యనుకుదో సెదు జలం
బుగాశ్రిపెయుండు | నగనాపాగములకు దర్శియుగలం | జూడుచును నాగ గిరి బాహ్లీకములవ | దుమనదికరయంబు నాదూ
సెలగిరిగ తా ॥ చ ॥ చనిగిన హా థంబున శౌరి దాక్కినూసై లంబుపా | వనసు శాల్మలీవదిపోశయు పెక్కు
దుల్ తటాకముల్ | ఘునగుల్వలంబులు కొలంకులు ఖాఫలంతోయులనామితా | లనుపుబలవిహ్వ గాధికముంగాగను
గొంచుపని పి ఘూదనామై ॥ చ ॥ రితిహింబో పరఘున శము నెల్లిపఖల్ పరిగ్రహిం | రగము లంబు బోశ్రిమటక
వాగణ వాకుక సోమపటాబుల | కశ్రగకనంబుతోన దితగాన పంబుకరేగి శ్రీవిభా | సినిమను కేంయుం గ్రపురి చేరిరి
శాతిరిశాశ్రింతవాహులై ॥ వ ॥ యిప్పిధాబుగ జాకులదిశాశ్రితవాహులై యతిరయంబునారాత్రికేకయేంద్రపురం
బుజాగజాగన్నదిలిప్తపటిలగస్వితంబూ **
॥ సీ ॥ జశరథరాజనంనై కఘురశునూరి కను కేయునసమోవృ్తమై | కలగని పెబంపధలి గాంద్రదిచరింగి యులత
మాప్ప శ్రమోహకుంచ సేగ | భనచి చిసన్నక్ గొ దశ కాశ్వసంగతిని వాద్యముసగొంత | రింపెసలార వా
యించిరిలలవెలులాస్వాంబోధిజారిహా స్యకరము | లైనాటకము గొంద రభినయిం చి | రిట్లు పియవాదులకు వారవేకగ
ఎల | భలవిగాన్న గ్రసూగముల్ హాస్యములును | సరిపికసన్నాహాస్యపారులకద్పో ॥ చ ॥ ప్రగుడముహాకియుష్ట జ
నపగణముతోనసించి టెగ | యగ్ల పాలు కిట్టులగ్లై పియుడావలి గాకు నహోస్తిపెక్షుమా | గిరములను కే ముక గో
లువరం జిల వేటికినా మరో | సైముడమనాకదీరకత బివిసందకునీకు చెప్పెదర ॥ సీ ॥ కలలోసమాత్రంద్రికకుచి
ప్రవిఖాశ్రింతిసందినాకల్ పీడ నద్రిశిక ర | ముననుడిగడిగటిట్లునగో ఘయవుపెను కుతుఘలాను మిక వేగుడు మురునెు |
చుట్లుకోసిటనాగినూనెదాశ్రి పుదుమికులగన్నచు తైలమి శమై | యారె బుదుచుచుదు మెడలనూనియజారశిరముక్రిం
దుగతైలము ములో | సొప్ప గిదినిగశాన్ని సాగిడబుసకి | గట్టిగడలినవాశ్రి లియన్నకిరణు | తనుము గప్పినరి
తిప్పకంబుగాని | యోణిగలమును నేగనుగొ టపరియూ ॥ సీ ॥ పరిలిస్పవను దేభము కొన్నుకాచిగప్ప దరికొనికా
ళ్ళసంగటశ్రశాంతి | సెందిప్రయ్యలు వాము నరిప్ప రల బునెండి నానావ హింగహాములు | గాఢఘూకములకు కాలిన
కొండలు నీలివన్ని యచేలనాథరించి | స్ఫళదమోహనంగపరిత్రశింపకృష్ణపి గిళవల్గలకు బాలికలు హసింప | నరుణ
చందన మాల్యా డైయూన్య దశకు | నెమరుగఖరంబు లీన్ఛ తెరెకిర్మనంగ | రకర్మని యొకతిగాలిర్మతాస్వర శ్రవసన |
కైరొపహనిఫ దుస్సప్రనిస్సు సదియుగంటీ ॥ గీ ॥ యారాతికి కలలోన పభూరిభయదమా సపష్ట మునుగంటిని తా | నా
రాజు గాముడేనియు | ధీరుడు సౌమిత్రిగ్నున తెగుట నిజమికగ ॥ గీ ॥ యేపరుతు కలను ఖరయుత | యాసము పైనెక్కిరనసు
తయంబున విధిలో | గాబకు సలెనిభాశుము | గానమిముగాసత్కారింప కడుదీనుడనై ॥ గీ ॥ వినుడన్నదు మునుదలపో |

యొనరుచు ననేకరూపములు నిక్కలనా । నాసము పెంకిఁ దీరి బాయదు । కనుఁగొనఁ జింతింపరాని దైత్యా విభవదళస ॥ ఉ ॥ తొం
డెగళంబు నెవ్వగలు హెచ్చ నసంబు ఫీతికెవ్వడె । నాఁడయు గానరాదు దిగులందితి నాస్వ రమోము లెనిమై । నందు పెడం
గునుందల గొంద్య దంచుఁదలంచె గగతం । బొందును గాఁతిస్య శుభయుక్త నాకల కొన్ని భంగు లన్ ॥ క ॥ చెలి
కాఁడ్లకిట్ల తమలిన । కలతెర కొనుగింపుచుండ గాశ్యాంతవాయం । బులతోన లంఘ్య పరిఘుల । నెంగుగిరి ప్రజపురంబు నె
రిమూసెల్ ॥ వ ॥ యిట్లు భరతుండా తైలకాత్మ నస్వప్నంబు తెగంగొనుఁగింపుచుండె నంత దియొకొనసత్తి న్వసగంబు ॥
॥ క ॥ చేరి ముదమొప్ప కేకయ । భూవరు నుకుచేత నగనిపుత్రు నిచె రగ । వాగలుసన్మానితులై యారంగ । భరతుఁడు ప్రి
యతులైయ నరిత నగ ॥ చ ॥ మనములర గులురోహితుకు ముంత్రులు నగుశలంబు వేడి । రీగ్గరమున్ను వెల్వడు ము భూపు
నీకు ప్రియసన్న సాధ్యమా । పనియొకటున్న దీకు చిగవస్త్ర విభూషణముల్ గ్రహించి శ్రీ । దసరెకు మేనమామ కను తాతకు
నిమ్ము విశాల లోచనా ॥ గీ ॥ వీనిలోన్ పతికి వింశతికోటి । మూల్య ములు మేనమామకు చిగడశకోటి । మూల్యములు గో
నిరొందాని సుహృజ్జ । నానుగ క్తినావృపాత్మజుండహా ॥ సీ ॥ అనుచు వారలనాం గడభిసు తాధిగాంబుల బూజించి యిట్లు సుభ
ముల్లారం । మాత త్రిదశగతు డీకొరిసె మానసున్న వాడొ కొమాయన్న రాము । డలలక్ష్మణుండును నారోగ్య వంతులై సు
లరెటరొకొ పుణ్యయనను శీల । సకలధర్మవిధిజ్ఞ సాధ్వి మణియునై నకౌసల్యా రామునిఁ గన్నతల్లి । పావనచరిత్రి యానుమి
త్రాంగనాటి । యలుకచలపాదినమ్మునహాంగ్ర తియును । బూనిసప్ర జ్ఞ సనిదలపోయ ట్టి । నజ్జననియసుఖంబునను
ననవారె ॥ క ॥ మాతల్లి కైకయే గాని । ప్రీతిని చుకు దూకే నరిని యిమముగజగ । స్థానానగశకశలమెస్వరి । కేంద్ర గోరెప
న వారలెల్ల కుశలులె ॥ గీ ॥ ననుపరి చిరంగ తిరుద్య ననజహాత్మ । యగదమాండు నృపనియు రిగవుపుకు భరతు । జనియొస్వ
రిపెట్టుచున్న వాకునెవ్వమాత । లనిపచి చెపకేకయజావిభు హా ॥ వ ॥ అనియామాతుల కానతిచ్చి యాభరితు డు పనమా
తాహునితోఁటనిరొ ॥ క ॥ చనిరొందనన్ముసడుకడుఁ । గుగమ్ము నిఖిలావనద్పి నారిదెసూల్ । మునవుసకలచిగ నన్న
డె । గసుదెంచెదనారలనీమనన్న ధిగధిపా ॥ క ॥ అనుపకు శీఘ్రము మూకొండ్రాని । మానుమనికిట్ల నియొనగ్రీమహి యు
తభప । జ్ఞానుంపాలికి బొమ్మి పు । డనుమతి యొపగెదను క్షైయనుగుకొమగుడా ॥ క ॥ పలిదంష్ట్ర లనఘరోహిణ । నాల
మొందకీనద్వీవాళినెన్న డిగిబ । ల్వల కాంద్రరాజులక్ష్మణు । లలన్నతిపేకు ముకిశలంబు ఘూర్ణా ॥ సీ ॥ ఆని ప్రియంగం
బుపచించి రుమిగాధి తంకికకు విచిత్రములగు కంబళములు । గజసింహమును ద్విసహస్ర సంఖ్యములగు గోభూషణములు
నఁ బులజవంబు । గలిగిన పరఘోటకములు వెయ్యాం రునూరులు గుణపం తులహ్యాగివతులు । మండ్రకోపిములు న్స్నేలగు
మంత్రులనైరాపతకులోదయంబులైన । యింద్రశిరదేశము జనియించినట్టి । గంధగజయూధములు శ్రీఘ్రగామి లైన । ఖర
ములును వ్యాఘ్రులలవీర్య కలితములను । శ్వగణములు నిచ్చి కేకయజావిభుడు ॥ క ॥ ఘనమాతామహు డొసగిన । ధన
ములతక కీముదము డాఁగొనదయ్యె । వెనువితబోడమె న్వప్నము । గనుటండూలు కవించు గమనత్వరచెగా ॥ చ ॥
గొనడుగృహంబు వెల్వడిపదాతి గజాశ్వసమూహసాంద్రమా । ను తకరాజ మార్గముల గాంతిసమేలుకు దాటి శైల
బో । ల్చుప్రవరెణ్యను దిరము జాదియ వారితు డైతద తరం । బుది గమించి దానెను భూషితుతాళను మేసమామ
నగ ॥ క ॥ జననుతమాతామహుజున । య్యనఘుకు తమేసమామమైన యుధాజి । త్తుసునసనాజ్ఞ యడిగితా । సనియొంకం
బెకీ యపుకు శత్రుఘ్నునితోఁ ॥ గీ ॥ భరతుఁడనుమంద నలయుచ । క్రప్రదరదములు వేలసంఖ్యలమరగట్టి వరహ
యోత్తప్రవృషభవగాములతోఁ జాత్య । లలని వెంటనరి హనుమెంచి ॥ చ ॥ బలముల్ గావసరింపగా లమహో ఘాగుం

వడి నీళ్ల ద్రావి। తులదీగాంతులునాత్మ సన్నిభుల భంగ్యుల్ వెంటనే తేరగ। స్తులజారాజగృహంబు వెల్వడి తెలాశత్వమ్మూని
శ్వ ండై దినం। బులిగా వెల్వడు నట్టి సిద్ధనిగరిగా భూరిప్రభా శాలియై ॥ వ ॥ యిట్లు భరతుండను జనుం ద్రిభట పరివృ
తుండై దినంబు వెల్వడి వచ్చుని సిద్ధనగరి రాజగృహంబు వెల్వడి వచ్చి సన్నది సప్తతిలోమసగా బూ****************
॥ సీ ॥ అపడం పొ్ర జున్నఖు డై యేతుచో మదామాదీహ్ర దినిమరియుదూర । పార యాపశ్చి మవాహిన్యయిగుశత
ద్ర్యా నది గోమొంట ధారావునెను । గ్రాహంబుగ దనొప్పు ఘునతరంగిణియను గవచిరుచ్చ టమండి కమభయయమున । సపర
సహటనం జ్ఞనమగుదేశంబులు శేశిలా కవచితిృిదిని । దాటియాజ్ఞే యశల్య కతానముల నెను । గ్రామముల నుతిలా
వహో వ్యసదిగాంచి । యమలముల దసంమనిశ్రమించు చువిచిత్ర । తెరులుగల చైత్రరథవనాంతరము పేరే ॥ సీ ॥ చేరియచ్చ
టనుండి సింధూసరస్వ తీసంగమంబునే గెసం కలసు । మహి వెలసిన వీరమత్స్య దేశంబులయు త్తరదిశను వెంపొంది నట్టి ।
భరతుడు మనమున న్వరలో వెసం చివేగిని యశలిగ నాగి బరగు । నట్టిమహాసదుల్ హ్లాదినియను గాంచుచునగావృతంబ
యుసొబగుమిగులు । ట్టిగమునుయుదా దియచ్చా ననరమున । బలమునటవి త్రిమించగబనిచి శాంత్ర । మారులసీటగడి
గించి నహానదిని॥ శ్రమము వాయించి పిన్నాతి జైజలము ద్రావి ॥ వ ॥ అభరతుండు ఘంబులో గంధవహుండు సొంచ్చి ప
గిరి కాననంబు దాసేసి చెవంతా ॥ ఉ ॥ భద్రగుణోదయుండలసృపాల కుమారుడు దోపనేతుచో । నద్రిసుతాను మోహర
శిబాభరణంబును జాలభంజనో । స్నిద్ర రించరాని దగుని జగార వాహిని గాంచిసన్ననం । పగ్రరుణియ్యు మైయమరుప్రా
ప్పె టాగా చి యుచేతం ॥ గీ ॥ అతిగనాగంగడటాన్ట తావ్య నదియు । బలయుతంబుగ దాటియాభవ్య యశుడు ।
ధర్మపర్వముననూర్జ సిశేగి । తోరణాగ్రామమొదెన పోయియమునా ॥ గీ ॥ దానిదరూరంమూదనరుజంబుప్రస । ము
నికరూపి శంగడనకునట్టి । యురులంపిన చట మోహకంజ్యంబరు । విపినభువిని తుంపముని శ్రమించె ॥ క ॥ అ తెసతడు
జనసా । పొ్రంటంబు బహుళచిత్ర పాదపముల చే । నెంయుశో భిలుకేగి నా నంతరమునదిపుతపుల్లంకువసించెగా
॥ గీ ॥ బలముల కలబలిచినన్పర నేగి । సర్వతీర్థంబు సదోత్తమంబులిచి । చాలెను త్తరగశాసదిపట్టి బహు ।
నకులతంతు గిరిభ వాళ్ళాలతోనా ॥ సీ ॥ హస్తివర చెక్కియటనుండి నేగుచో కటకనాజను పుణ్యాతటినిమరియు । లో
హిత్య పురిని బోల్చు ॥ సిండిగది రయము సాల ప్రరంభ నిర గొంన్న । స్థాణుమతీసది సరవిని సత్పట్టణము చె తగోమతినది
య దాటి । శిబులవేల్గుని గవురిసాలవని జేరితో్ర వలనేను రాత్రియు వసించి । నట్టి భరతుడు బడలిన వారులతోన । భరము
డుదయింపు నరిసిన పొ్రరలెడాని । గాంచె మనురాజు మున్ను నృజించునట్టి । యయోధ్యపురి కేగయుగ నయోధ్యా పురంబూ
॥ గీ ॥ పురము మొ్రలజూచి భరతుండు సారథి కనియె సూత కొలివనశతముల । పొందు పృత్తికను విఖ్యాసిల్లి వెలయు
నీ । పో్రలుగానయోధ్య ముదముడకీ ॥ ఉ ॥ జన్నములాగ మోక్తగతి సల్పి నవేదవిదుల్ సుశీలసంపన్నులునాద్య జేండ్రు
లుసాదున్న ప్రాగ్రణి పాలితంబునై । యున్నది సౌధపాళులప్పు చూపవనంబులబోల్చు వివృరిగా । మున్నులరాజనాథు
ములమో్రతవిసంబడదయ్యోనియ్యడగా ॥ క ॥ సంజనడ కామునులునుది । రంజిలక్రీడించిరు ప్తరగరాజులునీ । మంజూద్యా
నములాయువఘం బమెడలి యుర్లుడు వగచుపోలి కెదోచెగా ॥ క ॥ వినుసూత నగవ రేంబ్యులు । మనజవసద్భోటకములగం
దేభములగా । జనుటయు నేతెంచుటయును । గనబడమిలనయోధ్య యుడవిగతిగననయ్యోగా ॥ చ ॥ మదకలనాదపక్షిగణమం
డితమైజలజాక రాదిసం। పదమును కంద కంబులతుపట్టయికా విజనుల్ రతిగా దెంగా। గదనగుకేళి కావనులు గ న్గొనన
య్యెడకొ్రరాలగా । వడవడిసారమో్ర యుగలి వలిగాలుమా్రకులు మోవతూన్యమై ॥ సీ ॥ విసబడ దయ్యో తీయ్యనిమ

ద్దపల్లులుపల్లులుస్నగద్విజావళులమ్రోఁగ | చందనాగరుధూపసంవాసితంబయియనిలముపీవదుచుపటల్ల | కోణఘట్టిగము
లైపీఠాన్యదంగ భేరులుమోహారముగమ్రోయనయ్యె | గనుగొ నయోధ్యసత్కృతపెక్కునిష్టముల్ దుర్నిమిత్తంబులఁదో
చుచున్న | విపులమార్గ బంధుజనులకొకింపుకయును | కుశలమొఘటిల్లదెల్లభంగులనునాము | మనము నెన్నగపాలయ్యోన
నిపలుకుచు | సరిగెనిత్యావులేలునవ్వుగముకడపు | గీ | శ్యాంలివాహనుఁడాఘనుఁడంగవైజ | యంతమనువాకిటనయో
ధ్యనధిగమించి | లేచియాద్వారపాలకుల్ విజయుఁడిగి | వెంటనరుదేరనగ్నగసీధ్నీనయె | గీ | చని యతఁడువారిత
గరీతినత్కరించి | మరలనగచి తనంబునబరిపింపించి | యని యొబడలిన సూతినకలపనిష్ఠు దేలరావించుపడి నన్ను హేమిక
ముగా | క | తనపతశుభము శంకించెను | నినమాతృపృకృతిలెలిగి యుబున్నదిటగా | మురాజసంతతంబున | వింబ
డరూపములు కానుపించెడిసూతా | సీ | మాజ్జనలలిక గ్మవజ్జంబుల నెరయి వానింబులు నిపాకవాటకంబు |
లశసపహీనజనాక్రీడమునగలిశ్రీకంబులైనపిక్కహీన్యహములు | పన్నహోరాన్నిముఖగామిహెన్నాదంబులైగినయ్యె
దేవాలయములు | ప్రాజింపబడమివేల్పులకుఁబంబులొంగామిగని ఘ్రశాలలు దసరిపయ్యె | నివుషిపూర్వత్రమంబునవి
ఫణిరీథు | లనుసకల పన్య వస్తుసులెంపవసథు | సేమస్య ఒందువైశ్య లుభూరిచె | నొంది గుంటదుచుకా నై
యున్నవారు | క | విను వదియుగాక దేవా | చేతనగృహములరచ్ఛపట్టనాథికైన్యం | బున్యగసతీగణంబుఁ
పెనువెతలఁబొరలుచున్నవివరహోకులగ | చ | కనుగవనత్రుఁగ దొరగ గాథమై నెన్నగబిక్కపూరుషుల్ | వనిత
లుదైన్యముగ తలిపాపమునొంది ముకంబదక్కగ | న్గైసనైరటపచుకబిక్కడ దిగుందిగయోధ్యమపెక్కనిష్టము | గ
నుగొనుచోసతండతులితాంత గృహంబునకేగనప్పుడగ | గీ | బలుదుమారము గిప్పి దాగ యంత్ర | వరకవాటయుగు
ను పొతుపదినవీధి | గృహచతుష్పథములు గల్గునింగ్రహరిం | భానుకులుపరిగనిక నుదకిఫుడిమొసగోపు | క | సుగుణఘనము నె
న్నదుగను | గొనగనుయనిష్టములుజూచి కుందినుగముగ | కృపనిసదిసకైలిం గ్రిభ | సముబ్రవేసి చెంగంశుభచరితపొ
గిగ | వ | యిట్లు భరతుడు మాగిలాహద్యంబున శుభనిమిత్తంబులగనుఁ గొని గుందుచు విషణ్ణహృదయుండై తండ్రి
గృహంబుడాయంజని యందున్నదివిశనన్ప్రతిలేగనప్పుడయా **

(*) భరతుండు కైకేయీగృహంబునకు వచ్చుట (*)

| వ | అంతనారాజన్యవరేణ్యుండు రాజకలాచనుండగు నాభరతుండు రాజమందిరంబునందుజనిపుం గానక నటనుండిజ
ననిసందర్శనాపేక్షమాతృగృహంబునకేగ నాకైకేయిమాతులగృహంబున నుండిన దెందిసనెన్యంబు ట్టిగాగనుంగొ
నినరీతస్వాంతరంగయై సౌవర్ణపీఠంబునుండి సస్వరంబుగ లేచినాథార్గురండు కాంతికిహింబులు నిన్నవాసంబుబ్రవే
సి చితఙగంబు తల్లిపాదంబులవ్రాలిన సమ్మానించినయయ్యోకో విశాలునకు గ్గనంజేచిగా శిరంబుమూర్కొని యంకతలం
బున నిడుకొని పుత్రకానీన్న గిరివ్రజపురంబు వెల్వడినేటికెన్నదినంబులయ్యె రథారూఢుండవై శీఘ్రగమనంబున నరుగుటం
జేసి చాలపరిశ్రాంతినొందితివి మాతండ్రియైనకేకయేంద్రుండు నీకు మేనమామయగు యుధాజిత్తు కుశలులైయున్నవా
రొకో నీతుబ్రవాస బువలన సుఖంబునఁ ఘటిల్లెనె నాకిదియంతయుం దెలుపవలయు నని యడిగినఁ గైకకిట్లనియె | గీ | జననగి
రివ్రజపురంబువెల్వడి | యేడవనేటికేగుదినములయ్యె | నటభవజ్జనకుడు నాయుధాజిత్తును | సుఖులైన వారు సువ్వే యి
భరదూ | క | మాతాతకేకయేంద్రుడు | ప్రీతిగానొసగెధనము వెలలేని తనుబుల్ | నూనలు శ్వేతశాయగము | నన్నతెం
చిరితోవసల నెన్నెల్ల బలంబుల్ | సీ | హేమభూషితమయియురవందు నీమపర్యంకంబునట శూన్యమైనదేల | జననియా

యిట్లొప్ప జాము మోదముదక్కయున్నదిమాతండ్రిమున్ననిశము | నీయింటనుపసింతు నేనుగాచ్చించను కనుగొని శోధింపగావలంచి | వచ్చితినిట గాతడెచ్చట నున్నవాడెఱిగింపు మజ్ఞాసలేంద్రప్రత్రి | పాలికేగెను వాడొక్కొ భావములర | నను నుసుతునను రాజ్యగా తనుపి మోహి | తాత్మయై సట్టియాకైకయు ప్రియంబు | ప్రియము వలెదెల్పె నిమ్మె యిబ్రీతితోనా ॥ గీ ॥ భూరితేజాం బునారుంకుచ్యాశీలు | ధాఘుడు మహానుభావ డు యజనిరతుడగు | భవజ్జసఖుండుభూతా వత్సలుడు | పాశ్యకుయిస్ట పదమొందెభవ్యశీలా ॥ వ ॥ అనవుడభిజనవంతుండుధర్మ్ము కాయత్తచిత్తుండుపరమ పావనుండుదీర్ఘబాహుండునగునాభరతుండు పిస్పశోకంబునెంతయును తాపంబుసొంది మోహతుండనై తిననిధైర్యంబుపలుకులుపలుకుచు చేతులుసాచి పరశునికృత్తంబగుతరుస్కంధంబుచందంబున నేలవ్రాలి మోహావేశ పరవశుండైయక్కటయిూసర్వంకంబు జనకుండ్రచేశరద్స్రాలంబునవలంబుకు నాశసంబుచందురు చేనుంబలె విరాజిల్లుచుండ నీయడ సతండు లేమికశిహీనాభ్రంబుపగిది గతజలంబగుసరావంబు చాచ్చిన గానసద్యోసనుచు మరియుపెక్కువిధంబుల విలపించుచు మోమునుపైవసనాంచలంబు గప్పికొనిస్వరయుక్తంబగు రోదనంబొనర్పంగనుంగొని యమరశ్రమమాన రూపవతియా విలాసుం డుగతదనింధురగజమునందు చందార్కసన్నిభుండగు తత్ప్రియాత్మజాతకు కైకేయియిట్లనియె ॥ ఉ ॥ లెమ్మిటరాజపుత్రకవలీంద్రవేలమువహించుల్ సభగా | సమ్మతలోకవాద్యశులు సక్పుతుముల్ విలపించరీవిధా | దమ్మెత్తయిఖింసమతిశాశృతిదాసపోనొస్వాధుప్తిలిల | గ్నమ్ము గజాభవద్మతి యిునమ్మతిగుండరన్పటమాగతిరా ॥ క ॥ అనుచితము తత్ప్రరోదన | మునెనరి చిరదిర్రిమిాదపొరలిపొరలియా | జననికిగ్రక్కరయిట్లను | తనకనమున బహుళశోకతాపంబొదవన్ ॥ చ ॥ జననిసృపుంతురాముకుకుస్సతిషట్టముగట్టుసెక్కొచ | వ్యసనముఖమాచరించుసెకొయుంచుదలంచిటకేగుదెంచితిరా | వినుమ్నృత యద్యోనాగలఘని చ్చలుసప్ప్రాసముగాహితంబొన | గ్నాకిల వేదియాజుబజాడమిసామదిప్రీలెక్నగనుగా ॥ క ॥ జననివినుమీనుయిటుకసను దేరకమున్నె సుజనసన్నుతుడగుమా | జ్ఞకుండేహోగముచే | సామివపదమొందెదెలుథమువ్విధమెల్లా ॥ క ॥ రాముడులెందధ్యాలొంభూమిప్రసప్తారమూలనుప్రాతాత్మనిగా | నేమంబునగావించిరి | యీమాన్యుండెరుగడయ్యెనేవచ్చుటయున్ ॥ క ॥ నాతలవాంచియుత్రజగ | ఖ్యాతకుమూకొనుగదాసుభస్పశాయుతం | బై తనతనురజముదుడుచు | మాతండ్రి కరంబుసిరిసమరియున్నదెటన్ ॥ క ॥ మాతండ్రి హితకుదైవము | ఖ్యాతయునైనట్టిరామభద్రుసకుసమా | ప్రీతినెరిగింప్రతండ్రిగ | దాతలనగ్రజుండుధర్మజ్ఞకుండా ॥ ఉ ॥ ఆతని పాదపద్మములనచ్చభభక్తినివ్రాలెదగాజగ | ఖ్యాతుతు సత్యసంధుడునియత్నస్తుదాక్ష్యకుధర్మవేదినా | ఖ్యాతియునైసరాఘుప్రకరతుడుదారయనాకుభూతిభుం | దాతరినాకమిత్రముగాన్న తెరంగెరిగి ప్రమాద్యతిగా ॥ గీ ॥ సత్యవిక్రముడాక్ష్యంతు జనవిభుండు | నైనతనతండ్రిప్రాణనిర్యాణవేళ | సతిగినమదిత్యపృత్తాంతమడుగదలచి | నాడననత్యమైమాటాడెకైకా ॥ మ ॥ అనఘుండాతతి భరతామరఘు వరాహోశీతహోలక్ష్మ ణాయనియంతేవిలపించి కాలగతిచేనన్వోకపాశంబుచేత్రనిభ శేత్రమ్ముపోలెకట్టువడిసంతాపంబునగాబొందియు | ట్లనిరోగమోమునధైర్యముచ్చుపకపాగ్రాణాంతంబునగావృత్రికా ॥ క ॥ జనకసుతాలక్ష్మణులతో | వినుతయశుండటదు మగలవచ్చెసిసయుగా | తనుకృతకృత్యులకుజనుల్ | కనుగొనగలకాల్లముననుకాంతదలిపగా ॥ మ ॥ అనికేరొంటహితంబుజప్ప విక్షయత్యం తాతగాడైవెండియుగా | జానిగా వేడెనతండుదైన్య మదరగాసద్ధర్మశీలుండుఫా | వన భావితృమహీసలేంద్రతనయాభావప్ర మోదాభిక | భగానుడా రాఘుప్రతుండన్న వాడెచటసీతాలక్ష్మణాన్వితుడై ॥ క ॥ అని భరతుడడుగనాతని | జననిప్రియధాత్రమగను సప్రియముపచిం | పనైరిదలంచుచుసుతునకు | వినుపింపగాదొణగెభూరి

నిటులగా ॥ చ ॥ వినుముకుమార రాసతుడు వీడుదు రాముడు నంద్రిసంపుర్ణ | జనకజ లక్ష్మణుండు సులసన్మతిమైత
దుల్లి ద్రీ, శా | ననముని కేగిచీరవసనంబు ధరించె యనుండు ధీరుడ | ధ్యో సుభరతుండు గాఘవ్రనివృ త్త ముపట్ల నశంకి
తాత్ముడై ॥ సీ ॥ తనదువంశ ముఖ పార్శ్వమూదలంచియతండు తల్లి సుగ్రజునివృత్తాంతమడిగె | రాముమాగుండటు రామచం
ద్ర భూసురధనమేకతనునై సగొనినవాడు | గాడుగడాగతశల్యముండటు ధనాఢ్యు నిపేదనేఁజంపినయతండు | గాడుగడా
పరకాంతలపైదిత్తమిడలేదుగదరాము నేటికిధిప్రు | డంచెభ్రూ గఘ్ను వలెవండకాటపులకు | నాపుడాకైక చపలస్వ
భావుశాలు | తనదుకృత్యముతత్త్వమాత్మజానకట్టి | స్త్రీస్వభావంబునైనయంత్తదెలుప దొణగె ॥ చ ॥ విను మనుదు
హీనురో త్తములవిత్తిమొకంకుననింతు కేనియు | గొనినయతండు గాడలకుస్థలా గ్రణిపాద దూడడా | ధనికు దరి
ద్రునైనను పదంపడిజంపినవాడు గాదుతా | కనుగవసన్య కాంతలను గాంచినవాడు ను గాదుపుత్రకా ॥ చ ॥ వినుమ
టులైననాథు డసవిత్రితురాజ్య పదాభిషేకమె | విభజననాథుకర్తిలిని వేడితినీకుధరాధిపత్య మా | తనికి చతుర్దశాబ్ద
ములుతాపసవృత్తిని కాననుండనీ | జనకుడు నైజధర్మముసత్యముదప్ప కొనకొనసమ్మె యుగ ॥ క ॥ కాసలకు రాముడ
రిగెగా | జానకిలక్ష్మణుకు వెంటనను డేరసుర | స్థానగతు డయ్యానలప్రియ | సూనునిగన్గొనమిస్సప్రుతుశోకాతురాండై | శో ॥
యూవింకగా వసుధాధిపత్యవిభవంబింపార గాగాంచుమే | ప్రావీణ్యంబునశట్లొసచిశాలికి సర్వంబుగాన్పదిగా | శోకతా
పా కేశంబు త్యజించి ధీశుడన్నగన్మధిగాంధ్వదీయుంబుగా | దెవీకుగానిరుప ద్రవంబుకు ధరిత్రీ భాగముగాబుత్రకా ॥ క ॥ శా
వ్రనసత్వరముగనెం | తేపిధిఁపశిష్ట ముఖపిధిజ్ఞులతోడగా | భూవిభువకు సంస్కారము గావించియు రాజ్యపదముగాంచుము
పుత్రా ॥ వ ॥ అన్యథంబునగానై కేయివశిష్ఠ ప్రముఖమంత్రిపిధిజ్ఞులతోపం త్తురిధురంధర్వగా దైహికకర్మంబాచరించి రా
జ్యంబుననభిషిక్తుండవ్వగంచుదొభరతుని గురించి వచియించెను దద్వస ప్రతితము స్సగిరంబూ ***************
॥ చ ॥ అసవినితంద్రిమృంయుటయునారఘువర్యు డులక్ష్మంతుసుగా | వసగతిలొఁజెకుంగుచు సనాథుగ్రియగా వేళ నొందియూ
రడి | ట్లనియె హాతుండనై జనకునాగనిత సరిథైవయుగ్రజుగా | గొనకొని బానినెవ్వగలగుందెవునాకిక రాజ్య మేటికిగా

(*) భరతుండుతండ్రి యొక్క-మరణమునవిని కైకేయినిదూషించుట (*)

॥ గీ ॥ అవనిపునిప్రెతభావమున నంద జేసి | రామునడవుల కంచిఘొరంబుపుంటి | మీదరాదిని తెరగున మేర లేని | దుఃఖ
మొనరించితివినాకుదుష్ట మతినీ ॥ గీ ॥ ప్రళయ కాలరాత్రింగిదిచుద్వంశంబు | గూల్ప వచ్చి తీవు కుటిలబుద్ధి | యసలమునకు
టెకుంగకధివ్రదుశ్చననిన్ను | శేచిగాపృత్యు వశత జెందెనకటా ॥ గీ ॥ సత్యసంధుడు ధర్మపాప్పలుడుపుంగ్య | శీలుడు జితేం
ద్రియుండునాతండితలేండుపుత్రిత్రజంపితసుగుణగరిష్ఠుడైన | యారఘూద్వహు కాసలకనిచితేలా ॥ గీ ॥ సుతెపయోగిజనిత
శోకసంతప్తలై | కొసలేంద్రకన్యకా సమిత్ర | లకట నిన్ను జందియాత్రినిబొరలుచు | బ్రతుక వలశెనెట్టి పాపమతివీ
॥ క ॥ జననుతుడాద్యు డుధార్మికు | డనఘు డభిజ్ఞుండునైనయారాముడున | ద్విగయంబున మెలగుగదా | మనమున నినుకన్న
తల్లి మాడ్కి-దలచుచుగా ॥ గీ ॥ భావికార్య సరణిప్రత్యక్షముగ జూచు | సట్టి కోసలెన్ను సనుగుపట్టి | ధర్మపథము దప్ప
కర్మిలినీపట్ల | నెరపుచెల్లెలిగనునిన్నుదలచీ ॥ క ॥ అట్టిసతీమణినెవ్వ్యాపు | పట్టిగామహనియ్య చరితవల్కల వాసుగా | నె
ట్టనవమొర్పి కనిచితి | కట్టాశోకింపవైతికల్మషురాలా ॥ ఉ ॥ పూని యపాంపత్రగనుని భూరియశుగానియ కాత్మరాము
కగా | కానకువల్కలాంబరుని గానను పగాకితమేమిగంట్టి వా | శ్రీనిధిపట్లనాకుగలప్రీతియెరుంగవురాజ్యలుబ్ధవై | గాన
ధరాధిపత్య మునకైగడుబూన్పికిపీడసకర్ణముగా ॥ క ॥ శ్రీనిధులపురుషమణులన | మానబలుల రామలక్ష్మణులగ

[illegible] | [illegible] సమములోన ‖ ఉ ‖ [illegible] మేలో [illegible]
[illegible] | [illegible] బలంబులు [illegible] ధార్మికుఁ | [illegible] బలిమిఁ బట్టి [illegible]
[illegible] | భారము [illegible] ‖ ఉ ‖ భూమి భరంబు [illegible] బుద్ధి బలంబున
[illegible] | [illegible] మునీయడ [illegible] | రాముడు [illegible] ప్రవహింపను
[illegible] సుస్నిగ్ధ [illegible] ‖ సీ ‖ మాపూర్వ [illegible] లోపలంప [illegible]
[illegible] | [illegible] | యాజ్ఞ మెలంగు దురగయంబు [illegible]
[illegible] భూమి [illegible] | [illegible] | భవ్య చరితులు
[illegible] | [illegible] | [illegible] | పరిపాలక [illegible]
[illegible] ‖ ఉ ‖ [illegible] వొల్లనా | జీవితము [illegible] వలనా
[illegible] | [illegible] రామునిఁ | [illegible] క్రియాధిపా
[illegible] ‖ ఉ ‖ రాముని తోడి తెచ్చి [illegible] | [illegible] మాన
చ | స్తోత్రములఁ [illegible] | [illegible] బెట్టు మొరపెట్టు [illegible]
‖ క ‖ [illegible] స్తోత్రంబుల [illegible] జనకసమ్మతి [illegible] | [illegible]
[illegible] *********************************
[illegible] | [illegible] | ధర్మము [illegible] తనుగురించి | రో
[illegible] ‖ చ ‖ [illegible] ధర్మశీలుడ [illegible] | మునికిని [illegible]
[illegible] | [illegible] | [illegible] భర్త్యా [illegible]
[illegible] ‖ క ‖ [illegible] కర్మము | [illegible] గతి నొందుము | [illegible]
[illegible] | [illegible] ‖ సీ ‖ అఖిల లోక ప్రియుండగు రాముని [illegible]
[illegible] | [illegible] పరలోకగతి [illegible] | జగతి [illegible] శంబు [illegible]
[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] | [illegible]
[illegible] ‖ గీ ‖ [illegible] | [illegible] బలము, [illegible]
[illegible] | [illegible] ‖ చ ‖ [illegible] ధర్మశీలుడ [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] | [illegible]
[illegible] ‖ క ‖ అతులిత ధర్మపథంబున | హితమతి నై మెలగు [illegible] | సుతునేడ [illegible]
[illegible] ‖ చ ‖ [illegible] బలవీర్యుడు బంధుజనావళి [illegible]
[illegible] రాముడా [illegible] | [illegible] | [illegible]
[illegible] ‖ సీ ‖ దీనికొండి [illegible] ధర్మంబులు [illegible] |
[illegible] | [illegible] మునుఁ [illegible]

నుగొని పుత్రశోకమున జాల | విలపింప తావుఱ వెదవల్లిత ద్బావ్యకణములధో భాగగామిరైన | యశ్రి గప తిమిరాద వతినను

ర్యో నభము | డాకసం బానపోతిణ వలన తాప | దైన్య ముననుండు నయాథంత్య చెరిత | కనిరాను సేతులు వెరాప్పి భ

యాంతరాదనుచూ | గీ | రేయింట భయంబు లేదు మాకింతు కేని | యరాన్న శోకిం చుటకు శతమొద్ది నైపుణ | సర్వసుఖ ధా

త్రియనుకు సుపర్వపతి | వాక్పతుర ధీరత్యా సదేవగవిరయుబలి | క | అశారేంద్ర యుండుకయనుధ | యమునా కొందు

ననుగల్గ దక్షులేకముతే | మఱుడియ శోకమునక | తము డెల్పెద వినుము సావధానుడ వగుచు | వ | స్వాసను భవంబు

తై సర్వభవంబులా రె మహా పోభరంబుగా | ల్పితపన రశ్మి రాపమున జికి మహాపో విన వెరాద్వి నుంతిబల్ | త్యైతలము

నింగి కమారుని పెట్టను దీనగనుండు తున్నకు | త్సతలనుజూచి గాశిలెద సూనుని బోలుప్రియుండు లేదిలగా | క | అను

టయునూకు లోకమునంతటనిండిన కెలసు నాణ్యలా | తనయుల గల్గ దేవగవి తాపమునగా విలపించుచుండగా | గను గో

నిరయాత్మ ఘంశవ్యనిక్న పరంబును నిద్ద మొందు తే | దనితలపోశె నైత్మనయునందు సురాధిపుడ్డ ల్లభంబులగా | క | ఆస్తే

షు వాహానుమతన | నాస్మై నగా ఖడివర్ట నిరుపమగంధా | ద్యంతా గుతద్బావ్య సమాహారు | గనిదానసురభిస ల్ల

దలగాశగా | గీ | భవన రతణ మతిశీలములను గుణంబు | లతుల సంపదయును గాంచి సుత సహస్ర | ములదనరు దేవగవి

శోకమెనయరాను | వాసితజ్జననిదుఃఖపమటయరుదే | గీ | రేకభ్రత్రతము నయూసతీమణిన్ధి | యిఘనసుతుని బాసినట్టి

కతన | యుండునాడు నాతీగుండుఱుమనుండగా | గలన్నసంతతంబు కలుమ శీలా | క | అగ్రజానను తంత్రికిన | మగ్రంబును

పూజనుగుణాఘుంతితులను నాథిరాజసన్ని భలుణముదగ్రయశోవర్ధననుసుగొని వరింటుగా | క | పావనుమ దీర్ఘాభుజుమ

హా | వీర్యం తయునరఘుకులాగ్రణినిటగా | రావించినేనుసన్ను | శేవితమునువిపినభువి నై రెదంగా | క | పాపాత్

రాల నెత్మది | పాపంబు దలంచి సట్టి వాడను గాని | పావపు కృత్యము నీవ వ్ప | ధాపూనికె సగ్పిసట్టి దాసవు సుమి

| ఉ | పౌరులు కావ్యకులంబు ధావమునగా వ్యధజెంది నాడు మో | మారయ జూడగా నిముషమైనను తాళ దరంబెచి

త్ప్ర రాం | కారణమైనని పేరుమరుతం బిగట్టుము రాని తుకానిచో | కేరాదిశక్త నీకుపృథివీస్థలి లేదు కలంక దుర్మతి

| క | సత్యపరాక్రమ దార్య | స్తుత్యుండగు రాఘవుండు ద్రోణీభారా | న్నత్యముబూనిన చోకృత | కృత్యుడనత్యాదను

వికతకల్పిదవ్వత్తిగా | వ | ఇవ్విధంబున రోదనభావనంబు లాడియయ్యవసరంబునా | చ | అవులుమ శేత్రుభేది యతడ

యుల రత్నికల మెప్ప కప్పరభు | ర్పమగతి మాచూచుచూ వననిభంబుని కాంతుక తామరప్రభ | గ్గమునుము లోయలోబడి

నవై వతివాగ్రలెః ఆలాలాత్సకాంతమం | దహరపతిత్వదంబుక్రియనాథరకాంబరమూల్ బకాభవిగా | * ఇవ్విధంబునభర

తుండు రోవకాంతాంతుండై శోకాతిరేకంబున వసుధపై వ్రాలెసన్నదిచతుస్స త్రతితమనస్సగంబు *************

| వ | అంతసనంతవీర్య వంతుండగునాభరతుండు కొండొకసేపునకు లబ్ధసంజ్ఞుండై లేచిబాష్పపూరాంబులనుకన్నులనిజ

జననిగనుంగొని యమాత్యజనమధ్యంబున పెక్కుచందంబుల నిందించి యమ్మంత్రులతో నేనురాజ్యంబు కోరిన్నదేనియు

రాంతుంచిన వాడగామ కలుమవతియను మాతల్లితోనిత్పాపపు కృత్యంబు బాలోచించిన వాడంగాను శత్రుఘ్నసహితుండగా

మారదేశగతుండనగుటం జేసి మాతండ్రి సంకల్పించిన రాము పట్టాభిషేకంబును తద్విఘాతంబును నాకా ఘనుండు సీతా

తమ్మ నసహితుండై యరణ్యంబునకు సనుటయునెరుంగనని బొట్టెలుంగున నాక్రోసింపవై వడాప్తా మాలిన్యంబు లెనసిక్రనీభూ

తయై నకౌసల్యాదేవి తద్వచనంబులువిని యమ్మహానుభావుని త్వ నియరింగిప్పు రకార్య యనుక్తై కేయిప్రియతనయుం

జేరంచిన వాడు దీర్ఘాదర్శి యగు నాగొమరునిసెం ప గోరెదననుచు సతనిరాక సుమిత్రకెరుంగించి పదపదవడంతమ

నగరవాలికిండిన గజంగత స్త్రీలంబునకావ్యశోభను తనుజాతోడ సర్వభూతసదనంబున కేకెచె నయ్యన్నదమ్ము లిరువురు సుత విహారాగజనితంబగు శోకానలంబున నెంతయు సంతాపంబునొంది దుఃఖాక్రాంతులై లేలి విదక్క నేలవ్రాలినయారాజు మాత , తల్లోకించి నివ్వెరగలగా బాగులుచు సమ్మానము చేసి గాఢీకచిత్తయుతనాసాధ్వీమణి దుఃఖాతిరేకంబున విలపించుచు నాభరతుని క్రినరా ॥ సీ ॥ అనఘునిమ్ముంటకంటపై సకీయర్మ రాజ్యము కైకర్యరగన్నము సంగీత । పతివ్రత పుత్రునోయ్య నాకొడుకు నాత్మ రవరంగాని నారచీరధరింపజేసి । యకట కాననంబు నారాఘవుని యందు గుణములగని నదో కుటిలబుద్ధి ॥ హా సుందర నాభిసిరవందు నర్వ్యోశోకవ్రతము తపముగా విలంచునెడల । ననుపతి నన్నుమాతణియతలు వేల్పుల । నడికొని సుమిత్రతోడ బోయదలనంత । నటుల గాదేని నీవయిన సతిరయ్యాస్వ । తమగతోష్ణాని సనుచితంబువ్రాల ॥ క ॥ ధనధాన్యసమృద్ధం బై । ఘనతోర రథదంతి ఘోటక సమాకులమై । యొసరినయీరాజ్యంబును । జనవరమిాతల్లినీకు సాధించెనుమీ ॥ క ॥ యిమ్మెయి విలపింపుచుగడు । ముఖ్మారపునుశోకవాక్ష ముఖగిరొరయునా । యమ్మయుమునుభీతకరుడై । క్రమ్మరనిట్లనిరౌనత

(*) భరతుండు కౌసల్యాదేవిని సాంత్వనోక్తులచేత నూరడించుట (*)

మఁగారవమొప్పగ ॥ క ॥ వినుమీపాపంబెరుఁగని । ననుదోష విహీను గహాగాణం బేటికిని । వనరించెదమ్మ రాఘవు । పైనఁ బ్రేమాయతు లక్తి బొరుగుదువుగదా ॥ వ ॥ సత్యసంధుండు మహాత్ముండు సజ్జనశ్రేష్ఠుండగు నారాఘవుండు నాయన మతంబున నరణ్యంబునకరిగనేని యాతడియుద్ధవిధిని పితృబోధకంబగుశాస్త్రంబునను సరించునట్టు రంజనంబు సేసి ఖతంబైన యదిగాక పోవుగాత పాపిష్ఠులగొల్చుటయు సూర్యునకభిముఖంబుగా మూత్రపురీషంబులు విడుచుటయు ప్రసుప్తయగు ధేనువును కాలదన్నుటయు దుష్కరంబగు కార్యంబుచేయించి భృత్యులకు జీతంబొసంగమియు యుద్ధసంబులందు రుద్విజులకు దక్షిణయికయుండుటయు చతురంగబలంబులు శస్త్రాస్త్రజాలంబుల నత్యంత సంకులంబగు భండనంబున క్షాత్రధర్మంబు విడచి పరగుచు వెన్నిచ్చుటయు జ్ఞానవంతుండగు సతండతిప్రయత్నంబున నుపదేశించినను గలిసాధనంబులగు శాంతాది శాస్త్రవిద్యలు మరచుటయు దీర్ఘబాహువు మున్నతాంసుండు చంద్రార్కసన్నిభ ప్రభావిభాసమానుండును గుణధాముండునగు రాజ్యలక్ష్మినొంది రత్నసింహాసనాసీనుండై సకలసామంత హితవరోహిత మాత్యవర్గంబులు గొలువ దేజరిల్లుచుండు సంగొలగ జాలమియును పాయసాన్నయుం కాలంబులయందు నిదురించుటయు గురువుల నవమానించుటయు మిత్రద్రోహం బును విశ్వాసంబున జెప్పిన రహస్యార్థంబులను నెరింగించుటయు పాయసంబు తిలలుభాగంబును దేవతాపితృతిథిని వేదంబు దర్శింపుచుండుటయు నసురూపంబగు । క్షేత్రంబునసయక సంతానంబు బడయక సత్కార్యవర్జితుండై శరీరత్యాగం బొనర్చుటయు కపాలపాణియై వల్కలాంబరంబులు ధరియించి మదోన్మత్తుండై భిక్షార్థంబుగా భ్రమణించరించుటయు రోగులచే నుంచి కార్యంబులయు నపహరింపబడిన దానదారిద్ర్యదుఃఖంబనుభవించుటయు దేవపితృపూజ గావింపమి యు నైహికాముష్మికఫలప్రదంబగు సత్కర్మంబు వలన విభ్రంశనొందుటయు బహుకుటుంబియై దారిద్ర్యరోగాదులచే క్లేశంబనుభవించుటయు మహాశాబద్ధులై దైన్యంబునొందితెను వేచునట్టులతలంపుప్రీతిగావింపుటయు మనంబునకోపంబుచే డిరాజ లతో నేకతంబున హితవుని నోరులమీద కొండెంబులు జెప్పుటయు ఋతుస్నాతయై ఋతుకాలంబున గవయ వచ్చునా తిని భార్యను తిరస్కరించుటయు సత్సంతానంబు లేకయుండుటయు నిజదారాపరిత్యాగంబొనర్చి పరాంగనల నను భవించుటయు పానీయంబు నిందించుటయు బ్రాహ్మణపూజావిఘాతం బొనరించుటయు బాలవత్సయగు మొదవును బి డుకుటయు దప్పిగొనియుండయు పరిత్రాణంబై నట్టివానివద్ద జలంబు గొలిగియు వేదనిందించు

టయు వాదిప్రతివాదులోం డొరు లుక్కలహిం చిన జయాపాయంబు లెఱింగియు నొక్కనిమీఁదపక్షపాతంబు లేనట్టి రీతిం తటయు పరోపకారకృతపుణ్యంబు లనుగాఁ కలోకవిఖ్యాతుండై నిలఁజ్ఞ లను మెలంగుటయు యజమాను సూత కంబుల నెఱిఁగెడు దశరథపథంబులుగలు పతివ్రతవిధము క్రమైనయా కౌసల్యాదేవిని సాఁకదింపు మదుఃఖాతురాంగదై నేలపాలినయా భరతుస కవ్యథూమాకులయిట్లనియె. ‖ గీ ‖ తనయసత్య ప్రతిజ్ఞను త్రముల లోక । మందు మునిదీర్ఘ భుజ సత్త్వ మహత్త్వ । భరతు నంకమ్ము సపేర్చి కౌగిటనలమికొనుచు । వగచుచో యేడ్చె కౌసల్య యవమానభగా ‖ క ‖ తనయ యిటులాసనిను కొని । యసుప్రాణముల క్లేశమొందించి శోకపు శో । భనలక్షణ సుగుణీ । ద్ధనిరంతరమైన సౌవిధిగతి నిర్గమంబా ‖ గీ ‖ వెతల బొరలి యుట్లు విలపించు శోకాశ్రు । మోహాములమునింగి మాధ్వ జెంది । యవనిమీఁద వ్రాలినట్టి యా భరతుని । చిత్తరులమిల్ల యము జెందెనప్పుడు ‖ శా ‖ యంతే సద్గుణశాలియైన భరతుండీరీతి దుఃఖాకుల । స్వాంతుండై విలపించి హాయనుచు మా సంతాపాగ్నిజ్వాలిలో । సంతాపంబున నేతియూరుపులు పల్మారుం దాఁ నుస్సంగదు । దాంతంబౌ వెతలం విశాపరిశ్రీ భాతప్రాయమయ్యె వేసఁ ‖ * ‖ యిట్లు భరతుండుపరిలపింపు చుండ తత్ప్రాంతకాలంబునం ప్రాప్తంబయ్యె నన్నది పంతస ప్రతితముస్స గాఁంబు ***************************** *****************************

‖ క ‖ శోకాతులాత్ముఁ డగుచు నా । కైకేయీసుతుఁ భరతుఁ గన్గొనుచు । వాకొశలంబు మెరయగ । ధీరలితుడు శ్రీవసిష్ఠమునివరుఁ ‖ క ‖ శోకంబు చాలు తపను । వీరతులయశో విశాలస్వ పవర్గ కుమారా । కాలప్రాప్తంబగు భూకాంతునియపరకర్మము సేయఁగావలెఁగా ‖ గీ ‖ అనపు డాత్మవిభుఁడుస్వస్థాత్ముఁ డగుచు । తండ్రికిఁపరేతకృత్యము సంతయునుదీ

(*) భరతుండు దశరథున కుపరలోకక్రియలు చేయుట (*)

ర్చఁ । గడఁగియాప్త పురోహితసైకమునుండి । వెతలదవి విధత్త్రితమై పెండిరోనంతా ‖ చ ‖ పరమవివర్ణమైన మొగము వాతిస్ప చాలుకొను పురోహితవతిఁ । సురుచిరరత్న జాలశరితోత్రితమాత్మ సుకైయమునిచియా । భరతుఁడు దుఃఖ తాత్ముఁడయి బాష్ప ములయు లనించి భూరిదు । భారఁబుగు శోదనఁ బొరలి భావమునఁ గదు గుందియిట్లనుఁ ‖ క ‖ ఓ రాక మాన్య ధాత్రీ శు । దారఘునకులత్మ బలాఢ్య భయదకాం । తారమున కనిచి భూరివి । చారులకును వానియటకు జనితివిత్యంద్రీ ‖ చ ‖ పురుషవరేణ్య యైనరఘుపుంగవుఁ దక్కఁ-తలంపనెవ్వఁడీ । పురమున రాజ్యభారమును బూనసమర్థుఁ-తుస్వర్గలోకమా । విరవుకొనఁ వ మోర్వకతఁ జేసినచో । సెనిలేని రాత్రిపోల్కిరహా వహింపదిన్ప రిలలిఁ నిను బాసి విభుఁడు లేఁడై ‖ వ ‖ అనియివ్విధంబున నా భరతుండు దీనమానసుండై తల్లి దక్క-విలపించుచుండఁ గనుఁగొని వశిష్ఠమహామును వెండి యును చిత భావనంబు లలసతనికేతనంబు వారించి యా మహాబాహుబలసంపన్న రాజన్యవరేణ్య యిక విచారంబు మానిభవజ్జనకునకు త్తరకర్మంబులొనరింపఁ దగినయది యనుటయు నయ్యశోకమునుండి త్రపోధను వాక్యంబులవధారించి సముచితపురోహితులనాచార్యులను సత్వరంబుగ రావించి సువ్విచారయజ్ఞాదులనగ్ని హోత్రాగ్నిగృహంబులవలనను తెచ్చింపించి నిర్వర్తింపవలసిన యుత్తరక్రియలకుఁ బరిచారకులు భక్ష్యభోజ్యాదులై యనంబున్ప్రేవగలతొప్పు సుందరస హితపాలులనిపిలిపించియందితిఁగొనివచ్చింపఁగొందరు కనువరింబులు మాగఁబు సంజల్లుచు మార్గంబులు దుందఁగొందరు చందనాగరుసరళదేవదారుపద్మకంబులు దెచ్చి తానుచేచిచితి గావింపఁబడి యందు ఉత్కృష్టపరిమళద్రవ్యంబులు పెట్టి యనంచితోత్తమ భాగంబునసై యధిక్రియ జేసిరాయనంతరంబునై యనలభాగులయ్యగ్ని యంటించి హూతంబుగావించి విప్రోత్తమోపయుక్తంబుల గుమూర్తంబులు జపింపసామగులు శాస్త్రక్రమంబున పాడుగా నంబోనపఁ కౌసల్య మొదలగు రాజకాంతలు శిబికాదివాహ

నంబులు చితగఱినెక్కి వృద్ధజనసమేతులై యత్ప్వర ముదలనగ్నిఁ గావించి యచటికేఁగి చెంచియాఋత్విక్సహితులతోఁ దనవ్రు దశ
గుండా గానన గతుండగు పా్రశేశ్వరునిఁ జుట్టుదిరిగికొ కాని రేకంబున సాంతయసంతాపంబు నొంది దీనాలాపంబు లాడుచు
పోయనియాశ్రోశింపవారలయాతనాదంబు క్రౌంచీనినాదంబుపగిది వినసయ్యెసంతనప్పుడంతుబు బాష్ప పూర్ణాకాయులై
మైమరచి సారెకు రోదనవిలాపంబులొనరుచు సరయూనదీతటంబున కేఁతెంచి వాహనంబులుడిగి భరతశత్రుఘ్నులతోఁడ
కృతస్నానులై సుస్నాతులగుచు పురోహితామాత్యులతోఁడ పురంబుఁజొచ్చి వేసించియశక్యయానులై పదిదినంబులుభూతలం
బునఁ బవ్వళించిరన్న దిపట్ల స్త్రతితమస్స గాంబు ************************************
॥ ఉ ॥ అంతఁ దశాహముల్ సనిన యంతటఁ దా రఘునాథుఁ డా దశాహంబు | దెంతయు నేఁడు మొప్ప భరణీంద్ర్యుని కౌర్ధ్వదైహి
కృత్యముల్ | సాంతమొనర్చె బ్రాహ్మణుల కంచితమునంబరరత్న ధేన్వజా | సంతతులిచ్చు యానములొసంగెను దా
సులదాసవర్గముల్ ॥ ఉ ॥ అంత్రయోదశాహమున నాభరతుండు ప్రభాతవేళ దు | ఃఖాంతరుఁడై పితృచితాగ్నిగడ నిలి
యస్థిసంచయం | బంతయుఁ జేయ దశాయసనియాచితిభూముల వీరియత్నుఁ డై | కాంతుఁ దలంచి యుల్లసిలఁ గుద్ద దగం
డి ముతోన దీనితఁ ॥ క ॥ భూనాథ యేఁటిదగ్రజ | సైనకుదోత్త చితలరాము భద్రుఁడరణ్య స్థానగతుఁ డయ్యె తండ్రీ | నే
నొంటివనింపవల సెన్నియొపాసియుఁ గా ॥ గీ ॥ నృపుఁడు నాథుఁడు నరయసతీమణికిఁ | కౌసల్యకుమాగుడఁ దవిక సుభటిచెఁ | సట్టి
కోసలేంద్రు పట్టి సంబనువాసి | యచటికిఁ బ్రతరిగి తీరితండ్రీ ॥ చ ॥ అనవచియించిదగ్ధ ముగుసస్థలునెర్రనిభస్తశయం | ము
స్పనిసకట్టి స శ్రిచితిమూలము సెరివిషాదవై స్వయముల్ | చగ గొనెగా నతండు విలపించిధరాస్థలిమీఁద వ్రాలె ॥ ల్వాను
నిచిసంచఁబారి పడు వాసన మేటిధ్వజంబునై వడిఁ ॥ క ॥ అంతఁ దచ్చిత్రగతుసమృద్ధి | మంతున కేదు రేగిరత్నమంత్రిజను లుభు |
జ్ఞాంతమునఁ బటుయయుడాంకికి | నెంతయుఁ బ్రీతిగా మహాస్తూల దేఁ బు రేగు గతిఁగా ॥ సీ ॥ అంత శత్రుఘ్నుఁ డత్యంత తశోకాతుఁ
రా భరతుని దీప్తి చిత్తపాలుదలచి | మూఢాభాగతుండయి భువి వ్రాలియున్న తుగతి చెల్వ దక్షిణమున బారలి | యా తని
చేతఁ దగ్ద మాంగములఁ బ్లొని చలి కెనంటుఁ దరవలనఁ బొడమి | కైకేయి యనుమహాగ్రాహంబుతోఁ గూడినట్టి శోకాబ్ధి తండ్రీ టి
నుంచెఁ | నీవు సతతంబు లాలించినట్టి బాలు | కోమలాంగుని మదిని నీకొరకు వగచు | బాలసనఘాత్ము భరతుని బాసి యచ
టి | కరిగితె తండ్రిమము బాయఁ సహఁగమగునె ॥ చ ॥ అనయమునన్న పానవసనాభరణంబులదన్ను మింటివిం | కను నుము
నిప్పటిల్లు మది కాశదలి పంగనాచరించెదు | జనసుతధర్మ దేవసులఁ గాలియు వానిను బాసి నాకమెం | దనిక తన్నానశింప
దలతండ్రి మహోచ్ఛ్రయయంబునందోగిఁ ॥ గీ ॥ జనకుఁడు దివంబు నొందగ | జనను తుదగు రామునకు నిసయ్యనవేరఁగా | మ
నియుండ శత్రు తన కెండున | సంప్రాప్త మగు శేరుదుఃఖము తాళను లోకఁగా ॥ క ॥ అనఘుండగు జనక సోదరు | లనుబాసిని నె
శకులలలాములు | పాలించునదెవ్వరాత్య సుండ నెల్లఁగా | మునులుతోషము శేయువిపిన మునవశియంత్రుఁ గా ॥ వ ॥ అని విలపిం
చు నాభరత శత్రుఘ్నుల విలాపంబులు విని శోకవ్యాకులత్వంబు గని బంధుపురోహితామాత్యులు సంతాపంబు నొంది శాభర
తశత్రుఘ్నులు భగ్నశృంగంబులగు వృషభంబుల తెరంగున విషణ్ణహృదయులై బహుళాయాసంబున బొరలుచు మహా
ఘూర్ణ వశంబున నేలవ్రాలి రంత శీలగుణవంతుండగు వసిష్ఠ మహాముని యాభరతుని
లేవ యెత్తి నిటలు ॥ చ ॥ అమరపదమ్ము ఖాజనకుఁ డస్థివిశోధన నిమ్మ ముద్యమ్యాస | ఘ్రాణము తద వేల నేఁడు పయత్నమాడవ భాసర మ
ర్త్యభూతవ | గాములకు తోఁడి పాసలు జరామరణంబులు శోకమోహముల్ | భవముల బాధ్యముల్ మదివిషాదము
నొందగనీకు బాతిరా ॥ చ ॥ యుతాత్వ శేద యనునట్టి సుమంత్రుఁ డుభక్త జానుజ | స్తు దపుడు లేపి మొక్కితగ భూత

నెఱవ్యయరీతి తెల్పె తె । ల్వినెనని యాసరోత్తములు విశుద్ధగతిం దూలుసాశ్రునేత్రులై । గనసయి రెండవ వాసరంబు గానిలు నిం
డుఁ ని కేతువుల్ బలెరా ॥ గీ ॥ పాదము నెస్ర్నరు మాటికి దుడిచికొనుచు । రక్తలోచనులై శృ హాస్తోత్తులాడు । భరత
శత్రుఘ్నులను మంత్రివరులు వివు । ప్రేతకృత్యంబులను త్వరొ పెట్టకపుడూ ॥ * ఇట్లు బాష్పాకుల నేత్రులగు భరతశత్రు
ఘ్నులఁ బంత్రి కథుసకు ప్రేతకృత్యంబులాచరింపు మని మంత్రివరులందరు త్వరపెట్టికస్నది సప్తసప్తతి తమస్సర్గంబు *
॥ వ ॥ అంత కానన యాత్రదుఃఖార్తుఁ డగు భరతునకు లక్ష్మణానుజుఁ డగు శత్రుఘ్నుం డిట్లనియె ॥ సీ ॥ సకలభూతగణం
బులకు నార్తిహారుఁ డయిరతం బుండయినట్టి రామభద్రు । డాత్మ దుఃఖావహుం డగుట చిత్రంబు గాదై సను సాత్త్వికుం డగుట జే
సి । క్షైకపంపున ఘోరకాంతారమున నేగ బలవీర్యములచాల బరిభవిల్లు । సౌమిత్రి లెంద్రి దోఁజన్ని గ్రహించి తాయ్యాగ్రమేటికి
మాస్పదమ్యోనకట్లను టికిలోనయి యనిశమసత్త్వ భటము । మెలగు కతమునము స్నెయి మ్మే దనీత । లేందు రిషు నయమాసయంబుల
నైలమిళాచి । నిగ్రహింపంగదగను వ్వైదిర్మలాత్మా ॥ వ ॥ ఇవ్విధంబున శత్రుఘ్నుండు భరతునకు విన్నవించు నవసరంబునా
॥ చ ॥ అనుపమ రాజవస్త్ర వరమాటక చిత్రవిభూషణంబులన్ । ఘనతర హారబద్ధకపిశాంతవిధంబున దేజరిల్లుచో । కను
గొనఁ దొమ్ములు శిరిగంధ ములందినయట్టిమై । తలుపు నమొకయంగ విందవగము జుదుమ్య డతూర్పు వాకిటన్ ॥ క ॥ కనగొ
నియెఁ డాద్వారిమ । లనయము పాపిష్టదీనయ గుబ్జను కే । కొని తెచ్చి యంతశత్రు । ఘ్నునకిం మ్మోయి దెల్పిరి క్రుధ శలన
మెరయ ॥ ఉ ॥ ఏకటిలాత్మ గాలిగొరక ద్ధయ ఖుడగు రాముడెంతయున్ । భీకరమైన కానన భువిన్ వసియించెగ హీ
విభుండు స్వ । ర్లోకమునకు జేరె నట్టిమ భూగోల నృశంసయునై సహోదర । నీక్రైతలిప్టమూ టుల కీపమొపగావు శా
సనంబొగి ॥ వ ॥ అనవిస్న వింపనా ద్వారపాలకుల పలుకులరసి యా శత్రుఘ్నుండు మిక్కిలి దుఃఖితుండై యంతఃపుర వా
సులకందరికి నిట్లనియె ॥ క ॥ విను మెహుదుర్మతి నజ్జన । మను తను మాత్రు తలుకును ఘోరకతరాలిన్ । నొసరించి ట్టి యాలిని
జ్జ నెరిం డత్యుగ్రకర్మఫలము గుడుచుతరా ॥ క ॥ అనశత్రుఘ్నుడు వడిబ । ల్మి నిబట్టీడ్చిన సఖి సమేతంబుగనో । ఘ్నువనుస
గుండుము వంకర । పెనుమ్యాడి తద్గృహంబు వేసవెర్రియించెరా ॥ గీ ॥ దానిచెలుపలెల్లమిగులసంతాపమొంది । యతని
కోపధయుతాత్మగాసరసదిశల । బారుచో బలిక్రోధి రాచపట్టి మనల । ద్రుంచుట డుపక్రమించినా డించు బోశీ ॥ క ॥ ఎర
మౌదార్యము దయయును । నిరుపమ సత్కీర్తి గలిగి నెరిధర్మపథం । బూనినయా కౌసల్యను । శరణొందెద మస్వభూటి
స్నరక్షించున్ ॥ ఉ ॥ చయ్యనలక్ష్మణానుజుఁ డుశాత్రవహంత మహోగ్రభుజాంతులల్ । దుయ్యదుమున్న యట్టియలకుబ్జ నెంగిం
శిగబట్టియీడ్చెనా । తొయ్యలి చేతి భూషణతతుల్ భువిజారిపడంగ వానిచే । నయ్య[illegible]స్పృహంబు శరద భ్రములనభ
మట్ల భాసిలెన్ ॥ క ॥ నిరుపమబలయుతుడగునా । పురుషవరేణ్యుండు క్రోధమున కైకేయిన్ । పరవ భ్రనిభర్త్సించుచు ।
పరుసపు వాక్యంబులాడె బ్రవ్యక్తముగా ॥ వ ॥ అత్తరి కేయి శత్రుఘ్నుని పరుష భాషణంబులు విని వెరలగుందిభయంబున
పుత్రుని శరణు జెందె నంతా ॥ క ॥ తనుశరణము వేడెడు నజ । జనని భరతుండు జూచి శత్రుఘ్నునికృ । ధ్ధొనగా నెరింగి య
నియెన్ । వనితలు భూతముల యందవధ్యలు సుమ్మీ ॥ ఉ ॥ ఈవటుగాన జాలిమి వహింపు మిక ఈ తనుమాత్ర మాంతగా ।
భావమునన్ దలంచి రఘువర్యుడు ధార్మికుడల్గునన్న చో । పాపిరి పాపశీల గుణవర్జిత దుష్టయునైన కైకని । స్థైర్యధియుం
తునిదయతని క్రూర వంబు సహింపశక్యమే ॥ గీ ॥ హీనజాతి కైనయీ మాకు బ్జను వధించు । నట్టి తెరగు రాము డరసెనేని ।
మాటలాడ డింక మనలతోననుడల్క । మానిజుంపకతడు దానివిడిచె ॥ ఉ ॥ అలశత్రుఘ్నుడు బట్టియీడ్చి విడువగా స్వాం
తంబునన్ గుందుచో । బలుతాపంబున బొంది మూర్ఛిలి మహా పాపిష్టయా కుబ్జ కే । వలమున్ దైన్యము నొందికైకచర

ణాజ్ఞానందులగా వాళ్లితా | విలపించెడు వెస వేడియుగా కపులు నుద్వేలంబుగానాయుంచుగా | క | వలలోనదగులు గొని | వలముగా గుయ్యూడెడు జ్వాలచిసగిదిని దుఃఖా | కులయై విలపించెడున | క్రూలకస్త్రని నూరడించె కైకేయి తగగా | ఇట్లు శత్రుఘ్నుని చేఁ పీడితయై ప్రలపింపఁ చుగా పాదంబులవ్రాలిన మందరను కైకేయి యూరడించె నన్నది అష్టసప్తతితమ స్సర్గముగా **

|| సీ || అంతట రాజ్యాభిషేకము సేయువారు పద్నాల్గవ వాసరమున | భానుండు పొడముగ బరతెంచిప్రాపింపిల్లిభర సనరి నిపుణ్యులకెల్ల | సుప్తునకు నైసయుర్వీశుడగ్రకుమారు డారామలక్ష్మణుని గాన | నచిన్యగతుడయ్యె సటుగాసమాను భరతాగ్రజమ్ము వరలెనట రాజపుత్ర | నఖిలసామంత నృపతి మంత్రిముఖులు మైత్రి | వదలమి ననాయకం బయ్యె వైరిపోర | బాధలకులోను గాక సంపదలు బొందలు | మన్నయిది రాజ్యమి ప్యుడనుకువివేకా | సీ | అభిషేచ నాభిగాంబు లను సంగిరద్రవ్యములు గొనియేమునుమోదమెసగ | ననుప్రతిష్ఠించెదమనప్పుత్రయోధముఖ్యులనుప్రతిష్ఠించుచున్నవారు | పిత్రుపితామహాను ప్రకృతిశాశ్వత-బగు రాజ్యంబానైకొనురాకుమార | అభిషిక్తదృగమ్ము శుభమాలికమ్ము నందరనుపాలింపుము నరవరేణ్య | యనఘడాభాంకములవలగొనుచువారి | కాద్యుభవ్రతుడనరాము మదన్వయమున | నగ్రజుడెట్టముసరి హాడనఘులార | కుశలులకుమీరు సన్నెగనూడదిట్లు | క | జనులార మాకుబాధరం | జనుదగు రాఘవునకు పూర్వజభావ్రతగడా | గాని కాముయిలసతడేలుగా | వనభూమిని నేనసింతుపదునాల్గెండ్లుగా | గీ | వేగ చతురంగ బలసమన్వితముగార | మైనసైన్యంబునూపగాడు మానవేంద్రు | డగ్రజభ్రాతయగు రాముడవనిమంచి | గొనిపోద్నాని వచ్చెద నేనుబోయిూ | క | కృపసంస్థానంబగునీ | యతిపావనవస్తుజాతమంతయుగొనిసే | ఘోరతనేగి రాముసరుస్త్ర తిలకమ్ముగ్గట్టెదను వనవీధి లోన్ | గీ | అంత్రపట్టాభిషిక్తుడైనట్టి రాము | పుణ్యవదరుమోగ్రలనిడికొని పుగవరమున | కేనుదోడ్తోనివచ్చెదకానవనండి | యార్ణ్వ వాటి కెయుండి మాన్యవదుబోలే | గీ | తల్లినైతమున నాపాలి దాయదైపె | అంత నింతయు కలుషాంతరంగయైన | కై | తలపు రచింపదుగాదు వదపోట | వీనివసించెద రాముడుర్వినేళ్లరించా | క | శిల్పులు విషమస్థలముల | నల్పంబగు కాశలమున నతిసమముగా | సత్పథంబొసరింతుడు | చాల్పది సనతలయా వెట్టంత గడుపు బుగా | క | ఆర వుసలు గోంబు | యీరీతిపదంచు సన్నెరేండుసుతుడేగా | వారందరు శ్రీమంతము | దారంబగు మాటబలికెగా తనివిసందమునగా || గీ | శ్రేష్ఠుడగు రాము విభుశ్రీకిలి రొుసంగ | నఖిల సింపుడు నిమ్మెయి నానతిచ్చు | నట్టి నను లక్ష్మి జెందుగా కసవరమా | ననుచుపచియుంచ్చటిజనములెల్లా | చ | అనుపగవారలెల్ల ప్రముదాశ్రు లొలాలకమీద గురియుచుగా | మనవాలగార రయూధవర మంత్రియూతంబుగ పీఠశోభలై | జనవరనీమహస్సనుస్మతిదోవ రొునాగా శిల్పులగా | ఘనచిలిమంచు విన్నసము భక్తినొసంచిరి రాజ సూరికిగా | * ఇట్లు మంత్రివరు లందరుగా భరతునకు విన్నవించిరన్నది ఏకోనాశీతితమ స్సర్గము **

|| సీ || అంతభూభాగంబులరసినవారలుపుత్తు వాయులుభూమిద్రవ్య వారు | పరగన్వధర్మంబువదలనిశూరులు వలకాండ్ర పుట్టు యంత్రకోవిదులు సద్య యంత్రముకైన | కాలాభగాపరులు ముగాగాముజాపువారలు కూపకారులుసుధాలేపకరులు | లోపశద్ధ ములగు తరుల్ డునుమువారు | తలవనసమస్తమాగాపరదర్శకులున | సనచుభాసిలిరతిమోసమునసుపర్వ | మునగాపోంబుధి తెరగలుప్పొంగుపగిది | సీ | పనుల నేసగారు లగు వారలు తమవగాములగూడి సాధనములు ధరించి | ముంగలనెగుచో మొనని కొందరుతరుస్థానులకాగుల్లతులపను

వ। విదళించితోఁ వగావించిరికొందరద్రుకుపథంబులభూరుహములనాటి । రుటులశిలల్ గాదువ్వలకొండంబుల సర్థిశాభం
డించిరందందకొంద । రురుబలాన్వితులకొందరుర్విరూఢ । మూలములను నశికంబులూడితకనిమ । రెంటికోండరు చా
తుభావ్రులొజంబు । నించ్చి నేల మొసరించిరినింత్నైతలమూ ॥ శు ॥ వగసగా కొందఱుపల్వలంబుల దీగార్ యుల శేశు
వ్రల్ । అరయఁగట్టి రికొందరల్ప పింభూభాగంబులఁ బిండిచే । సిరొంగికొందఱుతూములఁ సలిపిరత్త్యంబుపూర్వా
బులఁ । కరరాజీఘటియించిరద్ధి కెనయూ కాల్వల్ వడిఁగట్టుచుఁ ॥ క ॥ కొందఱునిజాలదేశము । అందొగిదొవ్వి
రిసు వేదికాలంకృతి జెం । పొందుచుబహువిధములుగా । సందంబుల పెక్కు భావులతి వేగమునఁ ॥ ఉ ॥ ప్రంసతకేతనావ
ళులనొప్పఁ శువుష్పితకాననంబులఁ । బంన్నగమ్రోయుపతులను పొందుసుధామయకట్టి మంబులఁ । గొప్పంన్న శా
లలింన్నయలంకొవ్వి రితివెలనప్పథంబుపో । ల్పనేరిన్వ గఁమాగఁగలశీతలచందనవారిసిక్తమై ॥ గీ ॥ స్వాదు ఫలము
లుగల్గుభూభాగములను । భరతునకును సత్కృతంబుకుభవనరాసి । వారలుస్పృజించి హేమకుంభధ్వజాది । కంబులనలం
కరించిరికాంతమిూరా ॥ కు ॥ సుమహితాంబులమెటితారలను నాకోఁగిష్టింబైనయా । విమలస్వాంతుని వేశసంబు
వినుకఁ జెప్పొంది పొ సొదసం । ఘములఁ సౌధ ములఁ విటంకములపొ కారంబులఁ మిన్నుము । ట్టిహిమాభాసితె
నింద్రనీలగిరిమ్మార్దిఁ స్వర్గసంకాశమై ॥ చ ॥ స్థిగతులిమైశిల్పులువిచిత్రగతిఁ స్పజియించినట్టియా । భరతుఁమాగఁ
కయ్యడనుపావననీతలసిర్మలాంబుసం । చరదురుమీనసాంద్రయుతాంహ్న విసంటిపొగద్ధగాంచెరా । తిరిశశిశార
కావళుల దీపితమైననభంబుకైవడిఁ । వ॥ యిట్లువిచిత్రశిల్పిరచితంబైనభరతునిమార్గంబునమిసొసగయంబునతారకా
చంద్రపరివృతంబగు నభోభాగంబునఁ ప్రకాశించుచుండెనన్నదిఅశ్శీతమున్నఁటు ******************
॥ క ॥ అంతఁ రామాస్యనానం । తఁమ భాభ్య దనునాందియగు వేశపటు । ల్వ గతుతులనిన్నిరి శ్రీ । కంతిభరతు కశల
సూతమాగధముఖ్యుల్ ॥ క ॥ కాంచనదండాభహతిం । మించుగమనభేరికాధ్వనిశు భాదిగ వ్రా । దంచితశంఖంబులుపూ ।
రించిరిశాంఖికులువేయుశ్రీకాత్తతులై ॥ ఉ ॥ పొందుగతూర్య నాదముసభోవలయంబును గప్పరీతిజెం । పొంది విషంబ్ను

(#) శ్రీ రాములనుపిలుచుకవచ్చుటకు భరతుండరణ్యమునకుఁ బ్రయాణంబవుట (#)

డానలసరో తమమాధిఁలపేయనాతఁ । నఁ దెలిప్రొంది కౌసదిపకంపడిమార్పిపిభుండగానటంచుఁ తగిచెల్పి వెండియను
సోదరుజూచిమ్ముదూక్తినిట్లనఁ ॥ క ॥ లోకముననుశ్శీలత । కైకయొనరించినపాపికారముకంటె । శోకాతఁడనొనేన
యుఁనీకష్ట ములెల్లదో సిన్పుడేగెనయో ॥ గీ ॥ ధార్మికుండుమహాత్ముడౌవశరథేశ్వ । ధర్మమూలకమైనయాధాకతీ
ర్తిత్వసంపదయంతయు దకుకుఁ బడె । నావికుడు లేనిచొనిటనావబోలె ॥ చ ॥ ఘనలవరత్నుండు జనమాన్యుడునైయు
లరారురామునిఁ । వనభువికేగఁబన్ని బలుచాపపువర్తనమాశ్రయించిను । జ్జననియటంచునన్ను గలచాలనలంతు దపింప
చుండవో । యనివిలపించిరావని తలందరునయ్యొడనుస్వరంబులఁ ॥ అసమయ బునా ॥ చ ॥ అనఘుడు రాజధర్మవిదు
డాగను వేదివసిష్ఠమానిర । త్నకరహేమభూషితముధార్మికసంశ్రయమైపొగడ్తగాంచిననృపకొల్వుకూటమునసిద్ధగ
ణంబులతోనగాం । చనయయమాశుభాస్త్రగణసంవృతపీఠిపుఖోపవిష్టుడై । అంతనావసిష్ఠ మహామునిదూతలనుద్దేశించి
యిన్విధంబున నానతిచ్చె ॥ చ ॥ కరమబ్రయత్న సాధ్యమగు కార్య మమాశటచున్న దిప్పిలా । ఘనులనురాజవైశ్యులచా
మాత్యతకాబలముఖ్యుల న్న రే । శ్వరసుతులత్మ జానుజావిశాలయశుఁ భరతుఁ సుఖుంట్ర నిఁ । పరగయ ధాజకాఖ్య
హితవగఁముదోకొనిరంతతిత్వరఁ ॥ గీ ॥ అనవుడావసిష్ఠునాజ్ఞనమూతలు । వారిదోకొనిరథవరగజాశ్వ । తతుల నేగు

జేరరథ్ద్యయశలగః | బ్బలమహాశహారవంబు దిశలా ॥ ౬ ॥ చను దెంచుభరతుఁడీష్ఠం | చిరిభలజను లెల మి నం త్రశి
లికిపశరథుఁ | గగనగోపురీతిఁబొ్యూ ప | ననిమిషవిభుజాదిసురలుహాపిలుచుగదిలా ॥ చ ॥ స్థిమితజలంబుశంఖములిదీపి
తమల్పశిలాసమూహపాం | క్రముదిమిసక్రసంయుతముగద్గయుని స్తృతమాహా్రదంబుసాం | వ్యథుసుపహించిమూగద
శరథాధిప చేకవరాదుకై వడిలా | గొనుదెన లాదెనా సభ యదుంతబుబుండగు సద్గుమారు చేలా ॥ ౯ ॥ యిట్లుభరతుని
చెనాసభవి భాసురంబయ్యో నన్న దియే కాళీతిమస్సగాంబా ******************************
॥ మ ॥ సుచునోమాగసధామనిత్య సగమస్తుత్య స్వభావాతిభూ | ఘనహాదార్య లలామ బాహుయుగళీనుధ్య స్థలా
లంక్రియో| త్రిభుముక్తాతయదాఘసాఘజపరితా్రాగ్రసిద్ధాన్రమై|యమునిధ్యే యనిరస్తహేయపరమోద్యద్ధామశ్రీకాను
నా ॥ ౯౭౬ ॥ విరచితాశ్రితశామ పూరణవేకస్థ స్వవిచారణా | నరణిజాతటధైరు చారణదానవేంద్రవిదారణా | ద్విరద
రాజవిపన్ని వారణవిశ్వసంభవకారణా | పంకమూని కృతాస్త్ర శారణపాతకాభ్రసమీరణా ॥ ౯ ॥ కమలాక్షుసువ
త్నోద్ధృత | కమలాసోమావనీశకమనీయ్య ఘనః | కమలేందిదికపూడూ | రిగవాసరకశవావాకరి స్తుతవిభావా ॥ మా
లిని ॥ వలిఃజనలిపాతా్రనందగోపాలపుతా్ర | కలుషలిమిరహంసా ఖండితోద్వృత్తకంసా | జలదఃభశుభాంగానస్న
సూబ్జాతభృంగా | హలధరసహజా తావాకవల్లీసమెతా ॥ గద్య ॥ యితి శ్రీమత్పూ దూరిసట్ట కాద్య హ శ్రీకేశవ
స్వామికరుణాగసకరంగా సంగతాపాంగవ లోకనావాప్తానివార్య శౌర్య ధైర్య గాంభీర్య చాతుర్య ధుర్య గుణస్తోమ
సోమభూమిపాల కాస్థానవిద్వాగ్స్రమాకవివర్య త్రైయగోత్రపవిత్ర పస్తుంభ సూత్రభాచార్య పాత్రసర సింహా
చార్య ప్రత్రిల త్మోంబాగర్భసంజాతకౌస్తుభవంశవార్ధిచంద్రరామ చంద్రాచార్య ప్రణీతంబైన యథాశ్లోక తాత్పర్య
యుక్తంబగు నయోధ్యా కాండంబునందు శ్రీరామచంద్రుండుసుమంత్రునిపురంబునకుంబనిచిసుమిత్రాపుత్రగుహాదులచేచంద్రికల
లు దెప్పించుకొనియనుజునితోడజటాముకుటలంబులంజెాల్చుటయునంతనాగుహుప్రంగమందు గంగానదిదాటదలచి
ప్రయాగమాగలంబునయమునానదిదాటిచిత్రకూటంబునజేరియనుజయుతపర్ణశాలాంతరంబున సీతాసమేతుండై
సుఖంబుసనుండుటయు సంతానుగుంతప్రందు వనవాసమైరక్షణంబనరాఘవుడు మరలివచ్చు నోయనిగుహునిచెంతకో
న్నిదినంబులుండి యాశావిహీనుడై సాకేతనగరంబునకుజని నిజదర్శన బుసంబసతిఖేదవివహ్నులుండై నప జ్రకథునకుజా
ప్రమిల్లి అలనిచెసనుయుక్తుండైస్వా మి రామలక్ష్మణులుపధికులై భాగీరథీతటంబునజటాధరులై జానకితోడజని రనిదె
లుపుటయు సంతప్తహృతయవినిదశరథుండు కౌశల్య యైనకౌసల్య తోడతనకుతనయవియోగమునశ్య తిబొందు మునిమ
ని శాపంబొసంగి నప్ప త్తాంతంబు దెల్పి దివంబునకరుగు టయు నంత ముకునాము వసిష్ఠ వచనంబునమంత్ర లతని తైలదోణి
యందునిచిఅతి వేగంబునభరతునిబిలువంబనుచుటయు నతడతిత్వ రితగతిలాయ థాజిత్రుచేశసను జాతుండై వచ్చి అ యథా
పురచారపౌరవర్గంబుగలపురంబుగనిచకితమతియై రాజ భవనంబుప్రవేశించితల్లి కింప్రణమిల్లి తండ్రియెందుండు నని యడు
గుటయు యంతనాకైకయితద్వృత్తాంతంబంతయుం దెలియబలికినవినియవ్విషాదంబునఁచింతా క్రాంతుండై గురు మంత్రిజన
సమేతుండుండన మాతను తిరస్కరించుచు వారుతండ్రినీకురాజ్యం బొస గి చనియె నిష్కంటకంబైనయీరాజ్యంబునీవు బా
లించుమనినపరిహరించి వారితో ననను రాఘవునింతోడ్తెాని రాజుజేయదనను టయు ననుకథలుగల్గి నది ॥

అయోధ్యా కాండ తృతీయాశ్వాసము సంపూర్ణము

శ్రీ హయగ్రీవాయనమః

(అయోధ్యాకాండము * చతుర్థాశ్వాసము.)

॥ క ॥ సురుచిరఘుంశ్రేష్ఠదశరథరవింభకనాభి కాభి భాసురనాళీ। కరకూచ్ఛరదంబుజ భవ। పరవ్రాతురినగర కేశవ కవపోవిభవా ॥ క ॥ శ్రీమందిర శౌరంతర। సోమకులహితాల వ్యాదయసుఖకరరూప। వ్యామిశ్రిత సురుతరవా। గ్ధిరు ణ్వనుకాత్మపేవకేశవదేవ ॥ అవధరింపుముప్వలికథావృత్తాంతంబెట్టిదనినా ॥ మ ॥ గ్రహతారాగణపూర్ణమాయారజనిరా కాచంద్రశిఖింతున। ట్లహిమాంశూపము లేజాడాథరతుడార్యశ్రేణులగా తద్దయుగా। మహానయ్యంబను నాసభగా గని మహోనందంబునుగాబొందగా। రహిమీరంగనినైరిసభ్యలెలమిగా రమ్యాసనాసీనులై ॥ ఉ ॥ సల్లలితాంబరాభరణభం వనకాంతిని నివ్వటిల్లుచో। నైలైతలగా జనాథుమల నేత్రైరపూర్ణాలగాంచిచాలశో। ఖిల్లదెనా సరేంద్రుసభ వింతగగ ల్గెనసద్భ్యానింతుగా। బిల్లివెదంగులగాదిశలబేతగా శరన్నికమాట్కినయ్యెడగా ॥ గీ ॥ అఖలసఖిరుల నీతించియావనిష్ఠ తిట్లనువచో నిరూఢి నాస్వపతనూభ। ధనరు మితింత్రిధన ధాన్య పూర్ణమై న। వసుధ నీకిచ్చి యనిమిష పదము వెందె ॥ క ॥ కతుసత్యధై ర్యతసురా। ముకుసద్ధర్మంబుదలచి భూవిభునాజ్ఞగా। విడువక వనించెబోద మెతు। నుడుపతి వెన్నె లనుకాయశంతు విధమునగా ॥ ఉ ॥ కావునవారలిన్నరుతును కాంతుడు నొసంగిన పీతకంటకం। బవు వసుధా తలంబున సయందాసలోన్నతమహాత్యవగ్గామూల్। భావములోన నిచ్చలును బల్మిదమందగ రాజ్యల। త్మీవిభవంబు వెంచు మహిపు త్త మశైనరనాయకాగ్రణీ ॥ క ॥ జలధిద్వీపనివాసులు। నలుదిక్కులగల్గుప్రభులసఘు నీరుమనం। బలరగ కొటిపదాతులు। నెలలేనిమహిముల్ ధనంబు ప్రీతినొసగుతగా ॥ చ ॥ అనుటయునింతుజన్వసముతాంసరవంబునగల్గనాజగ। ద్వనుతుతుంధరగా కాంతు రఘువీరు దలంచివిమల్గుతస్రవుగా। ఘనయనునై సభాంతరంబునగా మధురాస్ఫుటదీప్తభాషణం। బునవిలపిం చెనంత గురువ్రా సైరినింద రామునచూనెంబెయిగా ॥ గీ ॥ వేదశాస్త్రపురాణాదివిద్యలెల్ల। చదివిసద్బ్రహ్మచర్యంబు వదలకవిర। తంబుధర్మపథంబున ధాత్రిమెలగు। వానిరాజ్యంబునావంటివాతుగొనునే ॥ గీ ॥ పంక్తిరథుణివలన ప్రభవిం చినట్టివా। ఉనన్యుపరత రాజ్యంబుపహరింత। గడగడేనుతరయు కాకుత్స్థసౌమ్యుగ। దలపదగదె విప్రధర్మమతిసీ ॥ గీ ॥ చె లుపుధర్మరతుడు జ్యేష్ఠుండుశ్రేష్ఠుండు। నద్దిలీప నహుష సముడు ఘనుడు। పంక్తిరథునిరీతి భరియింపరాజ్యంబు। రా జ్యభరమునెల్ల రాఘవుం డూ ॥ గీ ॥ దుష్టజనులూనచూడుగాతిమూలమూ। కలుషమే మెనపగా గడగి నపుడ। లేకము సుకథంబు లేనియాయుఁజ్వాడు। వంశమే నెవెంచుకువాడనగుద్వా ॥ ఉ ॥ కైకయొనచిగానట్టి పెనుకల్మషమిష్టముగాదొకిం తయుగా। నాకుభరాధిరేంద్రవిపినంబున కైయకులం జరింతునా। శ్రీకరమూర్తిగా లేనివటశేసులు మొక్కిసమస్కరించి వె డగా। నేకముభక్తిరామునతినిర్మలుడోకొని రానఁబోయెదగా ॥ చ ॥ భరతునవలేత్యాదై నరఘువుంగవు డీతుతు ముఖ గంబు లగా। పరగభరింపనమ్మనని పల్కసభాసదులెల్ల నయ్యెడగా। భరతుని ధర్మమంతెమును వాక్యములగా వినిహావగా బొమ్మ ములో। గురిశిరినైత్మనంబుల కరుస్థతలాగ్రణియందుపేతగాతగా ॥ సీ ॥ అంతినారాసుతుడు డాసభాసదులతో ధర్మభణి

తిన్ననిట్లెల్లగవచించె | కానలనుండి రాఘవుని నే మరలింప లేకున్న లక్ష్మణువీరసతోని | సేవింపుచుండెద శీలసాధ్యులు మ హనీయులగు విూసము తమకుమునసె | తోవ్రపశోధించువారును జీతముగ్రహించి పనిసేయువారది గొనని భృత్యు | లనుపమ డినారునాచేత సర్థిగాముస్నె | నారువనయాత్రయుక్తమయినది యటంచు | మంత్రవిదుడు పార్శ్వాగతుని సుమంత్రుజూచి | ధా ష్టపత్సలుడై ట్టిభరతుడనియె | గీ | త్వరితముగ లేదిపొమ్ము సూతవరనాడు | పన్ను సనరణ్యయాత్రకుబనిచిబలము | సర్థి సేపుగామటంచుమహోత్సుడైన | భరతుడువచింప సూతుడు ప్రముదముండే | క | ప్రముదితభృత్యయుండై యా | సుమతి భరతశాసనంబు చొప్పసనారా | కొమరుసకింపగుక్రియవస | గతనాథాము బలమునెల్లకతమువడి బనిచె | గీ | రాము నడవినుండి రావింపభరతుండు | బనిచిట్టి ఖలబలమువిపిన | యాత్రవినిప్రమోద ముందిరి సేనాధి | పతులు తక్కినట్టిపౌ రజనులూ | గీ | అప్పుడు ప్రతిగృహమందు యోధాంగనలును | రాముదివ్యగబోవు భర్తలనుగూడి | రాముసేగంగ దలచె తితలప్రతోన | చాలత్వరచేశిరథిక హయగాయుతులగుచూ | ఉ | అంతమహోజవాన్వితములౌ నరదంబులతోన శీగవర్ధం శివరాశ్వగోరథపదాతి గణంబులతోను నాబలం | బంతయు సైన్యకతాలురయంబునగూచిరసజాచియాయయ | స్వాంతమును లేకుదెప్పనిదౌ సారథితోనవసిష్టుసన్నిధిగా | వ | అనవుం డాసుమంత్రుంతు భరతాజ్ఞా ప్రకారంబున ముదితుండై జవా శ్వయుక్తంబగు రథంబుచేరదెచ్చిన జాచి ప్రతాపశాలియు సత్యధృతియు సత్యవిక్రముడగు భరతుండరణ్యంబున కేగినజ్ఞా గ్రజానుయశోవంతుని ప్రసన్నుల జేయ దలంచినవాడై సుమంత్రుని కిట్లనియె | గీ | సేనలో బలప్రధానుల గూర్పు గాన | త్వరత లే చిపొమ్ము తారయుతుని | విపినగతుని రాముదోట్టాని రావింప | దలచెదను జగద్ధితంబుకొరకు | క | తనయోచిత సుభర తునిచే | బనుపంబడి ప్రధానబలముఖ్యసుతా ! జ్ఞనముల నెల్లను మంత్రుతుతు | బనిచెగా గాతముఖలింపవనభువి కరుగగ | గీ | అంత లేచి ప్రతిగృహంబున బ్రహ్మ | క్షత్రవైశ్యశూద్రజనులు పంశ | భవములై సవారులు కరులు నరదంబులు | రో ష్ట్రములను గూర్చిరత్యంత మోదమెనగా | * ఇట్లు ప్రతిగృహద్వారంబున సకలజనులు లక్ష్మణవంశంబులైనగజహయాంబు లగూర్చిరన్నదిద్వ్యశోభితమస్సగా బు **

| సీ | అంత ప్రాద్దునలేచి యగ్రజాగ గోరి భరతుడు రథమెక్కి వరగ మొగ్గిల | సకలమంత్రి పురోహితామాత్యవర్గ ముల్ ఛానుమంతుని లేసుపగిది నెక్క | వరవాజియుతములౌ నరదంబులవనించియర్మిలినే లేర నలితుదమున | సనిరౌ తొమ్మిదివే లునమదగజంబులు నరువదివేలుమహారథములు | నూరువేలుహయంబులు ఘూరిబలము | గలిగి వివిధాయుధమ్ములబోలి మట్టి | కాల్బలంబులు కోట్లసంఖ్యలుగ బట్టి | బలసికొల్వగ వాహినీపతియు లేమగా | క | సౌమిత్రిసమేతుండగు | రా ముసవీక్షింప నప్రగంతత్ర చిత్రం | బౌగంబు కథలు నుమున్నతు | నామోదమెలర్ప గనిమె నార్యకుణంబుల్ | క | కైకసు ముగ్రయశస్విని | యాకంపల్యయును రాముసఖి రాముఘనగా | దోకొని రాముదమునవా | శ్రీకలితుని వెంటనేగిరిసుమహా నములగా | గీ | దృఢతరవ్రతు స్థిరసత్యదీక్షుగా వాహా | సంబుదని ఘాంగు భువనశోకాపహుని | రాముని సమిత్రి సుగుణ లలాముసెన్న | జేముగీక్షింపగలమొ యథేష్టముగనా | మ | వనజాక్షుండుదయింపుచో త్రిభువనధ్వాంతంబుల గాల్చి వీ కను కాశ్యప్తమమాయ మొవ్యథతొలంగగ జేయువీక్షించినం | తనెనిక్కంబిదియంచు తత్కథలు మోదం బొప్పగీతింపుల్లో కుగా | జనిరమోయ్యన్యము గౌగిలింపుచు నసోతుగా బౌరులెంతేవతీగా | గీ | మరియు తక్కిన యచటి సమ్మతవు ప్రభువు | లంద రును వైశ్యముఖ్యులు సకలజనులు | రాముసఖి రాము సుగుణాలలాము జూడ | సనిరి భరతునితో నమానంబెలపా | సీ | ఖ్యాతులౌ మణివణకారులు కుమ్మరులు గాన్నణకారులు గార సల్పుకారు | రంపాల వారు వస్త్రాల గోయువారు దంత

కులయోనాదులొసఁగువారు | రత్నముల్ దొల్చువారలు వైద్యులును బహువిధ వ్యజనాదుల బూన్చువారు | తలప
లుఁ దంతువాయులు గంధశస్త్రవిక్రయ కంబళధారకనటజనులు | తౌరకులు చిత్రకారులు జలక మఱుఁగు | వారలభ్యంగ,
జకులు ధూపవాసకులును | రజక ధీవర మద్యవిక్రయులు దార | యుతముగా నేగిరందఱునుల్లములరా ‖ క ‖ స్థిరచిత్తులై
నగములిడుల్ | పరమనువర్తనులునై సహస్రంబులను విభా | సురములగు శకటంబులపై | నరిగిరి వేవేల సంఖ్యలాఘను
లంటఁగ ‖ స్ర ‖ అరుణచందనలిప్తాంగులమలవసన | ధారులంచితవేషులౌ వారలెల్ల | వివిధవర వాహనము లెక్కి వేడ్క
మీఱ | భరతుఁ జెనువెంట వెళ్లిననరిగిరపుడు ‖ క ‖ గుహుఁ డగ్రజాడుగునారథము | వహుఁడోర్జితరుఁగుభ్రాతృవత్సలుఁడగునా | భర
తునితో నయ్యైన్యం | బరిగె గ్రాసైబులుకలాదవసతి పౌరాదముసరి ‖ ఉ ‖ వారిభయాన వాజిరథవర్గము లగ్ర పడిదూర
మేఁగి | ధీరుఁడు రాజమంత్రులును పుత్రులును నాగుహుఁ డప్రమత్తుఁడై | యారయ జ్ఞాతివర్గయుతుఁడై తగ నేలుమనుంతశీమ
లో | శేరి రికృంగిబేరపురి వెంతవెలుంగెను గంగనంతట ‖ గీ ‖ జ్ఞాతిసాహస్రములు గొల్వ సయ్యె మలపఁగ , రామ సఖుఁడ
గు గుహుఁడు దేలురాజ్యమునకు | పద్రవం బొనరించుఁ కభరతుఁ పేన | పటురటచ్చక్రయగు గంగఁ పజ్జనిలిచె ‖ క ‖ అభరతుఁడాగ
పేన | శోభనమగు తటసీట శోభిల్లెను నా | శ్రీభాగీరథినిగఁగని | పాంభవముసఁ బిట్టులనియె బలముఖ్యులతో ‖ చ ‖ జన
వరులార నాసకలసైన్యము నేఁడిటనిల్పుఁడీ ప్సితం | బెనయఁగ విశ్రమించినది దాల్లిలరింతము స్వర్గవాహిని | జ్జనమునకూర్ధ్వగా
దేహము సౌఖ్యము గల్గుటకై తిలోదకం | బనొసఁగ గోరెదన్ నియమ పూర్వకమిన్నది నీటఁ గృంకుచున్ ‖ క ‖ ఇటుల భర
తుండు పల్కఁగ | నటులను గాకయని మంత్రులాయత్తం బై | ఘటలపముచెమ్మటంబున | నటులగావేవేఁగ నిలిపి రాసైన్యము
లన్ ‖ గీ ‖ శిబిరముఖ పరికరముల చెలఁగు పేన | నన్న దితటంబు చేరుచ నహాద్రివిధుల | నిలిపి రాముని సద్గుణోజ్వలుని మా
త్మ | భరతుఁడు మరల్పఁదలఁచియందిరపురోనిరా ‖ * ఇట్లు భరతుండు సకలసైన్యంబు వన్నదీతటంబున యథాస్థానంబున నా
లిపినకాని రాముఁడును రామునిమరల్పందలంచి దాసంకుపనిబంబిందాంపజనన్న ద్విత్వాదిదితిశప్రసంగంబు ***********
‖ క ‖ అంతగుహుఁడు దాగంగా | పొంతను సమీపించినట్టి యాపేనను దా | నెంతయువిస్మయముం దుచు | సంత్రస్తమున
సనిరొజ్ఞాతిజనవర్గముతో ‖ సీ ‖ కంటిరే మీరు సాగరము భాతిదనరునట్టి వాహినిగను పట్టిపెంచెట | దీని పారంబు
మదిగావిచారించియు నరయఁజాలను దైకయనగుపట్టి | భరతుఁడు దుర్బుద్ధి వశమున కానయావసుధ కేతెంచిన వాఁడు నిజ
ము | తేఁడు నగననరుల్యో దేవకాంచనభూరుహాంకితధ్వజవిమానృపాస్త్ర జంతు | మనలబంధించుకొంటఁ నదునిమి యంతి | తం
డ్రిపంపన్ వనిపినపదంబు జేరి | నట్టి రామునినన్యు లకందరాని | రాజ్యరమకై వధింపుమనివరాయత జేసి ‖ ఉ ‖ భర్తకాసఖుం
డు దాశమునపాలిటి దైవమును వ్వారాముఁడ | యట్టితగఁ శరణ్యుకార్యమునకాస్థనునావలనై ద్రుమాటస్సి | వతిగాలుడొక్కడొ
క్కటను వాచిరి నూరు దర్శ రుగంగ సజ్జకై | పతిగా పరేండ్ర లారభలవర్గము మాంసములుగ భుజింపు చున్ ‖ గీ ‖ మరి
యుయయాన్యమనుదమ తులుకు బలాఢ్యు | లై సధివరులమ్మెయిసరిని తామ్రచాపధరులయి కాపుండఁ గను డటంచు | బనిచెనా
త్మబలంబుల భావ మలరా ‖ గీ ‖ బనిచి పెం డియునిట్లను మనసకున్ లార | రామునెడద్రోహమిత వొనరంగ దలఁచె | నేని
యూసైనయిపుడు సెమానగంగ | దాటజాలదు నాదుప్ర తాపమునను ‖ చ ‖ అనివచియించి యాళతను ప్రియంబెసగగా
మధుమత్స్యమాంసముల్ | గొనిరాముఁడు రెగుదెరగను గొంచు సుమంత్ర మునలిపనీతినా | జనపతి సూతికట్లను నిపాద కు
లాగ్రణి యాగుహుండు నిగా | గనుగొనవచ్చి నాఁడిటుల నాథభవచ్చత్రపతి మనుదెం తియుగ ‖ మ ‖ యల మిత్రజ్ఞాతిస
హాస్రముల్ గొలుచవీడీవంత కారణ్య భూ | ములనుండుగాచిరజీవి రాఘవున కాప్తుండు దార్యుతుఁ గాగానము | బ్బరి యుగాగ

పైనుఁ రాజులత్న ములు సౌభాగ్య త్రయంబులను ధిల్లి వ | తిగాలు దెకెఁ బును వారి సెమమును కధీగుం దేగుంగొర గజా ॥ క ॥ ఆ
నవలనూతనివచనము | వినిభరతుడు ననుగుహుంతు వేగమెవీథిం | పూయనపాదవిభుదా | ఘనునను యతి వదసిద్ధా
గాములతో డగా ॥ సీ ॥ దేవతెౌచిబ్రాంతుడై యిట్లనుభరతయీ రాఘవ తుంగయుగ్మ పౌరామకుయము | ధీరాక రామునికి
మిసైరిపచింతుల పైతిమె మెల్ల భవదీయ భృత్యజనుల | విూన నీదగు దాసగృహమునవశియింవ్పు మునితేతిగొనియదమధిప
నస్ను | నవిసపామలు దెచ్చి సఫలాబు మూలంబు లమితేశుష్టాద్రమాంసములు గలవు | సైన్యులీ రెండునిశలలెస్స గభుజిం
చ్చి | యుంత్స గాకెనరో గతుయుల్ల మురె | తొల్ల రాఘుంబులను తృప్తియొనగు నట్ల | నవిూతుడవై బలంబు తోనరుగు మె
ల్లి ॥ క ॥ యిట్లునుహుంతు భరతుడు గూచి పవినయోగా తులగా భ్రాతిగాంభుయంద దెవన్న దివతురశతితమునగాంబూ ॥
॥ వ ॥ అనుటయు మహా పాపాజ్ఞాంతనాభరతుంగాని పా డెందృ నటి హిత్య భరాసహితంబు లను వాక్యం బులనట్ల నిటొ
॥ గీ ॥ యిట్టి నాపైన్యమంతయునీవ కడకె | తొల్ల విధముల పూజింపసుల్ల మునను | దలచితివి గానకేర మూజితంబొన
పగా | వడిమోనాకో శీతముగ్గురుపా గనసఖుడా ॥ గీ ॥ అనుతువినుతిఁచి శ్రీయుంతుడై నభరతు | దానిపాదాభి వాధునకి
తొలుతరియు | మామమూగాంబు బావుమెమూగామునను | సనగవలయుభరతా జనదనమునతోగా ॥ గీ ॥ అనఘుగంగవంతే
తలరాతుయీ వేశ | ఋధిగమింపదాట నలదిగాద | సుంతు వనమహింద్రుండను ను బూదాన్న | పాలసూతున కనదాతేలు
మొగిలీ ॥ వ ॥ అనుపలుకుందురిశీ త్రివనుదాభివృతిదమూహితాత్మ డై | తనువులపూని రాగలతుదానుబనీ వెను వెంటనే
నుపిం | పొనరగనచ్చే దగా ఘనురఘూగమ్ము వాయను తుష్ట బుద్ధిమై | వనవుగదాతువాభయయిమాసిల్వ తునుండద నైననా
మదిగా ॥ గీ ॥ అనుడునభుము మూడిత్మనతులబూ భరతుడి | ట్లనిమొనహూనకీనతునమ్మిలోన | సంతోయింతు న్యగజదొ్త్రకా
మొదవెతు | రాలమెన్న టికినిగలగవలదూ ॥ క ॥ అతిప్రిన్నలాత్మ డనునా | వితతయశుండగ్రజంతు పిత్న నమునుగదా |
హితమతిరీరాఖనో ర్పి | గతునలరామూనిమురల్పగడగిసనితొదగా ॥ క ॥ ఘావముక వేరోకటితలపు | నీకైనరింపకు మూన
స్థ మేనుబలికెదగా | నావుకు విశశితవదనం | డైపేడుకనుహుతుబలికెనాభరతునితోగా ॥ చ ॥ వనభువి బన్న మొందుతక
ఘువర్యు జటల్పనయుత్మలభ్యతగా | ననుపమ రాజ్య మూగావిడునవాత్మదలంచితినాసతద్ధయూగా | ఘనుసుతపుబల్ త్ర వాభూగా
డప్ర గానసరగా నుపంటిప్రంబ్యునగా | జనవరనీడు కీతీయినిళ్ంబుబిగంబులయందువతిగాలుగా ॥ చ ॥ అనుచునిపాదనాథు
డుప్రియంబునవింపగ తాంతపొను దై | దినమునిగ్స్ంకె రెయినను డెంచెను మప్స్ భలాదనమూవో | ననుపము సైనయాభ
రతుడాత్మ బలంబుటుతిభ్రీకయ్య తా | ననుజాతోన జెంద దపుదాను మూ చేబరి తోమితాత్మ డై ॥ గీ ॥ వెతలభారల దగని
యతిశో కులాంసుని | సతతధర్మదృష్టియుతునిభరతు | జెందె రాజువంద్రవిందాప్ర మురశోక | మనుజాతోదనజ్జ నధిగమిం
చ్చా ॥ చ ॥ విమువరేంద్య దైసభువునంగవునిందలపోయ చుండలో | వరిలొను శోకవహ్ని పరితాపముకొందగ పేర్ని
నాకుతో | త్రమవనమెల్ల గాల్చు వితతంబను దావశిఖంత్రత ప్రహా | తరువును కోటరాంతరగతంబను పావకమేమగా వై
పడిగా ॥ క ॥ వెసభరతున కంగముల్ | పస్పృతంబై శోకవహ్నా భవమ్మర్మలం | బెసగ హిమగిరికి మూర్వాగ్ని | స
మాగమమునహింతుండు నైరసి నరిథిగా ॥ సీ ॥ సైత్తు దిపొవగొన్న నిభగారధ్యానంమకవినిశిలాజాలకంబు గాగ | నలతోశక
ముగు మోన్పభయమును గంబులు గాగ మోహముమునగ్ను గణముగాగ | నగ్గ లంబగు దైన్య జటపీపదము గాగసంతాపవమె
మధీవయము గాగ | నెలమి మూర్చాలు భాతువులు గాగ జెంపాడినట్టి మకిభువుపెనుగట్టుచేత | నాక్రమింపంగ బతియాన్న
పాల్మె బంతు | యాధమెడబాపి చను దెంచి యమతరారథిగా | భోరలుర్తి మహిఁయీబాల్ని నభూరి వేద | నాతిగాభుంతుండు

శమువొందకయ్యెనంత్రా ॥ చ ॥ అనిశసమాహితాత్ము మునుమహాత్ము నునాభరతుంబు తద్దయుఁన్ ॥ మునుమునుగుండుచుఁగాని జీవనందులతోఁ దనిపొదనాథుతో ॥ ననుగతుండయ్యు నాతఁడవ్రతన్నాని మి త్తము చింతఁ సేయునా ॥ అనునును మాఁరతింశ్చొ నతిశాం త్వవు మాటలనాదరంబునన్ ॥ ॥ ॥ ఇట్లు శ్రీరామచంద్రు లనిమిత్తంబుచింతింపుచుండభరతున్నతిసాంత్వ మొ త్తలనుమాం దూరఁతింపుచుం డెనన్న దిపంచ్చా శీతితమున్సగంబు ****************************

॥ గీ ॥ అం త్తవనభూములచరించు నాతిపాద ॥ భతియమేయాత్ము డైనట్టి భరతుతోన। పాప వర్జితు మహాను భావు డై న। లక్ష్మణునిచాత్త్వవినయంబునపఁ దెలిపె ॥ చ ॥ అవనిరుహాంబు క్రిందమీతిజాన్వ తుడైపవళించినట్టి రా। ఘువున కు శా

(*) శ్రీరామచంద్రుల వృత్తాంతమును భరతునకు గుహుండు చెల్పుట (*)

పానవశాశరకాత్ము కములో ధరియించి నిద్రలే। కవహిం తవ్వ తిరుం డెటు మహాత్మునిలత్మ ణుఁ ట్లువేడిరిఁ ॥ బ్రవిమల శీలని కౌరకుఁభవ్యాంతరంబున పాన్పొ నచిరాఁశిఁ ॥ క ॥ దేవయింటపవ్వ ళింపుము। నీవుసుఖాహమాఁదవు మేముసకలక్రమ ముల్ ॥ సావిరిఁబవయగనహమాల। మోవిభులస్వాం తరేచియుంబెదమించటఁ ॥ సీ ॥ వినుము రాఘునిదకు కైకేరో కహితుఁడునా కిలలేసు తెరగండనాలదీని। కన్న తంబు భాషింపననఘాత్మునీమొ్రే లితనితిరాంచిననతులయశము। ధర్మార్థ కామముల్ భరసంభుటిల్లుమై ధరితోనసిజ్జ నిద్రించునట్టి ॥ మత్ప్రాణసఖుని నేమముతోనగా చెదక్షాతులు గొల్వవిల్చేతయాని ॥ యీ యరణ్యమునందు నేనెరుగనట్టి ॥ వింతయునుగల్గ దోక్కా టితొల్లి నేన ॥ నభిరయింపగజాలుదు ననుకతంతు ॥ ధర్మపరతను నాకిట్టులేగవచింపె ॥ క ॥ దేవ్వా పముతకు రాఘువు ॥ దీవసుమతి పట్టితోనవిలశయపింపఁ ॥ బావన చరిత్రనిద్రయు ॥ జీవిత మునుభంబునైటుల చెందుదునయ్యా ॥ చ ॥ యిలమిను రాను కల్ గలసి యవ్వనితోనని మాకొఁనంగలే ॥ రలరఘువీరుడి వ్యురత్నజావలిపై శయనించెకంటెని ॥ బ్బ లయుతునాత్మసన్నిభుని పం క్తిరథుండు తపోవ్రతాదులఁ ॥ ఫలితవ్వ తిగాంచె తనుజన్ముని గాదెగముల్ నతింపగఁ ॥ గీ ॥ ఇతడు కొసలకేతేర నృపుకుమనదు। వేగపతిహీనయగు ధాత్రి వెచ్చెబుంగొ ॥ నర్పి నృపకాంతలలయ తన్నాదములకు ॥ నభిరుమిలు నేడునిక్క ల్ల మనుటనిజమూ ॥ క ॥ మాతం త్రికోసలేశ్వర ॥ సూతిసుమిత్ర యునుభూరిశోకాక్రతనీ ॥ రాతిరియునంగ లేరని ॥ నేతలపోశెదనుమదినినిర్మలచరితా ॥ క ॥ శత్రుఘ్నునాచి కైడ్కను ॥ మిత్ర మునంగలదు మది సమితదుఃఖతర్మై ॥ రాత్రింబగలును బొరలెడు ॥ నీత్రిదశోపమునితల్లి యికమన దసఘూ ॥ గీ ॥ తాదె సంతవట్టు భరతప్రతిష్టంబు ॥ బవయక సుతు రాజ్యపదవినిడక ॥ సురపదంబు జెందుభరతాదులు పరేత ॥ కృత్యములనుసం స్కరింతురతనీ ॥ మ ॥ ప్రవిభక్తంబగు రాజవీథులు బహుప్రాసాదహార్మ్యంగళో ॥ పవనుల్ తోటలు తూర్యనాదము గజాశ్వశ్రీలు తేకుల్ శుభో ॥ త్సవముల్ గల్గి ప్రహృష్టహృష్టజన సాంద్రంబౌనయోధ్యాగనుభా ॥ జావమొప్పఁగా భరతా మలుంతగలరత్నాంతంబుసంతుష్టులై ॥ క ॥ వరసత్యవాక్యమునను ॥ ర్వరవెలపిన మకలిమ్మైసకాముని తోనఁ ॥ మరలస దూఁడెంతులేరిని ॥ త్స్వరమునుపదేశీ పగలముమోద మెలర్పఁ ॥ క ॥ అనిలక్ష్మణుండు తాపం ॥ బునబొరలుచు పెక్కు గతులభూ రివిలాపం ॥ బొనరింపుచుండ నానిశి ॥ సనిహాఁ భానుం డుబొడమెఁగనుధికరుచిమ్మై ॥ క ॥ వినలుంతను రవిబొడమెడు ॥ సమయంబునదిమతలతగను సవరించిరఘూ ॥ త్తములనరుపురిని నేనుమ ॥ భమగాడాటించినాడ గాంగతటమునఁ ॥ గీ ॥ శ త్రుదమనులు వరశర చాపభర్త ॥ భరులు చీరజటాన్విత ఉఁ శరిపతిసమ ॥ బురుబలాఢ్యు లు రాఘువులిరువురవని ॥ తనయ తో నిరపేతులై సనిరిభరతా ॥ ॥ ఇట్లు రాముల తమ్ములపురిఁ జానకీ తోడమెంగా నదియవ్వల జేరఁగాని నానుమాం మ భరతుతో డెచ్చె నన్న దిషతశీతి తమున్సగంబు ****************************

॥ వ ॥ అనుటయు మహాబలుండును దీర్ఘబాహుండును సుకుమారుండును పుండరీక విశాలాక్షుండును సమానరూప వయో విలా
సుండును నిమ్నస్కంధుండును నాభరతుండు స్వస్వరూప కేకయరాజ్యకాలంబునఁ గుడించుచు నెంతయు సంతాపంబునం బొరలుచు
సంతోషనిహతుండగు నేనుంగు తెరంగున నతివ్యథితుండుగా నేల వ్రాలినం జూచి చేరువనుండు నలశత్రుఘ్నుండు నన్నశోకంబునం జే
చిశోకాతిరేకంబున కృశీభూతుండై తెల్విదక్కి చెట్టువిలపించె నంత భర్తృవ్యసనంబున నుపవాస కర్శితంబైన కృశత్వంబు
నొందిన తజ్జననులందఱచటికేతెంచి సుస్వరంబున విలపించిరా కౌసల్యయును భరతుని సావధానునిఁ జేసి ప్రేమ దగు
గాఁ దనబాలకుని మాటికి నాఘ్రాణించుచు నాలింగనంబున గారవించి బాష్ప పూర్ణలోచనయై యిట్లనియె ॥ క ॥ భరత భవ
దీయగాత్రము । జ్వలితముగాదుగద నీవశము మాబ్రతుకి । త్రిలొకస్త్రీయుతుండై రఘు । వరుఁడు వనకేగె నిన్నుఁ జూచి బ్రతి
కెదనాక ॥ క ॥ భూవిదితుండైన రాముఁడు । పావనుఁడగు ననుజుతోడ వనభువికేఁగ । దేవపథంబున నృపుఁడరిగ । దీనకర
దయిక మాకు నిక్కంబిసమా ॥ గీ ॥ భార్యతోఁ దలిపిన పదము నెక్కిన । యేకపుత్త్రుఁడైన నారుఁడారు । నైన సుమిత్రపట్టియ
తనేనియక్ష్మీలు । వనము వింటిపై కొంటియనఁ దలంచుగా ॥ గీ ॥ నెక్క ముమారాతలమునకు నెయ్యము తెలిపెండి । పేరాముదర్మ
నతుప్రూరాణాడర । కోసలేంద్రుసుతను కూర్మి నిలగ మార । డించినరూపుతో వచించెనిట్లా ॥ సీ ॥ రాముఁడెచ్చట రేయి
సౌమిత్రిసీతయు గొలువఁగ వసించె నలలితముగ । నెయ్యాదిభుజియించె నెటపవ్వళించె నాకెఱిగింపుము నకతింక మార్గ
భరతుని కట్లు నుభవంబుని భావ్యంబులు ఫలములు భక్ష్యముల్ భక్తితోడ । నేని వేదింపఁగ నృపధర్మ మాత్మలోదలఁపోసి దాననవో
న్యులముగాని । యథిగెనై కొనడగమను యాగతిచ్చి । యనుబాడపిలిచి ట్టి పావన జలంబు । త్రావి రాముఁడు చారయుత
ముగ నేను । మొప్పనుపవాస మొనరించె నుచిరరీతి ॥ క ॥ రాముఁడు త్రావఁగ మిగిలిన । యామాఘుర జలంబు త్రావియు మ్మె
యునుండెగా । సౌమిత్రి వారిమున్నరు । నేకుంబుల సగ్నిరంతి నెరిసాంధ్యవిధుల్ ॥ చ ॥ అనుజుఁడు కోమలంబులయి సట్టితృ
ణంబులు దెచ్చి శయ్యయుం । పొసర మొనర్ప గాసట రఘూత్తముఁడా జనకపుత్త్రితోన మె । య్యన శయనింప వారల పక్షాంకుము
లగా గడి గోసుమిత్రసనం । దనుఁడలయించుది తమపదంబిడె యామ్నాసంశయంబిడె ॥ వ ॥ రాముఁడు మేదినీసుతయు రాతిరి
టగా బవళించియుండగా । నేమముతోడలక్ష్మణుఁడు నిస్తులమై నశరాసనంబును । స్తోమములగ దనకుటావర తూణయుగం
బుతెలాంక లీ శరముల్ । రాముఁడ మొప్పబూనియుచిరస్థితి మేలుకనిట్టొప్పునత్తరిగా ॥ క ॥ బలువిల్లు వాడితూపులు । సలలి
తముగ బూనియేను సౌమిత్రిగదా । నెలకొంటిజ్ఞానియుతముగ । బలరిపుసముఁడైన రామభద్రుని ట్రోవగా ॥ వ ॥ ఇట్లు కన
కాంణభరుండనై ఆప్రభాతంబున రామభద్రుం బొందుటను సౌమిత్రి చెంత మేల్కొని యుంటి నేనని గుహుండు భగతుని
తోడదెల్పెనన్నది న ప్రాశిని తమన్నగలాబూ **
॥ ఉ ॥ అనవుండా భరతుండు మంత్రియుతుండైయా యింగుదీవృక్షమిం । పొసరగాఁ జేరియటకాదన ఊరఘుసంశోత్తము
శయ్యకాగనుం । గొనియాతల్లులతోడనిట్లని మహాకారుస్థుండిటగా బవ్వళిం । చినవాడాగని మైపి కొదమిదె వాసిగాదే చూ
డుగాతద్దయుగా ॥ గీ ॥ పంక్తిరథునకుం బుట్టి మహాభాను । కతుల ధీవిశాలుండైన రాము । డూర్వి పవ్వళింప టొప్పదీయ
సంపు । పరఘమీదనెట్లు పవ్వళించె ॥ సీ ॥ చందనాగరుధూపసంవాసితంబులు పాండురాభ్ర నిభప్రభాయుతములు ॥
తు ॥ శారికాశ దంతకనాదితంబులు సుమహితాస్తరణ సంశోభితములు । మేరుకల్పములు చామీకర శయ్యములైన
రాంచితభూతలాంఛితములు । విరులమొత్తంబులచితలై కమపట్టుచల్లనిపాద సాదసౌధహర్మ్య । తలములలరించిగీతవా
ద్యముల మేటి । భూతుణంబులం బ్రొతలభూరిశంది । సూతమాగధకృతకథా స్తుతుల మేలు । కాంచు రాముఁడు భువిపవ్వ

లించెనిట్లు ॥ క ॥ విను తీవినమ్ము దగడునా । కన్న తము గాదో చుచున్న యదినాదగునె । శస్త్ర సమునొప్పెను మోహముసం । జనితంబై నయది గాసన్యస్త ముగఁ టిగా ॥ క ॥ దైవము కాలము కన్నఁగా । వారిరిడుబగాలము కాల వశతర ఘువరుం । డావై దే హిదశరథ । త్మా భరతుకోడలును ప్రదమికయ నించిరిగా । చ ॥ ఇదె కనుగొంటి మీరఘుపు లేండ్రు నిపొన్న తదీయగాత్ర సం । ముద్రితత్ప ణందాలోల్పె డిదె మేదిని భూమగారాశిలో విదే । హదుహిత పవ్వళించెనిట నంచుదలంచెద నచ్చటచ్చ టగా । సదములమాసువర్ణకణంబులముగ స్థానవర్యో వింతగఁ ॥ సీ ॥ నిరిదొ లైదుసయింట చెరగుంటనంటినది దెగనసద్యో తిమద మెలపు । నందందసక్తుంబులను పట్టునట్ట పుత్తంతుస్నల్ దనరెడి వింతకుచుల । కాలకోటుల గాత్రిపరవశపశ్వి నియ తునవ్వ ధూమాళి పొగలతున్న । జనసుతుడగు రామచంద్రు నిశయ్య సౌఖ్యదశలంతు దల చెదనాత్మ లోన । నమ్మహాత్ముండు నాకొరకటయిట్టి । కఠినతలమున దారయుక్తుఁడు గాగ । పవ్వళించె నాథుని భంగిగిట్లు । ఘాతుకుడనై మహాఘుండు గ ట్టుకొంటి ॥ చ ॥ భువనసుఖావహుండఖిల భూతహితైక రతుండు భూరివై । భవుడసుభాయతాయుకున్న పాలకులాగ్ర ణిభోగశాలిస । త్తవలయవర్ణదాసుల రఘుప్రవరుం డెసలేని గాజ్యలం । క్ష్మీ విభవమంతయు విడిచి మేదిని నేగతిపవ్వ ళించెనో ॥ క ॥ అనఘుడు నవహసుఖావ్యం । డనుజుడు శుభలక్షణాఢ్యు డగు లక్ష్మణుడిం । పొంగగ విమతవు వేళను । తన యగ్రజు వెంటనరిగి ధన్యుండయ్యెగా ॥ క ॥ జనకజపతి వెరు వెంటను । వనభువి కేగిన కతంబున కృతార్థతేగాం । చెనరెా మేటుందరకు । య్యానఘుని బాసిదివిస శయము ననిబోధకుగా ॥ గీ ॥ భువననుతుడగు మా గంగ్రిదివము జెంద । నఘు డగురాఘవుడర్యా మాత్రయుంప । నావిభుడు లేని నావచందమునధాత్రి । శూన్యముగదోచుచున్న దిపొరిదినాహ ॥ క ॥ కానన భువినుంతీసనా । శ్రీ రఘువాహనలంబు చేకక్షినమా । యాఖిలధరణినెవావ్వ । దైసను కానాక్రమింపనాత్మదలచు నే ॥ చ ॥ ప్రజాదవిహీనులాభటులు బంధనవర్జితమౌగమాశ్వ బృం । దములకవాటబంధములు వ్వా రపసంబులు కాపు లేనివ । ప్రముఖలును గల్గి బాహ్యతలరక్షక సాధనహీన యోనయో । ధ్యాపురి నిగోగరింతయునిపొవ్వ నభవ్యముసట్లు శా త్రవుల్ ॥ చ ॥ జడలును నారచీరలును నన్న నిబూపఫలంబు మూలముల్ । తుడుచుచు నెటగండి వికరుంభి పైపృణశయ్య యందెకిం । పకరగ పవ్వళించెన మహాస్థగనావ్రతిక్వావహించినే । కతుసుభానైఘూతముని వైవిపిస్గలినుండు నీదు టగా ॥ చ ॥ అతఁడప్రతిజ్ఞయగా సఫలమౌనట్టు తైసను లక్ష్మణాగ్రజు । డతుల మహాసురావడుసన్నమి త్త్రము కాననందు నగా । హితమతి బాయదాగఘు తెలేండ్రు దు లక్ష్మణుతోడ లోత్రుని । తీతిసవరిగా ద్వకేంగు ళ్లభిషిక్తుని సోనచేగాదరయ్యా యోధ్యలోగా ॥ ఉ ॥ నాయిలువేల్పు లీతలపోవ మానసస్య ముగానసుడనై । వెయువిధంబులగా గదువిని బి వేడెద రాఘుకేండ్రునా । శ్రీయుతుడిట్టి విన్నపముచిత్తము సందిడకున్న నాతనిగా । బాయక గొల్తు నేనలక్ష్మ పానిధి సన్నుతిగస్సరిం చునే ॥ * ॥ అనియిట్లు భరతుండు తనమనంబున నీటి తీక్ష్ప యింపుచుం డెనక్క దిఅష్టాశీతనస్సగగంబు ********

॥ చ ॥ అగవచియింప్రచు భరతుడ గ్రటినీల లశ్జ రేయిమేు । ల్గావి వశియించి వేకువను కాంతు వలిపగలక్ష్మ ణానుజాగా ॥ గనుగొనిపల్లెనిమ్మె యనికగానదురింపకులెమ్ము వేగదోట్లాచన చెన్న శేవగుణాకు భితుడై నిషాదనాథునిగా ॥ గీ ॥ బల ముతను గంగదాటింపగలడతండు । నావ్ఞడేట్ల భూరిది నావళమున । మేలుకొనినాడసనుచు సుమిత్రసుతుడు । నౌటిభర తునకు దెల్ప నత్తరిగుహుఁడు నా ॥ క ॥ చనుదెంచి కేల్మోగిచియు । ట్లనియెా భరతునకు విశ్వమహాంబుధిరం । బాసరేయి సుఖం బుండె । యరఘుబలంబులకు నీకు నారోగ్యంబై ॥ చ ॥ అనుపుమ ప్రీతిపూర్వ మనుసన్పలుకుల్ విని సంతసిల్లి రా । ముని వశ్యం వదుం డఖిలపూజ్యు డునా భరతుండు వానికి । ట్ల ను జనస్నాథ పూజితుల నైతిమి పొఖ్య దమయ్యె రేయుగిం । గనుడ

రియుంప జేయుమనుగు గాతశుముగా భరతాజ్ఞ ధీవరుల్ ॥ మ ॥ అనవుండాగుహుండయ్యు దనానగరమింపారగా బ్రవేశించిమే ।
ల్కసుడోర్ధి వనులార లేండు శుభముల్ గల్గుగా సదా మీకుచ | య్యనవాదల్ గొని రంతు గంగ నిక సైన్యంబెల్ల దాటింప
గా | సనుహాపుండు ప్రబోధనంబ బిలబి కాంతుగా లేచి రానావికుల్ ॥ గీ ॥ అంతపెను నావలేనునూలయుగాక | ధ్వజ

(*) భరతుండు గంగానదిని దాటుట (*)

ములను ఘంటికలను ఘాంటి తతుల | వింతరచనల వొప్పె డుబిగ్గ గట్టి | గట్టివాడలు గొని తెచ్చియచట నిలిపిరి ॥ తీత్సాహ ॥
అంతస్సుపుడు పాండు కంబళావృతంబుతగ్గ యుగా | సంతసంబొనచులానట్టి చాడుకింకిణీధ్వనుల్ | వింతరచనస్వ స్తికమును
గ్పెంగళ్ల నట్టియ | త్యంతశుభదమైననావ తాను చెంత దెచ్చెడిగా ॥ గీ ॥ ఉరుబలాఢ్యు లైనభరత శత్రుఘ్నులు | కోస
లేంద్రపుత్రియాసుమిత్ర, తక్కినట్టి దశరథస్య పాలకాంతలు | వరుస నెక్కిరపుడు వాడమీాదా ॥ క ॥ తొలుత పురోహి
తులును గురు | వులు భూసురవరులుపిదప భూపాలునిభా | ర్యలు నెక్కిరందు శకటం | బులుపణ్యములంతనిడిరిపొండుగభవ్య
త్వ ల్ ॥ గీ ॥ ధ్వజములాదిగ గలసైన్య శిబిరములు | గొనెను వారల లేపులగ్నం కువారి | సైన్యములయుగ్రఘోష్టును
సంచరించు | వారలని నాదములు సురపథము ముట్టె ॥ ఉ ॥ పున్నత కేతనావళులనొప్పెడు నావలు సైనికావళిగా | బన్నగ
బూనియేసనరొ వాణిగణంబుల కొన్ని కాంతలగా | కొన్ని రథాదియానములకొన్ని ధనంబుహయాది వాహముల్ | గొ
న్నివహించినావిపులకుంరికరీతి నొగిగా పరింపగా ॥ క ॥ చనియవలితీరమునసనా | జనస్కంద మును పేచిరామరలసను దెంచునొ
డగా | గొనకొని విచిత్రగతులుగ | బొనరింపగ బతిరొ దాసముఖ్యు లతోడగా ॥ గీ ॥ అపుడు మాకృటీల యాజ్ఞనన్న దిదా
టు | చున్న తధ్వజాళి నొప్పగిరుల | పగిది గానసయ్యో వరకేతనాలంకృ | తంబులైన బహుమదద్వి పములూ ॥ క ॥ కొం
దరునావల చేగురి | కొందగు తెప్ప లనుమరియుకుంభఘటములగా | కొందరుబాహులనీదుచు | కొందరునదిదాటిరపుడు
కుశలతె మెరయగా ॥ క ॥ ధీవరుల చేతనన్న ది | యావలికడ కేగబడుచునా పేసచనెగా | పావనమైనప్రయాగము | వా
వసుంలను మైత్రలగ్న మావేశింపగా ॥ క ॥ తనబలమునా భరతుడ | వ్వసథుపి నిపథి క్రమంబు వాయు సుఖముగా | సుకిచితగు
ఋత్విజులతో | సనిరొభరద్వాజమానిపొందు నిజాదగా ॥ క ॥ చనియా దేవపురోహితు | ఘనతర మునినాత్రమమ్ము
కడకేగియటగా | గనుగొనిరొనాద్వ జనిర | వ్యానిగావళిపనశాలయుకుపావనమూ ॥ ౫ ॥ ఇట్లుభరతుండు ఋత్విక్
సమేతంబుగా జనిబృహస్పతి సదృశుండై నభరద్వాజుని యాశ్రమోపవనంబు గనుంగొనియానన్నదిపకోన వతిలేమ
స్సగాంబూ **

॥ సీ ॥ అంత్రనాభరతుడయ్యాశ్రమమామికిబహుపు దవ్వు బనెల్ల బలమునునిచి | శస్త్రముల్ మరియు రాజకరంబులు మా

(*) భరతుండు భరద్వాజాశ్రమంబునకుబోవుట (*)

నిదుకూలంబులై నయట్టి | రెండువస్త్రములు ధరించిపురోహితుమంగలనిడు కొనివెంబడమెసగ | మంత్రులతోడ నేవము
సకాల్నడనేగి వారలనచటనింపారనిలిపి | యాభరద్వాజుదరిశింపనలవశిష్ఠు | జూచునేపీఠముననుండి లేచియతడు | తేగ
యర్ఘ్యంబుగొనిరంతు వీరికనుచు | శిష్యజనముల బని చెసౌశీల్యమునమా ॥ ఉ ॥ అంతటభక్తితో భరతు డమ్మునియంఘ్రు
లవ్వాలనాయశ | స్వాంతు నతంటుప జిరథుపట్టి నిగాదలపోసి యామ్మదుస్వాంతుల కర్ఘ్యపాద్యములుసత్ఫలముల్,
తగనిచ్చి వేడిబల్ | తొంతిని మంత్రికోశపుర సైన్యసుహృత్సకలంబు తదద్దయుగా ॥ చ ॥ ఇకసను కేజాదాదశరథేంద్రు
మస్వగాతుడౌ తెరింగియ | య్యసమునతంతు పేరుగొనదయ్యా వనిమ్మన్న పాలసూనులం | మునివరు డేడిరిమ్మైయులపో

[illegible]నుశిష్యకోటికిన్ । తనవ్రతపఃఫలం [illegible] నబల్కి [illegible]యుండలేరుగా ॥ చ ॥ [illegible] భయమును [illegible] ధర్మము [illegible]వచించియు । ట్లనుసృపసుతుతో రఘుకులాగ్రణి । [illegible] తనముల [illegible] [illegible]నప్పుడు [illegible] లెల్ల । [illegible] పసన్ని [illegible] దోషంతయునా [illegible]నంబునన్ ॥ సీ ॥ [illegible]లోకంబులకాసు దమొసగు నేశక్త్రి నాశకుని కౌసల్య [illegible] । [illegible]తమ్మునితో [illegible]భూమి [illegible]నుండనుప [illegible]మున్న తమునగ । ప [illegible]పంప్రసతంత్రిపదు [illegible] గెంటల్లు కానలనుండ [illegible] బలియుగట్టి । [illegible] మునకిప్పు [illegible] [illegible] లక్ష్మణరాజ్య భోగ [illegible]ంతనుదురితము । [illegible]పదలపవ్రుగదయను [illegible] భరతుడు । [illegible]కన్ని రోలుకలతబడు పలుకుల । నని యొసీవిట్టి వానిగా ననుజులంచి । [illegible]నిహతుండ నాతుడు [illegible]నివత్స్యా ॥ క ॥ నాయక దోషము దలపకు । [illegible] పవహా [illegible]నసుద క్షితి । [illegible]యంపయద్ధి యనైముని । నాయకయద్ధిమతము గాదుసాక్షింతుకయ్యక ॥ గీ ॥ అనఘుడీనను [illegible]మంద నై [illegible] క । [illegible]నన్నుగ్రహించ [illegible]నుని చేత । కొనియ [illegible] కుమరలదోకొని సనుటకు । వచ్చి [illegible] దంబుల [illegible] [illegible] ॥ చ ॥ అనఘుమ [illegible]మంచిటులవొ టవెఱింగియ [illegible]గ్రహించ [illegible] । సనుతిభక్తి [illegible]మైన రఘునందనుడి [illegible]టనుండ [illegible]డు । [illegible] నుడుమ [illegible] మ్మునికులాగ్రణి కై కలవాజాతోనని । ట్లనియెవసిష్ఠ ముఖ్యు లగునార్యులు వేడ నన్నుగ్రహించ [illegible] ॥ చ ॥ వరమతి మైనపత్తి రఘువంశమునం [illegible] వించినట్టిని । [illegible] అంగో [illegible] క్రమవృత్తి [illegible] [illegible] క్తముల్ గదా । [illegible] [illegible] కునీగుణముల్ [illegible] భహా [illegible] గింయిా । కరణిని నింను [illegible] దివ్యయశో [illegible]వృద్ధికై ॥ చ ॥ భరణిపనూజలక్ష్మణుడు [illegible] యుథ [illegible]గొల్వ బోల్పుచా । నక్షయగ [illegible] వేదితుణియా రఘువీరుని నేన [illegible] । [illegible] గెడిచి [illegible]పూటమున భాసిలియా ఘనుడున్న వాడుసా । దరతవ [illegible] ధానుల తోనట [illegible] బోవు

—(*) భరద్వాజ మహాముని భరతునకు విందు చేయుట (*)—

[illegible] ॥ చ ॥ గొనకొనినాయధిపు మొనగూరుప [illegible] చా । యనుపమధీనిధీ యనుడు చారప్రభూప్రసిద్ధమై [illegible] । పనయము [illegible] భరతుడట్లు [illegible] యటంచు [illegible]యం । తసలముసీందు [illegible] నాశ్రమపదంబున నుంచదలంచినత్రి [illegible] ॥ * ॥ [illegible] భరతుండు అభరద్వా జాశ్రమంబున [illegible]దలంచ నన్న దినవతితమ [illegible] ****** ॥ క ॥ అంచెవనింపదలంచిన । సుందరవిగ్రహునికై కసుతుని భరతునా । నందమునసంమునీంద్రు డు । విందునకై పిలువ సత [illegible]నయా [illegible]డై ॥ వ ॥ భరతుండు భరద్వాజమునీంద్రునకిట్లనియె ॥ గీ ॥ అర్ఘ్యపాద్యంబులొసగినాకడవి లోన । [illegible]ఫలముల నాతిథ్య [illegible]మిసలిపి । నాతవిటనావు [illegible] ననవ్వి భరతు । నకు భరద్వాజమానియానతియొసంగె ॥ [illegible] ॥ [illegible]నంతు [illegible] వానిగనిన్ను నెరుంగుదుర్ [illegible] । యీావుప్తు మోదమందగల చేమిటనై సన్యపాలు [illegible] । [illegible]కంగమింతితగ్గ యుత్తు ప్తియొనర్చ [illegible]నెదన్ । దేవమదియ్య [illegible]థితముదీర్చ [illegible] నేముదమందుసట్లు [illegible] ॥ క ॥ [illegible] నేటికిదవ్వన । నిలిపిటకే [illegible]న్న పవరనావ్రం । [illegible] భరత [illegible] [illegible]రచితాం । జలియైచిన [illegible]మున [illegible] నకనియెన్ ॥ చ ॥ వినుడు మహాత్మ [illegible] [illegible]ని [illegible]బలంబుతో । మనుజవిభుల్ ప్రయత్నమున [illegible] [illegible]శ్రమముల్ ద్వజింపగా । ఘనువర [illegible] [illegible] భద్రదం [illegible] । మొనసి [illegible] [illegible]మని [illegible] నేను [illegible] ॥ ఉ ॥ [illegible] [illegible]కలనై న్యముల్ [illegible] । [illegible] [illegible] నిర్మల [illegible] । [illegible] [illegible]కయనిచి [illegible]దలపోసి యొంటిని । [illegible] [illegible] నిశా [illegible] యసుండు [illegible]డై ॥ క ॥ అప్పానిబిల [illegible] పై । [illegible]నిటనైతిఆ మనుజు [illegible] । [illegible] [illegible]

ఘోషంబు । తన్మియుఁ జూపించె మణిహర్మ్యంబొ వరక్ ॥ వ ॥ అంతనాభరతుండు ససైన్యంబుగా భరద్వాజాశ్రమ
మునఁ బ్రవేశించెను అని ఋష్యాశ్రమంబులఁ జూచి చెప్పెదరని యనిన్ని పాంబులఁ బేర్కొనియవటక్ కొనవమునుండై దేవాదేవులయందు విశ్వకర్మాదు
లాది దేవగణలను యమవరుణ కుబేరులను మదియ్యుంబులని కార్యంబునకు సంవిధానంబు గావింపుఁడన్న వారును కాలోచితం
బు పేర్యక్ దలంచినాడనని యాతిథ్యంబు గావించిమరియు వారు స్వాహానుబుఫ్ఫి స్వాహానుబు ప్రథమినాకసంబునక్
గలుగు నవులన్ని యనావసపోయంబులను గాక వానిలోనక్కొన్ని పైరేయంబును మద్యవిశేషంబును కొన్ని యాయురసం
బును కొసయగు తోయంబును స్రవింపఁ గాక విశ్వావసుహాహాహూహువులను దేవగంధర్వులనుఘృతాచికిశ్వా చియ్యిక
కేశియలంబుసనాగదంపహేమ భీమఅద్రిక్ర తేస్త యనంబరను గంధర్వాంగనలను కమలాసన పాకశాసనులకొలు వు
నట్టి తక్కినది వ్యాంగనలనంతరం బిలిచి వనస్థి వ్యసుంతరులుఁ విద్యాంబరాభరణభూషితాంగలై తుంబురుసమేతంబుగా న
నుని దెంచిన్ను త్రగీత వాద్య వినోదంబులనను మోదింపుచు గాక దివ్య నారీఫలాన్వితంబు శాఖోలంకార దళవిరా జితంబు
సుకాశికవనంబు స్తరకురుభూములనుండిటకే తెంచు గాక యింద్యోపమంబు భక్ష్యభోజ్య లేహ్య చోష్యంబులను చతుర్విధ
ధాన్య ములనుసురపాదపస్పృత్యు తంబులకువిచిత్రపుష్ప మాల్యంబులు సురాదిపేయంబులున్నాంసాదివస్తువులు గలుగు నై
య గాకయనిసమాహితచిత్తుండై యనుపమంబగు తేజోవిశేషంబునక్ బొలుపుమీరెయ్యా వా స్త్రో క్తస్వ తయుక్తంబుగా స్తో
కమహామంత్రంబు పఠించి భ్యానపరాయణుండై కేల్మోడ్చి తూర్పు మొగంబుగ శుభాసనంబు ననుపవిష్టుండై యుండ నా వె
ల్సా గములె వేరాఁ రసాత్మక్ కరించిరయ్య వసరంబునా ॥ సీ ॥ మలయదర్దురశైలములు వేగ ననుదెంచె కమ్మని తావులు
గడలుకొనెడు । సుఖతరంబగు గాడ్పు సొంకిది వీవదొడంగెన్ దంబతంబుచోచి త్రమలర । కొ౯ వ్వరివానలు గురియ ఫ
వ్యంబులౌ మొగులు మొత్తంబులు మొనసి పొలిచె । దేవదుందుభులెల్ల దిశలందు మొరసె పెనచ్చరలున్నృత్య సల్పి రాచాలద
నరి । రమరగంధర్వ గానముల్కొమరు మిగిలె । వీణియలసుస్వ రంబులువి స్తరిల్లె । నలయమై సమం బుమ్మ దుంభవానా
లనినాద । మిలను నింగి నిజనుల వీనులనునిండె ॥ గీ ॥ జనులవీనుల విందయి వినతిగాంచి । నట్టి యానాద మడగినయం
తభరత । సైన్యములువిశ్వ కర్మసుసం ఘటనమున । జూచి వెరగం దెనయ్య తచూర్ధ్వలలరా ॥ సీ ॥ మరియనమ్ముని యా
శ్రమంబువనింద్రనీలములవై దూర్వంబులను పానింపు । పచ్చికపట్లగన్పట్టెడు పంచ యోజనమితంబగు ధాత్రిసమత గాం
చె । ఫలితంబులై యూతేపనసామలకబిల్వఫలపూరకకపిత్థ ములుదనరె । దివ్యభూములవర్ధిలుకు చైత్రవనంబుతీరవ్వ, తు
ములనొప్పారుచుఁ । మేడలు గజాశ్వ శాలలు మేలు సమత । తోరణంబులు పొదతోరణములు నిరాభ్ర । నిర్మల
శ్యాలశాలామందిరములచటి । కోరిన త్తరకురుభూమినుండివచ్చె ॥ మ ॥ అమలంబౌ మణిభావ కాంబరములక్ యానా
సనశ్రేణులక్ । గమనీయ్యంబగు హేమపాత్రికలముఖ్యంబౌరసాన్నంబులక్ । సుమమాల్యంబులమేటి పానుపులనుక్
ఛాపట్టుపాటీకపం । కమయంబుక్ జతురస్ర హామువేత్యం జెరెనారా జొగిక్ ॥ గీ ॥ అమ్ము నీంద్రు నాజ్ఞ నాన్రుపాంబిర
మున । కరుగునతని చెంతనఖిలమంత్రు । లనపురోహి తులను సనియుర్వి థమునాచి । యుల్లమునపు వొంత మొందిరఁపు
డూ ॥ క ॥ జననుతుమభరతుడచ్చ్టట । ననుపమమగు నాసనంబున్నా జనముగొడుగుక్ । గని రాజాపాదంబగు తా । నిష
రిక్ వలగొని యెమంత్రినికరముతో వక్ ॥ గీ ॥ అతుభాసనంబు సతతంబూజించి । వినయమొప్ప రాఘవునకు మొక్కినై ॥
మంత్రిపూరూగ్య పైనసమహితాసనంబున । గూరుచుండెవ్య జనధారియగుచూ ॥ క ॥ అంతనమాత్య పురోహిత । సంతతిష
హాధిపప్రభోజపదకుసక్ । సంతసమునగూర్చుండిరి । వింతరచన నొల్పుసమా పీఠములపైనక్ ॥ గీ ॥ భరతు చెంత నవు జె

ళాయసకేదంబు। ఘుణనుణా ఖిణుకుగళలసుధామ। యంబుఅనుపమంబు అనుమందిరంబుల। నమ్ము నింత్రమహిమానవ
టూలిశె ॥ వ ॥ అంతనమ్మానియమగ్రహంబు వలన తత్త్రణంబ దివ్యాంబరాభరణ భూషితాంగులను విరించి ప్రశాంతవి
హ్యాంగనామణులును సువర్ణామణిము క్తాప్రవాళశోభితంబులగు నరుపమాభరణంబు లలంకరించుకొన్న కు బేరస్త్రీషిత
కిన్నర కామినులును కరంబులట్టుకొన్నంతనె పురుషులకు చిత్తవిభ్రమంబొదవించు నందనవన విహారిణులగు నచ్చరలును శే
షానిరువది వేలసంఖ్య లనను డెంచినినారదుండు తుంబురుండు హాహాహూహువులు మరియు గణ్యానసూర్య సమానవర్ణస్థులగు
గంధర్వవరులునాభరణమోహి తాంగసంబులానవర్ణంబులుండిరలంబుసురుక్రకేశిపుండరీక వామనయనంబరగు గంధర్వస్త్రీ
లవిచిత్రగతులన్స్త లీ వనమోకంబు నరపికమూలోకంబుస చైత్రరథంబను కావెక వనంబునగ లుగు దివ్యంబులగు మాల్యం
బులని యుప్రయాగస్థలంబున గహంగొన నయ్యె బిల్వవృక్షంబు లమ్మ దంగధాతుల య్యె కాడ మాకులు కాళగా
మలై దన శర నక్ష్వ గ్గంబు ల నతకా వెషం బులు ధరించె సరళ తాళ తిలక తాపింఛ తరు పుణ్యకుల్ల వామనా
కృతులంగను వట్టి జంబూ శింశుపామలకంబులు వనలగలు ను స్త్రీ రూపంబు దాల్చి యాసైనికులతో సుకలు ల్రాప
డుచాయసంబు లును ముఖ్యంబులగు మాంసంబు లనుయథేష్టంబుగ భుజియింపదగుచు భాషించు చుండెనట్టియడా
॥ కీ ॥ కంజనయనలాలోకనికి నేడేనమండు। పాయసనేటి తీరముల తెంటి। యాస్మాలె తిజలకమాచిక పై దుతిచి
రా। వించిరొండొరులను పేయములనూ ॥ గీ ॥ కరిహయోష్ట్రవృషభ ఖరములకనువుగ। నితులాజమధునలింభ మీరా
భరతరొూధ వాహవర్గము చేర్చేచి। పేటివాహనపలు మేతలిడిరీ ॥ వ ॥ అప్పుడశ్వగ్రాహకుం డశ్వంబును గజర గ్రా
హకుండు కుంజరంబును మదోన్మత్తులై రెరుంగరైరంత ॥ చ ॥ యలమిసమస్తకోనుముల తృప్తిపహింప్రచుర స్త్రచందనం
బులకనప్సరోగణసమన్వితులై విహరించువెల్లసై। న్యులుబికదంతకాటవికతాోక్యకునేగముభద్రమొందుగా। తల్ఘు
వర్యుడీభరతు డారయపేమముగాంచునిచ్చలుక ॥ చ ॥ మదకరవస్తునల్ గుడివిమశ్రేపగాంచిరిమక్యశాసనం। పాద
వగసల్పియ క్తమునయుక్తమునక గనరై రొక్కింతయుక। సదమలప్రవృపాక వరచందనముఖ్యమస్తభోగ్య ఘం। పదల
దనచిరా సై నికులుభావమునక ముదమందిరచ్చటక ॥ మ ॥ మరలక హంసవినాదముల్ సైలగగామాల్యస్ఫురస్త్రా త్రిశై
కరమిం పారహసింపుచున్నటనముక గావింపుచుక బాడుచుక। సురలోకంబెకెలంబనీస్థలమటంచుక టల్లుచుక సంచరిం
చిరి వేవేల్ భరతానువర్తులకునా సేనాజనుల్ వేడుకక ॥ క ॥ అమృతోపమానముకన। న్నము తతిచిన యంతనాజనప్రత
తికిది। వ్యములను నానావిధభ। క్ష్యములనవీక్షింపకుడుడు కాంతుజనించెక ॥ చ ॥ సలలితమూతిభూయాభరతుసైన్యుల
కమ్మునియాజ్ఞనచ్చటక। గలిగిరి వేలసంఖ్యలను కాంతలుభృత్యులుదాని కామణుల్। తలపగ వారిదక్షమరి కాదు వర
స్వరకార్యజాతముల్। సలుపుటమారి కుల్ల మునసంతసమందిరి పూర్ణకాములై ॥ క ॥ మలినుడు తృషాతుకుండను। భ
లమాసిన వాడు వీతభవశోంబరుడుక। సలలితయశుడగుభరతుని। బలమునవాకడైన కానబడ దయ్యె నటక ॥ మ ॥ పరి
పక్వాజవరాహమాంస ఫలదివ్యాహ్యము నానారసో। త్కరశాఖంబుల తెల్లటోరెకుల ముఖ్యంబైన సూపంబు క। బరి
పూర్ణంబయి పూలబెళ్లేముల భాస్వద్ధూపగంధంబులక। వెరగారొప్పుచువర్ణకుంభములు వేల్ వీక్షించి రాసైనికుల్
॥ వ ॥ పనటులనంటినట్టి మృగపక్షిణ కుక్కుట మాంస వాసనక। దనకును రాప్రవాహముల తద్దయుబూర్ణములై న
బావులుక। ఘనతరమై నలేనియలు గారుతెరుల్ పరమాన్నరూపముల్। గనుగొనన య్యెనచ్చటను కామ దుఘంబగు
గోగణంబులక ॥ చ ॥ కరము పనచూన్యబూడను కాంచన భోజనభాజనంబులుక। బరగసహస్రసంఖ్యలగు పాత్రికలు

న్నియనంబులౌ నస౯ ! ట్లకదధి పూరితంబులయి యింపెసలారెడి గొప్ప కాగులుఁ | కుడుకులు కానలుఁ సరితకుంభ ములుఁ గనన య్యెనచ్చటఁ | ఉ | హేమకిసాంటి ప్రియ నింపుమిక్కయమునాగ కేసరం | బోలిచవంగ ఫేనకములొప్ప శర్కరకృంగి జేరత | క్షోలములథినారియె నకూర్చినత క్రమునాని మాన్నైపై | మేలగు వాసనఁ రుచులమించినచల్లయు వారనెకుతై | క | పెక్షుపహోహార్యకములు మేల్ | చక్కాయొనకూర్చితీ పెసకుయవమయమా | చొక్కపటపూప రాసులు | నక్కడనావిర్భవించెనతిచిత్రములై | సీ | గరిపాకోత్కటంబులు సరభికషాయముల్ స్నానోపయుక్తంబులై నయవియు | ధవళంబులగుకంతధావనద్రవ్యముల్ సంపుటంబుల నొప్పు చందనములు | మెరుగుబెట్టినయట్టిమించుటద్దంబులు విమలంబులై నవట్టములగములు | పాదుకోపానహద్వయసహస్రంబులు కాటుక భరిణులు ఘనతరంబు | లైనదంతపు దువ్వెనలతు లమైన | శస్త్రములువిండ్లు కవచాదిసాధనములు | శయనములు నాసనంబులానైన్యులచట | వేలసంఖ్యలు గాంచిరివే డ్కమీరా | చ | కరితురగోష్ట్రములు మొదలుగాగలవానికిభక్ష్యకజీర్ణ తా | కరమగునావశంబు పెనుకాల్వలు రేవుల న్నింకనహాపై | కరముదనచియక్రమసమకాంతి వహించిన తేటనీరపు | న్కరములుకల్వలుఁగల యగాధ ఝరుల్ గనన య్యెనక్కడఁ | గీ | మరియుహరిసిల నైదూర్యమణిసిభప్ర | భాయుతంబులుతేరుణముల్ పశుగణములు | మేతకుప యుక్తములునసువృతులఘాస | సంచయంబులుగాంచిరాసైన్యులచట | క | జనపతిఁ డగుభరతునకా | మునివర్యుఁ డాదరమున బోసరించినస్వ | స్వనిభంబగునలవిందుఁ | గనగోని వెరగందిరాసకలసైన్యజనుల్ | వ | ఇవ్విధంబున నాసైనికులా భరద్వాజాశ్రమంబున నెల్ల భోగంబుల నివ్వటిల్లుచు సురలునందనవనంబున నుంబోలె క్రీడింపుచుండ నారాత్రి ప్రభాతప్రాయంబయ్యెనంత నస్నదులు గంధర్వులుదివ్యాంగనలునమ్మునియనుమతివడసి తమతమ తావులకు యథాగతంబుగసని రాసమయంబున | చ | అనుభవవేళ వూలె రుచిరాగరు చందనలిప్తగాత్రులై | యనుపమభోగ తృప్తులయియమ్మనజాల్ సురపాయిమత్తులై | దనరుచునుండిరంగములుదాల్చి నయంతట వేరు వేరవా | కునిచినబల్ దెరంగులగు నుత్తమమాల్యములుండెనెమ్మెయిఁ | * యిట్లుభరద్వాజాశ్రమంబున భరతసైనికులనురాత్రియందుగంధర్వ స్త్రీలుతెమకొసంగినదివ్యమాల్యంబులు ప్రభాతకాలంబునఁ గనుపింపుచుండెనన్నదిఏకసవతితమస్సర్గంబు **********************

| వ | అంతనాభరతుండచటనారాత్రి గడపిసపరివారంబుగ కృతాతిథ్యుండై యంతయసంతసంబంది యాతపసి పాలికింజనికృతాంజలియై నఁ జూచిపూతాగ్ని యగునాభరద్వాజ మహాముని యాతనిగనుగొని ఇట్లనియె | చ | అనఘమ దాశ్రమస్థలమునందొగిసీకు సుఖంబుగూర్చెనుఁ | జని యెనెరాత్రినీసకలసైన్యులువిందునతృప్తి జెందిరే | యనుచుని జాశ్రమంబు ప్రియమారగ వెల్వడి చెంతకేగుదెంచినయరు తేజుడామునికి చేతులతండు మొగిడ్చియిట్లనుఁ | సీ | యేనమాత్యులతోనసెల్లసైన్యంబులతోనవాహనములతోసనిచట | సర్వకామంబులచాలతృప్తుడనైతి తాసైమాయంత తాపమును నేడు | దివ్యంబులైనమందిరములమృష్టాన్నముభుజించియనుపమభోగములను | గాంచితాంది సేవకుల్ వివిధోపచారంబులొసరింప సుఖులమై యుంటిమసఘ | నిన్ను వేడెద ననుమతినిమ్ము లాత్మ | భవ్యయశుడగు రాముని పాలికరుగ | నట్టినను జూపుమిపుడుదయార్ద్రదృష్టి | తెలుపుమప్పుణ్యునాశ్రమంబెలదినాకు | చ | అమలుడుధర్మశీలుడు మహాత్ముడునౌనలరామభద్రునా | శ్రమమిటకెంతదవ్వుబుధసన్నుతస్పదమెద్దిదెల్పనఁ | సమధికతేజుడైనమునిచంద్రుడు భ్రాతనుజూతగోరుచున్ | నిమహితసేలునాభరతునింగనిపల్కెమహాముదంబునఁ | గీ | పొలుచుకాననములసెలయేటిగములగ | న్పట్టుచిత్రకూటపర్వతంబు | సార్ధయోజనత్రయంబునసున్నది | భరతజనులు లేని వనములోనా | క | జొపట్టు యున్నయదిస్రప |

[illegible]పలుపలుకుసుమితభ్రమరములచే । [illegible] మందాకిని । యాపర్వతమునకుదీర్ఘమగు [illegible] ॥ గీ ॥ [illegible]
నియమరీతిను [illegible] నట్టి । చిత్రకూటనగమును జిలదనరు । పంచశాఖలవాని [illegible] తంత్రి । వారలు వటుసున్న [illegible]
[illegible] ॥ గీ ॥ దక్షిణపుమార్గమున [illegible] । హస్తిరథవాజిసంకులంబై నయట్టి । సేనసచటనిల్పి చనుమం
[illegible] । క్రీతమమోధాము రామునీక్షింపగలవూ । చ ॥ అనవిని [illegible] పరాంతలు వాహనంబు
లా । [illegible] పఠంకగమ [illegible] । వెనగొన పేరిగంతసలిపు పదంబులు కోసలాధిరా
ట్టునయసును [illegible] కరతామరసంబులనానెఖ క్షైమై ॥ గీ ॥ నిఖిలజనులచేత నింతింపబడిరి త్తె । యనుదలంపు బెంచినట్టి [illegible]
క । [illegible] మునిలలాటుపదములాని । తనయుపద్దనిలిచదైన్య మడరా ॥ సీ ॥ అంతట భరద్వాజుని భరద్వాజుండు
భరత [illegible] కరణి తెలియ । దలచి [illegible] చెల్ప దగుదువీవనటంచు హస్తముల్ మోడ్చి యట్లసిరెనతడు । మునినా
థదీనరై సెను శోకమున [illegible] నట్టి [illegible] । పరగమజ్జనమునిపట్టు [illegible] దేవతమాదిక్కనీకుగన్పట్టుస
ట్టి । [illegible] కౌసల్య [illegible] । [illegible] సింహావిక్రముండు [illegible] । భవననుతుడగు రాముని దివిజ
[illegible] । [illegible] పెంపొనట్టి [illegible] ॥ గీ ॥ [illegible] మనిమ్వధూటి [illegible] । [illegible] విశీర్ణ
పూర్ణులైన । కర్ణకారశాఖగతినుండు నీసతి । మణిసుమిత్రయనగమహిని వెలయరా ॥ గీ ॥ అమరసన్నిభలావణ్యుల
[illegible] । యతులు సత్య పరాక్రముల్ వితత యశు [illegible] । [illegible] । [illegible] యలు
[illegible] ॥ సీ ॥ [illegible] యుద్ధ [illegible] రాములక్ష్మణులు ధరాసుతయును । [illegible] ముసకు [illegible]
[illegible] । పుత్రశోకమునను [illegible] దేవపదమొందెనట్టి [illegible] హృదయ । [illegible]
[illegible] రతమోహంబు కలుములంబాసియు కలుషమతియు । [illegible] యుచక్కని [illegible] । దలచు [illegible]
[illegible] కయనమమతల్లి సుమ్మి । [illegible] । [illegible] కారణంబీయనార్య యనుచూ ॥ గీ ॥
భరతుడప్పు [illegible] । [illegible] కన్ను । గవను కెంపుగదురకనలినయురగంబు । [illegible]
[illegible] ॥ క ॥ అమ్మౌని [illegible] । జ్ఞానంబితుడై సభరతునకుపారాభిగం । [illegible] భరద్వాజమ । [illegible]
[illegible] నాదరమొప్పగ ॥ ఉ ॥ కైకసునీవు [illegible] శీలయా । [illegible] మనుండు [illegible]
రాసురతో [illegible] । [illegible] సౌఖ్యమున [illegible] దేవతానవా । నీకములాత్మ వేదుల [illegible]
[illegible] ॥ సీ ॥ అనుటయుభరతు [illegible] నిజపదంబుల [illegible] వలగొనిదీవెనలెలమి [illegible] । యసుమతి [illegible]
[illegible] అయానముల్ సజ్జంబులాచరింపు । [illegible] దివ్య ముల హేమవిభూషితంబులసజ్జకృతంబు
లైన । [illegible] వాహనవర్గంబులు [illegible] । సనియెపెక్కు [illegible] జనముపోడ
వు । [illegible] అనుదనరు । కరులు కరిణులు [illegible] । [illegible] యొర
[illegible] ॥ క ॥ [illegible] గొప్పలైనది । [illegible] వాహనములై । [illegible] మనుమన । [illegible]
రగపాదచారి [illegible] ॥ గీ ॥ అంతకౌసల్య మొదలగు నాన్య [illegible] । [illegible] మహా [illegible]
[illegible] । [illegible] త్తనిఖిలపూజ్య । శ్రీరఘూత్తమ [illegible] కాంక్షించిచనిరి ॥ క ॥ [illegible]
[illegible] సలాట [illegible] శ్రీ । కరహేమ రచిత శిబికను । భరతుడు [illegible] సనిరెపరివారముతో
[illegible] ॥ గీ ॥ [illegible] బంధువంబు [illegible] । [illegible] మట్ల । [illegible]

సుఖునదులు గిరులు బాటించని రేమ ॥ క ॥ [illegible] కనియతా ప్రాణనిష్ఠ గజ్జెల [illegible]
యమొనరించుచు | ననువుబ్రతికించియుటు నయాస్త్రం దెలిసదుక ॥ ॥ అట్లుకథగలాశ్వ సమేతంబై నంతాచన గం
గాపరతీరంబునతత్రత్య మృగతృష్ణాకులకర్మంతభయంబొదవింపు చుండెనప్పుడు [illegible]
॥ వ ॥ వనభూమి నేగునాభరతు [illegible] మనమునభీతి జెందక [illegible] తమతంగజయూథపావళుల్ | గొ
నకొనియూర్మిపరగాములనూటి రయంబునబారె నంతట | గనుగొనవర్మ్య [illegible] మృగశాంతములక్రింద్రిసరిద్వా నంబులన్
॥ క ॥ [illegible] | [illegible] యనట్టి పరమహాత్మ | [illegible]
సేనతోడమ్ము [illegible] ॥ క ॥ జలధిప్ర వాహముగతిం | [illegible] సాధరోత్తముని సేనమ్మీ | [illegible]
ప్పెజలదా | వలివహా [illegible] లైయక ॥ క ॥ దంతిహయమునాంత్ర [illegible] | [illegible] దశ్యో
నిజ [illegible] | [illegible] | మంతు తను వశిష్ఠ మునికి మంత్రవిదు నకుక ॥ సీ ॥ [illegible]
నంగొనన [illegible] | నట్టి [illegible] చిత్రకూటాద్రి విచిత్రశిఖల | దనరు
[illegible]
[illegible] | [illegible] | [illegible]
[illegible] | గీ ॥ అనివరిపృతోడ [illegible] | [illegible]
నజానకు | [illegible] | [illegible] | వ ॥ నిండా [illegible]
[illegible] | క ॥ [illegible]
[illegible] | [illegible] | [illegible] | గీ ॥ [illegible]
[illegible] | [illegible]
[illegible] | గీ ॥ [illegible] | [illegible]
[illegible] | క ॥ [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] | క ॥ [illegible]
[illegible] | [illegible] | [illegible] | క ॥
[illegible] | [illegible]
[illegible] ॥ మ ॥ [illegible]
[illegible] | [illegible]
[illegible] | వ ॥ [illegible]
[illegible] | [illegible]
[illegible] ॥ క ॥ [illegible] | [illegible] | నం
[illegible] | [illegible] ॥ ఉ ॥ [illegible]
[illegible] | [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] ॥ క ॥ [illegible]

ఘనసంతమసంబు చిరంత్రై | తొలువరినతశ్వవనంబుల్ | విని సైన్యంబెల్లనని యొప్పిదమరిపొసఁగ || క || సునిశితశత్రుఘ్నులు అయినసుద్ది భరతఁ వసించిరి తిరిగఁబడెఁ | జనకసుమిత్రాసుముంగలికిఁ నై నిటలార ముదంబె అపరఁగ | సనియుద వె మమంత్ర ఘ్నులిసంగతినిబ్బ తనుందుచారలె | బ్లినవటనిల్పి రాతఁడ చలంబు తరు శ్లో తెధూమము న్న చోఁ || గీ || అతట భరతు డుంచినట్టి యటా సేనము | గలసుధూమరేఖ గాంచియుల్ప | దిక్తుడై నకథుమురేంతు సంగతిలెఁ | గల్లితమ కటంబు తెలిసియులరే || వ || ఇట్లు భిక్షుకంబు గాధూమరేఖంగాంచితమనా వృంతు రామలక్ష్మణులసందర్శనంబు సిద్ధించునని యా భరత సేనసంతోషించె నన్న దిర్రినవతిశమస్తు గలంబు ✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱

|| గీ || గిరివనప్రియుడగు రామనరవరేణ్యు | చటలభూ రాలాన్నితుడై భరాకు | మారిక్రియంబుపొసఁ నమ్మనినగో

(✱) శ్రీరామచంద్రుండు సీతాదేవికి చిత్రకూటమహిమను జూపుట (✱)

రి || తేనమనము వేరాదమొందింతు తలఁపుతోడా || గి || అంతనతఁడాకచిత్రకూటాచలంబు | నమర సంకాశుఁడగు రఘూత్తముడు భాగ్య | కావులోమజకంద్రుడు జూపుమాట్ల | జూపియుత్సవగిసనిరొ వచో నితాంత || క || వనగుహాముఖ రాజద్ఘరం | శనముసుప్రాజ్ఞనముబానిచను దెంతుటనా | మనమునివు దెచటనింతయు | ననుపమకాంతిగలయమ్మ శర్రదినిజాడఁగ్ || క || జానకియానసముసభా | స్థానము భేదించి సైకసనిస విధముఁగ | కానసను భాతుమంగము | లై సమతోత్సంగముల మృగాటులకరవై || సీ || తరలాతిధాతుమంతముతై నయీ పర్వతప్రదేశంబు లెంతయుజనచె | తిదెకనుంగొన ముసెమ్మ తిసంగసిల కొన్ని రవిశాభములుకొన్నిరక్తవర్ణ | ములు కొన్ని పసపు చాట్పున గనుంగొనన య్యో గతుల మహామణిద్యుతులు కొన్ని | పుష్యరాగంబులబోలినయవి కొన్ని విమలస్ఫటికసన్నిభములు కొన్ని | కొన్ని గేదగిచందాన కొమరుమిగిలియు న్నయవికొన్నియుడుకాంతినెనసినయవి | పాదరసము తెరంగునభాసితంబు | లయిన యవికొన్ని జూచితే యజ్ఞనయనా || క || ఋక్షగణంబుల వ్యాఘ్రత | రక్షువగాహ ద్వరాక్షరంబులనానా | పక్షిమృగసంచయంబుల | నీక్షా శిఖరము శాల్వ మెసగెడుకంటే || చ || ఫలములుపూలునీతలను భాని యమాపులు నిచ్చలిప్పలుఁ | వెలగలు రేగులూడుగలు వేపలులోధ్రతమాలజాతిమి | తిలకపలాశముల్ పనసతిందుకముల్ ధవబిల్వ వేణులా | మంకలు నాదిగాగల ద్రుమంబులనీ గిరియొప్పెనెంతయుఁ || మ || యలమిఁ కిన్నరదంపతుల్ చగులయందింపార నెమ్మేనులఁ | బులకల్ నెక్కొనగా రమింపుటమహా వెలాసంబుతోనున్నవా | గులకాసక్తములై దనరేచెడి బెచాగతోమముల్ ఖడ్గముల్ | చెలిబిద్యాధర కామినీరుచిరకేళీస్థానముల్ జూచితే || క || దరుల పయినుంతి సుమిరెడు | ఝరముల శలయేలఁ నెప్పెసగు కాల్వలనీ | ధరణీధరంబుతోడ్దయు | నిరవందెడు మదము తిరియు నేనుగు పగిదిఁ || క || తనగము సుహానిల ములు | నానా సూనములవాసనలబూనికదుఁ | ఘ్రాణపరితృప్తికరమై | యేన సునకు ముదమొనపఁడిందుని భాస్యా || రి || యేనిట పెక్కువత్సరములింపున లక్ష్మణనిన్నుఁ గూడి లో | మానిని ప్రేమఁ జేసెనని యుండినఁ బోదను శోకవహ్నియుం | లై నవకాంపజాలవు మృగాళులప్రల్లుల సూనసంపదఁ | భూనుతమైనయీ రాయచలముఖ్యమునం దురమించెదఁ జెలీ || క || ఈవన వాసంబుననా | కావహిలెఁ రెండుఫలములవియవ్వియనఁ | కావిరిపితృఋణముక్తియు | పావనుఁడగు భరతు కయుగుపట్టప్రియంబుఁ || కోమలి యనుమనో హరాకృతియ | మ్ములకింపగు తీర్థ్యగములఫారివిలాసం | బులుజూడుడునాతోనఁ | వలనొప్ప గిరింతువో క్ష్మావనజాతీయుటఁ || గీ || ఈవనాధివాసమెలమి మోదసమంతు | తక్కినట్టి రాజతపసులందు | మనుకకేంద్ర జనకమత్ప్రపితామహుల్ | స్వర్గలోకసుఖమొసంగెనందుఁ || మ || సితసిలాతల ముఖ్యవర్ణములు తానిఁ జేయుచో తిరిత్తు ||

ట్టిరి స్రాకములోసిలాతలసమూహంబుల్ కదుకొటోల్పెదుక | కాలగతుఘస్టాలూకూట్లు రేఖలెలమిగ్ జ్యోతిలాతల్ నై జని | ద్యతులుగ వెల్గెమ వేలసంఖ్యలుగ నియ్యుర్వీధ నాగ్రంబులగ ॥ సీ ॥ దివ్యమందిరములు తెరంకునకొన్ని యుద్యానశ నాళి ఖండములకొన్ని | రేకశిలలకొన్ని యురవందెడీపర్వతప్రదేశంబులులతలికులోతి | కుంభినిభేదించి కొనిపై కిలేదినగ తిదీనిశ్శంగముల్ గానసయ్యె | పౌగతప్రాభ్రులు తొగల ప్రశ్రీవీథులజా చర్మముల్ బరచిన సదములంట | పద్మదళమయ శయ్యలు ఫలచయములు | విటకదంబక ప్ర్వతితొప్పై రీతినట్టి | కమ్మనైత్తమ్మిసరసులను గాంచమీద | గాంచువిచ్చటసందం డ కంజనయనా ॥ క ॥ అంకాపుర మానససర | సులనగియూనగము చాలచూపట్టె దుతో | య్యలియుత్తరకుకుభూము ల | నలిపాసించినదిల లేఫలాదులకిరవై ॥ గీ ॥ యేనుగాబిప్పటపథ మాశ్రయించివారి | నియమములదప్పకనుజానినిన్ను గూడి | యుచటపడునాలు గెండ్లుంటినేనికంశ | వృద్ధికరసత్య పాలన ప్రీతిగాంతూ ॥ ॥ అని శ్రీరామచంద్రుం డనుజానితో నాస్తమునానాసతిశ్చెసన్నది భతుసపతితమస్సరగంబూ ****************************

అసియూనతిప్పి ॥ క ॥ రాజీ శేఖలులకుసనా | రాజేంద్రుండంతగిరివరము వెల్వడియూ | రాజాస్యకు భుభజలములు | రాజ లుమందాకినీ తరంగిణిజూపెక్ ॥ ఉ ॥ రాచిరఘూద్వహుండును వసుంధరపుత్రిపిచిత్రసైకతో | ద్దీపితసాంద్రసూనఫ లతీరమహోద్రుమ హంససారస | శ్రీపదమై కుభేరసరసీమణి సామ్యములూనినిచ్చలెం | తేపొగడొందు నీలరనదిగ్ మది రంజిలజాదుమంగనా ॥ క ॥ కమలాయతాక్షిమృగయూ | ధము వెలమిందావ కలుషితంబు గుజలముల్ | రమణీయంబు సుతీర్థము | లమితప్రీతినిటొనకొదవగాహాయునక ॥ చ ॥ అజినమునారచీరలు జటావళియుక్ ధరియించినట్టిజా | పి జనవరేణ్యులి త్తటిని నీటనుస్నంతుచున్న వారుతో | యజదళనేత్రకొందరు మహాయునులత్కృములెత్తుచున్న వా | రుజ గదళిష్టితుండను సరోరుహబంధునకూర్వ్యకాహుబై ॥ క ॥ పదపతియనిలచలితమై | నదినంటోట విరులురియునానా తరులుగ | సదములమను నీపర్వత | మిదెబోల్పెదు నృత్యమభినయించువిధమునక ॥ సీ ॥ ఒకచోటమణినిర్మలోదకం బొ కచాయ సముధకద్యుతిబోల్చునై కతంబు | లాకశ్రేవసిద్ధజవాఘుంబులనుగల్గి యరుజా రె నీనదియంబుజాక్షి | విరిమొత్త ములుగాద్పుటీవ రాలెదుకొన్ని నీటకునుంగుచున్నవిప్రుడు | వరచక్రములు ముద్దుపలుకులు బలుకుచువానిపైనెక్కుడువని తకంపె | యున్నదీచిత్రకూటమహీధరములు | గనుగొనుదరౌాధ్యనుండుట కిన్నసీదు | దశరనముకన్న చాలయుత్తమము టంచు | నైమ్మసంబునదలచెద నిక్కువముగా ॥ ఉ ॥ దమము తపోమహత్వము సుచారశమంబును వీతకల్మష | త్వము గల తాపసోత్తములు కానమొనవిశకలంచినట్టితో | యజూనదనయునసన్నది సితారుణపద్మవనాళి మించు చుక్ | రమణిమదంబుతోశలి తెరంకునన్యంతుమానస్ను కాయకక ॥ క ॥ పురజనములకై పతినీ | యురగములనతౌాఢ్యరీతినుర్వీధరముక్ | సరయూనదిశాప్పనీ | వరనదినిదలంపబూపు బరగననిక ముక్ ॥ చ ॥ అనుపమధర్మశీలుడయినట్టి సుమిత్రయనుంగుపట్టినా పనువునసున్న కాదుతుక వాక్ప్రియుంబొనరింతునాకునీ | వనుక దువత్యూరాలవయి బొల్పుమిటక్ మధుమూలసత్ఫలా | శ నమొనరింతుస్యంతత్రిసంధ్యలగోరనహౌాశ్య రాజ్యముక్ ॥ మ ॥ కరియూథంబులునింగముల్ కపులుకాంతక కొ్రాప్ర నీటక్ విభా | సురసూనాన్విత తీరభూరుహములక్ జూపట్టెవన్యద్విపో | త్కరసంక్షోభితమై నయూతటినిలో స్నానంబు గావింతునే | నరుచాతందు క్రమాన్వితుండు సుఖయుం గాదుర్వినజ్ఞాననా ॥ గీ ॥ అనుచు రఘువంశ వర్ధనుండైన నరా ముడు | తన్నదిసురించి భార్యతోనహజూడై న | పెక్కుకాక్యములాడుచు వేడెరించె | కాటుక బెడంగుగలచి త్రకూటగిరినీ ॥ ॥ [illegible]

కొండనవపతిజనస్సగాఁబూ **
‖ ఉ ‖ సంమతి గాభుర్యంతు గిరిసాను భునర్ఘటితవుత్రితోపవి । గ్రంమిదియగ్ని తప్తమిదితిద్ద యుస్వా దవిడంతు వాంస
ఖం । డంములదెల్ల గానటడాసిన్నై కకుబారు సేసనా ‖ డంతు పరాగముల్సుర పథంమును ముట్టి జలంగెన లెరిక్
‖ క ‖ అయ్యాడగజయూధపతు । లయ్యెలుగాలించికడు భయాకులత దశలం । జర్యసఖాలెను తేమగమ । నెయ్యు భువ
గణములగూడి వెరిసల్వ రలెక్ ‖ మ ‖ అసమప్రాభవ్రైనియూరఘురగుండానాడమాలించిపల్ । డెసలకా లెడిగా
గజావళులన ర్థిక్ జూచి సౌమి త్రికిం । పెసలారంగ మ్మ దూక్తినిట్లని యెనిట్టి ధాత్రి బల్మోసైక । త్రిస మాపంబు
శ్రోత్రపర్వమయివర్ధిల్లెక మహారావముల్ ‖ చ ‖ వనభువినేసుగుల్ మహిమవర్గము లేనియునింహ భీతిపె । స్లైసనిన
వారగాజను మహీవిభు జేసెన్న పాలభుత్యుడై । సనిచట డాయగాదను మనంబలరక మృగయావిహారియై । ఘన మను నె
య్యదేనియను నాసెకపెట్ట బిల్మైనతుర్యమ్మ గక్ ‖ వ ‖ యిప్ప వహశైలంబున పక్షిగణంబులకైన చరింపనలవి గాదిప్పి
థంబు తెలియంధను ననిపల్కి మరియునిట్లనియె ‖ చ ‖ తెలియుము దెల్ల గత్వ ముగధ్ధిశిథిలత్మనాగ వేగమ । భ్రలియుడు
ఫూచినట్టి వరపాదప పెక్కి సమస్తదిక్కులుక్ । గలయగ జూచితూర్ణగతి గాంచెను దస్సఖుడై రథధ్వజా । వళి మదవ
త్పదాతిగజవాజులసద్ధ గతోగ్రవాహినిక్ ‖ మ ‖ కనియా పేనను దెల్పి యిట్లనియెనా కాకుత్స్థుతో దేవ । వసలం శౌర్యో
పసంహారింపుము విజేపాల్నోనిగాట్పు త్రిత । య్యాసభూధుర్యధ్ధమహనుడు నాకకవచంబంధ సుభాణము ముల్ । బొనరిం
పక్ దగుసజ్జముల్ త్వ రనునాగ్రంథామునుండిట్ల నక్ ‖ క ‖ కనుగొను మోయిసౌమిత్రీ । కనయబలంబెవ్వ నిది కలచె
దనుడుడా । నిని గాల్వ దలతు పగిదిద । హను గనిలత్మజుడు కసలియ్యగజాసకసక్ ‖ సీ ‖ ప్రాభిషిక్తుడైభరతుడ శేష
రాజ్యముగోరితెముదుర్యంచ నవుమడెంచె । దీపించెడిదెఁయంటెదేవ కాంచనభూజవాంకిత ధ్వజమిప్పు వహి రథమున । నె
తెంతువున్న వారిదెవీర రాహుత్తరిథములశ్వం బులునెక్కి వేడ్క । శరచాపములుబూని గిరినండగొనియుండమిటుల
గాతుంసనిశ్చటనైనిత్రి । మనిమనలకీర్థ్వజంబులోనగుట నిక్క । మకటయెవ్వానికోకిట్టి యాతి నెండి । తపన సుగతో
ననాతోననట్టి భరతు । నేడువీక్షింతమకుడుగనిర్మలాత్మ ‖ గీ ‖ అకటయెవ్వానికోరకుపితులకైన । రాజ్యసంపదబా
సితిరాఘవేంద్ర । అట్టిభరతుడుమనపై రియగుచుఁ డెంచె । సీతడువథాహుండడు తలంపసిద్ధ చరిత ‖ చ ‖ నరవరయీ
తనింతునిమినక్ కలుషంబును నేనుగానను । ర్వరతమపట్ల పూర్గ్య మపరాథ మొనర్చిన వారిజంపినన్ । బొరయడ ధర్మ
మాతడునుపూర్వవిరోధిరఘుప్రవీరయీ । భరతుడసక్ హతుండయిన పాలన సేయుమ శేషధాత్రిక్ ‖ గీ ‖ నేడు రణ
మునసాశేలనిహతుడైన । యాత్మజుని రాజ్యకాంక్షితమైనకైక । కరముదుఃఖాకులాత్మయై గాంచుగాక । మత్తకఖం
డితంబనుమ్రాకుభంగిదీ ‖ చ ‖ మునిమెకమిత్రబాంధవులతో ననా కేకయరాజనందని । వెనుకలుషంబు బాసినిరిపెంప్రవ
హించుతభూపురంధ్రియు । స్తనలజను గల్ల జాలములయందిడు నట్లువ్విషదృతలంబునం । మునిచదలోనడంచినమ హాత్యద్భుట
కోపము నేన వస్యభుక్ ‖ క ‖ యిభ్యడేను నిశితశరము । లిళ లందును నాడితెఁదరిలియాభూళ్ళ । ద్విపిన భువిద త్తేమా
ర । క్షపరిప్లుతమాచరించెదనవస్య ముగాక్ ‖ క ‖ కతననుననాశితశరము । లెదనాటగూలుహరులనిభములనాచే । వి
దళితమగుభట వర్గము । పదపతి వ్యాళుర్యం బులీక్ప భయ దాట విథాక్ ‖ గీ ‖ భరతునా హవమునబల యుతంబుగ
ద్రుంచి । నాడు శరశరాసన ములబులుణము । బాపికొనెద ననుడు బలుకుర్యద్ధుతనుభ్రాత । నూర డించి యనురఘూద్వ
హుండతా ‖ * ‖ యిట్లతిక్రుద్ధుండైనయనుజునా రాచిరామభద్రుండులిలెనన్న దివ్యణ్యపతిసమస్సగాఁబూ ******

॥ చ ॥ బలువిలుకాడు పాగ్జ్యుడపాపనుడా భరతుండు నెమ్మనం । బలరతనంతనేయిటకా రయవచ్చి నచో శరాసనం ॥ బెలయిసవర్గ మానడిదమేదిని యర్థకమేమిశాయనా । కిలనపవాదహేతువగు హేయవురాజ్య మునస్యహోనిచేక్ ॥ వ ॥ వినుమదియునుంగాక బాంధవులకు శత్రువర్గంబులకైన నాశంబావహిల్లి సగల్భసదాఖర్గంబులవిమకృతభత్యంబుల బలె శిరిగ్రహింబువాడగాను ధర్మార్థకామంబులనివ్వ దమియుమిానిమిత్తంబులుగకామించెద నింమాటసత్యంబు భ్రాతల సత్తిత్తభిను శార్థంబులాసంకుటకుసుఖంబొనగూర్పటకు రాజ్యంబు బుపాలింపదలంచెదనాయుడిదంబునాన యిడికొని నవసముద్రవలయితంబగు భూమండలంబు నాకుమలర్థంబు గాదటులె ననధర్మంబువలననింద్రపదంబేనియుబ్రాపింప నొల్ల నిన్ను మభరతశత్రుఘ్నులదక్కసంఘటిల్లు సౌఖ్యంబనలంబుచేదస్మీకృతంబగుగాక నాకుప్రాణంబులకంటె నెంత యుప్రియుండు ప్రాతృవత్సలుండగుభరతుండు మాతులగృహంబుననుండియయోధ్యకేతెంచి జ్యేష్ఠానువర్తన రూపం బగుకులధర్మంబు నెమ్మనంబునదలపోయుచుజటావల్కలధారినైనసీతాసనిచ్చి దేనరాజపుత్రితోనరణ్యంబుననుంపవానిగా పన్నులవిని స్నేహపారవశ్యంబునశోకాకులమానసుండై మదియ్యాదర్శనంబర్థించినిజజననిపైనలుకబూనితండ్రినిసముచి నభాషణంబుల వేడికొనిరాజ్యంబుమద్వశంబుగావింపనిటకేతెంచిన వాడింతియకాని వేరొండు దలంచినవాడు గాడు భాగ్యంబులఖండు వేళమనలవీక్షింపదలంచుటజేసియుణిష్టంబొనర్పదని వితర్కించెదమన్నెన్నడైననునీయెడ నితండువి రోధంబాచరింపలేదుగదాయనియానతిచ్చి వెండియునిట్లనియె ॥ గీ ॥ అనఘునిగపరాధుడైనయీ భరతుని । యెడ భయంబుదలచెదేటికీవు । నిన్నురోక్తులాడనీకుచితంబుగా । దితడునాకుప్రాణహితుడు సువ్వె ॥ ఉ ॥ యీతనిపట్ల నప్రియముసీపైనరించితివేనియిప్పడ । ప్రీతుడనాటనిక్కముభవిక్ చెనుసంకటమావహిల్లినక్ । భ్రాతవధించునేతనతుప్రాణములతోసరియైన సోదరుల్ । నీతివిదగ్రణీ సుతులునిర్దయులై జగతిక్ వర్తింతురే ॥ చ ॥ ఘనతరశీలరాజ్యమునకై యిటు లాడితివేనిపూనిల । త్మణునకొసంగు రాజ్యమధిసంపతినాయన తోవచించెదక్ । దనపలుకుల్ గ్రహించునలధార్మికు డంచువచింపలజ్జచే । తనుశ్వసగుర్వంకె కామహీనసత్పగుడౌనలలక్ష్మణుండొగిక్ ॥ క ॥ అంతటసత్యడురాముని । త్యంతవి నయమొప్పసని యెదశరథజగతీ । కాంతుడు మనజనకుడుగా । స తతయశునింనుజూడసనుడెంచె సుమా ॥ చ ॥ అనఘుడతండు లక్ష్మణుసకమిగాలిసిట్లునునస్మదియ్యద । శరనమునకై యితండిటకుసన్మతివచ్చి నవాడుకానిచో । మనలనుఖాహార్హలంచువనమధ్య నివాసమురుగ్రమావహం । బనితలపోసిక్రమ్మరగృహంబును పేర్చుధృవంబుగానుధీ ॥ సీ ॥ యిటులదలంచెదనైల్లి దసుఖ యింపదగినట్టి యీావసుధాతెనూజ । నైననుమనతండ్రియర్మిలిదోడ్తానిపోవుటసిద్ధంబు పుణ్యాసిల । యకుచారుపై బెడంగనిలవేగంబును గలిగినవరతురంగములురెండు । దనరారెడిదెపగ్గతంబునకేసమైనశత్రుంజయంబును సామజేంద్ర, మూానుచున్న దిక నుగొంటెయొప్ప లోక । స్వస్త్యదియుదివ్యమైనమజ్జనకుపొందు । రాతపత్రముగాన్పించనంగువలన । నామదినిశంకపొడముచున్న దిమహోక్షా ॥ గీ ॥ అనివితర్కించిధార్మికుండైనరాము । డవని జయుడిగ్గుమామ దాజ్ఞనభి మెలగు । మనుదురిపుహంతలక్ష్మణుండటులొనర్చి । సిరిచెన్నగ్రజు జ్ఞ చేతులుమొగిడ్చి ॥ గీ ॥ అంతభరతుడు సమ్మర్దమాచరింప । వఱద సతదాజ్ఞనాశైలవగముపొంత । నొల్పగానిల్చె నెంగిసార్థరాజనవిత । భాగమందంతటజలంగిభరతసేనా ॥ పంచచామరం ॥ సునీతియైనయాన్న పాలుసూనుడన్న గంబుదం । తనుంచెదరాథవీరసద్రథద్విపాశ్వపంగ్రమై । దనచునట్టి సేననేపుదక్కరాఘవప్రనా । దనార్తమైతపోవనాప్తమైనధర్మశీలిదప్ప కక్ ॥ క ॥ యిట్లుభరతుండు నీతిధర్మంబుదప్పకస్వకీయ సైన్యంబంతయుఁదత్పర్వతప్రాంతంబున దూరంబుగా నిలిపె నన్నదిస్స ప్తనవతితమస్సర్గంబు ***************************************

॥ గీ ॥ పాదచారులంకుప్ర పరితాపాభరతుండు । సేనననిచిపిత్ర వచోను సరణ । నిరతుడైన రాముని సమీపమునకు । కా
ల్నడనేసనమనంబునను దలంచె ॥ అంత ॥ క ॥ వినయమున యథోచితముగ । తనసేనయటక్ వశింప తంమునికతతి । ట్ల
నుశామ్య బేగ వెలికుము । వనమెల్ల కాతపురుమవర్గంబులతోక్ ॥ క ॥ శరచాపధారియగుధీ । వర సాహస్రం బుతో
నచనభువిగుహుడిం । దరయక్ శాకనియింపభూ । భరమున రాముని మహీసుతక్ లక్ష్మణుసిక్ ॥ ఉ ॥ మానితులొగుదు
జాలమంత్రు లపారులు వెంటరాగని । జ్ఞానసభూమినంతటను కాల్నడ నేచరియిం ఝరుచుండెక్ । భూసుతులైన రాఘవుల
భూమిసుతక్ గనుగొన్న చాకనా । మానసమింతు కేనియుశమంబువహింపదుమాన వాగ్రణీ ॥ క ॥ డెందమున శమమొ
కింతయు । నందగలేనట్టి దళనిభాతమమలపూ । కోందు సమంబుగ రాముని ।సుందర వదనాంబుజంబు జూచిన చాకక్
॥ క ॥ విమలేందుకుతులకమలా । భముల గు నయనముల చాలభాసిల్లరఘూ । త్తము మోముజాతు చోవా । దము జెం
దెదులక్ష్మణుండుధన్యుండుగదా ॥ సీ ॥ యితడు రాజ్యాహర్హుండుపిత్రుపితా మహులరాజ్యం బునందతిపి క్షుడైన చా
క । హలకులిశాది రేఖలబోల్చు సన్న పాదములుపూలినిదాల్చు చాకనాకు । శాంతిగల్గుడు సాగ గాంతవహా భూచక్రమ న
కు రాజుగుభరతేవనను గమించి । ధన్యగాలయ్యె సీతవిదేహ రాజపుత్రియతేసు భావభూ దేవిషట్టి । సందనవనంబున ధనాధి
నాథుడుండు । కరణినిహిమాద్రిబోలునిగ్గిరిని రాము । తమిలితేజుండుశత్రుధరాగ్రగణ్యు । డున్న కతన మహాపాత్రమంబి
న్నగంబు ॥ క ॥ అవింతబలుడు శత్రుదరో । త్తముడగు నీరాము దెచటకావుకొని యొలుల్ । రమణీయమహీపద ముతు ।
గణమమగున్నిశాన నంబు కడుధన్యంబౌ ॥ మ ॥ ఉరుతేజుండు మహాభుజుండు సర్వభూతంబెంత యుక్ వత్సయూ । భర
తుండమ్మె యిబలిక్ కాల్నడనేయాఖ్యాసలోపేరిత । గ్గిరిపానుప్ర భవంబులై కుసుమసంకీర్ణాగ్రభాగంబులౌ । తరుఖ్యం
దంబులమధ్య భాగమున మోదంబొప్ప గావేసనక్ ॥ చ ॥ చనిభరతుండు భవ్య చయసంభృతభూగిరిసాలమెక్కి-రా ।
మునివిమలాశ్రమస్థలిసిపొల్చు కృశానునియున్నతధ్వజం । బును గనియున్న వాడు రఘుపుంగవుడిందనినిశ్చ యించియం ।
బునిభగరించినట్టి జను బోలికెసంతసమందెనాత్రుడై ॥ గీ ॥ అమ్మ హాచలమునసతిశ్యా వనమురు । మ్మ యము రామునాశ్ర
మంబుజూచి । బలముననచటమరలనిలిపిగుహునితోన । భరతుడమ్మ హానుభావ డరిగె ॥ క ॥ యిట్లు భరతుండా రాఘవా
శ్రమంబుజూచిమరలతనసైన్యం బునిలిపిగుహునితోడముందరక్ జనియె నన్న దిలప్టనవతితమస్స గణంబూ ******
॥ చ ॥ తనబలమందునిల్పిగుణతత్పరుడౌభరతుండు వేగమ । జ్జనులతోడితెచ్చుచుసంయామినరుం వసిష్ఠుబన్చిత । మ్ము నిశిస
మీపవతిన నతిభవ్యుని గాముని జూచుచుక్ మనం । బునవలరాగుచుక్ జనియె ముంగలనెంతేయుసీఘ్రగామియై ॥ క ॥ విన
యంబునశత్రుఘ్నుని । వెనువెంటసుమంత్రుడరిగె విమలుండగుచూ । మునిగనుగొను వేడుకనా । ఘనునకుభగత నకుప్రా
లెకరముప్పాంగెక్ ॥ క ॥ చనుచునే భరతుండంతక్ । మునిగృహసమసంస్థితులమనోహరమగుచూ । ముని పర్ణశాల
యాశ్రమ । మనుగనొంటినియుల్లమునబ్రమోదమునొందెక్ ॥ చ ॥ అనుపుగఖండితంబులయినట్టి సమిత్తులుసంచితంబులై ।
విపులు నిశాశ్రయాంతరనివిష్టులుధారులు రామలక్ష్మణుల్ । గుణులకుకృత్తిమంబులనౌకొక్క-డగట్టిననారచీరలుక్ । భ
రతుడు గాంచె రాఘవునిపర్ణకుటీరము చెంతన త్తరిక్ ॥ క ॥ పితలోసశమంబునకై । యాలతముగబూస్సి నట్టిహరిణమహి
షసం । ఘాతముల యెరువుకుప్ప । నాతడుగన్గొని యె సత్వ్ర తపోనిధానిన్ ॥ మ ॥ చనుచో నాభరతుండు శాంతినిధిహ
వ్యాంబొప్పక త్రుఘ్నుతో । ఘనమంత్రిప్రకరంబుతో నసుభర ద్వాజుండు మున్నానతి । చ్చినదేశంబున కేగు దెంచితిమియా
శాంతక్ జగభ్యాగతమై । మనుని త్యాత్తని యొప్పతున్నయమరయామం దాకినిక్ జాదుడీ ॥ క ॥ ఫలమూలాహారతొభరణం
శీలమిక్ లక్ష్మణుత ప్పెకె నేగదలచితో । వలగురుతోన పరసువ । లాలముఱువృతుముంళ్ నలగట్టుటకతనక్ ॥ క ॥ ఒంప్ర

దాంతకాన్తా)మహోగిరి । దండకద్రుమ్మ శుజతాన్వితములతుమదకే । దండములదిప్పా తిపదమిదె ॥ పాందుక యశోగానన
ధ్యేయమిచిత్రము నాకా ॥ గీ ॥ సంజకడ కథాతేసమయమునను చూడూమ । చూడగించుటకుమహామనీంక్రి । లనయ బుద్ధి
బోధకరటవులంకయ్యాగ్ని । ధూమ మొప్పెడికట క్రూ. మమంటి ॥ క ॥ సురుస్వర్గాగ ప్రమణుని । ఫురుషమణిఁ నిఖిలలోక
పూజ్యుం గాముడ్ । బరిపూగాజా గామునుకునో । స్తరుజూచెద తపనిసట్లోద్ధయ ప్రీతిఁ ॥ మ ॥ అనిచింతించిచిమహాత్మ
మహాత్మనితవమ్యత్రికే ప్రవేశించియు । ట్లనుమంతాక్షినిజూచియాజనులతో మౌనిజనసంశైనము । ప్పెను నానకేవసియించె
రాఘవుడిలకేవీ గాసనానీనుడై । ఇగనిందప్యంబగునాకు జీవితముసాజిన్నంబు గాల్పిందదుక్ ॥ ఉ ॥ నాకొరకిమ్మహాటవిను
నవ్యతి లోకవిభుండు గాముడ । స్లోకవిస్తరకే బోరలుచోవసియించినవీగ రాముడై । లోకులనిందకేనకట లోనయితిక్
పెకలెడికొందుని । శోకసమూతిఁ పొదము శిస్సెగవాలెదకా రసారెకుఁ ॥ వ ॥ మరియు పావనచరిత్రయగు ధరణీపు

(శు) భరతుండు పర్ణశాల యందు సీతాలక్ష్మణయుక్తుండైన శ్రీరాముని గాంచుట (శు)

త్రీకే ప్రేమమిలైదనుడు భాషింపుచు దశరథాత్మజుండగు భరతుండు యజ్ఞవేదికనూడిగ్గోమలకుశాస్తరణసంశోభితం
బగు సాలశాలాశ్వకర్ణ పర్ణాచ్ఛాదంబును శతాధ్యయధ పతింబులు ఫలకసాద్యం బలెంతయు పాగవంతంబు లరిభ
యంకరంబులగు మేటివిండ్లు సువర్ణ చిత్రచిత్రంబులగు రెండుపడగలు పసిండివగిలవరలు నడికంబులతోడను కాంచన
భూషితంబులగు గోధాంగుళిత్రాణంబులు గలిగినింగంబులుండు గిరిగుహామ్నిగంబులను దుర్గమంబగు క్రమంబునశత్రువ
ర్గంబులకు ప్రవేశింతరంబుగాక తూణీరంబులందుగనుపట్టుభానుప్రభావిభాసమానంబులగు దారుణశరజాలంబులన్
బొలిచి దీప్తవదనంబులగు రాజుగములకిరవగు భోగవతీపురిననుకరింపుచు నీశాన్య భాగంబునందు కనలుననలు జేనలం
కృతంబగు నెక్కువ్రోగ్య వేదికను నలువొందు విశాలంబగు పర్ణశాల దాయందని ॥ * ర సహస్రంలోపద్యం ॥ నిరుప
మసుమహావేమగని । భరతుడుగన్గొని యెరామభక్తివియుతజాం । తరమున నానీనునిసుం । దరదీర్ఘ జటాసమూ
హాభిరుతు మెగిఁ ॥ వ ॥ మరియుసింహస్కంధుండును మహాబాహుండు పుండరీకనిభేక్షణుండు ధర్మాచారి కలత్ర
రుంపు సర్వసర్వంసహాధీశ్వరుండుజగద్గురుండు బ్రహ్మసమానుండునగున గ్రజానికళాసం స్త్రీణాంబగు భూతలంబుననీ తా
లక్ష్మణసమేతంబుగ నాశీనుండై యుండఁగనుంగొని యగ్గలంబగుదుఃఖంబున మోహంబుననుమునింగి మనంబున బరితపిం
చినస్త్రీణంబవిషాదంబు నొంది బాష్పాంబుప్రవాహంబుప్పతిల్ల నశ్రుతాతురంబులగు దీనమోక్షుల విలపించియాశోకంబున
హింసఁజాలకనిట్లనియె ॥ సీ ॥ జనులు సభాస్థలంబున గొల్వదగుసీత డవిజంతువుల కుపాస్యుడయ్యె । వెలలేనివస్త్రములన్
ధరించునితడు మ్మ గాజినంబెలమిబూనె । వివిధమ్ములగుకమ్మవిరులు దాల్చునీతండునిజజటాభరము నహిం
చెనెట్లు । యజ్ఞ వీథులధర్మ మార్జించుసీతడు గాత్రక్లేశసాధ్యధర్మ రతుడయ్యె । చందనమలందదగిన యీసదయనంగ
మకటయిట్లుంగిబూనె మోయవనిరజము । నెందెవెత సుఖాహుండుమదర్థమితడు । గాల్పనైతనత్రుతుకతిగహోరతం
బూ ॥ చ ॥ అనివిలపింపుచో భరతుడయ్యతి మోముచమహాదీనతఁ । ఐననుతుడై సరామునకు సాగిలిమ్రొక్కమహోత్క
నమ్మదిం । చెనగొన యార్యయంచతసి చేకొనిబాష్పనిరుద్ధకంఠుడై । గనుగొనుచుండి మాటపలుకంగ సమర్థతలేమి
మానియై ॥ గీ ॥ అంతవిలపింపుచును దైన్యమావహిల్ల । మ్రొక్కశత్రుఘ్నుడారఘుపుంగవునకు । వారినిద్దరి రాముడు
గారవమున । నక్కునను జేర్చిబాష్పపూరితుడయ్యె ॥ క ॥ కవిసుమనంగతులగునా । రవితండ్రులనింగినట్లరాజవి
రిమహా । టవినారాసుకలిస్వరు । ప్రవిమలులు సుమంత్రగుహులుపట్టవభింపఁ ॥ * ఇట్లు రామలక్ష్మణులిరువురంబరము
నకవిసుర సంగతులగు రవిచంద్రులమాట్కి రాజిలిరన్నది ఏకోనశతతమస్సర్గము

॥ క ॥ కారణయాధ్వానములను । దారులరిపిన భువినూతియూతిర బోగలు నా । ధీరులగొల్గనియట్టటి । తారయుగోపోన్నతై రి బావ్భు కుల్లాలు కర్ ॥ సీ ॥ అంతరాఘుక ధునయుగాంగభోన నిభంగి గనుగొనశక్యంబు గాని దాని । ఘుసుకటావల్లా లకరికుక్ర్హశాంకుని చాడిననై మోహము బాసిననఘు । మోటు కేలుఘుటించి భువిబాల్యయన్న ట్టిభరతునివీక్షించి పరితపించి బుద్ధిప్రయాసంబున తెలిసి కృంది కరమున లేవనెత్తి నికంబు లెస్సగాను । మూర్కొనుచు కాగిలించి యవ్వుజుపవక్యాంకతల మునసిడికొని యాదరమున । నిట్టులనునయ్య మసితంత్రియదటకరిరి । నిమ్మహాటవి కీవురా నైమి కలనమా ॥ క ॥ అతడమ

(*) శ్రీరామచంద్రుండు భరతుని గూర్చి నీతిపూర్వకముగా ప్రశ్న జేయుట (*)

నియుండిననివు । జేతెంతువె జాడగంటి నేతడనలక । తాపసులక్ష్యహాణుననుండిట । కేతెంచినయట్టి నిన్నునింపెసలారఁ ॥ సీ ॥ ఇటకు రాజ్యానిబు త్రమే తెంచినట్టి వాడవు గాపుగద మరియుపనివిభుడు । దీనత నుండుచో దివము జెందిన వా డుగాడుగ చాపిన్న కాదవనుట । కతన పతులపాలు గాలేదు గదనీదు శాశ్వతంబై నట్టి సకలరాజ్య । మువితవృత్తి ని శేవయొనరింపు చున్న వాడవుగదా జనకునకవిరతంబు । రాజపూజ్యాశ్వమేధాశ్వరములొనదిఁ । ధాత్రి వెలసినయనుపమ ధార్మికుండు । సత్యవిక్రముడనిజయశాలియైన । పంక్తిరథునకు ప్రేమ మేల వ్యథరి కా ॥ మ ॥ ప్రవరీలుండును ధర తత్త్వజ్ఞుడుని త్యాంపుం డుభూరిప్రభా । యుతుడిక్ష్వాకుల కెల్ల మెజ్జ యుడు నయ్యర్వసు కేంద్రుం డన । స్మతిపూజాంశ్రుడు నన్న దాదభగజా తా తల్లి కిచ్చుత్రసం । గతమై నట్టిసుమిత్ర కార్యయగు నవ్వైదేహి కిం సేమమే ॥ చ ॥ అసఘుడ సూరియ లేనియత డాగమ శే దివసిద్ధపుత్రుండా । ర్యసుతుడు నీపురోహితుడు మనై ననుసజ్జని సత్కరింతు వే । జనవర బుద్ధిమంతు డతిసాధుడు వా నల విప్రవ రుల్ । దొనరిన వాడె కాలమున హోమవిధిఁ సతతంబు దెల్పునే ॥ చ ॥ సతతము దేవపిత్ర్య తిథిసద్గురులన్ ధరణీసు రేంద్రులన్ । వివ్వసములైన వృద్ధులను వేజ్జిలభృత్య జనంబులన్ యధో । చితముగ సత్కరింతువె సుధీ విని శాస్త్రవిదుల్ శ రంబులు । స్త్రతతియుగల్గు ధాత్రి కుసుధన్వుని చాపకుడన్ భజింతువే ॥ చ ॥ అతికుశలుల్ జితేంద్రియులు నాత్మసమల్ నయ శాస్త్రవేదులిం । గితము లెరుంగువారు గతకిల్బిషులు త్తమవంశజుల్ ఘనా । ప్తతులగు మంత్రులన్ మిగుల నెయ్యముపొసగ సత్కరింతువే ॥ మతిదలపోయ భూపతికి మంత్రములన్ జయమూలమౌ గదా ॥ సీ ॥ మంత్రవిదుల్ శాస్త్రమర్మజ్ఞులగు మంత్రివరులు మంత్రములయిలు పరుపరుగద । నిద్రావశత్వంబు నెరిజెందకుండు వే కాలంబునందు మేల్కాంతువయ్య । ఏకాంతమున నొక్కడై నాలోచనశాయకధీవతురత । నపరరాత్రంబుల నర్థవిచారంబు గావింపుచుందువే కాంతమీర । మంత్రితంబగు నీకుసుమంత్రవృత్తి । మించి రాష్ట్రమునందు వ్యాపించకుగద । సురకమై ధికఫలంబునై సొంపుమీర । కార్యమదలంచి పేతుకేక దురయమునా ॥ క ॥ ఇతరన్నృపులు భవజాలో । చితమగు కార్యములనెల్ల సిద్ధములైనా । నతిర యఫలదములైనన్ । మతిదెలుతురె పేయవలసినవి గనకు గదా ॥ గీ ॥ అనఘునీ చేత భవన్మంత్రజనము చేత । నైన కాలోచితంబగు నర్థమితరు । లూహబలమున నేనియు యుక్తినైన । నింగితాదుల చేనైన నెరుగరు గదా ॥ ఉ ॥ పేవుగ మూర్ఖులన్న నొకవేళ్ళకు తకార్యవిచారదక్షునిన్ । నీవ్వపరిగ్రహింతువె విని స్తుల సంపదకష్ట కార్యమం । చావహిలంగ జేయుపతికా యు చేతితలంగనయ్య । మేధావులు వేలసంఖ్య లయితంబులునై ననుతోడు గారిలన్ ॥ క ॥ మూఢుడు మేధావిజనులో । దా రుడుకుశలుండు కార్యదయుడున్నైరెం । తెకహింపించునమాత్యుడు । చారశ్రీగూఢ పతికతని సంతతికిన్ ॥ గీ ॥ ఉత్త మంబగుపనుల యందుత్తములను । మధ్యములమధ్యములు మంజుమరిని కృష్ట । కార్యములయందు నధములకాంత మీర । బను తువెభృత్యజనులను వ్యచరితాత్మ । కులు పరిశుద్ధులు కుల । పారంపర్యమున నుండి వచ్చిన సుజనులో । దారుల ఘనులరు లైర హి సూరుడ నమాత్యులను చెవెములు పనులన్ ॥ గీ ॥ ఉగ్రశాసనను నగుర్వి జనంబులు । భయము జెందమంత్రివరులానీకు । రా

జ్ఞానెల్ల యనుంరకుంపకను సేత. | సుందరుగదనిని యాగమునకా ॥ గీ ॥ బలిమిగన్నమా కాలు దశతంత్రపనులు సే. ॥ తీం
పరీతిమగము సేయగనుకు । పతిరుయాజికులమతియాన్న సతినిమం | శ్రమతిరసఖ్యింపరు గద నిక్కా ॥ చ ॥ మనమున
రాజ్యకాంక్షయతిశావ్రము గానిది యయ్యోదేనితెుం | ఘనెపములన్ని నెయ్యపుభటుల్ విచలింపరలంతునట్లనా | నినయు
విశారదుల్ మరణవిభ్రయచి త్తుమపాయదయుచం । పనినరనాయకుండుజము పాలికిబో వుటనిక్క మారయక ॥ ఉ ॥ ఇట్టి
దనంబుకార్యమును ధీరతబుద్ధి విశుద్ధసత్యపల్ । నెట్టన గాంచుదయిమ కులీనుడునా దళక్షాంబు నధీశాశే । పుట్టిన వాడ
వేపుసలు బాహుబలాఢ్యులు సమర్థులై । నట్టిమహాభటుల్ సలితమర్మాలి సత్యకులైన వారలే ॥ చ ॥ బలమునకీ
న్వజితమును బలైను కాలమునందు నెమ్మనం । బలదయాభోచితంబుగ రయుంబున త్రువ జేళమించిరన్ | బలు తుపి కాస్త్రమై
ఘటులభరతనుదిట్టు సురుర్వి తానికిన్ | దళపగచేటు వాటిబును చానని శేనిమహాస్తరంబు గాక్ ॥ చ ॥ అనఘులుసత్యూ
లొద్భవులు నై నప్రధానులు ప్రీతితో నని | పనులత్యజింత రేతమదు పాణములతి ఫడెంగితంబు గాం | వినయత విధా
నినయము సేయునతెందు యద్యోక్తరాజితా | ధ్యనిపుణుడై నచూతను నయంబునయోగుతు వెనీవు జేశరక్ ॥ గీ ॥ వెతలనత
పుడుచు శేరొందు పోగు గ । లగ్నిమరలవచ్చిలలితగతిని | నాశయించినట్టి యబలలోపగగను | పరిభవింప కన్న పాప
కృత్య ॥ సీ ॥ ధీనిధియుత రాజసేనాధిపపురోహితామాత్య రాష్ట్రముగాంత దంత | పాలితక్ష్మాధృతపట్టణాశ్వతతు
లంతఃపురవపతు కర్మదక్షులుండు | నభ్యకాణ్యార్థసంచయ నిరూపణపటుడా వారిక కాలాధికారిభృత్య | లాగి తీథక
శిల్పిశాస్త్యలనుదుర ప్రరోహితుని యువరాజమంత్రులనుదక్ష | నాత్మపత్తములపకేతునహితతతి | ములను పతుతైనిని
విలీధమలపరన్ప | రంపెుకుంగని గూఢచారక పుంకులు | చేతమున్వరిత్యావ్వరి చేదెలుతుచే ॥ మ ॥ జననాధాత్మజ
శక్తిరెంపవుగదా చార్వాకులన్ వారుచే | టానగూర్చక్ గడు నేరమన్ బుధులమంతుల్లం బులోనకాతలం । చినవార
జ్ఞాలు ధర్మశాస్త్రములవాసిన్ బేరగాలేకమం | దెనరిన్ బుద్ధితి కూర్య వాదములు ధాత్రిన్ దెల్పుతుంద్రెల్ల దక్
॥ సీ ॥ వెులమిమ చాలా కృష్ణమింద్రియజయముసుగలుగునమాత్యవర్గములచేత | తమకులధర్మంబుదప్పనిద్విజరాజ
వైశ్యశూద్రులచేత పావనులను | వెజ్జులచేత నావృతములవింతలో వరగృహ స్వారక వాటములను | పాపహాదములగజా
శ్వరథావళుల మెల్ల మనపూర్వులధివసించినయయోధ్య | నేలుచుండువె ల్వస్వరిపాలితమయి | రత్నపట్లను చలివేం
ద్రరలతటాక । ములను దేవాలయంబుల బొలుచురాజ్య | మనఘజనపూర్ణమై యున్నయది సుఖముగా ॥ క ॥ యిల
లోకృషి గోరక్షణ । ములబ్రతికెడువైశ్యముఖులు భూరి ధనముచే | సలరింతురె నిను ప్రజలకు । గలుగునె క్రయవిక్రయ
ములగడు సుఖమనసమా ॥ క ॥ ఇష్టార్థములొసగూర్చ | నిష్టము బాపుటను వారినేలుదు వేనిన్ | యిష్టతె జననాధుండు |
కృష్టప్రధర్మమున ప్రజలనేలదగుదుగదా ॥ క ॥ పాలతుల ప్రియభాషణముల | సలరింతువె బోధు వేదయారస మొప్పన్ | కల
సై ననమ్మ వృగదా | దెలుపవుగదనిట్లుహితమతిని వారలకున్ ॥ గీ ॥ గజములుద్భవించు కానలబోగుతువే | నీవుగలవె హ
స్తిసీగణములు | కానివరగజాశ్వవర్గంబులనగూర్చ । పట్ల తనియకున్న వాడవుగదా ॥ క ॥ దీపకత సేలుకాంచిమ |
హోచితమునననుదిసంబుసభలాభరణో | ద్దీపితగాత్రుడవైనన్ । జూపట్టుదువే జనాళి చూడ్కి లకనఘా ॥ మ ॥ నినుగం
టన్ బనులాచరింతు మనుజాల్ సిద్ధికితిబాలోపయు | క్తనె వారిన్ విడుతేదగున్ సమయమం దేవారినీక్షింపుటల్ । ధ
నధాన్యాయుధయంత్రతోయములచేతన్ రౌద్రవర్గంబులన్ | ఘనులౌశిల్పులచే నలంకృతములై గన్నట్టువే దుర్గముల్ ।
॥ ఉ ॥ ఉన్నవరత్నరత్నయాయ మధికంబుగదా వ్యయమల్పమౌగదా | పావనమై నసేకన మహాత్రజనంబులు సేరకున్నదే ॥

వాదిరి దేవ పితృఋషి వర్గము లుచితవృత్తిం బూజింపుదురా । ధార్మికులంధులు వాంఛితులయ యుందొగెగా [illegible]
॥ గీ ॥ ధనికసిద్ధులు శుచి సుజనులు పండితులు దైవజ్ఞులు । కార్యమున నింతితులైన శాస్త్రవిదులు । నడుమ కర్మణ్యులై [illegible]
వారు । లభింపదంతింప కుండు రేయి యర్థకాంతలా । క ॥ ధనము లమ్మచ్చి లవేళల । గమ గొని చట్టుకొని [illegible]
ధనాలించి చియుత । ధ్దన సహితుం డవోతుడు । ధనశాం తుక్ విచువబడక దండితు డగునే ॥ సీ ॥ ధనవంతుడు సుపేద
యయునక లహించిన మతిమం తు లగునీయమాత్య జనులు । లంచమానింప కలవిధర్మ పద్ధతిచేపరితీంతు రేది త్తమలర । త
లపమధ్యా పవాద ము నెంది భన్నుశా వార లశా వ్య ములో వసుధలతిన । భోగకాం తుసు రాజ్య ముసుభోగ్య
చుజనశా భుగ్ర ఋ లపభఞ్ర లపా లియ పేయు । వృద్ధులనుబాలునను మేటి వైద్య గముల । త్రోదధి మతవస్తుప్ర వాస
ములను । నైయ్యమునమంచిమాటల నేర్పుచిరార । ప్రీతచిత్తులగావింతు చేసుశీలా ॥ క ॥ గురువృద్ధుల వేల్పుల । వర
మునులమునులయవలను వసుధామరులన్ । పిరిమించురచ్చ మాకుల । పరగసతిథివర్గములనుభజి యింపుదువే ॥ గీ ॥ ధ
ర్మమర్థముచే వానిధర్మమునను । వానిరెంటి నినైరి కామవశత పర । తంబుగావింపకుండు చేతరియరింగి । నడుపుదు
వెనిచ్చ లంపమాడునయావిధిజ్ఞ ॥ గీ ॥ సకల శాస్త్రార్థవిదు లగు నతనిసురలు । పౌరులనుగాత్ర మజనులు భావ ముల
ర । జననుతు ఢవైననీకనిశంబుసుభము । గోరుచుండు రెరెరామ చారుచారపేలా ॥ సీ ॥ అన్న తమునా స్తికులడకుటల్య
మోసంబుకార్యవిలంబంబు నార్యజనుల । గాస్పించకొనమియుకరమింద్రియములకువశుడౌట యాలాశ్య వర్తనంబు ।
తలచినకార్యంబుసలుపమిమం త్రగోపనము లేమియనర్థపరులతోటి । మం త్రణంబును సుకర్మములనుష్ఠింపమియొం
టి నాలోచింపడొక్క యడనై । యేకులపై బద్దేసలదండయాత్రసనుట । నాగబరగెడు నీపడునాల్గురాల । దోషముల
సంటనీకబోతు వేసమస్త । రాజ్యమనికంబుధర్మమార్గమున నీవు ॥ వ ॥ బహిరియమ్మ గద్యూతతివాస్యాప పరివాద
స్త్రీమదన్నత్గీతవాద్య వృథాపర్యటనంబుల నియెడు దశవర్గంబును సాపత్యంబును గృహనిమిత్తక తంబప రాధప్రభ
వంబుస్త్రీమూలకంబువాక్యజనితంబుననంబరగుపంచవిధంబగు వైరవర్గంబును సామదానభేదదండంబులను చతుర్వ
ర్గంబులను స్వామ్యమాత్యసుహృత్కోశ రాష్ట్రదుర్గబలంబు లనెడు సప్తవర్గంబును కృషివాణిజ్య దుర్గసేతుకుంజరబం
ధనఖన్యా కరకరాశూన్య నివేశనంబుల నంబరగినయష్టవర్గంబును ప్రభుమంత్రోత్సాహశక్తులనైదు త్రివర్గంబు నా
న్వీక్షికీత్రయీవార్తాదండనీతులనైదు త్రివిద్య లను మెుదల జయోపాయంబు ప్రజాపాలనములంబగుమంత్రి యజ
యంబును సంధివిగ్రహయానాసన ద్వైధీభావసమాశ్రయంబులనైదు షడ్వర్గంబును దేవమానుషంబులనియెడు వ్యసనం
బులను కాలంబునశీతంబులక్షింపని సంకటపడు వాడు నవమానితుండును క్రోధింపబడిన వాడు భయపెట్ట బడిన వాడు
ననంబరగు నాల్గురెరంగుల సుకృత సంబంధులతోత్తదధి మశార్థప్ర దానంబున స్వాధీనులగావింపుటయు బాలుండు మ
వృద్ధుండుఖిన్నుడు రోగ్యిజ్ఞాతిబహిష్కృతుండు భయసీలుండు భీతిప్రదుండు లుబ్ధుండులోభజనకుండును విరక్తస్వభావుండు
విషయంబులయందెంతయునాసక్తుండగునతండునసే కాలోచనపరుండు దేవబ్రాహ్మణనిందకుండు దైవోపహతుండుమా
నుషయత్నంబువలదంచి దైవయత్నంబ వేతలపోయు వాడు దుర్భిక్షవ్యసనపీడితుండు నష్టబలుండువిదేశస్థుండు సైక్యంబం
దుర్బలుడగలవాడు బహుదస్సి నవాడుసత్యధర్మరహితుండు ననంబరగుసంధికహంబుగానివింశతివర్గంబునుప్రాదశరా
జమండలంబును దండయాత్రా విధానంబును ద్వైధీభావసమాశ్రయంబులనియి త్రింబుగాగలసంధిని యానాసనంబుల
సాధనంబుల నాశవిగ్రహంబును తెలిపిసితిశాస్త్ర క్రమంబునుతుణాలతీరులగు నమాత్య లతోనమ్మరితోడుల్ప రితోనేని
యు నెక్కు కాలంబున కాలోచనంబొనరించుచుండు పెలిపిచవిదినవేదంబు లగ్ని హోత్రఫలంబులు సస్థానంబునసే ధన

ధాన్యాదికంబులు దానభోగంబుల సేకరంబులు సంతానసత్పుత్రసంపత్కళత్రంబులు లస్తత్సంతానంబున సఫల
త్వమొందెనే భవదియ్య బుద్ధి మదియ్యా బుద్ధి బంధురంబు సనాయుర్యశోవృద్ధికరంబు ధర్మార్థకామసంపాదకంబునైద
? చిరకాలదేవపూజ్యులు చరించిన సన్మార్గప్రవర్తకంబు వృత్తినె మెలంగుచున్న వాడవే స్వాదువులగు భోజ్యంబులొం
టను పరిపోషింపవు గదా మిత్రులకాశ్రితవర్గంబులకు మృష్టాన్నంబిడుదువే ప్రజల శిక్షింపుము ధర్మమార్గంబున ప్రవ
పాలింతువే రఘునాయకుండిహంబున నశేష రాజ్యాధిపత్యంబు పాలన సకలసుఖంబులననుభవించి దేహాంతంబున దేవ పదంబు నొం
దు ననియనేకంబులంటును సద్గుణవర్తనంబులన్నియు నడిగెనస్య దికగతమస్సుగాంబా ************************
॥ కం ॥ నుతుశాల్యుల్ప మగులయా । భరతుని కాజ్ఞాప్తి యొసగి ప్రశ్నయొనర్చెన్ । గరమారంభించెను నో । దరుడగు లక్ష్మ
ణునితో పరిగ రాముడొగిన్ ॥ క ॥ చీర జటాజినవల్కలు । ధారివదు చునెంతు వలసగనీక్ష లముగ్ । జేరి శవిది యేమిటి
సన్ । గోరెదభవదియ్య ఘనతకు తక మొదవన్ ॥ గీ ॥ నారచీరలు జడలజినములుబూని । రాజ్యముత్సజించియిమ్మహా
ఏకభూమి । కేవ్వసను దెంచితివి గానయింత తంబు । తెలియగోరెదవచియింపు తేటగాను ॥ క ॥ పరుసు మహాస్నందసుర
ఘు । తగుడింమేయిబట్టి పేసిపలుమారదున్ । కరములు మొగిడ్చి యిట్లను । భరతుండయ్యగ్రజునకు బలువిన యమున్
॥ చ ॥ అనఘుమహాభుజుండరిపుహంతయు నామనతండ్రి స్వర్గమ । జ్జనిపడంతినన్ను తనసాగరునిగానినుకానకస్వస । లృ
? లవి గాని యెట్టి పెనుపాపపుకృత్య మొనర్చె నమ్మ దిన్ । పెనగొనపుత్రశోకము నపీడితుడై దివమొందె రాఘవా ॥ గీ ॥
ఎనయశంబుగూల్ప పెనుపాపమొనరించు । నట్టి దుష్టమతిమదంబ కైక । పతిని గాని రాజ్య పదమొంద కాలేక । పౌర
లిపాకలి ఘోరనిరయమొందు ॥ సీ ॥ దాసుండనగు నన్ను దయతోడ వుమింతువిపగిదినిక్కదె రాజ్యపద మునందు । నీవభి
షిక్తుండవై వెలుంగుము సమస్తప్రజల్ విధవలస్తజ్జననులు । కరమారి భాగిలి రీకదశేసు దెంచిన వారిదెగ గుణింపు వీరి
నెల్ల । వంశక్రమంబున వచ్చినయపారమా రాజ్యంబు ధర్మమార్గమున నెందు । మెలవిమి ఋత్వుల పూర్ణకామ మల నెన
? ? । మధిపపతివైన నీచేత సకలధాత్రి । యమలశశిచే శరద్రాత్రి యనగ । నైదువతేసంబుపోడిమినలరు గాగ
॥ ఉ ॥ యీసచివాళిశౌనసివుడెథళదండు లబ్దోలిచే డెదన్ । భాసుగమూర్తినెమ్మది కృపారసమొప్పననుగ్రహింప
వే । దాసునిశిష్యవర్తనుని తమ్ము నినాసను జెందకేటుభా । దాసమ నంతమతుయ మవఖ్యాతము వాపితృ రాజ్యసంపదన్
॥ మ ॥ అనియారాముని వేడితగ్గ యనుదైన్యంబంది బాష్పాకులా । ననుడైక్రమ్మరతప్పె దాంబుజములన్ సద్భక్తిమైవ్రాలి
యా । మనుజేంద్రుండిట్ల మట్ల మారువుదులల్లా కుంనిసుత్వం గనాథుడునింగొగిట పేరిచియిట్లని యెన్నగాకుత్స్థుడింపార
గాన్ ॥ సీ ॥ సత్యపూర్ణుడవు తేజస్వి విసద్వ్రతాచరతైక పకుడవు సాధుమతివి । నీవంటివాడిట్లునిబంధ మొనరింప
గసునెనన్న కటరాజ్యంబుకోరదు । నీయందుదోషంబునేమింతయుగాసనహీతక్ర ఆంతబాల్యమున జేసి । తల్లినింధం
పెదవునీకుతగదిదిఅగతినేర్చ్యలకై ననంమతులను । పుత్రదారాదులంతు నెల్ల దుసుమైత్రి । సల్పదటవీరినార్యులు గాస
నాహులా । అగనుగుణయింతురట్ల నెసుగుణుడైన । తండ్రికినియతుని గనిన్నుదలవుమయ్యా ॥ చ ॥ జడలజినంబువల్కలముసన్న
ఓబూనినసంముఖముంబు ? । వడువిని రాజ్య మందయిన నారయుచున్నవలంతి లోకపూ । జ్యాతఖలధర్మవేదినుడుగా ఖ్యాలు
డామనతండ్రిపట్ల నే । వడువునవిమ్మియుంజననిపట్లనుగౌరవమే మెనర్చెదన్ ॥ క ॥ బహుధర్మనీతులెరిగి । తెలిసిండుడును
నానకేగదనుడుతననుడున । న్నొలమిక్ నిచిరి పీరలపట కేగతి మీరవలయు భవ్యచరిత్రా ॥ గీ ॥ అనపులోకపూజ్యమ
గురాజ్యమొంది । యుండుదగుడు పీవదావల్య యంచు । నారచీరదాల్చి వాయ రాటవి వశింప । దగుదు దుత్తమునతండ్రి
సదే ॥ క ॥ జనసన్నిధానమునదగ । డుడు పేవ్వనలడువిభాగముమైనచిరాజనం । బున కేగెలోకసుతుడగు । మహతండ్రియ

కొండునేరిపె౯ దాని మునీశుల్ ॥ గీ ॥ జనకుడాసగిన సీభాగమనుభవింపు । మూనిపడునాట్లవల్కలముల్ గాన నుండి । యయ్య హెత్తుడుదయచేసినట్టి నాడు । భాగమేనభజించెదభవ్య చరితా ॥ గీ ॥ ధరణిపుణ్యాత్ముడును శరత్క్రతుసన్నిభుండు । మరిమహోక్షుడైనమనలతం డ్రి । యెద్ది యర్హమనవియొహింతమాత్మ కనిదము । నఖిలరాజ్యమైనసట్లు దలప ॥ * ॥ అనిపలికిన వెంటనే రాఘవేంద్రుండు పితృవచనపరిపాలనలోలుండై భరతుని వాక్యములకొడంబడకుండెనన్న దివిరశేశలేమసగాంబుగాన ॥ సీ ॥ అనవుడా రాసుతుడగ్రణివా రామభద్రుని నశిట్లనుభవ్య చరిత । రాజత్వమేలధర్మవిహీనుడను నాకు జ్యేష్ఠుడుండగరాశేని సిద్ధమగునె । దుర్వృత్తలముల్పెన్నిపరుండునీసర్ధగుంపెంటువిమనలయందు నిలిచినయది । యెల్ల సంపదలచేనిరవొందు నాయయోధ్యయు మేగనునుమ రాజ్యంబునందు । గొనియాసన లాగ్రగనభిషిక్తుడవగుము । వెంయధర్మాభర్తాయుక్తనేదిభునివృత్త । మత

(*) భరతుడు శ్రీ రాములకు దశరథుని మరణమును దెలుపుట (*)

నిమిత్త్యక్షానిశానొంతురితరజనులు । భావమున నే దలంచెద దైవముగనూ ॥ గీ ॥ యేను లేకయభువినుండు నెతనుసీవు । మానేస మలితోషకసౌమిత్రితోడ । సడవి కేగన యోధ్య వెల్వడినమాత్ర । నాతి బొరలుతుతివమొంచె నవనివిభుడు ॥ గీ ॥ పుత్రశోక మశెత్తు నత్యరతతండ్రి । కువిరవిధినిరిలాదకంబొసగుమిమాపు । మున్నె శతృఘ్నుడేననఘ్నాసీలు । నకుపరేత్ర్రియ లానలానార మనఘూ ॥ క ॥ ఈ తిననుగుపట్టి చేన । పితృయైన యనంతమగుచుపిన్న లోకముం గ్ । ఘనతంబు వెలయ నంచా । దృతశులులెద్ద యుండవగుచుపశనిశిక్ ॥ మ ॥ విను వెరా గామభవద్వి యోగమునరు ర్వీభర్తకుఃఖంచి యూ । ననస్థంబున బాష్పముల్ దొరుగ దైన్యంబొప్ప నీశైమహా । తనిశోకింపుచు త్వద్గతంబయిన బుద్ధిక్ క్రమ్మరింపంగలే । కని సుగ్గ్నానగొంతుకద్దలశుచుక్ గాసిల్లి జెందెక్ మృతిక్ ॥ * ॥ అనియిట్లు తంబున భరతుండు రామభద్రునకువ్రాము లాత్మావిహితం డ్రినిన్ను గూచిచింతింపుచు త్వద్గతంబైన చిత్తంబునివతిశంపక జాయజాలకనిన్ను గన్గొనగొరుచున స్రమించె ననిపల్కైనన్న దివ్వి శతలమస్సగాంబు **

॥ సీ ॥ అనవుడా రాఘవుడనినిందుర్వి దరులపైవైచువజ్రంబుకై వడిని కాంత । దారుణంబయినట్టి తండ్రిమరణ వార్తవిని బాహులెత్తివాయనుచు భువిని । పగలుక్రత్తంబగుతరువుచందంబున దరిదాకి యెలసినదంతిమాడ్కి । వ్రాలి శోకాగ్ని చే బలుతపింపగలేసంజ్ఞయైయుండనాసరవిజాచి । భరతలక్ష్మణశతృఘ్ను లరుగ రాశిక్ । బొరలుచోభూమిసుతతోడ భూరిదైన్య । మడరవిలపించిరతనిపైయెడదు లాలుక । మరల తెలివొందెనంతనమ్మనుజవిభుడు ॥ క ॥ తెలివొందియతడుగ మతం । త్రిలలిక్ మృతుపాటతెలిసినారిదైన్యమునం । థిలధర్మవంతమగుప । ల్కులభరతునకిట్టులని యెమూర్తిదలిగ్పక్ ॥ క ॥ ఈసేమి శేయగలను । ర్వినాథుతయోధ్య లోసమృతి బొందినచో । యేనరుడుబోవగలడన । ఘునాథుడు లేని యానగర వర మింక తా ॥ చ ॥ జనవ రముస్నకళ్ళడును సత్కృతిచేసిన వాడగాసుమ । జ్జనకునకమ్మహాయశుడు చయ్య ననాకొరకార్యదైదివం । బునకేరిగక మనంబునను భూరివిషాదము జెందినట్టియే । సనుపమపుణ్య్య సీలుతనునాతనిశ్రద్ధ యొనర్చనిద్యుడక్ ॥ క ॥ యిూశ్రుమశతృఘ్నుండును । భూవల్లభుపైతకృత్యములప్రశాత్మక్ । గావించినకతమునబలు । పొందను ఇక్పొ రాఘవతముల భవ్య చరిత్రా ॥ చ ॥ యినవసము దైనమజ్ఞ నకుదేశ్రస్వర్గతుడైనకారణం । బునపతి కొపెంచూప దలబొందుసరయోధ్యనుపేరసొల్లకా । ననభువినుండిక్రమ్మరిననాటికినైనని కెవ్వతర్పరిక । ననునియమింపగాగలత నారతమున్ బలుగారవింపుచుక్ ॥ క ॥ జనపతిమునుననుసద్వ । త్సుసనిగదలబోసీమదముదతో త్రిప్తియం । బొనరింప జనా మమ్మలుపలు । తనయులవిసగలనె యింకకొత్రవణములరక్ ॥ మ ॥ అనియారాఘవు వానతిచ్చి కడునైయ్యంబొప్పవా

గొంకులేక । అతిథిసత్కారముల నెంతయుఁ జేసిన వైదేహితోఁ దనపుల । త్ముతు తోడఁ బూజింపఁ గొనియెను ప్రసన్న భావుఁడై కనినొ త్తమ్ముఁడు ॥ వేదమూర్తులు మహాత్ములు భరద్వాజ మునిపుంగవ మహనీయ తపోవనుఁడు । వనము వెడలి పురమున కేఁగుమాఁ డ ॥ చ ॥ ధరణిపతి నందనుఁడ వగుమీవు తగవు గానిపని యేనవంగా సంతసంబుగ గొలువఁ బంచెద । ధగధగిత నవ్య రత్నకలశములఁ దెచ్చి యానందింప నుభయ నిచయము లారా । దరమున నూఁగింపఁ దలఁపఁ బడి రామునకిట్లు వి నయముతో వచించెద నాకు నిజముగ రావలసిన సమ్మతి నొందుమనక క్రియలఁ ॥ క ॥ తమ్మనద్దియము జేసిన । పెను తాపము వార్తలు విని సం పించినదా పెద్ద । నన మైధిలుపుత్రి చూపినది । భవదాగమనముఁ బరికింపఁ బొంగుచు నుండెఁ ॥ ఉ ॥ మోమున బాష్పముల్.

(*) రాఘవుండు వశిష్ఠాజ్ఞ చేసురసది యందు పితృ తర్పణాంబు లాచరించుట (*)

దోఁకగ భూపతికై విలపింపుచున్న యా । భూమిజ నూరడించి రఘుపుంగవుఁ డల్ల సుమిత్రపట్టిఁ గెం । తేమది గుంపుచిట్ల నియె తెంబిక చీరముగారపిండి యె । నామహాసీత్య విక్రముఁడ వావకర్త యైన భాగ్యుఁడ ॥ గీ ॥ జనక రాజపుత్రిచనుగా కముంగల । యువ్వ ధూటి వెంటనేఁ జనుము । సరవి నేను వెంబడియ్య నవెనకా । యిట్టి ఘోరగతి యయిరుడు చితమా ॥ మ ॥ అనఘుండాస్వ వికుండు దాంతుఁడు వృథ సొక్కాంతుఁడు శాంతుఁడు పా । వనచారిత్రు డు రామభద్రుఁడు మహా ప్రాజ్ఞుండునై ధాతృజన్ । విను తగఁ జేందినయాపు మంత్రి దశనిక్ సేవ్యంబు చేయాగడిం । చినరిఁ దమ్ములతోఁ దపేచే వేస దాఁ దెప్పి యచ్చి మందాకినిన్ ॥ ఉ ॥ అంతట బహుళమంబున మహాత్ములు బావలు పంక దూరమై । వింతగఁ జూచినట్టి తరుబృం దములన్ విలసిల్లి సంతతా । స్యంతము మోహరంబయిన యన్న దితీర్థముగం బుతం డ్రికిన్ । తొంగమోసంగి రంబుపుత సన్నిను జేరెడి వంచుమల్ గూర్చున్ ॥ ఉ ॥ భూపతి సేవనీకొసగు పుణ్య గమంబగు తోయమక్షయం । బై పితృలోక వాసియ గుసట్టి నినున్ భజియించుఁ గాతటం । బావునెపాత్రగణ్య ముజలాంజలి తండ్రికొసంగి । బాష్ప ధారా పరిషిక్తుఁడై మదిది రంబగు వెవ్వగలన్ దపించుచున్ ॥ సీ ॥ అంతనా రాఘునడన్న దీకటముపసను గుతమ్ములతో దనహానిపిధిని । దశరథసం స్తరముగ్గూడఁ బదరిఫల మిశ్రము గారపించిడి మూలిఁబొరలి । ప్రీతనిదిభుజింపు మోతండ్రి ప్రీతుండ వగుచున్ గొనదయఁ దిమోగిని పాప । మిలలోన సమానపుడెప్పు దిభుజియించున దియె దేవతాహారంబటంచు । పలికియటమంపి లేచితత్ప్రథము నందె । యు రిగియా శైలమెక్కి తన్ప రిసరములఁ । దన తపోహర్ణకుటికంబు వంక జేరి । భరతలక్ష్మణు కరములుఁ బట్టుకొనియె ॥ ఉ ॥ అంత రనాథసూనులు ధరాత్మజతోఁ డుత చాలఁ బంపుచై । గంపుల బాష్ప ముల్ దొరఁగ గావిలపింప గిరిన్ బ్రతిధ్వనుల్ । చెన్నెస లారెమ్రోయ యుపెపసింగములుం బలెఁ గంపఘోరసూ । సన్నిసగంబు గొంగివిని భయం కడకై కత సూజు సైన్య ముల్ ॥ సీ ॥ భరతుడు శ్రీరామభద్రు నీతోఁ డగూడిన వాడి విని జంబుడిం దినట్టి । నండ్రి నివేకోఁ నిర్ధన యశోకిం చి నారా కుమారుల యార్తనాద । మాలింపన వ్యాసటం జుపితక్షిణంచి వాక లెల్ల నిజని వాసములను । విడిచియఁ బరకాలఁ బోవ్ర పితుండ నైయా ఘనచిరకాలమరిగి ట్టి । వానిఁబలెచూడ దలచి పత్వరితగతిని । గుఱ్ఱములఁ గొందరిభ ములఁ గొందరరద । ములను గొందరు కాల్నడ నేలమి గొంద । రరిగిరిత దాశ్రమంబున కభిముఖముగా ॥ ఉ ॥ ఆమనుజేంద్ర సూనుల సమాగమమారయ బొడగో రియం । తేముక మొప్ప సైనికుల తత్పరితంబుగ పెక్కువాహన । ప్రోద్ధములం జనంగ గడు శోభిలు తత్ఖర నేమిఘట్టనం । బావు హిమాద్రి సెబ్బెట్టుగ ఘనావృతమైన నభంబు కైవడిన్ ॥ క ॥ ఆనాదము విని భీతిలి । నానా మోదమున సురభి తంబగు తానిన్ । గాసెసరింపుచు వేరొక । కానకు వసరకులు సని యెకరిణుల తోడన్ ॥ గీ ॥ గవయకపిమృగవ్య షతగోకణమహి ష । ఫణిహరి వ్యాఘ్ర ఘోరములు పారిభీతి । బకపిక క్రౌంచ కారండవములు హంస । కోకములునీ కుగోర్లు దిక్కు లకును నియె ॥ క ॥ ఆనాదంబున భీతిలు । నానావిధమైన సత్త్వ జగణంబుల సాంద్రం । బైన భయము సైన్యజనముల । కేనాంతయు భూ

గా ఘనుఁడుభీతియఁ బలికెన్ ॥ ఉ ॥ సైనికులంతనిష్ఠురయశస్సు సకల్మషధారుణీశులా । పీనుని రాముని౦బురకుఁ బనిపించిన
గన్గొనిలోకనింద౯ం । లోనఁ దునెట్టి కైకయకుఁ లోలను మందర మోలిడిట్టుచుఁ౯ । దీనత దాసికం చలను నీరమునించిరి దుః
ఖశాస్త్రలై ॥ గీ ॥ అంతనభరతు పూజార్హులైన సైని । కులను తలిదండ్రులట్లనక్కనుజేరి । కొందరిని కొందరులక
నయుంఘ్రులను వాలి । నంకరిని గారవించెయథార్హముగను ॥ గీ ॥ అంతభూన భంబులదుర్లు దిశలును । బంధమోహ
యుతుండ సైన్యజనుల । భూరిశోకనాదమారయవిసన య్యె । వరమృదంగములరవంబు కరణి ॥ * ॥ యిట్లు సైన్యశోకరవం
బుభూనభో దిగంతరంబులు నిండి వరమృదంగరవంబుకై వడిమ్రోయుచునుండెనన్నది త్రిశతతమస్సర్గంబు ******
॥ సీ ॥ అంతన గంధర్వ కాంతుఁడు దశరథాంగనల ముంగలనిడికొని త్రిలోక । పావనుండగు రామభద్రుని వీక్షింపఁదలఁచి యా
శ్రమమునకభిముఖముగ । నరిగెనప్పుడు కల్ల మందాకిని నది డాయ నేగుచో నదమలంబు । నగతమురామలక్ష్మణ పే
వితంబై తనకు తదీయతీర్థంబు గాంచి । నప్డు కౌసల్య బాష్పపూర్ణాక్షియగుచు । వాడిన మొగంబుతోడ భాష్పంబు స్రవి
౦ప । తద్దయుఁ దీనయగుచు సుమిత్రకుఁ బ్రకూక్తి । నిట్టులను తెక్కడనమ్మగాతము లెల్ల చినగా ॥ చ ॥ మునుతమతండ్రి రాజ్యపద
వి౯ వెడలింప ననాథులై వనో । ర్వినివసియించినట్టి రఘువీరులు కార్యము లాచరించుచో । ఘనముగ మేటి తీర్థ మిది
చావిరియిచ్చట నీవుతుండుము । తనయుననర్మిలి౯ జలముతా గొనిపోయిన వాడుజూచితే ॥ క ॥ ఇట్టికిక్కట్టు పడనుండ౯ ।
నెట్టన జేనియయను ధరణీనిందకుఁడనునీ । పట్టికెలంపగుణముల కే । పట్టున గజునిసేవ వదలనిడెల్ల౯ ॥ గీ ॥ అట్టి క్లేశములకు
నహుఁడు గానియూ । నీచుకుండొనరు నీచమైన । దుఃఖకరములైన తోయహానముమ్మ । కర్మములన్యజింప గలడొ
యిపుడూ ॥ గీ ॥ అనుభవచియించి యిలదతీ దాగ్రములను । దర్భలంగహరిం విశ్రాంగఘూర్ణ్వ పాదుపుతండ్రి । కొరకిడిన గా
శపించి గన్గొనిమహారి౯ । గరలి యిట్లను కౌసల్య పెంసతులకూ ॥ గీ ॥ అవఘుడిరాఘవుభర్త మహాసుభావు । డైనతం
డ్రికి గాఘనదహారావిధిని । ప్రీతిపూర్వకముగ నమర్పించినట్టి । యన్నము గనుంగొనుడు మీరలరుమడెంచి ॥ సీ ॥ అఖి
లభోగంబులు ననుభవించిన యా నృపాగ్రణి పడుపహాఁము గనె । చతురంతమగు ధరాచక్ర మేలిన మహేంద్రసమాను
డైనయావసుమతీశు । డీగారపిండి తానెట్టెంగికుడిచ మోయగనికిప్పి ప సుతుడైన గాము । దక్క డనీయన్నమ్మెంచెదీ
నికెక్కుడుదుఃఖమున్న దెప్రదమిలోన । నిదిగనుంగొని నన్ను డెనాప్పుదయుమెట్లు । వేయిచినియులు గారుండు వేల చార
లి । యేయది భుజించు నరుడుతదీయదేవ । తాపితరంబది యని స్మృతి నాగమములూ ॥ వ ॥ అని కుఃఖాకులాస్మై విలపింప్రచు
నాకౌసల్య నహ్యసకలవన రాజకాంతలూగడించి స్వర్గచ్యుతుండగు నమురుండుపోలె భోగవర్జితుండగు నాగాపుత్రు
నిగనుంగొని యెంతయుసంతాపంబునఁ బొంది శోకార్తి రేకంబున మైకృశింపనెప్పగల౯ బొరలుచుండ నారాఘవాగ్రుం
డునిజాసనంబుననుండి లేచియాతల్లుల పాదంబులకెరగిన నప్డ ఘూనుండునుసుభిన్నపటంబులు మృదులాంగుళీశోభితంబు
లగుకరతలంబుల నరౌనిపీన్వమడుచుచుండిరంత సౌమిత్రియు జననిజనసందర్శనంబునలన విషణ్ణవదనుండై క్రమంబుననల్లా
త్రుణమిల్లి నశుభలక్షణాన్వితుండగు నాలక్ష్మణునియెడ నాతా మప్స్యనిచట్లనంబో లెపుత్ర వాత్సల్యంబు నెరపి రాసమయంబు
నపుత్రమియను కూతురు బాష్పపూర్ణాక్షియై కేలనయ్యాత్తలనదంబులాని మ్రోలనిలువ యాగామమాలే వనవాసంబు
నకృశీభూతయై దైన్యంబుజెంది డెందంబున గుందుచున్న తనకోడలిని పుత్రికనుంబలె నక్కునంజేర్చి యిట్లని యె ॥ సీ ॥ జ
నకమహీపాలునకుఁ బుట్టి విపంక్తిరథునికోడలవు శ్రీరాముభార్య । వక్కటయిట్టినివడవిలోనెట్లు రిగిస్తున్న దానవు చాలి
న్న మొంది । ఆతపసంతప్తమగుపద్మపదున నకరము వాడినయట్టి కల్వతీరి । రజముబర్విసయపరంజిబంగరుమాట్కి మెయ్యు
లుగప్పినపెంపగిదినుండు । నీముఖేన్దుమ్ము జూడంగ నాదుమనము । నగ్గలంబుగు నెవ్వగ యానెడునరణి । వలన బొతదిన

శోకాగ్ని బాధ దహింపు | జన్మదాతల్లి యభ్యర్థమూఢ్యావహాంతుడు | గీ | అఖిలధర్మవేదియైనట్టి సన్నిధుడుని | శ్రీమ ద్వాశి ష్ఠమునికి | దేవపతి బృహస్పతికి బోలె ప్రాజ్ఞుడై | భూమి నతని సభ గూర్చుండె | గీ | అంతసుమతి ప్రధానామాత్యాగ్ర గణ్య | లెలమి ధర్మజ్ఞులును కుట్టులును సికొల్వ | శాంతగుణుడంతియన్న నిషించియలేదు | నలువకంబు గడు వ్రూలె సంజలిఘ టించె | క | ఇద్యోధ రాముని తోనిత | డెయ్యది వచియింపగల డో హితబుద్ధినటం | చయ్యెడ గల్పెం బరయుట | కయ్యార్యులమదిని ఆతృహమూకాంబాకవెక్ | వ | అకులిత సర్వార్థ శ్వాదగు నాగఘు నందనుడు మహాతేజుడా | తలయుగుడైన అత్తు డుధార్మికుడౌ భరతుండు నాస్త్రసం | తతితమత ట్టు నుంకగ సదస్యుల చేసరి వేష్టితంబులై | క్రతువున యూదు వహ్నులు విరాజిలు కై వడి పొల్పిరచ్చటన్ | ఇట్టు రామ ణుత్సు ను భరతులా ప్రజనంబులతో గూడి సభాజన సమూహంబులై నత్తెరాత్రంబు లెప్ర కాశింపుచుండి రస్సాది చతుశ్శత తమస్సర్గము ****************************

| క | అంతసుహృన్మధ్యకులై వా | రెంతయు శోకింపుచుండ నేగరజనితు | డాకాంక్షవునెవ్వగలను భా | స్వంతుండుదయించెభాగ్యశాభూషణమై | క | ఆమంజాకిని సర్తి | దామామ దసముం బొనసిక యురుగుణ నిధియా | రాముని

(*) శ్రీ రాముల భరతుండ రాజ్యం బొసగమ్మని ప్రార్థించుట (*)

కడకే తెంచిమ | రేమియు ననకుండె నాసుహృజ్జనుల్లెక్ | సీ | భరతుడక్కేవర సభామధ్యమున రాఘవునకిట్టులనియె హోయనఘ చరిత | మాతల్లి నాకు సంప్రీతి నొసంగిన నిష్కంటకంబగు నిఖిల రాజ్య | మే నీకొసగెద నిం పెసంగ భరింపు నీరజాగమమున నీటివడిని, తెగిన తటాకంబు తెరుల తాపరింపనశక్యమైన్పృథివి యీ నా | బల వెలసినది సువ్యా యీ భరతఖండ | మశ్వగతి ఖరములు వోలె నలఘ గెందు | గతి విహంగమముల మాటి యనకులమైన | నీకు గతి నేననుసరింప నేరనధిపా | క | యే వానిప్రాపున నెరుల్ | జీవింతురు వాని బ్రతుకు శ్రేష్ఠ మితరుల్ | శేవింపు చెవ్వడిల నుప | జీవించునతండుమృత జీవను డరయన్ | వ | ఘనభుజ పాదు జేసి మొలకొందగ నాటి జలంబు బోయగా | గొనకొని రూఢ మూలమయి శుశ్రూన కెక్కదరంబు గానిదై | ఘనతర భవ్య సంపదల గాంచి ఫలించని ధారుణీజమై | వనికవరోపితంబగు నె వాడల ప్రీతిని జెందదనందు నన్ | వ | దేవా నీ భృత్యులమగు మమ్ము పాలింపవేని యీ రాజ్య ఫలభాజనం బుత్తోషిసామ్య మొందెదవ నిపలికి భరతుండు వెడియనిట్లనియె | చ | అనుపమమైన రాజ్యపదమందొగి నిల్చి ప్రదీప్త దిక్ప్రభా | ననగతి బోల్చనిన్ బురజనుల్ బలముఖ్యులు జూచుచుండు గా | తనరవరేణ్య వైరియుత మదద్విప బృందము లీన్పు చూంగనా | జనములు సంతసిల్లితను సన్మతినీ వెనువెంట నేగుచున్ | క | అనదమ్మా టనుపురజను | లనుమోదించిరి మహోత్కటైవిలసింపఁ | గనుగొని యా భరతునకి | ట్లను రాఘవుడూరడింప నాత్మ దలంచుచున్ || సీ | తలపమానవు డస్వతంత్రుండు గాఘ్రనతనయిచ్ఛ నైయెు కింతయును గల్గ | దిండు నందున దైవమెల్ల ప్రాణులు బ్రిల్పు ధనచయంబులు నాశమును నొనర్చున్ | విరుగుట కొరకగు పెను గుటకూటములు విరహంబుల కే మూ లమరగని చూడ | మనుటప్రాణ వియోగమున కనుకూలము తుది నిర్ధయ ఖచి సుధయమంది | నట్టి నరునకు మరణభయంబు దక్కు | వేరొక భయంబు లేదు వివేకధుర్య | పక్వ ఫలసం చయములకు పతనభయము | దృక్క పెరభీతిగల దెవ్వాధన్య చరితా | వ | వినుమదియునుం గాక ద్రుఢస్తంభంబగు గృహంబు నిధిలంబై నాశంబు బొందు పగిది నరులు జరామృత్యు పశంగతులై నశింతురు సనిన రేయుమరల నిండినయమునానది సముద్రంబు జేరకున్న రేలుంబగల్ గనసతు కేసవిని రవి కిరణంబులు సలిలంబుల నుండి లేప్రాణుల యాయువులు నశింపంజేయ నశ్వరంబులగు భవంబుల సాధింపఁగదగు నిన్ను గ్గడనించి శోకింపు మొరుల కొరకు శోకింపన హుణాంతవుగావు గమనావస్థానంబుల భవదీయం బగు నాయువు క్షయించుచున్నయది మనుజాందు మృత్యువులోన నేసను నిలుచు దూరపథంబున కనిమరలసను దెంతు దర్ఘ ప్రవేశిం

[illegible] ౯ రథము [illegible] నిలువఁబడి [illegible] శ్రేయముపాయంబున సమర్థుఁ డంత ననని యానతిచ్చి వెంతయు నిల్లనియె ॥ గీ ॥ [illegible] ॥ [illegible] నేను [illegible] నియమంబు । సాంతముగ కంబుపరిపక్వ కాలవశత । [illegible] [illegible] కార్యము [illegible] సరవి గూడి । కడలిలోదరి యెుగాసెక కాలమందు । [illegible] ॥ [illegible] ముల గూడితుదను బాయుటనిజంబు ॥ గీ ॥ ధరణి నెవ్వఁడై నతనయిత్య సెబంధు । జనుల బాయకుండ [illegible] । [illegible] కరముగా [illegible] వాడు । వాని బావుమాన్ప వలవడ తెదూ ॥ క ॥ ధరణీట [illegible] । మదంక [illegible] సమను జాడుధర్మా । చరణమున బుద్ధి యుంచఁదగు । నరవీన జనులట్టి ధర్మ మందె యథిరతుల్ ॥ సీ ॥ అర్యభ్రాతృతుఁడు [illegible] నామనతంత్ర [illegible] । జన్మంబులన్నియు సన్మతిగావించి యోగంబులనను భవించి । యతుఁ మంచై నయాయువు [illegible] నట్టిమనుష్య దేహంబు విడిచి బ్రహ్మలోక విహారపాత్రభూ దేవత్వమందె నమ్మహానీయ యతుని కోరకు ॥ సకల [illegible] వేది ధీశాలి సుకృతి । భవ్య [illegible] ందునకు నినువంటి వాడు । పరగ ననువంటి [illegible]

(*) శ్రీ రాముండను నరామా [illegible] చేత నరాశ్య నంగీక రింత క పోవుట (*)

వదకునే । ధీరమతి శోకమోహాల [illegible] ॥ గీ ॥ స్వస్తచి త్తుండవై నీవు వగవువాని । ననయ [illegible] ప్రశేశింప [illegible] । జనకువత్సరి [illegible] నమంతుని [illegible] రచింతూ ॥ ఉ ॥ ఆ [illegible] కనఘాత్మ సీకునా । [illegible] నాథ [illegible] భవ్యశతం [illegible] । [illegible] మన [illegible] లోకవి । [illegible] ప్రియం [illegible] ॥ క ॥ జనవరమనుజుఁడు ధార్మికు । [illegible] రలోకత [illegible] । [illegible] జనుమన । జనకుని [illegible] మరసి [illegible] ॥ [illegible] ॥ [illegible] మాత్ర [illegible] నిమ్ము [illegible] । మహానుభావుఁడా [illegible] పూజ్యమాను [illegible] । [illegible] [illegible] శాసనంబుని । [illegible] ॥ * అవ్విధంబున రామభద్రుం డానతిచ్చి ముహూర్త మాత్రంబూరకుండెనన్నతి పంచో త్తరశతతమస్సర్గంబు ******* ***************

॥ క ॥ సంతత [illegible] గత [illegible] సేటి [illegible] జలయం [illegible] తయుదయ గలరాము [illegible] క్రియంబున నని [illegible] ॥ సీ ॥ [illegible] భవ్య చరిత । [illegible] రములవలన ఖేదము నొందము [illegible] నిన్ను । సకలమరయ [illegible] సంశయము [illegible] । నెలవి [illegible] వంతుని యంతు [illegible] లేధనఘ నీకు । [illegible] । [illegible] బుద్ధి । [illegible] తపించు కాలచేత । [illegible] ॥ చ ॥ అమరసదృశ్యుండవు । మహాత్మ [illegible] సత్యసంగరా । [illegible] బుద్ధి శాలివు । [illegible] యతుం [illegible] ॥ [illegible] నిన్ను నెవ్వగలు గాపిల [illegible] ॥ గీ ॥ [illegible] నకుడు । [illegible] । నట్టి [illegible] నాకనఖిమతము । నాయభ్ర [illegible] ॥ గీ ॥ [illegible] మొనరించిన కారణమున । [illegible] మజ్జనని నేను । ధర్మమునకట్టు [illegible] తు । [illegible] ॥ సీ ॥ దశరథువలన [illegible] విమల [illegible] అధిగమించి । సట్టి ధర్మజ్ఞుడు [illegible] । [illegible] ప ద్దనర [illegible]

[illegible]ధారు । దయితోయాన గూర్చి భక్తి భరతుడతంబుకు నిట్టపని శిక్ష్య శశిరాకమకు । భూతలమున మేలాకలము భరతా[illegible]
యశేశ । స్నానశత్రు తలపరశ మజ్జనకుమని । నాన్యప్రనిర్ణ్య మోహ పాపాభక్తృతమకు । విందిన యథర్మ [illegible]
భయంచిపనిగా ॥ గీ ॥ ధాత్రినేన ఇందు తంత్రియధర్మకృ । త్యంబుసక్క పెట్టునరతపర్యే । మనగ అగను నట్టినయత [illegible]
లోక । నింద్యమగు తదభుమునిలుపకీన్వా ॥ సీ ॥ నరవరకై కనునర్చను మనకం డినెల్ల కాంతభులను న్యాజ్ఞ నమూ ; [illegible]
లజనపదవాసులో వారల నీరాష్ట్రమంతయునింప్రమురు । లో ప్రముకానన భూమియొక్కెట తెలు త్రధర్మ మెక్క కజుతల్ తాల్ప
పెటట । సనభుత్రజా పాలనాను తూపంబు పట్టాభిషేకంబు భూధీశాఖులకు । మొకలిధర్మంబును వ్వదేనసూను త్తి । [illegible]
ష్టపంముష్కశించిద్యగ్ని వయము । లతణంబు భావి కాలంబునాటి । సంశయాస్పదదర్మంబు సలుప దలచూ ॥ క ॥ [illegible]
జన్మదర్మ మూగక । స్థితులను భాయుదనుసు వ్వైచచ్చగనీకో । వితతయుశాయే సీసు । మతినీవు వశింప నేత్రమంబు నలో[illegible]
శుక్ ॥ చ ॥ స్థితియునుస్గుణంబును విపిత్తప బుద్ధియు లేనియేనుసు । ప్రభునినిసం గ్యశించియులజతిల పాలనకంటకంబు
శా । శ్వేతముసుఖప్రదంబునయు సన్నతిగాంచిన ంత్రి రాజ్యమ । గృహేమకుధర్మ నాగణమున బోధ్యముబంధుజనాన్వితుని
శశై ॥ సీ ॥ అగమజ్ఞానవశిష్ఠాశులొబ్బుత్విజాలి వటనె భూజను లెల్లకూడి । కాంతమికొనుమంత్రకంబుగి నీకు పట్టముగ
ట్టుకుగు గాతవిమలచరితే । భువనంబులజయించి దిగ్జాలతోననింద్యుడుభో లెనీన్ని పూతోననుగ్వ । రతిుంచుటకు శక రమ్మ
తెరాగ్య కు రాజ్య మందభిషిక్తుండవై దనచి । పగరవుం ఉుఖమిత్రులభావమలర । కామములదన్నువు ప్రియంబు గత
లుకొనగ । పరగబుుణములమాటినిబాపికొనుచు । నన్నుశిక్షింపుండుము నడువిధిజ్ఞా ॥ క ॥ నీకను నభిషేకమునక్ ।
పొందించుసుహృజ్జనంబు భూరితరభుయో । త్పాసమున బాగుదు రెం । తేదశదిక్పాలను నేడు నీ[illegible] ॥ ఉ ॥ మ
జ్జనవిక్శపించితుణ మండితుడున్వనిప్రాజ్యరాజ్యడౌ । నజ్జననాథుకల్మషమునారయచాళ మునేదుసీవుశ । శత్రుజ్జయమొ
క్క శేజెదసు స్నతనేనిసభూతజాలకం । బజ్జగదీశు డేటు గతన్నిగిబోధ్యపుబంధులక్ నరక్ ॥ గీ ॥ అటులగాకున్న నేజ
నయానాయ తెరొర్య । కీన్ వేంచేయ నీవొననెలమిపూగ । వేరుసనుజెంతు సనిపాలి నేలమోపి । భ్రాతుడై రాముకార్థించ
శాభరతుడన దూ ॥ క ॥ భరతుండు పరితపింపుచు । స్థిరమతి కార్థించినను సుశీల గుణంబుల్ । వరసత్యనిష్ఠగలభు । వ
శుపండె నరెుశ్వర్యగుగ వాంఛింపకయక ॥ చ ॥ వెగ తిగచ్చ గాభునదు వీటికి రామిని సుస్థిరప్రతి । జ్ఞానత పొంతు
ఱక్ మదిన ంతమందంబును జెందిరాజనుల్ । నకులయుగాయు శేడిరి గణప్రవళుల్ ద్విజవై శ్యులత్రుసం । శోన యనాజ్ఞతై
యలెనితల్లులునరెృంత మోహిరాన్మశై ॥ * ఇట్లు గాఘునం దతెురాధ్యానగరంబునకంగీకరింపకయుండిన పాదుకులజ
ననీజనంబులతనిక్ ప్రార్థించిగ న్నది వదు త్తగశతతమస్య గణంబు**************************
॥ మత్తకోకిల ॥ అన్న రాభరతుండు సర్వ నయాన్వితంబుగ మాటలక్ । విననెంతు కగంబు నర్గడు బీతుడై యలరాను
చుక్ ।ప్రసంనుతించిరి ఘాతులంక ఋనాథకమ్మ నిస్స్వనం । పంనుడాగిఘునశ్యా శేడిరి వందనంబొనరింప్రముక ॥ సీ ॥ అంతన
తంప్రాజ్యాదతు రాముతణనికిట్లనియెనీమాట యహాంబును తెర్వ । రా తేంతుశ్రుతుపం క్తిగ ధునివలన శేకతెందుత్రుక్ర[illegible]
నుదయుంది రీవు । మనగంత్రిమున్న నీమాటా మహనితోనసీళత్రియంశు జనించిట్టి । మత్తనాభనకిమ్మ హిత రాజ్య మొ
సంగెననటం తుబచియింతొజనులువినగ । నతియుగాకను రాను రాహవమునందు । ప్రాణ తుండయుయుదమంది ప్రార్థి శీల ।
మైనమిాతల్లి కివగద్ద యంబాసంగె । నంగనది వేడె కాంతునయ్య తివయుట్లూ ॥ గీ ॥ నీకు రాజ్యాధిపత్యంబు నాకవజ్య ।
[illegible] శేడెనా రెండు వరములవివు । దవ్వ ధూమిణికొను గెనె నతనియాజ్ఞ । నివటనుం తెద పమునాలు గ్రొడ్డు భరత[illegible]

[illegible] సీ. ॥ [illegible] కృతియుతమంత్రి [illegible] వాక్యము । నంతునిష్ఠ [illegible] యనియవనిపుత్రి । లోసుమిత్రాపట్టి లోన [illegible] పేరిం నాథ విజన
[illegible] ॥ తే ॥ యూ ళ్ళిసు మనమంత్రిసా [illegible] సత్యప్రతిజ్ఞ మైన [illegible] వసథు । నాకొరకు రయ [illegible]
[illegible] బోధ్యముతాన్న [illegible] కు జేసి । తల్లి కీవు [illegible] దంబుగ సల్పు మనుతుందుపున్నా మనర [illegible] క్రతుల [illegible]
తంత్రిసిబోధ్య [illegible] కతంబున ప్రత్యుందు నాజను సనైదు [illegible] యఘశిఠి । యజ్ఞ కతేజ [illegible] యయందుగ [illegible] అముట । [illegible] విద్య
యసగ్గ [illegible] లునుగ । సుతుల [illegible] కాంతు [illegible] ముదలప । వారిలో సెక్క [illegible] నబోధలయగ యఖా ॥ గీ ॥ యిట్లు [illegible]
అనిరి [illegible] కృతయున । బోధ్యము [illegible] నిన [illegible] మ క్షు జేసి । ప్రజలనలరింపుమయ్య యూద్విజాలతోన । ననుమ [illegible]
[illegible] నహితముగనూ ॥ చ ॥ ప్రుడమియనుంగు పట్టి ఇనపుణ్యాదులత్స్ముగుడధి [illegible] వెంటగా । [illegible] దండ [illegible]
టవిని కాంత దలి [illegible] జేరెదక ప్రియుం । ఐదగవన్న [illegible] గచయంబుల బోధ [illegible] చూ । స్ప్రదజన [illegible]
యతి [illegible] నుందుమ [illegible] లోపలక ॥ గీ ॥ ఆగపముపద్ధ [illegible] మును మాన్ప నట్టి గోడుకు । నీతలనసీతలచ్ఛాయ వెరవు
గాక । [illegible] నీరదుచయమునీక । నేవశించెద సుఖముగనిస్తలాశ్ఞ ॥ క ॥ కదుకుత [illegible] ఘ్నుడుతో
[illegible] నుడునాక [illegible] । [illegible] రమును జనకుని । నుడుపనిజమైన [illegible] జనుసం [illegible] ॥ ౽ ॥ అని యిప్పి
ధంబున రాఘవుండు భరతునితో బలైసన్న దిసప్తాశమగతస్సగ [illegible] ****************************
॥ గీ ॥ అహహ రాముడు భరతున [illegible] దగమున । మూగడింపగధర్మజ్ఞుడు [illegible] యందు । నైన [illegible] యనుజ్యేశం
[illegible] । [illegible] వచించెభక్ష్య విహీనఘతి ॥ క ॥ అపుపమతపోబలంబును । ఘనతరబుద్ధి యనుగల్గి కడు వెలసినసీ । ప్రనిక
[illegible] కమతునిమ్మతి । మనముననిడదఱ [illegible] నహీనమానప్పనిక్రియ ॥ ఉ ॥ యెవ్వని [illegible] పుత్రున [illegible] రయెవ్వని చేత [illegible]
ప్యమా । నెవ్వని [illegible] బుట్టినతె [illegible] దుర్గంబునగండు [illegible] । [illegible] దుతల్లిదండ్రియని యంతయు రాగిలువాడు మో
హితుం । [illegible] దలంపన [illegible] మత్త్య [illegible] నకొక్క [illegible] ॥ గీ ॥ ప్రూరి [illegible] చోటనుండు నతఁడు । మరు
[illegible] నసమునదితానియిచ్చి । తమున నేర్పహంబుధనమున తల్లిదండ్రి । యనుమహోక్ష్మ [illegible] నియందుతల్లి [illegible] ॥ సీ ॥ పి
తృరాజ్య మొల్లక [illegible] మాత్రవిషమంబుతు [illegible] బుశత్రు అకుపగము । నగ నసత్ప్రథ మొందనహాముగాదుసీక [illegible] సంపద
[illegible] యిల్లు । [illegible] ధ్యాపురినఖిపి క్రతువుగమ్ము సీ రాకకప్పరిసిరజాతి । [illegible] చూచుచునం
, నదమరాల యమును వృ [illegible] వ్రాలె । నతటనుంచుము సీకెవ్వ డాదశరథు । దగని కెవ్వరువీపునీ [illegible] నకు । నై [illegible]
[illegible] సిద్ధింపదట్లుగాన । నేవచించిన యది రచియింపుమనఘా ॥ వ ॥ [illegible] కంబున [illegible] సామాన్య కారణంబుబు
[illegible] తల్లి ధరి యించినకుక్షి [illegible] తంబు లెఱిన్న నిమిత్తంబులు భవజ్ఞనకుండు [illegible] యందె [illegible] వానియందె
[illegible] యిదిమత్త్య [illegible] భావంబు [illegible] భూతంబులు పిత్రుపుత్రాదిసంబంధంబున [illegible] పీడింపబడు చున్న వాఁ
[illegible] లనుభ [illegible] పరత [illegible] నట్టి [illegible] కేనుశోకించెద [illegible] తుసుఖానుభవప [illegible] లనిమిత్తంబుగ మెకింతయు శోకిం
పనయ్యా [illegible] దర్శ [illegible] నడు [illegible] నుభవింపవినాశంబు జెందినయంశనై నాతి [illegible] బుచుప్రా [illegible] దికశ్రా
ద్ధంబులాచరింతు న [illegible] వ్యయంబుగనుంగొను మొందైనసుమృతుండగు నతని [illegible] యించు నైపగుండు [illegible] యించినవి
[illegible] కనితుష్టియం [illegible] శోకించెనేనిపద్ధతును [illegible] శ్రాద్ధంబాచరింపవలయు నది [illegible] నాధియంబు గాదు [illegible]
ప్రతిపాదకంబులగు గ్రంథంబు [illegible] హాతు [illegible] లగు వారలచేనిర్దిష్టంబని నయవి తపోయజ్ఞదేవపూజా [illegible]
[illegible] సర్వ [illegible] బులు గానటుగానధర్మార్థంబులయందాస [illegible] పరలోకంబు [illegible] ప్రాప్య [illegible]

గ్గంబులగాబ్జభోగాశకంబున భవింపుము పరోక్షసన్నిధానసంబును పిన్నకార్యపరిపాలనాది పారంబా। కథరమ్మ సుబుద్ధిగ్రహ ము సర్వజనసన్మతంబుకు సద్బుద్ధిని గ్రహించి భరతుఁడిన్నపంబుచ్చి నాగించి రాజ్యంబు పరిగ్రహింపుమనిరా రాముఁడుసేని యుండు రామభద్రుని తోడన్న వించెన న్నదిఅష్టోత్తరశతనామస్సరణంబు ✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻

॥ గీ ॥ ఉర్వి పద్మాత్మకులలోనను త్రిమురులు । రాముఁడాలించిరా శాలినేమహాపీఠ । సూత్రినర్వి గ్రమంత్రి నయుక్తి చేత । పస్త నవిపన్నమాటబుద్ధి పటిమ చేత ॥ వ ॥ మునీంద్రా యీపునాకుప్రియంబు గోరియకార్యంబు కార్యంబుగ ననిష్టంబు నిష్టంబుగ దోచుచెగను న-చించెదవు మరియా దత్తానిదు గా భాగపరుండై మెలంగు వేదవిదుగ్ధ మహాత్మ శరణకుండు బహుమానంబు నొందదు సత్యలంబునజనియించినట్టి వానిఃకలీను నేనిశౌర్యసంపన్నుఁడను వానిభయశీలు నేనిపాపవసుంధను వానినఖచి వేనియుత్తేజ్పృకిత్రంబులు తెలుపు పెద్ద తనంబును ఋచిత్వంబును సర్వ లక్షణసంపత్తియుగలుగు యీసులఅనార్యం తనుచియుల తఱుండు దుర్నీతిండు నగు వానిమాటికిసద్ధర్మం బువిడిచిలోక సంకరంబునను మూలంబు వేదోక్త క్రియావిధిని వర్జితంబు గనునీయధర్మం బుధర్మరూపంబునపరిగ్రహించదిని నేని కార్యాకార్యవివేకంబుగలపురుషుం డెవ్వడైనసాధ్వ త్రాం తంచెరింగినన్ను సత్కరించునే యెవ్వనికి వృత్తియుచే కిఁతునైయుపాయంబున స్వర్గంబు జెందగలవాడనని యానతిచ్చి మరియునిట్లనియె ॥ శా ॥ పస్పృతిధటింపు చుక్ప్రతిన లేకిర్థాద్రివర్తించినక । నానామానవులుక్ సిజేచ్ఛనిటుకవర్తిం తురెల్ల ల్పృథుక్ । యత్నానాథుల్ చరియించినట్టి పదమాశాస్త్రంబులుక్ వారికిం । తేనిస్త్యంబుగుధర్మముల్ స్సృపునకథికాంప త్యమకార్యమ్ముక్ ॥ గీ ॥ సత్యమూలంబునువెవ్వ రాజ్యంబుమరియు । సత్యమైజగత్రయమునకాశ్రయము సురలు । తపసులుసత్యమున మదిదలతురిలను । సత్యభావకుడుత్తమస్థానమొందుఁ ॥ చ ॥ అనృతేము లాడునట్టి కలుషాత్మనిజా చిత్త వ్యాపారంబుగం । స్థైసిన తెరంగునక్ క్షితిజనుల్ తయ మందుదురథిక స్వర్గసా । ధంములు సత్యధర్మములె భాగుగసత్యమెయెలు దాజగ । జ్జననిరయు సత్య మందగొనిసంతతముక్ మెలగక్ బుధా గ్రణీ ॥ గీ ॥ జగతిసత్య మెమూలంబు సకలమునకు । సత్యమున కెక్కుడైనయాశ్రయము లేదు । తపముస్వాధ్యాయముయజ్ఞ దానహోమములు సత్య ప్రతిష్ఠసములుతలంపా ॥ సీ ॥ గాథనసత్య తప్పకుండు గాడను మత్యుడతండు లోకముక్ । వారిరిబోని తనాత్మకులకారినుదు ర్గమలోకపూజితుం । డై వెలయుక్ మృషాభిరతుడందును దుర్గతిసత్యవాదినా । యేవిరచించిరిఖ్యాతిన యేటికి దిరానుడుతంత్రి వాక్యముక్ ॥ మ ॥ పెనులోభంబున తెల్విలేమినిమ మోవిభ్రాంతినై నక్రదమం । బునుతీరంపుకుతంత్రిసత్యమనుదివ్యంబౌ మహాసేతువుక్ । కనుమంజాలనసత్య వాదిచలచిత్తుండధికాగావించునా । ధనముల్ జీవపిత్ర మంబున కుహృద్యంబింతయుక్ గావిలక్ ॥ గీ ॥ సత్యమాత్మ యందుసాత్యాగ్రహించిన । ధర్మముగదలంచెదను మహాత్ము । లాదరించునట్టి రాచతపనిచంద । మిథ్య కోటిజానినైలమిబో రితూ ॥ గీ ॥ కలుషమతులు క్రూరకర్ములుబుద్ధిలు । నీచులగున్న పాలులాచరింతు । ధర్మలవయుతంబధర్మమయంబును । తాత్రేవ్ర త్రిమాని దునుఖంతూ ॥ చ ॥ అలుదుమనంబునందలతు గాయమునక్ రలిఘుంతహిపద్మావడే । పలుకునసత్య వాక్యములుపాతకముల్ త్రివిధంబులుర్వి యుగ్ । సలలితకీర్తి లక్ష్మియునుసత్య పరాత్మునిస్వర్గవాసి యై । నలరితరించు సత్య కలనక్ మెలగంబును మత్య కథింకునక్ ॥ క ॥ ననుసీఁతత్వైషసిగనై । మ్మసతునదల పోదియు క్రిమద్య చనముల్ । ఘనమతునీ శుభకార్యం । బొనరించు మటంతు బల్కెనుల్లనిబల రక్ ॥ ఉ ॥ యీకు వచించినట్టిపని యె క్కెర నాకొనరింపగూడదు । వీరవిథము పెద్ద కానల చరించెదనంచు ప్రతిజ్ఞ చేసియు । జ్ఞానముత్తాణ మారిజనవత్సలుదుర్వినీతుడార్యసం । భావితుడైనయాభరతువాక్యము నేసటుకొరచించెదక్ ॥ గీ ॥ మహా

తతేజుడైనమాతండ్రివిమంగల । స్థిరతరప్రతిజ్ఞ జేసినాడ । నవు దుశ్శకమయేందు సనుసుపట్టి ప్రమోద । భరతచిత్తయ య్యోభ వ్యచరితా ॥ ఉ ॥ యేవనభూమినందగాని యింపెసగన్ నియతాశనుండనై । పావనశక్తి మెలంగుచు ఫలభుక్తిని మూలముల ఫలంబులన్ । పూర్వుల దేవపితృ తిథిపూజనలన్ సతతంబు దన్పుచున్ । వావిరి లోకయాత్రసలుపంగల యింద్రియములన్ సు ఖంపగాన్ ॥ సీ ॥ యీకర్మభూమియం దింపెసంగవని చిన శుభకర్మము లొనర్చు జనుస కుండు । పవనుడగ్నియు శీతభాను డకుశాండును తమతమ సుకృతఫలము నొకరయుకు । శతారవిభుండు జన్మములు నూరొనరించి స్వారాజ్యపద మొందిజగతి వెలసె తాపసులుగ్రంబగు తపములదివము జెందిరసుచు గాన్తుడు తీవ్రకోప । మడకన [illegible] చేసి కిట్టు । అనుదయా సత్యదర్శ శౌర్యములు ప్రియము । పట్టుటయు దేవభూసురగాఢ్యా [illegible] । సమును [illegible] విమలమను లూ ॥ గీ ॥ అట్లు గావున సెయర్థముగ నిర్యేక । హృదయుడై యప్రమత్తతనెల్ల ధర్మ । ములుసుశాస్త్ర కృషిధి సంప్రచుదివంబు । జేరం గోరు ము రాఘవుం డడెంద మునసూ ॥ మ ॥ భువిపీకన్నను పూర్వులుత్తములునా ఘనుల్ సుకగంబుల । హేతు విధిక్ సల్పియు హంబుస్వర్గము నైయ్యంబొ ప్పసాధించి వై । భవసంపత్తని బొప్పచెల్ల యెడలన్ [illegible] టన్ జేసి భూ । దివి జుల్ దానసోత్సవ గాదికమునే [illegible] జేతు రింబార గాన్ ॥ క ॥ నిత్యులు గాన [illegible] లు । ధ్యాకులు తేజుల విరతము సజ్జను లన్ । గూర్చి మొయని హింసా । కృపగిహితలౌ [illegible] జిత్సైరై ॥ చ ॥ అం [illegible] రొషి విపశాస్త్ర కడారఘువన్య [illegible] చియ । యస్సనఘుడ నాస్త్రంబు [illegible] యథార్థముల [illegible] ములొప్పుగా కలన్ । జ [illegible] యెనునా నికాలజాడపచిం పను నాస్తికుండగా । మినగిగ సహా కాలముల నెంచుమ నాస్తికతా నికష్టముల్ ॥ చ ॥ ఋదెచనుదె [illegible] సెంత్య సను కేశవ [illegible] సమయంబు గా, నన్ । పదండితనస్తి [illegible] పాను [illegible] నుగ్రహం । బొప్పలోగ్ [illegible] వించిన గుణాపో త్తలయిమ్మై యినా మూర్ధ్నహుం । మదిని రోషంగా సరసిని [illegible] తిష్ఠడిన్లను ॥ * ॥ యిప్పిధంబున నస్తికజని యెనన్నది ఏకోనదశ శతమున్న గాంబూ **

॥ వ ॥ దెవాయితండు లోకంబు గనాగతంబై [illegible] నిసుమకలిం [illegible] చియుప్ప ధం [illegible] చెల్లగంబు జనియించిన తరిం గెరుంగిం చెదనా తత్త్వము మొదలనుడమి యెసలిలంబుల [illegible] బడి యెనా సలిలంబువలన నమరు లతోడనాత్మయోని యెన నాచతుర్ముఖుండుడ్బుంచె [illegible] నా [illegible] వరాహరూపంబున [illegible] రించి ట మునింగియు న్నయప్పుడమి లేపనై తెనవ్వ [illegible] ముఖవలన నాపభూమ [illegible] నందైన సమగ్ర్య జగద్రాష్ట విధులు [illegible] లతో డనసర్జగంబులతియున్నజ యించెనేని లనివలన మరీచియు మరీచివలనక శ్యపుడును [illegible] నివలన వివస్వంతుండును వివస్వంతునివలన వైవస్వతుండును బ రగుమనువనమ్ము నువ్వవలనని క్ష్వాకుజననము [illegible] వంబున నుదయించి [illegible] మొకనసలసం [illegible] సమృద్ధంబుగా జ్యంబుతండ్రియొంగగనయ్యిక్ష్వాకు విభుని రాధ్యకి మొదటి [illegible] ను కల్మశం [illegible] కుష్ [illegible] తుండు గలిగెను కుక్షి వికుక్షియను విపుత్రకనవా తేజుండు [illegible] బాణునకు సశోభలసం పన్నుండ [illegible] యనరణ్యుం డుసను తుండు గలిగెనయ్యనరణ్యున కాజ్యంబున ననావృష్టి దుర్భిక్ష [illegible] భయంబులు లేవయ్యె నతనివలన పృథుండు [illegible] వలన త్రిశంకుండును జనియించి బొందితో స్వర్గమునకు [illegible] సత్య వచనంబునను జేసిన సశరీర స్వర్గంబునుంబొందె నాగా జేంద్రసుక దుంధుమారుండు [illegible] నుమారునకు యువనాశ్వుండును యువనాశ్వునకు మాంధాతయు మాంధాతకు సుసంధియు సుసంధికి ధ్రువసంధి ప్రసేనజిత్తులు ధ్రువసంధికి భరతుండును భరతునకు [illegible] డును ప్రియతనూజుండై వెలసె నయ్యసితునకొంతయు శౌర్య [illegible] హైహయులు తాలజంఘులు శశిబిందు వులు [illegible] తులైంబ్బలియుండు వారలకందరికిని ప్రతివ్యూహంబులు బన్ని యనిపరాజితుండై కానల కేగి రమ్య [illegible] హిమవత్పర్వ

పెంచినను [illegible] గౌతమ [illegible] కిరణములకు [illegible] లక్ష్మణకలగిన దంతులలోన మొకటి ఐరావతవంశంబున నొకటి నాశాభాగంబు [illegible] విక్కిరి సంబోధించెనయ్య దశ్వముఖ వంశ సంభవ వంశము [illegible] బుధ [illegible] ఖండు శైలవగంబున తన్
వంబుగా వింధ్యము డకాళిందిని [illegible] సగరుండను పాలికేళ దెంచి [illegible] మిగ్ల నయుయ్యర్భిసురేంద్రుండు పుత్ర
సంతానంబుగోరు నాన్న పొంగినతోడ మొగ్గ [illegible] సగరుండును మహానుభావుండగు ధార్మికుండుకు దీపకుండు [illegible]
మహానుభావుండైన [illegible] నిగనగ [illegible] భాగీరథి [illegible] కంబుగ [illegible] పూజించి [illegible] నివాసంబు [illegible] వేసిం
చియుచటపట్ట [illegible] లాభుండు [illegible] సగరపుత్రులు [illegible] గగనంబు తోడ [illegible]
చుటం జేసి [illegible] దీక్షిత [illegible] యజ్ఞ [illegible] జల వేగంబున లోకభయంకరంబై గనుపట్టినట్టి [illegible]
ద్రంబు [illegible] చేసి [illegible] గనస [illegible] తనయుండు గలదని [illegible] చియింపవిం [illegible]
[illegible] తండ్రి [illegible] జేసి [illegible] సముద్రి [illegible] వానయ్య సమంజసుని [illegible] అంశుమంతునకు
దిలీపుండను [illegible] భగీరథుండను [illegible] కకుత్స్థుండను [illegible] రఘువను నుంబుట్టి [illegible] రఘువులచేత [illegible]
[illegible] ప్రసిద్ధి వహించినకల్మాషపాదుండు [illegible] తేజస
[illegible] పుట్టిన [illegible] మరియు [illegible] బున [illegible] బొందిన [illegible] కల్మాషపా
దునివీర్యం [illegible] సుదర్శనుండు సుదర్శనునకు [illegible]
[illegible] శీఘ్రగుండు [illegible] నకుమరువు [illegible] వుత్రుండు [illegible] నహుషు
[illegible] దశరథమహారాజుండు నంబొడ
మిరి [illegible] జ్యేష్ఠపుత్రు [illegible] రాజ్యంబు పరిగ్రహింపుమిత్యాకువంశజాలలోనపూర్వ [illegible]
రాజులు జ్యేష్ఠుండుండ [illegible] గాదు శాశ్వతంబగు [illegible] కులధర్మంబతిక్రమింపక [illegible] ధన
[illegible] పరిపాలింపుమని సెప్పి మరియు నిట్లని యె నన్న దిదశో [illegible] *********
[illegible] జనకుండు వానికి [illegible] తంబుమంతో [illegible]
[illegible] మిత్రుండ [illegible] నీరు [illegible] దీ [illegible]
[illegible] | తత్ త్రియుల [illegible] | [illegible] చెంతయు [illegible] శీల | [illegible]
[illegible] | సముగదీ [illegible] ను మమల [illegible] | క | అపిరతము సత్యధర్మ | ప్రవణ [illegible]
[illegible] | గవలదు [illegible] | [illegible] | చ | తనయుని గాం
చ [illegible] పవాసము | [illegible] జనించిన [illegible] | ధనముల దన్ను [illegible]
సముచి [illegible] | మన మలరించి [illegible] దరంబుగా [illegible] | చ | [illegible] నయా
[illegible] | [illegible] | మ. మున [illegible] వే
దన [illegible] | తనగిన [illegible] సుతాతనయుండను [illegible] | సీ | కుశముల [illegible]
మునగొనితెచ్చి [illegible] పరచుము నేలపై [illegible] చరిత | [illegible] ప్రసన్నహృదయుడై క్రమ్మరసను [illegible]
బుగొనకనిపెసి | [illegible] మొసరించు [illegible] సుర్వీసురుండుబోలె | [illegible] లముం
గలనచుండా సుమంత్రుండు [illegible] | జాచుచున్నట్టి భరతుని జూచిమదిని | తన్దయను [illegible] కుశాస్తర [illegible] |
అంతరాజర్షి [illegible] | డైన రాముడు భరతునకని యెనిట్లు | క | అపరాధ [illegible] | [illegible]

భవన్మనుగ్రహంబునం గా | వి గలామహిం దమ్మునిని | శ్రీపదిక నేఁగి వనిగాంచుకుటి నిపుణమనా ‖ మ ‖ అతిఘోరంబు నీవ్ర
తంబు దుష్కర విధానాసక్తిమై యుక్విస | ప్రశమంబై సగరౌఘన్క కేశము వడిక న్మౌళిపై నాశ్రం దుభగా | నుతుడా కైకేయ
సుంకుపట్టిజనసందోహంబు నీక్షించియా | గటబల్కులేఁ బియమింప రేఁటికి భడీ కష్టాంబుధిఁ గాలియ ‖ చ ‖ అనఁ నిపా
రజాసపదులస్తి లికై కసనూజుఁ గో దని | ట్లని భుజ దేహపంచం గుంకుమ సంచి గొరఘువ ర్యులతుఁ గాం | చెనయగ నాసతిద్చ నిత
డెంతెయు లెస్సగతంత్రి పస్పనన్ | ఘనతరథ కీపై మెలఁగు గాన మరల్పను జాల మీాసెరిక్ ‖ మ ‖ అనుడా కైకేనూజు
తోఁడ నిగవద్య స్వాంతుఁడా నాముడి | ట్లని యెక్ మర్త్యచనంబు ధర్మపథమం బాస కు లై నీసుహృ | జ్జనలి స్త్న విధంబు
నుకొ వినుమది జవిదాంతా మహాక్రమం | బనఘా లెమ్మికసంస్పృశిం భ ని తో యంబుఁ గ్రమదాంబా గాక్ ‖ గీ ‖ అనుడు
భరతు డంతలెస బ్రత్యుప శిర | సంబుభవలనియమము నాశ మొదవ | నట్లొనవిచి యుట్టులని యె భాను మంత్రి | పొంగులా
రనాడు పలుకు వినుమా ‖ సీ ‖ రాజ్యంబు గొగటు భూమణుని నేను బ్రార్థించి వాక గానిం బుక యయును | యిటు జేయ
మని నాల తేసుజెల్పుట లేక పరమధర్మజ్ఞుండుశృ రుడాయ | దశరాఘవ్రుసంగ్యా మాత్రయు సైబగ ముజ్జ సకుంస్పి డెడవ
క్యంబుచేయ | వలనిన చో యేని ఎనభువి నడునాలు గేంప్లవపం చెద సింపుమాని | నశినతెద్యం బు సధ్య బునై సయిట్ట | భర
తువాక్యంబు విని ధర్మ విరళంచి తు | డైన రాఘు దవ్వితంబంతి యగప్ప | జేరి వాగల వీక్షించి యిట్టు లనియె ‖ క ‖ మన జై
శ్వగుండు మజ్జీ | వనముక్ గొనసమ్మగకు కువయిడ నుడయడా | టసుత ద్వాక్యమునా కై | సనుభరం తెనకై సగడచి నడవ త
రంబే ‖ గీ ‖ ప్రకటమకునిందకో రిడ యగ్యామంతు | నుండ పేరొక్క లని ప్రతి స్పుంచకగడు | కైకలగ్రిన్నసపలు యు
క్తంబెసుమ్ము | తండ్రి జెసిన గాగ్య బు గ్రయుతమూ ‖ చ ‖ భరతునిం గొల్చి యక్ కుగుసపర్య యదక్ సగమాసురక్తినే |
నగయుని సత్యసంధుడను నాతని పట్ల సమ సమ్క్ శివం | కరమల నేసుఖర్ని ఘని కాండు లింగ గాసబుండి క్ర | మ్మగజను
డెంచియాన్ప్ర కుమారుని తో డధరి గ్రబో చెనక్ ‖ చ ‖ అనిభగతుక్ గనుంగొనుడు నాగనికిట్లనుకే యేమ్మునం | గస
కువ ంబొంగె నసుధాగమయుండటు గాన యానతీ | మని తసుపే చిందితి మర్పచనంబున ప్రీతి నయ్యశో | ధనుడను
హృత్మడై నమనతండ్రి యసత్యము బ పుచూరయక్ ‖ ఇవ్విధంబున రాఘవుండు భరతునితో నవియే సన్నది ఏకాదశో
త్తరశతతమసర్గంబు ✻✻✻ ✻ ✻ ✻ ✻ ✻ ✻ ✻ ✻ ✻

‖ గీ ‖ అతు తేజుడై ఘనా గామభరతుల | సత్యవృత్తి జూచి సకలమును ఖ | మేనపలుక లౌదవ మిథులవిస్మయమంది |
యిప్పిథమును వారి నెన్నిరంచా ‖ క ‖ ఈ భుజఫ ధర్మిష్ట్రకు | లే వుధిఘనితను కుగా డెంచయు కన్యాం | గి యాకఘు
లభాషణమా | స్థాయు క్తిరిలిసకంచెగము సేమాశగ్ ‖ చ ‖ అవిరినుదించి వేగమె దశాళ్ళ అయుంబుచు గోరివాగలి |
ట్లనిగవ డందకుక్ భ గత నర్తిలి గ్మునిసం డిన్ కేకాదీ | నెగిదలంచి లేని గఘువ ర్యవిమాట గ్రహింల సహాయా | యసుజ
మసత్కలోగయ మవశ్యశ వావనశీ ధీధీ ‖ చ ‖ జనకు ఋణంబు బాపికొని నంతోసమున్ గన రాఘుప్ర్యాప | నానుసనిగ
రాముక్ పదుముకంబున గురెగి మొన్ప పాలసం గసమహస్త్రీన శీలు దతిధాత్రి సదా నజగాట్ము సండునే | జనసబు గం
బడీచి దివిపస్పదమొందె జగంబు లెన్నగాక్ ‖ గీ ‖ అనుతువచియింపు వినిముకవ ంచి గాను | డతిఁ పూజింప కదుము
దిజాత్ములకుఁ | చనిరికంధర్వులు మహాషిజనులు గాచ | తపసులుగని సస్వా నిజస్థాన ములకూ ‖ చ ‖ భరతుడు మైన
డంకతడ బొట్టున కాస్పగమె నసలు రన్ | కగముల మోద్పి రాముసదు క్రిష్మరబ్లను గాజధర్మము | ద్వరనతి గాంచిన
ట్టిమన వంశ మునంగల సత్పథక్రమం | బరసి యలచు మీాపసుసే నంబసుపా ర్థిసచి తగింభ దుక్ ‖ సీ ‖ యిస్మవారా
జ్యం బునే నెకరుండ డనుబో వజాలన శేవ భువనపం ద్య | అనయం బు డేచరయం దనుర క్తులా ఫలు ఆజనపద వానిజ

సుల | కంజింపజేయఁజాలుగుబ్బంపుఁ బలాశములు సఖుల నుమం త్రులు జలవాసులును | జల ధరంబును కేవల కులు బోలెశా
నిం చున్న వారిలబోలిన మాచితళ్ళంగి | లేకయు సమర్థుఁడు జగజ్జీవముపశు | ననుఁజు పాతాళ్ళ కుల వాలి యాగ్రజన్ము |
ని ధీపాత్రిగాంగ నారాముఁడంతసీను | నగశిలమ్ము నిపేర్చియాట్లానటికన్ | క | సహజమునద్గుణశీలు | మహిమావా
స్తనుశుబుద్ధి నను జేంద్రనినుఁ | రహిమీగనముష్మ జెందిన | దహతాంతోకభోగవవలతువఖలధరిత్రిన్ | క | బలుబుద్ధిమం
తులకుమం | తుల్యలతోడుపుహ్మ జ్ఞానములతోడనుహేనా | తుల్యలతోడసుమంతేసినా | వెలమిక్ గావించి సలువు మెల్లపను
లిశన్ | మ | అన్య కాంతుఁగ భువనప్రియంబులను చాయల్ కానికన్ సీతకై | లముఁడుంబున్ త్య బయింబిరన్ కదలి వేళ్లన్
మించినన్ తండ్రి వా | క్యము సెవియగనుతల్లి సీకోశకాకాసమరలుచేభూరిలో | భమునెవనేనవచించెనెద్దియదిభావంబొప్ప
గావించెన్ | గీ | తల్లి నొడ వెంటగాగి టెక్క తిమె | లిక్కదంబులల్ల మెలఁగుమనెను | తరపిసదింపసఖుడు భాను
తేజుండగు | సూక్తులనియెమ భూతి బూ | క | క్రూరం గలుగు నిడిపాగక | లంకానిరిమల బోలుసఖుగు లింపు
హా | సంగ లీసన్ గలుగున | మరి నెమము నగమ సృజగతిన్ | చ | అటయు హితపాకు లైననైక్య ఘూర్మ
హుండుఁభా | ననిళ్ళను బాహ్యగ్రిజుడుమనోహా మూర్త నా ప భా డుచ | యానడెగి పేతిస్నుయోస గెనల్ప తులెమ్మ
సకాలక తాళ | తుసిసుడవానికిన్ ఐ గల్ప ప్పదూక్ర నస్నికొల్ల సన్ | ఉ | యాఒని గాంభ్యనస్పిగముల్ పసీగజటా
భగాండునై | యా నకిలపాచి శిళిభాగముపుచి నెనికా | ధర్మచరిబాహ్య సీమభవ నాగమనంబును గోలచుండె
దన్ | భూ మణిఫల బుఁగని మూలముల క్ బూజ యుంచు చెన్నైడన్ | గీ | గామనకునాలుగిన పత్సరి బుఁపరాగన్ | హై
నమగువాడునను గాంచనె తినెని | యగ్నిసాచ్చె గ్గసుడుని ప్తముగనాటి | కబుగుడె చెనసనిగాము దానఁశ్చె | ఉ |
అనిసని దునైక్యము నాతగతు ఘను కృశాసుజన్ | సామ్యంగమై బాలరశిలగ సక్తు నెచిన్మ్య రూకిసమ్ము హీ |
శాంతుఁడు బహ్మనోపు గక్కాకనఁడన్ మది బూనకీగసం | బె యయు వానీకి డెగనిష్ప దూపాసయి భూమిపుత్రిపై | చ |
అవిచియ చిగురాఘుపలాగ్రజీసన్న సహోలాలక్ష్మీ | త్వా గతాస్విరి బయిక దుఁదన గాగుణదివ్య పాదుకల్ |
గొనిపలగొ చుభత్రగ ఒకుంటమున దిడెకె భ్రియ | గొనఁడుమంతు లన్ గుగూల తమ్ముల పౌగుల దన్పస్త్పృతిన్
| ఉ | దశతు క్ హితా దిగతిర్ద యాఖెప్పలు దైయామహో | నిగ్గలమూలిపీఠ్యాని రైవ్య మెలగ గ వాగినెల్ల
బా | ష్ప్నిసిద్ధక తులయియుల్లమున గడు గుందిరల్లల | యిష్టిమిలి ట్టిఘగమనాథుఁడము వేడగజాలకైనొగిన్ | శ |
ఆ ఘువశ్లాఘుల్లుల | కారయన్ర మిల్లి యాతుఁడెయస్రిఒలా | పా ముగురియచుతనమదు | టేకము కడకేతదెం
చెడెంగమ్మపీలన్ | * | యిట్లు గాఘుని గతులెల్లలకున్ బామిల్లి బాష్ప గద్గదగతుడై శోకి ప్రచు సనకుటీగంబు చెంతకే
తె చెనన్నది గాన్వగశో తగశతనమస్త గణ బూ **
| సీ | అంతనాథరసుం సగ్రజుపాగశత శిగముని దరియించి చిత్తమలర | శత్రుఘ్నుతోడ కాంచనభూషితంబుగు సరదం
బుపెనైక్యనుగ మీగ | మోలినలపస్ధ ముని వామదేవబుజా బాలియును మంత్రిజన పగులును | పాత్రజ్ఞు ఘులై చిత్రపా
దపుంబఁబలిశ్రకూటాచలము వలగొంచు వేగ | రంగదుత్తుంగవిమలతరంగకలిత | యైసమందాకినిన్ జేరి గాఘునుండు | వింత
యగుధాతువుయ శిలావితతి జూచు | చరిగెనయ్య ద్రిష్ట నైన్యంబుతోడా | క | చనియెనతి దూరమునపా | వనముభర
ద్వాజమునినివాసము యింకరున్ | దనరాగు నాశ్రమముగ | నైనిడాసి రథంబుడిగ్గి గుగులెరభక్తిన్ | ఉ | ఆముని పార్శ్వ
బౌమాచగశెల్జ కాయగంబుసివాని లనాతడెం | తేముఁదమందియావసు మతీతలనాథునితోడనిట్లనున్ | రాముని తోడగూడి
తెమొసర్చితెల్పత్య మునాపృడాబలో | గ్గాముడు వింసవించెను చితెష్ఠి తినాఋయిషికివ్వ ధంబునన్ | ఉ | భూరిపరా

శుభమస్తు

యథాశ్లోక తాత్పర్య రామాయణంబునందు పంచమాశ్వాసప్రారంభము

శ్రీ తాపసహృన్నిలయ । శ్లాఘ్యపదాంభోజసోమధగ జినాథ । పీఠిక గాయకావళి । గీతలసన్నామ గావనేశవ దేవా ॥ అవధరింపుమవ్వారికథావృత్తాంతంబు వినుపించెదా । క ॥ అతడంత సచటలేల్లుల । హీనమతి మైయనిచి కుందు చిట్లనియెకుకు । ప్రగకికి వేడెదమింమను । మతినందిగా్రమయాత్రమదినిదలచిత్ । క ॥ ఆనందిగా్రమంబున । భూను కుడైనట్టి నకభూపాలసుతా । ప్రాణేశు బాపియుండెన । నీనెవ్వ కలనుసహించియంతేయు భీకిక్ ॥ చ ॥ జగదతి నంద ద్యు దాధరణిజానిత్రవంబున కేగమన్గుగం । ఈకుగఘు శేలగండకవియం కుపశించి బిడంబెలపడా । సుతుణుని రాకకేనెదుకుచూతుతు నుండెద రాజతం డెయూ । జగతికి నాన్నడిట్ల నికిసన్న తిమంత్రుగానావసిష్ఠుడుక్ ॥ గీ ॥ భ్రాగ్య వాత్ప్సుల్య మునసీవు బల్కినట్టి । పలుకుశ్లాఘ్యంబుతేను నీకు భవ్య చరిత । శోకగస్త్రమహిశ్రుందాదగ మును । కలుగు నీమార్గ మొప్పదె ఘనుడు జగతి ॥ చ ॥ అనుతగగంబుస్వజ్జముగయుం బునసల్ప మటంచు సూతు బగి నసడట్లాన సనక నిక్ష్మలు దాశరథుండు తగ్గయుక్ । వనమున సంత్రసిల్లు చలమాత్మ జనంబుస కెల్ల మెల్ల కిరపా । వసుడగులత్మ కానుజాడు పజ్జ వనింప్ప కనెక్కెదాసి పై ॥ సీ ॥ అంతనా గాపుతులెం తెయ ముగమదివిం శ్రీధరోహితమాత్మ జనులు । పజ్జనే తేగి ప్రాజ్ఞఖులై వనిస్థానులు ముంగలన నటుచుండ । వనిగిపంది గ్రామమనుప్రగంబును దాయప స్వశ్వరథ సాంద్రమలుబలంబు । పౌరవర్గంబులు నాభరతని వెనువెంట సనిమెల్ల కన్ స్త్రగ్రామునందు । ధర నిగతుడు భ్రాతృ వత్సలుడనైన । అలుతియుతన్న పాదుకల్ తలను దాల్చి । గయముగానేగి యటచేరిగథముడిగ్గి । గుగుజనంబునకెల్ల సుకోకె మీరగా ॥ క ॥ యాయతిల రాజ్యపదమెంగ తేతుగ్మిలి వాకగండు నిధివలె నిసరగక్ । శ్రీయను శేమమును హుచగర్ర । భ్రాయతసుగనసౌ హేమపాదుకలధిక్ ॥ గీ ॥ అనివశిత్వ ముఖులగ భూసురులతోడ । విస్మయించి భగతిడన్న పాదు । కలనతలను దాల్చి కదుడుఃఖితుండయి । యల్ల జనుల జూచి యిట్టులనియె ॥ గీ ॥ ఫల్గుచాము గాదినాధ నంబుగమీరు । లతిరయమున బూనిదమ్మ పోతు । పాదుకలివె పీని ప్రాభునధర్మంబు । నిలిచినట్టదిసువె నిఖిలజగతి ॥ గీ ॥ అగ్నిగిని పాదుకాద్రూపమతుప్రతిష్ఠ । ననిచెనాయంత మాయన్న యుల్ల మలర । సగిగాక ప్రతిష్ఠింపవచనగతేము । దీపిపాలింప నుండెదనన్ప భగగముగా ॥ ఉ ॥ క్రమ్మరతేప్ప దాబ్జములకాంతమదింగిరుకొ స్తవీనిశ్ । ఘుర్మ్ముగహూచిగ్ గాం చె జగన్ను తడాసలగామ చంగ్ర తో । సమ్మతిహూడియానుగుణశా లికిపాకకిలీ పమస్గా । జ్యమ్ము మొసంగినిన్ను లుడనై వశిమంచడసాధుప్ర తిచె ॥ గీ ॥ అతడు పట్టాభిషిక్తుడై యలరపుడమి । జనులు మైబులుకలోదవసంతసింప । నిఖిల రాజ్యంబుపో్ర చుదుస్కిరాకివతుగుర గాలు ప్రియము నుయశేమునఁ నాకుగలుగు ॥ చ ॥ అవిలపింపుచ త్రరిమవో పశు డెంగయుగుంకుచ గడటా । జీసములునా్ సీ రయునుబచ్ఛ రబూనిసమస్త రాజ్యపా । లనమొనరింపు చయ్యడబలంబులతోడపశించెనిప్పరిక్ । గొనకొని గాముపాదుకల కుంబునులన్ని యుథక్రి దెల్ప చునూ ॥ గీ ॥ అంతనాగాసుతుండు పట్టాభిషేక । మన్న పాదుకలకునెయ్య మునసలిపి । యల్ల యతలనుదదధీనపృత్తిగాంచి । ధాత్రి పాలింపుచుండెసద్ధర్మమతినీ ॥ గీ ॥ కార్య మెయ్య జేసికరము చిత్తంబున । గా నుకయునెంకింతుకైనబా్రష్టమైనసతేకు మొదలనన్న పాదుకలకు । దెలిపియంతతావిధింమునగనూ ॥ క ॥ యిట్లు భర తుడు శ్రీరామపాదుకల మొందుతన్య స్వసమస్త రాజ్యభాగుండై యుండెనన్న దింపదతో త్రిగిశతతమస్సర్గంబు ****

॥ సీ ॥ భరతుండత సౌభాగ్య కుమరలబోయినయంపన తపోవనమునవధివశించి । నట్టి రఘుకులేంద్రుడాచిత్రకూటాద్రిముంగ

నియమాశ్రమభూమి దొంతు । తనిచిండనున్న ఋషిసమూహ ధీయుతులై యాశ్రమాంతరములకు గుంపు గుంపు । గనుగొని భూపాళుం గళ
సెంబులైనటి చూడ్కులనయుం౯ పొందిని ౙ । కరముమదిసంత యింపుతాం బొంగులనెక । మునన్ సభాషించ క్రమమున దెలి
సి । శంకితపాంతు లకుచుహాసము ౙ మోడ్చి మునివరులాగ్రణికిట్ల నుచినదయ మొల్పి । క । నాయందు పూర్వవృత్తం । బీ
యెడ గాన్పించవద్దోగా బెంచుకయును మో కో యునఘులిక్కగచేష్ట ము । సేయుచునున్నా రిరుములు దలరేగి యటక । ఉ । మ
నిపర మస్సి యానలజాడు భూమియేఖండ కులత్మలుండాగిక । తనకుచితంబుగాని చరితంబొనరింపగ మానులందరుం । గ
నుగొని దోస్సా నాకుతకల్లనగంసవగాపుమాకునిం । ఘనిబిడ పేవ శేయుటయిది తనున్న భిమంలంగ లేదకో । గీ । అనుచు
శరాం బుకునుమునియాన్య పతి । పతపదనాం కుచిట్లనువసుమతీశ । శుభ చరిత్రయైనయీభూమిపుపరులు నమెట్లొడ
లు లేదా కింతయుబుషులయుడమా । పీ । నీకొరకిప్డు డమునిప్రవాలయంబుగలిగినయదియీవారి కారమనఘ । అసురుల గని
భీతులై వాగరిక్తకలాంచి బల్ వచియింపుచున్న వాగు । కూరి గుండుజయ నారి ఘోర పాతకిదిట్ట నరమాంసభోజనప
రుడుగవిక । యలకఖండను రావణాను జాండు గర్విపలనజనస్థాన వాసులైన । మానులవిశేష ములరాలుగా నొనరిక ।
నిస్సనుసహింపకిచట నీస్సంనవాట । నుండిధీవత్స మరుచి యును గ్రమమున । సెక్కు విశ్వకులున్న దుర్భిద ణముగా । క ।
దోషాచరులిమ్మనుతు । ధీపణములమంగళములు ధీభగ్నంబుల్ । దోపయుత మూలకువిశ్వతపు । కేపంబులు బూనిగాను
పించెదరధిపా । మ । వలనస్థానులగొంపరిక దైవ ఘనపాపాత్ములై యాశ్రమాం । తంభాగంబులన ఘోరముగనాధై
ర్యాకముల్ గొందరిక బరిమడి నాపద మునగ్నులంకడిపిన్ స్యాండుండు బాగనై । బహురూపాముంబొనంచుచోటకం
తస్నోసుంబజందాడుదుర । గీ । అసుగాత్ములైన దాగిశుసుంచేత । నార్ ముం బడినయాశ్రమముం । వడువ దల
చిమునులుపొండిమ కిగిప్సి । రేచుచన్నవారుప్రీనన్మా । శా । ఆపాపాత్ములమానిస్యంగములయంద స్యం చేయక
హింసము । న్నాపాదింపచున్న వారిచట నేనక్ గన్న దిం గజము । శ్రీ భగాశాఖ మూలసాంద్రము మహాచిత్రం
బమాగస్యహా । మా పుణ్యాశ్రమమెండొదిక్కు మనుడనింపూ పేంచు లంబాయకర । ఉ । నీయెడ నాథకుండుకత నిప్పు
రవ్వటిపెంపుచున్న వా । డీగడగాగులంపువిలిబుంచినమానును కొంటకిమ్ము భో । న్యాయుత వృదిసంతతము యత్నము
నరవసియుంచుసట్టినీ । కోయసఘస్థనేడిచటను స్నాశ్రమవాప పామెల్లభంబులిక । గీ । అనుచునవియించు తపసినాదిన
విభుండు । వాకనై పుకల్లివైపంగజాం । దయ్యోముకమందియనుమతి యడిగిస్ప ఘని । సాగివించియతండే గేగణయుత
ముగా । గీ । అమ్మునుల వెంటగొంతగవ్వరిగిమారి । వ్యలకుమొక్కి పీకలా వారిచేత । ప్రియవచనపూర్వకముగనా
విమలచారు । డనుమతుండయిసే రెనిజాలయంబు । క । మునులకు రాఘవు నాశ్రమ । మును కణ మేనియు ఘూర్తము
దుకాయుదుస । న్మనివరితవృత్తస్నాశ్రీ । మొనరినబుషులనికాశియుండరొకడు డగ । ✻ అనియెవిధంబున రాఘవుం
డుమునులవెడ కాయకముసులుగా ఘవునెడకాయక యొకర్ప డెనయుండిరన్న దిపుడు త్రిరశతతమస్సర్గంబు ✻✻✻✻✻
క చ । మునివరులేగి నంతరఘుపుంగవు డెంతయుచింతజేసియుం । దునికియనేక హేతువులనొప్పకలత్మనుతో మృదూక్తి
చి । ట్లనినిటధల్లు ఖరతునవ్వు రవాసులగంటినెమ్మనం । బునవలపోసినెవ్వ గలబొందెదు నాస్మృతి వెతలగెడుగ । క ।
అనఘుడగు ఖరకు సైన్యము । మొనయుట నిదహాయకరీతములసమ్మర్దం । బొనరింపవది యెనిటరా । వున వేరొకనిల
యమునకుబోవదగునికగ । మ । అనిచింతించిరఘూద్వహుండు పిరికొన్యాలత్మణుల్ వెంటరా । సనివమ్యంబగునత్రి
యాశ్రమముకాంతుంజేరియమ్మానికిం । బ్రాతుండైననతండు రాఘవునిపు త్రప్రీతి పైగారవిం । చినెరికమునుగనఘ్యూకా
మిచ్చినియ బంచైక విందుకై యర్పిరిక । పీ । ధర్మజ్ఞకథల భూతహితైకతత్పరుండగు నతితపుల మహానుభావ । యను

శ్రీమూర్తి నిఖిలవృజ్యా సుధాంశు గామునర్థి గం। ధీమని నే ప్రియము సేయగ చేకొనతండు వనిక ముానిం। పాగగ నిట్లనకా
మునివరులాగ్రణి గానచతుర్దశాబ్దములు । ధీరత మైపని చిరగతితలనాథుం) సెజ్జ దీక్షదకా ॥ స్రగ్ధర ॥ అన వృంతవ్యా
పివర్యుం తగని మనినింపా నిట్లా తెచె క । గనగాలంకారయుకె గగముగనరి లోక ప్రియ భావుం । దానవను స్వా
మికన్ నెయ్యమున విస విాపయ్య యోధ్యాపురికి జ్రీ । యుత ప్రేమంబున దించి మొన రెడుగతతంబో మహీపాలకనికా
॥ చ ॥ అనుటయు రాఘవుండు ముదమంది హిరణ్మయముగ్ త్రిలోకపా । వనములునై నయించిమల పాదుకల న్నవసిక్క
రాదు గాం । తునఖిలరాజ్యభాగిమున కై దయచేసె యనంతరంబు యు । గ్యానమాని పన్పనక మం లనాత్మపురంబునకేన బో
యెదకా ॥ భుజంగప్రయాతం ॥ అనుండమ్మునికేశ్రిసుడా ఖనానిట్లనకా । భృగ్యశీ ంతకానిన్ను సీగంబు , నిమ్న స్థలిక
భో లెబొల్పొందు సన్న । తగనంచొంక ఉంత స్పృశంబో మహీశా ॥ చ ॥ శతమునిసన్మవస్సలనబో ల్పెసలారెడునట్టినీవు
వు । స్పృశకై నా వవే కల వదూషన కట్టమహాభుజుండు వు । ఇ్విదునినుగన్నతం త్రిసుతుశోదధిసం క్రి భుండుడామృతి ॥
స్పృశనిరవాదు గాఢనుతు భావమెలగ మొగి ద్విహాస్యముల్ ॥ గీ ॥ అనతయ్యతగమనాతగామమ్ము నీంచు) । నతిగానను
మతి వేతిగసంఘ్యులాని । వలగొని కృతప్రణాముడై సలలితగతి । నా్రి మంత్రి యుగంబుగనాన్న పురికి ॥ చ ॥ అగనముల
శ్వముల్ గజములం కలముల్ కటకంబు లెక్కియా । భగతనిసై నికుల్ మగిభాసుగ తంగ తరంగపంకులగా । కేగమరు
జాగనగ్వమున కాంతగతి సాగ దాటి సంగోగాం । చిరిమలాంబుపూగ కులచే గనుపట్టు వియ గరంగికిక ॥ గీ ॥ అం,
తనాతడులంఘ ఖిజాన్వి మునగ । గంగ గాటికముకతో ప్ప శ్పంగి వేర । పురగము స్పరి పిన్న భాగ్య విరహితయగు । నయ్యా
యోధ్యా నగరిజాచ యటటి ంది ॥ గీ ॥ చూచి తాంతినిబొంతి పూతనకిట్లను । పోనిజెందియా హీనగగుచు । దైన్య
వశత ముదము దక్కినిశ్శబ్దమై యన దిల్పడి యయోధ్య కంటే ॥ ॥ అనియిట్లు వనుచున . రథుండు తుహాంప్తుం సూతు
నితో వచియించెనన్నది త్రయోదశోత్తర శతమ సర్గంబు ॥ వ ॥ అని వచియించి యా కోమలంబు సమజృంభమా
ణగంభీర నాదంబులు నగరంబున డాయంజని విడాలోలూక జాలఘో షపదంబును ఆనిగ వాసరొ ఘుంబును మహాంధకార
బంధురంబును కృష్ణపక్షంబునాటి గాలిగిచంచంబున మగినసంగా యుచ్చు ంచినక్రూరగ్రహంబుచే పీడింపబడిన యా ప్రతిమా
ప్రభా విభాసమాన శశిపత్నియునగు రోహిణి శాంకగతికలంగి యాంతప్తసంత ప్తంబులగు పిహాంగంబులగా దనంతరీ నం
బులగు మీనఝుష గ్రాహాంబులతోడ నీరముల్లం బగు కల కనేటితోడసంగతంబులు కలయేటి తెంపు నవెంతయు కృశిం
తి హోమవసనాంబగు ప్రవర్గ్యాగానలజ్వాలపోలిక నిధూమంబై ప్రశాంతమాగుతో ధ్వాంతంబగు జలవీచిక ఱి నిశ్శబ్దం బై
యాంగసమాప్తిసిపసుబున బుద్ధిజ్ఞనంబుచే నిఖిలయజ్ఞాయుధ విముక్తమైంది రజంబుబడిన యజ్ఞవేదిక్రమంబున వృషభం
బులుబాని తృణంబు నుపయోగింపక గోష్ఠమధ్యంబున నాగ్రాంబోగలు గో రాజ చాద్పున బంకుతు పద్మరాగంబులు మెరు
గారుకొందలుకు జాతినాయకరత్నంబులు లేవిము క్తావళి వగిది విముండి జారిపడిన తారకవమున్నని కాంతిరహితం బైన
ఖంతాగమంబున కమ్మవిరిమొ గ్రంబుల చేసరిపూర్ణంబై మంజుమగంధచూనమత్తమధుకరఝుంకారంబులనమరి జవవద్ధ
బానలందందహ్యమానంబగు వనలతగతి నతి క్లాంతం బై జనసంచారవర్జితంబగు మార్గంబులుమూశినకనకమాయాహ
బులునుంగలిగి వేఘూర్ణితంబును ప్రచ్ఛన్నతుపానాథ నక్షత్రంబగు గిగన్నవ్వలినసకగింప ఋపరిక్షీణమద్యంబులగు పగిలినక
రావంబులచేనావరింపక బడిన మదాలంధ్ధజనశూన్యంబగు పాన భూమిభంగి నాశంబు జెంది బిట్టికలు వానిన భూతలంబు
నభిన్నంబులగు పాత్రచయంబుల మెనరి యపగతజలంబగు ప్రీలిసపానీయ్య శాలికగిని భగ్నంబై యాద్యంత ప్రదేశంబులద్భు
తతరపాశబద్ధంబయ్యు బాహుబల సంపన్నులై యనంపగమి పెట్టునప్పుడలి తెగిపడిన ధనుశ్శింజినీసామ్యంబు వహిం

వియుద్ధ విశారకుం డగు హయ హయుం డెక్కి విడిచిన మణిమయాభరణభూషాహీనయై బలహీనయగు కాలయుగంగాఁ
జినవలెఁగనుపట్టుచు వర్షాకాలంబున నీలాభ్రంబులుగప్పిన నభోమండల ప్రవిష్ట తారాకాంత దీప్తిశైవతి నుండు నక్షత్రా
ధ్యానకరింజూచి వెండియునాసారథికిట్లనియె ॥ సీ ॥ ఎనలేని హయముల హేషారవంబును ఘీంకణపదగజ బృంహితమును
మేఘతుల్యములగు తేజలమ్రోఁతయు శకటాదియాన సంచయమురొదయు । వినబడ వేలకో మునుబలెగంభీరమగు నృత్త
గీతవాద్యస్వనమును । మద్యవాసన ధూపమాల్యగంధంబులు మెలయవ్వసేడియయోధ్యలోన । నగరుచందనములు మేన
సలదుకొన్న । వారలిప్పుగజనులరుదారుకమ్మ । విరిసలలు బూని సంచరింపకలయశ్లి । పండుగలు సల్ప రవనిజా భర్తలే
మి ॥ క ॥ మాయన్నతోడనిప్పురి । చాయయుజనినవినిజము జలవర్షయుతం । బై యమగుశుక్లపక్షపు । రేయిగతిన
యోధ్య తేజరిలదయ్యెన మేలా ॥ ఉ ॥ భాసురమూర్తియై నగఘువ్వ్యాడికెన్నటికిట్యంబునన్ । వేసవి సంబురంబుగతి
పింలేగపండుగవచ్చినట్లుసు । ల్లాస మొసర్గ మోమదవిలాసములన్నియుబృందమందమా । వేసముబూనియన్నగిరవీథుల
గృష్ణరదయ్యెనక్కటా ॥ చ ॥ అపవిలపింప భక్ భరతుడల్లనసప్పురిసేరితత్క్షణం । బన్నృప్రదులేమిసింహపరివర్జితమా
గిరికందరంబుచా । ద్పునగనుపట్టగాసియుల పోడిమి లేమిన దేవమూర్తివా । దినమునుబోలు నట్టిజగతీపతి యంతిపురంబు
సెందుచున్ ॥ ఇవ్విధంబున భరతుండు దశరథునియంతఃపురంబు జేరంజనుచుండె నన్నదిచతుర్దశోత్తరశతతమస్సర్గంబు ॥
ఉత్పలమాల కందము ॥ భాసుర భావన భాభా । నానాభవ నావనానాభా వానా । నానిభ విభ వాను భవభ । వానిభవ భావ
భవనవనభవనాభా ॥ మ ॥ శ్రీకర శ్రీకర ద్వితయ సంభావ్యాంఘ్రిన వారిరుహ । గుణగర్భీకర భీకర గాసమరత్రో
టీనిర్విత్యత్రిశృంగ । ఘనదంభాసుర భాసురత్రితమి ళ్సైన్యాదినానాలస । ద్గుణ మానాకర నాకరక్షక మనఃశ్రీభా వమో
పాదరా ॥ క ॥ గతశోకజనశ్శ్రీధన । దీప్తిలాంఛన చండ కాండ దృఢకోదండా । సంచిత యాదృశ శుభయా ॥ రక్షిత యాదవ
విదండ రాజద్బాహుదండా ॥ క ॥ నతసోమన్య పాలకృత । ప్రతిసంవత్సరగతోత్సవవిలోకనధీ । కుతుకాగత జననేత్రా । ద్యు
తశోశవసతదిగీశ ఘగాదూరీశా ॥ మాలిని ॥ చరణజనిగంగా । చారుసింహాంబుదాంగా । నగధనుజిలలాటనారాననస్తో
మభీమా । వినదీనప్రతాపా ఓశ్వభారైకదీపా । స్మరహరనుతపేవాక్షా మానిచేతోవిభావ్యా ****************
గద్య ॥ ఇది శ్రీమత్పూర్వదూలిసత్యనారాయణ శ్రీశేషస్వామికరుణాకరసలరంగసంగతాపాంగావలోకనావాప్తానిసా
గ్వైశార్యశ్రీ స్వగాంభీర్యచాతుర్య ధుర్యతుర సోమ సోమ భూమిపాల కాస్థాన విద్వన్మహాకవివర్య శ్రీయగోత్రపవిత్రా
ఫంత సూత్రాభరణాచార్యపౌత్రుస సింహాచార్యపుత్ర లక్ష్మమాంబాగర్భసంజాత కొత్తపల్లివంశ వార్థిచంద్రరామ
చంద్రాచార్య ప్రణీతంబైన యథాశ్లోక తాత్పర్యయుక్తంబగు నయోధ్యాకాండంబునందు భరతుండఖిల పౌర జానపదగు
రుబంధుజన పరివృతుండై శ్రీ రాములకకోట్టానివచ్చుటకై పయనంబునకు జనుటయు భరద్వాజాశ్రమ ప్రవేశంబును భరతు
నకు భరద్వాజుండాతిథ్యంబుసేయుటయు అంతనాభరతుండుచిత్రకూటవన ప్రదేశంబునకుం జనియందుసీతాలక్ష్మణస
హితుండగు శ్రీరాముసింగని యతని పాదంబులపై బ్రాలుమిల్లుటయు నతనిగూర్చి రాఘవుండుపిత్రపూర్వకంబుగా కుశలప్ర
శ్నచేయుటయునతండుపంక్తిరథునిపంచత్వముకెరిగింపుటయు జననీజనంబులతోడ నందరు బరిదేవనంబొనర్చుటయు
నంత రాఘవుండు వసిష్ఠాజ్ఞచేత సురనదియందు ననుజులతోడ పితృతర్పణంబులాచరించుటయు నంతభరతుండు రాఘవు
నిపురంబునకురమ్మనిప్రార్థించుటయు నతండనుసయవచనంబులనంగీకరించకపోవుటయు పాదుకాభ్యర్చనంబును తత్ప్ర
దానంబును భరతుండుసమస్తసైన్యపరివృతుండై తానునుం జటావల్కలంబులు ధరించి రాజ్యంబు రామపాదుకాధీనంబు
గాపాలింపుచు మునివృత్తిచేనుండెదనని నందిగ్రామంబునకుజని వసించుటయు ననుకథలంగలిగినది చతుర్థాశ్వాసము॥

అయోధ్యాకాండంబునందుచతుర్థాశ్వాససంపూర్ణం

భూమిజననుమిత్రాత్మజనర్మిలి గారవించి ముదంబు గదలుకొనగ | తనువాయకున్నట్టియనసూయయు సుభాగ్య నాదరంబు నవిర్చియనునఘుంచి | యీనీతెనుపరి గ్రహింపు మోతరళాక్షియనియానతిచ్చి యనంతరంబు | విమల మసుశీలమునజగద్విఖ్యాతిగాంచి | ధర్మపథమున మెలగువు ద్ధయనునట్టి | యాత్మనిలేమ చరితంబు ప్రీతితోడ | రామభద్రు నకువచింప చెతామ్ర దూత్రీ ॥ సీ ॥ ముసుదశాబ్దంబులు భువనంబనావృష్టి చె గాల్ప బడుచుండచిత్తమలర | ఫలమూలంబునేపాలతకస్య జీయించెదిని జాపగనుప్రవర్తింప జేసె | దేవకార్యార్థ మెంతేనెమ యలమీర పదివేలయెంక్లుతపంబొనరెక | సముచితవ్రతములసకలవిఘ్నంబులు వారించెనేమ చూడాదాగశీల | జననికెనను ద్వె అట్టియీసాధ్వినీకు | యశమునకొ శ్రమభలవగాత్ర తేయుగాంచి | నట్టి యీతాపసీమణియవనిపుత్రి | కనసగింపగదగినది యవనినాథా ॥ గీ ॥ అనఘుడట్ల కాకయని గాముడనిజ | కిట్టులని యెనిమ్ము సీంధ్రపటుకు | వింటి వేలతాంగి వేగనిరిలభింప | నివ్వ ధూటి పాలికేగుమిభదూ ॥ క ॥ అనఘట్ల కాకయనియా | జనకజయనసూయనాగ జగతి వెలయుపా | ననశీలవృద్ధయగుని | వ్వనితామణిపజ్జ సెరెచతిహితకాంతకా ॥ గీ ॥ చేరి నన్న ణంబచి త్రంబురంజిల్ల | తనకు పేరుగో గ్రముమునువచించి | యనఘ శీలన్మైనయాతాపసీమణి | పాదములకు మ్రొక్కైభ కిమీగా ॥ వ ॥ మ్రొక్కి నెక్కొను వేడుకసక్కటిలకుంతలయతాపసీమ జనిపేమంబు వేడినచ్చోమలీ యనూ ॥ ఉ ॥ అంతటధర్మచారిణిమహాత్మకురాలగు సీతగాంచి తా | నెంతయు నూరడించి ముదమెచ్చగనిట్లనుధర్మమం దెసీ | స్వాంతమునిచ్చె దైవగతిజ్ఞాతిజనంబుల పూనిశానసా | ధ్యంతరవాసియాపతిసమాగమమొందితిభాగ్య సంపదగ ॥ క ॥ హీనాత్ము డైనపుణ్యుం | డైనన్ సగగిష్టు డైననటధీవానుం | డైనను నేసతులకుప్రియు | డైనెగడుగ భర్త వారికసు పరసుఖముల్ ॥ క ॥ ధరకామవృత్తు డైనన్ | నిరతము దుశ్శీలుడైన నిర్ధనుడైనన్ | పరమార్యశీలయుతలగు | తరుణులకుంబరము దైవతము పతియె సుమీ ॥ గీ ॥ యింతకంటె చుట్ట మెక్కడయుగు వాసి | నెంత వెలిసిచూచి యేనుగాన | నంతటికి నితరోగ్యమైయన్వయంబైననా | నంతతపముగీతిసవనితెనయా ॥ క ॥ కసరిదిగుణమనిదోషం | బనియువ్వి ధినెవ్వ రధికమగు కామా ప్తిక్ | పెనిమిటి గా జ్ఞాపింపుచు | నసయ్యాచరి యింతురట్టియసదస్త్రాతుల్ ॥ గీ ॥ చేయరానిపనులు చెయుదమనిమది | దలతురెవ్వరట్టి తరుణులెల్ల | ధర్మదూరవృత్తి దసరిరినయకకిర | నెనయుచుండ్రుసుమ్ము జనకతనయా ॥ క ॥ ఘనమగునిది యధమంబిది | యనిలోక మునెఱుగుసద్గుణౌఘూన్విఙలా | నినుబోటిసతులు సుగతిక్ | గనజాలుదురధికపుణ్యకర్తలరీతిక్ ॥ గీ ॥ యితసినను సరింపుమీవు పతివ్రతా | సమయవృత్తిగలిగి సతతమిట్లు | భర్తతోడగూడ పరమధర్మ మొసర్పక | మరియశంబు ధర్మ మొందగలవు ॥ వ ॥ అనియువ్విధంబున అనసూయాదేవియవనీతనూజతో నని యెసన్నదిన ప్తదశో త్తరశతతమస్సర్గంబు ******************************

॥ క ॥ అనసూయయిట్లు పలికిన | ననసూయా మతిచిప్ర ముదితాత్మకయాయా | జనకాత్మజ సన్మానం | బొనరింపుచుట్టులని యెనెయ్యానప్రీతిక్ ॥ క ॥ విదితగుణయగు పతివ్రత | కిదిచిత్రముగాదు జగతి నింతులకెల్లన్ | హ్మా దయేశుండు గురుండగు | నిదినాకుం దెలియుసువ్వె యింకనిభాష్యా ॥ మ ॥ అలివేణీమణిమద్విభుండయిన యీయార్యుండు దుష్కాత్ముడై | నలవిన్ పూజ్యుడు సువ్వెయల్ల యడలన్ నాకింతయున్ వేఱు లే | కలసద్వృత్తి ప్రశస్తి మందరియఘంగారుణ్యాఢ్యుండల్లిదం | డ్రులపెభక్తియుఘూనిధర్మగుణ ధుర్యుం డైనచో నట్లనన్ ॥ సీ ॥ భూరిబలుండైనయీరామ చంద్రుండు తల్లియనఘ సుమిత్రాలెతక్కినట్టి | సృపకామినులపట్ల నెకవృత్తి మహీసుతా పరిజూచినియువిదలందు | మాతృబుద్ధి దలంచు మానంబు వర్జించిస్వపతులయుతపిత్రుప్రతిఘూన | విజనంబు భయదమాదిపినభాగమునకు సనుచెంతునప్పుడు కౌసల్య కూర్మి | నెద్దితచియించెనదినాదుహృదయమందు | వాయకున్నదిమరియువివాహవేళ | ననలసంనిధిమాతల్లి యానతిచ్చి | నట్టి పలు

కొనుమ కుమారి పుత్త్రి రాగా ॥ సీ ॥ నీ కుశస్థలిచాలనెరిమాతసంబమ్యె నాకుసర్వంబుఁగలినగంధి । భరభర్త్రాశికూర్పు పుత
పురోశితపంబువిధింపబుడమపూఁబోండ్ల శిరయు । సావిత్రిభర్తను సన్నుతినైగొల్చియమరలోకమునవూజ్య తవహించె । నట్టిసత్సతిచేసిన నన్ను పతిసేవచేస్వర్గ మబ జెంకగలద । అంగసలలోన చాలముఖ్య త్వమొంది । యాళసంబు
దేవత నైమనుకు । రోహిణీదేవియాచందురుకునిముహూర్తా । మేనియానుశాసివలి పదిందు వదనా ॥ క ॥ ధనని
ష్టానులు పెంపు । గ్రావిరగిముర్ భర్తృసేవయ వధిరనసై । దివమునఫగాప్త్య త ఁదరి । పతివిరులనిజకర్మవశవమువలసను
రబలా ॥ చ ॥ అపుడన సూ సం సిలి యాగరనొప్పె సకల శికంబుమూ । కోనిమదికింపౌన విఁయల కోమలికిట్ల
సురాజపు త్రిపా । వసకునిపెక్క సేసమూల బాటిలి ట్టి మహోగపంబుగా । కొనరినదిశ్శ కు ముదమోలిమెన చెకాద తగ్న
లచన ॥ ఉ ॥ కోమలగాత్రియు మనకూలముసా వచఁంబులాడితి । వేమిప్రియంబొనత్తవచియింఖ మునా వెరగం
దియప్పెదా । భూమిజపు దవోసముని బొల్పె సలాగుచు మానిషన్నె కెం । తేముద మొప్పసిట్లనియె జేవిరచించిన వేమది
ష్టమున్ ॥ మ ॥ అనఘ యంధనుల్ స తి సలియ ర్య్ణశాంతితో సిట్లన । వనితారత్న మనీముదంబు ఫలియింపం జేసె
దన భూశో । ధనసస్త్రాభరణాంగ రాగములుదివ్యంబైనమాల్యానులె । పసముల్ నీకిపుడిచ్చె దన బొలుచు నీధ వ్యాంగ
ముల్ వీసి చక ॥ మ ॥ అన యం భీమజభూమ గాదికము కత్యంతసామ్యావహం । బనరూపంబుయి పొల్చు దివ్యమతులం
బొసంగరాగంబుచె । ననులిప్తంబుశునిశు మేనిరుచులన్ పొ తెశుసమ్యూం ది గాం । గనశౌరింబలెశోభితాంగుని నెరింగావిం
చెశక్జానినా ॥ చ ॥ అయనసూయనెన్న దిప్రియం జెసలార మెసంగినట్టి కాం । చనవసనాంగ రాగములుస్వ విభూష
ఫప్ప దామముల్ । గొనికరముల్ మొగిడ్చి యలకుంభిని నై వ్యఫుపట్టి యవ్వరాం । గనసతిభ క్తిగొల్చు చుసుఖస్థితిసం
డేముకం బెలంగఁగాగ ॥ సీ ॥ అంతనవ్వ్య నసూయయతిభ క్తిగనుగొల్చు నవనిపుత్రికకిట్టులనియెనబల । భూరి యశం
డగుసీరామచంద్రుం డనిపుస్వయంవ రమునసెయ్య మెసగి । పెండ్లి యాడెనటంచు పెక్కండ్రువచియింతువినియుంన దాసత
ద్వృత్తమెల్ల । వినగడంగెదను సవి సగమునగను నీవలసవచింప మో జనజగంధి । బలుకుమనుపూర్వి గనునై దెలియ దలతు ॥
నెడుధర్మపథంబున నసరసము । మెలగొసమ్మ నిత్తికన్య లరుబోడి । వినుమనుచు దెల్పెనిమ్మోయి వెద్ర విూగా ॥ చ ॥
జనకుడునాథుడన్ వెలసి క్షత్త్రియధర్మములంకు కాంతుఁబూ । నినయతడిక్క తేజుడునిర్మలశీలుడు ధర్మవేదియా । జన పతి
న్యాయమార్గమునతా లమేలు చునుండునాతడిం । పొనర హలంబునన్ని నులనెంపె డు తే క్రమము దున్నుచుండగాన్
॥ స్రగ్ధర ॥ వసుధన్ భేదించియె వె డిబిసాసకిం బట్టనై యంన న్యూం । ద్రసముండగంబులందంగటసురజములగ్వాంగ
గన్పట్టునన్నిం । పెసగన్ వీక్షించియిష్టంబెననినమదిలో నెంతయున్ విస్మయంబం । దిను శ్రీ లేమిబట్టి లినాగపి తొడపైన
య్యమొప్పారపెచెన్ ॥ గీ ॥ పేచియామ్మగాఢిచెప్ప గమత్త్విత్రి । యనిచచింబినన్నునై గబూన్నె । నపుడ వినగ
సయ్యెనాకాశవాణియా । పా తినీకుధర్మపు తియనుచూ ॥ సీ ॥ అంతెనాథుడుపాలు డెంచయునుప్పొం గి యెగ టనుచా
లవృద్ధి చెంది । జ్యేష్ఠభార్యకు పీఠచేనన్ను సంగిసన్ తలి కగజాగవించె । రమణుసంగతికి పాత్రంబుఁ వా ఉన్న న
ముగసుంగొని భావమందు । ధననాశమునపేద నముగా ద్వైయం బు జెంకునతడువో లెచింత నొందె । కన్యకల గ్గనగడిం
ద్రకల్పడైన । సమయమున వారలకు పెండ్లి సలుపకున్న । నెలమినాత్మ సమానునివలనదనము । వలనను ప గ భవము నొం
దువసుధయందు ॥ గీ ॥ చింతవార్ధిమునింగి గాఢిధిభుండు । నావలేకున్న యతనిచందమునపా । మంగకన హోని
జనుగన్న రపిమత్స । మానవడునిపచారించి గానడయ్యె ॥ గీ ॥ అం తనిమ్మహీజకు తిను భంబుగస్వయం । వ గ మొంగ్గగ
లనవశ్యమునగన । టంకుతలపుబొడ మెసనిశంబుచింతించు । నాస్నపాలజాలి నాత్మలోనా ॥ సీ ॥ అమ్మహీపాలు నకపుడు

యజ్ఞంబునను పమంబునువిల్లునతయంబు। లసుసాయకంబులుగల్గుట రెంతు తూణీరములునిచ్చె వసుబంధువులు మదిసు
స। నతిభావమున జేసియత్నంబుచేసైనమెరులకుఁగదలింపదరము గాని। యమ్మహాచాపంబునవనిపుల్ కలనైననెంచగ జా
లకైరింతుకయును। రాట్న భామత్యమున సత్వరతుఘజనకు। జనసిపుల ముస్ను బిల్చి యుల్లసుమదీయ। రాజ్ఞుకంబె త్తిని
జ్యమేఘునుపొసఁగుఁ। నితనికిమ దాత్మజశ్రమాటక్కనుమా। చ। అనుటయుగౌరవంబునమహాద్రిసమంబగు నట్టి యాగా
శరా। సనమును జూచిభూపతులుసన్నతినెక్కఁగదల్ప జాలమిం। జనిరితడంతపెక్కు దినసంబుల శాస్త్రప్రయుక్త వాటిక।
నునదెంచె గాధిసుతలత్మసంగతుడై ముదంబునన్। వ॥ విశ్వామిత్రుండు ధర్మాత్ముండు మహాతండిచే విద్యుక్తస్త్రాగం
బునపూజితుండై యతనితోనసభాగ్యాయీరాజకుమారులిరువురు దశరథరాజనందనులు రామలక్ష్మణులన్పం బరగుదురు ట
వధీయంబగుధనుర్వేదంబునీవిభవంబునీక్షింపఁదలంచియుచటికేగుదెంచిన వాగనపుండాజనకమహీపాలుండునన్వ గం
బుగాదానిఁజెప్పించినయువార్యవీర్యసంపన్నుండగు సీరఘుకులేంద్రుండు ధనువునొంది సజ్యంబుగావించిననది నడిమికి
రెంతునియలై విరిగిపడియెనాశరాసనంబువలనఁ బెనుపిడుగుమ్రోతవడుసభయదంబగు నాదంబుబొడమెనప్పుడు
కల్యాణగుణావిధిలేశ్వరుండు రామునకునన్యుఁ బరిణయంబు సేయందలంచి జలపూర్ణంబగు కలశంబుపిలిపించుకొం
డపాత్రభవసంపన్నుండగు రాఘుపుండయోధ్యాసగరాధినాథుండగు తండ్రియానతియంబడయక మినిదానిప్రతిగ్రహింపఁ
డయ్యెనయ్యవసరంబునా। క। మసమలగసంతమామా। మనుపృథ్వీఁ దశరథత్మమాపాలునిమ। ల్జనగుఁదురావించి యు
రా। మునకాత్మజ్ఞానకోసంగెపోడిమినిసనక్। క। బలుశోభనాంగియగునూ। ర్మిళయనునాచెలియలిని సుమిత్రా సుగు
ణు। జ్వలయశుఁడగు లక్ష్మణునకు। వలనుగనాస్పృపుడుతావి వాహముసేసెన్। ఉత్సాహ। అగుల వీర్య దైనఖస
యంబుప్రేమధామ్మిక। న్నితిని బూన్చునట్టినన్న దేహరాజుకోసలే। ఋపతనుండుపట్టికిట్టిబొల్పునన్ మదిన్ ముదం।
బతిశయిల్ల పెండ్లిసేసెనాస్వయంవరంబునన్। * । యువిధంబునజనకునిజతనీతాదేవి రాఘవనవపృథివివాహమ్మైశౌ
ర్యవతులలోనఁగ్రేసరుఁడై సియయతనిననువర్తించియుండెనన్న దిఅష్టాదశోత్తరశతతమసర్గంబు ***********
॥ చ ॥ అనుటయునమ్మహాకథప్రియంబెసగన్ వినిధర్మతత్పవే। దినిగననసూయయప్పుడుమతీముతె సస్మృపసేవిరమాళి
మూ। కొనసియునువ్వు ప్రదెపెదచుంభిలెముక్ మధురంబుచిత్రమై। సనుపుషులాడితెత్రలలనామణి నాప్పృదయుంకన
జిలన్। క। దేవిస్వయంవరవృత్తము। సీవలనయథార్థతిముగనిఖిలమువింటిన్। రావకథచెవులసె। ఘోపమున
జంబు మధురభాషిణివినవా। క। వహరిదిగంగినకుసుమయ। పరిచారికచేప బాత్రచిలంపినదివ్య స్ఫూర్తి ఉదయసగఘ
లంబన। ఖరకడ స్వాచలమునగనుగొననయ్యెన్। క। కువలయపీడాకలైడై। పవలలనుపలాలముల నుపార్ద్ధిక
ల। చిరవణదిశసంజనుగా। గవిమృద్ధిన్ జెందియినుఁడు పడలినిప్పుంకెన్। క। ఉదయమహీభృన్మిత। ఖ్యాదితుండై స
శ్వరమున మోలిమెలగియున్। తుదినిప్రదోష యుతుండై। పొదలుచు నిషధనమించె పోడిమిగలగన్। శి। ఇసుడు
రంబుధిగ్నంకన। లనిమిరహాముసై పలేక తప్పొనక్కృతిక। లీనపెమిఘ కమ్మిప్ర। తీచివరిం గాల్పెనన సంధ్య చెలువం
దిఁపున్। క। కమలాళ్లండంతథా। నముజెందగఁ గుహాలడాగినని శౌలసమూ। హములు చెలరేగె వోయిన। దివి
రంబు సాంద్రమయ్యె తిరస్సుంబెల్లన్। చ। ప్రకటముగాను మేలకు బిపల్ సఁపుంచరించినంజని గదకొంగములూల్ల
చేరెడుపత్రముల మ్రోతలనంగనయ్యెవ। జ్జకుళిపిక్తగాత్రులయి సంగతులైయుదె పచ్చుచున్నవా। యకలశహనులో
మునివరుల్ జలసంప్లుతవల్కలాంబరుల్। చ। ఉనువిధినగ్నిహోత్రములు తాపసవర్యులు హోమములాచరించుగ పప
వోగ్ధితంబయి నభఃస్థలిముట్టి పొతగాత్రదీ। ప్తిగలుగహోమధూమము మదెపింగళగల్గెనయ్యె నంతటన్। మిగుల ఖస

ఘనమంచు నవనీజములల్ల దళంబులు మ్రోడగ్ | చ | తెగియగ లాతకింతయును దిక్కుల దక్షిణ కోశ చోటులన్ | పెంపున
మగన్నవిఘ్ను గాలిని బం దంతుగణంబులాపూ్ర్ణ ! వులసిరె ని దబోధదుతపోవన భూమిగతంబు శామ్యగం | బులమునిపుణా
శాలికలబొల్పెసలారెపుయజ్ఞ వేదులన్ | గీ | తమమనెసు పీలచే లమ తారలనెదు | రవలసోమ్ములు ధరియించి రాత్రి
కాంత | లవిలను పేరనెచ్చెలులు జెలగ | గమనెదను దెంచె కామిహృత్స్వనుదమెసగా | క | చుక్కలరేమకయాద్రిన్ | నె
క్కొని పాచీనిగంభీసీమణి కెంపుల్ | జెక్కిన పాపెటబొట్టన మిక్కిలి కెంజాయలతిగమించిదనర్చెన్ | క | పతిగా శకలరిరజనీసతి
పేసలి గాల్పి పట్టిసమాగశోభా | చిరకల్పహాల్యములనం | గనగుణ శశిచంద్రికలు గగనమున బొల్చెన్ | గీ | విధుడు
జమెయాఖవిశిఖంబుల నమిగ్ర | దిశజసంఘముల వర్ధింపుచుండ | తత్పవనఘమునకు దాసవారులుబూన్చు | పగలువస్త్ర
లనగళములు బొలిచె | చ | అతివయను జ్ఞబు చెప్పదత్ప్రియంబెసగన్ జనమీనుభాయకుం | జతి పధుకంబులా నుడుపు లాడిన
వలనన్ ప్రమోతమం | దితిపరగత్న హేమమయ దివ్యవిభూషణముల్ ధరియించికో | మృతుల విలాస మొప్పగధరాత్మజ
నాయకుటన్ మూదంబునన్ | ఉ | నామవికిన్ ప్రమోదము నెనసహము కాలయనష్యర్ఘభూషణ | శ్రీమహితాత్మలై య
నవించగ దేవసుతోపమానయా | భూమిజయప్పుడయ్యతులభూషణముల్ ధరియించినామలిచే | నామని పత్నికిన్ బ్రా
నమ్రైగమనాభిముఖంబునాసనన్ | గీ | అతులభూపి ధాంగిమై దనగారెదు | భూమిసుతను రాఘవుండు జూచి | మో
నముండె మాల్యభూషణాంబరనులు | ఋషివధూటిప్రీతినిచ్చుటకును | మత్తకోకిల | అంతనమ్మునిపత్ని యుల్లము
నంకుప్రీతిదలిర్చన | త్వంనగమ్మ వగాంబగాధరకావలయ్ సుమమాలికా | సంతతమ్ దనకర్థి యిచ్చిన చందమెల్లవి
దేహజా | కాంతునెచ్చుమ పత్నిదెల్పెజగన్నుతుండగుభర్తకున్ | క | తతిలోనమన్యా కాంతల్ | కతిదులకా భామైన
కజ్ఞాబ్జ ముఖులలం | కృతిజూచి యలరిరజన | స్తుతుడగు రాముడు మహారథుడులక్ష్మణుగన్ | క | శరదిందువదనుడ
గురఘు | వగుడంగన్ స్నానము నెవగలంబులచే | కరమచితనుడై గాలిరి | శరిసోష్మిత హృదయు దెసుశ నితినుండెన్
| క | ఉషుపతి కోకమిథునముల | నెడబాపిన కసన వేగహీనత్యతిమై | బొడసూపెపాప్రాక్నగశిరి | ఘడమిన్ దోషాక
గారు పాలిమకయన్నై | క | ఉదయించె భానుడుబలా | రిదిశన్ ప్రమ్యూషలక్ష్మిక్రీడాస్పదమా | నుదయమహీధరసౌ
ధము | తుదినెప్ప సువర్ణమయుస్పృహులకలశమనన్ | గీ | తెల్లవారినయంతనే తాపమోసని | వాగచూపులజాచుకో
పాగుకాకి | మైనపాచీవధూటినేత్రాంతకాంతు | లసగగసనవ్యోమాలాపకాలేపములా | క | సమయాభ్యవిష్ణవిసు
గో | సముపచితంచుటకు ముకులితమునీమయచ్చ | శ్రమము లతిశయించె హోయన | కమలము లన్నియు వికాసకలిత ములయ్యెన్ | క | చందన తరువులజాతిన్ | కుందలతల విశ్రమించుకొనిలే గాడ్పుల్ | మందగతి నెలసెదరదర | విందమ
రందప్రవాహ బంధు యుతములై | చ | ప్రవిమలదగ్నహోతులు ప్రభాతమునన్ దక్షిపి క్షితిగాత్రుల | హృవిధి హుతాగ్ని
హోత్రులగు నవ్వనవాసిమునీంద్రులన్ రఘు | ప్రవరులు భక్తిచేసదుగ రాక్షసులా శ్రమభూముల్ జెరిం | చువిధము
జెల్పి రాన్నృపతిసూనులకయ్యడనత్తపోధనుల్ | క | ఆకాలన నరాతనయులు | పెక్కు దెరంగులను నసురల్పుం దంబులు
జుచ్ | క్రిక్కిరిసి క్రూరజంతువు | లాక్కటకుధిరాశులగుచు నుండుసధీశా | గీ | అటుచి యగు నాతని ప్రమత్తుడై నయట్టి
వానినేనియు భగ్నపథానువర్తి | యగుతపోధను రాక్షసవ్యాళతతులు | బ్రింగెడికావున రామవారింపువానీ | క | వన
ఖలిఫలములు దెచ్చెడు | మునివర్యులకిదిఫలంబు బోవసలవిగా | దనఘాత్మ యివ్వనాంతర | మునకిమ్మాగన్ మున మీకువు
నృశరిత్రా | క | అనిపలికి కేల్మొగిచియో | మునివరు లాశీర్వదింప భూసుతతోత | మ్మునితోనా రఘువర్యుడు | వనము
ప్రవేశించె రవిసభమ జెందుగతిన్ | ఇది యిద్విధంబున రాఘవుండు సీతాసౌమిత్రిసమేతుండై యంబరంబునాదిత్యుం
డుపుం బలెసరణ్యంబుప్రవేశించెనన్నదిపడోనశతతమస్సర్గంబు ******************************

॥చ ॥ స్మరహరసారహీర శరశారదనీరద శారదోరగే। శ్వరదర శీరదోరమర వారణ నారద శారకారసో। తత్పర వరవారవార ధరగారయ శారణ ఘోరసారసో। దరముర మారవీర వరవారణ కారణ ధీరధారణా ॥ తతురాతురకందం ॥ వివిధాయుధ ధారివీరా। భవత్ధోద్ధుర యవధి విధురదైర్యధురధరా। భవవిద్యాగాధ్యయుఱా। ద్ధవ యుద్ధా విద్ధవీర్యధౌరేయారీ ॥ క ॥ శ్రీయుక్తసోమ ధగణీ। నాయక శరలి ప్రచందన ద్రవసాగ। ధ్యాయత భవ నాంగణ ముని। గేయా ప్రాపూరితచన్న కేశవరాయా ॥ మాలినీ ॥ వరసుగుణసనాథా వార్ధిజాప్రాణనాథా। పరమపురుషనామా వైజయంతీలలామా। కరధృతధరచక్రా ఖండితారాతిచక్రా। సుగమునిగణవంద్యా సూరిసంమానినంద్యా ****************

గద్య ॥ ఇతిశ్రీమత్పాదూరిపట్టణాధ్యక్షశ్రీకేశవస్వామి కరుణారస తరంగ సంగతా పాంగావలోక నానా ప్రాచార్య శౌర్యధైర్య గాంభీర్య చాతుర్య ధుర్యగుణ స్తోమ సోమభూమిపాలకాస్థాన విద్వన్మహాకవివర్యాత్రేయ గోత్రపవిత్రాపస్తంబసూత్రాభిశోభిచార్యపౌత్ర నరసింహాచార్యపుత్ర లక్ష్మమాంబాగర్భసంజాత కౌత్తపలివంశవార్ధిచంద్ర రామచంద్రాచార్యప్రణీతంబైన శ్రీమద్రామాయణ మహాప్రబంధంబునందు యథాశ్లోకతాత్పర్యయుక్తంబుగా తెనుగించిన నయోధ్యాకాండంబునందు భరతుండన్న పాదుకలయందు విన్యస్తసమస్తరాజ్యభారుండై ప్రవర్తించుటయు రాఘవుండు చిత్రకూట పురోభాగంబునఁ గల ఋష్యాశ్రమంబుల ఋషులనెడబాయక నత్రియాశ్రమంబున కరిగిన యతండనసూయాపాద్యాదివిధులంబూజించుటయు అనసూయాదేవి సీతంగూచి పాతివ్రత్యధర్మంబులుపన్యసించిన నద్దేవికిసవివాహవృత్తాంతబంతయు నెఱింగించినసంతోషించి మణిభూషణాదు లొసంగుటయు ప్రభాతంబున కృతస్నాతలై తనులగురామలక్ష్మణులఁ జూచి నదాశ్రమంబులఁ గలఋషులు గాఢసోపద్రవంబులఁ దెలిపిరౌ కాంజనులె ~ గఁబు సూచిన కాంచన్యంబున నయ్యరణ్యంబు బ్రవేసించిరనుకథలుగలిగినది ****************

యథాశ్లోక తాత్పర్య రామాయణ మయోధ్యాకాండంబునందు పంచమాశ్వాసము

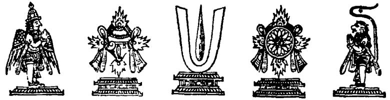
సంపూర్ణము

శుభమస్తు

శ్రీహయగ్రీవాయనమః

యథాశ్లోకతాత్పర్యరామాయణము అరణ్యకాండప్రారంభము.

శ్రీరమణీరమణీయశ్యామ | నీరంజితహృదయదేశ నిఖిలాధీశా | స్ఫారకృపాసోమసృపతి | క్ష్మీరతగజ్యా అనగరకేశ కశౌరీ ‖ వ ‖ అవధరింపుమవ్వలికథ విన్నవించెదా ‖ క ‖ అనివార్యుడు రఘువర్యుడు | ఘనతరధైర్యుండు దండకావనము మహా | వనముఁ బ్రవేశమొనర్చియు | మునిజనతాశ్రమసమూహముంగను గొనియెన్ ‖ సీ ‖ వల్కలకుశల పరివ్యాప్తమైయలరారి బ్రహ్మలక్ష్మిసమాక్రాంతమగుచు | నభ్రంబున వెలుంగు నర్కమండలంబట్లు చూడ్కికగమ్యమై తనరి | యనయంబు నిఖిలభూతావాస యారోగ్య సమాలంకృతాంగణమైయనేక | మృగగణకీర్ణమై విహగసమావృతమునై వి టకృతాప్సరోనృత్యముగను | వెలఁగి పూజ్యమగుచుస్రుగ్భాండముల చేత | నాయతాగ్నిమందిరాళి చేత | నలరి మూల ఫలకుశాంబుపాత్ర సమిచ్ఛ | యముల చేఁ గనిశ్వ మమకులాని ‖ చ ‖ వనమూలయందు సుధ్వవిలిస్వాదుఫలంబుల చేతఁ బూజితం | దసరుమహాద్రి మంబులవృతంబున వేదనినాదనాదితం | బును బలి హోమపూజితము పూర్వమగణ్యసుమాదిసంయుతం | బును కమలప్రసూనయుతభూరిసరంబగు దాని గ్రమ్మరన్ ‖ క ‖ ఫలమూలభుక్తిదాంతియు | గలిగినవారౌచు నుగ్రకరవహ్నిసమా | నులునై చీరమృగాజిన | ములుగలవాఁ బ్రుసులచేతఁ బొలుపగు దానిన్ ‖ వ ‖ మరియును నియతాహారులును పుణ్యసారులును ధన్యులునగు ఋషిమూర్ధన్యుల చేతశోభితంబగుచు బ్రహ్మఘోషనినాదితంబగు సరంగనబ్రహ్మభవనసఖ్యాతినలరి సమున్నతులును బ్రహ్మవిద్వరులును నగు బ్రాహ్మణవరులచేత బ్రకాశింపంబడిన యాతాపసాశ్రమమండలంబుగనుంగొని శ్రీసమాజుండును సమున్నామతేజుండును నగు రామభూభుజుండు విపులకార్ముకంబు విగళితజ్యాకంబుగా వించినా ‖ గీ ‖ రాఘవుని లక్ష్మణుని దేహరాజతనయ | నయ్యరణ్యాధివాసులౌ నఖిలమునులు | సద్భుతముఁ బొందిసట్టి వారసుచు రెప్ప | వేయకను బలెఁ గాంచిరి వీక్షణములూ ‖ క ‖ వనవాసులు రామునిసం | హననము లక్ష్మియును సౌకుమార్య మరూపం | బును శోభన వేషతయును | సనువుగఁ గన్గొనిరి విస్మితాకృతులగుచున్ ‖ క ‖ పరిపూర్ణసోముగతిరఘు | వరులక్ష్మణుకీర్తియుతను వసుధాసుత తా | రొరసి కొనిరత నిధమర్మము | నరయద్భుతవ్రతులునై శుభాశీర్వాదా ‖ క ‖ ... | ... వారితులెంతయు | రామజానసమన్వితు | లామునిప

తులేనదెంచిరప్రభువిరుభుఁలై ॥ క ॥ అంరెదుతమ్మయపృక్తిగలయట్టినుహాత్ముఁలభూతకోటులం । దలఁభుహితోన్నతుంగల
మహిమహుంబీరఘువీరుఁనాడువె । క్ష్మలసుటజంబునందతిథి గాఁనిపచ్చి ధనంజయోపమున్ । సలిపి గటక్షజలాభ్యర్చనాము
తిస్పృతిరాముని పూజలుక్రవిధిగా ॥ గీ ॥ శవ్యమూలతోయముఁలమహిష్మకుడకు । నవనిజేతునకుసమర్పణంబు । జేసిధ
ర్మవిదులుశ్రీరాముదేవుగా । భక్తితోలమోత్సపల్కిరంత ॥ సీ ॥ ధర్మపాలకుఁడవు దండధరుఁడవు వెతజ్ఞకరుణాత
ప్రకుడవు । భూరియశుండవుపూజనీయుండవుమాననీయుండ వహివరుఁడవు । గురుడవీవనుదుష్టసురరాట్ప్రతుధాం
శసంభవుండీరాజజనులబోల్ప । నధికసంబల్ మున్ఖ్యంబులనుభోగములనమస్కృతుడనురాజ్యగ్రహించురామ । ఎలమినా
హితుపునసట్టిడేమేబోలవ । బతినవారమునీచేతవన్నహీని । వానులముపురవనములవాసినైన । మనుజపరిపాలకుడవు
తాఁనుటవీవా ॥ వ ॥ కావునజితక్రోధులును జితేంద్రియులును న్యస్తదండులును శాశ్వతగర్భభూతులును తపోధను
లును నగుమేమునీచేతరక్షింపంబడినవారమనియిట్టి ధంబునర్చలిక్రియాన్యంబులగువన్య ఫలమూలవివిధాహారంబులచే
తసౌమిత్రిసహితంబుగా రాముని పూజించిరంతనై శ్వానరోచితములగు నితరసిద్ధ తాపసులువ్యాయవర్తనులగుచుయథా
న్యాయంబుగానీశ్వరుంబరితృప్తింగావించిరన్నదిప్రథమస్సర్గంబు ***************************

॥ గీ ॥ అటకృతాతిథ్యుడగుచును నారఘూద్వ । హుండుసెంతయుఁ మలబంధుడుదయుమున । నఖిలమౌనిజనంబులయాజ్ఞ
నుజ్ఞ । గాంచికావించెకాంతార గాహనంబు ॥ క ॥ వివిధమృగనివహకీర్ణం । బగుచును శార్దూలవృకసమన్వితము
హత । దుర్వితానలతాపులం । బగునట్టి జలాశయంబునాలోకించెన్ ॥ క ॥ ఋతిగావించెదునానా । పతగంబులచేత
ఝిల్లిపటలముచేతా । దితమైతగుకాననము । ధ్వతలముబరికించె రాముడనుజానిత్వితుడై ॥ సీ ॥ ఉగ్రమ్ములగుమ్మ గాయ
తములుగలిగినయాననమత్యంబునంబుదిత్క తు । నద్రిశృంగసమానసధిక తరధ్వానస్సోన్నతునివక్త్ర సిమ్మనేత్రు । ను
చ్చితువిపులవక్త్రసివికమోదరురక్తంబుచేతనుసిక్తమైన । మాంసవిశేషసమ్మర్దంబునగునట్టి వైయాఘ్రచర్మమువ్వారి
గాగ । దాలిచినయట్టివానికరాళవదను । డైనజముకీతినిఖిలభూతాతిభీతి । జేయుచున్నట్టి వానినిభీమదర్శనాధ్యుని
గ్దామపూరుషాహారిమరియునూ ॥ వ ॥ కేసరిత్రికంబును వృకయుగంబును వ్యాఘ్రచతుష్కంబును మృగదశకంబును శృం
గసంగతంబగు నభంగమత్తమాతంగోత్తమాంగంబునుంగ్రసియింపనాయసశూలంబును గృచ్చియె త్రిదంతఘర్షణంబును
సముత్కర్షస్వనంబునుం గావించువానిరఘువరుండీక్షణంబుగావించినవాడు జనంబులలయకాలుండు బోలెరోషంబు
నరామలక్ష్మణులను జానకినింగాంచి యెదురుగానెతెంచిమరియునూ ॥ క ॥ ధరభేదింపుచుగిరిభీ । కరతగమగు నిస్వనం
బుగావింపుచునా । తరపాశియంకమునరఘు । వరునతిగోనిపలికెలాఘువము గొనియంతన్ ॥ సీ ॥ నారచీరలుగట్టి నాకి
సమేతులై క్షీణజీవనవృత్తిఁజెలగు మీరు । ధనుశసమ్ములనసిగొని దండకారణ్యసీమంబు సన్ససి వేశించినారు । మునివృత్తి
యలరుమీకునునేవిధమ్మునగూడు నివాసమ్ముకొమ్మతోడ । మునిజనదూషకుల్ చెనటులుధర్మసంహారులుమీరలపాధ్య
మైన । యీవనస్థలమునవిహరింపుచుంటి ॥ ప్రతిదినంబును నేనుతాపససమూహ । మాంసభోక్తయసగుదు నామంబు
నవి । రాధుడనురాతుసుడధృశసాధనడనూ ॥ క ॥ వనితాజన తామణియీ । వనితారత్నం బుమాకు వనితారత్నం ।
బునుగానయ్యెదుపాపం । బునుగలమీరాయధికర క్తముంపేరిచెదన్ ॥ గీ ॥ యిట్లుగోర్విప్పి దురితమైనయావల్గుకురాత్ము ।
డగువిరాధుడనుడునాలకించి । జనకజాతసీతసంభ్రాంతిగంపించె । గాడ్పుశక్తిగదలు కదళిపగిదీ ॥ క ॥ మను జాశనా ।
కతలమున । సనువందినఘభసమేతయాభూజాతన్ । గనినుడివెలిన్నసగువెూ । మునరఘునాయకుడు వాక్యమునసోగ
తునిక్ ॥ క ॥ కనుసౌమ్యనరేంద్రుండగు । జనకునినుతగాఁకన్య చారుసుఖాస్ని, తనుసీతననసురాంకం । బున వణ...

నాకుసతిం ఘోరిశరభమతిక్ ॥ సీ ॥ యెయ్యది క్రైకేయికిష్టంబుమా యెతవరవ్య తప్రియమెద్ది భరతునిపుడ | సఫలమయ్యో
వేగిసౌమిత్రి యేతల్లి రాజ్యంబుచేతపుత్రస్రి యోజ | నంబున కేవ్రి మోదంబు జెన్నొంద డెజనని చేతను సర్వజంతు హిం
సడ । సగునేని వనమునకరుదేరబడుటయాయమవ్య ము రాలునెమాతయామె | దీర్ఘదర్శనసేడిప్ప తెలియనిప్పి । తార్థ
నావుతల్యి క్షి రాజ్యముబువలన | పితృవినాశంబునను మాకుస్వ ధివితనయ | కసువరస్పర్శమునగల్ల దడలు ననుజా ॥ క ॥
శోకబావ్పపరివృతి । గౌరికాకుస్థుడు వచింప గృధ్రంబైగా | మునితమ్ముడురుర్ధంబై | యొసరిన నాగంబు పగిది నా
చుచుబలికెక్ ॥ సీ ॥ నిజరనాథసన్ని భుడైన భూతనాథుడవనుసీవనాధుండుబోలె | బరితాపమొందుట బనియేమి ప్రి
పింపబడియూసమపదంబుబడయునట్టి । నాచెశరంబు చెనాశంబు జెందిగతాస డౌసివిరాధాఖ్యునసుడు | కీలాల మపనియ
నొలన య్యోడు రాజ్య మాకాంతుగావించుసట్టిభరతు | సెపల దగునాదుకోపమెయ్యా దియసదియు । నిజరా ధీశ్వరుడు
ధరణీధరంబు | సూచిశతకోటింగిరికన స్ఫనాథ । విడువ జేతువిరాధునివిషయముగనూ ॥ వ ॥ కావునమదియ్యా బాహు
బలంబునం జెనిసము ద్ధురంబగు శరంబుపీయురంబు రలింపనయ్యో డుశరీరంబు నంకలజీవితంబపహృతంబయ్యో డునటవి
ఘూర్ణిండగుచు మేదినిపుండువిరాధుండుమదినిసోపయ్యోడుపన్నదిద్వితీయ్య స్వగంబూ **************
॥ క ॥ అనివా ప్రచ్చి విరాధునస్వగతి సౌఖ్య స్ఫూర్తిసౌమిత్రియు | వ్వనిసాఖ్యం బను వ్రెంది సంచరణమార్గ బాటించునై
వ్వాడపే | వనుడంత మరి కాన గప్పచును వాక్యంబా డె వాసట్టి రా | మునిమీ రెవ్వరు ప్రచ్ఛ జేసితిరి నర్బో వెక్క
సదెల్పుడి ॥ ఉ ॥ తేనవప్రచ్ఛ సేయు పరిదీప్తముఖుల్ పలుకాన వానిని|సోకవిభుండు గాముడనసూయుడనై వచియించె
మేనునే | ఝ్వాసకులంబువారలము కానన చారులమై నమమ్మురే |ఖాకమనిశ నం దం కల్గిన గాజులగా నెరుంగుమీ
॥ క ॥ వెలిసుటకభిలాషము | గోపినాడసుడండకములగూర్చిచరింప | స్నంనైపడవిన గా | ముని బల్కె సత్య వాక్యమువి
రాధుడొగి ॥ సీ ॥ అంట నెకువచింపు నాలకింపుమురఘు రామ నేజయుని పుత్రకుడనుమ్ము | కు శతహ్లీక మాతసన్నథ
స్త్రీరాతుని వెల్ల విరాధుడండ్రు | తపసుచేసె నియు ధాతృ ప్రసాదజయగుశగావధ్యశజగమునందు | దలరుభేద్యా భేద్య
యనును బాహ్రస్తంబయ్యె నిస్త్రీగోరకపడిశీఘ్రి | గతని బొండుపద్బుగలిమీకు బ్రగ సతే । కనుడు నాదుగాత్రనసుగవి
ప్రస | తనువిరాధు రామధరణిప్రడివ్వాక్య | మరిమె రోషశోణితాక్షుడగుచు ॥ గీ ॥ కడిమియగు సట్టికుధనం బుగల్గు
పన్న | వెల్పిన దురాత్మ మృత్యువు వెదకెదవ్రని । జంబుకాసని జెందెదు చక్కనిలువు । నాయదుట బ్రతకుముక్ వీడి పాయు
గిలవే ॥ క ॥ అనికాత్మ కమునినారిం | బనుపరచిరయంబుతోన వాడిశరములే | ధననైక్కపెట్టి రాఘవ | జననాథుప
వేసె ఘణ్యాజననాథునటక్ ॥ క ॥ విలుసల్లి యదగు రవళిక్ | గలదానిం జేసి దాన కాంచన పుంఖ | మ్ములుగరుడానిల
వేగం । మ్ములునతివేగములుబాణములునేడేసెక్ ॥ క ॥ జిగిమీరు నగ్నిపోలికె | లగుచుక్ కేకిచ్ఛ దముల నలరినయా
యా । శుగములు విరాధునంగం | బగలిచి నెత్తురులుదడిసియవనిక్ బడియెక్ ॥ క ॥ ఆరాతుసుంపువిద్ధం | డై రాముని
గిడిగిచి యనుజాన్వితుడా | శ్రీరామునకవృదభిముఖు | డై రహి నేతెంచె శూలమాని కుపితుడై ॥ క ॥ అలరకటను
డింద్రధ్వజ । తలితంబగు శూలమపుడు దొరకొనియుసము | జ్వాలమగు నాదమెలచియు | సలరారెక్ వికృతవదనుడగు
నముకట్లక్ ॥ క ॥ కాలాంతక యమనిభునిబ | లలాశను నవ్వి రాధులత్తించియటక్ | గోలలజడి సురిసిరియు | త్రాలకు
లగువారలన్నదమ్ములు బెలుచక్ ॥ సీ ॥ అతిరౌద్రుడగుసట్టియసు రారి హసియించి నిర్భివిజృంభించి నేటు కొనిన | వాని
గాత్రమ్మునవదిజొచ్చి భేదించి యానారసములు దూటాడుటయును | రక్కసుండగు నవ్విరాధుండు వరదాన మున జేసిత
[illegible]

ధారతులిత । మైనతాహూలమత్త్రంబునంతురెండు । వాటిరూపుల చించిచెండాడి వైచె । శస్త్రశ్రస్త్ర శ్రీరామ రాజ స్యహేళి ॥ క ॥ ఆరక్కసునాశూలము । శ్రీరామశిలీముఖములఛిన్నంబై సం । స్ఫారానిని భిన్నంబగు । మేరు శిలాతల ముకరణి మేదినిదొంగెన్ ॥ వ ॥ అసమునవచ్చు వాని యని శాహి సమాన భుజంబులట్టివా । గసుల గ్రహించి శక్తినిగ్ర హరనొపచికారి శౌర్యశాలియు । య్యాసుర విభుండు పెట్టువడి యానరవర్యుల నగ్రకంపులన్ । విసురక గేల బట్టుకొని ఱ్రుటకుండలపోసె నంతయున్ ॥ వ ॥ వానిమఖిపాఞ్గు బెరింగి కౌసల్యానందనుండు సుమిత్రానందనునకిట్లనియె ॥ సీ ॥ ఈగమనంబున నీసురద్రోహిమిక్కిలి వహించుచుత పలలభోజి । యసురయామినీ చరుం డేదారిబోవు నట్ల నాకాంక్షించనెనిట్ల । నిదియమార్గము మనకెలమి లక్ష్మణ నసకలలోద్ధతుడనసట్టిపసుర । యాత్మీయశక్తివీర్య బలంబునను శేనిబాలురబోలె నాపాథివాత్మ । జులను గైకొనిసంస్థితులుగ జేసి । సంగరజితీగుడు విరాధాఖ్యుడాన్య । ఛాష్ట్ర జులమెడనిడికొనియత్తియుంక । రాఘవ టిసనే గెవసమునకఖిముఖముగా ॥ ✱ అంత బహుతర మహానహాహ సహ స్వితంబును నానావిధ శతగణిచయాద్భుతంబును శివాయుతంబును మహాజీమూత తలితంబును సరగమృగగణ సమాకీర్ణం బును నగువనంబుననేఁబోవుచున్నది ✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱

॥ క ॥ బలిమిగొనిపోవబడినయు । జ్వలభుజులగు సట్టిరామసౌమిత్రులగ । న్నలజాచియు స్వస్వర । మలపడ నెలుగెత్తిరాక చెనకనసు సయున్ ॥ సీ ॥ సర్వవంతుడు దశరథ్యంగ జుడెఁడు శుచిత్వంబుగలవాడు శీలపంక్తి । దగనిట్టి రాఘవుఁ డనుజన్మ యుక్తుండు రౌద్రస్వరూపుడౌ రాత్రిభోజి । చేనగప్పైడుతన్ని చికురాలు బెబ్బులిపట్టుకు సస్వహరిణి గరిగాన । గొని పొమ్మువన్ను రతుసూనాథ నీకు సన్నుతజేతు విడచుము నరవరేణ్య । సందుల సనునాసుహాసవాగ్మెకి । యాలకించి

——(✱, రామలక్ష్మణులు విరాధుడనే రాక్షసుని వధించుట (✱)——

శాసహులైనదశర । ధాత్మజులుకృత చిత్రడాసత్త్వా । నూసనమూన మెనరించిరి సమ్యూనేడిదము ॥ క ॥ వేళయు కడించి వా ఖంటివి । నలరిన యుద్యాసుర సప్పమైనభుజంబుల్ । బోలియించి లక్ష్మణుడు రఘు । కలపతి ఖండించె వాని దిట భుజము వడిన్ ॥ మ ॥ వాలారు వారివాహము పోలికగలయాసురారి భుజములు జిగిడి । భోళి హరిశైలమున వే । జాలిగొ నినేలవ్రాలెసంవిద్ధుండై ॥ మ ॥ ఎనయంగా బదముష్టి జానుపలచే నెగ్గక్కుచుర్ స్థండిలం । బునస వ్రాగలు గూరికూరి నసూతంబుగంజేయుచున్ ఖిండిగా । గొనిర స్త్రాసిభుజాతివిద్ధుడగు చున్ ఘోషించుచున్ ధాత్రిమీ । దనునిప్పేపిటిటై యనేకగతి నార్తైత్యుండు జాతుండినన్ ॥ క ॥ గిరిసదృశునవధ్యుగనా । శరనాళముగాంచి భయవిరానాభయుడుం । డు నుసంప్తతిరి రఘుపతి । యురయగ భాషించెనిట్టినగు భాషిలెముగా ॥ సీ ॥ ఫురూవనింహను లెంబున నెగలాముండుసంగా మసీమశస్త్రంబుచేత । మోటమిగొన నశస్యుండగు నెజ్జెరాశాతిపి గురియించి ఱ్రివ్వనలయు । రౌద్రవచను పడునురా ద్యం పడనగు సట్టి రాతుసునకు కుంజరమునకట్ల । నిష్పన సలమున నెక్కొండెనవిలంబు ఱ్రిక్క దమా సుమిత్రాకుమారగ । యనిస బాహాదకుని వచించి యసముమించి । బలసమున్నతి రామ భాంతి విరాధు । గిశియు నంయుల బలసమాశ్రం తిజేసి ఱ్రవ్వబడునుపిరంబని తావ్రకొనియె ॥ క ॥ లిశెహరామ శ్రీ హలుడిరి రాఘుడనాసుపలామడుర । క్రిం లకుపేటియగురఘుకులతిలకనియుట్టిపట్టుగొనివచియు చెన్ ॥ క ॥ నరఘుంగవసుగుణగణ । సరియగుసర్వమునకొసపహ రితినె । నరయబడవైతినాచే । ప్రకృపోత్తమనిక్ర మోహమునబూర్వమున గన్ ॥ గ ॥ తెలియబడితినాచేగో । సలజా... పక్షరా మచంద్ర దపీప్య । జ్వాలకీతియు శామిత్రియు । గలయు మహాధన్య జనకనస్య మహాత్మా ॥ గీ ॥ అథ నాథ ఘోరి సుముశాపమున నేను । నానురంపు దేహమూవహించి । నాడశంబుడుకను నామంబు చేతగం । భద్రవరుడ శాపతప్త రుడనా ॥ వ ॥ రంభా

సుమ క్షుండన తనన్ను హరించి రాజునై శ్రవణుండు మరా త్మాతడన్న శాయక తీక్ష్ణంబగు రాక్షస యోనిం బ్రాపింప

మను బలికి నాచేత సంప్రాప్తి తుండనగుచు తిరిగి మంతుండనగు సబ్బాగ్యవంతుండు దశరథ కుమారుండగు రాముం డెప్పుడా

లమ్ము ఖనిష్ము విలుకమాటి గలడప్పుడు నీవు పూర్వస్వరూపంబుగైకొని స్వర్గంబు బ్రాపింపగలవని చెప్పె భవదనుగ్రహం

బువలన నిప్పుడగతుండనగుచు నలుకకొని యతంపున న్నాడిన నాట్లో బలుగు శాపంబువలన విముక్తుండనై తినేనుగ్రహంబున

కగెక బరించవా ప్రసుథంబ వెన్కకు నటకథ యోజనంబునం మహమిక పెలంకుంచు బ్రతాపానుషంగుండును థమా

ప్రసన్నకుంచుడున బుశరభంగుండను మునివుంగవుండు నీముంపు దుంపు నుమహాత్మ్యవిస డతెసిం గూచిన రయంబున జను

ము నన ప్రశేయోభివృద్ధి గాగలదని మరియు నిట్లని యె ॥ క ॥ సవా కోపమాగవన । స్వర్గయుగ విలంబు నీచి యయుగుము

బలల । సుఖణుండ వై నాసబుదుగు । నకథో పెలేది సవా నవథమానామకన్ ॥ చ ॥ విలమునబూడ్పినేరితలభించినవా

రికనాదిలోకముల్ । గిలుకుటంచు రామునకాలమెనగూచినవించినున్నవో । బలుడు వి రాధుడ స్త్రీపరిబాధకు డంగ

ముపీతి కొంచె వే । ల్వులఘని వాని పట్టుకొని పొల్పుగలక్ష్మణుబట్టి రాముడిలన్ ॥ సీ ॥ రౌద్రమగుము గెల్చు రౌద్రి డానిట్టి

నలామున కిభముంకైనరిశి । నండ యున్న మును దతిశ యుంపు బిలంబు ద్రవ్వంగదగుపని రాఘవంపు । లక్ష్మణు గూచిన

విలంబు ద్రవ్వదము గాకని విరాధుని కంఠమున ప్రసిచేర । నాకమించి బలాఢ్యుడు ఘనసియుంచె పంపట బిలము దెచ్చినమ్ము

డాను । రాక్షసుడైనవి రాధుపాశ్వమున నతిధి । బిలము ద్రవ్వి నుమహానాద భీమగనము । నటుగ వాని విరాధుని శంపనల్లు

న కుజ జగివట్టి వాని బొరియ నిడిమె ॥ ఉ ॥ ఆలమునందు నుగ్రము నొందిన పట్టి రఘూద్వహుల్ సము త్తాలతలుల్ త్రు

మోకనహిపన్వ ముగ్గిన వాకుబల్మితో । నాలమునందు మోటుబడి యగ్లు ము నాచెడసు నాలా దసన్ । వాలు మగం

టిమి బొర నిట్టి డిగ్గలకవైచి కుకర్షన్ ॥ చ ॥ అతిశసాయకంబున మహా యుగనాశము గాక పోయిభూ । పతిసుతు

లుంగనుంగొని పి నాపిసకార్య విశాకచాతురీ । సి తిగలవాలై నిజము సేసిరి రాధు విలంబునం దుముల్ । హతిగల వానిగాస

విపి రాసన మునంబున నిత్యనిష్ఠతిన్ ॥ చ ॥ వనమునసంచరించు రఘువర్యుని చేనరి కట్టనై తనం । తనకథకయ్యు నాయుధ

కృతంబును నట్టివినాశనంబునా । కుసుమెనగూర్చి జెల్లదని కోరికెయుక్ దనవల్ల జేయగానెనిన స్తుత్యు వెంతయును దాని

రిగింపబడి విరాధుచేత్ ॥ సీ ॥ అట్టికోవార్యంబ యాలించి రాము చే సుషిరంబు నందుల జొచ్చి నట్టి । కృత్యంబునం

దుజయింపబడియె వానికగు బుద్ధి య విలంబునందు దూర । నతిసాహసుండగు నారాక్షసు నిచేత కపినంబు వముగా విం

పబడియె । నవసీ తలంబునం దావి రాధుం బొలియించి రాఘవుల ప్రకృష్టరూప । మకలు వారలు పూలెనాపూర్వ యతులు

నై । యభ్యాగులగుచు మహావసంబు । నాడు వివరంబు గంతు నస్త్ర సుగదగు । బడ నసంచియు పూడ్చిరి ప్రస్తరములా

॥ ✱ అంతనస్వాపెను చామీకరచిత్ర కాత్మ్యలగుచు రక్తునంజక్కడంచి మైథిలి గైకొని నంతోషిత నన్వాంగు లగుచుని

న నసగంబ నం దలకనిశా కాంతిదివాకాంతులుం బోలెగి ఘప్రతాపలతులు లగు నాగాను లక్ష్మణులు మహావసంబునరి

హారంబు సేసిరిన్నది చరుడగనగంబు ✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱

॥ ౬ ॥ ౹ శీఘ్రబలాఢ్యుడై నరజాంబర నాథుని యవ్విరాధునిన్ । వితనన బందవేసి వనవీధిని సీతను విక్రమ ప్రభా । పతిగు

——(✱) శ్రీరాములు శరభంగాశ్రమమునకు బోవుట (✱)——

మగాగిలించు గొన వారక యూరట నచ్చియుంపటన్ । దశరథనందనుండు నెయె దమ్ముని లక్ష్మణు కాంతి లతుణుల్ ॥ వ ॥ తో

గిహాసంబున దుగ్గింపబడుట పనగోచరులు లేకున్న కష్టంబుగదా నపోన మంతుండగు శరభంగు నుద్దేశించి శరభంగు

నాశ్రమంబు బ్రాపింతమని రాఘవుండు రయంబున బ్రాపించి తపోభావితాత్ముండును దైవతప్రభావుండును నగు శరభంగ

నుతాంగటనత్యద్భుతంబు గాంచిమరియు నూ ॥ చ ॥ అంగదముతిగ్ని చెంతవిబుధానుగతుండగు వానిస్సప్రభా । ధరణు స్పృశా
లాంబరు సహారసగూప మహోత్కృష్ణాజిషన్ । సునిజమిత్ర హస్తగహ సన్నిభగాత్రవిరాజమానునిన్ । ధరణి స్పృశిం
పనట్టి విబుధప్రభులై తగు దేవగణ్యునిన్ ॥ క ॥ హరివాజి సమన్వితమం । బరతల సంగ్రమున గగన పంకజబంధు । స్ఫుర
ంబైతగువానిని । యుగదంబు పట్టంతసీమనాలోకించెన్ ॥ సీ ॥ అతిశయమ్ములనసుమహిత సమ్ములు వరతటాంతముతేగృహీం
మ్ములగుచు । నలఘు కాంచన ఘంభములు చామరవ్యజనములు తమాంగంబుసను జెలింప । సగణితసిద్ధగంధర్వామరోత్తమ
మానులచేత సమంచితమ్ము । లైన వాక్యములచే సభిను తిగావింపబడిన వాని సమగ్రతేజుండు । మలయుదేవ నిశరభం
గమానితోడ । సమగవిభుడండ సంభాషణము సెంపక । బరగునామఘు సిరాఘవుస్త్రభుండు । గాంచిలక్ష్మణుగార్చి భా
షించెనంతా ॥ క ॥ అకదము గురిగొనిసమ్మస ॥ గయుట జేయుచుసు రాముడను జాగను శ్రీ । కరమస్కృతమచిక్షగం । బరిదంబ
భ్రిగము వెల్గునకుటనికరపత్ ॥ క ॥ పుణ్యహాటా తసదసముస్నే । హాగులు విసంబడగ నిజెజ రాఘవ గసీమన్ । దిగుగుచు దివ్యము
లగునా । హాగులు నునీహాగులు నిశ్చయంబిం కుప్రసిన్ ॥ సీ ॥ పయిరాసురంగింబు తెలమిశ తాంగింబు బొదవివలించుచునుఫ కాసు
వర్గ । ప్రాంశువంబుగల వారశారసంఖ్యాసులుకండలు లక్ష్యగండలారు । లతిశయవిపుల బాహాంతరుల్ పరిఘవిస్తారి
తబాహులండగునటులులు । బలెడు గాసనులుగలంచ వింశతి వాక్షి కాభిరూప్యమ్ము దాల్చినట్టివార । లంగరిమురశ్శ్రీ దేశం
బులందుబావ । కాళ వాగంబులుసకుగాంశుసస । ములుదనమాటనన్న గళ్ళో క్షక । ఎగుగదానిట్టిదైన వాృకలు
నమజా ॥ మఘుగహా గ్రసరయుతాప్తలంబున సెనే పొల్చిం ప్రివహాలోకస్ । స్ఫురదంగళ్ళి । వీక్షగిన్పడుచు రేఖోలీజతాగాతి
షో । దగసవ్యంబునేరిం గౌగ్గ గతము విగాంబొల్పు తేజోధుగం । దగు డెవ్వాడగు సీతాడింపుల మహానాలంబుగాగా
వింపవిూ ॥ క ॥ యీగానిదియగాలక్ష్మణు । నాంగగునసిచ్చొటనుండ నయ్యో డునిసీ । తాగమణుండని చనిగొను । దారత
శరభంగునాశ్రమాభిముఖుండై ॥ క ॥ మునకొనియాట సభిముఖుడై । చనుదెంచుచు నన్న రామచంద్రు నియుంగ్ర్యం ।
తొనగంగనిశరభంగుని । యనుమతి గొనిసుగలనాదియనిపశీతన్ ॥ సీ ॥ యచటికి గాఘువంశే తెంచుచున్న వాడీరా
ముడంతలోనె లమిన్న । భాషింపడంగలో త్రాపింపదగునిష్క్రియవృలసహజాడ సహాటడగును । సీగామభద్రు చేసొరు
లచేసను సత్కికంబాడ స్క గంబైనపమర । మతిరింప బడును కృతాఘ నిజెపం గసీతికయుంతలో నేసువీతు । గాము సెనచె
దననియరింపమువుభిబుధ । నాథుడాముని నాథు సన్మానితునిగ । సలిపియును మతిగైకొని సైంధవాసు । మత్తుముగ తేరితో వే
రెసొంగఫ రిసె ॥ క ॥ సురవగుడరిగినధరణి । శ్వగను ... రిచ్ఛ దానిమత్త ... । శ్వ ... మహాం... దేసె । శరభం
గునవిూమమ నమపసు డెంచె నెగిన్ ॥ క ॥ ధాసుస్థ ఊగాము ... డిరి । యాయుగపాదముల కెరిగి యాజ్ఞాప్తైతై । సమిం
పబడినవారై । రాముడు సౌమిత్రినక రాజాశ్మయిన్ ॥ క ॥ సుగతి సయ్య సయానం । బ... ఖు ... ర్యోజ్య
మ్మునిడిగెన్ । దగువాతదానిసంతయు । శరభంగుడు దెల్పె రామజన కాంతిసహిత్ ॥ ... ॥ ఎరక ... ఘు... ల ప
రయక్కు... నులచేత ... పింపనిదై । యమత... చేజిని...మై । ఋద ... బుగు బ్రహ్మలోకమున ... పించుట ॥
ఘనషోద్దమ సారమగా । ... ధనయగవటిచుచు వాడవగు స్నే... । బాగించిప్రియాతిథి । స్నగ... బ్రహ్మలోకా...
గమియించెన్ ॥ గీ ॥ ధనుశ్శీలుండవైమహోత్కుడవైను । సంసీచే ... ల్పమిన వరేణ్య । రమా శేవిమగు ...త్రి
ష్టాలోక । మధిగమించగగిలవాడనగుదు దేవా ॥ చ ॥ సరవరబ్రహ్మలోకభ ... జగర్భ వల్ల వ్యలోకముల్ । ... బు
మర్జితంబులతిక్రియలుంగొనుమామకంబులన్ । చిరత నిన్ను ధంబుబుమ్మహాకృతిరుడా శరభంగుచే జనో । ...
ఘూర్ద్వహుండుపలుకంబడి వాక్యములక్షైనంతయున్ ॥ చ ॥ మునివరుయే నెసవజగముల్ విహరింపదనమటవాడన ।

ష్టినము వనేశ శిరసధివాసముగోరుచున్నవాడను | చలిహరికిశౌర్యు చేరఘుకులాగ్రణి చేవలి యుంపబడ్డ తా | కనిమా రుసన్నగల్పిసఖుడౌ శరభంగుడు పూర్ణ్రామ్ము ౯ | గీ | ఈయరణ్యంబునందు సమిద్ధ తేజ | ఉగ్రసుతీక్ష్ణాభిధానుండు నవ చించు | ధామికుండగు నిట్టిచటదమనీకు | వాసమువిధింపగల వాడు సుమతీశా | సీ | మకరించే జేసి యీనందా శ్రీనియనుసరణంబుగావించిచనుము రామ | చెలికు పూర్వదే పుణ్యదాల్ప్ప ప్రవాహినీయప్పంబులో పేరనంతు జెంది | యిది గరవమాగః మునరాధీశము హమారంబున జాడుచేంద్రిన్నగముజీ౯ | మైనచమరముబోలె నగా గ్రంబులు విషుతు చెలమత్రవేదియగుచు | పరమతేజస్వి యాశరభంగ మౌని | యగ్నిసంక్షింపగూచియాజ్యంబుచేత | ప్రజ్వలస్వా తః గావించిరహిని మించి | వీతి చూచాతుప్రనిమాడిపప్రవిష్టడయ్యె | క | ఘనమగునాశ్రమముగలయా | మునినాధుపరో కేశములు ముదసలితో | లునసస్త్రైమ్ములునె త్తుగు | దపసిమాంసంబునెద్ది దహనుడువేర్చె౯ | క | శిలిపమానుండ గుచుస | మాలోకితుడయ్యె యాపనాన్విజ్ఞె | స్త్రీలిచయంబున వెలుపడి | చాలప్రకాశించెనట్టి శరభంగుండు౯ | గీ | అపుపుండమపహ్నకులైనయట్టి | యాహితాగ్ని త్వమనుపంచినట్టి ఋషుల | దేవగలభువనముల నతిక్రమించి | మించ నుపరించిపదము బ్రాపించి మించె | వ | అంతనమ్మునిగణసమాః సుమంగుండగు నాశరభంగముని పుంగవుండు బుధసు తుండగుచు సునుదరసహితుండగు విశామహుండగాంచె నిశామహుండామహీసుతుండగాంచి యాహ్లాదించి సమంచి తపుభంబు బ్రాపించనయ్యె జనపరచియుంచెనన్నదిపంచమపర్గ౦బు ****************************

శరభంగుడు త్రిదివమునకు సరిగినచో మానిసంచయమ్ములుగుము లై | ...చేరిరి | ఫలాగధాముగర్భస్థవం శధాముడ రాముడ౯ | సీ | అక్షనట్టులును బ్రాప్తి వాకలగనసే మునేశ్వ గుణములై బాలులును | వాలఖిల్యులునుదం తోలూఖలును మెకులైనసంప్రయౌపులట్ల గాత్ర | శయ్యలునట్ల నశయ్యలును ...కులును నవన్యా | మానుజలాహారులనిలభక్షులు లెపోవకృ లింద్రియంబు లడియించు | మెకులస్థండిల శాయులు స్థ్రష్టకులును | గాద్ర పట వాసునులు దాంతులట్ల జడలు | నలగువారలు సుపవాసులభ్ర లయ | లట్లపంచతపో ...తులైన వారూ | క | మునులం దరు బ్రహ్మశ్రీ | నెన ...కరు వారుద్ధృతయోగిళ్ళతిం | దపరుమశరభంగాశ్రమ ...వచ్చిరి రాముకడకు విజయ ఘుముఖులగుచు౯ | క | ముపిలుచులు సమాహిప్తులై | యనురాగములను చువచ్చినాథ శాసించు | బుసుగలవారౌము యధామి కే జన తాగెసరుని రామజనపదునకిట్లు౯ | గీ | ...సుకతిక్షిటై దెసయిత్త్వాకుసేన్య | యమూనస్త్రధానుడౌను మహో దండ | పగుచునాధునవరువాడవగుచు పీస | దేవగల ...దేవతాధీశుడటులా | క | వెలయబతితిముల్లోకం | బుల ...మలగీర్తిశౌర్య ములచేత నువ | లిలాలు నీమెత్త్వసత్యముబు | స్థలమగు ధర్మంబులిత్తు వచన పాలసము | సీ | ధ వరంబుదెలియుచు ధర్మంబునడుప్రమహాత్ముడవగుటన్ను నాశ్రయించి | విషయార్థపరతనువిన్నవించెదము మాయది యెరింపనపహరించవలదుకు విషయ | నిలయులనెల్ల బుత్రులవలెబోషిపబడుంబలిమవ భాగంబు బడయునెన్స | దట్టిమహి పతి నిజధర్మంబునస య్యె డుత్తంద్రిప్రయత్నవంతు | డపశమని శహితుంపు బ్రాహ్మాళిపలన | నాథులగునందనులబోలె నాస్త జనులుంబలబో చుచారాజులొంచుమాను | పంబు నతమగు యశమించుజనవరేణ్యా | వ | మరియునాలెంపు బ్ర ష్టాజన్మస్థానంబు బ్రాపించియుందేసియాపూజ్యు మానుండయ్యెడుంగాక నమూలఫలాశనియునగు నేమునియుపరమంబగు ధర్మంబుగావించు నాధర్మంబునందుధర్మంబున బ్రజారక్షణంబు సేయుచున్న రాజునకు చతుర్థభాగంబు గలుగున ట్టివాడవగు నీయాజ్ఞబ్రాప్తి ష్ఠాయిష్ఠుండవు వానప్రస్థగతుండవు నీవువాధుండవగుటనిమ్ము నిజనంబనాధరీతిరక్షింపుము చేతమిక్కిలిచక్కడంపబడి యెరఘువరా రమ్ము వనంబునందనేకప్రకారంబుల ఘోరులగురక్షోపీడులచేతనిహతులును

ణులును నగునారామలక్ష్మణులు మహర్షిచేతననుజ్ఞాతులగుచుసృథతాపసమన్వితులై సీతతోఁగూడఁ బ్రస్థానంబు సేసిర న్నదియట్లు మఱ్ఱఁగాంబూ ***

॥ క ॥ జనకజ సుతీక్ష్ణుచేనా | జ్ఞనుబడసిన రాముఁ బైఁబుజనువానినిథ | లఁగనుగూరిచి హృదయంగమ | మునననగు పరిశుద్ధ వాక్యమున నిట్లనియెఁ ॥ గీ ॥ అరయఁగనుతీక్ష్ణుచేతఁ శాస్త్రార్థసరణి | నెసఁగియనృశంసమను ధర్మమెవ్వఁ బాప్త | మగునననది యందు కామజవ్యసనములని | వృతు డగువాని చేసమర్థింపఁబడును ॥ చ ॥ అలరెడుగామ సంభవములౌవ్యసంబులు మూఁడెయాఁగఁజా | బలమగు మిథ్యగాఁబొలుచు భాషితమంతటికన్న నన్నగం | బులు నగుచుండు రొం డొకల పొత్తులకగుంపులతో రమింపఁగా | దలఁచుటయున్విరోధమును దక్కఁగనుగ్రతనిష్ఠ డెంత యుఁ ॥ సీ ॥ ధర్మనాశము మిథ్యావాక్యమును బరకాంతాభివాంఛ రాఘవమహీప | కలిగినదియును గాఁగలదియు నీకును గలుగమి నెక్కడఁ గలుగుచుండు | గానమనుష్యేంద్ర గల్గదొకప్పుడేనియు గల్గినదియును నీకు లేదు | హృదయంబునందేని యిదియంతయు నీకు లేదనుదినమాత్మభార్యారతుఁడవు | ధార్మికుండవు నీవు సత్యవ్రతుఁడవు, జనకుని దేశకర్తవ్య జనవరేణ్య | నీయెడలసత్యధర్మములెల్లను | సర్వము నధిష్ఠితము రామజగదధీశా ॥ క ॥ ఘనబాహాయాసమ హైం | బనుభవ ముఁ గొనఁగశక్యమగునింద్రియసా | ధనపరుల చేత శుభద | శిఁగన నీవ శ్యేంద్రియతయు రహిసరయుదువా ॥ వ ॥ కావున బరప్రాణాభి హింసనంబును రౌద్రస్వరూపంబును నగుతృతీయ వ్యసనంబు నైగ్యాది మోహంబువలన నివైరంబుగాఁ జేయఁబడుచు నదియు నీకు నధర్మంబు ప్రాపింపఁ జేయురఘువరాజనస్థానంబునఁ దద్దివసించు మునులగతిఁజూచు కొరకు రణంబునరక్షసులవధంబు నీచేతఁ బ్రతిన చేయఁబడి యె నేతన్నిమిత్తంబుగు వచనంబుగంత కాటవులననిప్రస్థితంబయ్యె నీవృధృతబాణశరాసనుండవగుచుననుజసహితుండవై బయలు వెడలితి వది కారణంబున ప్రస్థానంబు సేయునిన్నుఁగనుఁ గొనిభవద్వృత్తంబగు పరలోకసుఖంబును నిహలోకసుఖంబునఁ జింతింపుచున్న నామనంబు వ్యాకులంబు జెందనయ్యెడుఁ గాన మహాత్మా దండకంబునఁ గూర్చిపోవుట నసకుఁ గూడదుగదా తదర్థంబునందు నడుపుచున్న దనకు కారణంబు వినుపింపవలయునని క్రమ్మరనిట్లనియె ॥ క ॥ ధనువుశరమ్ములు జేకొని | యనుజునితో నీవ వనమునందు విడియుచుఁ | వనచరులనందరఁగను | గొనిరొక్కని యెడలనేని గురిసేయఁదగుఁ ॥ క ॥ క్షితినాథులకు సమీప | స్థితమగు కార్ముకము నధిక తేజోబలము | స్మృతి జేయుచుండు నింధన | తతులు హుతాశనున కైన దారి నియిచటఁ ॥ క ॥ మునుపుణ్యం బగునొకవన | మున నొక పరమర్షి సత్యమున శుచితయుఁగ | ల్గినవాడు తాపసాగ్రణి | యనువందపసించుగా సమంచితభావా ॥ క ॥ అనిమిషపతి యాతని విఘ్నము | గృతియించుటకై శచీపుఁడింద్రుఁడటసం | భృతభట రూపుడగు చునని | భృతకరుడై యాశ్రమమునకేతెంచు నెగిఁ ॥ సీ ॥ కాననెందాశ్రమ స్థానంబునదపస్వియన్నచో నిశితఖడ్గోత్తమంబు | నిడుటచేదత్తమై యెసగు తెచ్చ స్త్రంబు వడసిస్వస్థాపిత వస్తువిషయ | రితు సేయుచు న్యాసరక్షణ తత్పరుండగుచును మూలఫలాపలులను | దేరనెచ్చటికేగు దేరెసు నట్టిఖడ్గము వీడి న్యాసగుణమునందు | నాస్త్రగల్గునట్టి యామునిక్రమముతో | నెవుడు శస్త్రమును వహింపుచాత్మ | బుద్ధిపమునందు బోవిడి రౌద్రిని | యగుట జే నెనిశ్చయంబుగాఁగా ॥ క ॥ ఆమునిరౌద్రాభిరతుం | డై మత్తుండై యధర్మనును వందివా | డై మునుకొని యటనరకం | బామికొనియె నట్టిశస్త్రమందిన కేనఁ ॥ సీ ॥ ఈవిధంబున బురాప్రశస్త్రమిశ్రసంయోగకారణమగ్నిదోగమట్లు | కారణంబగునని ఖడ్గసంయోగంబు వాక్పచ్చి వివరింపఁబడును మైత్రి | వలనను బహుమతివలనను నిన్ను ననుస్మృతి జేయుచుండు శిక్షింపఁగాదు | దండకాశ్రితులగు దనుజులవై రంబుదక్క జక్కఁగింపదన్న నీవ ॥

ప్రేమఁ దగ దెట్ల నేనిని చేస్మృహిత । ధనుష్మ గల్గిన వాని చేదన్వ శేక । నిజా రాహితజనుల నే నియమున సంహ । రించి నైపుటకొర
సకోశ నిగణించు ॥ క ॥ వనియంకులనియనంబులు । మనసుగలుగునిట్టి యారణ్యమండలి పరిపా । లనమింతటి దగుకా
ర్యము । ఒనపాలక వీరతతికి చాసముచేసెఁ ॥ క ॥ యెక్కడశ స్త్రత్యాగము । లెక్కడ గాననతపంబు లెందొంచొ గనపో
గ్రక్కార్యమ్ము మనిలచే । నక్కజముగ దేశధర్మమాచరితమగుఁ ॥ గీ ॥ శస్త్రశేననముస కలుషంపబుద్ధి । యిట్టినీకున నీచే
పెట్టబడును । క్షాత్రధర్మంబు వెండియు నలుపగలుగ । సద్యదవరోధ్య యెందుల నాశ్రయించి ॥ మ ॥ తగమాయస్త్రకు
మాముకుఁ బ్రియముస న్యంతంబుగాన య్యోషఁ । దెగుపఁ రాజ్యముపీడిపిన్నుముని వైనేమంబుతోనున్కి పే । యగధర్మం
బు కల్మిధర్మమున సౌఖ్యంబు స్వధర్మంబుచే । దగునేతజ్ఞ గమంతయుస్మి గుణంభ్యాంబాసుధర్మంబుచేఁ ॥ క ॥ మన
సా యానియమంబుల । ననుష గ సౌరియంగ జేసియన్న ముచే జెం । దనుదగునిపుణజనులచే । తనుధర్మమును ఖిన్నచేతదగునే
సుఖముఁ ॥ క ॥ అనయంబు శుద్ధబుద్ధిఁ । దనరితపోవర్మమున వనమునవిహారం । బును జేయు సౌమ్యమ్యూర్జిగ । మునుసీకం
తయు వివిధమ యథార్థము గాఁ ॥ ✱ కాన నస్త్రీ చాపలంబున నిది యాదాహరింపఁ బడి యెనిక్కంబు నీకు ధర్మం
బు నెప్పటకెవ్వాఁడు సమర్థుఁడు నను జాతో గూడ మతిచేత విచారించి యెయ్యదిదోచుచున్న దయ్యది దడఁపు మేయఁ కావిం
పవలసినదని పలికెను ✱✱
॥ క ॥ వరుసనిట్ల భక్తిగలిగిన । ధరణీసుత చేయు ఛాహ్యాంబనుచు । లకఁ రఘువీర సంతోషము । స్థిరబడగ రాఘవుఁడు బలికె
క్షితిసంజాతఁ ॥ క ॥ జనకసుత ధర్మ వేదిని । నానుగలిగిపలము నెరి చునాగనీ నీచే । తనదగినది యై హితమై । పనుపడు
వాక్యంబు బల్కబడి యుఁ దేవీ ॥ గీ ॥ ఆర్తశబ్దంబు గలుగని యట్టివిల్లు । ధారణీనాయకుల చే దాల్పబడును । సనేడు
వాక్యంబు నీచే నుపగబడియె । నెలమినే నెమినిచియుంపగలను దేవి ॥ చ ॥ జనకజ నిత్యనిష్ఠితులు సంయములాత్మలు దండ
కావనం । బున వసియించు వారు ఫలమూలభుజుల్ వనిచియుండు నక్షర । ణ్యు నిశరణంబు వేడికొనె నొకరణీ పతివ్రతా గణ్య
నా । సుజులచేత సౌఖ్యమును దాకొన జాలరు నిత్యధర్ములై ॥ గీ ॥ వానిచేతనుగ్రసియింప బడిన వారు । దండకా
రణ్యవాసులు ధరణిదైవ । తాగ్రగణ్యులు మమ్ములనాదరింపు । మనిపచించిరి మానులు నను గురించి ॥ గీ ॥ వారిదైన్యమో
ముపలనప్రిగర్తమగు । సత్కి ఖ్యాపిసంబునాలకించి । చరణవందనంబు సముకూర్చినా చేప । నెలమి నిట్టిపలుకు బలుకబడియె
॥ సీ ॥ పనిన్నిశోపాస్యులైన విప్రులచేత ప్రార్థన గావింప బడితినెగ్గి । యెసిలేని దగు మాకు నీలజ్జ మాకు మీరాసతి యం
స్వంగనక్షడ నేమి । సలుపుమనసివిప్ర సన్నిధినాచేత వాక్రువ్వ బడినచో వారిచేత । సందర చేగుమి నలరింపఁబడి యిట్టివా
క్యంబువివరింపబడియె దండ । కావనంబున బహుతర కామరూపు । లైన దైత్యులచేత నిశ్చయంబుగాను । బొలియ గాగల
వారమంకులకు బ్రోవ । నగునురఘుకుల హిమధామ రఘువిరామా ॥ క ॥ అనలంబు వ్రేల్చుసమయ । మ్మునబర్వములై
న కాలములు ప్రాప్తములై । సనుదుర్ధర్షులుపలలా । శనులగు రక్కసులు బాధసలుపుదురనఘా ॥ క ॥ గగనచరాహిత
నపించు । లగుతాపసులగు తపంబు సలరారిన వా । రగు గతి వెదకెదు వారల । మగు మాకు సమస్తంబు నను గతి వీవే
॥ సీ ॥ శాపంబులబొలింప జాలుదు మెలమిదపః ప్రభావమున తపంబునేక । కాలార్జితము మేము ఖండింప నాకాంత సలు
పము రఘుకులసార్వభౌమ । అఖిలవిఘ్నంబు నిత్యంబు దుష్కరము తపంబు కావసతమింప మసురఖాద్య । మానులమయియు
ది గానదండక వనవాసిగాత్రుసులచే బాధపడె । మమ్ము దక్ష్ముని తో తోగ మాకు పతివి । వనమునందును నీపల్కు నిమము
సేమ్రక । పాలనము దండకావనస్థలిన సేయ । బడియె మిక్కలి నాచేస్వపాల పుత్రి ॥ గీ ॥ జీవపంతుండ నగుచు బుధిప్రవ

శ్రావితాస్త్రులునగుమునినాథులశరీరగంబులవలోకింపుమూ ॥ క ॥ దనుజాలతోడంబంపా । వనయుతులకుచిత్రకూట వాసులకురణం । బొనరింపబడియెనుండా । కనియును సరణంబు గానెగిక్ బహుళ ముగాక్ ॥ గీ ॥ దారుణంబగు కమఠాం బుదన నునట్టి । యసుగణనివేశపిపింబునంగునిట్లు । నలుగబుపు భీషణామునీం ద్రసంకటంబు । నెలమిశోచుటకేముశక్తుల ముగామూ ॥ చ ॥ వెలయుశరణ్యు నిక్శరణుబేడికొనక్ బరతెంచుమమ్ము దై । న్యులహితబద్ధవారినను వ్రెందగ బ్రోవను మురామచంద్రమి । క్రిలిఖపినీనదక్షన్న పకేసరివేరొకకైనప్రాప్తియుం । గలుగదుగాననందరను గావను రాగులవల్ల మమ్ములక్ ॥ గీ ॥ తపముగలిగిన కావున తతులయిట్టి । వాక్యమాలించి యుగకుల స్వవంశపాల । కంపుసకల మునీంద్రుల గూచియిట్టి । దైనవాక్యంబులకుదై ధర్మాత్ముడకుటా ॥ సీ ॥ నను నాజ్ఞయొనగూచి యును టకునహంలు సేసన గూడదు మానివకుల । యతిశయంబై నకార్య ముచే నాచేతవనముప్ర వేశింపబడియె మీరు । సమగాహితులచేతనై నయిూబాధ యు దళసమొనర్చమాతెంద్రిపంథ । గావింపదగునేన నీపనిజొచ్చి తిపచ్చితినే దైవవశముచేత । తావ కార్యంబుసిద్ధింపజే ఫలమ్ము । లాస్ప వనవాసమట్టినాకొదవదలను । మునులకహితుల దైత్యులదునుమజాడు । దపజయుతమర్త్య లమునపోధ నులుమునులూ ॥ వ ॥ అంతో ప్రాగ్జ్యోతీలుండగు రఘుకులపాలుండు ధర్మజాంబ సందుభరింపబడినవాడగుచు మునివగుల సవ రంబోసంగిసాను జుండగుచు ద్విజగమాజంబుతో సుతీక్ష్ణుంగూచిడచనియె నన్నదివష్టుస్సు గాంబూ ✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱

॥ ఉ ॥ అరితాపకగుడుగఘునూ । వరుడనుజుండతోవిగేహ వగసుతతోనా । ధరణీతనూగ తనితో । నదిగెసుతీక్ష్ణాఖ్యు నా

(✱ శ్రీరాములు పాంచిద్రిసీతాసహితముగా సుతీక్ష్ణాశ్రమముసకు గుట (✱)

శ్రమాంతగమనక్ ॥ క ॥ రూగంబగు మార్గముగని । యూగముహాపుడు బహుబాన కాస్వె గనటికె । వారముగిడచిమ హోభ్రము । వారివిపులమైనయున్న నగికగ్ గని యెక్ ॥ ఉ ॥ తేకుపగఘుగులబవలి । కొన్నాగూ శ్రమునైగన కై వాగలు నానా । మోకహసమ్మగన్యే వృక్షం । బాకాంతాగంబుసొచ్చి రవనీసుతతోన్ ॥ గీ ॥ బహుపగల సూగపల మహీంకుసు ములు । గలిగి ఘోరమైన కాననంబు । జేరివిజనసీమ జీగమాలాతిసం । బద్ధమైన యాశ్రమంబుగనెను ॥ ఉ ॥ పరిగజటూ పలిశనినం । బులగూచుండిన సోధను వీమూగసిమి । క్రలిడాసి యటనుతీక్ష్ణుని । బలికె సగర్వ స్తముగ రాఘుడు త్ర్యాని ష్ఠుడ్ ॥ మ ॥ అనమానస్ను నిసర్వ తేజసుడాయక్ వచ్చి తీక్షింపనై । నను శ్రీరాముడ నాదు వీసరయ నన్నక్ ధన్యసంవి స్మనే । యనడాక్షిసుమదపర్వ ద్వికవిగామాధీశ్వకుంగాంచినం । తన భాషించె భుజాద్వయింబొవవి నెమెత్తా పి తంబెంతయుక్ ॥ గీ ॥ ధర్మభృచ్ఛ్రేష్ఠరఘుకులాధ్యతులేను । మంగళము నిప్ప డియాశ్రమంబు రామ । భద్రనీచే సధిష్ఠిం పబడిసకగన । నలరెనాథన మేతమైనదియు బోలె ॥ సీ ॥ చిత్రకూటనగంబునేకొని రాజ్యసంప్రాప్తిసంబుగాం చేతనాలకింప । బ తియె రాఘువనిన్నె పరికింపుచునుమహోదుశయింక మీరాదనేచగినంతు । గాగ్రంబవీడిస్స గరామున పోయు మన్నత మూ తనలోకతతులనిందు । జనుదెంచి దేవ్రంపు శతమఖుండుపు మహోదేవుండు సురరాజుదేవవిభుడు । బిగికెనను జేరి నాచేద పంబుచేత । జితములగుతన్సరపీశసంగజగంబు । లంకుమదనుగ్రహాను పారాన్యా ప్రేకడపు । నీవిహరింపులత్ముకాన్వి తుడవగుచూ ॥ క ॥ స్ఫురితునియుగ్రతపోనిన్నాను । బగమపిన్నోనియుపి నిత్య వాదియె ఘూభూ । వరుడాస్త్రవంతుడనియెక్ । బరమేష్టినిగూచి కాశ్య పముని యుబోలెక్ ॥ చ ॥ అనఘునంతలోకములనారయునేవిహరింతు రేపనం । బున దగువాస మెదలత భూతసమూహహితాఖిలాప్తతం । బునుపడు వాడవంటెటను భవ్యు డపంచుమునీంద్రునీన్నరు । ల్కనుబడితి న్న తా త్ముడగుగౌతముడాశరథంగమానిషేక్ ॥ గీ ॥ రామగుణహారదశరథరాట్కుమార । యీయరణ్యంబు బునందుల నెలమి తో

౨ । హారమొనరింపఁ బూని చయ్యనఁ గదలి । వగుచుఁ ఫలమూలయుతుఁడై యను దినంబూ ॥ క ॥ అమరేశ్వ గగన మర్తి
యా । శ్రమ సీమకునేఁగు దెంచిసరవిని సంరాత్రి । సముచెంతను లేవై వెవా । హనుమ లీటగ జేయకున్న యధిక సమా శ్యా
॥ సీ ॥ మృగములకన్నింది తరభయంబు లేదన్య వనంబునందరి యుచునేను । నామహామునిదనునాపల్లువినిలక్ష్మణాగ్రజ స్తు
డు నీకుఁడుఁ ఱుచుచూ । కలితకాముఁడకముదికక్షీణించినుఁడియా డె మొసి యు మెకమ్మలమూకలశేని । నిశితధారానుగనిహతి
జేసికనేనిదాలికై నివగవ్రానితేని । చెచ్చు గర్హ వయెమానెనెక వాస । మునసుదడవ్రంమటయుగూడ గనఘుతనక । టరా
చుఁ రేతవరదునియామహర్షి । జెప్పిసంధ్యనుపాసన జేసివిభుడూ ॥ గీ ॥ అతిశయంబగు నాసుతీక్ష్ణాశ్రమంబు । నక్సా
యుంతలీసధ్య ననుగతముగ । వారికాలక్ష్మణులతో ఁసుతేసుమతీరు । మారితోవశియించెసమంచితముగా ॥ వ ॥ అంగను
హాక్షణంబుగ నుతీక్ష్ణుంపసంధ్యాని వృత్తియందు రాత్రివలోకించి తాపసభోజ్యంబగుశుభాన్నంబు సవిరాచీనంబుగా సంస్థా
రించియా ఘరుపుంగవులకొసంగెనన్న దిన షమన్న గంబూ ******************************

॥ చ ॥ అనుజసమేతుఁడై రఘుకులాగ్రణిపూజితుఁడై సుతీక్ష్ణుచే । తనుపిశనాస్థలంబున గతశ్రమ డైయుదయంబునందు మే॥
లుకొని తరిమిా నీశభువికన్ని యశోడుపలేచికల్పవా । సనగలశీతలాంబువులస్నాన మొనర్చెను రాముఁ డెంతయున్ ॥ మ ॥
ధరణీజాతయు గామలక్ష్మణులు శాంతాంరంబు ప్రహాలిమం । దిగసీనుక్ విధియు క్తపూజనముంధీరం జేపిప్రాతకృభా ॥
కరునీక్షించి సూరీక్ష్ణుని విమలవాక్యంబాడిరౌ వ్వారలుఁ । బరిసూతాఘుముగల్గు వారలగుటన్ బ్రాంశేస్థులై యంతటన్
॥ గీ ॥ ఉండితిమి సౌఖ్య మలవడ నోమహాత్మ । పూజ్యనయుగల్గుని చెలిపూజసేయ । బడిన వారము మమముని శ్వ దుల
బ్రోవ । గావలెనటంచు పరిప్పచ్ఛగాంతు రొగిని ॥ క ॥ అగయసుకృతస్వ ధావత । బరగినదండకవనాది వాసమును ల
వం । దిరవుండలనుసమగ్రము । సరయగ మేమున్న వారమ ఋషీవుల్మై ॥ సీ ॥ విగతధూమంబులవెలయుపావకులచే
తనుబోలెదపమునదాంతులగుచు । ధర్మసత్య లగునితాపసోత్తములతోఁగూడనాజ్ఞయుగొనగోరుచుండు । మత్యా నప
ముగల్లు దరవించమిప్ప హన్యాయంబుచే బ్రాష్టమైనసిరిని । బ్రాపించియున్న యపజితుండును బోలెనెంతలో వెలుగొంద
డంత్తలోనె । పోషటను శోకింగావింపచున్నార । మని చించి మౌనియడు గులకును । వందనం బుజేసెపసు ధాతనూజ
తో । రాఘవుడు సహోదరప్రయుతుఁడూ ॥ క ॥ మునినాథుపచరణంబుల । కనుపృగస్పృశియించినట్టి యాఘనులను
శే । పనెనచిరాలిరువుకాగిట । గొనిసంభాషించె మైత్రిగొంచని ప్లు లుకుల్ ॥ గీ ॥ వెలయు సౌమిత్రితోడుత వెంటనేగు ॥
చెంచుచున్న ట్టిచా సతోదెరగు సీథ । రిత్రకన్య కతోడసరిత్తమైన । సరణిగూరిచి చసురామ జనవరేణ్యా ॥ సీ ॥ రమ్యంబు
బుదండకార ణ్యవాసులుదశంబున భావి తాత్మలీముచులయాశ్ర । మంపులీవాసంబునాలోకన మొనర్పఁ బహుఫల మూల
పువ్వములఁజెంది । పాలుపొంకుమృగయూథములుశాంతపక్షిగణంబులుపరిఫుల్లసరసిషండ । ములుప్రసన్న ములగు సలి
లముల్ కారండవాకీర్ణములుదటాశాంబుజాక । రములుదృగ్రమ్య భూధరప్రస్రవణము । లతిమనోహరచంద్రకిబుల
నములఁగన । రమ్యములుగను గొని యెకురామపోవ । వలయుసౌమిత్రినీవ పోసలయువళ్ళా ॥ గీ ॥ అరసినీచేతగ్రమ్మ రనరు
గుదేర । సగుషదియ్యా శ్రమముగూర్చియని పచింప । బడిసప్తమ్మణుడగు రామ పార్థివుండు । తపసివలగొని గమనయు
క్తముమొనర్చె ॥ క ॥ ఘనశుభ ముకైనతూణీ । ధనువులు కరవాలమూస్థితరవారుడునా । జననాథ నందనులకి । చ్చెను
నాయతనయనసమైన సతీపసయయటన్ ॥ క ॥ అసుదెంచియారఘూద్వ హు । లిరువురు శుభములను రవస మేత మ్ముల
నా శరధికరాసమ్మలుగొని । యరుగుటకై బయలు వెడలి రాశ్రమసీమన్ ॥ వ ॥ మరియుశ్రీవిచక్షణులను రూపలను

ర్య। లక్ష్మణుఁడు ప్రతిజ్ఞయొసంగి శరోత్కటి సేయ। గా సమర్థతఁగల వాడగానుసుమ్ము। సంశ్రితంబును సత్య నిష్ఠంబు దనకూ ॥క॥ నేనుబ్రదుకు కేనింతు ము। తోని స్నేనియనువిడియుదు ధర్మారామ గనం। తానప్రతిజ్ఞయెత్తుఁడు। గానెనరిచివిడువ జనక కాంతతనూజా ॥ క ॥ ఆతాపసగణనా। చేసెను వాక్ప్రప్త జడవ చేయసవశ్యం। బోతగుణితమతిశపథము। చేత నగుటనవ అమరియుజెప్ప గనెలా ॥ గీ ॥ అస్మదాప్తతతలన సౌహార్దమునను। నెలమినీమాటనీచేతబలుకబడియె। నేనసంతోష నగుదుమక్షీణకుమారి। తానతోషితుఁడను సమీచీనశీలా ॥ వ ॥ తాపసశోభనాంగినీచేత నుడువంబడిననుడువృశవడ న్వయంబునకుయనురూపంబయినునాకు ప్రాణంబులకన్న నధికురాలవగుధర్మచారిణివిపయనిమిథిలరాజతనూజయ ప్రియయనగుధర్మాత్మనయంగూర్చియీరీతిపల్కుబల్కి మహాభాగుండగు రాఘవుండు ధనుష్పాణియగు లక్ష్మణాన్వితుండై నానగుణయుతంబులగుతపోవనంబులంగూర్చిచనిరెయనవిని దశముఖుండు ... ***************************

॥క॥ ఇమ్మంగలజని యెనరఘుకుల। పుంగవుఁడు సుమధ్యమధ్యమున పరిగ్రసూ। తాంగన వెనుకొని రాముఁడు। ముందరమునగో నసుమిత్రపుత్రుండేగఁ ॥ క ॥ వివిధ ముగు శైలగ్రా। మ వనంబుల వారురమ్య తరనిర్ఝరిణీ। నివహంబుల జరిక్రించు చు। నవనీసుతతో ఁడగూడ సరిగి రెలమితోఁ ॥ క ॥ యేరులసైకతములసం। చారముగొనుచక్రవాకసారసములనం। భోరుహసంయుతములగా। సారముల సహస్ర పత్రఖగయుక్తములన్ ॥ గీ ॥ గుంపుగొని పిట్టలెల్ల గొమ్ములడగు। మదసమున్నత భూదారమహిజవైరి। గజమహిషకోటినెల్లనగను జనికి। చండభానుండు ఉంటమానుండుగాగా ॥ సీ ॥ కంజాతపుండరీకములు - మ్మ మెదంతిజా కాలంప్ప తంబుహంస। సౌగసకాకండజలచారిసంఘులంబె రాజనాయతం బైనగమ్యా। మైనతటాకంబునగనిరి సపుంతశ్రైగమ్య స్పష్టసన్నీరంబుగల్గు। నాసరంబున విసవయ్యె సంగీతవాదిత్రనిఘోషంబుదృశ్యు డెవ్వ। డైనగాకుండ సంతమహారథుండు। లక్ష్మణుడు రాఘవుడు కౌశలమునధర్మ। భృతుడనైన పేరు గల్గుమునీంద్రు గూర్చి ప్రశ్న మొనరించు కొరకును సక్రమించె ॥ వ ॥ కనుగొనియీమహాద్భుతము కౌశల ముప్పిరులం బుగాజనిం। చెనుమనకెల్ల వారలకు జెప్ప గసయ్యడిదేమి తెల్పనో। మునియనియిట్టులారఘుననుగ్ర వృచేవచియింపబడ్డధ। ర్మనిరతుఁడధర్మాత్ముఁడగుగొనెమాని వెసగ్రసర నీప్రభావమున్ ॥ సీ ॥ అపవరితంబుపంచాప్ప రోనామంబు గాఁగల్గిన మొమండకర్ణి చేత। దపమునేతను నిర్మితంబీతటాకమామండకర్ణియనునమ్ము నివర్యు। డీజలాశయమునఁ నెలమితోడ శతసహస్రాబ్దముల్ వాయుభక్షుండయి తపముచేయుచు। తీవ్రతపంబు కృతించినయంతట సాగ్నిపురోగము సర్వవిబుధు। లధికచలితాత్ములగుచును మెచ్చుమీరగను। గుంపుగొని రేయు డెంచి వాక్ప్రచ్చి రొగిని। మానివర్యుండితడు మనలోన నొకని। యసిక్కాకాంక్ష సేయుచున్న వాడుహా ॥ వ ॥ అనిదివౌకసులందఱు దుసంవిగ్న మనస్కులై రంతేసముంచితచంచలా చలితవచనులగుప్రధానాప్సరస లైదుగురిపంబువిఘ్నంబుగావించనెల్ల దేవతలచేతనియోగింపబడిరని యారంబ పరాపరుండగుమునివరుండయ్యచ్చరల చేవిలోకింపబడిన వాడగుచుత్రిదశకార్యసిద్ధి కొరకు మదనవశ్యత్వంబు జెందిన సత్త్వైకంగంటులైదుగురు మునికిపత్నిత్వంబు ప్రాపించిరీతటాకంబున వారలకొఱకు హంబంటిహితంబుగా నిర్మింపంబడియె నట్లయచ్చరలేవురుసుఖంబుతిక్రమించినట్లనవయౌవనపఱచుతేసో యోగంబున యావ్వ ననమానీషండగు మౌనివరురమియింపుచుంపు క్రీడింపుచున్న వారలయీవాద్రనిఘోషంబు భూషణారావకలితగీతస్వరంబును మనోహరంబుగ నగుడువినంబడియె ననచు భావితాత్ముండగుసత నిదగునివాక్యంబు ప్రాప్త్యర్థంబునంతరామంతుండును ననుజాన్వితుండునగురఘురాముండాలించియె తద్భావనంబుసేయుచున్నదర్భవల్కలపరిహిండికంబును బ్రాహ్మలక్ష్మీప్రకాశంబును నగునాశ్రమమండలంబు గనుంగొని ॥ క ॥ వరకీర్తిశాలి రఘుభూ। వరమాళిసమస్తమానివరపూజితుడై। ధరణిజతోలక్ష్మణుతో। నరయఁబ్రవేశన

మెుపచిరాగ్ధి వశియించెన్ ॥ చ ॥ అరయసిరిన్ దనరెనత దాశ్రమమండలియందు రామభూ | వరుడటులన్ సుఖంబు గ
వాసము సైకొనియుండులస్థనీ । శ్వరపరిపూర్ణ ఔదువరుస్న బరసంయ్య మివాస మొందెను | ధరాబహుళ ప్రసే
విముఖదా మెగివీరల చెంతెనుండియున్ ॥ సీ ॥ ఒకచోటపది నెలలొక కడ మొక్కాద్ది మొ' కెంకి నెలలునాల్గొక్క పట్టు । నప
ది మాసము లేనినా కునన్య స్థలమున నమూసాధికములును మూడు । నెలలు నెన్మిదియగు నెలలునత్య ర్థకాంబునధికంబు మొక్క
కపూర్షిణాలెముగ | నధివసించెను రాముడంచలి మూనుల యాశ్రమంబులను విహారసరణి । సలహాదనకుమబది యేడు లనుట
దెంపి । శ్రీకరుడు ధర్మవేదియు సీతతోడ । మరిరఘూత్త ముడుసుతీక్ష్ణమునివరుని | యాశ్రమంబును శౌరియుంచి యరు
గుదెంచె ॥ గీ ॥ ఆని వాసంబునకు వచ్చి మునివరుల | చెకొబూజితుడగుచు షితీసు తేసు । డైన యాహోదుబిమత సంహారుడిం
చు । తైన కాలంబు చొప్పటన నివశించె ॥ క ॥ మునినాయకుడై నపుతీ | క్ష్ణునిసన్నిధిన నివశింపుచునుగ్మాకు । స్థ నృపతియి
ట్లనె నాశ్రమ । మునగించి క్ష్మాలమునికిబొరయుచునంటెన్ ॥ క ॥ మునివర్యాదగస్త్యుం డీ । వసనీనున్ బూజితుండువర్తిలు
చున్నా । డనినాచే వినుకథనము । లనువారల గూర్చినిత్య మాలింప బడెన్ ॥ సీ ॥ ధీమంతుడగునట్టి యామౌని పుణ్యాశ్ర
మావాసమెక్కడనీ వనంబు । గరిమచే నాకెశమరయంగ జాలదత్పూజ్య ప్రసాదంబుబొరయ కొరకు | సానుజన్ము డనా
దువడకజతోసగ స్త్యుని గూర్చిపోదగుము నినుతింప | నీ యెక్కువ తుకోక్కిహృదయంబునందు మిలివసింపుచున్న దినేనుదన్న |
హర్షిపేవ దనంత జేయంగవలయు | సనైదుధగ్మాత్ముడైన యాజనక జేశు । పలుకులసుతీక్ష్ణముని వినిపం జిరరఘుని । నందను
నిగూర్చిపట్కొసానంకుడగుచు ॥ క ॥ అనుజన మేటుతవలు చును । జనకజతోగూడ గామజన పాలయగ | స్త్యునిగూరి చి
చనగావలె | ననియెనిది నిన్ను లలనభిలషి యుంటన్ ॥ చ ॥ నమునిఘ డీతు రాజజనమునందనయంత దకన్వ చించిర |
య్యానఘుడగస్త్యు డెందుకనెండెడి దేవి నీకు జెప్పెదన్ । దనయ యెరుంగు మిచ్చటికి నాల్గగు నామడదక్షిణంబునం । త
పసిమిగొతుంబజుని కొమ్మునియాశ్రమముండు ధీనిధీ ॥ సీ ॥ నానావిహంగసన్నాదితంబై యనూపప్రసవఫలంబుల రమ్యమ
గుచు । సంలగ్న లతాప్రియమైపిప్ప లీవనదీపితంబై వనోద్దేశమయిన । యందు నాగంతవ హంసకోశావేశ సంకీర్ణపద్మినీ
సప్రకాశి । శస్వచ్ఛసరసంబుదగున పొరన్ము లొక్కటిదగు రేలంకుగడపినచో | కాశగొనిపాద్ర్దుగడబోవనగువనశ్రీ | కాం
డపాశ్వాంబునసంక నగస్త్యమౌని | యాశ్రమపదంబుపీక్షింపనగుదురాజ । నాంతరంబేగ రామథగాధినాథా ॥ క ॥ కె
సియ్యప మోద్దేశం | బమిగడు పసమావ్య తంబునై తగుతెక్ష్మా | నముని సుమిత్రా పుత్రుడు | తమ కూతుర గ్రీడస ల్ప గలి
గినక్తోక్ష ॥ క ॥ యతివిధుడైన యగస్త్య | తీరిసుకగాంచుటకు బుద్ధి చేయంబడె నేనితత యశోసీవిప్పుడె | మతిరుచి
యింపగను చేయుమాగమనమునన్ ॥ క ॥ అనిసత్యాసమునివాక్యము । విని రాఘవుడనుజుతో డవినతించియగ । స్త్యునిగూ

(*) శ్రీరాములగస్త్యాశ్రమంబునకరుగుట (*)

రిచిస్థానం | బొనరించె మహీజతోడ సోదరయుతుడై ॥ చ ॥ సరణివశానుగంబులగు శైలములన్ ఘనసన్నిభంబులన్ |
సరసుల నేలచిత్రఘనజాతము మార్గము నందు గాంచుచున్ । సగణిసుతీక్ష్ణు చేతవిదితంబగు దాన సుఖంబు పోయిని | గృ
రపరితోపి యుప్పతిలి లెక్కసమాదకుగూర్చియంతయున్ ॥ వ ॥ కమనీయంబగు వనోద్దేశంబునందు రాజనాంత
రంబుసని పుణ్యాకమఖండుసు మహాత్ముండును నగునయ్యగస్త్యునకు భ్రాతయగు మునియాశ్రమపదంబిదియ కానబడుచు
న్నయది యుప్పనంపుదారిగఁనమిారి సంజాతమ్ములగు నిమ్మహీజాతమ్ములు పుష్పఫల భారమ్మునన్ వేసి సన్నతమ్ములగుచు న
రయన్ బడుచున్నయది యిప్పిపిసంబున మారుతోద్ధిద్ధ స్తంబును దక్షిణంబకయు కాళిప్యత్తి యనగుచు నుపాగతంబగు నీపరి
[illegible] బరికింపబడుచున్నయది మార్గంబునందందంకు దునియలై సమీా చీనంబుగా నైరసు కొనిన సమి

వృషభాహంబులు దర్భలుకై దూర్వ వచనసంబులగుచు విశ్రమింపఁబడుచున్నయవి వనమధ్యంబునందుండునట్టి శాఖాశిఖ రోపకూనంబగు నీయాశ్రమ స్థ పావక ధూమాగ్రంబులాడ బడుచున్నయది పూజితంబులగు తీర్థంబు లగ్ని తస్మానులగు స్నానజులతమంతనసమాచితంబులగుచ్ఛన్నంబులచే వృక్షప్రపంచంబుగా విప్రులచుండురా సుతీక్ష్ణువచనంబునాచే తవినబడిన యెట్లుమహాత్మా యిది యగస్త్యానుజాశ్రమంబయ్యె దునిశ్చంబని మరి యనూ ॥ క ॥ భువన ములహితేచ్ఛను మ్ము| త్యువుదపమునగెలిచి వాసవయోగ్య ముఖ్యం | బగ్రోత్తమమునగల దేవి | ప్రవకేణ్యు నిశ్చితజేయఁబడు నీదిశ యుక్ ॥ క ॥ స్మరియింపనుండు గాని | ధరగూరులనసురవరులు చాకోనిద్విజసం | హారులస్నదమ్ము లాకతరి | నిరవుగ వాతాపియనగనిల్వలు డన గాక్ ॥ క ॥ అనువగు బ్రాహ్మణరూపము | గొనియాయిల్వలుడు విప్ర కోటిని శ్రాద్ధం | బును గూడి పిలుచుసంస్కృత | మునుభాషించుచునునేనకుబోరయనివాడై ॥ క ॥ గొరియ మేషంగల్గు భ్రాతం | బగువడిసంస్కృతుని జేసిభ్రాతభుజింపక్ | గర పెట్టెదద్భూదేవుల | నరిమురినట శాస్త్రకృష్ణమగు కమఠ మునక్ ॥ ఉ ॥ యేప్రసభుక్తిగై కొనుమహీసురవర్యులవారిగూడి వా | తాపివినిర్గమింపుమనిడైవవిరోధి మహానినాదవా | చాపరుడాటవిప్రతనుసంతతి నప్పుడుప్రచ్చిప్రచ్చివా | తాపియువత్తుభ్రాతనుడితావిని రోజుచుమేవమైయటక్ ॥ సీ ॥ గుడిగూడి విప్రుల కోటులనిత్యంబు క్రవ్యాదుడగునట్టి కామరూపి | యగు వానిచేత నిట్లణగిపోవుటయు దక్షాలంబునందియగస్త్యమౌని | యమర మౌనీశ్వరప్రార్థితుడగుచు తత్ప్రార్థనగైకొని శ్రాద్ధమునను | తేడ్రాతుని మెక్కిచదువాతసుత్తరాపోశనంబొసగిసంపూర్ణుడగాగ | బల్కియాయిల్వలాఖ్యుడుభ్రాత వెడలు | మనియ్యనుల బల్కవిప్రముతని వచించ | భ్రాతనురియించినవ్వుడుపరమమౌని | సారమతియగు నాకుంభ సంభవుండు ॥ గీ ॥ కడగినా చేత జీర్ణం పటిడి వ్రేత | రాక్షికేతనమున కేగురక్కసునకు | తావక భ్రాతకును మేవతనువుచాల్చు | వానికెక్కడసత్వంబుబై లుదేరా ॥ క ॥ పలలాశిభ్రాతృనిధనం | బలవడునమ్మౌనివాక్యమాలించియటక్ | గలగింపగ నారంభము | పలిపెట్ రోషమున మఘునిజనశేఖరునిక్ ॥ క ॥ ధరణీసురవరుపై వా | డురుడించెక్ దీప్తతేజుడగుమునిచేతక్ | స్ఫురితాగ్ని లోచనంబున | పరిదగ్ధుండగుచుమృతినిబ్రాల్పడియె నెపుడిక్ ॥ గి ॥ అతనికనుజన్ము డగు వానియాశ్రమంబు | నీరజాకరవన శోభనీయమయ్యె | బ్రాహ్మణుల దయచేత నెవ్వానిచేత | గరపబడెనిట్టి దుష్కరకర్మ మెలమి ॥ క ॥ అనుజన్ము నితొనిట్టుల | ననుచుండిన యిట్టి రాఘవాధీశునకుక్ | వనజాప్తుడ స్తమించిన | బనుపడ గా సంధ్య కదను ప్రాప్తంబయ్యె ॥ చ ॥ అతడు స హోదారానుయుతుడై యథశాస్త్రవిధిక్ యథోక్తప | ద్ధతి నొనరించి యాశ్రమ పదంబొగి చొచ్చి వచించెనమ్మునిక్ | స్థిరగతినా మునీశ్వరుని చేతగ్రహింపగబడ్డ రాముడం | చితఫలమూలముల్ గొని వశించెను నాటినిశీథి సౌఖ్యటిక్ ॥ క ॥ ఆరాతిరిబోయినపో | సారసహితమండలంబుస్వచ్ఛంబగుచో | శ్రీ రాఘవుడాహ్వానము | గారవముగజేసెనయ్యగస్త్యభ్రాతః ॥ క ॥ కొనియాడిమౌనినివచిం | చెను రాతిరి సుఖముగావసించితి నాజ్ఞం | గొనినీక్షగ్రజుగురునిం | గను గొనగ మనంబొసగగానున్నాడక్ ॥ గీ ॥ చనగవలెననియతనిచేత సెగబడిన | వాడు రఘుకులతిలకుడవ్వ నమునిగుల | దృష్టిగాపింప్రచునయదోద్దిష్టమైన | యట్టిమార్గంబుచేకొని యరుగుచుండె ॥ సీ ॥ అలరించు కొనగొమ్మలల రారు తీవల వెనుకువ గలవానివిరియువాని | మత్తభగానేకమండలంబులతో ప్రతినాదితములగు వానినూస | వరుల మారెక్లనుగిరిశమ్రాములపాస్నయ్యరకానుంగుల నేపెపనస | తుమకుల నిప్పలతుదలగు కాంతార భూరుహమ్ములగజపుష్కరముల | నివురంగి బహువానిప్లవగశోభితముల రాఘవుడందపారములగాంచె | నంతటసమీపగతుడగు సట్టివాని | వెనుక కడవనియించిన పేరులక్ష్మి | వర్ధమానునిలక్ష్మణుబల్కెనీర | జాయతాతుండు రామభూనాయకుండు ॥ గీ ॥ దట్టమగు పూ మాలుగల్గ

కణిదమ్ము | లలితనైచ్ఛటశాంతంబులగుచుహింగ | మృగములెందుల భావితహృదయు లగుదు | నీశ్వరుని యాశ్రమంబు
సమీపమగునూ || వ || కావున నిజకర్మంబునం జేసి లోకంబునగ స్త్యుండని మెదు ప్రసిద్ధి వహయు నతనియాశ్రమంబువేరి
శ్రాంతశ్రమాపహంబును నాజ్యధూమాకుల వనంబును చీరమాలా పరివృతంబును ప్రశాంతమృగయూథంబును నానా
విహంగనినాదితంబును నగుచు కానఁబడుచున్న యది యనిమరియునిట్లనియె || క || భువనములకు హితవృత్తినున్న | త్యసృత
యమున గెల్చి వాసరయోగ్యత పుణ్యం | బవ్యకర్మము గలయేవి | ప్రవరునిచే దక్షిణాశ రచియింపబడెన్ || క || యిదియా
మునివరు నాశ్రమ | పదమెవ్వనిప్రతిభవలన భయమున జాట్కెన్ | బొదపబడదను భవింపన్ | బదపడదీదక్షిణాశ పలలా
శులచేన్ || గీ || యెద్ది కాలంబుమునుకొని యేతదాశ | మింతుసుకృతాత్ముచేనాక్రమింపబడె యె | నద్ది కాలంబు మునుకొ
! యమరరిపులు | నధిక శాంతులునై వైరులగుచు రెలమి || సీ || క్రూరకర్ములచేత వారింపబడదని ఘనతరజన తాభిగమ్య
యనియు | మాన్యుడౌ మవ్వని నామగ్రహణమున నీదక్షిణాదిశ జగత్రయమునందు | బ్రఖ్యాతి గావింపబడె యె నెల్లప్పుడు తె
సద్ధతిసిరోధంబొసఁగ | శైలాఢ్యమగు వింధ్యశైలమాతనియాజ్ఞ బొ్రచుచుసత్ప్రవృద్ధి బొరయకుండు | పొలుచు దీర్ఘా
యువగు వాడుభుపసమున్నత | సిద్ధకర్మకుడగు కలశీసుమారు | డె నయమ్ము శ్రీకరంబైన యట్టి | నిలయముపునీత జనసేవ
నీయమమరు || క || జనపూజితుడీతడు | జనహితము సత్కవహితము సతతముగలయీ | మునివరు డఖిగతులగుమన |
లన మిక్కిలి గూడ గాగలందుశుభములన్ | క || మునివర్యు పగస్త్యునియా | ఘనుగొల్చెదనింక నేనుగాన దిరుగద | క్రిందన
తరిసిందే ప్రభువగు మునిపల్లెనసనుజవాసముంగనువాడన్ || క || అరయగ గంధర్వ్యులుని | జరవర్యులు సిద్ధవరులు
స్తునివర్యుల్ | నిరతము పాసన గావిం | తురగస్త్యగ భక్తియుతులునై యుండున్ || గీ || కసిగంబు లేని జనులు ఘాతు
కుడును | ల్లలాడు వాడు కామవృత్తి | బెందువాడు శఠుడు జీవింపడింద సీ | మాని యట్టి ప్రతిభ మలయు వాడు || క ||
సురలును యక్షులు బితగో | త్కనయుతులగును రగవరులు దాపుకొనిని వా | రరయన్నియ తాశస్వై | వరధర్మము లాచ
రించు వాంఛలనిచటన్ | వ || యిందు సిద్ధులును మహాత్ములును నగుమహామునులు మేనులుండొలంగి భానుసమానమ్ము లగు
విమానమ్ములతోడను నూతనమ్ములగు మేనులతోడనుం గూడ స్వర్గంబు చ్రాపింపుచున్న వాగిలీయాశ్రమంబునం బ్రాణుల
చేతనారాధితులగు దేవతలు యక్షత్వంబును నమరత్వంబును వివిధంబులగు రాజ్యంబులును నలరింపుచుండు రాశ్రమపదం
బున శేరు దెంచితిమి లక్ష్మణా ముంగలబ్రవేశింపు మిక్కడ సీతతో గూడ బ్బుపికొరి కేతెంచు వానిగా నన్నెరుంగు మన్నది
ఏకాదశస్సర్గః ***
|| క || అనుజుడు రాఘవు నకునా | ఘనుడు సుమిత్రా సుతుండగస్త్యాంతేవా | సినిజెందియాశ్రమపదం | బనువుగ సౌ
త్రెంచియిట్టిదగు వాక్యమనెన్ || గీ || కలడు దశరథు డను పేరుగలన్రపాలు | డతనికగ్రసుతుండు సాహసికుడైన | రాఘవు
డు భార్యయైన యరాకుమారి | తోడనే తెంచె మవునినాథు నిగనంగా || క || అనుకూలుడ నేసతనికి | ననుజన్ముడనై సభ్రాతస
గు వాడనుభ | క్తినిదనకు వాడ హితుడను | నను త్రుందితి చావకీనమవున్రశ్రవణంబున్ || శా || ఆయేము గ్రవణంబు జేరితిమిపి
త్రాదేశతన్మవునిరా | ద్గోయున్ జూడ దలంతు మందరము సత్కృత్కోదెల్పగా జేయుడం | బాయజ్ఞా పథలీనడౌడు వచ
నంబాలించి విజ్ఞప్తిడా | జేయన్ సమ్మతిబల్కి వహ్నిగృహమున్ జెందెన్ దతో వర్యుడున్ || వ || పామిత్రచేతనమ్మాట
నపదాటనట్లుసమతించియయ్యగస్త్యశిష్యుండు ప్రవేశించితపంబుచెతనని కార్యుండగు మునివర్యుంగూచికృతాంజలి
యై యెగబ్రాజూగమనంబు వాక్రుచ్చి యిట్లనియె || క || వీరలు దశరథ రాజకు | మారులు సతియైనయట్టి మహీసుతతో
నన్ | జేరిన వారాశ్రమపద | మారయ రాముడును లక్ష్మణాహ్వాయులనగాన్ || ప || అరిభేదన కారులునిం | బరికింపగ

శ్రీవసీయవచ్చినవారల్ | తనువాలదత్వమెయ్యది | యనయగనానతి యొనర్చెనపూడ దనుజుల్ ‖ క ‖ అనువిందు తొండ్రైమెలెం | చిన రామునకాతి శయను శీతిగనయనుని | మ్మునివల్ల నవిని సౌఖ్యము | గొనిపిమ్మటయిట్టిపల్కు గొనివచ్చి యుంచెల్ ‖ గీ ‖ దైవవశమున రామభూధవుడుపెద్ద | కాలమునకు దొరిసినన్ను గాంచుకొరకు | నేను దంచిన వాడొటనితో నిరాక | జత్తమునగోక్షణాంచేత జేయబడదే | గీ ‖ అపుడుబదుగాకస్పృశుండకుచురాము | డనజసహితుండుభార్యా సమన్వితుండు | మిశులనాచెంత నేతేరనకుతెని | దేలనేతేబడమ్యో నెంమితోడా | క ‖ ఘనమతి దైర్యధర్మజ్ఞత | ఘనపడుమునిచేతబల్కబడిగట్లనయం | చనియథివాదన మొనరిచి | యని మెక్షశిష్యుంచు నిడమిశాంబలియగుచుల్ ‖ గీ ‖ అంతసంభ్రాంతుడగుచునిస్థాండిజేసి | శిష్యు డుసుమిత్రసుతుని వచించెనీర | ఘూద్వ హుంజేకదల దాళ్వగొనిన వాడు | దాను వెంచేయుగాకనీరపసిజూడా | క ‖ అపుడాశ్రమంపువాకిలి | జనిలక్ష్మణదేవుడంలసందర్శనముల్ | గొని మెక్షశిష్యునితోసీ | తనుధరణీజాగ రామధరణీ నేతల్ ‖ క ‖ మునిసూత్రసంశ్రితునియా | ఘనుబట్టు చున్నా యసరత్తి కాస్తకారా | హూనిసంస్కృతిగరిమదన | చినవానింజేర జేసెశిష్యుం డెలమిన్ ‖ వ ‖ అంతసచ్చూదరాన్వితుండ గుసారామమహీవరుండు మహీసుతతోగూడప్రవేశించిపరిశాంతమృగసంమిశ్రంబగునాశ్రమంబుగనుంగొనియంబ్రహ్మ స్థానంబును నగ్నిస్థానంబును నట్ల విష్ణుస్థానంబును మహేంద్రస్థానంబును సూర్య చంద్రస్థానంబులును భవస్థానంబును కుబేరస్థానంబును ధాతృ విధాతృస్థానంబులును నారీతి వాయుస్థానంబును మహాత్ముండును కాశ్యపుండును నగువరుణు స్థానంబును నప్పగిదిగాయత్రీస్థానంబును వసుస్థానంబును గాడికాకేయస్థానంబును ధర్మస్థానంబునింజూచుచున్నం తిశిష్య పరివృతుండగుచు మానినిర్గమించినదీప్తతేజసులగు మానులమ్రోలనున్న రాసిల్ గాంచినీలుండగు రఘువీరుండుభాగ్యల తిలుండగు లక్ష్మణుంగూడి మ్మ డు ఘనిటినిట్లని యె ‖ సీ ‖ సౌమిత్రియియాయగస్త్యమునిపూజ్యు సుతపములకు నిదానమ్మై పొలుచునితని | సౌజాగ్య మునడాయనకుగు వాడనటంచు నిట్లువాక్రుచ్చిసమిద్భుజాప | సూర్య వచనానస్సులైనిఘ ుచిపరమహర్షముగల్గువాడు తరంగపుంక | ధరాన్యాస్మదకు రామధరణీసుడప్పుడుస్సానజన్ము డుసహసాక్షియమకుడు | తనపదమ్ములకెరగియుండినరకున్నస్తోకనిసీరములసమర్చించి యారామ | హెక్మదాన్యతిగ్రహించి మెలగు స్సాక్ష్మ | నె తిగిలూడుగండగాదగు ననిచించె ‖ క ‖ వనరిచిచూరామమునప్పుడ | మ్మునిగైకొనియతిథి జనులపూజసలిపియ | మ్ముని వారలకును భోజన | మునువానప్రస్థధర్మమునవెడి మెసెగిల్ ‖ క ‖ తొలుప్రవేశించి యుబ్బాగం | జలిదై కూచున్న రామజనపాల మణిం | బలికెను ధర్మజ్ఞునిమిని | కులసిరిపాలకుడు ధర్మకో విదుడంచల్ ‖ క ‖ పూని యైన వాడు పూజా | పూజానిపూజార్హ న్యయంబునొనరింపభుజిం | చుచునుస్సా ఫియనట్లన | యనృడినిజ మాంసములను బరలోక మునన్ ‖ గీ ‖ అఖిలజగములకధిపతివగుటధర్మ | ములనుజరియించు వాడవ పూజనీయ్య | డన మహారథుడవపూజ్యాత వునుబ్రాప్త | మైతవీ ప్రప్రియాతిథివగుచునెలమి ‖ క ‖ అనియిట్లుబల్కియన్నా ము | లను ఫల మూలములబుష్ప లను గీతు కులనా | ఘనిగోక్షణమించునట్టుల | నదుపుగబూజించి పిమ్మట నంతటమరియున్ ‖ సీ ‖ హాటకవజ్రసమాలంకృతము విశ్వక ర్మనిర్మితముప్రకాశితంబు | వైష్ణవంబీమహాబాణాసనను మోఘుతప నోపమబ్రహ్మదత్తసాయ | కోగ్రమంబింతు చె లొసగంగబదనకుజ్వలచ్చిద్రభానూపమాన | కశితాంబకములనిండినపాద బాణముల్ జాలువా యొరగట్టుజాలు వాని | దంగుకలవాలురాఘవసంగరమున | మున్న నీవింటశౌరిసమున్న తాము | రాహితులనోడించియ భర్తపురాధివాసె తిప్పునుకట్టినిరినిబ్రతిగ్రహించె ‖ వ ‖ కాపున మానధనా దక్షాయుకాంబును దూణీశరంబులును ఖడ్గంబును వజ్రధరుండో

ము౯గ్రంబునుంజో శెలయుంబు కొం తమ్ముతిగ్రహింపు మనియిచ్చి ధంబునంబలిక్రూథగ వంతుండును దెక్కో వంతుండును నకన యాగస్త్యుండునవ్వ రసాధనంబంతేయు రాముశకొసంగిక్రమ్మరంబలి కేనన్న ది ద్వాదశస్సర్గంబు ############

॥ క ॥ ప్రీతుడనై నిరఘుకుల । నేతాయవ్యో దుతుథంబు నీకు సుమిత్రా । సూతీతుష్టుడనై తని । యైతిరినిను విన్నతి పే ర్పన నీసుతతోక్ ॥ క ॥ గాకడనతుబడలికవే । వికలసతత్రా ఉపడునెమిసిలేశజక । స్తోక్రమమట్ల కటయు । దే తువవిశ్రాంతివసుమతీసుతగోక్ ॥ క ॥ అతికోమలు రాలగునీ । సతిశోకవ్రతతిచేనసంపీతితమై । పతిమైత్రిప్రీరత మై । యతిదుర్గమైన కానననుక్రుంకెనె మొగిక్ ॥ గీ ॥ రామయీస్థలమున నెట్టుభూమిపుత్రి । విహరణము గాంచునట్లగా వింతవలయు । నీసలోదరిని నుతిరియుంచి వనము । నధిగమింపు చకక్య కార్యము నెనచెు ॥ క ॥ జననంబాదిగభాగ్యము । జనరిన వరినే లికొనుట దారిద్ర్యముగ । ల్గిన పతివిడుదుటవనితల । కొనగుగదాయీస్వభావమోరఘురామా ॥ సీ ॥ చం చలాసమయుత చంచలతావాప్తినట్లశస్త్రంబుల్దైనవాడి । గరుడానిలముశీఘ్ర తయునంతులననుసరణంబు గొనురావు జనవరేణ్య । నీదగునిట్టివర్మ రగ్మవిచాదోషరహితమైపతివ్రతలయెంతు । ఘనతరు రాశాచుగొనియావగాబడు దైవము లందరుంధతియు బోలె । లక్ష్మణునితోడనీమైథిలితీరి । తనయు వోనెట్టి యాశ్రమస్థలము నంచు । నధివసించెద వీవిట్టి యాశ్రమంపు । పదమలంకృతమయ్యేదుపరపిథేదీ ॥ వ ॥ యిట్లుమహాబాహుంబలికియగస్త్యుండు వెండియు నిట్లనియె ॥ గీ ॥ యనుడస్తుంగతుడయ్యెను । జనకజతో సుఖముగాగశయనముగొనువెరా । ఘనతర చాపాలక్ష్మణ । యనసూపాంధ్యతునుయ ధనుర్బాస్తుంబయ్యెక్ ॥ క ॥ ఘనహృదయుండైనయగ । స్త్యుపిచెనిట్లాడబడిన సుధాంతభుజుం । దనుజారితోరఘుకుల పా । వనమణి శ్రీమవుసంధ్య వార్చెన వాడై ॥ క ॥ మునిప్రూజితుడా రేయినిను । రనుగొనిసుఖముంతి లేచి రాముడితల సం । న్యనుపార్చియమేయాత్తుం । దనుజయుతుడు జెందె భాస్కరాభునగస్త్యక్ ॥ ఉ ॥ శ్రీకరు డయ్యగస్త్యమునిశే ఖరుదారఘువర్యు దోడ్పు గెల్ । పేకొనువానిప్రూజనము పేసీవచించెను నేతదుకీని । తాప్రొకుకులేశరామభుబికన్నియ తోనయుజ్ముతోడరెల్ । నీకునెకింతసౌఖ్య మునసీతమున య్యెమదాశ్రమస్థలిక్ ॥ క ॥ మునిచేతనివ్విథంబున । వనతి రాఘువుదుసంయోతాంజలియనల । మ్మనుబోలెవెలుంగొందెదు । మునివరుబరితుద్ధ వాక్య మువచించె మొగిక్ ॥ గీ ॥ అ నుగ్రహీతుడభన్ము దనై నవాడ । సకుదుగుణము చేతభార్యాన్వితుడను । పొనుజుడనై ననాకుమహాశీర్వైన । యిూపు వర దుడవై తుష్టినెనయగలవూ ॥ క ॥ అనవగిసదేమిబహువన । పనసస్మిలితాశ్రమాధివాసముగొనికో । కీనిసుఖము గా గనేస్థల । మునసుండుమడనకు దేశముంజూపుమొగిక్ ॥ క ॥ మునిపతిధర్మాత్ముడురా । మునివాక్య మువినిముహూర్తకా లుగుణింపనముం । గొనియంతట ధీవరో । క్తిసంభావనమొన చెందీకుండకు టుక్ ॥ క ॥ యిూతావున రామభయం । తాలిసఫలమూలనీరమతిమృగభాగ్యా । స్వితము పంచవటీవి । ఖ్యాతంబగు నట్టి దేశమమరుండంత్రీ ॥ సీ ॥ అస్థలంబున గేగియనుజన్ముతోగూడనాశ్రమస్థానంబుగలవరించి । తండ్రివాక్యముయథోక్తంబుగానీవుపాలింపు చుక్రీశగావింపు మనఘ । నాట్ల యిూనీదగునట్టిప్రత్యాంతమంతయువిదితమునాకుదశరథాధి । పతిమైత్రివలనదపశ్శ్రీ భావంబుననాచేదపంబు చేనా కవైరి । హర్షమథవస్థనస్థ పూ తెకుగబడియె । బ్రతినవాతోడనీతపోవనమునంచు । సలిపివశియింపుచున్న నిన్ను ర్పజను లు । తెలియగలవారలోరఘుకులకమారా ॥ అంతా ॥ గీ ॥ పంచవటి గూర్చిపొమ్మనిపలుకుచున్న । వాడనే నినుగూ డియాజ్ఞావసుమతీజ । యతిమనోజ్ఞవనోద్దేశమైనయట్టి । తలమునందులవిహరింపగలదుసద్విథా ॥ గీ ॥ అనతి దూరమై నయట్టి గోదావరీ । తటమునంచునెన్న దగినయట్టి । దేశమలరు వసుమతీతనూజాతయు । స్థలమునందుగ్రీడ సలుపగల

మా ॥ చ ॥ ఫలభలమూలంబైనవాని యత్నత్రయి కానన సమేధ మానవృత్తి । జితవు యిరమ్యు మైనుకృతశోభకమైయటు లందస । దానా । ఖతిముని రక్షణంబున వర్తింపుచుక క్షుద్రమై ననీభుసం । తేజుని వేలుకొగలవు తాపసులంధున వాహా రాఘవా ॥ సీ ॥ కాకణంబునం దుండు మత్రివాతను గూచిరానీచేసే ఒనలమునీకులత్య । మతనీ మహాకమహాతివనంబీవన మునకును త్రొ రపథమున నైకంగ । దశనిర్వాణము దేశ మొగిని బాగ్రి పంచియంగట నెక్కలగిరిశిఖా ప్రాంతంబునంను । ననయమ్ము తృప్తిగవ నముపంచవటినాబరగు దేశము దాని గురిచియేగు । మనియగస్త్యు నిచేతనిట్లాడబడిన । వాడుసానుజాడైరఘువంశవిభుడు । స

——(✻) శ్రీరాములు పంచవటీతీరంబున కరుగుట (✻)——

త్యవాదినియామునీశ్వ రునిసత్క । రించియామంత్రణంబు గావించె నెలమి ॥ క ॥ అతాపసు చేతనను । జ్ఞాతులగుచు తపదాళినతిగర్లి నవా । రైతేన్పంచవటీ । విఖ్యాతాశ్రమమునకు జనికియవనిజతోడన్ ॥ వ ॥ మరియున్న ఏకుమారకులు గృహీతశాస్త్రకులును సంయుక్తతూణులును సమగ్నిభర్ణయులును నగుచుమహాపి చేతయథోపదిష్టంబగు పథంబు నంజని పంచవటింబ్రాపించిరన్న యిత్రదశాదశస్సర్గంబూ ✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻

॥ గీ ॥ అంతబంచవటీమధ్య మరుగుచునుర । ఘూర్వ్రహముందు సమున్న తాంగునినుదగ్ర । మైపవిక్రమమమరాతనట్టివా ని । యలమిబ్రాపించె స్వభ్రతసలరువానీ ॥ క ॥ యిరవుపనిగలుగు నాతని । యగనిమహాభాగులైనయారఘువంశో । త్తము లదరసాశననిగా । నెరిగిరినీభ్రాపిహంగమెవ్వ డవనుతున్ ॥ గీ ॥ అనదుగనివగు తేనియనలరఫణితి । వారి బరితృప్తిం ను జేయువాడుభ్రాలె । వత్స మీతండ్రిదగు మైత్రిబడయువాని । నన్నెగుంగు మనుడుభామణము సెనచెలా ॥ క ॥ జనకు నిమిత్తునిగానా । ఘను డెలసియలంకువ్రాజగావించెనటన్ । ఘనతరగత్యులనామము । అన్నబత్ని మొనచెరఘుకులప్రభుడతడున్ ॥ చ ॥ వినిగఘుపీరుహఁల్లా భగవీందు భూతవితాన సంభవ । ముస్ననధికమ్మునాత్తకులమున్వచియించెనుదస్త హితుసై । మునుగల రెపప్రజాపతులుముఖ్య తశారలసందరన్ పచిం । పనుదగునాదుమాట వినుమారఘురాముభూజాతివిగ్ర హా ॥ వ ॥ కాఖన రాఘవా వారలకు మొకటి వాదగు దుప్రసిద్ధండగు కర్దముండును దదనంతరంబ శేషించినబహుపు త్రవంతుండగు సంశ్రయుండును వీర్యవంతుండగు స్థాణువను మరీచి యును నత్రియును గ్రతుండు ను మహాబలుండగు భల స్త్యుండును నంగీర సుండును బ్రచేత సుండును సట్ల పులహుండును దక్షుండును వివస్వంతుండును సపరుండగు నరిష్ట నేమి యు నగువారికిటఁచ్ఛ ముండగు కశ్యపుండు మహాతేజస్వియయ్యె మరియునూ ॥ సీ ॥ అతివిఖ్యాతలుకీర్తియుతలదాలు దిగు గుసుతలుదక్షప్రజాపతికిగలరు । వారియందెనమంద్రభామమవ్వ లసంగ్రహము సేసెకశ్యపుడదితిదితుల । దను కాలకా తామ్రలనుగోధవళను మనాప్రఖ్యాననవలాఖ్యనంతసట్టి । యతివలఁజూచి ప్రీయుంకరుడగుచుకశ్యపుడుపవెండియాబల్లా లును । ముజ్జగంబులభరియింపమొనయువారి । గనియెదకుమన్న మానులననుచునదితి । దితులుదనుప్రవంతరైరి, స్వగా భామ । రఘుకులోద్దామమనుజసుత్రామరామా ॥ క ॥ కలితభుజాలకయన । న్యలునై రాతితిగాల్రయపుత్రింశత్ప్రీ । లు బ్రిదశులదితికాది । త్యలురుశాశ్వినులువసున్నలైరరిశేకీ ॥ క ॥ దితిగనియెంగీర్తిసమ । న్వితులన దైత్యులదనుసు తులనెలమినిమున్నే । ఖతివారలకయ్యె సరి । త్పతికానన దేశపంయుతము గాతండ్రీ ॥ వ ॥ మరియువనువను నదియగ్రీ వుడగు నశ్వగ్రీవుడనబుత్రకుంగనియె గాలకయనరకునింగాలకునింగాంచె నట్ల గ్రౌంచియు భాసియు శ్యేనియు ధృత రాష్ట్రియు నారీతియు శుకియు ననుపనవిఖ్యాతి సంపన్నలగు నైదుకన్యలం బ్రసవించె గ్రౌంచియులూకంబులను భాసి భా సంబులను శ్యేనియుదీప్తిసమృద్ధంబులగుగృధ్రంబులను ధృతరాష్ట్రి సకలకలహంసహంసచక్రవాకంబులను శుకియనున

శ్వేతాగయను జానినీని నాకుడనగసుతేయమ్మో రఘువర నీకు శుభంబయ్యెడు సంతతిగో క్రోధవశయను నదివమృగియు మృ
గమందయు హరియు భద్రమదయు మాతంగియు శార్దూలియు శ్వేతయు సురభియు నట్లు సర్వలక్షణసంపన్న యగు సుర
సయు కద్రువయు నను నేడుగురు కూతురంగని యొంగాఘనా ॥ క ॥ మృగములు ఋక్షములన్నియు । మృగివలనను సం
భవించె సృమరంబులు, సృగమందకు సృమరములు చమరములు । లాగి జననములయ్యె రాఘవ ప్రోర్వీనాథా ॥ క ॥ కని యె నిరా
వతి సింహములు । వనగిని పుత్రభద్రమదయు దకువాకన । చాని రాజకలీ కుమారుడు । ఘనగజ కాంతం దా భువన కాంతుండం
గె ॥ సీ ॥ హరికి గోలాంగూలహరి వానరులుజనించె నపత్యంబులై వ్యాఘ్రములు । ములగాంచె శార్దూలి శ్వేత కుల నంబ
రాశంగ్య గజ్యంబు కూలంగములను । తెన ములదిక్కులను శ్వేత తగని యె సంతట సురభియును సుతాద్వయంబు । గాం
చె రోహిణి నామధనకీర్తిగంధర్వి నాఁగనంబు నీకు జననరే ॥ కని యె రోహిణి గోవుల గాంచెను కల । నందనుల గాగ
గంధర్వి నాగములను । సురసగనైబన్న గములను సుతుల గాంచె । కద్రువ కశ్యపరఘు కాంత రామా ॥ వ ॥ నరేంద్రా
మనువ బ్రాహ్మణక్షత్రియవైశ్యశూద్రు లనుమనుష్యులంగని యె ముఖోత్తమండగు కశ్యపునిముఖంబువలన బ్రాహ్మణులును
నంబువలన క్షత్రియులును నూరువులవలన వైశ్యులును పదంబులవలన శూద్రు లునుంబోడమిరని యొడిరి ప్రసిద్ధంబు ననల
యు పిండఫలాకారంబులగు వృక్షంబులంగని యె శుకీ సాత్రియగు వినతయు కద్రువయు సురసయు స్వగసయు ననందనకు నం
దులగద్రు వధనలేఫరంబుగు నాగసహస్రకంబు గాంచె వినతకు గరుడారుణులను నిరువురు సుతులుగలరయ్య నారు వలన
నేనును మదగ్రజుండగు సంపాతియుం బొడమితి మరింద వారానన్ను శ్యేనీతనయుండవు జటాయువుగా నెఱుంగు మనియిట్లని
యె ॥ శా ॥ యీ కాంతారమ్ము క్రవ్య భుజ్జులగగ నోపీతంబు కుగరాంబుగా । దాశా సించెవ నీకు నేనను సహాయంబిచ్చ
గావించితే । నీ కార్యస్థలులాభి రామయన జాస్పదంబుని వేగత్తే । తేనన్యా తిలకంబుబోవుటయుడంబ్రీ జేయుగా నె
డఁగ ॥ గీ ॥ ఆజటాయువునచిరాంచిహర్షమునను । సన్నుతుండ య్యె గౌగిటఁగలిపిబుద్ధి । మంతు మురఘూద్వహుడు సలు
మగుజటాయువు । చేవచింపబడిన తండ్రి చెలిమి వినియె ॥ వ ॥ అందుబలసమర్థుండుండగు సీతాహంగపుంగవ తో గూడమిగ్ర
లాదిసజాతియగు సీతంబరి దొట్టించికొనియతండను జనహితుండగుచు వనలంబుశలభంబులంబోలెన హితుల దహియింపదే
యచు నాపంచవటింబ్రాపించెనన్నదిచతుర్దశసర్గంబు ******************************
॥ క ॥ అంతటవివిధోరగమృగ । సంతతిగలపంచవటిని జనిరామమహీ । కాంతుడు బలుతుంగోనాని । త్యంతముచింగలుగు
లెమ్ము దగులతకు నుసిక్ ॥ సీ ॥ ఘనముని చేదెల్ప గల్గినయీదేశమేము డెంచిన వారమిద్దంచ । వటిఎరిపుష్పితవనము చూ
మ్మా ను దేశమటవినంతటజూడిక్రసలవరింప । సయ్యెడు నిపుణుండవగుదు గదా మనకిట్టిదేశంబుననిష్టమైన । యాశ్రమం
బెపాలిసగుమహీసుతనిల్లనెఱుగిడయొసతుడా మెండుననుజ । పూవులతమున నుండు పద్మాకరంబుగల్గు । తాదృశంబగుదేశం
బుదశరథుంబు । సల్పన మ్యో కు జీవనసౌకుమార్య । మ్మల్లనగువనసౌకుమార్యమ్ము నెదటా ॥ క ॥ యీతీరు రాముచంద్రు
। చెకొనువాక్యప్పబడివచించెవచనముల్ । జేతులు మోడ్చిసుమిత్రా । జాతుడు రఘునాథుజనకజసమతముగాక్ ॥ గీ ॥
అతిశయుడనాడు రామధరాధినాథ । యీాపనా రేంధునధిపనియుందిసినసుద । నంతన మనోహరంబగు నట్టిస్థలిని । జేయ
గుడుగాకయన్ననన్ను జెప్పనలయూ ॥ క ॥ ఘనదీప్తిశాలియాతఁ । డ్మునినుడిచె దుమలపై మముంగొనుచు విమ । లఁగసి
యొసరింపుచు దేశ । మ్మున సకలగుణాను వక్తముందలకొనియెక్ ॥ క ॥ ఘనితంగావించుటయుం । దనువందెదు నట్టి దేశ
ము ఘనుంగొనిరం । మ్ముసిగూచియా రఘూద్వహు । డనగేలను గేలు సంగ్రహము చేసియొగిక్ ॥ క ॥ సమస్తైశ్రీసౌ

తంబై । సుమితత్వాజముల చేత శోభిలునీడె । శమునటరమ్యంబగునా । శ్రమపదము యథోక్తసరణిసలుపదగు మహా ॥ క ॥ సురభిపరిమళలహరీ । సరసీజాస్తోకమానససరసీజాతో । త్కరరమ్యసహస్ర దళ । స్ఫురితంబీసరము చింతజూడగ నలరున్ ॥ మ ॥ పరిశుద్ధాత్మ ఘటోద్భవమహామునివత్ప్రఖ్యాతవాగ్మి తగా । నరికారండవ హంసదీ ప్తపరిఫుల్లామోక [illegible] పాకీర్ణమై । యరయంగాబడు చుండు జెంగటనుగా కల్యాణతమూరంబుగా । కిరవై సట్టిమ్మగాళిపీడితమునీన్ద్ర స్థాపగా రస్మమున్ ॥ క ॥ నెమ్ములమోత్రతగలిగిప్రాంం । తమ్మగుబహుకందరముల దనరారు నిహీ । ద్రమ్ములుప్రక్కన తమహీజా । తమ్ములవలగొనుచు దళితమ్ములగు సౌమ్యా ॥ వ ॥ మరియు సౌవర్ణమ్ములగు రాజితమ్ములగు తామ్రమ్ములగు [illegible] ధాతుజాలమ్ములచేత బ్రతికెశమ్ము సందుసీకపీఠాదిరచనలచేసినలక్షితమౌలగుదండ జాతమ్ములుంబోలె బ్రకాశింపుచు సాలతాలతమాలఖర్జూరపనసామ్ర నీవారతమిళపున్నాగంబులచేం బరిశోభితమ్ములగుచు పుష్పగుల్మలతోపేతమ్ముల గుచూతాశోకతిలక కేతకచంపకస్యందనపకుళ [illegible] ఖదిర [illegible] పాటలమ్ములగు [illegible] హీజాతమ్ములచేసనావృతమ్ములగుచుపిలోకితమ్ములగుంగా పుస్ ॥ క ॥ యీ తావున్యామయబా । యీ తావు విద్రరూపమిత్రావ్యగ్ర [illegible] శౌపారద్వ [illegible] । సీతా [illegible] గొందునితోడన్ ॥ గీ ॥ యిట్లు రఘుప్రవేకుచెప్పి [illegible] డిన [illegible] బలమగు వాడు [illegible] త్రి । వ్యాగ్ర [illegible] సౌమిత్రియగ్రజాను । సతఁ [illegible] చెన్నాశ్రమంబులో ॥ సీ ॥ మేరువంబగు సట్టి [illegible] త్రికగలదానిఘనతర స్తంభ ములఁగలుగు దాని । దివ్య కన్య [illegible] లను వేలు పులను బాళ్పడమాలయం [illegible] । బడినవం [illegible] బులబ్రబలిన దానిశమీక శాఖలచే [illegible] ఘనులై । బహు [illegible] బడిద్భుషంబగునట్టిపాశబంధంబునబరగుదాని । దర్భ [illegible] శరపలాశతతులగరిమ । దన [illegible] తలంబుదా [illegible] ధారాదీధితిగలదానిసిరి పెసందు । రాముపడునాతడ [illegible] విక్రమబలుండు ॥ క ॥ సిరిగలిగినట్టి రామా । [illegible] వాహినిగోదా । పరిజేరిగుర్వంకించిరితా । మకలుంగోసి [illegible] ఫలసమన్విత [illegible] ॥ వ ॥ [illegible] శాంతియథావిధిజేసియాఘుడుం । డరయగ జెసె రాఘు [illegible] నాశ్రమాం । [illegible] త్సకరా శ్రమముందిశించియు । త్వరవడు హర్షముంగొని [illegible] ఘురామ [illegible] ॥ [illegible] ఘనసుఖ [illegible] మోదంబునః దనరిన వాడగుచు [illegible] । [illegible] సియోత్కృష్ట చనమును పవియం చెన్ ॥ సీ ॥ పనిమిత్తిమ్ము [illegible] చేతనాలిం [illegible] సేయంగబడి [illegible] । [illegible] చేసెను [illegible] బడి యెలత్మ [illegible] । మాలి [illegible] చేత్య [illegible] చేతబుద్ధి । చేతథ [illegible] చేసిసీచే తను ధర్మాత్ముడగుమనతం డ్రిజీవి । రాఘుఁడమ్యసోదరాయ లక్ష్మణు । నిట్లుబలికి [illegible] రాము । పథ [illegible] ఫలములలరునాదేశమునసుఖ । [illegible] సుఖము [illegible] ॥ వ ॥ అంతనిందు [illegible] కాలంబుధర్మాత్ముడగు [illegible] సీతా లక్ష్మణుల తోగూడ [illegible] వాసగుడు [illegible] లోకంబున [illegible] ॥ క ॥ ఘనమానసుడగు నారా । మునకుని వాసంబు మోదమున [illegible] । [illegible] తగాలమిసీచ్ఛి [illegible] ॥ చ ॥ అలరఘు [illegible] । ధర్మలజగిమిమా [illegible] పోసదిగూరిచిమే గెదిమ్ముడుం । గలశ [illegible] సాహసు [illegible] మారుడాతి [illegible] । బిలుచుచుసీతతోడ [illegible] నతుంగుచు ఖళ్లైసట్టులన్ ॥ సీ ॥ యెయ్యాది గాలంబునదిగెగ దాపచియుం ప్రపిశుంబునే బ్బును [illegible] చేత । [illegible] యగాంబుచునలంకృతమై [illegible] ప్రియ [illegible] బోలె । [illegible] దేమిలోకము హీమ పరుష [illegible]

[illegible] | [illegible] వాల్గ్రయ [illegible] | పూజలనుచిరంతుల దైవములనుగృపి | [illegible]
[illegible] లుగడ [illegible] | [illegible] యువార | లకుడుదుశరస్స [illegible] నతి [illegible]
‖ [illegible] ‖ [illegible] | యూల్గ్రలంకుజయంబుల [illegible]
[illegible] ‖ [illegible] ‖ [illegible] | బలవడగా [illegible] పించినచో | [illegible]
[illegible] | [illegible] ‖ [illegible] ‖ [illegible] హిమసమూహ [illegible]
[illegible] | [illegible] ‖ [illegible] ‖
[illegible] | [illegible] | [illegible] మధ్యా
[illegible] ‖ [illegible] ‖ [illegible] | మారుత ములతిశైత్యసమన్వితము
[illegible] | [illegible] ‖ [illegible] | వెలగటిపళ్ళపు వీడిన | [illegible]
[illegible] | [illegible] ‖ [illegible] ‖
[illegible] | [illegible] | [illegible] మండలము
[illegible] ‖ [illegible] ‖ [illegible] వెన్నెలవెలుంగు [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] ‖ [illegible] ‖ [illegible]
[illegible] | [illegible] ‖ [illegible] ‖ [illegible] |
[illegible] | [illegible] ‖ [illegible] ‖
[illegible] | [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] | [illegible] |
[illegible] | [illegible] ‖ [illegible] ‖ సీతలనిపాపముసనస | [illegible]
[illegible] వెలుఁగొ ‖ [illegible] ‖ [illegible]
[illegible] | [illegible] ‖ [illegible] ‖
[illegible] | [illegible] | [illegible]
[illegible] ‖ [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] ‖ [illegible] ‖ [illegible]
[illegible] | [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] శైత్యములవల్ల [illegible]
[illegible] | [illegible] నాళములను మిగిలి | [illegible]
[illegible] ‖ [illegible] ‖ [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] | [illegible] ‖ [illegible] ‖ మరియు [illegible]
[illegible] శీతల [illegible]
[illegible]

శోకదున్నవాడు నిక్కంబు సర్వేశ్వర శ్రీరామచంద్రుండున సుకుమారుండును నటతుషారాద్రి కుండును సపరాతుల మెం డు... యాగాపాస ... గాపించి ... కమలదళాక్షుండు ... శ్యామసులుండును శ్రీకరుండును కనూద ... ండును పా వనుండును ధర్మజ్ఞుండును అజ్ఞానిషిద్ధ ... జితేంద్రియుండును దీర్ఘబాహుండును నరేంద్ర ముండును ... ముకుందుండును బ్రియభాషియును సత్యవాదియును సకుచు ననేకంబులగు సౌఖ్యంబులు వర్జించి శ్రవణాదిరూప భ క్తిం జేసి పూజ్యుండవగు నిన్నాశ్రయించెం గావున ...

[illegible]

స. శాస్త్రవిహిత [illegible] ంచును బ్రియుండును నగు రఘు రాముని గూర్చి దుర్మతియయు మహా [illegible] దరియు విరూపాక్షి
[illegible] శిరోజయును [illegible] ప్రదరూపయు భేరవా శాశయు నిష్ఠురభాషికయు వృద్ధయు వక్రోక్తియు నశాస్త్ర
విహిత [illegible] ప్రియదర్శనయు నగునాతనికన్న మదనాతురసమావిష్టయగుచు నిట్లనియె ॥ క ॥ మునివృత్తి చేత జటినా
చును [illegible] నడపోవుచు [illegible] శేస్త్రం | బును సకనక [illegible] | జను దెంచితి వేల్పుకాన [illegible] ॥ గీ ॥ నీవు
[illegible] యేమి నిక్క [illegible] | నాడు [illegible] సిద్ధైన [illegible] | నాతచే రిపుహతి యారీతి బల్కు | బడిసి [illegible] స్త్రంబులు
పట్టి చేబట్టబడి [illegible] ॥ గీ ॥ దశరథాహ్వయుడను మహీధవుని కలడు | దైవతపరాక్రమాఢ్యుడాతనికి నగ్ర | తనయుడ
గువాడ రామాభిధానుడను బ | సిద్ధి వడసితి జనముల చేతనేను ॥ క ॥ యీతండు లక్ష్మణ సంజ్ఞా | వ్యాకుడు నాపిన్న తమ్ము డే
[illegible] వా | సీత [illegible] | ఖ్యాతి వడసె [illegible] స్మృతిమై ॥ క ॥ జనపతియగు జనకుని యా | జ్ఞను జననీ [illegible]
[illegible] గారవించి | [illegible] ధర్మం | బును గోరి గాంచి ధర్మము బొరయంగాక ॥ వ ॥ నిను దెలియం దలం
[illegible] నిత్తునెవ్వతెవింకు నేటికి | [illegible] వచ్చి తెవ్వనికి బాధ్యవు నాకొరకంతయు నైన | క [illegible] సుర [illegible]
[illegible] | వనిలలు కాలకించి యనే నా [illegible] జాగమున్న ధారిణి యైౘ ॥ క ॥ [illegible] నాకుయథార్థ
[illegible] | [illegible] రాముడు నేను [illegible] ॥ సీ ॥
[illegible] యథార్థయొక [illegible] గాలనకుదు | [illegible] నాథుని [illegible] యుండనైన రావణు
[illegible] | దశకంఠ [illegible] | చెప్పగాంచని
[illegible] దూషణులన్న గాను | [illegible] మించి యుత్సాహ [illegible] | [illegible] నిమునుకొ
[illegible] | పూర్వదర్శనమున భావమును చేసి [illegible] ॥ గీ ॥ అధికశృంగార
[illegible] | నేను నిచ్చానివారింతె [illegible] | చెప్ప గాలంబు నాకను [illegible] | [illegible] తో నేను
[illegible] ॥ గీ ॥ వికృతురాలు విరూప యీ వెలదినీకు దీటుగా రాదు తనట్టు బోటిగాదు [illegible] రూపతా వాప్తి
[illegible] | నన్ను భార్యాస్వరూపమ్ము నమదిశింపు ॥ * [illegible] సొంపరియు గరాళయు నమోది
యు [illegible] తోగూడ భత్తుంబు గావించెద [illegible] తుంగంబులగు మహీ
ధరశృంగంబుల [illegible] కామి వైదండ [illegible] గలవని యివ్విధంబున మదిరేక్షణ చేత బల్కబడిన వా
క్యవిశారదుండగు [illegible] నవ్వి [illegible] నారంభించెనన్నది సప్తదశ సర్గము ******
॥ [illegible] ॥ మనసిజపాశంబుల చే [illegible] బడిన [illegible] కల్గుశుద్ధ [illegible] పుష్పలయంగ నడి వి
[illegible] ॥ క ॥ అలుగలవాడ [illegible] రాలగు నా భార్య [illegible] | జాలంబులోన [illegible] | రాల
[illegible] తన మానందింప [illegible] ॥ క ॥ కలిమి ప్రియదర్శనంబుక | గలవాడ శుచి [illegible] గలవాడాలుక | గలవా
[illegible] | బలరేఖ [illegible] దనకుక ॥ సీ ॥ [illegible] తో [illegible] గల్గిన వాడు పాయమ్మునం
[illegible] ప్రియము | [illegible] వారల చూడ్కి [illegible] గావించు వాడు [illegible] రూపమునకు దగిన | భర్త [illegible] గలడును
[illegible] ధిపుగా జెందుము హైమశిఖరి | బొందునర [illegible] లేక [illegible] రారోహ [illegible]
[illegible] యుని చేతనాడబడిన | [illegible] పూర్వాపులల [illegible] | [illegible] రాముని [illegible] తోన | నడిచె
[illegible] రాఘవాను [illegible] ॥ క ॥ [illegible] రూపమునకు | నేను [illegible] యొంటుంబిని దౌర్భాగ్యంబా | దాసునాతో
[illegible] స్థానముల [illegible] సుఖముగాక ॥ గీ ॥ ఇట్లు రక్కసిచే వచియింపబడిన | వాడు [illegible] నేర్పుకలిగిన వాడు

రాము । సోదరుండగు సౌమిత్రి చుప్పనాతి । నవ్వియు క్రంబుగా [illegible] పేపె ॥ గీ ॥ ఆర్యవర్యుడయినయన్నరథీరుడు । నై సవాడనగుడు సంబు జాత । సహనయిట్టి దాసునకు నాకుభార్యవై । దాసు రాలవగుట దలతు వెట్లు ॥ క ॥ వనజాతీ [illegible] మృగార్థనము । లరుపడు నాయ్యనకుపిస్న భాగ్యవయి [illegible] । [illegible] వందె [illegible] । మునరెమ వాంఛించి లేదియు త్త ముదాలా ॥ క ॥ దీని ముదుసలి విరూపనే । మానవతి గరాళ లంబన ధృసువిడిచెదా । [illegible] భార్యవు । గానింగ డను భవింపగా గలదుసు [illegible] ॥ సీ ॥ ఉత్తమురాల యూయ [illegible] బు [illegible] కుశలు డె [illegible] । లం దాశయ ము పేయ నానా పరారోహ [illegible] లక్ష్మణు [illegible] । [illegible] ముగ గాళ [illegible] యటాబో [illegible] ట్టి వాక్యము [illegible] । ముగనునలంపో సె సెగి నేస్ర గలదాచు [illegible] రాలుగా [illegible] శాల । [illegible] సీతాసమే [illegible] ధిపనింపు । రాముడు దశరథాము శాత్రవ విరామ । [illegible] శాంత [illegible] । [illegible] లమోహిత రాలు నగు చూ ॥ క ॥ దీనిముదసలి విరూపని । మానవతి గరాళలంబు మధ్యాస్వేగన । [illegible] । గాదె బలుగారవం గాపింపర్రగా ॥ వ ॥ ఇప్పుడీమునుజ రాలి [illegible] జూపుము సవతి లేని దాని [illegible] విహరింపనట్టుగా [illegible] [illegible] విహరించ [illegible] పలిక [illegible] గ్రహం [illegible] రోహిణి [illegible] రాలగుచున్న [illegible] దరిం చియభిముఖంబుగా నేతెంచె [illegible] పాశ [illegible] గుచు [illegible] గ్రహించి [illegible] లుండగు [illegible] లక్ష్మణు [illegible] ॥ వ ॥ [illegible] మోహితరాలు [illegible] బహు [illegible] ॥ క ॥ [illegible] ఘోర [illegible] నారకేసరి [illegible] ॥ క ॥ బలుగీపదోరగు [illegible] । [illegible] ॥ [illegible] । దండెలో కపు [illegible] జెందిరా । కాంత [illegible] । [illegible] ॥ వ ॥ అం [illegible] మోహంబుల చేతమూర్ధి [illegible] రాలగుచు [illegible] సకరవిరూపణంబును నంతయుం బ్రశంసించెనప్పుడియష్టాదశసర్గంబు

****

॥ క ॥ ఆగీతిబడిన దానిని । వైరూప్యముగల్గు దానిబుద్ధిరము । [illegible] సి [illegible] దైత్య డడిగె [illegible] ॥ క ॥ ఎవ యుతమము వైకల్య । [illegible] వ్యాఖ్యా [illegible] । [illegible] మెచ్చ డిచ్చ [illegible] । నినుమిక్కిలి [illegible] లె నేటను విషమున్ ॥ గీ ॥ బలము [illegible] సిరిగలిగి [illegible] । [illegible] శరీరిణి [illegible] । సంశకసమత్వ ముస [illegible] రాదుసీవు । [illegible] ॥ [illegible] ॥ సురగంధర్వుల లోపల । [illegible] సులై సహానికోటులలో [illegible] । కరణి [illegible] । విరచింపంబడి [illegible] ॥ సీ ॥ [illegible] పము [illegible] నేర మొనరింపనట్టి [illegible] । [illegible] విలాసము [illegible] । మోహముసనుగళమ్మున జేసి [illegible] కాలపాశమ్ము [illegible] నస్వ । డిట్టువిరూపగా [illegible] వ్వాడు జగతి

[illegible]క ప్రీతినలుప వాని । జూడనెనిష్ఠ సుకలంబుసురవ[illegible] । బాకరిత నిసహస్రాయుత బ్రాణములను । గొందుజలయు క్షమ [illegible]గోత్రులుహ[illegible]స । మాడ్కి నెజీవితాంతక మార్గణములా ॥ క ॥ అనినాచే [illegible]పులచే । దునిసిన వాయమ్ము గలిగిదా[illegible] [illegible]నె । [illegible]తోటియ[illegible]ం । గొనునె [illegible]భూతలంబు గోత్రులకల [illegible] ॥ క ॥ అనియంతులనాతే హలి । నె [illegible]సిన యె వ్వా[illegible]మేననెడసిన మాంస । మ్మునగూడిన వైభతుర । మున [illegible] గల[illegible] ఓహ[illegible]మలుపొ్ర ష్టమ్ము లై ॥ గీ ॥ అ[illegible] [illegible]సపక్ష్య డైన వాని । యాతుడగు వానిబోమ[illegible]మల వరింప । శక్తిగలవారు గారుపిశాచులు నను । పక్ష్యలనురా [illegible]ఫులను గంధర్వు లేసి ॥ గీ ॥ [illegible] వాని బ్రకటించిందవగదు [illegible] । [illegible]సంజ్ఞ స[illegible]కొనికట్టనీతు । డైన యె వ్వా నిచేసిప్ర [illegible]నంబు । [illegible]ంకబడ్డ[illegible] [illegible]రాల వైరీ ॥ వ ॥ అపుడు భ్రాతృవచనంబాలించి యప్పు డెత్తుకగునలుకగడలు కొనుచుం [illegible]గ[illegible]లహ[illegible]ంబున[illegible]యు [illegible]నరతు[illegible]ల వినాశార్థంబున [illegible]ంతరంబ యాచుప్పనాతి బావ్ప సహితంబగు ని [illegible]సెట్లని యె ॥ సీ ॥ చ[illegible]వాగలు సౌకుమార్యస్విత ల్పా్ర యమ్ము గలవాగ[illegible] । కమల[illegible]య తాతులు [illegible]దఫలాశనుల్ దాంతులు బాపసుల్ ధర్మ రతులు । సన్నదమ్ములనుక్క ప్లాజినవల్కలాంబను లను రామలత్మ్మణులుదశ [illegible] [illegible]మారు లై రిగంధర్వ రాజోపముల్ పాధి[illegible] లక్షణప్రాప్తులైన । వా[illegible] సు[illegible]లో మనుష్యు లోవారిడలప । గూడ [illegible]దులనాచేసే జూడబడి యె । దగుణిలాప[illegible] వక[illegible]మధ్య [illegible]సమ[illegible] । భూ[illegible]తత్స్మధ్యమునను సుదతి ॥ గీ ॥ అట్టి వారలచేసినయ్యెంబు[illegible]య । [illegible] [illegible]మి[illegible]మున సేసి [illegible]సయ్యు । [illegible] నవిఁబోణితెరగుగాగ । నేనుబ్రాపిం [illegible]తెలమితో [illegible] ॥ సంగిర రంగ[illegible]బున[illegible] । [illegible]హరిన వారిబుజా[illegible]బొందనియ । య్యంగనదగు కూడిసు [illegible] [illegible]గోత్రులదలంచెద ॥ క ॥ యూసలవునా[illegible]రకుఫి । [illegible]ంచో లుత టిప్ప గారచింపంబడియ । క్లై శేతత్పు[illegible] । వా[illegible] [illegible]గోత్రులుదట్టిర[illegible]రంగ ముసెద ॥ క ॥ అ[illegible]యారకృసి [illegible] । గొనుచో ఖకుదగ్గి యాజ్ఞగొని [illegible]తిబల [illegible]గలిగి[illegible] న్నుఅవ్వర । ద[illegible]జాగ్రేసక[illegible]దండధర్ సన్నిభుల ॥ క ॥ నకులుశరధరులు చీరాం । బరక్ష [illegible] ములా[illegible]కువారల సతిఫే । [illegible]రదండక[illegible]ంతారాం । తరమున్బ్ర వేశించినా[illegible]నారీ యుతులై ॥ చ ॥ తగని విచారముం గ[illegible]గుదాని[illegible]వాని[illegible]సహించిరా । సగుకుగు వారిదౌగు భిరమానెడు వాడగుతోడబుట్టువిం । పగుకదికో[illegible]మధ్య గినిక [illegible]యుమ[illegible]సులాక[illegible]గం । బు[illegible]సివార[illegible]గి[illegible]సిపొంగ టయాత్మ[illegible]సంగ[illegible]ద ॥ క ॥ అవియాజ్ఞాపింపంబడి [illegible] పరగు నారద[illegible]చరులు మారు[illegible]ప్రెరితంబుల[illegible] జీమూ[illegible]బులుంబోలె నాగ[illegible]నితో గూడన[illegible]దుజన[illegible]డి యె కో [illegible]ంశ[illegible]గ[illegible] ******************************* ********************

[illegible] ॥ మోరయుగు [illegible]పై । వారుల[illegible]ఘూర్ణవ[illegible] । [illegible]కన్నియ తోడన । దారతవ [illegible]చు [illegible]లగునవ్వారిద ॥ క ॥ అతిబలయుత[illegible]టజాంత । స్త్రీసుట[illegible] వసుమతీ[illegible]యా । సతితోడను [illegible] [illegible]తి[illegible]విలో[illegible]సంబు పేసిరి వారల్ ॥ క ॥ చ[illegible]దెంచిన వారి[illegible] । [illegible]జ స్త్రీనరసి రామ ధరణీసుతుశ్రీ । [illegible]వాడు రఘుకులుం । డనఘాసి[illegible]శౌర్య [illegible]జుడగు లత్మ్మణుండ ॥ క ॥ జన[illegible]సుతం బాలింపు చు । [illegible]సుజా[illegible]టి[illegible]ద్వ యంబు [illegible]గుండగుసిం । [illegible] భోరి[illegible]ప్పె దసీసర । [illegible]నవారి[illegible]లం దెగువ[illegible]నై ॥ గీ ॥ అంతవిదితాత్ముడగు రాఘవాప [illegible]ంద్రు । [illegible]వ్యాలించి యెలమిసమ్మ । [illegible]ంచు[illegible] యాడి రామధాత్రీశు[illegible] । పర్య[illegible]వించుసౌమిత్రి [illegible] ము [illegible] ॥ క ॥ [illegible]ంగ[illegible]గారవ । [illegible]సజ్జం[illegible]బు[illegible]జేసి[illegible]ఘుకలో । [illegible]సధర్మ[illegible]మనీషా । సంగుండయ్యమర్త్యై [illegible]జనులంబలికెద ॥ సీ ॥ దశగకశరాజనందనులు మున్నదమ్ములము [illegible] లము మేము ను ద[illegible]బు । గల్గువారము ధరా కన్య కతోడ దుస్తర మైనదుడక కాననంబు [illegible]ప్రా్రపింప నారము రామలత్మ్మణులను వారము ధర్మమా వాస మొందు । వారము

దండకావనవాసులముహింససేయనరింతురేటికిమునులవిప్ర॥ కారమునమానివరని యోగమునజేసి। కలుషమగునట్టి హృ
దయంబుగలుగుమిమ్ము। బిలుకువమాపడగనతిశయ విపినసీమ। జెందితేబాణసాధనాంచితుడనగుచు॥ క॥ నిలువ్రండీం
దులపైబడి। కలయుట కహర్నిలరుగారు కదలుదుప్రాణ। మ్ములచేత మీకు జీవన। మలవడెనేనియసుధాశనా హితులా
రా॥ మ॥ అనుడాథాపీతమాలకంచిపలలాశాధీశ్వరుల్ బ్రహ్మనా। శనకారుల్ పడనల్వురుంబోదవిస్ఫోటనస్ఫారులైవా
రురా। మునినేత్రారుణిమంబువానివచనంబుంబల్కిరత్యుగ్రులై। చునశూలంబులుకేలఁబూనికొనిదుష్కుల్ కెంపు వా
టింపగాన్॥ సీ॥ మహితచిత్తుండగుమాథతేజయగునట్టి ఖరునకురోషంబు గలుగజేసి। యనియంతమాచేత హతుడవై
ప్రాణముల్ విడిచెదవీవయిప్పుడురవాగ్ర। తలమునందులసనెరులమగుమాక క్రియెక్కుడుగల్గునీకొక్కరునకు। నావియం
బలిమొనయందునిల్పుటకునుదుర మొనరింపగ్రమ్మరబసేమి। రమ్ము బాహులచేనియుక్తమ్ములైన। శూలములచేత పట్ట స
పాలికేత। హస్తపీడితమైనశరాసనంబు। ప్రాణములుపీర్యమునువిడియంగగలవు॥ చ॥ అనియిటులాడిపన్నలువుర
ద్యసురల్ రఘువర్యుడుజయం। గినియచునెవ్వి శూలములొగింబరగించిన వారలైనచో। గనికముచే సలంకృతిని
గాంచినకార్ముకసాయకంబులం। దునిమెరఘూర్వహుండలచతుర్దశశూలములుఁ సమస్తముల్॥ గీ॥ అధిపతేడమె
లఁచుదవాడంబుజాప్తు। తులితనారాచములనుచతుర్దశోగ్ర। సాయకమ్ములబిమ్మటసంగ్రహించె। తీక్ష్ణనక్రోధుడగు
చు నంతరంబ॥ క॥ ధనువునసెక్కిడిరక్కసు। లనులక్ష్యముగానికొనుకులిశపుండుసుధా। శనవిభుడు దనుజులపో
ల్చిని వారిక నారసములొగింబరగించెన్॥ ఉ॥ వేలగుజాలువాఁడిముల మించిననాచుసువర్ణశరాస। నాప్రేరితకనలుప
ట్టినిశిఖావళులప్పు డుదైవతద్విషు। ల్జాలభుజాంతరంబులవెసన్ ప్రవేశలించియసృక్ప్రవాహంబులై। వారైన బట్టవెల్వడినవృ
క్షములట్లధరాతలంబునన్॥ క॥ దారిలమూలమహీరుహ। వాలమ్ములుప్రోలెనేలబడి మడిశిగిస్ప। స్థాలనానివిక్ర
తులై। యారయతద్బాణభేదితాశయులగుచున్॥ క॥ నేలంగూలినవారల। నాలోకమొచ్చి గాతు సాంగినయంతరం।
జాలిపడినుడియస్సందా। భీలత్వనుబట్టజేసెభీతింగొనుచున్॥ వ॥ మరియు నాశూర్పణఖ బహువిధమగుగపలి మొర
యిడుచుఖరసమీపంబునకాప్రపించినింతుకి శుష్కించు శోణితంబు గడుర నదియగని యాఁడు ఖీనయంబోలె నంతరంగాలగుచు
వ్రాలివెండియు॥ గీ॥ అప్పుడన్న చెంతనడలుచునాతురారా। లగుచురవళిమాటికలవరించి। ఏకవారవసై మొగము
గల్గినదౌను। రాల్చెబాష్పమునిస్స్వరప్రయుతినీ॥ వ॥ వెండియు ధండసంబున్నంబడిన యాంగాకను కి వియఖ్వ
డాభాసోదరియగునాదుప్ప నాతిపరుగెత్తినబలంబుగా జక్కణంగిన యారక్కసులనాశంబు యుంత్రా సి ది
రంకతిల్సనంబు **
॥గీ॥ అతడుగ్రమ్మరవ్రాలినపట్టిదాని। స్వాన్వయంబువినాశనమలవరింప। బరదుశూర్పణ జూచి దరియష్ట
మైనవాక్యంబు తోడుతననిదె నలమి॥ సీ॥ క్రవ్యాశనులు శౌర్యకలితులాగకల్పునగివు ఘాంచే హి యాగ్యక నే
పరించగబడి రేక్రమౌజనమున కడలేడు గ్రమ్మరసణదినంబు। భ కుంజనాకనగ కుబుమిత్రు లెవ్వా గనదే శితి లైవ
వార। లైనముద్భాషితంబులరింపగనగల దిది హేతువినని చ్చ యింతునేమి। పేక్షవా నాథయగా రొంపనే పెడెందు। కొ
రకుసస్నగమున బోలెధరణియందు। ద్వేష మొన గూర్చెబేటికి దిక్కులేవ। తెగనువిలపించెదేక్షనేన దిక్కుగలుగా
॥వ॥ యిట్లున్నన్నా త్తోశించి యందు దైన్యంబువిడువవలయు లెమ్ము లెమ్మనిఖరునిచే నాశ్వాసింపబడి సు ంబడి గప్పక
తకన్నీరుడుడిచి కొని యన్నయగు ఖరునింగూచి యిట్లనియె॥ క॥ తెగినచెవులు ముక్కుంగల।   గలచే
తనలయికగొనగా। నగునేను ప్రాప్తురాలన। గుదున చేసిప్పడా సగుచున్॥ చ॥ అలపడినా పై నళలలా

నులు నాగొరవక్ భవన్మియు | క్రుంలగుచు సౌరుజుంభను రఘుప్రవరుంగొనకూలపట్టసం | బులుగేల హస్తముల్ గలిగిపా
ప్సగ నల్క—నువాను రాముచె | గలనను మర్మభేదములను కాండముల్ బడిరంద రుద్ధ కీ | క | ధాగుణ తుణమున బడిన
[illegible] దారబలము గల్గువారి గారసిరాను | త్యాగమణుసుమహోత్కమకం | బాహూథంబై సఖీరియె వ్యోందనపుక్ | క||
[illegible] నడపుచు కుంభుము | గలకొను తును భీభిసప్పి కాప్రలగనుటక్ | గలదానసత్తుగ్రమ్మర | నెలమినిపక్ శరిణు జె
[illegible] దాప్రరాతీ | గీ || అలిరయూను [illegible] పీచి కాప్రతతి చెనువి | పాదసు కాప్యృసంభువి స్తారశోక | మునెపవారిధిని మర్మమ్ము
గాలనైన | పెన్నుబిరిపాలంబు నెన [illegible] వేలా | క | నాపదవిని వ్యాగలు | బాప్రిపించిన వారలిట్టి సలలాదులుసీ | తా
తిచేసి శితములకు , రోగంబులచేత ధాత్రి మాసరిసురల్ | సీ | [illegible] రాహితులంతు నాపంకును నీకభిమానంబునె
[illegible] | రాముతోబోకు విక్రమము శక్తియు [illegible] నెయిను నిశాట | నేడునీవహితఘ్ను రఘురాప్యహుని జంప్తవై
[illegible] దై తారాతి [illegible] | [illegible] బుకుకండ [illegible] వినుకు ముల జ్యోవిడిచినీము | చెంతబాణంబులను విడిచెదనికృ |
[illegible] యుసమే [illegible] కామకనాజి | దోషరి యెదిరింపగా [illegible] కాప | టంబు [illegible] విచారింప [illegible] మతిని | సీ |
[illegible] దామాను [illegible] రామసౌమిత్రులబొలింపజాలకే | [illegible] శూరాధి మా [illegible] దనుదుమిధ్యాకోప
తాం | [illegible] వాక్ష [illegible] సర్వప్రవీర్యంబు [illegible] | దనునుంపటను బాంధవానుయు [illegible]
[illegible] కంఠకస్థానంబు [illegible] | రాము తేజంబు చే [illegible] | వగుచు [illegible] పోసి [illegible] | దశగథో
మారక [illegible] | [illegible] తేగన్య [illegible] | * [illegible] చేతవిభూపిత గాలనై [illegible]
చూచానకుంపు [illegible] యిట్లు [illegible] కాగంబులవి పించి కరంబుల [illegible] మోదికొని పిక్కటిలు నుదరంబు
నెల్ల [illegible] నవగల [illegible] గువోగగించె [illegible] పక విం శతిసగ [illegible] ****************
| || [illegible] లలాదులమన్యమున | ద [illegible] చేత సపమానిక్షై | [illegible] ఖండత [illegible] | గలవాక్యముల్తుకు
ముగిపిగి వాడై | గీ | అప్పుడంబును విపులంబునై సగాప | కావమాన ప్రముద్భూతమై పయిట్టి | యెలుక భరియించు
[illegible] శక్యంబు గాదు | ప్రాణముపోశివ లవ [illegible] సిరంబు శరణీ | క | తనుకగా బకుబ్రయిసుంగల | సరు రఘువరు వీర్యము నగిణ
[illegible] | పరి [illegible] దనము | శృరితంబులచేత విమవజ [illegible] పాపముల్ | క | తొలగదగునీ వగపునా | కుంతయు
[illegible] గదను రఘుకులోర్వి [illegible] | గలయ [illegible] తోయము | పిలయము బాపిపంపజేతునేనుద్ధతిగాగ | క | పరశు
[illegible] రాయండై | ధగణి [illegible] విమలజీవతండనుగఘుభూ | పకుసనుణద్యతిగలనై | త్రురునుపుకనుదా గో ప్రలుదుపుహూప్ప
[illegible] | వ | ఖరముఖ [illegible] తోక్తివిని క్రమ్మరన్ప్రగిజుడై [illegible] రాతుకే | శ్వాను గొ [illegible] యాడె మూథ [illegible] తను సంతసమందుచు ము
[illegible] చే | బరువములాడ గాబడిన వాను ప్రశంసితుశౌచు వెండియు | ఖరుడువచించె సర్వులబలనా యకుడై తగుదూ
[illegible] యుక్ | సీ | కలహంబులస [illegible] వారు దారుణంబైన వేగం బలరారు వారు | శ్యామలనీరదచ్ఛాయగల
[illegible] కరర్తసులతి ఘోర బలుగు | సధిక తేజస్కులు వ్యాఘ్ర [illegible] లు మహావదనులస్తస్త నోవతులునవి | శౌలత
గోజ [illegible] ముదీనులలును స [illegible] నాల్గు వేవ్రరద్రిదశ రిపుల | సఖలయస్త్రంబు సేయు శతాంగధనుర | సార శితశక్తి చిత్ర
కృపా [illegible] | మలున నాకౌరకతిజపమ్మునను జేసి | యాయత మొసప్ర సౌమ్య సౌమ్య ప్రభావా | క | అతిమానసన
కంచర | తతిక్రమ పంచుబోవదలతు రఘుకులా | న్విఘద్ధత నీతిసం యుతు | హత మొనరింతుటను నాహవా ధ్యయుడ
నై | క | అనిపల్కాచామ్మంగల | వనజా ప్తాభంబు చిత్రవర్ణసదశ్వం | బునుగల శతాంగ మాయితే | మును గాడూ
[illegible] మగునుడి వెంటక్ | సీ | తపనీయ ధారుణీ ధరశిఖరాభంబు ఘటపాక సావర్ణ భూషితంబు | హైమచక్ర

ముశోభనార్చిత శాతకుంభకీలితమత్స్యకుసుమ ధామము । సంజాతశుభకర శశిసూర్య సారస పరివార శారశాప రివృతంబు । కింకిణీ నవసమాలంకృతంబు విదూర మణికూబరం బసంబాధ మథిక । సైంధవయుతంబు శేతుని స్త్రింశయుగము । నారథంబులు ఖరుడెక్కి నట పవాని । నసుకనాభ్యముద్రిక్రము లరసి యుంచి । కలిబలునిపీనిడూషణునావరించి ॥ క ॥ ఖరు డుమహోత్సాహభయం । కరవన్నాయుకపతాకికలుగలతన్ని । జారరిపులరోషమునసం । దరఖలి కేగ వెడలుమనిరభస్థుం డగుచుక్ ॥ గీ ॥ అధికజవము మహానాద మతిభయంక । రాయుధ ధ్వజకంకుకంబైన యట్టి । క్రవ్యభోజపతాకికీ కాండ మంత । ఖైలు వెడలెను దండకావనమువలనా ॥ సీ ॥ ముద్గరంబులతోడ ముసలపట్టసములతో వాడిశరకుల తోడ హస్త । కలితంబులగు చక్రకరవాలములతోడ భ్రాజమానసతోమరములతోడ । నతిమాత్రఘోర శరాసగదాసిశక్తులతో పరిఘములతోడనుగ్ర । దర్శనమ్ములుగృహీతమ్ము లనదగు ప్రజ్వలితసాధనములతోడఁగాన ఖడుచు భాగపు నానావకుల లు సభ భయం । కరులునై నరిజన రాహుతిలస । హస్త్రములుచతుర్దశశాఖ్య ముల్ దండక । వనతలంబునందలనుపై లుపెడలె ॥ క ॥ ప దాతృతుపో మెకుభి । కరవిక్రముతై నయట్టిక్రవ్యాశనులం । ఖరికించియుంచు కంతయు । సరిగెందరుకాతెఖకాని దళన రథంబుక్ ॥ వ ॥ అంతఖరునిమగలజెరింగిసూయంపుచరితప్రకాంచన భూషణంబులును జిత్రనణంబులును నరుతత్తుంభా ణంబులందోలిరిపు ఘాతియగు నసుకసూతిశతాంగంబు రయంబునంబురికొల్పు చుచట్ల దిక్కులుంబ్రు దిక్కులుంగిక్కరి గనా ఘాటంగావించిన ప్రవర్ధమానకోపాధకుండును ఖరస్వరుండును సఖఖండు పరిప్రభాధారణంబు త్వరపేయఁబడిన తే జస్సంభారితశిలావృష్టిరాలుకుమహాబలాహకంబుభీఁగ్రమ్మ రనన్నతంబుగా మ్రోయుచు నిధిగనంబునఁబహరించువిధంబున నొకసైనన్నది ద్వావింశతిసగణంబు ***
॥ క ॥ చనుచున్నయాబలముపై । ననునసుభగంబుదారుణమురుధిరజలం । బురుగురిసెఖకమువడం । బురహాపరసై నకములభూరిఘనంబుక్ ॥ క ॥ బలుఒవముగలుగుగ్రథ । కలితపెరంగములుకు మ కాండంబులచే । బలసికొనుగా పథసమ । తలమునబోరగిలబడియె దైపనశమునక్ ॥ క ॥ అశుణమ్యతిపాఁలించఁబున । బరగిన దైకొరవి కైతుపకు నైన ను నుచుక్ । ఖరి శేషాంమెంతయుమం । కృత్తహోపింబాదిపసలకాంతి నైనరగెక్ ॥ గీ ॥ అంతరదపతిత్య దండసమానుడు న్ । హైన కేతువువలగొనియధిగమించి । దారుణాస్వేత మైనస్థాధ్రంబునధి । మైన దేహంబుగలిగిన దైవసించే ॥ గీ ॥ దండకావన చెకటభూతలమునందు । క్రవ్యము మమ్రుస్థుడుఖరస్వరంబులగుచు । వివిధవిశ్వనస్వరములుగావింపుచుండె । గ్రమ్మి కొనిమృగములువిహంగములు వినుగా ॥ మ ॥ అనదీప్తంబగుదిక్ప్రదేశమునను గ్రాకారజంబూకసం । తతిరతోశుభ సూచకోగ్రతరనిధ్వానంబులై మ్రోసెసం । గతధాత్రీధ్రసమానభీమతరమేఘంబుల్ పరోరక్తసం । భృతిజెన్నొందిన నాచునింతికొనెదగ్ప్రంధాగ రాథ్యం బొగెక్ ॥ సీ ॥ భీషణంబుపాండ్రంబు రోమహర్షణామగు తిమిరంబువర్షించె ది క్ప్రదిశలు । వ్యక్తంబుగా వెల్లవయ్యెక్షాద్రంబునగుచ సుప్పనకొనయగుచునసంధ్య । కాలంబుకర్కశశాశించె ఘోరమ్ము లైమృగమ్ములునువిహంగములును । ఖరముఖమొకసెను ఖ బనైమటచుభయకారులై గోమాయుకంకగృధ । ములునఁ రోద పేసె పేనాభిముఖతనాది । సంతతాశుభకరములై జంబుకములు । దారుణ విడశనంబులై ధ్వనియొన చేశ । జ్వాలికలు గ్రోలునట్టి యాస్య ములశేత ॥ క ॥ పరిఘముగలిగిన దగుచుం । బురణింపుచుధూమకేతువ్రల దగెరవిడ । గ్రరిపర్వణము లేకదివా । కరునధికగ్రహము రాహుకబలించెనోగెక్ ॥ క ॥ త్వరమైబ్రతుకహాలంబై । కరుపలి వీచెంచెనినుడు కాంతిదొలగెరా । ఖరిపితిభద్యోతప్రభ । సరిగాబొంగారెనుడు నిశాయంబెలమిక్ ॥ గీ ॥ అణిగిన మొసల్లుజలపక్షులగు చుచా

డి। నట్టివారిరుహములకు నంబుజాక్ష। గమ్ములు బ్రసూనఫలనికరము దక్కి। ధాతుశేఖరములు నయ్యె దక్షణమునా ॥ క ॥ కాంచలిదానాడిపరయా। ధరలో హితమతు చునుద్ధసంబరజముల్। బగగెను విధి కాచీత్యు ను। శరణధ్వని యతు చుశాలి కనకగంబుల్ ॥ సీ ॥ పితురులతోడ సంగడముల్లై కొరుఫలువార్తి శేషాక్షిలదర్శనములగుచు। నందన కాంతా రివనము మేనంబుగా జగతీతలంబు సంచలనమయ్యె। చేరిప్పై మొరిసైనుధీమంతుడగు నట్టి భరతనిషవ్యభుజంబుగదలెస్వరము। ద్రష్టు పయ వ్యెనంత టజాతవీశకుంక స్థియశుని వులచేసెన సెచుకురు। మెచ్చె వాదులేమంబునందోలగడ దెస్స। నంకురింపు చుబొంగా కనట్టియుతిశ। యములను త్సాహములగాంచియాభరుండు। బలిశెనవ్వ నవ్ర డెల్ల పలలభుజాలా ॥ గీ ॥ అగ్ర దర్శనములనుసముద్ధితముల। సీమ చాలాత్సాతములనెల్ల నేనుజింత। సలుపవీర్యంబువలననుశక్తిదనరు। వాడుశక్తిదన చరాలివారికనే ॥ మ ॥ శిత్రబాణంబులచేసెదుల్చెదనళ్ సీమంబునంజాక్రులం। మృతిధర్మంబునమృత్యుఖండలతునెనే పారునట్టిక్రథము। ఉతిన కలత్న్తుబుదము స్నాప్రశలలోత్రి కరకాలికాకాంబర। ప్రశ్యదనసంహారంబుసేయక ఒనంబా టింపను త్సాహముల్ ॥ గీ ॥ యేనిమిత్తంబు రామమహీశ్వకునకు। నాతనిసహాయదగునక సెప్పు గమ్మనియు। వారికి లాలధారనాస్వాదనంబు। సేసిసాకాంతుగాగు నసచిలియ తెలమా ॥ క ॥ మునుబూర్వకంబుకనంబయ। ముదొకించుక మేనియద్ధ ములయెందులనా। కొనక నిడిపగ్నేతం। బస్మేతను మిక్కు లనుగించియాతనునేషల్ ॥ క ॥ సురనాథుని మత్తోరి। శస్వగసంచారంబు గాంచు వాసవికగనం। బరిశ్రత ధాతుబోసు। హాయియించెడ మరియు నేలనామాన ఫలల్ ॥ గీ ॥ అయ్యసురవరుకజితమాలకింప। యుతగిరాధికసంతో షమధికమించె। నట్టిగగన్యంతేలనిచయంబు మృన్య। పాశములచేతబంధింపబడినదగుచూ ॥ సీ ॥ అతిదర్శన కాంతియుంగుచు మహోక్షులు దైవసిద్ధ గంధర్వచార। కొన్వితుల సిద్ధులగుచు జొచ్చి పూర్వ కక్షకులైన చూఘనులువచ్చి। కూడియొండొకులు వాకు చిప్రగజముల కథసంగసర్వంబు నల కునెస్స। రట్టిగోవిదవులక వ్యెదుశుభము చక్రకకంకు సమరగంగమునన్నెల్ల। దిజవైరం బోలె రాఘవుడు సమర। ము నపౌలస్త్యులక్రవ్యభుజులగెల్పు। నన్న విది యెక్కువ నైపుమహాషికారథము। రాముకులు బాకుశలు రైయాస్థలకు నా ॥ వ ॥ అనసిరిబిగరాయుసను వందినయోటి పలాదవాహినిల్। భరుదుఖంబు చేబగము తాంబునసత్వ గస్వత్తి జేసెని। స్వగంమొదర్పిస్పర సంగతిగత్తిగ వాసిగాంచిని। స్వర మజేసి గాహవ విశారదులైనసురా రులెంతయల్ ॥ వ ॥ అ నంతరంబు సేన గామి యుస్సా నుపసునద్ధిగ ౧౨౦ కుం విహంగమందును దుజాయుందును గగవీగాయుందును బరు ముందు గాలము ఘు నను వేఘు గాలియు వసోమాలియు సపాన్యం పుసు గుధి గాస్యందును నైసుమహావీలను సీస్త్రపుకుకుంబకి వెస్టింపి ముండికట్ల నుమహాపాలుంపును స్తూలాయుండును భ్రమాథియు త్రిశిరుండును సనైకుసీన లువుపుచమామకుంబునను గలికూనను వెనుకొనవనిరుగ్ర వేగంబుచు యుద్ధాభిరాముకంబును తారుణంబును నగురజనీచ రవీన సైన్యంబు గ్రహంపం శ్రీశాకరిదివాకులపం బోలెనా రాజకుమారులం బ్రాపించెనన్న గ్రితయారావింశతిస్సర్గంబు ॥

॥ చ ॥ పరవాగ శిగభీర ధీరహిత దేవదేవ ప్రసన్నహా। రరమాలంకృతసూర సూరశశిదీఘ శ్రీయశోధీధీ। ర రతామ్నాయవిచార చారుసురేంద్రస్తుత్యదోస్సారసా। రరసాధృత్యపతార। తారగిరిశైర్యస్థైర్య శౌర్యాంచితా ॥ క ॥ శ్రీరమణీహారమణీ। భారవశీర్యంగభక్తదక్షసతంగా। స్వాగత్య తాసారగుణా। కూర్యగత్య తావర్తనుధరకలిశరథాంగి। భుజంగప్రియాతం ॥ స్ఫురద్విద్రుమోద్దామసూర్య ద్విజింపస్ఫో। చరస్థేమవైహాయసశ్రేష్ఠరంప్ఫో।సురద్విణ్మహాధీశసిందాలసింహా। పరంధామదివ్య ప్రభావాసిరంహో ******************************

గద్య ॥ ఇది శ్రీమదుభయకవితానిస్సహాయసాహిత్యధురంధర శ్రీమద్భాగవతపురసుబ్బశాస్త్రిప్రణీతంబైన శ్రీమద్రామాయణమహాకావ్యంబునందు యథాశ్లోకతాత్పర్యంబుగా తెనుఁగించిన శ్రీమదారణ్యకాండంబునందు రామకృత దండకావనప్రవేశంబును తాపసాశ్రమవిలోకనంబును తత్కృతాతిథ్యంబును విరాధయుద్ధంబును తద్వధంబును శరభంగాశ్రమనిరీక్షణంబును శరభంగనిర్యాణంబును మునిజనసమాగమంబును తత్కృతనిజరక్షణప్రార్థనంబును తద్రక్షణార్థంబుగా రామకృతరాక్షససంహారణప్రతిజ్ఞయును సుతీక్ష్ణాశ్రమప్రవేశంబును తత్కృతాతిథ్యంబును సీతారామసల్లాపంబును పంచాప్సరస్సరోదర్శనంబును మున్యాశ్రమనివాసంబును రామకృతాగస్త్యభ్రాతృప్రవేశంబును అగస్త్యభ్రాత్రాశ్రమప్రవేశంబును అగస్త్యాశ్రమాగమనంబును తత్కృతదివ్యచాపాది ప్రదానంబును తదుపదిష్టమార్గంబున పంచవటీప్రవేశంబును శూర్పణఖాగమనంబును లక్ష్మణకృతతత్కర్ణనాసికాచ్ఛేదనంబును ఖరసైన్యాగమనంబును శ్రీరాముండు ఖరదూషణులకన్యోన్యయుద్ధంబును గలిగిన ది ప్రథమాశ్వాసము **********************

అరణ్యకాండంబునందు ప్రథమాశ్వాసం సంపూర్ణం

శుభమస్తు

అరణ్యకాండ ద్వితీయాశ్వాసప్రారంభము

శ్రీలక్ష్మీహృదుకుచకల । శాలి ద్వయ్యగమదద్రవాంకితవక్షా । పాలితసోమన్యపశ్రీ । ఫేనకదాద్వలసగరకేశవ శౌరీ ॥ అవధరింపు మవ్వలికథ విన్నవించెద ॥ క ॥ ఖరముఖ సౌఖ్యము గలిగిన । ఖరదాశ్రమసీమ వేరగారా రఘుభూ । వరుఁడ యవ్వనంబుల । నరయవిలోకించె శోదరాన్వితుఁడగుచుఁ ॥ గీ ॥ అంకురించినపగిది సస్యంతదారు । ణంబులై జనా లకహితంబులగుచు । బోదమినట్టి సముత్పాతములదిశించి । భాషితంబు వచించెను భ్రాతతోడ్పు ॥ క ॥ అనుగారు గను దరనా । శమెునరఁగఁబోదమి ఘోరసంఘంకవిదా । రమునై నయనాభాగాభా । తముల విలోకనము సేయుదగ నటు చూవా ॥ క ॥ ఖరలోహితంబులగుచును । ఖగనినదములగుచు దిశలు గగనమునం దగ । బిరువంబు లగుచు నెవం । దగ ములు సంస్పృష్టరక్తధారములగుచుఁ ॥ క ॥ అధికుస్సహింపుచునభూ । మనిహారములు నాకు నిఖిలమార్గణములకాం । చనస్పృష్టములగు చాపము । లను బ్రాపింతును దమంత లక్ష్మణ యెలమిఁ ॥ క ॥ వనముల దిగుచు పక్షి । న్నానిపాంగిము లెట్టిశబ్దములు పెల్లియుచిటఁ ॥ మనకభయము క్రవ్యాకుల । కచనకుబ్బక సహ సందియము బ్రాప్తమగు ॥ క ॥ వింగులగనద్ధామంబగు । జగడము గాగలదు లేక సంశయమధికం । బగునీ బాహువులు మా । యగటకు జిగిమీరి మాటిమాటికి నదరు ॥ గీ ॥ మనలకు సమీపమున జయమ్ము సబగనకు । నపగతంబగు జయము సంప్రాప్తమగును । గాంతి యుక్తంబునఁబ్రసన్నతగల్గి నట్టి । దగుచుదోచును యుష్మదాస్యంబుజూగా ॥ సీ ॥ ఆయుధారీతుయంబగు నెవ్వరికి సమరార్థమై వృత్తులైనట్టివారి । యాస్యంబు నిష్ప్రభంబగు పెల్లియ ననుకుల ఘోరనినాదంబు క్రూరకత్తు । లకుగల్గుసుల చేతను హతంబులగు సిసిపాణముల మహానిస్వనంబు । వినవె ననాగత మునను బ్రతిక్రియ జతురతు శ్రేచ్ఛకజనుఁ జేసి । పద్వదూరు

త జేరంగబడుచునగాన | వృతసంఘులడుగణము క్రీడరంపు | కుహూబ్రకేశింపు మదనిజగొనితసుధగా | చంచవకుఖను కాణ
| చంచవనిచు ‖ క ‖ దరుగొనిత చేగమనా | చుసుకులపై యాన యగగనమ్యేదునాడి | నుతినీ చేబ్రతకూలం | బదరిం
గోళ్ల పెట్టనిమనైపళ్ళు ‖ క ‖ బలమున కూగత్పంబుగ | గలవాతకునీవవీరిగ చేతు గొంకుగ | గలుగదు నిత
సూకులు | చిరిని ము గావించుకొరకు దలతేవనేసిగ ‖ గీ ‖ ఇవ్విధంబున రాఘువపూర్వీత లేతు | ఊతను డుపంగబడిచు
నతోడ | రాఘుతమ్ముడుంపి ల్లనా రాచమములను | గొంట్ర బైసి చేకు గణము కుహరసీమ ‖ క ‖ జనకజతోడ సుమి

(*) శ్రీరాముడు చిత్రకూటమునకు మరలి సీతా లక్ష్మణులను ఒక్కటిగుహాంతరమునకు చిత్తిని తోయుద్ధంబు సేయుట (*)

తో గుహ నుంచి కుహ సేంటయను దమ్ముతునాడు | గ్రాని జెను రఘుకులపా | వసుధబొరింగొనగవజ్రవమణము దోడి
‖ చ ‖ అసలముతో సమా మగనా కనచందంబున నాగమూర్పసూలం | డిసయనలంకృ తిండగుచు నేర్పుపహాటమికో
గ్నాగ్ని నా | ఘనతరచాపబాణములు గైకొని యాబలశాలి యానస్థిగ | దనరెవని దండంగొని గుణధ్వనిపూరితదిక్పు డే
శి డై ‖ సీ ‖ జగము దశకంఠ వహ్నిసంతసులు బ్రహ్మమహర్షులు లేదు దెంచిరివచ్చిపుల్లు | సుఖులాంపురుషులుగదిశి భాషించి
సమసంగత దేవభూసురులకు | స్వనిభా మ్యేకునవిసంగాయసంగింబునంమ బర్పడువుల స్వ్యాత్మభూతు | లసురకృసుల
ఖియులపెంచినసులనెల్ల నబోలెడించురాము | డను చునురియొండొరూహించియాడిరిట్లు | దారురాక్షసులకుచ
శతసహస్ర | రాతు చూచినయొకడు రాముడంతడు | డనియొనపగిలందుధర్మాత్ము డొ ‖ క ‖ ఆనిరాజపు
లసిద్ధులు | ముకొసిగుమిగూడి కొన్న మునీశులుగనం | ఏనికుశలులై యుండిరి | యుపవనస్థలిమానులై నయమ్ము తాత
లక ‖ గీ ‖ ఆజిరంగస్థలంబున సంగ్రథించు | వాస లేజస్సమస్పీత తైడె నవాని | దశరథసుమాగుజాచి సాధ్వసము వలన|
లఖానంబులక్ష్మపసంచరించె ‖ క ‖ ఘనగము కుహ్యయముగ | లిని కోపము గద్దిసట్టిగిరిశుని రూపం | బన వ్యో
బులజాక్షుడు | పనపకా రాము నసమునకురూతంబుగ ‖ మ ‖ అనిగంధగన్వలుచాణుప్ గ్రదిశులత్యంతంబుగాభా
| బులగావింపగ దారుణధ్వజయుతంబుగ గేసని వాగ్నిసా | తనసంమా ముదారసిస్వన మమర్త్యద్వేషిసైన్యం
తవబాడిక్రి గ్రుతియింపగాబడి వెనగ్గృతకాంబునై యంతటగ ‖ సీ ‖ ఇతరేతరంబుగా నైగుచు పంతంబు లాడు
చుమికులశరాసనమ్ము | లెక్క నైకొని చుపిజృంభింపుచున సతిహసిత తారాపంబులలవరింపు | చునునిహతానకస్వ
నలుగలవారి విఘలనివాదసుద్వీపినసీమ | సింహనాధ్వని చేవనీచర శ్వాపదమ్ములు వారికైసకాఢ్ముడులగణింప | కలిక
శృన్న మతుచోటికధిక వేగి | మునుగభీ గాంబుని ఘంబునసమస్త | సాధనయుతమ్ము నైనత త్సైన్యమావ | రించికొనియె
రాఘుపూర్వీత లేతు ‖ క ‖ అనికథముఖముగ నైతెం | చినయాతుకు సేసనజాడిక్రి జేకెనుయుద్ధం | బున ధీరుడైనరఘు
తనయుడు సర్వమునదృష్టి దాకొలుపుచుగిగ ‖ క ‖ పాదయంబుల వర్షిల్లైతు | ప్రదరంబులు దూసిభీమ బా
సెను | కొ దపించితీవ్రరోషా | స్ఫుకుడమ్యోసమ స్త్రరాతసవధార్థమగాగ ‖ క ‖ విలయాగ్ని బోలెనాతడ |
పిలుంపు బాడుక్రలకనశక్యు డయినచో | నలతేజస్సంయుక్తుని | బిలకింపుచుజనిరి విపిన దేవత లెంబిగ ‖ క ‖ కినుక
చిన యారఘు | తనయుని రూపంబుదర్శితంబగునవ్వే | శనుడౌకునియధ్వరముగ | హసనము గావింప బూనుహ
గరూపమునగ ‖ * అంతదగ్గాన్న కంబులను భూషణధ్వజసమాజంబులను కృశాను సమానవణాంబులను నట్టి వమరాంబు
లంజేసి యసురవాహిని వ్యూహంబు భానూదయంబున శ్యామలంబగు నభ్రజాలంబు పొంగిన య్యేనన్నది చతుర్వింశ
తిసగ్గం బు **

॥ చ ॥ పరిధృతకార్ముకుఁ డరిభవిఘాతుకకోపముగల్గు రాఘవుం | డరుదుగ ఖరస్యందనస్థితుఁడుగా నటుఁ జంకిసునవంది కాంచె
సం । భరితగుణంబు బాధనుఁ బట్టి నవానిడి శించిసూతుఁడీ | తురవ సమేతుఁ రేచ రఘునాథు నెదుర్కొన జేయుమంచొగిన్
॥ క ॥ ఖరునాజ్ఞం దత్సారథి | హరులంబరికొల్పె రాఘవాభిముఖుండు । త్వరతరభుజుఁడాక్రూరుఁడున్ | బరికంపిత చాపుఁడ
గుచు వనియించుకడన్ ॥ గీ ॥ అతిశయంబుగ బరికొనినట్టి వాని | దర్శనమొనర్చి యసనినాదంబుఁబొదల | నాభరంటిం
పుడు శ్యేనగామ్యాదిమంత్రు । లాసురారులు వలగొనిరన్నికడలా ॥ క ॥ ఆకదని చరాంతరసము । దారశతాంగాధిరూ
ఢుఁడుచుండారా | వాకాంతగాశదీప్తాం । గారకుఁడున్ బోలెనట్టి ఖరుఁడు దనర్చెన్ ॥ చ ॥ ఖరరథచక్రనేమి పరిఘట్ట
నసూతపరాగ మాలికాం | బరమణిమండలంబున నివారితబాహుపరాక్రమాసురో । త్కరకరవాలదీధితి నికాయసమా
వృతసర్వదిక్తటాం । తరమునిజానకస్వనవిదారితభూధరమయ్యె నత్తరిన్ ॥ క ॥ అసమానశౌర్యరాఘవ । వసుధా
వరవర్యునంతఁ బాణసహస్రం | బసమునఁ గిడిచి సంగర । వసుమతిఖరుఁ డధికమగుగపంబొనరించెన్ ॥ గీ ॥ అంతదా
రుణకార్ముకునారఘూద్వ | హాగ్రణిని దుర్జయని సమస్తామరారు । లపుఁడగొనుచు ననేకమ్ములైనశస్త్ర | సంచయమ్ము
నజేసివర్షించిరెలమి ॥ సీ ॥ ముద్గరాయస శూలములచే బరశ్వథప్రాసఖడ్గములచే భండనమున | రోషదర్పితులు
ద్ధోషాచరులు మహాకాయులు మేఘసంకాశులతరి | రామునదలించిరి రథగత్యములచేత బర్వతకూటనిభంబులైన । యి
భములచేఁగకుత్స్థకులభానుభేదించి కదనంబునందు రాఘవుని గెల్వ | గోరికేగెఁ బ్రౌఢ యుద్ధ రఘుగణములు | బాణసంపాతము
లురామపైనఁ గురిసె | వర్షమొసరించునట్టి జీవనధరములు | ధారగమిచేత ధాకణీధరముఁబోలె ॥ క ॥ తగసానిమ్మ
మశదద | ఛ్ఛరసంఘాతంబు రామ వసునాథుఁడాగిన్ | శరములచే నరికట్టెను | శరనిధి సింధు ప్రవాహసంఘము గనకా
॥ వ ॥ అంత నారామునుపై హాంగంబున దారుణంబులగు నాస్త్రప్రహారంబులచేత భేదితంబులగు గాత్రంబులుగలవాఁడగుచుఁ దీప్త
బలశుననపార వజ్రపాతంబులచే మహానమహీధరంబుఁబోలె బలియుండు గుండెఁ బలుప్రశ్నఁబులంకుఁ దర్కంబు గదోగ్రకు
రికట్టఁ బడిన రఘుకులాధిరాముండగు నారామునుఁ సంధ్యాభ్రంబులచేఁ గప్పంబడిన ప్రభాకరుండుఁ బోలె ప్రకాశించె
దివిజగంధర్వసిద్ధ పరమర్షులును బహుసహస్రంబులచేత సమావృతుండగు నొంటరిగాఁ బరికింపఁదగుచుండి గర్వాడనంతరంబ
రాఘవుండత్యుత్కృష్టుండును మండలీకృతకోదండుండును నగుచుశతసహస్రసంఖ్యాకంబులగు నిశితసాయకంబులుబరగిం
చి వెండియును ॥ గీ ॥ కాలదండోపమానసముల్ గంకపత్ర । సంజ్ఞగలసాయకంబు లశక్యములన | వారితంబులుఁ గీటించి
వర్జితములు | రాఘవుఁడు లీలవిడిచెసంగ్రామమునను ॥ క ॥ అరిబలములందు రఘుభూ | వరుచేతనులీలవిడువఁబడినట్టి
శరో । త్కరమసురుల జీవంబుల । బొరిగొనె గాలక్రుతపాశపుంజమువంబోలిక్రూన్ ॥ గీ ॥ తచ్ఛిలీముఖ తతులణద్దై వతారి
దేహములఁ బ్రచ్ఛిశోణితార్ద్రితములగుచు । గగనసీమంబు జెందిప్రకాశితంబు । లైనపావక తేజంబులట్ల వెలిగె ॥ వ ॥ వెండి
యుఖండనంబున రామమహీమండలాఖండలకోదండమండలంబున నిర్గమించి విఖండితరక్షోమండలజీవ కాండంబుల
సుప్రచండకాండప్రకాండంబు లెయ్యవి యక్కాండంబులచేత నిఖిలభూషా పరిహీనదితంబులగు బాహుదండంబులను కో
దండధ్వజాగ్రంబులను శుండాల శుండాకారంబులగు నూరున్నలను సుత్తుంగకవచోత్తమాంగంబులను సంగరంబునభంగం
బుసేసిరఘుపుంగవుండంత నప్పుడు తపనీయపరికర రథకలితతురంగంబులను దురగాధిరూఢులను మాతంగంబులను మా
తంగాధిరూఢులను హయసహితసారథులనుద్ధ్వంసెనప్పుడి పంచవింశతిస్సర్గంబు ***********************
॥ ఉ ॥ ఆలమునఁ గాలదాశనిచయంబుల సంహరణంబొనర్చి తా | కాలునిపోలుపేరిచి వికస్వర సరోజముఖాగ్రతీవ్రబా
ణా గుల చేత నంబరచరాధిప శాత్రవమండలంబునా | భీలతరార్తనిస్స్వనము బేర్కొనె భేద్యతమాచునంతటన్ ॥ క ॥ శిత

సుర్మ శ్ఛేదిసాయకా॥ తతిచే రాఘవునిచే ంగ త్రైస్యంబు । దీఖతమగుచుసుగముజెందదు । హుతవహుచేఘప్పవనముసొంద
ననగకకా॥ సీ ॥ ఘోరసత్త్వను గల్గు కొందఱు శూరులు రామాభిముఖులై జేరంగ నేగి/పరశుశూలంబుల పరమసాధనము
లవైచి రాశ స్త్రముల్ వరభుజుండు । రాముడు వారించి రణమున సంగరముల్ దునిమి జీవంబులుగొనియె వాని । చేఛిన్న
శిరసులుఛిన్నవర్మధనుస్సులై సువర్ణసఖారకాహతావ । సీపములుబోలె బడిరనీ సేలమున । నంపుదళ్ళనయా త్రివశా
రులంత । శస్త్రపీడితులగుచువిషణ్ణులగుచు । ఖరునిగూరిచి పారిరి శరణమునకు ॥ క ॥ వారలనందర గైకొని । యూర
టగావించి వెండియుంగాకు స్థ్సం । గూరిచి యెదురుగజనవిబు । ధారాతియు పూర్ణరకర్ముడగుదూషణుడుకా ॥ వ ॥ మరి
యుదూషణుం బరిపోషణుంగా నాశ్రయింపుచు నారక్కసులందరు పిడిపడి సాలతాల శిలా సౌధ నోత్కరులు శూల
ముద్గర కరులును ధనుర్ధరులును దుర్ధారబలురును నగుచు శరాసారంబులును శస్త్రవృష్టి వారంబులును విడుచుచు మ
హీరుహపాషాణ వర్షంబులముంచుచు సంగ్రామంబున రాముకా బోకేకపాదవిరీ రాఘవునకాని శాచరోఘంబులకుం
గ్రమ్మరమహోఘోరంబును రోమహర్షణంబునగుచు దత్తమ్ములసమరంబన్యంతంబయ్యె వారలతిక్రోధులగుచుమరలిరఘువ
రునన్నికకల నావరించి బాణవర్షంబులు వర్షింపుచు సుద్యతంబులగు బాసంబులుంగల్గి నయ్యసురులచేతదిక్కులుం గ్ర
దిక్కులుం బ్రవృతంబులయ్యె నమ్మహోబలుండు భైరవారావంబుగావించియుత్యంతదీప్తంబగు గాంధర్వాస్త్రంబురాక
సులపై వెడలించిన ॥ గీ ॥ చాపమండలమున శతసహస్రంబులు । బైలు వెడలెనంతబహ్వసాయ । శముల చేతబూరితము
య్యెనకలమ్ము । లైననట్టి దశదిశాంతరములూ ॥ క ॥ ఉగ్రశరధరునిశరవరో । త్కరముకా వొరగింపుచును నికషణాస్త
కా । బరగించువానిగాంతురు । శరపీడితులగుచు నానిశాచరవర్యుల్ ॥ క ॥ శరతిమిర శరితదివా । శరసంకలితాగ్ర
నుగుటగాకుగ్గినకులా । భరణుండరివసయింపుచు । శరములు వర్షింపుచున్న చందంబయ్యెకా ॥ వ ॥ ఒకసారింబడ
వారిచే నిహతవాన్నెక్కుడ్వకా వారచే । నొకటగూలెసు వారిచే నైరియ నాసుర్వీస్థలం బొంతయకా । శకలత్వాహతక
స్నతల్ పతనముకా సంకీర్ణాకగాంచిపో । యగగాన బడి గాసిశాచరుల నందం దెక్కుడౌసంఖ్యలుకా ॥ వ ॥ అన్నడుసం
గరంబున రఘుపుంగవుపదరంబునం జేసి విభంజితోష్ణీషు హితోత్తమాంగంబులనువిభిన్నాంగదసంయుక్తభుజంబులను విచ్ఛి
న్నబాహువర బాహుకవహంబులను విపాటితనానారూప భూషకాఘట్టితఘోట్టాణంబులను విదారితవివిధసముత్తుంగ
మాతంగశతాంగంబులను విచ్ఛాదితానేకచామరవ్యజనకేతనాతపత్రంబులను విహస్యమాన శకలితశూలపట్టసప్రాంతంబు
లనుంజేసినెరపబడిసవిశ్వంభ రావలయంబతిభయంకరంబయ్యెనన్నదివద్విం శతిస్వగంబు******************
॥ గీ ॥ హతనమైనజాసీకమరసియధిక । బాహుడగుదూషణుడుబంచేపలలభుజుల । నాలముల వెన్నెసంగనిమై దువే
లు । దారుణత్వరితుల నని వారి తులన ॥ చ ॥ తరుకర వాలపట్టస గదంబుమ చాపల శూలవృష్టులకా । గురిసిరి వారలం
గటనుగుత్తము గానరిజీవహారియా । తనుద్భవదాలివృష్టినిహతంబొనరించెను దీవ్రసాయకో । త్కరముల చేత రామవసు
ధాపరిపాలుడు ధర్మశీలుడుకా ॥ క ॥ శరిమాలితమగువృషభము । కరణినియవ్వానకుంప్ర గైకొనిరఘుభూ । వరుడు సమ
స్త నిశాచర । హరణార్థముజెందెనధికమగురోషంబుకా ॥ గీ ॥ తేజముననుబ్రకాశించు తెరగుగాగ । సంతరోషసమా
విష్టుడై శిరీశు । ఖముల చేతను దూషణకలితమైన । సేనపైనన్నికడలవర్షించె నెలమి ॥ గీ ॥ అలుకయూని యంత అఱర
తుణుండగు । దూషణుండుశత్రుదూషణుండు । వజ్రనిభములైన బాడినారసముల । గురిసెనా రఘుప్రవరునిపైన ॥ సీ ॥ అం
తనతిక్రుద్ధుడగుచు రాముడు వీరిఘనకార్ముకముగూరికమునద్ద్యంచి । యనిపీరుడగుచుహయంబులనాల్గిటినాల్గుతూప్రలఖం
డనంబొనర్చి । విలుతీవ్రశరముల బొలియించియర్ధచంద్రంబున సూతుశిరంబు దెంచి । తద్బాహుసునిభజాంతరముమూ

కమ్ములవెక్కలించినను వాడు విరథుండయ్యును | తామ్యతనుపాతనూతుడౌ పాతశరాసు | డయి ధృతిశైలశృంగ తులితంబగు నె
త్తము | హైమనీరజ వేష్టితమమరబలని | కాయమర్దనమగు పరిఘంబుగొనియె ‖ వ ‖ కాపురూదీవ్యాయస శంకుసంకీర్ణం
బును బరవసౌజ్జ్వలితంబు నుదంభోళిధారాకారస్పర్శనంబును పుటభేదనద్వారదారుణంబును మహా మహీధర సన్నిభం
బును సమోఘంబునునగు పరిఘంబు గైకొని క్రూరకర్ముండగు దూషణనిశాచరుండు సంగరంబున రఘుపుంగవుం గదియ నేతెం
చినా ‖ క ‖ ఆరాఘవుఁడఖిలముఖగతు | డై రాసన్నట్టి దానిపై స్తాభరణో | దారంబులైన భుజముల | నారాచద్వయము
చేతనలియం జేసెన్ ‖ క ‖ తునిగిన చేతులు గలవా | డని మొనయం జులదొరంగె నతిదేహుండై | ఘనభిన్న హస్తదంతా |
శనియుంగల పరిఘ మింద్రధ్వజమనఁబడిన యొకన్ ‖ గీ ‖ తునియలగు కేలు చేతనాదూషణుండు | వసుమతీవలయంబున వ్రాలె
విరిగి | సట్టి కొమ్ములు గలిగినయట్టి ద్విరదగ | గలిగినట్టి సమున్నతగజ ముపోలిక ‖ క ‖ దురమున నిలిచి ఖరుడు | డొరగిన
యాదూషణుని గనుంగొని భూతో | త్కరమంతయు మేల్మేలని | పరివ్రాజనైన చెలి రామ పాణిజవముఖ్యల్ ‖ సీ ‖ ప్రోడల
తరమునవ్వృత్యపాశావపాశితలౌచు ముఖ్యరు పేనఁగ్ర | ఘాతులైనను మహా కపాలుండు బహుబలుండగు స్థిమాథియుం
స్థూలాక్షుండెలను | కుడికొని రాఘవక్షో ణీశు బొదలిరియ మరాహిగండు మహాకపాలు | ఘనదీర్ఘశూలంబు గొ
ట్టసంబు స్థూలాక్షుడు గొని పరశ్వాయుధంబు | గొనిప్రమాథియు గవనిమాకొని వారి | నెనియా రాఘువుండు తీవ్ర
శరగతి | యంబుచేసను మిక్కిలి ప్రాపుల గన | ఖలుల కై పడిమిగుల బలిగ్రహించె ‖ క ‖ దురమున మహాకపాలుని | ని
ఱ మేటి బాణముల చేత జెండాడెను ద | చ్ఛరచయములన బ్రమాథిం | బరిమార్చెను రామభూమిపాలకుడెంతేన్ ‖ క ‖
స్థూలాక్షు వినాశము లబం | ఘూలాంబక మలను నిండగా గూర్చెనచ్చో | వ్రాలినపృథ దయ్యె పిటపో | ద్వైలమహాసంహా
రంబు విధమున వాడున్ ‖ క ‖ కినుకకు గొంతేశ మాత్రము | నన్నైదగు వేలకూరమణాసహచరసలా | ద లబంచ
సాంప్రం సహితిగా విలంచి చెలికా శమనాలయమున్ ‖ క ‖ పాలనిసదూషణు నామని బలములనాలోకసంబుపడ నే
డై | యలుకం గొనియతిబలురను | బలనాథుఁడు ఖరుడు వంపఁజ్ఞాపించెన్ ‖ చ ‖ బలమగు శ్యేన తోడరఘుపత్యు గని
త్యుగ్రతరోరసంగర | స్థలిని బదాతియుక్తముగ జన్చె ననూపము డేగెడెల్లదై | తృలువివిధాస్త్రసంఘలనుకేగి
బంచుచునిట్టులం | బలిశిఖకుండు రాఘుపుని పైపైఁగదిసె సముదగ్రరోషుడై ‖ వ ‖ అంతశ్యేనగామియు పృథుగ్రీవుండు
యజ్ఞశత్రుండును విహంగముండును దుర్జయుండును గరవీరాక్షుండును బరుషుండును గాలముఖుండును హేమమాలియు
మహామాలియు సర్పాస్యుండును రుధిరాస్యుండునను నన్నెదు మహావీరులును బలాధ్యక్షులున సగు నేవలున్ గలుపన్నరుగ
రమోఘపరిధరౌఘుంబు డొంగింపుచు రాఘవుం దాకినా ‖ క ‖ అనలతులితంబులగుకాం | చనవజ్ర భూషితాస్త్రసంఘ
ఘనం | తనుబొలియించె దగ్ధుల | మునకితరంబైన తేజముం గలవాడై ‖ క ‖ పొగలంబొగలెడు నగ్నుల | పగిది నగడి త్రు
డుపు చేతభానిలు నయ్యా | శుగములు లత్త్రిదశారుల | బొగిలిచె వజ్రంబులధిక భూజములగతిన్ ‖ గీ ‖ రామభూనాయ
కుండు సంగ్రామసీమ | నూరుసంఖ్యలు గలనిజా రారివరుల | నూటనారసముల చేసమ్మదించె | వేలసంఖ్యల వారగల వే
ల చేతా ‖ గీ ‖ ఆశరంబుల దుంకన్నన లైనవిండ్లు | మడిగిపాడిరైనసొమ్ములు మైమఱున్నలు | గలిగినట్టి నిశాచరకాండ మె
మి | నైతురుల దోగిపడెనవనీతలమునా ‖ చ ‖ అనివిని ఖడ్గ వెంట్రుకలు నసప్రములూకటగిల్లి సడ్డత | ద్దనుజుల చేసనెల్ల
విదళనల చేవర వేదిబోలెబ | ర్వసుబడెద తుణంబు హతరాక్షసమైవనమున్ బు చూగ్రము | ద్యోనరయప్రథంబుచు
పహుశో ణితమాంసపంకమై ‖ క ‖ నరుదును బదాతియునను | కృశానుడు ననగు రామభూమిశాంతుని చేత | కరంచట్టై

[illegible] | దయలుండకుమాన్ల వేలుబడిపూలి కొరకై ॥ క ॥ ఖరుడు మహారథుడు నిశా | చరుడుం ద్రిశిరుండును రాముజన
విఘ్నశిరోం | [illegible] స్త్రరాతున | పరివారము [illegible] బడిరి [illegible] ॥ క ॥ అవివాక్యాలకిపీశ్యం | బునవం
[illegible] వారల [illegible] | క్రూరవిక్రాయులందరును | మునిచేతంబడిరికదన మునక్రగ్రమునకా ॥ వ ॥ అంశబలశాలి
[illegible] రామన్పపాలమాలి [illegible] ద్వేలంబను [illegible] యాభీలబలంబాలోకించినటకుడుంకు దారంబును దేవ
తోవిజృంక [illegible] భుజం [illegible] చండంబు [illegible] రాముంగదిసెనన్న [illegible] క్షవింశతిస్స గంబు ****************
॥ సీ ॥ రాఘవు [illegible] భిను [illegible] చేరంగ బోక | వాసి [illegible] చెంత కేతెంచి వాహినీశు | దమకశత్రుంమ్ము త్రిశిరుండు ననైడు సం
[illegible] బడయువానవచించె [illegible] | సీ ॥ నరుబంపుసాహసంబునను విశ్రాంతిగై కొని సంగరంబునగూలినట్టి | దా
[illegible] భుజాడైరాముని [illegible] బలాయుధంబు | చాపంబుస్స్వశి [illegible] సకలరాతుసపధామునకు రామునివ
[illegible] | వీరికిరణమును [illegible] త్యవుసెండెసమి త్రలమున | జనకతాన్రి సునసంగరోత్సాహమున
[illegible] | స్వశక్తి [illegible] వృగివిన్ప్రాయుకణ్యాకీమ | హనకమును [illegible] రాముడు హతుడుగాగ | దానణగబోరికై రాముదరియగలవ్రా
॥ గీ ॥ అత్రిశిఖచేగబ్రా [illegible] | బవరమొనరింపుపొమ్మ [illegible] | మృత్యువందులనాస [illegible] కత
[illegible] ॥ క ॥ తురగయుతమూది [illegible] | నరదము తోడుతనుద్రిశిఖకకలాన్ని |
శ్వరుబొదివె [illegible] | ధరణి ధరను పో [illegible] ధరణి [illegible] ॥ క ॥ శరధారానికరంబుల | దొంగింకు మహా
[illegible] దొలుతం [illegible] | తరమూప జలాద్రశ్రేణి | [illegible] నాదంబువాడు సంరంభించెక్ ॥ మ ॥ నరవాథాగ్రణివచ్చు
[illegible] కరు [illegible] | శరబాణంబులువింటిచె తగదలంగాజేయు తుంగైకొనెక్ | సరవింబొల్చె ససంకులం
[illegible] | ధరి నాగంబులకట్లభూపతికి గ్రవ్యాహారికిక్ పెద్చు గాక్ ॥ క ॥ త్రిశిరుని చేము
[illegible] | దశ [illegible] | వశుడై యుస్పొంగి [illegible] వాక్యంబని [illegible]
॥ గీ ॥ శౌర్యమున [illegible] రాక్షసబలంబు | వ్రాలచేతను బలెశరమ్ములనునుదురు | తాడనమొనచెమామక ధనువ్రవ
[illegible] దెరలుసాయకములను బ్రతిగ్రహింపు ॥ క ॥ యారీతిబలిక్రూసర్పా | కారచతుర్దశశిలీముఖం బులచేతక్ | దా
[illegible] మొన చెరోప | సొప్పుండై త్రిశిరురొమ్ము సంరంభుండై ॥ గీ ॥ నమ్ము గా జేయు బడిచదర్పములచేత | బొలుచు సీత్ని
[illegible] లను దస్తు | రంగములునాల్గుపడి మొశ [illegible] | సారథిదొరంగెనెన్ని దినారసములా ॥ సీ ॥ వీనివిల్లున్న
[illegible] యవు రాఘవుడు ఖండించె మాగణముచేత | [illegible] మానాతేరివల్ల నునైగని [illegible]
[illegible] హృదయంబు రాముడుప్రి దరంబుల [illegible] సాయకంబుల వాడు జతతగాంచె | తీవ్రశిలీముఖత్రికమునన ప్రి [illegible]
యాన్ను [illegible] రోషించియాపలాడు | మూనుశిరములుద్ధ్రంపరాముని శరముల | చేతబాధితుడై రణసీమనుండు | వాడురజని
చరుసుమునుబడినయట్టి | వారితోడుగనె త్తుకుగారగూలె ॥ వ ॥ అంతదక్కినఖర సేవకులకు రక్షసులుగిక్కు నెడి నిలుక
[illegible] గొనప వ్యాఘ్రభయంబునం బారుమృగంబుల చందంబునంబరు గెత్తు వారిం గాంచియులుకగొని మరలించి దాను [illegible]
[illegible] గవయన్స్వ ఖరనుండు వ్రాలెరాముసావరించెనన్నదియష్టావింశతిస్స గంబు ******************
॥ [illegible] ॥ అత్రిశిఖసితోగూడం | దునుమాడంబడినయట్టి దూషణుబిగనుం | గొని రాము విక్రమంబుం | గనుగొని సంత్రాస
[illegible] నెలమిక్ ॥ మ ॥ ఆనివాగ్యంబు మహాబలంబునుక సైన్యంబొంటిమై రాముతో | తనునీల్లంగని దూషణత్రి
శిఖులందద్విస్త్ర తాసీకముక్ | హననంబొటయునాపలాడుడు ఖరుండాత్మంగరుండుండిజా | డీక్రనిగావించిమ బాంధ్రి
గొన్నను చిమాడ్కిక్ రాఘవుంబై కొనెక్ ॥ క ॥ ఘనకోదండవికర్షణ | మొనరించిరోషప్రశ్రి తోంగర కా | శననిశి [illegible]

ఖరముతో బై। దానవు ఖరుడు కకుత్స్థవంశ పీఠకుమీఁదన్ ॥ గీ ॥ నారికంపింప జేయుట పారములకు। రోషమునశీఘ్రచేతఁబ్ర క్షేపణాది। శేవకములగానసింపుఁడు జెంట్రు జేసె। ఖరుడురథయుక్తుఁడై శరోత్కరము చేత ॥ మ ॥ శరసంఘాతసమస్త దిక్ప్రతతిదిక్సంధానకుండై నయా। ఖరునుద్ధుంగళశాంకునింగనిమహాశాంతాసనుండామహీ। శ్వరముఖ్యుండనలాభ సౌగ్ని కణమార్వ రోగ్రబాణాళినం। బరమచ్ఛిద్రముగా నొనరిచెఘనమావ ధ్వజంబులం బోలెతిన్ ॥ క ॥ ఖరుచే రఘు భూవరుచే। బరిమ క్రమునై ననిశితబాణంబులచే। శరపరి వారంబంతట। నడు దారగనంబరంబు లకమయ్యెన్ ॥ క ॥ ఇతరేతర హాతియత్నో। ద్ధతిఁబల్లనుగండు మీఁదిదాఁడుగారవమును। గృతియించెను నిరుపురశర। లతిపరివృధి వెల్లడయ్యె ఘనుండప్పుడున్ ॥ సీ ॥ అంశవికజితీవ్ర గ్రనాళీకనారాచంబులను నాజిఁ గ్రమఁకరుండు। రధికుఁధనుష్పాణి రాఘవుబుద్ధ వస్థితువానితోఁ గ్రేపంతతినిజేసి। యతిగజంబునఁబోలెసడపసమ స్తభూతంబులునుగన్గొనైదస్బలమ్ము। నడుహంతయగు రామ నరవరుఖరుడప్ప డతిచరిత్రాంతనత్యంతసక్య। దలచెపాశకరునిదండధరునిమాడ్కి। సింహవిక్రాంతగామిని సింహ సదృశ। విక్రమునివానిఁగనిరామవిభుఁడు పేచ। మృగము నుమృగేంద్రుఁడట్లు సహించడయ్యె ॥ క ॥ మునసర సరసీరుహంబం దుఁ భంబగునట్టి తేరుతోఁడుతఖరుఁడుం। తెఱుదాముఖాదవె చాపక। మునుబాదనంకమఁపఁగనుంబోలెనొగిన్ ॥ క ॥ ఖ హృదయుడై నయాగఘు। జనవరుముష్టిప్రదేశసాయకయుతమా। ధనువుకునమాడెఖరుడు। సుగరలాఘవముదర నంబుగగఘటుత ॥ క ॥ సుగనాధాళిఁ దొలితే। తెగనారాచంబులేప నాగైకొనియా। ఖరుడతిరోషుండై క్రం। ప్పురను విభేదనమొనచాపమర్మమునంకన్ ॥ గీ ॥ అంతనసమాన తేజసుడైన రాము। సాయకంబులవెయ్యింటసంగరాన। నిష్ఠ లనిలెట్టి బడినవానిగనొనచిన। యుకుతెరంబను నాదంబు ఖరుడు సేసె ॥ మ ॥ ఖరనిష్ఠ క్రసుపర్వతీవ్రశరగస మూహంబు నన్ భానుతే। జుకఘు శ్రేష్ఠుని కంచుకంబు హరమై చ్యోతిస్థలిన్ వ్రాలెడ। చ్ఛగవిస్ఫాళిగాఁగ్రుడై యసగనుస్థసాన్వి రాముండుభా। స్వగతత్వించెవిధూమపావకమురేవన్ గ్రుద్ధుడై యంటన్ ॥ క ॥ అరిభేదన కుండారఘు వరుడరినా శంబుకొరక వారితహార్హీ। ఖరిశశరాసంబంత। బరిరంపింపుమనొనరె బటునకంబున్ ॥ క ॥ కలశీంబునవమ్మ జేసి। కీలిమ్య క్తముగాగన్నైడి కృతియింపగనా। సలవేణుపర్వసంబంధము। కలశాఖ్య మెలక్కోట్టి ఖరుసన్ బొంబిన్ ॥ గీ ॥ తనన్నతపర్వంబులనుదుకనక। భంఖములుగలసాయకంబులనుజేసి। క్రోధయుతడౌచు రఘుకుల కుంజరుండు। గలు బునధ్వంసఖరథ్వజంబు ॥ క ॥ బలురీతినిగనయోగ్యత। వలునందిన కట్టి శాంచనధ్వజమవనీ। స్థలిబ్రాపించెఁగనై వత। ములనాజ్ఞంజేసియర్యముడుఁబోలెనొగిన్ ॥ క ॥ అలిగిఖరుడు నాలుగుగా। ఫలచేనారాముగాత్రములగలచిచిమి। కీలిమర్మజ్ఞుడుతోమర। ములజేసెన్ దశరథీంద్రమును బోలెనటన్ ॥ క ॥ ఖరశాస్త్రకముక్తామిత శరవిద్ధండగుచురఘు వంశస్థితను। స్పృగణుండకుచుసుదర్రఘు। వరవర్యుండధికరోషసకుండయ్యెన్ ॥ గీ ॥ ధనవృగల వారలందుమోధన్ స్మృదైన। యాశధుతూర్ణ్తమైనయాహవమునందు। నధికలత్యంబులగునట్టి యారునారం। సములగొనివ్రేసెమిగులనా శ్వానియగుచు ॥ సీ ॥ శిరమొక్కటిశరమున నిరుమాపులనుబాహువులనొవ్వనేసి యుష్వలశశాంక। రవినక్షత్రసాయకత్రయ మానవతుంబువిదళించి యటమహావిక్రముండు। చండకరోపమ శరములరక్కసునియుర భేదింపగాదలచియంత। వాసి నారసములు బహుమాటుపిడించి రథయుగమొక్కనారాచమునను। శబలహయముల నాలుగు సాయకముల। సారథిరంబు ననిమద్ధశరముచేత। బలయుతుండు రథస్థాంగములనుమాట। సతమువలెంటగలచిమహాబలుండు ॥ గీ ॥ శక్రసిహసుదు రాముడు శరసమేత। ఖరధనువుచ్ఛావరశశిరీముఖమునద్భుంచె। వజ్రగతిపదమూశవనారసమును। వజ్రసమ్మునఖరు

-సువ్వంగఁ జేసి ॥ వ ॥ అప్పుడు విదారిత కార్ముకుండును విరథుండును విభేదితమకుట సూతుండును నగుచు భుజంబు కరవా
-స్త్రంబగుచు లాఘవంబుగా నిధరణియందధివసించి దత్తమయంబునకుఁ గొని విమానాగ్రగతులగుచు నిర్జరులు సుబర
[illegible]ములును నెగడెంచిమహారథుండగు రాముతిరస్కారంబుగాఁ జిత్రబహుపిశితులును బాణంబులును నగుచు బాధించిర
[illegible] దిపఞ్కోన త్రింశత్సర్గము ***
॥ క ॥ విరథున నస్త్రితనిరఁడా । కమ్మఁగిఁక ఖరునికిఁ గురించి కారస్ప్రుడుని । ధరగ తేజోయుక్తుడని యె । నరుడారమ్యదూ క్షి
పూర్వమగుపరుషోక్తిఁ ॥ క ॥ కరిహరధరతనసంచుద్ధం । బురులిరమగుబలమునం కనెండెదునీచే । విరచింప బతిమెళ్లిక
ర । పరనిఖిలజగజ్జిగుప్సితమూర్తమనెంగిఁ ॥ క ॥ భూలోకమూలకుతీవ్రశరుడు । పాతకుడుఁ పాపకర్మకరుడేనిమగు । జ్ఞాతఁ
ఘుఁడుత్రిలోకీ నేనయు సనిల్వలేకనిన్నననేలా ॥ క ॥ జగతికివిరుద్ధముగ్రం । బగుకర్మముసేయుకానియఁతుఁడమస్తం॥
బగునట్టి జనముదుష్కర । మగుదుంబోడగట్టినట్టియహిఁసేఁబోలెఁ ॥ గీ ॥ ఆశవలనను పాపంబు లాచరింపు । డును దెలి
యఁ దెవ్వఁడతి కానుమునదమత్తు । డగుచు నాంతని నాశంబు నగయనగును । [illegible] సునరక్తభేరంబుగతి దలంపా ॥ చ ॥ అస
మూలదండకారవనమునంకువసింపు ముదగ్రచారులా । మునులననధించి యేమిఫలముఁ గడించెదో సర్వలోకసిం । దనులు
[illegible] కలుషలోకపతులుఁ [illegible] | బునవసియుండరో [illegible] మూలములారిసమూహకుఁ లట్టులఁ ॥ క ॥
దురితము [illegible] । [illegible] । కరమగు ఫలమును సత్యం । బరయునబుము [illegible] యుక్త
[illegible] ॥ మ ॥ [illegible] లగటఁ బాపించులోకంబునఁ । దురితవ్రాత మెుదమాస
[illegible] । [illegible] పాపచర సంఘుపాపనాశార్థమో । సురవైరీ చనుదెంచితిఁ
[illegible] ॥ గీ ॥ [illegible] కాండముఁ । [illegible] నిర్గళంబు । సేనధాత్రి
[illegible] ॥ గీ ॥ ధర్మసంచారులెవ్వారుదండకావ । నంబునంతులసీచే దినంగ
[illegible] సైన్యాస్వైరమగా ॥ క ॥ శరములచే గూలిసెను । నిరయస్థుని
[illegible] । [illegible] ॥ ఉ ॥ కోరికదప్పక
[illegible] । [illegible] హీనయం । చీకహి రాముడాడనట
[illegible] । [illegible] మెుదపుఁజురోషయుక్తుడై ॥ సీ ॥ రణమున బాణ్యశ రాఘ
[illegible] ప్రసిద్ధుడవగుసట్టినిన్న । [illegible] వేవిధి విక్రమో [illegible] । తన్నగ శ్రేష్ఠులాత్మబ
ల [illegible] చేగర్వించినవారలైయుండుకేని । [illegible] తాత్ములు రాజపాంసనులువ్యర్థంబుగా జగతిబల్లు । నట్లు
[illegible] మృత్యుకాలాభమాహ । [illegible] పాపింపవీకు దేవ్యా [illegible] కులము । వెలయ జేయుచు సన్నుతి సలిపికోసెదు । సలిపి
[illegible] దాశరథి రామా॥ క ॥ పరితప్తశాతకుంభ । స్ఫురితకు శానలము చేవిపోలికని వాక్యం । బరమునఁ [illegible] కులఘుత్వము
బురడించును సర్వకాలములయందెలమిఁ ॥ క ॥ సరికింప్రమునస్నగదా । కరుణింద పనించు వానిగదల నిధరణి । ధరవర్గ
ముధాతుస్థలఁ । బరికర్పితమై దసదుర్ఘపర్వతముక్రియఁ ॥ క ॥ కరమునగదగైకొనినే । భారిగొనజాలుదునుసమరము
[illegible] త్రిలోకీపాశము । కరమునధరియించునట్టి గాలుడుబోలెఁ ॥ గీ ॥ బహుళకామంబు నీచేతబల్కఁ
బడియె । నేనుభాషింపగల వాడగాన [illegible] । భానడస్తంగతుండైనగాని యంత । నాల మునకు విఘాతకుడైన గా
॥ క ॥ తగనీకొరకై పదునా । లుగు వేలగు నా వైరులుంగూలిరినిం । దెగటార్చు [illegible] నసిపు । డగపరదెదకారికక్రవ

మహాజనముల్ ॥ మ ॥ అని వాక్రుచ్చి మహోంగదుండగు భానుండత్యంతరోషముం దురా । మునిసైన్యంబ్రభిద శేంద్రసాధన నిభంబుం దద్దశాఖండమే । శ్రనవైవందదు దార దీప్తగదయున్ భుజాగ్రగుల్మ ప్రభా । ననిఘాతంబొనరించి వక్షస్థకటకన్ దశాప్రాంతదేశంబునన్ ॥ వ ॥ అంతనంబరంబానం బాదుకొని సమ్మత్యపాశోపమానంబుగా దేదీప్యమానంబగుచు నేతెంచు దాని రాఘవుండు మోఘానేకభీషిభంబులం జక్కాడి నశిలీముఖ భగ్నంబగునగ్గదశ్ఫురిత యమునమంత్రాపదంబులన్ గూలిన వ్యాళియుంబోలె నేలవ్రాలెనన్న దిత్రింశత్సంగ్రాంబా ✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻

॥ గీ ॥ ధర్మవత్సలుడగు రామధరణివిభుడు । బాణములచేతనగ్గదబడనడంచి । గర్వసంభరితుండౌచు భానునిగూర్చి । పలికె సంస్థమై నయాభాషితంబు ॥ క ॥ బలసత్త్వముగలవాడవు । చలలాదనహీనగానబడి మెన్నిడి । బలసత్త్వము నావలసి । బలివై ప్రాపించెడివృథ్వధ్వముగాగన్ ॥ క ॥ బలమగువాడవు తక్కు । గలయీనిగద నిశాతకాండంబులచే । నలిమైధరణీతలమున । గలసెనుబిశ్వాసమున నతుఘాతకయగుచున్ ॥ గీ ॥ నిహతులైనయామినీచరవరులకీ । యస్రమార్జనంబునలవరింతు । ననుచునెన్నివాక్యమంటివినీనసీ । దట్టిదైన వాక్యమన్యమయ్యె ॥ క ॥ అనృతంబాడు వ్రతముగు । త్సనమగుశీలంబునీచధర్మంబునగ । ల్గినకర్కశుసీయసుభాల । గొనిసాధుమృతంబువిహగకుంజరదట్టన్ ॥ గీ ॥ బాణములచే శభేదింపబడి విభిన్న । మైసకంరంబుగలిగినచట్టిసీవు । ఫేనదుగ్ధదభూమణంబై నశోణి । తంబుగ్రోలగనయ్యెడుధరణియిపుడు ॥ సీ ॥ రేణుసంఘాతకరీతాంగపాలివై ప్రసస్తసన్యస్తభుజాయుతుండ । వగుచు దుర్లభమై ననయంబవను బోలెధాత్రిని గౌగిలించి నిద్రింపగలవు । దీర్ఘనిద్రవశమౌచు దితిజనాశన సీమ్నంధినిపడినయాదండకమ్ము । లయ్యెడు శరణ్యంబు నందిన వారలకావాసయోగ్యంబుస్మదీయ । నిశితసాయకములచేత సీతునిహత । మైన దండకవనమాట యమరవైరి । నన్నునిభయము లగుదు శాసనము నందు । నన్నికావ లవిహరింపనగుదురెలమి ॥ క ॥ దళితేశుబంధువర్గము । గలరా హసకాంతలిప్రసుగస్నిగ్నసమో । ములునాసైన్యయుతులై । యపురుసవాగ్ని ౦లయులకు గొనుదుర్ ॥ చ ॥ నిరంకుశకర్తనుల్దగి సంతతిగ్గినవారలేరికిం । బలివబదిట్టినీయొక బంధుల్వ నాగుసంతత । ఉభవిబుధాహితాకుటిలచిత్తన్మశంసకయున్న దిత్తమై । పతనమొనర్చగన్నినిగ్రసు లంకనౌ ముహామ్మదుల్ ॥ గీ ॥ ఆహవమునయిట్టులాడునా రాఘవ । ధరణివిభునిగూర్చి భానుదురోష । ఘనపదీప్రనినదముం - వాక్యము । నలువమీగభస్వనాసుగోనర్చె ॥ క ॥ అలసకులయందుమలనేనియు । నలుకుగోనకనంతనిశ్చయంబుగ । బాలయుగు వాచ్యావాచ్యము ॥ దెలియవుమృత్యువనకీవధీనుఁడవగుటన్ ॥ గీ ॥ కాలపాశంబుచేనుగట్టువడిన । వారలకురెపుణ్యుఘలు వాగలరయ । ప్రకగతములగుజ్ఞానేంద్రియములుమనసు । గలుగువారలకార్యమకార్యమెఱుగలెు ॥ చ ॥ అటనిట్టులన్ ఘూర్ణ్యహుసినాదత్రభవిహారశైరిభూ । కుటిముడివెట్టి చెంగటను గొప్పమహీరుహముంది శించియం । తలనసినుండు సాధనమునన్ని ఖిలంబును గాంచుచున్ సము । ద్గుత్తరవక్షుండగుచు దానిసగర్వగ వేసె నింతయున్ ॥ వ ॥ అంత మహాబలుండగుచ బాహువులదర్పాలంబుచెకలించి రామునుద్దేశించి హతుండవుగమ్మని పల్కిపైవైచిన ద్రవాసవాలియగురఘువుల బాళి నైబడనేతెంచు దాని శిలీముఖజాలంబులంజక్కాడి మురంబున భానుంబోరిగొన భీమణంబగు రోషంబు గైకొని సంజాతఘనాసుండును గోత్రధరకాంతలోచనుండును నశుసమరంబున బాణసహస్రకంబున భానుని ఛేదించిన ॥ క ॥ అశరకంబుగంగం । హత వివరము వలన ఫేన శలితము బహుశో । ణితము దొరగెత్తుస్రమున । క్షితిధరవహినీక ధారచదురిపై ॥ క ॥ మరమునసుదగ్ధ గుడురఘు । వరశరములచేతమూర్ఛవడపురియగుతో । గరముతాథిక గంధంబున । నరయుగను

స్త్ర పటముగాంచి బొదవెల్ | మ | అతిరోషంబున వచ్చి నక్షత్రునిం గ్రుద్ధుండై కిష్కిందిచి | తతశస్త్రంబుల విక్రమంబున ప
దవిత్తెంబు సుక్కిపోవ | క్షణికోన్నగదిచెంచి బ్రహ్మాశగతుల్యాస్త్రంబు సాటీకభీకర్ | హతమున్ పేయున్ శ్రాను రూపశర
మంత్రంగై కొనెన్ రాముడుల్ | గీ | భీకరుండగు దుర్జనరదేవుడైన | వాసవుని చేత నిర్వంగబడిన వాని | ధర్మమానసుడైన
యాతండు భక్తుని | గూచి రాముండును నవ్వె పేచి విడిచెను | క | శతధార నిభోరాయా | న్వితమైన ఘనవర శరాస విని
యుక్తంబై | యతిశయమగుతత్వ్రకరం | బతిపతనంబు వ్యోమభుజాంతరసీమన్ | క | శరవీతి చూరాతుర్చేలెన్ | బరి దశుం
డగుచు నేలపైబడి యొక్కద | క్షణకాగి శ్వేతవనంబున | హతుచేతండగుడైన యముడుంబోలెన్ | గీ | వజ్రమున జేసి వృ
త్రుండు వడెనో వ | మునను నముచివి ఫంబున భూరివిభుత | తాలకాశనిహతుడగు బలుడుబోలె | నాథకుండు విభేది తడ
గుడుబడియె | గీ | అంతటను రాజఋషులు మహర్షులైన | వారలందరును మిగూడి వచ్చి రామ | చంద్రుని పూజ
గావించి సంతసంబు | నైనయు వారెవరు వచియించిరిట్టి ఘనతే | సీ | ఈ యథామును నకు మహేంద్రుదున్న గడి స్త్రీగాశ
షా శారిపురంధరుండు | శరథంరాత్యూభా వాసమునకే లెంకపుద్ర శరతమ్మలను శౌర్య యుతులనిట్టి | యసుకుల బొలియింప
… పాయంబు నెప్పహూరులతోడ సీనలమన | శరుదెంతుకేతరమాకలరించబడి వెసీచేనిట్టి కార్య మోహితిత లేక | దం
… బులను త్రమతాపసులను | తంబగాధర్మము జరింపగలరుగనై | సిట్టి … బునంతులనైనని చార | గానుమ స్త్రంబు
గానన్ కాశపకలూ | క | శేరి మొకయించ ప్రచర్చుడు | భోగసుగురిపెరిప్రమోదమునకు విచిత్ర | కారవర కుసుమధా
రా | సారంబులమున గామచంద్రుని మూడన్ | సీ | రాముచేని శితశరంబుల చేతనభగాంబెక్కువడు ముహూర్తంబుచే

(*) శ్రీ రామచంద్రుని చేఖరమాష గాదులు మడియుటగనిలక్ష్మణుండు హనుమన్నసీతం దోట్కొనిమరల వేతెంచుట(*)

గ | … దూషణాది రాక్షసులును బహునాల్గు వేవురు గూలిరి విపులసమర | మునవిధితాత్ము గాముని మహాత్కార్య మాశ్చర్య
సుకరాటవిష్ణ శక్తిపరతి | బటిమనుంబుపీక్షింప బడుచున్న దివిచిత్రమాగడాయనిఇట్టులాడియట్టి | యమకులందరు సుఖమా
పనప్పుజరిరి | మెట్టి తరిగిరి మగణంబు నైదసిపీరు | డైనయాలక్ష్మణుడు సుఖయుతుడు జేరె | నవనికన్య తో గూడనార్త్ర
సంబూ | మ | మునిసంపూజితుడౌచు రాముడు జయంబుంగాంచు వాడాయద | చ్చుని చేత్రాథిరాశడౌచువీరు దగుచుం
బొందెన్నె వాసంబటన్ | జనకస్త్మావకపుత్రిశత్రుహరణున్ సన్మానిసంతోషతా | రినియాభగణను కౌగిలించు కొనెసం
హృష్టాత్ము రాలై యొగిన్ | గీ | అధికమోదసమన్వితయవనిజాత | పతితత్రయ్య భోజనవాశేమిాథ | నంబు గావించిర
ఘుకులనాథుపన్న | యునివిలోకించియాహ్లాదమునదనచా | వ | అంతనప్పుడసురనికర మర్దనుండును బ్రహర్షితాతు
లగుముని పతులచేతబరిపూజితుండును నకనతనింగనుంగొనిముదాన్వితవదనయగుచునై దేహి గ్రన్ను రగౌగిటంబొదవిపరితు
ష్టరాల య్యెనన్నది షట్త్రింశత్స గంబు ***

| గ | అంతటనకంపనుండు త్వరానుయక్తు | డగుచుదండకమను నరణ్యంబువలన | రయముతో జనిలంకాపురంబుసొచ్చి |
… దైనశకంటు హాచియాభాషితంబా | క | అవియండుభకుడు హతుడ | య్యెనుదండకసంగతులున నేకులసురలున్ |
దు … సిరియొండాకరిదే | జనుదెంచిన వాడరాక్షసకులాధీశా | క | అవిఇట్లుబల్కగాజతి | కనుగవకెంపొలయగాన
కంపను దెహం | బున నిర్దహింతుకై వడి | నని యెద కాన్యుండునిట్టి దగుభాషితమున్ | క | వ్వలి గోరెదు నెవ్వని
చే | వలిరమ్యమునాదుదండకారణ్యంబుం | హతమయ్యె సకలదిగముల | గతినెవ్వా డిల్లుడాందగాజాల డొగిన్ | క |
ధనదుని శేసను బలసూ | దనచేతను యముని చేత దైత్యాంతకుచే | తనునాకొరకై యప్రియ | మొనరించి సంలభ్య సౌఖ్య

మొందంబడునే ॥ గీ ॥ దండధరునకేనుదండధరుండను | కావకునిదహింతుకాడననుడు । మరణధర్మమునననుస్మరణమ్ము
గావింప । నేనుసుత్సహింతుమృత్యునైనా ॥ చ ॥ పవననితీవ్రవేగమడపండగు వాడనునేనటీ ప్రిక్రం | ధవహాసఖాజ్ఞ మిత్రు
లనుదగ్ధ మొనచేదనల్కనంచున | ల్కవలయసం శ్రీకంధరునకంపను డప్పుడుకేలుమోడ్చిదై | త్యవరుభయంబువల్లన
భయంబడుగంగొనసంశరరా క్రిచేత ॥ గీ ॥ అమరవైరులకధిపతియైనవాడు | దశముఖుడు వానికభయప్రదాతయగు
ట । సందియముబొంగనట్టి ధామము మొనచేత | గంగము దోలంగుచున నయ్యు కంపనుండూ ॥ సీ ॥ దశరథవిభునకు గన
యుండు సింహాసంహాసనుండు గలడుపాత్రియమ్మువాడు | వీకుండుప్ర ధుకీతికావృత్తాయతసమున్నతభుజుండు సంపద దనగు
వాడు । విపులతరస్కంధు సుపమాగహితబలశౌర్య యుక్తుడు రామసంజ్ఞగలడు | వానిచేతనుజనస్థానంబున ఖరుండు హ
తుడయ్యెదూషణాద్వితముగాగ | నపుడకంపనువచనంబునాలకించి | యమరశాత్రవపతియగునట్టిపంక్తి | కంధరుడుసన్న
గేంద్రంబుకరణినూర్పు | బరపనిగుడించిపల్లెనీభాషితంబు ॥ గీ ॥ దైవపతితోడసకలసాధనవితాన । సంయుతుండౌచు
నారామజనవిభుండా | కానెకొండుజనస్థానకాననమున | బరచినాడా యకంపనపల్కుమనడూ ॥ క ॥ దనుజాధినాయక
డుబ । లిగ్ర నయావ్యాక్యంబునాలకించి మరియుకం | పనుడుమహోక్తుండగు నా । ఘుననిగ్రహాపంబు బలముగడువచిఱుం
చెక్ ॥ సీ ॥ అతితేజసుండుగామాభిధానండెల్ల విలుకాండలోకలబలయుతుండు | పరమగ్రయశస్య యౌవనసంగరం
డు దివ్యాస్త్రనిశాప్తకడనిపోల్కి | యాజుబలవంతుడానన్నడు లక్ష్మణసంజ్ఞకుడు వంక్రన్నిభాస । ...
కనిస్థానజుండురక్తాక్షుండు పావహ ధూడినరవయడట్టి । నాతడానని తోగూడినట్టివాడు | శీతివగాత్రిణిశ్రీకంగండలని చే
త । నాగదండకవనముమహోక్తులైన | సురలుగారింక దోమనిజోయపడగగూ ॥ క ॥ జనసుతాధీశ్వరము । క్షణశరస
పనిత్యహుంఖగుద్వాగబా | ర నిచయములన్ని పంచా । ననముల నైభుక్తిసేయనస్త్రదయుండ్ ॥ క ॥ అనురాహితుడే
యేమా । గణమునంబోప్రచును భీతిశీతతలైతా | గ్రముసంమలనాంతగామా | గణసంబగకింప్రదుంష్ట్రరావను సీ
తుల్ ॥ క ॥ అనమాయవృతీ దండక | వనమాతనిచేరనబడిరెమొగినటం | చనుచు నకంపను వాక్యము । విని వా
మునడివైదైత్యవిభుండేలమిట్ ॥ క ॥ అజమునటి రాముని బోరి | గోనంగసానసీక కంబోయెదనం । చని ఖుల్లిగ
జ్జబలిరిన । నని యెనకంపనుడు నిట్టిననువాక్యమటల్ ॥ శా ॥ రాజా రామునిశక్తిసాధుతుచరిత్రంబంతనాలింపనీ । తే
జస్సూర్తిననసాధ్యు డెట్లగొనధాత్రీనాథసుండుల్యశో | సాంఖ్యత్వంప జల్ప్రిపూ నదితీవ్రత్వం బుబోజిగ్నువి |
భాజద్భగ్రహతారకాంబరము బర్వంజేయగా నయ్యెడిక్ ॥ క ॥ యీరామునిశ్రీనిభిబో । ల్వా రెపుభుపినుగ్ధరిం
వ్యోపునిపుడం । భోరాశి వేలద్యంచియు | ధాగతిమును గంగజేయగనయ్యెదుజగముల్ ॥ చ ॥ వసనిత వేగ తేనియు ను
పాయన్నసేసికలీముఖాళి చే | తనబొలియుంగనయ్యెడును దారగు శుండు పరాక్రమంబచే | లపున విలోక ముల్ గలచి
ధన్యజనోత్తమశాలియాఘనుం | డనుజన సృంచయుమ్మనుగడుత్ స్ర జయింప ననుఘుడయ్యెడిక్ ॥ క ॥ దురమున సి
చేరఘుభూ । వరుడు జయింపంగ బడడు వాసవవైరీ | దురితాత్ముల శీజకార | ఘురమునంబలె దైత్య లోక ఘంజము చేసా
॥ గీ ॥ సకలబృందారకాసురస మితిచేత | నెరినాతని వధ్యుగనెవలంగ । తర్వైథోపాయమిట్టిదితానిపినగ | వలయు నెక
మానసముగల్గువాడవగుచూ ॥ సీ ॥ అనికిలోకంబునంకనుత్తమురాలుయౌవనమధ్య సంస్థైనభార్య | ప్రమదాని రోమ
శీసమవిభక్తాంగిమణిగణాలంకృతినెరయసీత । యనుపేరుగలబోటియువ్వ నూటికిసాటిజరగంధర్వనిజరారి | కాం
తలఘనసులుగాకుమనుష్య కాంతలయెందునెక్కడగలుగనేరుచుణ | నధికతరమగనట్టి వనాంతరమున । నమ్మహాతు నిభా
ర్యనీవపహరింపు | రామచంద్రుం డుజానకీరహితుడగుచు । కామియై జీవితముపీడగలడుసుమ్మా ॥ క ॥ అనఘంబాహా

పీనము, కను బొలయుగాస్మరించియధిక భయాదకం। సనుగూర్చి వచియించెను | దనుజకులాధీశుడైనదశకంధరు డంత ‖ క ‖ సూతసమేతుడనగుచుం | బ్రాతఃకాలమున నేగువాడనొకచుడగ్ । సీతం జేకొనివచ్చెద | నాతతమగు సీప్రగమున శతహృష్టుసనై ‖ క ‖ యాగీతిబలిర్తియటవిబు । ధారాతిపిభుండు ఖరసమాయుక్తంబుగ్ | సౌ౦ సహితవణముగను। తే జ౦దిశ శెల్ల వెలుగు చేరంజని రెు౯ ‖ గీ ‖ తారకావర్ణమనసన గాడు నయస్ । దారమగు రాడు పేశ్వ రుస్యందనం బు మంజనసూర్యాకయగుచుసి కాశమయ్యె | వారిదంబునలరుచు స్మారి గిని ‖ వ ‖ అ-తమారీచనివాసంబునిచే రించి రాటకాత్మజాకదళకుదెంచియగ్రానవేంద్రుం డమానామంబులగు భక్ష్య భోజ్యంబులం జేసి మారీచుచేత బూజితుం డయ్యె మారీచుండతనిన పుర్యాదకంబునంబూజించిపీఠంబునం గూర్చుండబెట్టి యథార్థంబగుయోక్తిం జేసి వినయభణితి నిట్ల నియె ‖ గీ ‖ నాకవైరియసుద లోకంబులకుసుఖం । బించుకేని గల్గదంచునెంతు | గానదేవయేమి కారణంబుననిని | వేగ దెంచితివ టికెరుగజాలా ‖ క ‖ ఈనలుగ సమారీచుని । చేనారాడుసవిభుండు జెప్పంబడితే | జోసిధి వాక్య విశారదు ‖ డైనడి వెంబడిదసనట్టి దగు వాక్యమటన్ ‖ క ‖ బుయిజాకన్ను డైనగిఘుంభూ | భుజాచేతుడు రాజిమడిసి పోవనవర్థ్యం | బుజ నపౌరము సర్వం | బుజగణమువనాశనంబుబొందెందంద్రీ ‖ గీ ‖ అట్టిసనకుసహాయంబునాచరింపు | మతనిభార్యాసహాయునంకుసనుడు । నఘుకనాథునిభాషిసంబాలకించి | పలికెమారీచుడెలమినొభాషితంబు ‖ సీ ‖ మిత్రరూపముదాల్చునత్రువౌనెవ్వాడు జెప్పబడియెనాతడిది కుమారి | యెవ్వాడు దైర్యలో కేశనీచేదిగస్కృతడాడుమోదంబు జెందడెన్న | డనవబలిటక డెప్పు ల్చువానినాగుసచింప మెల్లరత్నాంగంబు । కొమ్మునగల్ప గనోడునివ్వడుసిన్ను బురికొల్పెన వ్వడుసను వాడు | సంశయముతేవకచేసనదము ఐచ్చు పలనదంప్త్రజెనల్ప గదలచుడు వాడు | హీనమగు నట్టిమార్గం ఐచ్చి చెడ్ చెబసన్వ చేనేసదుబడిసె ‖ మ ‖ సరవు ధ్యాన్యగంభవాగ్రశరభాన్వద్దోర్విషాణంబుకు | భర కెజోనసమాసమునతిసమాక్కర్స్ంభురంబీనసిజ | సు వైరీనశక్య మానెసుఖాసను ప్రుంజెపరగొన్నని । శిగసం దెప్పచే ముగ్గనవము జేసంబడెగ్ రావణా ‖ చ ‖ అనవు మన్ని దాసమనుసందినకాటయుడ నపోవగం | బునగల గొదచా బొప్పకదైర్యమ్మగాపపోయా | డుగుశిశఖడ్గదంష్ట్రముకుచుగ్ పిశిఖాంగము లాందినిద్రగాం । చినసగున ట్టి జని హచుతేగజాంపిప్రగిగ్ ‖ గీ ‖ కాష్ఠకగాప్రహభుజవేగశరణమంబు | డాగసారసప్రవాహంబునంబ కొర్నీ విహారికంబుసఘోరగామతిటిశ | వాథి సౌశైగనాగాడు వాసవారి ‖ గీ ‖ చనుములంకకులంకేశదనుజనాథ । శ డు సిసువుగలుసన్న డగమ్ము జసతులయంకు గ్రీడింపనీన రాము | డధికంనిపహారించు భాగ్యాన్నిగముగా ‖ వ ‖ ఇట్లు మారీచుచేతన దుసంబడిన వాడకుచుకళగ్రీడగునారాజుండులంకాపురంబునకు మగిలిచనియతిశయంబగునా లయంబు బ్రవేశించెనన్నది గ్యా త్రింశస్సర్గంబు ************************************

‖ చ ‖ దనుజకులాధినాయకులు దాకుణశర్మక మార్కురాముచే । ఏనుబకునాల్గు వేసకువి నాశకలౌటదిశిచిరంగను | ప్రనయు వెండి నూపణభరత్రిశిరసకులగూలువారలగ్ | గజలదోసమాన మ భకంబుకు నాగృతిసేసెనంనయగ్ ‖ క ‖ జనగాతిమువక్రకంబుగ । కృతియింపగబడిన రాముకృత్యముగనియు | న్నతకంపితయై రాడుస । పతిరక్షితయై సలంక బ్రా పించెనదై ‖ సీ ‖ సిద్ధరతతితోడ సిగ్గరేంకుర్తివిమాటిసన్నిహితామాత్యసమితితోడ | బువ్పకాగ్రమునందు బొల్చకాం చనభూరిసింహాసనమున నాసీనుడైన | వానిప్రభూతాగ్యపద్ధతజేదీప్యమానాగ్నిబోలినవాసిదీప్త | తేజసం డగు వానిడి విజగంధర్వమహోపిటకోటిక జేయుడైనవాని | యనిగరాళాసనందగుయముసిమాటిరి | పూడుడగువాని దేవరత్నోరగ ముల | సకనివ్రజిన్నతప్రణాసంతదంతి । దంష్ట్రికాగ్రాలిశిఖభుజాంతరమువాని ‖ మ ‖ ఘనవయుగ్ దశకంఠు వింశతిభు

జాగ్రత్స్వానాథవిశ్వాత్మాభ్యాసులుఁ । గనదష్టాపదకుండలుఁ బితరయుఁ దష్ట్రాత్మ్యద్వారాకారుఁడ । ర్పసదౌధాన్యథ్వజచామరచ్ఛ
ముఖునిఁ సంతుష్టుఁడై దూష్యశో । ధనభూమాదికదీనసంచితభుజాఁ బ్రస్ఫారవ త్రాన్వితుఁ ॥ క ॥ హరిచక్ర విపాతంబు
ల । దురములయందులను దాడితనియట్లనుని । జరజనకాఖలకరుఁడో । స్మరనిహతంబై నతనువు గలిగినవానిఁ ॥ క ॥ ధరణీ
ధరశిఖరోత్కర । పరిసంతోషపరు సుపర్వపాలీవాటికఁ । బరితలనంబుదవర్గాని । శరధులఁ దోఁభణము వేగపరిపెడువానిఁ
॥ గీ ॥ ధర్మములనాశనమొనర్చదనరువాని । బరులభార్యలయడఁగోలఁజెడయువాని । సకలదిక్పాలస్త్రీయుతునది సతతయ
జ్ఞవధముగావించువానిరావణునిఁగనిమె ॥ సీ ॥ భోగవతీపురిఁ బోయి వాసుకినిజయించితక్షకుని గ్రహించి ప్రేమ । యగు
కటుంబినినెవ్వఁడపహరణమొనర్చె । కైలాసగిరికేగి మైలవిలుని । గజాంచితశ్యామగమనవృత్త విమానమెవ్వఁడు గైకొ
నియెంబ్రకాశ । మగుచైత్రవనముమధ్యంబునందుండినసరసిని వీర్యవిస్ఫూర్జితుఁడగుచు । దైవతోద్యానమై నందనవనం
బు । నెవ్వఁడుహరించెఁజెడుదయించునిశశాంకు । లనుభరంతపులను మహోఘునులభుజము । లంగలిచె నెవ్వఁడవనీధ్రశృంగనిభు
డు ॥ క ॥ తొలిదశవర్షసహస్రము । లలఘుతేఁగంబై వనమునందుదపంబుఁ । సలిపివిధిఁగోరకు నెవ్వఁడు । దలలుం దెగ
గొనియెదైర్యతత్పరుఁడగుచుఁ ॥ క ॥ సుగగంధగస్వపతగని । జరశత్రుపిశాచసర్పసంమంతము చే । నగుటవలన దక్కఁగలు
గఁడు । మరణభయంబెవ్వనికిసమరంగమునఁ ॥ గీ ॥ తగవంవిద్యానములగునధ్వరములందు । ధరణివిబుధులచేత సుమంత్ర
ములచేఁగ । నభినుతంబగుపుణ్యంబునైనసోమ । మెవ్వఁడుచవేఁకల దుహరియించుచుండు ॥ సీ ॥ ఆస్థాధ్వరధ్వంసివ
సీసురద్రోహికార్యకారినిఘ్రాతుకరశత్రు । యతనినిసుక్రోధునఖిలునిఖిలజగద్భూత భయకారి దుష్టు । నసురేశు
దివ్యవస్త్రాభరణుని దివ్యమాల్యోపశోభితు మహాబాహు । నంత కాంతకుమాటిన్యస్నాతుని పీఠి కాధి వాసునిభుల స్త్ర
కులసుతుని । భ్రాతలిప్సహంత మంత్రివర్గప్రవృతుని । తగ్గ శానను రావణుఁదత్పలాశ । నాంబుజాతాక్షి భయ విహ్వలాత్మ
యగుచు । గాంచి చేరంగవచ్చి వాక్యమువచించె ॥ వ ॥ మరియుసందీప్యమాన విశాలనయనుండగువానింగూర్చి నిజహైరూ
ప్యంబుదగ్గించు జేయుచు మహాత్మ చేతవిరూపితయ సభీతచారిణియు భయ శోక మోహితయు నగు శూర్పణఖ పరుషంబు
లగు దుఃఖనడిచెనన్నది త్రేయ త్రిశీర్సగణంబు**

—— ✻ శ్రీరామచంద్రునిఁబోరిగొనటకై రావణునితో శూర్పణఖ పరుషవాక్యంబులాడుట ✻ ——

॥ గీ ॥ అంతటన శూర్పణఖదీన యగుచులోక । రావణుని రావణునిఁగూర్చి ప్రబలరోషు । రాలగుచు దీపంబగు నట్టి ఘనశీల ।
మంత్రినాయకతతిమధ్యమమునబలికె ॥ సీ ॥ మదనభోగములఁ బ్రమత్తుఁడవై యధేచ్ఛాను వృత్తుఁడవై నిరంకుశుఁ డవయి ।
బోధ్యమింబుదారుణంబును సముత్పన్నంబైనట్టి సాధ్వసంబు రయఁబడవ । కామభోగాసక్తిగలవాని కామసక్తుని లుబ్ధునిను
హితవనిప్రజలు । సధికమానంబు సేయరు స్మశానాగ్ని సంగతి కాలముఁగనునే కార్యములను । నసుమతీనాధ కుండు నెవ్వా
డునను స । రంబుగావింపకుండునారాజు కామ । సంచయముతోడఁగూడ రాజ్యంబుతోడ । గూడిమిక్కిలి నాశంబు గొనగ
లండు ॥ గీ ॥ తగనిచారుఁడుగర్గి భూధవుసకర్తృ । తాప్తిగలవానిఁగరిచూడ్కికగపడంగ । రానివానిని విడుతురు ప్రజలు దూ
ర మునన గజములు నేరులబురదకరణి ॥ మ ॥ అవనీనాథులు దేశమేలుకొనగ స్వాధీనులై యెవ్వఁగ । గ్రవమగాన్నగ
లు ప్రోలెన్నఁడ్గి గరిమఁ బ్రానిల్ల రవ్వాగలి । వనచారుండవ చంచలుండవ ధరాధ్యక్షుండ వేరీతిగా । దవ దూతప్రతత్స్థ స్వె
రత్వాగతకంశ రాష్ట్రమరద్వేషివై ॥ గీ ॥ బాలశీలతదనరిసవాడుపగుచు । మతివిహీనుండవగుచు సమస్తవైరి । తెలియఁగావ
గినట్టి దిదెలియ జాల । వీవమూర్ఘాభిషిక్తుఁడవెట్లులగుదు ॥ క ॥ యెవ్వారికస్త్రభూపతు । లవ్వారల చారుపవనపయం
బునుగోశం । బివ్వియుస్వాతంత్ర్యజనులగు । నవ్వారలతో సమంబు లగుదు విజయాఢ్య ॥ క ॥ దూరస్థులగుచు నృపతులు । చా

[illegible] చేసి మదం [illegible] లాగ్రమునతే । కారణమునన్నా [illegible] తన । నారాజుబుద్ధి గ్రుద్దశ్నున బడుకు రోగిక ॥ గీ ॥ [illegible] న [illegible] మహాత్ములతోనన్న । [illegible] కలంగ । నాత్మజనముదండ కార్యమె వ్వాని । చేతమడ సెడలిని సేయబ డెను ॥ సీ ॥ ఉగ్రకర్మలగు దైత్యులపద నాళ్ళ [illegible] గఘుపశు [illegible] చే । దూషణయుతపుగా దొంగ గ [illegible] దళ [illegible] మానుట [illegible] యస్నే [illegible] కసుము [illegible] సముల స య్యైన [illegible] నరాఘువని చేత । భగ్నింపబడెజనస్థా [illegible] బుండవత్యంగమా [illegible] । [illegible] స్వరాష్ట్రము [illegible] । గల్గనె వ్వానిచేనగుంగ క్రమత్తు । స్వ [illegible] శత్రుపదీత్తు । [illegible] జనులెల్ల వ్యసనముతట ॥ క ॥ జన [illegible] । [illegible] స్వైడు జేసియుకో [illegible] భాషితు [illegible] । [illegible] సముగా వించువ్యసనమగుచరియొడవక ॥ వ ॥ [illegible] భయంబులంచు [illegible] వాడగుచు కార్యంబులననుసరించుచు [illegible] రాజ్యంబువలనవిర్గతుండును దీనుండునునగుచు త్యంబు లతో డసమానుండుగాగలండు । [illegible] పాంసులచేనైని కార్యంబుగాన య్యె [illegible] గాసరాజ్య భ్రష్టులగుస్వ [illegible] చేత గార్యంబుగా నేరడుగదా పరిభ్రష్టుండగువ [illegible] బుపోల్కి [illegible] దితంబులగు ప్రజంబుల కరణి నిట్లుగ్రా [illegible] ండగువాడు సమర్థుండగునేని నిక గ్గుండగు [illegible] ॥ క ॥ జననాథుడప్రమత్తుం । డునసర్వజ్ఞుండు కృతజ్ఞుడును నై వ్వాడ । జన్జనాథుసుర కాలము [illegible] దనగుణితేంద్రియ [illegible] ॥ గీ ॥ [illegible] చేనధిక [illegible] తిక్ష్ణ [illegible] । [illegible] రోష ప్రసాదు డై [illegible] ప్రజలచేతను బూజింపబడిన వాడు ॥ క ॥ నీవే కా ర్యశ [illegible] చేపడబడి [illegible] జెన్నుంచుచుమో । [illegible] ॥ చ ॥ [illegible] । బరగుచు దేశ కాల పరిభాగమహత్వమె [illegible] । [illegible] బొం [illegible] గలవాడవో [illegible] । సుభ [illegible] సమద బొందు చుధిక [illegible] రాజ్య మంచుచుక [illegible] ॥ అని యుగ్గడించబడి [illegible] దోషంబుల [illegible] చే [illegible] నవిద్యావణుండగునారావణుండు ధనవర్గబలాన్వితం [illegible] గావించెన్నది బతి [illegible] గణంబు

****

॥ ॥ అలుకం గొనకరింబులు । [illegible] పలుకులుకు శూర్పణఖ [illegible] । [illegible] లిగినక నైనయుచువుమం । త్రుల మధ్యము న [illegible] డిపె [illegible] ॥ ఉ ॥ రాముడనెవ్వడెట్టి విపరాక్రమవీర్యము లేటిరూపమె । [illegible] ననించిరి [illegible] ద [illegible] । రాము [illegible] మియా యుధము రాక్షసమం [illegible] డిపె [illegible] ర్పసంగ్రామమునంఖకుంపత్రశిరస్సుప దూష ణ [illegible] ॥ క ॥ [illegible] రాక్షసనాథుచే । [illegible] దగుచుదానవిరోధం । బునమూర్ఛితరాలయిందం । తన [illegible] రాఘవకన [illegible] వృత్తంబుక ॥ సీ ॥ ఆజానబాహుడ [illegible] దీర్ఘ [illegible] నాంబరాన్వితుడనంగ । సమ సుందరుం [illegible] దాశరథి రాముడు కాంచనాంగదశ [illegible] రాసతులితే । చాపమాక [illegible] సముదగ్రమ పన్నగము లనబో లె [illegible] కాంబ । [illegible] శరంబులుగొనసట్టివాని విడసట్టివాని । యాహావతలంబు [illegible] రాసనంబు । నెక్కిగొనన ట్టివాక [illegible] లేను । సరయుదునుశరవృష్టులనణసబడిన । యట్టి తగాత్రు [illegible] మరయుచు ॥ క ॥ అలిసిశిత [illegible] తలచేనెక్కడున [illegible] దాలివరుని చే । నతిదారుణవీరాన్వీత । దితిజులతుర్దశసహస్రి [illegible] ॥ గీ ॥ [illegible] బాహాణవమనుచ । యంబు చేసను త్తమంబగునట్టి [illegible] । మునులెను దూషణసమేతముగఖరుండు । నెచె [illegible] మహత్తమ [illegible] ॥ వ ॥ అప్పలేమును [illegible] భయంబొ [illegible] బడినక్షతంబున దండకంబులు [illegible] మంబు లయ్యె మహానుభావుండగు [illegible] హానసశంకమానుండును విదితవాసనుండునునగు రామభూజానిచేనెక్కడన మెం డాకరితివిడువబడితిని గాకన ॥ ఉ ॥ ఉగ్రతేజుండగుం [illegible] శౌర్యుండుక సుధీశాలిమ । [illegible] రవి [illegible] జయా

ఖరోపలసత్వఘూర్ణితాయాం రాజాసో । దరుశాలత్మణావఘ్ని ముందుజయియ్యెంతా ప్రభుగా రాఘవే । శ్రీవనసర్వాంగు
భుజంబుభ్రుకుటుఖహాస్యంచాపజీవుండాగ ॥ సీ ॥ రామచంద్రునకునిరంతరప్రియురాలుతరచాకలోచనభర్తృపత్ని । పరి
పూర్ణచంద్రాస్యభర్తృప్రియహితంబునందుసమాసక్తయైనయాపె । సుశుచికశేశియుశోభన నాశియు సుకరోరుశప
రూపప్రకటకీర్తి । యావనంబునకును దేవతయోనాగసస్యలక్ష్మియుబోలెనలరుచుండు । తప్తసౌవర్ణసన్నిభధామరక్తవి
పులనఖజితమై ధిల్లోర్పితలేశ । జాగతనుమధ్య శుభసమన్వితసీత । యనెడువిఖ్యాతిదగునైక్యాశైననాంతి ॥ క ॥ సుకాశావి
నిగంధర్వాం । బుకవాసియుగిన్నరాజ్ఞ ముఖ్యముత్తపరమా । ధరవేణిగాదుముంగల । నరసతి నెసౌధు రూపయగు దానిని
లగ ॥ క ॥ జనకజయెవ్వనిసతియగు । నను రాగిణియగుచుబొందనాలింగనమె । వ్వని వాడఖిల జగంబుల । నైన సురగా
ధికుకనవ్యోధీంద్రునకన్నగ ॥ గీ ॥ అనసమీక్షీనశీలదివ్యముగనెన్న । నైసదిస్స్వరూపమునదీటులేనిదిలను । దగిన యిల్లా
లునీకుగాదగియెనేని । యట్ల దానికిపతివినీవగుదు వేలమి ॥ క ॥ వలిగుబ్బచన్నులాడిని । పొలుపగు జఘనంబుగల్గుపొలతి
నసీకే । కులసతికైవేయత్నము । సలుపంగలదానసితెరసనీజాస్యా ॥ చ ॥ ఘనభుజశౌర్యుడై నరఘుకాంతుస చూపా
దరుచే విరూపణం । బొనగుపబష్ట దానసగుచుర్వరభూషనబాస్తచంద్రుపో । లిగిసెదగుమోముదానిబరికించితి చేనియు గి
ష్పడీపృగిగ । వనరుహబాణబాణపరివారవిధేయుడవ్యోధుస్మతిగ ॥ గీ ॥ ఆతరుణి యెడను భార్యాభవమైన యా
శ । యంబునీకుసముత్పన్నమయ్యెనేని । సత్వరంబుగబాదసంచలనమర్థి । ఫల్పదగు జయమున కతిశక్తుడట్ల ॥ క ॥ పూ
తుకునియాశ్రమస్థుని । యాతనిరామక్షితీశున నచుకతముగ । ప్రీతియొసంగుమురక్షో । వ్రాతంబున కట్టితరి నివాసవ
వైరి ॥ క ॥ శితసాయకములనాతఘు । పతునివిపరభసుమిత్రీపట్టి నిహతముగ । కృతియించినిహతనాథను । తీతసుతను
యథానుభవము సేయసుఖముగాగ ॥ చ ॥ పలంభుగీశనేబలుకుపల్కిదిపేడుకచింపనై పచో । సలిపెడునెవ్వడో యుమ
రశాశ్రవనాథునిశ్చితో క్తిసి । కులసతిగా గ్రహింపుభుపహాసువినిన్నలగాత్రినింపులగ । దెంతు బలాబలంబునను దేవవి
రోధిపయాస్త్రశక్తియుగ ॥ వ ॥ కావునసర్వకారంబులను రామశరవారంబు చే నిహతులగుజనస్థానగతపూర్వాగేర్వా
ణపతులను । నిపతితులగుఖరదూషణులను నాలించియుప్పుడుప్రతిక్రియ సేయసీవప్పుండదన్నది పంచత్రింశస్సర్గంబు ****
॥ సీ ॥ అటరోమహర్షణంబగునట్టి శూర్పనఖీ భాషితంబాలకించిమంత్రి । వరులసీడ్కొని కార్యమెరిగ్యుంశోఛరి జైరితస్వా
ర్యంబుచింతశేసి । పిదపనిక్కార్యమిట్టిదియనినిశ్చయంబులరించి గుణదోషములబలాబ । లంబూహ సేసి మనంబు వల్లగ పెర్గ
యుము సేని కామింపనగునటంతు । నంతచిరనుతిరమ్యయానాలయంబు । నందెనవ్వలయాన శాలాగారంబు । నందుప్ర
చ్ఛన్నముగ సూతునరదమాయి । తంబుగావింపుమని పేరణంబొనర్చె ॥ క ॥ ఈరీతిని బల్కినచో । సారథి లఘువిక్రమమ్మా
నుప క్రీడగుచుదా । నారావణాభిమతము చు । దారమునగునట్టి యరద మాయిత పరచెగ ॥ చ ॥ కలితెసువర్ణభూషణ
ముగల్గి పిశాచముఖంబు లాఖరం । బులబరిబద్ధమౌ మణిభూషితమౌచుయర్థచ్ఛబోవనా । నలరు శశాంక మెక్కిజల
దాఘనినాదరథంబుతోశిరిం । గలఘన దానుజుండసుకకాంతుడు వారినిథిం జనెంగ డుగ ॥ సీ ॥ ధవళాతపత్రుండు ధవళ
వాలవ్యజనుండునిగ్గ రథూతకుండుప క్తి । వదనుండుపరిశుద్ధవైదూర్యభూషణుండతిత ప్తకనకభూషాన్వితుండు । దర్పసరో
గ్రశ్శేతనామరాది సంయుతుడమరారిబింశతిభుజుండు । దశకూటములుగల్గుధరణీధరేంద్రంబు దారినివర్తిల్లు దశగళుం
డు । గగనసీమనువిద్యుప్ని కాయమాననను । గలితలసకంటకంబగుఘనముపోల్కి । గామసంచారమగు శశాంకంబునెక్కి
ప్రజ్వరిల్లె నుతద్వైశ్యపాలకుండు ॥ వ ॥ అంతవీర్యవంతుండగు నతడనేకసుమఫలామోకవాశసకీర్ణంబును సమంతలక్ష్మీక
ళితకలితసలిల జాకరవితర్ది కాజాలవిశాలాశ్రమస్థాన సమాలంకృతంబును సంరంభరంభాగోస్తనీసమ్మర్దంబును నా

రికేళీలోపశోభితంబును బరిఫుల్లసాలతాలతమాలలతాజాలవిలసితంబును నుదారనియతాహారపరమర్షివారపరిశోభితం బు నపారవీతరాగసిద్ధచారణపన్నగసుపర్ణగంధర్వకిన్నరాజాజవైఖానసపూర్వాదిమాష వాలఖిల్య మరీచిప ప్రకాశితంబును బహుతరదివ్యమాల్యదివ్యరూపక్రీడారసవిధిజ్ఞాప్సరస్సహస్రాశ్రితంబును శ్రీమద్దేవపత్నీపరీతంబును దేవదానవసంఘాతసమావృతంబును నమృతాశిచరితంబును హంసక్రౌంచమండూకసమాకీర్ణంబును సారసజాతసన్నాదితంబును వైడూర్యశిలాకలితంబును సాగరతేజంబునం జేసిరమ్యంబును స్నిగ్ధంబునునగు శైలసహితవారినిధితీరం బవలోకింపుచుండు ॥ మ ॥ తనరున్ జిష్ణునదివ్యమాల్యపరిమాల్యత్తూర్యగీతాదియు । క్షపాపోష్ణిశ్రేణికకామగశతాంగంబుల్ సమస్తస్థలీ । గనెముల్ సాగరదాళిముఖ్యగపస్థగంధర్వబృందాకరా । యతనేత్రానిచయంబుగస్థిరమైన గాధీశుతమ్ముండ్డాగిరె ॥ సీ ॥ నిర్యాసరససమన్వితామితములచందనవనములనసంఖ్యసంబు । నేరపుచుమాత్రిసంస్పృక్తిత్వప్యామ్య వనంబులకాంతవనస్థచయము । పరిమళసద్గోలఫలజాత్యతాపింఛకుసుమంబులమరీచగుల్మములను । దీరంబునందువత్రిలుశుష్యమాణముక్తాసమూహములశంఖములశిలల । బవడములగుంపులునట్ల నపారకసక । రజతగిరుల సవస్స్వచ్ఛరమ్యసరసు । లనుసరిరత్నపూర్ణధాన్యధనయుతలేళ । హరికథవికీర్ణనగరంబులరయుచుండి ॥ క ॥ పరిశుద్ధముత్రిదివనిభము । పరిమృదితస్పర్శమైనపవనంబులుచుచున్ । సరిగానంపటకగుత । చ్ఛగనిధివగటీగతలమునంగన్పించెన్ ॥ క ॥ కని గొనియానాస్థలంబున । మునివలితమమేఘము కరికముందేనికనెరా । జనశ్రోధైష్యూగంబువోట । కనదేమశాఖకలు గల్గుహోధ్వట మనచుల్ ॥ వ ॥ అతిశయమైనమేనగలపాసనిగూస్తుభాళశాఖ మై । పగవిభుండుమాత్స్యుడనుసుగ్నడుగ్గకొనిదేని శాఖను । గ్గధబియుడొండియంపటపుగస్సముగాగనదివ్యశాఖశకే । హా మొనగింతెభావమునసాతుండమున్నవశక్రింత ధై ॥ సీ ॥ వైఖానసులునాను వాలఖిల్యవరీచిపామోనిజులనుసహ్యవతులు । సంఘులసంగతులైరివారిదయోగ్యమురగాహిత ఉపశతమోలెందుం । కలభక్ష్యచ్ఛాయగకొనిగగమునకగజచ్ఛద్మయమునేక । మునుదగభూవ గగా మిషంబు భుజించిధర్మడైన పంగవిభుడు । శాఖచేతసాగరగతంబడంచి । మునివరులవీడియుతిష్టివెసతిగాంప । డెనయు నాపోస్థమునగోత్రతమిగుపడిం । నదిగిరపెషధసగొనితేకమదియుతుండు ॥ గీ ॥ ఖాసంకెలలపరచియింపబడిన । జాలములతిరస్త్రతేస్త్రమున భేద । నంబుగావించియింద్రాలయంబువలన । సుధమనుసట్టి యమృతంబుగొనియెనంత ॥ క ॥ ఘనను నిగణపరిజ్వనత । నసుపగుచుసుగ్గగచితమగులతానామా । చునసామమునసుపర్ణం । బునుదద్దా టమగసైనథల పనిసోదరుడు దుల్

——*-రావణుండు మారీచుకడకేగి తనకుసీతనపహరింపదగు సహాయంబుగోరుట-*——

॥ మ ॥ నదీశుండగునంబురాశిదగుచంచత్తటిం జేరియం । దర సెన్నిగ్ధసరవ్యవర్ణ్యవనమధ్యత్యోజియం నాశ్రమాం । తరమచ్ఛేటజటాపశాంబరధరున్ మారీచనామాసురున్ । బరికించెన్నియతాశనానురతభాస్వద్గాత్రున్ దక్షాత్తున్ ॥ గీ ॥ అతనికడకునట్టి రావణుడరుగుదెంచి । యర్ఘ్యగావింపబడి యెబలాడునైన । యట్టిమారీచుచేత యథార్హముగన । మానసములగుసకలకామములచేత ॥ క ॥ మునుకొనిమారీచుడుజల । మునభోజనమునమవానిబూజితుగాదా । మెనరిచియుర్థోపహితం । బుననగువాక్యమునవాక్యమున్ వచియించెన్ ॥ గీ ॥ కుశలమే లంకయందు రక్షోవరేణ్య । రాజమేయర్గమున జేవిక్రమ్మరసుర । యంబుతోడుతనిచ్చటికరుగుదెంచి । నాడవీప్రెండొకండవు నయువమీర ॥ వ ॥ అనియిట్లుధంబు నమారీచుచేత నడుగంబడిన మహాతేజసుండగు నారావణుండంత వాక్యకోవిదుండగుచు పిమ్మట నేతద్వాక్యమిత్తంబు భాషించెనన్నది షట్త్రింశస్సర్గంబు**************************************

పయుగువాడవుగా ॥ సీ ॥ అస్మత్స్వామీదకంటకుఖరుండును మహాదోర్వీర్యుండగు నట్టిదూషణుండు | నాసహోదరిశూర్పణఖయనుమహాభుజుండును విశిరాఖ్యుండును సురారి | యగునట్టిత్రిశిరసుండన్యులైననిశాచరులునధిక పరాక్రములునులబ్ధ | లక్ష్యంబుగలవారలైయేమహారణ్యసీమంబునందు నాచేతనుంప | బడినవారలగుచునసియింపు చుందురు | వేరిప్రీతిననికి శేనికొనుచు | ధర్మచారులైనతపసులగలిగింతు | రట్టిదండకంబు నగయు దీవ్రా ॥ క ॥ ఖరునిదగుచిత్తమునకను | సరణముగొను వారుశౌర్యసంయుక్తులుభీ | కరకర్మలబ్ధలక్ష్య | స్ఫురణులుపదునాల్గువేల సురరిపులు రొగిక ॥ మ ॥ అతిశక్తింగలవారుదండకమునందావాసు లౌచుండ్రనుచు | ద్ధతులై రామునితోడదలంకడినవార్తైపోకుగా వించిరు | న్నతిగాదగ్గరముఖ్యులైనపలలాంధశ్రేష్ఠులుంగూడిసం | భృతనానావిధ సాధ మోత్కటులునై యుష్టాజిరంగంబునక ॥ గీ ॥ అలుకబొడమినట్టియారాఘవునిచేత | నాహవాగ్రసీమయందు నింతు | రైనపౌరుషంబునసబడకమ్ముల | చేతవిల్లుగదురజేయబడియె | క ॥ అతిభీకర తేజసులగు | దితిజులుపదునాల్గువేలుదీప్తిగతమూలా | శితసాయక ములచేగని | హతులై రొక్కడుపదాతియగునరుచేతక ॥ క ॥ ఖరుడపవిదారితుడయ్యెం | దురముననిపతితుడునయ్యె దూషణుడునసం | హరియించిత్రిశిరు నిళికయు | పరదండకమూలు రచింపబడియెనతనిచేక ॥ క ॥ కినుకగలుగు ఏనతనిచే | తనునిడువంబడినవాడుధరణీశ్వులపాం | సనుడా రాముడుతత్త్రస్సే | స్యాహాంత సభార్యుడల్పమగుజీవనుడుక ॥ వ ॥ వాడియనసద్వృత్తుండును గతినుండును దీప్తతరుండును మూర్ఖుండును లుబ్ధుండును నజితేంద్రియుండును త్యక్తధర్ముండును నధర్మాత్ముండును భూతాహితరతుండును నగువానిచేత నై గందారణ్యంబునగ్రదసత్యంబాశ్రయించి క్రూరనాసాహరణంబువలనమగ్ని గినివిరూపితురాలయ్యో గాపున నిబుకన్యాసమానయు దఙ్ఘాక్షయుసతుడనతోనసుంబరాక్ర మించి తెచ్చెదదదర్థంబునందునహాయుండవగు మనియీట్లనిను ॥ గీ ॥ అధికబలపాశ్వభాగంబు సాధసదివ | సింహచారసీయనీచేతభార్య నృ | జనులచేసు గీర్వాణసంచయంబు | నంతయుగురించియేచింతసలవరింప ॥ చ ॥ సలభుజతన్నహాయతనుబార్లపడుమిాపుబలంబువాడనా | దలవడువీర్యదర్పకలహంబులనీ సరివాడులేకుగా | బలకరశౌర్యశాలివియుపాయవిశుండవసర్వమాయులం | దలకేగువాడవౌటనసురాచపదెంచితిసీకుచెంతకక ॥ సీ ॥ అక్కార్యమునసహాయమునందునే కార్య మదివినునాకువాక్యంబు వలన | నీక్సచిత్రమృతపనియ్యమృగంబవై తద్దారామునాశ్రమస్థలమునందు | జానకీకెదురుగాసంచరింపుము సంశయము లేకమృగరూపివై నటిమ్ము | జేకొనదగునసీత రాఘవుని సుమిత్రిపట్టిని గ్రామింపజేయు | నంతవారలనువీకమూన్యాశ్రమంబు | నందులయథాసుఖంబుగానవనిజాత | గొనగజాలుదు సిర్వాదకుండనగుచు | పంకజాహితదీప్తిస్వభానుడట్లు ॥ క ॥ అంతటభార్యాహృతిరఘు | కాంతుడుకవ్వణము జెంద గావిస్రద్ధ | సౌవంతుంబోరిగొంకుశ్రీశా | ఘాంతరమానసముచేతనవలసుఖమూగాక ॥ క ॥ అనుడుఘూర్ష్వహేళకథసం | బునువిని ఘనమానసంబుభోరసి నయాద్రై | త్యునిముఖము వాడినదియు | య్యేనుమికిలిసాధ్వసంబునైన సైనలతిగాక ॥ క ॥ పరిశుష్కములగుపేదవులు | ధరియింపుచురెప్ప పాటుబడయనివాడై | మరణముగలవాడంబలె | నరసైను మారీచుడాతనిననుకాధీశుక ॥ వ ॥ మరియుమహావనంబునందు సంత్రస్తవిషణ్ణమానసంబునం జేసె గాముపరాక్రమంబుదెలియుతాడగునాపలాయుండు కృతాంజలియగుచునాత్మహితంబగువాక్యంబుహితంబుగానతనికోరకుయథార్థంబుగానుడివెనన్నదిసప్తత్రింశత్సర్గంబు ** గ*

॥ క ॥ దనుజేంద్రు నితద్వాక్యము | విని వాక్యవిశారదుండువిపులప్రజ్ఞా | ఘనుడైనకాటకానం | దనుడు వచించెను పలాదనాయకునైలమిక ॥ క ॥ అనఘుండబుజగమునను బ్రియ | మనుపుకుపులనుంలభు గు దుర్ప్రియములనిం | గొనిముంగ

హీనకరవృత్తి । గుణవాక్యన వినెదవాడు వగకడమజూమా ॥ క ॥ సురనాథసమసన్నిభు । సుకుతరవిక్రము సుజానసుభూ
ఘను గణమహిమా । వీకసిక్ష సుయశజాలన్ప । పరవించపలుడకరుసు శ్రీనాథుడ వసుటఁ ॥ క ॥ రాముడ రాక్షస భవన । స్తో
కముగావిలిచలగిన జొప్పడిసుమి । శాత్రవమాకులకందరికిని । పేమంటే రణిజేసినకసుతంత్రీ ॥ గీ ॥ శాకినీనజీవి
నంతమునుకును । లప్పన్నరాలు జనకపట్టిగాదో । మేదినీసుతా నిమిత్తంబుగానది । కంబువ్య సనమథనగరప రాదూ
॥ చ ॥ అలరెసు కామకేలుసెరకంకుశునింబతిగాదనచిర్వశ్య । తలరిగముగాసనించెపు పదానవమైతగునట్టిలంకపొ । తె
లిసెభరదివ్యధుండఘుసమే సెసు దుష్కృతికామన్య సత్యుం । గలశాసు గావిభుండాపగరెడుకన్న నవారిరాష్ట్రియునూ ॥ సీ ॥
ఇంద్రియచే వాండ్లా దారిసేని యసమగ్యా దుడు గానెడశౌంగటిడని । వాడుకుక్షీణుండుగాడులుబ్ధుడుగాడుపాథివవంశ
నాశకుడుగాడు । ధర్మగుణములచేసెను దర్పనరాదుసకల భూతహితానవ క్తివాడు । కోసలకన్య కోల్లాసవర్ధనుడు
సప్రహర్షంబుడనరినవాడుగాడు । కైకచేగడువంచనగాంచబడిన । సత్యవచసంబుగల్గి నజనకునరసి । ధర్మమానసు డతుడు
నొనటుచేయ । బూనెడ నటంచుసని గూచి వమాని యమ్యో ॥ గీ ॥ జనకుడగునట్టిదశరథత్యాగివిభునకు । నైక యుక్తిప్రవి
నాథకాంబుగాగదాన । రాజ్యమునుభోగములునువర్జనము పేసి । వాసమొనరింప దండకావనముగూర్చి ॥ క ॥ ఇం
కబుడుకకదుసు దా । దెనయుగపిర్య మున నిజగతేంద్రియుడుజూమా । యస్పృతమూడుశ్శ్రుతియుసు । వనుటకులగు నట్టి
వాడవకుమరకేంద్రీ ॥ క ॥ శాంతుడు ధర్మానువిగ్రహ । డంకితుసత్య పరాక్రమంగుడు రఘుభూ । శాంతుడు నిఖలజగ
స్వనసు । శాంతుడునిజగుణలకమరకాంతుడుప్రొలెఁ ॥ క ॥ ఏన తేజంబునబ్రోవగ । దనరిన యా రామచంద్రు తగుణిని
మిఖలం । గొన గావలంపు పేసెను । వనరుహ బాంధవునిదీప్తి ప్రకలెగ వెలమిఁ ॥ క ॥ అనివార్య ముచాపాసీం । ధనముశ
రాచిఁసను సమరనలమున రాముం । డగ నెదుసందీప్తంబగు । ననలము వేజోరగవీప నహిగాడన జుమా ॥ మ ॥ ధనురు
గ్రాంగముఖంబుశస్త్రశుచిసంతానంబుకోర్ధంబువి । లనుబాణంబునుగలి శత్రుబలసంహారంబుగైకొన్నవా । నిని యా
శ్లాఘ్యపుఖంబుశీవిశముసనెద్రక్రియా రాజ్యల । త్రిపిష్టాన్నగపూన్య వాక్యాయముయింజేరంగ లేవోపిణా ॥ క ॥ అమి
రముగ్రైయంబా । తుమహాసుకరామచాపు చాపాశ్రయగా । నమరిన బాణేనుపజే । నమరిక గొన నీకుశక్తి గలవడను
వాకఁ ॥ క ॥ ఘనదీప్తిశాలియగురా । మునిప్రియశుభమైనమక్య ముంగలయాసి । తనుధర్షణంప నశక్యము । బెనుపాం
పుకృశానుదీప్తివిధముదనచేకఁ ॥ సీ ॥ అలరింపబడిన యుద్యమమగునప్పనిగావించియేమిరాక్షసకులేంద్ర । చివ్వనా
ప్తచేవిశింపగాబడిపచిత్రితుకాజికంపమైబరగునీకు । రాజ్యంబుసుఖమును బ్రదుకుకులభమగు బహుళవిభీషణప్రము
ఖులైన । సచివులతోడయాలోచనచేసి యాత్మకునధర్మకార్యంబుసలవరించి । దోషగుణ మూలబలమును దుర్బలతయు ।
జాల్చినబలమును రఘూద్వహుసిబలము । తథ్యముగదెల్పిగొనిహితంబు హితమేప్పు । వెరవుగావించి రాఘవ్రగావిం
పదగుకూ ॥ వ ॥ కాన్నసరణంబునందు కోసలరాజతనూజతోటిసమాగమంబునీకుసహానంబుగాదనినేనెంచెదనిశాచ రేం
ద్రాపరిపసును గ్రమంబున మైత్రిగలిగితగినయువ్వా క్యంబువినవలయునన్నదియష్టత్రింశత్సర్గంబా ***********
॥ సీ । సామజదశ సహస్ర శక్తిదాల్పుచుధగణిగ్రవిభుడును దస్తకనక । కుండలుండును సముద్దండాయుధుండును మకు
టియునీలాభ్రమండలీని । భువనాళునేనెక్కపుడుజగంబునకుభయంబుబుట్టించుచునుగమింతు । పారిదండకావనాంతర
పూనిమాంసభక్షణముగావింపుచుకీర్తిలను । దిరుగువాడనంతవరమహర్షిధర్మాత్ము । డైనకౌశికుడానుమద్ధ్య । యస్థుత
సుచుమానవాధిపు దశరథు । పొంపుజెందియిట్టిపలుకు బలికె ॥ చ ॥ అవనిపయజ్ఞకాలసముపాగతుడైనసుబోధ మునిప్రో
గా । మవదనిమారసాతనసముకల్పితమద్భయమాకు రాకకా । భవుకజనంబున త్రిరినిల్బుదుపంక్తిరథాధి పుండుభ ।

క్షపిడుదుబల్వై గాశికుని యాని వరేణ్యు సుపాసన భాస్వనిక్ ॥ గీ ॥ అస్త్రవిద్యననభ్యాసినైనవాడు । బాలుడగు వాడు శ్యా
దళవాష్టిఁకుండు । రాఘవేంద్రుడు మామకానీకరాజి మెద్ది । యధికతరముగ నాతోడ ననుగఁగలఁడూ ॥ క ॥ మునినాయక నీశి
ష్యుని । యనియుంచుదవసించు వానినమరారాతిం । దునియఁగావింతుడన । తేనకరిరథహయపదాతిదళయుక్తుడై ॥ వ ॥
అవిముప్పి ఘంబునం బల్కం బోక యంతననమ్ముని యు రాజునకిట్లనియె ॥ సీ ॥ రాముసకన్న నాకక్కుసునకు వైష్ణవసుత కిల్లో
కంబున నంకు లేదు । సమకంబులందు నిర్జరుల కేసియు సఖిపాలకుండవు నీవు పార్థివేంద్ర । త్వత్సూతం పైనకృత్యం బుమూజ్జ
గమూల జ్ఞాతము మ్యోమ్యనుదతిశయము గాగ । గలుగుతెనైక్షుగౌ బలము బింకము వసిగంచనకు సత్య రారిన్రిగ్రహము సంచు । బాలుడై
నగానిపరమ తేజసుతిత । ధృతికళ క్రిమండపడరవిభేది । జనమువాడ రామచంద్రు గెక్కొనుపురం । తపసుభంగబుగ్వుడనకు గా
క ॥ క ॥ అనియారీకఁబలికియా । మునిగాథే యుంపు రాజముఖ్యాత్మజుని । గొనిచనయప్రీతుఁడై । యునడన దగు
నాశ్రమంబు సొత్తెంచి మెగిక్ ॥ గీ ॥ అత్తరినిదండకవనంబునందు రాము । డధ్వరముగూచి దీక్షితుడైన వాని । యతనిచే
గటనున్న వాడ మ్యేజ్జిత్ర । కాత్మ్యాకక్షణంబును గరచ్ఛి చెలమి ॥ చ ॥ సిరిగలవాడ జాతపరిచిహ్న్ను డుబాలుడు శ్యా
ముడుక్ శిఖా । భరణు కుబ్రహ్మచర్య సుడు భద్రద్ర శుండు సువర్ణమాలికా । ధరుడు పవిత్ర కాశికాత్మ్య చిద్దండక కాన వే
లుంగ జేయుచ । త్తరిగననమ్యో రాఘవుడు ధన్వప్రాదిత దృదృ ధుండలెక్ ॥ క ॥ పరితప్త నసకళాల । భరణుం డనుడ
త్తవకుడ బలవంతుడగం । ధరసంకాశుడనసునె । సరిగిరి దర్పమునన ప్పడాశ్రమము నకుక్ ॥ గీ ॥ యుద్ధ్యలంబగు సాధ
నంబాంకువాడ । నగుచుసొత్తె రబడిసరయ సిసెకిత । గానబడుటయు నసుగాంచి కాన్మ్ముకంబు । మూవిఁతో గూ చెఁ గా
నసంభ్రాంతుడగుచు ॥ క ॥ అతితేమమూ వలసబాలకు । డిసడనిరఘు వరుని చెలియ కేకి ప్రశ్నా । న్వి సుడనగుచు కాం
కమునిః పతియా వేదికగురి చిపర్వంబడిలిక్ ॥ క ॥ ఆసనసే చేము క్రముసరి । జాతాంతక సైనకశితశరమునదుసమా । మూ
తుడనై యటదొంబడ । నైతినిశిత రోజనాయ కాంబుధినేసక్ ॥ క ॥ నసుడపగోళిఁ గావిం । చనివీగనపేసభ్రాంపబడి
యుప్పుడురా । మునిశరవేగ నిరస్తత । దనరియచేసను దనసుచుదంద్రీయేసక్ ॥ గీ ॥ ఆశరంబాసగంభీరమైం వార్ధి । నీటి
యంచులనట్లు నునేను వార్ధి లి । తడవనసుసంజ్ఞ ననుప్రేరితం ద్రిలంగ । యాసెడు వ్రిరిగూచిఁ గమసంబు సందిరాడ ॥ గీ ॥
బుజు తడన రారుకగ్గంబు నెనయువాని । చెనసత్యా స్త్రశస్త్రినిచేగ బాలం । చేత గామునిచేతే వర్జింపబడిరి । సత్ప్రదిట్టుల
దస్స హేయరులువడిరి ॥ వ ॥ కావునఁ నీవ్ర నాచేత వారింపబడని వాడవగుదు రాముతోడ ఘోరంబగు విగ్రహంబు సేయగల
వాడవై సపీఘ్రంబయాపదంబ్రాపించిసపించి పోగలవు సమస్తిసమిత్ర హశాలుకును కేళి కాసక్రివిధి వేములును సకుత్ర
వ్యాదులకనర్థంబును సంతాపంబు సంపాదింపగలవాడవగుట హవ్యాకవ్యసాదసమాకీర్ణంబును వివిధమణి గణాలం
కృతంబును నగులం కాపురంబు మైథిలీకోరక హరణంబగు దానిగానరయగలవు సరి సుమ్ములగు వారు పాపంబులు గావించని
వారేని పాపసంగతివలన నితర పాపంబులం జేసినదాయుక్తంబగు హ్రదంబున గరుడు చేతసర్వనిగ్రహసమయంబున మ
త్స్యంబులు బోలెననించి పోదురనియిట్లనియె ॥ సీ ॥ దివ్యచందన లిప్తదేహులదివ్యభూషాభూషితులగు రాక్షసులనీ
వు । నీదోషమున నిలనీల్గి నవారిగాసర సెదుహ్యతదారులైనవారి । దారాత్ప్రతులదిక్కు గప్పిన వారలదశదిశాంత రములస
రలువారి । హతశేషులగునట్టి యసురలజాలమువిశిఖజాలముప్రకీలికాయాత్ర । భ్రాసిచయమ్ము తెయసుదగ్ధభవనలంక ।
రయగలవీవు నిక్కంబయంబుగాగ । నస్య కాంతామణులసోకనినుటస్య । మెక్కపుపసస్య విపులద్యుమ్నతము లెకూ ॥ గీ ॥
అంబుజాస్యలు వేనవేలైనవారు । నీపరిగ్రహలగుదురు నిర్జరారి । యాత్మభార్యా సమాసక్తి సలపరింపు । స్వకులసంరక్ష
ణామొనపఁవలయు దేకా ॥ చ ॥ ఇరవగు నాత్మరాజ్యము మనుప్వధ్ధియు మానసముజీవితంబునా । సరసీనమిత్రవర్గమున సొ

మృతకగ్నిసయాత్మ భార్యలం | జనకమహీజుపగాదలపు పేయదనచిరాన వాడవైనచో | నరయగ రామచంద్రు నతనుప్రియ
నుద్ధరించియుంపవోకుమీ | వ | రావణ సమీపంబున నప్పుడయ్యుండగను నాచేత మిక్కిలి వారింపబడిన వాడవగుచుఁ బలాత్కారం
బిసీతను ధరించుపగలవాడవైతివేని రాఘవప్రదత్త జీవితుండవు బంధుసహితుండవు తీక్ష్ణబాణంబులచే నరుచుపరేత నేత్రని
కేతనంబు బొందింపగలవాడవన్న దయెరోనదా ధర్మాదరింతశ్శ కడఁటుమా ******************************
| క | కనియెుండొక గలిసిట్లా | ఘనుచేసతెగినివిడువ గాబడితనియు | ఘనశీలం బెయ్యోదిదా | నినియాకర్ణింపవలయుని
రీక్షదముగాక | గీ | అప్రతుప్రాజ్ఞకుడన నాదు సమరరిపుల | నిక్కు రనమృగరూపంబునైనయట్టి | వారలను గూడి దం
డకావనమునేను | వసతిగావించుకొని సట్టివాడనగుచు | సీ | దీప్తజిహ్వుఁడు సముదీర్ణదంష్ట్రుండు మహాబలుండును వి
షాణాన్వితుండు | తత్తమ్మృగాకృతినాచుదండ కావనిమాంసభోజి నై తిర్యఙ్మృగాహారుఁడను | సన్ని హితాశ్రమంబుల దీర్ఘ
శిఖి గలుగుచుఁ దీక్ష్ణ కరుండనై యమ్మునులను | ధర్షింపుచును జనస్థానంబునను ధర్మ చారులహాను ల జంపి వారి | యస్రమ
లు గ్రోలుచఁ దపమునుల్ మిశాశి | నగుచు సంచారిసేసిచుచునట్టిగనయు | తులకలుకుపూర్ణచేసను ఘాతుకుడనగుచు | దం
డకావనికొత్తను దత్తజరించుమా | వ | అట్లధర్మ దూషకుండనగు నేనువుండ కారణ్యంబున సంచరింపుచు ధర్మచారుండును ద
పస్విరుండుచ నగురఘువీరునారీతిమహాను భావయగు మహీశనాధవను మహారధుండగు సౌమిత్రినిం డాయుచునట్టియే
ను సకలభూతహితరతుండును నియతాహారుండును వనవిహారుండును మహాబలుండును తాపసవరుండును నగు రఘువరుని
వెంబడితాపసుండని యెరింగిపూర్వవైరంబుస్మరియింపుచు నతిక్రుద్ధుండును దీక్ష్ణశృంగుండును మృగాకృతియునై యకృత
ప్రజ్ఞుండనగుచు నతనిబొలియించుకొనగలవాడనై సాధనంబు దలంపుచుం బొదివినా | స్రగ్ధర | కుటుమట్లోదంత మెత్తం
గానగుడ మఖద్రోగతీవ్రరినాశ | స్ఫారంబుల్ మూడుబాణంబులతోడుబరసఘోరవజ్రోపమంబుల్ | ఖరతేంచెన్న
మ్రమూపర్వములునుగలవైవాడిగా మించ నాద | చ్ఛరముల్ మూడన్ని యుఁ చంచద స్రగ దసముల్ సంపి కీర్ణంబు లా
చుక | గీ | అపుడు రాఘవు విక్రమమరయు వాత | నగుచుచూడభయంపడి వ్యాకులత్వ | మందివిడువంగ బడితినియటకశ
రము | బడిరియాయి కృశ్యరైనసుపర్వరిపులు | క | యినకుల నాధుని బాణం | బుసవిడువంబడుచు నెండుపోగ్గని బ్రదు
కిం | గానియే మానసినైయుం | దునఃశిక్షితము ననంతుడునుకు కుడనై | గీ | చెట్టుచెట్టునంక జీరకృష్ణాజినాం | బకు
సకార్ముకంబుబట్టినట్టి | వాని రామచంద్రు బరికింతు గాబాశ | హస్తుడైనయట్టి యముని పగిది | ఉ | అరయుడు రామస
హస్రం | లగ్గపంథ వండుచు సంత్రస్తధరనాశై | స్ఫురియించునిట్టగహనాం | తగముసమ స్తమ్ము రామతద్రూపంపై
| క | కసి గొంకురాముసినిత | జనసాధులేనియట్టి జగతియభావం | బుసుగాగలలోగాముని | గనిసిత్ర్పే తనుఁభ్రాం
తిగరుడసుక నా | గీ | రామచంద్రునిచే సంత్రస్తుడైన | తనరునుర రాగముఖ్యా భిధానములును | రత్నసంఘాతము
నరథ రాజసాద్వ | సంబుపుట్టింపుచున్న దిసగవితోడ | ఉ | తెలియదునేతత్ప్రభను | గలహామతనితోడసీరు గాదోశ్వ
దగుఁ | బలినేనినముచినేనియు | బొలియంగాజేయు రామభూమీధవుఁడుఁ | సీ | రాతసరణమున రాముతో వాకొ
నదగుపోర్పు గావింపదగుననన్ను | సీతింపదలచితివేని రాముని కథసీకును గూడగు లోకమునను | సాధుఫల్ ధర్మప్రధాను
లుతగిన వారధిక సంఖ్యలునితరాపరాధ | మునసపరిచ్ఛదంబులుగా నశింతురు తాపకీనాపరాధంబుచేత | నీలైదను డైత్య
నీవెంటనేనురాను | సత్యముగరాఘవుడు మహాసత్వదధిక | బలుడు దారోజుడతడు సుపర్వవైరి | కాండలోకంబు నకు
నాశకరుడనుమ్ము | గీ | ఖరుడుదండక విపిన సంగతుడు నెవ్వ | డధికవృత్తుండు పూర్వంబునందు నుకర | కత్మడగునట్టి
రాముచేగసిమసంగ | బడియుఖరార్థ హేతువలన జేసి | వ | ఖల్పుడు బంధుహితార్థినగు నాచేత యథార్థంబుగాబ

ఒఱ్ఱిబడినమీఁదటఁబలుకువాక్యంబులోఁ గరిపువాఁడవేనిరాముచేఁ గసర్పాకారంబులగు శరంబులచేత బంధుసహితుండవగుచుమ-
రుండవై జీవితంబువిడువఁగలవటన్న తదనంతరకథ యెట్లని శుకయోగీంద్రుఁ బ్రశ్నింపఁ గథాంబు ✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻
॥ క ॥ మారీచునిచేసవ్హానము । చేరంబలునట్టి ఫణితి చెప్ప బడినవా । డై రావణుండుమృతికాం । క్షారతుఁడౌ వధముకర
ణిగ్రహించనడయ్యెన్ ॥ సీ ॥ అ ష్టమునుచథ్యమునబల కనట్టువాని । కాటకాత్మజాఁగురియించిదైత్యవిభుఁడు । కాలచోదితు
డగుచునుగతినటైన । యులవరింపనిదైన వాక్యంబులిట్లు ॥ క ॥ అలవడనివాక్యమెయ్యది । పలుకఁబడియెగానినాఁడుప
ట్లనునిదిని । వృలమగుబుక్కిలియరాచర । కలితంబగుచిత్తనంబుగతిమారీచా ॥ సీ ॥ నీపల్కులనెరఘునేన్ప పౌరుషమునాచే
నాజిభేదంబు సేయఁబడదో । నరునిమిక్కిలిపాపకరుఁడు మూర్ఖు భేదింపనగిపడదని పల్కినదినిజంబు । నెట్లన్నఁబౌరత్వమైన
యని కాంతవాక్యంబులాలకించివనాంతమునకు । జననీజనకులను సచివులనట్ల రాజ్యము వీడఁ గొనియెవ్వఁ డాతఁడంబ । యొం
టిమై వచ్చినతనిని నోర్చనతని । ప్రాణములకన్నఁ బ్రియతము రాముభామి । జాతనిక్కంబుగాగ నీసన్నిధాన । పీమనా
చేతహరణంబు సేయఁబడును ॥ గీ ॥ ఈవిధంబుననాదగుహృదయమునను । నిశ్చయింపఁగఁబడినదై నెగయుబుద్ధి । సురవిభుస
మేతులగును గాసురులచేత । నేనిమారీచమరలింపనానెవలము ॥ సీ ॥ ఇట్టికార్యమునిశ్చయించుటయందుదోషంబుగుణం
బపాయంబుపాయ । మేనినాచేఁ బ్రశ్న సెరిగింపఁ బడితేని యువ్విధంబున బల్కనీసస్తతుఁడు । ధగణీశుపల్లనుదన కునై శ్వ
ర్యంబు నెలమినెత్వాడిచ్చయించునేని । సంప్రష్టుఁడునజ్ఞానశాలియు నద్యతాంజలియగునా ప్రతిచేబలుకఁబడును । హితమ
నప్రతికూలంబు నతిశుభంబు । నగుచుమృదుపూర్వముగఁబల్కనట్టిఫణితి । ధారుణీనాయకుండుపచారమునను । బహు
మతిపురస్పరంబుగాఁబల్కఁబడును ॥ క ॥ నతివినపీవపమానము । గడలెడువాక్యంబు భేదకంబె యెయ్యదిబెం । పెఁగనినమాస
ముగలయా । నుడువఁగినందింపఁదగునుండఁగన్పతఁడుఁ ॥ సీ ॥ అమితతేజులగునవనిపల్ దరియింతురై సురూపంబుల
నగ్నిశశి । చంద్రదేవేంద్ర లక్ష్మీశ్వరౌష్ణ్య తేజప్రామదండప్రసన్నతలును । ఘనగాత్ములుమహాకాంతులుధరియింతురే
సెనమింగాతుసహితివరేణ్యు । లక్షలక్షంబులనగునవస్థలయందు సతిమానితులుపూజ్యులగుచుసుండు । రెలమిమోహంబు
నందువర్తించుతగ్న । మగయకభ్యాగతుఁడనగునట్టి నన్ను । నీక్రూరంబగుపరుషణ వెనయఫణితి । నాడుచున్నాఁడ పీవ రౌరా
త్మ్యకమునను ॥ చ ॥ మునుకొనియాత్మదోషగుణముల్ కుశలంబడుగంగలేదకో । దనుజకులీనమిక్కిలిప్రతాపముగల్గినవా
డనౌటని । న్ననుగురియించినంతయు ననూనతనీక్రియయం నాకు నా । ధ్యనుగచియింపనగ్గణమ్బొందు మువంచు వచించి
తేమిగిక్ ॥ చ ॥ ఎలమిసహాయ్యమైనపని యెయ్యది దానిపచింపుమన్ననా । పలుకును నాలకింపదగుబంధుగచిత్రితరౌప్య
లిందుపు । వర్ణితపనీయశంబరతగ్గ కొనియారఘునాయకాశ్రమ । స్థలిజనకాత్మజాధిపను గాఁగ్రమణంబునసంచరింపుమీ
॥ చ ॥ జనకజమోహమందగనసల్పియఁదేచ్ఛగుసంచరింపఁగా । మెనగుచుమాయసేకొనిసమున్నతకాంచనమై ననిన్న
భూ । తనయదిసించియుచ్చెకసదంపడితీవ్రతజేనిదీనిగై । కొనిజనుదెమ్మటంచురఘుకుంజరుఁగూర్చివచింపనయ్యెడిన్ ॥ సీ ॥
కాకుస్థుడేదేరఁగాడూగమేగివాసీతలక్ష్మణయంచుఁ బిలిచవరేణ్య । వాక్యాగరూపకవాక్యమిట్లామము తద్వాక్యమాలించి
ధరణిజాత । చేతనురఘుకుంనేతజాడగురించియంపింపఁబడిసుమిత్రాత్మజుండు । సంభ్రాంతుఁడగుచునుసోహార్దమునవో
పుకాకుస్థుడైనలక్ష్మణుడుసైలు । వెడలినయథాసుఖంబుగాఁబుడమిసూతు । దివిజనాథుండుశచిమాడ్కిఁదెచ్చువాఁడ ।
వ్విధంబుననిక్కార్యమేర్పరించి । యిచ్చవెడఁబాయనట్టు గానేగుమసురా ॥ గీ ॥ ఇట్టికార్యాభివృద్ధికైయిచ్చువాడ । నర్ధ
రాజ్యంబునీకుబామ్యప్రభావ । కాటకాత్మజకుశలపద్ధతనిబోవ । వలయుజిగిమీఱ శోభనవ్రతవిచార ॥ చ ॥ అగదము
తోఁడదండకవనాంతరముంగురియించిమేనునీ । సరణినివచ్చువాడరఘుసంభవుఁబోరుటమానివంచనం । దొరయఁగజేసిజాన

క. వోణా ప్రాంతే కార్యశాలినై । యతి నెరవనిర్భేదోనిసమంచితమై భరిగాగ అంటకుమ ॥ గీ ॥ ధీయుత కాలతేనిసత్యంబు గాసె । నిమ్నగిబ్ధియేయునేటసంపఁ । నరుడునిట్టి కార్యకూడళ్ళేకమునాకు । బలిమి వలన నేనిసలుపఁగలఁడు ॥ వ ॥ రాక్షసరాజుల కసప్రభూలస్థుడగు వాడనోకప్ప డేని సుఖంబు గా వృద్ధిబొందఁడుగదా నీ కారాముఁ బ్రోపించి జీవించుట సంశయంబు నాతో నెంచితేని మృత్యువశుఁ డవుదువుగదా యేతదర్థంబు బుద్ధిచే యథార్థంబుగా విచారించి యెందు నీ యుద్దిష్టంబట్లనయ్య గను రాపుడు మన్నదిపకచ త్వారింశస్సర్గంబు ************************************

క ॥ అని శాసనగలన్నృపలతే । నియుసదు ప్రతికూలఫణితినా జ్ఞప్తుండై । దనుజుండసురమారీచుడు । దనుజాధిప్రగూర్చిపల్కె దారుణ ఫణితిన్ ॥ క ॥ సుతదారాప్తామాత్యసమ । న్విశ్రముగ వెంపొందు చున్నకీకుగలుషరో । గ్రతిమూంతకు నెవ్వం డే । మృతియుపదేశంబు జేసెనింద్రాగాతీ ॥ క ॥ కం భద్రాయ్యక కల్మష । కలితుండె వ్వాడు సుఖముగా నీతోడం । దలఁకక మృత్యుద్వారం । బోలియను పాయముగ నీకును పదేశించెన్ ॥ గీ ॥ బలమునదన రారునట్టి నైవ్వానిచేత । నడ్డగింతగ బడి నాశ మంద నిన్ను । నఖిలపింతురు హీనవీర్యంబు గలని । శాటుబుధపద్విరోధులువ్యక్తముగను ॥ క ॥ తెనకర్మంబానమ్మకుగా । నిను నెవ్వఁడదల చువాడుఁ గీకిదిత్యుక్రుం । డునహితవాదియనఁగునె । వ్వానిచే నుపదేశమివ్వఁబడిమె నిశాటా ॥ సీ ॥ కుల్సితవ ైయుగ్గి కొనినిన్నునెవ్వరు నిఖిలరీతుల జేనినిగ్రహింత । రట్టి పథ్యులు భవదా ప్తులుబోలియంగబడరుగా రావణా పతియు కామ । వృత్తుడై సనుగాని వృత్తి బోయిన వానిసభ్యలౌమంత్రులుసంతతంబు । నిగ్రహింతురు నీవ నిగ్రహింపఁ దవు గాన ధర్మంబు కామ మర్గంబుయశము । ధానశీనాయక ప్రసాదంబువలన । నా ప్తులగు వార లొందుదురగనిశాచరా । వదయకున్న నునిఖిలంబు వ్యర్థమౌను । రజనిచరదశకంధర రాక్షసేంద్ర ॥ గీ ॥ నృపతి వైశ్యమున జేసి యితరజనులు । వ్యసనమను వందుదురు ధర్మయశములధిప । మూలములు నాటగా జెట్టుపాలనీయు । లడుదురన్నియ యవస్థలయందు మిగుల ॥ ఉ ॥ రూఢుడు రాజ్యమేలు కోరకున్ గోరగాడ సురాధినాథయే వారిని దీవ్రమంత్ర సచివత్వముగల్గిన వారి నమ్ముభా । వారచితుండదూరగాడగున ట్టి విరుద్ధవిభుండు దోయు వే । దూఱులు మందసారథులు దేశవతో విషమంబులంబలెన్ ॥ క ॥ జగమున ధర్మానుగతిన్ । ద గువారల నేకసంఖ్యుడసరిన సాధుల్ । మిగులంబరజన రాక్షస । తగోనిన శింపదురు బలతతిసమేతము గాన్ ॥ క ॥ ధూమ ఎుమప ప్రభుతహాలుడు । నైతగున్నృపచేసప్రోవన్నెన ప్రజాసం । మాతంబుల గోమాయువు । చేతమృగములట్ల వృద్ధిజెందక చెడుచున్ ॥ గీ ॥ ఇంద్రియజయంబుగల్గి హీసమతిని । యెవ్వరికి కర్కశవిభుండవీవుగాన । యాశ్రితంబయ్యె నాచేతనట్టియు ట్టి । లంకగలఘోర రాక్షసాళి యెలమి ॥ గీ ॥ ఉపగతు చేత హతుడైన యే కృతార్థ । తనువహింపగ నగువాడ తంత్రి యు ట్ట । వాడ నగుదునుగమసంబుబరవు వాడ । సీసహాగతేమ య్యేకుసిద్ద రారి ॥ మ ॥ జనకప్త్రీ శను తేషు చూడ్కి ననె నాశం బొందుస వ్వాని గా । నను భావింప మునుమృష్టితముగ భూనాథా శ్రమస్థానమే । ప్రన త్ప్రాపించి ధరిత్రి కూతుగొనినంబోల్పా గన్నున్ గసటం । ధునిగాని ల్గినవాని గా తెలియు మెంతో జానకిం డాయుచున్ ॥ వ ॥ రావణ నా రాము కారణంబున నీవును నసు లంకయు రక్షసులును నుండ ము హిత కాంతు నగునా చేత వారింపంబడని వాడవగుచు నాశంబు ప్రాపించెద వసురసా ధా ప రేశ తల్పులునుగ తాయుష్యులును సహపురుషులా ప్తులచే పరీరితంబగు హితంబు గైకొనరన్న దిద్వి చత్వారింశస్సర్గంబు ॥

సీ ॥ ఈగతిబదుపంబు మారీచుకమ రారిబలిక్కి యంతటగర వాలహస్తు । నధికసంరబ్ధు నినా రావణుని గాంచి యవుడు వాయువు చేతసపసె జాత । మట్లగంపింపుచు నధికవ హీషి యై మదిని విచారించి పిదపయుక్త । మరయుచు వీనిచే హతుడనే నైనచో సీయంబు సేయూడని కృపమున । దనకు రాము చేత హననంబు గల్గిన । యుత్తమంపు స్వర్గ మొందనయ్యె । తనుడు నిట్టుమను నం మదలఁపోసి । యంతదనుజకాంతనని యె ఫణితి ॥ మ ॥ సురవిద్విడ్భయహేతుడైస్య యతుడా యంబోదమం చాతి

ట్ర । మ్మరవాజాసిథసుధాంశుదునతిశుంభత్స్ఫారమన్నాశనో । ద్ధరణ స్ఫుర్యంగదళవానిమ్మగ్గతుఁడనొదున్నను నాకాయుర్ । త్కరతంబో మొదుగాముదాశ్రితుడంగావింపగానే గ్రనే ॥ క ॥ పసుపడు యమదండవహింం । గొనజాలసనీకు దీటు గోరాడెదుసీ । ఘనుడేమిటుట్లునాచే । తనువర్పు డుగాను దైవతద్వే షివరా ॥ క ॥ ఏరుమదియ్యు లుకొందరు । దానవులున్నీలీగిబోవదగువారలన । సైనసునీకుప్రియాకర్ణము । కైనే గెద నేడుదవిజకంఠారాతీ ॥ క ॥ దనుజానియవ్వాక్యముచే । తనుసముదాగ్రప్రియంబు దాకొనువాడౌ । చునగౌగిలించికౌగిట । నసవందెడువానిసిట్టి దనుసుడినడిపెక్ ॥ క ॥ యిదియుక్తము గామకటివి । సుదిగొనగావించినాడు కోకిక్కొలదిబ । లైనమారీచుడవిఖ్యద । సుదునును కేరొక్కరుడవసుదువునిశాటా ॥ క ॥ కరముపిశాచముఖంబుల । ఖరసంహారంబుచేతఁగట్ట బడినయా । యరదంబెక్కుమునాతో । దవ్వరగానయ్యాశ్రమప్రతానమువలనన్ ॥ వ ॥ జనకజ మోహపెట్టి తనజాలుకువిచ్చ కొలందిపితథా । తనయను దెచ్చదాడదోలుతంబొరికూన్య గృహంబునందటం । చనిపడి కాటకాత్మజదళాస్యులు దేవవిమానతుల్యమై । యనువగు దానినెక్కానిత దాశ్రమమండలి నేగిరంతటన్ ॥ సీ ॥ అనడంబుతోనంకు సఖలసరిత్పులపట్టణవనము లబర్వ తేరుల । రాష్ట్రంబులనానగరంబులనరయుచుదండకారణ్యంబు దరియవచ్చి । యంతసమారీచు డైదైత్యపతియగుప క్తికంఠుకు రామభద్రు కెంకి । దర్శించిపిమ్మ టదచ్ఛ తాంగమడగ్గి పాణిమారీచునిబట్టిసస్తై । నిదియుకదలీవృతంబగునినకులేశు । నాశ్రమపదంబు వీక్షింపసుబుచున్న । దేమిపనికేనుడెంచితి మెలమిమనము । దానిజేయుముసఖమనితాపచించె ॥ క ॥ దనుజేశుపల్కువిని యా । దనుజాడు మారీచుడప్ర పు దామ్మ గరూపం । బునుగైకొని రఘువంశన్ప । ప్రనియ టజద్వారసీమమునజరియింపన్ ॥ వ ॥ అంతనారక్కసుండు మణిరాజవిభ్రాజమానవిషాణాగ్రంబును సితాసితముఖాకారంబగుకతంబున నకారారవింద కువలయముఖంబును నింద్రనీలోత్పలకర్ణంబును గిరిచిదభ్యున్నతకంధరంబును నింద్రనీలవికాశోదరంబును సముత్ఫుల్లమల్లికాహల్లకరాజీవభ్రాజితులితోవిరాజమాన మధ్య తలంబును మనూకమ్బుప్రస్నిగ్ధపార్శ్వప్రదేశంబును మంజుతరకింజల్కరంజితంబును విద్రుమశిలాసంకాశఖురంబును మూలిజంఘాకలితంబును శ్లిష్టసంధిబంధంబును నగుచునింద్రాయుధంబు పోల్పిచ్ఛంబగుపుచ్ఛంబును జేసియుపరిభాగంబు భోగంబు గా బ్రసరింపుచు బహుతరవివిధరత్న సమావృతంబును మనోహరస్నిగ్ధవర్ణంబు ననేకరజితబిందుబృందంబునం జేసిచిత్రంబునయ్యుతనంబునం బ్రియదర్శనంబును బరమశోభనంబును నగుమృగంబగుచునస్య ద్భుతదర్శనంబగు రూపంబుగైకొని కమ్యంబగువనంబునం దదాశ్రమస్థానంబునం బ్రకాశింపం జేయుచూ ॥ సీ ॥ అవనిజాతకు మోహమావిర్భవింపగా నాతాటకాత్మజుఁడధికసంఖ్య । రౌప్య బిందువులఁజిత్రంబయ్యుప్రియదర్శనంబును త్తృష్టమృగంబనగుచు । సకలధాతువిచిత్రచారుదర్శనరామ్య మైనరూపముగొనియమ్మైథిల । నాప్రదేశముచుచియచుగుచుపచ్చికల్ భక్షింపుచును వృక్షపల్లవముల । ద్రుంచిమెసవుచు కడలీకాననచయంబు । కర్ణికారంబులందందగడిసినీత । నరయఁగామందగతినప్పు డాశ్రయించి । సంచరింపుచునైడలుచు జాతు మరియు ॥ క ॥ అరిగిమృగాకారముధరయమున । గరమునివర్తనమొనరు గ్రమ్మరగ్రీడా । సరణివిహరింపు వెండియు । ధరణీభాగంబునందు దాకొనుమరియున్ ॥ గీ ॥ ఆశ్రమద్వారముగురించి యరుగుదెంచి । మృగవితానంబులను గూర్చి రేచుచుండు । మృగములసమూహములతోడ మెలగుచుండి । కెందియుపలాయితంబుగా వెడలుచుండు ॥ క ॥ జనకజగనుటకు గోచరం । దనుజుడు రక్కసుడుమృగతదాకొనువాడౌ । చునచిత్రమండలంబుల । మినుకులొనర్చుచుపరిభ్రమింపుచుబోవన్ ॥ క ॥ యితరంబులైనమృగసం । తతులామృగమును విలోకనముసేసిసమ । న్వితిడాయుచునాఘ్రాణము । కృతియించి దశాశలం

డునే గెరయముఖీంగ ॥ మ ॥ మృగనాథాధిరతుండునై వనజని శ్రీగల్గుజంతుల్ స్పృశిం । పగనాదైత్యుడు ఛాతిశాశ యము
నైభటుం ఒకన్నంతటన్ । మృగశాబేతుణమైనభూతనయయధింబులాలజాలంబుగో । యగనక్వే శవిహారముకనరి
పెభూజాలిప్ర దేశంబునన్ ॥ సీ ॥ సుకుచిక వదనంబుసుందర దంతాధరంబులుగల్గుతదాభి ముభార్య । గతికాశారముల
మాకందంబులనశోకములను సుమవ్రజంబులను గోయ । చటపిసింపుట కహుణరాలు గానిసతీమతల్లి గమది రాత్రి తద్వ
ధూటి । తారథాతూదారతనురుహంబుకు విచిత్రాంగంబుమా కృపాసంగతంబు । సట్టిరత్నమయమృగంబునగనియూ
మె । విస్మితోత్ఫుల్లనేత్రమైవీతుణంబు । స్వనస్నాయమెకముసాసఖిజూచు । చంచనవ్వానిపెలుగింపుచందుదిరిగ ॥ వ ॥
మరియు నైన్నండేనికననట్టివివిధరత్న మయంబగునమృగంబునవలోకించి జనకజాత యగు సీతయగ్యం తవిస్మయంబునం
బ్రాపించెనన్నది త్రిచత్వారింశస్సర్గము **

॥ సీ ॥ చాకునితంబయూ సతికుసుమంబులు గోయుచు నొగిశాతకుంభరోచి । వర్ణపార్శ్వంబులప్రజ్వరిల్లెడుదాని గని
యనవద్యాంగి ఘనసువర్ణ । పణిసిభతరనువరసౌధ ననిలక్ష్మణుని యెలుగెత్తిపిల్చిననుమనుజ । వర్యులాదేశంబుబరికిం
పుచ గ్ధాత్రిపట్టిచేతనే తేరబడినవార । లగుచు శ్రీరామలక్ష్మణులప్రదుమృగము । నగయవాలోకనమొనర్చిరావిభాగ। రా
స్వయాత్రిణిజూచి రామానజుండు । భావనము సేసెనిశంకిర్భాగ్య డగుచు ॥ మ ॥ మహిపాయిూమెక మేకలంచెకనుదన్యా
రీడుడగ దైన్యగా । మహిపాలుల్ వృగయార్థముత్సుకతేయగ బాటింపచుగ గానలో । విహరింపంగ నుపాధికల్మషు
మునగ వీడుగయుధేచ్ఛాసనా । పహాదై మాయమృగాకృతిగ గరపెసిపై పైనమాయావియై ॥ క ॥ నరనాయక సందీ
ప్తిగ । బకిగినస్ఫా మింద్రజాలభగీతము ఘుభూ । వరయిట్టిమణివిచిత్రము । ధరలేవిదిమాయనిజము ధరణీనాథా ॥ గీ ॥
ఇట్లుబల్కు లక్ష్మణుశ్రేష్ఠుడనమ్ము । సిరిపిశదుకనస్వకులుకరింప । జనకజాతకగ్గసంహృతమగుచూన । సంబు చేత సంతసం
మునబల్కె ॥ క ॥ శుభాంగియిూమృగమతిసుం । దరమాకుమదీయమకుమనంబుహరించుం । గరముగొనికను దీనిని । నర
వరపుగమసరక్రీడనంబుసగకుగ ॥ సీ ॥ మనదగుసీయాశ్రమస్థలిభవ్యదర్శనమాచుబహుమృగసమితిదిశకు । సట్టుల
కుమిగొన్న వైరూప్యంబులై యధికబలంబులైసవమర । స్వమగముల్ చరియించు ఛీతినాథగర్వంబుచేతను దీప్రతచేస
మేసి । కాంతిచేతసుస్పృగశ్రేష్ఠమెట్టిదిగ కుదీపిబోలినపట్టిదగెయ । బడకుమున్ను వివిధవర్ణచిత్రాంగంబు । రత్నబిం
దుబృందగంజితంబు । చంద్రతులితమనుకుచుసాంద్రమైసవనంబు । వెలుగజేయ చెలిమివెలుగుచుండు ॥ క ॥ సిరియగజ
కృడనంబును । జిననంపదదీప్తముగనజెలగున చూచూ । యరుదగుసీచిత్రమృగము । హరియింప్రచునన్నదస్మదా
త్మంబెలమిగ ॥ క ॥ జీవింప్రచున్నదైనీ । కైపశముగవృగమునర్థిగాజిక్కినచో । వావిరినాశ్చర్యకరం । బేవిస్మయము
బ్జేయుసఖిలజనులకుగ ॥ క ॥ వనవాసమునిండారగ । నెనచిరాజ్యంబునందు ననిశంగినవా । మనలకుమరియంతః
పుర । ముసకుంగాగలదు మెకమె భూపకలీలగ ॥ గీ ॥ భ్రాతయార్య కుమారుడౌ భరతు నకును । మరియుమాయత్తలకును
యిమ్మహితమైన । మృగముపమువ్పుచుగనువది । చెలగియద్భుతముదయింపజేయగలదు ॥ ఉ ॥ జీవితమైమృ
గోత్తమముజిక్కకయుండిన దేనిసుస్వమై । చాప్రదనచుదీనికనుచర్మము నాకుమనోహరంబగుగ । భూవరయోశబాలతృ
ణపూరితతల్పమికిలగాపకుం । భావహాగర్మసీమ సనుపందదలం చెదనేనునీకడగ ॥ క ॥ కోరంబదు నీకృత్యము । సారస
గంధులకుగగశరకసనిష్ఠం । బైగంజియిక నవ్వగశ । రీంబునదనకువాంఛప్రశియింపబడెగ ॥ చ ॥ తరుణ విభావసు
ప్రతిభశాకోణనిచుక్కలుపోలెబిందులగ । బరగిసువర్ణలోమమణిపద్య విషాణములైనదానిచే । ధరణిత లేశమాన

సముచారణవిస్మయమందె వెరహాతం | బొరసె నదన్న్యగంబుననుభూమిను తాపరిచోద్యమానుడై ‖ క ‖ జగతీనాథుప
హాష్టరం । బగదమ్మునిగూడి వాక్యమునుపచియించెన్ | మృగసంపాత్రంబగుని । జగతీసుతగోకిగనుముసౌమి త్రిజ
గన్ ‖ సీ ‖ రూపముఖ్యతనేడురూపింపమృగముగా దిదినందనా రామపదమునంకు | చైత్రరథోద్యాన సంశ్రయంబున లే
జుగమ్ము తదీనికి ధరణియందు | నెు డొకమృగముదీటొప్పునేత్రతిలోమసంతతినసులోమజాలకంబు | రోమరాజి చయం
బుకు చిరమై కనకబిందులచేత చిత్రమై యలరుమేకము | నాశ్రయించి వెలుగునతి దీప్తవహ్నిశి । ఖాభయగుతు మొనయు
నట్టి దీని । మోముసడుమమేఘమునజంచలయబోలె । బొలుచు రసనజాడ వలయుసుమ్ము ‖ క ‖ సుగమణినిర్మితచవక
ము । కరణిముఖముశంఖముక్తికానిభజఠరం । బరయనతిరూపమీమృగ । వరమెవ్వనిమానసంబువలగొనకున్నే ‖ గీ ‖ పశి
డివస్నియుగళచ్ఛాయబరిఢవిల్లి । బహుళరత్నవికారమై భవ్యమైన । యిట్టి రూపంబుగనగొని యెట్టివాని । హృదయమతివిస్మ
యంబువహింపకున్నె ‖ క ‖ ధరణీనాయకులు ధను | ర్ధరులై మృగయావిహారరతస్పృగతమ్మగొా | గృహరముల మహావ
నంబున | బొరిబొరిం తురుమాంస హేతువనసౌమిత్రీ ‖ సీ ‖ అత్యన్నతపనంబున దులనానావిధమణిముఖ్యసువర్ణ ధాతువు
లును । మృగముఖ్యద్రవ్యంబులెలమినుపోగంబునవెదకంబడునవనుజేత | దలచగబడిసట్టిద్రవ్యమంతయుతుక్రనిచయం
బునభివృద్ధి నెరవునట్లు | నట్లుగావున సారమగు నిఖిలకనంబు బరులకుశోకవర్ధనమొనచుర | సఖి యాలోచనము
సేయకర్థసాధ । నంబునుద్యోగమునను దలంపు సేయ । దానిబల్లుడుర్థశాస్త్రజ్ఞులర్థ । కౌశలాన్వితులర్థంబుగా గనసుజ
‖ క ‖ ఘనతరమగునీమృగవర । కనకాజినసీమజనకకాంతామణిశో ।భనమధ్యముగాలువసిం । పనగోరుచు నన్నగర్థిమ
ద్యుక్తముగాన్ ‖ గీ ‖ వెలయబొరియచాయబిలమునసుంభుమె । కంబుచిగుతెపలియకంబళంబు | గొరియదీనిదీటుగా
నదుసుఖస్పర్శ । నమునసీదనచ్చనాడుబుద్ధి ‖ క ‖ సిరిగల్లునీమెకముదివి । నరిగెపుదివ్యంబుమృగశిరస్తారసీరెం । దర్శయం
బదుతారామృగ । ధరణీమృగములగదేవతాయోగ్యములై ‖ క ‖ ఇదిదనుజమాయయనియె । య్యదిననుగూరిచిపచించి
తివనుజాతా | యిదియతైనసునాశే | నొదవింపగ బదునదీనియకర్లాణుటయుక్ ‖ వ ‖ అలుదనుతాటకాత్మజుడుతా
నజరింపుచుమృచిత్తముక్ | దలకొనివీడుపూర్వమునదాపసపుంగవులక్ బొరించిరా | త్తిలకుల ఐశ్వ- వేశ్వరపధింతనుతే
టకున్నాస్త్రిమానువా | రలనటుగానరిమ్మృగవరంబుబొరింగొనయోగ్యముగ్గతిక్ ‖ ౘ ‖ మునుసగస్త్యంౘాన | వనము
నవాతాపియనెడువాడమునులనిం । దనముంగొనియళ్వతరిం | దనగర్భమువోలెద్విజుల నాశముసేయక్ ‖ సీ ‖ ఒక
ములందు లవాడు చరియింపు చొందొకతరిదీ ష్తని స్తంభుశాపసేందు | కలశజాదెందియాఘనునగు మెనసయోగ్యంబ
య్యెవాడుశాస్త్రాంతమునదు | దదూపమూధరింపదలకొనసట్టి వాతాపినిగని హసితంబుసేసి | వాతాపి ద్విజులకిచే
కనసేకులుననయమ్ము పరిభూతులగుచువారు | జీవలోకంబునంతనిగ్గిచితలుగ | జేయ బడినకతంబునజీర్ణ కాష్ఠి | నంతి
తివటంబుబల్కినయట్లుననుజ । యీాపలాకుందుగాడె వాతాపిరీతి ‖ ఉ ‖ పవునధర్మనిత్యని జితేంద్రియు మాదృశునాక్ర
మింపగా । తాపియగస్త్యచేబలెనుదానవుడెవ్వడువీడణంగిటం | గావునసింధమిాఘమహిక న్నియనూపెధృతాయఘండ
కై । యీాపెనబోవనెద్ది మనకృత్యమునద్దియొనర్పలక్ష్మణా ‖ క ‖ ఈకరణిమెకముజంపుదు | గాకున్న గ్రహింతు దాని
గైకొనితేనెం | దాకజనుదువే నెనం । దాకనిచటగాపానర్పకగుసౌమిత్రీ ‖ క ‖ కనగొనదగుమృగచర్మం | బనబొంది
కగల్గినట్టుభూమిసు తాకాంతనుముఖ్యంబగువర్ణంబునమృగమిది గాదుయిప్రడుపో సౌమిత్రీ ‖ క ‖ ఒకతూషనసేద్యం చెం
మెకమున్నావచ్చుదాకమిధిలేశజబా | యకమత్తన్వముగొనజా । లకయాశ్రమయుతుడవై బలము గొనుమీాక్ష్మ ‖ వ ‖

లక్ష్మణా తెలిసెనవ్వుడు నుచితముగఁ గొనివచ్చు దపయుండయుండ నత్యంతసమర్థతరంగలిగి మనీషా ప్రభావంబున జటాయువు గూడ మైథిలిం గాఁపుగాఁ బ్రతిష్ఠింబు సర్వప్రయత్నంబుల నప్రమత్తుండవగుచు నీవు సన్నద్ధుండవై యుండవలయు నన్నది త్రిచత్వారింశస్సర్గము. **

(*) శ్రీరామచంద్రుండు కాంచనమృగంబుం దేఁబోవుట (*)

॥ క ॥ అతితేజాంచితుఁడు దశరథ । సుతుఁడు ఖడ్గాలను కట్టుకొని సోదరునాడే । శితునగా జేసిపున కాఱం । చితమగు పిడికలి కర్ణాలుఁ జేకొని మెఱుఁగి ॥ గీ ॥ అంగనిజదీప్తిరూపితంబగు చమూపు । సంపుటమనట్టి శాతజా మనవ్యారి గాఁగ । బొదలు కేంకుసు జేకొనియురివిక్ర । మానుమత్తుండగు చుప్రానియగునుదెంచె ॥ క ॥ ఏతెంచుచున్నయాభూ । నేతఁ గనుఁ గొంచి వందనీయంబగుచుఁ । బ్రీతినియంతేధానవం । బైతోనంగాను లింపన య్యెంచె ముచఁ ॥ క ॥ కరవాలము గొనికార్ముక । ధరుఁడై మెతమె చటకేసుద స్థలమునకుం । బఱుగెత్తియంకుమునుంగల । బరికించుచుఁ రూపదోపబడిన స్థైనఁ ॥ సీ ॥ అధికమాయావి సంబునసంకుఁ బాణాసనపాణి వికనికని పారిపోవు । మెక్కుత్వరేని యుమెగిశిలీముఖ పాతము నకుఁజిక్కక పోఁ ద్రుమునకుఁ జిక్కి న స్థరయంబవచ్చరయంబడకనుండుశకలితజీమూతసంపరీత । శరదిందుబింబంబు చాడ్పున గొన్నియోగా కాననోద్దేశప్రకాండముల । దివికినెసగకుఁగతిపైనదిగుచుదప్ప । పలుమరుఁ మహాభ్రమున గానఁబడి వెలుంగు । సదియు శంకితమగుచు రామావతించుచుఁ । దన్నఁ దగ్గరమునచిభ్రాంతుఁ జేయు ॥ క ॥ ఈ తాఁ నకటిదూరగు । డై కాటకపట్టిమృగమేనందఁ ఘునగుచుం । తాత్సేతను మోహితుఁ । డై తగవివశత్వమూని యర్థిన వాడై ॥ క ॥ అంతనుఁ బడలికఁ గొనితరు । చెంతనుఁ సీడఁగొని సాధ్వస్థ విసవాభూ । కాంతని తాడై నృపభుషవి । భ్రాంతనిగా వించెమృగతేఁ బడసిన వాఁడై ॥ గి ॥ వనసము ద్భూతమృగపరివారపరివృ । తంగొని సమీపభూమి గాసంగబడుచు । బట్టికొనఁగోరి గావించు వాని గాంచి । భ్రమ్మరనమిక్కిలిగ ధావనమ్మునేయు ॥ చ ॥ అలుకనఁ వెండినస్త్రముననందమరుంటుగడాగిన్వతుమం । కలినటదక్షనాగముఁ కుఁడఁ వెడలఁ గొనుచాఁ గాంచియు । జ్వలితరవిప్రయముంపుర ఘువష్యుఁడు రాముడు సంహరింపని । శ్చలమతి వెట్టియెక్కుడగు సాయక మెక్కిడి రోషయుక్తుడై ॥ చ ॥ తరణిమరీచికా సమము దారక రాళభుజంగసన్నిభం । బురుతరదీప్తసారస భరప్రభజాత విస్ఫురదస్త్రము ద్విషదుర్మదనంకుఁ గైకొనియ వారితచాపమునందుఁ గూర్చి భీ । కరబలశాలి తాదృశమృగంబుపయిం బఱపెం సమ్మూర్ఛితఁ ॥ క ॥ మృగరూపం బశరీరం । బగలంగా జేసి తోనె మారీచునిరో । మ్మగలం గ్రచ్చెనిభూఁ । తగణ ప్రతి శాశ ॥ మగునుదగ్రశరంబుఁ ॥ గీ ॥ అంతశరముతోడనమరాహితుఁడు తాళ । మాత్రమెగసి ధరణిమండలమున । వ్రాలియుంచు కేసి భీకరవనదారుణం । బైన రవముగా గనార్భటించె ॥ సీ ॥ కృత్రిమంబగుతచ్ఛరీరంబు విడిచి మారీచుండు మృత్యుదాడు స్పృష్టమతిని । దలకొని యుచటికి ధరణిజ లక్ష్మణులుం పనయ్యెడుశూన్యభవనసీమ । నాసీత రావణుండపహరించెకునని తేనకు ప్రాప్తంబగుతరియరింగి । రాఘవసదృశస్వరంబు గైకొని యటనను పమదచ్ఛరా హతిఁగడంగి । యామృగము రూపము దొలంగియసురరూప । మందిహాసీత హాలక్ష్మణా యటంచు । జీవితంబుత్యజించుచుఁ జేసెరవము । నధికతనుఁడగు నా తాటకాత్మజుండు ॥ గీ ॥ అంతటవిచిత్ర కేయూరుఁడగుచుఁ దనుసిఖల । భూషణాలంకృతుండౌచు భూరి హేమ । మాలికాధారి యగుచు సమస్థ్యైరి । కాండమునఁ గూలెనధికదంష్ట్రుండునగుచు ॥ చ ॥ ధరణిదొరంగి ఘోర మగుదర్శనముం గలవాని శోణితో । త్కరపరిషిక్తగాత్రమున దాకొని రేణుల బ్రుంగువానియా । సురరిపు జూచి చిత్తమున స్మోణికు మారిని లక్ష్మణోక్తియుఁ । గరముదలంపుచుఁ మనుజకాంత శిఖామణి యేగె ధారుణిఁ ॥ సీ ॥ మునులక్ష్మణుండు చెప్పినయట్ల యయ్యెని

హా ప్రియమారీచునిదై రామసంతు | గానా చేవీడు ఖండింపబడియున హా సీత హా లక్ష్మణా యటంచు | నీదానవుడు గూలె శేషుది నీసుతవినివెట్లు గాగలదో సమిద్ధబుజాస | సౌమిత్రియే యవస్థలఁబ్రాలు పడు సహోదరుని ధర్మచిత్తుండు హా సీతా రాంగ | రో మకంచుకితుండౌచు రామవిభుఁడు | చింతగావించు రాఘవుకాంత గూర్చి | యందుఁ బవిషాదసంభూతమై నచట్టి | యధిక దా రుణభయముసంప్రాప్తమయ్యె || క || మృగరూపమున జని | దెగిచి రాఘవముగసుమతీశతివినివే | మృగమొకటి జంపి యాయువు | ముగ్గోనియుచదండ కాభిముఖుఁడై చనియెన్ || వ || అని యిట్లు జెప్పినదిపంచవట్యాశ్రమస్వర్గాంబు**

|| క || వనమున కేనిమిటి నిదా | బుసబలెనయాన్యత నిదమందెలిసిమహీ | తనయసుమిత్రాత్మజ యున | కనియెగమూ ద్వపహు నిడే వియ రుణమెలమితోన్ || క || కడనాతోంగోని మొగపె | ద్రోహుచారిరవంబు విసబడి నానాశ్రేనా | యో దలంబ్రాణములుండవు | నడపడిచి స్తంబశౌర్యుదప్పినదయ్యెన్ || చ || శరణము గోరువానిహరిజాలవశంబుగనాలబోతు నా | సురపరిపంథులన్ దవిగ్రసుకర్మగూయిడుచానిరామభూ | వరమణినగ్రజున్ వనిని బాలన సేయగ జాలువాడవౌ | త్వరితముగా గనీవరుగుధావనమున్ రచియింపదెంతయున్ || క || అనియిట్లు వ్యథము బలికిన | దనయగ్రజు శాసనంబు దల కొనిచనకుం | డినయతనిశాజనకసుత | యనిసెనమషాసుమత్తురాలై యంతన్ || గీ || మిత్రరూపంబు చేత సౌమిత్రి! నీవు | నగ్రజన్ముని కరిఁవాడవహితుడట్లు | నిట్టిదైనయవస్థయందెట్టివాడ | వీవు భ్రాతనగాపాడలేని సుమ్ము || క || నీపు రఘువ్వహుఁ బెహకిన్ | దావకానిన వానిగాగడలవిడునాకై | గానన రాఘవుగూరిచి | పోవానత్రతను సత్యముగ సౌమిత్రీ || సీ || అ గ్రజునంతనీకాంత్రతెసల వియద్వసనంబు లేదనిశలంచు | దానసిష్టుడవై తెలిదీప్తిశాలి నిగరకు వాడనా చర్మసిం | వాఘ్రువుండాన నన్నటానాచేతనిందులస్ందియంబేమిసలుపలయు | శాత్రసమపనియించె | దానిచేన స్వదిగావి నసె దుగసీవు | మేటివై పచ్చితగ్లుమేదిని | మారికను బాష్పశోకసంభరితయగుచు | మృగసతియు పోలె సాధ్వసాస్వా నైన | జనకకన్యగగూర్చిలక్ష్మణుడుబలికె || క || సురసన్నగగంధర్వా | సురలకు మానుజులను రాత్రులకేనియుసీ | పతు విజయమున నశక్యుడు | ధరణిసుతా సంశయంబు గలకొనసుమీ || మ || అ భీమానుగ సుశ్రీకాన్యుడా మృగ గంధ ర్వామరక్రవ్యభు | క్తతులందాతకుజిస్క్రోజన సంగ్రామంబునన్ రాఘువ | డొకపుణ్ణస్త్రమహానవ్యహరాగ్రధ సింహ శుక్ శుభాంగిమహీ | పతివధ్యుండనిగాక సీవితులసంభాషింపగా సన్గ్వే || ఉ || ఈ పిపంబున రఘుక లేశ్వరుగా సనిన్నడించినే | బోసహిం సాహసికపంజమునంకును దారశక్తిమ | న్దేవసమేన్దకతతిగ్రంథం బగు నుజ్జగంబుచే | వారిరిమస్ఫలంబునిలువంకృతియింపగరాదుగానసన్ || గీ || నీదుహృదయంబుసుభముగ నిలుపలగు | నెలమినం తాప ముపద్యజింపమిూ | మేటిమై నమెకంబును గీటవించి | రాగలడు సీదు పెనిమిటి రయముతోడ || సీ || స్వస్థమానా శర్దంబుగాదొక్కని చేమాయచేతను జేయబడియె | నారాక్షసుపిదకు నమ్మాయయింద్రజాలము దేవినాకడ సమితెచి స్త్రీ | డగురాముచేనుంచనైననిస్నచ్చటవిడువజాలవి దేహవిభుకుమారి | యానిశాచరుల చేగృతవై రులము మేము ఖరనాశము నదండకానిహతని | నెక్కడకుగాననమున ననేకదైత్య | వరులు హింసావిహారులై వ్యాప్యసమితి | నాడుచుందురుగాన కల్యాణిచింత | నలవరింపగపలవదో యమ్మ నీవు || క || అనియిట్లు లక్ష్మణునిచే | నవగాఢతిర క్తనేత్రయై రోషంబున్ | గొనిసత్యవాది లక్ష్మణు | నని యెంద క్షాంతశకుమనువాక్యంబున్ || క || ఘాతకకులనాపక రఘు | నేత సహింపనిర్ఘ మంబుసీకెలమినిసం | ప్రీతియనితలతునెరదు | కాతెన్న రతలదొలంగినయనార్యమతీ || సీ || రామభూపాలక శ్రమమువి లోకించియిువ్వాక్యములు బలెకెదీప్రగాను | సంతతప్రచ్ఛన్నచారులై నీబోటిమాయకులైనట్టి జ్ఞాతులందు | నెయ్యదిచిత్రమా నిట్టిపాపముగల్గనేరదు రఘుకులనేతనొకని | గురియించివనికి మేకొనియొక్కరుండవై యరుదెంచితివి దుష్టయైన మతిని

భరత సంపీడనంబు ప్రత్యక్షముగాని । వచ్చినాఁడవో నా హేతువలన జేసి । యెఱుఁగలేనీ నభరతుననైన గాని । పౌత్రుఁడ నాదు సుమిత్రాకుమార ॥ క ॥ రాముని శ్యామలనలిన । శ్యామునిరామమగఁ జన్గ సూతుని బలికిగా । గాహించి వేరె యేమి యది । గామించక నాకు నే ప్రకారము చేరకె ॥ గీ ॥ లక్ష్మణా నేను నీము౦గల౦క్యజిం౦ట । జీవముల సందియంబును జేయ దగదు । రాము బానితుణంబే నిబిడకుడాన । గాన గాఱూవిశరణి భాగంబునందు ॥ క ॥ అని రఘువరుఁడు రోమాంచిత । మునునను వాక్యంబు జనకపుత్రీవాణి బ । లికెను లక్ష్మణుఁడు జితేంద్రియు । డని ఏనను సీతను గురించి ప్రాంజలి యగుచున్ ॥ ఉ ॥ దేవతవే యమాక సుకరీవచనంబు నత్సహింపనా । వారిరివింతగాను చెవు వాక్యము నింపులకి స్వభావముర్ । స్త్రీవిదగంబులం దునమండీతమ వ్యేదు స్త్రీ బుధస్మముర్ । బోవిడు వారుచంచలం బూను మరు ద్వైధకారులై ॥ క ॥ శ్రవణోదయ మధ్యమునం । దవలి యుతుఁ కుగడలుకొనినసారాచసమం । బనఁగెట్టినుదుప సై పగ । నవునా మిథిల మహీశ్వర రాత్మజ దేవీ ॥ గీ ॥ నాతి భూపాలునకుమునమ స్తవిపిన । దేవతలు వినినా మఱునీవనన్ను । న్యాయవాదిని నెగియ ధాన్యాయ కూగను । బరుషమగునట్టి వాక్యంబులుఁ బలుకుమును ॥ మ ॥ గురువాక్యస్థితనన్ను నిట్లిపడు వాక్యభ్రాంగడింపంగనే । ద్గహింబలిక వీవు వేఁచ్చినగాన స్త్రీత్వంబు స్వాభావిక । స్ఫురణంబట్ట మనశ్శమ య్యెదు శుభంబుర్ గల్గె దుస్ని కుభూ । వగా దెచ్చోటవ సించుసచ్ఛటికి భోసంజాలువక్తానసా ॥ క ॥ సీకొరకై బొడ మునద । గాత్రకారసిమి త్తసంతయంబులుసిన్న । సోకతలరి పాలించున । నేకవకి దైనసముల నీరజన వనా ॥ గీ ॥ శిష్టగురురాన ధారుణీకాంతుతోడ । గూడనే తెంచువాడనై చూడగలను । డెగియగా రాని వెన్యది తెలియ జాల । నమి శుభ ధామజనకకన్యాలలామమ ॥ క ॥ అనియుఁ విద్ధమున లక్ష్మణు, డనుడు విదేహమహీశ్వ రాత్మజ నగఘ్రర్ । గొని బాష్పపరిప్లవమై । యని యెర్ బహుమత్సమొంది నట్టి వచనముర్ ॥ సీ ॥ సౌమిత్రి శ్రీరామ చంక్రమించి బాసినామేనుని లక్షణజాల మెడమునవల । మునుగట్టి కొని ప్రవేశన మొనరించెద గౌతమియ౦కట్ల గాకయున్న । విషమేని గోభిజీవితము దొలంగెదు దాని గానరయంగకుకుమురక్రవ । మై నట్టి యనలంబునందు జొచ్చెద రాము కన్న వేరొకని నిఖలునిజనుని । వేగస్పృశింపనే నక భమెనసిసీన । లక్ష్మణునిమెలు గెత్తి క్రలాపమంది । యత్రి పూరంబు గురంగ హస్తములు । మోదికొనె బదము శోకముగ జేసి ॥ వ ॥ అంతవా త్తరూపయు విమనస్క యనగుచు వగచున వ్విశాలాక్షి కి మంచి లక్ష్మణుండు వాగటం బుచ్చిన మహీజకొద్దు ర్భగాగం నుతియించియుంచు కేసి బల్కకుండిన సతంపుక్క రాంజలియగుచు సీతకుంచుకంబు మిల్లి బహు ప్రకారంబుల నామె నరయుచు నైర్యవంతుండగుచు రామునకడకుర్ జని మెసన్న దిమట్ల శ్వాంశుస్పుగాంబు

—— * రావణాసురుండు యతివేషంబున సీతకడకు వచ్చుట * ——

॥ క ॥ ఆమెపరుషంబుబల్కిన । రామసహోదరుఁడురోషరచి గాస్తుండై । రాముమహీశు గన గొన । గామిక్రనిగద జీవేయగం జనినమెసెగిర ॥ క ॥ దితిజపతియప్పుడు దశ । కంఠ ప్లేషంబునరయుచు వనింపుచు వే । యతిరూపముగై కోనిమహి । సుతకూచికి పదక్రమంబ జొచ్చిన వాడై ॥ సీ ॥ పరిశుద్ధ కాషాయపరివీతుడై పాదుకలు గొడుగును శిఖగలుగు వాఁడు । సరుచుసంతటచువామాంసంబున శుభంబొదవ దండనుకమండలుఁ ధరించి । యతిరూపమున మహీసుత శోకె తెంచియతిముఖ్యమానుడయ్యంగబలుడు । శశిసూర్యవిజిగాసంధ్యకై వడిరాఘవత్యక్తమై గానబరగు గాని । బాలికను గీతీచపాలిభూపాలకన్య । నిండుమహీసోగాంచు రోహిణీ చంద్ర । మై నయంగారకగ్రహం బట్లగదియ । గాకవరిక ట్టియా కాంతుడానెపంగ ॥ చ ॥ ఉడుగని బాక గద్గద కరవ పాగ్రహారకక్త నేత్రుని । గరము దశించి సత్వరతగల్గ ప్రవాహ విభ్రగుల్గు గౌతమీ । వ్యరిత ... దండకాగనా । తేజగము జలింప దద్యోగని గొప్పవారసెను ప్పదెంతయుర్ ॥ గీ ॥ రాముపోక దగాంచియా రావణుండు । దశముఖుండత్తరిని జేవ భగ్నజీవాల । బాలిక

సుగుణాభిరామరూపంబుచేత । సన్నిధానంబునందు వాసంబొనరించె ॥ క ॥ అతిశుభ రూపము చేతం । బతిగను రూపము గడిపైచె గొనుభరణీ । సుతనాపరింపజనకుభ । స్థితదారుశక్తి గృహమందుచిత్రనుబోలెన్ ॥ క ॥ యవనమ్ములచే నావృతమ వ్రరూపంబననభవ్యమగురూపము చే । నవనిజనుయశస్వినిగా । ఘమపత్నిని గాంచియనిగ్రహెంచి నియెనెంగిన ॥ సీ ॥ రాక్షసనాథుడా రావణాసురుడు దుష్టాత్ముండు దాకొనియతిశుభాంగి । పరిపూర్ణ కువలయ బంధూపమానాస్య శాకుదంతాధర సరసిజాత । దళవిశాలాతిశితప్రస్వర్ణ వాసినిబాణ శాలాసీ తాప్శోక । బాధితయై యొంటిబరగిన దానిసీతను నావరించి కందర్పబాణ । భరితుడై పద్మహీనయానిరిని బోలె । ముజ్జగములకు మేటి సముస్నతప్ర । కాశగాత్రిని వినయ వాక్యంబు బలికి । బ్రహ్మఘోనమెలుర్పుచు బ్రస్తుతించె ॥ క ॥ అలిభవ్య పద్మమాలా । న్విశయగు పద్మినియుబోలె నీవెవ్వతెవం । చిత చామీకరవసనా । వృతిదానాస్వర్ణవర్ణ ధృతిగలదానా ॥ క ॥ వరవర్ణినిహ్రీలక్ష్ములు । నీ కీర్తియు నాదిగాగ జెందు రమాద్రీ । శ్వరశక్తులవారతివా । ధరవాయతివాయధేచ్ఛదన రెదుసతివా ॥ సీ ॥ విశదంబులై సితశసముల్ గపుములై శిఖరయుక్తంబులై స్నిగ్ధములగు । విమలంబులై సన్నములాయతంబులైర క్రాంతకృష్ణతారకములగును । బృథులమా జఘనంబు విపులమాదంతి కరోపమానములగు నూరువులును । వృద్ధిసక్తంబులు వృత్తముల్ సక్తముల్ చారు పెరోన్నత సాంద్రముఖము । లగుచు తాళఫలాభంబులగుచురత్న । వరవిభూషణరుచిరగ బరగునట్టి । తావకస్నిగ్ధ గౌర స్ఫోదారకుచము । లక్కజంబుగ సౌఖ్యమునిక్కుచుండు ॥ క ॥ చారుతర నేత్రలీలా । చారుతరహసితవిలాసచారుతరరదా । చారు విహారిణి వాహిని । తీరముని రమునబలెమదిహరించెదవౌ ॥ మ ॥ సురగంధర్వభుజంగయక్షతరుణ స్తోమంబునం గాథ శ్రీకర కేశీనడుమబ్బుముష్టి గ్రహనైగానంగ లేదిట్టి పం । కరుహాక్షిన్ మనుధారణీ స్థలినిలోకశ్రేణియందుక్షమ । స్ఫూరగూపంబును సౌకుమార్యమును బ్రఖ్యాతిం బు వృత్తస్తనీ ॥ క ॥ ఈకాననమున నునికిం । గైకొనుటకునాదుమదివికారము గొనునీ । కీకడవసుఖనకుదగ । పూర్ణకీకి నీకుభద్ర మొదవెదు సుమిత్రా ॥ గీ ॥ కామరూపులైన భీమరాక్షసులకా । వాసమిదియు సౌధతరమమోహ । గాగ్రభాగ్య సంయుతా మోదనగరోప । వనములనాచరింపలకవీన్రా ॥ క ॥ వరమాల్య ముపగ భోజ్యము । వరవస్త్రమునీకుదగిన వరభర్త నెంగిన్ । స్మరణంబుసేయుచుండుదు । నాయత భాస్వితయాయతాసినే నౌ ॥ సీ ॥ రుద్రులయం దుమరుత్తులయం దులవసువులం దరుదు వెవ్వతెప్పనీ । నకదో చెలు దేవతవు గావ వరారోహబులుగంధర్వ కిన్నరులునింక । గారుసిదేశంబు గాక సౌవాసంబు నెలాగు నిచటికే వేగుదెంచి । తింకు ద్వీపి వ్యాఘ్ర మృగ సింహ పిబురు కంకతరక్షువుల్ గలవ వాని । వలన భయపడ వేలకో వామనయన । తీవ్రవతరమదయుక్తదంతి గ్రాహములకునెంటిపవులవనంబునను భీతి । జెందకెట్లున్న దాన స్నిగ్ధ హాసిని ॥ వ ॥ కాఫనంబె వెవ్వ నికగుచు నేమినిమిత్తంబు రాక్షసపరిహిండితంబులును సుగ్ఘండంబులును నగుదండకంబులం గూర్చి యొక్కర్తె చరించెదవని యుస్వ ఘాఖండను రావణుచేతఁ బ్రశంసింపబడినదై దేహవిప్ర వేషంబుననిహితంబుగానే తెంచుకుఁ రాత్తుంగనుంగొనుచు వేశింపదగునాతిత్యంబు మొదలుగానభిమంత్రించియాతిథ్య కరణంబును జేసియ ఘ్ర్యాది పూజగావించియునంతరంబ ఘక్యాస్నంబునసిద్ధంబని సౌవ్యతండుండగ వానింబలికి మిథిలరాజతనూజ మరియు నాసమయంబున ॥ మ ॥ అనఘ వైదేహ వేష ముంగొని యపాయాలోకతత్ వచ్చుర । కవిశేషాంబర ధారిగ్యైనియుపేతం జేయగా గూడదం । చ స్త్రీ రవర్తివర్తనెదు దేవారాజన స్వేరిదా । సవిశేషంబుగబూజసల్పె నవనీజాగత్నె మత్యస్మృతిన్ ॥ గీ ॥ విప్రవర్య యొప్పు నాకేశించు ఘుట్టివా । గ్యాంబునం గ్రహింపుమధికమగుచు । తావకార్థమైయుదారభానీపర్న । మానుగింపుమిచటనన్ ॥ చ ॥ తలయనిమంత్రణంబుగొనువాదలిపూరితభావసేయుగా । ట్రిలకునిపన్ని సీ తింపంగనిత్తద్ధరణంబు బని, కృషిబలమాద జేసి తమకుం

పు మనస్త్రవ [illegible] సెనవే | ల్పలకగ వారి [illegible] భూరిపరాక్రమున సమర్థలిట | ఉ | అంతట వేట కొరకుం బోవ్రలక్ష్మ
ణుం [illegible] ని సతో బాహ్య [illegible] లోకింపుచు రాముల క్ష్మణులు రా [illegible] సీత [illegible] బులనమ్మ [illegible] నంబు నిర్
[illegible] శ్రాంతి [illegible] ***
| | [illegible] యాకాంక్ష [illegible] | [illegible] వాసా [illegible]
[illegible] | [illegible] శపియించుచున్న [illegible] | చనిచింతం గొని [illegible] సుపాత్ర [illegible] వాక్యంబా
[illegible] | సీ | [illegible] మిథిలాధినాథు డగు జనకుని సుతనైన సంజ్ఞచేత | సీతను భూసుర శ్రేష్ఠ రాము
[illegible] సేకు | మనుజుల [illegible] ంబులు [illegible] | యతుకృహం
[illegible] నప్పుడి మూడవకు నెటవ్ర భువకుందు | రాజమంత్రులతో గూడ రాజు రాము | పట్ట మొనరింప
[illegible] రాఘు | వాలి [illegible] సంభార మగుకుడుటయు | సతి [illegible] యధిపవరము | క | వరుని ను
[illegible] | భరతున్న [illegible] | నరనాథు [illegible] | వరసత్యా [illegible] వరయు
[illegible] | క | [illegible] | [illegible] || జీవితమున [illegible] | [illegible]
రాజు రాముడై నను [illegible] | క | [illegible] | [illegible] | మను [illegible]
[illegible] | [illegible] | చ | వనమున [illegible] దిమైదు [illegible] |
[illegible] | [illegible] శౌర్యసత్య [illegible] రాముడు [illegible] | ఘ
[illegible] | గీ | తండ్రియ [illegible] దశరథ [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] నారాఘు | [illegible] | క | [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] కేకయ | [illegible] | సీ | శ్రీ
[illegible] | [illegible] గుబరతున కెలమి నీ రాజ్యంబు నివ్వవల
[illegible] | [illegible] | జనపునియన్న [illegible] జేయ [illegible]
[illegible] | [illegible] భయము [illegible] | నాసతీమణి [illegible] | నాథుపు [illegible]
[illegible] | [illegible] సత్యంబు గొని వచించు | చ | అవని [illegible] మనుజాగ్రణికి [illegible]
[illegible] | [illegible] లక్ష్మణనామకుండు రా | [illegible] యుంచు
[illegible] | [illegible] | చ | [illegible] మహారథుడైన సుమిత్రా
[illegible] | [illegible] దోకొనివచ్చు వానివెం | టనువిలు గేల [illegible] రానను గూడి దండ
[illegible] | [illegible] | [illegible] | ధరణీసుర వరయా [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] దేశంబున | [illegible] | గీ | [illegible]
[illegible] | [illegible] | [illegible] బంపి | భూరివన్య మాంసపుంజ
[illegible] | [illegible] | [illegible] | దళపతిదండక వనియం | [illegible]
[illegible] | గీ | ఇట్లుబల్లైడు రామ మహీశుపత్ని | సీతను [illegible] రాక్షసనేతయైన | పం క్తి
[illegible] | [illegible] | క | సురనక్తంచర భుజగ | [illegible] నిచేతభయ
[illegible] | [illegible] పరివారే | [illegible] రావణుడనెను సంజ్ఞనుసీతా | సీ | కాంచనవ [illegible] కాశేయ

* రావణాసురుండు సీతకుఁ దన మహైశ్వర్యాదులం దెల్పి తన్ను స్వీకరింపుమని బుజ్జగింపఁ సీతామహాసాధ్వి గర్హించుట *

కాననివాసునిన్ను గనిస్సు దారాళియందు । రతినిచ్చ యింపఁగ రాదిందునందందె ఖడినబహూత్తమపద్మముఖుల । యందరి యందునాకగ్రభార్యవుగ నిమ్ము భద్రంబునీకా సముద్రమధ్య । మున వార్ధికావలితమా ఘనులంకయను పేరనామఘనగరంబు నగశిరమున । దనరునాలోఁడనందలివనములందు । విహరణమొనర్పఁగలవిట్టి విపినసీమ । వాసమాకాంతఁ గావింప వల దసుమ్ము । నీరజాననసీతయసింధ్య మాన ॥ క ॥ సీతానాభార్యా మణి । వైతేసియునై దుర్వేర్వరగు చేటికలుం । బ్రీతిని ఖలాభరణా । స్వీతలునై పరిచరింపనై విగెదరధిపా ॥ గీ ॥ ఇవ్విధమున రావణుఁడెంతొ ందుబల్కిన । నధికరోష యగు చునవనిజాత । యమ్మహేంద్రవైరినాదరింపక సన । వద్యగాత్రిబల్కె వాక్య మెలమి ॥ క ॥ చలియింపనియచలములకె । బలభేదిసమానురామభద్రు నివిభుఁడే । జలనిధి కైవడి చలనం । బలరారని వానినేవననుస్వలి పేరడా ॥ గీ ॥ అఖిలలక్షణ సంపన్నుడైన వాని । బహుళశాఖలుగలమద్రిపగిదిపరిచ । యంబుగలవాని రామునమహానుభావు । సత్యసంధునియనుస్వతి సలుపుదాన ॥ క ॥ గురుభుజుగురువక్షుని చే । సరిబలెవిక్రాంతిచే నెసంగినవాని । స్మరకంతికవు రాముని । హరిని భవి క్రముని జెందనగుదేనుసుమీ ॥ క ॥ పరిపూర్ణచంద్రవదను ని । శరజాతుని జితేంద్రియుని విశాలయశుసిని । భర్తరమాన సునీతని నాఘు । తరచూడామణిని నేను భావింపంగ నెుగిడా ॥ చ ॥ తలచెదు నక్కవు సింహినివిధంబున మల్లభమైనన్ను నిం బులరవిధి ప్రీతిమెదినవక్రస్పృశియింపఁగజాలవీవ్రగుం । ఫలగుప నిండి చెట్లరయఁబూనిడిజీవి మీఁడి వెండిగా । త్రిలక్ష్మి బ్రే భార్యనువతింగొనగోరెద చేటికిఁ వృగిడా ॥ క ॥ మృగపరిపంధియుతీవ్రత । బొగరిడుకంఠీరవంబుభూరిపిమ మాహారా । రగ ముమొగంబునదంష్ట్రిక । నగలింపఁగనిచ్చ చేయనయ్యో దశధిరా ॥ సీ ॥ కాలకూటవిషంబు గ్రోలిస్వస్థతంబుదలగ వీవ్రపలంబుగళమునందు । ధరియించికొని సముద్రంబీదగోరెదు రవిచంద్రు లనుని స్వరగుగ రసుల । హరింపగ నెంతవ మానన్వయుని ప్రియనాయకు భార్యధర్షించఁపనళిలఁపింతు । చెట్టసీవొగిమండు నట్టితప్పి యుజూచిస్క్రంబుచేగొనవాంఛ నిడుదు । వధికశుభవృత్తరాముభార్య నుపహరింప । కాలినెంతువరామముఖుఁబూలమధ్య । మునజరింపదలంచెరాము నకుండ గిన । పతిని నీవెవ్వ డవుపొంద స్వ తిరుగంప ॥ క ॥ హరికిని నక్కకు నేయం । తరమే యంతరము వార్ధికినమెలకునే యం । తరమమృతవిషంబులకం । తరమెయ్యది వసిని రామునకునీకునగుడా ॥ సీ ॥ భూరికాంచన సీసమునకునంతర మ్మద్ది చందనాంబువునకు శాదమునకు । నంతరం బెయ్యది మహాస్తికపిల్లికినంతరం బెద్దితదంతరంబు । వనియందు నీకు రామున కగు నగుడ వాయసములకెయ్య దియంతరంబు । కేకిసలిలంపుకాకితర పెద్దిహంసగృధ్రంబులకంతరంబు । నెద్దియయ్యంతరము కాననినకులాధి । పతికి కీకగుశక్రపు భావ్రథామ । హీశ్వరుఁడుగెలవిలుదాల్ప నేచునీకు । నకుగప్పాలనైనచో మృత్యు కా ల్యమల్ల ॥ మ ॥ అనియిట్లాశిననవ్య భావముగు వాక్యంబాపకామాజాతియా । దనుజేంద్రుక్షపచియించి మారుతముచే తంగంపితత్వంబుశెం । దినరంభాతరువొక్కనట్టుగొను చుదేహంబుగంపింపుచుం । ఁనయాసీతను గాంచిమ్మ త్యుగ్రబె నిండింద్రింపుచా దైత్యుడుడా ॥ వ ॥ అంతసాధ్వ సకార కాభరణంబుగు కులంబును బలంబును గర్వంబును వ్యాఖ్యానంబు గావించెనన్నదియష్ట చత్వారింశత్స ర్గంబు **
॥ క ॥ అనియిట్టులననుబరుషాక్షర । ము సీతాదేవి బల్కబొమముడిఫాలం । బున నిడుచి ప్రత్యుత్తర । మని మొఱసంరబ్ధుఁడై దశాస్యుఁడుగడకడా ॥ చ ॥ ధనదుని తమ్ముఁడ సవతితల్లిసూనుఁడనేనురావణుం । డని యెదు వాడవూఁడదశాస్యుఁ డనె

కుశుభరోమకల్గునె । ష్వనికిపికావకాత్ర్యహాయప్రస్సురాహిజవుల్ భయంబుతో । నెనయుచు కారిపోవుకురమ్మ త్స్య
సంబ తెనిత్యమంగనా ॥ గీ ॥ భార్యయగు సఖ్యసేతసాపన్ను డుండు । కారకాంత రమున నాటికలహాపాటు । వతపి రో
షంబువలననె వ్వానిచేత । నిజసుతుండ య్యైశ్వర్యంబునిశుడ జేసి ॥ క ॥ పరిష్వ ఢ్గిల్లునిజమం । దిరమువిడిచిమధ్యయాతిజా
నాలకొకు వాడై । గిరివరమగు కైలాసము । గరమధివాసంబుచుతు కాంతు ధోనచేత ॥ సీ ॥ అతిశుభాన్వి తమునిచ్ఛాను
కూలంబగునట్టి మెవ్వానిపుష్పకాభిధాన । మైనవిమానమె వ్వానిచేశౌర్యంబువలననాజిసంపగబడిన దాని । గొనినింగి జరి
యించుగుశలప్రచారిణియతిజాతరోషుడనై ననాడు । ముఖముగన్గొలిశక్రముఖ్య నిర్జరులల్లగొనిపారిపోవుగు జనక తన
యా । యందునేనువసించిననందువారు । తంబులీ లెంచుశంకింపదగిన దగుచు । నన్ణకగుడలు నక్షండనవకిగలు । డైన
చంద్రుండుభయమునదిరుగుచుండు ॥ మ ॥ అతికంపీక్ష తపణామల్ గలుగు భూజానీకముల్ వాహినుల్ । ధృతతం
బాయుజలంబులౌనిటులనేనెంతున్న గ్రీడింపను । ధృతసక్తంచరవారపూరితములం గాఖ్యంబునాపో లుష్ప । స్తుతమాకారి
ధిషాంతస్వర్ణముసుధాంధోభర్తకుంబోలెడిక్ ॥ చ ॥ తెలుపగు కోటకైతుపనతిస్ఫు రితంబగుచుక్సువర్ణక । తత్య
లుగలదైషిదూరమణిజాలకతోరణరమ్యమైనసము । జ్వలరథవారకాశ్వ పరిబాధముతూర్యనినాదనాదితం । బలగు షమ
స్త కామఫలమైననగరూపవనంబులీడాగిక్ ॥ ఉ ॥ మానవదివ్యభోగభజమానమనుష్య సతీకదంబమో । మానవతీస్మరింప
క్రమమానవశాలినిసీత గాజపు । శ్రీననుగూడియశ్వ రిని దేకువసిన్నవసింపురామునిక్ । మానసశ్రనిక్ గతాయువు దనచిన
వానిదలంపబోకుమీ ॥ గీ ॥ దశరథక్షితిపాలుచేతన ప్రియంబు । పడయువుతుల్ల నిస్తాపింపబడినపిదప । దనికి వెడలింపబ
డి మెనెవ్వా డుమంద । మైనవీర్యంబుగలిగినయ గ్రసుతుడు ॥ క ॥ మెగిలిన వాడు తపనిగగ । మగుమది గలవాడుత్యక్త
మగురాజ్యముపోలు । దగుస ట్టి రాముతోసే । యగనెవ్వ దతేమికార్య మాయతనేత్రా ॥ క ॥ దనుజులగండరికినిభ । క్త
నగోత్తదనంతనిండుదాకోసువానిక్ । మనసిజబాణంబులచే । తనుస్పృశన వాసినీవదలింపకుమీ ॥ పీ ॥ ననవిడబో
నమోవనితాశిరోమణియూర్వ నిపదమున సెగిపురూర । వసుదన్ని పరితాపమెసగినదయ్యోనదనదైన కాము డుదురము
నందు । నాదగునంగులితో దీటుగా లేవుభామాలలామకీభాగ్య కునను । కాస్త్రంతనగునన్ను భజియింపు మనియిట్టులాతి
ననర్గిరకాతియగుచు । ననురవశ్య నిబకపో క్షనని మెసీత । యఖల దేవసమస్తృతుడైనధనదు । దేవనగ్రజుగాగ నిర్దేశ
మూని । తలచి చేటికి కలుమంబు సలుపనీపు ॥ క ॥ గగనాహిపతులందరు । తెగటారంగిలగు నిజముదివిజారీసీ । ఫ్రుగిక
శరశుడపుత్తర్ణ తి । వగుసజితెంద్రియుడ వారికధిపతివగుటక్ ॥ క ॥ నాకపిభుభార్య యగుశచి । గైకొనిజీవింపవచ్చుగాని
రఘువర । తమ్మాకాంతసభార్య సనం । గైకొనిజీవన మొనపణగలుగదుసువిద్మా ॥ వ ॥ కాఫునగులిశధరుహస్తంబువలన నస
మాన సౌందర్య శాలిని నగుశచినిభక్షించితదప్రత్యుతునయ్యె దుగాతసౌనాపోటిదాసిధవణాంబుగావించి యమృతం
బుగ్రోలిన వాడ వేనీసికువిమోచనంబు లేదన్నదిపకోనపంచాశల్స గణంబూ ***************************
॥ క ॥ జనకకుమారికవాక్యము । వినివిక్రమశాలిదై త్యవిభుడు కరముచే । తనుగగతుబట్టి కొనితా । మెనరిచె చన్నతము
గాసముగ్ధుడగుచుక్ ॥ గీ ॥ అంతవాడు జనకునాజాత్మజగురియించి । మగుడ నదువ్వనుతివె పటుచిర । మత్ప్రతాపవీర్య
మహిమంబువిననట్టి । దానవీవటంచుదలతువాడ ॥ చ ॥ పెకలిచినై తుబాహువుల భృత్వినినభ్రగతుండనాతుగో ॥ లకసన
వారధిక్ రణతలస్థి తిమృత్యునడంతువాడదీ ॥ ప్రకరశరంబులక్ బడమిప్రచ్ఛిదసూర్యునిదుంచువాడనా । యకసనుగా
మరూపి బతినారయుకామగుమ స్త్రరూపిణీ ॥ క ॥ అనియిట్లుబలుకుచలుక్ । దనరారెడు రావణునకు దహన ప్రభవా ॥

తునవింగళవర్ణముదా । కనునేత్రము లరుణిమంబు గలిగి నవద్యోక్ ॥ గీ ॥ ధనదుతమ్ముడుపంక్తికంధరుడుతక్ష్ణ । ణంబ సౌమ్యంబు ఛీయుఁరూపంబు విడిచి । యడుని రూపంబు నకు నైన యైనదాని । యాత్మ సంబంధ మగురూప మంది నెఃమి ॥ సీ ॥ అధిక గాత్రంబు దశాస్యుండు రాక్షసవరుడు రాక్షసుడు రావణుడతండు । యతిక్కై తవముడిడియత్యంగరోషయ తుండుసీలాగ్రనిభుండుత ప్త । కాంచనకుండలుండంచిత శ్రీకుండుశ్యామలజీమూతజాతరుచుల । బ్రసరింప వాడలల్లా టునకెంజాయ యయులఁగదుర రక్తాయుత నుతు । రక్తవసనధరుండు స్త్రీరత్నమునుగు । రించిమై ధిలి గాంచిపనించి ఛాన్న । విభపగిదివ స్త్రీభూవణాన్వితసీత । నసితాళకాంతజనకకన్యనుపచించి ॥ క ॥ జగతీత్రయునిబ్రసిద్ధుని । మగనిం దలపోసి తెని మకవతిసీకుఁ । దగినట్టి పెనిమిటినినే । నగువాడనుసుమ్ము నాశ్రయముగొనన్నుఁ ॥ చ ॥ ననుతిరకాల మధిభజనం బొనరింపుము సీకుప్రేమముఁ । బునుపడచేయుశ్లాఘ్యు డను భద్రవతీయొకవేళ నెనినీ । కొనురుపజాలవిప్రియము నాడగ జాడుమమర్త్యభావమిం । పునుగొనిసీవు నాయడల బొందికచేయఁగా దెభావముఁ ॥ గీ ॥ అల్పజీవితుడగు వానిత్య క్త రాజ్యు । రాముని యనిష్ట మైనయర్థంబు వాని । యేగుణంబుల నపుర క్తినైనయుదాన । వగుడువనాశ్రయవ్యూరాలమూఢ ధూర్తు రాల ॥ క ॥ వనితో క్తినియవ్వాడే । శనమిత్రజనంబు రాజ్యమును పిడ్కనివ్వా । ధనికరము విడుచుసీవన । మునపాలం బుండుదుష్ట బుద్ధియుతుండై ॥ క ॥ అనివాక్యంబాడిప్రియా । హానుబ్రియవాదంబుగల్గునవసీనుతనా । దనుజేంద్రుడు

(#) రావణాసురుండు సీతందనరథంబుపైనిడికొని గగనపథంబు నంజనుట #)

దుష్టాత్ముడు । మునుకొని డాయుచునుగామమోహితుడయ్యేఁ ॥ సీ ॥ ఆగాపతుడు వామహస్తంబుచేత సీతను జనకజ నుమూర్ధజములాఁ । కుడికేల నూరువుల్ గొనినింగి బుధుదురోహిణినట్ల పద్మాక్షినెలమిగొనుట । సిశితదంష్ట్రానిభరణ క్రకృంగాభుని మృత్యుతుల్యుని వానిసీతుణంబు । గావించి వనదేవతాళిభయమ్మునవాతయై ధావనంబలవరింప । గద్దభం బులచేతనుగట్టబడుచు । గదర్భంబుల రావంబు గలిగిదివ్య । మగుచుమాయామయంబగునట్టి దనుజ । నాధునిమహారథ ౦బుగానంగబడియె ॥ క ॥ పరుషోక్తులదర్జింపుచు । సురుతరమగునిస్వనంబునొందినవాడై । యురదంబునసిడెనపుడా । ధరణీసుతనంక మునను దాకొనియంతన్ ॥ చ ॥ దనుజవిభుండుపట్టికొనిదక్షిణ కాష్ఠకెరిగిపక్షగా । ననమునవచ్చనుండు ఘు కాంతుని రామయటంచునార్తయా । యనుమొరపెట్టగామమునస్పృక్కుచు దైన్యడ రామనామమెనం । తనువలగొన్న నాగవనితంబలె గైకొనియేగమింటికిన్ ॥ క ॥ రావణురథంబునగొని । పోవగమొరపెట్టెనధికముగనటమ త్త । స్త్రీవలె భ్రాంత స్వాంతము । గావలిలేనివాధిపతిన రామునిబోలెన్ ॥ క ॥ కినుకంగలదనుజానిచే । తనుగొని పోబడినన్నుదలపవకోనే । మ్మ నఘునగుచుప్రసాదం । బునువందినవాడ లక్ష్మణాఖ్యునబాహో ॥ గీ ॥ నానిమిత్తంబసు ఖిజీనముల నఘ । మునదోలంగఁగ ద్రోయుచునదనదర్మ । మునను గొనిపోవబడినదానినినిరీక్ష । ణంబుగావింపవో రఘునాథవంద్య ॥ క ॥ వారాధుపతి పగపరి । వారములకుశిక్షకుడవు వైరిహారణనీ । వీరీతికలుగపరుడే । వారిని శిక్షింపజాలవై తివదేలా ॥ సీ ॥ శిక్షితుండ గువానిచేయుపాపంబునతక్షణంబునఫలమూగానంగబడదు । పైరులకగుపరిపాకంబునకుబలె కాలమిచ్చటనంగికాదనకుఁ । నట్టి వాడవుజీవితాంతకరంబు ఘోరంబగునిట్టి కర్మంబునృత్యు । హతచేతనుండవై యఖిలావమున జేసివ్యసనంబు వ్యాపిం తువకటనేడు । బాంధవులతోడ గేకయపార్థివేంద్ర । నందనసకామయగు గాతనవ్యయకుని । ధర్మకాముని రఘు కులధాముధర్మ । పత్నినగునేనుహరియింపబడినకతన ॥ గీ ॥ దండకారణ్యమున బుష్పితంబులైన । కణికారంబులనతింపగలను

హారు । రామునకు దెల్పుడీ వేగరాఁ బొందు । దుర్వినీతుఁను గొనిపోవుచున్న వాఁడు ॥ క ॥ వినుతింతు బ్రస్రవణనగ । ము నమాల్యవద్గిరి రామభూపతిశ్రయం । బును దెల్పుడు మీరలునీ । తను గొని చనుచున్న వాఁడు దశకంఠుఁ డోగిన్ ॥ క ॥ పరిక లిత హంససారస । వరయుత గోదావరీస్రవంతి గొలుతు వే । సెరిగింప రామునకసుర । వరుఁడుం గొనిపోవుచున్న వాఁడు ॥ సకలజన్ ॥ ఉ ॥ ఈవనియందుఁడైవ తేమ లెవ్విబహుజంతుజంబు లెవ్వి సే । వావిరి మొగ్గరాగాకలను వారల కైవ్యాగనన్ను ఘాతేఁకున్ । వేవిపరింప వస్సి విని వేళము గ్రక్కొనుని ంచు సర్వస । ర్వావహ స్పృష్టసార పత గావళులన్ శరణంబు జేతదన్ ॥ గీ ॥ ప్రాణములకన్న నెక్కువయైన దాని । విపదు రాలగు జనక భూవిభుని బాల । భర్తకున్మ్రియురాలిని పం క్తిముఖు డు । పేకొని చనెనిని మాకు వచింపవలయు ॥ క ॥ ఘన బాహుబలంబధికబలం । బునుగల వాఁడి ప్రదేశమునననుదెల్పం । గాని యము చేనపహృతనై । నను గాని తేగలదు మగతనము చేసి కతమున్ ॥ గీ ॥ అప్పుడయ్యాయ తాక్షి దైన్యోక్తి జేసి । యధిక శోకంబు గైకొనియుఁ బలదోడను । చవని జాతంబు సంభుజనధివసించు । గృధ్ర రాజంబుఁ జూచి వీక్షణము చేసె ॥ వ ॥ అంత శోభన శోభితయగు నవ్వైదేహి రావణవశంగతయగుచు నాగృధ్రంబునీక్షించి జటాయువా చూపుచుంటి నీవనుల వర్యా ఘాతనాశకరణింగొనిపోవుచిననన్ను గరుణ నీక్షింపు మీ నిశాచరుండు సర్వవంతుండును సాయుధుండును జితాహవుండును ముప్రజ్ఞాపకుండును నగుటనా ర్యా నీచేత వారింపశక్యుండు గాడు గావున తన్నిమిత్తయాహరణం బంతయు దక్కుఁవగా నుండి యథార్థకంబుగా రామలక్ష్మణులకున్ జెప్పవలయునన్నది పంచాశస్సర్గంబు **********************

(*) బలాత్కారంబున సీతం గొనిచను రావణాసురునకు జటాయువడ్డగించుట (*)

॥ మ ॥ నిదురన్ గైకొనియుండు జటాయువట తన్నిధ్యానమాలించి వే । త్రిదశారాతిని జూచి సీతగని ధాత్రీధ్రోత్రసముంఘుగ్ర తా । క్ష్ణదతుండుండు శుగోత్తముండు ధరణీజప్రాప్తుడై కాంతి సం । పదు డాయుచున్ వచియించె ధర్మ్యకరమై భాసిల్లువాక్యంబులన్ ॥ సీ ॥ రావణ యేన్ సత్య ధర్మములకు సధిపతి నధిగబలుండ జటాయువనఁగ । సంజ్ఞగల్గిన వాఁడసకలలోకములకు మహేంద్ర శక్తి శోభమానుఁడైన । రాజగు వాఁడు శ్రీరాముడున్నత బలోద్ధతుఁడు సనాతనధర్మ యుతుఁడు । భువనంబులకు హితంబునకు గా దశరథపుత్రకుండై నయాభ్యసనభరన్ । ధర్మపత్నిని కీర్తి చరితాన యశోను । సీతను త్తమ కామినీ జాతపూత । నీసతీమణిం బ్రగ్రహించు కొరకు । నిందనాకాంక్షగాఁ వించు దేవమారి ॥ గీ ॥ ధర్మమునవపించిన ధరణినాథు । డెట్లు పరదార లను స్పృశియింపఁగలఁడు । జగదధీశాంగనలు విశేషంబుచేత । బోవదగినట్టి వారలు భూరిశౌర్య ॥ గీ ॥ ఇతర దారాభిమర్శన మిఁక యుకతేవ । హీనతవహించుమరి త్యజియింప మిట్టి । జనుని దేశగ్న మునునిందనలుపుపకుతు । దానిగావింప బోవీవు దైన వాసు ॥ ఉ ॥ తనదగుభార్యనన్యులకు దర్శనమూన్పనియట్ల జూవిమ । శరనమున జేయరాదొరుల జానలపై గనుచూట్టి శాస్త్రవిద । శరనమున గాని కామమునుద్రవ్యము ధర్మము రాజుఁ జేపఁగా । బనిగొన జాల రార్యులగు వారలుకిన్నర రాజసోదరా ॥ క ॥ ధనధర్మకామములకును । ఘనమగు నితఁడు పమవని కాంతుఁడు పుణ్యం । బునునరుము నే నిధర్మం । బును బొలుపారునన్నృపాలమూలముపలనన్ ॥ క ॥ కలుష స్వభావు తప్పుడై త్యులకుపతివి చపలవృత్తి నొందెదునీవె । ట్టుల బాపించిన వాడవు । కలిమిని దైవతపథంబు కలజనుడు లేన్ ॥ గీ ॥ ఎద్ది కామస్వభావంబునట్టివాని । కగపడునో దానివిడిపింపనలవిగాదు । దురిపమతులగు వారిమందిరములందు । గలిమియుండదు గాపెద్ద కాలమరయ ॥ క ॥ అతిశయ బలాంతుర ఘుఘూ । పతిధర్మాత్ముండు నీకసట్ల ణరాజ్య । త్తిక నేని తప్పు చేయదు । కృతియించవ వతెనెపట్ల నేటికితప్పన్ ॥ సీ ॥ శరు

మకరంబకవనకతుకు ఘోరాజాభానిమి త్తమైయధికతవ్య త్తుగుణు । ఋజాకముఁడను రామన్న పతిచే మునఁగూలె నాయ గ్గము నబల్లుమట్టి నీవు । రాఘవునకువ్య తిక్రముడనా డెవ్వాడ వేజగతీశ్వరుగ్న హింతినెట్టు । గొనిపోవగలవ సీతనువిడువేగ రాఘవుడగ్నిపోలిక-దహియిపుసనిన్ను । వృతు(నింద్యాశనివిధంబునీల్గ జేయు । నీవు ననసంబునందునాశీవిషంహి । గట్టికొనితెలి యువు మెడఁబట్టికొనిన । కాలపాశంబునసచూడిక-గ ర పెదెలమి । గీ ॥ పోయడగినభార మెయ్యెదియదినరు । శంకటం బు సేయఁజనకు సౌమ్య । వ్యాధిబొడను: ట్టయన్నంబునె-ఘ్య ది । యాయ మెనస జీణమగును సుమ్ము ॥ క ॥ ఇలయె య్యదియయుకర్షం । బలవరచిన కీలాధర యశముల కలిమిం । గలుగక చేసికికష్టం । బలవతుచో దానినెవ్వ డైనంగొసునే ॥ చ ॥ అఱువది వేల యేఁడులల రాఁ రెతనేజనిఋంచినదంత కాం । తరమున నందు వాఁడను రథంబునువిల్ల వచంబుసాయకో । త్తరమునుగల్గిజ-వ్వనముగల్గినవాఁశ నృద్ధనేనునా । నరసననీ సీనగొనిచక్క-గనేగగ లేవ్రరావణా ॥ గీ ॥ పనుసీత్రింప జనక ఖాత్రీశునన్య । నీవుబలమూనిచేకొనిపోఁ లేవు । బాధ్యఁ మొనవగ గాఁగఁతర్గ యుక్త । వాక్యములచేతనా గమవాస్యను ట్ల ॥ క ॥ కూఁటువేసి మువహూరేఁం । బో రావణనిలుప్రయుద్ధ మొనరింప్రముము । స్నేరీతిని బడియెఖుం । డారీతిని ధా త్రిశయనమందెఃఖజుమీ ॥ క ॥ అనిఁయండులనెవ్వఁచే । నసనేకవిధములదిలిజదన జూలునిహంతిం । గొనిగట్టి చీఁపసనుం డినకులు డాలమునిచంచనెదిగెఖునిన్నున్ ॥ శా ॥ దూరంబేగినవాఁడు రాట్ముతులు నాతోనేమి గావింపనా । మోరీవా రంకర్లు దీప్రదెన జానున్నానసిస్సంశయం । బీరామన్ శుఁసజాతసీరరఘుధాత్రీట్ప్రిరుధౌర్యానుజన్ । సీరేజాతిపినా డజీవితమునుస్కిం గొంచుబోలేనగా ॥ క ॥ జీవితుఁడనై ననాచే । గావింపగ దగునిజంబు గాదశరథధా । త్రీవరసకుంబ తెర్రియం । బావిప్రలాభ్రకునకు గాఘువాపని పలికెన్ ॥ క ॥ నిలునిలుమువహూఁరేమాల్రం । గలహాతిథ్యంబు పొఁగనీని కత్తురా । దిలకింపునన్నుగాపఁ । పలలాదనవంశ దీపసంక్షిగ్రీవా ॥ గీ ॥ తొడితునవలన ఫలము దొరకుకై వడివాఁల । సలు పువాడచేరివలన నిన్ను । ముంబ్రసిద్ధ కర్మమునెగల్గునాచే । నీకుసములు పెక్కులిగ్లినాడు ॥ క ॥ కాన బలశాలి వగుస్సి తోనాహావ మిప్పుడేను దొరకొనిపథి-ు । గానన ధాకుణికింబలి । గానొచ్చికరీకువరాథకా కమలంబుల చేక్ ॥ క ॥ అనిప లుకుచున్నపక్షిం । ద్రునిగూరిచి స్యందనంపు తురగములరయం । బుసునిలుకడజేసికశా । నగడనిమెంగ్రా రమకుప ననుు గలవాడై ॥ సీ ॥ పతగపొంసన సాధుపటిమంబుస్చేవ నాలకింపగ బడిసడియనున్న । నగునెని యాసన్నమగు మిక్కిగల వాడవగుచు నాతోబోర నఖిలక్షింతు । వీసమహాబలరౌ వారలున భుజాసిద్ధినిత రాజికతిధరోప । లానుబద్ధదనంన ట్టి నామగటిమి కొలియజాలకుద్రేల్చవలెనెన్ను । గానవనదేశములయందు కుగల్గునట్టి । క్రస్యముఖ్యాగనముచేయగాన కుంగు । బలవదుద్యోగమగు నట్టి ఖండనంబు । నెచట గ్రిమిఘాతకుడవై నయాఁనెచట ॥ వ ॥ అనికశకంఠుఁపునడి పినజటాయువుండాహవసముత్సాహ సూచ్ఛగలవాడగుచు క్రోధమూర్ఛితుండై నిజపంతంబు శాఖాగ్రంబువాతిగాది డియా క్షపతసముద్భూతజాతంబునంజేసిసముత్పత్తుండగుచునాశ్రితశాఖవిడియు వాడుంబోలె రయంబునం జొప్పిల్లుచునుప్ప లించిపై కుప్పొంగెనన్నదిపకపంచాశస్సర్గంబు **

॥ క ॥ పరితప్తకనకకుండలు । డురుతరరోషారుణాయుడుగాఁతరోషా । తతబలగేశ్వరుబోదికెన్ । దరసాశననాథుడై నదశకంధరుడున్ ॥ క ॥ గగనంబున వాతోద్ధత । మగుమేఘంబులకుబోలేనవ్వపులంబా । జగడమున వారలకునే । ప్రగన వ్యోసనంప్రహారముం డుములం బున్ । మ ॥ సపతత్రోన్నత మాల్యవద్గిరులకా చందంబునన్ గృధ్రుడై । త్నసరిశ్రేష్ఠంక త్పడట్టి కదనంబత్యద్భుతంబైనచో । విపులోదగ్రవికణాపద్మముఖసంవిస్ఫారకా కారిగృ । ద్రపతింబై కొనిముంచెసద్ధ

గౌబలాఢ్యుఁడయి యుంపుడువాడవుటల్ ॥ క ॥ దితిజకులేశనియుక్తో । ద్యతతేవ్వరసంచయములనాలంబునసా । పతగాధినాయ
కుఁడు । ధృతిమై గొని యెూజటాయువనుకృద్ధుండుడున్ ॥ క ॥ శితఘోరనఖకచరణా । హతిమై బతగేశ్వరుఁడు మహోబ
లుఁడాదై । పతరిపుపతిగాత్రంబున । గృతియించెన్ గాయములు ననేకవిధములన్ ॥ చ ॥ ఉరుతర మృత్యుదండ తులితోగ్ర
శరంబులు గ్రాన్న గాననం । దరిపథ కాంతుఁ జేత బడినంతట గైకొని పూర్ణయుక్తితో । కరబహువీర్యచాతురతరగాడు నిశాగత
తీకపాయకో । గ్రకములనదీప్రశస్త్రసముదాయమునంబతగేశు నొంచినన్ ॥ గీ ॥ అశ్రుపూరితలోచనయగుచుఁ జనుజు । న
రదమునరుసృజానకినయియచట్టి । సాయు। రీటయమునకు దాసరకుగొనక । నాజటాయువు రాతుసునావరించె ॥ క ॥ శర
సంయుత మంత్రామణి । పరిభూషిత మై నవాని బాణాసనమున్ । జరణంబుల ఖండించెను । సుకుతర తేజుండు పతగకుంజరుఁ
డంతన్ ॥ చ ॥ ఖరతరశరాసనంబు గొని యింద్రవిరోధి వికుంఠమర్దనం । గతుఁడగు దుర్సహస్రశతకల్ప శిలీముఖవృష్టిలం
చె । రథికరియుంపఁబడు ముల్ల సందజనాథుబరుప్పుచో । ననకలరాలె నప్పుడు విహంగము గూపననాఁడు కై పడిక్
॥ క ॥ అతివిక్రమసంయుతుఁడై । యతఁడాశరవృష్టి సంచయముఁ బతుములన్ । హతమొనరించి పదములఁ । ద్దితిజమహోకాస్త్ర
కంబు దెగడనమాడెన్ ॥ మ ॥ అతివీర్యంపుపతంగనాయకుఁడు దీప్తాగ్నిప్రతీకాశుఁడై । పతనాథారిగదాఘుగా సపర
ముంబకుంబులందూల్చియు । గ్రుతతకాంచనపక్షలీలఁ టిమోకంచప్పిశాచాస్యసం । గతతద్దర్పభ పాలిద్రుంచె నని
యుండుగ్రంతసాష్టిస్థతిన్ ॥ గీ ॥ అవయవవిశేషసంపన్నమై పదానిఁ । హైమరత్నవిచిత్రాంగమైనదాని । వలపుగొలది
ననేగెనుదానిఁ ద్రుంచి । రశ్మిజాతంబు గలరథోరిథముగ్రుంచె ॥ క ॥ పరిపూర్ణసుధాకరవి । స్ఫురితంబగు సాతపత్రము
ఁడవనెరెన్ । ద్వరితంబుగతమైచా । మరధరమగునట్టి రముండలితోడన్ ॥ వ ॥ మరియుసతి వీర్యధుర్యుండగు పక్షి
వర్యుంపసముద్దండంబగు తుండంబునసముత్తుంగంబగు తోత్తమాంగంబుమనిమినదద్యాపణుండు వివిధక్లో దండు
డును విదారితరథుండును విధ్వంసితుగుండుడును విపాటిత సూతుండును సభీషణ చాపంకంబున మై ధిలిం గొని భువికిలం
ఘించెను నతభగ్నమానసుండగుచు వృడమిబడిన జాల్పంగని భూతంబులు మేలు మేలని జటోపాలితుం డగుటం బరిశ్రాంతుం
డగుటయు యూధాగ్రగణ్యుం డగు సరుకసృవ రేణుబాజించిక్రమ్మరరజనీచరనాథుండు సీతంగొని యెగసిన నత్యంతవిక్ర
మాక్రాంతుండును దీప్తితుండును నగుజటాయువసుకృద్రకాంతయుడు భవిష్యట్టి సంకంబున నది మొగొని ప్రహృష్టుండ యి చు
ఖోపురట సంభోగేసిక నెట్టుకొని యరికట్టి థట్టించియిట్లనియె ॥ సీ ॥ అల్పమతీ రావణా రాక్షసులవధకొరకు గదా శతకో
టికలిత । బాణంబుగల రాముభార్య సీతన్నీని హరియించెదవు బాంధవాప్తమంత్రి । బలపరివార సంపన్నుండవగుచును
దప్పినాకొన్న వాడవల్ల । విషపానంబునీవ్రే సెదవు కర్మాన బంధ మెరుంగనట్టి యల్ప । లనగ గలరట్ల వేగనీ వనగగ
లవు । పడుట కామిషయుతమత్స్యబంధనంబు । గైకొని నమత్స్యమును బోలె గాలపాశ । కలితనకు నీకు విడుదల గలుగ
నెచట ॥ గీ ॥ రామసౌమిత్రులు కకుత్స్థరాజవరులు । ధర్షితులుగాని వారలోద్దైవకారి । యిట్టి యాశ్రమమున జేయు
నట్టినీదు । కృత్యమెన్నటికేనిసహింపగలరె ॥ చ ॥ జగతినినింద్యకృత్యమును సల్పితబిసుడు వ్రాలెనీవ్రజే । యగబడిట్టి త
స్కరసమాచరితాధ్వము వీరకోటికి । బిరుదవు వాడవేని యనివేగొనమీనిలు తాసుసోదరుం । డగుఖరుండెట్లడంగెను
వినట్లనియుండెదవ్రారావణా ॥ క ॥ యమకాల మెదుగుటనథ । ర్మమనుకృత్యంబెద్ది తనను మరణంబునకై । యమరించి
కొననరుదాగ్ర । త్యము గైకొనినట్టి వాడవగుదువుసుమ్మీ ॥ గీ ॥ ఎట్టి కర్మంబు నకుపాప మెసయు ఫలము । నెద్దిదానిని
యొసరుండేని జేయ । గలడెళగవంతుడును జగత్ప్రభుండైన । యెట్టివాడుచతురాననుండైనగాని ॥ మ ॥ అనియీరీతిసు

బ్రో శిలిముఖతతమత్యుగ్రాతియాపు శ్శిరం । బుం వెన్నెకెంజటాయుదూజిరతబలుండునఁ బొల్పుగా వాని నై । కొనిసర్వా

ఙ్గబిభేదనంబు సలిపెంగ్రాకంబ లొగోర్ల చే । తనుమహితముసెకొంహా నిపతుచండం బొప్పగా నుదటిఁ ॥ క ॥ దారుణ

తుండంబుననఖ । వారముసటత్రసఖరవదనాయుధుడా । చారాతుసు నడిపీఠవి । దారణమొనరించి కేశతతి చెకలించెఁ

॥ సు ॥ పతగాధీశ్వరు చేతపట్టుగును దర్పహీనముఁ భారాతి యు । దధిజాలింబడియుయ్యెడఁ బెదటినర్యంలంబు గాగ్రు

చ్చి । కంపితడాచుఁ వలమై నయారాహళన భూమీకన్యకంగ్రమ్మరో । షితుడై పేసెతలప్రవారమనిబుడిశే త్రమ్ము దైన్యస్ఫ

టిఁ ॥ సీ ॥ దానికుంతుంబు చేతను శాగ్రవరి దారియగు పతినాయకుడగుజటాయు । భృగినీరివాని బాహువులపదియట్ల స

బొలియుంపసంభిన్న భుజానిభుజము । లాతుణంబునను హాలాహలజ్వాలి కావళియు క్షితలీ క్షవాంసపర్ణ । ములపొలెకఁదో

పసర్వెలదశ గ్రీవుండువీర్య వంతుడు నీలవిడచిముష్ఠి । పాదములచేఁ విహంగమపతిని బొదవ । సంతసతులపరాక్రముసైన రా

తు । సాధినాథపత్త్రవదధిపతులకు । త్రిసుతరి ఘోరసంకులప్రధనము య్యె ॥ క ॥ ఇనకులనాథుప్రియా । జనమున

యత్నంబొనసజనునా త్సప్ర । కటనుదెక్కలు చరణములా । దపు జేంత్ర ఖక త్రియె త్రి శాఖండించెఁ ॥ క ॥ అతి

——— రావణాసురుఁడు నిఖడ్గనిహాలి నేలంగూలినజటాయువుం జూచిపిదికడువిలపించుట ———

క్రాగ్రశ్మరణసిజర । పతిశా త్రవరాద్విభిన్నపక్షుండుగుడచుం । బతగాధిపతిహతుండై । ఖతిపైబడెతొ నెయల్ప జీవికరణ

గుచుఁ ॥ గీ ॥ అవనియందుమశోణితార్ద్రుండై పడియున్న । తజ్జటాయువుంజూచి ధరణిజాత । యడలుగడలకొనగసంగలానన

చుజన । బంధుఁ గూర్చిన వనిడు ఎగిదిగాగ ॥ వ ॥ ఉత్కటపరమైనవిక్రమము సెఱపి నవానిని నీలనీరద । నృపగణములుగల్గువారి

నతిశుభ్రభుజాంతరుడైనవానిని । జనరపరిపంథినాథువుసాధ్వలిశాంతివహించుచుహా వ్యవా । ద్వరగుచిసామ్యమ్ముంగలు

గువానిగనుంగొనె నాజటాయువుఁ ॥ వ ॥ అంతదనుజరాజవేగంబున సహతుండగుచు తిరిబడినట్టిపత్త్రపతింగొగలించు

కొనిమరియుచంద్రశుభ్రాననయగుజనకసుపహీంద్రసనయఖ్యాతిభుస్రపూరంబుగావించెను న్నదిద్వాసంచాళక్సగిణంబా ॥

॥ క ॥ రావణునిచేతజాడ్చిం । గావింపంబడిసపతగకాంతుని హాతుండా । గావగసన్నిభముఖాయగు । నాకనిత్రదిసించివగచెనర

జుఖ్యాశ్రైం ॥ సీ ॥ అంగముల్ జలియించుటగుచిహ్నములతెల్పిపింగళ । ప్రభతిపంగవాలి । యగుకకారాముగాసికుల

కుసుఖసుఖములగానటకునిజంబుగనుగామ । యరయయ్యనాదునమహాసంకటమునిశ్చయముగకన్యోన్యవంశాగ్రగణ్యా । పక్షి

మృగములశుభంబుగమన్ప్రరోహించనశునిదర్శించిసంచరించు । ద్వథముగానిండసనభో వవ్యజినచాఘు । డైనరావణు

తోడబో రాతినిహతు । డగుచుశయనించెఘాగణియుంకునాద । భాగ్య హేతువు వలనసీపతగవిభుడు ॥ చ ॥ సురతల్ప

మురాఘువ । జనవరలక్ష్మణాయుటంచుసంత్రా సంబుఁ । గొనిసాధ్వీమణియాక్రం । దన మొనరిచెవినెను వారి తావనబో

లెఁ ॥ గీ ॥ ఎడయసొమ్ము లుసరములునెనయుదాని । దిక్కులేనట్లుపగపనిదెరలుడాని । యామహీకన్య కనురాతునా గ్ర

గణ్యు । డైనకకశకంధరుండూనియావరించె ॥ చ ॥ తెనగొనతీవకైపతిని బెంపను జొంపముతల్చికొన్నదా । నినిపనియం

ము రామధరణీపతి కాయుటరామరామనుం । చనివిలపించుదానియసురాధిపదుర్బలులీతపీడవీ । డనివచియింప్రభుంగు

రులనంట్యెకాంతనిభుండుహానిశై ॥ క ॥ జనకస్య పాలకనుతధ । షణముంగావింపబడజగా చరయుక్తం । బున బజగ

మంతయసుదను । మునసన్పొంబడియెమేకబోయ నిదగుచుఁ ॥ చ ॥ కరువలిపీవద య్యె దిన కాంతుడు నిష్ప్రభుడయ్యె

నందులఁ । శరజభవ్రంతుదివ్య మగుచక్షుక్రచేతను నీతనన్యుచే । తరహినిసోకగాబడినదాని గనుంగొనియాపసేసిశ్రీ ।

కరుడుపచించె దైవమగుకార్య ముసేయగినయ్యెసంచాగెఁ ॥ గీ ॥ దండకారణ్య వాసులాతాపసేంద్ర । లెల్లనాగ

సుబలరామ్మృష్టనగని | శత్రవైరినసువినాశంబు దెలసి | హృష్టశైథిల్యశరీరయగృగ్ధ జేసి ॥ క ॥ నీసుమిత్రా సుతరఘు | నాథానని పట్టుదాకి విజాగకనసం | పూనితరసాశినాయకుడు | దాడు గొనని తాదైరాధ్య పథమునకా ॥ సీ ॥ సంత
భూషు సగార్వంగపీతకా కేయవాని విభూమిరాయ కాన్తి | జాలసౌదాము జాతవిద్య ద్రీపన మరాడు చోనావయన్యకంపి |
బిబకు పేతవ ప్రశ్న ంయసి నాకణుండకలంటు వెలుంగున దిబోలె | నతిదీప్తిక న్నెండసతివుఫాస్వ తయూనాసీతసుకళి తా
పూర్ణుస్త్ర | ముటుత శొన్ను పైపై వాలి నవలకేసభ | మండలంటునినెగయు హేమువాస్వ | తంబునాయమదగువసనం
బునువ | యుంమురవి రాగసంజనయభిపట్లు ॥ క ॥ దుజేంద్యాంకగతింబా | పసి తామణివిమలమైనవక్త్రంబభ్రం |
బున వెల్గకురావ మహీం | కుప్పినక్కాగవిగినత్త తోయజముగతిక ॥ చ ॥ అసిలయోదమున్నె దలిసట్టిశశాంకుసువో
లెశోభనా | న్నసము సచూర్ణకుంతల మునన్య లలాటమునసిజాతగ | భీసముము కాంతిమద్వి మలపాండుర దంతవి
భూషితాప్రకం | బసురవి రాంకయుక్తముగనాసభ యూముఖమున్యో మిన్నవక ॥ మ ॥ నెలమాత్రింప్రియదర్శనంబుగ
దైసినదశోకాశు వై | యడసీ తాస్యనుభవ్య మున్నసముభ గ్నా భంబుశో నాథమో | జ్వలమై రామ మహీశుదక్షిన
నదేశ ద్వీపి చేజిక్కాయు | జ్వలతం గాంచ డువ్వ్యా మనీమటవల్లు జన్మి చుచందుడు ॥ గీ ॥ హేమ వర్ణమైన
యూమహీజాతకో | లాంకు జైనపట్టి ఘసుకగూచిన | యలరుచుండె పెలమైసట్టిమణినాశ | యుంచు హాటుకనక కాంచియు
ట్లు ॥ క ॥ అటుగాగ్గా కణయసునా | ధరణీకన్యాలలామత ప్తవిభూషా | కరయగుచుదన రేధారా | ధరమునివేసించిమె
రుభసనివిసకరణిక ॥ గీ ॥ అవిదేహు మహీపాల కాన్యజాత | దైనభూషారవంబునససుగనాథు | భ్రమలమైఘోష సహిత
మైయసిమైన | వారివాహంబు కరణిపెద్రబుద్వరిల్లె ॥ సీ ॥ లజ్జింపుచున్న యూలలనాశిరోమణియు త్తమాంగ మునుంచియ
గ్నపకతు | విరివానమంపటలశిసైదశాస్య సత్వరతనుతప్పవ్వవర్షమఖల | ముసుబర్వ గదలుచుదనుజెంమ్మదళుపుల
ప్పాన్నవాయనివెన్నెకైన కాంత | నాద్రిసి విమలతారావళీకైపడిసుమధార బొదలిచుమసుకుమారి | చరణముల నుంచిక
న్యభూషాయుతంబు | చంచలామండలీసగ్య శంబుగాగ | జారుతరమగునట్టిస్వనముకల్గి | ధ్వన్యమానంబునై నూపురం
బుపడిమె ॥ క ॥ తనుపల్లవముంబోలెను | నకణి మగలయట్టిమైథిలాన్య జనకత్తు | చరునీలతనునిగూరిచి | కరమొప్పెంగ
నా కతుగజమునుబోలెక ॥ క ॥ తన తేజంబుననభ్రం | బునగౌరవింబోలెదీప్తిబొందిన యూసీ | తనుమైశ్రవణస చూరాద
గు | డమనగగొందని మెసంబరానుగతుండై ॥ క ॥ అనలోపమరోచులుని | స్వనసహితములట్టి చామెవరభూషలుధా |
త్రిపెవాలెనుటీమిలా | తునునభ్ర మువలందొరగుటుకల్కలువోలెక ॥ గీ ॥ తారకాధిపదీథితిదసరునట్టి | హారమాసీ
కవక్షోరుహాంతరమున | వీడిపడుచుప్రకాశించెమిన్నువలన | జారినట్టి సురాపగచందమునకు ॥ క ॥ పైవాయువు చేన
భిహత | మైవివిధవిహంగసంచ యూర్వంగ మైన | తూటలిగదలుచునలుకం | గావలదనిపలికినట్టుగానలరారెక ॥ గీ ॥ త్వ
స్తసిరజాతతతిగల్గి విస్రస్త | మానసీగచరసమేతమగుచు | కొలనుగుంప్రమూథత గొనుసఖియనుబోలె | వసుమతీజమూధిక
పెగప్రగొనియె ॥ క ॥ అంతటసంతాపముగొని | యంతయుశొదూలసింహమ్మ గపయుండు | దాంతా మత్తుదంటు
సభూ | కాంతసతినియమనుసరించిగమన మొనరాక ॥ క ॥ నెల యేరులనెతునశు | లలవతుజాల్గానగగోపులనుభుజము
లతో | వెలుగొత్తమొక సెపర్వత | ములలజ్జాస్త్రితమైనభూసుత యెదలక ॥ గీ ॥ నిగ్గువడినయట్టిసీతనుగన్గొని | దీనభా
వమూనిదినకరుండు | భానుమంతుడయ్యు పరిధ్వస్తదీప్తి జా | లుండుపాండు మండలుండునయ్యె ॥ ఉ ॥ యెక్కడధర్మ
హాజనమునెందులసత్య మధూతుకస్వమూక | రక్కసిరేడు భూమినుతరాముసతింగొని పోవుచున్నచో | చొక్కటగుంపు

కూడికొనియుక్తైనభూతేములన్ని గ్రీతిపై। బొ క్తుతుడైన్య యుక్తయూథములఁ గొనియేఁడ్ప సురంగపోతములఁ ॥ సీ ॥ నక్తాని క్రాంతిసించి నేటుకన్ని తుకొం గడుకన్న అతోతజాల। కానన దేవతల్ కంపిత గాత్రలై రట్టుకుఖంబునవదలు దాని। ఘోరా మంత్ర్మ శాయనిమభు స్వరస్పృశహూ దాని గూర్పెట్టుదాని। వివిధ నంగతిప్ప థీవితంబులలోన మొనరించు దాని దాకొడు నై దుతొంబు)। పాటుగలదానిగీర్తియైనకుజాని। వగ బొగలెదు దానిసత్వనుమతీశ। న్య రామణాదశకంఠుడుండు। గొనియెనాత్మీయ్యమైననాశనమునకొంతు ॥ వ ॥ అంతనువిస్మితయిలనమ్మి ధిరాధిషునుతలంభుజనుంబునంబానికన్నీ రుము స్నీరుగావగబుణు రామలక్ష్మణులనెకు పురంగానక వివణాస్య యుభయ ఘోర పీడితయు నయ్యె నన్నదిత్రిపంచా శస్త్ర గొంబా **

॥ క ॥ అకంపితమైమిథిలా। పతిహూసుభూమికన్య నైకెగసినగా। దితిజానిగనికుజాశైపై। యతికలోతభయంబు నంకూనధనవిచుంచెక్ ॥ క ॥ కనుకగలరోదనముచే। తనుగన్నుల గెంపుగుచురథాద్రీనులేయి। ట్లనివెనుల జ్ఞ యుదైన్యం। బునుబకపగనుగ్రనేస్రు బుధజన జైత్రుగ ॥ ఉ ॥ హీనదశాస్య యిట్టి కనుకృత్య ముకేద్రపియింపలేవుగా। జానియు లేమినం దెలినిచాయ్యము పేకొనిపొరెదిపుడు। న్యాన నసాథ్య సంబుగడురంగొనిపోవదలం తపాయచే। నైనమ్మగాక్ష తిక వెడల నక్యోమదీయవిభుంతునిక్కముగ ॥ క ॥ ననురతించగనైవ్వా। తనువ్రగబాల్యతిమెనిట్టియాతడుహాతుడ। య్యానుహూ మామకుమైత్రిం। దనరినవాడీవిహంగనాయకుడెలమిగ ॥ క ॥ పరమంబగుసీశౌర్యం। బిగవగునామంబు వినియునైనసి నదగుకుగ। బరికింపబడుగదాసం। గరమునజేసురాలగానుగానిశవేతగ ॥ క ॥ పతిదాని నెంటిచుంతెడు। నితర పరోసా జాతిసంగ్రహించెను నీగ। హీనతమగుకర్తంబెట్టుల। గ్రతియుంచిత్రపొనుడ కైనెనయవు నీదా ॥ గీ ॥ పొగుమ లంప్ప లోక ములఘాకుకు నినిన్న। ధర్మ పథునిగుల్పి తంత్రకర్త। మొనయ హానిభూరతెను గొంటిదనకునీ। విక్రమంబుశ క్తిన్నేల్ప వశనై ॥ గీ ॥ భువనమునన్య యాళ్యొశమునుకచించు। నిట్టినీకుచరిత్రంబు నైలమిచేల్ప। నాయిటులనేమి యొద్ధిమొన తలంపిం పు। పారుతున్నా వ్రగానన భయయముచే ॥ క ॥ నిలుపుము హూంతము బ్రతుకుం। గలవాడవు గాగమను డగానేగం గా। గలవాడనునను దుపురథు। కులతేన యులపృత్ప్రథమునరంబాద గుతుగ ॥ సీ ॥ సైన్యయ కుండ వైశ కైసీకమూహూంతా మేని యు జీవనమూనికొనగ। గంతె కాననసముజ్వలితవహ్నీ స్పర్శతానునువివంగంబురీతినిడదీయ। సాయకస్పర్శతా మేజా తనేనియునోర్వ జాలవుతనకు రాతసకులీన। హితవుగా సాధువాక్పగ్యంబు గావించిననువీడ వలయునునాప్రియుండు। సానుజుంబొ తుమర్త్యభవుగాణమువలన। నంక గావింపబడిన వాడగుననుమ్ము। నమ్మవిడియంగజాలకయన్నవాడ। వైన చోసీవునాశంబునందగలవు ॥ గీ ॥ శ కైగకొనియేన్న తసాయముననను। ననుహరింపగనా తాం తుదన లెదీవు। మొనయునీ దగునుద్యోగమునకసార్థం। కత్య మొనగూడనయ్యె దుగానహీన ॥ క ॥ సురవిభునన్ని భునావిభు। నరయాకయన్నట్టి యేసునహితవశగనై। చిరకాలముప్రాణంబుల। గరముభరింపగ సహింపగాజాలగదా ॥ చ ॥ మనసున కేనిషధ్య ముసు మద్రమూగానగతేవ్రుమ్మత్యుచే। శనువిపరీతముల్ నరుడు అత్య మొనచే తురీతిజావ్రబో। ల్పినజనకోటికే హితవు పేకుక దానిదలంపదోరినే। గనిమెద గాల పాశపరిభుట్టితకంధను నిన్ను నిక్కముగ ॥ చ ॥ అడుమన కున్కయాని వటనక్షక యుంతినయట్ల దైత్యన। వీగాలిబరికింపగాగలఘ మిక్కిలిబంగరుచెట్లశోణితం। బులనగు ఘోరపూరములుబొందిన వైతర ణీతరంగిణిం। బొలుపగుఖడ్గపత్రవనముందిలకించెదవూరి రావణా ॥ సీ ॥ సంతప్తకాంకవ్రువ్యం బుబిడుంర శిలాధికపంగా ముత్యంతశిశుకు। నాయసకంటకాయత్తంబుశాల్మలినరయంగగలవుమహాకష్టడైన। యారాఘుపనకిట్టియప్రియంబాన రం

చివికము గోత్రిని నట్టివిగతదయుడు। తోలెనింతుకరుండ ఘోరిరావణుడనశక్య మాకాలపాశంబుచేత। కట్టువడితివి మామకకాంతనకును। దాఫకొనగలరెంతెగినీవ్రనీత। ననుదావితిరేచ్ఛ పాటుననాశనైన్వ। మూఁడె బహునాళ్లు వేగ్రరవను రవకులా॥ గీ॥ అగఘుగ్రివగుందు సర్వాస్త్రకుశలు। ఉర్వ్యానట్టులజుడంతు దైనయాలి। దిక్షభార్యాపహారినిన్నేపహం ప। గలతుతీవ్రశరంబులౌ కాంతమ్ములగు॥ క॥ జనకజదశకంఠకాంకం। బునెపరిణాలుచివిట్టియున్న ముజికుడంబుం। గొని భయశోకావిష్ట। దనకుడుదవరవంగదోణగైదైన్యాన్వితమై॥ వ॥ అంతటాపిత్వుండు దైన్యకోపింధంటట్లుమాపకారభాషిణియు। భృశాతురయు పరికంపమానగాత్రయు రాజపుత్రికయు తారుణ్యపతియు విలాపకరుణపూర్వకంబుగావ గ్రనర్తి కొనుపట్ల తాధరించెగొనిపో దొసన్న దిచకితపంచాశస్య గాంబా ****************************

॥ క ॥ కమలాదవిమలతత్వజనీ। నిర్మలధనపరిధనధర్మనిత్యణ భుజబల। స్వమనిమౌనసమసుమశర। శమలావిని మాలాణ మలాలణచతురమతీ॥ యిందువదనామృతం॥ సుందరదరహృ ముకుకంఠరచితశ్రీ। కందకుచిరుద్రముత్తికంద రతన్మశ్రీ॥ మందరధరస్ఫురదమండనసఫీతా। నందరతసమ్మితనందరణ దతా॥ మాలిని॥ విమలగమల నైత్రా। విశ్వవిశ్వపవిత్రా। శమదమవనమిత్రా। శారదాబ్జారివక్త్రా। నమదజవనుతా। సద్యశోమాతగాత్రా। సతుండిగనుచిరితాశస్య భామాకళత్రా॥ **

గద్య॥ ఇది శ్రీమదుభయకవితానిస్స మాయసాహిత్యధురీణ శ్రీమద్గార్గేయపుర సుబ్బశాస్త్రిప్రణీతంబైన శ్రీమద్రామాయణమహాకావ్యంబునందుయథాశ్లోకతాత్పర్యయుక్తంబుగా తెనుగించిన శ్రీమదారణ్యకాండంబునందు శ్రీరామచంద్రుండు ఖరదూషణాదులతో ఘోరరణంబొనర్చి వారలనమయింపుటయు గద్వృత్తాంతంబంతయు నకంపనునిచే రావణుం డెరింగినీతాపహరణోత్సుకుండై మారీచునిసహాయంబు వేడుటయు నతండు రామప్రభావంబు దెల్పి తదుద్యమంబు మరల్చుటయు శ్రీరామచంద్రుంబొగొనుమన్న రావణుని తోశూర్పణఖపరుషోక్తులాదిననతండుపూర్వోద్యమంబునమర్థించుటకైమగుడమారీచుకడకేగి తత్సహాయంబువేడుటయు మారీచుండు రావణానుమతంబునచిత్రకాంచనమృగరూపధారియైసీతాంతికప్రదేశంబునసంచరించుటయు తద్వృత్తాంతనమ్మృగంబునుదనకుందెచ్చియిమ్మని వేడిన సీతాభీష్టపరిపూర్తికై శ్రీరామచంద్రుండామృగంబును వెంబోవుటయు మారీచుండు మృతుండగు నైతవిలపించినకృత్రిమభాషణంబులు శ్రీరామవాక్యంబులుగానెంచిసీత తనమరందిని పటికఠులను బ్రటయు నంతట రావణుండు యతివేషంబున శ్రీరామాశ్రమంబున కరుదెంచిబలవంతంబునసీతంగొనిపోవుటయు సీతావిలాపంబువినిమార్గమధ్యమునజటాయువురావణునెదిరించిఘోరయుద్ధంబొనర్చుటయు రావణునిఖడ్గనిపాతిచే నేలంగూలియున్నజటాయువుంజూచిసీతకడువిలపించెననుమొదలగు కథలుగల

ద్వితీయాశ్వాసము సంపూర్ణము

శుభమస్తు

యథాశ్లోకతాత్పర్యరామాయణంబునందు తృతీయాశ్వాసప్రారంభము

శ్రీవనితామణిముఖరా । జీవలతావిమతబింబజితసంజీవా । దేవాదిదేవకంబు । గ్రీవా గద్వాలనగరకేశవదేవా
అవధరింపుమనంతర కథవిన్నవించెద ॥ గీ ॥ రఘురాము పేరుకూరిన రాకుమారి । యొక్కరుని గానకనులజ్జ నందుచ వెల
శ్యంగదేశంబునందు వసించు వారి । గని మొనేవ్వర వానరగ్రామణులను ॥ ఉ ॥ ఆయతనేత్రయుత్తమకులాంగన కాంచన
వర్ణయైనదా । చేయమును త్తరీయ్యమును పేమముగల్గి నభూషణంబులన్ । వాయక వారిమధ్యమున వారగవైచినద
య్యెరామభూ । నాయకుడై ప్రశంసన మొనర్చ కపీశ్వరుని బిస్పలాగ్న్మయై ॥ క ॥ వలువంగట్టి సభూషణ । ములు వారల
మధ్యదేశమున విడియుకనా । కులతంగొని తళ్ళ్కగ్నము । వెలివింగొనజాలడయ్యె దేవాహితుడున్ ॥ క ॥ పింగళ నయ
మణువానర । పుంగవుల కేశ్వర వగవు బొందిన యూసీ । తాంగన సాయత లోచన । గన్గొని రోగి రెప్ప పాటుగడవని వారై
॥ గీ ॥ అసురారాతివిభుడంగలాక్ష్మగొనిన । జనకరాజకుమారినిసంగ్రహించి । కొనుచు పంపానదిని దాటి చనియె లంక
యనెడు పోలికి నభిముఖుండగుచు మిగుల ॥ క ॥ తనమృత్యువై దయాకి । తనసంతోషం బెసంగదశకంఠుడుగై । గొనెను
స్సంగంబున సీతం । ఘనదంష్ట్రావిషయుతాహి కాంతను బోలెన్ ॥ క ॥ సరములు వనములు నేరులు । ధరణీధరములును గడ
చెద దైత్యుంతం । జరమున వేగాత్మకమున । బరినిస్సరణంబు గాంచు బాణము బోలెన్ ॥ సీ ॥ నక్రమత్స్యనికేతనంబు స
రిద్వరంబును యంబుధ్వర కాలయంబు । నైనపాథోరాసి నూపిదాటుట యుభూజాతలక్ష్మణప్రవేసంక్రమమున । సంభ్రాం
తభుజంగయుక్తవటు నూనమహాభుజంగుండ య్యెనంబు రాశి । యంతరిత మొనరుకు శైసిద్ధచారణలప్పడ సీతాపహారకర్త । ము
నదశాస్యుండు ఘకటిబోవ ననుచు వాకుల । లాడిరాదశకంధరుండంకసీమ । నల్లి కొను సీతదనమూర్తియై నదాని రూపవతిగొ
నిహోశ్చ్ఛలంకాపురంబు ॥ క ॥ అతడతివిభక్తవరప । గ్గతికలంకాపురంబు దరసిన వాడై । యతిశయితద్వారసము । న్న

(*) రావణాసురుండు సీతం దనయింటనుంచి కొండరసురాంగనలం గాపుగానుంచుట (*)

తమహితనయంతిప్రతమునన్ బ్రాపించెన్ ॥ క ॥ దనుజేంద్రుండనారాశాం । గినిసీతను శోకమోహాకలితయగూడా । నిని
యానారి గాడుచుమా । యనుమయుడుంబోలె నిడెమొనాథామమునన్ ॥ సీ ॥ దైత్యవిభుడు ఘోరదర్శనలగు నసురాం
గనలవచించె నస్మదాజ్ఞ । దక్కు [illegible] చేసి తత్కులతియేనియుడాక । నట్లభోగ్య జీవయస్య నెలవు ॥ మ ॥ కనకాచ్ఛాదనభూ
షణాగ్రకరమున్ త్రారత్నజాలంబుగో । రిన దెయ్యెద్యెడి నాడుసమ్మ తినియాప్సృథ్వీజకివ్వం దగున్ । జనకోత్కావరు హాతు
శ్రేమవిజు భావకగొంలచెయ్యక జ్ఞప్తినై । ననున జ్ఞప్తినినై నబలుక్రవిలిపాగ్రం క్రీడిపై నుండునే ॥ క ॥ అనియిట్లానిగ్ర
హరిపు । వనితలవచియించి శౌర్యసంతుండగుచశా । నను జేయదాయగావలె । ననియంతఃపురము దాసియతిచింత్రుతుడై ॥ సీ ॥
[illegible] గూరిచింటట్టి వాక్యములు రెండు [illegible] సాధనప్పారితులు [illegible] । [illegible] దండకావిపినమున [illegible] పూర్వ
[illegible] మాతథామమును జలమున । విగ్రహంబువలన [illegible] నిహిత రాక్షసముఖాన్య । జైనజనస్థానదా
హాసమొనరింప వలయుపౌరుష మునబలమువదవి । దక్షగా నకక్కవిడిచి యుద్దామమైన । యస్మదాయుధంబులం [illegible] యడి
[illegible] । కాన్వితంబుగ ఖరుడు రామాంబకముల । చెబడినయ నివర్తియించ జేయుదాడ ॥ గీ ॥ దానవాగ్రళక్కిబోడవా

గోర్ధంబువలన | నతఁ తరమునకు వైరంబు ప్రాప్తమయ్యె | నది యనత్యంత సంజాతమగుట రాఘు | కాధిపుని నూర్పణా దుఃఖంబ చెప్పుచాల || క || పగతిసి వగనా వైగ౦ | బుకరించి చనంగ నిప్పుడూనెద నేచుకా | జగడంబున కాత్రవృనికా | దెగ టార్పఁ నిమురబోవ నేరన సుమ్మీ || క || ఈతరి నే ఖరదూషణ | ఘాతుకుడగు నట్టి దానిఖంతిరించి కన | వాగరు నిద్రాను డొందె | రీతిం బాపింతు రామన్నృశస్యంబుకా || సీ || దండకారణ్యంబు దాప్రగైకొనెదు మీరలు వివరింపుడు రాఘవా శి తెంపుకునడు నా తండ్రేమి గావింపుచున్నవాడనిని క్రమూనికొనగ | నప్రమాదంబున నటంగవలయు నిశాచరులంద ఱజగతి రేవి | సుతుని పినాకంబు జూపట్టుయుగ్మంబు గావింపవలయుత కాలమునను | సంగరాగ్రంబునందతిసంఖ్య గాగ| నపడు కావక సాహసంబరయు వాడు | గావనాతోడనీజన స్థాననీమ | యందు మీరలువసియుంపన తుదురాగిని || వ || అం తేఁ ధానాతికయంబున ప్రియంబును నగు వాక్యంబు ప్రాపించి యెనమండ్ర కసులు రావణుం గొనియాతిహితసముత్క టంబగు లంకాపురంబు విడిచియలతుదకా నులతుచు నెద్ది కారణంబున జనస్థానంబు గూర్చి చనిరది కారణంబున నమరవిద్రా వణుండగు నా రావణుండు మిన్నిగాధి పజాతేయ చనీతంగైకొని యత్యంతహర్షితుండగుచు బలాత్కరించి రాముతోడను గాదారంబగు వైరంబు సేకొని మోహంబు మోదితుండయ్యె నన్న దిపంచపంచాశస్సర్గంబు॥

|| క || దశకంఠుం డెనమండ్రను | దనుజులభీకరుల నుద్ధత బలాఢ్యులదా | ఖనిచి కృతకృత్యుగాదల | కొనియెం దనుచ్చ త్ర్య యంబుగొనుమతివలనకా || క || అరవిందదళాయతాక్షి | తక్కరఖేదితుడగుచు పీతదలయుతునుమనో | హరమగు భవ సముస్తాచ్ఛి ను | ఖరణిజదశేకంపదీ ప్రతత్వ గుడగుడుకా || క || దేవాహితుండా రావణు | డాకేశ్మము చొచ్చి శోకమం దెడు దానికా | దై వతవిద్వేషివయ | స్యాశల్ నడుమను వసింతు నవనిజగని యెంకా || ఉ || కన్నులనీరు మోముపయిగ్రమ్ము చు దాసిని దీనురాలిశో | కొన్నతిగ్రందు దానిని బయోనిధిగాట్పునపుం గు వాతమూ | తిక్రమ్మలివడ్డ జానినిమృగీతతి కాని తుమ్పిదయంబుచే | తన్నగులాంది తేటిబలె దత్తరమందెడు దాని గ్రమ్మరకా || గీ || అడలు గతబుగోనెదు సాతూరాలినివ శు | రాబుగానిడా సిసవనత స్య | మై న దానిపై థిలాత్మజ నాదైత్య | శేఖరుండు నసుర చేరవచ్చి || సీ || ప్రాసాదవహ స్య్రానంబాధంబు కాంతాసహస్రనిషేవితంబధిక సంఖ్య | కలపత్రరథములకలితమై నానామణీయుతంబై దంతనికరములను స్ఫటికజాలంబుల ధర్మరాప్యంబులవై దూర్యమణులను వజ్రములను | చిత్రింపబడుచుదిశింపుటకుమనోహరంబులౌ స్తంభ తిదంబములను | చెరనిచివ్యతుంతుభి నినాదితంబై | నదానితప్తమై నపనితి | గలుగుతో రణములు గలదాని చేపద్ర | పాళ్ళ గృహములులిమినర సెనతతు || వ || అంతనాయమతోగూడ దపనీయచిత్రియ్యమానంబగు సోపానంబునెక్కియందు రజిత దంతసంతానచిత్రిత గవాక్షంబులుం గలిగి కాంచనజాలకశమంచితంబులై ప్రియదర్శనంబులగుచు బొలుపొందు ప్రాసా దబృందంబులును నన్నికటలమూ ర్తియంపుగార గావింపబడినవిచిత్ర మణిబద్ధ ప్రదేశంబులను దనగృహంబునందుమనకఁ గ సంగోనం జేసి వివిధమహీకుహ నివహసహితంబులను గమలోపముదయావహితంబులును నసుకమలాకర దీర్ఘికాని హంబులు శోకసంజాతయగు సీతకుం జూపియమరవిద్రావణుండగు నా రావణుండు త్తమంబగుతద్భవన విశేషం బంతయు నయ్యింతి సీక్షింపజేసి కలుషాత్ముండగాన జానకినితంచింపజేయుకోరిక౦ జేసినిజఘటితియుట్లనె || ఉ || నాకవిరోధులుం దిక్కానాధులు ముప్పదిరెండు కోటులుకా | భీకరమైన కర్తములచే పాన వారలకెల్ల నేతనే | మోకలికీజరస్మ దిమినంది వారలబాలదైత్యులం | గాక సెకొకర్మ వేయనుపగా దగునాదొక కార్యపద్ధతికా || క || ప్రాణములకన్నమిన్నగు నా | దైవ నీవలరుటయనాయ కాత్మనీయం | దూసత నె య్యెదియఖిలం | బౌ నే రద్మామి పాలకార్యముగ్రతుకా || గీ || వపరిగ్రహిం

నిసియ్యస్త్రము స్త్రీలు | కెవ్వగట్టి వారికెల్లనీక | మేటివిగడనమూలము స్రిలముగాలవమా | యహనిజాతభాగ్యశశమకనకు ‖ క ‖ ఈ సుకావాక్యమునీ | జేలామొక రీతిబుద్ధినె చెకకనను | వాలి ఉస్పృకు వానికి | జాలనను గ్రహమెనర్పగా. ధముపజాబిమా ‖ క ‖ వన గాశ్రి మెంక శ గనమా | జనయగుసీలంక తుస్సాజాలటనిదిభ | మహా మెురి పనశక్యము | ఘన తరగాద్యమరచకిజకాంకము చేసగా ‖ సీ ‖ దె వలీయ తు కంధర్వా తీజనంబులందునాదై నశౌగ్య మునపాటి | మెహ్వా ఉ లేదని యేనుపీతుణముననల్పు మునున్నాడచా ఇవగన | స్వ క్ష ాజ్యాండుగ తాయ మృమతసంబున వాంకు దీసుండున దుడస్పల్ప | శౌగ్యంబుగలగామచంబ్ర దేవియెునర్పగలదు జానకినన్ను గలయవలయు | నీకుదగినట్టిత గ్గనునేనుజివ్వ ‖ న ముచిగిము గాకు గ్రీడింప నన్నునిను | గాముజాడ్కినిమతివిడు గామవాని | కింక గొఱులగాశ కియొద్దిటిస ‖ వ ‖ కక నమునం కాశముల ట్టి నశక మంగా దె యన్నతం | ఐకువటి కల్లు గాలి చెసుకం దెకునక్కి మ నొక్క కంలం | దకులక కామునాథజము కాపనునిన్ను బ్రతాపమాసిము | జ్ఞ కములనెవ్వ రేనికొనజాలెదు వాని నింప శోధనా ‖ క ‖ పాదంబు లనేతల్లం | కాకాణ్య చీ బోధవగావలయు భవ | త్ప్రీతి లొడుగుమాసరి | వాగలునిర్జ ఇలునసుగవా మురేనిక ‖ గీ ‖ నన్నునకీ పోకసీరంబునననిమ్మజ | నంబుగొనిహమ్మము గీడనంబునల్ప | కనమునుకోయుడ వక్త్రాగంకర్త మెద్దిచనియెన చెయ్యిదివన వాసమునను జేసి ‖ సీ ‖ కావశంబ కనుపృఠంబునందె య్యెవి ధర్మ మిందొంక ము వాని భలము | భరణిజదివ్య గంథంబు నెకమాల్యంబులు ముఖ్యంబులై నభూష | ంబులెయ్యవి యుంచ నాతొడ సేవింపు నాయన్న యెనకిన్నరవరే ణ్యు | పూవసంకాశమా భుష్పకనామవిమానంబు వేగంబుతోననేను | బడసితిమేనొక్క మము నొనవంబు నవవి | శాల మగునక్త్ర వమాసంబు జనకక్షాత | యంతుహనుగూడి కోనియునాయొసవిలాసి | నమ్ముచిహారింపసుశో భియమ్ము వానికి ‖ మ ‖ అర పిండప్రతిమానమత్స్యముకు మొ జ్ఞాకర్ణ నాస్యంబుభా | స్వరితంగాంతముకు త్రాశ్రనివ గాస్యాయంటునాదై తృడీ స ధిణింబుగంకుసునావకాంగన మహోసంజాతకోలకొసుధా | శరసం కాశముభంబు సుర్పినరియంగాలిందెసీ సులక ‖ గీ ‖ చింతదెబ్బవడిన జేగగల్గువానిన | నన్నుకాలిథ్యానకళిస కోలె | నలగుజానిడినురాలినివదనంబు | బలెం దీగడసుకంప్ క ధియు ‖ సీ ‖ ధర్మలాళంబుచేతనెన ప్రబడినట్టి సిక్కదొలంకు మోతిదిగనూజ | దెవవకానుకలంబకుసంబంధ మెద్దిరి కాప్రో పింపునిత్యయవాని | మతిమునింతియకాని తొమానమతంబునుగాడు పరికుద్ధముజనిట్టి పదములేను | శిగముల నిడుకొంకు శ్రీను మనుగ్రహంబొసకుమనీకు వత్స్యడనుజాసు | ఉనన ఉను నేను శ్రీమణంబెవయువాడ | నైననాచేగ నీమూన్యమై నవల | లావగాలదె నింకుద కాన్యుఘా | కామినీమణి కేసిమ్మెశక్ కగలదె ‖ వ ‖ అరయుచు నకంబున దక గ్రీవుండుజనక కా జనంజాతేయకు నీతంబల్కి శమనవశ నంపున్నడతడు ని శ్రాంతజనదనితలంకెనన్న తిమ్మం చాకగ్నకంబు ‖ క ‖ పలుకన్ప తియకులంగొని | య తుకుచితచియాలమహీవలాత్మ బయటులకి | బలికెద్దిన మంత రమునా | నలవ విను భాకనాహికాధికగ్నానిక ‖ సీ ‖ సత్యసంధుడు ప్రతిజ్ఞాతుండుదశరథాహ్వయ భూమిపాలకు డవలమట్ల | ధర్మ సేతుడు కామభరణేశు దెవ్వని తనయుడాతడుధర్మతత్త్వ గుండు | ముజ్జగంబులరక్షణముఖ్యంబు వెలసినవాడునాథ రతదైవతము దీర్ఘ | ధవచాయకాయుండుభూరి కోజుంపసిహ్మస్కంధుడై యొప్ప కడనుజుదైన | లక్ష్మణునిగూడినీ యనులనుహింం ప | కలుగనైవ్వాడు వానికంగటునన్ను | నేమిటను బల్మిథర్మ చిలేని దంశ | కముకదెకి కొలుడీ వాజి భ్రాడు భోలె ‖ మ ‖ అసిసత్రోగ్రతగా కృతులి కలుగదై క్కాంతిగులెశా వ్యుభూ | పతియందంధవి నాభువంకువిక్రసర్పంబుల్ బలేవీగు భు | స్తితిబల్గంటితెల్ల వారథనిజ్యాము కి హేమాంబక | ప్రతలో ప్రత్పెడునీడుమై నడితటితాళంగంబులంటో లేదిక

॥ క ॥ సుకలకనమకుల కేరియు । నరయనవద్యాతిశైనయాకామునువాకే । త్రరశైరముగానిదళ౦ దరవిత బోలేద్రత తమగానిస్తే ॥ క ॥ జీవితశేషమగలనీ । కావస ధృద్రుడంపు హరితయలిబలుడుభవ । జ్ఞ విత్తుమదుర్ణభ ముయా । మా ష్టంబై పతుపదను బ్రమతుబ్రలెక్ ॥ సీ ॥ పవిత్ర దివినుంచి ఈలచంద్ర బకశై వినేనియాట్లనభంవ దేనిగాక । జంధినించితే లాలాదరోవ దీప్తంబుతునట్టి నేత్రంబు చేత । నారాభువృందునస్మరసెనేనియు తోనెబూతియ య్యోదప్ల బోలకున్న । శా తినా సెుదభ భూపట్టినిక రకున్న గతిసంపతు దవు నిగ్గతలుండ । యింద్రియాజేత వసుళుల నెదయువాత । వయ్యనఘలంక నై తద్యమందగలవు । నీవుగావింతుతెప్పువసిక్కసుఖము । గలుగఫలియింపదీపాప కర్మమెలమి ॥ చ ॥ వనముననీవుబట్టి గా ప్పకతంబుననట్టి నేవరెూ । గనిగతురాలగానగుమగాంతుని కాశ్వ ముల్లనట్టినా । పెనిమిటిదె వసం యుతుడు వే శ్చమగంటిమింగల్లు తాడుభీ । తనిబదితూ వ్యదంత కసు దేకువవర్తిలువీర్యయుక్తుడై ॥ క ॥ నీయవయవమ్ములవలన । నాయు మవర్పంబు బలము తివగ్యముబో । తేయుయుధావిధిసాతను । సాధకవర్గంబుచేసంగరపీమఁక్ ॥ గీ ॥ శమసభోదితను వినాశంబు భూత । కాంతమున కెట్టులతునట్ల కార్యసరణి । యందుపురుషుల కాలవశానుగతిని । యంతుతుప్రవాదమ నుబందనగంతురాగిరి ॥ క ॥ ననుకగ్గ మొనరిచిరెూ । దనుజాధమునీకునట్టి తెరిఁయుట్టిదిగా । నెనగూడెవనకు దైత్యుల ందునసంతఃభగి వశతుకొంకుసరబిగాక్ ॥ సీ ॥ అధ్వరమధ్యంబునందువర్తిలుజానివేదిపై సృగ్భాండ వితతిదనకు । జాని సుమంత్రపూతంబుకుదాని బాహకోటిమ్మనంబలవరింప । చండాలుచేతను శక్యంబుగానటుశగ్మనిష్యంతుకు వాకర తికి । కన్యపత్నిశుబ్రవతనసేను కల్ప పిశై ననీచే ప్రశ్నమాచరింప । శక్య గాలగాను సతతం బుసిరజ । రాజులందు హంత కాఁహంస । నెనయునీచద్ద స్వాయతిస్వ మండగ్గ । మైనరికుకాకినగయునట్లు ॥ క ॥ ఓగాతుసయూ మెుబాపే । కారం గాకట్టి కేనిహాకుపలుగమ । స్వాగికనాబ్రతికట్టిక । తిరముసంకటుణంబు కృతిగు లహ జనిమా ॥ చ ॥ న వాదమున్న దిక్ శాస్వ జా సటంతుసట్టుబక్ । బహువతాగాంచు వాక్యమునమప్షమువల్ల విడిహాధా శ్రీశ్వకునికిమారి పెగుకొని వాసవ వైగిసిగూప్రిక్రమ్మగక్ । ధగతీజయిలచు కేం వచనంబువచింపనిక య్యోనందులక్ ॥ క ॥ పుణ్యముగోమాంచముగా । బర గెపిధాత్రీతుమాగిస్ప్రవియసం । తరముస భయసందర్శన । పర వాక్యములక్యజనకపాక్షికకస్థక్ ॥ సీ ॥ అలింప్రనా చు వాక్య బుసీగాథామనై । పం జెటితిగ యుప్రపేసి । యీాసమయంబు చేననిమ నూజ్ఞవాతనీనన్ను గలయంగ పేగ వేసి । గనంపటనిస్ర రింతిలతగాఖండించి పాక్టభుక్తిబానసలయ్యసనిశిత్రు గావణుండకు గావణుడు తినవుపట్టుబల్కి గనంతరం బ । యలుకని ప్ర నియెదై న్యాంగసలకు । దైత్య కామిసులారయుద్రగమైన । చూడిక్ గల్గినబా లౌ చనువికార । ము లకునాకారములుగయంబుసభగించి ॥ క ॥ చ హో ప్రమాణంబులచే । భరణింబుతులింపజేయు భాగమెునసీయా । భరణీ జనకోవనాం । తపీమమునంకు మిళులతాళకొలుభడీ ॥ ఉ ॥ అంతులమీాలును భయుగ నావృతులొను దీభోగ్య దీ । సుందరినెల్ల వారుమరిసూతు భీకగతగ్న వాళిమై । బాంధవనంతు జేవికొని భూతనీటు రేణురీతిచే । రందనసంతసనయ్యా సురగామల గావణుడాజ్ఞ చేసిన ॥ వ ॥ అప్పుడుమిథిలాపతి తనూజందోశాసనిభంకునువభు నసగవిచిత కామప్రదమ హీజప్రత నసహా ప్రలంబున సకలసమయ ప్రమోదావహవిహాగనివ హారాపశోభితం బగునగనశోకవనికం బ్రాపిం చిరాజనత గాజసుతయుతు పిశోక తీవ్రవేహాయగత్తు బెబ్బులిలలోని హరిణియుంబోలె గాత్ర సీవశం గతురాల తుతునై కుమార్తుతునత గతంకొని వతుసుబుచ్చికొని గార్దుసగ్ గట్టుపడిసయాడు లేడివడువనకగ్గ ంబులిత్రిం - ధామంబుదలంప కనాతేమ విరూపనేత్రలచే మిక్కిలిరక్షింపబడినదగుతు వీగతచేతనురాలగుతు ప్రియుండత బంచని దై వతంబుగాదలంప తు చు యశోకపీడితురాలయ్యె నన్నదిన ప్రపంచాశత్సర్గము ❋❋❋❋❋❋❋❋❋❋❋❋❋❋❋❋❋❋❋❋❋❋❋❋❋❋❋❋❋❋❋❋❋❋❋

॥ క ॥ మృగయూథములఁ జేసంచా । రగతులు గాటకకుమారుఁ డాక్రందనని ॥ [illegible] రఘువ । జగతీపతితో వలికెను
నుడెంగవలికె ॥ క ॥ ఖరనేసులఁ దగసుకో [illegible] । ద్వరితంబుగ నేను దెంచు వాని [illegible] । వరునకు వీక్షనగూర్ర । స్వరము
గిలదాచు మొరిసెజంబుక మంగళ ॥ క ॥ ఘోరతరముగ రోదించగా । కారంబుగ నట్టిజంబుక స్వరమాధా । క్రియమను [illegible]
గిచింతం॥ గూరిన వాడయ్యో మదిని శూరిమితో వనా ॥ గీ ॥ జంబుకంబు రవళిసలిపిన జైనచో । నకటతలంచు వాడ నళుభ
మేను । జనకసుతకునంతళ [illegible] హితులచెరి । గ్రసన మెడనిస్వ స్త్రీగలుగుగాత ॥ త ॥ నానినదంబులంత్య ముసెనసవి [illegible]
గాకృతి [illegible] నూను డెలయ నిస్వ నముసోదరుడతి [illegible] నెరింగి విన్నవా । దైనను దత్సుమిత్రాసుతుఁ డా రవముల్
విసినాడు [illegible] । జానకి డించి [illegible] గలదు సత్వరతంగ నొనిలన్ని యుక్తుడై ॥ మ ॥ అలమారీచుడు ధర్త మైన మృగమై యా వాగ
ముం [illegible] యద । [illegible] బాణనిహతిం [illegible] వ్యాకుడై । [illegible] లక్ష్మణ [illegible] పాటొంది
తం చన్నచో । [illegible] సీతకు [illegible] ఘాతంబు [illegible] ॥ క ॥ వనసీమంబున నరుకా । నిను [illegible]
ఖంబు [illegible] । దనుజుల [illegible] దండక । వనముని [illegible] ॥ సీ ॥ రాముడు [illegible] వరవహా
లక్షించి మృగ [illegible] నట్టియసుగ [illegible] । [illegible] హరు [illegible] । గనబ [illegible]
చున్న వియని [illegible] జనసాసమున్నరు । [illegible] నాదీనహృదయము [illegible] పింఛి మృగ [illegible]
ష్య । మునను [illegible] ములు నిస్వనములు [illegible] । [illegible] గాంచి ధాత్రీశ్వ [illegible] . గ

* శ్రీ రామచంద్ర [illegible] *

[illegible] ॥ వ ॥ అంగన్వ [illegible] నాథ [illegible] ండు నిజా శ్రమంబు [illegible] జవంబున [illegible]
స్వగయ [illegible] నస్వ [illegible] । [illegible] నకుం [illegible] నటకు
[illegible] ండును విమలుండును [illegible] ండును [illegible] ధానంబు [illegible] పింపద
ను [illegible] బును జనరహితంబునున [illegible] పిన [illegible] ంచిపు [illegible] దళంగాంచి [illegible] బుగొని యగ్ర
[illegible] నిసాంతో [illegible] భాగంబున నది [illegible] పూగంబున న [illegible]
రా ॥ క ॥ [illegible] । జానకి [illegible] నటకుజను [illegible] । [illegible] నిండ్య [illegible] । [illegible]
[illegible] ॥ క ॥ జనకసుతను [illegible] । బుననేని [illegible] । తన [illegible] । [illegible]
దియముదనకు [illegible] ॥ సీ ॥ [illegible] మునా [illegible] వించు నేవిధమునావిధము [illegible] । [illegible] జీవి
తంబు [illegible] మహి [illegible] లవగ్య కుమారి సీత । [illegible] మంబు [illegible] కుమా [illegible] మృగ [illegible]
న । [illegible] గంబుగి మొగ [illegible] యునె [illegible] । నం [illegible] సేనియధి దీప్తి । [illegible]
[illegible] నకళ [illegible] । [illegible] యుచున్న [illegible] సుతకు । భద్రమేని యగల్గు [illegible]
॥ క ॥ [illegible] వ [illegible] గా । [illegible] జైనను [illegible] । [illegible] యతి [illegible] మునసెక । [illegible] రిం [illegible] గి [illegible]
[illegible] ॥ వ ॥ [illegible] నామనంబు దీసంబగు [illegible] నెన [illegible] కున్న యది లక్ష్మణ [illegible] మృగ
[illegible] వెళ్ళ గాకున్న [illegible] కుగాలవెళ్ళ నట్ల గాదని [illegible] యదిసంది యంబులే న్న [illegible]
[illegible] **
॥ క ॥ జానకి జనగహితంబుగ । [illegible] విడిచి వి [illegible] దనముగా వచ్చు సుమి । [illegible] నందను నాదశరథ । [illegible]

మఱి చియుంచెక్ ‖ గీ ‖ హస్తికంఠసుదంత [illegible] మనకు | నన్ను [illegible] నేనాతి యవ్వి | [illegible]
పల్లనను | యొద్ది [illegible] నీవు ‖ క ‖ [illegible] సుతుడీ | నతదండము [illegible] సేసెను
నా | దశశోకమునకు [illegible] | [illegible] కన్య [illegible] మధ్య [illegible] ‖ ఉ ‖ వీరము [illegible] జీవిత
ము [illegible] వే | నారమణి [illegible] గాత్ర [illegible] | [illegible] నీతతనంచ
సట్టిబు | [illegible] జనకప్రభు [illegible] ‖ క ‖ జానకి [illegible] మకల్గిన [illegible]
[illegible] వతి మునా | [illegible] సిద్ధి ‖ క ‖ [illegible] మునసే | [illegible]
[illegible] కరగిన [illegible] | [illegible] కన్య [illegible] | [illegible] సుఖము [illegible] ‖ మ ‖ [illegible]
[illegible] స్థలంబుగాం | [illegible] మునినికర [illegible] కౌసల్య సం | [illegible] నివసింప గా
గలదొ [illegible] | [illegible] ‖ సీ ‖ శోభన వృత్త [illegible]
ముఖగూలిన [illegible] | [illegible] మంబు [illegible] మాటాడకున్న గమ్మరనుబో
[illegible] | [illegible] వాడను [illegible] | [illegible] దోలు [illegible] తుముసా
[illegible] | [illegible] సమస్త [illegible] | [illegible] ఉపదుట | [illegible] తను
[illegible] | [illegible] ‖ చ ‖ [illegible] దోలంగిపోక [illegible] | చను
[illegible] సిస్పనం | [illegible] నిస్తనము [illegible] | చినవతి చేచ్చి
[illegible] ‖ క ‖ వనిసీత [illegible] | [illegible] సెసగింపగ [illegible] | రనిశాట
కోటి [illegible] | [illegible] మునసాకొరకె ‖ క ‖ [illegible] | [illegible] దుఃఖసంగతులై
రా | [illegible] | [illegible] సందియము [illegible] ‖ గీ ‖ అక్క [illegible] కట్ట | [illegible]
[illegible] | [illegible] చేయు వాడ | నిట్టిదొనగూడె [illegible] వాడ ‖ క ‖ అ
[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] ధూరి
[illegible] ‖ వ ‖ అ [illegible] నియుద్దె సించి [illegible] నాక [illegible] చేబోలె [illegible]
[illegible] నాశమంబు [illegible] పించి [illegible] నిజాశ్రమంబున లోకించిప్పి వే
[illegible] | [illegible] విచారించిప్పి [illegible]
[illegible] సమంచిత [illegible] సగరంబూ ******************
‖ గీ ‖ [illegible] రామవిభు [illegible] | [illegible] వేడలినట్టి వాని | [illegible] వాక్యంబు
[illegible] | [illegible] మరియు [illegible] ‖ క ‖ [illegible] | [illegible] నజనక | [illegible]
[illegible] | [illegible] యతని [illegible] ‖ క ‖ సీతను [illegible] | [illegible] నిన్ను [illegible]
[illegible] | [illegible] దలతు చేనా | [illegible] ‖ గీ ‖ [illegible]
[illegible] | జనక [illegible] | [illegible] ‖ [illegible]
[illegible] | [illegible] శోకం | [illegible] రామ [illegible] | కని [illegible]
[illegible] ‖ సీ ‖ [illegible] వచ్చిన [illegible] | [illegible] సంతతి [illegible]

[illegible] | కార్య[illegible]నేనియు[illegible]శమూంబోలె [illegible] | మనుడువాక్యం బెద్ది[illegible]
[illegible]రేబునందు[illegible] | నామహీజాత[illegible] నరపైమ్ | [illegible]హామునభయవిపాసతాత్మ |
[illegible] | చనుముచనుమ [illegible] | ఉ || ఆమెయునే[illegible]నుమంచాగి లేపి
ననేనా[illegible] | [illegible]రఘుకులాగ్రణి యెవ్వడును
[illegible] | [illegible]సంబును[illegible] | చ || అపు[illegible]నెవ్వడు [illegible]
మంచునై | [illegible] ఘుఘుడేవిధంబుమై | [illegible] రాత్రి [illegible]ముపీడియుండు
మా | క్రమమునా నెవ్వ[illegible]నెయిట్టి వాక్యముల్ || వ || [illegible]నాంగి యేమి[illegible]తంబో మదీయ [illegible]
నంబవలంబించి[illegible] రక్షింపుమని[illegible]రక్షసుని[illegible]
[illegible] సంతుష్ట [illegible]జనియించి
న [illegible] జనియించు[illegible] రాజయంబు [illegible]
[illegible]
నవదేహ రాజ[illegible] కాలు[illegible]
[illegible] || ఉ || [illegible] | [illegible]
[illegible] | సంకేతమున రామచంద్రుడ[illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]యంతరము[illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] | [illegible] || [illegible] ||
[illegible] | [illegible] | [illegible]
|| క || దనుజని[illegible] | [illegible] | [illegible]
[illegible] || క || [illegible] | [illegible] | [illegible]
[illegible] || గీ || [illegible] | పట్టి [illegible] | [illegible]
[illegible] || గీ || [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] | [illegible] | మ || [illegible]
[illegible] | [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] || వ || [illegible]
[illegible] మదీయ[illegible]
[illegible] భాషితంబు [illegible] ***************
|| గీ || అంతసత్వరము[illegible] | [illegible] | [illegible]
గంపసముజసంప[illegible] || క || [illegible] | [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] || క || [illegible] | [illegible]
[illegible]నావాసము గని | [illegible] || మ || జననాథాగ్రణి[illegible] | [illegible]

సుఖధర్యంబుననవ్వ్రమించుకరణింగై యామనుమంథారుణీ । తనుజా తారకహిళక్ హిమ త్రుపువనితక్వ స్త్రంబుగానాగాంరి జెం॥
ప్రకిరేణిమాశిరనాశ్రమముసందర్శించెదాన త్వరిక్ ॥ సీ ॥ జ్ఞానప్రసూనాసు మృగద్విజ భూజవితక్వ స్తంబుత్యక్త కాంతార
దేవ । తంబులక్ష్మివిహీనంబువిశ్రావితాజనకుశలు స్త్రబ్ధసిద్ధలంబు । నకునాశ్రమము జూచి హతయయ్యెనో హృతయయ్యె
నో ధృతినమయ్యెనో క్కొ । భయపడి డాగంగబడినదో సటుగానవసమాశ్రయంబువడసినదియొ । మరియు ఫలపుష్పములకై
రచరచినదియొ । గాక సలిలంబుకొరకు తటాకమునకు । నరిగినదియొ యింతంబునందినదియొ । వను మనసమాతకమాతకినలు
అడ్గెనె ॥ క ॥ వనదేశమునందుప్రియ । వనితను వెదకుచును శ్రాన్తి వడయని వాడై । కనుపడెనతలునగను గెం, పొనర
గశోకముగభోరుననృత్త్వసనక్ ॥ క ॥ తరుపువలనదరుపునవం । తరమునవదినదిని అర్త్వితములడుగుచు చా । నర నాథు దుశో
కాంబుధి । పరితప్తసను తై దిశింపుటకై మెనగచుచుక్ ॥ సీ ॥ కడిమిపుష్పప్రేమగల్గిన యామప్రియురాలునీ చేనరయంగబడదో ॥
శోభనవదన వసుంధరానందన నాగినదాన వై తెలిఁ కడిమి । వృతమాలి వరింపు విమలపల్లవసమంచితురాలు పీతకాపేయవ
సన । బిల్వోపమస్తని బిల్వభూజమ కాన బడినదై ననుసీవు బిల్వవలయు । గానసీవర్జునప్రియకారిణియైన । యవని సుతయైన
యా ప్రియ నైన నతన్వి । వక్ష సద్రుమమా తెల్పనగుననుబ్రదికి । యున్నదో లేక బ్రదుకక యున్నదేని ॥ క ॥ లతికాపల్లవపుష్పా॥
న్వితమగు కిళ కుభవృత మిరవందుచునా । ఖతికన్యసుక రభోరువు । నతిశయితముగాగనెరిగినదియగు నుమ్మీ ॥ క ॥ అళిజా
లంబు చేసిం । పంటరెదు గాసంగ పేయనగుచాట్లనసి । తిలకమహీరుహ రాజము । తిలకప్రియురాలిచాల దెలియక యు
న్నే ॥ క ॥ శోకోపహతంబు సమది । గైకొనుననాగూర్చి త్వరితగతి ప్రియకాంతా । అశోకనముసనీ నామము । శోకంబాపేయ
వలయుశోకవిదూరా ॥ సీ ॥ పక్వతాళసన్నిభస్తనినీ చేత । గాసబడినదయ్యెనేనిచెపు । కరుణ నాయందులను గత్గనెనిచుకా
క । మావచింపసాధ్వయైనదాని ॥ సీ ॥ జంబూమహీజమ జంబూఫలప్రియయై సజానకినిసీవరసి తేని । మెరిగిన దానగా
తెసిమప్రియురాలినిశ్శంకముగ బల్కు నేదుకనిక । వారమాయదివృక్ష కలితమై మిసుంఅక్రకాశించెదపుకర్ణికారమునకు॥
ప్రియయగు సాధ్వి సత్యేంచి తోసెయుసాడుమంచున మహితయశుకుశ తు । వాధిపుడు చూతెనిపమ మహీమహిజ । హంబు
లనునసమహీజ హంబులనగ । దంబరుడుపక మూలగుత్తి తడి తాన । ములగనుం గొనియట్టునట్లంబు మరియు ॥ గీ ॥ చం
దనంబులగెతకీ సంచయములు । వల్లికా జాలములనట్ల మాధవ్యులసు । శృ శ్చ పెయు రాముడువిపినసీమ । దశబలము
గాసబడియెను స్మృతిసట్టు ॥ క ॥ మృగకాంతాతనిశీఘ్రసు । మృగనయనాతెలియుము మృగయింతకాడుసుమా । మృగియుబలెజ
డు తామిని । మృగయవతీతము తోడకెలగినదగు నో ॥ క ॥ కరినీ చేతనుదక్కరి । కరకులితోరుపదనింప గాబడినను సీ॥
కొరకుపచింయించునాపం । కరుమాతృని తెలియదలతఘాఁ వారణమా ॥ క ॥ కుము జారినిభాసస ప్రి । యము గలయనాచాస
వ్యాఘ్రమా కనుబడినక్ । తమకూతుచు దసకువచిం । ప్రముకంపముపీడిషితకు భోరయుమభయమున్ ॥ క ॥ దూరమునా
ప్రియయేటికి । కారుమనునాకృదృష్టిపథమొందునుసో । సీరేజాక్షీతనువరి । వారంబునడాగినన్ను బలుకు వదేలా
॥ గీ ॥ నిలువునిలువుసీకు నైనరునాయందుం । నలరదుత్తమాంగనాయుజార । మోదన్యవృత్తమైందినట్టి దాన పు గా పు । న
న్నుపేతచేయుచున్న యదల ॥ గీ ॥ పచ్చ సకుజాళు వావల్య సైటచేత । సూచసముచేయగా బతిశోభనాంగి । యదు
టుచున్నా వనా చేతసరయబతుడు । నిలువగావలయుదు మైత్రిగలిగె నేని ॥ ఉ ॥ ఇంతియెకాదు చారుహాసనేతత్రగ్గోసింహం
స పేయున । క్షాంతవ్యగావునిశ్ప్రయము గానతిదుఃఖతునెట్లు చేతగా । వింతుపునన్ను నాయుని వేరకుటుంబిపిశాచిదైత్యు
లు । యుష్మంతనికాలికక్ మోసపి రెంతయుసంగముతెలంవేరుగాక్ ॥ సీ ॥ భద్రదంతోత్తంబు భక్తనాసము శుభకుండలంబు

శశాంకమండలోపమంబగునట్టి ముఖంబునిత్యము ధవళాభ్రగ్రహణంపబడియెరక్క సులచేత । ఆంపకత తాధసం
దీప్తకంఠభూషాలంకృతమగు కోమలాతిశుభము । ననువిలపించెడునవికకంఠముత్తమంబు దన్యోనిజముగదలిరులట్లు । మృ
దువృత్తైదనము చెలువహస్తాధర । బాంగదంబులను ఘనలుకు ఘంము । బాహువులను మోసవలతియె నేబాయుట । న
సురధతుబాధగామ ద్వ్యసనంబు ॥ సీ ॥ పథికసంఘంబుచే బరిపరిత్యక్తయైయుండు బాంధవులు గల్గుఫణతిమొక్కు । బడినది
దారానుహా బాహుపాశంబు ప్రియుననీవృక్షచో ద్రేషణంబు । గాలింపఁబోవుత కాంతపాళిజానకి యచ్చోటికేగిది వేయటం
బు । పలుమరునిట్లని పలుకరించుచు రఘువర్యుంతునవనినుంచివనికినురుకు । చాకర్చో రాగమునభ్రాంతి నొందిపాంగు । బది
మిపై పెక్కచోటవిభ్రమముగాంచు । వనితవెదకెదునాస్త్రికిగొనుచు పెక్క । దెడలనస్మతుతునబోలెనెసగుచుండు
। క । వననికరశాఖీలతావా । హినులనుగిరిగుహలచేత వెసగెడుగిరులన్ । వనచరయమనల విభ్రమణం । బొనరుచుచాశక్త
స్థాడద్యోనుడు చరితర్ ॥ వ ॥ అప్పుడారఘువరుండు విస్తీర్ణంబగు మహావనంబు వ్యాపించి వీరస్థార్హసత్వరంబు వలగొ
నియం తనని పృచ్ఛమ వోర ధుండ గుడు వెండియు ప్రియురాలి వెదకుట యందత్యంత పరిశ్రమంబు గావించె నన్నది
పరవశ్యతమన్నగంబు **
॥ వ ॥ జనకజయుక్కతేరియు టంబునుస్త్రస్తమూర్తైనపొనఫల్ । జనరహితాశ్రమస్థలవిలావర సూనుడు రామచేష్ట
తుం । గనిన్నఫస్త్ర నండులనుగానకసర్వ తలంబులంగనుం । గానభజయుక్తమచ్చికొనిచూచిబయూయిడిస్త్రైనెంత యన్
। క । జనకజలత్మ్యగయేతా । వనకెక్కడికిందువలనబోయినదియొయె । వ్యనిచేఁబడినదితారా యె । వ్యనిశేఖియురాలుమె
నవబడనోయనుజా । క । తరుమాటుంగొనినీతా । పరిహాసనమొనచుర్కొజిడనిసపేవా । పరిహాసనము సాలింపుము ।
పరితాపితనన్ను నిక్షదుబ్యాపింతుసతీ । సీ । బహుకాలవిశ్వాసభరితహానేమ్ము గదాలి గాతత్తితోదగేలిచేతు । వనసింగ
జాతస్ఫారాకాంతిసంజాతత్వద్విహీనంబులై బాష్పకలుషి । తంబులౌకన్ను లుదలచుసిన్నుస చౌదరానీతనదబాపినట్ల
యేను । జీవింపగాజాలనీశాహారణజాతతతశోకమున వృతిరాజునన్ను । గనగలండెట్లుబరలోక మునసమహాస్తు । దైవ
మాతంత్రనిజమునస్మదీయ । వననివాసచతుర్దశవత్సరంబు । ప్రతినపనిసిప్సునసమనిపంపు వాడు । వ । శాఖన దశా
రంబపూర్తికావింపక మత్స న్నిధానంబునకించేసు డెంచిన వాడవ కార్యంబునను గామచర్యుంబుసను మృషావాక్య ధు
శ్యంబునను నసునిన్ను శైత్స నాయని పరలోకంబున మాతంత్రిద్యర్థంబుగాబలుకంగలండు పరవశుండుసను నీనంగవు తోర్చు
మనోరథుంబును నసునన్ను గపగసంచారియగునరుంగీర్తిబోలెనడలుకానిగానిచ్చ టండించిశోధనసమర్థ వనువరాంగ
ఁ వెచ్చటికేగియున్నాను నిన్ను దపానసనిజజీవితంబువిడుచుపాడనవిలపింపుచు రఘుకులేంద్రుండగు రామచంద్రుం
సీతాదర్శనతత్వ రుండగుచునవనిజం గాననత్యంతదుఃఖాతురుండయ్యు విషలంబగు పంకిలంబువ్యాపించివిమకుంజరంబు
నుంబోలెనమ్మహీజాతంగూచియచ్చోప్రస్తమానుండును దశరథపూనుండును నగు నినకరీను నుద్దేశించిసుమిత్రా సూను
డుహితశామ్యంబునం జేసియత్యర్థంబుగానిట్లనియె ॥ చ ॥ వలదువిషాదమీవనముబంధురకంధరబృందశోభితం । బ
లఘుమసీమకూరయదయంతగుయత్నమువద్యతంబుగా । సలుపుమకాననంబునను సంచరణంబొనరింపబేమమ్మం । గ
గిగినదైవిదేహన్యపరస్యకమత్రిలుకొవనస్థలిన్ । క । ఘనవృష్టికోపద్మాకర । మునసేనియుగానసేని బొందికదోస ।
వ్వనితనిమజ్జనమునగో । కాపిలవంజాలకనల్సరిత్తునసేనిక్ ॥ చ ॥ తెలియుటకిచ్చ గైకొనివిదేహన్యబాలకుమారి పెన్న
న । న్నతకగతేయగాదలచినట్లిదియైయొక్కైనకానన । స్థలమునడాగమోపుదువదైవమశ్రీకలితప్రచారయా । కలికర

[illegible] ॥ క ॥ [illegible] ॥ క ॥ [illegible]

[illegible] ॥ క ॥ [illegible] ॥ గీ ॥ [illegible] ॥ సీ ॥ [illegible]

[illegible] ॥ గీ ॥ సకల వనము [illegible] ॥ క ॥ [illegible] ॥ గీ ॥ [illegible] ॥ క ॥ [illegible] ॥ తే ॥ [illegible]

[illegible]

॥ క ॥ [illegible] ॥ క ॥ [illegible] ॥ గీ ॥ [illegible] ॥ సీ ॥ [illegible] ॥ క ॥ [illegible] ॥ గీ ॥ [illegible] ॥ క ॥ [illegible] ॥ మ ॥ [illegible] ॥ క ॥ [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

శంభో హనను । [illegible] । [illegible] మొదటివలుప మనుండజ । గీ । అన్యోన్య [illegible]
[illegible] । [illegible] సుగుణజెను । [illegible] శోకమెుందెను [illegible] లోకసన్య । వ ।
[illegible] సమస [illegible] ములయాన [illegible] । [illegible] దితంబునీకునా । నా [illegible]
[illegible] । [illegible] వనిగననించె [illegible] దొదిష్ట [illegible] । సీ । అరుదుని
[illegible] । [illegible] సంజ్ఞా [illegible] పించునాథున [illegible] నమున [illegible] ।
[illegible] వాక్యంబు వాక్య [illegible] । [illegible] జేయుము ధైర్యంబు గొను
సముద్ర [illegible] । [illegible] । [illegible] । [illegible] జాలంబు [illegible]
[illegible] । [illegible] । వ । [illegible] సంబు [illegible] గొను [illegible]
[illegible] క్రమ్మ [illegible] పించెనన్న దివ
[illegible] **
। ౧ । [illegible] । [illegible] వాక్యము [illegible] । [illegible] । [illegible] నగా [illegible]
[illegible] । వ । [illegible] । [illegible] వాడినపో గమ
[illegible] । [illegible] । [illegible] వెండి [illegible] నాథుని [illegible]
[illegible] । గీ । [illegible] । [illegible] । [illegible]
[illegible] । క । [illegible] । [illegible] దీర్ఘ [illegible] ।
[illegible] । [illegible] । గీ । [illegible] । [illegible] బడిన [illegible]
[illegible] । [illegible] । [illegible] । సీ । [illegible]
[illegible] । [illegible] । [illegible] చూచిన [illegible]
[illegible] । [illegible] నగాజ [illegible] । య
[illegible] । [illegible] । [illegible] । [illegible]
[illegible] । గీ । [illegible] । [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible] నేమ [illegible] । క । [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible] । [illegible] । క । [illegible] । నై
[illegible] । [illegible] । [illegible] । వ । [illegible]
[illegible] జనస్థానంబు [illegible] నిజాన
[illegible]
[illegible]
[illegible] వెంగన్న [illegible]
[illegible] జేయు [illegible]
[illegible] నరవరేణ్య [illegible] నే కారణంబున [illegible]

[illegible] । గ । అతఁడు [illegible] ధూళులంటుజ [illegible] వంబులే పశ్చాంబున [illegible] ప్రకార [illegible]
రంతరంబై [illegible] యుండెన । [illegible] మహా [illegible] సనిందనీయుండును [illegible]
[illegible] లేని । వృద్ధు [illegible] మనుష్య [illegible] నాశంబు [illegible] సన్న [illegible]
పంచవస్త్రీ [illegible] **
సీ । [illegible] సంగత్వ [illegible] నిజగర్వ [illegible] । [illegible] సమస్త [illegible]
[illegible] సకల [illegible] ంబు [illegible] స్తంబు [illegible]
[illegible] నిర్ధూతు । [illegible]
[illegible] క । మునిభుం [illegible]
[illegible] యములు [illegible] మృదవృ । [illegible] । [illegible] క । [illegible]
[illegible] యు । విమలా [illegible] । [illegible] । [illegible]
[illegible] । గీ । జగములు [illegible] చేయగలిగిన వాడ । [illegible] సంగములంబు [illegible]
[illegible] వరము । [illegible] । వ । తరణి [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible] । [illegible]
[illegible] । గీ । అధిక [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible] । క । [illegible]
[illegible] । [illegible] । [illegible]
[illegible] । సీ । [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible] సాధువు [illegible] । [illegible]
[illegible] । పరమ [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible] । గీ । అధిక [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible] । వ । [illegible]
[illegible] నభిగమనంబు [illegible] మహా [illegible] ముంబున [illegible]
[illegible] మహీంద్ర శిలపాము వినయ [illegible] ంబులచే [illegible]
[illegible] । జగంబు [illegible]
[illegible] **
[illegible] । [illegible] । [illegible] కేవల వేదన [illegible]
[illegible] । [illegible] । [illegible] బలంబుల [illegible]
క । [illegible] । [illegible] । [illegible] । [illegible]
[illegible] నాథా । క । [illegible] । [illegible] । [illegible]
[illegible] । గీ । [illegible] । [illegible]

ప్రవి[illegible]హ్యయ్యమ్ము | [illegible] స్థైర్యసహా మొనయ తేజు ॥ క ॥ విలపింప దీపలోకం | బులదేవతలు [illegible]
జూచిన కోలా | [illegible] లకర్ణ [illegible] | [illegible] ఖరంబు గని రోగ వెలయిక ॥ క ॥ [illegible] స్వభావమగుని | [illegible]
[illegible] సుఖమొంద [illegible] | [illegible] పి తహించి యు | [illegible] భుజముగను గండెక ॥ క ॥ [illegible]
[illegible] యేమున్నా | [illegible] | [illegible] నెనిగని [illegible] | పరిభావము వినాశనంబు [illegible]
ల్పతి [illegible] ॥ గీ ॥ ఎన్ని [illegible] కమాలవె [illegible] | [illegible] గాంచబడిన ముక్తి | [illegible] మకును [illegible] నమి
[illegible] | [illegible] ॥ క ॥ జగములకు ధగ [illegible] సము | [illegible] మతి [illegible]
[illegible] | [illegible] | [illegible] హరణంబున [illegible] ॥ క ॥ [illegible] నాయక [illegible] | [illegible]
మంగళము తేసి [illegible] | [illegible] | [illegible] సుమ్ము ॥ క ॥ అమ [illegible]
[illegible] | [illegible] | [illegible] | కమలా [illegible] నలదీర క ॥ [illegible]
[illegible] | కృతజనుడట్ల [illegible] | [illegible]
[illegible] కేవనాం | [illegible] ప్రలాపము క ॥ సీ ॥ [illegible]
[illegible] బుద్ధి [illegible] | [illegible] బుద్ధి [illegible] నం [illegible]
[illegible] | [illegible] | ము [illegible] ఫలంబానిత్తి
[illegible] | [illegible] చేయదు [illegible] | [illegible] నవాడు | [illegible] సలోక
[illegible] | [illegible] ॥ వ ॥ [illegible] ంబున [illegible] కారంబునం [illegible]
[illegible] నంబు [illegible] సంగతి [illegible] నంబునేన [illegible]
[illegible] నాశంబున [illegible] ం [illegible]
[illegible] ********************
॥ వ ॥ అగ [illegible] | [illegible] వాక్యముసంగ్ర
[illegible] | [illegible] గాంచిచి [illegible] | [illegible]
[illegible] ॥ క ॥ [illegible] | [illegible] | [illegible] | నా [illegible] నిదినిం
[illegible] ॥ క ॥ పరి [illegible] | [illegible] | [illegible] ఒనస్థా
నాం | [illegible] ॥ సీ ॥ విబిధ [illegible] వి [illegible] ంబు [illegible] | న
[illegible] | [illegible] | [illegible] సముల
[illegible] | [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] | [illegible] జలనంబునం
[illegible] ॥ క ॥ అనిముషు [illegible] | [illegible] | [illegible] | జను

(*) శ్రీ రామ [illegible] ఇయ [illegible] గాంథుల(*)

[illegible] ॥ గీ ॥ అంతటను మహీధ [illegible] | [illegible] | నవని
[illegible] ॥ క ॥ [illegible]

[illegible] | [illegible] | [illegible] సందేహము [illegible] || [illegible] ||

[illegible] నయము [illegible] మంచినట్టున్న [illegible]

[illegible] గ్రంథాలకు నవక్రవిశిఖాగ్రంబు [illegible] కంటబడతుడి [illegible] సంధించియ [illegible]

[illegible] హీనలయంబు [illegible] కేయు [illegible] దశరథ [illegible]

[illegible] దినంబుల [illegible] || సీ || [illegible]

[illegible] నాకాంత [illegible] రెండు [illegible]

ద్ర | [illegible] | [illegible] సీత నే

[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]

యు | [illegible] || మ || [illegible] | [illegible]

[illegible] | [illegible]

[illegible] || గీ || [illegible] | [illegible] ధనంబు [illegible]

[illegible] | [illegible] || క || [illegible]

[illegible] | [illegible] | [illegible] || సీ ||

[illegible] | [illegible] మొనర [illegible]

[illegible] | [illegible] | [illegible] మునకు [illegible]

[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]

[illegible] | [illegible] || క || అని [illegible] | [illegible]

[illegible] | [illegible] | [illegible] || వ || [illegible]

[illegible] వాక్యంబు [illegible]

[illegible] ********************************

|| క || [illegible] రౌద్రము [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]

[illegible] || గీ || [illegible] | [illegible]

[illegible] | [illegible] | [illegible] || క || [illegible] | [illegible]

[illegible] | [illegible] | [illegible] || క || [illegible]

[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]

[illegible] || క || [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]

[illegible] || సీ || [illegible] | [illegible]

[illegible] | [illegible] | [illegible]

[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]

[illegible] | [illegible] | [illegible] || క || [illegible]

[illegible]

[illegible] నాగసంబు । [illegible] । రహించిందా [illegible] నయ్య [illegible] ॥ క ॥ ఆనంద [illegible]

శ్రీ రామలక్ష్మణులు గమ్యుంబట్టి [illegible] బంధుని [illegible] రమును ముట (#)

[illegible] । [illegible] । [illegible] నిచిపులవత [illegible] । [illegible] దేవుడ [illegible] నిగనెక్ ॥ వ ॥ అం
[illegible] భాగంబు నందకివనింబు [illegible] ండుము సమూ [illegible] ప్రంబును సుదరముఖుండును నగుక బంధుం [illegible] పింపస
[illegible] రోమంబుల చేత మహో [illegible] భేదించు [illegible] సహిత జీమూత [illegible] ండును [illegible] ంపను బలాహక [illegible]
[illegible] వృందును భావక జ్వాలా [illegible] చేతి [illegible] మాంసలలాట [illegible] బిపులపిశంగ సము తుంగపక్ష్మంబును [illegible]
[illegible] ంబునను [illegible] ంబునం [illegible] వాశక [illegible] సంయుతుండును వేలి [illegible] ండును [illegible]
[illegible] ండును నఖ [illegible] సముగ్ధండం [illegible] భల్లూక [illegible] గాండల [illegible] ంబుల [illegible] ఘోరంబులగు నిరు [illegible]
[illegible] ంబులుగా [illegible] కంబుల చేత [illegible] విధ [illegible] ంబులం [illegible] కంబులా [illegible] ంబుల నాశ
[illegible] చేయుచు [illegible] నాడుము [illegible] వావరించి [illegible] తానిం గూచి [illegible] వారుపడవి [illegible]
[illegible] వికొ [illegible] త్రంబున [illegible] రాక్షసుండును [illegible] భుజసంవృతుండును నగుచు స్థానంబు వలనను
[illegible] వర్ణనంబు గల [illegible] కబంధునవలోకించి రనంతరంబ ॥ క ॥ అతిశయితబాహుదా [illegible]
[illegible] విపుల బాహు [illegible] । [illegible] హింసలు [illegible] । పతితనయులుబట్టి [illegible] ॥ మ ॥
[illegible] సంయుతులు [illegible] । [illegible] ॥ [illegible]
[illegible] । [illegible] ॥ క ॥ [illegible] । [illegible] । [illegible]
[illegible] ॥ సీ ॥ కనులా [illegible] కులజ [illegible] విదువం [illegible] విభువ [illegible]
[illegible] । [illegible] వ్యాపింపగలవని [illegible] దియను [illegible]
[illegible] । [illegible] ఖులను । [illegible] రామయను [illegible] ॥ లక్ష్మ
[illegible] । [illegible] । [illegible] పాదంబు [illegible] ॥ క ॥
[illegible] మయం । [illegible] । [illegible] । [illegible] రాఘవ లక్ష్మణులకు
[illegible] ॥ క ॥ [illegible] । [illegible] । ఘోరంబగు [illegible] దేశం । [illegible]
[illegible] ॥ గీ ॥ [illegible] । [illegible] చేత [illegible] । [illegible]
[illegible] జనం । [illegible] ॥ క ॥ [illegible] యుతర్యం । [illegible] ములు [illegible]
[illegible] । ననమను వందిన వాగలు । [illegible] ॥ క ॥ [illegible] బంధా । [illegible] వాక్యం
[illegible] సూర్య [illegible] । [illegible] । [illegible] సోదరుని గూర్చి [illegible] ॥ సీ ॥ అత్యంత [illegible]
[illegible] వ్యసన [illegible] ప్రియ [illegible] లేక । [illegible] కాంత [illegible] ప్రకాశ [illegible] సమ
[illegible] । [illegible] సమయ [illegible] । సమయ [illegible] సంకటంబుల [illegible]
[illegible] । సకల [illegible] । భారము [illegible] ప్రథనసీమ । [illegible]
[illegible] । [illegible] ॥ క ॥ [illegible]

యుద్ధసన్నద్ధవిక్రమశోభితు నసురభయంకరవాలి విదళితశౌర్యలతులు ఘనులక్ష్మణుం జూచి స్వకీయబాహుబుద్ధి వర్ధనస్థైర్యయుక్తుండు గావించెనన్న దిసన్నతిశయంబు కసగాండు ****************************

॥ గీ ॥ ఆస్థలంబునవసియించునట్టి గాన్న । దమ్ము లనుదశరథునినందనుల గాంచి । పాశముల బోలు బాహులంబట్టి కొనిక । బంధుడను కాటునడిపె భీపాపితంబు ॥ ఉ ॥ ఆకలి వజ్రనంగనిన్న పాగ్రణులాగవసింతు రేల దై । పాకలనా పితైనపగశాస్పలకౌనుగుణు కిక్కన్నచో । గాకోమ యిండుదైన్న పరిరబ్ధుసు సంచితశౌర్య లతులు । దైకడుబద్ధైనప్పుడు త గాగత గాలగతో కి గాఘుర్తిక్ ॥ క ॥ నినునననుంగిల పేగిం । బున్నదె త్యాగముదు పెసవఖాపైదుకతవం । బునవీని దీర్ఘదా బాహుబు । దునుమంగావలయురయును తో ఖడ్గములక్ ॥ క ॥ అని గాద్భుంతురు శౌర్యా । న్విరుదుడ యంక ఈడుతవిడవిపతుంజకుదీ । దలిభుగనజయము గొనియు । ద్ధతి దైమననన వధింపనఖిలమ పడుగా ॥ గీ ॥ క్రతువ నమనంగ భుజలంబుగాని భుల । కథము త్రై వది ఘుపంకత ధరమాన । చేష్టలుడిగిన వారల జీవితంబు । గొనుటయుక ంబుగాద యో యనినాథ ॥ క ॥ అనఘుడు వారలతీసుడి । ననిరోషాన్వితుడు దైత్య వీకుండటనా । ననము దెరచి యుగ్రత్వం । బుపుపపగ బాహుబింగనా ంభించెక్ ॥ గీ ॥ అ తలు దేశ కాలంబులెరుగువార । లనుచుసంబిసు రాముసయ్య గాపంపు । లంగ దేశంబు ంట నర్ప్యసురబాహు । కాంతములుద్యలవి పైచి ఖడ్గములను ॥ వ ॥ ఖరఘుపాలి వామమగు బాహువు తెపసి వేగ పస । వ్వలవలకోలుల లక్ష్మణుడ వాప్యదుర్గంథ దుస్ఛిన్న బాహులై । కెంమిహొలంగి వాడుసముదీర్ణ రవుండ । ఖరదిశాధిప భూతలములు నిండ నిస్వనము రాల్పె మహోగ్ర దైత్యనంబునక్ ॥ సీ ॥ విచ్ఛిన్న భుజములు వీక్షించి శోకితభాగండై గొగ్గి దైన్యాస్తతసుడు । నవీరులును దైత్య చెవ్వా నిరాకుర్వనట్టి బంధునకును । బ్రకటితబలుడు భాగ్యకలతుంతు లక్ష్మణుడు రాకుస్సబ్రశంస జేసి । యొంగటిదొ కునిజ్జాదిజనప్రుతుకగు రామ లక్ష్మ కుడ సనిపిరప । జనసమంతన వాకని యను బాలక్ష్మ । రాఖ్యు నన్నె కాముజటపిచెండె । దల్లి జ్యంబుహారియుంరదసీయనుకు ॥ గీ ॥ ఇతడు నాతోడ భార్యతోడ । నంబున జరింతు విజనవనమునసుండు । దైవగరాజ్ఞ నీనిగ దైత్యు । డపహరింపగవచ్చి తిమథి టకు ॥ క ॥ సీవెవ్వతవేమి గొంకు । గాపసనీమను కబంధక । యో దీ సము । చేవిరిగిన బిక్కటం బరి జేప్పింత పొగిక్ ॥ క ॥ అనియిట్లు లక్ష్మణుని చే । ననుతిన కబంధుడని మొసకహర్షంబుం । గొనిస్య వాక్యము । ముసకొనియయ్యంద్ర వశ నముండల కొనుచుక్ ॥ వ ॥ నరోత్తములా వ్యైదుంగాగన దైవవశంబున నిమ్ము నేనగను గొంటినేతి పాశంబులుమీ చేత మతి యాహ్యాదృష్టంబున ఖండితంబుల నరెం వినయంబువలన ప్తంబగు నా వికృతరూపంబిద్ది దాని యథార్థంబుగా నీకుగ్గలింతు వినుమన్న ఏకస తమంబగునగాంబా ********

॥ క ॥ మును రాము మహోశ । ఘనతరబలవిక్రమములు గిగ్గి త్రిలోకిం । బునవిల చింత్యం । బున సగురూపంబు నాకభారపినదర్పోక్ ॥ వ ॥ వన హ బాంధ వాటి రిపు వాసవ గాత్రము గీతిగా మును । దనినయట్టనేను సమూహార తెరలబున లోకభీషణం । బున నసునిట్టిరూపముసు బొందిన గైకొని కాననస్థలక్ । మునుల సౌఖ్య ంబ నను ముంతురఘూత్తమయందు నందులక్ ॥ సీ ॥ అంగటస్థూలశిరోభిధాను డు మహామానివాచేతనమర్షణీయ । దగుచు చెదకుడునాతడీరూపంబుచేతధమర । సేయగాలతి నాదరుక్రత్వంబు నరపినిశాత శాపాళి ధాయి । యదు నిచేట్లునాక గాలతిత్తి నేనిట్టిరూపం బేగహీతముఘూకు । కముగ నీకొనటంతుగిన్నటనుడనతుర । నతడు నా చేత త తుకతుతుశాప । తత్త్రనకు శాంతమునకు నంతంబుగ ల్గ । ననుతువాహునుకట్టి వాక్యంబుబల్కె ॥ క ॥ ఏనరి రాఘవధాత్రి । నే

నాతనినీకువచియించుకలదాడవసుమతీశ । న్యాయవృత్తంబుకలిగినయతనితోడ । మైత్రిగావింపవలయునోమనుజనాథ । ర
ఘుపరాక్రమమునను జెలంగువాడు । నీకుసాహాయ్య మొనరింప నేరయగలడు ॥ వ ॥ కావునరఘువరాకారభ్రాంతరంబు
నం జేసినిశ్చయంబుగనిఖిలలోకంబులుసంచరించునతనిముఖ్యకంటంబలందరయబడని యదిలేదు గావునన్నతిద్వాసస్థితమం
బగుస గీతంబు ****************************** ******************************
అనియిట్లుకబంధునిచే । తనుకుతెవంబతిన వాతూథ్యా జీవరులా । ఘనులుగిరికుహరమునువం । దిన వారైపావకంబునెరయిం
చిరొగిన్ ॥ క ॥ సౌమిత్రితదీపితమహీజా । ల్లామంజలిజేగనన్న కడలంబతేను । ద్గామ స్ఫూర్తిం జేసిన । హోమం డె సమ
స్తదిశలతోప్పతియదియున్ ॥ గీ ॥ మెదుడుచేతబచనమొదవుకబంధుని । యూజ్య పింపశిలితమైయుదార । మైగనవుర
నట్టియంగంబుమండంబు । గాగబావ కంధుగాగ్ని చుటుండె ॥ చ ॥ అతిబలుడాతడానటకరయంబునసగుజాత ధూమమాస
ము । ధ్రితశిఖనాజనిన్వకలిఖీపితుడైపరితుప్తవస్త్రసం । శ్రుతిగొనిదివ్య మాల్యముపహించి చికాసగతింబ్రహృష్టుడా । చ
తిజవరశ్రీలేచవిరజొంబరుడై నిఖిలాంగభూషుడై ॥ గీ ॥ కీతికరము హంసకీలితమ బ్రకాశ । మగువిమాన మెక్కుచగ్గరకే
జు । డాకబంధుడభ్రమంటిదీప్తినిగడల్ । పతివెలుంగరాముబట్లుబల్కె ॥ సీ ॥ నిశ్చయంబుగధాత్రీనాత్రినెట్లువాగ్విపించె
దవట్లాలకించవలయు । సంధివిగ్రహముఖ్య షడ్యుక్తులుజగంబునందలరారు రామావనీంద్ర । రేయుక్తులనుజేసి యెల్లవిచా
రింపబడునవస్థాప్రాప్తిబడయువాడు । తగనవస్థాన్వితుడగువానితోగూడ వలయ స్నానజుడవైవసుమతీశ । దళసురడప్ర
మైనీవుతద్గపడుట । జెందబడెవ్వా సనంబు నీచేతభార్య । గోలుపడితేందివోంబుకొగకుగాన । నిక్కముగన నేమానె
వృగనుమి ॥ క ॥ మితిలేనికాంతికలవా । డతివీర్యుడుకుశాకుడగచగా(గణి)మె తం । స్మృతియుంపకనికార్య । నిగనిదింజూడ జా
లజంతింఘుచొరిన్ ॥ గీ ॥ వినగవలయురాముచివరింత్తను గీవ । డనెకువాడు వానరాగగణ్యు । డ నాథ నయుడగ్ర
జుడగువాలి । చేతగినతావెడలజేయబడియె ॥ క ॥ నలుఫరతుపనచరులతో । బలసంపన్నశౌర్య శాలింపాసాంతో ।
జ్వాలమైయుచలపరంపై । పాయిపొందెనుబ్బువ్యమూకమునసనియుంచెన్ ॥ గీ ॥ వనచరవాథుడు రేజో । ధనుడమిగప్రభు
తుకీకథస్కుతువినయం । బునస్తరణంబునమదిమె । గనుపట్టినవాడుశౌర్యకలిగి డనఘుడౌన్ ॥ మ ॥ ప్రథమంగుండుప్రగ
ల్భుడున్నతబలోద్యోగప్రతాపోద్ధతుం । డతివీర్యండతడన్నవీకకొని రాజ్యార్థకాంక్షయున్నాడుసీ । సతినన్వేషణయందు
నీకుసఖుడైసాహాయ్యకుంజేయునా । క్షితినాథారచియింపబోకుమువ్యవసితంబుశోకంబుగన్ ॥ గీ ॥ ఇందునాగల కా
ర్యంబునాద్రియదియు । నన్యరీతినిజేయసమర్థమగునె । కానయిత్తప్పావకువంశాగ్రగణ్యకాల । మతిగమించుటకేనిశక్యం
బుగాదు ॥ చ ॥ గమునమొనప్పపామీపవలిగతేజ సుసూరుమహాబలుండిట్టివం । గమవిభుపూచినసగ్వ గవుగావిద కంటేట
హిమ్మవేగదీ । ప్రముగనైనచిరాదోస్త్రహమెడదాకోనసట్లుగనవ్వనేచరో । త్తమునిపయస్య గానికగుదారతజేయుమురామ
రాఘవా ॥ క ॥ అనఘాత్మాసుగ్రీవుడు । వనచర వశ్యుండు నీకువాస్సల్యముగై । కొనయోగ్యుండుకృతజ్ఞుడు । ఘనసా
హసశత్రుకుండుకార్యజ్ఞుడిలన్ ॥ గీ ॥ కామరూపిసహాయార్థికారినేడు । తలచునాతనికార్యంబునలుపజాల । కలరు
మీరలు మీకార్య మలవరింప । వయ్యే సుకృతార్థుడగ్రతార్థుడైనగాని ॥ గీ ॥ అత డుబుబుతురజన్ము నకాత్మజుం
డు । భాస్కరునకౌరసుండగుపట్టిపంత । యనైదునది వెండు వాలిచేతనురచింప । బడినకల్పితమునకంగపాటు గదుగ
॥ క ॥ వనచారిబుద్ధ్యమూనం । బుననుబడెను వానికిశరుంగవుసఖ్యం । బొనరింపుమురాఘవసా । తనయుంజెంగటకు జే
చిరాతత్యముగాగన్ ॥ గీ ॥ అస్తవంగమనాయకుడతిశయితము । గాగమానవభోదిలోకంబునందు । గలుగుపకలంబులగు

[illegible]ట్టిగలవాఁడనుసు । రించినేను శ్రీవలసహాయ్య పింపగలఁడు ॥ వ ॥ అనిరాముఁడు సహోదరునకు దారవిరహితుడనన్నకాపుంగ ॥ కు
రుతెర శైలతురగాగిరికోటిదరీసన దీరలంబునఁగ ! దశవదనయుక్తుఁడై వెసకిన్నెన్ని తివేగలఁడట్టివాఁడుదా । నైనుగని దీజకంబున
నెటెదుక లేక మహీవరాగ్రణీ ॥ గీ ॥ ఘనశరీరులగన్నల రాఘవదిశాంత । రములనిసుమానివగతునారమణి వెదక । బం
గలపూదశాసనభవనస్థిను । వెదకగలవాఁడు సీతనర్సీజనైలమి ॥ వ ॥ తాసనగనకమహీధరశృంగభాగంబునంజున్నదే
హా తాళగలంబునందధివసించినదేసిర్య నేశించి సనింపిత యోగీ ద్రైకనాన్లవంగాగ్రీసనుండు రక్కసులంజక్కఁడంచి క్రి
మ్మరసన్న గలవాఁడన్నది ప్రసిద్ధినమంబకసరగంబు ************************************
[illegible] ॥ ఇవకులునకుసహాయ్య। ప్రేమిత్రంబుసబుకుతుఁదెలిపినవాఁడా । ఘనుసత్యంబకువాక్య ం । అనియెంగ్రమ్మరగబం
ధుసధర్మవిశుండై ॥ క ॥ అతిరమ్యంబులునైవు । ప్రతములునై తమ్ము మముల వెనచివ్య తీచీ । యతి గొనిమంతు వెలు
గుభూ । పతితిలకాయింసథంబు భవ్య కరంబా ॥ సీ ॥ జంబూప్రియాళుసాల్ సహకారగణంబుక పారిభద్రకములుప్లక్షప
[illegible] । కర్ణికారాశ్వగ్ధకరవీరవటములునక్తమాలక నీలనాగతిలక । చందనాశోకభూరుహంబులుబిల్వకదంబభల్లాతకీతరు
లుపుష్ప । నములును రపాదపములు గలవామహీరుహంబులనేకిసుకూసి లేక । సాహసంబున భాగ్యనిస్థలమునందు ।
వాలిగాజేసిమే పెయివ్వారిగాగ । నప్పుగల్పంబులైనఫలాంఘ ను । భక్తిజే యుచుకమసంబు బొందగలదు ॥ సీ ॥
ఎసకుల్య వన్యంబుఫప్ప్రితిభూజమునట్టి సమాత్రమించి । యేదారి మకరంద మేపారుచును కాను తరకురు భుల
మోజసగల । నాచపంబులౌభూమీరుహములుంక సంకజంతువయంబులకుచైత్ర । రథవనంబున బోలెరమణీయ్యవి
[illegible] ధికతగులంకమేము శైలాభముగ । బరగునంతటసుఖముగవానియ్యె ॥ రఘు
[illegible] సర్వకల్పఫలంబు [illegible] ॥ క ॥ వనివలనవనిశైలం । బునశైలమునతిక
దేశములదికుపుబో । వగగలకపీకులారా । ఘనపంపాభిధా నకమలాకరముగ ॥ మ ॥ సమతీర్థంబున శైలసంబు
[illegible] వాగంబున । ద్రుమమత్రింశమనం టంబుజనితోగ్య త్రైసంబైనయం । దమరస్వల్పరవంబులస్మిర
సుపంపాంభోనద్య పంబులై । కమలాస్థానప్రదేశహంసకురరక్రౌంచప్లవవ్యూహముల్ ॥ క ॥ తొలినామనకయసీ
[illegible] । లగనైపాకర్ససంబు నొందని యూప । తులనాజ్యపిండసన్నిశం । బులస్థూలములైనవాని భుజియింతు రొగిన్
॥ సీ ॥ అపంపయందుమహామత్స్యరోహితనడవిమానంబులను బహుమేదురంబు । లైనమత్స్యంబులనకృశంబులుగనేకకంట
కంబులు గాక కాండములను । రక్తసుచర్మములువిదారింప నొగినయున స్పష్టంబులైనభత్యములు సేసి । సొంపు ప్రీతిక సొసంగ
[illegible] పాకసుమనంచరమును మత్స్యములమిగుల । మొనఁగసీకురనామకముఖి పజగంధ । భవ్యరూప్యస్ఫటికసన్నిభంబుబు
జుగ । పరగుసుఖపీతజలమ్ము పత్రమునను । నొసగాఁజేసి యటదాయ్యనిచ్చు సొడగ ॥ చ ॥ నగగుహలందునిస్తురదసంచు
తోరపుమేఘవైరకి । జగతిజరింపఁగుడ్పుకభసంగతిసంగతరూపయుక్తమై । మికులగసీటివాంఛగతిమించినైరోవపేయు
పంకులం । బకటుగఁజూడగాగలనృపంపమడుంగునసీవభూవరా ॥ ౹ ॥ కరుచని చెట్టులపూవుల । సరములుధరి యింపుచె
లిమిజెరియింపఘుభూ । వరనాథపంపయందుకుల । బరగెపవలిసీకుదాఁ విడాసెక వడలుగ ॥ వ ॥ రఘువరా యందుమను
సుపవిసరభరితంబులైన నక్తమాలతిలకసికరంబులును వికసితోత్పలజలజసంచయంబులును సఘనమాల్యంబులాస్థలం
బునదాల్చునరుం డెప్పుడేవి లేడుగావున వానికి వాడుటయు శీర్ణించుటయు లేదుగదా మహీపా మతంగశిష్యులగుఋషు
లత్తావునసమాహితులైయధివసించిన వారలెవ్వరుగురూద్దేశంబునఁజేసి వేగంబునఁజగతివెట్టినన్యంబుజేబోవు భారారత

ఫలములు వావిలి శరీరంబులనిష్కర్షించుచు ఫలఖ్యాదముగులశేషంబునసమాల్యంబులైపాదమియయనిన్ని దళిందుసమృద్ధింబులగు టసైనకయున్నయని నరేంద్రా వారలునిరిప్పటికేనియొ। పుణ్యచారిణి గా నంబతుచున్న యదియట్లంపెనీ ॥ సీ ॥ శబ రిపే కువహింపుశ్రమణిచి గంజీవితముగల్గి నిరగంబుధర్మమునకు। దనరిసమ స్తభూతనమస్కృతుని దైవసముని నింగస్థ్రనిస్వ గజమునకు। జనగలదోశకృత్యకులేశ రామభూతాలక కానసంపాతటంబు। వ్యాపించియుతులంబు పశ్చిమంబురహస్యమ గునాశ్రమస్థానమర యగలవు। దళపవయాశ్రమముకెంటదత్తరీంద్ర। మునులను దత్తోశిఖరపస్థలినినాగ। తతులు ప తించునెగినామతంగమౌని॥ విధినియలరాదు దేవయద్వి పిన సీమ ॥ క ॥ జననాథమతంగవనం। బినెయుపిఖ్యాతిగల్గి యమరారణ్యా। ఘనిఖలఖకీర్తిమునం। దనిథమనునంసుగ్రీడవనరెడుసుభావై ॥ క ॥ పరిపుష్పితభూమికు జూడా। శ్రీరశిఖనాగాళికతతంబెక్కగడు। ధరాధరమైనబుష్యమూకము। బరకుంటంపాసరోగ్ర భాగమునంకర్ ॥ గీ ॥ తొంటి తరిపద్మజునకు బాడుగవానపజ। బడిన బాపర్వతోపరి భాగమునను। బండిపూరుషుడెద్ది స్వప్నము నబొందు। నట్టివిత్త బుమెలుపనియంకుసథి ప ॥ క ॥ కలుషంబులకగమ్మంబు। గలవిమ మూలారియేక్కడిగాపేడిగ, క్కటంబింగైకొని నిద్దుర। న లరిగొని యాడువీనిపడవుదురను గల్ ॥ గీ ॥ అబ్బుటబంపయంకు పిహారసరణి। సంచెకుమతెంగ వనమునువధి వసిం చు॥నరిశయులబాల నాగవయస్ప సంబు। నాలకింపగ బ కున్న దవని నాథ ॥ క ॥ పరమంబులైనవిద్వరథో। త్తరమ లుగుమిగూడి చాసధారల వేగం। బరిపిక్తములై కేకగ। దిక్కనుమున కంకాల్లాతీవ్రములగుచున్ ॥ క ॥ విమలంబున వ్యయమునీ। తమునకు పానిద్ద్య మంకుదాయివిన వైయా। నసుదవనగోచరకరీం। దమువసంబులవిహారాంబొప కిం చన్ ॥ గీ ॥ అంబరంబులుగల్గి సీవకు చుసీల। కోమలస్రగ్ధగలమ్మకోటిబుట్టు। సంవత్సరంబుల బులుల సీతుణ మూపే సి। యలమికోకంబు బాపికోగలవసుమ్మి ॥ క॥ ఆపర్వతమునవిస్తృత। మైపాపాణంబుచేశనాహ్వాదిత్వమై। దీపింపమగు గుహ ద్వారక్। వ్యాపింపగను స్తరంబు రఘుకులనాథా ॥ సీ ॥ ఆగుహానమునకుప్రాగ్భాగమునబహుళ మూలఫలసమి త్కాముమ్య। వివిధభూజయుతంబువిపులపీతోదకహ్రదమునవ చంచంచా-శుపుకుకు। కపివతవృక్షంబుతో గగిరియా గుహయందునధివసించొకొండనామహీధరాగ్రంబునందుండనవియిట్లునాయిరామలక్ష్మణులనుపచించి। పీస్ఫ తుండు స్రగ్ధారిసూర్యవర్ణసన్నిభుండు జ్వలతమింటజేటులకాంతి। మెుగ్గుచుప్పగ్రఘూద్వహుల్ మింటనుండు। నాగ గల్గుమహాత్మభావు ॥ క ॥ తరలివనువానివనమని। పాతిసంతితసీమ వాక్యముంబలికి నా। సనవదులగార్యసిద్ధికి। గవలెననుచునాపెడపివెడ్గదకర్ ॥ వ ॥ అప్పనుసుపీర్తుతుడువాకంయను మతింబడనిగగనంబు నెంచ గా నాకబంధు డుకాంతిప్రకాశితనిఖిలాపమునంబుగు సమావృతరూపంబుదర్శింపం జేయుచు రామునిగనిం గొని కొని యాడిన ద్యం గా వింప మనియుత్తరించి వెసన్నదివతుస్స స్తతిమ బుగునగంబు॥ ******************************
॥ క ॥ వనసీమగబంధునిచే। తనునిదేశింపబడినతత్పంపాధ్వం। బుబువద్రాజనుమారులు। ఒగుదుంద్రి ద్రుతిచి గుది తింగొనియద్దరిన్ ॥ క ॥ ఆరామలక్ష్మణులుగిరి। వారంబునసై సుగోసిన బహుబాల్వఫు। స్ఫుకములగల్పగ ఫలం। గా రయచుందరలికంఠనటన్నజూపన్ ॥ మ ॥ ధనిశేశ్రీ కరిసీమయంకులనితప్తా ప్రసూనుగగృహం। త్రికలావాస మొన చితసంపదగుప్రత్యక్షీరముంబోయిత। తృరసోఎశ్చిమ వేలడాసిఘటతత్త్వాసంబునందాపహిం। పరులుంగాంచిరి రక్తై మైనశబరీవాసంబునత్యన్నతిన్ ॥ గీ॥ అర్థిసంభ్యాకభూమి నవాతృకంబు। నగుచుదవమణిచుమగుసట్టియాశ్రమ॥పా ఫగైకొని శబరిదర్శనమొనర్ప। నెంబిచేరంగజనిరామహీశసుతులు ॥ క ॥ వారలగస్థైరయత్రి। గాంపను రే

స్నిగ్ధగాత్రసహస్రాం। భోగహాములు మోడిచిరి। నీకుల రఘువంశ వకులతరణములా నెక్ ॥ గీ॥ శాస్త్రరీతిని తాయని
జాడనిఖిల। మైనయూచమనిత్యా పాద్యంబు లొసగి। సంసితవ్రతయనునట్టి శ్రమణిసూచిఁ। యంతటను రామభ్రాత
లకాంతడనిమె ॥ సీ॥ సీమవిఘ్నంబులుసిళిఁగంబడి మేనోనీగపంబభివృద్ధి నొనెసెకొ। నీకిన్గభ క్రియ నియతంబు
ల్లవ్యేనోసిసితమంబులునిండెసెక్కో। సినకుస్ఫ దయంబునిర్వ్రతమయ్యో హోతదివుట్టెమోభనద్గుసపర్య్య॥రమ్యభా
షిణిగపో రాశి గటంచునస్థిరసమ్మతు రాలాసిద్ధరాలు। నైనయూశబరియువృద్ధరాలు రాము। కేతపచిఁయింపబడి రఘునే
తెడాసి। ఎల్లభావత్సాదర్శనప్రతిభవలన। నెసునాడేదస్సిద్ధిగూటటడి యె ॥ క॥ నాథతుజన్మముసఫలత। బాదుతో
సయెనేడునేడు ఫలితంబయ్యో। న్నా దిసుతపంబపూజితు। లై దేశికులాప్పిరా త్రమయ్యోఘదివముక్ ॥ చ॥ నరవరసౌ
మ్య రామమహినాయక మానవశ్రేజాతసం। హరయమ్మ తాశీనస్మిభుడ వైశనతారెడు నీకుపూజ్యత క్। బోరయుటక్
ప్రసాదమునబొందెదనత్తుయమైనలోకముల్। సరవిన దావకీనమల సౌమ్యఫుచూతిఁని బూజ్యరాలనై ॥ గీ॥ చిత్ర
కూటంబునకుసీవ్ర జేరనేను। పేరిసేవింతునిచ్చటి వారలతుల। దీధితి విమానముల నెక్కి దివికి జనుట। ననిరినసుధర్మవిదు
లావహాష్టిఁవరులు ॥ క॥ ఆ రాముడుపుణ్యాయుతం। బై రంజిలునిట్టి తావకాశ్రమమునకున్। జేరిభవదధింసత్కి్రియ
నాదయనంగీకరింప వసుధానజుడై ॥ శా॥ ఆరామక్షితినాథుగన్గొనియు నీవక్షయ్యలోకంబులన్। జేరంగా గలవంచుబ
లుకుటనరిశ్రేష్ఠానృపాభ్యకసీ। కైమ్యంబ తపంప తీరమునన్ప్రఖ్యాతంబుగా బుట్టునా। సారశ్యోద్భవతత్ఫలా జితత
ముజేయంగల్గె నాచేసెనిగిక్ ॥ గీ॥ అనియిట్లుశబరిథ్రు। త్ము నియూగాథు ని వాక్య మువచించినచో। ననయమువిజ్ఞాన
స్థితి। సంవందిసదానిగూచిఁయనెసీఫశటిక్ ॥ గీ॥ ఘనగగాత్మెడై నదసుప్రచెంగటనిశ్చ। యముగసీవ్రభావమాలకింపుట
డియె హాపదలక్రబై కొనె దేవిప్రా। గ్యతమిచ్ఛయింప నలరువాత ॥ క॥ అని గామచంద్రువదనం। బున నిగళతేమైనవా
క్యముచవిని తాగా। టనయములనుశబరిగరిమను। గనుగట్టెదునవ్వనంబుగన్గొనజేసెక్ ॥ క॥ కనుగొనుము ఘనా ఘన
మున। నెసయ్యె మృగపక్షి సంతమునైనసినదగుచుక్। దన రాలెమతంగవనం। బనియెడుపఖ్యాతిరఘుకులాంబుధిచంద్రా
॥ చ॥ అతిశయమై నయాత్మగిరయాగుశుచుల్ ననుగూచిఁమంత్రపూ। జితమగుతీర్థఁముక్ గుహారచించిరి యిందులమం
త్రపత్తుగా। తతిపర వారలెందు నుమి పేకొని నాకొంకై శ్రమకొనుము। ప్రతతులుగోసిరుద్ధ తకరంబుల నీయగుగా ప్రతీచి
నక్ ॥ సీ॥ అరయురఘుపలేశ్వరతత్తపఃప్రభావమునసిప్పటికేని యమితరుచులు। గలిగినవేకులు కాంతిచేగడలెల్ల వెలు
గించునుపవాసములకృశించు। చునుభోవసామర్థ్యఁవెనయని వారలవాంఛమై నుదిగూడివచ్చుసప్త। శరధులజాడువ్య
నులక్ష్మి తాభిషేకముగల్గువారిచేగట్టబడిన। వల్కలంబులు రామయీవరతునేని। యూగతున్న వియచ్చటనమరకార్య
రలువారలునాకు గాగరళ్లకలువప్పూలగూడినయూనరుల్ బాగియకుండు ॥ క॥ వినబడినదంతనీచే। వినగాజడెనిత్త
వ్వనంబువీక్షింతుటయు। ధ్యేనుగాథ నసీయుసనుమతి। గొనియూదేహంబువిడువగోరుచునుండుక్ ॥ క॥ ఈ తాపేతపను
లనసు। నాతపసులకేనుభృత్యరాలను బహుమి। ఖ్యాతాత్మలై నయూముని। నేతలసన్నిధికిబోవనేదలపోతుక్ ॥ క॥ ఆ
నుజాన్వితుడై రఘుకుల। జనపతిధర్మిష్ఠమగువచనముసుశ్రవణం। బునుగొనియూశ్చర్యంబని। యనుపమ మగునట్టిహా గ్ర
నుండెసజముగాక్ ॥ గీ॥ సంశ్రితవ్రతయగునట్టి శ్రమణిచూచిఁ। యంతటనుశ్రామధాతకీ కాంతుడనియె। నచిఁతుడనై
తినీచేతనఖిమతంబు। జననియిట్టులసుఖముగాజనుముభద్ర ॥ క॥ ఆనిపల్కజీకక్షృష్ణా। జినవసనయుతాపృకంబు జెంది
సెడలుదా। ల్పినశ్రమణితన్ను హుతాశనం। బునడించంబైన దేహముసువిడనగుచుక్ ॥ క॥ వనజాప్తవంశ నాథుని। య

...మతిగ్రొవ్విపాతకంబు నొందితినుక్రియ [illegible] బ్బినదైత్యప్రకాశవహ్నిక | నినదంబులు మనస్వరగణాలోక మెవనిపద [illegible] ॥ వ ॥ కా
క్షనసందోహ దివ్యాభరణ సమన్వితయు దివ్యమాల్యానులేపయు దివ్యాంబరధారిణియు బ్రియగర్జనయు నై మెరుంగుతీగ సో
దామనినింబోలె నాదేశంబు బ్రకాశింపంజేయుచు శబరి సంకృతాత్మ లగు మహీయులు వెంట విహాయంబున తత్పుణ్యస్థానంబున
మాధవీకృపాపించెనన్న దిశంచన స్తబితమంబు బునగణంబు ***************************************
॥ క ॥ తనకర్తంబు నస్వరగణం | బున గూర్చి శబరిసతుల భూపాలవరం | డను జొండె నసుమిత్రా | తనయునితో గూడ చింత
దాకోనియే సొగిక్ ॥ క ॥ ఘనమగు వార్తముకరి గిన | మునుల ప్రభావంబు ధర్మముంగల హృదయం | బునుగల రాముడు
దలకోని | యనైపోదగు నేకచిత్తసతిహిత కారిక్ ॥ సీ ॥ వివిధవిహంగసేవితములి శ్వాసనియ్య [illegible] లమృగముసాశ్చర్య
కరము | నమచుకృశాత్ము లనగనిట్టి యాశ్రమంబు గయుంగలడి వెసప్రాప్తిసకల | తీర్థంబులందు విధింప బడియె మజ్జ
మునుమికృతపుణంబు పేయు | బడియె నమన యాశుభంబు నిశేషించెకల్యామ బ్బె [illegible] ఉడగాన | కల్ప దేశ స్వర్గమో
నైన సెమనము | హృదయము నను శుభముల నియింపగలదు | రము పోకము ప్రియుదర్శ నమ్ముగల్గు | సంపను నిరించిన
రపర్వతము వగ్య ॥ ఉ ॥ దైవతభర్తృణాప్రభయకాస్పృహుడై గలసంగడుండు డుసు | గీసదుకర్మ నామనుసు కీశ చతివర్గము
తోడకిస్యామే | తాఘనముండు నిప్ప టికిగర్త గవతిలులనిట్టిబియుచ్చమూ | తావనిశ్చత్తనంబు గనసవ్యోధమా ప్టోగేసు దీ
ప్తి ॥ క ॥ మామకపేతాన్వేషణ | మామకేశటవనసఖిశమై యులరెతు మో | సౌమిత్రి యనవు నాశ్ర | సౌమిత్రిపదిం
చేనిష్వతనము పొలుదర ॥ క ॥ తరితంబు పోదమంతే | తరియందు లనామనంబోగింద్వరపేయక్ | బగనసమ తవిప్లభు
డట | వితివపునయాశ్రమంబు వెడలిన వాడె ॥ వ ॥ అంతశ్ర సంహారకుండగు రఘుకుమారకుండును [illegible]
నుటు పంపాసరోవరంబు గయనివృణుంగు చున్న వాడగుటయు డి కాల విటపికుసుమజా ంబగు శైలంబులు వివిరంబు లగు
నితగరతపలాజనక తోగస్థి కిరణంబులలో నాతింబులనమ్మదంబును పరేకంబులలు ననోకహా పారంబులుంగ
ద్గాశాస్తాగంబులకుం గాంతుడు తాదూగ్నిసంత ఘకులు పగతుంబుల నమ్ము తుకుం తేగంబో యుదూగంబు సనదక స్రవాహ
బుగల్గునమ్మ సంగాత్మ కమలాకరంబు దొపింపి తానను జనంబోనర్చియమ్ము లనుసహొహి కుంబున నమ్మ తుంబున నలో ఘు
కులాగణంబు గమనంబు చేశిన వాగశుటు దళగతకుశాంతను నా మ మహీవ ందు శోకన మాచిష్టం డై కపుల సమా
వృతంబును నశోక తిలకకన్నా కరకు శసము మమ పశితంబును టాగ సరోప తనసంబా ధితంబును జలజన పీడిత జలాన్విత
బును స్పటిక సగ్మశనీరక లితంబును బరితు మాలుక వారితంబును మచ్చ వృసంఘపీడితంబును దీగ స్థితకశోభితంబు
సఖతులితయు కుల కాను వేష్టితంబును గిన్నరోరగ గంధర్వ యక్ష రాక్షసపేవితంబును నానాద్రుమలతా సంవళితంబును శు
భకరసీతవారి నికర యుతంబును గమలకల్హార కుముదసరి వాక [illegible] వర్ణ సంయుతంబును నిందీవర సమూహంబుల
చే బహువర్ణంబులగునా స్తరణంబుపోల్కి నీలవర్ణంబులగు నరవిందోత్పలసౌగంధికసద్మంబులుంగల్గి [illegible] వర్ణాస
మా కీ ంబును బహుసముగ్ధు టగావసముత్కర బును నగునప్పం పాసరంబు బరికించి సానుజుండై తేడస్వియగు నారాజ
తనూజుండు నా కాంతుం జేరిపలపి చెనట్ల చేసి ॥ సీ ॥ తిలకపున్నాగవదబీజ పూగశుక్ష ద్రుమంబులను జేసి |
యట్లుబు ప్పించినవగు మాలతీకుందకుల్మస్తబ్బదికోవిదార | తిలకభాండీర ద్రుమ చేసిని [illegible] కేతకంబులన్
క | ములన్నటువి విధాన్యభూరుహంబులనుసహూహితమై సయిూకలనుదరిని | ఫప్పింబు లనసంబుసనచిర | ధాకుల
చే నుజ్వలితమగుభూత | రంబుడబియించబడియె బూర్వంబునందు | యెుశ్మమును నెనుభ్యాతిని పమిరి ॥ క ॥ ఘన

పిత్రువుబున్నకరణ | స్వనవానికి నందనుడు మహావీర్యుడుగా | ననినూచీ ప్రసిద్ధముగా | ననువొందు సుభాను తనయుడ గువరకుభుడగ ॥ క ॥ మనజనమే భవతాభామ్యగ | ధనిముసుసుగ్రీవ హూచిత తెరలుముస్సీసం | వనక్రమ్మరవచియుంచెను | దస నమ్ము నిసత్యవాక్యగస్వకనైలమిగ ॥ గీ ॥ త్య క్త రాజ్యుండనై దీనపరుకహించి | యమ్మనితయంతునాస్త్రీసంతనట్టి | నే పజానకి నెడబాసియేవిధమున | బ్రతుకుటకుశక్తిగలిగిన వాడననుజ ॥ చ ॥ అతిశోకచిత్తముంగలిగినట్టినుమిత్రతనూజగూ ర్జయి | ట్లనివచనంబు లక్ష్మికమలాస్త్రిపీశతజాతునాస్పృహా | ర్జయత్తకో వేదనలుగల్గినవాడవు తుజమనోజ్ఞగ | ననరెషనట్టి పంపయును తామరసాకరమొందెదాగగ ॥ వ ॥ అనిపూర్ణం బొసవిన్నాసంబుగల్గ మహా సత్వంబుల కొయంచిత్రమంబునగ జని వనంబుని లోకింపుచున్న వాడు తుభవ్యదర్శనవనసిగంబున ననేకబహుగ్రహమ్మసమృద్ధ రం బును సరుపంపాసరోవరంబుగనుంగొనియె నన్నతిపట్టు ప్రతీతమంబు సర్గంబు ******************

॥ మ ॥ ప్రతిసంవత్సరభోగమద్భుతవికమణ ప్రత్యక్రసంకల్పితా | ప్రతిమపాత్రగభోత్సవాంధితమునః ప్రహ్లాదత త్రద్వితా | గభూయుష్మజనాతలోకసముతూః కౌతూహలాత్ప్రత్యక్ | ద్వితతపాత్రభవవిశ్వభూమసుభశుభ్రాజితోరస్థలా ॥ శ్రీపాత్రకందం ॥ సారంగవరదవినమ | శ్రీరంగసహాకసద్రసారంగపతీ | సాగరంగకృష్ణసరోంబుజ | సారంగరమాతిలోలసారంగదయా ॥ మాలిని ॥ చరణజనితగంగా శ్యామలశ్రీయుగంగా | స్ఫురితశుభతరంగా భూమిప్రశాంత రంగా | దురితచయవిభంగా దూరితక్లేశసంగా | సరసలసతపాంగా సారసశ్యామవంగా

గద్య ॥ ఇది శ్రీమదుభయ కవితానిస్సహాయ సాహితీధురీణ శ్రీమద్గాగేయ గసుబ్బశాస్త్రి ప్రణీతంబైన శ్రీమద్రామాయణమహాకావ్యంబునందు యథాశ్లోక తాత్పర్యయుక్తంబుగా తెనుగించిన శ్రీమదారణ్యకాండం బునందు రాఘవుఁడు శోకసంతప్తయుతుఁడై తనయశోకవనంబుననుంటుటయు లక్ష్మణుండు మాయామృగంబుచే మారీచుం డెఁగఁబాపి మంతపదార్వాలకేతన దెంతుచున్నయన్నంగలయానేతటయు తొలగమనం బున్నై శ్రీ రామచంద్రుండు అంతిం టటయు మృగమత్యం బునన తుభావికాలసూచకములై నయశుభశకునంబులకన్న దమ్మునుడగతుతు తేకెగహారవాల తెరంబునుట యు అప్పటనెప్పట సీతం గాంచకకు ముకుందిగలొంది విలపించుటయు అంతట రామలక్ష్మణులు సీతాన్వేషణతత్పరులై ఆ పూయివనప్రదేశంబుల వెతకుచు చనితని నెకుటపతి యన్న జటాయువ్వంగనుటయు ఆతండు సీతను రావణుం డపహ రించుకొనిపదను వృత్తాంతంబంతయు దెటపడవినిపించి యసువులువదలిన నతనికి దహనాద్యక్రియలునడపి శ్రీరామలక్ష్మణులు దక్షిణాభిముఖగమనులగుటయు అధ్వమధ్యంబుననిజమార్గావరోధియగు కబంధ సురవిరోధిహస్తబంధంబుల భ్వస్తసంధం బులుగావింపనాతండు నిరస్తపూర్వశత్రుత్వంబై క స్త్రభావంబునని తెలియు సుగ్రీవప్రముఖకపివరవీరవరోదంతాదికకథ నశ్రవణంబును శబరీదర్శనంబునను సుగ్రీవదర్శనోత్సుకగమనంబును నాదిగాగలకథలుంగలసర్వంబును

తృతీయాశ్వాసము

అరణ్యకాండ సంపూర్ణం

శ్రీరస్తు

శ్రీహయగ్రీవాయనమః

శ్రీకేశవపరబ్రహ్మణేనమః

యథాశ్లోకతాత్పర్య రామాయణ కిష్కింధాకాండ ప్రారంభము

శ్రీకరలక్ష్మీకుచకల | శీకరపరిలిప్తఘుసృణ శీకరసాంద్రా *
[illegible] చిత్రనామ | శ్రీకరకద్వాల [illegible] శ్రీకేశవ శౌరీ ॥

అవధరింపుమశ్వలిక [illegible] వింపెద ॥ ౧ ॥ అలరాముం [illegible] | [illegible] | ఝూం జేరి [illegible] | ప్రలపించెన్ వ్యాకులేంద్రియ ప్రకరుండై ॥ ౨ ॥ అలఘుఖ [illegible] | [illegible] డెంగం ముసొంచెన్ | లలిపుండ్రీకుంబులలడి | [illegible] ॥ ౩ ॥ వెలయుం [illegible] వైడూర్యవిమలవారి | లలితపిచ్చాంబు జోత్పలాలం [illegible] | వివిధ [illegible] వాటికా [illegible] | [illegible] వెడ లంగబం [illegible] ॥ ౪ ॥ కనుగొంటలక్ష్మణ సంపా | వనము [illegible] వనమై [illegible] | [illegible] హిజమలద్రుములు [illegible] వెలయను పాత్రశోభరావములబలెన్ ॥ ౫ ॥ భరతుని రంతర [illegible] | భరతిన్ [illegible] డేహిని యడ బాయగ [illegible] | భరి [illegible] విరహాతి ప్రేడగుసన్ | దరచుగమది వెతలు బొడమి [illegible] చెన్ ॥ ౬ ॥ చల్లనిమారు [illegible] వెదచల్లగతేర [illegible] వాసంతరో | త్ఫల్లసుమంబులన్ బొదలి పూరితశీత శుభోదకంబులన్ | సల్లలదబ్జషండముల సాంద్రతమంబయి [illegible] వేత్తలన్ | గొల్లలుగా [illegible] గనుల క్ష్మణ [illegible] ॥ ౭ ॥ ఈ [illegible] ఘనవ్యాళా | [illegible] ద్విజవిలసితులక్ష్మీ యువిను | శ్లోకాశోకాతుండ నగు | నాకున్ ప్రియ [illegible] వివిధ [illegible] చిత్రితలైము ॥ ౮ ॥ [illegible] | బహువిధంబులైన పాదపముల | పుష్పపటలిచే [illegible] బడినట్లు | నధికముగను [illegible] ॥ ౯ ॥ సుదల బాచివల్లీ వంజుట్టుకున్న | మాకుం గొనల్ ప్రసూనసంభరితములయి | కొల్లలుగనెల్ల [illegible] గోకెంటలూర | [illegible] ఫులన్ గస్మరించు ॥ ౧౦ ॥ తనరగజ [illegible] లక్ష్మ [illegible] కాంతమ కాంతల కాంత [illegible] మాం | తన [illegible] ఫలప్రసూనవివిధద్రుమసంతమనంత [illegible] | తనసుఖశీతమారుత [illegible] కాంతదిశా [illegible] | [illegible] కాంతకాంతముపసంతము సంతతసారభాఢ్యమై ॥ ౧౧ ॥ పూచినవనములరూపము | లీచక్కన్ [illegible] పివిరి వానల్ | [illegible] | మేచకజలదములు వృష్టి మెరసినకరణిన్ ॥ ౧౨ ॥ నానావిధములైన కాననమ్రుమములు మలయమారుతము వేమలయ [illegible]

గదిరిబుగ్గ లనెలగొవ్వచున్న దీర్ఘతాలిశంబులై నశిలాతలములు । వ్రాలెడి వ్రాలిన వ్రాలకతరుఫలనానావిధ విపులశో
భిలమైలమి । క్రీడించినటులెల్లెడ వలనింపటకనక జూడుముసుమి రామనూజ । మరియునది యెప్రసూనసంభరితవి
టవ వృతవిటపంబులూమచు వెడలిగచట । జంట తేట్ల బింబులు వెంటనంటి । గానముల తానములు బాడగాజె
లంగె ॥ క ॥ గిరికందరముల వెడలిన । కరునలిగా గకంతంబుగనిర్గుణంబులన్ । వగమ తృప్తికరవంబుల । నశురుక నాదిం
చు గిరివరుసజన్ము ॥ గీ ॥ చాలు గతివిగాక బాగసన్మా గుణముస । గూపఁబడినట్లు గీచెట్లు గొమకమించు । నెల్లయతల
సక్ప్రకమైననివ్రెకు । కొంములంకంమ్ము గాగి మున్గిస్మ కతన ॥ సీ ॥ గందముపలెచల్ల గామేనవాయు గా విసరుచుప
రిగ ఘ్రాణ్పసముచుచు । తోడరిసలబడిగె వెడలింప చున్న దియాయియాసమీరణంబుగ మారివియు । నాగాద్భ ఘూతలకలి
గర్భిణ్ బంబులుదో ప్రరొకలికమేసినుద్య । గంధవంతములగు గాననముల మొకచెట్టుచున్న వియన్ప్రియమైనతుల ।
రమ్యకందరమహిసుందరగ్గలముల । బోడమిసాడపై సుమంబుల బోవుచున్న । గపులదన శారుశిఖరవంతముల కరణి ।
ధరణికరముగ సుమి రామనూజ ॥ క ॥ కుసుమలసచ్ఛిఖరములిత్ । విసరవాంసములు పరసి తేపగతి । ప్రసరము
లకునతకులివి । గనికోదవుల బుద్ధిగాసక్తుల్గకరణిక్ ॥ గీ ॥ కరములాజిప యూకణి శారగగుచ । లంగటపసంతస మైన
తుణసనిబిడచూడ । జాలువాసౌమ్యు గిడిమే మేలుగచ్చ । పల్లవపుట్టంబుగట్టిన గ్రిజలవరైన ॥ క ॥ వివిధవిహంగ రవం
బుల । వననంబికియులక్ష్మణా క్రాసీతా । యుకతివిహాగ భావాణి । ప్రసణుడసకునాడు శోక భర హేతు వగుణ్
॥ శా ॥ శోకశాల్యంకడనై నదన్మను కజస్తోకస్థి తాపంబులన్ । గాకల్ జెందగ జేసెడిక్ కసలయ గ్రాసవ్యాపృత్వంబు
నై పాణ్యకల్యం బెపుంగుటకు సమయం క్రెత్యాగాలుబావబుగా । నాకపిణాంచటికోకిలంబుగనువృత్తాగ్రంబు నక్లత్త
రా ॥ సీ ॥ ఈ లసగల్గిన ప్రీకన్య సతి కతులు మరిముసంబెసిమిగుల । గూయుచుగానూకిణ్ కుంచిన వయస్ప తిజెవ
రి గకుటంబులపేదగలక । మడసీకిత్యగుల్ వీణు తూశ్ గస్థ గిసలకుచుక్ బ్రియగన్న మైనసీ । నకవిర్చి బెట్టంగొస
సంచెకిరీటబహుబిచిత్రముకైన శతకీన గులు । కెకులగాకుల్తు కక్ పంతి టనవాలి । వివిధవిగబట్టుడునుతనువిధుల కాం
గి లలమితూప్పియ్య బగయసూధవభి సుతిం । కగ కనిబిజాపు పరిపుమిత్రాకనాడి ॥ క ॥ అన్నసుఖమూగలుగసకి
బ్యాలకములచేగ । సంసనిం బడి యుశ్రవ పుధుగ । ము గకలస్వరముల మొనచిమ శత్రుచిక్ర । పత్నిసతులు జూపు బలుకుచుం
డు ॥ గ ॥ జలకస్తటపద్మోకిల । నులరవములమది కానవుల బెంధ చుయి । క్రోలిశకడపాడపోర । ములులత్సుణ్జూ
సుగాలకుములు సేసెనాగిక్ ॥ క ॥ స కాశోకల తాంగ । సుపకాంగాకంబలీకి తస్వానముప । లపతామ్రా చిణయకుప
గ । సగనాగ్ని కపించుచుణ్ వేళణ్ జేసెడికి ॥ క ॥ జలజాతుస్థలవేణిక్ । గలవాణి యావిదేహకన్యా మణిక । స్నాం
జూడనినే బ్రతికిన । ఫలమేమియుగలకు తెలిపుబుకుముగల్ల ॥ సీ ॥ కోకిలకల రవాకులితసీమాంతమైగమనిర్యపను
లసిక్తా మలకు । పైపసినైన తూబింబోష్ఠి నెడబాయుకతన కామాయాసక్రి తమచేత । గుణపతిణంబయి గొమరొ
ప్పయిగా శోకసప్తార్చిణ సుదినమ్ము సంగసింపు । చున్నది ప్పకు వేగకన్నులనాసీతజాడ । గరువులణ్ జూచుచున్న । నా మదిక్
గామసుభిప్ప గ్దమైమయుగ । గసరకల దురద్దృశ్యమైధణిసగు । దృశ్యమయి యిప్పసంతంబుగ్ప కడలంగ । ఘోర
మొనవింపజేసెడిక్ ప్పేదహరమై ॥ క ॥ ఇంతటన్ప గశిశులో చన । నెంతయునెడబాసిఫేవమే నియుచింతా । కాంం
తుడననునన్యూ గపనం । గవనాంతాలిలంబుసంతపి యించుణ్ ॥ చ ॥ స్ఫటికగివాతముల్న లెసచాకుపు లెచలిగాడ్పు
పైపయిణ్ । బుటమరిలణ్ వలించు పరపుణ్ గలపచుప్రటంబు విప్పుచుణ్ । నటనములప్పు టప్పటనెసప్రణచు కాంతలతోడ

గూఁడియు। త్రేటినిమయూరకముల్ మదిమదంబున మాధిఁ దాలుచున్నవి తత్తరిన్ ॥ క ॥ ఇవియును మదిశ్రీ కారమ । ఆవివెరా గా
సలశిఖాళి వారసిన వన్నున్ । దవిలి మనోజవ్యథసం । ధవమయిచ్చి బలిఁగ జేయుప్రసభస్థితులన్ ॥ వ ॥ నగధరుఁ డందు
నోటి నమ్మెనసచేఁటి యీమెక సెంటుచు నొంతనం । మగువసటించు చున్నదిభ్రి మన్ గొనిమన్మథమగ్న చిత్తమై । సౌగసుగ
దానిజూచియది చొక్కి మదిన్ బలు వెత్తేపతతుల్ । దుగవిసలించుచున్ రమణి తోఁచ తు రోక్తులసన్నకైదిన్ ॥ క ॥ ఇ
క్కలకంఠము కోమలి । నెక్కుడ రక్కను సుసంగ్రహించ నితనన్ । వెక్కువలపెక్కిరతులన్ । జొక్కెడి సౌమిత్రిదీవి జూడు
ము వేడ్కన్ ॥ గీ ॥ కానకానసివాసంబు కానలేక । నీకుసుమ కాలమున నెంటిరింటనిట్లు । జేగ జాలకను వలరా జేయజా
ల । కాంతములకాండముగనెట్లు గడతునహజా ॥ క ॥ తిలకింపుమిచటతివ్య । క్కులయండున్ చే సయింతరున్ బెంకగుచు ।
కలకంఠి కామమునని । పాలయగపతినను సరింపుచున్న కతనమునన్ ॥ గీ ॥ సరసిజదళాయతాక్షియౌజనక సదన ।
పాపమతిచేత పహరింపబడ కయున్న । చెన్నలరికోకిలాలుపొంగసన్ను మకుని । రతులఁ దేలింతుగద సుమిత్రాకుమార
వ ॥ మఱియునివ్వ సంతంబున సతిసుకభిళిత సుమసమృద్ధివంతంబులగు శాఖావంతంబుల చెంత నున్న లరుచున్న నూనం
బునివ్వలంబులై గానంబున కసన్నిగులనన్న లములయనిగ్గిడకులలేతులవిరులురులుచు చంచలచంచరీక సంచయంబుల నోడ
సిడఁరఖన్ కంబులై నెలరాలుచున్న విముద మ్మొదవవిహా గములు నుములు గూడి మగవలు మొకుంట్లు నొగి నొటి నొకటి
టముగని కటమున దువలచి బిలుచుచున్న చందమున నాడొంద మున కిందు కందసంపదనల్ప ద్ధిగంబులై కలకలంబుగ
కలగళిగ వంబులం బరూదుచున్న వివిత వనిలో కింపుమా ॥ క ॥ నొచ్చటచు ప్పిదాయసతియుం । డచ్చట
ఫ పృశమయవాలరిన దై । పచ్చపిలు కా బాధల । ఇచ్చట నావలెనె యుంతియుండెయు వగచున్
॥ సీ ॥ పసిమనాసీకవెనసికయుండచ్చోట నిన్నవంతము బ్రసరించలేకు । సిక్కమన్ట యాసీలాబ్జ కళిసత్రియౌ ఇన
నైక బాని యుండనొప్ప । అటుగాక కోకిలపాలరిన సిచ్చోట పలుల చే గజిఁబలుడి నేన । ... వాసే పెంగిలడం ని ।
శ్రీనివాసుని కోమలి వాణితమ్ము కంటి । యిట్టి మధుమాస మెనసిన నెలమి జీవి । సాను సెలుగింప లేకనిమ్న ... వృ
ద్ధినుదిదోచుచున్నదిప్పటిమిట్టి । సౌఖ్యమద్విగవాగ్నిసంతప్తుగుచుము ॥ గీ ॥ జనకనందనపై ప్రేమచాలగలదు । కిన్న
యమునావననున్నయాసీలక । జాతికెకిరార్పి నాపై యుపేక్షనవ్వ । దతిశయింపచు నింపాంక సంచిదవను ॥ ఉ ॥ ఏపి
లప్పె సుయిన్ దనవు జేగ్చుచు బన్పలివ్వటిల్లి సౌ । ఖ్యాతిశయమ్ము గమ్మెడివనాళలమాకలమాగమనన్ । రాతిరి నిం
బగల్ వకవు కాకరతిన్ గడుంచింతసేయఁగా । కీరరికీలిబోలిమది కెంపు వయు వంశయె చుచుచుండెదిన్ ॥ క ॥ మునిగొ శె
నతోఁగూ । డిన వేళసుఖమ్ము గాకటిన్ దలతునుగ । న్నెరుమిప్రదది యాకోంచలి । నాసవాపిరిన న్నశోక మెసఁయుండెమెగిఁ ॥ సీ ॥
ఆపంచవటియందు నాయింపు ముఖకూడి పశ్చిమంచినప్పుడి వ్యాఘ్రము । సింగినేకుచుదూరకిస్వనంబుల నే ... గ్నై
వాగముసూచి తెంబుసేసె । ఆయింతినెడబాసి నట్టియుత్సేళి చుబెత్తుకుమ్మచ గగంబుననుచు । హంసప్రదోష్టిలనమ్య
జదళనేత్రరోగింబుసూచింపుచున్నదికను । అచటనిదియున్న సీతాపహారకంబు । నిచటనిపుడవ్వి శాలాక్షి నెనయజె
య । సరణిజెల్పెడ శుభశకస్పందలన । గనుగొనెమలత్తులనసరోంతికస్థలములు ॥ క ॥ ఘనముగకొంగలన్ బూనిన ।
హీనకరుస్థంగొమ్మలంచు వనిమంచిమూకం । బొంరగమ్ముధనక । దనమునగబలెన్ డివిహంగ కెతికుతివిజమా ॥ భ
మరమిది మలయమరుత్తా । గమచలతిలకస్తబకముకనిఱ్రాలెడిసం । గమకాంత కామకుసుమద । మమరగిపదినెమ లన
నప్రియాంగనభంగిన్ ॥ చ ॥ అనరజ చూడుమీ ప్రవిరహాతురాలకున్ గడుమానసంబునన్ । దవిలి మరంది మిక్కిమిలదా

గృహుగ[illegible] స్థలోకము | [illegible]కాలమై గుచిరమై [illegible]చున్నది మాట మాటికిఁ | పవనచలత్సుమస్తబకపంక్తుల [illegible] రేకరించుచున్నదిది | గీ | [illegible] [illegible]తకుఁ [illegible] | విభ్రమోద్రిక్తహృదయులై విరచితాంగ | రాగులగు రాజపుత్రుల రహిఁ జెలంగ [illegible] బహుచున్న వనజము [illegible] | క | [illegible] విచిత్రపంపా | వనపంక్తులనంటు [illegible] | [illegible] ముదపులరఁ | క | జలజములనీ జలంబులు| విలసి[illegible] వృద్ధిమిగుల సొంపు [illegible] [illegible]సులలి సవరుచుల [illegible] సూర్యులకరణిఁ | మరియు [illegible] | సీ | విమలాంబు తాలోల కమలాళి కల్హార రక్తైరవేందీవర గంధిలంబు | తృష్ణాసమాసక్తి నిష్ణాతని స్తోక మాతంగ మృగయూధ [illegible] | [illegible] రస చక్ర వాక బలాక [illegible] కావృతంబు | నా[illegible] కలిత భూరి భూమి జాత పవిత్ర భూషితంబు | భ్రమరభం[illegible] నరభరవిభాత | భాను [illegible] బంధుకంబు | కందళిత మకరందాం[illegible] | పంకరుహ [illegible] రంబు పంపా సరంబు | చ | కోం[illegible] జాతియూ[illegible] యాజలజాయతాక్షియా | సలలితవాణి నా[illegible] చందము [illegible] | [illegible] జీవితేశ్వరుడి [illegible] యామరాత్మజా | [illegible] క్రమనువా [illegible] రువ[illegible]జంత యుఁ | చ | [illegible] [illegible] [illegible] ప్రియంబుగ నవ్వలుఁ [illegible] దోక్తులఁ | తను[illegible] [illegible] పతి తామణి దైత్యగృహీతయై [illegible] | [illegible] [illegible] యావనలు [illegible] జెందనట్టియా | జనకతనూజ [illegible] సన్ స్మరియింప [illegible] | గీ | [illegible] వైశలంబు జేయఁ [illegible] వృద్ధి [illegible] తుహ[illegible] | క | రమణతోడి [illegible] | [illegible] నెవ్వి రమణీయ్యము [illegible] ప్రవర్థి[illegible] విపులమువె [illegible] | చ | [illegible] జనక జా [illegible] [illegible] దీపదృష్టిగ [illegible] | కలిత [illegible] పికస్వరమివ్వను [illegible] | క | లక్ష్మణయిచ్చట పంపా | [illegible] | [illegible] | [illegible] | ధరణీధరవరమిదియుం | [illegible] | [illegible] వేదఁ[illegible] మనుజా | క | [illegible] [illegible] | [illegible] | ప్రాకట [illegible] వెలుగుచున్న [illegible] | ప | [illegible] సరోవరో[illegible] [illegible] దలనల్లు[illegible] [illegible] మొదలు [illegible] తేనె [illegible] మొల్లలును మరియుఁ మాధవీ [illegible] వాస [illegible] బృందంబులు [illegible] తిలకాపాలక వకుళవంజుళ నా[illegible] [illegible] వర[illegible] పద్మకాంకోలకోలత్క్రోల తాలహింతా[illegible] సాల తమాల [illegible] [illegible] కేసర [illegible] పాటల [illegible] కేతక కతక శిరీష [illegible] శాల్మలీ [illegible] వివిధవనస్పతి వ్రాతంబులు పుష్పితంబులు పుష్పితలతా వితాన కృతా [illegible] గంబులు [illegible] [illegible] [illegible] ఖకంబులు [illegible] సముదితంబులు [illegible] సంలక్షితంబులు వరసుమ [illegible] [illegible] జాలంబులు [illegible] [illegible] విహ్వలుండగు నాకపరిమితమన్మ[illegible] [illegible]పకంబులై వెలయుచున్న విలక్షణా [illegible] [illegible] | క | [illegible] [illegible] | [illegible] మహుం[illegible]

ప్రియమొదవింపఁగ | జి త్రము గొనగొను చున్నది । యుత్తరిని విజాదులిపరిండ్ర జనింపఁగ ॥ క ॥ తరువులయందిరేరాకసతఁడు పుష్పం ॥క॥ కేళి కావనాం | తరములనంతియంత నొక కావువన స్థలిక్ త్రిసుండితుం | దరమొగయ త్రిక్ గదలి దానె సమీర ణుఁడిందనేకసుం | దరసగసాను భావపరతఁగ విహరించెడివాని కై పడిక్ ॥ గీ ॥ కొన్ని తరువుల సంజాత కుసుమతతులు | కొన్ని మధువాసనా ఘుసుంఘుమితములును | కొన్ని మొగ్గలిభ్గులుగొ మరుమించి | దనరు శ్యామలవనరామణ దాల్చినటు ల ॥ క ॥ ఇదినవమరంద భరితం । బిది సౌరభ సారసహితమిది వికసితమ | న్పదద్రేమమ త్తిలు చున | ట్పదములు వనతరు లవిరులలటిలీనములై ॥ గీ ॥ తేనెలాని యానదీగదిగ్గన లేచి | మరియునపలిపిరులమంజరు లను । డాయ బోళ్ళచున్న వీయ డసనములు । జూడుమిప్పుడనుజ చోద్యముగను ॥ క ॥ తముదా మెలఁడినవిరిజొం । పములనుక సుల్లడమిపరవులిరిచినరీతిగ్ గినువియ్యమసుసుఖములు । నమరించెటి రూపములనుయలరిదిగనుమా ॥ గీ ॥ తరుల సంతతులివి వసంతమున దాని | తగు లునవ్వ లెనిలప్రమ్మితంబుల య్యే | నవియున మ్మోన్యముసు బిల్చునట్లుసాగ్ర । పువ్వ శాఖలనలిరుతుల్ బొదలదనరె ॥ క ॥ కారండవమిదిపంపా | చారుశుభాంబుళ్లమునగి సారెకసతితో | బొరుచు నామది కామం | కూరము లుదయించ జే యుచు గొబ్బునసిచటఁగ్ ॥ క ॥ మంజా కిరకీరూపము । బొందగలిగెనని సదియుభ దటు బొగ డ్తం | జెందియుటుచల నొసకలా | సింధకసుగుణముల సుప్పునదులినదశధీ ॥ క ॥ ఆలలనజూచి తేలియు | నో లక్ష్మణయిచట నిలిచియుందును మదినే । నాతే ఖాధిప నగరము । నాలీలన యోగ్యనై ననఖలషియించఁగ్ ॥ చ ॥ పలు మరు జా న కిగ్ గలిసి పచ్చిక పట్లను క్రీడ పేయు నా | కెలమిమనంబునఁగ్ బొతమ దేమియొకింతయుచింతయన్యనీ | మలనఖిలాప ళ్లేదిచటమంజుసుమచ్ఛదచిత్రవృక్షముల్ | చెలగుచుచింత జేర్చెతిని చెల్వరుదాసిన నాకునెంతయుఁ ॥ క ॥ సీతలజలము చలాబ్జ | వ్రాతము కారండవస్థ వశ్యాంచా రి । స్ఫోటముల రాహంస్యుగసం | ఘాతముగల ంపాసఖ నైన వసజా ॥ క ॥ కనినావ వినాటగినెంగి | న [illegible] [illegible] కుమదిముద మొదవం । బొదలు బహువిధ విహంగస | ముదాయములనమిథులనలగుమంగలనెలమిఁ ॥ క ॥ జవ్వనిపన తిమును । నిన్పటిలఁ ప్రేమనిచ్చనెదలచినచో | నస్వర [illegible] కానుము । నిస్వనభూజంబులయె వ్యనెనసుచు వెతలఁ ॥ ఉ ॥ చూడుముల క్ష్మణాయిచట సొంపెసఁగఁగ్ గిరిచిత్రసానువుల్ । వేడుకతో డఁజేడెలను వృత్తినెనన్వ్యమృగంబులంగటఁ క్రీడ లనెంచుచుఁగ్ గరుల క్రేవలబాలమృగాళికౌగిట | వీడిన నన్నుదాల వేచబెట్టుచునన్నటులఁగ్ చేసిరిచెచిక్ ॥ క ॥ మత్త ద్విజగణయుతమై । చిత్తమునకతి ప్రియంబు జేయ వించటనా | వి త్తరిజూచి తేలియు । నుత్తమ పాక్యంబులంతనొనవయించు జామా ॥ గీ ॥ కానలక్ష్మణనాతోడ కలనినెలని | యానతీమణిముచటి పంపాసరోప । వసవసన సంపత్తినెసనియండ 'కని గనేలియు జీవింపగలను నేను ॥ క ॥ సరసీరుహసౌరభసం । భరితముశుభకరముపేవభా రాపహమా | సరసీసరసంవనా నిల మరసీసుఖంపుదురుధన్యులనిశమునసుజా ॥ క ॥ సలలితయానసమత్ప్రియ | జలజాలిదళాయతాక్షి జానకినాతో । నలమియుడ బాసిప్రాణం । బులనెటులధరింతు వెలఁబొంది వివశయై ॥ క ॥ జననాథుసు ధర్మజ్ఞుం | డనఘాత్మాసత్యవాది యగుజనకుడునఁగ్ | గనిసీతకుశలమడిగిన । జని యేమనిపల్కగలనుసభలో నెనఁగ్ ॥ సీ ॥ తండ్రిబంపిన వనస్థలి కేగునప్పు నేమగుచ పాతివ్రత్యమూని మరని | అప్రడు మెల్లనె వెంటనరు దెంచె నాప్రియ స్త్రీసీ తయందుపతిగాల్లెనెక్కి | యేసాధ్వి రాజ్యవిహీనుడ వికలాత్ముడగునన్ను మది ప్రేమననుసరించె | నావనూమణి విరహాగా ప్తిదైన్యంబునవసనెట్లు ప్రాణముల్ నిలుపనే ర్తు | శుభకరమదోవమమ లేందుసుందరంబు | సురభిళము దివ్యపద్మాక్షిశోభితంబు | నైనతద్వ క్త్రమిూక్షింపఁ బట్టనాడు | మదిని వికలంబునరీతియొదవెనిప్పుడు ॥ గీ ॥ అసదృశంబయి మధురమై యమలహాస్య | వలితమై వాతమై గు

ణవంతమగుచు । చెన్నలరుచున్నయీ రాచకన్నె తాక్క । మెన్న పుటనంగనట దెల్పు మెలదినసుజ ॥ ఉ ॥ శేరివనంబునం
దు వెలవెంది నవీనపరాగను రాగకళ్ళం । గారిణియై నయాఫుడమికన్నెకమస్త్రథకకేళి తాత్మునన్ । గూరిమి గారవించి
ప్రియకోమలవాక్యములచేఁ దమన్నపల్లా దుకతాతిసంభ్రమపిమగ్నమనోంబుజయై నచాట్పునన్ ॥ గీ ॥ శేరిన నరనా
థ్యనతిమనస్విసిక్కృపాంత । రంగకౌసల్యనుజా చిరాజపుత్ర ।। కోడతెందున్నదని వేడ్కఁ గుశలమడుగ । తెదుగనేనేమ నుమి
వార్తఁ దెలుపగలను ॥ ఉ ॥ కావ్యనసీవ్రంతమ్మఁ సుఖమ్మగబొమ్మపురమ్మఁజేరనా । తోవగనంగవచ్చు భరతుఁ గనుమచ్చట
బా్యన్పపస్సులన్ । గేవలమీవనాళిమధిఖేకము దాకొనియావరోచకిన్ । పావనశీలసీతనెడబాసిమహీస్థలినీ్ష్వ శేని
॥ క ॥ అవియిట్లనేకవిధములు । జననాథు దవాథుపోగ్రిఁ జాలింబడగ । సైనిలక్ష్మణుదనెయు క్తం। బనుపహాతంబులన
దచనమాయగ్రజు తోన్ ॥ గీ ॥ ఊరడిల్లుము రామనరోత్తమయిక । బొందెదుశుభంబుశోకము జెందవలదు । మరియు నీవం
టిపేర్మలమానసులకు । నరయనెందైనమదికిమాంద్యంబుకలదె ॥ క ॥ విరహామునబుట్టినవెత । స్మరియించి స్నేహమెతలు
సత్పుజనమం । దరయనతి స్నేహస్థితి । దరగమితడిదయ్యవ త్తిదహింపబడున్ ॥ సీ ॥ కాతరాఘువరసాతలమునొచ్చి
నలేకమరలోకంబుకరిగినైన । దొరకకపోదట్టి దుష్టరాక్షసుడలవాడు బోయినజాడవలయుజాడ । నెన్నటనతడు
న్నమెడగన్నతినవాడు సీతావలితన్నైనజీవమైన । విడుపను గలడు నీవిప్రుడుచిత్తంబునందొడగుమాడికివాని దుర్గంబటను
ను । యింతినిచ్చక తిరిగచ్చి మెలమిజొచ్చి । యుంతినన్యాని దురమున సుర్విగూల్చి । గాథనను నీవికనుదైన్యకలన విడిచి
పొందిధైర్యంబు శుభములజెందుమనను ॥ గీ ॥ వినుమునిశ్చయముగ నాడువిన్నపంబు । విన్నదన మేలమది జాలి విడుపు
మి ॥ సైనరధైర్యంబువిడిప్రవాజనము జెడిన । నకులచేగాదుపన్నిపయత్నము నగాని ॥ సీ ॥ ఆర్యరాఘవ బలంతార
ల్పాహ మలదా కెక్కికనైపదియు లేదు । అవియదన్ గలదాని కన్నిజగంబులనింతైనదొరకని దేమి లేదు । పురుషు
డోకలక్ష్మీ పురుషులవసులందు వెలె జెందరనుటవివాసంబు । అటువంటియుత్సాహమాత్రమనుచు జోలింపుడుర్ వేగ
నాసీజాడగలము । వినుముగాపున శోకంబు వెసనదోసి । రామరఘపతి భావమ్మునమ్మలియక । నకలుపోత్తుండు సము
న్నమహాత్మడధి । ధైర్యవంతుడవగునిన్ను దలుపుమనఘ ॥ గీ ॥ ఈవిధంబున బోధించి యుంపునింప । మూర్తితమ్ముడు వేత
నందియుండియున్న । యామహాత్ముడుశోకమోహాములబాసి । డెందమునధైర్యశక్తుల జెందెననఘ ॥ క ॥ అలఘుతు నచిం
త్యవిక్రము । డలరఘువరుడల సవిచలదగ్రక్రమసం । కులమమలకమలకలితము । నలపంపనతిక్రమించె నంతట నచటన్
చంచచామరం ॥ ఘనమ్ము లౌర్యు కులజకుల్ ప్రకాశమందసందమూ । వనమ్మునంతుజూచివంశపథమునుండుసంతనె । మ్మనంబు
న్నసైన్య రాతిమట్టుపెట్టతమ్ముడిట్టనైకరీతినూరడించియంటి వెంటరాజనెన్ ॥ ఉ ॥ మత్తమతంగజప్రభుసమక్రముడై
రఘురాముతమ్ముఁ । డ్డిగమూహత్తసీకవెళలేరి వెసన్ వెసవెంటజంటగా । సుత్తమవేష్ట నిష్టములనూస్ప సుధన్మము

——— (*) శ్రీరాము లక్ష్మణులంపకృంచినుగ్రీవుండు దిగులొందివారిందెలియుటకై యాంజనేయు లనంపట * ———

వ బలంబునన్ । బుద్ధి జనింపబోయె వనలభవ్యగుణాఢ్యుడు తమ్ముడత్తరిన్ ॥ సీ ॥ కృతఘ్నమయుక్తమూకపద్యోసన్నిధాన సంచా
రులసత్కృతాకారనిధుల । దళింపించియారాజ తనయుల దిగులొంది బరతెంచివానరప్రవరుడదట । నటవచ్చువారినిట్లరసి
ధీరాత్ముండుగంధసింధురమందగాముడు । నతిశయంబుగు భీతియందుమున్ముచు చింతకాకొన నతివిషాదంబు జెందె ।
సప్రమకళలంకరించి యాప్రతాప । లక్ష్మణాధికులగు రామలక్ష్మణులను । మృగకఠిణ్యంబు సుఖపూర్ణ మిలిత మగుచు ।
లెలయునయాశ్రమమ్మడి విడిచిపడిని ॥ శా ॥ స్వర్గశ్రీమదభీష్టరాజభవశక్యద్ధత్తసంపత్ప్రభా । దోర్గర్వోద్ధురపత్తి

కంధరశిర స్ఫోటనపటీయస్వవా । తద్గానకఠిన విక్రమాసమవిభాస్వత్కామ కంగతాథా । సకలగ్రంథకృతపుణ్యాంగ
తమిది యెంతకు సకలమాద్యంబగుక్ । ఇతి శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే కిష్కింధాకాండే ప్రథమస్సర్గః ********
। క । అరామలక్ష్మణులనటి । ఘోరులఘనదివ్యశస్త్రశోభితులమహా । ధీరులనునన్నదమ్ముల । సారస హితేను తదు గాం
చిశంకించెమదిక్ । క । వికలాంతరంగుడయిమరి । సకలదిశలగన్గొనుచును సారె వనములో । నొకచోట నైననిలవో । ప
కదిరుగుచునుండె నంతప్లవగప్రభుడుక్ । వ । మరియునమ్మహనియ్య మహాబలసంపన్నులగునన్నదమ్ములనిక్కురనిరీక్షిం
పుచున స్వాంతమంతరంగంబున భయంబుద్భవింప చంచలత్వంబు జెంది శుభగుణరాజిత రాజధర్మమమర్జ్ఞతమ్మకర్ణటమం
డలేశ్వరుండైన మార్తాండతనయుండును యనుచరులగువనచరులతోడఁగూడి లాఘవగౌరవంబులక్ విమర్శించి మంత
నంబునకు జింతసేయుచునంగయునంతచెంతగల మతిమంతులగు మంత్రివరులక్ జూచియిట్లనియె । గీ । వీరలిరువురు వన
చారులై రహింమది । కపటమిడిచీర పసనులై కడుకురంత । మై నయింకాననస్థలికరుగుదెంచి । దనకుచున్నారు వాలిపం
పననిజంబు । క । అనవినిమంత్రులునంతక్ । గనుగొనిధనుశ్చాపధరుల గదురిపులాదవక్ । జనిరాపర్వతమెక్కిరి । య
నువగుచెరొక్కపర్వతాగ్రముచేరక్ । మ । అంశాఖామృగయూథపాలకులు వేగాస్వీతులై యాశ్రమం డల నాథుండ
గుసూర్యసూనువెనువెంటక్ జుట్టినద్దికక్కలక్ । గొలుపృష్ఠంగదలి పోయిరొకరికగూడొక్కరేకస్థతిక్ । బలిమిక్
గొంతకు గొండనుండెకయుచుక్ బ్రసూనాధివిభ్రాంతులై । సీ । కంపింపజేయుచుక్ గడువేగమున శైలశిఖరంబులంబుల
న్వితిజలంగ । విరులచేగిరిదరుల దరులజెన్న లరెడి తరులభంజింపుచంతటనెగరుచు । శరభశార్దూల మాజాల మృగం
బులజెదరింపుచప్పుడు గ్రక్కదలవుడసి । మరిలేలిపోయియమ్మంత్రిముఖ్యులు కపులప్పగ్రశ్రేష్ఠ మాశ్రయించి । అంద
రంతహరిప్రభు జెందియదుట । భక్తిభయయుక్తులైయనురక్తిబొసగ । నొకరిమొకమొకరికిఁజూపుచు హాలుకగి । యుచిత
వృత్తుంశేల్మోత్స్యయుండిరంత । గీ । వాలికృపమిది యనివాలిదిటవు । దిగులునైవజెందియస్మద్గురుదినకరసుతు । గూడి
వల్కసటువాక్యకోవిదుండు । పవనసుతుడంత మది చింత సరిహరింప । మ । ఇదియివ్వాలికృతంబటన్చిన డుబుల్ వి
భ్రాంతిమీరందరుక్ । జెదరంగారణమేమి వాలిభయమింక్షకోభరంబునుగ । ల్గదు సీవెవ్వారిచల్ల భీతిబడి వేగక్ బారియే
తెంచితిల్లదురాత్ముండున కూర్రుడిందువన మెల్లక్ జాచినక్ తేడాగిక్ । సీ । పాపాత్ముడైనయే భార్యవల్ల భయంబు గూ
డెకోయతెలిపిందు లేకుగాన । గానభయంబేను వానరోత్తమనీకుబరగ యెనీకల్పభావమెనసి । మనసున లెస్సగాగనివిచా
రణ సేయుబుద్ధి యొకింతయుక్ బొడమదయ్యె । నలనీకెప్రుదుప్వక్తమయ్యెంగపిత్వమాశ్చర్య మానిది గానస్థైర్యమెనసి।
బుద్ధి విజ్ఞానమింగితంబునుజలంగ । యాచరింపుము నీవింకనఖిలకార్య । మట్టిబుద్ధినెఱుఁగని యవని విభుడు । సర్వజనులను
పాలింపజాలకధిక । క । అనవినిబువనతేమాజుని । యనుగతశుభమై నవచనమంతయునిటక్ । దినకరతనయుండంతట
ఘనమగువాక్యంబులెల్ల గానిట్లనియెక్ । ఉ । దేవకుమారకోపములు దీర్ఘభుజాల్ జలజాయతాయులా । శీవిష
ఘీకరాశి శరచిత్రధనుర్ధరులైనయల్లపృ । థ్వీవరపుత్రులంగనిన భీతి జనింప దెదయేరిక్కైననే । వారిరియానరోత్తము
లువాలిని యుక్తులని భ్రమించెదక్ । సీ । బహువిధంబులమిత్రపత్రీసంపాదించియుండుదురు కార్యములందు రా
జు । ఎరుటవారల నెవ్వరైననమ్మగరాదుహైచులుగూఢసంచారులెందు । నెలమియెక్కరిచేతనైనగవలయు వారిమర్మ
కర్మములెల్ల ధర్మపరున్ । లాతులవరెనుండి యవనినమ్మిన వారి హింసింతురుచ్ఛిద్రమెరిగిపరుల । తవిధములైన ప్రత్యం
బులెల్లదెలియ । వాలిమది మేధగల్గిన వాడున్నృపులు । బహువిధోపాయ నేత్రులు పార్థివులను । నరులచేవారి మానసం

చెలఁగవలయు ॥ క ॥ అనిలజగాఢసప్రాకృత । జనవేష మొనర్చి వారిమనం । బున గలభావము దెలియఁగ । ఘనశై
ల్లీంగిరి విభుల చక్కఁ దెలియుమీ ॥ చ ॥ పవనజ జూడ మీవలన నృపాలుర భావము మాటిమాటికిన్ । సవినయభా
షణాదళవచః ప్రసరంబుల దుష్టులై నచో । వనమున విశ్వసింపఁగ నెపమ్పకు నాదు సమక్షమందు నీ । రపగతభర్తృలై వసము
నంచుటయే చునిల్వుఁడనంగటే ॥ గీ ॥ విమలహృదయ తేజపీవలి కవి కిమతి । దెలిసి నీప్రమాకు దెలియ నెప్పు । మఱియు
మట్ల గామియన్యోన్య భావనా । మును నెఱింగెదరు దస్తుతయున ॥ తే ॥ అనిమి సచేనాథ సుగ్రీవు ననుపంబడి యిట్లు మా
రుతాత్మజుడెచ్చో । టపగఁ రోయ నృపాలకు లనుపగసచ్చటికిఁ బోవనాత్మదలంచెన్ ॥ చ ॥ అరయవ శాంతభావ్యడనిలా
త్మజుఁడల్లరు రాసదుండనాం । తరభయ భక్తుఁడై నగపినాథుని వాక్యములాదరించియు । యుర్వి న రామలక్ష్మణులకోసనబ
లోద్ధతులుం దురవ్వనాంతరపరిశుద్ధ భూస్థలమూడా నెక్కుతాతఁజ నస్వరూపుఁడై ॥ వ ॥ అనియిట్లు నతనయు డంపిననని లత
నయుండు దృశ ప్రాకృత జనస్వరూపుఁడై యనఘులైన యా రామలక్ష్మణుల సన్నిధికిఁ జనియె నన్న ద్వితీయ సర్గాంబు ॥
॥ క ॥ ఈ విధమున సప్రడాసు । గ్రీవనిపద్యకుల దెలసి కేళ్ర్రవశుఁ । జేపని రాఘవులుండిరో । యాపని కానగమునుండి
యటులంగించెన్ ॥ క ॥ ఆపవనసుతుడుతేనకపి । రూపంబెడ బాసి భిక్షురూపమునంతన్ । బ్రాపించిపంచవనామతి । జూ
పకుల కెఱుంగఁబడని జొప్పున పచ్చెన్ ॥ ఉ ॥ అంతఁప నోజ్జమై మధురమై ప్రమృదూక్తిఁ బ్రసంగనాపహా । మంతుఁడు చెంత జే
రియు సనసర్స్మృతి జేసి వినీతవృత్తిన । త్యంతముఁ ద్రసంఘటిల నా రఘువీరుల ప్రస్తుతింపఁ జో । నెంతయు సమ్ముఖంబు ఘటి
యించెను యథావిధి బూజసేయుచున్ ॥ గీ ॥ సత్యశౌర్యాద్యమరరాజర్షి సములు । తాపసులు సంశ్రితవ్రతోత్తములు
నైన । వారితోనంతటను లెన్ప మీరనూచు । డహన కోమల చతురోక్తిననియెనిట్లు ॥ గీ ॥ ఈ వనస్థలికిఁ దేర నేమికత
ము । మీకు పరకవంబుఁగా రిచ్చుట మృగచయములు । నన్యవనచరులుఁ గాంచి సమాగమసంప । చెంతనంతట తకుల నీక్షించు కొను
చు ॥ సీ ॥ శుభజలస్నానిక శోభింపజేసెడి యతిశుభద్యుతుల చెన్నలరువారు । బలపరాక్రమ వేగ ఘటితుల జేసింహతార్క్ష్య
సదృశులై నడచు వారు । వల్కలాంబర జటాపంక్తులు శ్రీమంతులన ప్రసౌందర్యాప్తి నలరువారు । ద్విరదహస్తోల్లసద్ది
ఘబాహులు సుప్రశస్త సత్వసూర్తిఁ వెలయువారు । శాత్రవాపహ సురచాప చాకుచాప । ధారులై యాజినంబు
లంకరికి వేరవు । నెరనృణులై రైర్యవంతులై నేర్పునిరుఁడ । నిప్పు విచరింతు వారు మీ రెవ్వరయ్య ॥ సీ ॥ ఈపర్వతేంద్రమున
లమిత్రప్రకాశింప జేసెడి ప్రభలచే జెలగు వారు । అబ్జపత్రాయతు లాయత పీనపతులు పురిపవర్గ భలలీల బొల్చువారు ।
గమునా మెచ్చి ప్రలధరణిఁ గేలించిన యుంచు సూక్ష్యలరీతి నెందువారు । అన్యోన్య సంకాశు లతిశ వెరా త్సాకులై దేవ
లోకమునుండిదిగినవారు । సురలరూపముదాల్చి సనకులుసింహ । సంహననుల ప్రతిమశౌర్య సారయుతులు । పరిఘతుల్య
సాయతపుష్ట బాహులఖిల । భూషణార్హులు సౌమ్యులంబూసరేల ॥ గీ ॥ మీర లిప్పుడు వనవాస మేగు వింధ్య
భూరి భూధర భూషణ భూషితంబు । సత్వశౌర్యస్థితులనివ్విశాలమైన । ధాత్రిసర్వము రక్షింప దగినవారు ॥ శా ॥ ఈరిం
ఖాప్పు విచిత్రలేపనములై హేమాభిరామాకృతిన్ । దేవాధీశుని వజ్రముల్ బలె మసందీప్యద్భుజంగోగ్రముల్ । జీవాకర్ష
కముల్ శితంబులగుచున్ జెల్వొందు బాణంబులన్ । క్రేపట్ పూర్ణములై బొదల్ దనరు చూడ్కిన్ భీతిబుట్టింపుచున్ ॥ క ॥
విపులములతిదీర్ఘములున్ । దపనీయవిభూషణాంచితము లిపి జత గా । నుపమింపదగును ఖడ్గము । లపగతకంటకము లై
నయహివరములతోన్ ॥ క ॥ ఈవిధమున భాషించిన । నీవరకున్ గరుణబోధమిం యుంచుకనాతో । భావమెరుఁగ బల్కరు
ప్ర । స్థావముగానై ననేమి సంగతి మీరల్ ॥ సీ ॥ కలడుధర్మాత్ముఁడౌ కపికులాగ్రేశ్వరుఁడు సుగ్రీవుఁడను పేరఁబూర వర్యు

కేతన్న శేతె గ్లానంపఱిచితో ప్రతిసర్వమునధరిగా దిగుచుండు | ప్లవగముఖ్యులకును గ్రథము మావాతిప్పజవ్వనజాక్షసు
సత్కంపవచ్చినాత | హనుమంతఁడను వాడనతడుమీతో స్నేహమొలమి చేయఁగనిచ్చియుంచెనన్న | నతనిమంత్రినిగఁగ నుం
కనిలసుతుఁడ | గత్ని గాచికర్ణ చేరితిమనకొమాని | ఋష్యమూకాద్రినుండితద్ద ర్శనము | జాపదితి రాముఁగతికా
సుతుఁపినసుతు ‖ క ‖ అరిది బల్కి వాక్యవి | భాగ్యాంజైనవనలసుభవరస్థూకక్ | దాగుఘువీనలతోమరి | యాదర
యనిం తైనమాటలాడకయన్నక్ ‖ క ‖ శీమంతుడైన ఘునరు | దామాఱుత సూతిమా కనాలించినస్సే | తామోద వద
నక్తైయుప | పీమఁశలిచిచియున్న యనుజ శేరిట్లనిమెక్ ‖ గీ ‖ మహితధ ర్మాత్ముఁడునుకపిమంతలేంద్రు | దంఁనయునప్రత్త్ర
వరనాప్రశైనమంత్రి | యతడగనిగో కుడునుజ్ఞాతనిచ్చయుంచి | యున్నమనకథకచెద చినన్న యుక్రుడు ‖ క ‖ వినయు
నయవచనశేత్తయు | నినగనయనిసచివుడితని హితమథురో క్తి | గనుగొనిమాటాడుముల | త్వ ణశాత్రవదమన మహా
భవ మైనయుంగక్ ‖ మ ‖ శ్వరముల్ మెండుగనుంకుటక్ గనిపతింతక్ సావధానాప్తిను | శ్వగముల్ గానను వాకమన్యముల
ప్రోక్తవోకవర్ణంకుపాం | దరయంధారణ గానభేదముల సాధ్యంబాటచేబుద్ధియుక్ | గిరమొప్పక్ త్రయిపత్పునీతనిఖిల
ర్థక్ శక్యమిస్సేనిక్ ‖ గీ ‖ శబ్దశాస్త్రమంత చదివి నాతు నిజమ్ము | బహువిధములనిట్లుబల్కుచున్న | యితని చేతెవిన్పి
తింతైనయపశబ్ద | మునఁగనినఁ గేనఁయాద యార్త ‖ గీ ‖ ఆననంబున బొమలందు నయనములందు | నలికమున వాటికన్యము
లైనయట్టి | యంగములనన్ని టందు నెంతైనగాని | గానబడదయ్యె దోషమొకపిమనుడు ‖ వ ‖ మరియు నతి విస్తరం బు
వసం జేతఁస్స దంబకాథ ంబవిలంబోత్సాహితంబును సైహ్య దయకంఠస్థలస్థితంబును మంద్రస్వరంబునక్ బ్రవర్తితంబుట
కలనసంస్కారక్రమసంపన్నంబును నవ్యతగహితంబునాకూచ్చా రితంబును మనోహరసంపాదకంబును నైకదిక్కంబడుచ
చనంబితనిచేను దాహరింపం శేస్సిత్రిస్థానంబులకు హృ దయకంఠశిరఃప్రదేశంబు నదిప్ప కల్యవై చిత్రంబు య్యేనియ్యంచఁగని
వాక్యంబువలనముద్యతాయుధుండగు నట్టిశత్రు ఘనకైన చిత్తంబును రాగాయత్తంబు గాకుండదు నేయని కెంతియు ‖ క ‖ ఎ
వంవిధగుణగణసం | భావితమతినూత యెన్న పాలునకుడు | యాదివిభునకభంకార్యము . లేవహిం సెనరకను పోవ్ర నిలన
నమూహ్యా ‖ గీ ‖ ఇట్టిసుగుణవంతులెవ్వనికడ కార్య | సాధకంబులందుఁ జారియుండు | రంనికెక్ ఘటించునన్ని యర్థంబు
లు | తన్వచోనుచోదితంబులగుచు ‖ సీ ‖ అనుచుశ్రీ రఘునందన వాక్య చాతుర్యలక్ష్మి జ్ఞానండైనలక్ష్మణుండు | శుభ వా
గ్విచారజ్ఞసుగ్రీవసచివనిపవనభుత్రు నిమూలింబ్బెనిట్లు అనఘు మ్మతౌనమ్మ మోక్షునిగుణములు తెలిసియున్న రిమాకధీకని
ధ్రుణ | ప్లవగేంద్రుడైనయాభాను సూనుని జూడ వేడకుడు నింకువచ్చితిమి మేము | అనిరుచ వసమ్ము వలననీవరని యొప్ప | ధ
మునబల్కిలితివ్యాహేమునెల్పొగాగ | మంత్రియొనరింపమోహనమంత్రనీతి | మంత్రినీ వాక్య మాపమబక్ చింతలఁడిగి ‖ మ ‖
అనియుల్ల్యంగినిలక్ష్మణుండవేన వాక్యంబక్కినాలించియా | హనుమంతండతి వేలసంజనితహర్షా స్వీకచైవానశేం | ద్రుని
విద్వద్దయం బ్డనికృమతియైదౌదర్యతో భావఘ్ర్మా | ఘున లారాఘు సూర్య సూనులకసఖ్యా శా ప్తిగల్పెన్మదక్ ‖ వ ‖ అ
నియిట్లు నిలతనయుడనఘులైన రామను గ్రీవులకు సౌహార్దంబాత్మనభి లషించి సన్నదిస్సృతియ్య సగరంబు ************
‖ సీ ‖ అంతనం సమంది హనుమంతుడంసుమిత్రాత్మజుమధుర వాక్యమ్ములువిని | రామచంద్రుడుకపి రాజుచే కార్యముగ
లవాదటంచునాకపివరేణ్యు | మదినిదలంచినమ్మహిజాత్మునకునికన య్యెదు వేగరాజ్యాగమంబు | వచ్చుటనీకార్యవం
తుతింతయుప్రయోజనముపగతమయ్యె ననుచుదెలిసి | అంతనమ్మంతసంతోషమంతుకుడు | నడప్లవంగముప్రంగ వ్రంతస
మదమర | వాక్యకోవిదుడగు రాఘవప్ర వరుని | గూచియిట్లనుకేతుకకుకుడు గొనగ ‖ ఉ ‖ శూరరమ్యగోరగప్ర కర

ఘోరమగాగరతసీరవ్యూరపం | పారవితుకృ౧ధాగటపడు౧ మహద్వ అతా పద్మవ్యాలం | శాగముగై చివి క్రమ యుగి నృదుని
౧౧ ఆగటాపిమకుణ్ | గారణ మేదువత్యు టకుగ్రకల్పనతమ్ము నితోవణోదుగణ్ || గీ || అనుహూమూమంతు వచనమ్మునాలకిం
చి | యన్ను చేసెన్నను జ్ఞాతుడగుడు చెల్పె | లక్ష్మణుండతినీమావాక్యలతయుంకు | పక్షి భక్తుడు౧ దగు గావ భద్రు౧ విక్రము
|| సీ || దశకంఠుండేచుగా జాకర్మశీలుదతిప్ర౧ తాపశాలిమహిక్ష్వధర్మమునను | నగొమొప్ప నాలుగనడ కూలతమ్ముడునజా
తశ త్రుడుసగ్వజనహితాత్మ | డతడన్ని భూగంబులందును రెండవభాగరీతిననేదడణిలను|మభకూగ్ని ష్టోమముఖములా
నరిణాయూసదికిణ శ్యేష్టతు౧ డితడు | గాముడనుతనుఖవలి గాముడుధీన్య | వార్ష్వపరిపాలకుండశల్య గనుపదిక ||
సుకులలోనటితడుకాలిభూరగడుదు | భూజాగతరణ్య దైత్యాదితాం ఆ || సీ || గాజులత్రంత తోదతన్న డుతు
రాజ్యమెడబాసి యడవినుండ | సం పోవనజేగాగాసనిత దేవినాతోదసన్నియనీనకోడ | అంపాంతమునమత తేదస్తి
చూరవిద్యా గాముదదిణ మైజనువిధ యున | ననుకతు దైయొమ్మ సమ్మ వాతలేజానితమ్ము డవే తుల్మూ వలన | దాస భాశరు
బుద్ధెంద్రిక్స్వస్మజుడుపిన్న | నతమునసగ్వజ్ఞడనుట నేనునవందు | వినహూమూనుంతయ ఘనమోవింయనంత | అలిత నది తే
దుద్దాపే శలమణుండు || చ || మహిగనుభోగ్య వాహుదుసమ నరరిని హితానా దయ్య్రతి | గరిహితుదంతాననాంత గనుర
ప్లవు ద్నైయుగ్నపం జైనిన్ని స్ని | మహి మెకగాతనుంవితదమాగవది గొని పోయెనేమునే | నహాముననామతుహాంపదయుంగగ్గ
సుజాతముగాగమె యెవ్వ డణ్ || సీ || శ్రీగనసామంబు కొంది నయొుకయుంతి రాత్తెజుండతుడను వనెమచాడు | తాపతకొం
గనణ్ తా౧పించి గాతసధాగంబుగవనితో(బబలియంచె | సగడు దెశ్ని నుతానరమణభుండతి కూతుడసముడు సు గీవడిపై
గనుగుడు | కలడ దైగగల గాంగా వతిరిగనుడని తాగణ తేముఖ బాని | యవ్విగలతోడ వృకరంబలరవెకి- | విరికి
గదిశ్వగూపసంధి పిీనిట్టు | గక్షముకనీవ నినంతోగాచకిభడు | తెలిగ బల్కి-విని కపికుడ తెల్లకు కను || చ || తారిథమ్ము
నమేమి ఆథరవిగాగన వాటి జేగిహాయూరి సూర్య సుతుంధదగుసు శ్రీ గనియా(క్రయుంగ వచ్చిగిమనిమాయ నూ || క || తసము
తనెసంగియాదక | జనముల తెరయము జెంది జగరధితినె | ముదుగనరినయూగా మున | తినసనయుత విధుని గాన్నవి
హింద గవల నెణ్ || క || మువతర్న తన్నుం జె | వ్వనితం త్రిశరణ్య జే | శారికిన నెయ్యణ్ | గనరి యటువతెనె గత్ప్రహు | తి
పగన యని శగణు జెంద నిన జే తెంచెణ్ || గీ || ఎవ్వ నిగ౧ సాగసంసిద్ధి కల్లనును | వాంఛ నెనయుడు గనిశంటు వసుధ
యంవు | నారఘూద్వహుడీ వానగాధి తి(బ | పాగమెగగోతుతున్నా డుసాగరమున || చ || అనిశముసక్వ సమ్మగనుడు
స్వితలొన్నవ లేప్పహూ చే | నెనరితికల్పిన్న శర శేక్వ గన(గకుమారుడుల్లస | ద్వనత విత మాధ్య్య డు జగ తిత యంత ధి
రుంసుగాముడీ | యనయుక్తడింకు వక్ష ప్లవగాధి పతిణ్ గని యాత్రయుంపగణ్ || గీ || అథ శోకమ్ము విప్లడెయాతిణ్ జెం
ది | శరణుజొచ్చెను గాముదుసకలబంధు | తతులతోడను రక్షింపదగునను సూర్య | ఫ్రత౧ పశ్యంతన్న సమదిక బోడమియు
ప్రదు || గీ || అనుచు నిచ్చి థడునసు ద్వ్యముజనింప | బలిమిని న్నీ గజారగాబల్లుడున్న | లక్ష్మణునికూబిణాతుభ వాక్య ల
జ్ఞ | డు నయసిలాత్మ జూండిట్టులనుదు బలికె | క || అటువంటిబుద్ధిమంతులు | స్వకటిగోర్య౧ థా ది వి వ య వద్ధి తని యు
తిణ్ | ఘటిగస్వదశకనుబునిం|తటమిూరినజనకజాదగగినమహాత్మల్ || చ || సోదరు జెన వాలితనసుందరి జెందిపోరిణ్
జెడల్పగణ్ | బాదగు భీతి రాజ్య మెడ బాసి వనస్థలి జేరియున్న వా | డాదినభ గ్న్య సూనుతున వారియ మొనపుణ నువిరాకునీత
న్ | రాజ్యవృత్తిసన్నిద్దవ పెనకసంపుణు మమ్ము సమ స్తదిక్షులణ్ || క || అన్నియిన్వి భమునుననంతయు | హనుమంతుతు మెల్ల నుధుర
మను సూ క్తులతో | ననుని జేరగతోతా | మనిరాఘుప్రగూచిణ క్లెహవణ మెసంగణ్ || గీ || అనుచు నీరీతిబల్లునయ్యాని

సుతుని । హర్షమునన్టుమన్నించియంతనప్రభు । అలితకర్మాత్మునైనయాలక్ష్మణుండు । యింద్రజిత్తుఁ జంపినన్నతోనిట్టుల నియె ॥ మ ॥ అనుమన్నాతనిలాత్మజుండగుప్ప వంగాభ్యుదయుత్మద్యహో । ఇప్పడానందమ్మా తంతరుండగుటు నాకౌఖాన్మ్య గొంద్యుండుచ । య్యానమీవల్ల ప్రధానాజనంబుగల వాహంతుఁ రఘూత్తంసగా । వృనసీవ్యఁ కృతకృత్య గఁ గనెదవత్యా శ్యా హృష్టస్థితి [illegible] ॥ క ॥ ఘూగాగ్రణిహనుమంతుడు । ఘాంతప్రుప్పొందుసంతసమస్వాంతుడునై । చారు ముఖుండై వ్యక్తత నారనిబ్బ [illegible] దమునువిర్రా ॥ క ॥ అంతటనినిలాత్మజుఁడుహను । మంతుడతిప్రాజ్ఞదాగదఁ [illegible] | మంతుఁగ ఘూ రులనతిశ్రు తి । మంతుఁ గొంచని మెసఖ్య మతిరాఘునల ॥ వ ॥ విపులయశోవ్వి తుండుపి వీరవగుండల [illegible] ణం । దుపుతకాత్యాధుఁ బలెదు [illegible] మైందిపూగ్వులఁ । వపునైతచానిమానినిజఁసఁ మునఁ గపి కం జరేం [illegible] । నృపతంవీక్షం [illegible] కొని వినగ్గిరికేగ కేత [illegible] ॥ వ ॥ యిట్లుపవనపుత్రుండుప జ్ఞీరథపుత్రు లంగపను ప్రత్తుని [illegible] దోష్ఠానిశ్చని మెనన్న తితురియ్య సగఁంబు **

॥ గీ ॥ అపు [illegible] పుణ్యాద్రిసుండి । యాలమతయపర్వ తము వేరియంతశొ [illegible] । వంతులుప క్షీరధళు త్రపరు లతాన । రేశ్వరుని తోహిత్తో క్షులనిబు [illegible] ॥ సీ ॥ పటుసత్య [illegible] వముపాజ్ఞ చూడాచ [illegible] । తవంశసుహితు ధుపశ్రీ । గతనంతనుదు శర్మ రతిపిల్పని జేతపారగుండవిద్భత్ భాహులబలుపు । రాముడీతడు మహారాజ లక్షణశాలియు నళానితోదసంప్రాప్తుడయ్యె । వరనియమూ ప్లినిప్పని ఘాష మొనరింప రావణుండితనిభార్యనుహరించె । గాన వాడున్న ధ్రక రాముగాన లేక । చితకనద్రి కూలనురగోర్వినిపడింది । వారినవ్వా రి జేత వా ప్రసిద్ధ । వలనగటక కరణంబి ఇశ్వనిపడు ॥ సీ ॥ అరిశ్ర [illegible] రామాజ్ఞ [illegible] సంశ్రితి జేసినావ్వ । వతికడమునకృనాలంశ్య గనుల గొలుపులనిశ్చి చేయుసంఖ్య అను నా వ్వ । ఇతితపస్సత్య వాక్యముల నిస్వనుమ [illegible] సువాలించినావ్వ । ప ప్రజ్ఞగత మతి [illegible] మనుండు (శ్రీ) హితుడన నిన్ను జెండె శరణు । జెలగిసీనోడసఖ్యమ్ము చేయ గోరు । అన్నయూ యన్న తమ్ములను త్రమణను । [illegible] నిజధో కృషుకను బూజింపనను । వనిలజుండనరి జుండుహవద మొంచె ॥ గీ ॥ అం దనగ్యంతనై నభయమతి నైవని । దగినమానుష రూపంబుదాల్పి వేడ్క । నలరవినుతుండు దశశనిర్య [illegible] । దశరథ రాముని [illegible] మున ॥ సీ ॥ [illegible] పదేయునుండనకాల వస్సం [illegible] రాఘ । శాలివన పుసగ్న సఘని [illegible] ముల [illegible] । కపినై ననాతో ఇకడుసఖ్యా మొనరింప నవిలసించితి వేని యది యగా తు । పరమలాభంబిది ప్రభువగ్యస్కారమిదిగొ [illegible] । కరము చేట్టి మ శ్యాదగాగవింపు నిశ్శ్చ ముతోపననవల్ల నీరజాప్త । ప్రతువచనంబువిని రఘుప్పుంగవుండు । నట్లమొనరించె నగ్యంతహర్ష మెసగ ॥ గీ ॥ నం [illegible] తోద్ద మొందియప్పు కఁ లెంద్రు । గౌగిలించెను రాముడున్నంత గనగ । నంత నరిభంజనుండై నయాంజనేయు । డప్పు

——* శ్రీరాముఁడు శ్రీవృలాంఛనులు సఖ్యంబు గావించుట *——

తుస్వరూపంబున నయించి ॥ ము ॥ పరగంచారుయుగంబునంగనల మూర్వాదించిస్వియాత్యాసృఁ । మఁబూజించియే ధా విధిఁ విశుల జేమన్నావధానా ప్తిని ద్దరిమత్యంబున నిల్పె వెల్గలరనంతం జేని గాఁరామభా [illegible] రవ్రుతుల్ గనిస్ముప్రదతుఁగతిఁ సఖ్యంబుతత్సాత్తుఁ ॥ గీ ॥ అంతనయ్యిరువురు రాఘవాకఁ సూను । లధికసంప్రీతహృదయులై యధి ముఖముగ । జా [illegible] పరస్పరముశేడ జాడ్కి నికడ । బొందహింగవృత్తి దదిప్ర ప్తి బొందరైరి ॥ క ॥ నీ ప్రియమేస్నేహితుడవ । గాన నమునయుద్దరికిసుఖముదుఃఖమునఁ । గేవల మొకటే యనిను । గ్రీవ్రమరఘువరునిగూర్చి చేమఁ బలికె ॥ వ ॥ సొరియు

నిర్మితంబునకా బలుకుచునంతనంత పవనసుతుండు మహాగజవహనుండగు నీరజాక్షునకుఁ బుష్పితవృక్షసంభవంబులగు నా
సనికటశాఖా విటపి విటపాగ్రమ్ము నడిగి ముక్కస్తు నొక్కింపవచ్చెనట్టి గంధుపవిష్టంబై యొక్క రాముఁడయ్యె దనయ్యెనిల
నూరుండు ఖరుఁడైఁ ప్లవంగమపుంగవుండగు హనూమంతుఁడు సంతోషసంయుక్తుండై రంగుండై చందనద్రుమంబు సుమవంతమగు నొక
శాఖనాఁ మోకహ శాఖనాఁ భంజించి యా పుష్పశయనంబున భద్రింపఁ జేసినంతఁ బుమిత్రానందను చాందమునం జెంతఁ గూ
ర్చుండఁ జేసెను. కొంతియు నత్తపోధనుండగు సూనుండు మెండగు మోదమ్మునఁ నింతికొన్ని కన్నులకొప్పంబు లఖండంబులుగా
వెలుఁగుచుండఁ బొలిపోఁ నయ్యెను నతఁడుల్లంలు నయ్యెననయ్యెననయ్యెనదులగా రాముంతోనిట్లనియె. ‖ సీ ‖ అనఘ రాఘవనే
నిప్పడు నీచేనవారిచే వికలింపఁబడి భార్యచేతఁ బెదరి ‖ గాయపడి ఋశ్యమూకాగ్రముం జేరి శరింపఁదున్నానుచు భార్యం జెంది
తిని. ఆ వాలిచేత మందిరంబు చెడునా భయమొసంగుచుండిన భయవినాశ ‖ యటువలె నాదిక్కువై భయాయమోయన్వి
తమున నీకృపఁ గాంపఁ దలఁచు వయ్య ‖ పక్షిగత్వగ్రహణము మహాభోగయసుతుఁడు ‖ బలుఁడు సుగ్రీవ దలతగ్నవత్సలుండు. కోపి యుడు
కాంతియుతుఁడు కాకుత్స్థవంశుఁడు. హర్షమున నత్య ఁడగనితోనని మెనిట్లు ‖ క ‖ వానర వరసఖ్యంబునకు. కొను ఫలంబుప
కృతిసుఁడనాత్మ తెలిసని. స్థిరమున ప్రజ్ఞాయతాహీకు ‖ కొనవ్వాలిని వధింతుననినవనిలుకేక ‖ సీ ‖ భూరి యీ మహోగ్ర బాణంబులిం
ద్రాశనిసమంబులతిగ్రప్రకాశమ్ములతిశీఘ్రములు ‖ ఋజుపర్వములు కృష్ణ ఖగపత్రయుతములు మొనలుదురుగ కంకపత్రశమూ
లకమ్ము. లగయ తీక్ష్ణాగ్రంబులల్ల ఘనదర్ప భీమముల్ వాలిపై నతివేగ వార్యంగములు ‖ గానయాగ్విధ్వసర్పసంకాశములవి ‖ మత్స్య
రంబులనిహతుఁడై మహీని వ్రాలి ‖ పతిన పర్వతము వలెఁ గాంతియుండు ‖ వాలిని శ్వేకజాడు మోకాన రేంద్ర ‖ గీ ‖ అనుచు
నాత్మ హితంబు గావించుతేంద్ర ‖ ఘు ప్రవరాపటుల్ల విని యఱుకుడిచరేంద్రు ‖ తలికసంతోషనంతుఁడై యానందగమున ‖ వాక్య
పట్లకు కాకుత్స్థవరుని గాంచి ‖ క ‖ రామ భవత్కృపఁ నేనుఁక ‖ గాదిని నాజ్య మున జెందగ నేగిరిక ‖ భూమిజదు నోమ
దగ్రజ ‖ దాఁ గూడి కొనక్క మిస్పడని వేగమునఁ ‖ మ ‖ అని సుగ్రీవుడుఁ బల్క గాథుకనితోనత్తా సత్తోష్ఠి నృపా ‖ సనుజా
వాలిని శాత నాగ్రములవి స్త్రీ గాఁబ్జ హేమా క్రయా ‖ శని గాంచంబులు రామనేత్రములు కాంచల్యంబు బసె గ్లాల్పడే. గని
మెఱభావి శుభాశుభంబులెఱుఁగంగా చెల్వు చందంబునఁ ‖ నా ‖ అనియిట్లు సుగ్రీవుండు రాఘవునితో చెల్వు సమయంబున
వాలికి నవనిసుతకును రావణునకు మెప్పఁ జేవామనేత్రంబు లతుభాశుభ సూచకంబులకు జరిస్పందనములు ప్రభవించె
నన్నది పంచమసర్గము. **
‖ సీ ‖ మరియునిట్లని యెనవ్వాతాంఢపుత్రుండు సుప్రీతుడై రఘుసుతు నిజూచి ‖ యేనిమిత్తము నీవీనిర్జనంబైనయడవి కే
తెంచితివదియనితడు ‖ మంత్రివత్యుడు హనూమంతుఁడా ప్లకుఁ దెల్పె నసుజన్ము డై నలత జనితోఁ డ ‖ నీవనివాసంబు గావిం
పఁగా మారీచ రక్షణలేకుండు చెఱిగిన నఱు ‖ తపహరింవు. నీభార్య నవనిజాత ‖ నాజని జటాయువును గూల్చి యనుచునిప్పు
డు ‖ వేగిరపడి నీవు భార్యా విరహాగ్ని దుఃఖ ‖ భావ మెడ బాయ గలవికభవ్య చరిత ‖ క ‖ ఆనాతిరసాతలమం ‖ జేనిమరిక
వ్యోమసీమ నేనియునుండక ‖ నేనుగొనివచ్చెదనుగర ‖ మైన కులివెలికి తెచ్చినట్లుత్ర్యుతము ‖ గీ ‖ నేనుగొని వచ్చుం
జెప్పక ‖ నీనారీమణినియుగ్రమునిశ్చయమనుము ‖ నాసుతినైగు సుకు నైనకు ‖ బూనిమదిక రామ రాజపుంగవనీత్రక ‖ గీ ‖
గరళకృతమై సభత్య కుశగణిసీతు ‖ సుందరిం ద్రుమినిగూడినసురగలకైన ‖ యస్మరుండు నైన జెందలోక్యంబు గాను ‖ గానవ
య్యెంతి చె ళ్ళోకంబు మాను ‖ మ ‖ అనుమానంబున చేఁ లసంధియము లేదయ్యా మహాబాహనీ ‖ వనితక్ గూర్చి రనికాత
రుండుగొని పోవన్మింటపాకా రామవా ‖ జనసాథా గ్రణి లత్మ జాయను నుదైన్యస్వర్గంబు కంఠంబునఁ ‖ దెనయక రోదన మా

చరింపగనునీశ్రీరంచితికిఁ గాశ్రనచ ॥ గీ ॥ రావణాంతకుండు దహిరాజరమణి । తరణినుండి యుపర్వతాగ్రమునమన్ము ।
నై దుగురిగాంచి యుత్తరీయ్యంబుననభూష । ణములుఁ జుట్టి పడఁ వైచె నదె ఘనుండు ॥ క ॥ అవి మేము దెచ్చి దాచితి । మవి
కుహరంబునను దెత్తుమని గిన్గొంచ నెవో । యవికులజలనిధిచంద్రమ । యవి తెత్తుగనిపు దెచ్చితియనుచు వేకహరా ॥ క ॥ అను
నంతనె రాఘవుఁడు । య్యనజానుప్రియువాడిగూర్చి యిట్లని యెసఁగెఁ । గొనికమ్మ నుమా సౌమ్ముల । గనుగొనెద విలంబ మేలక
పశ్రమమునఁ ॥ మ ॥ అనియాజ్ఞాపితుఁడై హరీశ్వరుఁ డరణ్యాన్యంత రాళంబునఁ । ఘనభూభృత్తటగహ్వరంబరసి వేడ్కన్
జొచ్చి తత్ప్రీతికై । జనకక్ష్మాపతిపుత్రికారుచిరభూషాజాలసంఛన్న కాం । చనచేలాగ్రము దెచ్చి గన్నిగనిభూజాజానికిన్
జూపినన్ ॥ ఉ ॥ అంతట రఘుప్రవీరుఁడల యంబరమాభరణంబులందియు । త్యంతముదైర్యముఁ దొలఁగియంతఁ గ్రన్నలయంబులగ్ర
స్నమొప్పఁగా । మంతమానసుండుడుగఁడు మంచునగప్పినమాడ్కి బేముతో । నంతయు నేలపైఁ బొరలి యేడ్చెను హా ప్రి
యతా…యంచు భోగికిన్ ॥ క ॥ హృదయమ్మున నా సౌమ్ముల । గదియింపుచు బహువిధమ్ము గాసిట్టాళ్ళల్ । గదురఁగ నొప్పె
…రోసము । బొదలఁ బింబము జేరియున్న భుజగము లీలన్ ॥ మరియును ॥ చ ॥ కనుగొనియశ్రుధార లొలుకన్ నిజపార్శ్వ
…నాసినైననత । మ్మునిఁ దుదీనుఁడై కదితముఁ బచరింపదొలంగనిట్లతో । యనుజ మహీజరాత్రిచరుత భ్రమునన్ గొనిపో
…పంబరం । బునఁ గసపౌమ్ములన్ బొదలి భూమిపయిన్ బడవైచె జూడుమిదా ॥ క ॥ ఇవి సచ్చికపట్లుఁ గల । భువిపయిబడినవి
…జమ్ము పూర్వవిధములన్ । బ్రవిమలకాంతులమనక । న్నగకరుపనునై మిగుట్లుగానుండినచోన్ ॥ సీ ॥ అంత నా రాఘ
సండశయైన్ న్యహృదయుఁడై యనగనూజుని గూర్చి యిట్లు బలికెఁ । మాతాండనందనుల భూసీతసాహృణఁడై న్యా…
…సురఁ నేడ్పుచు గిన్నడెనెచ్చోట నమ్మహావ్యసనప్రమండై నయినుగూడెంచు । పఠింపుచుఁ గసనె వాన్నికై పతినేను సు
ర్వరాత్రులను జంపవలెన । ఘడమిను త్రిభిగొనిపోయి బాడను జేసె । రోషమె వాన్నను నాముడిఁ గ్రాసమ ముడిగి । …
కాలప్రచోదితుండగుచు వేడ్కఁ । మొసనితను దానన్నృక్యమ ముఖము దెరచు ॥ ఉ ॥ వనచరవర్య మన్ప్రియుఁ యుపత్యాగతింప
మునే సికొచరం । …మేము లేనియెడ నొంటిగ…చిమాయచే । నెనసీమనొజ్ఞ ప్రిగొనియే గెనుయారిపు దె
ల్పుమిప్పుడే । బసచెవ కాలుసన్నిధికి బాణములన్ బ్రహారించి నేననిన్ ॥ వ ॥ అనియిట్లు రామభద్రుండు కోపగసౌ చేత
…వంగప్పంగవ నితో బల్కెఁ నన్న దిగమ్మ మస్పగంబు ****************************
॥ మ ॥ అనియా నీతి రఘూద్వహుండు ఘనశోకావ్యగ్ర…దై । యనశౌభామృగమాలి హేళిపు… దుఃఖగ్రాప్తుపసం
పూర్ణాలో । చనుఁడున్ గద్గదకంఠుఁడున్న యొక రాజ్ఞానంబులన్…ట్లని యెంచ్ రాఘవ నెనెకంగసలదుష్టారాతియం
దుండువో ॥ క ॥ సర్వ విధంబుల నేనల । దుర్గాంశాధమునికుల మూకోబిడా లమొనుగ । న్నర్వాగమున నెలకొనగం । ధర్వపథం
బుననుబోవ తనిగన గొంటిన్ ॥ సీ ॥ నిజదారారివిరామ నిశ్చయమునఁగ నేఁ ప్రతిజ్ఞ జేసెదన రాతిందురమున । దుర్దమున్సైన్యబం
ధుతమువా గనాత్మవిక్రమంబవసి పైరిపుణ్య తముగ । సవరించినీ వెట్లుసతిఁ జేరియుటి వేగ నానంద మొందెద వట్లసేతు । నెలమిన్
ప్రయత్నమే నిష్ఠ దువిహ్వలభావమువిగియా త్మను దైర్య…మొందుమిా… । భువిని మీవంటి వారికి బుద్ధిల్ఘాభు । వంబుదగదయ్య
నాకురుఁ జనితవాపి । నంతనమహావ్యసన మచ్చినదిపుడిట్ల । నేను శోకింపధైర్యంబుమాన నెదను ॥ క ॥ …కృతవానరు
డనయి । స్త్రీకొరకైవగవనవుచు చిత్తంబు ననీ…మహత్వవహ్ను…జయ…చింత సేయందగునే ॥ గీ ॥ బాధ
ముకొన్న రుదితమునన్ దొరతరనియక । నిగ్రహింపఁగదగు దుఃఖసీర నెలమి । సత్వసంపత్తి నెనపిన జనుల కుచిత । మైన మర్యా
దతృలివిత నాడదగునె ॥ చ ॥ వ్యసనములందు కష్టములయందు భయంబున నీవిచాంతమున్ । బొసగినసైన బుద్ధిభృతి బొం

తన వాడైనయుండు దైన్యమునన్ | తనుమతి నెవ్వడల్పుడగువాడైనయున్ గతదైన్యమెప్పుడున్ | తనపరిఖేదమొందు టుపతాపిధిరాఘవ రాష్ట్ర తిలకంబలెన్ ‖ సీ ‖ ఇవిగో యంజలి యొడ్డెదను రాఘవనే జనసన్నిన్ను బ్రసన్ను జేతు | నీక పౌరుషంబాశ్రయింప వేడెదను నాకు బొరనంతరంబీవు శోకమునకు | నెవ్వారు దమశోకమెనని వర్తింతురు వారికి మది సుఖావాప్తి లేదు | లేద బుద్ధికిని సంధి గను జీవింపటకు గాన రాజేంద్రయా శ్రయింప | మెలమి ధైర్యంబు శోకించి వలదు హింపము | చెలిమిచేబల్కె దను పదేశింపలేదు | నేమనామైత్రి నీకు నొసంగి యున్న వాడను | శాస్త్రి గనుమింక దైన్యంబు బాపగదు ‖ గీ ‖ అనుచు మధురప్రమోక్తులనగదె రేంద్రు | తనన యింపగ దర్పుని కి ... శోక | మశ్రు సంక్లిష్టమగు ముఖమంశుకమున | దుడిచికొని యుపలక్షితుండయి మరియు ‖ సీ ‖ ఇపగనాజును గౌగలించి సుగ్రీవు వచనమట్ల | ననినోవనచరేంద్ర | యనుర క్తతమహితుండవు సన్మిత్రజేయుదగు వచ్చి తగి నీకు గనెనదివి | తనన యుందిలి విసీవటు గాన యీ నేను పూర్వపు భావంబు బొందగలిగె | యిటువంటి బాంధవుడీ వేళ నిక్కి లిదొరకుట యత్యంతదుర్లభంబు యింక నేమన్న నీక్రియ యుక్తమైనట్టు | కొనిదనికిరాక్షసుండి క్రూరకుసుమము | రాక్షసుడగు రావణుని యారయన్ ద్రయత్నం | మెలమి జేయంగవలసి నది భుతు వేగ ‖ గీ ‖ నిశ్చ లవిశ్వాసశాలి నా నెరు జేయ | వలయునేడది దెల్పుమువర్ణములను | మంచిభూమి ఫలించి వితముద్దిసిన | సకల కార్యంబు లికనీకు సఫలమగును ‖ ఉ ‖ పవకి మానిని ... దరినిద్ధ ... సంచుటగి ... | దానిష్టంగ నుస్త్రివర ... దిసమ్ము పూర్ణమం | జేనికమానసే ... యెన్నడు నేనన్న తంబులాడ | ... సత్యనిష్టపై నిది దోసము లేదన నిన్ను ముట్టెదన్ ‖ ఉ ‖ అంతప్రహృష్టుడయ్యె ప్లవగాగ్రణి మంత్రులతోడ రాఘ ... | ... ప్రతిజ్ఞ జేసి సచివులంపడి ప్రియమప్పగనప్పడే | కాంతము సంకుని గ్రహసుఖంబును దుఃఖమున్ పరస్పరం | ... మంజలించుకొన చిట్టల రామహరీంద్రులున్నెడన్ ‖ చ ‖ అలనృపశేఖరుండతిను హాత్మగుణాన్విత రాజ మౌళి వా | క్యములవిని బుద్ధి సంగదధియుండలవాన వీరముఖ్యుడా | జలరుహ జాలబంధు తనుజన్ముడు వేడ్క జనింపనప్పుడే | దలచెప్పగా గ్యమైనవులకార్య మునామది నాదరంబునన్ ‖ చ ‖ అవియిట్టివి నెస యుండిన కులగ్రామణియైన రాముని వాక్యంబులా | ... కృత కార్యనిగదియుని హర్షంబుమెందెదనన్న దిస ప్రసన్నగంబా **************************

‖ చ ‖ అంగటనారఘుస్త్రి పరుడాడిన వాక్యము చేసెనంత యున్ | సంతస మంతరంగ మెసగంగ ప్లవంగమపుంగ వుండు వా | న్వంచసింత్మ నాగ్రజాలి బాహుబలాధ్యుని శౌర్యధైర్యధీ | మంతుని గూర్చి యిట్లని యెమర్తునవుకితలిపికిట్లిగన్ ‖ చ ‖ అనిశము నేను కేల్ఫులకునైతిన గ్రహపాత్రుడ నాసిజం | బెనయుట గీప్తసద్గుణ సమేతుడవీన్ మదియ్య సఖ్యమిం | తనుసుకరాజ్యమైన నిసగన్ ముద దెంద గళిర్య మా గదా | యనఘుభవత్ప్రసాదమున నాత్మపురంబది యెంత రాఘవా ‖ గీ ‖ అగ్నిసాక్షిగా నాప్తత నయ్యనిని | కల్పైనట్టి నేను నఖిలమిత్ర | బంధుతతినడుమ పతాతుడనైతిని | రామ రఘుకులాబ్ధి రాజబింబ ‖ క ‖ నేనును నీకనురూపుడ | నైనవయస్యుడను తెలిసి దదిమెల్లగనీ | వేనాత్మగుణంబు లరుచి | బూని నుతింపుకొనదగదు పుకుడవరేణ్యా ‖ క ‖ ఎలమి మహాత్ములు కృతకృ | త్యులు నగుమీవంటి వారితో స్నేహమూని | శ్చలమగు ధైర్యంబాస్వ | జ్ఞంబకున్ బలె తెలియగా రఘుకులశేఖరమణీ ‖ గీ ‖ రజితమైనియు మరిమహి రజితమౌని | రత్నములునేని భూషణరాజి యొని | భువిని వివిధంబులని సాధు జనధనము | సాధుజనులు బొందుదురు బాహ్య ప్రసఖ్యులగుచు ‖ సీ ‖ అధ్యుడైన దరిద్రుడైనను సుఖయైన దుఃఖుడైనను దోషరహితు | డోప్పరియును సఖుండౌనర నుత్తమగతి గాఘనసఖుని కై గారవమున | ధనమైన దేశమైనను సుఖంబైన నన్యత్యజియింతురలవయస్య త్వముకని | అహుచిట్లు ప్రియముగా ననుసారింద్రుని గా

చియటువంటి దేహ్నిహామునగనవుచు | రాఘుప్రదుబలోత్కటాంతిసుతా్రమునిబలె | భాస్వ కుండునబుద్ధి సంపన్ను డకుచు | కన్నులకుచున్నలక్ష్మణునన్నిధాన | మునను మదిలోన నత్యంతమూడముబూని | వ || అనియిట్టులద్ది నాంతసిశ గిరిపై శయ సించియంతకే | గినముకునాకు పచ్చికన్ర కేవననిల్పడియున్న రామల | క్ష్మణులవ హాబలాఢ్యులనుగాంచిహారీశ్వ గు డంగ టకానం | బునకేనదృష్టినుంచి యొక్కభూరుహామున్ గనె ంతకంబునన్ | క || కించిద్గళవులమువిక | కింబిసవై వృమూల నావరించినమదవ | భృంగకలదళికులములచే | నంచితమయిదనరునది మహావిస్తృతమై || క || బహుళదళాస్వితమై సుమ సహితంబైనరుచున్న శాఖనులద్దను | శహామున్ శీలిచి తెచ్చ్వాక | టహాకమునర సుతండాన చానా స్తరణంబున్ || గీ || అంతనుయ్యోగ్గదరా స్తీనుశైనయంత | గాంచి యనిలాత్మజుండు లక్ష్మణునకట్టి | సాల శాఖక దెచ్చి యా స్తరణ మునించి | ప్రేమవినయా ప్తిగూడుకాండవెట్టినప్పుడు || వ || ఘనతరసాలవృక్షపరికల్పిగమానులపర్వతోత్తమం | బునఘనుభోగి [illegible] స్తునఘుపుంగవనయ్య భిరాము రామునిన్ | గనుగొనసుప్రసన్నమయుగన్నడు వాసిధిరీతిసంజెన | య్యనిజుకునంప్రసన్ను డయియిట్లనె సూత్మజుభో క్తినా ప్తగన్ || సీ || భార్య లేచే వెడలింప బడి నాగ్య నెడబాసి గడచుచు వెతలచే నదవజే దుదిగులాందియిగతిబుఋష్యమూకాద్రి జేరినేనుచాత్మ్రింతచిత్తుడనయి | భార్యవైరా ప్తిభయ [illegible] ర్గి [illegible] లనోరఘూత్తమయుష్ప | డావాలిభయమనగాతుడనయిననాకభయ [illegible] బొనంగు మోగఫలలోక | భ [illegible] వాక [illegible] స్వభావముగల | సన్నునగ్బోవ్రి వనమాటాడ వెన్నెటవన | యనఘ లేజన్న ధర్మజ్ఞుడలకత్వ | వంశజు [illegible] నె వా గూడిన || క || ఇలనుపకారమెఱిగి ని | ఫలమన కారంబెరిత్రి ఘనముగనుకనే | నెలమిసె [illegible] ఘార్యను | బరివి గ్ర హించినలవానిబట్టిసధింతున్ || సీ || ఇవిమహాగ్నాగమ హేందాది శనిసమంబులుద్యత్సృభంబుపుంగ్రమ [illegible] | [illegible] ఖపర్వముల్ హేమభూషితములును కకాతికేయువ నొంద్య వముల | కంక [illegible] ఘటాకలిత [illegible] ఘనంబులుద్భ [illegible] ప్రదీప్తములును | మహాసమోఘంబులైమద్బాణముల్ సూర్య తికబకగుసరోషదననమ్ములకాంజ | అట్టికరము [illegible] జైనభార్యాస్వసంజ్ఞగలిగినశత్రుప్రక్ సంహరింతు | నపడిపుడుప్రలిపడి పర్వతములోలి | [illegible] జబడి [illegible] కన్నులన్ జా [illegible]

|| క || అనియిట్లు రామచంద్రుడు | నెనకునబల్కినని వాహాసీపతిరవిజుం | డనుపమహాషోద్భృలసె | [illegible] సబొ [illegible] సాధుసాధుపనియిట్లనిరెన్ || సీ || ఓ రామనేనుశోకోపహతాత్ము ండనెల్లశోకార్తులకును వె గతియు | గాన [illegible] నగన్నికుజారసీచింత నేనుప్రలపింతనిట్లు | ప్రాణదాన మొనరబూనిమిత్రత్వంబునన్ పికపీసగ్ని సాక్షి [illegible] | [illegible] ముంలకన్నమాన్యునిగానన్ను జేసితిసత్యముజే సెదేను || వేమకువయస్యు డపసనేపశ్వసించి | [illegible] లేను | హృ దయగతమయ్యె దుఃఖ మెయ్య దిమనంబు | నదిమె వెతమొంద జేసె డినవుదినంబు || క || [illegible] వర్తెం | బనివద నంబశ్రు వీడి [illegible] ను చున్ | ఘనబాష్ప రుద్ధవచన | [illegible] కలబు [illegible]

|| క || భూరినదీపూర ముగది | బారుచునన్న ట్టిబాష్పవారిరయంబా | సూర్యకుమారుడ [illegible] | శ్రీరాముల [illegible] ధైర్య శేతువ తోడన్ || వ || ఇవ్విధంబున నెడ తెగనిజడిబోడమి సపకుఘ సన్ దొడరి ప్రదముబుచున్న కన్నీ రుదిట [illegible] వారించుకొని కడుదుర్ధరముగడలుకొను కన్నవమను దవిగుడింపుచుమట్టుమీరకనిట్టూర్పులదిట్టనమెట్టకేలకు బట్టుపడ నిట్టులనెరఘుకులపట్టభద్రా పూర్వమునభర్వభుజగర్వశాలియగు వాలినాపాలిజ్యసామ్రాజ్యసంప్రాజ్యమగురాజ్యపద [illegible] ప్రాణములకెక్కుడగుమక్కువగలమత్కులకాంతనపహరించిపరుషభాషణంబులన్ బలికి బరిభవించినత్వ రంబునబరం [illegible] లించిమదియ్య సంబంధులగు బంధువుల నిబంధించియు సంకటంబొకద్దు రాత్ముడగు స్వల్పులియు డుమ [illegible]

[illegible] నిట్టివాలిక్రి యెట్టిప్రశక్తం బాకశంకరమునకు [illegible] తెలిచితిలోకము నలో కులందరకు దరంబు జెందినందలు హట సహాజంబు గాజేయనివు [illegible] ॥ కేవలమున [illegible] గా । [illegible] వైరహాతులగలుగగా । నీవిధికష్టములబడియుఁ । జీవము [illegible] ॥ సీ ॥ నేనునిల్చినచోటనిల్తురెం దైనలో నలయుచోటికి వెంటవత్తురెపుడు । యావాన రులుగ [illegible] పుత్రులై నన్నుసంతోషించు [illegible] । గాననేకుసంగ్రహాముగానాన్న లి జెప్పి తినికి పెక్కుజెల్పనేల । [illegible] వాలి [illegible] ధిక విక్రమ [illegible] నాకును శత్రుఁడగును గాన । యట్టివాలివధం బైనయంతనాడు । దుఃఖమణఁగది నే [illegible] జీవితము రాముశోకార్తచిత్తుఁడనయి । కడకు దెల్పె దనిది యెశోకమునకవధి ॥ గీ ॥ శోక రహి [illegible] సక్త [illegible] యఘవయస్యుఁ డగుచు । యనగనిట్టివాక్య మాలించి రాముఁడ । య్యా నతఁడాజు కూడి [illegible] ॥ ఉ ॥ పనిమిత్తమిట్టు జనియించెను నీకయి వైరమెల్లను । త్రా మునిపట్టి కేనిది యథార్థముగా వివరించ [illegible] । నేన దినట్టికారణమునెన్ని గనక స్వవిచారబలాబల । స్థితిమమునిశ్చయించిగద పేనెకనంతరకార్య సంగతిఁ [illegible] । [illegible] గదరుమదినివిన్న యుంకొనక్రోధం । బున్నతిగవిజృంభింపఁగ । నున్నదిగద నదివిన [illegible] ॥ క ॥ నేనామాటలో నెక్కఁడి । బూనితనువ శరముచితతపమునఁ బరునె । లోకభవద్రిగ్దాలో । [illegible] చెల్ప నల్ల వాక్యముగమురఁ ॥ క ॥ అనియిట్టులవ హాస్యమునా । యినకులవిమలాలంకారుఁ డా సిద్ధీండ్రుఁ [illegible] । బహుమానమందెనల్లగ సుకీశులతోఁ ॥ క ॥ అంతటవశీహృష్టముఖుఁడై । యంతయున [illegible] లక్ష్మణాగ్రజు తోఁబా । స్వంతుని కామరుండెంతయు । చింతలుడిగి మదివిట్టులజెప్ప దొడంగెఁ ॥ వ ॥ అని యి [illegible] సంబునఁదన పూర్వ వృత్తాంతమెంతయు నడిగినసొండిట్ల నాదరంబొప్ప నెప్పందొడంగెనన్నది [illegible] ***************************************

(*) శ్రీ రామచంద్రునకు సుగ్రీవుండు వాలికిఁ దనకుఁగల్గిన శత్రుత్వకారణంబు తెలియంజెలుపుట (*)

[illegible] డియవృత్తాంతమేదిగలదో । యదియుఁదెల్పె దనో రామయాలకింప్ర । మెప్పి ధంబుననే భయంబెనసి బక [illegible] పగిదిమూకశత్రుత్వమెనగెనెలమి ॥ సీ ॥ రామరాఘవమదగ్రజుఁడుకౌశ్రవర్థిమసంగ్రామవిక్రమశాలి వాలి [illegible] యుడయ్యె నాపట్ల నట్లనయ్యె ండెనెయ్యమునముద్ప । మాతండ్రిజనినపింమట మంత్రులత్యంతసం [illegible] వేడ్కసుతదంచు । ప్లవగరాజ్యమునకుపట్టముగట్టిరిద్ధరనతండుపిత్రుపితామహాప్త । భూరిరాజ్యమొనర్పఁ [illegible] లీల । చుండెనే సంతసమ్ము తనెందిభృత్యు । పగిదినెమ్మదియూని సౌభ్రాత్రమతని । చెంతనెప్పే శముద ముసఁజేరి [illegible] ॥ మ ॥ అలుకఁదుందుభికగ్రజన్ముఁడగుమాయావిప్రతాపాధికో । జ్జ్వలుడవ్వాలికిదానికిఁ వనితకై శత్రుత్వమై [illegible] వ్వలరేయిఁ ప్రజలందరుఁ నిదురబోవఁ వాడుకిష్కింధముఁ । బలిమిఁ జొచ్చి రణంబుజేయఁబిలిచెఁ వాలిఁ [illegible] ॥ క ॥ నిద్దురబోవ్వచునాధ్వని । నదిరిపాటుననులివినిమదగ్రజుఁడంతఁ । వద్దనుచునింటి లోలన । ముద్ది [illegible] సున్నెనుయంతమెుర్రి [illegible] ॥ క ॥ [illegible] వేగమన్మనందర । బడదోయుచునప్పడిట్లుబహురోష మునఁ । [illegible] డలెనతఁడయ్యె హితునిఁ । బుడమిఁ గూల్చు టకుఘోరిభుజబలుఁడగుచుఁ ॥ గీ ॥ అంతనేనును సాహోదరమందివాలి । తో డనేజనియుండిరికూరముగనె । యాసుకుంతంతనున్మిమ త్రాసుడగుచు । సంతమముఙాచివరుఁ జెత్తెనధికముగను ॥ ఉ ॥ పను నువెంటనంటిపరుఁ జెత్తెగ సత్తియుద్ధమింపుఁడుఁ । [illegible] నిలతుఁ [illegible] దెసవెల్లగన్న దెఁ । [illegible]

బుధగణముతిభూనాథున్ శార్వరీ వేగ జొచ్చిన । శ్యామసద్వైత్యంబుగ్రవములత్త్వలసన్న ధిమంతిమంగటకా ॥ క ॥ బలి ముపక్రో
శించినయా । బలియనిరిభ్రసధికరోష పరవవుడత్యా । తులప్రాసయుడగుచుగన్గొని । బలి కేకా ననుజూచి దేవపతి సుతు
డంతకా ॥ మ ॥ వనజాప్తాత్మజయుండుమిచ్చట బింబ్బాగంబునకా డెంతలా । జనినేనందు రిభ్రన్వ ధించి తెడలిచ్చా వత్తు
నంచాకన । న్నసనెవకా బిని వెంటవ త్తనసుతుకా యాచింపన వ్వాలియుకా । దనకా దంబులపై ననానయుడి యంతం జొ
చ్చితబ్బాగముకా ॥ క ॥ అంతప్రవేశించతని । పాంతము గానయ్యె నొక్కసంవత్సరమా । ప్రాంతమున గాచియుండి
న । నెంతో కాలంబతిక్రమిం చెకా నాకుకా ॥ గీ ॥ అంగనస్యంత మేనతిభ్రాంతినైనపి । జనిన బహుకాల మతని గన్గొనకన
న్న । నాదరంబునదలచి నైనాదరమున । పాపమాశంక చేసితిభూపతిలక ॥ సీ ॥ అంతట బహుకాల మరుగనచ్చి లము
నసతఫేనమాంసర క్తములు వెడలు । గన్గొని దాసినేను ఖేదమందితి నట్టుడై తేయులాతుకా రవము । వినవచ్చె సంగరో
ర్విని మెలంగినయస్మదగ్రజు రోదనధ్వనులవింటి । నాచిన్నములచేత హతుడయ్యెమదగ్రజు డయ్యెనని నిశ్చయించి నేనాత్మనంత ।
బిలమువాకిట గిరిమాత్రశిలను ద్రోశి । యుధికశోకార్తుడునగుచుతనికుడవ । మిచ్చి కిష్కింధకుకు జేరవచ్చి తత్ర । మం
బుదెల్పితినే రామమంత్రులకును ॥ గీ ॥ అంతనమ్మంత్రులా ప్రలత్యంతముగను । చింతచే తెలించినను దొరంజేసిరపుడు । చిం
తలేకను రాజ్యముం జేయుచుంటి । సంతతము న్యాయమార్గప్రసక్తనేను ॥ ఉ ॥ అప్పుడు రామ వాలి యసురాధిపు నారిపు
జంపివచ్చి తే । నుప్పనజూచి రాజ్యమునకుకా దొరనానను గోరకతిమం । బుప్పతిలంగ నేత్రములనుగ్రతరోక్తి మదియ్యామం
త్రులం । దెల్పనబట్టితిట్టిబ్రతుకిటంబచరించిన నెంచిచూడకకా ॥ గీ ॥ అట్ల పాపాత్ముడా వాలినట్లు తేర । నీకనిగ్రహ మొన
రింపనేతుఽబల్మి । నైననాబుద్ధి గౌరవంబుందిభ్రాత । యనుచునట్లు బ్రవర్తింపదయ్యెనప్పుడు ॥ వ ॥ అలమద్భ్రాతరిపుకా
వధించిన గరంబుఖ్యకా బ్రశేశించనే । నలధీరాత్మనియప్పటట్ల గనియాహ్వానంబునకా గౌరవం । బలరకా మొక్కిరితి నాత్మసంత
సముతోన వ్వాలి లాలించి నూ । క్తులదీవించక నుండెన త్తరిసతిక్రోధంబుసంధిల్ల గకా ॥ వ ॥ ఇట్లనతేన యుండు రాఘవు
నితో డెలిచెనన్నదినవమస్సర్గంబు **
॥ క ॥ ఇది శ్రీమద్వాల్మీకి రామాయణ । మిది కిష్కింధాఖ్యకాండ మింకసుధీతుల్ । మదమంది శతవజేయుచు । తుదనెంచగన
య్యెనిటకులొంబది సర్గాల్ ॥ సీ ॥ అంతసక్రోధసంభ్రాంతిసంరబ్ధుడై వచ్చు చున్నట్టి యవ్వాలి జూచి । హీన మొన
ర్చగమదినిచ్చ చేనేను ప్రసన్నుచేయదలంచియన్న యనుచు । నిట్లంటి రిప్రవర్తించి యామహాభాగ్య వశమున కుశలివైన
చ్చితీవు । నాథనందన నీవనాథుండనగు నాకు నాథుండవైతివన్నగనొకవు । గావున ననేక రుచిరము శ్వాపత్రంబు । నకు
చుసుఖయించు పూర్ణేందు ముసను కరించు । చామర సమేతముగ సితఛత్రమిదియు । నేను బూనెద గ్రహించుప్రమీవధీశ
॥ ఉ ॥ నెనొకవత్సరంబు నృపనీవున రాగమనాఖిలావముకా । బూనిట నుండియుం బిలము బొంచుక నాతుడనైతదంతర ।
స్థానమునుండి ఫేనవిలసద్రుధిరంబు దొరంగజూచియుం । తోనగులొంది యబ్బిలముత్రోవకుద్రోచితి నొక్కశృంగముకా,
॥ క ॥ అచ్చోటుబాసినగరికి । వచ్చియుడుఃఖంపుతున్న వానికిగనినె । నిచ్చ యొన చతాక నుండిన । నిచ్చట పట్టంబు గట్టిరి
మంత్రిజనుల్ ॥ సీ ॥ కావున నాతెల్పితమిఖింపుమయ్యయీ రాష్ట్రంబునకు నీవె రాజవికను । మానాహుతవు నీవు తేని
బో దొరనై తినిక నేనుతిరముగా నెప్పటట్ల । పాల్పొందనుంచు నిప్పురజనుల్ మంత్రులమదధీనమునిలిన మహితరాజ్య । మ
పగతకంటకమా త్రయించుపుమునిన్ను చేతాదకోపము జేయవలదు । సమదశా త్రవహరణ ప్రసన్నహృదయ । స్వామి కే
తెదమాలి నంజలియొనర్చి । బలిమి నేతెంచి మంత్రులిప్పౌరజనుల । రాజకంబయ్యె నియ్యకతకా రాష్ట్రమనుచు ॥ క ॥ పట్ట

మొనగట్టి రింపదిమది । నెట్టుకొని యంత నేను బ్రియముగ ననినన్ । బుట్టక నెనరింతుకయున్ । నెట్టనసభలోన దిట్టె నిష్ఠురభణితిన్ ॥ చ ॥ శిరమున నంజలిన్ గదియ జేర్చి దశేశ దిగంత రవిరసం । హరణరణప్రవీణ సుమహాబల నాపయి రోషమూన్పి । వ్వరజనమంత్రివర్యులు గ్రభుత్వము నన్నొనరింప జేసిరి । ద్ధరణిని రాజకంబయి నజాకృతి సుకీర్తని గూడియుండగన్ ॥ మ ॥ అని నేనెంత ప్రియంబుగా ననిన పల్లాలింపక వ్వాలిధి । క్రోనిక హింసించి తరిమెను నన్ను నయనేక వ్రాసల త్తద్దినం । దనపూర్వోక్తులనంతటన్ ప్రజలను వ్రాసి హస్తలౌ మంత్రులన్ । మన మొప్పన్ బిలిపించి యిట్లనెను హృన్మధ్యంబు సంతుష్టతన్ ॥ సీ ॥ వినుడు మీరిపుడు మా వృత్తాంతమాద్యంతే మును మున్ను మాయావియను దనుజుడు । నడురేయి వచ్చి యున్న గరంబు చెంత నన్ను నిజేయ వెడలిరమ్మనుచు బిల్చి । నదియు మీరెరుంగరె యప్పుడల్ల కఠోరయుద్ధకాంక్షిని జంపసుద్యతికను । వెడలంగ నగరు నా వెంట నేయి యారదిలెనయు డే తెంచెన ధ్దానవేంద్రుడు । డిగ్వ్యరంగని పర్వత్తియుర్వి మొకట । బిలములోనికి చొచ్చె వెచ్చ్వరంభీతి జెంద । ఘోరమగు నమ్మహాబిలద్వారమేము । జేరజని జేరెసిందునవైరి యనుచు ॥ గీ ॥ తెలసి యిట్లంటి నవ్వతో దినకరసుత । యిమి నే వచ్చు పంజాకని చటనుండు । మరిని ద్రుంచక రానునే సంచునితడు । నిలిచియున్నాడనను వచ్చిబిలము జొచ్చి ॥ క ॥ ఒనిసంవత్సరమునకు । ద్దనుజుని నే వెతకి వెతకి దారోగనిపోరన్ । దునిమితి సభృత్య బాంధవ । జనములతో బల్మి బాహుశౌర్యం బెసగన్ ॥ ఉ ॥ అంతట నన్ను ఖత్యుతమ హారుధిరౌఘము లుబ్బునప్పిలా । ధ్యాంతర సీమ వే వెడల దారగ జాలక మెల్లమెల్లనే । గొంతయతిక్రమించి తుదకన్ బిలవక్త్రముగప్పియున్ననే । నెంతయు పేరబిల్చిన నదేమని బల్కుట లేమిన త్తరిన్ ॥ మ ॥ కడు దుఃఖంపడునాత్మ నేను బిలవక్త్రస్థాన పాషాణము । న్పదు పాదంబుల ద్రోలదన్నెట యథాపూర్వస్థితిన్ వచ్చి నా । గూడన్ సుగ్రీవుడు మంత్రులున్ లేమిని మదిన్ గ్రౌర్యంబు కోపంబునన్ । బొడమన్ గన్నుల జేగురుల్ గదుర సంభ్రాంతాత్మ వైరస్థితిన్ ॥ క ॥ తన కెన్న డునారాజ్యం । బొనగూడునె యనుచు గోరుచుండును వీడెం । తన్నశంసుడు పాపాత్రుం । డెనయకొనకుకలచి యేగెగా బురికిన్ ॥ క ॥ అని యిర్విధమునసభలో । నని యావానరవరేంద్రుడగు వాలి వెసన్ । ననునేక వస్త్రధరుని గా । ననిచెరిగా బొరి వెడల నప్పుడపగతభయుడై ॥ సీ ॥ అతడునాడు పదంతి నపహరించి యునన్ను వెడలింపగా నూరు వెడలి నేను । తద్భయంబున సముద్రపనాఫ్పృతంబై యీ ధరిత్రిస్థలం బెల్ల దిరిగి । యీ ఋష్యమూకగిరీశ్వర మొక్కకారణమున వాలి చేరంగ రాడు । గనుక భార్యావియోగజ దుఃఖహితుడనై చేరితినిది నీకు జెప్పితిప్పుడు । వైరకారణ కథ సవిస్తారముగను । గాసయపరాభమరయ నింతైనలేని । నాకునం ప్రాప్తమయ్యెన స్తోకమైన । వ్యసనమిది గంటివే రాఘువ పవీర ॥ క ॥ వాలిభయంబున నెడ ద్రుతి । వాలిన నాకభయ మొసగు వాలాయముగ । వ్వాలిననిగూల్చి జగముల । నేలెడి శ్రీరామ కృపవహించిముదమునన్ ॥ క ॥ అని యిర్విధమున నిజాం । తన ధర్మజ్ఞుండు సూనుడగు రాఘవుడున్ । తన ధర్మసహితము సూ । క్తివిలసనుపక్రమించి గేనుచ తనితోన్ ॥ క ॥ రవినిభములమోఘంబులు । నివిమామకనిశితశరములిట్టి దురాత్ముల్ । డవుసట్టి వాలిమీదగా । దివిరి తడంగల వ్రరోషదీప్తములగుచున్ ॥ ఉ ॥ నేనిక నెంతలోగనెద నీదుసతిన్ గ యుకొన్న వానినియా । వానరుడంతలో బ్రతుకు వాడతి నింద్యుడు కల్మషాత్ముడున్ । గాకురంతదుఃఖమును గంధమునింగిని న్నాడేత్తునే । మానసమందెరింగి వెతమానుము జెందెదు దుర్లభాభ్య మాల్ ॥ గీ ॥ అనుచు నాత్మహితంబుగా ననెడు రామ । భద్రవచనంబులవిని యల్లప్లవగవీరు । డధిక సంతోషవంతుడై యతని తోడ । మంచి శుభ సూక్తులిట్లని మందలించె

* అని యిట్లు శ్రీరాఘవుం డిన నూజునితో నని దశమ సర్గంబు **************************

॥ క ॥ పాదపహాపగ సమృద్ధిగ । నీరీతిం బలుకు వచనమినజుమునినియా । శ్రీరాముని బూజించెను । చేరిముదంబున ప్రశంస జే

కొనిటువరిల౯ ॥ సీ ॥ నిలువు రైరుచిప్ర జ్వలితము రైమకూటగతము రైతగుహాయక ములనీవు | మిలిత్రైనికోపమంబిం జేసిప్ర
కయూర్కగతిబూనిలోకముల్ గాల్పగలవు । యుదినిశ్చయంబాగ్య యదివాలిబిగి ధైర్య మదినీవు మదిశౌర్య మరసిమన్న |
ఖమున నేకాగ్రచిత్తమున నాలించి నెయ్యమున నయ్యది జేయనానతియును । జేయుమి దెదె ల్పె దనఘుపశ్చిమపథిరూ । నం
తిపూర్వా ంబుధికి సముద్దండలీల । దక్షిణాంబోధి నుండియు త్తరసముద్ర । మున కెగరు గాల్య కరణియ్యు ముల నెన షట
॥ క ॥ గిరిసిఖరములెక్కిపయిం । గిరిసిఖరములెగర వైచి గైకొనుబలవ । త్తరముల గుదిపినబహువిధ | తరువులను బెకల్చ
బాహువషమదెల్ప౯ ॥ సీ ॥ కైలాసశైలసంకాశుడొక్కడు బలాయక్కృతికుంభకర్ణ యసుదనుజాసు । దంతిసహస్రబ
లాంతబలాధ్యుడువరదానమునశౌర్యవంతుడధిక | దుష్టాత్మ డాతెదుష్ప్రవృత్త దేహుండయిపటుగర్వమునసరిత్పతి జేరి |
మహితోర్మిమాలిసన్నుతిమంతు సాగరునమ్మహార్ణవుసె త్రియ తగ్గించి । సంగర మొనర్పగల జేనిశక్తినొకు | పరగనా
తోడనను ననల్ప లియుడంత । నుద్ధతుండయిధర్మాత్ముడుదధి కాల । పరవశతవత్పునలేనట్టిబలికెనధిప ॥ గీ ॥ తొడరిసంగర
నిపుణనీతోడరణము । గడిశిచేయసమర్థుడ గానుగాన | నెవ్వనుకురంబులోనగానిత్యునీకు । నతని దెల్పెదనాలింపు గ
సురవర్య ॥ వ ॥ మునులకు మేటిగీమిగిరిముఖ్యు దుశంకరుమామగొప్పలా । వనములకిమ్ము పేరహిమవం తుడనంగ బ్రసి
ద్ధుడాటనీ । రెనయుచరుల్ ఝరుల్ గుహాలనేకములు౯గలవాడ తండునీ | కరియగు నేవి బ్రీతినసురాధిప సేయు నటించు
బల్కినక౯ ॥ క ॥ అయ్యంభోనిధిభీతం । డయ్యెనసను దెలిశి దానవాధిపుడరిగె౯ | జయ్యసహిమపద్వనమున । కయ్యా
ధనువెడలిబాణమరిగినరీతి౯ ॥ క ॥ అంతటజనిగనియాహిమ । వంతము గజరాజవిపులవరశుభ్ర శిలా | సంతతిపెంల్పిధ
రపై | దొంతరలడ వైచియాచ్ఛమందుభికిసుక౯ ॥ క ॥ అంతవిశతువదనభా । స్వంతుడురమణీయ్య రూపవంతుడురో
డ । స్వాంతుడు లెనశిఖరముపై । కాంతనహిమవంతుడని రెయు చేరియలనితో౯ ॥ క ॥ ఏదము బెట్టకనసుత । ర్మాదరదుంధుభి
రణక్రమంబెరుగనునే । పాదుగబ్రుములకుశరణం | బౌదునుసీతోడబోరనాజింజాల౯ ॥ క ॥ నీమంతుడైనయాహిమ |
భూమిధరప్రవరుపల్కుపొంకమువినియు । ద్దామక్రోధరసాప్త | స్థిమదనరకన్ను వెగ్రకేనిట్లనియె౯ ॥ క ॥ లేదేని యు
కనిజే । సేదాధ్యముహానాథయంబుచేవల్చి తివే । నేదురమొనర్పదలచిన | జోదెవడెమరింతునట్టివాడుని జెప్పుమా ॥ క ॥
అన్నవిని వాక్య చతురుం । డెన్నగధర్మాత్ముడైనహిమవంతుడు నా । నెన్న డుంబల్కినిచనం | బన్ని శివరవన్నితోడ న
రేంద్రముద్దమున౯ ॥ సీ ॥ వాలినాగలదుడేవాలిరాట్పుత్రుడాజి కేరి విఖ్యాతశౌర్యశాలిబుద్ధి | మంతుడు త్రుబుద్ధిమంతుడ వా
సరుండెంతయుకాంతులనెసగి శిరుల । సలరుకిష్కింధలోనధివసించు సమర్థుడాజి విశారదుండ దొసంగు | సరిని పో
ద్వంద్వయుద్ధముసేకునమిచిత నమరేంద్ర దుంబలెనతనిజేర । నతడుడుమిక నీవ్వవేగ నాహవము జేయు । నఖిలసించిన వే
యననిశమసమ । సమరసాహసకార్యప్రసక్తినెదుర | నేరికిన జేయుదత్యంతశూరుడతడు ॥ క ॥ అనివిని కుందుభి గన
లేం । డున్నివచనంబుద్రుడుజాతరోషుండైయ | ద్దనజారి సుతుడధివసిం । చినకిష్కింధాపురంబు జేరంజనియె౯ ॥ వ ॥ అతి
సితశృంగమైగనుధ యాపవమామహిష స్వరూపము | ద్ధతిదుతిదాల్చిపాప్రవృద్ధుడితంబు మింటనుమించువారి । పూరి
తునమేఘముల౯ బెదిరింపుచునప్పురిద్వార సీమసంస్తుతపటుసత్వసత్తుడగుడుండుభిదుంధుభిరీతి నాచిన౯ ॥ ఉ ॥ ...
దంబునంధరణియంగపడంగ చేయకేపుస్సై | యూనిసమీపభూజములుబొల్లగదొవ్రయుచునంఘు రాహతి౯ | క్లోశబ
ల్చుదుక్షరజముగొమ్ము లజీప్పు చునంతనప్పుర । స్థానము వాకిట౯గజముచాట్పునలిట్లొనరించనంత ట౯ ॥ క ॥ వెవా
లిరోషముసత । ధ్వనినంతఃపురమునుండితరుణులతోడ౯ | జను డెందె వెడలికారా | జనముల్ తోగదలి వచ్చి ధాద్యనిడ

౫ ॥ గీ ॥ వనములఁ బరికించుచుటి సమస్త వానరులఁ గూడి । నల్ల భూరిఁ జేసెదముర్వా రిక్క ముగను ॥ సం క్రందనపుత్రాఁడుగ నిట్టులుబలి కెను । దుష్టగర్వాధ్యుఁడైన దుంధుభి నిగూచి ॥ క ॥ ఘగముర్వా గంబికసీ । వరిగట్టిఁ వేమిసనికియం చెనవదనే । సురుఁడెఱుఁ గుమ సోమదుంధుభి । గురుబలపాణ్యములగా దుకొనిమావేరగ ॥ క ॥ ధీమంతుఁ డైనయామహ । శ్రామనరసుఁడగనిగనుఁ జిత్తప్ప కపికెను । స్నానసమునేనాడుంధుభి । హిమిగిరిసుతెగ్రఁ జేసియెత్తొట్లనిదేరె ॥ క ॥ గిరిజనములచెంతను । జేగురుఁ గూరొ క్కిలిట్లుజెప్ప గదరుసే । పోరొనరింపఁ గమునాతో । ధిగతోబలమునేను జెలిసైద సంగరే ॥ సీ ॥ అటుగాని చోర్పోత్ర మఁగాచి యుండెదనిన్న డీరా త్రిపురం జెల్ల నెరశిసతుల । ఇదని మాపర్యంత మొగి కామభోగంబులనుభవింప్రము మనంబలరుస్ట । అలిఁగన మొనచికా యఖిలవానరులకుల నీనవస్త్రుల్ విడుసనిమ్ము । సర్వశాఖామృగస్వామివిసీవాలచేరిహారలకెల్ల జెప్పి పంపు । మఖిలహితులనానందమంద జేశి । పొందుమాత్మసుఖంబులంబురమునందు । పొలతులంగూడి క్రీడింపు మెలమి నాడు రేపుసీరూపు మాపగానోపగలను ॥ గీ ॥ పానమున్తం బ్రసుప్తవిభ్రాంతచిత్తు । నకలితాయుధుసీవంటి యధికమద పి । మోహితునియవ్వ దువధింతు మొనిశియతము । భూర్భూహంతయనందగు భువనమునను ॥ చ ॥ అవని వాలినవ్వి తన యంగనలంగని తారమున్న గా । మెరసినవారిబింబురము నొందగఁ జప్ప లదైత్యపుంగవుం । ఘనతరరోషమాత్మ నెసగంగని మె ల్లనిట్టులుబలైన । స్మరియెదు మత్తుఁడంచనకుమిట్టి దెజాచెదవీరు శౌర్యముక్ ॥ గీ ॥ బలిమిసంగరమునభయము లేదేని యు । నిలువ మిప్పుడియ్య సీకమునను । వీరపానముగన వెసనిశ్చ యము జేయు । మదిమదియ్యా మదముమదిని దియుని ॥ వ ॥ అని యగ్రజుఁ బింబలికిబలియుడట్టులభిష్టిమాఱుండశిరోభ్రంబుసమేధంబు గాగనస్త్రరిజనకద త్తమగునకనూత్రంబున కంఠంబు సంధరియించినకాంచనరశనులమాలిక దివిబియుద్ధసంన్నద్ధుండై యుద్ధగశిఖరతుల్యుండగు దుందుభిశృంగంబులఖంగంబొ నర్చఁబట్టి ధట్టించిబిట్టిలి చేపుడనిపయింబడ నైచియాడిన పేచీనట్లు నిపతితుండైనయద్దైత్యు నికోటజో టరుధిరంబుదొరం గి ట్టులుపరస్పరసంగ్రామకాంతుఁ సంక్రుద్ధులగు నయ్యిద్దరికిఁ బోరుఘోరంబయ్యె నయ్యవసరంబు పాకశాసనపరాక్రముండగు ౯ వ్వాలియాలంబొనర్ఫఁ దుండెనకప్ప ఁ దస్తసంగదనజపుంగవులుముష్టులం బడిచియు మోకాళ్లఁబొడిచియు పాషాణంబులశా దియు పాదపంబుల మోదియు కొండలవలె నొండొరులుంగదిసి కదనంబుఁ గావింపఁగనంతలసద్దాంతుఁ భితనువందు బలముక్రిం డుబడ పురందరవరనందనుబలమంతయుఁ బెంపు నన్ను తురంగగంగవ్వాపారంబులగు ధైర్యవీర్యస్థైర్యంబులందొలంగి త్రిపుర పరాక్రముండగు నారాక్షసుం బట్టిగట్టగట్టిట్టుమెట్టగనీకదద్దరంద్రిప్పి యప్పుడప్పు డమిపయింబడ వైచు నెడభ్రాణహారి గరుగునయ్యాహాపంబుననిప్పిష్టదుష్ట దేహుండగునద్దైత్యు నాడీరంధ్రంబులనంధ్రంబుగ రుధిరంబుం బ్రవహింప నమహా మహావశేషదోషాచరుండు వృషాత్మజునఁబురంబు జేరంజని మెనంతా ॥ ఉ ॥ చేతుల చేతనె త్రిగత చేతను నిర్గతసత్వునాజ వా । స్వీతుడు వాలి వానియొడ వీరను వైచెను రాజసంబుని । ట్లాతత పాత్యమానదనుజాధిపు వక్త్రము రక్తబిందువుల్ । వా సిధుగాలి మైబడి యెవచ్చి మతంగు నియా శ్రమంబు నన్ ॥ మ ॥ పడినంగన్గొనియామహస్తక్కణములన్ ఖ్యాపించి మాసీం దుడ । వృద్ధుడ్రోధంబిది యేమియవ్వ డితేచిభ్యామిట్లు జేశేక్కదురా । త్మ్మడునాపైనను జెంచెతఖ్య ధిరమాడుశ్శీలు శె వ్వాడోసి । చుడటంచున్ వడిబల్లుచున్ వెడలియాశ్రమోసన్థలిన్ చొంగటన్ ॥ చ ॥ కనుగొని మాని పుంగవుడుగ్రక్షున జీవములే కనాశ్రమం । బునమొకపెద్ద పర్వతము పొల్చి పడరంబడి యున్నదున్ననం । తనుతనయోగదృష్టి నదితత్త్వము గాగని వాన రేంద్రుచే । తనుకృతమైన దంతతదుచ్చాకొని శాపమొసంగె వాలికిన్ ॥ క ॥ కొవ్వున నేనుండి నవన । హవ్యదుధిరస్రవ ముల నిట్లొనరించెనో । యవ్వనభూమిస్థలముల । నవ్వాలి చేరంచ నేనియుతడుమృ తుడగున్ ॥ గీ ॥ అసుర మాహిమతో

హనుమానునకు నిట్లనిచె | దనక మొదలింటఁ జెప్పె డిప్పు డిటుమును | కాలసామమల సగము దిక్కుల క్రమముబు | జేరి సేనయు వృత్తి జెందు సిద్ధమిచట ‖ గీ ‖ కొంగ రెక్కలైన పిరితో గూడినట్టి | ము [illegible] రింకఁ డిలేనియు నూపదనము | తలగి తనుగోమమనసు వచ్చి నటకలకు | [illegible] [illegible] వాకు విని యుదిమ జే ‖ చ ‖ అ [illegible] కనుండి రేనిపురి యాకపులకాశపియించు ప్రత్య నిక | కరణి నిట్లో తనివ్వనమున గృహ్య నసిచ్చి టపికపల్లవాం | ప ముల్ [illegible] చి కాసులపక ఫల మూలము బుట్ట నియ్యరక | జెకటులకుగాన మెక్కుచుం జేసెకనేపకి [illegible] లంబవగ ‖ క ‖ అని మొదలెవ్వ నికసుగోని | యెగసేవానకు నివాడసే గాత్రములక | మెండలకపామాణంబా | [illegible] కపకపక వాగలెరిగి భయమునక ‖ క ‖ మునికచసంకాకఫలుక | విరియు చటనక్కనంబు వెడలి భవముసక | ఒనిరటుబాగలగిస్తైని | [illegible] మతిశ కవాలి యిట్లని పలికెక ‖ సీ ‖ హనుమలార మీకలందఱుమతంగ పతీని వాసులిక్కడు జేరవచ్చితిరిది | యేమినాసన్నిధి శిలమిక గళులెక్కలుకొ మేయనకపికుల పతంపు | లంబిచ్చిన [illegible] వ్వాలిక [illegible] హేమమాలికనిరి | వానకులని నయావచనమప్ప తు నెల్లవినియు పశ్చాత్తాపము తిగిలిగ్గి | అప్పు పోవానిగన్ని [illegible] | సంజలి యొనర్చి వేడిన నాగజాని | [illegible] కతన [illegible] త్రిపాంతరంబు | వేడ్కజొచ్చి నన వ్వాలివివ్వాసుడయి ‖ క ‖ అంపెట [illegible] భయంబున | తిరిగి తిరుగుచు ఋష్య మూకశిఖరింపుట | చూపిగమైనయుటయుకన టకు | నింతైనను వాలి యిచ్చయింపడయ్యెక ‖ క ‖ జనవగయపడిచటికి రా | దని [illegible] ప దెలిసియున్న వాడవనమున నే | నెనకియు సౌహార్ద్య సుహృజ్జనుడనయి చరింతు ఖేదసంగతిలేక ‖ క ‖ భువి వాలి కోర్పులము చే | వవ [illegible] ఫై చినట్టి వరతరుంకయుటియు | స్థిరితానంబునియ్యన్నది | సవనీధరశృంగమునగ సలరి దిగనమి ‖ క ‖ [illegible] ఘనశాఖా | జాలముల [illegible] మెస్స్తనా [illegible] ములాకచో | వాలియొకరితిబగిమిక | వాలి యొనరిచ్చి [illegible] పల్లవంబుల దుసనుక ‖ క ‖ ఆవాలిపరాక్రమమిది | యేవిధమింకిలి నిటిపికె [illegible] నలేదనుచుక | గాఘన నెటువలె [illegible] భువ | గాలించెకవిక పడిపుగా వానియనిక ‖ క ‖ అనినట్లు దెల్పు సుగ్రీ | [illegible] లక్ష్మణసుబుడై [illegible] | [illegible] నెనుసరం ‖ చిన వాలివధంబు విశ్వ నింపా పీక్షణ ‖ సీ ‖ అ [illegible] టి [illegible] సౌమిత్రితో వాలిమున్ను నసఖసాలము లుయు [illegible] స్థిటిబల్మి సెక్కా కనారిచే సుడిసి [illegible] ము తెల్లనూప్పు వే | నింవొక్కసాలంబు నేకసాయకము స [illegible] సి [illegible] మున సమరియు | యీకచ్చి డినమాహిప దేహవండాస్థి నేకసా [illegible] బున [illegible] | నవిగి వేడ్కదనశ్శ [illegible] తెయ దూక | [illegible] గరబిమ్మినయా రాఘవేంద్రు శౌర్య | మేనుగన్నొని వాలిసంహృతిని జెందె | [illegible] చుల [illegible] దలచెదసంత సమున ‖ గీ ‖ [illegible] సుతునీరీతిబల్కి యునగ్గసూను | [illegible] స్పీకర [illegible] సేతు | గలచి రాముమనుఁబురణమూ [illegible] బుమతిని | [illegible] నిట్లని యొకమాట మండలించె ‖ చ ‖ బలియుడు [illegible] బల హేతువు శాలిగ [illegible] బులం | [illegible] లగడ జేయు దాశరథి దోర్బలగర్వ మడంచువాన రేం | దు దొరవాని కార్య ము [illegible] సుగ కోటికాటనే | దలచిటు ఋష్య మూకగిరి దండను జేరి చరింతు నివ్వనిక ‖ చ ‖ అలకపివర్యు డుజ్జ [illegible] సును [illegible] ఫి పుండలం [illegible] సే | నిలచిన ఋష్య మూకగిరి నిర్విడజాలన భీతిశంకయుక | గల [illegible] నిమంత్రు లంజనిసుత [illegible] వెంటజంటగా | నలగుచు వారితో డనప మహాక వనిచేరి చరింతు నింతటక ‖ గీ ‖ మిత్రవత్సలనీ కృపనిట్రవరుడ | వికసుణ [illegible] డపునాకో [illegible] | వసుట నిచ పూరుష పర [illegible] మెసగ | హిమగిరీంద్ర నిపలెనా స్త్రియుండితి పుడు ‖ సీ ‖ ఇకనెవ్వని నపూర్వమెగుడు నేనల్లదుభా ర్యజాలయు గు వాలిదో ర్బలలంబు | బలశాలిగతడనిబ [illegible] నేదురంబనజాత లేమరామ | యేనిన్ను వాలితో నెన సేసియ సమాన మెనయుంచి భయము జెందిందరేమ | అ వ్వాలికృత్యంబులకభీష [illegible] బులుగాక నమది భయమా కొంతమయ్యె | [illegible]

లమి రాఘునయీ తానీయాప్రమాణ । మిట్టియాక్క లియా ధైర్యమిది యేమీ । రాజాగ్ర తేజము సూచింపుచున్న రిట్లు ॥ ఖ్యాస్తి సంభన్న మనుజన్ని సగిదినధిప ॥ క ॥ అనినని హితంబుండగ । య్యీ నిజానివచనంబు రాఘువేశ్వరు డంతట । విని మరియు నగవు మొగమున । జనియింపగనత్తని సూచించనక సుబలికెన్ ॥ క ॥ వనచరవరమద్విక్రమ । మునసమ్మికబుట్టదేని మొన సిమదిరణం । బునసురికోపగసిహిత । మనుపమగతి జేతుసనుచు సని యెనతనితోన్ ॥ సీ ॥ అనియిట్టివిధమున లత్మణపూర్వజుడు పూర్వకృత్యతో సాంత్వనపూర్వముగను । బల రాఘువ దుదోర్బలశౌర్య సంపన్న డగడు దుందుభిదేహ మసమలీల । దశయోజనంబులు ద్ధతిజిమ్మె ననపదాంగుష్ఠంబు నంగపి శ్రేష్ఠుడంత । చూచియదైత్యనిశుష్క కళేబరంబవనిఁ బడి యున్నసూర్యుడనగి రుచుల । వెలయనవ్వి గడసు రాముడెలమి వినగ । హేతులముందర మరియునిట్లని యెనర్ధా । వంతమగు వాక్యమాత్మ నివ్వటిల్ల నంత । నిరుపురబలంబు మదిలోన నెంచగదలచి ॥ సీ ॥ రామవయస్య సంగ్రామపరిశ్రాంత తియాసవదృప్తి యాయన్నమున్న । ఆర్ద్రమైమాంససమన్వితమైనదీనమైనదనుజదేహమ్ము జిమ్మె । పలహీనమైతృణప్రాయమైలఘువైన యికాకళేబరమిప్ప డెగ జిమ్మి । తి సీవు రాఘువ దెలియమా ద్రమునుశ్ముమందులో నాగలేమ్ము బుగలదు । యింకునల్ల నాపేతనయ్యాంగ్రసుతన । కిష్కాలోనెవ్వరిదిసత్వ మెక్కుడనుచు । దెలియదగునదెనాకు సందియమునదిని । దనకునదిదీప్తనలయు పోతంగ్రిసీన ॥ చ ॥ ఇలసలసాలముండునిమి తేలియుసీవు బలాబలంబులన్ । దెలియనుపహాసిప్తా స్తము గతించగునీధసునందియెక్కుడి । జ్యాదనలోకమాసనుగుసాయకమున్ శుభ్రతిగా కక్ష్యించి । శ్వలవతినేయుమంతయున సత్వమునీన్నవాలమంగవా ॥ చ ॥ గురిగనియిట్టిసాలమిలహాల్ప శరంపుదేశితేనిత । చ్చకమొనగించునట్లయికసందియమిందు జనంగలేమజా । లగయుటనెన్నుముట్టిపిన ఘంబునబలైగ గాజభ్రవా । యరిన పెడంపిసంగసము నందగ జేయుమునన్న రాఘువా ॥ చ ॥ ద్యుతిగలవారి యెంకురవిన్నంగమహీధ్రములన్ హిమాద్రియం । చితచతురంఘ్రిజెంతఫలనింపుమురాజిలనెప్రగామి । ఊజజులంకునిజ్ఞనబజస్వదవిక్రమశాలివైమహా । న్నతిదగుచుందుగంధునపనప్రియభాషణవైరిభీషణా । వ ॥ అనియిట్లిపలసయుండు రాఘువుని తోబలైననత్రిని కాడశస్సు గలయిం ************************

॥ ౕ ॥ శ్రీ శరమను రామాయణ । విగొబ్బొలివాల్మీకిబల్లెంకునిష్కిం । ధా కాండమ్మి దియంచగ । నే కాడశసర్గముగనేలమిన్ దనరన్ ॥ ద ॥ ఇవనయుండుబలుగనలిప్ప చసంబటశౌర్య డాపిక । తేనకులవర్ధనుంచుచినిగర్భి ననవుప్పడా పుఘోరమా । ధనప్రభరించినెను గ్రబెడిదంబగుబాణముగూర్చి వాలిందప । స్వనము లునిండనల్ల దలసాలములాగసియే నై నేనపన్ ॥ చ ॥ ఒక గనిట్లుగాము తుబలోగ్రని జెగమహాగ్రమాత్రము । గ్రనకవిభూషితంబయిన కాండము చెండిమన సాలముల్ । ఘనగిరిసానున న్దులి మిగ్రిస్మగ జొచ్చిరసాతలమ్ము భూ । మినిబెశలించుకన్నె డలిమించివడిన్ బొదిబొచ్చెవెచ్చనన్ ॥ సీ ॥ సడమిప్పెడెగిబోలబడియున్న యాసప్తసాలముల్ జూచిభా గగయుతమను । రాఘవకెంద్రిని శగలాఘుపసూర్య తీక్కిలిశయంబుగవిస్మయంబు జెంది । పూర్వ ప్రత్యతోడుభూమణంబులువేల నన్మైసాష్టాంగవాచరించి । రాముసిపాదనతిప్రీమరిరాగచుదినలకుచు మహాభిసంజలిఘటించి । యట్టిసాహసమున కాత్మనంది మోదము । శూరుని వాణక్ర విద్యాగాఢాఘ ఒకట । దాతధర్మ జ్ఞునుగు విస్తాగుణభవి । హర్షనలర ఘునీ నిట్లంచుబలికె ॥ చ ॥ పురుషవరేణ్య నీకుసుపుణ్యంగను తోడసు హర్షలందకున్ । వరుసదయుంపనోప్రదువు వాలియంగనదేమియొంటరిక । శరమునసప్తసాలముల శైలముభూమిని గల్పి తిట్టునీ । వదుడుగనట్టి నీకుపకాడాజిని యెవ్వడునిల్చు రాఘువా ॥ ప ॥ తోలగెనినదు శోకర్యా । కులతమదిన్ ప్రేమనేడు గౌరవేదిలనే । నెలమిని మహేంద్రవరుణో । జ్వలుడవ యునమిత్రుసిన్ను శరణొందుట నిన్

॥ క ॥ జేసెదనిదె యంజలినే । నాశత్రుభ్రాతృరూపునాప్రియముగా । కేశవరు వాలి నిప్పుడె । నాశము నొందింపు రాజనందనరామా ॥ ఉ ॥ అంతట రాఘవుండు వినయంబెనయంగను బల్కు సద్భిసీ । కాంతునిపుత్రుని గరుణఁగాగిట జేర్చి జయద్విజ్ఞాటని । కైంతయు పేర్మిమల త్ము నుని ద్దము గన్న రిమంద లించెను । మింతట లేల్లి వచ్చి దమికేశుము వేబరి జేరముందరగ్ ॥ గీ ॥ జేరికిష్కింధ చెంతక వైర్వరి వాలి । భ్రాతృసంబంధమాత్రు నిర్ణయుడవగుచు । బిలువుమాజికిఁ యనగ గపి ప్రవీరు ॥

(*) ——— సుగ్రీవుండు వాలితో యుద్ధంబు జేయుట (*) ———

తేగిరందఱుమదిముదంబెస యనఘుడు ॥ సీ ॥ అంతన వ్వానరులందర వ్వాలివసించినకిష్కింధ జేర సాగి । నీరంధ్రమైన వస్త్రలంబ నవనీరుహా తరికులై నిలచియున్న । రవిసుతు డేగివస్త్రముబిగించుక వేగ నర్భ్య శాఖాటులచే నంబరంబు । బ్రీలగ జేసె వివిధమున వాలినిబిలువ సుగ్రమున గను బెలుచ నావర । నట్టి సుగ్రీవనిర్వ నియాల కించి । వర భుజా బల శాలియ వ్వాలి పెకలె । నధిక తర కోపమున నసువ శైలాద్రినుండి । యుదయగిరి జేరుచున్న సూర్యునివిధమున ॥ సీ ॥ గగనస్థలిఁ బుధాంగారకులునబలె నాగ్రహింపఁచును కల్పాంతమునను । పావకాగ్నులభాతి ప్రజ్వరిల్లుచు నొంగారులు చండగతిని మార్కొనుచునుండి । భువి మేసు మందగంబుల పోల్కి బల్మిచే కదలకనుండు దుస్సదనసీమ । భ్రను [illegible] దకవింధ్య హిమవంతములరీతిబొదిపి ధైర్యంబునింపుచు నెదురుచు । కొరలుచుఁ గొంచమై నాకగికులరీతి । వజ్రగోకగ్నులుంబలె పడిపెనగుచు । నార్పుచు మహేంద్ర మునరిష్టుకలను నట్ల । వాహరీంద్రుల శాహసంబు న్యోసగ ॥ వ ॥ [illegible] యనయ్యన్నదమ్ములిరువురు నశని సమానంబులై నకరతలంబుల నమరుచు వజ్రకల్పంబులైన ముష్టిఘాతంబులఁ బొడుచుచు పరస్పరక్రోధపరవశులై పెనగునెడ నశ్వినీదేవతల తేవనన్యోన్యసదృశరూపంబులనేకస్వరూపులగు నవీరులఁ జూచి ధానవకులచూడామణియగు భానుకులపతంసుఁడు వ్వాలిసుగ్రీవుల రూపభేదంబులేరుంగజాలక మిత్రఘాతశంకాకళంకంబున నవిరాంతకరంబగు శరంబువిడువకనుండె నయ్యవసరంబున వర భుజాబలశాలియగు నవ్వాలి చేత నఖకర చరణ జానుఘట్టిఘాతసనఖర ఘాతంబులఁ గ్రిందుపడి సుగ్రీవుండు తదీయప్రహారఝర్ఝరీకృతగాత్రుండు [illegible] దృష్టుండై నయ్యార్తజనశరణ్యుడగు రఘువరేణ్యుని మార్గపాత మార్గమదృష్టంబైన కతన ఋష్యమూకమున కరుగఁ బరచెనంతట న్వాలి క్రోధంబునమడిం వెనువెంటనంటిన నవ్వనంగము త్రిం [illegible] మతంగము [illegible] [illegible] [illegible] వనంబు జొచ్చి నేటికి నవ్వళిచితి బొప్పి [illegible] వ్వనమ్మునజొరక గ్రమ్మరమరలి పురమ్మునకువచ్చెనంత ॥ క ॥ సౌమిత్రిసమీరసుతు । లేమరకేగు వెంటనంటి [illegible] శ్రీరాముడు కపివరు జెప్పన । సీమనిలచియుండ నటకు జేరగ జనిరె ॥ సీ ॥ ఆవచ్చియున్న రాజాగ్రణిలక్ష్మణ రాఘవుని సూర్యసుతుడుజూచి । శిక్షనబుడమి సీతుంపఁచున్నదిదైన్యమెసగగ నిడువటికి ల్లులబలికె । అంకి వాలికి బిల్వంగ కేవలమునాకు నమ్మికె గావిక్రమమ్ము జూపి । పగుని చేతనుభంగ పరచితివీవిప్పుడి దియేమి జేసితి విక్రమ లేశమిప్పు నే వాలినిన్వధింప । నసుమునాతోడ నల్ప డేనాడవలయు । మదికినిది లేటు డియున్న మాటమాటి । కళ [illegible] కేలకే [illegible] హావమొనర్పు ॥ గీ ॥ అనచుఁ రీతిబల్కు మహాత్ముడైన । వానరేంద్రు వివి కర్ణాల వాక్యము [illegible] । కసు మతికి స్నేహ యరాఘవుడు సూక్తి । మరియనిట్లని యతనితో మందలించె ॥ సీ ॥ కంద్రుసుగ్రీవ క్రోధంబుమానుముసీవు, యేమి [illegible] నేయకుంటి । బాణంబునే వాలిపై ననాహతనుపనిపించు నిన్నుఁ విను మీవు । గతిచేత వేషసంగతిచేత విగ్రహాకృతిచేతనాభరణములచేత । సుగ్రీవనీవల్లసుత్రామపుత్రుడన్యోన్య మేకాకృతినుండుకతన । స్వరవచనకాంతి చేత శౌర్య [illegible]

[illegible] శోకముఁ [illegible] గాన [illegible] విశేషుండగు సంగరోత్సుకకరముఁ ॥ గీ ॥ అక్క [illegible] | [illegible] మీరిఁ తేటయు నిశ్శంక నిశ్చరంబు | వారిపైననే నొం [illegible] మొనల ॥ [illegible] | [illegible] | [illegible] డతి మూఢుఁ [illegible] [illegible] బలుమగువపి చేష్టలుడివి ॥ చ ॥ [illegible] యుచిత స్థితిసమున్నత వారిజంపి [illegible] | [illegible] మింద్రమే [illegible] యందరముఁ [illegible] [illegible] ॥ సీ ॥ [illegible] | [illegible] వాలిహృంతసనలతేంద్ర | యతఁడు [illegible] [illegible] | [illegible] యుద్ధమున [illegible] నేదెల్ల పట్టి | సుకుమారమును [illegible] తెంబై చలంబు | నిట్టిదఁగు [illegible] తెచ్చియీ [illegible] | [illegible] ॥ గీ ॥ [illegible] గిరికటము [illegible] సుమ | లక్ష్మతం [illegible] | తెచ్చె సౌమిత్రి వేగ [illegible] [illegible] ॥ వ ॥ అతఁడతి [illegible] వాలచే | వితత [illegible] [illegible] | ప్రతిమ [illegible] హంసముల [illegible] సంధ్య తోడనం | [illegible] విలసిల్లె [illegible] ॥ క ॥ వెలుగుచు [illegible] | [illegible] | [illegible] ॥ వ ॥ [illegible] వాలి [illegible] [illegible] ************************* ॥ గీ ॥ ఋష్యమూకాద్రినుండి [illegible] తోడ | [illegible] | [illegible] వాలిచే [illegible] ॥ చ ॥ [illegible] | [illegible] | [illegible] గొనిరఘువీరుఁ డేగ [illegible] | [illegible] ॥ క ॥ వెలుగమహావీరుండగు | [illegible] | [illegible] ॥ సీ ॥ [illegible] | [illegible] యుంబుగ [illegible] | దరులభోరుస [illegible] [illegible] | [illegible] చూడఁగఁ బ్రియముతో [illegible] [illegible] | [illegible] | [illegible] ॥ క ॥ [illegible] | సారస హంసాదిముఖ్య [illegible] | [illegible] | సారములను [illegible] ॥ [illegible] ॥ [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] ॥ సీ ॥ [illegible] వారి గలిగింపుచును [illegible] [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] | నుండు వేదండములమరియు [illegible] | [illegible] | [illegible] విహగము [illegible] | [illegible] ॥ గీ ॥ [illegible] | [illegible]

త్రైనయొక్క | యడవిపోవఁగాంచి రాఘవుండడరిమదిని | భానుసూనునితోనిట్టులనె శుభాంగ | చ | జలదము నింగినిం పి సగువాడ్పునసీతకుఁ దంమంకుభా | నిలుకఁదలిగ్రమమాకఘంబు దొంగటదన్నలరంబుధోత్కరం | బులవోలెవి స్తృతంబులయిపో ల్చునిదేమివయస్య నామనం | బెలమిబినంగ వేగవెలయింపుచునున్న దిశేగదెల్పుమీ | చ | అనినమహాత్ము డారఘువు లాగ్రణియానడియాలకించియు | ట్లనియెనుబోవ్రభుండు దినకరాత్మజుడవ్వనిహానియాత్రమం | బనుపమవాసనాం చితఫ లామృతమూలముదీర్ఘకామఁక్ర్రమా | పనయసమంబుబ్రమోదవనభాసుర మౌనిది రామ రాఘవా | ఉ | స ప్తజనాఖ్యగ ల్గుమునిసప్తకమిచ్చనముంకుసువ్రత | వ్యా ప్తులునై యధశ్శ్రుతులునై నియతంబుగ నీటనుండియుఁ | స ప్తదినంబులందు నొక పారిసమీరముగ్రోలివర్షముల్ | సప్తశతంబునుండియటస్స్వర్గము జెందిరి దేహయుక్తులై | సీ | అమ్ము నీంద్రనివసభా జంబునప్రాకారములమాడ్కిమహీరుహమ్ములవెలసిన | యీయాశ్రమతపోశయించాద్రి దులగుసురాసురలకైనను బల్మి జొరనశక్య | మటుగానసిటప్రల్లుతైననన్యములగు వనచరులైననివ్వనముజొరరు | విశ్రమాసక్తిఁ బ్రవేశించిరేని యు వెంటి యనటువాదు వెడలి చనరు | దైవలి స్త్రీలతుర్య గీతస్వరములు | సౌమ్ములరవమ్ములుఁ గదుశ్రుతికిమధుర | వనవిన్యాస ముగవినంబడుచున్నన్న | విచటమరిదివ్య పరిమళం బెసగురామ | చ | కనలుచునున్న విచ్చటనుఖ్రశితవహ్నులు ధూమ విుశ్శ్రనుఁ | గనుటకుచున్నదిద్రిమశిఖమ్ములజుట్టెదుమాడ్కిసాంద్రమై | దనరెకపోతదేహముపితమ్మునరక్తిమగల్గియి వ్వనా | వనికుహమ్ములే విదూరమణిసన్నిగిశుల్ బలెనొప్పచానితోఁ | సీ | ధర్మాత్మ రామయాతాపసులకనీస్వలమ్ము నిశో కపంకనమొనర్ప | మతినియమోన్నతినాబుషీంద్రులకెవ్వరభివందన మొనర్చురట్టివారి | కశుభంబుగన్వ దదాత్మ దేహమునందనంగసంతేటరఘుత్తంగప్రాంచు | నన్కజన్ముతోడుచనమ్మహాబుషులకునభివందనమొనరించెసహసూర్య | సుతుడుమొదలగువాసితుల్ స్తుతినిసంగ | సుజలిమొనరించిరత్యంతహర్షమునను | జనిరి వారంతనాస ప్తజనసనాశ్ర | మాం తరముదాటిబహుదూరగమధ్యమునను | గీ | ఇట్లు జని వారలందరీక్షించిరంత | వాలిపాలితమైశత్రువశులకేరి | శాఖ యొనరించిసాధింపనలవిగాని | దానికిష్కింధనాసన్న ధరణినిలిచి | గీ | రామ రామానుజులువానరప్రవరులు | చేకొని యశస్త్రములను గ్రహించిలకుచు | పరిగికయ్యింద్రగతినయశౌర్యాభిగతి | తంబకుపురంబునకుసద్వ్రతంబొనర్ప | వ | ఇట్లురామలక్ష్మణసుగ్రీవప్రభృతులవ్వాలిసథంబొనర్పనుదగ్రశస్త్రశౌర్యాంచితులైకిష్కింధాపురపాంత్యంబునకరుగుదెం చిరన్న దిత్రయోదశస్సర్గంబు **
| క | వారందరతిదుగ్రతగతి | జేరిసురేంద్రజుపురముచెంగటనటవిఁ | భూరుహముల మాటునమరి | యూరకెతము దామెదాగియుండిరి యచటన్ | క | విపినప్రియుడినసూనయుడు | విపులగ్రీవుండుమప్లవగవిభుడంతటను | వ్విపినము గన్గొని మదిలో | నపరిమితంబైనకోపమధికమియించెన్ | చ | అలరవినందనుండనుచరాన్వితుడైయటభీమనాద్య సిక | వెలుచుగ నాచుఁ జెదలుభేదిలజేసెడిరీతిగాడ్పుచే | దలకొనుగొప్ప మేఘమువిధంబునగర్జిలుచుఁ మహాగ్రుడై | విలచ నువేగనిట్లుబలభి త్తనయుఁ బవరంబొనర్పగన్ | క | తదనంతరమినతనయుం | దుదయద్రవిసన్ని భుడాహవోద్యుక్తుడు నై | మదమొందినసింహముగతి | గదిసి క్రియాదయయు రాముగని యిట్లనియెన్ | క | తరుచర జాలాంచితమున్ | వర కాంచనతోరణంబువలితధ్వజసుం | దరయంత్రమింద్రవురుపైన | కిరవగుకిష్కింధనిప్పుడెనశితిమిగదా | చ | చెలగుచు నేప్ర భిజ్ఞమునుజేశితిప్రారఘువీర వాలిసెఁ | బలిమినిదుర్గంతుసంన్నదినిబద్ధిగఁ జేఫలియింపజేయుమా | కులబలియున్నతి సేనడమా రిప్తసంత మొనచిన్నట్లటం | చలరవిసూతిబల్కవినిఁ యారిపుమారిమహాత్ముఁ డిట్లనెన్ | సీ | మిత్రావతంససమావిన్ద్రియేతద

చ్చింబిసీతకంఠస్థలమూనజాస్టై | నానాగపుష్పాళ్యమాయభిజ్ఞానచిహ్నమునని న్నెఱుఁగంగ నయ్యె తిర్రుడు | గగనస్థలిఁ తారకామాలి కాచేతవిపరీతమగు సూర్యబింబముదోఁప । నతిశయంబుగ వీరయలరుచున్నా వీగళస్థలస్థితమైనలతి కచేత | వాలివలనజనించినవైరవంనుతూ | యమునునేనొక బాణపాతమున వెడల । జేయుదిప్పుడుసంగ్రామసీమసూర్య | సుతకీర్తి భ్రాతృరూపునకాజావుదిరాక్ష | గీ | అగడునాదృష్టిగోచరుండాయనేని । బ్రతికివెడలుననవధూమింబడిమారుడయి | దవిలితుమ్ము లవిలవిలదన్నిరోనుచు | కాల్లు చేతులమృతిఁ జెందుగాకనిపుడు | ఉ | అంతను పేతునన్ను విడనాడకశ్రనిందయొనర్చావప్పుడీ । వంతరమేమొనర్చక నెకమ్మునదృంచితిన స్త్రసాలముల్ | పంతముతోడసట్టితునరావుబలంబున వాలియూజ్ఞలో | నెంతయుగూలెనంచుమదినెంచుమునీవిపుడాదరంబునన్ | గీ | కష్టదశలనైనకడు బలాత్కృతినైన | ధర్మలోపభయముదలిలిపూర్వ | మన్నతవచనమెన్నఁ డాడలేదికనైన | బలుకమోపనేనుసల్లవగవీర | క | కావునసప్రతిజ్ఞాఫలము | గావించెదనంకురాప్తిగలపరిపంథులకున్ | దేవపతిమడినిపర్వమము । చేవలేమది సంశయంబుఁజెందకు మింకన్ | సీ | కావునసుగ్రీవకాంచనమయమాలియగు వాలిమోరావమాలకించి | సంగ్రామభూమికిఁజనుదెంచుమోఁదట్టి సిహ్మనాదముసేసిపిలువ | జయశ్రాస్యఘుజంగ శ్లాఘనియ్యండుసేచేసెనుమున్న మహీతుడుగనుక । నవ్వాలిరయమునసరుదెంచుయిలువెల్లిగనుముదంబున యుద్ధకాంక్షియగుచు | స్వీయబలమునెరింగియుఁ స్త్రీలచెంత | నొకవిశేషించియుండుటనుధ్ధతుఁడయి । దురమొనర్చంగళక్యింపవోవరిబిల్వ | విసహింపరెయువరైవీరవరులు | క | బంగరువన్నియగలహారి । భ్రంగప్రదపద్మలరాజప్రంగప్రచనం | బంగీకరించి యాచెను । సింగిబగళ్ళెటవిధమునసిబితర్వనులన్ | సీ | ధరణిని ధ్వనిక్రోస్తరై హజెడియూథలరింగిరాజాజ్ఞ లేమి | సమయికబలులైన జారులభీతిచేతలె కులాంగనలతిప్పధిలలగుచు | ధటులప్రెత్తిసపోరబాధవాజులురోజావకశీఘ్రగతులక్ష్యగంబులకుగ । ప్రదమిసికొబ్రహ్మణ్యణ్యము లైపదుగ్రహాగణంబులపోల్కి-భగముతులరుల । నంతసతడక్కసంవకఁడుబాదంబు | పోల్కి-నిరుణస్వనంభొనర్చుచును వేగ । పవనచలదూమికచయనరిప్పతివిధమున । జెందిశౌర్యంబుతేజఃప్రసిద్ధుడయ్యె | వ | ఇట్టుభానుసూనుండంభోదంబు తెరఁగుసనాటనసంఘూవిఘూర్ణమానాంకాసంబుకరణిగర్జింపచుండెనన్నదితలుదర్చికస్సగంబూ ******************

| ఉ | అంటటసిఇంద్రసూనుడుమహోత్సుడుసోదరుడై నయూవివ । స్వాంతసుతుండొనర్చినవినమ్మజగద్భయదస్వనంబుసు | ధ్వాంతనివాసివానైపినిలొనస్త్రణమాత్మమదంబునంగన । స్వాంతముఱోకముంబ్రబలనత్తుల జేసుకులుప్పతిల్లగన్ | క | అవాసవసుపడతిరో | షావృతిసంధ్యాతపప్రప్తాంబుండగుచున్ | కేవలము తమోగ్రసుని । డావనజాప్తగతి నిప్పుభాకృతియయ్యెన్ | వ | మరియునతడు శాటిసప్రకుట్మలాంబుజనికరంబగు పద్మాకరంబుతెరంగుదోఁపకోపాటోపంబునన్ ప్రదీప్తదావానలప్రతీకాశప్రకాశుండై చేదీయుదుస్సహనిస్వనంబువినియరాళమతికరాళవదనుండైరదనంబులు గొఱుకుచు నిజచరణవిన్యాసవేగంబున భూభాగంబుగలంచుకరణి తేరశతనయుని దండకునుద్దండగతిఁజనుచున్నయ్యతదీయదారయగుతారయనన్యాంతర్భయభ్రాంతయైయావాలినాలింగనంబొనర్చి ప్రేమాతిశయంబునంభావికాలహితోపయస్త్రీయగుసూక్తినిట్లనియె | గీ | ఉదయవేళజనుండు శత్రూద్గతుండు | మున్నుముడిచినసుమహాల్యాము విడల్చ | గతినదిప్రవాహవేగంబుకరణిమించు । క్రోధముదుగుడు కపివీరసాధుసరణి | క | ఈవానరుతోడ ననిన్ | గావించెదవివురేల కార్యమునసుని । కేవళనైనరిపుబహు । భావభవాశంక ఫల్గుభావముగలడే | క | నీవిభ్రుడెన్నిటనసిన్ । బోల్చటనామహిత హితములుగాన యున్నన్ । నేవలదని వారించిన । యూవిధమువచింతనీకు హరివరవినుమా | వ | రవిజాదుడు

స్మరోత్సవమున రమ్మనియాజికినిన్ను బిల్చియా। ఖరరమునందు నీకుపటుబాహుబలంబునభగ్నమానుడై। జవమున బారిత
కుకుఅకుజాలవేతంబతివచ్చి కొండియుఖ। గదియుట నామునంబునకు గ్రక్కునశంకజనింపజేసెదీ ॥ క ॥ నినదం బొన
రింపతియ। య్యినజుని దర్పంబుయత్నమిా రథసంబుఖ। ధ్వనియుటువంటిదొతరా। రణమల్పముగాదు వానర ప్రకరేం
ద్రా ॥ సీ ॥ అవచ్చినట్టిసుగ్రీవునిచ్ఛటనిశ్చితసహాయునిగదల్చినాత్మయందు। అశ్రితప్రబలసహాయుడానిశ్చయంబితిగానిచో
నిత డెవరినమ్మి। గజింపుచున్నాడు గావున ప్రకృతిచేబుద్ధిమంతుండునై పూర్వకాలి। వానరోత్తముడీతి వాకరాత్మజతన్వత
లమొదుంగకశాల్మిగలనిరాడు। కొమతుతితఠంగదుడువ నాంతమునకరిగి। యచటనాప్తులువానరులాతినట్టి। వార్త యొ
కనాడు ననుగూర్చివచ్చిదెల్పె। వినుము వివరింతు నదికపివీరయిప్పుడు ॥ సీ ॥ ఇక్ష్వాకుకుల సముద్భవులు నయోధ్యాధిపతి
యగుదశరథ ప్రభునిసుతులు। రామలక్ష్మణులు పరాక్రమలతులు లాటిమ జయులు విఖ్యాతిపరులు। యినతనూజాప్రి
యార్థమె తెంచినారందు రాముడుసమరదురాసదుండు। అఖిలచ్ఛేదికల్పాంతాగ్నివలబోల్పునీభ్రాతకుసహాయుని
రతినెరపె। సాధుపులకు నివాసవృతంబుముఖ్య। గతియునాపన్నులకు దీనగతికిబ్రాపు। జ్ఞానవిజ్ఞాననిధియశస్థానమతడు।
వచ్చినాడిందు పితృవాక్యవర్తియగుచు ॥ చ ॥ కులగిరిభాతిధాతుఫలకకుసుమంబులశాస్వరంబుని। శ్చలమతియప్రమే
యుడున జేయదు రాఘవుడాజికర్కశుం। దలముకతిప్రతాపఘనియానృపనిమ్మునితోడవైరముఖ। సలుపతరంబెని
పునికశాంతి వహింపుము వానరేశ్వరా ॥ క ॥ గారవమున జేయుమునె। నాగరనీకార్ది హితమొగదియించుకయఖ।
ఘోరవచియింతు మదిలో। కారిబునిన్నీసడింపగోరను వినుమా ॥ చ ॥ ఇనజునియౌవరాజ్యమున కిప్పుడపట్టముగట్టనిల్పు
మ। య్యనుజునితోడను తక్కటసహాయునితో ననిమాన కేనస। జ్జనదనునట్టి రాఘునినసఖ్యము మేలసిద్ధలుత్తమ్ము। గ
నుగొనిప్రీతి జేయు మధికంబుగ వైరముదూరమై చనఖ ॥ క ॥ అందుండిసనీసన్నిధి। యుండుండిన నీకుబంధు వగురవిపు
తుడే। పొందునసీతమ్ముడునై। నందునసీతండులాలనాహర్ముడుగాడే ॥ గీ ॥ అసితోడసదృశుడైన బాంధవనినే। గా
ననెవరిని జ్ఞగానసటుల। గానవతెని నా ప్రుగా నెనర్పమిక్రైన। దాసమానవముఖవిధానములను ॥ గీ ॥ ఇట్టివైరముడిగి
యినసుతుండతడునీ। పాత్ర్వమెప్పడాప్తబంధునరయి। భ్రాతృవాత్సలతయు బాపించియుండని। బ్నిపుడులేమనీకు వితె
రగతియు ॥ సీ ॥ భవమత్ప్రియము జేయతగిన దేవియు నీకుహితురాలనుచు దల్చితెనినిన్న। యాచించెదనునే ప్రసన్నముగ
నునీవుసేయుము లెస్సనెసెప్పినట్ల। గమ్ముప్రసన్నుడవిమ్మాటహితమనివిని మింకరోషమ్ము విడువుమాత్మ। శక్రసన్నిభసన్నరా
త్రిముడయినట్టిరామునితో సమరంబువలదు। అనుచునవ్వాలి తోనట్లనాప్తముగను। తారయారీతిబల్కినగత్ప్రియోక్తి।
యంతకాలంబునందుకృతాంతవశ్యు। డగుటయతనికి రుచియించదయ్యె నకట ॥ వ ॥ అంతకృతాంతవశ్యుండైన వాలి
కశ్వేళతారావచనంబు రుచియింపదయ్యెనన్నదిపంచదశసర్గంబు**
॥ క ॥ తరితగవచియింపటి। తారాధిపసదృశముఖనిశదీకాంపుచున। తారంగనుగొని వాలియు। నారయ మొకవాక్యవి
ట్టులను డబలితెఖ ॥ సీ ॥ తమ్ముడితడువిశేషమ్ము గశత్రువుండాజిగ ర్జించుప్రయత్నముసకు। నేకారణంబున నేమోర్వగ
లమోవరానన విసుసంగరాంగణమున। వెనుకకుందిరుగకవి క్రమకోశవిస్ఫూర్తివిజృంభించు శూరులకును। గర్వించిరి
పుడని గావింపబిల్చిన బోవకుండుటకన్నచావుమేలు। గాననోర్వనుసం గ్రామ కాంక్షియల్ప। కంఠుడుగ్ర్గాంతనదరి ఘ్నాస
రనుచుండు। బంతగతిబిల్చి గర్జించుచుండ నిపుడు। తొడరి సహియించియుండశక్తుడనుగాను ॥ వ ॥ గావునసీక్రమోరా
హారాముతినల్లననుషంత్రాసంబున నాకొరకు విషాదంబుజెంద నేల నతిధర్మజ్ఞుండుకృతజ్ఞుండైపగిది పాపమా భూపతి

బాణము బోరకిరంతనే శ్వేతుల్ ప్రేమ స్నేహార్థ్యాక్షిభాగంబులం బడరించదిరివి మరియు నొందురగనకించి బచ్చివడిచెచ్చలువలతోడ వానడిములంటీ యంతిపురంబునకరుగు మేనడిని భాగసూనసితో నాలం బొంసరించెడ నదనంది యమంతకు మిథురంబునని ల వానసోయోంశ హాపెప నాపరో భాగంబున బాణాంబులతోడ నేము వెడ బోనడితిలేసి యథేష్టతంబా నరించెద ముష్టిప్ర హారంబులన్ పాదసఘాతంబుల బాధించినం బరువె త్తుసద్ధురాత్ముండతిగర్వంబున నాహవావ్వివనిర్చిన బాహుజాశౌర్యం బుసైరింపగల దేశుని పెండియు నేవెండి నాప్రాణ్యస్పైసాతిసాదించెదనని నా ప్రాణముల విూదియాన గజయాన బ యానము లి వచ్చెదనిలుప్రమునగ సత్తారనుదారప్రియవాదియగు వాలినాలింగనంబుచేసి మెల్లమెల్లగ నేడ్చుచున్ ప్రదక్షి ణంబుగావించి విజయాభిలాషిణియై మంత్రవత్తుగా వేల్పులకు మ్రొక్కుచు నంతఃపురంబు సబలాజనంబుతోడఁబటు శోకమోహితయై బ్రవేసించెనప్పుడు ౹ సీ ౹ శువిధంబున సపత్ని వధూమణులతో తారయంతిపురంబు జేరనప్పు ౹ దతిరో షదర్పసంగతిసర్పముపగిది నూర్పులవిడుచుచు వేగబురము వెడలి ౹ యదరి రోజుచునతాడతిశీఘ్రముగవచ్చియధికముంగ న్గోధమధికమించి ౹ అమితవైభవశాలియగు వాలి తన్నంజూడనై ల్లెడచూడ్కి జొనిపియంత ౹ జలజహితవుత్రునక పిశంగిగాత్రు ౹ యుద్ధసన్నద్ధునుగ్రదర్పోపవిద్ధు ౹ ప్రజ్వలత్పావక సమప్రభాస్పతోడ్ర ౹ భావునసమప్రభావసుగ్రీవుగని యె ౹ చ ౹ అలసిలజాతప్పుత్రకుని యాఘుసవిక్రమశాలి వాలినై ౹ ట్టనకట్టెంబుగం బతిదృఢంబుగకట్టి బిగించిమిక్కిలిన్ ౹ గనలు చు కోపసంగతిని గైకొనిముష్టిం బాహువెత్తివే ౹ త్వరపనియొనర్ప గానభిముఖంబుగ నేగెను వేగనత్తఱిన్ ౹ చ ౹ కరమెగ నెత్తిముష్టిసదిశంబగు యుద్ధసముద్ధతార్భటిన్ ౹ బరవశుడై మెమరుచున్ నలభాస్వరకాంచనమాలివాలిన ౹ త్తరణితనూ జుపైన్ పటు నెదంబునసట్ల నెశౌర్యశాలియై ౹ స్థిరమతిపోటొనర్పగనెదిర్చిజనెన్ గనిసత్వరంబుగన్ ౹ గీ ౹ ఇట్లుపై బడివచ్చు నయ్యర్కతనూజు ౹ నాజినైపుణ్యశాలి నత్యంతవేగ ౹ వంతుసిన్ గనియుట్లనెన్ వాలివిభుల ౹ రోషతామ్రాక్షుడున్ భీమరూప్ర డైచు ౹ క ౹ గట్టిగసంతు శముల నె ౹ బట్టి యీముష్టి సీమప్రాణంబులురా ౹ బట్టుకొనిపోవగలవిక ౹ నెట్టనపహరించి సంచితజమిడియుస్త్రీ ౹ చ ౹ అనవిని సూర్యసూతిమదియందతిరోషముజెంది వాలిని ౹ ట్లనెనిదొసశిరంబున నైయాగ యనా ర్యుష్టిదాకచి ౹ య్యనప్రాణముల్ విసువుపంచన వాలియుశేశ్రమముష్టిన ౹ య్యినజాదు వజ్రభిన్నగిరిచట్లవడం కె సుక్తసిక్తుడై ౹ మ ౹ రవిపుత్రుండాకస్మాత్తురుణ్ బెరికితీవ్రస్ఫ్రీక్రియన్ మోదినన్ ౹ పవిభిన్నంబగుపర్వతంబువలెదపఘాంబే గి జ్వాలచే ౹ తపడంకెన్ కడవిహ్వలుండయిసముద్రంబుండునట్యంతనా ౹ రవృతంబై వసింయించు వాడపలెజేరన్ జాలడ ౹ ప ౹ ఇట్టిథంబున నతిభయంకరబలపరాక్రమస్వభావులును వైనతేయ జవసత్వసంపన్నులును వైరివీర సంహారణప్రభావులగు నవ్వాలిసుగ్రీవులంబరంబునన్ చంద్రసూర్యులన్ బలెప్రబలతేజంబులన్ బొసంగియొండొరులురం ధ్రాన్వేషణతత్పరులై పరస్పరప్రహారంబులన్ బొదువ చుండన త్తరిని తమసత్వసమన్వితుండగును రామసూనుబలంబుని ఫలంబమ్మై నయ్యడనయ్యినసుతుండుచ్యుష్టెచెభిన్న గర్వుండును పరిక్షీణ భుజాబలుండయ్యె నమందకందళద్దురాసద ప రాక్రమశాలియైవాలియందలి క్రోధంబుసనారాధనంబునన్ పరిభ్రమణచంక్రమణాభ్రముఖనిఖిలగతిలాఘవంబులు మె రిపన్ గవియు సంతసయ్యె రువృక్షన్ గురు తరశాఖా శిఖాజాలంబులగు సాలంబులన్ గవ్వు చువిశాల శైలశిఖరంబులన్ గు వ్వచు సితశతకోటికోటిసఖంబులగు నఖంబులద్రవ్వుచుమరియు శేమరుముష్టులన్ బొదుచుచు మోకాళ్ల నడచుచున్ బా దంబులన్ దన్నుచు బాహువులన్ బన్నుచువ్యత్రవాసవుల విధంబున హాహాకారంబొరుచు ధారాధరంబులగతి ఘోరంబగు నిర్ఘోషంబులనెన్నో స్వంబుగజేయుచునవ్వా నరవరులు శోణితదిగ్ధదేహులైయాహవంబొనరించు

నానాశరంబునా ॥ క ॥ అంతట నొప్పిఁ గలఁగుచు । న్సాంతుండై వేగముడిగి సారెకు నిల । శ్రాంతముల రామధర్మని । తాం తునిమది వెదరి వెదరి కన్గొనుచుండెన్ ॥ క ॥ అంతట రాముఁడతి శ్యేతి । మంతుం బాతకజకనర్హమనుజుని గనిచు । కాం తలుఁ డైన వాలిని । ద్రుంతఁడనుచు శరము వేఁడ్కతో గన్గొని యెన్ ॥ ఉ ॥ అంతరఘూద్వహుండుతనువందఁ బొతుల్య శరంబు నూఁదిరాక । ల్పాంతమునఁ గ్రశాంతుఁడు భయప్రదమైతగు కాలచక్రము । న్సాంతయుఁ బూర్వ సాదమున యుంపగఁ జేసిననట్లు జవ్వనా । ళ్యాంతరసీమ వానరమ్ము గాధిపముల్ బదుఁ వెత్తఁ ధీతిలోఁ ॥ శా ॥ జ్యాఘోషంబు గజిల్లు తెప్పరిథటంబై దిక్కు లల్ బర్వఁగన్ । మేఘజ్యోతివిధంబునన్ శిఖిశిఖల్ మించన్ మెఱుంగొమరా । మోఘాస్త్రంబున నేసె రాఘవప్రదురంబున్ జేశిలక్ష్యంబుగి । శ్లాఘాపంఙున శౌర్యశాలి సమరాంచన్నైఖి వాలి గాఁబడన్ ॥ సీ ॥ ఇవ్విధంబున రాఘవేంద్రుఁ డుప్పతిశ యాంతకప్రతి శాశముల్ గనకరూపు । భూషణాంచితము శిఖీక్షణంబు భయాతిమథనంబగు శరోత్తమంబు వేగ । నాస్యంబున సధూమమగుచుప్పహారుకట్టువిఖతము నొకల్పాంత వేళనట్ల । పడిశప్రియోగింపన వ్వాలి బాష్పాకులకంఠుఁ డా లేఁ స్వరాశ లిరుడమకు । నాశ్వయుజమునఁ బూసంబునంత పోనా । మూస్యనాదుమహావేగమూరుతమున । జగతి వ్రాల్లిన యింద్రధ్వజం బురగిది । పతిదుఁబడెఁ గాంతిఁ జెడి భూతలము బొందియచట ॥ గీ ॥ అంతర క్తప్రవాహాసిక్తాంగుఁడగుచు । పవనతగ్నంబగుననో కపాదపంబు । కర్ణికారాసవసూతిసంగ్రామశీమ । భగ్నమగు నిండుకొమ్మకైవడి మెఱసి । యచట ధారుణిఁ బడియెను దానవారి ॥ ౨ ॥ ఇవ్విధంబునఁ బసనథ గ్నంబగునశోకానోకహంబుపగిది విధ్వస్తంబగు మహేంద్రధ్వజంబు రీతి వాలి నేలవ్రాలెనన్నది పోవక గ్గసగణంబా ॥ ॥ ఉ ॥ అంతటరామబాణహతుఁడై రణకర్కశుఁడైన వాలియు । త్యంతవిభిన్నమైనగసువట్లు మహీన్ కరితావలాంగుఁడై । కాం తిసువర్ణభూషణయుతుండగున ప్పటినాలతుఁడు క్రరశ్మియై । యంతయు నేలవ్రాలినను రేశ్వరుని క్వజయాంత్రముల్ బడెన్ ॥ క ॥ శ్రీమంతుఁ డాష్టవంగ । స్త్రీమపుప్రభుఁ డాజిబడిన శుభ్ర్రమయూఖ । స్థేమగ్ జెందక యుండిన । భూష్యమముదవలెనెఱ దమి తేజమొం దక యుండెన్ ॥ సీ ॥ యుద్ధభూమినిబడియుండిన దైనయాఢ్యతిశాలియగు వాలి దేహమప్పుడు । శౌర్యముల్ కాంతినైశ్వ ర్యవిస్ఫూర్తులన్ ప్రాణంబులనయడ బాయకుండె । నింద్రుఁడిచ్చిన దివ్య హేమనిర్మితవజ్రమణిఖచితంబైన మాల్యమటు ల । నగచరోత్తముని బ్రాణంబులన్ గాంతిసమ్పద్ధుల నొగిధరియించియుండె । మరియునమ్మ్యుం ద్రదత్తహేమస్రజంబు । చేసెన వ్వాలిదనరా రెచిత్రవనజ । గలినిసంధ్యాసమయమునన్ గానుపించు । ఘనతరంబైన మేఘంబుకరణినప్పుడు ॥ క ॥ త నువమ్మాలికయమరను । లనుద్యంచినయమ్మ శోకలంబుజన్యాం । గణముగబడియుండినన । వ్వనదనుసకు త్రివిధముగను వనరాజెను సరిదెన్ ॥ క ॥ అయిదనుస్వగణమాగణి । ధాయకమౌ రామభీమధన్వ చ్యుతమా । సాయకమాకూరాగ్రణి । యాయింద్రజునకునను గతినాపాదించెన్ ॥ సీ ॥ భూహీనంబైసప్పురుషహతాతప్పురినుంతి భూగోళిక్ బడిన యయాతివలెనె । కల్పాంతమునవింతు కాలము చేపృథ్విబడ వేయబడినట్టిభానుపగిది । దుర్ధర్షదుర్జయుఁ డేఁపెంద్రునివలె పరులచే దుస్సహుం డైమహేంద్రునివిధమున । నపుకాచిరాదమైనయగ్నిమహిక్కునిమెల్ల గగ్గోలబడు వానికిరణినాళి । నటులబడియున్న సింహ సంహననుదీప్త । వక్త్రు వానరవర్యు సువనజమాలి । నామహేంద్రాత్మజుని జేరియప్పుడు లక్ష్మ । ణానుచరుఁడైన రాముఁ డ

(*) శ్రీ రామచంద్రునితో వాలి నన్నేల నేలగూలిచితివనిగనిష్ఠురోక్తులాడియు త్తరంబుగనుట (*)

య్యవనిగనియె ॥ చ ॥ అతఁడు మహాబలాఢ్యులగు నారఘునర్యులఁ జూచిధర్మసం । గతముపయుక్తముల్ సమరగర్వితములు పరుషంబులొకగ । పేశాలముచి తాథ వాదవచన మిట్లనియెన్ గదు నత్వసంజ్ఞుడై । తితిబడిశీవ మాత్రసరితేకకుఁడైనన కాంతిహీనుఁడై ॥ గీ ॥ పరునకెవరి నేనువిరసంబొనరపగా । వరదకుంతనగుచు బాణమేసి । ఏమికారణమున హింసించి

తివిన్యత్ర | తేమిమభుణమట్టైని దుసీతు | సీ ॥ స్మృతిసూనుసొప్పు సలసన్మతొజనిస్వసచ్చరిత్రుండుతాత్స్వల్య పమటు | నస్కలప్రజాహితాసక్తుడుసుచితానుచితసమయజ్ఞుడంచితమణుండు | దుష్కృత ప్రసిద్ధుమ చూచాత్ప హాశీలుండు రామణిత్యకీర్తి రాముడనఁచు | నీయశంబులుభూతనివహంబులెల్లను చేతధాత్రిఁ బ్రకటంపింపఁబుండు | మరియునిదిగాక మనఱుమంటుదమను | శైర్య శౌర్యములుసత్య ధర్మములును | ననుజులపకార పరులంటుదంత సగుణు | రాజులతునద్గుణములివి రాఘవేంద్ర ॥ మ ॥ అననిస్మానమ్ము పరాన్న యముసేనాలించినిక్కనముగా | నెలమిఁ తావయువల్ల టన్న పకుడాంయూజంసమయ్సనుతో | కలనఁ బోరగసట్టును గడు టనఁ ఖాడింతుసేపార్థిసాథం | దలఘుచాస్త్రిథవధన్నుస నమ్మితిని నైనకేవ్వశనఁ జూడమిఁ ॥ చ ॥ ఎఱుగనమున్ను నిన్ను నతిహీనునధార్మికుధర్మచిహ్నునిఁ | ఘనతృణసంచ్ఛన్నంబగు కూపము భంగిభస్మసం | ఛాదితమ్మైన పావకుని పోలినిసజ్జనవేష ధారిపే | వరయగ పాపవర్తను ధనాటను ధార్మికకైతవంబునఁ ॥ సీ ॥ పురినైనఁ బదంబుల నైనకు సెన్నదు నపకారంబొనర్ప నేను | అనిశంబు ఫలమూలతాశనుండను గిరివనములఁజరియించువానకుడను | రమ్మనినీతోడ కఱుము సేయని వానిప్రాణయున్న నితోడఁబోకు వాని | యెన్నడునిన్ను కుత్సితుఁగని యపరాధహీనునిఁజంపి తివేఁటనన్ను | నీకప్రియదశకాననం దశస్సు సుతి వధ | ధార్మికుడనాటయదియ బద్ధమగువార్త | గానఁ బడెమునీ వెకటఁడితకృష్ణసంశ | జాపడప్ర రాముయిది సపాపసందియంబు ॥ గీ ॥ రాజకులజాతుడవుధర్మరతుఁడవనుచు | ధాత్రి కైతేనిధర్మచిహ్నములుబూని | పాపకర్ముండపను సదారాజ్య దశసీకృ | దారాజ్య గతి నేలదిరిగెదీ యుర్వి రామ ॥ క ॥ దానముసత్యముధృతిసం | ధానము శౌర్యంబునోర్పు కర్మము సామం | బోఁప నిరతుఁడులమరి | యూనిశిక్షయు యదదంతఁ నృపులయస్పృహా ॥ ఉ ॥ కాననసంచరిం చెటిమృగంబులము ఫలమూలభక్షకా | దానుల మేము కూడుని కథర్మముసీవ నరేశ్వరుండఁగన్ | భూవైరమూలములు భూమియు హేమము రౌప్యమాటను | కాననకందమూలఫల కాంక్ష యొనంగినేలరాఘవా | చ ॥ అనయము ఎనసనంబు వినయంబునను గ్రహనిగ్రహంబులున్ | జనపతివృత్తి రాజనృపసంగర నీతిగ కామ వర్తనం | గసకన్న పాలఁడీసిట కామవశుండవ కోపివాటచే | జనపతిధర్మసంకరతసల్పు దుచాపమూబూని హింసలన్ | చ ॥ అట టనికుధర్మము కంకదుబుద్ధియ సభాజనంమునన్ | దశ్వలన సింద్రియార్థపశలనఁగని కామగతిన్ గృహింజెదో | యపనమ ధర్మకర్మ సకలందితిపన్న పరాధ హీనునిన్ | విపరీత రాప్రిస్మంచియటుపెట్టై యసజ్జనులంమ రాఘవా ॥ గీ ॥ బ్రహ్మహంత యుగోహంతరాజహంత | చోరిప్రాణులవధియించుచోరు డెవ్వడు | నాస్తికుండన్నపిడిది పెండ్లాడువాడు | పెందఱునుపీకనరకంబునఁదురువారు ॥ క ॥ బలుకన్న పణుసుకొండీఁడుఁ | వెలుచఁగసుకుశల్య సుండుమిత్రము హుమసన్ | గలుపాస్మిలలోకములను | నెలమిఁ బెబెదాడు వీకలెల్ల నిజముగాఁ ॥ వ ॥ దానంజేసి వానర రాజన కునన్ను వధియించికోఁదుంబునఁ బాపించితదియునుంగాక మాసంటిధర్మాత్ములకుసజ్జనులకుమదీయ్యంబగుచర్మంబుధరించందగ దుశల్యంబులను రోమంబులను వణజనీయ్యంబులుమాంసంబుభక్షింపరాదదియునుంగాక రఘుప్రవరవాసంచ నఖంబులైన శల్యకశాలికశశకగోధకకూర్మంబులైదులున్ను బ్రహ్మక్షత్రియులకుభక్షణార్హంబులగుననెడునఖంబైన మదస్థిచర్మంబులాయ్యులకునస్పృశ్యంబులు నామిత్రుంబుభక్షణ రాజ్యంబుగాదకటనట్టిసేను నీచేతహతుండనైతిన విమరియునా ॥ గీ ॥ చేసినట్లంబు దెలిపినతారచేత | నెఱిహితముసిజంబుగా దెలుపబడియు | నేసదియుత్రుంచిథాఁతినివహించి | వచ్చితివి కాలమునకునువశుకనటుచు ॥ క ॥ శీలవతి నైనమానిని | శీలయుతుడుగానిభర్తచేఁ బడెభూ | పాలుఁడవగు నీచేఁ ధర | పాలకుడఁ లేసదాసిబలెఁ రఘురామా ॥ సీ ॥ అన్యులవంచింతునపకారిదిసియుకుఁ జిక్కమ్మసాశాంతాత్మదవ్వరవుత

స్ఫు। నిట్టిచో నాత్మ ధర్మమెట్టుగ్గాలిపిన ధర్మాత్ముడైనట్టి నిరఘునకు । పరభిన్న కార్యక్రమంబు నకళ్యంబు మరియు నతిశేషన్యాగ
మైన । స్వక్షత్ర క్షాంతుశంబగు మత్కారుమబో లునట్టిని చేనేను హానుమనైతి । కాపునయుక్తమను సాధు గణాలంబు । నశుభ
మునునైన యిట్టి కార్యంబొనర్చ । సజ్జనులతోడ గూడిన సమయములను । నేమనునుడు బొంకిపలైకు రామనీవు । క । లగనట్టి
ఘనాన్యలీశ్రల । మగుమాయవనైట్టి శౌర్య మడరించితిని । కనువైకులయడని వ్వైక । మగు శౌర్యము శేయనైరను వైతివర యు
గాగ । ఉ । నేనుగసంగయ గ్గముననిర్భినని వడేన్న పాలనా । చేసిహతుండనైతియుని జేరువనేవిసుగానకుండిని । చేసి
హతుండనైతిని నశేయకనైతను నేనునిద్రితుం । డైనసకుండుపాన కళతా ప్రిసర్పముచే తనుగ్ బలేగ్ । సీ । రఘువీర సీ
స్వర్ణరంబుగారవిభ్రుతేహీంగ కాంతునన్ను దృంచితివిగాని । నాతోడమున్ను నీసీగను వెగకుస్త్రి యొరాజసముకు జెప్పియుండితే
ని । యొకనాడె డిత్తనీకుర్వ్విజనిభార్య గొనినదైత్యుడురాత్మునని కధింతు । లేనిచో మెడగట్టి వానినే గొనివత్తునదిగాక వై చే
వబ్ధినైని । దనకపాంతా కటూ ననేనిదాచియున్న । నీకు సకుఖ ననే దెచ్చి నీకునిత్తు । దనుజవ్యాన దైైనశ్వేతాశ్వగతియు న
నైతి । వేదశాఖను ముకుడె ద్చ్చు విష్ణునట్ల । క । గోనుదిపికరిగినపరవి । సూనుసుగపిరాజ్య మేంజూ చుట యుక్తం। జైవ
సధర్మహూళసి । ప్రూరిరైనసుద్ధ ంచితివియయుక్తముగాగన్ । గీ । ఇంరేమిలోక విధావిధంబగ కాల । యుక్తిసొంద
జేయుచున్న దెజెం । నీకుయుక్తముని చేసెను త్తమ । స్థితి యె జేయన మ్యో చింతయేం । వ । అనియువ్వి ధంబు న్ బగిరి
కరాళియూతరా ధుకుండుడుబరిత్క్తునదనుంపునుదై వాహోక్తుండయి వాసవసూనుడుం పుసీ స్ని భుండకు ఘువల్లభునిగ । గో
నియూనకుండె నన్నధపత్రదకెస్న గాంబా ＊＊
క । అనియుక్ష్వంగిరినిపాతుం । డనివిహ్వలుడైనవాలియా ప్తముపకుషం । బునథాగ్యదనసుస్వెలి । మునుహితము నైన
వచనముగ్ బలుకంగన్ । సీ । హరి దొలగినభానుగిద ప్రీండి జలకంబు గతి సశాంక మైన । యనలంబు పొ
ల్యామని యూరకుండినయాహరిప్రవరేంద్ర డయినవాలి । నటులతిగనొల్ల గంపగుచుపిల్చిట రామ డిపెం న...
సద్గుణయుతమునగ । నుత్తిమంబగు వాక్యమెనోష్లంగమునీన నాన్మేనాచారథర్మాత్మధనకావ లోకింబుల యడతెల్లి
ఇ । నిర్భునను వాల్య మనవిగహీంచెదాప్త । దార్ధిమంతులనాచార్య వ్రవరుల । నమగనున సౌఖ్య చాల్య నెన
యింప । గీ । ఏమిననుకూదికాపల్లగనిచ్చ యుంచి । దిచటనైత్వ్యోకురాజు ంది శైల । ననగహసమైనసుహీ మా
మ్మగతరిని । హంగతుల నిగ్రహానుగ్రహమ్ము తోడ । చ । అల మహిస్థ్యశీలుడు మహాత్ముడు ధర్మము కాననుర్ధనము
డెలిశినసత్య సంధుడతధీశుడు నిగ్రహమున్ననుగ్రహం । బెలమినొనర్చ చుగ్ భరతుడే యవనీతలమునేలి ప్రజ । ల
సత్యమొందుస్వర్గాత దెక్కంగును దేశ కాలముల్ । ఉ । ధర్మమకర్మముగ్ దెలి యుధార్మికుండాచినుబంపవేసిన । ధర్మ
పరంపరగ్ మదిహితంబుగ నెంచిచరింతు మంతటగ్ । ధర్మదయాపరుండతడు ధాత్రిసను సమ్మిబో ననిస్వది । ధర్మ నిల
మించుభరతక్షితిపాలవశంగమున్నెడగ్ । గీ । అట్టిమేముభరతనాజ్ఞయ గాధావిధి । ననుసరించి శేశ్ఛ హాన్యధర్మ పం
మునిలచిబుద్ధిమంతులైధర్మయు । జెకుడు వానిదృంతుమంకు బలమున । గీ । పాపకర్మములనూదల చేపడింప । బడు చు
ధ్రములధారా త్రిపొంద । జేసి రాజపడవిజేరివరించలే । దీన కామకశ్రేనునశిమడిలి । చ । ఒనగగ ధర్మమాగ్గము న
డివాదుడలంత గాదగుగ్ । నైనకుగదంద్రిగిగ్ జడుడు నేపిన వానినియన్న మెక్కరీ । తనియనుజాగ్ కుమారసును బ
కాధికుడైనశిష్యునిగ్ । ఘనమతిముఖ్యరగ్ సమముగాపిప్ప తప్పులతోడవిమ్ము హీగ్ । గీ । ధర్మమార్గసూక్ష్మమనం
దరముగాదు । సజ్జనులకైన మోరకుమచరాచరంప । యఖిలభూతాంతరుడు పుత్మ దయామూలనన్న । యాత్మ సుదు తెలిగ చటి

భాషణము | వ | వినుము నీవు చపలుండవు చంచలులగు నాత్మసచివులచే హితకరులైన వానరులతో నలోచింపక తలంపుల కార్యం
బులతో డనుగ్బలివై నాలోచనంబు చేయుచున్న యట్టి గాన ప్రగాఢ సన్నిహితుడు బలికిన వాక్యముల కర్థము వ్యక్తమొనరిం
చవగాదు కోపంబున నీవు నన్ను గర్హించుచున్నవాడవు వల్లనాచే నిహతుండవైతివంటేని యటులగుటకు కారణంబును గొను
ము పురాతనంబై సద్ధర్మంబు బోనాడి మహాభిరుచుండు ధర్మాత్ముండును జన్ముండగు సుగ్రీవుడు బ్రతుకియుండ నతని భార్యకోడ
లాలి రేయుంబవళింపి కామపరతంత్రుండవై ధర్మమార్గం బతిక్రమించి పాపకర్మంబొనరించితివట్టి భార్యాపహా
రకదోషంబునకు దండనంబు విధింపం బడితివి వానరయూథపా లోకుల నవిలిపించక ధర్మవిరుద్ధకార్యంబులాచరించు
వానికి దండనంబునకంటె నన్యమగు నిగ్రహంబు గాన నుత్తమక్షత్రియ కులోద్భవుండనయ్యు నీవొనరించిన పాపకర్మమున
కో ర్తునేదు హిత్యునందో బుట్టువారుం దమ్ము నిల్లాలి నేనకుండైన గామాతురుండై రమించునేని యతనిం జంపుట దోషంబం
చుటయని ధర్మశాస్త్రంబునఁ జెప్పంబడు భరతుండు ప్రాజ్ఞుడు స్వధర్మంబునంగామపరవశులై ధర్మమార్గం బతిక్రమించువా
రి నిగ్రహింపుచుంబుతుని పాలింపుచుండు మేమతని యాజ్ఞానువర్తులమై నీవంటి నిర్మర్యాదులని గ్రహింపనియుక్తులమై యుంటి
మి చేసినీవతిక్రాంతధర్మమార్గుండ వెట్లు చేత సేయందగుదువిదిగాక లక్ష్మణునితోడనైట్లనటులనెను గ్రీవుని తోడడా
రరాజ్యంబులు నిమిత్తంబులుగాగల సఖ్యంబుగావించితి మతడు మాకుని శ్రేయస్కరుండు మరియు నా చేత నప్పుడు వానరస
న్నిధానంబునఁ బ్రతిజ్ఞ చేయంబడి యొనదినావంటి వాని చేతనెట్టుల నుపేక్షింపశక్యంబగు కావన ధర్మవంతమ్ము లగునిట్టిన
మస్తబహు కారణంబులవల్ల నీనిగ్రహంబు శాస్త్రవిహితంబని చేయందగిన దేయని యంగీకరింపుము సర్వప్రకారంబుల నిన్ను
శాసించుట నీ చేకర్మంబనే చూడం దగినది మరియు మిక్కిలి ధర్మమందే దృష్టి గల్గువయస్యుండైన సుగ్రీవునకున్ను మత్ప్రతి
జ్ఞాతంబైన తత్స్వార్థంబు కర్తవ్యంబగు నీకునుఁ బ్రాయశ్చిత్తరూపంబగు నాత్మదేహపరిత్యాగంబు ధర్మమార్గమ - ష్టించివి
గుండగి సదీయవధాంబునకు సచ్చరిత్రదయాపరంబులు ధర్మనిపుణజనగృహీతంబులగు మనువచనంబులు రెండు వినంబడు
చున్నవని యంట్లని రెం | గీ | పాపములు చేసి ప్రజలు భూపతులచేత | దండనము నొంది నిర్మలాత్మత వహించి | పుణ్యమొనరించినట్టి
సత్పురుషులవలె | దివము చేరుదురితదివ్య దేహులగుచు | గీ | ధరణిపతి పాపముల తారతమ్యమెరిగి | దండనమొనర్ప
హింసింపదగిన వారి | నని యొనరించనచెందజాకల్మషంబు | లేనిచో వారి పాపంబు యానవలదు | గీ | జగతి నీవలె నొక్క శ్రుజా
తిహీను | తఘుమరణ్యంబున దనక్కనరనిముస్సు | జాతరోషాద్భుతశుచు మాంధాతమాకు | ఉన్న తనని వధింపక జలందు
వించి | చ | మరియును భూమిపాలురు ప్రమత్తులునై ప్రజలన్యులున్నతిన్ | దురితము చేయగానుచితకోచక యుండి య
నంతరంబుగా | మరసి బుధుల్ సకిల్బిషులకాతతనిష్కృతి చేయనట్లన | న్నరులతు బంధనాదిక మొనర్చియడుం బెడబాపి
రందరున్ | సీ | అటుగాన పరితాప మందకు మిక నీదు సంహారమిది శాస్త్రసమ్మతంబు | వానరోత్తమ మేము వశవర్తుల
ము గాము ధరలో రాజాజ్ఞానుబద్ధులమిటు | కపివీరమరియొక్క కారణంబున్నది విండియుచెప్పెదన్వినుము నీవు | నాహేతుమ
ద్వాక్యమాలించిమది చెరఁబడి కోపమొనరింప వలదు నన్ను | మున్ను బల్కిననీ వాక్యములకుమదిని | తాపమున్ కోపము
న లేదు లేదు తరతర | నీవలన్యమగుట ధరణీపతుల కు | నీవిధంబున మృగయస్వభావమగుట | వ | ధరసుతులాద్ధి పాశముల
చాచి విలంబుల చేచి కానలన్ | మడుగుల వేచి యెందపిలి మాగ్గనుచుండుడుమాంసలుబ్ధులై | దరుచుమృగంబులన్
బహువిధంబుల మత్తులలనమ్ము నిల్చినన్ | పరచినపీతి జెందినను పైస్మృతిదప్పినదప్పకుండినన్ | క | ఈపనియొనర్చు
వారికి | పాపము లేదిందు ధర్మపరులై బుధులౌ | త్మాపతులున్ మహిమ్నగయా | ద్యాపారము చేయనతిని కరుగుచు

గుంటక । సీ । శాశ్వతనీతిసంగరము జేసిన జేయకున్న శాఖామృగంబెన్ననగుట । నాచేతనాజిఁ దానగనిశితంబైన బాణముఁ
నస్త్రాల్పబలిమివిధి । తనుచు మార్గము మై నధర్మంబుజీవితంబుశుభంబని త్రుంచు భూమిపతులు । అగచరవరసంధియంబు లేదటు
గాన కాఖలంబిం పింపరాదు వాలి । నూప్పి మరియ ప్రియంబు లాడో భక వాక్య । ములతిరస్కృతి జేయరాదెలమినమగు । ల
హరిమనజాకృతివన్యానియసమసు । వంతుల మువీర లై సంచరింతురవని । గీ । పితృధర్మంబె కంకకన్నెవలంబు । శాల్మిమ
దికోపమును దండ్రితాతలెల్ల । మహిమనాజీతంచునట్టి ధర్మమునసందు । నన్నునిందింపుచున్నాడ నగచరవర । క । అని
రాముడిట్లు బల్కఁగ । వినివాలియు మదినిజాల వేబడియారా । మునిపై మందోపమునా । స్వనివాడై యుండెధర్మపథ
నిశ్చయుడై । సీ । అంతవానరనాథుఁడంజలిగావించి కాకుత్స్థునిఁ గూర్చిఁ బ్రతివచనము । మానవేశ్వర యద్ది మందలిం
చితి విట్టు సత్యమానవట సంశయము లేదు । ప్రత్యుత్తరమొసంగ బ్రాజ్ఞుఁడంగాన నేన త్రుక్కృష్టుఁడన శక్యపర్యుఁడను । మదిని దో
షకనిద్ది మందలించితి నప్రియంబుగా మున్ను నేనదియనీవు । దోషము గణించకుము జన స్తోమబంధు । ధర్మసుద్ధ ష్టార్థగతి
న్స్వజ్ఞుఁడవు స్వదియ్య । బుద్ధియఁ గార్య కారణసిద్ధి యందు । నిర్మలంబన్యయంబయ్యనైగడునైపుణు । చ । ధరణినవర్ణ శీలు
డనధార్మికముఖ్యుడనై ననన్ను నన । గణనదుధర్మయుక్తము లుగన్పడ సూక్తులబోధ విగ్రహ స । న్యాయమున యజ్ఞయన్పబు
ను బాష్పసగద్గదకంఠుడై మరు । ద్వగతనయుండు శంకగతిదంతివితంబున జూచియిట్లనెన్ । సీ । సమ్మొగిఁ జూచి బాంధవులను
జూచి నేను తారనుజూచి వెసనింద రఘువరేణ్య । కొమరుండునుత్తమగుణవంతుడ బాలానాంగదుఁ డగునంగదుం గరినమాడ్కి ।
లాలితుండతడు బాల్యము మొదల్ గొనినన్ను గన్గొనన నంచువల్లనుడలంబు । గడకుఁ గాంచిన లేటాకము పోల్కి శుష్కించు నైజగ
మబుద్ధి నాశకపుత్రు । డిష్టుడిప్పుడు నీచేత నేలను తార । చేతఁ దుంచ దగినవాడీతనిపయి । తెనసుతపైన సముకృపవిధము
న శ్రేష్ఠ । మైనమతి నున్న మిక మోహమహాభుజబల । చ । ధరతని పైనలక్ష్మణుని పై నమస్త్ర ధిటైట్లొనప్రాపి । వాయగ
సూర్యసూను యినంగదు పై నటులుంచియుక్తముగ । బగనయుక్తము జెలిగబల్కవిధింపఁ జుబోధ్రమోహ సహిం । సన్మ
రవర నీవెగాదె యికశాస్త్రగోష్ఠనెంచి చూడగ । క । తారలోన్ని నిజాలితె । నీవిజయము నాకునేగ మెన్నచునతి
ర । స్మారమొనరించ నట్టుగ । వీరఘురామనీవ పేయనోర్వఁగనోఁ । చ । ఘనగనిరాసూనుగలిసనసూర్య సున
రాజ్యమెుం । దెనుకడునీచచిత్తమునగతిన్వశవర్తియనాజ్ఞనుంపుచే । కొనదిశమై నలాభమునకోశికలంబన నెమివో
మహ । జనపరి సాధుసజ్జనగా సాగగ ధర్మనయజ్ఞ రాఘవా । క । నీవల్లవధసుగోరిన హీనవరగలదప్పు తారగయంగ
నుడినసేన । సేవినకసమ్ముడుగుసు । గ్రీవనితో నేం బురాగలినాగపిదిర్ । మ । అనియిట్లగ్గలవీలికుఁ వానగవహుండావా
లి కేల్మోడ్చి యు । జననాథేంద్రుని కూరకున్న నతనజ్ఞాం తాత్మనిర్వ్యక్తదర్మ నుసద్ధర్మనస్తాత్మ తాపాను మోక్షపాత్ర
పకంబైన నెం । తన వాక్యంబున మూగడింపెను ఘనోద్యత్ప్రేమ కారుణ్యుడై । వ । మరియునాస్తవంగమపుంగవా
నీవీయర్థంబునకు నిరంతరదురంతచింతాసంతాపంబు జెందనెంతకు మమ్మదరంకలంపకుము దేహాభిమానంబు విడువ
ము మేము భవదీయకేతంబున ధర్మంబున సంగ్రహనిశ్చయుల మై తిమువ్వరేనియు అవశంమ్మ లదండించక దండ్యులం దండింతురు
వారిగురుపురుంగాను కారణసిద్ధార్థులై శ్రమనొందక నీవు నీవనిర్దండనంబున విగతకల్మషుండవై ధర్మమార్గంబునం ధ
ర్మమెడబాయనిస్వప్రకృతి జెందితివి హృదయనిశ్చితంబులైన శోకమోహభయంబులం బరిహరింపుము వానరవరా నీచేత
యుండగిఞ్చిన కార్యంబునాచేనతిక్రమింపశక్యంబుగాదు హరీశ్వరా నీయందు నెటువలె నంగదుం డనువర్తించి
యుండునట్టులె సుగ్రీవునియందు నాయందు నమనయంబునం బ్రవర్తిచియుండునని యూరడించి పల్కిన యనంతరంబ । సీ ।

పగధర్మమార్గానువర్తిమహాత్ముఁడై యాజినిం బ్రహరించినట్టి రాము వననసమాహితంబతిమధురంబైనవాక్యమాలించియు వ్వాలిపిక పై నెపయుక్తమగువాక్యమొనరిచి నిట్లనియెనో నరనాథ తీ ప్రఖ్యాతకీర్తి సన్న। హృదయమునఁ దాపసవేషముండ నిధి ఱన్నంబండసై యుండి నేనెందెఱుఁగక । బలికితినిమున్ను నేనిట్లు బరిభవించి । ఇట్టి నుపరాధమిమ్ము సహింపు మిప్పు। డోమహాబాహు శతదనమహాగ్రవ్రజ । ధరపరాక్రమబలసముద్దామరామ ॥ ✽ అనియివ్విధంబున రాఘవుండు నీతివంతంబులగు వచనంబులం బలికినవిని వాలిస్వాపరాధంబు తెలిసి మనిశాప్తిగ్రంథసన్న దియప్పు గళస్వరంబు ✽✽✽✽✽✽✽✽✽✽✽✽ ॥ గీ ॥ బాణభిన్నాంగుఁడై భూమిఁబవ్వళించి । యన్నయన్న గచరనాథు నారడించి । రాఘవుడు జెంతప్రత్యుత్తరంబు నంగ । హేతుమద్వాక్యముల మాటయుత్తరుండె ॥ చ ॥ అతఁడు శిలాప్రహారదళితాంగుఁడు తరంగుర బాదపాహతుం । డతుల రఘుప్రవీర నిశితాంబక బాధితుఁడై దొలంగి జీ । వితమటుమూర్ఛనొందెనది పిహ్వలమై విని వానితారయా । హతుఁడు రామబాణమున నాజిని నూలె హతింపఁబడెన్ ॥ చ ॥ అలసతి సూనుతో దనపురయ్య శిఖీనలఖర్వహాసినీ । నుండి [illegible]శైలగహ్వరమునుండి కనంబున నిర్గమించెఁ దాని । హ్వలమతియై తదాప్తజనకాంచన సప్లవగప్రవీరుల । స్ఫురియ[illegible]

(✽) పరలోకగతుండైన వాలిని గురించి తారాంగదాదులు మిగులఁ దుఃఖించుట (✽)

చాపధర బాహుని గన్గొని బారి [illegible] ॥ సీ ॥ పతినిపంచత్వంబు బ్రాప్తించిన [illegible] యూథపతియు లేక వర్యభ్రాంతులగుచు । వెంటగానుశరంబు లంటఁగ ఘట [illegible] గూర్చిపాఱుచున్న । యావానరులఁ జూచి సుందరిన తారదిం [illegible] నేగిరుట్లు । బలెను [illegible] లార రాజసింహము నకు పిట్టలగుచు । నుండి రాజ్యని నిర్గమై [illegible] భ్రాంతులై నకాంతోపరిభీము । రామశరమున బడిన మీ కేమిభయము । వేళ్లెద నుడు గతిం బూని విడి [illegible] వాలి ॥ గీ ॥ కాపురుషులై నకవులు వాలికి [illegible] । నైన తారవచనమాలకించి । బ్రౌఢ కాలమగుటను ఖేదసంగతం । [illegible] వాక్యమిట్లు పలికిరి ॥ సీ ॥ జీవపుత్రిక [illegible] తారదేఁకు మరలి సంగదుఁ గాచు మానవ [illegible] । కాలాంతకుండు రాముసగూనముగ బూని [illegible] । గిరిశిలాస్త్ర తరుసంగతుల చేప్రహరించి వాలి నేలఁ గూలెవ్రజతుల్య । [illegible] శరంబున [illegible] చేసగర్వోత్తమ పోగొనన్న [illegible] మలోక । రాజసమంత్రిమిత్రు సంగము నన్యంగ । [illegible] లాగబడి [illegible] సంగబలము । [illegible] సంగమంతే । రంగమదరంగ దెసలఁ జేరంగనగెను ॥ వ ॥ కావునసీపుత్రునో తారదీ [illegible] మిమ్మార గిరివీథులతోడఁబట్టణంబు బాలింపు చంగదునభిషిక్తుం జేయుము వ్వాలిశత్రుఁ డాత్మీయరాజ్యపదంబు నొంది సంగము [illegible] పుంగవులు ప్రహృష్టాంతరంగులై [illegible] చేరంగలరిటు గాని చో నిప్పుడేయి వ్వానరులఁ [illegible] మంజై [illegible] గ్రభూములవిసగ [illegible] యప్రదేశంబులం బ్రవేశించెదరిందు గొందరమకుటుంబులముసకుటుంబులమును సయ్యం బుసుయ్యాంగరికి మసకుమహాసంకటరణసంకలితభయంబ సంభవించునో యరవిందసుందరముఖియని సనద్యాల్పబుద్ధిగలకపులవచనంబులు విని నవ్వలది వసకనుకూలంబగు వాక్యంబిట్లనియె ॥ సీ ॥ వనచరవరులార వాలి వానరనిహృదత [illegible] పంచత్వంబుఁ బొందైన వెనుక । ధ్రువనితో నిట్టిసుతుని రాజ్యంబులతో కతదునాతో నేమి కార్యమికను । యొవ్వాఁడు రాఘవుం డేసినబాణంబునఁ గూలి సప్రాణి [illegible] । నమ్మహాభాగుమహాత్ముని యొద్దికేసంభ్రమంబాలము చేరనరిగెదేను । అనుచు నివ్విధంబు [illegible] యరివచనిదె । శక్తుఁడు నేశ్చు [illegible] శోకంబు జెంది । మోకరించుచు శిరము రొమ్మును కరముల । వెడలిప [illegible] వేగపడువె [illegible] కడకు ॥ సీ ॥ సంగరోన్ముఖులౌనిశాచరప్రవగులనతిబలంబున గృంచినట్టివాని । గిరివరంబులను బ్రవేపించ్రముసువజ్రదంతులలో నిండ్రవంటివాని । బ్రబల వాతవిధూత పాథోధరధ్వానుడును శక్రవిక్రముండ

యనవాని। కపీంద్రుఁ డంచినిర్భినవనదంబుగతివానినరుచు వారిలో బెట్ట నకుచువాని । వ్యాఘ్రముపొంచియున్న కొట్లు శీఘ్రముగను । మృగముసొంపుసొ రెుటువ లెమిళులబొగడ । దగినకౌర్యముగల రామధాత్రివిభుని । జెడిన వాలినభ సుదర్శించె నంత ॥ చ ॥ కనియిటులెల్ల లోకములుగన్గొని పూజలొనర్పనాప్తకే । తనతనువేదిశాపరివృతంబుగ మున్నలిసన్న మెట్టనీ । సుస ఖుజగంబు లోపలను జొచ్చినజూచి సుపర్ణుఁడగ్గిగొ । ల్పునబడ గూల్చి నట్టిగృహంబుంబలె చెంగటనంత నాతనిన్ ॥ గీ ॥ వెలిగినుతేమధనువు మూంకె బూని । నిల్వబడినట్టి రాఘవునిదదనుజ । వరుసియనుజన్మసింగని వారినెల్ల । మిగిజనెనట్టి విభు నిసమీపమునకు ॥ సీ ॥ చూచినంతనె కడుశోకంబు సంధిల్లకన్నీరు లేకలై గారదార । పోరవంబులు మూర్ఛనందినుం డుజుజాలనేలవ్రాలియుకనసించినటుల । వెండియు లేచియవ్వాలదిముందగమృత్యుపాశబ్ధుమంధైనపతినిజూచి । యదలో నన తిదైన్యమొనయుగ వేమరును కులాంది గౌరవంకమాట్కి మరియు । నెగని ిరి తావ మత్యంతమేన్నచున్న । యంగదు నిశిల్లిసీతించి యర్భనుతుడు । దైన్యము పొలంగి వదినిమాత్సర్యముడిగి । యడలియతికష్టమగుదు ఖమంచె నప్పుడు ॥ *

ఇట్లిశతన యుండు తారసీడింపియర్య ఉపేక్షంబుసొందెనన్నది ఏకోనవింశతిసర్గంబు ******************

॥ గీ ॥ అంతచాపత్యనము జీవితాంతకరము । నైనరాముని శరమునవడనిబడిన పతిగని తారాధిపతిముఖ శుభ్రాంశియగుతారతనిజేర గౌగిలించె ॥ శా ॥ ఆ తారాసతి ... భిన్నసీమ హేంబాభ్రభగ్గిగ జేంవో... ముగ్ శాంతస్ఫ... శాక బారితరసాజాలప్రలీనుకాన । ద్రై లేయద్వివదాన్మజుంగినీమ వస్త్రాపంబుసంధిల్లసం । జాలక్లేశనివేశయాట ప్రలపిం సొగసిట్లాలితోన్ ॥ సీ ॥ కలనభీముసభీగ ... కవులలోకమశూరుడన్ నై ... పిసరే ... । యేపాపమున్న ... దీన నైననాతో మాటలాడవేమి । లెమ్ము లేశయనో తమమ్ము జెంకుము యట్టి పాఢు వే క్రములు సెలబ్సర్కి ... తిగుసెన్ సుంధరా ధవగతాసుడవయ్యు గడదోచి నను జేనిగౌగిలించి । తోయలపసుంధర ప్రియతో యజాతి । సెడం ... దొపనేచరవర । యంతదెల్పెవినవైరి వీళ్ళమున్న । నాడు వాక్యములాత్మలోనాటి చెలిమి ॥ గీ ॥ స్వర్గసౌదసమైయీ సంగరాంగ । ణంబునను ధర్మయుద్ధంబొనర్చి నిల్వ । జేసితి విరమ్యమైన కిష్కింధవంటి । యప్ప ... మిదివిశ్చ ... ముఖకం ద్ర ॥ క ॥ వనములమధుశౌరభజీ । వనములమాతోడనెక పోరంబులనీ । వాంరించితివోసమయం । బు నన్విహ్వ ... ల ... క్ష పొందితివిగదా ॥ గీ ॥ యూధపతుల కెల్లయూధపాలకుడవౌ । నీ దీఘునిద్రనేసుబూన । హర్ష మెడలి ... శోకవా । రాశిమున్గి తనిఁపీవీగ ॥ గీ ॥ ఎందువల్లనాతి జెందిననినజూచి । వేవిధములకు ... డ్రేలవ ... పడట్టినాహృదయము । త్యంత ... మైనకగచ రేంద్ర ॥ గీ ॥ ఏమికారణమున ... గనూజు ... భార్య । నంపహరించి వి ... రము ... దు వాని । యండ కుండ జేసి తోస్ఫవగేంద్రనీ । కందువల్లనాశమబ్బె నిదియు ॥ గీ ॥ మేలుగోరి ... నై బాల్సిట్టి నే ము ... దెల్పినన్ను సహితము । వాక్యమాలింపవై తిప్పు వానరేంద్ర । మించిమది ... ॥ సీ ॥ ఘనరూ యావన గర్వితలె ప్రౌఢిజెందినయప్సరస్త్రీల జెంద । ముల కలింపగ జేయగలవాక్యమాం ... టసందియము లేదు । దేని జేసవతుండవై ననీవిపు సూరి కాచివశ్యడవై తిపడరిబల్మి । నట్టి కాలమె జీవితాంతకరంబ ... యత్న మునసంశయంబు లేదు । యన్నడునుదుఃఖమెఱుగక నిన్నినాళ్లు । పిన్నతనము మొదల్ కొని పెరిగి యుర ... రములైన బాధలపాలు బడితి । నేమి సేయుదు నేనింక నిన్ దుదలచి ॥ క ॥ వైధవ్యము కార్పణ్యము । బాధయు ... సభావంబు మనో । వేధగ దురంగ ... నియు । నాథ ... గిదియసుఖ వింపనాక ... నింకన్ ॥ గీ ॥ ... సు ... ... ంగ । ముందునాకేల కడులాలితుండతండు । పేర్చిసతం ... కోపంబొనర్పనేసి । యే ... జెంతనో యేనెం ... గ

గీ ॥ నశ్శుత్ప్రీతులై వెంచెం బ్రతికితి | కన్నులనఱా జాతమీనా తెస్సలినిన్నకోటుక | యతేనివర్గమింకనీకరతానవని | దోంకస్తే [illegible] నాగ్మనేరిగినుకియు ॥ సీ ॥ నకచరోత్తమనీమ రినయుగ స్థలి హీనమొనగ నాజ్ఞాపింపుమూరడింప | మెనినియో [illegible] వ మిర్త కీషణము ప్రవాసము బొప్రతున్నావుసర్వగముగ | నినుసంహరించి రాముని చేమహాకార్య మొనరింపబడె [illegible] రాష్ట్రి | జానకొనచిని నప్రత్యక్షముజెసెను హీనమైన నాని కనిట్లునకటతనయ | దుమును గూడి యభీష్ట భోగముల [illegible] | మనుభవింపకమును మిఠ్పడు బుద్ధులు | మన్నమైన శాత్రవ్యండైన గట్టివాలి | యాజినీచేతసంహృతుండైన తేన ॥ కం ॥ ఇట్టు ప్రలపింప బున్న నన్నుజగాది | ప్రేమతో నామకోసీతేకు లేమితీరు | గలదుబహుసుంది భాగ్యా తెగ్గామినుల [illegible] | కెన్నులను జాలు మోవాన రేంద్రసీమా ॥ క ॥ అలతారాపరిదేవన | మలవానరవనితలక్ష్వరాలించి వ్యథా | కులహృద [illegible] లనుచు నగడు | నలమూకొనుచు నేడ్చిరంచరింతటనేలమిక్ ॥ వ ॥ తేనయనిమంచు ప్రేమ సతతంబు వహించిన వాడ [illegible] నియంగదుం గణుతి భర్త నియిల్లైడ బాసినీవరా | జాడవునే యనేక దినసంబులకుం జేతని ప్రవాసమో | [illegible] సాంగద శౌర్యభుజన్వ వానరేశ్వరా ॥ గీ ॥ ప్రియమునోహర వేషము ప్రియము నేరు | నాత్మజుండేమి చేశి [illegible] యుళ్ళ | డెచటికే గడపిల్లమన్ను చటడిచి | దూరమైన ప్రవాసమో వీరవర్య ॥ గీ ॥ అప్రియము కొంచ మేమైన [illegible] యాత్మలేస | నెజగక మొనర్చి యుండితినేని కర | నదితుమింపు మదీయుడా వావోకపీంద్ర | పాదపముల వాతిశేరమునం బ్రఙతిపేతు ॥ [illegible] ॥ ఈకీతమగిని చెంతను | తారాసతి కపివ ధూవితానంబులతో | కారుణ్య మెసగ నేడ్చుచు | చేరెక్ ప్రాయోపవేశ సిద్ధి నమనర్ ॥ ＊ ఇది శ్రీ బుచరా రాదేవిప్రాయోపవేశంబు చేయందలంచినన్నది వింశతిసర్గంబు＊＊＊

॥ [illegible] ॥ జారిదివిను డిఫ దమిని | జేరిన తారవలె శాంతి జెందనితారక్ | మారుతికపికులపతిగని | యూడిలం బళ్ళె నంగ [illegible] లతోక్ ॥ వ ॥ ఆంగోవిదుమింతేయ నంతరంగంబున జంతువు జ్ఞానాజ్ఞానంబులం స్వకర్మఫలహేతువులై శుభాశుభ [illegible] ములను సుఖదుఃఖంబులనన్నిటిం పంచత్వంబు నొందిబగలోకంబు నవశ్యమను భవింపుచుసుండు నీయెక్కువనక [illegible] నిస్నుండు దీనుండ నియునకు దైన్యంబున సంతాపంబు నొందిశోకాహ్వయై యప్పనగూర్చి శోకించెదవిట్టి జలబుద్బు [illegible] లబను దేహంబు విభుయమై యెవ్వని కేనేమి సంబంధము న్నది గాన నీవాయంగదుం డుకుమారుండు కరుగ కన్నైనంకను [illegible] జీవద్పుత్రకవైన నీవ్వనీనిక జేయందగిన కార్యంబులు జింతింపు మిప్పరథంబున జంతునల కెనిమనంబులు జావపుట్టుట [illegible] మనుటుంటను కర్తివ్యారాలవైన నీచేతనిట్టి యాశ్చర్యాదేహి కంబైన వైదికకర్మంబు పగలోక శుభకరంబవశ్యకర్తవ్యంబు [illegible] కంబైన సరోదనాది కంబిట్లవొనర్పందగదె వ్యానిగోరి దిసహస్రప్రయుతాబు చాదిసంఖ్యగల వానరవీరులు ప్రత్యేక [illegible] క్తులైయనువర్తించియుంను రయ్యుతేండు విధివశంబున నాయురంతంబు నొందె నే కారణంబున సామదాన ఉపాయంబు [illegible] నాయమార్గంబున ప్రయోజనంబులా నగ్పుచుపశీకృతర్యులపదంబు ప్రాపించెనందువల్ల నితని గూర్చి శోకించుటయు [illegible] యుక్తి యిట్టి హరివీరులందరియుంగద కుమారుడి వ్వానరపతి రాజ్యంబును ల్వదధీసంబో వరివర్ణింతనీ అయ్యిట్టి శోకసం [illegible] పవింతాపవశులను హరివీర సమూహంగి చాదులకుం బ్రోత్సాహంబు బుట్టింపు మంగదుండు రాజ్యపరిపాలనంబు [illegible] తావత్తనిట్లు గాకున్న శత్రువునకు శెరోక్ర ప్రయోజనంబుగలదే వానరవిభుండైన వాలికి కృత్యమెద్ది జేయం తగున దియంతయు చేయందగునిది యెయుట్టి కాలానుకూలంబు హరిరాజా కౌర్ధ్వదేహికకర్మంబులాచరింప జేయు మంగదుని [illegible] త్తుంజేయుంపవలుని వాత్మసవానీనుడైన సూనునింజూడుము శోక శాంతి జెందగలవని పలికినవినియ త్తారభర్తృ వ్యసనపీడిత మై ప్రాంతంబున నుండిన హనూమంతునింగనియిట్లనియె ॥ గీ ॥ మతినరయనౌక్కచోటనంగదునివంటి | యాత్మజాల

సూర్యసుతుని యపనిబడిన | యగచరేశ్వ రశిఖనియంగనంగ | మము నెనయగానె మోహ మున మంత్రి ప్రేమ ‖ క ‖ సైనం గడు సేనియు మది | వానరవిభు రాజ్యమేని వాంఛింపకయా | స్థానమున సకలకార్యము | లూనవతని బిన్న తండ్రి యున్నాడింగన్ ‖ ఉ ‖ కోరి హరీంద్ర మత్సుతు సింహాసనపీఠమున నిల్పఁబుద్ధి వి | స్తారత నాప్తబంధువుఁడు తండ్రి కుమారుని కట్లు గల్గి నా | నేరదు నాకు నీయెడ వనేచర నాథుని యాశ్రమంబు కం | బ్రేగమణిమ్య మొందు ధరణిం బరమందుల నైన సగ్గమనే ‖ వ ‖ అని యిట్లు వివిధంబున తారాదేవి బలికెనన్నది ఏకవింశతిస్సర్గంబు ******************************

‖ క ‖ కొనప్రాణంబుల కన్నులు | దెరచి విలోకింపుచన్ని దెసలూ ర్పులుప | ల్లగుమందముగ నిశుద్ధుఁడు | పరిసర మున నొదవనవజా భాసజగాంచెన్ ‖ క ‖ అసుప్రాప్తవిజయునిన్ | జలజాప్తతనూభవుఁ బిలచి శాఖామృగమం | డలనాథుఁడు వాలి హితో | క్తులనిట్లనె సఖ్యబుద్ధి తోఁ వ్యక్తముగన్ ‖ సీ ‖ అర్కమనుత భాగ్యనపహరించి పురంబు వెడలించినట్టియా వృజినమునను | ననుసీవు పాపాత్మ తని యెంచవలదిట్లు కాగ ఫలమున కారణమయి | బుద్ధి మోహము బల్మి బుట్టెను దానిచే కృశియింపు చున్నాను కీశవర్య | అన్నదమ్ములమాట కబ్బిన సౌఖ్య మొకం డియా మనకు నిగ్గరికి నొకరు | పారినిర్మింపద వ్యైనప్పాపదైవ | మరయనిదినిశ్చయంబు కృత్యంబువల్ల | నట్టియాభాగ్యసౌహార్ద మొలివదలప | నవ్విధికృతంబుగా నివసన్యంబుగాదు ‖ క ‖ ఈ వనచర రాజ్యమును | గ్రీవా గైకొనుము నీవు కేవలమిపుడే | వైవస్వతాలయంబున | కే వే గంజనెద తెలియు మిప్పుడె మదిలోన్ ‖ క ‖ జీవితమును రాజ్యంబును | యీవిపులంబైన కల్మి యీ నెనధికం | బై వెలయు వరయశమున్ | బోవిడి చేనిప్ర డెసూర్య పుత్రవరయమునన్ ‖ గీ ‖ ఈ యవస్థయందు నే వాక్యమేనుఁ | జెప్పెదను నీవు కపీంద్రమది నిజేర్చి | చెప్పినట్లు నీవ్ర చేయవలయు నన్న | ంబు గానిదై నదవానసంగి ‖ సీ ‖ సుఖసంవృద్ధుఁడు రాజసుతుఁడు సుఖాహుఁడండు బాలుండజ్ఞుఁడు బాలిశుండు | బాష్పపూర్ణముఖుఁడై బడి భూమినున్నాఁడు పార్శ్వ ప్రియుఁడునా యప్పటికి వీర | యిసెనియా నసుదై నసుతుని మాడ్కి నీవు జూడుమిక నీ వెనుతలెకిసకలమున్నకు | తల్లిదండ్రి విధాత్రిగాపాటట భయం ○పు ○ శనభయప్రదుఁడవు నావి | ధమున నో వానరేశ్వర తారతనయు | డిప్పు శ్రీమంతుఁ డస్మ లితప రాత్ర | ముఁడు బలాఢ్యుఁడ రుణుండు దోడరియాజి | నీకెక్కటక్క సులన్యం సనిలచు నెలమి ‖ గీ ‖ దెలియగాఁడు కార్య సాదేశకాల | సకలవిధమైన యుక్తాత సమయములను | తెలివిగ ల్గినకన్యంశ ధీకచతుర | యా సుస ర్వాకథంబుల నీకు షేణ సెనయ ‖ సీ ‖ ఈ సతీమణి సంశయించక మదిని దామంచి దనుచు నెద్ది మంతలించు | నది జేయదగినదీ పతికకిష్టంబై సద్ధర్మమంతైన న్య థంబుగాదు | కంకింపకను రామచంద్రుని కార్యంబు జేయంగ గినదిట్లు జేయకున్న | నీకధర్మంబగు నిన్ను రుం రాముడు సఖ్య మెంచక గని ట్లుసంహరించు | వొందవికుమార యాదేవ రౌగ్యమైన | కాంచనాంభోజ మాల్యంబు గంఠసీమ | దాల్పుమిందు మహాలక్ష్మిదనరియుండు | నిదివిసర్జించ దగదు నే నెగిన ౘెడ ‖ మ ‖ అనియిట్లుం గిరి భాతృ సౌహృదముతోన వ్వాలి బల్క న్వికర్ణాన నూనుండలి దీనుఁడై కనుల వార్ధారల్ దొరంగన్మదిన్ | గిరుకం రాహువుబట్టినట్టి శశిమాడ్కి ం జాలి నవ్వాలి నొం | తన వాక్యంబుల శాంతి నొంది మది యుక్తం బొప్ప గావింపుచున్ ‖ క ‖ అలసుగ్రీవుఁడనుజ్ఞా | కలితుఁడగుచు దెలిసియట్టి కాంచనమయమౌ | జలరుహమాలిక చేకొని | వెలమిని గళసీమ దాల్చెనింపు జనింపన్ ‖ గీ ‖ ఇచ్చియా స్వర్ణమయ మాల్య మిచ్చుతనయు | నంతికస్థితు గనియాత్మ తనయుని | సిద్ధముగ ప్రేతభావంబు నొందబూని | స్నేహమున నంగదుం గూర్చి సెప్పె నిట్లు ‖ గీ ‖ దేశకాలాను రూప్యంబు దెలియ మొప్ప | ప్రియమున ప్రియముల్గాల ఖేదములన | హింపుచుం సుఖ దుఃఖంబు లివుఁడు నీవు | గమ్ము సుగ్రీవునకు వశంగతుఁడవెలమి ‖ క ‖ సతతంబెటు వశినాచే | సుతలాలింపబడితట్లు సూర్య తనయు

డంగ్ | హితవర్తనులై నసినబహు | మతిజేయను వాసరోత్తమాఘనబాహా ॥ క ॥ అతనియమిత్రులతోడన్ | జతగల్గి న
వానివిడచితిమిత్రులతోసం | గతిమానిస్వామికార్యప | రతసుగ్రీవునకు ప్రియకరస్థితిగనుమా ॥ గీ ॥ అధికము గ చెల్మి జేయ
రాదంత జేయ | కుందగనురాదు జాడనీరెండుబ్రబల | దోషములుగాననది యదందోచిసీవు | గణ్ము మధ్యస్థదృష్టి విగపిన
రేశ్య ॥ క ॥ అనియిట్లుబల్కి వాలిన | యనములద్రిష్వణునురాఘవా మోఘశరం | బునపీడితుడై దెరచిద | శనములథయ
దముగ ప్రాణశాంతిని జెందెన్ ॥ గీ ॥ అంతసకలప్లవంగములచటనాస్త్ర | యూథపతివాలిపంచత్వ మొందగాంచి | దీనభా
వంబౌని పరిదేవనంబు | జేసికు శైచ్చస్వరములఘోషించిరటుల ॥ గీ ॥ వనచరప్రభుడైనయువ్వాలిస్వర్గ | మొందనిప్పు
డెకిష్కింధయుపవనంబు | లద్రులటవులు శూన్యంబులయ్యెసకల | వానరులుభ్రాంతిపతి శాంతిహీనులైరి ॥ క ॥ ఎ
వ్వనిబలువేగంబున | బువ్వలతో వృతమహాదిమములటులీల్ | నివ్వటిలుకొంటననుగతి | నవ్వాడొనరింప జాలు నిపుడ
దియుచటన్ ॥ సీ ॥ ఎవ్వాడొసంగెపదేనుసంవత్సరంబుల మహాయుద్ధముప్పొంగిబల్మి | నతిమహాబలుడు మహాత్ముండగు
చున్నదదుగోలభుడను గంధర్వునకును | నవదశాబ్దంబులయ్యుద్ధ మువశాంతి జెందకయున్న సీక్షించియంత |
షోడశాబ్దంబునతుడ్ జెలపంగూల్చెనామర్ప్వనీత నిహతుని జేసి | యసమదంష్ట్రాకరాళాస్యుడయ్యెనవ్వ | డందరికి మా
వేడ్కతోనభయమొసగె | నట్టి యువ్వాలియీవానరాధినాథు | డీనెటువలె ననిమృతి జెందెనిపుడు ॥ గీ ॥ అనుచున
ప్పుడుప్లవంగములచట నట్టి | వాలిహతుడైనపుడుమొందజాలరైరి | సింహయుతమైనవనములో జేరియున్న | యూథల
ధేనువులవలెనట్లుసతులు ॥ ఉ ॥ అంగటతారముల్గ్రస్సనాంబుధినాథునిరీతిజూచియు | గ్యంతము కాంతునిగదియదా
ర్ఘ్యకర్దంగిట్టనలజేరెను | దారాంగదతో ధాకనిశితంబయిశృంగినవృతరాజమా | ద్యంతకునల్లునున్నలతయుండముపాం
దికద్రోపదాధనన్ | వ | అవ్విధంబునతారాదేవి తీగెతయనస్సులు కొనిసగతిభర్తగనుగాగిలించి పవ్వళించి యుండె నన్నది
గావ్వింశతిసర్గము **
| గీ | అంతలో కాంతరంబునరిగిరట్టి | కపికులేంద్రునిగమ్ముఖకమలమెచుట | మూర్ఛొనుచునిట్లు విలపించిమోహమెనసి |
తారకడుశోక వాక్యవిస్తారముల ॥ చ ॥ వినకమదీయవాక్యము పీరవగంస పేంద్రదుఃఖసం | జనకమ్ముస్థరప్రగ
సాంద్రము దంతరమైనభూమినీ | సువశయనించి తీవల వసుంధరనిక్కము నాకునెక్కడ | వ్యైనుకతు గౌగిలించుక మ
హిష్నచుగన్గెనిమాటలాడమిన్ ॥ క ॥ ఓవీరసాహసికవర | యూంధిపసకూలమ వ్యైనిఫ్పుడయీను | గ్రీవనకుపతడ
విక్రమ | కోవిదుడైదసరెండియుగోచి త్రమిలన్ | సీ ॥ బలవంతుడైన యాభానువుత్రుడుబుహుతరచర ప్రవరులంత
టనుగొల్వ | వారిగన్గెనుచు మోర్వగలేకశోకించు మేననంగదుదునియ్యెద్దనితు | కాంచియీవాక్య మాలించిమేల్గాన
వేమి మెలమిశత్రువులనీ వెవటమున్న | శయనింపజేసితోసంగరాంగణనీమహాతుడైననీశయ్య సదిపెవీర | శయ్యయిదిశు
ద్ధ సత్వ్వభజనసమిద్ధ | యుద్ధమత్ప్రియనన్నునీవిద్ధరిత్రి, ననవమొంటిగవిడనాడియకటయిప్పు | డొక్కడవపోయితివిస్వర్గ
మొందననకు ॥ గీ ॥ ధీరుడౌనకుండనూకునకుంగన్న | నియ్యతగదు జూడు మిత్రుడు కూర | భాగ్యనయ్యు తుడన భా
గ్యలనైవైధవ్య | మందియున్న ననపురందరసుత ॥ గీ ॥ ప్రాప్యభూతమైనభర్తృశీభూప్రవయన్ | భగ్న
మయ్యెనా ప్రభావమిపుడు | కడువిశాలమైయగాథమహాశోకాంబు | రాశిమునిగితిన్ పురందరసుత
॥ గీ ॥ సత్యమిదినాహృదయమశ్మ సారమయము | గావునదృథంబదెట్లన్నగపి వరేణ్య | తీరినిబడి యన్న భర్తనీక్షించి
నూరు | ప్రయ్యలివ్యెడగానందువల్ల నిప్రడు ॥ క ॥ సీవాత్రుడవధిపతివిస్స | భూపంబునప్రియుడవాజిపటువిక్రమలీ | లా

నిజలక్ష్మి రిపుశ్రీగత | జీవితవైరివిజయశ్రీ సిద్ధభుజబలా ॥ క ॥ సుతవరినై నయధనధా | న్య తతులపరిపూర్ణమైనసాధర హి
తయా | సతినిధి భవనుబుజుని | తీవనందు రుగదప్ర శంస జేసెటి వేళన్ ॥ గీ ॥ సారసనిజగాత్రగళదస్రుధూప్ర రముసను |
కూరక్రియిరాగక్ష తపరిస్తోమముగల | వాముపరియంకమున నుండు చందమునను | దారగతిబవ్వ రించితి వౌరసీవు ॥ గీ ॥
నారయతనువంత రేణుకోణితవిలిప్త | మకుటపరిరంభణంబొనరఁగనలేచు | బాహుపుష్పలనేతదాయతప్రధనభూమి | భాగ
మునసున్న నిన్ను మోపుపవగవీర ॥ గీ ॥ ఇప్రడుకృతకృత్యుడయ్యె నయ్యె ననుజుండు | దారుణోదారమైనయా వైర మున
న | యప్పనిభయంబు రాఘవుండేసినట్టి | యేకబాణంబున దొలంగె నిచటనేలమి ॥ క ॥ నినుపంచత్వము నొందిన | గను
గొనుచుఁ గాఁగిలింపఁగాంక్షింపుచురాం | మొనశినపటుతరబాణం | బున నే వారింపబడితి భూరిభుజబలా ॥ గీ ॥ అత్రనిలచు
సంగతంబైనయంబకంబు | నవుడునీయడు పెకలించె నతిబలమున | నద్రిగహ్వరమునలీన మైప్రదీప్తి | సంగతంబైన యాశీవి
షంబు రుబలె ॥ గీ ॥ బలిమి పెకలించబడినయా ప్లవగవిభుని | యాశరవరంబు కాంతియుఁ గడరెనప్పు | డస్తగిరిమస్తకవి
రుద్ధమయిన వాస | రప్రభునివల్లనైనయార్కశీవలెనె ॥ ఉ ॥ అల వాలిమైస్రంణంబుల | వలననస్రు ధారలంపసబడెనంటేటసా | ను
లనుండి గిరినిస్సైరిక | ములవెలశిన ధాతిస్రవాహముల మాడ్కిఁ బడెన్ ॥ క ॥ అనినసాని రేణుపుష్పలనైర | నినసంభుమైకాదిచికొ
నుచు చేకలనాథూ | ఘనిశరహతనతనుల మొ | ర్చినజలపూరంబుల నభిషేకమొనర్చెన్ ॥ క ॥ పతినిసకలాంగరుధి
రో | తతనిరణతిలినిహత నిచెంగటగనియా | సుతునిపుపిశంగనేత్రాం | చిసట్లనిపత్తైశాంగవిత్తంబలుకన్ ॥ సీ ॥ అం
గవిమాతంఁ డీయని దారుణంబైనయంతిమదశఁ జూడుమా సత్పుత్ర | సంప్రాప్తమైనయచ్చ రముపాపాత్మ దస్సిసికరాత్మజ జుట్టు
దీర్చుకొనెను | బాలసూర్యోదయప్రతిమానదేహునకంతకభగమనాధిగతికి | మానదాయికి కపిమండలేశ్వ రునకు
వందనంబొనరింపవయ్యనీవు | ననుచునే రీతిబలికినననప్రడు వేగ | నంగదుండు లేచి కనలనీగస్ప ర్శింప | పృథులవర్తుల భుజవం
లన్ పెప్రమతండ్రి | పాదములవ్రాలితననపేరు చెప్పుకొనుచు ॥ గీ ॥ చేసితభివాదనము వచ్చిన కొడుకు | నాదరించు
పుడుమున్నుటియట్ల నీవు | పాగడదీర్ఘాయురస్తుతేస ప్రయనుచు | బలకవిప్ర జేమిరేయోపవాగ్గ సగవీర ॥ క ॥ సుత…
హాయముతోనిను | గతచేతనునాశ్రయింతుగజరిపచేతన్ | హతమైగోవృష మునప్రు | డితపస్సంబైన ఫేనవెడతెగక గిరిన్
॥ క ॥ సంగరయజ్ఞముగనిరఘు | శృంగపృశరవృణ్య తీర్థమునననభృతమే | సంగతిగపత్నియానను | జెంగటనెడబాసి
ప్రజేసితివిభటన్ ॥ గీ ॥ సంగరాంగణమున సంతుష్టుడైదేవ | పతియొసంగెనెద్దిసగ్మమాల | కాంచనాంచితంబుగనిపించదే
దది | యేమియుఁ బ్రుదువానరేంద్ర చెపుమ ॥ క ॥ జీవముదొలగిన రాజ్య | శ్రీవిడలేచారనిను విచిత్రాంశుండ | స్రావ్య…నైన
సుతన్ప్రతి | భావలిగిరివరముఁ విడనియఁ టుపలెవేగన్ ॥ గీ ॥ హితమనుచుసీఖనావాక్యమెరుగవైతి | వేలసిన్నని వారింప జా
లనైతి | ననిహతుడవైనసీతోడ నట్లనైతి | పుత్రవతినయ్యశిరిసనిప్పుడు దొలంగె ॥ వ ॥ ఇవ్విధంబున తారాదేవి ప్రలపిం
చుచు విప్రలపించెనన్న దిత్రయోవింశతిస్సర్గంబు ************************************

॥ ఉ ॥ కన్నులనశ్రుధారలొలుకంగడు శోకమహాంబుధిన్ బరి | క్లిన్నశరీరయైనయలకీశపరేణ్యుభార్యనచ్చపు | కన్న
లఁజూచుచున్మదినికంపముఁ నొందియుకార్య మయ్యెనీ | యన్నను జంపటన్నుతెప నాత్ము జుడెంతయు నంతచింతలెన్ ॥ వ ॥ అ
నవరతాశ్రుపూర్ణముఖనయ్యెవడిన్ గనుగొన్నతత్తృణం | బునమతిమంత డాప్లవగపుంగవుడెంతయు విహ్వలత్వముఁ |
గొనిమరియుఁ గావడంకు…కన్నులనీటుసారెకున్ | జనియెనురాఘవేశ్వరునిసన్నిధికాప్రులతోడ మెల్లగన్ ॥ ॥
చేరన్ జనియతఁడలరఘు | వీరుమ పెంపాదారుభుజగవీర్య శరధను | శ్శూరుకుభలక్షణయుతా | కారుసమీపస్థలముగ…

[illegible] ॥ సీ ॥ [illegible] కారుమోజా [illegible] లౌకికఫలము [illegible] కార్య మేమజరచితిచిది । భోగంబులను రాజ్య [illegible] నా [illegible]
[illegible] జీవిత బతోడ । నా రాజ [illegible] యా [illegible] దు గడు [illegible] దశ్య గన్నా రజను । [illegible] మోద
[illegible] గదు [illegible] జీవి [illegible] సంశయ [illegible] తిపహింప । రాము రాజ్య [illegible] బౌన [illegible] ంగ నామసంబు । [illegible] బూనను మున్న
[illegible] సీమ । [illegible] టక గో [illegible] మునకో [illegible] ధమొ [illegible] । డిష్టము [illegible] భ్రాతృహింసమడిశి ॥ క ॥ కపికుల సరిపా
[illegible] డిప్రడ [illegible] హతి [illegible] జాచి [illegible] కుమహా । నృపతనయమది [illegible] । లపియించెక తీవ్రశోక దావాగ్ని శిఖ
॥ [illegible] ॥ మును [illegible] మూకగిరి ముఖ్యము పై [illegible] । కేనయుగనెట్లు సౌఖ్యముదయింపగ జేయునా యిప్పడ
[illegible] ధి [illegible] విధుపంబను [illegible] ద్రప్రరంబు లబ్ధమై । ననుశుభమన్న నేమియుమనంబున [illegible] మాన [illegible]
॥ గీ ॥ [illegible] హరింప గనిచ్చ [illegible] । వనమున జెరింపు మనుమనివ్వా [illegible] । మంతడు మహాత్ము [illegible] మంద లిం
[illegible] దినాకిద మ్యో రామ ॥ ఉ ॥ సోదరు డెట్లు [illegible] శోభితనన్ను నుజంపనాత్మలో । మోదముబూను
[illegible] నిజంపగవచ్చు రాజ్యముక । వేదము [illegible] లోనబరికించి [illegible] ంగక తారతమ్య మ । [illegible] దర మొప్ప కాను
ముల [illegible] రాఘవా ॥ గీ ॥ ఆత్మగౌర వహాని లేనందువల్ల । [illegible] నాకభీప్స [illegible] ము గాము । బుద్ధి మో
[illegible] మదిబు [illegible] । భ్రాతృవధరూపము [illegible] ॥ గీ ॥ [illegible] నృ [illegible] వ్రశినన్ను । హరా [illegible]
మాత్ర [illegible] బడితి । నాజీవఘ [illegible] రిగి । మరమొక [illegible] నాతోడనను ॥ గీ ॥ భ్రా
తృ [illegible] ధన్మ [illegible] మెప్ప । [illegible] వృద్ధిపొందింపదగికపోతి । [illegible] రాము మపని । ప్రకట
[illegible] రాముపార్థి [illegible] వేంద్ర ॥ వ ॥ మరియు [illegible] పావిత్రుల [illegible] సనూర్యు [illegible] పరి [illegible] జ [illegible] గిన
[illegible] ంబు పరిహరింప [illegible] యుపట్టికు [illegible] మింతు [illegible] బోధింపిచి [illegible] తుల [illegible]
[illegible] ంబు [illegible] నంబుపుల [illegible] హంబుల [illegible] రించినట్లు [illegible]
[illegible] పాపంబు [illegible] గ్రహింప [illegible] రాఘవా యిప్ప డిటుపంటి [illegible] దినకరంబున ధర్మ నిగ్రధనంబు
[illegible] కార్యంబు గావించిన [illegible] పౌరజనసన్నాసంబున [illegible] రాజ్యంబు [illegible] హు [illegible] గాన రాజ్య మున కెట్లన
[illegible] నాడు [illegible] హితంబును జనని [illegible] ంబు [illegible] ంతము [illegible] ంబు [illegible] నైరి [illegible] నెట్లు [illegible] నెటులనంబు తే
[illegible] తోరంబగనట్ల న స్తోకంబగు శోకంబునాక [illegible] పోదర్య భేదనాపరగా [illegible] వాలంబును సంతాప [illegible]
రో [illegible] ంబు [illegible] దురితమ [illegible] దంతా [illegible] సటీ [illegible] బలెనామనంబునక [illegible] హారంబు లాద
రింప [illegible] దియదియు [illegible] కనక [illegible] రాఘ [illegible] నామసంబువసుండినదికి నైర్య రూపంబున సాధు [illegible] భ్రా [illegible] వధజని
తపాప [illegible] పంబును కార్యంబు మోర్వ లేక [illegible] యందు పరితప్యమానంబును [illegible] ంబున్న [illegible] నిజ [illegible]
[illegible] ంబు [illegible] ంపు చున్న [illegible] కంఠ [illegible] యంగను [illegible] శోకసంతాపంబువలన బలాధికులను [illegible] బలాధిపతులయూ
[illegible] ంబ [illegible] శేషిత [illegible] ంబు గాగల [illegible] టువలెకలంచె [illegible] జనందును సువంశ్య [illegible] దునగుసుతుండ [illegible] కుటసుకు [illegible]
[illegible] ంబ నంతులనంగదుని [illegible] పుత్త్రుండ [illegible] బ్బురం [illegible] వ్విధంబున భ్రాతృఘాతకుడనా నేనుండిన భూమండలం
బు [illegible] మోవీకపరేణ్యా [illegible] గడుం [illegible] జీవించె నేనియు [illegible] పాలనార్థంబు [illegible] జీవించు [illegible] విడిచి [illegible] సం
తాపవి [illegible] జీవించవదనిశ్చ యంబు గావునట్టి నేను భ్రాతృవ [illegible] లస్వర్గము [illegible] చితి దీప్తంబగునగ్ని [illegible] వే
[illegible] దని [illegible] యాజ్ఞానువర్తులైన [illegible] నస్వేషణంబు జేయంగ [illegible] నరేంద్ర [illegible] నేజనిన [illegible] కార్య ంబంత

యసౌనభూలంబగురామాశ్రు తాపరాధుండును కులహంతయు నజీవనాథుకాండనగునాకనుజ్ఞ యొసంగుమనుచునివ్విధం
బునదైన్యంబునొందిన వాలితమ్మునివచనంబులువిని రాక్షసకులసంహారియగు రఘూద్వహుండశ్రు పరిపూర్ణలోచ
నుడైముహూర్తమాత్రంబుపరవశత్వం బునొందితత్క్షణంబునఘనరత్నకుండలను మిక్కిలి విలాసవంతురాలగునా శ్రీ రామ భ
ద్రుండుశోకాపనయనంబొనర్ప నీక్షింపుచువ్య సనార్ణవనిమగ్నయైపుడు లపింపుచున్నయన్న గచరనాథునాతి నవలోకించె
నంతా ॥ చ ॥ చెలువుననీకునగ్ఘ్పవగసింహునిగౌగిటఁజేర్చిరాఘవు ధీప్రస్ఫుటఁ। నంకుచదీనసన్యముననోరపమొప్ప గనేడ్చు చు
న్నయ। జ్జలరుహచారునేత్రిని యచంచల మానసులైనమంత్రివ। ర్యులుగనిలేవనె త్తిరినయోక్తులమార ఖలంగబల్లగ ఁ
॥ క ॥ అలసతికౌగిటిలోపతి । నలముకొనుచున్నతనిఁ జొంతనమ్మంత్రులచే । వెలయింపబడుచు సూర్యుని । ఫలెనిజకఁచిదగు
రఘుప్రవరునీక్షించెఁ ॥ గీ ॥ తుత్రలక్షణయు తశరచాపహస్తు। పూరుష వరేణ్యు నియదృష్టపూర్వు ప్రథితు । ప్రథమ
మంగడు చెవినఁబడిన రామ । ధరణిపతియీతడతడని తారదలచె ॥ మ ॥ అలతారాసతిదీనయైవివశ న్తైయత్యంతచింతా
సమా । కులచిత్తంబునఁబింద్రకల్పునిమహాపూర్ణ్ ఖ్యాజ్ఞాదిరాద్రగ। ణ్యులసత్తాస్త్రకబాణపాణిరవరేణ్యుఁ శుద్ధసత్త్వాధ్యు
న । య్యలఘున్ రాఘవుఁజేరిపల్కెనఘనోద్య త్తదభావంబునన్ ॥ సీ ॥ అప్రమేయుఁడవుము రాసదుండవుజితేంద్రియుఁ డవ
త్యుత్తమకీర్తివిశ్రుతుండ । ధార్మికుండవురఘూత్తముఁడవచలుండవు త్మాసదృశక్షమాశాలివీవు। బాణబాణాసనపాణివిఖ్యా
లుఁడవలితశౌర్య సారదేహాన్వితుఁడవు । రక్తనేత్రుండవునరస్వరూపాఖ్య దయముపీడిదివ్య దేహోద్భవదయుఁడ । దాల్చి యు
న్నాడవేబాణతాడనమున । మల్ప్రియునిగూల్చి తివోయుద్ధమధ్యమమున । నట్టిశరమునననుఁద్రుంపుమతనిఁ జెంత। కరిగెద
నతండునను విడిచలరఁడచట ॥ ఉ ॥ వారిజపత్రనేత్ర వినువాలిదివంబునఁజేరిజూచియుఁ । గూరిమినన్ను గానక కోమల
తామ్ర బహుప్ర సూనస్రం । గారవిచిత్రవేషలగు కాంతలనచ్చరలన్ముదంబునన్ । మారు కేళి జేయఁడసుమద్భుజమి
త్రీలిపికఁతొల్లిగన్ ॥ ఉ ॥ మానవనాథ వాలికడుమద్విరహంబునసన్నగమంఁజునన్ । బూను విరక్తి విగ్నమన భూమి
కుమారిని బాసి యెట్లనీ । వూనితిశోకమనంబున యమానను నోజమనోజవేదనన్ । సానుల బుద్ధ్యముగిరిసాంద్రమ
నోహరకాననంబులన్ ॥ చ ॥ నరవరనీవెఱుంగుదువునాతిని బాసిన వాలియంతయున్ । గురుతరమైనదుఃఖమునిలు గ
చిత్తమునం దెరింగినన్ । శరమునద్రుంపుమిక్షత్రియ పుత్రుడవుమద్వధరోగజం । బుకు వధదోషమెట్లు నువుఁడివసుఁడు పో
వు నెలఁద్విథంబుగన్ ॥ గీ ॥ స్త్రీవధముదోషమనిదినాకు జెందునని ము । గదియుపేక్షించి తేసిమహోక్తినీవు। యీనినిదియాత్మ
యనుచునన్నారిరిగి రాజ । పత్రగజంప్రము స్త్రీహత్యఁబొందదంత ॥ గీ ॥ పత్నియాన్నముగా దాత్మపతకిననుచు । వివిధశాస్త్రం
బులును వేదవితతులును । లోకమునజ్ఞానవంతులకాశ్రయత్ర। దానమునకన్ననన్యము త్తమముగలదె ॥ గీ ॥ స్త్రీనుఁ ధర్మ
మీక్షించినావిభునకు । నన్నొసంగిరి తేసిరానరవరేణ్య । యీప్రదానంబుచేతనీవిట్టివీర । ఘూడపలనిఁ ధర్మంబు గనవు
రామ ॥ గీ ॥ చెంతనిమ్మంత్రివర్యులు జేరనియక । నివలనీశ్వగనేడ్చుచునివ్విధమున । నార్తిమది నాగనాథనై నన్ను ।
జంపదగునీకుజంపు మోజనవరేణ్య ॥ ఉ ॥ నేనెడబాసి వాలినివసించవరీకునిబుద్ధిశాలినా । లానవిస్పష్టవారణ విలాసగ
తిన్సవరాహ దివ్య జాం । బూనదమాలిసింకువెతఁబొందినయుష్మయిరింకప్రాణముల్ । బూనగలేఁడు రామరఘుస్వం
గసధీరదయాపరహోనిధీ ॥ సీ ॥ అనియివ్విథంబుననార్తిఁజెందిన తారనూరడించిమహాత్ముఁడా రఘుపతి । బల్కెహితంబిట్లు

(*) వాలిమరణ జనితశోకాతురలైన తారాంగదాదులను రాఘవుండూరడించుట (*)

భామశోకడుమహాధిభావమొందకువీరభార్య వీవు । బ్రహ్మనిర్మితమీజాప్ర జాసంచయముశెత్కృతంబులుసుఖమనుదుఃఖంబు

టంబు। సన్నాహములవిట్రుపట్టి సంబడిక్రమించకుముజ్జగం బొనలుజలజ।సంభవభవాదులునశక్యతరంబులట్టు। గా
నసుపీడితి గాంచలేదు। ఘనతదట్లనై యుసురాజ్యభోగమొందు। కైదుకేకూరభార్యలొయుంచలిట్టు ॥ గీ॥ చాక చే
పరూ ధారిణియాతేజస్వ। రాస్యపీరసత్ని వైఖరి। యలపరంపదనవాదభాధ్యుడుగాము। కూకడించినంతనూ
రకండె॥ వ॥ ఇట్లు ధంబునతారాదేవి రాఘుఁడూకడించినమూరకుం డెనన్న విదళవిలాంశితస్వ గఱంబూ *****
॥ క॥ ఇట ముకసాంగదనుతా। రసులక్ష్మణసహితుడైన రాఘవుడాతఁడ్। గోవియుసుసమానముగని। ట్లనియెనుసాం
త్వనమొనరఁదతిహితమతియై ॥ సీ॥ ఘనశోకపరితాపమునమ్ము తంతాధిక్య మొందదువినదుమీరందరిత్పు। డెద్ది
జాయందగునిప్పటనికార్య మొనరింప డికమీదయుక్తముగను। చరలోకహితమైనచయుపశ్యంబిప్పుడుకర్తవ్యమయ్యె
మోక్షమూజాలు। లోకవృత్తమునకులోబడి యదియనతిక్రించుటగాదు మదినెంచి చూడ। కాలవిహితంబయిన
యట్టికార్యమంతి। కాలమునతిక్రమింపశక్యంబుగాదు। నిగ్రహింపనక్షునియతిజగతి। కర్మసాధనమదిసర్వకారణం
బు॥ వ॥ మరియనిజిగంబునస ర్వభూతనిగమనంబులకును కాలంబుకారణంబగునని చెప్పదు దుఃఖింపశోకింపకతేజ
యసర్వగంతవ్యంబునకోకంబుకాలస్వభావంబనరక్షింపకమైనదియట్టిలోకమునకుగాలమిట్టిపాడుపకంబని
...... కాలంబు ప్రాణులకునుసంపాదికంబైదినసమాసవత్సరాద్యుపాధిభేదం
..... కాలంబునకు కమింపక ...... గాదుగానసర్వతంత్రంబులకు శరంబగుకాలంబు స్వకృతంబైనమ
ర్యాదనుస్వసమున్నతిక్రమించి సమర్థంబుగాకుకాలంబునకు ...... బంధుత్వంబు
...... తోపకారాదికంబును ...... క్రమంబున మిత్రజ్ఞాతిసంబంధంబు
నలేమిగాన సమస్థాకారంబగుకాలంబుప్రభువనసర్వాధీనంబుగాదింక నేమి ...... హితంబగోకపాడున్న
...... కాలపరిణామంబవేక్షింపవలయు నట్టుగాన ...... కాలమంబుయప్రాకమర్థ్యంబిన ...... కాలక్ర
మాయత్తంబులుగానవానరేశ్వరుండైన వాలి ...... లభావంబునొందిమహా లోకం
బుపిడిచివిహిత కాలానుష్ఠితధర్మ ...... పసంబంధంబులపవిత్రంబగు పరలోకంబుప్రాపించెనట్టి పరలోకంబుమన్నాని
జేస్వవిహితకర్మానుష్ఠానంబులవలనపశీక్షసంతయుండెనిప్పుడుపరిగ్రహింపంబడియెగాన సవిష్మరంబువాలికిప్రాప్తా
లంబెడు ...... నలనకరితపింపక బలేవిదని చెప్పి సనాగాఘుని వాక్యంబువలనవీరసంహార్యాయుతు సౌ
మిత్రిప్రాప్తవధజనితవేదనపరవశుండగుష్టపంగప్రంగవనిగూర్చియచితోక్తులమాగడింపుచుని ట్లనియె ॥ సీ॥ ఈవాలికి
సుగ్రీవతారాంగదులితడవిస్పష్టకార్యమింక। నొనరింపుమంతనప్పనచరుదహనసంస్కారంబునకునుశుష్కములు దివ్య।
ములుచందనాదికంబులునగు ...... గొనితేగతల్పాసంగమునకులకు। నతిదీనమానసుండైనయీయంగదు మాకడిం
పమునీళ్ళగారవించి। పరముతేదధీనమనినదిప్ప దుకదర్య। బుద్ధినొందకుమి వ్యాలిపుత్రుడౌ ...... తైలములనుగబహు
విధవస్త్రములుమాల్య। గంధములుతెచ్చి సిందెద్దిగాదకనది ॥ గీ॥ శిబికని సీఘ్రమైకొనిశీఘ్రముగను। తారచను దె
మ్మనేత్రసన్వ రణమూల। చెలతుమటువంటి వేళ విశేషముగను। యుక్తముమునసర్వ జనులకునర్హయంకు ॥ గీ॥ ఏవరు
వాలినిమోసుకొనేగకరొ। సధికబలవంతులసమర్థులయినకీశు। లానిరనాంకోలి కావాహమోది తులకు। వానిలా
యతేపతియుండవలయనిపడు ॥ క॥ అనియిట్లుసుమిత్రానం। దనపథానుడహిగవీరదమనండగుల। క్ష్మణుడానతిచ్చి
సుగ్రీ। వునగూరిచియుండె రాఘవప్రసిదాంతేదగర ॥ గీ॥ అట్టిలక్ష్మణుడనువాక్య మాలకించి। పూనితారాబుడుసంభ్రాంత

మానసహము | శిబి దెచ్చుటకైయతిశీఘ్ర గతుల | జెంకవనియద్రికపాప్ర కేశిం చెనంత | గీ | వహాసమునకు చితలౌ
కపివరులచేత | సూహ్య మానంబగు మరాంతివాస్త్ర శిబిక | నతడు చేకొని పెంచిడియుసతి రయమున | పచ్చె ప్రతమునిబతి
యన్న వాలికడకు | సీ | నవదివ్య రాజాసనయుతంబుస్యందనాంచితముప ధమ్ము మచిత్రితంబు | కృతకపదాతి ప క్త్రివిధా
పితముసంప్రవేశ యోగ్యంబతివిశ్రుతంబు | జాలవాతాయన సంగతంబమరవిమానతుల్య ముసాంద్రమండ లంబు | దా
రుపర్వగచిత్రచారుకర్మవిశేషకలితమువరవిశ్వకర్మకృతము | పో సువిచిత్రదివ్యమాల్యా భరణము | బాలసూర్యసమాన
విభ్రాజమాన | పద్మమాలా ద్రవ పాటిక పంకిలమగు | శిబికగని రాముడదు జూసెను దించవలికె | క | ఈ వాలికి వెసనె త్తు
| గావింపుండనుమూహ్రితకార్యంబునను | గ్రీవ్రంఅంగదయుతుడై | యావాలిని మొత్తుచేతనంతు విపణుడై | సీ |
మగవల్ల భుడైనభాను ఘూసుండట్లశిబికలో వాలిని జేచిరయంత | విగతజీవ్రవిచిత్రవివిధమాల్యా భరణాంచిత మూర్తి
యప్రదుక్యుల | రాజ్ఞాపనమొనరించినార్యనన్నకర్దగినట్లనికమూర్ధ్వదేహికంబు | గావింపదగనిక్రియ చేశలయు
కజల్లుడునరణ్న సంచయముల | ముందరజనుండు వెసదిగాంలందరిచ్చ | దండలము వెనకరాణియ్య దంతరాజ | వైభ
మయూర్వకస్థితివనుభ సొప్పు | తాప్పశస్థితిజేయు దుత్స వమునను | చ | అనపనివాలి కాప్లనగులట్లయొనర్చిగి
రూర్థ్యదైహికం | బనుపమవైభవంబుల ససంభరమంగిద నప్పుతారముగ్ | కొనుచునుబంధు లామకొనిగొబ్బ నన
మూనస్థలంధుపల్ | జనిరిపిఱుందనేద్పుచును సారెకునిల్చుచునేలవ్రాలుచుగ్ | గీ | అంతవనికిపశగసలాస్త్రలై ప్ల
గకులకాంతలంతకుక్కాననాథ | వీరవీరవరేణ్య యర్భిరుహావర | సింహాయంబేగి కలుచునేడ్చి రిపిసచుస | క | తా
నాడిప్లవగాంగన | లీకీతిక్రనిహత నాథలేడ్చుచునటదై | న్యారపమూల నలభలేరగ్ | జేరి గాసిన సంచిచి రిపిస్తంభిలగ్
గ | ఆవానరవనితారవ | మావనమధ్య మునమించనచ్చటగహన | గ్రావములన్నియు నేడ్పగ | గాంచటవగాడ్చ
గస్థైనవస్యేగ్ | చ | వితతగిరీంద్ర కీతలవిమి జలావృతసైకతస్థలిగ్ | జతియొనరించియాశిబిక జేచి రుపాంచల సుచి
చియం | దతిఘనఖేద సంగతిసియుప్పహామోచితవాసరుల్ క్రమా | న్వితులయియుడిరించరొనపించిగహస్తమవస్య చి
త్తై | గీ | అంతశిబికాంతకాళింబునంకుబవ్వ | లించియు డిసపతి పీడించి తార | యనఘిశి మంకమున జేచిలనధక
| పరవశతనిట్టులులపించె బహుబవిధముల | సీ | హావానరేంద్రమహారాజమద్విగపహోత్రపాశాలి వహోభుజబల |
నాథవీరమహాల్లాదుమునన్న యిాశో | సంతాపమైన నీయున్న | జనముగ స్నైన వేమిజా జెందిననామాకర్తము వ ర్స
గాసందమొంది | నటువలెదనపనగ్రస్యాకగసమపసనమగుచుమన్న టిలిపమంది యున్న | దిప్పడీ గాల మోవాసనదేవ
మ | రూపమునిన్ను గొన్నొ పనోపుచన్న | దెప్ప డొకసాయకంబాడ నేనిమమ్ము | నందరగజేసెనిధరలగ్ సన్నైన
చ | కపికులరాజనీకుప్రియకామినులైమును పెప్ప రెప్పుడం | గిపుడమ బొముకుండిరలపంకజ లోచనలద్వశీమునా | త
మునగంధసంఘము లు వెతగబడివచ్చిగనీ వెకుంగవే | మధుడీయీసుధాంశుముఖులిట్టనకెల్ గదగారపంగగ్ | చ |
కచరవీ వీరలిటతారుడు మున్నైసుమం త్రివచ్చులి | త్వకజనుకెల్లజొట్టుకొనిపోపకు సిన్నెడబొసిపిరిసి | త్రిశిలవిచ్చి పా
నుయథావిధి తెంబుగనంతె పేమునం | దరమువనంబు లకామదనగత్ప గనగనను గూడియుండగగ్ | క | ఈపిదము
లలపింపచు | కేవలపతిమరణజనిత ఖేదాల్లోయా | యావాలిపనిగసత్ప డు | లేపగనె తిరివెతగ ఒలిముఖ రాంచ
| అంగసూర్యసుతునితోడసంగదుం బు | చితసితసతండ్రి నేద్చు చుంజే చేగసన దు | శో సంతాపవార్త స్తో ముగ
! జెందినందుననశ్రులల్ జిందపడమి | గీ | అంతశాస్త్రోక్తముగనిడయగ్ని సిబహు | దూపిమాగగ యా ... జే

రజనివ …హారకరంపు…డి… కతి మును…పు | జేసెను శాంచిరా స్తుతిపాత్రుడు ‖ క ‖ ఆశాలి సంస్కారము | గావిం
చి గన్గోత్రముగ …ము శుభజలయా … శైలి నిజేరవచ్చిరి | నైవాపజలంబులియ్య నగచరవర్యుల్ ‖ గీ ‖ అంగదునినుంచ
రి… యా దీప్య | వాహమున నావనైవకల్ వాలికవ్ప | డిన నూధవ తారాసమేతుండు | వరుసనిచ్చిరిని త్య నై
వా …జలము ‖ గీ ‖ దీని దైవ…ట్టి …సిన…ట్ల | నాతిగా నెననిమదిని పోటలుతను | మాన చేశ్వ…సమానశోకా స్థితే |
యి చెప్పి … … చిరమ్ము ‖ ఉ ‖ అంతట రాము … హితునగ్ని సమాజసునగ్ని పొరుపా | శాంతని వాలినట్ల
… … దాసిన్ర జేసి…యాదిర | స్వంతనిసూను … డు సలక్ష్మ … తరు రామధాతుణే | శాంతనిచింత జేరగతక
… … పూ… …గితక్ ‖ వ ‖ ఇప్పి ధంబున సుగ్రీవుండు రాఘవుని చెంతకేతెంచినిలిచి యుండెనన్న దిహించవింశతి
స్సగరం… **

‖ గీ ‖ అంతలో … పంత్రైన … వారి | కణపరిక్షిన్న పటు…హ…స్తగతనూజ | నావరించి… సంగముఖ్య ప్రధాను | లెకుట
… …సుగ్రీవ… …ములను ‖ క ‖ శ్రీయస్కరుతుమహోభుజ | తాయినకులపతికి నందరరిగి మహాషుణల్ | తోయజ
భ… నగుబ లెకవ్రు | లా…డసంకనమైన చి…యవృమన్నంతక్ ‖ గీ ‖ అంతకనకశైలకాంతవి గ్రహుండు ప్ర | త్యూషపూ
… …బసల్య వదను | …సిలప్ర …వి…మైహ … మంతు …ంజలి | బట్టి … …గామభ …నకును ‖ సీ ‖ రాఘవ భవదను గ్ర
హమునపిత్రు పితామహముఖ్య పూర్వ క్రమ ప్ర యుక్త | మతిబలా …లుసు…పిలుతుమహోత్తులైన వానకులమ
హో …| మితరసుకు…పమిదిపా … యె … సూజన పా…యనుజ్ఞాకమీవ | నిష్కంటకంబగు నిజనగరము
జేసియా …తో …సుతుపు | సానుకూల ప్రసక్తిగ సకలకార్య | ములనెనసహ ంగలడిగండును దరుణియాని | వివి
దగంధములను …ధా… …నాష | ధములనభిషిక్తుడయ్యు నీధర్మశీల ‖ ఉ ‖ రావలె… …వరంబునకు …కపిరాజ్య
మ…మస్తు | గ్రీవనిపట్టభద్రుమైన రింపవలెక్ముద మూనవానకుల్ | కేవల… …తక్ప… …య్య …నైపిమురత్న మా
ల్యగో | భూవలయాది …లవ్రూజయైన …గలందు …నక్ ‖ క ‖ ఈ విధము నహనుమంతుడు | గావింపగమ
… …గణసంహరుడా | భూవిభు డువాక్య చతురుడు | భావజ్ఞడా సంగెనిట్లు రఘుత్తరముక్ ‖ గీ ‖ సౌమ్య హను
మం …పిత్రు …శప్రసక్తి | నెన్నుడుక్ మదిపదునాలుగేండ్లదనుక | గ్రామమేనిపురంబెనిప్రేమనెంత | చెల్మిగలవారు వి
ల్చినం జేరజనను ‖ గీ ‖ దివ్య …పూ… …వైభవస్థితినెనసంగు | సట్టికి …ంధకిప్రడు… …రీప్ల | వంగభుంగవ్ర గొనిశాస్త్ర
సంగతిగను | చెలగి పట్టాభిషిక్తుని జేయుడింక ‖ సీ ‖ అనియిట్లు హనుమంతనని చెంతను గ్రీవుగనిపల్కెనపుడు రాఘవుడు
చేత్రమ | నఘుండునక్క …ట… …వీర… దోర్వి క్రమాఢ్యు | హితవృత్తసంపన్ను నీయంగదుక్ మరియు
నరాజపదము ననున్నపిమావు ! జ్యేష్ఠవత్ప్రమాద …జ్యేష్ఠ …హవసత్ప్ర …పసత్వంబులంత్వ …మాను | ఈతడుక …
ర్యసం…న్న… …యావ్వ | రాజ్య మునకహర్ణ డింకవర్షా సమయము | ప్రాప్తమయ్యె నుధరని …ప్ర ధమికము |
శ్రావణంబనమాస మాసమయమునకు ‖ గీ ‖ సౌమ్య వినువార్షికములని సంజ్ఞగలుగు | నాల్గు…మాసములిదియుదిన్న
గ…పట్టు | గాననుద్యోగసమయంబుగాదునీవు | బొమ్ము …కరమగునై జపురము చేర ‖ సీ ‖ అనఘయీ గిరిగుహాయ
తిరమ్య మువిశాలమువయుక్తమారుతముగ్లల్లు | పరిపూర్ణాభాను …స్తటా …గానసరవి నేలక్ష్మ సహితముగను |
యీపర్వతంబున నేననియుండెదనీవు కార్తికమాసవిస్ఫూర్తిగనిన | యంతరా వణవధయత్న …సమయ
నిశ్చయమింక సౌమ్యమనకు | శీఘ్రముగమందిరము ప్రవేశింపుమాప్తు | లలరపట్టాభిషిక్తుడవయి చెలంగు | మనుచునిర్యాం

గాఢపుంజాజ్ఞనకడు | చేరెనతి గమ్యమైనకిష్కింధనడు ॥ గీ ॥ అట్లన వ్వాలిపాలితమైనపురము | జేరుచున్న ట్టి యాహరిపుంజాచి | వానరసహస్రములుమూదమూర్చితుది | జేపియంతటనుపరి వేష్టించిరెలమి ॥ చ ॥ పురజనులం దరంతహరిపుంగ నిక్కరివాలినేలపై | శిరములమొక్కులేస్తు సుదుచిముకంజిలవారితోడప | ల్కినదులాడుచుక్ ఘనబలస్థు లవిక్రమమైన యయ్యహ | స్వరసుకథన్న యున్నమతీపద్మము జేరెన జేయవెళ్లిక్ ॥ క ॥ అంగదప్రముఖ నజ | లాంతః గగనులనుకుని చెంతవిద | స్వంతపురముల పిండునది | యంతపుహర్యక్షనమలింద్రునను గులపాశ్లిక్ ॥ సీ ॥ అభిషేకమొనరించియతని కితావణాచి త్రితపూర్ణ ప్రమోకటి | శ్రీయస్సురినులకు శ్వేతచామరములుత పరమ్య వంచాంచితద్యుతులును | ఫీరయుకములకుఫిజ రోహిణు బహుపల్లవంబులుప్పనవములును | శుభ్రవస్త్ర ములుసుభాగ్యంబు మహితగంధము లైనమాల్యములను | స్థలజపద్మమ్ము లునుదివ్యచందనములు నరవిధవర్ణ మాల్ గళపరిమళములు | నకుతలు కాంచనమ్ము ప్రియంబులాజ్య | ధధిమధువు లైదెచ్చి రగ్రనిరిళులు ॥ గీ ॥ వ్యాఘ్రచర్మం బుమరియువరార్హముల | నవపదార్థములు లేపనములుమంచి | మణిశిలయు రోచనమ్ము కొనిమ్ముదమున | వచ్చి

——— (*) సుగ్రీవుండు వానరరాజ్యంబునకుంబట్టాభిషిక్తుండగుట (*) ———

రిపతాలుపురుకన్యలువచ్చిరి ॥ గీ ॥ అంగన వ్యానర శ్రేష్ఠుండు ముఖ్య | కాలమునశాస్త్రసంపతి గాద్వి జప్ర | పుల నవరత్నవరయములన వస్త్రములను | భక్ష్యభోజ్యంబులనుత్ప్రిపూరిచిగట ॥ గీ ॥ అంతమంత్ర వేత్తలును విప్రవైన ములు | జ్వాలలుంద జేసిజాతవేద | మరియుకుశలమచిమంత్రపూతంబౌహ | విస్సుచేత హుతాశనుని బ్రీతిసల్పి ॥ సీ ॥ అంతవిచిత్రమాల్యాలంకృతంబుగు ప్రాసాదరమ్యాగ్రభాగమునను | కాంచనపీఠికాకలితదివ్యాసనకాప్యగా...

[illegible]

వగులఁదు నెన్న సంపెంచినంతఁబ్రీ, పగాణ్యుండై మను తాగసుంగాని రామపరతంత్రుండై గీతింపుఱుం దె నన్న దివత్వం
తెలిస్పగలఁబు **
ద్రుతి తరళాద్విస్తుల ముక్తిపదప్రగస్తనియాచపాగ్ససచంపకం | వనధినిశాయి శాయిజన హారిజహారనిశాంతశాంతస | ద్విసయుగ్మ
తాంత తాంతలలదివ్యవనాఘవ సంగసంతతా | వనచరచింత చింతనతపస్సుతియూపశకుంత కుంతలాం | తసతిలకాంతకాం
తముఖసార సదంతసదంతగంగా | అ గ్రంజానపాప్రసప్రచురతోటకన్ను తం | కన కాంబరశంకసశాప్తఘనా | ఘన
తౌల్య మంగయూళఘనాఘనా | వనజాతరమావరదివ్యజనా | వనపంచిసపావనపూజ్య జనా | మాలినీ | శమితసురవిపత్తౌ శా
శ్విత శ్రీశదత్తౌ | శమదమవదపేతౌ శారదాజ్ఞాయతౌ | నమశమరవిద్యౌ సందనాగేంద్రదత్తౌ | సముదిత సుకటా
తౌ సా కృదిశ్రాళిశిత్తౌ | గద్య | ఇతి శ్రీమల్లక్ష్మణగప్రసన్నశేషశైలశ్వరదయాకలిత చతుర్విధ కవితా నిర్వాహ
సాహ శ్రీమన్నాల్బాబిం శ్రీనివాసమునివరకృపాకటాక్షలబ్ధదివ్యతేజః కుంజరవిభూషాంకిత శ్రీమద్గజ్వాలశోమ భూమి పా
లకాస్తానభూషణాయమాన శ్రీమహావిద్వత్సమద్రవంశ పయఃపారావార రాకాశశాంక శ్రీమత్కౌండిన్యగోత్రపవిత్ర
పక్షీ శ్రీ వాసాంబా గర్భశుక్తిముక్తాయమాన శ్రీమత్కృష్ణమాచార్యపుత్ర పులాచార్యప్రణీతంబైన శ్రీమదాంధ్ర
రామాయణమహాకావ్యంబునందు యథాశ్లోకతాత్పర్యంబుగా తెనుఁగించిన కిష్కింధాకాండంబునందు రాఘవుండు తపస
పాఁదోపరపాఁపానాంతరంబున సీతావియోగవిహ్వలుఁడై తిరుగుటయును శ్రీరాముండు శబరీదత్తసపాఙలతనారా
మలక్ష్మణులగన్గొనివీరవ్యాలి సంఘసదృశవాకులి కాందిశీకుండై తిరుగుటయును సుగ్రీవాలోచనంబును హనుమదాగమనంబును
రాఘవ హనుమత్సంభాషణంబు లక్ష్మణుండు రాఘవనృత్తాంతంబు హనుమంతునితోఁ జెప్పుటయు సతడు దాశరథులఁ దపసలతను
వోఁపటయున దగ్నిసాక్షికంబుగా రాఘవునితోసఖ్యంబొనర్చి తాయాత్మవృత్తాంతమంత యునెఱుంగఁజెప్పుటయు
రాఘవుండు వాలివధంబొనర్పుటకుఁ బ్రతిజ్ఞాదకటయుసప్త సాలభంజనంబును దుందుభికళేబరోత్క్షేపణంబును
సుగ్రీవుండు మిత్రసహితుండై కిష్కింధాపురింబు ప్రవేశించుటయు వాలిసుగ్రీవయుద్ధంబునను సుగ్రీవపలాయనంబును
రాఘవుండుసుగ్రీవునిగని యురాగాధిగజపుష్పమాలారోపణంబు సేయించుటయు మరియును వాలిసుగ్రీవయుద్ధంబును
వాలివధంబును తారావిలాపంబును సుగ్రీవుండన్నకౌర్ధ్వదేహికకర్మంబులాచరించుటయు రాఘవుండు ఋశ్యమూకంబు
నపహాసమయు చిరివర్షంతుదనుగనుండుటయును సుగ్రీవుండు రాఘవానుమతంబునకిష్కింధానగర పట్టాభిషిక్తుండై తా
రాసమేతుండై సుఖమ్ముగానుండె ననుకథలుంగల్గినది ప్రథమాశ్వాసము ****************************

సంపూర్ణం

⸻❋❋❋⸻

శుభ మస్తు

యథార్థ తాత్పర్య రామాయణ కిష్కింధా కాండంబునందు ద్వితీయాశ్వాసము ప్రారంభము

శ్రీయువతీనయనోత్సవ | దాయిస్మితచంద్రికాతిధవళాధరప | ల్లవ తనయనబుధవ్రజ | గేయగుణాద్వ్య లక్ష్మ
కేశవరాయా ‖ వ ‖ అవధరింప మనంగరఘ్వంతరంబునన్నువించెదా ‖ క ‖ ఆ వానరవరుఁడగుసు | గ్రీవ [illegible] పి క్షు
సుభింప [illegible] | ధావరథ రఘరిపాలన | గావింపుచునుండె నెందిసపు వేళ్లమదిక్ ‖ చ ‖ అనుజాతోడ రాము విభుఁ
నిరంతరనిగ్రహశ్రుయు ర్ | జని జలావిలంబధికసాధ్వ సకృత్ప్రసింహసంపృశం | అనుపమపుండరీకహరిసౌఖ్యమ [illegible] సేవ
రాచ్ఛుఁడ | ల్లనిచయముల్ల సద్ధనబిడాలముశైలము చేరవచ్చియుక్ ‖ మరియు సదీ ‖ క ‖ నానావిధ పుల్మ లతా | నానా [illegible]
[illegible] రోన్నతసాను | స్నానమునవరత నిర్మల | పానీయ కమల [illegible] చయనిభంబయి దనర్చెన్ ‖ క | [illegible] త్రిశిఖర వ [illegible] |
త్యాయనమూలహానుగాముఁడను జనితోర్ధక్ | బాగ రవనింపుటనిది | యాగ పదయు క్ర [illegible] యిచ్చ [illegible]
‖ చ ‖ అనఘుఁడు సౌమ్యుఁడా ఘుకులా [illegible] నిసూను తోడనో | వనచరవీర [illegible] కముచ్చి [illegible] క
మై | జనవరలేమి [illegible] మేమరుఁడ సర్వ ముగాసను [illegible] గంబొనచిరాయు | ట్లనైనపజ్వల [illegible] నిమయోచిన మైన వా [illegible]
‖ గీ ‖ రమ్యమాద్రికుహావిశాలత్వ యుక్త | మాకుఁ గంబిందు నేనుండు మత్తవైరి | జానసంమూశ రసుమిత్రాత్మనూజ [illegible]
చువాసికాక నిశనివర్తించుదనక ‖ సీ ‖ పార్థిరా [illegible] జవీపర్వ [illegible] గమత్యన్న [illegible] రమ్యముజ్వ [illegible] | సి [illegible]
లోహితాయత శిలానిచయమ్ము బహువిధ ధాతుసంపద్వి కీర్ణ | [illegible] దరీపలసిర్ఝరా [illegible] శోభితము నానావిధవృక్షవ్రా
తావృతంబు | లతలాకుచి [illegible] విహంగసంవేష్టితంబు | మరియు [illegible]
ముఖరితంబయి సుమిత్రా [illegible] కసరజ | [illegible] కదంబసింధు వారాద్య తరుల | మాలతీ [illegible] గుల్మములన [illegible]
‖ క ‖ [illegible] లన వికచకమల | శ్రీకలితంబిదియు మనము చేరనగవిక్ | వాకిట [illegible] కన | స్తోత్ర [illegible]
తోరము [illegible] ‖ గీ ‖ ఉత్తరము తూర్పు [illegible] ఉదయ రిపుయంచు | నైఋతి ద్వారముగన చెన్న [illegible] | [illegible]
న్నగము వెన్క నింక భాగ్య | మాగుతముప్పెట్టి లేదిది మంచిదనఘ ‖ గీ ‖ సమతలంబైశుభంబయి [illegible] |
యింగిన్నాక నాభునక్య | [illegible] గమం [illegible] | దనగుగన్గ్లర మిది సుమిత్రాత్మనూజ ‖ చ ‖ [illegible]
య [illegible] గంబున [illegible] నుం గొనుమ దిశ్య [illegible] | జన [illegible] న [illegible] | వ [illegible]
దిక్షున [illegible] | వనిథ [illegible] ధాతువిభూషితాత్ము ‖ గీ ‖ [illegible]
ద్దిక్షనవై [illegible] | వాహినియు నైయ [illegible] వారిపూర | మ [illegible] నదిని [illegible] | గిరి [illegible]
[illegible] ‖ సీ ‖ తిలకచంపక [illegible] వాసీర [illegible] | తాలహింతాలపద్మ [illegible]
కేసర [illegible] కేతకిసర్జ కముల | [illegible] జంబీరజంబూవటామ్ర [illegible] నముల | నాగన [illegible]
లవంగనారంగ [illegible] ఖదిరనగవరముల | బహువిధములైన [illegible] సంపదలనవ్వు | టప్పటను దివ్య చిత్రాంబరాభరణము

[illegible] కన్నుపలేనిన్ను [illegible] దివట ॥ గీ ॥ [illegible] లసూర్య [illegible]
[illegible] బలి [illegible] | లోకటకోక్కటి [illegible] | జక్క [illegible] జెలంగుసి [illegible]
॥ [illegible] | [illegible] సారస ములహం [illegible] | [illegible] | [illegible] సంబుల నప్పచున్న
[illegible] ॥ న ॥ [illegible] కల్వ లాము [illegible] | [illegible] బులాస్త్ర
[illegible] | [illegible] | [illegible] చిత్రం
[illegible] ॥ క ॥ పరిమళ [illegible] | [illegible] రమ్య [illegible]
[illegible] ములదనరుదీ [illegible] ॥ క ॥ చందనతరుఫలదిక్కుల | నందము [illegible] | పొంద
[illegible] ములతో | దందగు [illegible] ॥ గీ ॥ శత్రు [illegible] దేశమతిరమ్య | మరిదిగన్నపు
[illegible] | [illegible] ప్రచుండ [illegible] నంద [illegible] ॥ సీ ॥ [illegible]
[illegible] చిత్రకానన [illegible] | [illegible] మైవతిలును [illegible]
[illegible] | [illegible] వాద్య [illegible] | [illegible] వాసదుల మృదం
[illegible] స్వరములతో [illegible] | [illegible] | [illegible] రాజ్య [illegible]
[illegible] | [illegible] విధముగను ॥ [illegible] | [illegible] తో
[illegible] | [illegible] గిరి [illegible] ॥ ద ॥ [illegible] సుఖసంప [illegible]
[illegible] | [illegible] మొ [illegible] ప్రథమ
[illegible] | [illegible] రాము [illegible] ॥ మ ॥ అలనీ [illegible]
[illegible] | [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] హంబు సంధిల్లగా [illegible]
॥ [illegible] ॥ [illegible] రంతరచింతా | [illegible] | [illegible] | హితమతి [illegible]
[illegible] ॥ సీ ॥ [illegible] వాలింప [illegible] సగా [illegible]
[illegible] | [illegible] | [illegible]
[illegible] రామ [illegible] | [illegible] నహరింప [illegible]
[illegible] | [illegible] | [illegible] హితునగని ॥ గీ ॥ శైలవర సాగరాన్వి
[illegible] | రావణుని [illegible] సంగరము [illegible] | [illegible] కార్యము [illegible]
[illegible] ॥ సీ ॥ [illegible] చూడుము [illegible] | [illegible] సైన్యం
[illegible] రావణుజ [illegible] | [illegible] నటుల [illegible]
[illegible] | నేనును లక్ష్మణుండ [illegible] | హితమని [illegible]
[illegible] రాము | [illegible] | [illegible] వచన [illegible] ॥ గీ ॥ [illegible]
[illegible] సముచి | [illegible] | [illegible] మోహ | [illegible]
[illegible] ॥ గీ ॥ [illegible]

బాధసేత । మెలఁగుచున్న త్సారానాయకుండని యింక నేను ॥ గీ ॥ అనుజనీ వాక్యపద్ధతి యందు నిలచి । తిరిగి మొదల్ గొని శరతా
ప్తి నైన రిపుఁ జె । దనుక పెంపుతో తఁగంగిశీకతలసంప్ర । సాదమొదలో నఖిల హించి కాంక్షయాని ॥ చ ॥ ఉపకృతి యయ్యె శేగలిగి
యుండిన కూరుడు కాదు కంత్ర । కృపఁ కృతి జేయు పెంచియున చారాన్నతి గానకృతజ్ఞ దట్లప । కృపకృతి మానిసాద్విక
జనా తమ గిట్టులచి త్వ త్రికి । జపలతనాతిఁ జేయు నిదిసఖ్యము సజ్జనరతులత్మ గా ॥ మ ॥ అనినట్ రాఘవుఁ డిట్లనంత
టసుఁడి తా నందసంధానంబు ॥ గ్గనలేచి ప్రియపూర్వకంబుగనెంగెం గై మోడ్చియు వాక్యముల్ । వినిపూజించిరి దాత్మ గా
ప్తముఖు భావిభావము నాత్రని ॥ ట్లని యెంట్ రాముని యవ్యదశకాననిప్రేమాస క్తసఖ్య స్థితిన్ ॥ చ ॥ జనవర సూర్య సూ
నుడు వెసన్ భవదీప్సిత మెల్ల సెప్పిన । ట్లొనరఁగ నింక నిట్టి జలదోదయ కాలము మాలి కాళ్ళ క్రమంబు । జనము నన్ క్రిప్రతి జ్ఞ నుడిచ
క్కఁగనిర్ణి శరద్ధినస్థితి । ఘనముగఁ గాంతు కుండుము ప్రచండ లసత్ప్రజదండమండలా ॥ మ ॥ తరుచాకోపమునిల్పు మోహము ముఖ
రక్షాలంబు ధర్యం తమాం । తరవమాహసమయంబునాద్బాసైలిఁ జా త్రీక రేం క్రంబునన్ । వరశింతీవ సేవ్య మా యతవతి
వ్యంబాప్తు జేశంబునన్ । మరినాతోఁ డవనింప్రణామిచటఁ రామాకతుం నాశాథిక్ హై ॥ వ ॥ అని యిట్లు సౌమిత్రి రాఘవునిని
నఁ బోధకులను సాదమొందమానుఁ టలి కొనన్న దినస్తవింశతిస్సగణంబు **************************************

॥ గీ ॥ వాలినివధించికనిఁ యంతుమాలి సుతుని । జెలిమిఁ దన్ఁ దాధిప త్వనిక్ కొని మాల్య । వద్రిశిఖంబునకు జేరవచ్చి యున్న ।
యూర్ద్వపూర్వ హసుకిట్లనైనను గాంచి ॥ మ ॥ ఇది వర్షాగమ యంబు వచ్చె నికనీవీక్షింపు మో లక్ష్మణా । చవలకా
కుర్వనకప్పినకు బలవకెన్ ళ్యామాంబుదవ్రాతముల్ । ముద మొప్పన్ దిపభానుపుత్రాంశుపులసాముదో దకంబాసతో ।
మ్మి దిమాసంబులు మక్రసంబులిలనిర్మి తికిన్ జలంబినైతిన్ ॥ గీ ॥ అభ్రసోపానపజ్లనభ్రమెక్కి । పోయి కుటజార్జున
కదంబప్రసూన మాలి । కలనహస్కు సునకుసుమం కారమెలము । జేయువచ్చు సుమనముపేక్షింపమనుజ ॥ గీ ॥ సంజకెంపుఁ జెగి
చ్చేసింగి చాయమాని । తుదలమిక్కిలి తెల్ల నైతోచుచున బ్బుపుల దెద్దనైన కాన మబ్బులనుచేసి చింర్తలన్ ఇండుగట్టి నన్ని దినసె
సంగె ॥ గీ ॥ ఒనరకమ్మని తెమ్మ రలూపఁగ లట్ల । సంపెతెంజాయ కఁపఁబు ఛక్కఁ నెలత । తెల్ల మొయిలను వల్లె మెయిల్ల సి
ల్ల । నంబరము కాముకునిరీతి నలరునిపుడు ॥ గీ ॥ ఘర్మ సంతాపతప్తమైకడునలసి । వారిపూరాంబుగ యునయ్యెవసుమతియు
ది । జాతశోకప్తత పయాసీత వలెను । బాష్పములనింపుచున్న దిప్పుడిలకుఁతను ॥ ఉ ॥ వారిదగర్భసము ల్ వెడలిరచ్చిసు
శీతలవ్యత్తి తెంచెక । ప్లోరసరో వరంబులఁ దితేరి మొనరించి తెడియ్య సారముగన్ । గూరిమిగాంచి కైకొనికుంజ ములన్ గొని
గంధమిట్లసె । యయ్యెడమ చేతు మారుతముఁబలిలో జేరు క్తాం వనమ్యేడిన్ ॥ గీ ॥ వికసితార్జున స్య తసంప్పాన ము తే
త । కేతకీకుసుమ సప్తక పాళి జాతసుదళి । పర్వతంబిది సుగ్రీవుఁ పగిదిశీత । లాంబుధారలఁ బస్ప భిషక్తమగుచుననను ॥ గీ ॥ అలకు
సంబుదములను కృష్ణాజినములు । స్తోత్రములనేటియజ్ఞోపవీతతతుల । నాతుగస్వాన పూరనగర పోము భములు । నదుస్రాలార
కే దాక్ష్య యనుఁబకరణి ॥ గీ ॥ మించుఁజలను హైమకశలకాధించఁబడుట । నంబరంబాంతరమున దుఃఖంబుజెంది । యులలయ
టుల స్తనితధ్వని ఘటురవముల । నేదుచున్నట్టిలవనను నహితానసుగుణ ॥ గీ ॥ కారు మొగులాసియున్న గోత్రాగ్రము మెరుగు
కన్నులకునాను గన్న దుఃఖున్నత్తిని । కావఁణనియంగమున భీతి చేవణంకు । వరతశక్తి లయుత సీతవలెనె యనుజ ॥ చ ॥ అ
లరగపూతజాతినటులంబుదముల్ క్రమపాకశాఖకం । బులఁ బొలమెల్లగప్పి కొనిపోవగఁ బూర్వము పశ్చిమంబు గన్ । దెలి
యగరాక యన్నయులదిక్కులిఁకన్ క్రియమన్నతో పలో । నలఁచుసుభంబోనపజానివి కోగముఁబత్త్రాథ్రదళతుతా । చ । ఒ
కయెడమాతృయోం చెలమెంబియడు ర్గొని దాన రాకకు । తృకతపమింపవిసానన్మలఁ సొంపుగలమ్ఁబుంజూదిశోభకా । పక క్షితి

మున్నసంబునకళంకతరకామసమృద్ధిసంవిధా । యకేతులవాతునుండుగుటజాగములం గను మిత్రులత్మ్మకా ॥ చ ॥ ఇతో
దరజంబుణంగనువహింశహిమంబులకెమ్మరల్ తురా । తపములకేదనల్ దొంగెధాత్రినిశాగ్రవనిగ్రహాతృణాపై । నృప
తుబుడంపు దలుకాటయు నిల్పి పవాసని కానుశైలనా । త్మపురజనస్థలంబులకు శార్ఙ్గనుతుం డు రయుం దహాతూకగ
॥ గీ ॥ చక్రకాకవిహంగముల్ జూడరా నైజ । మానినీసంగమాకాంక్ష మానసమున । కెల్పుకత్యంతవమ్ణాంబువుప్పతిల్ల । మూ
గాలలయానములగతుల్ మట్టుపడిరొ ॥ చ ॥ ఒరయకుస్సు టంబుగమరొగ్గయకాదనరమ్యటంబు గా । ప్రకటి
తవారిదంబయినభంబుమరొగ్గకచాటపర్వత । ప్ర కరనిరుద్ధమైచలనభావము జెందనియంబురాశిపో । లికనిదతా
ములత్మ్మ ాయలీనవిలీనమలీమసాకృతిన్ ॥ సీ ॥ మరియుసూకాకతంబమంజరీభ్రంజితంబగినవంబ్రిధాత్రి రుతితంబు । శిఖ
రుకానుగతంబుశీఘ్రగరంబురుసుదకంబు కారుతున్నదిరుకరములు । రసవంతములునేలరాలిన యలికుల్య మూపంబులైనజం
బూఫలములు । పవనవిధూతముల్ బహువనకాములుపృథ్విబడినవిపక్వామ్రఫలనిసరము । తెలవిభవమెయింపబడుతున్నవి
భమూపడమి । గలజనులచేసమిక్క లింగాంతు దనక । నిట్టిఫలములసంతోషమెసగజేయు । ఘనసమయమిదిజాడుమెా
యనఘులీల ॥ క ॥ మెరుపులు పతాకలంతటు । విరిదంతులు గనుజేలంగవిభులధ్వనుల్ । గిరిశృంగాక్ర తిగలుగున । వర
షు లస్రియొనజూకగులపలెగజింపుచున్ ॥ ఉ ॥ వానలనీటవెఱ్ఱిరికిపచ్చినపచ్చికపట్ల నానిపెం । పూనగపులువిచ్చినటు
కొల్లనముల్ బచరించునెమ్ములన్ । బూనియశేషమున్ గురి శిపోప్రతునందుమొయిళ్లతోనర । త్యానిశదున్ జెలంగునవ
కాహ్లములన్ గని మిాకులత్మ్మకా ॥ మ ॥ జలభాగంబులబూని వారిదములంచత్వరంటరాజంటగ । జిగులుచున్ శోణ్ణ మప
ఘంబునన్ గిరివహాశ్రంగంబులన్ జేరగా । నలతేర్చించినవిశ్రమింపుచునిరస్తాయాసభావా ప్రిచే । నలరన్ బోవుచునున్నవి
ప్పుడునుమిత్రానంద సంధాయకా ॥ చ ॥ ఘనములకాభిముఖ్యగతిగావిహరింపుచు మోదమార్గలో । వెనగొనకో
డుగాడిసన బోటులతోచరియించునవ్వకా । హనములపంక్తిమింటబొడవైబొడకట్టినకాలెజాతకం । పనథవశోభిమూ
ల్యమనభాసిలుచున్నదిజాడుమిత్రిన్ ॥ చ ॥ అలరుచునున్నదిప్పుడమియాంతరపీమనచేంద్రగోపముల్ । జెలగవిచిత్ర
పసజాములజెందినమాటనకాన్పులంబులన్ । చిబకలకాంతిల త్రికయుడిన్గనడాలునైసంగసన్నమై । జెలువకున్నాలువంగ
ములచేచినచేతియమాడ్కినింపుగన్ ॥ ఉ ॥ అల్లనచేసుచున్నదిరమాధిపనిత్తరినిద్రనిమ్మగా । వల్లభునేలుకాచేగమున తారి
వమున్ దెగిపులుపెంటులున్ । బల్లవమాలలంగజాన కారికజిక్కపు మోదమార్గలో । నల్లశిలంగకాంతలమూతోత్తర
గేసుతుమాని మానసముల్ ॥ చ ॥ నవవరమించె యూతుమువనమ్ము లనెమ్ములబల్లులంతటన్ । విసులిడుకొమ్ములంబరిథవిశ్లేష
దంబము లెద్దులాఫలన్ । మరగిదిరుంగుచున్న విసమన్మథమోహముతైయిల్లకాచే । నురువనపత్త్రిచేప్రతమిమొప్పుతునన్న
దివేడ్క జేయుచున్ ॥ చ ॥ ఇలనిపుడే సువెల్లిమలిపహింపు తుమ బ్బులువృష్టినింపుచున్ । గలభములాతూచున్ మదము గ్ర
మ్మివకాంతములుల్ల శిల్లుచున్ । జెలువలులేని కాముకులుబింతిలుచున్ శిఖులున్ నటింపుచున్ । వలిముఖులూపజాలంగదు
శ్శకజాలుచున్నవిజాడులత్మ్మకా ॥ చ ॥ గిరినదులంతనేనుగలుశేగకమూడాగనిర్భవ్వ గంధమాం । తరముసమోదమం
బిసపత త్తటినిగ్ర గసస్యసంబుచే । మరుచినిరన్య శంకనిడిమ త్రిలిబహాలతోడగోపమున్ । వెరయగనాడుచున్న విభు
వింగను లత్మ్మ ాథగ్నలతూకా ॥ చ ॥ తెలిబుసుపంకగొర్విస్త రులుదేనలనివ్వకగొర్విరయున్నదే । టులనకదంబ కాపల
నదూలిగనేనిసదీవ తారిధా । రలజలపాగమంబుల తరంబుగమైప్రవహింపయూరసం । బులమెసవంగనంగమున బుట్టినగ
ర్వములీ తెలాడుచుమిా ॥ ఉ ॥ నేరెడుజెట్ల గొమ్మలువసిన్ పరిపూర్ణాకరసంబులైసదం । గారతమూనగసంతయనికాకము

శైలగినుల్లసిల్లుచి । స్ఫారఫలంబులఁ బ్రమరజాలవిలీనములై నయట్లు శృం । గారములొప్పుచున్న విటిగట్లను మచ్చపటిపీవుల త్స్న
గా ॥ చ ॥ మొరుపులు కేతనంబుల సమించిగళ స్తిగధీకలాకధీ । కరచటులారవంబులును గన్న దుమబ్బు అరూప ముల్ స
ము । ధరపరిపంథిపత్త్రులనైదుర్గానిర్భంపరకాంగణంబునన్ । దిగుగు మతంగశైలేంద్రములతీకులకారులచిరు ఘంటలిడన్
॥ ఉ ॥ శైలవనాంతరస్థలిగజంబుమదంబునతోఁ బ్రవనేగుచున్ । లీలపిరుందనంబరతలిన్ ఘనఘర్జితమాలకించి యా । ధీ
లగతిన్ మనంబున ప్రభిన్న పరద్విరదభ్రమంబునన్ । కాలముద్రిప్పుచున్ మగుడిపచ్చి దురంబొనరింపగోరుచున్ ॥ సీ ॥
మకరందరసపానమదబంభరములుగాన మొనరించినట్లున్న వృక్కచోట । రమణియ్యగతిమత్తమయూరములన్నృత్తమొన
రించినట్లున్న వృక్కచోట । మదలీధపరిక్షిప్తిమత్తభనివహాప్తిసొందినయట్లున్న వృక్కచోట । కమనియ్యతరుపాటిక
లన్నిటికిపటికుపయుక్తమైయున్న వృక్కచోట । వనపదములివిసరజారాజికానగదంబు । ఘనవృషవనభుపన్యశాంబు ప్రా
నకాంబులంబు । బహుకామశ్రప్తలాపసంభ్రమసటనల । నలరుచున్న విపానఘనాములపితమున ॥ చ ॥ వడిదివినుండి వన్య త
రుపనకత్రుటంబులపూర్తిగాభమై । యఘపువినిర్మలాకృతిను రాధినకిచ్చిన తారిపూరవమి । వ్వదులహలుచిత్రపత్రముల తో
ఱ్పువిహంగములాసుదీరగా । బడిబడి క్రాక్రచున్న వియథంగతరంగితసమ్మదంబునన్ ॥ మ ॥ అలిపిగామ ధుగ్స్వరాం
చితమకాన్తావొందకల్యం క్రస । ద్గళకాలొస్వితములసద్ఘనమృదంగస్వానమై వేద్యులన్ । దులకింపగ గమగానసంపదవన
స్తోమంబులన్ మెచ్చిన । ట్లలరుం జాదుముసీవులత్తు గసుమితాగ్ర సందసంభాయతా ॥ చ ॥ ఉగ్రయడనాదు చున్ మరియు
మొగ్గయతన్ వనిమారకాపటుల । సెన్నికయడ భూరుహాగ్రములసొల్పుగనిల్చియు ద్రొమ్మలట్లన । ప్రకటముగాపు గల్ వె
నుకపట్టకుజారవనంబులన్ శిఖ । ప్రకరములున్న చిన్న గముపక్కముగామొనచుక్కైడిన్ ॥ చ ॥ ఘనసిందంబులగాడడ
వుగామొనకులనినను ప్తిహాసిను । వ్యాసలపాలురూప వేషరవవనకాములాందిన వానరాళినూ । ఘనజల ధారలన్ మిగుల
తాడితమైజటినిల్వలేకనె । మ్మనములవంతగుంపుచును మాటికియూయముననన్నది త్తరిన్ ॥ చ ॥ నకులభిష్పదగ్ధపైపయిగనన్
బహుజక్కవలన్ ధరించినం । మదములతీవరోధములమండలిమి చివినూత్న వస్తునం । పదలభ్రపూర్ణభోగములత్ర రత్న
భార్యలు బేగతోయిన । ట్లుదధినిగూడిసంభ్రమము నొంది పడిన్ జనుచున్న విస్తరిన్ ॥ గీ ॥ లమేఘంబులన్న పఠీర ఘా
నా । నీలమేఘంబులుదవాగ్ని జాలదగ్ధ । శైలములయందునటువంటి శైలములను । మూలసంసక్తిసన్నట్టిలనలను ॥ గీ ॥
ప్రభువుదితేనునాదితమయూరసముదయములు । శక్రకోపాతులా చితశాడ్వలములు । పలిసనీపార్జునకదంబవాసితము
లు । వనములచరింపుచున్నవి వారణములు ॥ క ॥ వరజలధారాహతిచే । సరసర నిజములను విడచివద్ప దములుకే । సర
యుతకదంబపుష్పములు । సుగుముదమునరసముగ్రోలుచున్నయవివనిన్ ॥ చ ॥ కరులుమదించె సంమదముగాంచె సుప్రం
గవముల్ వనంబులన్ । హరులికవిక్రమించెను నగాధిపముల్ ప్రకటించెరమ్యతన్ । ధరణిపతుల్ పనిన్ చలితదాల్చిరియుం
బ్రదుదుమ్మాలత్రాంబుదో । త్కరములతో నక్రీడలమితమ్ముగ జేసెనభో తరమ్మునన్ ॥ చ ॥ జలదములాన్త్యఘోషముల సాగరసం
భరదూర్మిఘోషముల్ । బలిమిన్ తిరస్కరింపుచు నభోబహలంబుమునాని సస్మహా । జలజనిగప్రవాహముల సన్నసదిప్పగసీ
గటాకకా । ఘుమనిలసంశయం దనివిపూర్ణము పేయుచున్న విత్తరిన్ ॥ చ ॥ క్షితిపతులాప్తమానపుల చేవలెనుఱ్ఱనిపద్మ
శైంద్రముల్ । శతమఖుడంప మార్గతముచంక్రమముం గొని తెచ్చినట్టి యు । న్నతనవమేఘకుంభములన్ సలిలౌఘపూర్ణ
కమందిసం । స్తుతనిజసంపదం దెలియఁజేపుచు నున్న వనా జలంగలన్ ॥ గీ ॥ తారకాస్నిర్ధమస్తునభస్థలమువారి । వా
హాసంభన్నమైదిభావసునితోడ । నవనినవజలపూర్ణమైయఖిలదిశలు । తిమిరములబయ్యె బడిసవై తెలియబడవు ॥ చ ॥

తతజలంధారలం దతసిధౌతము తౌవిక్రలాద్రిశృంగములన్ | సతతవిలం బమానవిలస త్తరమా క్తికహారశారామసం | తతులవిభ్రమంబుదగియమ శారదము లాగలనిచ్చు గాంబునన్ | ప్రతిభ సలంక్ర తంబులయి భాసిలు చున్నవిజాడుమిచ్చటన్ ॥ మ ॥ శలయ ఎతి బతి వాసి తొట్ట పతి గానిచె ది గా క్రం బులన్ | దెలమిన్ శీ ఘ్రము త్రైస్రుపింప్రు చును బహిరాస్వాన గానామృతం | బుళ జై నొందు మధుపాళు లులపిని తృక్తాగ్రము క్తామయో | జ్వాలవాంబులు పోలి నుస్నభిసమంచు శ్రాంతిపూరంబులన్ ॥ క ॥ అతిరయమున నగశృంగో | ఎతలంబులపలసజారి పడశిలయేకుల్ | తతమా క్తికభూషణముల | గతిదా శ్వైమవాలు బహాంశబతిస్థలమున్ ॥ క ॥ జలధారలంతటంబడి | కులరతిసమ్మదసముపగూహాంసిదివిష | ల్లలనాగళనిగళ శీథ | ప్రలమా క్తికగణములు వెసగిపడినట్లలరున్ ॥ క ॥ తరుకోటరములవిహగో | త్కరములు జేరంగవట్టు దములం బుక్కు తెగా | దరిముల నతిక్త జాజులు | విరియగరవిత్రుం గనిని వేశింపబడెన్ ॥ గీ ॥ అవనిమనుజవిభులదండయాత్రనిలిచె | మున్నుఖన్నిన పేనాసము దమ శులును | మకుటి చున్న వివైరముల్ మార్గములును | సమ ముగా జేయ బడె పడ్డ సలిల ములను ॥ గీ ॥ అశ్వ యసముసేయనభిలషించిన రాఘ | వులకుసామగాయకులకుపోస్త | పడపు నేటిమాసమిదిసమయపాప్తి | మనుజయనఘచరిత ॥ గీ ॥ ఇపుడు భరతుడు కోసలాధిపుడునగుచు | సకలగృహకృత్యములమౌనంగకడుపుగా | మానినాషాఢమాససమాప్తినాత్ర | యుంచెనిజమూతచివవ స్త్రసంచయముతయు ॥ గీ ॥ ఉదకములపూర్ణామ్ము సరయు సైకంతివ్రదుకవములరుచున్నదియేనమున్ను | యొధ్యజేరంగజానకీయుక్తుడనయి | గనిమ చటి వాద్యజకలకలమువలెను ॥ చ ॥ హితసుఖోల్బణంబులకువీసమ యంబులసూర్యసూతిని | తరిపుడాప్తభార్యుడయి జెందిమేమహాకపిరాజ్యము స్వల్పస్థితిను ఖముంపుచుండుట కృశించుటలక్ష్మణ గర్లైటిల్లనేనతివను రాజ్యమున్నతసియారుద్ర సతీనటరీతినిత్తరిన్ ॥ క ॥ ఈ పరిపరింపతరమా | రాచ సముడనాకుశోకరస మదారైపుప్రఖ్యా తుండు రావణుండతి | యాతియుదియపారమింక్షనాననితోచున్ ॥ చ ॥ ఊరికికల్లోపసంగినప్రదుష్టకరాత్రజాడంఘ్రిదురాలి నన్ | గూరిమి గాంచియాసఖునిగూరి చిరమేమియుబుల్లనైతిని | ప్రారముగద్దమంచికనుకాదులనెగడగంబుగాదట | న్నారసిఁయు మ్మహాగిరిగుహాగృహమండులనిల్పి యుంచునటన్ ॥ చ ॥ ఇదియును గాకసవ్వనిచరేంద్రుడుమున్న ఖిలావనిస్థలిన్ | నుడురొకచోటలేక వెసగృ మ్మరిఖేదము జెందినన్మతంబొవవగనెకనాళ్లకిపుడుండెదప్రరం బురుడు భార్యలకన్ | మదభిమతప్రయోజనముమానితిజెప్పనమ షాఖ్యనుస్సుగన్ ॥ మ ॥ ఇతడేయీపనిపమహా కాలమునసంప్రాప్తాంతరంబుండునై | సతులన్ గూడుకవిశ్రమించుకొనియున్ ఖ్యాపూర్తిన్ క్రీడించెడు | కృపహారోపకృతక్ స్మరించుడునికసందేహంబు లేదిందునే | సతనిపోతమంబప్రసన్నతనిదానన్నిల్పితిన్ గాళ్లనన్ ॥ శ ॥ ఉపకృతియన్యు చేగలిగియుండిన వాడుదుదారుడంతప్రత్యుపకృతి చేయకుండినయమ నూనాస్మతి గానకృతజ్ఞుడట్లప్రత్యుపకృతిమానిసాత్వికజనో త్తమగణ్యులదిక్రవృత్తికిన్ | జపలతథారిన్ జెందునిది సత్యముసజ్జనరత్న లక్ష్మణా ॥ మ ॥ అనినన్ రాఘుప్రతిట్లకంటటనుమిత్రానందసంధాయిది | గనలేచిప్రియపూర్వకంబుగనొగిన్ గైమోడ్చియవ్వాక్యముల్ | వినియుగాఘవదాత్మ కాష్ఠముశుభావిర్భావముజ్ జాఘనిటలిరియెన్ రాముని రమ్య దర్శనునిప్రేమాసక్తసఖ్యస్థితిన్ ॥ ఉ ॥ జనవరసూర్యసూనుడువెసన్ ధవదీక్షుతమెల్లసెప్పిన | ట్లానరుడునింకనిట్టిజలదోదయకాలము మోహిని కతుప్రథం | బినమునకైచ్రు తిజ్ఞుడవకట్టగనిల్పి శరద్దినప్రతి | కుణముగనింపుచుండుముప్రపంచము సద్భ్రజదంతమంతలా ॥ వ ॥ అనియిట్లు రాఘవునిసౌమిత్రిపాంత్వమోక్తుల వినుచుండెననుటయు నిశ్శబ్దపార్తిం గిష్కింధ ******************************

॥ క ॥ అప్రతిమగరిమవిఖ్యాతుఁడన । ముపమితసుగుణాకరుఁడ రమాధవుఁడు త్రిమూర్తియు నాతఁడే । విపులయశుఁడ నతఁడు సుగుణ నవీనుఁడు గాంచెన్ ॥ వ ॥ మరియుఁ నప్పు డనపుఁడును పరిపూర్ణానుష్ఠానసంపన్నుండును ప్రకటితస్వల్పథర్మాదిగుణసిద్ధితముం డును నిష్కలంక రాజవిథవుండు కార్యంబుల నిర్ణయింపఁ గలుగునిష్ఠసంకల్పుండును స్వప్రయోజనంబు నిజభాగ్యంబును ప్రకల్పితాభీష్ట తను లాలించువాఁడును కృతజ్ఞుండును వినయుండును నంజన వనసుందర సందోహానంద సందీపితపురందరసదృశోపభోగుండును మంత్రిజనస్తుతి నుతులను సత్కార్యుండును నగు పేరోలగం బునఁ దనుత్సన్నకార్యసన్నాహముం దన్నుఁ గామపరతంత్రుండునై యుండు మహారాజుల గనయసి నిలిచి నిర్ణయ కార్యుండు నాథ స త్యజ్ఞుండును కాలధర్మవిశేషశేముషీయుండై హితుఁగళితంబులు మనోహరంబు లగు వాక్యంబులు విశ్వసింపం జేయుచు చింత కుం జేరి మరియు నవ్వాక్యతత్త్వజ్ఞుండగు దాన కేశవుని గూర్చి వాక్యతత్త్వజ్ఞుఁడగు నాహా యోమంతుఁడప్పు మతంబున సత్యం బును గమనీయంబును ధర్మార్థసహితంబును ప్రణయప్రేమానుబంధంబును విశ్వాసకృతనిశ్చయంబగు వచనమిట్లనియె

{ రాచవారి పరవశుండగుచుఁ గీర్తన గాంచనేయుం డు }
{ పెద్దవాఁడ నయత్నంబు చేయుమని విన వాలాత్ములు చెప్పట }

॥ క ॥ ఒప్పనాధ్యక్షుముకీర్తియు । హిత్నప్రకజనసమ్మతి యుత్పత్తిక నీకుఁగా । సత్పరీతమిత్రసంగ్రహ । మిత్రమనస ... వలయనిరియుక్తమగుగా ॥ గీ ॥ ఎవ్వఁ డుపకృతి చేసిన హితులతోడ । మైత్రినెఱపకనుపకృతి మదినిదలచి । యుం . వాని రాజ్యంబునుఁ దయఁ జెందు । రాష్ట్రములు వృద్ధి బొందును తనపుత్ర ॥ గీ ॥ ఎవ్వనికిమిత్రములుమిత్రహితులు ధైర్య । ము న్నియుఁ గూడియుండు నోయవనిపాల । యతఁడధిక రాజ్యసంపత్తినందిపుడమి । భోగభాగ్యంబులనుభవింపఁ జేయుదన ॥ క ॥ గావునసుచ్ఛత్రధర్మజ । తోయవనిలచి నీవుహితులతో నెయ్యమెసఁగుఁగా । గావించి కావో ప్రజ్ఞను । హితకర్తవ్యుండువై పరాంపగవలయుఁగా ॥ గీ ॥ అవనినెవ్వాఁడు సర్వకార్యములు విడచి । సంభ్రమంబున నుత్సాహశక్తిబూని । మిత్రకార్యంబు అనువృత్తిఁ బెంచి సేయు । నడనర్థంబులను జెందఁడగవశేంద్ర ॥ గీ ॥ జగతిముపయుక్తకాలంబు జనినవెనుక । నెవ్వఁ డాప్తప్రయోజనంబులను సేయు । నతఁడు చేసియు చేయనట్లనుమిత్ర । కార్యసంపత్తిఁ విసువుఁ గోత్రాంకరతనూజ ॥ గీ ॥ అ న చేతనైద్ది కాయంగదని పై । మిత్రకార్యంబదియతిక్రమించు సమయ । మరిపుడని వానగరిబోవె ననుచునీకు । లచిలోని యుచితకీలే కాలజ్ఞుడరసి ॥ క ॥ లేరు వరవరయాసీతా । పరిమార్గణమాఁపుచేయ బలెనాము కై । స్వరపడుదు । యునఘ । వరుడా పాణ్యుం డునీకుఁ బశగతుడయ్యెఁగా ॥ గీ ॥ వంశవర్థనుండఖిలస్పృహ మంతడాత్త । బంధుభక్తుండ ప్రవే ... ప్రభావపూతసమ । సద్గుణాంతఃప్రమేయుండు సాధుసంఘు । రంజనుండు విక్రమాఢ్యుండు రాఘవేంద్రుఁడు ॥ గీ ॥ అతని కార్యం బొనర్పమీవలెదునీవు । కార్యమొనగూర్చెఁ బూర్వమోకపివరేణ్య । హితుఁ జేరాజ్ఞాపన మొసంగుమరి యున్న । కాల మాజ్ఞావిహీనతంగరిమ జెడకు ॥ క ॥ ఉపకృతి సేయని వానికి । నుపకృతియొనరించు వర్థముర్వి మొసఁగెడి । కుపకృతిఁ జేసి నవానికి । యుపకృతి గావించు టెంతయుఁ గార్యమిఁకన్ ॥ గీ ॥ ప్రథితవిక్రమశక్తిసంపన్నుఁడవగు । వానరగ్రామణీ కేశభాస్వత్తనూజ । దశరథాత్మజు జనకుప్రమోదంబొనర్పు । లలికపుల రాజ్ఞ సేయుమాలస్యమేల ॥ సీ ॥ రణభూమి నిసురాసుర మనోహారకులనైన సర్వాధిపులను సేయుసాయకముల । శక్తుఁ డయ్యును దశస్యందనపుత్రుండు త్వత్ప్రతిజ్ఞాసక్తి దాల్చి । యన్నాదుపాణంబులాసగుమన్నను శంకనందఁడు నీకుఁ బ్రియంబొనరుచు । నతని సతిని సీత నవనినం బరము నేమైను మనమింగ జెలికవలయు । నతని భయము బొనర్ప లేరమరులైన । సిద్ధులైనసుసమర ప్రసిద్ధులైన । రాక్షసులనాగనైనంగమా

క్రమముక పేంద్ర ॥ గీ ॥ కాననిటువంటికీర్తిసంగతిదినచిరా । పూర్వమువక్కృతియనేకాపేక్షగ సమీరా । యున్నయన్నరణా

ఘనకుపక్కతిప్రదు । దనరనన్ని టసేయ్యంగ తగుకపీంద్ర ॥ క ॥ జల ములదిరి థరనిరతా । తలముల సుధరి స్థలములతో

నపుజ్జనతా । కంఠరోకనికైనకొరలే । కలఘుబలసూర్యోతిజవనచరాధిపతీరా ॥ క ॥ కాళనసాజ్ఞాహితులము । త్యేవానరవ

రులలోననెవ్వడునీయా । జ్ఞావశవర్తియుగాకుం । డైనాడెటులేటనిఖ్ఖసగచరవర్యా ॥ క ॥ అతి నతేయులవిక్రమ ।

తేజస్సత్యాత్ములనుధృతిసుంకురుతమే । రాజాలకవులవికోట్లకు । పైజేలగడిసంఖ్యగలవృథానజనీకుజ ॥ గీ ॥ మంచి

శుభవేళ నలహనూమంతుడనిన । యావచనమాలకించి సుగ్రీవుడాత్మ । సత్వసంపన్నుడైనాంచ సాధువృత్తి । సారతరమై

నమతివినిర్మలతనవుడు ॥ గీ ॥ అఖిలదిక్కులకేగలసైన్యములనెల్ల । దోడుగా నితత్పుటకు నలత్తో యజాస్త్ర । ఘటుకని

శసంగరోత్సాహుసుబలదేహు । నసమగుణశీలు దగునీలునని తెనిట్లు ॥ గీ ॥ అంతమూవకకపిసైన్యహాచమూప । తు

లువిలంబము శాయక నందోడరి వేడ్క । నెట్ల చనుదెంచు నోయంగనట్లనీవు । సేయుమోసైన్యపతియటశీఘ్రముగను ॥ సీ ॥

అతిశీఘ్రగతులు కార్యధురంధరులు సైన్యపతులెవ్వరుండురో ప్లవగవరులు । వారు మదాజ్ఞానువర్తులై సైన్యంబు జెంది

వేగమెయింపు జేగనట్ల । సీయుము నీతు చదకనంతరమిత్రపంచ శాగ్రములలోపలనురాక । నావల నైవడైననను

దెంచె సేనికాన కుడల వానిప్రాణములు వెడల । దండనమొనర్తునిందులింత సంశయింపకు । మేము సేయందగదునీవుమామ

కాజ్ఞ । యూనిహరిపృష్ఠులనుజేరబొమ్ము వేగ । నంగదునితోడనీవుడొప్పవంగవీర ॥ గీ ॥ అవ్విధంబునహరివృంగపేశ్వరుండు ।

బలిమి నిశ్చయముగన వ్యవస్థజేసి । అంజనేయునివచనంబుల భిలతించి । పిలునంచి బ్రహ్మనిరతనిలయమగడు ॥ వ ॥ అని

యివ్విధంబున లక్ష్మణుండు రాఘవుని వాక్యంబులు విని సుగ్రీవునిపై కోపముదయింపం జేసెనన్నది పకోనత్రింశస్సర్గంబు

** ॥ క ॥ ధానుతమాజాడుకిష్కింధానగరము జేరమేఘతతి నంబుదము । న్నానగపార్శ్వశిలాక । చోనిల్చినరా

ముడతనుశోకార్తుడునై ॥ సీ ॥ పాండురంబైపరిశుభ్రమునిర్మలమైనచంద్రమండలముజ్యోత్స్నావలేప । రమణీయ

ముగు శరద్రాత్రిలిగి నిమగ్నశప్రవిష్టుండైన నాకసపుత్రుని । రావ కామహ్వయా రాజీవనేత్రిని కదునతీ తంత్రైన కాలమా

స్త్ర । దలచియుం దెలసియత్యంతమాతుకుడయివుడమిపై బడిమూర్ఛ బొంది రాము । డంతమతిమంతుడు ప్రబోధమంది

యేకము । హనూమత్రంబునకు నాకఘూర్తముంకు । వారియయపవనం బునం దునమై తిలినిద । లంప్రచుం జింతిలెను

శోకమిల్లడింప ॥ ఉ ॥ బూనిమనంబునన్ సుజన గంగ పడా తసధూమణిన్న జాం । బూనవగ్గిరికాదిక విభూషిత మాగిరి

సానసీమనా । సీనడమున్ శిఖాచిరరుచిర్భతి వారిదహీనమప్పెతా । న్యానవకోకి హంసరవయుక్తముగన్గని నింగినత్త

రక్ ॥ సీ ॥ సారసారసములాశ్రమణిమనై బాల వినిచుట్ల కాబల్కి వేడ్కనలరు । నన్నుగన్గొనుటకే నాతిగోరుచుపుల్లవిమ

లకాంచనసజ్జకముల వెదకు । రాజహంసవధూస్వరంబులంగలవాణియే కాంతమున్ స్మరియింపజేతును । చాతుసర్వాంగి

యాచాన రాకసవశంగతయై యచటనన్నుగానకనెప్ర । డెట్లు క్రీడింతునాసతియెట్లుదెలియ । బదునుగవనూ తిచక్ర

దంపతులు దిరుగ । వనితదివ్యస్వరములసీ కిచనేరని । జాయతేతుణమెట్లనా నోయుచుంగ ॥ క ॥ కొలకులనడవులనడ

దా । వలసపవనములను దిరుగుచున్న యిప్డు నా । కలమ్మగశాకాతనిమా । ట్లుజాడక జెందదాత్మకున్ సుఖమిచ

టక్ ॥ గీ ॥ స్నిగ్ధలస కన్నగద్గుణసాధనకస । మగ్రుడై మదిప్పరపసౌకుమార్యములను । బూనుటన్ప్రాణములుదొలంగిపో

వదనుశ । మొసపిలీడిరాపకుంకు నేమదమ బూని ॥ క ॥ శరీరునగనరవరుడా । ఘాతనయుడు వృష్టిశీకరంబులకోర్కై । చా

తకముని ంగినరడెటి । రీతిం బ్రలపింపసంకురింపవెతమదిక్ ॥ క ॥ శ్రీమంతుడంత్రలక్ష్మణు । డామహితగిరిం ద్రసానులందు

ఫలయుతుల౯ । గ్రామించి కుటిల తోయ[illegible]ము । లాయము కొనుచు దరిగివచ్చి యన్నను గారవించె ॥ ఉ ॥ ఒంటిగ నిర్జనస్థలము
నందుపవసించి యురంతచింతలో । నంటిన మేనితోంగడ మహాపదబొందు కృశించు రాఘవ౯ । గంటికి నీరుదేర గను గన్గొని సల
క్ష్మణుఁ డన్న నిట్లనె౯ । [illegible] సచ్ఛరి తాపము బాసి దీనుడై ॥ గీ ॥ ఎన్నడు మనస్సమాధాన మెనయ కుండు । నధి
తి దేవునైన వినయమున్ యనఘ యుగ్రుడు । పౌరుషము చాయ ముద్యోగ పటిమ బాసి । కామవశవృత్తి చేయ మీ కార్య మార్య
॥ గీ ॥ అనఘ నిజకార్యసంసిద్ధి యందు కార్య । యోగము మనః ప్రసాదంబు యుక్తి దైవ । యత్న మను కాలమాపన్న [illegible]
టిమ । కారణములగు జేయు మోహనిధుజులు ॥ గీ ॥ అనఘ సీతోడను సనాథ నైననలే । నిలెరునను జెందక శక్యమే యెచట
నైన । నధికముగ మందు చుండిన యగ్ని శిఖను । బట్టి యెవడైన దహియింపబడక యున్నె ॥ చ ॥ అనవిని రాముడిట్లనియెన
ప్పుడు యుక్త వివేచ్యలక్ష్మణు౯ । కని [illegible] మత్సేన మతేమా ప్రమల౯ । సనయము సత్య మా కలిత
సామము [illegible] సమాహితంబులై । దనరిన వాక్య మాత్మ [illegible] ॥ గీ ॥ వత్స దుర్వ్య రమై గనీవ
చ్చినట్టి । కార్యమింక కు ఫలమనా కాంక్ష్య మగును । సత్య మనవర్ణనీయము త్సాహ [illegible] । నాతినా నయు కార్యం [illegible]
పడ వలయు ॥ గీ ॥ అనుచు సంతత [illegible] । నావి దేవహిత జనులెన [illegible] । చింత పేయ చు దైన్యంబు జెంది [illegible]
లక్ష్మణుంగాంచి యిట్లనె రాముడప్పుడు ॥ క ॥ ధరనుజలంబు లత్తృప్తి౯ । బరచి సహస్రాక్షు డెల్లపైరుల నెప్ప౯ । [illegible]
యొనర్చియున్నా । డికవున కృతకృత్యుడగుచు నిధ డీ[illegible]౯ ॥ క ॥ అ [illegible] కఠిన స్తనితము । [illegible]
కుచునప్పుల్ । విడచివసదముల నృపసుత । [illegible] నుండెవిధ దు గన్గొను మనుజా ॥ క ॥ విస్తృత [illegible] । [illegible]
మేచక మేఘములు దళంబుగ దశది । క్కులనలుపు జేసిగతమద । జలగజములవ లెను జెలగుజ [illegible] ములై ॥ సీ ॥ సలిలో [illegible]
బులు సత్వరంబులు కుటజార్జున సుమ వాస నార్జనములు । చటులో [illegible] టంబులై [illegible] వృష్టి [illegible]
మ్య తాల్మి బూని । వన్య వారణ శిఖావళి నిర్ఝరంబుల రవ సంబు లుడిగె [illegible] । [illegible] మేఘ
ముల్ గడు స్వచ్ఛంబులౌ చిత్ర సానువులను । దనరు ధరణీదరంబులు ద్యోతిల్లి [illegible] । చంద్రము [illegible]
కిరణ ప్రసరములను । పృథు సుధాలిప్తములవ లెగొప్పదిప్పనలరు । గన్గొనుము [illegible] లక్ష్మణ [illegible]
॥ గీ ॥ మెల్ల మెల్లగ నీశరన్మిళితనములు । ఫలినములజాళ చున్నవిపూగ [illegible] । పొలతులు [illegible] సస్యసంభోగవేళ । [illegible]
బలు [illegible] శరత్ [illegible] మహిగిది ॥ గీ ॥ సప్తపర్ణము [illegible] శాఖలందు । భాను తారా సుధాకర [illegible] । సా
మజేశ్వరములవిలాసములయందు । శిరినివిభజింపవచ్చె నీశరదమిప్పుడు ॥ చ ॥ పుడమిననేక దేశములబొందివిచి [illegible]
లకాలచే । [illegible] సమాహృతమైసిరి [illegible] । [illegible] ధాస్కరాగ్రకర [illegible] నర [illegible]
[illegible] పెడుకల౯ ॥ చ ॥ వనముల [illegible]
చిత । [illegible] నుమవాసనాగరిమ గాంచియ [illegible] నాదసంగతి౯ । వెడకొని [illegible] చరింప [illegible] వా ।
[illegible] మదంబున గరంబొనరింపుచున్న దిచ్చట౯ ॥ చ ॥ లలితవిశాల పక్షములలంకృ తపద్మపరాగ ముల్ సర ।
స్సలి [illegible] పరిప [illegible] సరనిమ్న గాలస । త్పులినసమాగతంబు [illegible] రథాంగవిహంగమంబుల౯ । గల
శిసు [illegible] నులక్ష్మ [illegible] ॥ క ॥ ఘనమదయుక్తములగు వా । ర [illegible] ఘోష్ట రంబ [illegible]
విలసి । [illegible] రసములగు [illegible] । దనరువిభక్తమయినట్ల [illegible] ॥ చ ॥ గతజలజీరిబ్బు [illegible] గా [illegible]
యూరము [illegible] నట౯ । [illegible] జంచియం [illegible] జలామినుల చెంగ

టకెందగచింతకేయుచుఁ | త్రిభిధదోలంగికేళు-లెక్కజాసినసంచినవి త్రిక గిరిఁ ॥ శ ॥ దరియునిత్య నాంతరంబులువ
... శసగిసగ్రుమచుష్కరగహాననగశాఖాకేఖాశాలంకృతంబుజనంచినరుచిరాంచనగారంబులుబిలోధనలో
... బలనసోక్షిప్రకతగస్తోమంబుఁ ... కింప ... బడినట్లనెప్పు నిప్పుమ్రిపువనితల తోడనీడ్యగీతిం
... దుపలలశిరరపరశీర్ణ లంబులఁ ... మోదంబునపద్దంబుజంబు... పొడకొనిబాధుకొనుతుకరంధుకరంబులుత్రి
... లాలస ... బులగుమ ... గిజో త్తమణ్యంగంబులగతులమందంబుల ద్యో నియ్యదనీయక్యాకసముదికిధ్యవేశనక్ త్రికర ...
... దేశ నేహలసి ... చవల రాగుపైలెకలతెలగన్నుల సిల్లు పెల్లుగు ... విరుల ... లకులసంగతి నంగ్రీ
... కేతవులను నాతవులాయాతమలైవిసరుచున్న ఐదశదిశలుతెమోదికుకొంబులై కేజరిల్ల తపనాతపసంతాపంబుల
... ఘరిగంబులు ... బోడమిగదునెడనెడ్రజంబులెగసెన మ్యొన్న పాత్స ర్యాటో పములకోపమ్ములూనిన ఘాషతుల
... స్పృశ్యంబఱుచద్యో గసమయంబుసంఘటించె సమసముత్సా హహాహాసంబుల మోహరించితరగ్గణంబులు తనుకన
... సొంపుసంపాదింపఁ బ్రహ్షిణాంతరంగంబులధూళీనూసరితంబులై మండలనమనమంకగతులఁ బెండల
... డగసమునదోత్కటంబులగుచున్న వదంబులాముఁ చున్నా విన్నగపరపనంబులమనంబులఁ దమిబోడమిమంద మందగతుల
... మమంమగసద్యన్నదంబులైజరుచున్న ధన్నాగంబులఁ గరిణులసముద్గతానురాగంబులైతమ్మతుంధ్రలతోనింప్రగ సను
... బుచుఁ బరి వేష్టించి కొనకొనిడినుచున్నవి వెండియు మదమండితఘనగండస్థలసుందాలంబులంబుద్రలంబుజ భూష
ణులసరంబులవిలసదలస్రక్రమతంబ్రమదభ్రకారండవలంకంబులగతిభీకరవంబులఁ బెదరింపుచువిమలకమల
... మందరమకరయంబులకు వేమదవిత్యోభంబోనర్తఁ చుఁ బ్రాభృతున్నవిమరియును ॥ క ॥ గతపంకంబులునికకా | స్విగ
మునువిమలాంబుప్రవహన్నత్రగపీసం | తతులుక్క తసారపారవ | ఈతయుతులగ నేహులనలచున్న వియంచల్ ॥ క ॥ స
... ంభోపహాగిరిస్థ్యగరజలముప్ప థుతరశ్వసనబహుకలని | భరితోత్స వంబులను | ముఁరహ లగవముథిప్రష ...
... ముగరిలఁ ॥ చ ॥ ఎలమిమిమింటమబ్బులుదయించినగొత్రగజాలిభీతిని | మ్ములబడిజుట్టుకొని ... గనె
న ... కనాళ్లికా | కలిగొనియుండి యాబిలమఖంబుల వెల్వడుచున్నవి త్రరిఁ ॥ కలిగవిచిత్రఘోరవిష కాయములైన
... భుజంగముల్ ॥ ఉ ॥ సోముని వంటిగోమెదుటజాప్పడుసొంపజనింపదారకా | స్తోమములంటికన్న గవదోరప్రవే
ష్టనదెప్పుచంద్రికా | ధ్యానముబొల్చి దివ్యపనితాడులలంబుల సంతసింపఁ | యామినికామినీసదృశ సైరుచుఁ దద
గుచున్నది త్రరిఁ ॥ గీ ॥ నాగబంతినయొరిమెండ్లు ప్రమదమొసగ | మెసవిసారసవిసరమాక సముపీను | ఱ ... నే
గుడుఁ బవనవిచల | దురుతరస్వజమనమొప్పుచున్నదిప్రడు ॥ చ ॥ కుముదకులాప్పనల్లడలగూర్చొని ... యం
చయం | దముగనుమత్య మంబునహ్రదస్థజలంబిక డొప్పుచున్నద | త్రిముల దొలంగివృణణాశకిభానుర మైనిశికారకాస
ము | హాసపరికీర్ణమైతయయు తలమున్న విధంబుదోపగఁ ॥ చ ॥ దరులనుహంసలందముగ ... ననంతపఫుల్ల
దుల్లస | త్సగసిరుచా ... లావళులదంతలుదండిగనుండ దీర్ఘికా | వరతులకాంతిదివ్య ... నవబ్రవిభూషణ భూషిత
... లా | తరుణులరూపసంపదవిధంబునమించెనిత్రరిఁ ॥ ఉ ॥ గొల్లలు లెల్ల ... గోవులమందలపెంచు ...
ముఁ | బల్లవితప్ర బోధు లయి ... వేర్ యగ శేయవల్ల | పల్లవపాణు లెల్లదధిభాండములఁ మథియింప నుతు
ముల్ | బెల్లుగనాగ్యసాధ్వనిభేదము ... లబెంప్ర సొంపరఁ ॥ క ॥ దనరుచనదీతీరంబుల | ... సుమస్త్రిగ ... లనిఅల
... నుబుభినూ ... ధారతుకాలాం | కనసంకాశంబులయిన కాశంబులతోఁ ॥ ఉ ॥ మత్తిలి ... తుకమట్టుకు

వాయ్వదియు కేంట్ల జోంట్లతో | పొస్తగనాథుకుఁ గదనిసోంది సంబులచందన్న కడే । నితరితమ్మి బ్రాలపసియుంచిరవింబుల
తెల్లనిక్కటై | హరిద్రయొనగ్నుచున్న విబహుకాముసన్న వనాను షంగము ॥ సీ ॥ పరినిర్మలంబైనపానీయ ముక్కలత
గువిలాసరాజకోంచస్వాంబు। లారిగిబందినమంచియొరిమల్లి మెల్లగఁ జనుడెంతుగాడ్పు లచ్చంపుచందము | కుసుమవెల్లు
చున్న విర్వదుకరకాంలంబుచుసంకు సేడమిాచులనుడెంబ్బ | నకులకొంతెయు గమనకుంబుమాందముల య్యో పతులచేటో
గింపబడిభ్రతాత | సమయమున కేళి కాగ్ర హంశ్వాన పెడలి | వెడలి రాదల్చి కడబడనడు గులికుచు | నవరిసిద్ధగముబ్బ
తొనచుచుచున్న | పశుసులకుసుం బలెనుసౌమ్య భావయనుజ ॥ ఉ ॥ సలలితచక్ర వాకముల శైవలషట్పుల రేల్లుబాల చే|
కశిల జెలంగునే కులమఖంబు బజన్మలనాగులకొవిని | స్త్రీలవసన బులఁదగిన రామలమోములరీతిపత్రకే | శంసవరో వనం
బులనుగన్న బచున్నవిగాంతుమిత్రేరిఁ ॥ క ॥ నినవిలుతుడిల రెకాకా | స చిత్రలేముబ్రహృష్టుప్రాదవిని | స్వనములను
వనములనుచే | కొనిశసన్నొనుచ కశగముగూచి కుపిసుడై ॥ చ ॥ భువనముసంతసంబుగనబూనకతనొంతనదీటూకము
ల్ | ప్రవిపులవృష్టిచేసుడమిపైబాదయింపగఁ జేనిమేఘముల్ | దివినైతకాసెవ్వ సుమనిఁ గురకీరవనాదితంబులై | సువి
మలచక్రకీటాజలశోభకూలైహర్యదముల్ జెలంగెడిఁ ॥ క ॥ మరియుపరస్ప గన్నతపు | స్స గులయుపజిగీషులైనధాత్రీసుల
కుఁ | దొరికెనిదిశైత్రయాత్రా | కరసమయముసౌమ్య శత్రుగణసంహారకా ॥ క ॥ ఇదిమొదలుడంపుదలుటాట | కొన
సవనీపతుంకిట్ప రాసుగ్రీవుఁ | ముదమెసగు డనైతిఁ । కదకనురున్న ట్రీసనికిద్దోడకుటనైనఁ ॥ చ ॥ అడవికితచ్చైన
ప్పరవిహారిణిదక్కడకొమ్మ కాంతుమెం | బడినమునట్లనావెను కపజ్ఞురోంవ వాలికిఁబలెఁ | బడలిన లేక పయ్య ఉపకా
యుటవకుగాశతో పమంచాగా | గడచితివాషికాకంబులయిగిన్ను దుఃఖాల్దునైంల్ బహువ్య థఁ ॥ చ ॥ సతినైడ బాసి
యాతిగాగని సంగతరాజ్యవిహీనవఁ బ్రవా | సితుడనయుచ్చ థఁ బడుచుచేసిన నాపయివాపరేక్ష గుం | డిలవు సతీన్ష
రాజ్యసుఖహీనుడనాథుపసగావణాప్రసం | చిరుడతిదూరవాసి యనిచేయదుపలక్ష్మణయింతయఁగ్నుకఁ ॥ క ॥ సన్నఁ కేర
సిచెంటెమ | హెలుస్యతెనగనాథసూనుడుంభుజబలుడా | పన్నండనురకొండిడు | యన్నాలక్ష్మణుడలంచడ కొన్న మానదు
నఁ ॥ క | అరియిగా కారణములచే | తనసౌమ్య మురాష్ట్ర దఖలతిరుచరనాథా | గ్రీసియైనసూర్య నుఁడే |
భూసుండవైతితెశౌర్య నిధీ ॥ క ॥ సీతాన్వే షణమునకై | యాదంచగాసమయనిశ్చయము జేసినిరా | గ్రీవిస్ప న్ను
ద్యుడుగా | మాతనుడై మదమూన యదిమరచెజుమీ ॥ క । కానసకిష్కింధాపుర | విగాన బచేసి నినుపాఖు గాగా
మ్యసుఖ | పొవిద్య మతినిగనిసు | గ్రీవుఁ మత్స్య తిరినెచ్చ రింప్రము వేగఁ ॥ సీ ॥ ఉర్వినెన్వ డుప్రాక్స హృతబుకుల
కనథుకాలేయుపసన్ను లయువారి | కాశగర్వి ంచిసత్యము గపిస్ప టసత్య ము పేయుసతను నాథమ | మాపికాస్వా
సుభమెచియుమేరియునెవ్వ డాడినమాటసత్యంబొనర్ప | సతడు కర్మశ్రేష్ఠుడనయునెన్నారు ౖ కాదు కైలక్సా
ధూకాలైనమిత్రు | లకునసనుగాదు లొడురన్నొలచరితు | లుపకృతిష్ప రివికహితయుచుగనన్న తా | లయి నపుంభ్రష్టుతో
ములనుపిశాచ | ములుభుజింపవృత్రస్థాయముంలిచెప్పను ॥ ఉ ॥ సిక్కమూకయ్యమందతివిప్త్రిలకాంచపవిత్రకాయమే | సైక
డియున్నచాపమువహించినమించినమించురూపమున్ | గ్రిక్కనబాడ గూరేడిగాక పమదుకాముపొందినట్టిగా | తక్కని
హార్వద్భిమఘసోభ్దములకొవినగో కెలద్భా | ప్పసుతసేసవాయముసట్టరసాగిరినాన నాలదిర్వచతిసుతప్రశేదసమెు
కొమ్మునజేసినవాపరాక్రమం | బిళ్ళుడెదలోనెరింగ యునుబుంచు కద్దైసభయంబుబితయుఁ గొగపికులరాజవేగిన్గఁ
పోయనిడేమిచిత్రమో ॥ సీ ॥ తనతోడబుట్టినెచేయుగాంచి వాలినిమర మునపూరకద్యంచియుంచి | నెంమకొ దరా

యుపక్రమమల్లకో మరి వెతుకుటకొరకు గాదె। అతియుగావింతునే ననినకపీంద్రుండుపహాసమయమునవధినిబలికె। శ్రీ
యుత్పరికిఁ దనపాంతులతో గూడి గ్రీడింపుచుఁ గృతకృత్యుఁ డనుచు। కదనినిజమంత్రి భృత్య సంఘములతోడ। పానపరవశు
డగుచునా ప్రావృషేణ్య। సమయమునాల్గు మాసముల్ జరిగెననుచు। నెరుఁగడయ్యె సంబునవివేకహీనుడగుచు॥ గ॥ నీ
తారఘూర్ణిరపాసం. జాతామితేశోకదైన్య సంతప్తుడయ్యె। ఘ్రాతమనవిషయమైత్రి। ద్యోతనతనయుండుకరుణాహీనుఁడు
దిలోనఁ॥ సీ॥ లలితవోర్మిలపిప్సలక్ష్మణజనునూర్ఫ కిష్కింధకేఁ చటసుగ్రీవు గాంచి। బుద్ధిమువారుకోపస్వరూపమెల్ల తెల్లము
గాగిబోధించియిట్లు। యేమార్గము న వాలి యేగెనో మృతి జెందియాచార్తికానిపోతేవునీవు। తేనినశపథంబునిద్ధింప
జేయుము వాలితో ప్రకు జేరపలదుమ్మెద। వాలియొకబాణము స్రవించివ్రాలెనేల। నాచేనాచేతనిహతుఁడైయట్లు సత్య। మా
ర్గమునతిక్రమించకుము మార్గమునస్త్య। తురకమునవధింతు నాప్ప్రతోడననుచు॥ గీ॥ కార్య సరణిటు చెప్పి తిగ్మన్నాద్రి।
కుహితమగునది బల్కు మూకపీంద్రు। గాంచి కాలంబు ప్రతి తిక్రమించెననుచు। త్వగయొనర్పపూర్వుడైతమనుచ రిత
॥ చ॥ అగిచరవర్యమా విషయమైయుడినట్టిగ్రతిజ్ఞ నిశ్చయం। బుగ నెనరింపకుము స్థిరతబొందినధర్మముగాంచి నీఫ్లసం। యు
గ్మమున మస్త్రొలంబముల సెందిపకారునసంగిస్సిక రా। ఉగ్రహరమునం దువాలినిజసంజని గస్డైనవద్దటంచొగిఁ ॥ వ॥ అ
క్రోపమునగ్ని వలెఁ జ్వలియింపుచుఁ బుసః। సరళదీన వాక్యములబొల్పగబల్కుచున్న యన్న న। మ్మనుకు
పర్యసడ గాంచిలక్ష్మణుం। డీసనుతుప్నైకోపముదయింపగఁ జేసెను ॥ వ॥ అ
నియిప్పి గానయనితో రాముఁడు మందలించెనన్న దితింశస్సర్గము ******************

॥ ఉ॥ దీనుడుశోకపర బలాఢ్యుఁడు సూర్యసాయకా। ధీనమనస్కుడైనన దేవకుమారునిభ్రాతనల్లరా। మానుఁ
సల్లవమపోచటులానల ముఁ। బూనిమనంబునఁ మనుజపుంగవపుత్రుఁ డుషేన్త్రమనిట్లనెఁ ॥ సీ॥ మను జేం
ద్రవినుముసవానకుఁ భవసుఖానుభవముగల్గినమిత్రితాకథనుసం। నిల్చుకు వేదిప్ప నేచరున కుసన్ని సాటిగా జేసినసఖ్య కల
వసవాలిని క్షంపచ్చిన రాజ్య సంపదముసమదమునమగ్రమనల। ప్లవగేంద్ర రాజ్యసంపదనీతడను భవింపగ బాల
కమనసనికినెనుడు। సకచిరాజెంతయఁ బుద్ధి జెడినకతన। గ్రామ్యసుఖసక్తుడై భవత్కాకాసిచట। జెందిమ్మ తినాజిన
న్నసీక్షించు గాత। నిట్టిగుణహీనునకు రాజ్యమియ్యదగునె॥ చ॥ వడినప్పొంగి కోపమేనుమతి మోవరాంజాలసుగ్రీ
వని। సత్య సంధుని ధరాప మఁ వాలిభు। త్రుడు వేవేగపటీముఖ్యో ద్రమదమూస్త్రోమంబుఁ గూడిన
లఁ మార్గణమాచరింపని తి వేద్దఁ బోధ తఁ మేలిమిఁ ॥ మ॥ తరచాసంబులమాసిపాంశుకురహోద్య ద్రోహసంసక్తి
త్రరిప్లాపితరాజ్య జెడనసుమిత్రా పత్తుస తము సిక్। వీ కాంతకు జెనగాముడను ప్రైష్యకృ ॥ బ
రగఁ మిత్రసాంత్వ వాను నయసంపద్యుక్తుఁ గూకుఁ॥ గీ॥ వత్స యెరుగ కజగతి నింటసుజను। చంబొన
ఁ నె మెప్పదాత్మ। దెలిసి వైరిసియనిలోవధించునట్టి। తూకుడునరోత్తముండసస్తుతివహించు॥ సీ॥ ఇశధ సొ త్రి
పథరూపము జనము సేయంగ దగడు। సౌజన్యమున పూర్వ సఖ్య సంబంధమా మనాత్మననువర్తింత్రు
మెలమి। కాలత్రయము ననిర్కార్య మెత్పకయున్న సూరికిరూఢ కలస। నుచితంబుగా సాంత్వమో కష్టంబు దెల్పి
సోపొమ్మ సగానల వర్యా। దహితవీరప్రమథను తమూడు। తయుసలక్ష్మణుడటు సెప్పి నట్లనాత్మ। దెలసి భ్రా

శ్రీరాములపంపునలక్ష్మణుండుకిష్కింధానగరంబునకుఁబోవుట

తృహితార్థి యై మైత్రిగతుల। చెలగి సంబద్ధుడగుచుకిష్కింధకరిగె॥ వ॥ అప్పుడా ప్రాజ్ఞుండగు లక్ష్మణుండగ్రమత తుజని

త్రైశక్తిప్రభాసంబాళప్రకాశంబునకాలాంతకప్రాకారంబును శైలశృంగసముత్తుంగాకారంబులు శాశ్వతంబు గైకొనిమంద
రమహీధరంబుచ్ఛందంబుననందంబు గానంద్రగజాండమండమండలించిన వాక్యసందర్భావళులందగినదావళనంబులతో
నెప్పినట్ల సేయందలంచియున్నహస్తతిప్పతీకాళబుద్ధిసంపన్నుండును కామక్రోధపమోధయనభాగ్యోపరిష్ట తండును ప
టుపటుతజంఝూనిలజంఘాలుండునభుజాలాలాశ్వకసాద్యనేకామోకపాంబుల నలికయంబునకబకదోర్యయుతు
గిరిశిఖరంబులక్ష్యశక్యాసంబునొందింపఁజతరణతలతాడనంబులశిలాచయంబులకెకలంబులుగావించుచు వేగవంతంబులు
వేతండంబువడునన్నగడునిండుదనడుపుల కార్య వశంబునకజనియెనంతా ॥ గీ ॥ గిరిగుహాస్థలీశిపిలాకీర్ణమతిని । శాల
ముఖియూథిజనవయాధ్యమయిన । యన్యనేచరరాజమహేశ్వరంబు । జూచిలక్ష్మణుడైత్యారిగూరవరుడు ॥ క ॥ ప్ర
పతనయునిపైకోపం । బునగదలంగాబెదరిరాజశ్రంగప్రభాలి । లక్ష్మణుడలకిష్కింధాపుర । మునకునటునటనపుష్పగమనఖ్యా
లగాంచెన్ ॥ చ ॥ పురుషవరేణ్యునల్లగడుపుంగవనిటగనికుంజరోపమ । స్ఫురదురుసత్వభీకరులుభూరులుసాకపులెల్ల
మల్లిన । త్రిజగవులశైలశృంగములకొనగైకొనికట్టుపగ్వతాం । తకమునసముద్యతాయుధులతప్లపిముఖ్యులగాంచియా
శ్చరుడ్ ॥ క ॥ ద్విపకులశైలోపస్థిత । యుగచరవరదర్శనమునసల్మియలమిదా । రుగణపరివృత పావక । పగిదిగ
నుండెనచటపటుశౌర్య మునన్ ॥ గీ ॥ గాంచిపద్మశయకాలకాలమృత్యువువంటి । యతని యాకత్రల్ భయావిష్ట తల
యి । దెసలకురికిపాఱుదెగకులసుగ్రీవు । తున్నదివ్యభవనమొందిరంత ॥ క ॥ వనచరపుంగవులా । త్రొణునిక్రోధముస
మాగమంబునుసుగ్రీవునితోదెల్పిరివినయం । బునకరములుమొగిచి భయవిభ్రమహృదయులై ॥ క ॥ రాముని కేళినితా
రా । రామునితో మంతనమునకదిశికపింద్రుం । డామహాశుహాచక్షిరో । ద్దామవచనములను చెవులుదాకనదయ్యెన్
॥ సీ ॥ అంతమంత్రులుబంపనప్పుడుద్యత్తులై శైలకుంజరమేఘసన్నిభతనువు । లండజకరజదంష్ట్రాయుధులధిక భీషణు
లతివికృతదర్శనులుమరియు । నందఱుఱవ్యాఘ్రదర్పాన్వితుల్ వికృతాస్యులంతకొందఱుదశహస్తిబలులు । శత మత్త
జసత్వసంపన్నులుసహస్రకరిబలాఢ్యులుకొందఱగయతస్సే । మహాబలశాలులతిగంధవాహబలుఁ । జేయులోకక్రొం
రపుత్రులపోయబలులు । పటుపరాక్రమవంతుశాఖామృగవరులు । వేగజనుదెంచిరిపురంబువెడలి వేశ్మ ॥ చ ॥ తరువులచాజ
లూనిబలదర్పితులై నప్లవంగపుంగవో । గ్రరముల కేతనల్గఁ దలగన్పడియన్న దురాసదంబుయి । స్ఫురణడసర్వతత్వ రము
జూచెనులక్ష్మణుడంతనాత్మలో । నురుతర మైయుమర్షరసమూనగిరకోపరోజద్రుష్టులన్ ॥ క ॥ అంతట సప్తదాపఘనబల ।
వంతులయినకపులుదగ్రవప్రసుశిఖరా । ద్యంతరము వెడలియందఱు । చెంతన్ ప్రాకటముగసధిసించిరి మొకటన్ ॥ క ॥
అవీశుతుణాకుడును । గ్రీవున్ గడుము త్తరఘువరేణ్యునియాజ్ఞన్ । భావించిహృదయమునకో । పావేశపమోహితాత్మ
డయ్యెక్ మరియున్ ॥ సీ ॥ వెల్లివిచ్చనియూపుటల్లసిల్లగపుల్లహల్లకలోచనుండల్ల మనుజ । వల్లభుండతికాపసల్లలి
నూహాగ్నిబల్లవించినరీతిబెగిమరియు । శరశలదళసమంచజ్జిహ్వా కార్ముకభోగంబునిజరుచిస్ఫూర్తివిషమ । మహా
దెసగపంచముఖభుజంగము వలెనతిదీప్తమైన కాలాగ్ని పగిది । కలితఘనకోపరూపధిగ్గజముకరణి । యలరు నాలక్ష్మణు
డెంతనంగదుండు । తెరిపికిష్కింధలోదిచి త్రమునను । చింతచేయుచుతివ్యథజెందెనప్పుడు ॥ క ॥ ఘనచయుతుడనువ
రాబ్ధి । కుటిలకంగదు నుతారుగన్గొనియాజ్ఞ । పనమొనరించెనువత్సా । యనతన యనఱకెఱుక సేయ మేవచ్చె
యున్ ॥ సీ ॥ అరివిభంజన రాఘవానుజుండితడన్న విన్నవైయున్నచాకన్నులగని । తత్పరితాపసంతప్తడైజేరనై తెం
చియాఁకార్యరసీమ । సర్బియుత్తాడోపనేచరలక్ష్మణుండతనివాక్యములనేకభిక్షుచిమది । గలదెనిసత్యంబుగాజేయుమని

[illegible] శిగిరస్సున్నగస్సు । [illegible] దండిల్లి [illegible] । [illegible] పాలించి [illegible] గద్దెకట్టడు । [illegible] ముక [illegible] చెప్పెదెప్ప [illegible] మంత్రి [illegible] ॥ ఉ ॥ అంటటనట్టు వాలి [illegible] దానుడు వాక్య ములాలకిం [illegible] । [illegible] బాణ [illegible] ముతోడ వేగను । [illegible] వేరిసం [illegible] విదల్లుల [illegible] పిల్లి [illegible] ల్లవ్వ । [illegible] చెప్పె [illegible] లబట్టి [illegible] ॥ గీ ॥ [illegible] మోహి [illegible] నవమ గృహ్యవయు । [illegible] మునిం [illegible] డిలో నెసుంగ లేవ [illegible] సత్రము ॥ ఉ ॥ వానరు లంత [illegible] సన్న [illegible] ల్లి [illegible] । స్వానము సంహానాద [illegible] । స్వానము చే [illegible] వేల్లా [illegible] సమి [illegible] ॥ క ॥ జనితేమధు పానపర [illegible] సరి తమ కాం । వనమున భూషణమాల్యా ము । లోనా జెనరి పెరిగి తెలిపి నొందిన యంతన్ ॥ సీ ॥ [illegible] వాక్య పాలించి [illegible] వెంబడి [illegible] । [illegible] సమ్మతులక్షణ ధర్మసంపాద [illegible] దీప్తున్ । [illegible] చిత [illegible] ఘూపల [illegible] ప్లవగ [illegible] । దండనిచ్చి [illegible] కరణి గాంచి । సరసనాసీనులయి [illegible] । సాంత్వ [illegible] జేసి । [illegible] । దేని పచ్చి నలక్ష్మణు [illegible] దెల్పిరిట్లు సీ ॥ అన్నదమ్ములను [illegible] వారు రాజ్యా నులను [illegible] । సత్య [illegible] రాములక్ష్మణు [illegible] లోలక్ష్మణు డ । [illegible] చంప [illegible] మిది [illegible] । [illegible] వేగముల్ల [illegible] । వాక్య [illegible] గథము । నొందియా రాఘ [illegible] । [illegible] ॥ మ ॥ [illegible] రాఘవ [illegible] పావకో । జ్వాల [illegible] లవా [illegible] రఘుకుల [illegible] । [illegible] ॥ మ ॥ [illegible] వేశముర్ [illegible] । దగిథ [illegible] రాము [illegible] । [illegible] సంకేతసం । గతి [illegible] లోక [illegible] ॥ వ ॥ [illegible] మంద లించి [illegible] ద్విత్రింశ [illegible]

****

॥ క ॥ సచివులతోడు [illegible] సంగడు [illegible] విస్సు [illegible] రామా । [illegible] । రచియించుట [illegible] విస్తరము [illegible] ॥ క ॥ [illegible] లోచనములనె [illegible] తెల్పి [illegible] । నరవిభుడు [illegible] గురులఘు [illegible] కొని వారలతోన్ ॥ క ॥ అన [illegible] మాట లేమియు । [illegible] యనె । [illegible] లేమి రాముని । యనుజుం డేమిటి [illegible] చింతింపన్ ॥ సీ ॥ అనవరతంబు [illegible] హితులు [illegible] । గల్పించి దెల్పి [illegible] రాఘవానుజుడు । [illegible] మొనర్చు [illegible] । [illegible] మునిజం [illegible] నేపథ్య [illegible] క్రియ [illegible] । [illegible] రామలక్ష్మణులపల్లి । [illegible] లొల్మి [illegible] మొనరించుటయు [illegible] । [illegible] ॥ గీ ॥ చిత్తములు [illegible] సినట్టి । [illegible] రక్ష [illegible] । [illegible] ॥ గీ ॥ [illegible] రాఘవ [illegible]

వల్ల । భయమునొందితికపులారపాథిరేంతు । తరదు జేసినయుపక్క తిరనిజాతిగ।సుపక్కతియొనపాలేను జేసుచితము గను ॥ క ॥ అవిధములనలబ్బాగను । త్రింశత్ప్రకనిలసుతుమకీళప్రవరుం । దావానర మంత్రిసభక । దావచి యుం జే ను విశేషతగోత్రములతో ॥ ఉ ॥ అన్నివిధంబుల గపికులాధిపసీవృక్క తోప్పకారము । త్యున్నతినాత్త లోదలను మండుటచి త్రైజునీనిరు త్తమై । మున్నుగఘులక్వ పలుంధుభయమునకవికనాతిమ హేంద్రశౌర్యసం । పన్నునిబాలి సెంచెనున బాహు బలంబునసంగరస్థలిక ॥ కి ॥ ప్రియమునగోపమంతెనన్వా థివుండు । సర్వవిధములనిందుసంశయము లేదు । త మ్ము కలత్తు మునిలసత్కాంతినిధని । బంధునిచింతకిప్ప ద్రోప్తవగనీర ॥ సీ ॥ మదినాకుంగనికరప్రమ తుడ వైభావ్యజ్ఞజనిమేకపీం ద్రవస్థాయానమయము । సంపూర్ణ శల్ల వసస్త్వదశ్యా మకమనియ్యా మనుకరత్నాలమెనసె । నమలతా రాగ్రహంబుపసతాం బుదమయ్యె స్తంభనస్థ జమెల్ల నభల వికలు । భుకబినదీ సర బంబులప్రసన్న ములయ్యె నుపయు క్రమయ్యె నద్యోగ సమ యం । మంగనానంగమనుభప్ర సంగమునప్ర । వంగమాధిపసేవంతరంగమునన । నంగపరవశవృత్తినానంగమనుల । పుంగవ జే రింగియుతమకేరంగవట్టు ॥ గీ ॥ రాఘవుండును మఘవత్తుక రాతిభీము । దాశుకపప్పు తభార్యాదైన్యమునజేత । ప్రియ కోపంబననుసెప్పి బంపెనతని । వచనములతాగ్రహముబూనవలదుసీవు ॥ సీ ॥ కరములు మోడ్చి లక్ష్మణునిచి త్తము శాంతి నొంద జేయుటకంటె మెకటిగాన । నుపయు క్తమవనియద్యోగపాయమువరాధివనినీకుని శ్వేశనగర రేంద్ర । అటుగాన దౌ లగిభయంబునేనిబ్బాక్యమతికేగలశైదనాక్కుపాలు । కడతా స్తసామవాక్య ములచెల్వగమంత్రివరులబంప్రమునీవక్క దిం తదు । హృదయమునగోత్రమిపుతు దయుంచనేని ధనువుచేబూని దేవగంధర్వ దనుజ । సహితమనులోకమాత్తవశంబు గా ను । జేసుకోగలతిమ్మాటనిక్క మరయ ॥ గీ ॥ కడుకృతజ్ఞతపూర్వోపకారమార్గ । దల్పి మున్నట్టిసీవల్ల ధాత్రిపతిని । గోప మెనరింపరాదట్లుగోరి తేని । సౌరిదిబాథికంపవలశివత్పునుమరియును ॥ గీ ॥ భూతమిత్రులతోడనుబోయియతని । పాద ములబిందుదశిరముచేర్చుటకజేని । చేసినప్రతిజ్ఞలొనుంపుకీళవర్య । భార్యభ క్తకుపశ మైనరగిదనీపు ॥ గీ ॥ వనచర కు లేం ద్రరామలక్ష్మణులకొస । నంబుపేక్షింపదగకుమనంబునైన । యింద్రవచర్తుడీ రాఘ వేంద్రుతమ్ము ।దితనిమానసబలము నీహృదయమెరుగు ॥ వ ॥ మరియు నివ్విధంబునమంత్రియంగనితో చెప్పినప్పుడిచ్చాత్రంశిస్సు ***********

॥ సీ ॥ శ్రీ మంతదారాజశేఖరుంకప్పురి భువనదిక్క త ప్పితకాననంబు । రత్నకేసరముల సవరత్న సమానసమాయ త్రాది కపాశవరాన్వితంబు । ప్రాసాదహర్మ్యసంకాశ దంబులబహువిధకుజోత్ప తరోభితాత్యంతరంబు । సర్వర్తుసమయసంజాత ప్ర సవఫలస్తోమభూమిజా రామరాజిత్రితంబు । దేవగంధర్వ పుత్రులుదివ్య మాలి కావసనభూష గాంచితల గామరూప । రు చిరదర్శనులనుజానకులనుకనకు । మున్నుక్షింధరీక్షించెకన్నులలర ॥ క ॥ మరియుకపాటి రాగ కు । సగనిజమై రేయమవు రసమ్ములబొందు । పరి మళమలుగమ్మ నిమై । పరవశతరన ములాణానాజభమలుగాంచెక ॥ గీ ॥ వింధ్య మేరు నగంబులని భముదోప । సమధికోన్న తిదనువప్రజాలములను । పరివృతంబైనయప్పురపా ప్రింతమునను । బాకనిన్న లగిరినదిప్రతితిగాం చె ॥ లం తా ॥ పీ ॥ అంగదనవయగజాకడ బిడ్డు నాలిసుపాతిను ర్యాశుకరభగజులు । మైందద్వివిదహనూమంతులు జాంబవన్నలసుషేణులు నేత్రులు సుషేణు । తారకుముకనీల దధిముఖులాదిగాగలమహాత్ము లకపీంద్రు లనిశుపమ । రమ్య ములనుమహాహర్మ్యములను తమముబోకనకసద్మములలక్ష్మ లుడుగాంచె । మరియు పాండురజలదభాస్వ రములా ప్ర । ధ వళమాల్యంబులుస్తుతనధాన్యమయతమ్ము । లమితరత్నాన్వితంబులైయులరుచున్న । దివ్యభవనంబులరుచుల స్థిరంగాంచె ॥ వ ॥ మరియు నతిధవళనవసుధారాజితంబులైరాజిత కైలశిఖరోత్తుంగంబులగుశృంగ గంబుల నరయ వింధ్య మేరు మెరు సె

ధకంబులయిన యందంబున నందంబులకు భాగ్యనిధి స్థితంబులగు సౌధ బృందంబులను సర్వకామఫలప్రదంబులై కల్పవృక్షంబుల చేతను భాసిల్లు నుద్యానంబులను శ్రీమంతంబులును మహేంద్రదత్తంబులును శ్యామలాంభోదసన్నిభంబులును సంతతానల్పప్రసూనఫల భారాన్వితంబులును సంజాతశీతలచ్ఛాయంబులును మనోహరంబులును దివ్యానేకహంబులను సశోభితంబై శోభాసంపన్నంబగు గోపురంబులను సద్వారంబులను ద్వారంబులనలరుచు దివ్యమాల్యాలంకృతంబులై స్వర్ణచామీకరతోరణాంచితంబులగు సుగ్రీవదివ్య భవనంబును బ్రతియుండగునంతటి సౌధసౌధంబులు సహస్రంబులు ధ్వజపతాకాలంకృతంబులై నానాజనసమన్వితంబులగు సప్తకక్ష్యలను బుద్ధిమంతుండైన లక్ష్మణుడు దాటిపోయి మహాదివ్యాస్తరణాస్తీర్ణంబులగు బహువిధాసనంబులను మహార్హ రాజతసౌవర్ణాసనంబులను బరికించుచు నంతఃపురంబును బ్రవేశించి తంత్రీస్వనసంగీతసంగతమ్మగు గానంబులను విని యట్టి సమయమున ॥ క ॥ అంతటి యధులక్ష్మణు డు। జ్వాలల గాన నతఁడగ్రముప్రతౌ గత్యుల శ్రీ । బలువగు విధవేషా। లలనల రవియుతుని మంటగమ్మిన నంతశ్ ॥ గీ ॥ మరి యెవరికి నులనుచిత్రమాల్యధరుల। దివ్యమణిభూషణోజ్జ్వలదీప్తగతుల। రచితఫలమాలస్రక్కులరవిసుతాను। చరుల కస్వస్థితులకు లక్ష్మణుడు గాంచె ॥ గీ ॥ వ్యగ్రహృదయులగు సృగ్విపరమమహాహ। నస్త్రవిభూషితలగువారి వారలోన। రాజు రిచారకులమానకసప్తవరుల। గస్తనిందైన్యవనానులక్ష్మణు మనసులో ॥ సీ ॥ అంతట శ్రీమంతు డారాఘవానుజుం డత్యంతకరమనచలకునతుల। మంజులమేఖలాముంజీముఖరాంబుజాశ్వ నాభూషణకరపాద్యసములకు। వివిధస్వకామినీ జిమ్ముకురొటకుమారిరెండు సలజ్జరోషప్రాప్తి నేగి। వలితుడైకకుఁజనసజ్యము చేసి జ్యాఘోషస్వనములుదిక్కులకుబర్వ। జే సి ఇవమేగ చారిత్ర దానిరోళాజు। డాఘూర్ణమానుడాత్మలోనఁగ్రజన్న। జెలమి జేదీనవకోపంబు పదలుచు కొనచు। వ శిరిమేకాంక మూనమహాశ్చంచకటిసు ॥ క ॥ విరియూచానస్వనమ। ప్వనవరవల్లభుఁ డెరింగి చెప్పుసుమిత్రా। సనయు డాజ నె వెనిమివా। సవముఁవిడచికడుభయంబ సందిల్లంగ ॥ గీ ॥ అంతహరివల్లభుండైనహరిసుతుండు। రమ్యదర్శనస్మైన తారనుకరించి। హితవదే పోయి చున్నదినిట్టులఖైఁ। భయముజనియింపమిందుల విభ్రాంతి జెంది ॥ సీ ॥ మెలఁతరో కృతిచేస్మృతుహృదయుండైనయారాఘవానుజుండిప్డేమి। కారణమనకోపకలితుండవై వచ్చినదియేమి తెల్పుమో ఘనసుభ్రు। నయనకీనపుశాత్రవడనినసీద గాండచేద చెమిస్ఖిగారయన్ఞ। రాజముఖ్యుండకారణ ముకముదితో మెనజు నేయిూరికేనిం చుకింగ। జేసినయనిట్టుబిన్వకచిత్తమునను। కొఱుకకలదేనికమునిచ్చు టుంచిబుద్ధి। చేతనేశాఁదరి గాక భీతిమాలి। ప్రకటముగ వేగనాతోడఁ బలుకవలయు ॥ గీ ॥ నెలఁతరో దట్లగాని భోనికభోయి। యతనిగనగోని వారికృతమనలచేత। నూఁగడిలకులుమనమాస్త్రదారఘుపతి। చెలగినకామోపంబు వేయఁదీపడు ॥ ఉ ॥ అంగనలందు మిక్కిలిమహాత్ములకో మొనరఁగ రీసృడా। యంగజనిప్రీడారాణివై నయంగ విబుధమహామంత్రమా। సంగతిగాంచి నేసల ప్రసన్నహృదీకమనప్పుకఱ్ఱ మ। విఁగమలాతుఁ జేరనరిందించినంతటసింతిమంతుఁగఁ ॥ క ॥ తారతిలవృసగియు। తారాధిపవక్త్రయైన తారాసతియా। సూనుసుతుడాకము హాలాతరం। బూకయుండెనుసగడ్డదోష్టుల నెరుఁగ ॥ క ॥ పదములుదొట్రిలంగ మధుపానమదాలసభీతనేత్రయై। సదమలహేమకాంచిక ఘూర్ణకటిరసితెంబమండలం। బదరయురోజకుంభయుగళానతయైతెన ప్రాప్తసప్రడా। సుదతియురాఘవానుజుడు జోడకజెంగకుఁవచ్చె బెచ్చెరఁగ ॥ క ॥ అనపుమమహాత్ముఁడు నరవర। సుకడాను గ్రీవుసతినిజాచిపిరక్త్య। స్వతడాట స్త్రీసమీపా। స్థితినకనత కుముఖుడరోషమచిత్తుఁడై యుండె ॥ గీ ॥ పానమదకలితుఁబల్లనప్పరీలీల। జడయైరాజసుతుడిర్మలప్రదృష్టి। వల్లభులయప్ప గల్పుకొస్త్రమప్పడ ।

వంతమనసనయప్రార్థ్య పూతవాక్యమని రాఘ ॥ చ ॥ అనఘుస్నపౌలుప్తిరత్నాదయంబున కోపము నొందనేమి తా। రణ మిథ డీ
ఠ సెప్పినటులన్ విన రవ్వ డెదిరి కైనెన్న్యద్రై। ననుకరుణ తుత్సపాదపవనంబుల పైబడిన ప్పటు భావమున్। గినియున్ రోషమున్
డెలిసి కేవలమునుకొనియనిర్మాకంతుదై॥ క ॥ అనినన్ రాఘవనరవర। వనితామణి నిర్మల శాంత వాక్యముకృతసౌం। త్వనపూ
ర్వకమౌనత్త్వము। ఘనవినిమరినీతిపంచితము సువచనంబున్ ॥ సీ ॥ సంత్య క్తధర్మార్థసంగ్రహుండు నపానపరవశుండైనయూ
ష్టఘసతిని। యూలెపెటుంక చెలఁక కృత హీతచరితరౌర తారచుతెదాత్మలోన రాజ్యప్రరౌరా జ। నమశోకపశుల మూమరూన జం
తింపక తాన మొనక్ఫ్పుడుక్ పాదదెసగ। మంత్రిసంఘముతోడ మత్తుడైయున్నాడు మరచెరువషాసమయమునాల్లు। నెల
లుమిత్రి జేనిచ్చి యూనియుతిసలుల। తోడ గ్రిడింప్రచుక్ చేశ్మతోడ నైన। జనిరౌనేము నున్ను చేసినసమయము మను। దలచదాకు
లుధభుఘనింతయనుమదిని ॥ గీ ॥ తెఱినిధర్మార్థకాములను గాతుంచుసుజను। డిట్లు పౌనంబొనపతరాదింతుపల్లి। నగ్గముగా
గాముముక్ దగ్గమరయుభన్న్ని॥ తెరవననియుంతునింకసంది యములేదు ॥ సీ ॥ ఉపకరించినవయస్యునకు నెవ్వాడు ప్రత్యుపక్రి
తిగావింపకుండు పాపి కొల్వ ఇతమున ధర్మ తాలి పింతుడు మునుయకృతజ్ఞుడెవ్వరికి లేకుండునలని। ధర్మముగా గామం బుపోని యా
గా ధనకరసత్యధర్మతత్పరుడుడుండు। ఘర్మకామంబులకధిక జాట ప్రసిద్ధమరయనారేంటి సిరి బరిహరించె। మరియు విడ
వాడనార్యధర్మంబునతేవు। గాననటువంటి కార్యంబుగద్దె నింక। నెడ్డ సేయుంగదోటుడును హితమదియును। బాహరింప ముకాస్త
తస్ప ఖితార ॥ చ ॥ అనవినియాసుషేణజనయామణియాన్య పనూరిధర్మసం। జనకముసర్థకాములను విసగ్రహుధానుథాం

సుగ్రీవాదేశంబున తారాదేవి కోపపరవశుండగు సౌమిత్రిని వాక్యమహత్త్వంబుల చేనూరడించుట.

బధైర్యలం। ధనకరమైన వాక్యములపాథిదావహాలి గూడి గ్రమ్మరన్। ఘనముగబల్కి గాఘనవి కార్యమెఱింగినాథన్ ని
యంబుగన్ ॥ ఉ ॥ కాదిదికోపకాలమనమూప్ప భిషతిపుత్రకో। సం। పాదనమాత్రు పైతెగదు పాయక మీపవిలోవనప్పు।
తార్యదరప్ప త్రినుండుజను దాతడెఱుంగ కతప్పు జేసినన్। మోకమునగ్స హింపదగుమూఢ్య నహీకు విరలత్స్మనా ॥ గీ ॥ స
పరుమారగుణ శ్రేష్ఠుడెట్లానఘా। కోపమపమకృష్ణపయునిట్లు కోపపార। పత్య పశు దెవ్వడో విరాకటి వాసు। ని
మునకు మూలమాట చేసుపశమంబు ॥ సీ ॥ హరివీర బాంధవుండైన రాఘవునిలో నస్త భావంబు సంపాది సైనను। కాల
మూలస్యంబు కరుణమా పైబోవుగర మోసచి నయుపకారబుద్ధి। యదియుంను కన్నెసియండగుమా చేరెనదగ శ్రేష్ఠ తా
యజానిరౌరాత్స్ని। రారిబలం బెద్దిదాసినమ్మ రుకేలిసక్తుడై యిల్ప భసక్తుడైన। యుగతన యనిన్మనం బునం బింగనవె। గంటు
దునుమరియుంతపురాంగనలను। జూచుటను దిలేమనుకుని చొప్పటనిల్చు। టనుభవస్మృతి నిష్ఠామువన ను చెలసె ॥ క ॥ కామా
సక్తమనస్కుం। డామూనిక వెట్లు ధర్మమర్థముబుద్ధిన్। గావింపదో మదంబున। గామింపంజట్లు దేశకాలంబులు గోగిన్ ॥ ఉ ॥
కాముకుమగ్నిఖీపగతు కామవిహారవిముక్తలజ్జనా। భామ్యగవంశవల్లభువికలతాసప్తుత్రుచిరాసు సీరాదకున్। బై
జాదియుంక పెంచకరోషముఖండి తాహిత। స్త్రోమసహింప మాలితదు వోచక చేసినతప్పులన్నియున్ ॥ చ ॥ జనవరధర్మ పాం
దనముసల్పమనెప్పుడు నిగ్రహాత్ముతై। జనకమహాశాంకుషల్ మదినిత్యాల్పిదోలంగిన ధూమ్ము భావలో। పవమువమో హానాం
ఠిగొనుఖంబులక్రేశును పంచలప్రకృ। త్యనుగతుడీశ వెట్లుదొరయయ్యనుదక్షి జెందకుండిలన్ ॥ మ ॥ అనియి బ్బంగిని వాక్య
యుక్తమను వాక్యం బాష్పంగాంగనా। మణిరామానుజన్ప్రవచోయుగమ్మి పేమర్ బ్బిగి తాగ్రమ్మరన్। జనితానంగదలాసమా
వమదానక్తం బుభయత్ప్రియం। బునఘుం డైతను వాక్యముల్లని యొనుద్యన్మానసానందమై ॥ క ॥ సర్వదసుగ్రీవు కృతువుబా। తెన
వదవ ద్యోగతప్పదర్థసాధనమునసెనె। సురకదోలుతనైప్రయాణము కరమొనరించుటకు నైలప్రకపులకోసంగెన్ ॥ ౫ ॥

[illegible] లాప్తు లు । హా! [illegible] సహస్రంబులు [illegible] । [illegible] గినిలయములొస్వ స్వ
[illegible] ప్రసన్నమయ్యె ॥ తే ॥ కాశ్యప [illegible] లోనికెగసె । ప్రీతి వేదనాదలోకనము సేయగరా
[illegible] । [illegible] దడి । [illegible] గాదు
[illegible] ॥ క ॥ [illegible] । [illegible] గనుమది [illegible] । [illegible]
[illegible] పురనుజేర [illegible] ॥ సీ ॥ [illegible] కాంచన [illegible] రమాసనమున । [illegible]
[illegible] । [illegible] దివ్యమాల్యాంబర [illegible] హేంద్ర
[illegible] । దివ్యా భరణ [illegible] ప్రకాశ । [illegible] నాని । యు
[illegible] । [illegible] ప్రళయకాలాంతక [illegible] ॥ తే ॥ [illegible]
ముక [illegible] వరాసన । [illegible]
[illegible] । [illegible] వెంకట ॥ వ ॥ [illegible] గా
[illegible] ప్రవిత్ర [illegible] ******************************
॥ సీ ॥ [illegible] । [illegible] వచ్చి [illegible]
[illegible] యతని । [illegible] మిత్ర । [illegible] వెదలొంది [illegible]
[illegible] సింహాసనంబు । [illegible] హేంద్ర । [illegible] । [illegible] వెంట
[illegible] । [illegible] లేచి । క ॥ [illegible] సంపద [illegible]
[illegible] । [illegible] చటని । [illegible] ॥ గీ ॥ [illegible] గాఢ
[illegible] । [illegible] । [illegible] । [illegible]
[illegible] ॥ గీ ॥ సత్యయుక్తుడు [illegible] । సత్యసంధుడ [illegible] సంగరమున [illegible]
[illegible] । భువనము [illegible] సర్వ [illegible] ॥ గీ ॥ తనకు [illegible] నవయస్సు । [illegible]
[illegible] రాజధర్మ । [illegible] । [illegible] దగలదు [illegible] ॥ వ ॥ [illegible]
[illegible] । సంతత [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible] పరిగు [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible] రామచంద్ర [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible] రేంద్ర ॥ గీ ॥ [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible] రేంద్ర । [illegible] ॥ గీ ॥
అఖిలలోక [illegible] । [illegible] సంహిత [illegible] । [illegible] । [illegible]
[illegible] ॥ గీ ॥ [illegible] । [illegible] । [illegible]
[illegible] రేంద్ర ॥ సీ ॥ ఏ కారణమున [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible] । [illegible]

[illegible] | బల్కి మండలాకార వటుజాంతరమున్న | పటుమహోన్నత శైలంబు [illegible] వీరవరుఁడు | [illegible]
నిక్క [illegible] | క | వెలయఁ మహాత్మ తంగరుఁడనేడి యమునారఘువీరవర్య చే | నిలనతిపాపకర్మ [illegible] వనమ
[illegible] మొందిన | [illegible] నయ్య పకారమెఱుంగఁ జేని రా | [illegible] గాని గాం [illegible]
[illegible] | గీ | ఐని మొనే [illegible] మున వాలివచ్చి పూర్వ | మాహాత్మము సంకుచితవృత్తి నందరేమ | గాన [illegible] సుగ్రీవ
కార్య [illegible] | వాలి [illegible] ంబనుసరించ వలదు నీవు | గీ | వానరేశ్వరయుక్తో కుమంశ వీను | [illegible] విముక్త వస్త్రసం
[illegible] | [illegible] గానసుఖము | [illegible] దల్పవిభుఁడు | వ | అని యిట్లు వధంబునను సుగ్రీవుని
[illegible] నన్న దశత్రింశస్సర్గంబు ****************************

| క | [illegible] | [illegible] రామసోదరు [illegible] | [illegible] రాధిపతి సమానన | [illegible] యుక్త
[illegible] | వ | అనవుఁ గడిట్లు లక్ష్మణమహాత్మ హరీశ్వరుఁ డీశ [illegible] | పనుదమునేక [illegible] |
బనవరవీర [illegible] | పను [illegible] నాద [illegible] గాఁడు గావున | వ |
అదియునుం గాక [illegible] శక్యంబు గాని కార్యంబుసంగ్రామంబున రాఘవుండు గావించె నయ్యుపకృతి నీయకచ
రవరమంత [illegible] నిట్లుమరచునా [illegible] సనిశ్రేష్ఠగతో [illegible] కిష్కింధనుఁ బిరాజ్యంబును రుమ
[illegible] పంచ [illegible] లంబులఁ బ్రవర్తించి యుండియుఁ బ్ర దీయుత్తమ భోగానుభవంబు
[illegible] [illegible] నకానురక్తుండై దశవర్షంబులే ట్లుండెనట్ల నమ్మహాము ని
[illegible] నయ్యు [illegible] నంతరంబె కదా [illegible] సురయం [illegible] నమ్మ [illegible]
[illegible] నన్య [illegible] కాన [illegible] శరీరస్వభావుండును [illegible] భోగంబుల
నపరితృప్తుండునగు నీసుగ్రీవునియపరాధంబు రాఘవుండు క్షమింపం దగునని మఱియు నిట్లని యె | గీ | [illegible]
[illegible] | [illegible] తేమనవ్వ లక్ష్మణ [illegible] | [illegible] తగదు | మదిని శాంతరస [illegible]
[illegible] | గీ | [illegible] పురుషవర్య | [illegible] చితరీతుల రయ కిట్లు | [illegible] మనంబు సం
[illegible] | [illegible] రాఘవాను జప్రభువర్య | గీ | [illegible] ముఖుగా నొనరి | మదిని సమ్మతి
[illegible] నీవు | ప్లవగవర్యుని విజయమైన [illegible] | [illegible] సంరంభ మది విసర్జింపవలయు | క | సనుఁ డ మనంగదు
[illegible] | [illegible] మునువసురి [illegible] | [illegible] ప్రియముకోరకుఁ [illegible] | [illegible] దినకరసూనుఁడటను [illegible]
[illegible] | క | [illegible] రావణు | [illegible] | [illegible] | గ
[illegible] | గీ | శతకోటి శతసహస్ర [illegible] నట్లు షట్త్రింశత్సహస్రములును | గ
[illegible] పరాక్రమసమగ్రు | [illegible] సంహారణం [illegible]
[illegible] | రావణుని [illegible] | [illegible] |
[illegible] | వాలిసర్వక్షోదా [illegible] | [illegible] | గీ |
[illegible] | [illegible] | మదినారింగిన వానితో [illegible] | [illegible]
[illegible] | సీ | [illegible] పరాక్రమ [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] రాఘవుని కార్య | న

[illegible]కొరకు వేడ్క జెంది వెదకి కాదు కడకమున్నె ట్లునిక్కమనా జేసి । నట్లు నిశ్చయమ్ము [illegible] వార । లంక రేశేరహాలె సథి యాతిమధన । కోపమున్న జున్నమాత్మ నిక్కజవరు లేద । చెవరినిను జాచిక గ్గె చేరరనఘ ॥ క ॥ అరి [illegible] గానిను గ్గొని । గో లాంగూలాశ్వ భల్లకోటులు సాకల్ । వేలిపుడ నాకు లెడ తెగి । చాలదిగల్పడు చ వారి జనుకేతు వరియుత్ ॥ చ ॥ కనుగొ ని మోముసీదిచి యుగ్రత్వ నగో ధ్రుతువల్ల నె వై । గనఘుడ నగ్ని రీతి తనుగన్నులనియ్యన నూరు కామినీ । జనములుదొ త్తినం ధనవిశంకతలైమడి శాంతి జెంకరై । రఘుడుసూచి లోకనములన్వితవిభ్రమతంనవద్రావుక్ ॥ వ ॥ అనియుద్విగ్నంబున కాతాదేవి సౌమిత్రితో ఖరైనన్నదిపంచత్రింశస్స ర్గంబు ******************************

॥ క ॥ అని తారథగ్గయుక్తం । బునసాంత్వనవినయయుక్తగార్యమును నాయాబ । ల్మిన సూక్తిక్ప చేతహృదయుత । యునసౌమ త్రి ప్రతిగ్రహించి హితమగాక్ ॥ గీ ॥ ఇట్టులత్మ జుడమ్మా టహితమనిగ్ర । హించిన యనంతరంబహ రింద్రుత్సు । డకేని జేయు ద్బ వించినయ ధికభయము । జేసకాప్తస్యు మవలె విసర్జించెనంత । గీ ॥ కంటకలితముపివిధబోగప్రశతంబు । కడు విచిత్రం ఖైనమాలికలనుకృంచి । శైచెవానరవి ధుడుధ్యాస్య స్తుతాయ । డగలమధూవగగమడుండయ్యనప్రదు ॥ గీ ॥ అ ఖలవానరబల్లభుండల్లభాన । సంయుడతిభీవ బలునిలత్సు గునసంత । సింహజేయుచు ధైర్యమతోసింపునిశ్చ్ప । పటువతురవా క్యమిట్లనిబలె రఘునభడు ॥ గీ ॥ జనకజేకర్తి శాశ్వ తమైనయూ । పసగగాడ్తు మెల్లపార్ప్రస్తమయ్యె । నరవ రేణ్య మరియు వాచే సాకాచు । విభుస్థ పాకటాతువీత్తు మని ॥ చ ॥ శసభుజబల్మి చేతనియు దారయ శస్త్రధిగాంచియున్న యు । జ్ఞలితన్న ప్రకటశౌర్య ముజాదియుగ్రత్వ పక్కిరాక్ । షూరియొనరింపనెవ్వడత్తు దడరింపదుడత్తదైత్య న । య్యన ఘుమ్పృంచిసీగనైను గంగల జిక్కరిపస్వహాతయనక్ ॥ గీ ॥ అంఘుపి వ్వా డుసప్తమహావృత్తుంబు । లలినిలాధరమొకబా [illegible] మేసిక్ప ంచె । బాహుబలవిక్రమన్పూన తిర్యబన్వరించు । నకికినేరు పేయు సహాయమెంత ॥ సీ ॥ ఆగనగ పర్వం నమాశృష్టమను న మెస్వ నిశనజ్యాలావి రావంబువలన । నసుధాతలంబెల్లనదలెనగిశెలతోనరని కె పేయసహాయమెంత । అతిసైన్య యుతముగావగునిథింపగనైనుజ నపరేంద్ర నివెంటజనెదనేను । హృదయంబులోనికొరగూడుంబుక ఘ్రైన నెనిప రాదమరసిచేయంగలేను । తెలిసినేమిాకిరోగంబతిక్రమించి । యుంటినైనని యొకితయుమెాన రేంద్ర । శెలిమైనను మరి పృసజేతనైన । పేషకనిసేరముగ్తము పేయదగున ॥ గీ ॥ అనియిట్టుమహాత్ముండు । య్యానతనయుడనంగలిని ప్రహృష్టుండై ల । కృష్ణుడగనితోడ ప్రియముగ్ । ఒనవినయగవినయ మూగనసంభాషించెక్ ॥ గీ ॥ తరుచరేశ్వరసగ్గవిధములనాడు । భ్రాతయప్ప ంతపిశ్వాసపరుడత్సి । జాతనాథుడనైనరీచావనాక । పంకుడైయొప్ప నిమధుభాస్వతనూర ॥ గీ ॥ ఎ స్లి ప్రాభాపమెట్టినసేశీల్య । మకటాతనయవా టికంటటికిని । కతుప్రసిద్ధమైనకపిరాజ్య విభవంబు । తవిలియనుభవిం పగనువపీస ॥ గీ ॥ అకుణప్రత్రసేగపాసంబుసత్రతాప । శాలి గా ఘన్రందుసంగరమున । బంధుగలడువేగశత్రువుగా రావ ణు । నరయనింతుసంశయంబులేదు ॥ సీ ॥ ధర్మశీలుడన కృతజ్ఞుడవాతితో వెనుకకుడిగుగనిలీగుడవడు । నీరచనంబహాపొ షనభరవగ్గనిర్ణనుమాయనన్సునసూచి । క ॥ [illegible] గల్గియునిట్లుసర్వజ్ఞ దెవ్వాడుబల్గ నేర్పనురామభద్రుడగుకును । శౌర్యబలం బలసన్నప్రమైనసహాయ మినలేన్పూభవబహుదినములకును । గతిగెనిత్వకర్త దైవదోషమున గాన । వేగనించుండినాతోడ వెడలుమావు । జనితజాయావిరహముఖమున గృపెపు । మన్మథిభీనియూరార్పు వోవయన్యా ॥ గీ ॥ పేరనైవవానిరా ఘువమూతిపంభుండు । శోకసంతప్తుడైకడుత్వరకటాక్తు । లనగపినినిన్నకుభాచమ్ముంబునగవ । రేంద్రయునిసీవిధ్రదు [illegible]

పరగునప్పత్రింశస్సర్గంబు *

॥ శ్లో ॥ అని యిట్లు పలికిన తన యనుచరుండైన హనుమంతుని వాక్యమును విని సుగ్రీవుండు ॥ తనమంత్రియైన హనుమంతుని

(*) సుగ్రీవుండు హనుమంతునికి సకలదిక్కులయందు వానరులనందరను రావింపుమని యాజ్ఞాపించుట (*)

గన్గొని వాక్య మిట్లనియె ॥ వ ॥ మారుతీ మహేంద్ర హిమవద్వింధ్య కైలాస మందరంబులనందును నీ పంచపర్వత శిఖరంబులందును మరియు సముద్రతీర వనదేశముల యందుండి బాల సూర్యకాంతులతో వెలుగుచుండు పర్వతములయందును గట్టులయందును సంచరించు వానరులను మరియు మేరు పర్వతమునకు దాపుననుండు గిరులయందుండు వానరులను రప్పింపుము ॥ మరియు ... చందనతరువనంబులందును నాగకేసరవనంబులందును ... ధూమ్ర శైలంబునందును మహేంద్ర పర్వతంబునందును ... తీరమ్ములయందును ... సమస్త ... సంపన్నులును సువర్ణ సదృశ విపుల విగ్రహులును ... మధు మైరేయ పానపరులును బహుజనవంతులైన యెవ్వ రెవ్వ రెచ్చటనుండురో వారి వారి నందరను శీఘ్రంబుగా రావింపుము ... నాచేతనే కార్యనిమిత్తమై యెవ్వరెవ్వరికి దూతలంపింపఁ బడిరి వారి నప్పటికై మరియును శీఘ్రముగా పిలువ ... యెవ్వరు కామోపభోగంబులయందాసక్తులై దూరాలోచనలేక ... నా యాజ్ఞను రావింపుమెవ్వరు మ... సనంబున ... పదివాసరంబులకు రాకనుండురో వారిని ... దయంబు లేకుండ ... కాలుడై ... నాయాజ్ఞ ... ॥ క ॥ ...

... వాక్యము ... వినియన్ని దెసలకుం బెంపున ... పవనసుతుం డనిలవేగులైన వానరుల ... ॥ ... బంపె ... కోట్లవానరులు ... ॥ గీ ॥ ... రాజన్యుఁడైన భానుసూతియాజ్ఞను విని ... ॥ సీ ॥ అంత ... అంజనగిరినుండి ... మేరుపర్వతమునుండి ... రజతపర్వత శిఖరములనుండి ... మూలఫలములు భుజించు ... కోట్లును ... సహస్రములును ॥ గీ ॥ మరియు వింధ్యాద్రినుండి వానరులు ... నారికేళ ... పనసచే ... ఘనజవంబున రాఘవప్రసన్నుఁడగు ... ॥ చ ॥ ... వేలతమాలకాననం ... బులగల నారికేళతరుపుంజములకుఁ బసి యుంచి ... వానరవర్యులు చేరవచ్చిరి ... సంఖ్య దెల్పఁగ ... ॥ క ॥ ... ముఖ్యాంజనగిరి ... ॥ క ॥ ... హైమగిరి ... ॥ సీ ॥ ... శైలవర్యమున నమ్మ ... దైవతహితంబుగమ హేశ్వర ... దివ్యమనోహర ... మూలఫలములనమ్ము ... ॥ అద్రి

వృక్షఫలమూలమధుపానాహారములు కావలెనని సాదరముగ నడిగె తానంత | మారుతపుత్త్రుఁ డతిముదముతో నారాయణుఁ డట్టి | కందఫలమూలములు గొన్ని కడుపునించి | మొగము చేసి నాలుకతో త్రాగి ఁ ప్రీతు | వానరుఁడు వేఱొక ఫలంబులకై యనుమతులును || గీ || అం
ఎంతయుఁ బ్రియమైనయట్టి భోజనము | తన వెంట వచ్చిన నూఱుమంది సేవకులకు పుచ్చుకొని | కలకలముల నెల్ల విలువైనవాని కొఱకు వానరులు | వానర
మూలకన్న మున్నుగా మొనసి వచ్చి || గీ || తలఁగి వారంతరంతరములఁ దాఁటి | నర్తనసుతుఁ డందున చొచ్చి వనరుహ చెంచి |
మెండుగ నటించి పక్వఫలమూలముల్ భక్షించి | అన్నియును పాయసములుగ నిట్లనిరి మొదట || వ || ఇట్లు నగరుల్ వనంబులను పుండరీకా
క్షుఁడు కాంచి మోదమున | ప్రీతి మిక్కిలి వేగము గడుచు వరంబుల నెల్లవారిని | చెలఁగి తీవెనల మెల్ల వచ్చి రంగు సవరించి సవానరవీ
రుఁడు సఖ్యముల | హితముగ మోదముగఁ గొని గ్రహించెను వారిని వానరులన్నియు || వ || ఇవ్విధంబున సుగ్రీవుండు వా
నరులు తెచ్చిన యుపాయనంబులన్నియు గ్రహించెను దినసప్తత్రింశద్గుణంబులు ****************************
|| చ || అలమి గ్రహించి యిట్లు కపులందరు సంగిన వానరులన్నియు | రలకృత కార్యులై పృథుపరాక్రము లంతట నంటి నిరాంత
నొ | క్కులవిడి యింపుఁ బెంచి కపికుంజరుఁ డేనును రాఘవేశ్వరుల్ | తలరక్తి తాతభావముఁ దంత దిక్కున్న దలంచి యంతటన్
|| క || ఘోరబలుని ఖిలవానర | వీరుని రవిసుతుని పేర్మి మరలించి యుపుడుని | ట్లా రాఘవుఁ డాను జన్ముఁడు | వారిత విశ్వాస సంయు
క్తవాక్యంబులనియెన్ || సీ || ఇనతనూభవ నీకు హితము వ్యానెనియు పేనలతో డ కిష్కింధ వెడలి | బోదామసంగనప్పు డుఁడ
ర్యులమంచి వచనంబుల దివినిల్ల వంగవీరు | హర్షాంత సంతోషమందియుఁ గనిపట్లైకడు వేడ్కనట్లనా గాకమారి | లాక్షాఫలన మైన
ఉకాటవి మెనే మొనరింతుటన శుభ గుంతు నుండైనయట్టి | అత్యుఁ గని గాంచి యపుడు తారసు లేదన్న | భామినులను విసజించి
చి వగవరుల | రమ్ము నుచులి శ్లేన చేప్పస్వ రముల తారు | వినితదిరుల్యా క్రిందనుకుచు వేగమునను || గీ || ఎవ్వరం తః పురం
ఉపకేశు దేర | వచ్చెనో వారలందరు వచ్చి నిల్చి | రంజిలి ఘటించి యుకుటనా హాసులఁ గాంచి | ఇట్లైరవితుల్య కాంతియాప్త
వగవిభుఁడు || ఉ || వానరులార మీరలికఁ వాటిక పాలకిల్పు డిట్లనన్ | బూనిత దివ్య భూక్తి వినిపో యురయంబున చెప్పుమ
గస్తైనన్ | మానిత మైన వానియసమాన బవాన్వి తులాబలాఢ్యులా | స్థానము చెంత నిల్వఁ గనిపారస మంత్ర నిపుణుల శ్రాద్ధ
|| గీ || అనఘు సీత్ర శీఘ్రమారోహణ మొనర్చి | మనుజులకు రాఘువానుజగిని | యతనితో దశపృథు సుహారియుక్తసమం |
బయినకనకయానమధివసించె | సీ | అప్పుడిట్లీసూను డాందోళి కాధిరోహణ మొనరించెలక్ష్మణునితోడ | పాండురచ్ఛ
త్రంబు పరిచారకులు నిజశీర్షభాగంబునన్ జేర్చి బూన | నుభయ పార్శ్వంబులను వేగమునకొందరరుసుటు వేడ్క చామ
రలు వీవ | కప్రులు కొందరు భేరికా భాంకృతులు శంఖముఖ్య తూర్యధ్వనుల్ మ్రోయఁజేయ | వందులనుతింప నానంద మొం
దిరమొదట | ప్లవగ శతములు శితశస్త్రపాణులగుచు | నడువ భూన గాజ్యసంపదనడరి వెడలె | సుప్తకరణాది రాఘవుండు దన్న
యడగు || వ || ఇట్లు నమ్మహామహాశ్చర్యముగ నంతుమాలి కుమారుడతిరమ్యంబైన రాఘవాశ్రమంబు డాయంబోయి
లక్ష్మణునితో దశరథనాందోళి కావరోహణంబు చేసి చెంతకుంజని కృతాంజలిబద్ధుండై నిల్చి సనంతసంతసంబున ప్లవంగపుం
గవులందరుముందరకు గరములు మొగిడ్చి శిరములనిగుడ్చి యుండి రట్టి తత్ప్రతతి రేఁడవ్వీవులకపిసైన్యంబుదానంబుజముఖుల్ం
బులకు శేలువలరు చెరువు కరణిగనుంగొని యనతనయుని పైప్రీతిమంతుండ వ్యానయ్యోడనయ్యనకుల గ్రామణిలన పాదపద్మం
బులన్ దలఁబోకదీకప్ర ణమిల్లి నమిత్రమును మిత్రపుత్రుఁడున కున త్రరుచ రేశ్వ గుని చేతుల చేతనొత్తుకొని కౌఁగిలిచి త్రమ్ము నమెన
తెత్తన గ్రరికో త్రగను త్రమంబుల మతి గాఢాలింగనంబొనర్చి గూర్చుండనని యారాగించి యంతనంతికస్థలి నాసీనుడైన యతని
తో నిట్లనియె || గీ || ధర్మమర్థంబు కామంబు ధాత్రినైవడు | యుక్తకాలంబున సేవింపనుండునట్టి | రాజధీర వర్యుఁ డని

[illegible] | క | [illegible] | [illegible] | గీ | [illegible] | [illegible] | [illegible] | గీ | [illegible] | [illegible] | సీ | అనియిట్లు రాఘవుండు [illegible] | [illegible] | [illegible] | గీ | [illegible] | క | [illegible] | సీ | [illegible] | గీ | [illegible] | క | [illegible] | సీ | [illegible] | గీ | [illegible] | క | [illegible] | గీ | [illegible] | [illegible] | గీ | [illegible] | క | [illegible] | చ | అనియిట్లు [illegible] | గీ | [illegible]

ష్ఠులు మహాబలాఢ్యులు [illegible] | వంతులు [illegible] | [illegible]
మరియు [illegible] కాలంబునకు కోటిశత సైన్య సంపన్నులును [illegible]
సముద్ర [illegible] సహస్రములును [illegible]
[illegible] గంభీరాంభోధరసమాన స్వనులును [illegible] కపిసైన్య శతుల చే [illegible] సహస్ర కోటి [illegible]
[illegible] శౌర్య సంపన్ను [illegible] సహస్ర కోటుల [illegible]
[illegible] సుషేణుండు [illegible] కోటిశత సహస్ర [illegible]
[illegible] మరియు [illegible] బహుసహస్ర [illegible]
[illegible] మరియు [illegible]
[illegible]

[illegible] మను [illegible] | [illegible] రాఘవ రాజ [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] | [illegible] సంతతి [illegible]
[illegible] | సీ | ఘనబలాధికులు [illegible] మహోంద్ర [illegible] |
[illegible] | [illegible] సాయ [illegible] నానా [illegible] |
[illegible] నవసము | [illegible] మంద [illegible] |
[illegible] | [illegible] | గీ | [illegible]
[illegible] | [illegible] పిలలంబుల [illegible] | [illegible]
| గీ | [illegible] | [illegible] నవిరము [illegible] |
[illegible] | క | [illegible] |
[illegible] వచనము [illegible] | క | [illegible] |
[illegible] | సీ | [illegible]
[illegible] | [illegible] సంగమ [illegible] |
[illegible] | [illegible] సంవి [illegible] |
[illegible] | [illegible] | [illegible]

(సీతా [illegible] లవకుశుల [illegible])

[illegible] | సీ | [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] తోడ [illegible]
[illegible] | [illegible] |
[illegible] | [illegible] | క | మరియు [illegible]
[illegible] | [illegible] | [illegible] చిరజ్ఞాన
[illegible] సింధు [illegible] | బ్రహ్మ [illegible] ప్రసంగ
[illegible] | [illegible] మహీ మండ [illegible] | దశ
రథ [illegible] సీత [illegible] సమ [illegible]
[illegible]
[illegible] ప్రియ [illegible]
[illegible] ప్రసిద్ధ [illegible] సంచరిం [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] క్రమింపు [illegible]

విశాలోత్కరంబును శ్రీవదావనగం బోచితంబైర శిశిరంబయుపగ్వెలంబుగని యన్మహాశిఖరనిర్ఘరకుహర గహనంబు దరకంటకంబు
లనందరస్వేచ్ఛాంద్రదంలెప్పుడుద్విభదేశంబులట్రా పిందిగిరిసరిదగన్యాంబులరనిలవణ తారావారపారంబునగ క్రాంతపూర్వ
ప్రానవంబును । గిరిజానీశ్వరశిఖరియయ్యు సిద్ధచారణాదిలంబై శోభాఖ్య నదంబధికంబుదితధవతరంగస్థలంబులనైదై
హితోదకాకావణుంనేప్పే పింపవలయననిమరియు నా ॥ క ॥ సుకచింటకమునిష్కుటని । ఝుఝరములు గిరికములరణ్యా
౦బులవే । మహుదిరిగివెవెకపలయను । కరణిలేనాజాతతోడదైర్యనిమిగల్ ॥ క ॥ అవలజనిలహలభయప్రద । ఘ
వనోద్ధతరథసభూదిభంగాన్వితమై । భువనసహనోంధిగిరిశ । త్సవిదధ్వపములు వెనకదమురాచేసెనా ॥ సీ ॥ అనుకుల
చోప్పటకుమారకాయ్యులంబుభాసనశ్వాసనంబునసర్వ కాల । మాకలితబుభుతులనుతువచ్చి నవారినపహారించుకాఫాస్త్ర
మించి । కాలాభ్రతల్యమాధీలాధవంబునన్ముచాచానసనిమీరత్యుపాయ । బలమున దాటియావలకాల్మలీర్ధ్వపతలమున
మధుసముద్రంబునదుమ । గాంచికైలాసశైలసంకాశమురర । విశ్వకర్మవినిర్మితోర్వీధరంబు । నంతసుందరవివిధశాల్మం
చితసుఖైనశేయుమహోగ్ర హస్థానమరసీ ॥ గీ ॥ అచటమందేహనామకుంద్రిక్యు । లతిభయాకరవివిధయూపానుమ
క్కు । లపుకలయ్యుద్రిశృంగంబులంకునైషదు । గన్నమునంకుగద్ధు కాకాలులనుచు ॥ చ ॥ అవుదినమల్లగాత్రితి రుల
ద్దినహస్కకుదుష్పలిందువే । కలయవైయేదిచిలసకలద్వి జమంత్రజలాప్య్య సత్త్వభా । వనిహతులయ్యునద్య్వకది
వాకరకాంతులనబ్యమావ్యలై । జినకజలంబులకలమునునా రెకుప్రేలుచునుందు రెంతయుక్ ॥ ఉ ॥ అంతెనిరంతరాయ
గతినప్ప లనేగివిలోలవీచికల్ । మంతగకారివారమ్ములమా ద్వీపెలంగవళతు వారిము । క్సంతతిసన్నిభంబులుగన్పడుచు
ద్ధపయోధిగాంచుకస్వంతమునుసంతసంబెసగనత్తరిచిత్తములక్దొలంకుచుక్ ॥ సీ ॥ అమ్మహాంభోధిమధ్యమునవుష్క
లద్వీప గంధపవరరాగాశ్యం తమయున గిరినహాశ్వే తంబునరసునబిబుషణనామకమందురా ఇహంసక లితంబు । భ
ర్మ కింజల్కవిభాస్వరాందిలరౌప్య సరసీరుహముసుదగ్ధమనేటి । కొలనుగన్గొనుడంముజలములచ్రా వంగనఘ డెంతు
రచటికల్యంతెహృష్టు । లనుచునమనుశాకిన్నతులప్పరిసర । యయి లా క్షీరవారాశియుపలనంత సరిగివాసతులాటవా
రథులభూతభయదమ లక్షుద్దజలసరస్వంతమరిసీ ॥ సీ ॥ అస్వాదుజలసము ద్రాంతరాళంబు సకపిలమాపీశ్వవాగ్రహా
మువల్ల । సంకురింబనసుమహోచ్ఛకాశ్వ ముఖాగ్నిగలదట్టిబడ భాముఖంబుగాంచి । వేదిమోక్ష్యగలేకవిశ్రో శనమొన
ఘనసాగరాన్వితభూతిసముచ్చయముల । ఆక్రందనమువినవ య్యెకునత్యంతపటుతదుత్తరదేశమందొ పవ । ముహునరాజ
నములకుజాంబూనదమయ । మాయుతోన్నతమయినశైలాధిపంబు । జాగరూపశిలాఖ్య చేఖ్యాతిగాంచి । దనకుమీరం
దకాపన్వతమునకరిగి ॥ గీ ॥ అచటచంద్రపతీకాశుడహిపరేణ్య । దవనిధకుడంబుజాతపత్రాయతాక్షు । డగ్రశైలాసనా
శీనుడనితవాసు । డజరుడసహస్రశీర్షుడనంతుడలరు ॥ గీ ॥ అమ్మహోత్తునికేతనంబమరుహేమ । కాళపాలంబుద్రికి
రోంఛితంబుసర్వ । కాగ్రమున వేదికాస్వితమణితోరిజెస । కపధగాదేవసన్మితంబగునకటుసు ॥ సీ ॥ కానికవ్వలనుగాం
ఛనదమయమంబునుజ్జ్వలంబై యొల్పనుదయశైలం । మయ్యద్రికొసదిపంబు నియోజనశతమాయతంబై హిరణ్మయమయత్వ ।
శోభితాయుక్తమైవిలళిల్లురిప్పితమస్వనబాలి కాకాకసదృశ దేవ । గమ్యతాంఅలేనాలకనిగా కారాది పాదకములసంకులిస్తా
రములను । తేజాజనాయతిసకమోజనోన్నతంబు । జాతరూపమయద్రుమజాతయూప । మనుచునలరా దుగోపునస్థా
హ్వయమును । శృంగమున్సంగవింసన్ను తంగకొటి ॥ గీ ॥ అచటమున్మతివిశ్రమావకారంబున । ప్రథమపాదమాని
పంకజాక్షు । మతిపదమునుంబునంచుమన్ననియ్యద్రి । మహమనని ల్పె భ్రూమిప్రసన్నుడు ॥ సీ ॥ దక్షుణ్ణిశితసంతత ఇలం

[illegible] మునకుశక్తా [illegible] నసు [illegible] | [illegible] యున్నతమైన యాశా [illegible] శృంగంబు [illegible] | [illegible]
[illegible] ప్రాంత [illegible] | కందు [illegible] ఖాన [illegible] నుసమా [illegible]
[illegible] | అనుపమ [illegible] రతుల [illegible] | గన్పడు చునుండు [illegible] యద్రి [illegible] నరు [illegible]
నములోక | [illegible] తనలరునాస్థ లమునం [illegible] ‖ క ‖ దరులనరణ్యంబులని | [illegible] రములనందం [illegible] నతితో
[illegible] | [illegible] రావణు నియమం | దరుపిరా [illegible] తకడను [illegible] ‖ క ‖ అలకాంచనాద్రి మహి [illegible] | [illegible]
[illegible] సంసక్తంబై | [illegible] శిఖర [illegible] సంధ్య కమనియ్య [illegible] ‖ క ‖ పృథివి [illegible] భువనంబున
కు | [illegible] | విధి [illegible] దలుగనిర్మి [illegible] | [illegible] గానిది [illegible] చియనగ
‖ క ‖ అల శైలకందరంబుల | [illegible] గుహాంతవన్యస్థలమం [illegible] | అల [illegible] రావణు | నల [illegible]
[illegible] నందంబుగ ‖ గీ ‖ [illegible] దిక్కు దాని | [illegible] | [illegible] మస్సం [illegible] యము
[illegible] | నరుగసం [illegible] కళ్యంబు గాదు ‖ క ‖ అరమ్య శైలకందర | [illegible] వనముల నేప్ర [illegible] నేమి
తో | [illegible] యాస్థల | [illegible] జనకభూపతిపుత్రిక ‖ గీ ‖ ఇంత పరియంత [illegible] లేగవచ్చు | న
[illegible] | [illegible] సావనగతుల | [illegible] ద్రంబు [illegible] యంచు ‖ క ‖ ఆ
[illegible] | రావణుని [illegible] రావణ [illegible] | [illegible] దనుండిన | [illegible] నరులార [illegible] లాం [illegible]
[illegible] ‖ చ ‖ [illegible] రల్ గ్రక్కున రండు మహేంద్ర [illegible] | వనతరు [illegible] మంథల విభాస్వరమైన
[illegible] రించి [illegible] | [illegible] వగళ్ల [illegible] రఘూత్వ [illegible] | వనిత [illegible] నిచ్చి [illegible]
[illegible] ‖ వ ‖ ఇవ్విధంబున రవితనయుండు వానరులతోపలి [illegible] నన్నదిశ [illegible] స్సర్గంబు ************
‖ గీ ‖ అంత సూర్య సూనుడని [illegible] | [illegible] మైన [illegible] వీరబలుడు | నవలనఖిముఖ [illegible] గనాసన్నుడైన వా | నరుల
[illegible] దక్షిణంబు దెసకు ‖ సీ ‖ అనల సంభవు [illegible] నీలు [illegible] హనూమంతుని వానర [illegible] నిలుచూ | మతిమంతుడు [illegible]
మహా [illegible] జాంబవంతునిగల [illegible] గవయు | శరభు [illegible] మరి [illegible] యవ్వి [illegible] సుషేణ [illegible]
[illegible] | [illegible] సంగతుల [illegible] కుంజనుయిచ్చి [illegible] విజయుని [illegible] | [illegible] సంగడుని [illegible]
దలు | [illegible] వానరులను [illegible] | [illegible] వేగవంతుల [illegible] గాంచి | నగచరేశ్వరుడా [illegible]
‖ క ‖ అహరి [illegible] | [illegible] నిఖిల [illegible] వంతుని [illegible] | దేహాజని [illegible] | [illegible]
పం [illegible] ‖ క ‖ అదిక [illegible] | [illegible] | [illegible] సూనుడిట్లు | పా
[illegible] ‖ వ ‖ హరివీరులారా [illegible] సహస్రశిఖర
[illegible] వింధ్య శైలంబు [illegible] సంసర్గంబున [illegible] మంబగు నర్మదానదిన [illegible] కించి యంతన
[illegible] వేగవంత [illegible] చితంబులను [illegible] రాజరంజితంబులగు రమ్యతరంబులైన గో [illegible]
[illegible] నవగ్రహాలను [illegible] పట్టణంబులరమ [illegible]
బులైన [illegible] దేశంబులగాంచి పర్వతనదీ [illegible] తంబైన [illegible] ంబు
నగో [illegible] పాండ్ర చోళ [illegible] కేరళ దేశంబుల దర్శించి [illegible] మంతుల
[illegible] పర్వతంబు [illegible] చిత్రశృంగంబును చిత్రపుష్పిత కాననశ్రీమంతమగు నమ్మ [illegible] రంబు

నదండనవనవాటికాప్రదేశంబున న్వేషింపవలయు నంతనంతయు [illegible] కాన్పనప్పొగడంబున విమలసలిలాశయంబైన
చేరిదివ్య నదిని వీక్షించి యుంతనము [illegible] సంపన్నంబైనమల [illegible] సహ్యాచలంబును నక్షత్ర
బులు పిస గ్రమును సేవించి ప్రసన్న వ్యాదయు [illegible] సంభూతంబైన [illegible]
తరించి [illegible] లావణ్య విభ్రమ [illegible] గాంతని గొగిలింపుచు [illegible]
వనంబులం బ్రసన్న ద్వీపశాలిని [illegible] నంత నచ్చాంతం బు నస్య [illegible] దివ్య [illegible] విభూషితంబు
పాండ్యనగర ద్వారకవాటంబు [illegible] సముద్రసమీపంబు జేరికృత కార్య [illegible]
షంబడి విచిత్రవివిధ సంపూర్ణ [illegible] కాంచి [illegible]
షదీపంబున నిశాంతరవిహారదను [illegible] సర్వ ప్రసిద్ధ [illegible] శోభితంబును [illegible]
బునను [illegible] చంద్రమహీధరంబు పరికింపు డెప్ప [illegible] సర్వపర్వంబుల [illegible]
దానియుత్తర పారంబున [illegible] మనుష్యులకగమ్యంబైన ద్వీపంబుగలదంబుధి [illegible] శోధించి యందు
నన్వేషింపవలయు నద్దేశంబు సహాపాత్రసమన్వితియును సకలరాక్షసాధిపతియును వధ్యు [illegible] నివాసంబా
[illegible] సముద్రమధ్యంబున సంగారక నామవిఖ్యాత్రైయైన రాక్షసి యు పరి [illegible] నిట్లుసంచే
[illegible] దేశంబుల సదసద్భావంబుల నిస్సంశయంబు [illegible] సంపన్నులైన [illegible]
[illegible] నన్వేషింపుడని మరియునిట్లనియె ॥ సీ ॥ శతయోజనావధి జలధిన ద్వీపమధ్య [illegible] | సదు [illegible]
[illegible] చేత | నంబరంబొర [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] సుపర్ణ [illegible] | దినకరుడు [illegible] దీప్తి [illegible] |
గమునదం [illegible] సేవ జేయుచుండు | [illegible] | [illegible] ॥ గీ
శిరమున [illegible] | [illegible] | [illegible] దినంబు
ను | సూర్యవంతమనేగిరి [illegible] మరియు ॥ గీ ॥ [illegible] | నంతసప్పర్య [illegible]
గాంచు | [illegible] | [illegible] తమనుగిరిని ॥ క ॥ అవటమహా [illegible]
లు | [illegible] | [illegible] మధువుల | [illegible]
రా ॥ క ॥ అవటమనగాంచి | [illegible] కుంజరాఖ్య [illegible] | [illegible] | [illegible]
స్వభవనరాజము [illegible] ॥ గీ ॥ [illegible] యోజనవిస్తారము [illegible] | [illegible] |
స్వభవనంబు గాంచనాకలిత విధిత | దివ్యరత్న విభూషితస్థలసమితి ॥ సీ ॥ అవట [illegible]
[illegible] | [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] దాని [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] | [illegible]
[illegible] ॥ క ॥ గోరోచనాంబు [illegible] | [illegible] |
[illegible] | [illegible] ॥ గీ ॥ [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] | [illegible] ॥ సీ ॥ [illegible]

గంధర్వాప్సరులు శైలూషులుంబుద్ధిమంతులు । శుకుడు గ్రామణి యను శ్రీకటనామకులగ్ని శిరవిద్యు [illegible] భాస్వర కిరణుడు । [illegible] పుణ్యకర్ము లాలయంబాశ్వ [illegible] తంబున వగ్నప్తు హైనమహిమ ॥ యింద్ర పట్టణము [illegible] చిన [illegible] మందు వినా రవ్వలన తగవుండు । గంధర్వపిశ్చ లోకములు [illegible] యంతరములందు । యక్షునిష్టణము [illegible] తత్కష్ట । మరియ మోక్ష తమింతోత్సర్యం తమరిగి । [illegible] వెలుగంగవచ్చు మోక్షవకులార ॥ గీ ॥ అనలసాంద్ర [illegible] కతిమంతులయిన [illegible] । [illegible] నఘసర్వ [illegible] మరి । యన్న [illegible] లను గాంచియవని జాత । [illegible] గిరిగరందుమరలి [illegible] ఘుగవిూను ॥ ఉ ॥ వానరు దెవ్వ [illegible] గవచ్చి గవంత [illegible] యందువహ । [illegible] నుగతో [illegible] గలదా దెదుమత్స మహైభవంబులన్ । [illegible] నుగలదు వొందు గనా శనికంబె [illegible] । [illegible] ననువృ [illegible] లేదతె [illegible] దుప్రాణముకన్న మిన్నగన్ ॥ క ॥ అవనచరుడ పరాక్రమ । గావించిన [illegible] విధములకడు సంతోషం । [illegible] నాకు బంధువు । [illegible] యున్ గలదు వైభవాధిక్య మునన్ ॥ గీ ॥ అని తల లపరాక్రమాన్విత [illegible] । నుగుణసక్షుణ [illegible] శేట్లు । [illegible] పతికుమారి గాంచెదరట్ల । [illegible] పాథర్ మందగలరు ॥ వ ॥ మరియు [illegible] నిలిచిన [illegible] వానరులతో వచియించెనన్న [illegible] ****

॥ సీ ॥ అంతనిట్టిన [illegible] నిచిద [illegible] కంగద [illegible] ప్లవంగపతుల । [illegible] వారు [illegible] దిపుళ్ళ [illegible] । [illegible] నిగాంచియదు [illegible] నిరాను [illegible] । మరిశ [illegible] వినను [illegible] నంజలి [illegible] । కాంతిమంతుమహేంద్రసంకాశ [illegible] । వరమతి [illegible] పరాక్రమాన్వితుడైన తే య । [illegible] రకపివర [illegible] మరీచి । [illegible] నేచరముఖ్యు నిగని ॥ క ॥ మరియుసుమరీచి [illegible] । నురు తేజోస్వ [illegible] హరివరులనందరినిపడి । మగ [illegible] సంగమతినిట్లని [illegible] ॥ వ ॥ [illegible] లారా [illegible] దేశంబులవై దేహసన్ని [illegible] జనుసుపిని [illegible] విమలవిపులాభిస్పద్ధంబులగు [illegible] జనపదపురంబులను [illegible] వలితంబులైన [illegible] నాంగంబులను [illegible] జాతంబులను [illegible] మంబుల [illegible] జల [illegible] బులను [illegible] మథనజనశరణ్యంబు [illegible] మంబులైన గిరివనదుర్గంబులను [illegible] టను [illegible] యంబులై యమరు [illegible] యంబులనత్యున్నతశిలాశిఖరశోభితంబులై యప్పట్టులను శైలజాలావృతము [illegible] దేశంబుల [illegible] మరియు [illegible] నిఖిలజంతుసంతానదంతురి [illegible] యలవడు [illegible] యంబుపి [illegible] తాలక్ష [illegible] కేతకీ [illegible] తంబులనారికేళవనంబుల [illegible] రింపు [illegible] కంబై [illegible] రావణుని వాసంబు [illegible] వేలా [illegible] వనంబులను మురళీపట్టణం బును । [illegible] వనంబును వెంతియు [illegible] సాగర సంగమస్థలంబులనచ్చటచ్చటంగలపట్టణ [illegible] తంబును [illegible] సితంబునగు సోమగిరి యను మహాపర్వతంబు గలద [illegible] వంతము [illegible] నామక [illegible] మతంగజంబులనిత [illegible] సింహ [illegible] సంగతంబులగు [illegible] సమంత [illegible] మతంగజస్తంభంబుల [illegible] సంతానము

కా) లతారకంబున పారియాత్రంబనుపర్వతంబులకుఁ జానిసౌవర్ణప్రాకారంబుకలిత రాజ[illegible]నాయ కంబును [illegible]
బున శాతకుంభమయంబులైన [illegible] టలోపము [illegible] గసంగ [illegible] రంభ [illegible] లను శామ [illegible] సం ప
న్నులతిభయంకరాకారుల బహుబాహు బలశౌర్యశాలులగు చతుర్వింశతి [illegible] గంధర్వ [illegible] సహస్రము
సుంప్రగూడి క్రీడింపుచుండుకుఁ భీమవిక్రము లైనవీరుకు [illegible] ణంతకత్వ [illegible] యవదచ్చ [illegible] ననగా నీ
వ లదవ్వీ రులుమహాసత్వ సంపూర్ణులు రాసనులచ్చ టిధం [illegible] తారలతిభయంకర పరాక్రము లైగతించు
చుండురందుఁ [illegible] వణయత్నంబొనరించి [illegible] యంబింతుఁ లైనగల్గనేరరు [illegible] మనుజ [illegible] నని
మరియనిట్లనిరి ॥ సీ ॥ ఆవనరాశిమధ్య మున వైడూర్య సమానవర్ణము హేమమణివిశాల । విమలసంస్థానంబువి విధ
పాదపలతా [illegible] సంపదాకలితమలరు । వజ్రనామకముపర్వతము న్నతోన్న తశిఖరా [illegible] లాయతమునగును ।
న [illegible] మహోప్రయత్న మునవల । నల్వలరుచంచక్రవన్నామశిఖరి । చక్రమెం స
రించె పూర్వ మచ్చటను [illegible] । కర్మకుండజనుడను రాక్షసునిద్రుంచి । హరిహరించె నుశంఖముయ్యరి నియంద ॥ గీ ॥ అంద
ముచిత్రములగు సానులందునాయు । తమ్ము లై సనుపాశ్వ హస్తులమలందు । రావణునిమారుకు దైహ రాజపుత్రి । తోకనం
దంతు వెతకుడుత్సుకతమానని ॥ గీ ॥ అంతనయ్యా గాధమగునబ్ధినరవతి । [illegible] వెలనుండు [illegible] । శైలమునను
నానాసంపదుజ్వలత్సంగ । సంగతమున రాహసంఘకంబు ॥ క ॥ దనరుచటప్రాగ్జ్యోతిష । మను పేరి [illegible] హిరణ్మయం
బై యుండుం । దుసుదుష్టాత్ముడ నరకుం । డనుదానవుడా పురినుకు పైశ్వర్యముల ॥ గీ ॥ అయ్యచలచిత్రసానువులందుసం
దు । నతివిశాలమ్ములయినసుహాస్థలముల । రావణునిమారు లై దేహ రాజపుత్రి । తో వనందంచు వెతకుడు వ్యాకులతను
॥ సీ ॥ తదయకస్పర్వతేంద్రమతిక్రమించిమీరవలగాం [illegible] యద్రియది । కాంచనాంచితము తక్కాంతికాంతసమ
స్త తరులతాగహనసంతానవ్య తము । బహువిధ నిస్సరత్ప్రస్రవణాన్వితంబయ్య ద్రివిధవరాప [illegible] । [illegible]
[illegible] బులను కామెవినిశ్రతిధ్వనులగర్వింధియదురు । దరలిగ [illegible] సంతతమునరందు । హరిహాయుమ
హాశాసనుండకుమహేంద్రు । డమరతతి [illegible] ప్యోతిరుల । బరగనది మేఘవన్నామపర్వతంబు ॥ చ ॥ అవల
మహేంద్రసుష్టమగునయ్యచలేంద్రమతిక్రమించి [illegible] । నవరవికాంతిసంతతుల [illegible] వెలుగొందు [illegible] సుప । నాలికృతి
నాందివృన్న [illegible] నులవొప్ప కాటిరు । త్పవముగ [illegible] సహస్రహిరణ్మ [illegible] ॥ గీ ॥
వాటిలో మేటి యై మేరుకూటవంత । రుత్తమనిధి మొప్పచునున్నదిల్ప । దవితునకును పంబొనరించినాముఖ్యసమనిక్ష । రవిని మెం
ప్పిచి యిట్లు వరంబాగాంచె ॥ చ ॥ అవలవరత్వదాశ్రయములన్ని యుమత్కృపచేఁ బగల్ఁ [illegible] ను । ప్రచురసులోనుసేవ యుని
వాసము జేయుదు రెవ్వ రెప్పుడుఁ । భవదక [illegible] ధ రాసుతులు స్వాం [illegible] రెల్లర [illegible] । [illegible] మరియు
దుక్కని [illegible] నాడు రెంత యుఁ గ ॥ సీ ॥ ఉత్తమం [illegible] ధరము జేరవచ్చిరి [illegible] నుమదుత్తు । [illegible]
క్య ॥ [illegible] ములో సంతుచునిల్తు రాదిత్య దేవునిక [illegible] । [illegible] రాత్రికరు వెంకట్య [illegible]
యందరికిని । అయ్యత్రిదశసహస్రయోజనము లహస్యరుండో [illegible] మానస్సు । [illegible]
[illegible] । శృంగముననూర్యనక్ష తముత్తుంగసాధ । మేరువరము విశ్వకర్మ నిర్మితమువిని ధ । [illegible]
నిక్కపాతము ॥ వ ॥ మరియునిట్లుమహాత్మ [illegible] చేర్పుని వివిధ విశేషముల [illegible] నంబు [illegible] సంబు [illegible]
యవలన [illegible] మేరువులనదుమహాంచన [illegible] తంబున [illegible] శిరంబులను [illegible]

శాలపాలంబు ప్రకాశమానంబై ప్రకాశింపుచుండునంత నయ్యఖిలచిత్రగిరి సరస్సరిత్తులనంతటంతట నవనిజతోడ శావలయుట న్వేషింపందగు నెచ్చోట నెవ్వనిజతపస్సంభావితంబును ధర్మజ్ఞంబును తామరసగర్భసన్నిభంబునగు పావనిబిలంబు మేరుపావనియను పేరబ్రఖ్యాతంబదియ్యె నమ్మహర్షినందుగాంచి సాష్టాంగదండప్రణామంబుగావించియవనిజావృత్తాంత మభ్యర్థించియడుగందగు జీవలోకంబున నేతావత్పర్యంతంబు పర్యటనంబున భాస్కరుండవారుణాంబునందు డుంబుదో లంగించియంతనుద్యోతమానుడై యస్తాచలంబునకరుగుచుండునంత మీకునింత పర్యంతంబు సంచరింపశక్యంబగు నోపనేర రులారా వానికవ్వలనమర్యాదంబు భాస్కరుండు మెఱుంగమిగావున నయ్యస్తాద్రిదాసి వైదేహిని రావణునిలయంబు నుకగనుంగొని మాసాంతంబునకుమరలిరండి క్లైవ్యదురాకుండు నతదస్మద్భాసనంబున వధ్యుండగుమీతోడనస్మద్భాతురుండగు సుషేణుండు రాగలండితని వాక్యంబుతయు నిష్టసంపాదకులైనమీచేత వినందగునితడు మహాభుజబలుండస్మచ్ఛ్వశురుండు మీరునతివిక్రమబలసంపన్నులు సర్వకార్యనిర్వాహకులితనిఁ బ్రధానునింగానిలుపుకొని పశ్చిమదిశకు జనిమొవ్విధంబు నవైదేహిగన్నదునట్లుప్రయత్నంబొనరిచి యన్వేషింపుడదమిత తేజస్కుడయినరాఘవుని ధర్మపత్నిగన్నతిన ప్రత్యుపకృతిగావించికృతకృత్యులమయ్యెదమంతకన్న నికార్యమున కిందుకంతహితంబుగలదే దేశకాలోపయుక్తంబుగామీరందరు నిశ్చయించిచేయుండన్నిన యనంతరంబు ॥ గీ ॥ ఆసుషేణముఖ్యులగుప్లవంగాధిపుల్ । నిపుణమైనయట్టికపివరేణ్యు । వచనమాలకించివారలతనిగార । వించివరుణదిశకు వెసనుజనిరి ॥ వ ॥ ఇవ్విధంబున సుషేణప్రముఖప్లవంగవరులు వానరవిభునివచనం బంగీకరించి వరుణదిశకుంజని రన్నది ద్విచత్వారింశ స్సర్గము******************************

సీ ॥ సర్వజ్ఞుడఖిలకీశసోమవల్లభుండగుసూర్యమానుడిట్లనిచిమామ । నప్పటిదిశకఖ్యండంత చెంతనుశౌర్యవంతుడయి నశతబలినిగాంచి । తనకు శ్రీరామచంద్రునకిష్టమగువాక్యమనిమెనీరీతినోయగచరేంద్ర । శతసహస్రకపి సేచరులతో తత్తుల్య విపులవిక్రములతో వృతుడవగుచు । నలరితైరవస్వతకుమారులగుసఖియ్య । మంత్రివర్యులతో నిగామంబొనర్చు । మీవతిపరాక్రమ స్ఫూర్తినె నసగితుహీన । ధరవిభూషితమైనయుత్తరపుదిశకు ॥ సీ ॥ అథవిద్వరులారయనఘునన్వేషింపుడంతట శ్రీరాఘవాధిపునతి । నీరఘుప్రవరునకిష్టదాకార్యంబు మదీనిర్వహించినమనముఋణవి । దూరులమైకృతార్థులమయ్యెదమునచేనామహాత్మ్ముడుపూర్వమస్మదిష్ట । మతనికిప్రత్యుపకృతి సేయగల్గినదవరజీవితముసార్థకతనొందు । బూనియుపకృతి సేయనివానికైన । కార్యనివాహమెవ్వడుగాంచి సేయు । నతనికగుజన్మసాఫల్యమరయనేల । పూర్వముపకృతి జేసి నపురుషునకును ॥ గీ ॥ ఇట్టిబుద్ధినెనసియేరీతిపైదేహి । గానబడునొమెట్లుగానొనపు । తగునుమాకుహితముదలచెటి మీచేష్ట । గానజనుడుదీచిశదకువెసను ॥ గీ ॥ ఈతదుర్విసర్వభూతములకుమాన్యు । డానరనరులలోనను త్తముండు । రాఘవుండుపరపురందరుండాప్తుడు । భూరియశుడుమనకుపూజ్యుడెలమి ॥ క ॥ గావునమీరేదెల్పెటి । యీవనదుర్గస్థలములనేరులనెల్లన్ । గ్రామాంతరములనంతట । ధీవిక్రమసంపదుద్ధతిఁ వెతకదగున్ ॥ వ ॥ మరియు మీరలయ్యుదీచిదెస నింద్రప్రస్థ హస్తినాపుర ప్రదేశంబులను కురుకురుక్షేత్ర మ్లేచ్ఛపుళింద మద్రక శూరసేన కాంభోజ యవన శకపురంబులను బాహ్లీక ఋషిక పౌరవ కౌంకణ చీన పరమచీన కాపార దేశంబులను హిమవంతంబున లోధ్రపద్మక దేవదారువనమండంబుల వైదేహితోడ రావణునందందు వెదకుచుదొరకందగు ననంతరంబు దేవగంధర్వ సేవితంబైన సోమాశ్రమమునీతేరంబుని దానికావల కాలంబను పేరపర్వతంబు మహాసానుసంగతంబైయొప్పు నప్పృథ్వీధరంబున దరీపదపరీపతద్దరీపతినదంబుల గుహాగృహంబుల మహామహీమాభిరామమయగు రామపత్నినచ్చట నన్వేషింపుడది యతిక్రమించి

తేంమగర్భాంబుసు మహామహీధరంబుగలదు దానికావలనుత్తరోత్తరంబున శైలంబునాయోధరాశృంగి యుదరత్కాగలదు నక్షత్ర సభంబును పర్వతంబు పతగాశ్రయంబును వివిధవిహంగసంగత విశ్రుతవృక్ష విధానశితంబునై బరగు నక్కిరిశిరశ్శిఖరాగ్రవలయిత రంబుల రాజపుత్రీకోత తాకుమన స్వేషింపవలయు దానివ్వలనపర్వతనదీవ్రంతంబు నభలజంతుసంకీర్ణంబునై నల్లకిలసా రుదేవాజనంబులవోతవ్రసతూన్యారణ్యస్థలంబుగలదద్ధ్య ద్భుతకాంతారం బతిరయంబున దాటిజని పాంచాలరాణ్ణారంబునకై లాసశైలంబుదాటించి ప్రహృష్టహృదయులయ్యివరంబుకలిక్షాకిదననాంబును మనసా పరిభవ్యతంబును విశ్వకర్మనిర్మితం బైనకుబేరభవనంబుగలదందు నతిబహుళకమలోత్పలంబును హంసకారండవాకీర్ణంబు నచ్చరోజనసేవితంబైన మానసరు బతనకోవరంబు గలదచ్చోటనభిలభూత నమస్కృతుండును పరమశ్రీమంతుండును రాజరాజనగయందు యక్షులతో డనెప్పుడుఁ గ్రీడింపుచుండు నందునిందునిభంబులైన గిరులగుహలనందందు రావణుండునిభోదరాచకుండగు నన్వేషింపదగుననంత కాలంతపర్వతంబుదాటించిదుర్గమంబునుదుష్ప్రవేశంబును శిఖరశిఖరనిర్మితంబైనదానిశిలంబు మీరలప్రయత్నులై ప్రవే శింపవగునందు మహామహేంద్ర సంపన్నులును పూర్వాంతనిర్ణ్రప్రఖ్యాతులును మరుద్గణసమభ్యర్చితులగు మహాత్ముల గలరే తద్గిరిగుహాకృహామహోన్నత శిఖరకంధర పాదప్రాంతంబుల నందందు నందకింబి యెందియునట్లున కృతుంబును పరి త్యంతపర్వతంబును విహంగాశ్రయంబులగు నీలమానసమైలంబు లరయవలయు నట నమర యక్షనరుల్ఘోతకాంతంబులు సంచరించరందు మీరందరంతటనన్వేషింపదగు దాని కావలనైనాకనగంబందు స్వయంకృతముగుమయదానవమందిరంబుల రమ్యహిమకరకటస్థలంబుల కింపురుషకాంతాసుకాంతంబులు గలవచ్చటచ్చట నన్వేషింపుండని యెండియు నిట్లనియె ॥ గీ ॥ దా నికవలజనినదనరుదివ్యాశ్రమం । బచటనుండువతితపోభిరతుండు । వాలఖిల్యులంతవైఖానసులుసిద్ధు । లనెడుమునివరేణ్యులతి ముదమున ॥ గీ ॥ వందనీయ్యతాతపస్సిద్ధులతపోవ। ధూతకల్మషులువినీతవృత్తి । మీరుచేరివారిచేదిక్ప్రవృత్తి । త్రాంతమూ ల్లమెల్లదగుసుచెలియు ॥ గీ ॥ అందుపొందామరల చేతనంబడుగను । దతులులనుగూడికదునమ్మదముఘనించు । తరుణరవి తుల్యహంసవితతులచేత । నలరోకకోలంతుమై భాసుసాంబవ్యయమున ॥ ఉ ॥ ఆసరనీతటంబునవిహారమొనర్చుచుండు నెప్పుడు । త్రిసహితంబుగాధనదుసింధురముజ్వలరాజమైభతో । ల్లాసముసార్వభౌమశుభలక్షణనామకమంతనట్టినై । లాసమతిక్రమించినవిలక్షణమైతగుతత్ప్రదేశముల్ ॥ సీ ॥ రవిచంద్రతారాదిరహితమంభోవాహానాన్యంబనాదినైనజా దనాళ్ళు । సుప్పరింపుటోప్పటనుష్టాంతరుచులచేతతెప్రకాశించునప్పుడు జేత । కల్పునైస్వయంప్రభాకలితములైఘనతపసిద్ధులైవి శ్రాంతిపొందుచున్న । బ్రహ్మర్షివరులచేపర్వతంబదిమించియుననతోనైలోదమునెరితటను । తదుభయలేటంబులను పేరుతేటు లచేయు । నపరతీరంబుమరిత్రునరాగమనము । నొందజేయుసిద్ధులనుత్తరకురు । భూములకటలకృతపుణ్యనామకములు ॥ క ॥ వరమై యూర్యేంద్రమణి । సురుచిరపత్రములకోహపుబదలక్ష్మో । త్కలకములకొలంతులభ్యం । శిరులైనగోలకోలది చెలువలరునదుల్ ॥ క ॥ అంవలరుజలాశయములు । ఫెంబామరలనప్రభాకృశద్యుతిచెం । పొందుభువనంతనూనైతగు। చందోవలవనంబులనుని శేషసూర్యాభీ ॥ క ॥ దళములునవహలుకం । దళములుకింజల్కములుగ్రుత ప్రసూనవనోళ్ళ । ల్వలములనుచిత్రపిర్లా । త్పలవనములశాధరరిత్రిదశకల్లదలకే ॥ గీ ॥ నిమ్నగలనభూమనుముల చేసరువిమాన । నా త్రికమ్మల చేసపానదివ్య । జాతరూపమ్ములన్నాత్మజాతరూప । విశ్రుతప్రీనాశ్వతంబుతై వెలయుచుండు ॥ సీ ॥ ఆఫలపుష్పములు బలియాంచిత్రరీతులు యుస్వహమయంబులై దాసిభలకు । నై లబర్యములందునిరుంచియ్యుక్షములగ్ని తుల్యప్రశాఖాన్వితము లు । నిత్యపల్లవకుసుమ్మసనిబిడమ్ములుల్ల సద్విహగాన్వితంబులై దివ్యగంధ । ఘనరసాస్వాదసర్వాభీష్టఫలంబులోగొల్లలుగా

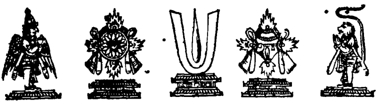
సంగుచునచటనుం । [illegible] నానావిధ [illegible] । [illegible] నీళ్ళురుములతుచు । [illegible] (సీ) [illegible] రంబులువిచిత్రమణులవిక్య । [illegible] ల్యంబులమహ [illegible] విచిత్ర [illegible] । [illegible] పాదపంబులు [illegible] । [illegible] షిగ్రీడింత్రుచుండుకరండుు ॥ గీ ॥ [illegible] । [illegible] నోహరప్రక [illegible] ॥ గీ ॥ [illegible] డండుతు [illegible] । [illegible] । ప్రత్యాహ [illegible] ॥ గీ ॥ [illegible] దచినయ [illegible] । [illegible] । సోమనామక [illegible] । [illegible] ద్భుత [illegible] ॥ గీ ॥ ఎవ్వరు [illegible] । [illegible] । [illegible] న్నయపర్వతంబు । గన్గొ [illegible] ॥ గీ ॥ [illegible] । [illegible] నెండగా [illegible] । [illegible] । [illegible] ॥ వ ॥ [illegible] కుండ౦బు [illegible] పరివృ [illegible] టజీ రతరంబుగాదల్ల సోమనామకశైలంబు సురలకైన నెంద శక్యంబుగాదు గానదానిగనొనిమరలిరండింతే పర్యతంబువానరుల కరుగ శక్యంబవ్వలన భాస్కరంబమర్యాదంబెముబని యెరుంగ జెవ్వినా చేత చెల్పంబడియె నేతత్సమస్తప్రదేశంబులువెతకి తదన్యస్థలంబులు మీస్వబుద్ధిచేబరికించిగాంచుండంత దశరథాత్మజునకు మీవలానచిన సమనః ప్రియంబు నాకునత్యంతమిష్టంబగునై దేవీదర్శన కార్యంబునక్ బ్రత్యుపకృతియొనచినట్లగునని లానలజవ శౌర్యవంతులగు నోప్లవంగవరులా రాయిని వెండియు నిట్లనియె ॥ గీ ॥ అంతనా చేత పూజితులఖిలసద్గు । ణాన్వితులుబంధుయుతులుకృతార్థులర్వి । తమితశాత్రవులై సర్వజనుల కాత్మ । లగుచుచరియింపగలరరణ్యచరులార ॥ వ ॥ అనియివ్విధంబునక్ దినకరపుత్రుండు పుడమిపుత్రిన న్వేషింపం ప్లవంగపుంగవులక్ బనుపుచుక్ బలికెనన్నది త్రిచత్వారింశసర్గంబు*********************

ఉ ॥ సారసవాసినీవదనసారసషట్పదసాంద్రచంద్రికా । సారసముజ్జ్వలస్మితరసారసదన్మధురాధరాసుధా । సారసదబ్జహంసఘనసారసతీవరహారపారకా । సారసదృగ్య్యశామకుటసారసనాదిమదివ్యభూషణా* వృత్యనుప్రాసకందము ॥ రఘుధిపరఘుంతర । వితోభకరరక్షత్ప్రవిదశదస్పృక్సం । ధుతిత భువనభరస్పృహ । ర్యాత్మ్యారక్షితసురేశ్వరశ్రితపతా ॥ మాలిని ॥ చరణజనితగంగాశ్యామలశ్రీయుగంగా । స్ఫురితశుభతరంగాభూరిపుణ్యాంతరంగా । దురితచయవిభంగా దూరితద్వేషిసంగా । సరసలసదపాంగాసారసశ్యామసంగా*********************

గద్య ॥ ఇది, శ్రీమల్లక్ష్మీపుర ప్రసన్న వేంకటేశ్వరకరుణాకలిత చతుర్విధకవితానిర్వాహక శ్రీమధురబాల ల శ్రీనివాసమునివర కృపాకటాక్షలబ్ధ విద్వత్కవికుంజరబిరుదాంకిత శ్రీమద్గద్వాల సోమభూమిపాలకాస్థాన భూషాయమాన శ్రీమత్కాశ్యపసముద్రవంశ పయఃపారావార రాకాశశాంక శ్రీమత్కౌండిన్యగోత్రోద్భవ శ్రీ శ్రీనివాసాంబా గర్భశుక్తిముక్తాయమాన శ్రీమత్కృష్ణమాచార్య పుత్రాప్పలాచార్య ప్రణీతంబైన శ్రీమదాంధ్రరామాయణకావ్యంబునందు యథాశ్లోకతాత్పర్యంబుగా తెనుంగించిన కిష్కింధాకాండంబునందు వర్షాసమయదర్శనంబును శరత్కాలవర్ణనంబును రాఘవుండు సుగ్రీవుండు కిష్కింధానగరంబున గామపరతంత్రుండై క్రీడించుచు నిర్వ్యాపారుండాయెనని లక్ష్మణునిఁ బంపుటయు నతడత్యంతకోపంబున శరచాపహస్తుండై కిష్కింధానగరంబు చేరంజనుటయు పవనతనయుండవ్వార్తను సుగ్రీవుని కెఱుంగఁజెప్పుటయు నతఁడతిభీతుండై తారనంపించిన యాసతీమణి యతనికోపంబు శాంతినొంద సాంత్వనోక్తులఁబలుకుటయు లక్ష్మణసుగ్రీవయోగంబును సుగ్రీవుండు సకలవానరవీర సేనాహ్వానంబునకు చారులఁ బంపుటయు వానరసైన్యాగమనంబును సుగ్రీవుండు సకలవానర వీర సైన్యసమేతుండై లక్ష్మణునితోడ నాందోళికారోహణంబొనర్చి శ్రీరామ సన్నిధానంబునకు చేరఁజనుటయు సుగ్రీవుండు రాఘవానుమతంబున సీతాన్వేషణనిమిత్తంబు ప్రాచ్యాదిదిక్కులకు వానరయూధపతులకు తత్తద్దేశవ్యవస్థ తెఱుంగఁబల్కి పంపెననుకథలుంగల్గినది ద్వితీయాశ్వాసము*************************

సంపూర్ణము.

శ్రీరస్తు

శ్రీ కేశవపరబ్రహ్మణే నమః

యథాశ్లోక తాత్పర్య రామాయణకిష్కింధాకాండంబునందు తృతీయాశ్వాసము ప్రారంభము

శ్రీమద్గజవ్యాళాధిప । శ్రీమత్కలితాంబుజాతకరకరలీలా । కోమలమంజులభ్రూతిలకా । గీ. మద్విదుతోస్మ భావలోకన
శీలా । అవధరింపుము వ్యాలీకథవిన్నవించెదా । వ. సకలవరీము ఖేంద్రు దంటోరసము ర్వినివ్రత్యుదత్తనా । తదుపరితమ
స్పొత్తవలముతత్వ మునాత్మాదనమ్ము పావని । ప్రకటపరాక్రమప్రభురబాహుబలాఢ్యు నికార్యధారమ । య్యకలుషచ
ర్యశైనిడిపురూపాళికైగనిష్కళ నిట్టులనె । సీ. హరివీరజాశరేదవనియంధైన నేనంతరితుంబునైన వోయ్య ము । నీమనైన
సుర్యాధామమంధులకైననంబుధులంధైననగ్ని నైన । భవదీయ్య గమనసంపదకు భంగము గల్గదు రామానుకమ చూలారగా
దియుతేజ । లబ్ధిసత్వ పాదపాద్య స్వితరులైన యెల్ల లోకములనీకే కుకగలవు । లలితగతివేగ తేజో బలానుభవముల । లం
ప్రికైనయాముహిత దాతలముననంతు । నీకు సాటి చెప్పదగు వానవెరకలని । నీతపూర్వపింతునట్లప్రపేయ వలయు । గీ. దేశ
కాలానువృత్తిబుద్ధియుబలంబు । తెలియుచున్న దిరీయంతు విక్రమంబు । మరియు నీతియు మోహనామంచేసక్య । శాస్త్ర
తత్త్వజ్ఞునవనే వరదకేణ్య । క. అనవిని హనుమంతునితో । యినతనయుడు కార్యభారమెల్ల నిడి యెనని । య్యా నతుండు నకా
ర్యసాధకు । తనిమతిదియొంచె తెలసియూరాఘవుడప । సీ. అన్నియథలముల నియ్య నిలాత్మజునిపై కపిరాజు నిశ్చిత కా
ర్యదయ్యె । కార్యసాధకమంచు కవునిశ్చి తార్థుడయ్యె సహనూమంతుడియ్య నఘుడిట్లు । పరిచి తార్థండాట పరిగ్ర
హితుంత య్యె కావునవీత దెక్క తిజనిన । నదు కార్యమున్నిశ్చ యమ్ముగనన్ను దద్వ్యవసాయపరుని యాప్త వగవరుని । క
ల్గానిమ్ము తాధర్మ పరిత రాఘవుడు కమప్ర । హృష్టనిర్మలచిత్తుడై యుత్సినతని కంతులీయ్యకమున్ను సామాంకరుచిర । మాన
లేంద్రాత్మభవకథిక్షానముగను । గీ. ఇట్లని యెనంతులియ్య కంబిచ్చిరాము । డోహరి శ్రేష్ఠనిన్న వైదేహిగాంచు । నీ
యభిజ్ఞానముననత్త్వ మాపథమును । నుండివచ్చినవానిగాను తకకొనను । గీ. వీరనీవ్య వసాయం బవిక్రమంబు । సత్త్వసం
పన్నమిది లెంటువంత భాసు । సూనసందేశ సిద్ధిని మానిమాకు । చెల్పుచున్నట్లగన్న ది తెల్లముగను । క. అల్లవాన రవ
ర్యడియంగులీయ్య । కముగ్ర తాంజలియై పరిగ్రహించెనదియ । శిరమునంతిమ కొనివెలి కిచరణ ములకు । ప్రణిన్గుంత
తేజుడల్లనప్పమడమునను । వ. అనుపమ శౌర్యశాలియని ఆత్మజుడంత హరిప్రవరంబులో । ఘనతర సత్త్వ సంగతి నిగ
న్నవెలయుచుదేహనానక్షం । బనసుడుసంచయం బులుబోల్పుచునిర్మలమంతలందునా । తనత్తుహమైరిచందమున వర్తిలె

భాస్వరదివ్యదేహుడై ॥ చ ॥ హరివరవిక్రమాన్వితము [illegible] క్రమించితిగా । గరమునర [illegible] వక్ష
ఃస్థలమ్మభీ । కతనజిమ్మికమంబులనుగన్న ఘనాట్లఁ రాజపుత్రియా । [illegible] తన్న [illegible]
॥ వ ॥ ఇవ్విధంబున రాఘవ్యంగాంజనేయని తో మందలించినన్నాదిచతుష్ప [illegible] రించెన్న గాంబా [illegible]
॥ సీ ॥ ఈవిధంబునస్తవగేంద్రు [illegible] సరవరులకందరి [illegible] ॥ [illegible] నిశ్చ
లారయెద్దినేను । దెల్పితినది యెల్ల దెలియనన్నేషింపతగునన వారల [illegible] । [illegible] సనంబు గ్రథా [illegible] దంబునమది
[illegible] గిధరిత్రిమండలంబు । [illegible] । [illegible] । [illegible] తటన
గ్దనీ [illegible] । [illegible] ॥ క ॥ హరివీరులు [illegible] । దర [illegible] ంతున
య్య । [illegible] । హరిదిశగ చరకు [illegible] ॥ క ॥ [illegible] । [illegible]
[illegible] ముఖహరి [illegible] లతో । [illegible] సుతసం । [illegible] ॥ క ॥ [illegible]
[illegible] పాలితనుభీ । [illegible] వేగమునన్ । హరివీరకులవరాధీ । [illegible]
[illegible] ॥ గీ ॥ అం [illegible] కన్నెమ [illegible] । [illegible] । [illegible] హరిపురేం
ద్రు । [illegible] తసంతో [illegible] ॥ క ॥ ఈవిధమునన [illegible] । [illegible] । [illegible]
వేగ [illegible] । [illegible] ॥ ఉ ॥ రావణ [illegible]
[illegible] । [illegible] మొంది [illegible] । [illegible]
[illegible] । రావమ [illegible] ॥ సీ ॥ [illegible]
[illegible] । [illegible] తలమునగుండి [illegible] । [illegible]
[illegible] వేగధరాధగముల । [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible] । [illegible] జనంబులు [illegible] । [illegible]
[illegible] ॥ చ ॥ ధరణి [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible] మనస్సు [illegible] । హరికులరాజ [illegible] । [illegible]
[illegible] ధంబునను [illegible] ధానంబున [illegible] పరాక్రమం [illegible]
[illegible] ********************************
॥ క ॥ ఈ విధమునహరివీరులు । [illegible] నుండగను రామ [illegible] నను । గ్రీవుని [illegible] । [illegible]
[illegible] యథాక్రమంబునకపివీరులుతమతమదిశలకు [illegible] రామ [illegible] సుగ్రీవునా [illegible]
[illegible] ॥ క ॥ అనవ్రతునన్యు నవనయుడు । [illegible] రామ [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible] సర్వ [illegible] ॥ సీ ॥ ఎప్పుడింగ్రసుతుడు [illegible]
[illegible] । [illegible] । [illegible]
[illegible] నేను । [illegible] । [illegible]
[illegible] మున । [illegible] । [illegible] । [illegible]
[illegible] ॥ సీ ॥ [illegible] । [illegible]

[illegible] | [illegible] నగర్వి [illegible]
[illegible] హీనమైన | ప్లవగ రాజ్యంబు [illegible]పించి [illegible] మదమున్నను [illegible]
[illegible] | సుంటినచ్చో టసంతాపయు [illegible] | గీ | అంత్యవేన [illegible]
[illegible] | నన్నుయనిగౌరవంబున నతనివలన | [illegible]
[illegible] | క | [illegible] | [illegible] | నిలుకడలేక [illegible] | [illegible]
[illegible] | వ | అంతవ వాలి చేత నేసత్యంతమనబంధులతోడ [illegible] నదీన
[illegible] బుగానంత నతాలచక్రసంకాశం [illegible] సనంతరంబు [illegible]
[illegible] నానావిధానేకహానగనదీ సరోవరంబుల [illegible]
[illegible] లంబున ననవరత [illegible] నవ్వు [illegible] వార్తంబునవలోకించి యం[illegible]
[illegible] కుంభ [illegible] వనసంకులంబున చందనము [illegible] తంబైన దక్షిణ దిశ
[illegible] రంబులదిలోకింప [illegible] వ్యాపించి వివిధ [illegible] దేశంబుల [illegible] జనియ సప్త
[illegible] నాలోకించియు [illegible] తుండ [illegible] ఖరంబుల [illegible] కించి [illegible]
[illegible] తుండ [illegible] చుట్టినంతా | సీ | [illegible] మంతుడగు హనూమంఎదు
నా[illegible] నని [illegible] నాడు | స్మృతివచ్చె మోహాది [illegible] పుడు వాలికపిరాజు [illegible] ముని [illegible] | శత్రు
[illegible] నిత్యము | వని [illegible] సని [illegible] నమనకందు [illegible]
[illegible] | సుఖ [illegible] రంతై యుంత మోసుజనవర్య | [illegible] బుష్య మూక మాతి [illegible] కేంద్ర | [illegible] దుష్ట [illegible]
[illegible] | [illegible] నిశాభయమ్ము వలన | గీ | [illegible] ధంబున [illegible] వేంద్రకంటి | నవని మండల మెల్ల
[illegible] గను | [illegible] సంతరంబు [illegible] వాస | మొంది [illegible] సుత సహితో [illegible] వలన | వ | [illegible] ధంబున రా[illegible]
[illegible] రింకస్స [illegible] **
[illegible] | [illegible] మైకపి రాజు చే సమస్త దిక్కు సులకుని | యత్నమై వానరయూథాధిపతులట్లు సెప్ప నతం
[illegible] | [illegible] సరిత్తీరకుంజ [illegible] ప్రదేశముల [illegible] రంబుల శైలములను | [illegible] నదీ [illegible] మస్థలముల [illegible]
నంటి [illegible] ముల [illegible] | నలరనా [illegible] సుఖ [illegible] మాదులు తిరిగి | తన్న [illegible] రతను | జని [illegible]
[illegible] ముల [illegible] | [illegible] చేరి [illegible] | గీ | [illegible] హంబు మొవ [illegible] యహము | [illegible]
[illegible] వనచరు | లా [illegible] సమాప్త మై [illegible] చోనధిపులోడ | [illegible] రిని రాఘవుల [illegible] | గీ | [illegible]
[illegible] నుగుడు | [illegible] మంత్రయుక్త ముగ వేదకి | పూర్వ దిశనంపు [illegible] భూమితనయ |
[illegible] సుగ్రీవుడున్న యదకు | గీ | వెతకి యుత్తరదిశ [illegible] | [illegible] సైన్య సహితు | [illegible]
[illegible] | సూర్య నందనుడున్న ట్టిచోటికప్డు | క | వాస [illegible] డ వెతకియు | [illegible]
[illegible] | [illegible] సర్యమ | సూనుడు [illegible] న్న చోటికి వేగక | గీ | రాఘ[illegible] తోడ
[illegible] | [illegible] యున్న [illegible] | చేరి [illegible] | [illegible]
[illegible] | గీ | [illegible] వనములు [illegible] | జన [illegible] ముమొంది [illegible]

హూఁహోగర్వితవిరయుఁడు | వితతలతాసమున్నతమహోత్కుంభములొ విరులతుకగంబులు దివమభూముు | లెవ్వి రుమున్నే హించి నగశత్యంబులుగాఁగవి యెల్లవారోశవీకుఁ శేంద్ర | బావిరిమిసల్మరికి వాయుసుతుఁడు తార | నత్య సంపన్నుఁడును వంశసంభవుఁ డు | జవి యె నైయ్యే దనుందునోజనకపుత్రి | యూచికకునాపాహ మంతటఁదరయఁగంతు | వ | ఇవ్విధంబున వానరు లు రఘువీరునిచేతవిన్న విం చిరన్న ది సప్తచత్వారింశస్సర్గము. ****************************

| క | హనుమంతుఁడగచరేంద్రుఁడు | జనకాత్మజ గనుఁగొనుటకు సరసనిజహితసేనం | దనుజేశు వెల్వడఁ జెవె | వ్యాసగిరిశిఖరంబులం దుపరిసవెదింపన్ | చ | అతఁడతిదూరమయ్యె గచరాధిపులందరితోడఁ గూడి తా | ద్వితయుఁడు వింధ్య పాదములదఁర్యములఁ గ్గిరిగహ్వరంబులుం | దరఘనవప్ర తుమండములుఁగా రనముల్లాలతుల్యా దుగజాములో | వెదకి సనకేకరి తలుసుశే మరుతత్త్త దుచాంతభూముల న్ | క | అలవానరులందఱుది | క్కులనంతట వెదకుచునలఁ డోసుత మై | ధరినిజప కార్త్మ జనుఁగ | న్నా లనాలోకింపలేరైరి సుత విక్రములై | క | మూలములనేకవిధముల | గాలములం దిడుదినాము చరులు వెదకుచున్ | శైల ములపచ్చటచ్చట | నోరినిలిచిరంతనిర్ఝరతోయపానాతురులై | వ | మరియు వెచ్చటఁబోవఁగ నిరహితంబులు వృక్షంబులును వనసీజాతంబులంబురహితంబులైనతటినీతతులు గలవింధ్యకందరములఁ దోరకవంతుమహావృక్షమతంగజవ్యాఘ్రంబులు విహంగంబులును దక్షిణవనచరంబులుఁ జరింపవెచ్చోట తరువులోషధులు లతలుఁ బొదలు లేవియు దివాసుల్లన స్నిగ్ధవంబులు పంకజంబులు ప్రియత్వంబులుపరిమళభరితంబులు సుపద్మములరోలంబరహితంబులైన శైనతేవాద్రి దేశంబన్వేషణరంగంబు గాదనుమహాగహనసంవీతంబువిశాలంబునిర్జలంబునిర్జనంబునగుస్థలంబున్న తంబతిభయంక రంబతిరిక్తప్రదేశంబనఁగొనుచుస్తలకాద్భుతంబులైనయరణ్యంబులఁ బ్రవేశించి వెతకిబహుళవ్యాధావిధూతహృదయులై యన్యదేశ మతిదురాధర్షణమకుతోభ్యయులై ప్రవేశించికంతా | సీ | దనకానందొకతపోధను దుమహాభాగుఁడనన్న తహా దివహాపిశునియమ | శాలిదుర్జయుఁడమహాప్రకర్షార్తుఁడుకందునామక మానిఘనుఁడతడాగి | దరకపువాతుఁడుదశవర్షికుండగుబాలుడంత మొందినజీవితాంతశోక | మదిసహింపకలేకనత్యంతరుద్రుఁడై శపియించెనిట్టివనస్థానమెల్ల | న ది మొదల్లానిమ్మ గపక్షిహీనమైయు | గమ్యమైజొచ్చి చూడశక్యంబుగాక | తోఁపననిగాననేరికిఁ బోవరాని | యూవనాంతప్రదేశంబులరసిగొనుచు | చ | మరియుగిరిస్రవంతులసమాహితులైదరులఁ మహాత్ములా | హరివరులగ్గనందనహితావళిరుల్ మిథిలాత్మజం తదా | హరణమొనరించినట్టి దనుజాధము రావణునవ్వనస్థలాం | తరమునసైననారసితుండం బునగ నైచరైరియుత్తరిఁ | క | ఆ వానరులాగుల్మల | తావ్వ తమకువసనము జేరిదాగొనిరొకనిఁ | దేవారివిభయదకూడఁ | గాద్రి పసమాప్ప్రతిసిఖాద్రికత్మనివొమటకు | గీ | అచరమగుపర్వతమువలెవతిభయంక | రప్రవృత్తిఁబూనియున్న యూరజని చరుని | గనివనేచరులందరుఁ గడుపృథముగ | చేలములిగించికొనుచుసిల్ప్రిరిమొతటను | గీ | అట్లునిల్చి నహాకులనయ్యద్రిసముల | నమ్యసుకుడుఁబలాన్వి తుఁడప్పుడుఁ జూచి | జెందితిరిచానను నైతిపెడనుజవమున | ముష్టిబట్టినరో లెత్తిగుష్ట డగుచు | చ | వడిగనైదిచినవచ్చులవంతునియాదితిజన్ముఁవాలివు | త్రుఁడుమది రావణుండితడెతుగోనైనంతునెరింగిచా చి చే | నడచెనుత త్తలాహతికినాస్యమునన్ రుధిరంబుగ్రక్కుచున్ | బడెనిలఁ క్రిందుమీదెయనపర్వతమున్ బలెభూమిఁజత్త్రరిన్ | క | హతుఁడైనదంతనద్దరి | సుతుఁడు వ్వానరులు వెతకిజూచిరియాప | ర్వతకందరంబులన్నియు | జితకాములయ్యెశ్రమంబు జేసిపలుమరున్ | గీ | అరిగియన్యమతిభయంకరంబగుశైల | కందరస్థలమునకొందరందు | వెతకియున్నరసులుఁ జేసారఁ బెన్నులై | వాశిరోక్ష మంచికుజముక్రింద | వ | ఇవ్విధంబునవానరులందరుఁ వైదేహినివెతకివెతకియలసియున్న రసుమొకవృక్షముక్రిందగూర్చియుండిరన్నది అష్టచత్వారింశస్సర్గము. **************************

[illegible] తనస ప్రపనా [illegible] ... తనయుడైన [illegible] ... మొకము [illegible] ... ఉన్నారను [illegible]

[illegible]

[illegible]ంబులును [illegible] యట్టాసవంబులును మహోత్పలములైన [illegible]ంబులును [illegible]
[illegible]ంబులును [illegible] గడుపరిశుద్ధములైన [illegible]ంబులను మహిత రసము
[illegible] మధు పానంబులును మహోత్పలాద్భుత [illegible]ం బరకంబు [illegible]జంబులన చొప్పటనప్పటప్ప టనిండుకొనింప [illegible]
[illegible]నక రాసులంగనుం గొనుచునంతా ॥ క ॥ అందంతట [illegible] ॥ సుందరప్రభ
[illegible] ॥ యంతసుమాస్త [illegible]నవథగళథయుతై ॥ ఉ ॥ నైజరుచిన్నా [illegible]
[illegible] ॥ [illegible] మయమంగమవత్యులోహారవిష్ట
[illegible] ॥ ఉ ॥ [illegible] కాంజలి రౌప్యవిన రౌరా [illegible]
[illegible] ॥ సం
[illegible] ॥ వ ॥ ఇట్లు వ్యర్థంబునవమానముంతుండ [illegible] నన్నదిప్యంచాశస్స
[illegible] **

॥ చ ॥ అనిమణి [illegible] పవనాత్మజుడప్పు టనాసత్తిన్నుగా ॥ [illegible] సుశీలమహోమ హేమాన్విత [illegible]
[illegible] సిద్ధాంతకారుడా ॥ [illegible] కడుతుస్పృహ్యస్ ॥ గీ ॥
[illegible] ॥ [illegible] ॥ [illegible] ॥ భ్రాంతినెదను
[illegible] ॥ సీ ॥ జాతరూపమయంబులీశ [illegible] ప్రభాసుకమ్ము ॥ [illegible]
[illegible] ॥ నవ్యకాంచనవి [illegible] కల్పితఘనగ [illegible]
[illegible] ॥ రత్ననిర్మిత [illegible] ॥ [illegible] ॥ విమలజల
[illegible] ॥ [illegible] ॥ [illegible]
[illegible] ॥ [illegible]ంచదర్శితం ॥ [illegible] తెల్లముగా
[illegible] ॥ క ॥ అనిష్ఠురి [illegible] ॥ హనుమంతుడపుడు [illegible] ॥ [illegible] ॥ [illegible]
[illegible] ॥ సీ ॥ కలదు [illegible] ॥ మున్ను
[illegible] ॥ [illegible] ॥ [illegible]
[illegible] ॥ [illegible] ॥ [illegible]సహస్రమ్ము [illegible] ॥ బహు
[illegible] ॥ చిత్రని [illegible] ॥ [illegible] వలన ॥ గీ ॥
[illegible] ॥ [illegible] ॥ [illegible] ॥ [illegible]
[illegible] ॥ గీ ॥ హేమమయ [illegible] ॥ [illegible]
[illegible] ॥ [illegible] ॥ గీ ॥ [illegible] హేమ [illegible]
[illegible] ॥ [illegible] ॥ [illegible] మరియు
॥ గీ ॥ [illegible] ॥ [illegible] ॥ హేమ [illegible] ॥
[illegible] ॥ గీ ॥ [illegible] ॥ హేమ [illegible] ॥
[illegible] ॥ [illegible] నిరంతరంబు ॥ గీ ॥ [illegible]

[illegible] । [illegible] । [illegible] । [illegible] ॥ ౧ ॥ [illegible]
[illegible] భాగ్యములైన । [illegible] । [illegible] । [illegible]
[illegible] । వ । [illegible] నియమ [illegible] ********
॥ ౧ ॥ అ [illegible] । [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible] ॥ ౧ ॥ [illegible] । [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible] ॥ ౧ ॥ [illegible]
నా మంతు [illegible] । [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible] కుమారు [illegible] రావనంబు [illegible]
[illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible] । [illegible] ॥ [illegible]
[illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible] దరమీద [illegible] యెల్ల । [illegible]
[illegible] । [illegible] । వదనుల [illegible] । [illegible]
బుముట్టలేక ॥ క ॥ చలియింపజేయు [illegible] । [illegible] । [illegible] । [illegible]
[illegible] ॥ ఉ ॥ [illegible] మంబులగా । [illegible]
[illegible] । [illegible] । [illegible]
[illegible] ॥ గీ ॥ స్వామి కార్య [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible] । [illegible] ప్రవేశించితిమిది ॥ సీ ॥ [illegible]
[illegible] । [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible] కారణమున [illegible] । [illegible] । [illegible]
త । [illegible] ॥ క ॥ [illegible] । [illegible] । భా
[illegible] । [illegible] ॥ గీ ॥ [illegible]
[illegible] । ధర్మ [illegible] । [illegible] ॥ వ ॥ [illegible]
[illegible] ********
॥ గీ ॥ ధర్మ [illegible] । [illegible] ప్రదంబు । [illegible]
[illegible] ॥ సీ ॥ [illegible] ధర్మ [illegible] । [illegible]
సమయ [illegible] । [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible]

మిన్ను లనుద్ధరింప । [illegible] మహోన్నతముగనార్యు । [illegible] ॥ సీ ॥ అనిమొన్ని
[illegible] కాపని [illegible] । తెలియ [illegible] ఇనవాయుజీవంబు తోనివత [illegible]
క్షరమని । అయనసుపతునియమా [illegible] భావంబునకట్టికలు । నందరినిబ్బిలాభ్య౦తరంబుననుండి [illegible]
[illegible] । మహాసమాహేశపతులార మానసుకొనుడు । [illegible] నందరనిదియాలి [illegible] । గనిని [illegible]
[illegible] కష్యంబుగాద । సంగసుప్పాం [illegible] తత్త్వవంగవరులు ॥ గీ ॥ అంతనవ్వానరులు [illegible] అయ్యె । నంద
[illegible] । గలకరంబులనతి [illegible] । కడుముదంబుననిగ [illegible] ॥ గీ ॥ హ
స్త [illegible] అయిన । వానరోత్తములరెల్లా గవనితచేత । నిమిషమాత్రంబవధి [illegible] । సేయబడి
రత్న [illegible] ॥ గీ ॥ ధర్మచారిణి చారిసుందరిని [illegible] । నుండియతిశీఘ్రగతి చేతనుద్ధరించి । [illegible] మము
నుంచె [illegible] । [illegible] మతోనిట్లుపల్కె ॥ మ ॥ ఇది [illegible] సముద్రతంబులిం [illegible]
[illegible] । ఇదిగో [illegible] గనుండి [illegible] పాయగా । నిదిగో సాగరముక్ మ [illegible]
స । సదనంబో కపులార [illegible] ॥ మ ॥ [illegible] నరులంత [illegible] మదంచన్ని నపాలీన
[illegible] । వనజం [illegible] హాసం । ఘనతత్వ [illegible] ధ్వని
[illegible] పారంబైనయంభోనిధిక్ ॥ గీ ॥ సమయమయ్యెడి రాజ [illegible] । [illegible] మాస
మది [illegible] । చేత [illegible] దుర్గసీమ [illegible] । [illegible] అతిక్రమించె ॥ గీ ॥ అభ్రమునంబ్రుప్పి
[illegible] వింధ్య । పర్వతప్రాంత శైలంబు [illegible] । [illegible] ధైర్యంబు [illegible] ప్లవగవరులు । చింతచిత్తంబులో [illegible]
[illegible] ॥ క ॥ అతిసుమధురనతలతా । [illegible] సంతసంజాతనగ । [illegible] యశం । [illegible]
సులైరి [illegible] ॥ సీ ॥ కపివరేణ్యు [illegible] బుధి [illegible] మార్గశీర్షమునను । [illegible]
[illegible] మనమునదనియది మాఘమాసంబువచ్చె ॥
[illegible] । నలవనే [illegible] దేశకాలా
[illegible] । [illegible] చింతానుధావములను । [illegible] ॥ శా ॥ అంగన్నీవక
[illegible] సింహమహాభా । [illegible] యువరాజయ్యంగదుండాదర । [illegible]
[illegible] కలక్ । [illegible] దుష్క్రియక్ ॥ వ ॥ కపివరులా రాక
పిరాజ [illegible] మనక [illegible] క్రమించె నది మ
[illegible] యుడిచి రాత్రమ్ము లకిద
[illegible] సంబున [illegible]
నందరు [illegible] మంతమరియునాశని చేతనవనీసు [illegible] మ
[illegible] మాసమంపింప [illegible] కాక రావణవధార్థమై [illegible] మాసముసదిపింపినక్
[illegible] దశరథసుతుడు
[illegible] సంఖ్యా [illegible]
మయవిస్తరణంబు [illegible] సమ [illegible]

[illegible] రతులంసద్భు [illegible] విక్రముండన [illegible] నవిన్నను [illegible] లివచ్చితిరివ్వ దక్పుత కార్యంబైనమనకుమ్మ [illegible] సంభవించు [illegible] రాజ ప్రసంగంబు [illegible] సుధసుఖ సంతస [illegible] సుగ్రీవకృత కార్యంబు విక్రమించి [illegible] మనకందరికిం [illegible] సంయుక్తంబు ప్రభాకర కుమారుండు ప్రకృతి [illegible] రాజభావర్య [illegible] నేర్పు [illegible] దరనిదియుసుం [illegible] సీతయున్న తెరంగెరుంగని [illegible] పాపమునం [illegible] గలదు [illegible] నవ [illegible] నిఖ దుష్ట [illegible] మనలనందరందరు [illegible] నరూపుమయిన [illegible] సంబుకన్న మన్నరింపుమ్మ [illegible] ప్రీతి సేయువారా [illegible] సంహరించునని యంటి కేనియు [illegible] రాజ్యంబున [illegible] మఖ [illegible] విక్రమంబు గలనన్ను [illegible] నచింతచింపగలడు మద్ధ్య [illegible] సనదశ [illegible] సంబు [illegible] శింపజేయుట [illegible] కార్యమ్ము [illegible] సాగర [illegible] ననే [illegible] వేశనంబు గావించి [illegible] రాజయున [illegible] కుమారుం [illegible] వాక్యంబులగపి [illegible] [illegible] సంకరణంబుగా [illegible] ॥ సీ ॥ ప్రకృతి [illegible] దుభానుకుమారుండు రామానురక్తుండు [illegible] ॥ [illegible] నలనాహిత [illegible] సమ్మతి [illegible] ॥ జంపింపగల [illegible] సంకలించక [illegible] యత్త [illegible] ॥ ఇమనంబుయుక్తంబు [illegible] మెరింగిపోవగలడు ॥ గాసిచో నందరము [illegible] ॥ గలమను [illegible] విధము [illegible] ॥ కపుల వాక్యంబులాలించి [illegible] ॥ [illegible] వారితో [illegible] ॥ మ ॥ వెతచే [illegible] నందమంకరమూ సంకేశించిరి [illegible] ॥ [illegible] నిదియగమ్యం [illegible] ॥ [illegible] సంచ్ఛన్న మహారవ్వ [illegible] సామ్య [illegible] ॥ క్రతు [illegible] హరీంద్ర [illegible] ప్రాప్తిలే [illegible] ॥ ౧ ॥ ఆగవిసిన వారశ [illegible] లందరసిరి ॥ యంగదుడు [illegible] ॥ [illegible] ॥ [illegible] ॥ వ ॥ [illegible] వానరవరులందర [illegible] బుపచించిరన్న [illegible] పంచాశస్సర్గము

****

॥ గీ ॥ [illegible] విస్తార [illegible] ॥ [illegible] ॥ [illegible] రాజ్యంబటన్ను ॥ [illegible] సంగటననకు చిత్తమునవ్వదు ॥ సీ ॥ [illegible] జ్ఞాన [illegible] ధారణం బులూహాయునపోహ ॥ [illegible] నను [illegible] ధీగుణములు [illegible] బంధుబలము ॥ అనుపత [illegible] సంశయ [illegible] దేశకాలజ్ఞత [illegible] విజ్ఞాని [illegible] సంబు [illegible] తజ్ఞతయును ॥ [illegible] సంభావి [illegible] తయును ॥ మరియు [illegible] మంత్రతయును ॥ దనరమ [illegible] జనులందు ॥ దగిన [illegible] గుణములు ॥ క ॥ కలవాఁ డంగదుఁడు మహా ॥ బలవిక్రమవినయనయవిభావంతుఁడు [illegible] ॥ [illegible] సభుఁడు [illegible] ॥ సీ ॥ [illegible] విక్రమబల తేజముల చేత [illegible] ॥ [illegible] వృద్ధిఁబొందుచున్న [illegible] ॥ బుద్ధిచే [illegible] ॥ [illegible] వాక్య [illegible] ॥ [illegible] కార్య [illegible] ॥ [illegible] శాస్త్ర [illegible] ॥ సంగదుని [illegible] ॥ [illegible]

మరచె ॥ గీ ॥ అస్మదీతిసూరిచతురుపాయములలోన । మొదటవదియట్టినీవహించుచుసుదతుర । వాక్యసంపదచేతన వాక్య
నములు । భేదమొందించె నందరకు సాదరమున ॥ గీ ॥ అందరవాక్యసరులు భేదమందియున్న । నంగదాసుమంత్రులంగదుమనలి
దుచారు । గంబులుపాయమో పాన్వితంబులయిన । బహుళ వాక్యంబులనుభయపడకనవచ్చ ॥ సీ ॥ తారేయసీత్పనీతం
తికన్నసమర్థతేరుచవిప్లుటనత్య ముప్లవంగ । రాజ్యమునందుభారముద్ర ధంబుగదాల్పకలవీనజనమునివర్ణనజస్ర । మ
స్త్రకహృతయులుకారుబుతియజ్ఞాపనమునహింపరుశక్త్రములసుతుల । నతవానినీవెంటనేతెంచరిదియుసీకనిచెడకదెగి
యుద్రొత్యతమునగను । రెట్టునిన్నుమవరించరీనుబాణాత్ర । తీనలుండుగవి శ్రేష్ఠుతిట్టిబాంబ । దంతునట్లసైధవదనుపతే
సంబో । నవచేసునవినయుబానరవరేణ్య ॥ గీ ॥ అట్టియూవానర శ్రేష్ఠులందరింక । సామదానాదిగుణములశాసనముల ।
నిగ్రహమునిబానిహారింపనీకశక్య । లారవికుమారునకునైననలవిగాదు ॥ సీ ॥ బలియునకుంనుకుబాలుని తోడవిరోధపతిని
ల్చటయునన్నుబాలుకరిల । తనసుతేరుమొరకుదాకొనుచుమబాలుంచట్లనికునితోడచవిరోధించగాదు । మేలువారిగారిని
విదరకుకంబిచ్చకలచెకవీరుతుబిలమివిముక । లక్ష్మణాబాణధాకలపరంపర లతుడుండిం కొంచముతాగ్య మునునుచు మునుని
కూర్చిపడినశతమఖుడుత్రేశి । యుంతుకయోనచో కనగంబిచ్చుచురామ । సోదకుడునిద్రహిందక స్తోమములను । పటు
కవినిహ్వంతువిదిప్రభటముగగల ॥ గీ ॥ ఇంకొకగనరుడ్రయెముకొటిమాతనికట్టి । యశనివజ్రసమానంబులకు । లకుని । తేకం
బులునునిశితభీమబాణ । ములుగలవనేకముఖాహికిబలవరేశ్య ॥ గీ ॥ ఎవడునీవవిరోధించియూబిలమున । జేసెనవబూ
పొత్తమోపవేశనంబు । హరులవృతునిశ్చ యుంచినిన్నందరింతు । విడచిపోగలగవివార్య విఫలశౌర్య ॥ గీ ॥ దలప్రతకని
శ్యముదృప్తశాలరసైద । భయపడుచునతుధాతు లైస్లపతులట్ట । భేకముపకన్న నస్యంభేదమూని । జేనిశిముఖితం
న్న పేక్షించగలరు ॥ గీ ॥ అట్టిలీనహితాధులైనట్టిమిత్ర । బంధుస్వంచేరహితుడవైస్పందమాన । మహోత్కమముకన్నవర
బాల్యనై భృశమ్ము । భయము బొందెదవగవరప్రవరవీర ॥ గీ ॥ పరమురాసదము లుబేగభావుకమున । కార్యకరహింప
కముబురాఘవునిలత్కు । ఋనిశరంబులుదొడరినిన్నెక్కనాటి । క్రైవక్యంపకవిడుచునేయగవ రేంద్ర ॥ సీ ॥ మాతోడబోయినిసు
నిచలెచెంతచేరినిల్చి ననిన్నసూరసూను । దానపూర్విగరాజ్య మంకునిల్పి సకంకువిగంధ్రిడినీకునప్రీతి రాము । పతిద్ర
వ ప్రతుడునత్య ప్రతిజ్ఞుడుధర్మ కాంతిసదాచారశలితుడంత । నవిగాకసీతల్లికన్య ంత్రప్రియకాముడనుటచేజీవితముతేనికీవ । న
న్య దపురాపుసత్వ్యంతవగుటనిన్ను । దృంగసోగనాటికైనదలంపడపడు । గావునన్నధాత్రమంచింతుగాంచతగకు । సో
డ మంగదగ్రమ్మరంబుగ ముచేర ॥ వ ॥ ఇవ్విధంబునవానరులంకరంగదునితోనాడిరన్నదిచతుఃసంభాశస్సర్గంబు ***
॥ గీ ॥ అను తహపనుమంతు దాతినంగదుండు । జనితవిశ్వాసమునధర్మసంహితంబు । ఘనతరస్వామిసత్కారకలితమై
న । యతనివాక్యంబువినివాక్య మనియెనిట్లు ॥ వ ॥ సహిరకున్మారాసర్వప్రకారంబులసుగ్రీవనియందుస్థైర్యధైర్య శౌచ్య
శౌచంబునాన్పశంస్యంబాజవంబులన్వే షించినగపడవదియెటు వలెనంటివేనివివరించెదగనె వ్వారలు కర్మశాస్త్రవిధిశీ
లనంబునకొలగియసంబరముబ్రతికియున్న జ్యేష్ఠభ్రాతృభార్యనుపరిగ్రహించిపరిభూతుండయ్యెనయ్యనసూనుం డివ్విధంబు
సధర్మజ్ఞుడగునదియునుంగాకనరాతితోడనాహవంబునకభిముఖుండైన యన్న చేతనన్నా యూబిలద్వారంబునసేవ్యసలుప
చేనులోనంప్రవేశించెదన నియమజ్ఞాతుడైనయ సుకాత్మునిచేనద్గుహాగ్ర హద్వారనిరోధ నంబొనర్పం బడెమఱియును
యునదంగాకకృతోపకారుడైసత్యంబువలనతేజి ॥ నరఘుకులవిపులయశోభిరాముడైన రాముదెవ్వనిచేతిస్త్రతుండయ్యెన
య్యగణశేంద్రునియుపకృతిదెవ్వదుష్కరంబునైన్వనిచేనధర్మ భయంబువలన గాకలక్ష్మణాభయంబువలనసైతహింపాగ

[illegible] కొరకు మనసు [illegible] మరణంబు [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] నిశ్చయంబు
[illegible] [illegible] చంచలచిత్తుండగు [illegible] [illegible] నియంత [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] లోకంబున [illegible] రాజ్యంబున [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] రాఘవుం [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] నాథుని [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] సుగ్రీవుండు రాజ్యంబు [illegible] [illegible] [illegible] దంతనఖంబులనన్ను [illegible]
పంజేయు [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ప్రాయోపవేశంబు [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] నిజగృ
హంబులకు జనుండు [illegible] [illegible] రాపురంబునకు [illegible] [illegible] ప్రాయోపవేశంబు చేసెదనింక నాకు
మరణంబే మంగళంబగు నని వారదన [illegible] [illegible] బలవంతులైన రాఘవులకు [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
లంబు సెప్పం [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] మగుసుం [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
ప్రకృతిచే ప్రియపుత్రయ [illegible] [illegible] దష్టవని [illegible] [illegible] మృతినొందిన [illegible] [illegible] జీవితంబు [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] యని [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] నందనం [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] నుత్తరా [illegible] ము
ఖంబుగా [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] యుపవిష్టుండయ్యె [illegible] ‖ మ ‖ ప్రచుర [illegible] [illegible] [illegible] ప్రా
యోపవేశంబొన ‖ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
సుగ్రీవ [illegible] ‖ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ‖ సీ ‖ [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ‖ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ‖ [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ‖ ప్రాఙ్ముఖులై [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ‖
[illegible] [illegible] [illegible] రాఘవేంద్ర [illegible] ‖ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] వధయును [illegible] [illegible] [illegible] ‖
[illegible] [illegible] [illegible] ‖ ఉ ‖ రామునికోపము [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ‖ వేమరు [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ‖ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ‖ [illegible] [illegible]
ములచే [illegible] [illegible] ‖ వ ‖ ఇవ్విధంబున [illegible] ఘోషంబుల [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] పంచాశత్సర్గము **

‖ గీ ‖ [illegible] [illegible] ప్రాయోపవిష్టులగుచు ‖ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] సంపాతియనెడు గృ

(*) సంపాతియనెడు గృధ్రపతి ప్రాయోపవిష్టులగు వానరులకడకుం జేరవచ్చుట (*)

ధ్ర ‖ [illegible] [illegible] [illegible] ‖ చ ‖ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ‖ [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] వింధ్యకందర ‖ స్థలమునుండి [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] వాక్యముల్ ‖ గీ ‖ దైవమిలన [illegible] [illegible] మనుష్య ‖ [illegible] [illegible] [illegible] ‖ నా
[illegible] [illegible] [illegible] ‖ [illegible] [illegible] [illegible] ‖ గీ ‖ [illegible] [illegible] ‖ [illegible] నే
[illegible] [illegible] ‖ [illegible] [illegible] [illegible] ‖ [illegible] [illegible] [illegible] ‖ క ‖ [illegible] [illegible]
[illegible] ‖ [illegible] [illegible] [illegible] ‖ [illegible] [illegible] ‖ హనుమంతుని [illegible] [illegible] ‖ సీ ‖
[illegible] [illegible] ప్రాయోపవేశంబు [illegible] [illegible] [illegible] ‖ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] | [illegible] తరింపలేరు [illegible] | [illegible]
[illegible] మునుయున్న [illegible] | [illegible] ప్రియం బాచరింప | దలచిన [illegible] | [illegible]
[illegible] | వృత్తిమంత్ర [illegible] విరిగిద || గీ || [illegible] గతంబు | అయిన [illegible]
[illegible] | [illegible] | [illegible] || గీ || [illegible]
[illegible] | [illegible] రాఘవుని యుపకారముకొర | [illegible]
[illegible] || గీ || రాఘవు [illegible] యుంబుధర్మ [illegible] | [illegible] | [illegible] మన
[illegible] | [illegible] || గీ || [illegible]
[illegible] | [illegible] | [illegible] || క || [illegible]
సుగ్రీవ [illegible] | [illegible] | [illegible]
[illegible] || క || [illegible] | [illegible] | [illegible]
[illegible] || ఉ || [illegible] రాముల [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]
[illegible] || ఉ || [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]
[illegible] || వ || [illegible]
[illegible] ************************************
|| సీ || [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]
[illegible] || గీ || [illegible]
[illegible] | [illegible] || పే || [illegible]
[illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] || సీ || [illegible]
[illegible] | [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] | [illegible]
[illegible] || క || [illegible] | [illegible] | [illegible]
[illegible] || సీ || [illegible] | [illegible]

కాళస్థ [illegible] వ్యం తెల్లను క్రమమునకేనిక మోహములు | సుతులిగుర్వులు వాలిసుగ్రీవులిద్దరిలోనరామకుం [illegible] | శ్రీ తిరుండె రాజ్యాధిపతియై వెలయుచుండెనంతేసుమ సర్లోకాధినాథు | తలచెనితొ [illegible] కపివరశంబునంతునుపదయ | మంత్రి నవ హిపతులలోనమహారథుండవు | పక్షి [illegible] సంపత్తియుతుడు | రామునకిగా మునకూతని రామునకగ | గీ | తంత్రి [illegible] సుపర్ణ సద్గతినిసయక | తగలింత్మ [illegible] సోదరుని కోక | [illegible] తయని చెంది [illegible] నాకతఙుని | [illegible] చ్చిదంత రావణము జేరె | సీ | తత్కాలక్రతమునన స్థానంబునుండియుజల్మి రావణుచే నపహ్మా తయదొచ్చె | ఆ [illegible] తంత్రి [illegible] జటాయువనుసుగ్రీవ [illegible] సమున | గొని [illegible] జన కాధిపాత్మజన్న [illegible] | రావణుంగలనవి రథు [illegible] | [illegible] నయుద్యనుగుచేత | నిర్వాతంబున [illegible] యార | ఘూద్యమాని [illegible] మొందె మరియు | సుత్తమంబైనగతినొందుచిత ముగను | గీ | అంత టను రాఘవుండుసఖ్యంబొనరించి | [illegible] | [illegible] నాతన్న తంత్రితోనటమునాడు || తం త్రినిపథింపె [illegible] టను | క | [illegible] మంత్రిసహితమునగరవి | తనయుదు [illegible] తంత్రి [illegible] | మునిమ [illegible] నచెసును | గీ | [illegible] తునిగ రాఘవుడు చేసె [illegible] | గీ | [illegible] నంతునిల్పు | [illegible] రఘువసపుల తును | [illegible] రాము | పత్నినారయ నంపింపబడిన [illegible] | వ | ఇ [illegible] తంబున [illegible] యక్షుల [illegible] తలమునకాశ [illegible] సమర్థం తమచంచలచిత్తులమై [illegible] సంబు వెతకి | యజ్ఞానంబునపని యందధిక [illegible] బును మయమా [illegible] నిర్మిత [illegible] [illegible] కవిలతలంబుల [illegible] శించితిమప్పో టనరయుచున్న [illegible] కపిరాజుసమయమొ [illegible] యంచనత్యాసమతిక్రమించితి [illegible] తుండగ [illegible] తరుచ [illegible] శ్వరవచనానువర్తు [illegible] సచిన యవధినతిక్రమించితిమి గానని [illegible] భయంబునక [illegible] తంబుచే సెదమనిమరియువరా | గీ | [illegible] రాఘవుండు | [illegible] సుండునంతు [illegible] తుమన్నుంత | [illegible] నిల్పినలేక [illegible] జనిన | నందరి [illegible] లేదంత [illegible] | వ | ఇ [illegible] తంబున వానగులనం [illegible] తో సుప్ప [illegible] మంబువిని [illegible] నగవతులతో [illegible] కచ్చద [illegible] నదునసపంచాశస్సర్గంబు ******** | గీ | [illegible] జీవితులయిన [illegible] | [illegible] | [illegible] లనిరా [illegible] స్స | రంబుతోనిట్టుప్రత్యుత్తరంబొసంగె | సీ | [illegible] బలవంతు [illegible] చేతనాజిలో హతుడయ్యె ననుచువీరా | [illegible] జటాయువునాశమ్ము [illegible] | [illegible] పక [illegible] నటనె | [illegible] మ్ము [illegible] | [illegible] దనుమ్మ [illegible] | [illegible] | [illegible] వ్వరింపుచున్న | యంతమంతని [illegible] యమున | [illegible] మునసుంటి | మంత మ [illegible] [illegible] | చ | అప్పుడనుజన్ము [illegible] జటాయువపహ [illegible] | [illegible] దనుపప్పి [illegible] | కృపసనుర [illegible] గణకీలలదగ్ధగరుత్పు టుండనై | కపివరులార నేలపతి [illegible] సంబంధ్యమహీధ రంబునక | గీ | ఏనిచటనన్న [illegible] గాన | నా జటాయువుపోకశయనుచునతని | భ్రాతృసంబంధి [illegible] | [illegible] సంగదుండుమహా [illegible] నగ ని తో | గీ | భ్రాతృవీర జటాయువు [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] నవపతియాల యంబుచెసను | గీ | [illegible] | రావణుండుడ [illegible] | యంతటయనుజు [illegible] | తెలియనైనిమా [illegible] | గీ | అని

ననంతవన్మునికి తెలుపుటాయు । వన్న కానరానుసూను గాయెంత । పేయుచున్న గ్రతనుకు పెర్మిగినపేటంత । మైన కార్య
మెట్లువని చెనపుక । సీ ॥ తమచరులగా నిర్ధనపుదుకునన్య క్రమునేసనకక్రపకా బలువ । కాక్షా శ్రమునకాబులవర్ణా

(శ్రీ) శ్రీ రామాపవిష్టంబులకుచరులకుసంతాపి పేతేరంగోంం౭౦౨రుం(శ్రీ)

ధినాథునకొనరింతుమునసౌఖ్యము క్రమంబు । గనియతలాబిలోకమలు త్రివిక్రమా క్రాంతంబులుపాక్యాలోక నిమ్న ఆమర ।
నైశ్య యూథ మల యుద్ధము లప్పు తా బద్ధమంథనము నై కుంభము గాశగధిక । మద్దికార్యంబుగలవది మెల్లనిల్లు
డు । పేయుతగినదిదొత్తనాకేనాను । తెలుపవ్వా తమ చెయ్యి కాధికార్యమునను । పాసయములు గృన్నైశిథిలితపాయము
లుం ॥ సీ ॥ రమణీసమస్తాభరణములు పితినుకుంతసంపన్న కాగున్యసహితమోకతె । యుపమ్మాతయునుతుముకాక్షంతనుకు
మైనకాకములు శ్రీరామరామయనుము । అక్షాణాయనిదిక్షుల గాచిరేమవ్వ తుసామ్మునకలింపుశుకపకుతు । శరభో
వులంతీనాతెలపకలరి చెనచ్చే డియవిప్పకా శ్రీయుమల । నుకునమాత్య నిశిచిలతల జాతమైన్నె । మెచ్చుమేఘుం
బవళ్ళో లెమేవ కాంతు । మైనయాకక్యానునిపైననవ్వనితను । దలతుపీతను రామకీర్తనమలలన ॥ సీ ॥ హకులారమురల
య్యా సురనిశేశంబులు శ్రీదలినుదుసంతయము లేక । నాకావకాసుకుంజారసుంజపుమిత్రవన్ను నకనజులమునైత్రవకున ।
కతమలంకాపాన్యయంబులనిదినినవనంచియున్నా తిటకుకతరోజనముల । కవలనంబుధిలోనకడిత్వ కర్త నిత్యతమురమ్యం
బుచాగాకరమయ । తేలికాటంబులనువిచిత్రమ్మా లైన । కృపావితరణకలనివిన్న కిరణకాంతి । చుంకుకు క్రనువికాలకా
లముననుు । దనరుతున్న ఉపరికేష్టితంబునకును ॥ సీ ॥ పీకకా కేయవనసంపీతజనక । జాతయుక్ పిగెన్యసనిశతధ్ధ॥
వెంకమావరీతుద్ధి లేదేతవిధము । కాశిచెయున్న దళ్ళైకి కేలనమున ॥ వ ॥ అంతవంతటనంబు ఛితేనసంగత్మీతంచె
నలంకాపురంబునకుజనకాజకన్య కనునానగలరటువలెనయ్యంభోనిధినిసమ క్రముగకతెదారా ఒతంబులజనియంచు జెం
బదశీలకీరంబావల కావణునివిలోకింపకలకుగాపనకంబులాగా విశాలచ్చే టకినతిత్వ రితగతిజనంతుజాగలగాంచి
తేగకాగ లరటువంటి దివ్యజ్ఞానసంపద యె ట్లుసీకుసంభవించినంతి రేనివిన్న వింతవనివంతనిలెంతియునిట్లని యె ॥ సీ ॥
ఎవ్విధాన్య మునుజేవింతుకులంకాకలవిధువినాసన్న మైనదిచిని । దితుకుచోయితనైవ్వి తగుఫలాశనములన్నై లిమోజనంబు
లివ్వ తికలద్ది । కాంచనములోజనుకురరములతో కాటకన్నునుమన్నతిగను శ్యేనమువనాల్లు । తాశ్రైకుడనక్ష్య క్రప్తయులకుకు
నై కుభాగంబులితకొర్వ బలసుకూప । యూనునమునైనహంసమ్ము లాను శాల్లు । కానికన్ని టికన్న సుపైన తేయ । గతియు
తికయానిస్తె తమకునగ్గనుకరోద । కునివలనమానుజన్న మెూమ్మి చకులార ॥ సీ ॥ ఇచటనుండియు జాకుమున్నా నుకానలు
నవనీతనయనదెట్లంటి రేని । దనరుమాతునుడూ రతకేతనకరదివ్య సౌవనణమయున్న లావిధిగను । బలమందువలనన్న నా
వసిద్ధం బైనయూపకరజంయమునననవరతము । నీడంపుణుంజువిరాయిలనంతటనకలకవాజనకతమునీయన్య లోన । మూరనిద్ధి
తమైనయూపకరప్పత్తి । నహజమునిమానుకుకృటాద్యములశెల్లనంఘ్ర శీనఃప్రవేశం బాలంతజేన । నమ్మునిత్రింపమెనట్లా
బువచేర ॥ సీ ॥ ఎవనికే తేయుట జెనిగహీనతవుకార్య । మరనికింబగనినమాచేత కాపరింప । బడిచెననియునానుకాభాగ్యతనాజ ।
గెంటతేయుటకుక బ్రతిక్రియదరిత్రి ॥ సీ ॥ కానలవనిదమ్మూరలంఘునమెునపు । గన్నెనుదుచాయ మెూక్షినగాంచినాల ।
లవనిసుతనునన్ను తార్థులనుతు వేగ । నేగగలనుపుగంబున కౌనిమునదము ॥ సీ ॥ నేనమిాచేతనర్థినెందింపబడుట । కిచ్చ
యుంచెదనదకంబులియ్య గలను । స్వగహ్యలోకము జే రంగజనినయూను । పతిన్న జెనట్లితమ్ము నకాదరమున ॥ వ ॥ అనిచ
దనదాథిగతి మెునమున్ని సెంతకంతనో । క్షాని వనిదక్షయునికె కుంభేటితకముసకొర్వ వంతుల । వ్వానచరవర్త్య లట్లనొని

[illegible] చేరిచి [illegible] | తన [illegible] కాల్చి [illegible] నంతరంబునన్ | వ | [illegible]
రవములందు [illegible] వృత్తాంతం బెరింగిన [illegible] చిరన్న [illegible] ************************
| క | అని [illegible] రాజిం | బలినను [illegible] దతుల్యము [illegible] మునన్ | [illegible] | మనమున నత్యంత
[illegible] | గీ | అప్పు డుదరిలో నమహాత్ముడైన | జాంబవంతుండ [illegible] | [illegible]
[illegible] | రాజానిట్లని పల్కె [illegible] | సీ | ఎచ్చోట [illegible] స్థానైన [illegible]
[illegible] పహరించె | [illegible] సంపాతెంబు [illegible] | క్రమ [illegible]
[illegible] చింతింప [illegible] | నంగనల [illegible]
స్థాంతరంగులగుచు | మరియు మహిపుత్రి వృత్తాంత మెరుగరాని | సావధానమనస్కులు [illegible] | [illegible]
[illegible] | వ | [illegible] దేహపరిణ [illegible] తంబున [illegible]
[illegible] బడిన [illegible] నయున్న దదియంతయు [illegible] దలవాలు [illegible] తంబైన [illegible] గాంబు సంప్రాప్తి
[illegible] పుంబున [illegible] యున్న [illegible] యథా కా
లంబున [illegible] లోకమున [illegible] గంధర్వ [illegible]
[illegible] తంబు [illegible] గంబులన్ని [illegible] కాన [illegible]
[illegible] సమయసమయమున [illegible]
[illegible] కారణంబున [illegible] పంబు [illegible] రంబు [illegible]
[illegible] యథా కాలంబున [illegible]
[illegible] గిరి ద్వారమాక్ర [illegible]
[illegible] జనక [illegible] ప్రభావతి [illegible]
[illegible] పహరించు [illegible] చేసి [illegible] కరనక్త [illegible]
[illegible] కృతనిశ్చయుండ [illegible] తండను [illegible] చిన [illegible]
[illegible] దైన [illegible] సంతోషించి [illegible]
[illegible] గంధర్వ [illegible] నందింప [illegible] దైవవశంబునన్ [illegible]
[illegible] బునన్ జని [illegible] కల్యా [illegible] సందియంబు లేదని [illegible]
[illegible] రావణుడను [illegible]
[illegible] రామలక్ష్మ [illegible] నామంబు [illegible] జయజనక [illegible]
రామ భార్యన [illegible] కాలాతిక్రమం [illegible]
[illegible] | క | [illegible] వృత్తాంత మ [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] | సీ | పతిహీనంబైన [illegible] సుపక్రమిం
[illegible] | [illegible] పేయందగు [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] బంధులైన | [illegible]

మిత్రులిద్దఱు । జానకీనందనుఁడయ్యెడి తేమి లేతురిగాదు । ఘనములిలలోభద్ర భిన్నమానకలికలూలు । నురలతైనవ తేయులీపోలి
నింక ॥ మఱియు ॥ సీ ॥ ఆలమ్మలనూనాదానమ్ము లతిని శితములు సకలంకష్టతముల ముమ్ము । గముల సంత్రాణని గ్రహ
ముల గగనసముద్రములు వాప శ్రీకంధరుడు సగతి । విపుల తేజోబలాన్వితులలోపిత్యు తుండయినదుష్ట భూసత్తు తైనదిరాత ।
తొడరనింతక మైనదుష్కర్మంబని నూమనాశ్రనజాలని ఖ్యాతులాప । నమ సైనింకమతి నిశ్చయమ్ము సేయు । తింతెయావంతిప
టబుద్ధి మంతులకును । స్వామి కార్యనిరతులకు శ్వాసహా మణగి । యుబలనాలస్య మొగి యొనపగమదగు వె ॥ వ ॥ అట్టిస్థలంబు
నసంపాతి వారలతో వచియించెనన్న దిపకోనస్థితమస్స గలంబూ ****************************
॥ క ॥ అనుజానతునంతతపగా । మొనరిచిసీ రాతివచ్చి యున్నయలపర । త్రిసిజట్టి యుపవనించిరి । వనచరకుల పతులు శైల
వరదుర్గామునకో ॥ గీ ॥ అయ్యగిలవానమూలతీతనావృతుసల । యంతికంబున గూడున్నయంగదుగని । జాతవిశ్వాసయు
క్తసంపాతిమఱియు । నిట్లనుఁ బలసన్నంత సంతసయమదిని ॥ గీ ॥ ప్లవగవరులార వినుడునాపల్కుమీర । లేకముఖ వలగసంద
తిలేక సీత । నాల్విధమునవారుంగడు నేనుమున్న । దెత్తెదనుతథ్యముగనదితెల్ల ముగను ॥ సీ ॥ తపనాంశుయక్క్ర వాతప
మునవిదగ్ధ భయుతనైయుండుబతిరి మున్ను । మగాత్తులు బకులద్ధి సంజ్ఞాంతనైనాని తరవశత్వంబునిష్ఫ అని పగిది । దృ
ష్టింపుసమ స్థితిస్థలం దెలియకయుంతుడై నసుమతి నెంతనంతే । బలధులగిరులనుపగళస్య వంయులసరసులవనములపా
గరోప । గంతములగాంచిమతి వచ్చి కలితహర్ష । భగచయాకీర్ణకందరాక్రాంతకూట । కలితంబివింధ్య దక్షిణసము
ద్ర । తీరమునసమందుమదిగదెలిసియుప్రదు ॥ గీ ॥ ఉండెననఘు పైనయొక్క దివ్యాశ్రమం । బిందుగూ ండు సురలకుంకరు
తుగ । పూజ్య మగుచునెంతుబొల్పె స్వగతపోను । వక్షుతంబునబుపీని శోకదుఃవన ॥ గీ ॥ ధర్మవిదులార యంగ ఆ న త్రప
నితోధ । నాశ్రమంబునస్య గలుంత మ్యో నాత । తగని యెవబానియచ్చోటనభివసించి । యష్టదశశతవత్సరంబుల య్యో
నాడు ॥ గీ ॥ అతివిమమైనవింధ్య గిర్యగ్రసీమ । వలన మెల్లగతిగజారివచ్చిరదుప్ప । యచ్చ మునముఖపదుఅతీర్థాగ్రద
భూ । గళ్ళాళంబైనప్రణయింగడచిమఱియు ॥ గీ ॥ మున్న నాకుజటాయుకమ్ము నిదరేణ్యు । కతకురా కతపోకదగల తుగ
నుక । నాబుఋషింతుల్గిగనెనసల్గింపించి । శ్రమపడుచు బోయితినితదాశ్రమము చేర ॥ క ॥ ఆ స్థాని యాశ్రమసమీ । ప
ము నవీ సుసుగంధిపవనమ్ములప్ప । ఈ మ్మొరటి మైనఫంపు । వృక్షమ్ములు జెందనిదిగానబడక చోటక్ ॥ గీ ॥ అంతగన్నిం
టినైదుటక్కు గారి పేకు । దైయుతమ్ము భయుగ చెంతెనగుగుదెంతు । బున్నయిబుషివరుమర్ఘపూనుష్య అప్ప । భావ సంప
న్నదుర్లలితప్రభావళితుని ॥ గీ ॥ అతనిభల్లూకములుగవయములునట్లు । సింహశార్దూలములుసరీస్ప పగద వాలు । పొ
యిబలిధారతనుకొలలెలసిజాట్ట । కొనిదనుతునుండెనుగ్రంతకొమరుబిగుల ॥ గీ ॥ అంతజంతువ్రలదివనాథ్యంతరంబు । ము
నివరుతు చేర దెలసియుమ్ములతు వెతలె । నద్భుతంతఃపురము జెంద నభలపార । మంత్రియులమైన బలమెట్టుమరలు నటుల
॥ గీ ॥ ఆమునియులాచినసుతుప్తుడైనజాత్ర । మమువ్రశేశించి వెదలిక్రమ్మరముహూర్త । మాత్రము నకస్మదియ్యా గను
ప్రతిరాజ । నమ్ము దెలియగనతిగ క్రియమ్మదనర ॥ సీ ॥ ఖగరాజరోమవైకల్యంబుగాంచినటనగనీకున్న రూపమ్మ తేట ।
బత లేదు పొమ్మనీపక్షంబులిరియగ్ని దగ్ధంబులయ్యెనీశ్వరమిదియును । జాతవర్ణంబు యెవ్వో భ్రాంతలబవనసత్వరగ్రమనములు
గృధ్రములు రెంతు । గామరూపములును గనె స్నేనుఁడుండునీకన్న తనజాడు జటాయువనఘు । నరళశరీరంబుగాల్పి నాతర
ణముల్గ్ర । మింపుమూపేత పత్నంబి జేమి రోగ । జాతమోవ గ్గమోసేరి చేపనిల్ల । నపప్రతంబువెయ్య నక్షిగెడనంతచెప్పను
॥ వ ॥ అట్టిస్థలంబునమునివరుండాసంపాతితో మాటలాడెనన్న దిపస్థితమస్స గలంబూ ***************

॥ గీ ॥ అంగదనతభీమ్మమైనకార్యమ్మునెన్ను । కెమ్మునాహసన్ను తెముసన్ను [illegible] । [illegible] మునసూరాత్మ [illegible]మ । [illegible]నీ తీట్రపడగనిట్లు [illegible] ॥ గీ ॥ వ్యాయమతుండనగుటచ్చా కు తెరతెరియుకై । [illegible] వచన ము । [illegible] మోహమోపరిభావసత్రజ్ఞాన । [illegible] మేలమునివర్యా ॥ సీ ॥ అనఘనేనుజటాయువసోదర్యముగా గ్ర దర్పవలన మైమరచిగవలాము నవిత్ర । మంచెకుంగదలంచియంబరంబు సమించి కైలాసశైలశిఖరముననంది । మునివర్య అసమ తమునసూర్య తస్రాద్రికరుదెంచునంతేవునరుగవలయు । నగని వెంటరుమనమనియుట్లు నంతేమునేముగట్టిలొలిమిద్ద రముచెం గ్కి । [illegible] కేసరనవ్వు కొడగతిగంటి । మరయారథవక్రతుల్యం బులతున్ములకుల । కదికెప్పులవలతెటేపడుతుసుందు । వ నముల మోప్య మమాగాలానువర్తులమంబు ॥ చ ॥ ఘనముగవింటిమొగ్గయుతగాటవుతోద్య రదంబువేదపై । దణమొ నరింతుభూపుకులకుమునంతేటచెంతేగాంచిగా । యనెనొుకరి భ్రమున్న యతుకాంబరభావులైన యప్పరాం । గనలకనేక సంఖ్యలన్నుగమ్మ రనింగికివేగనేనుతుల ॥ సీ ॥ రవిపథంబుననిశ్చలమునిల్చి చూచిననగుణతస్పై దపర్వతముల శేత । స్త్రస్తరం బులకేశస్త్రిచ్ఛిన్న మైనట్లొటిచుల చేసూత్రతత్తుల చేక । కుంసుమైనట్లు జగతిసచ్ఛటహిమవన్నగుణవింధ్యాదిపర్వతములు । సలిలాశయంబుగసామజంబులతోలిడనకుబునుండెన తరిసిమాకు । క్రమజలములు చాల మైంచిండసంభవించె । తేనముభయం బునెమ్ము వింబాదుకొలిచె । శోకమోహంబులయ్యంగోభీకరములు । మూర్ఛ [illegible]పించెనంగదిబ్బాథమురమ్య ॥ గీ ॥ [illegible] న్యవహ గ్నిగా వాతజానుడదికెలు । తెలియబడవచ్చె మదికిన్నదికళమునను । స్త్రీయకాలాగ్ని చెగాలిపడినపగిది । లోక నాప్పదసంపత్తు లోకమురమ్య ॥ గీ ॥ స్త్రీకహంతంబైనవ ననునెప్ప టొదిమున । చయనతయంతువెం తయసంభు టంచి । గంటినిప్తి యప్పటునకు భాస్కరునిమాకు । నేముగప్ప దెవుత్వి సమాంగుడగతు ॥ గీ ॥ అశ్వదునమ్మిన్నరించక జనాటాయు । వదనిపైబడెబడుచున్న యోనిజూచి । పతిగమినపీథినండినేవచ్చిపతు । ధటముఅనుగప్పనప్ప తీవ్రంగభ్రందు ॥ గీ ॥ ఇటులరతుగడాటచేసినయుతమ్యా । నాతజగ్నిభయంబునేనవటచాల । దగ్గ [illegible] శైత్య పాదముగబడుతు । న నిలమాగణాంగుమండినేవప్పు డగిని ॥ గీ ॥ సంకోయించితి కడుజనస్థానమంతు । బడెజటాయువనుతునేను బతితిలింధ్య । ప క్షాంబసదిద్ధ పతుడయి । బకలియత్యం తమాన్న లోజడనోబూచి ॥ గీ ॥ భ్రాంతవల్లసురాజ్ఞా స పదవలనను । పతు ములన్లనుం బ్రకాశంబువలన । యదసేతురణంబు తెంకనేయిచ్చ యిచి । సర్వవిధములగిరిశంతిచరిచిబెడెక ॥ వ ॥ [illegible] థంబునసంపాతియుత్తు లిదకుమందకొంచెనన్న జపకవక్తృసమస్త గణంబా ************************

॥ క ॥ అపకలికయివ్విథంబున । ఘనకాక్రాస్త్వతడనగుడు గదుమాసేంతుంగ । గనిరేభ్పి కినంటటన । ద్గురప్రాణ్ణలజత దుమదికొంతలడవొగిల ॥ సీ ॥ ధ్యానంబొనచేయుంతేటనిట్లనుభుబ శ్లేషతోంత్రయకనేయిపతులకు । ప్రతిపటిమాటను సంభాషమొంకనన్య ముల్పాత్రి గమున్ చతుర్వల్ బలముకొగ్య । మగయంగ మరియునీకగు తాకాలమునభవిష్య దర్శ నముచాలవిటినేను । ఘనగపోబలమునగస్గొంటిగాథనతెలియదంతయున సందియములేదు । ధరణిపై త్వా కలాజసంద గొకండు । దశరథుండనుసాజ్ఞచేననగగల । దతనికిన్నపుత్రిడైరాముడనగవిభుల । విక్రమాన్ని తడొకదుర్ధ్య విరపగలడు ॥ సీ ॥ అగతునత్య పరాక్రమాన్వితడాకపరిజనకుని చేతనాజ్ఞలైతుతు । ననవిల్లిత్తుబుండనుయదుబద్ధతోడను చేత గలత ట్టెపతినతి । నమగానురకైశికపనియపధ్య డౌకావలుండను దుష్టగాతమంత్ర్య । దహాకారితలంగల తగాలాత్ర్యైన స్థానమునుండియాజనకనయ । బహుళగావేషభోగసంగవలభక్త్య । భోజ్యములనాత వెంటను జోకతలచిన । సుబాల స్ఫీర్తిక్షోల్తుమిక్కయుకు । సింహులైసనుమదిలోపలంబదర్భడు ॥ క ॥ అనుదులనునుతుంటథమై । యన్నుతసహానను

[illegible] దయాకరమూర్త్యం । భూమిపతి [illegible] సీతా । రమణీ [illegible] సునందు [illegible] దారదమున [illegible] ॥ సీ ॥ అయ్యె నృపు మ
రెం [illegible] కంపించ [illegible] దేహ [illegible] గహించి [illegible] । [illegible] తియిడి [illegible] నకసుమనుర్వి తలమున [illegible]
[illegible] । [illegible] యుండి నేనిరెయొగినురక్ష [illegible] యానియుండి రేని । అయ్యె [illegible] నియ్యా వనిత [illegible]
[illegible] పిదం [illegible] నటరణు । నగనంబు [illegible] తికుచునటవి చవుణు । రామ [illegible] కలదు । [illegible] తో సీత [illegible]
[illegible] కవలయుచాను । పత్ని [illegible] మల్పి [illegible] పత్నివర్య ॥ గీ ॥ జన వలదు సర్వ విధ ములం [illegible] హ స మున । [illegible] సంప్ర [illegible]
బున [illegible] కలదు । [illegible] కాలములను । [illegible] తంబులకు మరి [illegible] గలదు ॥ సీ ॥ [illegible] నిచ్చు [illegible]
[illegible] సపదుము [illegible] పత్నివర్య । యిప్పటనీవు [illegible] హితమైన కార్యం బు గావింపగలవు [illegible] । [illegible] నట్ల గొ
నవలెగా రాఘవరాజు [illegible] నయనా రాముల [illegible] । కార్యంబు [illegible] గావింపగలవది [illegible] నిలింపులకు [illegible]
[illegible] । [illegible] న్నానుగస్తునసాంబమిసన్న । [illegible] యొల్ప్పను [illegible] యా దాశరథుల ।
[illegible] నవనాల నాట్ల [illegible] నఖిలకింప ॥ క ॥ [illegible] యింప గల నే । నని యిచ్చి [illegible] మునమహా [illegible] నకుతగ । [illegible]
[illegible] కాగల । [illegible] నన్ను [illegible] ॥ వ ॥ అవ్విధంబున నా [illegible] నన్ను [illegible] మండలి [illegible]
[illegible] ***************************** ****************************

॥ గీ ॥ [illegible] నయనేరకార్య । ముల్లను కార్య [illegible] నిశ్చంగ నందు । నన్ను ప్రశంసించి [illegible] జ్ఞాపనమ్ము [illegible] ।
[illegible] నయాశ్రమము ప్రవేశించినంత ॥ క ॥ [illegible] । జరగినది [illegible] వింధ్య [illegible] నేనా । [illegible]
[illegible] । [illegible] కపటవలారా ॥ వ ॥ అవుడియ్యె వనరంబున [illegible] హస్రంబులు [illegible]
నిచ్చనమ్ము [illegible] ప్రతిష్ఠించి [illegible] నంబు నొంది నిశాకరముని [illegible] కాలయంబు ప్రవేశించి [illegible]
[illegible] పంబుదకా [illegible] నంద [illegible] నమ
[illegible] వాక్యంబుల [illegible] నిచెత [illegible] సంశా [illegible] బుద్ధి [illegible] యుండెనది [illegible]
నయ [illegible] యర్థ [illegible] కంబున [illegible] దంబు నొందింపుం [illegible] ంగైన [illegible] మరలెరిం
గి న నా [illegible] నట్టు [illegible] వైరి [illegible] పంబు [illegible] యుక్తులైన [illegible]
యుంబు [illegible] నైననా [illegible] యంబు [illegible] భాషణంబు [illegible]
[illegible] నొయివ్విధంబున [illegible] సంభా [illegible] యా సంచారి [illegible] చరవరులసమ [illegible] మంబున
పతంబు [illegible] ంబుల [illegible] పతి [illegible] దంబులైన [illegible] లంకపురి [illegible] గాంచి [illegible] సం
[illegible] ం బున [illegible] ॥ గీ ॥ అక్ష [illegible] తయు [illegible] యుని శాక । [illegible] ప్రభావంబువల్ల [illegible]
లు । [illegible] సంతరించను [illegible] మున ॥ సీ ॥ [illegible] నవున్న నా [illegible]
[illegible] ంబు । [illegible] క్రమంబు [illegible] । [illegible] వృద్ధి [illegible] ముల నొందితి [illegible]
లార ॥ ఉ ॥ [illegible] యుడు [illegible] మన్ని [illegible] । [illegible] మున [illegible]
[illegible] సిద్ధి [illegible] । [illegible] యుల [illegible]
[illegible] ॥ [illegible] గనుకొంత [illegible] । [illegible] దలం । [illegible] నప్పడు । [illegible] నం
[illegible] ॥ క ॥ [illegible] । [illegible] । [illegible]

శౌర్యా | భ్యుదయములు ఘనశౌర్యగతులంతఁ ॥ గీ ॥ పరాక్రమములు పెంపు బొందుచున్న | వార్ధి వాసస్వభావమ్ము
అతఁ డిటులు | నాత్మసత్త్వంబు సంతోషమును బెంపమరియు | నధిపతి మీరుపఱచి గిరిచరణ ॥ వ ॥ ఇట్లు విభూతంబున వానరవ
రులభిజ్ఞు పరాక్రమములు శ్రీరామచంద్రుని విశిష్టసమస్తగుణంబుల ************************************
॥ మ ॥ తెలుప కపి ప్రవరుండతఁ డత్యాశ్చర్యకారి యనుచుఁ బరిపాలించి గురు | తులు తైచిత్తమున గొల్చి మదినిసంతోషింపుచు గుణ

⟵ *సంపాతివచనంబునఁ గపులు మహాదర్శనాకాంక్షులై జలధింజేరవచ్చుట (*) ⟶

పిసిం | పాలసత్త్వ క్రమములాచియందరొకనుండై రావణావాసము | జలధింజేరగవచ్చి కిష్కింధ వనాదిగా నాకాంక్షులై
॥ సీ ॥ అతిశయంకరవిక్రమాన్వితులచ్చోటఁ బహుశలుగ నైనిరి మహాత్ములైన | జగముగిన్నదు ప్రతిచ్ఛాయ యతనితో వెడస
రుచులున్న దక్షిణాపరవారాధి | యుత్తరతీరము చేరి యంతమతులంతయుం దోనరించి యావాసము చేరుకములను | క్రీడించుచునుస
విశ్వసములై ప్రకటితాస్త్రమ్ములైనానావిధమ్ములైన | విపులదేహమహాసత్త్వ విసరములను | విపరీతవసుచేర వీచికానిచయము
అలు | ఘోరసంవర్తమేఘ భూమిఘోషములను | కదుసమానుండైన యక్షసలిలవులు ॥ సీ ॥ ఒకచోటనిద్రింపుచున్న
చందమునఁ జప్పుడులేక శోకనైన్నదుదనరుచు | నొకచోట క్రీడింప శత్రుహాస్యనవనసుకాలతరంగపఙ్క్తుల వెలయుచు | నొ
క వారనుర్వీధరోత్తుంగదరముల నావా రిపూరముల సంతరించుచు | నొకచాయ బలిమంతి రోషితదానవ ప్రవరుల చేత
సంభరితమగుచు | కరమరయునాశ్చర్యకరమయి నుర | పతములు చాల్పు నచాలదుష్ప్రాపమయిన | వారినిధి గాంచియుం
దరవ్వనఁ దరులిక | నెట్టు కార్యంబనుచు ఖేదమొనసిరంత ॥ చ ॥ జలనిధి వీక్షణంబున విషాదము చెందిన సేన గాంచి నా | క్షీర
మరియూరడించు చు నకుంఠితబుద్ధిబలాఢ్యుడంగదుం | డలకపివర్యులార బహుళ యాతనలు విచారాలు దైర్యము
ట్లరగ నిచ్చి చాలవినయంబున యంగద నత్తరిన్ ॥ చ ॥ ఎదను విషాద మొందవలదీ స్వకహారి క్రమమంబుచే బల్ కృధంబు
డబరగంబు బాలతనిపోరిక నడుక్ వధింపంబు విక్రమ్ముం | బదనఁ జేరనెవ్వ డిక్కమాత్మను దాల్పనలేందు రేజముల్ | ఒద
లిప మధ్యవిస్థితిలఁ జెందదుసుమ్ము నిశాంత్వ నోత్తులన్ ॥ గీ ॥ అంతనా రాత్రిగడ వినయమలనంగ | దుందు వానరప్రవ్రుద్ధులతో
దగూడి | కథములు మొనప్ప త క్కిల్లకలనిలచి | నగచరులు గొల్వ నాలోచనంబొనర్చె ॥ క ॥ ఆ వానర వాహినియప్పు |
డా వాలికుమారుఁ జుట్టియలరెను హేంద్రున్ | వారిరిపరివేష్టింబన | దేవసమూహంబు పగిది తేజంబలరన్ ॥ గీ ॥ అట్టి
వానరసేన భయంబునొందిన | నిల్వనె వ్వాఁడు శక్తుడా నెవ్వఁడీమి | వాలిపుత్త్రుండాకందున వాయుసూను | దొక్కరుడు
దక్షసన్మతియుర్విలోన ॥ గీ ॥ అంతశ్రీమంతుఁడంగదుఁ డరిమథనుఁడు | ప్లవగవృద్ధుల సైన్యము బహువిధముల | బహుళను
తియొనరించి మరియుఁ శక్తిమంతమైన | వాక్యములీరీతి బల్కె సాంత్వనముగ నర ॥ సీ ॥ ఇల్లుడి సాగరంబేమహాతేజులందులంఘిం
పగలదునిట్టి వ్యాకులగను | యరిమర్దనుండైన యర్కనందనునాదృ తాసరింపగలుడు సత్యవ్రతిని గను | కతరాజ జనంబుచే
శౌర్యవంతుడు కాగలుగుండు కాఖామృ గంబులార | యాయయాత్ర కోరు రవెల్లనైవ్వా తిట్టునఁ బిశిలన వేంచన మొన
రు | నెవ్వనియనుగ్రహమున మేలుంచటనుంతి | మనలిదారలపుత్త్రులన్ మందిరములు | సిద్ధకార్యులమైనఖండితిని చెంది | క
నుండెదము నకన్ను లం గాంచగలము ॥ ఉ ॥ ఎవ్వనిసత్త్వ ప్రక్రమముకు లేంద్రుమహాబలుడైనవల్ల్లుఁ | నెవ్వఁ గ
మానినార్యసుతునిన్ సురియించి ప్రమోదమాత్మలో | నిష్పటంబుగ పోగలమనిం మ్యాల మైదానరెక్కయట్టినా | తిన్నన నా
దులంఘగల నేనిసమర్థుఁ డు వార్ధి దాటగన్ ॥ గీ ॥ అతడిపుడు శీఘ్రము గమనమునకభయము నొసఁగి | భూమ్య దక్షిణ శరనిచ్చి
బోయి వొగాత | యనుచునంగదుడన విని యగచరేంద్రు | లొకరి తో నొకరు చూచుచుంటిరంత ॥ గీ ॥ వారు మొంకిన

[illegible]న్నవాసనర్థాము | వంతవంతయుగ్గెనియంగతుంతు | సర్వశాఖామృగప్రతీర్యా[illegible] | [illegible]వకుల
[illegible]మంతలింగా | వ || హరివరులార మీరలిటులాన్ని తలంపరుద్ధ్వ ప్లవిక్రమ | స్ఫురణులు [illegible]
మొకర్ను నైనయా | కొడుకుసుమెక్కు బోనగలిమెక్కురితో తప్రసక్తియెమ్మిరొ | వురుషునకెంతశక్తి[illegible] నావెప్పుడు
సాధించాటగద || వ || ఇవ్విధంబున వానరవరులతో జాంబవంతుడు నెప్పెనన్న [illegible]
|| గీ || అంతవచ్చానరోత్తములంతరత | నంగదుని వాక్యములించియున్నతఱి | చాటలేమనదిసముద్రాన హనుకు | [illegible]

(క) వానరోత్తములు సాగరమును దాటలేమ తమసముద్రాన హనుమ తెల్పుట (క)

[illegible]కసు చెప్పిరిట్లు యథాక్రమముగ || గీ || గజుడు గవయుడు శరభుడు గంధమాదు | నుంతు మైందద్వివిదను షేణులును జాంబ
వంతు డుంగూడి వారితో నంత జూట | గలసుదశయోజన ములనిగజాడుబలికె || సీ || జలధిలంఘింతు వింశతియోజనములను
[illegible] బలోన్న [illegible]యుందుమంచ్రై | జని మొదనేను త్రింశద్యోజనములనిగవయు డాకపులనుత్తెంతలై | వనచరులార నల్వ
ది యోజనములుతేను బోగ లనని శరభురుడుబల్కై | తలదీప్తిగంధమాదను డేను యేబదియోజనదనంటయముతేదను బల్కై | ఉత్స్ర
హించి షష్ఠియోజనములు | దాటరియనుటు కనుచు మైందుండు బల్కై | నంతనంతుమహాతేజుడ యునద్వివిదు | తని
మొదెల్పవితటాలె దనసుడునిట్లు || గీ || హరివరేణ్యుండగుసుషేణుడని రొమవనచ | రవరులను గూచితరొమె వానరవరు
లార | యానదనిగరియెంతి యోజనములద్ధి | పైనసనితమానసంబునగుప్తమదమెసగ || గీ || అంతనవ్వనచరులిట్లనను చును
ద | వారినందరిగనిత్య ధవర్యులైన | జాంబవంతుడు లెత్తుస్మిత్సమ్మతించి | మంచిమాటలనిట్లం గిమంచలించె || సీ || కవు
లార్త మాకును గల్గి యుండెనుపూర్వ కాలంబునందౌగ్యగమనశౌర్య | మ మ్మిగుల్పడుయావసాంతంబు నొందితిమనుటచే
శక్తిహైన్యంబు నుకత్త | మైననే కార్యంబునందశగాదురాఘవేశ్వరుడును నిశ్చయించియుండి | రప్ప నియీరీతి యైన
[illegible] దగడు గానచెప్ప దేను | నిట్టి కాలంబున తదగిన ట్టిగమన | మేవియతిమీకు తెలియజేసెదను నవతి ||
యోజనంబులంఘింపనేర్తునందు[illegible] లేదనుచు కార్యసరణితెలసి || క || గమనంబున నాముపరా | క్రమమింతియ కా
దు తెల్పగలిగినముప్పవం | గమ[illegible] రయయనుముసటతా | [illegible] మఖరవర్యులనుగూచితానిట్లని యొగ్ || సీ || బలియజ్ఞమున
[illegible]విష్ణుడైనత్రివిక్రముని [illegible] | [illegible] దక్షిణ మొన [illegible] చానేను [illegible]
క్రముడను | అప్రదక్షిణ వేళనప్రతిమంబు [illegible] ప్రబలియుండె [illegible] కలదని [illegible]
తంబుగిలిరి యుంపనేను | నంతమాత్రమునం కార్యమొట్లునిద్ధి | నందునిదియన్న సప్రతంత నంగ దుండు | వరపిసీతజ్ఞాడా
జాంబవంతునెంచి | యుత్యుదాత్తార్థమగువాక్య మని యెనిట్లు || గీ || జలధిలంఘించివిఖ్యాతయోజనశతంబు | [illegible]
నగలమక్కలివచ్చుటకునాను | జాలు మోజాలదో తెగశక్తియనుమ | నిట్లుప్పు దయంబులో సంశయుంతునిప్పడు || వ || అను
మనంగదుండనవిని వచనరచనావిశారదుండైన జాంబవంతుండవ్వనే చరవర్యుతో నిట్లనియె త దు చ ర స త్త మా శా వ క
గమనసామర్థ్యంబెఱుంగుదుము [illegible] నీవు స్వేచ్ఛావిహారంబున శతసహస్ర యోజనంబులైన లంఘించి మరలివచ్చుటకు
శక్తుండవు సర్వకార్యంబులకు ప్రభువులనియుక్తుండ జేయదొర యొట్లు [illegible]
మొందైన [illegible] [illegible] సంరక్షించియొద్ద [illegible]
[illegible] సైన్యమును సంరక్షించియుద్ద [illegible]
[illegible] సంరక్షించియున్న [illegible] కార్యజ్ఞానులు యుంబునుగా

యమున్న పోఁగదఁ భూతమ్మునైనఁ బ్రసన్న ఫలాఫలంబుపిద్ధింప గాళన నీళ సత్త్వ కార్య సంపన్న ఁడవు కార్య మనకు సాధ్యం
బింక వరిం దవా బుద్ధి విక్రమ సంపన్నుం డవి కార్యముసకు కారణంబు కపివర్గ్యా మిత్రవర్య రక్షకు నీవ్రనీకవసకుమముని సాన్ని
క్రమంచి గతాయుర్హా నంబున సమర్థులకున్ దమమనియుద్ధ కుంబు కంబులు వినున్న మహా శౌర్యుఁ డైన తాంబ వంతుని
పాది వానిఁ బ్రతుఁ దైవయుంగఁ దనంతపున్యత్వ తరంబిట్లని రా ॥ గీ ॥ నేసనన్యు లునౌర్యా రవభూనకోక । యుంతకల కేని
యెవ్వరీపాపచేక । నంబుమాచేతమరి నిశ్చయంబుగాను । తేయువలయును గదకార్య సిద్ధి లేక ॥ గీ ॥ అరుణ తనూజుఁ
ధీమంతుఁ డయినవారల । హరివరేణ్యు నిసంచిక మాచరింప । కందు బోయి నసుర గాము నకందరికిని । భారి యుక్తులుగ్రకుములు
గానమరయ ॥ గీ ॥ అకడధిప్రదాగ్రపాత్ర గ్రహ మూలకతని । శాసనము త్రిక్రమము జేసి చేసినగాని । నాక లోకము గానని తెలియఁ జా
ర్యమెట్లు । చెకదటులఁ జాలియుచింత పేయువలయు ॥ వ ॥ అని ప్రవగేంద్ర వీరుఁ డనవరతసంతరకార్యమల్ప్ప తి । ట్లని యా
ఋజాంబవంతుఁ డలయంగద నింగని యామహాత్మయి । ప్వనికెన్వఁంతుకైనయుసుముంగను తేకినేక పైదయ్యతి । ప్ప నియొువ
మార్గకాసాస్ల వగ వశ్యసొప్పరితు పేతనోనికా ॥ ఉ ॥ అంతరవిక్రమైనసుహాయుంతుఁ జాసైత్తి వగింపిచి యున్న ధీ । మంతుఁ డనా
హనిఁగాకిఁ మంతుఁ శాత్ర మవంతుఁ హాహమా । మంతునిబోగ్రని గ్రహ పవమంతునిచే దుజాంబవంతు ॥ సమ్యంతము లోచ రే
పేప్రమదపదె సూర్యుఁ బలికె జైనప్రేతుకా ॥ వ ॥ ఇట్లు దంబున జాంబవంతుఁడు హనుమంతు నికిట్లోధించుచున్న నిసంపదస్తి
తిమస్స గాంబా **
॥ గీ ॥ శోక మంద నొందియున్న యనేక శతస । హస్రసంఖ్య ప్లవంగ సైన్యంబు గాంచి । తెంతమంతిన యాహనూమంత గూ
డి । యంత నెగ్గించియు నా జాంబవంతుఁ డిట్లు ॥ సీ ॥ హరివరేణ్యా బలోన్నహనుమంత విక్రమసంపన్న తపసర్వ శాస్త్రపయిన

——(॥ – జాంబవంతుఁ డంబుధి దాటవ హనుమంతు నగ్గించుట. –॥)——

ము । లోను తములుకవీక్ష బూని యెంటిగ హాన మూకుఁ జలోన్న తిఖిల్యకన్న చేమి । అగచరవల్ల భుంతుఁ డున సుగ్రీవుని తో సత్త్వా
వములకున్యూహవిశ్రు । వనభుద్ శ్రీరామలక్ష్మణులతో జము చేత బలిమి చేనల రెద తెలిమినీవు । మరియు కార్య సిద్ధి కాఁపుమాను
వభువ । పవనులకును సత్తముఁడు మహాబలుఁడు జగతి । కతను గరుడ్మంతుఁ డనగ విఖ్యాతుఁ డధిక । తేజవంతుఁడు విక్రమాన్విఁ తుడు ధైర్య
॥ వ ॥ అతిజవసత్త్వసత్తుకుండు విహంగమపుంగవుఁ డంబు రాసుల । దరులగతిఁ భుజంగములసంభ్రమ లహైత్తుకోవ్రనుఁ స్సనం ॥
తతమున జాచియుంటినల కాంటయ్యౌని రెక్కలనెంతబల్మియు । న్నతిని గునీకునంతయును నమ్ము నిసామ్ము తెలుంగఁ దు తత్త్విక ॥ గీ ॥
తేజబుద్ధి బలస్ఫూర్తి విక్రమంబు । తెల్వి ఛందాన నై ననుహీనసత్తి । పొందవలనీవఖిల జీవులందరయఁగ । ను త్తముఁడ వేలని
నుడి ల్వకున్న విధదు ॥ వ ॥ మరియుసువిను మోహనూమంత పుంజికస్థ లయునంజనయనవాశకంజ నయనయాభ్ర రోమం
బులాహలోన పవిత్రమస్వ దూపసంపద చేము జ్జగంబుల విఖ్యాతిఁ జెంది జెన్న లొకుఁ డెందె తెలియుసత్యా అతిథిఁ శాప
వశంబున వానరవనితాకృతి గామరూపిణియై యెకుంజర కును కపికుంజరు నకున్ భార్యయై కేసరియను కేశ పుత్రవతునకున్
ప్రియయత్నియునై కాపియకాలంబు నొందియున్న సుందరసర్వావయవయై యొక్కనాడు కొంకి చేత స్వేచ్ఛా కామరూపిణి
నైమనుష శేషంబున సువారకారుణ్య లావణ్యయై పొర్ణప్రేష్య వరరూపావాహ పృవ్యాహార్య విమ్మలు పర్వతాగ్రంబున
దివ్య భోగాల్యాలంకార యుచిమ లతిశీలాంచితయునై తపంబు చేయుచుండ తెసంకసవట్లున్న దికారా మైనస్థ్రయుఁడు
వీచినసంబరంబుదొలంగనవ్యా లతల్య విష్ణుత్తమ తైసంటునంతి యున్న యూరుపులచరిక దినమీన స్తనంబులను నుదాసి కార్యా
మరంబునవతి తోఁక శరీరంబున బిగియించారున వనాకరణంబున వక్త్రపై బుద్ధించి కాము మోహపరవశుఁడై పై మోహ్య కెలిమకు

[illegible]

యు గొకృశొ దరియశ సృని రైన [illegible] యు [illegible] । ౫ । [illegible] ।

వెల్యతినయుదృల్వయశ్చ [illegible] నిచు । ౫ । [illegible] ।

నవాంగనంయు । [illegible] । [illegible] । [illegible] ।

న్నసనకాగిట చేదీరాపృ తి పెంయం [illegible] । ధయమండవ [illegible] నుగ్ [illegible] ।

ధంగెంబు చేడు [illegible] । దుడయు [illegible] ।

స్పృశు [illegible] । [illegible] సెడు । తల్లి సంతమ్ము రాలయితె చరస్ప్రి । [illegible]

సువాగ్ర । [illegible] హామా మెనయ । ఉ । చాలుకవయ్య [illegible] ఫలంబటన్పుడు ।

త్రాలవనమ్ము నం చెగరిత్గద్రిపా [illegible] నెదగ కూడంబు । దారి చిమింట [illegible] । [illegible]

[illegible] । వ । వనచర వీర వేగ [illegible] మింటనింపుడా । త్మనుకడుకోప మునిచె

దివంబు [illegible] । [illegible] । నిన హనుమంతుడన్పు నవ వి౦

[illegible] । పి । అంతట న [illegible] నుగాంచి గంధవాహుడు త్రిలోకములయందు ।

[illegible] సుదున్న [illegible] సంతోషము నొందె । సుర లెల్లవారుం తిమెందిరి [illegible]

తలో [illegible] హ్యం తు తైన । పవమాను ప్రియ [illegible] తటసుప్రసన్నుడైన ।

యు [illegible] వత్యమెసగె । వరము జలజాసనుం [illegible] । వ్రజహాతి చేత [illegible]

[illegible] । నిన్ను [illegible] । గీ । అఖిల [illegible] ద్యంబునంగ । దగినం వచా

బున్నచ్ఛ [illegible] । [illegible] । [illegible] । చ । హంగిద

రచంద [illegible] । సరి [illegible] నంకుర । [illegible] చే

నగని తోసద్యు [illegible] । [illegible] । సీ । తంత్రిని [illegible] చే

మున్ను [illegible] । [illegible] మొనరించ [illegible]

త్మ । [illegible] । [illegible] లోనన్ను

తంబు నివ్వన్న మయ్యానల్ప । [illegible] । నేను [illegible] శౌర్య । [illegible]

యుక్తంబుకాల । [illegible] । గీ । వేగవంతులలో చాలవిత్తు [illegible] । [illegible] కమంటి

వనచర । [illegible] । [illegible] । గీ । [illegible]

మ్మ [illegible] । [illegible] । [illegible] । నేమిటి [illegible] విధమున

। క । [illegible] । [illegible] । [illegible] । [illegible]

[illegible] । శా । అంతం [illegible] ప్రసిద్ధ [illegible] । మంతుండ [illegible] సన్నా

(*)- [illegible] వెంకట (*)

[illegible] । [illegible] । [illegible] । తి వలం

[illegible] । వ । [illegible] చెన్నది

[illegible] గంథా **

॥ సీ ॥ అంబుధి [illegible] రయమున [illegible] నన్ను | యారపరాక్రమవం [illegible]
నత్యానసోత్తమునకు [illegible] | విరచితశ్రీకముసమన్వి [illegible] మనమున- ॥ విష్ణు
దై [illegible] వీక్షించ [illegible] | విష్ణుపదమున [illegible] నిట్లుసంస్తూయమానుడై
యేననివృద్ధి | సమ్మదమున [illegible] మహీస్థలి [illegible] | మధికతరసత్త్వసంపన్నుడ [illegible] ॥ క ॥ [illegible] బునక్ ప్రవృద్ధుడై
నప్లవంగపుంగవుల చేసంస్తూయమాను డుండునుపరాక్రమంబున పరిత్యాగ్య [illegible] వనాని [illegible]
[illegible] బుదీపించె నంత [illegible] గిరిగహ్వరంబునగంతీరవం [illegible] ప్రమాణం [illegible]
[illegible] వంతునివదనమంబరీష [illegible] బైవిధూమంబైనపావకుని చందంబునక్ ప్రకాశించెనంత నాత [illegible] చరమధ్యంబునను
[illegible] లేచి సంప్రహృష్టచేతనులై [illegible] నచరవృత్తులవందనంబొనరించుట్లని యె ॥ క ॥ [illegible]
యై । క్షితిధరశిఖరములకెగిరి [illegible] | [illegible] ప్రమోదయుతులు । [illegible] నను [illegible]
॥ గీ ॥ అలిజవాస్త్రి [illegible] | నగుడు నారసపుత్రుం [illegible] | ప్లవనపవనగమనముల [illegible] ॥ వ
సుధ వెతికిన లేదునావంటివాడు ॥ సీ ॥ గగనం [illegible] కరణిని ప్రీనత్యాగ్రై వెలయుచు [illegible] రంబు । సరస [illegible]
[illegible] గసహస్రధ [illegible] | పృథు [illegible] సంపత్తి [illegible] దధా
[illegible] | లేతమైనట్టి లోకమునెల్ల [illegible] | [illegible] యంబుననుదధిలేచి | రాగ
[illegible] వెంటమూర్ధి [illegible] | మండలాలోలకల్లోలమండలమయి | మత్స్య [illegible] యంబు గానగ [illegible] లార ॥ క ॥
విన [illegible] । శనుశకునత [illegible] మసంత [illegible] యం । బున వెంట [illegible] | గను [illegible]
[illegible] ॥ సీ ॥ ఉదయాద్రి [illegible] | [illegible] ద్రి నంత క
[illegible] యంగనవలీలనిచ్చ [illegible] । ప్రదమ [illegible] తేరద [illegible] మరియు | [illegible]
టనైన [illegible] నతి [illegible] యంబున రాగసఖి [illegible] । [illegible] ప్రచండతర మైన వేగమునన । [illegible]
[illegible] । నుండు [illegible] లనందరనుత్స [illegible] । నంత [illegible] లార ॥ వ ॥ మరియునంబుధి [illegible]
నవనిదలించెద [illegible] తంబులవణకించెద [illegible] ననుస్వరంబున [illegible] బున్నమహార్ణవంబునప
[illegible] | [illegible] సరించి రాగలవు
[illegible] బు [illegible] | [illegible] బునవియత్తలంబున [illegible] నన్ను
నన్నుల [illegible] గాగనుంగొనగలరో [illegible] సంబున [illegible]
[illegible] నన్నుగాంచనాచలతుల్య [illegible] నాగాంత [illegible] నాకునభస్వంతునికి గాక
నన్యుల [illegible] గమనసామర్థ్యంబుగలదే [illegible] నన్ను [illegible] గమ నమ
[illegible] | [illegible] నను [illegible]
[illegible] | [illegible] నవధి [illegible] నిమ్మాధవు [illegible] ందొ
[illegible] వెలయంగలడు [illegible] బుద్ధిచేతనే [illegible] పర్కొ [illegible]
[illegible] నానందము [illegible] వేగంబు [illegible]
జన [illegible] వేగవి [illegible]

చివారివహ స్తములవల్ల నయ్యమృతంబులైనయిచ్చ టికిఁగొని తెచ్చెదలంకనైననుచెకల్చి కొనిపో యెదనని చెదనిశ్చ యుండైనద
నియివ్విధంబున గర్జించుచున్న యమితపరాక్రమశాలియైనయాప్లవంగపుంగవునింగపివరులు ప్రహృష్టచిత్తులై యాశ్చ
ర్యంబుఁ జెందియుద్ధతకంఠులై గనుంగొనుచునుండిరంతజాంబవంతుండతని బంధుజనక్లేశనాశకంబైన యువ్వచనమాలించియ
తనితోమరియునిట్లనియె ॥ సీ ॥ తండ్రిసమీర ణాత్మజవీర కేసరిపుత్ర మహాజవసూన్య తిమంత । హనుమంతనీచేతనాత్మబం
ధువులు జెందినఖేద మెడసివరించంపబడియె । కపివర్యులెల్ల త్వత్కల్యాణకాంక్షులై కార్యసిద్ధికిని మంగళమొనపఁ । గలరుస
మాహితాత్ములనయ్యెగావునకడుమునిగుర్వనుగ్రహముచేత । ప్లవగవృద్ధానుమతిమహార్ణవముదాటు । మెంతలోనీవు
చనుదెంతువంతమట్టు । కొంటిపాదమ్ముతోడనిందుండగలము । సకలకపిజీవములుత్వదాశ్రయములగుట ॥ గీ ॥ అంతహ
రివీరుడాహనూమంతుడా ప్ల । వంగములతోడనిట్లనిబలైకోపి । తాంతరంగుడనగునామహాజవమిది । యోర్వఁగలదెద్దియు
ప్పతెయ్యుర్వి లోన ॥ సీ ॥ అతిశిలాసంకటంబగు నమ్మహేంద్రాద్రిశిఖరంబులున్న తస్థిరములఖిల । తరుగణాకీర్ణముల్
ధాతునిష్యందాభిమండితంబులివి యుండుండినూరు । యోజనంబులుదాటనుప్పొంగుచున్న నాపాదఘట్టనముదాల్ప గను
గలవు । హరులాగయనియంతనమ్మారుతాత్మజుడరిమర్దనుండసిలానుకారి । వేగవంతుండగుచుసెక్కెవివిధ వృక్ష । వృత
ముమృగమధ్య శాడ్వలాంచితమునిత్య । పుష్పఫలపాదపంబుసంఫుల్లమూన । వల్లరీవేల్లితంబల్లవాసవాద్రి ॥ ఉ ॥ ఉన్న
తశృంగసంగతమహోన్న తిసగ్గిరినింద్రశౌర్యసం । పన్నుడుదారసత్వ దుస్లవాంగమపుంగవుడాత డెక్కియు । దృష్టిజశ
క్తిచేదిరుగతత్పదపీడితమైమృగేంద్రసం । భిన్నమహాగజంబుగతిబెగ్గిలనల్లడలాచెనద్రయుర్ ॥ వ ॥ మరియునువిప్రకీర్ణ
శిలాజాలంబును విత్రస్తమృగమతంగజంబును విలీనమహోరగంబును విచలదుత్తుంగశృంగసంఘాతంబును నైవిగళదలఘుని
ర్ఝరజలస్రవణవ్యాజంబునవిలోనాంబువులవి స్తరింపుచుఫలపానపరవశవివిధ గంధర్వ విద్యాధరవిసరంబులచేవి
యదుత్పతద్విహంగసంఘంబులచేవిసృజ్యమానమహాసానుసన్నివేశంబై యర్థని స్స్రుతంబులై యాతిఁచేవెట్టుసిట్టూర్పు లు
నిగుడించుచున్న పన్నగేంద్రంబులచే పతాకాన్వితంబునుంబోలిస్థానసంచకితమానిబృందంబులచేపరిత్యజ్యమాన ప్రస్థరస్థ
మంబై మహారణ్యంబుససహాయహీనుండైన పాంధునిపగిదింగృశించుచుండెనంతా ॥ చ ॥ అతిబలశౌర్యవంతుడరిహంతమ
నస్వీమహాత్ముడల్లవా । రుతిహరివీరవర్యుడుగురుస్ఫుటవేగసమాహితాత్ముడై । ధృతిగమనంబునందుపగతిక్ శతయోజన
దూరసింధుసం । వృతమగులంకనభ్రపదపన్న దిశారగనేగనెంతయుర్ ॥ వ ॥ ఇవ్విధంబునమహాబలశౌర్యవంతుడగుహనూ
మంతుడంబుధిదాటింపఁచలంకాభిముఖుండైజనియెనన్నదిస ప్తషష్టితమస్సర్గంబు ॥ ❋❋❋❋❋❋❋❋❋❋❋❋❋❋❋❋❋❋❋
మ ॥ ప్రతిసంవత్సరసోమభూమిరమణ ప్రత్యగ్రసంకల్పితా । ప్రతిమప్రస్తరథోత్సవాంఛితమనః ప్రస్తారత స్తద్దిశా ।గ
తభూయిష్ఠ జనావలోకవమహాకౌతూహలాశ్చర్యక । ద్వితతప్రాభవదివ్యభూషణమణీపిథాప్రజితోస్థలా । ప్రా
సాదం ॥ సారంగవదనవిసమ । శ్రీసారంగపయోదసద్రసారంగపతీ । సారంగభృన్మనోంబుజ । సారంగసహస్రలోల
సారంగదయా ॥ ❋❋❋❋❋❋❋❋❋❋❋❋❋❋❋❋❋❋❋❋❋❋❋❋❋❋❋❋❋❋❋❋❋❋❋❋❋❋❋

మాలిని ॥ శమితసురవిపత్తాశాశ్వతశ్రీశవత్తా । శమదమదదపేత్తాశారదాజ్ఞాయతాత్తా ।
నసపసురవిద్యత్తానందదాగేంద్రదత్తా ।సముదితసుకటాత్తా సాధ్యమిత్రాక్షిశత్తా ।

గద్య ॥ ఇతిశ్రీమల్లక్ష్మీపురప్రసన్నవేంకటేశ్వరకరుణాకలిత చతుర్విధకవితానిర్వాహక - శ్రీమదహోబలశ్రేణి వాస
మునివర్య - కృపాకటాక్షలబ్ధవిద్యత్తావిశుంజరబిరుదాంకిత - శ్రీమద్గద్వాలసోమభూమిపాలకాస్థానభూషణాయమా
న - ప్రసన్నమసముద్భవవంశపయఃపారావారరాకాశశాంక - శ్రీమత్కౌండిన్యగోత్రోద్భవ - శ్రీశ్రీనివాసాచార్యగ్ర

ఈ క్షితిమాణిక్యాయమాన - శ్రీమత్కృష్ణమాచార్యపుత్త్రాప్పలాచార్యప్రణీతంబైన - శ్రీమదాంధ్ర రామాయణ కావ్యంబు నందు - యథాశ్లోకతాత్పర్యంబుగానొనర్చిన - కిష్కింధాకాండంబునందు - సుగ్రీవుండాంజనేయునిఁగనియతఁడపూర్వసత్త్వసంపన్నుఁడితనిచే సిద్ధిగాఁగలదని నిశ్చయించియతనిం బ్రశంసించుటయు - రాఘవుండదిగని దానునట్లె ప్రశంసింపుచు నభిజ్ఞానార్థంబుగా స్వనామాంకితంబగునంగుళీయకంబతనిచేతికిచ్చిన నతఁడది గ్రహించి శిరంబున నిడుకొని యారఘువరునిపాదపద్మములకుఁ బ్రణామం బొనర్చి కృతప్రస్థానుండై - యంగదతారాదులతో నగస్త్యదిశకరుగుటయు - నంగసుషేణాదులపశ్చిమాదిదిశలకనిచి సంతసించుచున్నసుగ్రీవునింజూచి - మారుతనియసమస్తమహీవలయంబెవ్విధంబున నీ విఱింగితివని రాఘవుండడిగిన - యతఁడువాలికిఁ దనకువచ్చినవైరకారణంబును - వాలితన్ను వధియింపవచ్చిన - దాను భ్రాంతుండై భూమండలంబంతయును - దర్పణాదర్శతుల్యంబుగా న నంతరంబిలాతచక్రసంకాశంబుగా ననంతరంబు గోష్పదప్రతిమంబుగాఁ జూచి తిరిగి - మతంగమహామునిశాపంబువలన - వాలియృశ్యమూకాద్రికి జేరఁగూడనికతన యిందువసియించియుంటినని - యాత్మవృత్తాంతమంతయుఁ దెలియఁబల్కుటయు - నంతసీతాన్వేషణ నిమిత్తంబుగాఁ బోయిన వానరవీరులుప్రాచ్యాదిదిశలఁగృమ్మరి యందునుఁగానక మరలివచ్చుటయు - నంతనంగదాదులు వింధ్యపర్వతప్రాంతమంతయుఁ గలయఁగృమ్మరి తృష్ణార్తులైబడలిచింతించుటయును - బిలప్రవేశంబును - స్వయంప్రభాదర్శనంబు - తత్సంవాదంబును ॥ తదనుగ్రహంబున తద్బిలనిర్గమంబును - అంగదకృతప్రాయోపవేశంబును - జాంబవదాద్యాలోచనంబును - వానరరోదనంబును - సంపాత్యాగమనంబును - రామకథాప్రశంసవలన జటాయుమరణకథనంబును - సంపాతిశోకంబును - అంతసంపాతియావానరులవలన రామవృత్తాంతంబువిని - తదీయప్రార్థనంబున కృతస్నానుండగుచు - రావణుండు సీతాపహరణంబొనర్చి లంకాపురంబుజేరియున్నవాఁడని దెల్పుటయు - నంతనవ్వానరులచేత సంపాతియంబుధి కృతస్నానుండై యనుజునికి నివాపకృత్యంబులాచరించుటయు - మరియునఁ జాంబవంతుఁడు సీతావృత్తాంతంబడిగిన పూర్వమందుతనకాహారర్థంబుగా - తనకుమారుండుసుపార్శ్వుండు జనియుండి వచ్చి తెల్పిన - సీతారావణ వృత్తాంతంబు జపక్షదహనపునఃప్రరోహణవృత్తాంతంబునుఁ దెల్పుటయు - నంతవానరవీరులత్యంత సంతోషచిత్తులై జని యంబుధి నవలోకించి చింతాక్రాంతులగుటయు - నంగదసన్నిధానంబున నా హరివీరులంబునిధితరణంబున కాత్మబలంబుఁ దెల్పుటయు నంత జాంబవంతుండు హనూమంతునిఁ బ్రశంసించుటయు - నతండతి బలపరాక్రమాభీలవిగ్రహుండై యుండుటయు - ననుకథలుగల్గినది తృతీయాశ్వాసము - ❋❋❋❋❋❋❋❋❋❋❋❋❋❋❋❋❋❋❋❋

కిష్కింధాకాండతృతీయాశ్వాసముసంపూర్ణం .